OMVS TERTIVS

'M DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI,
CHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI, EA
continens, quibus euangelium beati Ioannis explicatur.
Rursus homilias iuxtà pias ac doctas in Acta
apostolorum cum alijs aliquot.
Horum omnium elenchum, versa pagina, reperies.

PARISIIS,

Apud Claudium Cheuallonium, ad insigne Solis
aurei, in via Iacobæa: Anno domini

1536

TOMVS TERTIVS

OPERVM DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI,
ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI, EA
continens, quibus euangelium beati Ioannis explicatur.
Rursus homilias iuxtà pias ac doctas in Acta
apostolorum cum alijs aliquot.
Horum omnium elenchum, versa pagina, reperies.

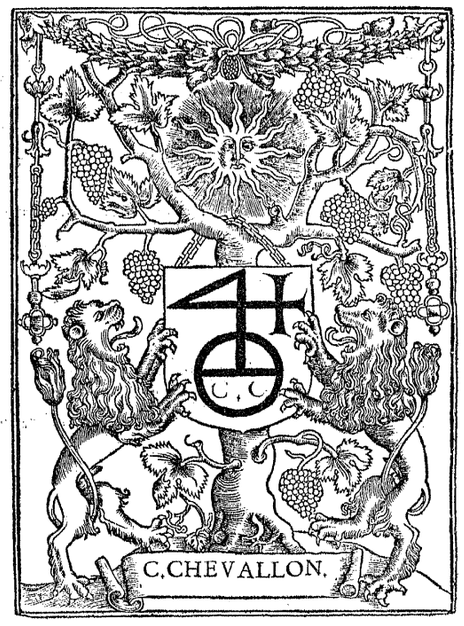

PARISIIS,

Apud Claudium Cheuallonium, ad insigne Solis
aurei, in via Iacobæa: Anno domini

1536

ELENCHVS OPERVM TOMI TERTII.

Commentariorum Chryſoſtomi in euãgeliũ Ioannis Homiliæ.LXXXVII. 2.I.

HOMILIAE ALIQVOT IN IOANNEM
ſecundum ordinem capitum.

Ex cap.1. De fide in Chriſto,homilia. 108.I.
Ex eodem,De diuo Ioanne Baptiſta,homilia. 109.D.
Ex cap.2.Contra Iudæos,Gentiles, & hæreticos ſermo, de euangelio, Nuptiæ factæ ſunt,&c. 110.E.
Ex cap.4.in illud, Veniet hora,quando veri adoratores adorabunt patrem, in ſpiritu & veritate,homilia. 111.I.
Ex cap.11.De Lazaro reſuſcitato,homilia. 112.B.
Ex cap.15.in illud,Vos amici mei eſtis,ſi feceritis,quæ mando vobis:homiliæ duæ 112.F &.113.A.

QVAE SEQVVNTVR, SVBIECIMVS, VT AD IVSTI
voluminis magnitudinem tomus excreſceret:

De ꝓditore Iuda,& myſterijs cœne dominicæ in quinta feria paſſionis,ſermones.VII. quorum ſex priores nunc primùm excuſi ſunt. 113.G.
De latrone,ſermo. 118.M.
De cruce & latrone,homiliæ duæ. 119.E &.121.E.
De cruce dominica,homilia. 122.C.
De reſurrectione homiliæ nouem, quarum poſteriores octo nunc primùm excuſæ ſunt. 123.F.
De aſcenſione domini,ſermo. 129.G.
De Pentecoſte,ſermo. 131.F.
In Acta apoſtolorum homiliæ.LV. 133.B.
De laudibus Pauli Homiliæ.VIII. 227.E.
In commemoratione ſancti Pauli,de charitate ſermo. 237.I.
De ferendis reprehenſionibus,& conuerſione Pauli,homilia. 238.E.
De habenda cura ſalutis proximi, & quare Abram vocatus ſit Abraham, homilia. 241.H.

A FRANCISCI ARETINI, IN DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI epiſcopi Conſtantinopolitani commentarium ſuper Ioannis euangelio, ad clariſſimum virum Coſmum Medicen Florentinum, præfatio.

COmmunis ferè omnium opinio eſt, Coſme vir clariſſime, ſuperiores & lõgè à memoria noſtra remotas ætates, omniũ virtutum genere noſtram ſuperaſſe, nec vllum nunc inueniri quem maioribus illis comparare poſſimus: in qua ſentẽtia multitudinem eſſe minimè miror, cuius id ingenium eſt, vt audita viſis, & vetuſtiſſima quęq; maiora arbitretur. Quòd autẽ viri graues & doctrina, & rerum vſu exerciti idem ſentiant, hoc ego quàm iniquiſſimo animo ferendũ cenſeo. Non tamen is ſum, qui negem maiori clarorum virorum copia illa tempora floruiſſe, aſſentior ſanè, libenter ob meam in ſeculum noſtrũ pietatem (ſi commodè poſſem) negaturus. Non enim mihi ita faſtidio ſunt homines mei, vt neminem illis profitear comparandum, vt plerique obſtinata aſſertione cõtendunt, malè de ſeculi ſui hominibus meriti, quibus partim qui viderint, partim qui conſuetudine deuinctos habuerint, nonnullos qui beneficos in ſe experti ſint, fauere profectò deberent, vt etiam ſi non omnino id ſentirent, tempora tamen ſua amore complecti, & pro viribus extollere viderentur. Eſt enim, vt ſentio, bene inſtituti hominis temporum ſuorum bonis delectari: & ſi quem videant virtutibus præcellere, tantò eos maiori admiratione & laudibus proſequi, quantò inter paucos eius virtus clarior apparet. Et profectò ſi ætatem noſtram non malignè, non inuidè conſiderare voluerimus, viros clariſſimos habuit habetq; , quos ſiue magnitudine animi, ſiue ſapientia, ſiue rerum geſtarum gloria, ſiue magnificentia, ſiue rerum publicarum adminiſtratione: ſi non præferre, auſim tamen maioribus comparare, vnde nõ minora virtutis exempla, quàm à maioribus illis nobis proponerentur. Quod licèt non huius loci, neque propoſiti ſit in præſentia diſquirere: paucós tamen attingam, ne videar velle quidem, quos tamen laudare poſſim, non habere. Quid enim de Martino quinto dicam, qui cùm primùm ad ſummum eſt pontificatum aſſumptus, imbecillimum, & varijs caſibus agitatum eccleſię ſtatum, & diuturnum ſchiſma ita ſedauit, ita in vnum corpus redegit, vt ex maximis perturbationibus & procellis, in tranquilliſſimum portum tanti gubernatoris peritia periclitantem Petri nauiculam appulerit? Quid ad clariſſimum principem Nicolao quinto defuit? cuius tempora etſi breuiſſima, quantulacunque tamen, in hac noſtra inferiori Italia Auguſti paci contulerim, cuius ductu & auſpicio, vt vrbs Roma, ita & Romana lingua renouata eſt: quem niſi tam repentè inuida mors è medio ſuſtuliſſet, non minus quàm Auguſtus vrbem è lateritia marmoream reliquiſſe gloriari potuiſſet. Quid Pio ſecundo pietate par? verè inquam pio, qui vt commiſſæ ſibi eccleſiæ & Chriſtianæ religioni conſuleret, inualido & imbecillo corpore nullum recuſauit laborem. Quid Alphonſum Arragonum regem memorem, qui vt maximo animo Siciliæ ſibi regnũ vendicauit, ita & quoad vixit, & ſapientia, & authoritate incredibili id rexit, & tutatus eſt? Quid Franciſcum Sphortiam? nónne cuiuis veterum imperatorum iure connumerabis, cuius tu nominis & gloriæ Coſme vel in primis author fuiſti? Neque enim te vllo pacto tacere aut poſſum, aut debeo: tu enim vnus es, quem in priuata fortuna cuiuis maiorum non æquandum modò, ſed longè præferendum contenderim. Tu vnus es quem vnicè admirari, de quo maximè gloriari poſſimus: tu vnus multorum ſimul laudes cõplexus es. Pompeĩ authoritatem & gloriam, Catonis ſeueritatem, Luculli magnificentiam, Craſſi, ſed in meliores vſus, diuitias, ſummam præterea in immortalem deum religionem. Extant clariſſima pietatis tuæ & in deum, & in patriam monumenta, extant innumera & in priuatos homines beneficia: longè plura ſuſpicor, quibus tacita tecum conſcientia lætaris, quæ indigentibus dei ſeruis, innuptis virginibus, reliquis pietatis operibus tam larga dextera exhibes, vt ſecundum domini præceptum, neſciat ſiniſtra. Et tamen indies magis atque magis diuitiæ abundant, creſcunt, exuberant, centuplum accipietis, inquit. Et meritò quidem. Cui enim potius credendæ ſunt, quàm qui & ſciat, & velit quanliberaliſſimè diſtribuere? Iure igitur ſummi dei clementia, in clariſſima Italiæ ciuitate, in ſumma & authoritate, & amore omnium te principem conſtituit: & vt Ciceronem Italia, ita ciues te tui in patriam, ſummo omnium conſenſu, ab exilio reportarunt. Vbi tot annos in tranquilliſſima pace, in omnium admiratione filijs paternam imaginem, virtutemq; reuerẽtibus indolis eximiæ, tot propinquis, tot amicis munitus, ſumma cum laude conſenuiſti: vbi te omnes patrem patriæ & loquuntur, & ſentiunt: vbi vt Demoſthenem ferunt Athenienſes populi, ita tu & principum, & rerum publicarũ pro arbitrio tuo habenas ſæpenumero moderatus es, vt nemo ſit, qui ſapientiam, qui virtutem, qui ingenium tuum non admiretur: vt & vbi clarorum principum nomen peruenire non potuit, ibi tuum celeberrimum habeatur, atq; te conſummatiſſimum virum reddas. Inter publicas & grauiſſimas occupationes ſi quid otij datur, id omne liberali menſæ, hoc eſt ſtudijs, & diuinis impendis lectionibus, quibus animus eruditur, oblectatur, paſcitur, veram concipit beatitudinem. Hæc & alia plura cùm de præſtantia tua iam diu acciperem, accuſabam ſanè fortunam meã, cui talem

Matt.6.a
Ibid.19.d

G talem virum videre,& colere non licebat:quod ergo vnum in primis desiderabam votis meis,humanitate incredibili audisti : iussisti Florentiam venirem,veni, te visitaui, vt filium accepisti, spem bonam dedisti.Sed cùm inter loquendum abs te acciperem, quantopere in Ioannis Chrysostomi commentario super Ioannis euangelio,quem nuper rudi & inemendato stylo traductum R. patri Ioanni episcopo Attabatensi dederam, delectarere, incredibilem cepi voluptatem,aliqua ex parte tuæ in me benignitati satis facturum ratus.Itaque cùm primũ Romam redirem , me ei vltimam manum imponere , & clarissimo nomini tuo inscribere pollicitus sum . Primam igitur eius partem , cuius Græcum exemplar penes me est,pro ingenioli mei viribus emendaui,quam,dum reliquum & inueniam & absoluam, visum est interea ad præstãtiam tuam mittere,vt me pollicitationis meę memorem intelligas: opus enim permagnum est,& tempore indiget . Et
H licèt in librorum præfationibus authorum laudes colligi soleant,eas tamen in præsentia prætermittere statui:non quin latissimus in Chrysostomo (siue doctrinam , siue mores intueri velimus) commendationis cãpus pateat,vt etiam infanti linguę vberrimam dicẽdi materiam præstare possit:sed cùm ad te virum præstantissimum dirigatur , nolui tantum mihi tribuere,vt ea ostendam quæ tibi longè quàm mihi erãt clariora.Cognosces vim hominis,cognosces doctrinam,cognosces mores:quorum plerosq;, vel omnes potius in te cognosces . Nó tamẽ is sum, qui non intelligam, quantum Chrysostomo dignitatis,quãtum splendoris imbecillis interpres abstulerit:sed vtcũq; sententias tamen me assecutũ spero. Accipias ergo,qua soles humanitate hanc editionẽ, quã ego tam libenter exhibeo:vt si gratũ tibi fuisse intellexero , maximum abs te beneficium me accepisse existimem. Nec me mediocriter & ad hanc perficiendam , & alia aggredienda Cosmus lector
I hortabitur.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI EPIscopi Constantinopolitani commentarij super Ioannis euangelium prologus: Francisco Aretino interprete.

QVi agonum certamina spectare consueuerunt,cùm insignẽ quẽpiam athletam , & coronis plurimis donatum, alicunde profectum intelligũt,omnes certatim concurrunt,vt eius luctas,artẽq; & corporis robur conspicentur : & videri quidem nonnũquàm vniuersum theatrum licet,multis hominum milibus inundans, qui & corporis & animi oculos penitus intendant, vt nihil eorũ,quę in ipso aguntur spectaculo,se prætereat.Tum si quis præstanti ingenio musicus aduẽtauerit,non minori studio idem ipsi theatrũ occupant,& omissis omnibus K
quæ in manibus habẽt negotijs,& sępenumero necessarijs & vrgentibus, nó minori studio aduolant, sedentq; incredibili cantus plaususq; accipiendi cupiditate, & de vtriusq; præstantia inter se disputant. Et hęc quidem multi.Qui autem rhetorum callent rationes,ipsi quoq; in sophistis hoc idem cõtendũt. Quippe & in his spectacula sunt, auditores , plausus,suffragia,& inquisitiones eorum , quæ dicuntur diligẽtes.Quòd si rhetorum,tibicinũq;,ac athletarũ & spectatores,& auditores eadem considerent attentione, quantum nobis studij,quantum diligentiæ, si rectè iudicabimus,adhibendum erit? nó in tibicinis, neq; sophistę,aut gladiatoris,sed viri è cœlo vocem tonitru clariorem proferentis spectaculo , qui vniuersum orbem suo clamore cohibuit,cõprehendit, implicuit,nó nimio quidem,sed diuinæ gratiæ exuberantia , quæ ab eius lingua affatim emanauit . Et quod mirum sit, tantus clamor non asper, nó inL
cundus,sed omni musica harmonia suauior,quo nil auditorũ aures posset vehementius demulcere.Huc accedit,quòd sanctissimus, quòd admirationis plenus,arcana redundans sapientia,qui tot tantaq; cõfert bona, vt qui diligenter & accuratè eũ accipiunt & obseruant,non iam homines,& terræ incolę habendi sint,sed super omnia huius seculi bona collocentur in angelorum consessu:neq; aliter terram,q̃ cœlum habitant . Tonitrui enim filius est Christo Marc.3.b.
dilectissimus,columna omniũ quæ in orbe sunt ecclesiarũ, qui cœli claues habet, qui Christi calicem bibit,& baptismatis aqua ablutus est, qui super pe- Ioan.21.f.
ctus domini multa cum fiducia recubuit.Hunc nos in præsentia aggredimur, qui neq; fabulas effingit, neq; personatus incedit . Non enim huiusmodi loquitur,neq; suggestũ ascendit,aut orchestram supplodit,aut aureo ornatur vestimento: sed stola puriſſima amictus progreditur. Christus nãq; indutus nobis ostenditur , pedes calceatus decoros in euanM
gelij pacis præparatione,zona non pectus,sed lumbos præcinctus:non ex purpurea pelle , neq; deaurata,sed veritatis decore intexta,atq; distincta. Talis in præsentia Ioannes nobis offertur, nullam neq; simulationem,neq; fabulam afferens,quæ longè ab eo absunt:sed nuda & aperta fronte,nudã & apertam annunciat veritatem.Neq; alium se verbis,aliũ reipsa, specie, aspectu, voce persuadendo exhibet : neq; instrumentis indiget,vt cithara,lyra,& huiusmodi:sed omnia lingua operatur,omni citharœdo, omni musica suauius,vtiliusq; procinens . Est enim ei prosceniũ vniuersum cœlũ,theatrum orbis terrę, spectatores auditoresq; omnes angeli , & quicunq; homines & angeli sunt,aut fieri desiderant: quippe hi dũtaxat hanc proculdubio possunt harmoniam exaudire,eãq; re ostendere,tales se auditores quales oportet exhibentes. Siquidem alij omnes non secus ac infantes,audiunt quidẽ, nõ tamen audita intelligunt , & placentulis, & puerilibus ludis intenti , in delicijs,

A delicijs,opibus,potentia,ventri viuẽtes, verba interdum accipiunt:verùm nihil inde magnificum,nihil altum decerpũt, lateritiæ prorsus & luto inhærent. Huic autem Apostolo supernę affuerunt virtutes, eius animæ pulchritudinem,sapientiam,& speciem virtutis admirantes , per quam ipsum simul hausit Christum,& spiritualem consecutus est gratiã. Etenim tanquam lyram quãdam preciosis lapidibus, auroq; distinctam,aureo plectro adhibito: sic suam sibi animam exornando effecit,vt per eum magnũ & altum spiritu personaret . Quemadmodũ igitur nec piscatoris est,neq; filij Zebedæi,sed eius qui arcana mysteria intelligat, hanc pulsare lyram , sic ei summam præstemus attẽtionem. Nihil enim nobis humanũ , sed à spiritus sancti profundis & abditis thesauris omnia ploquitur,quę neq; angeli priusq̃ hic diceret, nouerunt . Nanq; & ipsi nobiscum per
B Ioannis vocem,& per nos didicerunt, quæ cognouimus, & quod nobiscum beatus etiam Paulus his
Ephes.3.b verbis significauit : Vt innotescat principatibus, & potestatibus in cœlestibus per ecclesiã multiformis sapiẽtia dei.Si igitur principat⁹ & potestates,Cherubinq; & Seraphin hęc per ecclesiam didicerunt , planè constat ipsos angelos summa cum attentione eius sese auditores exhibere . Quippe idcirco non parum honoris consequimur, quòd nobiscũ angeli discant,quæ nesciũt.Quòd autẽ per nos,longè magis honoramur : sed per quos, vel quales nostrum, nondũ diximus. Quamobrem multũ hìc adhibeamus cũ æquanimitate silentium,non hodie aut vna dũtaxat die, sed per omnem vitã,cum omni tempore huiusmodi audire bonũ sit, & perquàm vtile. Nam si ea quæ in regijs fiunt domibus, cognoscere exoptamus: vt exempli gratia, quid dixerit,fecerit, consuluerit super subditis suis rex,& sæpe quę nihil ad nos attinent: quantò magis quæ à deo dicuntur, audiendi flagramus desiderio,tum maximè cùm ea
C scire nostra plurimũ interfit? Quæ omnia hìc nobis euãgelista accuratè explicat,cùm ipsi regi incredibili sit amore deuinctus : imò & ipsum in se loquentem contineat, audieritq; ab eo quęcũq; ipse à
Ioan.15.b. patre acceperit: Vos dixi amicos,inquit,quia omnia quęcunq; audiui à patre meo,nota feci vobis.Quẽadmodum igitur si quempiã è summo cœlo descẽdentem repentè cõspicaremur,qui arcana illa certè nobis se dicturum polliceretur,omnes certatim cõcurremus:itidẽ & nos in præsentia faciamus.E cœlo enim vir hic nos allocutum venit : neq; enim est de hoc mundo, vt ipse testatur Christus , cùm inquit,
Ibidem.c. Vos de mundo non estis:& paracletum habet in se loquentem,& vbiq; præsentem,qui tam certè nouit dei mysteria,vt res suas humana anima,spiritũ sanctificationis, spiritũ rectum, qui nos ducit & trahit in cœlum,qui alijs nos oculis illuminat,qui nos idoneos reddit,vt futura nos secus ac præsentia contẽplemur,qui demum efficit,vt etiam in carne cœlestia spectare possimus. In omni igitur vita æquanimitatem ei,atq; silentium præstemus, nemini segni-

ciei,nemini somno locus sit, nemo huc accedẽtium D
squalore tabescat, sed ad superna vnanimes mentes nostras erigamus? Inde enim Ioannes hìc eos alloquitur,qui illic,quanuis terram incolant,viuunt . Et profectò in hac vita nihil magnũ, nihil exoptabile adipiscimur : nihil ad eos qui à brutorũ vita emergere nolũt Ioannis doctrina, quemadmodum nihil ad eum res humanæ . Tonitrus igitur mentes nostras perterret , cùm in naturalem sonitum erumpit : at Ioannis vox non modò neminem perturbat fidelium,sed omni liberat perturbatione atque molestia. Solis autem dæmonibus terrori est,& dæmonum seruis : quod vt nobis certò constet, & animo fileamus & ore, animo tamen maximè. Quænam enim tacentis vtilitas , si eius anima perturbationibus æstuet? Animi ergo quietem expeto, cuius auribus indigemus . Nulla ergo nos pecuniarum capiat cupiditas , nulla gloria , non ira , non aliorum turba affectuum. Neque enim fieri potest,vt qui se E
non omnino his liberat, valeat illorum altitudinem intueri, & vt oportet cognoscere mysteriorum religionem,arcana, reliquas omnes virtutes , quæ his tanquàm oraculis delitescunt. Nam si fidibus,& tibijs nemo vnquam rectè scire potest, nisi totum ad id animum intendat: quánam ratione huiusmodi mysteria solo auditu,animo verò alieno,& alijs curis implicito intelliget?Idcirco Christus his nosverbis admonet: Nolite dare sanctum canibus , neque Matt.7.d
mittatis margaritas vestras ante porcos . Margaritas hæc verba vocauit , quæ his longè pulchriora præstantioraq; sunt.Verùm cùm ea materia non sit nobis alia charior , idcirco horum sermonum voluptatem melli sæpenumero comparare consueuit: non quòd quicquàm inter hæc conferendum sit , sed quòd apud nos nihil est melle suauius.Quòd & lapidum precioſorum naturam , & cuiusuis mellis voluptatem plurimùm diuina exuperent,audi prophetam quibus verbis earum asserat præstantiam . F
Desiderabilia,inquit,super aurum, & lapidem pre- Psal.18.c.
cioſum multum , & dulciora super mel & fauum: sed bene valentibus tantùm , quamobrem subdidit: Etenim seruus tuus custodit ea. Et alio in loco cùm suauia dixisset,addidit,Faucib⁹ meis.Quàm suauia, Ibid.118.d
inquit,faucibus meis eloquia tua.Et iterum,vt eorũ significaret excellentiam:Super mel,inquit,& fauũ Ibidẽ.18.e
ori meo, cùm in bona esset valetudine . Non igitur morbo aliquo affecti,sed animæ prius cura adhibita,hoc pabulum accipiamus . Propterea tot verbis præmissis , nondum rem ipsam aggressus sum , vt quisque omni abiecta ægritudine, tanquàm cœlum petens,ira,solicitudine,secularíq; omni impedimẽto vacuus , huc liber ingrediatur . Etenim nihil in hac vita magnum, nisi prius omni animi perturbationẽ amota,adipisci possumus.Nec mihi quispiam dixerit,breue tempus inter hãc,& futuram esse concionem. Non enim quinque duntaxat diebus, sed vno momẽto licet præteritam omnem vitam commutare. Quid,inquam,latrone & homicida sceleſtius?

G Nónne hoc ſummum malitię genus eſt? Verùm ad ipſum virtutis apicem quamprimum euaſit, & in ipſam aſſumptus eſt paradiſum, nec dierũ, nec dimidiæ quidem horæ, ſed breuis tantùm momenti indiguit. Eadem & nos ratione repętè mutari poſſumus, & ex luteis aurei fieri. Cùm enim neq; virtus, neq; vſtiũ à natura ſit, facilis ad vtrũuis trãſitus
Eſaiæ.1.c. datur, cùm nulla cogat neceſſitas. *Si* volueritis, inquit, & verba mea audieritis, bona terrę comedetis. Vidésne ſola nobis opus eſſe voluntate? voluntate inquam non qualibet, & quæ nonnullorum eſt, verùm & diligenti, & exquiſita. Neminem noui qui in præſentia ad cœlum euolare nollet, re tamen ipſa oportet voluntatem confirmare. Siquidẽ mercator diteſcere cupit, non tamen eius animus ſoli acquieſcit cupiditati: ſed nauem parat, nautas cogit, hortatur gubernatorẽ, & alia quæ nauigationi opus ſunt, diligenter diſponit: aurum præterea mutuatur, maria traijcit, & innumeris periculis, quibus ſe mari
H credentes iactari conſueuerunt, ſe exponens, peregrinas appellit terras: Itidem & nos oportet voluntatem rei applicare. Nauigamus nanq; & nos nauigationem, nó ab alia in aliam terram, ſed à terra in cœlum. Quare tota mente intendamus ad eam gubernationem, quæ nos ſupernè erigat, & nautas rationi obſequentes, & nauem nobis firmam comparemus, ne tẽtationum procellis, aut vllis ſecularibus demergatur affectibus, neque ſuperbiæ ſpiritu efferatur, ſed leuis & expedita ad ſupna euadat. Quòd ſi hac ratione nauem nobis, & gubernatorem, & nautas parabimus, ſecundo vento nauigare, & dei filium verum gubernatorem nobis conciliare poterimus, qui nauiculam noſtram vſquàm allidi non patietur: ſed licèt innumeri ſpirent venti, & ventos ſedabit, & mare trãquilliſſimum reddet. Tales craſtinæ aſſimus concioni, operæprecium eſt aliquid hinc vtilitatis accipere, & mente recondere. Nemo via eſſe velit, nemo petra, nemo ſpinoſus ager: ſed
I bona terra, hoc pacto prompto ridentiq; animo, bene culto & ſubacto agro ſemina mandabimus. Quòd ſi lapidoſum & incultum viderimus, dabitis veniam ſi illic ſerere recuſabimus: ſed omiſſa ſatione, ſpinæ prius incidendæ erunt. ſummæ nanq; dementiæ ſemina in incultam terram iacere. Qui his vacat ſermonibus, eum non decet dæmonis habere conſuetudinem. Quænam enim iuſtitiæ, & iniquitatis communitas? Audiſti Ioannem, & ab eo ſpiritualia didiciſti. Deinde fornicatum abis auditurus mulieres obſcœna loquentes, obſcœniora diſſimulantes, quiq; effœminati ſeinuicem alapis cędunt: & quánam ratione cùm tanto in cœno prouolutus iaceas, bene ablui & mundari poteris? Et quid ſingillatim me omne vitium deſcribere hoc in loco oportet? Omnia enim illic riſus ſunt, turpitudo, exprobratio, maledicta, opprobria, cóuicia, oía corruptio, oía lues. Ecce prædico & annũcio oíbus vobis, nemo qui hac mẽſa fruitur, animã ſuã mortiferis illis perturbet ſpectaculis. Quicquid illic dicitur, ſatanæ pompa eſt, & laſciuia. Noſtis ſacris initiati, K quo fœdere nobis vos adſtrinxeritis, & vt verius dicam, Chriſto: cùm vos ipſe edoceret, quid ei dixiſtis, quæ ſuper ſatanæ pompa cum eo verba habuiſtis, quo pacto ei & angelis eius tunc abrenũciaſtis, promiſiſtiſq; nulla ei in re aſſenſum pręſtare. Quãobrem non parum nobis curandum eſt, ne in his promiſſionibus perfidiæ arguamur, néve noſipſos his indignos reddamus myſterijs. Nónne animaduertis, quòd in regijs domibus nõ nequam, & perfidi, ſed probitate & fide probati viri ad regis conſilia, & in regios amicos aduocantur? Legatus nobis de cœlo ab omnipotenti deo dimiſſus venit, res nobis perneceſſarias annuncians, cuius neglecta legatione ad mimos diuertitis. Et quo hęc digna ſupplicio, quibúsve fulminibus, & flagellis? Nam quẽadmodum nulla dæmonum conſuetudine, ita neq; auditu vti oportet, neque in ſordida veſte adlautiſſimam dei menſam tot tantiſq; bonis affluentem accedendum, quam ipſe nobis præparauit: cuius tã- L
ta vis eſt, vt ad cœlum ipſum repentè nos rapiat, modò ſobriè viuamus. Neque enim fieri poteſt, vt qui frequẽter diuinis vacat ſermonibus, is miſeram vitam agat. Euolat enim quamprimùm, & ſupernam petit patriam, & innumeros conſequitur bonorum theſauros: quibus vtinam & nos fruamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA
PRIMA DIVI IOANNIS
Chryſoſtomi, archiepiſcopi Conſtantinopolitani, ſuper euangeliũ Ioãnis ex capite primo: Franciſco Aretino interprete. M

IN principio erat verbum.) Cũ Ioannes hoc libro doctrinam ſuam nobis annunciaturus ſit, neceſſe eſt & genus patriamq; & vitam eius oſtẽdere. Verùm cùm non ipſe, ſed per ipſum deus humanã alloquatur naturam, ſuperuacaneum videri poteſt, huiuſmodi in præſentia diſquirere. Sed pfectò admodũ peropus eſt, quippe cũ quis Ioãnes fuerit, & vnde, & quibus ortus parẽtibus, deinde eius vocẽ ſapientiãq; didiceris: non illius eſſe doctrinã, ſed diuinæ virtutis quæ eius animã inſpirauit, planè cognoſces. Qua igitur fuit patria? Nulla quidẽ, ſed è villa, & regione abiecta, nulli rei vtili. Galilæam enim cõtemnũt ſcribæ, cũ inquiũt: Interroga & vide, quòd ex Galilęa non Ioan.7.c
ſurgit propheta. Necnon & verus Iſraẽlita: Ex Na- Ibidẽ.1.g
zareth poteſt aliquid boni eſſe? Huiuſmodi Ioannes patria nõ modò non inſigni aliqua familia, ſed ne nota

A ne nota quidem, ortus eſt patre piſcatore, adeò paupere, vt eandem artem filios erudiret. Nemo autem ignorat nullum opificem cupere ſibi filium ſuæ artis hæredem relinquere, niſi nimia paupertate cogatur, maximè ſi ars eius vilis ſit & abiecta: piſcatoribus verò nil pauperius, nil abiectius, addo etiam indoctius: in eorum autem numero alij alijs præſtant, hunc autem apoſtolum ex vilioribus fuiſſe id argumentum eſt, quòd nó in mari, ſed paruo quodam in ſtagno, cum patre & Iacobo fratre piſcabatur, ſciſſaq; reſarciebat retia: quod non modicæ erat paupertatis indicium. *Sic* eum vocauit Chriſtus. Ex his ſanè intelligi poteſt, quàm expers fuerit externæ doctrinæ, & omnium penitus ſtudiorum.
Actũ.4.c. Lucas etiam non ſolùm indoctum, ſed ignarum omnino literarum fuiſſe teſtatur, & rectè quidem. Nam qui cùm adeò inopia laboraret, vt nec in foro verſaretur, neque virorum præſtantium vllam haberet conſuetudinem, ſed piſcationi toto animo
B intenderet: vel ſicui aliquando congrederetur, ſi piſcatores eſſent & coqui, quídnam feris & brutis præſtare debuiſſet? Quid non piſcium potius more obmutuiſſet? Hic tamẽ piſcator circum ſtagna, retia, piſces, ſemper verſatus, à Bethſaïda Galilææ, patre piſcatore paupere & rudi, qui literas, neque antè, neq; poſtquàm Chriſtum ſecutus eſt, vſquam didicit: videam⁹ quid loquitur, quam aggreditur diſputationem. Nunquid de rebus agreſtibus, aut fluialibus, quibúsve inſtrumẽtis piſces capiantur? Huiuſmodi enim à piſcatore cognoſcere quiſpiã expectaret. Verùm aliud narrãtem audiemus, hoc eſt quæ in cœlo ſunt, & quæ nemo vnquam antehac intellexit. Talem enim & tam profundam doctrinam, vitam optimam & philoſophiam ad nos aſſert, qualem credibile eſt ab ipſis ſpiritus ſancti theſauris accepiſſe, tanquam modò ex ipſo cœlo deſcẽderit: imò neq; omnes, qui in cœlo ſunt, ſcire ea credendum eſt, vt iam diximus. Nunquid hæc tibi
C piſcatoris videntur, an oratoris potius, an philoſophi, an alius cuiuſpiam in hac exteriori edocti ſapientia? Nequaquam: non enim humanæ ſimpliciter eſt animæ, de immortali & beata illa natura, & quæ cum illa ſunt poteſtatibus, de natura corporũ mortalium, & eorũ futura immortalitate, de ſupplicio, de futuro iudicio, de verborum, operum, cogitationum, & ſententiæ vniuſcuiuſq; examinibus intelligere, quid homo ſit, quid mundus, quid verè ſit, quid cùm nõ ſit eſſe videatur, qd vitiũ, quid virtus. Horũ nanq; nonnulla Platonici & Pythagorei inueſtigare cótenderunt. Neque enim reliqui nobis philoſophi memorandi ſunt, qui in huiuſmodi diſputationibus perridiculi reperiuntur: hi etiam qui apud eos præ cæteris admirationi fuerunt, & illius ſcientiæ habiti ſunt principes, hi maximè ſunt, qui & reſpublicas & leges condiderunt: in quibus lõgè magis, quàm pueri ſunt deridendi, cùm mulieres omnibus cómunes inſtituerint, & mores, & nuptiarum pudorem, omnemq; deniq; vitam tam ridicu-

lis corrumperent ſanctionibus. Vt autem doctrinã D
aliquam de anima afferrent, nihil turpitudinis reliquerunt. Quippe qui mures, culices, frutices hominum animas fieri, & deum ipſum animam eſſe, & alia quædam huiuſmodi turpiſſimè aſſererent. Neque hoc ſolùm vituperandũ eſt, ſed magnus eſt ipſorum verborum Euripus. Quemadmodum enim qui in Euripo ſunt, huc illuc iactantur: itidẽ hi nũquam ſibi conſtant, vtpote incerta, & fragili ſentẽtia omnia loquẽtes. Verùm hic piſcator omnia abſque vlla dubitatione diſſerens, tanquam petrę innixus, nulla ex parte titubat. Ipſis nanq; ſupernis penetralibus dignus habitus eſt, & cùm omnipotentẽ deum in ſe loquentem habeat, nihil terrenum ſentit, vt illi, qui ne per quietem quidem regias ingredi meriti ſunt: ſed extrà in foro & in aliorũ hominũ conſuetudine pro captu ſuo inuiſibilia coniectantes, multis ſe ambagibus intuoluerũt, cùm de ſupernis myſterijs diſputare contenderint: & tanquã cęci & ebrij non mutuo duntaxat errore, ſed pleriſq; E
in locis ſecum *ijſdem* ſemper rebus diſſideant. Atqui illiteratus hic, & rudis à Bethſaïda Zebedæi filius, etſi ſæpenumero nominum aſperitatem Græci deriſerint, audenter tamen dicam. Quantò enim magis noſtra gens barbara illis videtur, & gentili ornatu & cultu abſtinet: tantò noſtra apparent clariora. Hic inquam barbarus & ineruditus hæc loquitur, quæ nemo vnquam mortalium nouit: neq; loquitur tantùm, ſed perſuadet. Quòd ſi illud duntaxat aſſecutus eſſet, non paruam de ſe concitaſſet admirationem. Nunc cùm alterum accedat longè mirabilius, quod maximè arguit diuina eſſe, quæ ab eo dicũtur, quòd per omne huius vitæ curriculum, doctrinam ſuam vniuerſis perſuaſerit auditoribus. Quis infuſam ei virtutem incredibili admiratione non proſequatur? Et profectò hoc maximum eſt argumentum, nihil ex ſeipſo Ioãnem locutum, qui ex media barbarie euangelio ſuo vniuerſum com- F
prehẽdit orbem. Corpore autem habitauit Aſiam, Ioãnes euangeliſta vbi habitarit.
vbi antiquitus omnes philoſophorum ſectæ philoſophatæ ſunt: idcirco locus *is* dęmonibus obnoxius eſt, & admodum formidabilis. In medio tamen inimicorum claruit, illorum fugata caligine, arcẽ euertit quam munitiſſimam. Animo verò in eum ſeceſſit locum, qui idoneus & accómodatus ei eſſet, qui eiuſmodi operaretur: vt gentilium opiniones penitus abolerentur, ſua autem indies fierent clariora. Ex quo enim & hic & reliqui piſcatores fuerũt, & Pythagoreæ & Platonicæ ſiluerunt diſciplinæ, quæ ſuperiori tempore tanti nominis & authoritatis ferebantur, vt ne nomine quidem à pleriſq; ſint cognitæ. Atqui Plato ad tyrannos ſe contulit accitus, vt aiunt, & multis cum ſocijs in Siciliam nauigauit. Pythagoras verò magnam Græciam inhabitans, innumera magicæ genera nouit. Cum bobus enim loqui, hoc enim ipſum feciſſe aiũt, nihil aliud eſt quàm magica, & inde maximè conſtat. Nã qui bruta ita allocutus eſt, nulli hominum profuit plu-

 rimum.

G rimum. Atqui aptior ad philosophicas rationes humana natura est: ille tamen cum aquilis & bobus, vt ferunt, disputans, præstigijs alliciebat: neq; enim rationis expertem naturam, vt oratione uteretur, effecit: neq; enim humanis viribus fieri potest, sed mẽdacijs decepit ignaros, & nulla ex parte humanæ consulẽs vtilitati, æquum non esse & fabas edere, & plãtarũ capita auditoribus persuasit. Quodq; præceptoris anima nunc in fruticem, nunc in puellam, nũc in piscem verteretur. Nónе meritò illa omnia extinxit, aboleuitq; vera & perfecta doctrina? Meritò sanè & rectè quidẽ optima, sed non itidem indocti, & illiterati viri doctrina euanuit. Verùm Syri, Aegyptij, Indi, Persæ, Aethiopes, & innumeræ aliæ gentes, in suam transferentes linguam, homines barbari philosophari didicerunt. Non temerè igitur dixeram Ioanni theatrum esse vniuersum orbẽ. Nó enim suis omissis hominibus, ad brutorum naturas inuestigandas elaborauit: quod superuacaneæ & inanis philosophię & summę amẽtiæ est: sed cum cæteris omnibus, hoc quoq; morbo expulso, id tantùm adnisus est, & totis viribus contendit, vt vniuersus orbis vtilitatẽ & virtutẽ à terra in cœlum transferre ediseeret. Idcirco nulla caligine, nullis tenebris suam operuit doctrinã, vt illi ratione sua prauis opinionibus obscuritatem, tanquã velum quoddã indiderunt. Huius autẽ doctrina Solis radijs clarior est atq; illustrior, ideoq; in omnes mortales propagata. Nó enim his, quibus cum cõsuetudinem habebat, quinq; annorũ indixit silentium, quemadmodum ille. Nec sic docuit tanquam insensibilibus assideret lapidibus, neque numeris omnia cõtineri fabulatus est: sed omni eiecto satanæ fastidio atq; illuuie, tanta doctrinam suam perfudit facilitate, vt non modò sapientibus, sed & mulierculis & adolescentulis, quicquid dixerit ante oculos poneret. Ea enim & vera esse & vtilia audituris omnibus confirmauit: quod omnia post illum secula testimonia perhibent. Vniuersum nanq; ad se orbẽ allexit, & ab omni calamitate vitam nostram liberam reddidit, postquàm nobis suam cõmunicauit doctrinam. Quapropter mortem potius, quàm Ioannis præcepta contemnere malumus, quæ planè constat nihil abiectum, nihil humanum sapere, sed diuinũ & cœleste esse, quicquid è sacro eius pectore emanauit. Nullum hic tumorem verborum, atq; fucum, nullam superfluam cõpositionem & stylum ineptum videbimus (longè enim hæc ab omni absunt philosophia) sed diuinũ & inexpugnabile robur, & sacrorũ dogmatum tantã vim, vt nullo possit pacto superari: præterea innumerabilium bonorum societatem. Verborũ sanè & orationis curiositas superflua est, & sophistis digna, vel potius ignaris adolescentibus, vt ipse quoq; apud eos philosophus inducat magistrum suũ admodũ hanc artem apud iudices coarguentem, quòd verba ab ipso audient simplici, vt ita dicam, doctrina, subrustica, nullis vocabulorũ fucata illecebris. Haud enim decet, inquit, ô viri hac in ætate, ficta fucataq; oratione adolescentuli more me audiatis. Et animaduertite quàm sit ridiculus. Quod enim tanquã turpe, philosophiaq; indignum, & adolescentulorũ opus fugere professus est, huic ipse maximè operã dedit, hoc vnũ summo studio contendit, & nihil in Platone præter hoc admiratione dignũ videri licet. Et quemadmodũ sepulchra extrinsecus ornata, si exteriorem illã faciem amoueris, cadauerum sanie, & exesorũ ossium plena reperiũtur: itidẽ in philosophorum opinionibus, detecta verborũ superficie & ornatu, multa inania, absurdaq; deprehenderis, maximè vbi de anima philosophãtur, nũc honore, nũc cõtumelia, nullo modo modestiáve adhibita eã afficientes. Hoc diabolicũ rectè est, nulla ex parte mediocritatẽ seruare, sed in alterutrũ extremorũ allectos animos ad errorẽ trahere, cùm nũc ad diuinã substantiã, neq; modo neq; pietate seruata eam asserat: nunc in sues, & asinos, & abiectiora quoque animantia turpiter inducat. Verùm de his satis superq;. Si quid enim ab his vtilitatis accipi posset, & amplius huic sermoni esset immorãdũ: sin adeò frivola, turpia, ridicula, despiciẽda sunt & superuacanea. Quare tandẽ eorũ fabulis omissis, verã aggrediamur doctrinam, quę ad nos per huius piscatoris linguam cœlitus deducitur. Nihil enim humanum, nihil terrenũ sapit. Agitè igitur ipsam Ioannis orationem in medium proferamus, & quod principiò hortati sumus, vt diligenti attentione his sermonibus vacaretis, id vobis in præsentia in memoriã reducimus. Qua nanq; ratione Ioannes ita in euangelio suo exorsus est, In principio erat verbum, & verbum erat apud deum?) Animaduerte euangelistæ fiduciam, & verborũ vim. Nihil dubitat, nihil cõiectatur, sed certa omnia assertione proloquitur. Magistri siquidẽ est in his quę dicit, nihil ambigere. Nã si is qui alios docet, alterius indiguerit doctrina, nõ præceptoris, sed discipuli se munere fungi, si rectè iudicabit, intelliget. At si quis ambigeret, quid tandem prima omissa causa, ad secundã quãprimũ transit? Primũ quidem & secundum in hac re prætermittamus. Non enim nostra hæc. Nam & numero & omni temporum consequentia diuinitas prior est & superior. Quapropter his omissis, patrem à nullo esse, filium à patre genitum confiteamur. Rectè, inquit. Verùm, quónam pacto nulla habita patris mẽtione, de filio sermonem aggreditur? Quoniã omnibus patrem esse cõstabat, si nó vt patrem, saltem vt deum, vnigenitus autem ignorabatur. Quare haud immerito ad eius cognitionẽ à principio statim festinauit, vt nescientibus eum ostenderet. Prꝛterea neque patrem in filij mentione subticuit: & cognosce, quæso, spiritualem sapientiã. Nouit homines antiquitus præ omnibus maximè deum & venerari, & asserere: Idcirco hinc principium fecit, & prosequens, deũ inquit esse, non qualem Plato, qui alterum mentem, alterũ animũ esse profitetur: hæc enim à diuina & immortali natura, quæ ni-

A quę nihil habet nobiscum commune longè absunt, sed secessit communicatione ad creaturam: secundum substantiam dico, non secundum habitudinem. Prꝛterea verbum ipsum appellauit. Cùm enim nos docturus esset hoc verbum vnigenitũ esse dei filium, ne passibilem quispiam naturam suspicaretur, prꝛoccupata verbi appellatione, omnem aufert suspicionẽ. Inde enim & filium & nulli passioni subiectum significat. Vidésne, vt dixi, qui cùm de filio loquitur, patrem non subticet? Quòd si hęc satis non sunt ad omnia ostendenda, nulla te admiratio teneat. De deo enim nobis sermo est, quem neque dicere, neque intelligere pro ipsius magnitudine quisquàm potest, ideo Ioannes substantiæ nequaquam nomen affert. Quippe cùm dici nequeat, quænam dei sit substãtia, vbique autem eum nobis ex operibus manifestat. Siquidem hoc verbum paulò pòst videri licet lumen appellatum, & lucem vitam, & vitam veritatem. Non tamen hac

B duntaxat causa his eum nominibus appellauit, sed hac quidem prima, altera quoniam nobis patrem

Ioan.15.c annunciaturus erat. Omnia enim, inquit, quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Vocat autem ipsum & vitam & lucem. Nam à notione lux nobis largita est, & à luce vita. Et profectò non vnum nobis nomen, non duo, non etiam plura, satis sunt ad diuinas res edocendas: sed acquiescamus, si vel multis, quanuis obscurè, quæ deo attribuuntur, possumus percurrere. Non autem simpliciter eum appellauit, sed cùm articuli adiectione à reliquis ipsum hoc loco separans. Agè quàm verè dixerim, à cœlo hunc nos euangelistam allocutum. Contemplare quomodo ab ipso statim exordio supernè aduolans, auditorum animos, mentesq; supra omnia quæ sensu percipiuntur, erexerit supra terram, mare, cœlum, angelos, Cherubin, Seraphin, omnem denique creaturam: & vt eó ascenderet, persuasit. Quid igitur? Nunquid cùm ad tantam

C nos erigeret altitudinem, ibi nos sistere potuit? Nequaquam. Sed quemadmodum si quis eum, qui ex littore ciuitates, oras, portusq; conspicatus sit, in medium postmodum pelagus proueheret, priorum conspectu amoto, in nullum certum obiectum, sed in infinitum eius dimittit intuitum: sic euangelista supra omnem nos creaturam ad cœlestia erigens, ad supernum erectum oculum dimittit, nullo fine, vt arcana illa assequamur, nobis adhibito, quippe qui nullus est. Ascendens igitur ad verbum, quod in principio erat, hoc inquirit principium: quo inuento, cùm semper eius mẽtis aciem magis perstringat, non habet vbi ratione innitatur, sed intentè suspiciẽs, cùm cessare nequaquam ab inquirendi labore possit, rursum ad inferiora descẽdit. In principio enim erat verbum,) nihil aliud quàm quòd semper sit, significat. Ecce veram philosophiam, & diuina dogmata, nó qualia Gentilium, qui tempora, & deos hos antiquiores, illos iuniores posuerunt: sed nihil tale in nostra religione. Nam si deus est, quemadmodum est, nihil eo superius: si omnium conditor, primus: si dominus & princeps omnium, omnia post ipsum & creaturæ, & secula. Volebam & alia in præsentia vobis exponere, nisi vererer animos vestros audiẽdo defatigatos. Quare his admonitis, quæ sint vobis ad dictorum dicendorunq; attentionem vtilia, finem nostræ imponamus orationi. Quænam igitur ea sunt? Scio plurimos verborum longitudine fastidire, quod eò fit, quoniam anima multis secularibus curis, oneribusq; opprimitur. Sicut enim oculorum acies pura & lucida acutè omnia intuetur, neque etiam in tenuissimis deprehẽdendis corporibus elaborat: verùm si quis malus à capite humor, vel caligo aliqua ad oculum ascendit, densa quædam ante pupillam nebula obijcitur, quæ ne crassiora quidem corpora videre sinit: Ita animæ vsu venit, cùm omnis perturbatio quæ eam offenderat, purgata est, intentè opportuna omnia prospicit: verùm cùm plurimis turbatur affectibus, vim D omnem illam amittit, vt nihil altum valeat intueri, sed quàm primũ nebula obiecta, & somno, atque segnicie, quæ ad virtutem & vitam vtilia sunt, nulla in his capescendis alacritate contemnit. Hoc ne vobis accidat, non enim omittam quin semper vos admonitos faciam, animum adhibeatis diligenter, ne ea vobis dicantur, quę fidelibus Hebrꝛeorum à Paulo, cùm multa se ad eos interpretatu difficilia locutum diceret: non quòd suapte natura talia essent, sed quòd desidiæ eos & negligentiæ in his accipiendis argueret. Qui enim infirmus imbecillisq; est, non secus breui, quàm longa oratione perturbatur: & quæ manifesta & facillima sunt, difficilia esse autumat. Nemo in hac concione huiusmodi affectibus coinquinetur, sed omni huius seculi cura, solicitudinéque abiecta, diligenter huic aures doctrinæ adhibeat. Quippe cùm pecuniarũ fames auditorum animos occupauit, nulla profectò ratione huiusmodi in alijs rebus accipiẽdis desiderio flagrare poterunt. Neque enim vnius anima multis sufficere potest cupiditatibus, sed ab alia alia opprimitur, & diuisa fit imbecillior, cùm alia dominetur, & totum ad se animum trahat: quod in liberorum amore vsu venit. Nam qui vnũ duntaxat habet, eum incredibili animi ardore prosequitur: qui plures, in eo diuisi affectus inferiores redduntur. Quòd si in naturali charitate & vi, & cognato amore euenire consueuit: quidnam in eo quod à volũtate & arbitrio nostro proficiscitur æstimandum est, maximè cùm harum rerum amatores pugnantes inter se affectus, & cupiditates habeant? Contrarius pecuniarũ amor huiusmodi attentionis desiderio est. Huc ingressi, cœlum ingredimur: nó in hanc cõcionem dico, sed si animos ad eam attentè audiendam præparabimus, terrestrem vitã agentes cœlum ascẽdere, & cœlestia deprehẽdere, & audire possumus, quibus nemo terrena admisceat. Nemo in hoc cõsessu domesticarum rerũ cura im-

G cura impediatur,hinc emolumentum & ad domesticos parietes,& ad forum afferre,& nobiscum tenere oportuit,nó animam domesticis, & fori oneribus,cogitatióibusq; opprimere.Ideo doctrinæ sedem ingredimur,vt omni penitus sorde abluamur. Nam si parum studij,diligentiæq; diuinis sermonibus huius seculi occupationibus distracti adhibuerimus,lógè satius hac cõcione abstinuissemus. Nemo igitur in ecclesia super domo & familia cogitet,sed domi ecclesiam, & diuinas res animo complectatur. Hæc cæteris rebus oíbus sint nobis preciosiora:hæc enim animæ sunt, illa verò corporis, imò & animę & corpori hæc plurimum conferũt: idcirco ea nobis omnium potissima ducamus, reliqua superuacanea.Diuina nanq; & præsenti & futuræ vitæ accommodata sunt:terrena verò neutri, nisi ab illis præscripta lege moderentur. Non enim duntaxat quales futuri simus, & quo pacto illã victuri simus vitam cognoscere oportet,sed qua nam
H ratione in hoc quoque seculo peregrinandum nobis est.Et profectò ædes hæc huius vitæ spiritualis est medicina,vt quæ exterius acceperimus vulnera, hìc curare possimus,non vt nouis acceptis discedamus.Quòd nisi spiritus sancti sermonibus vacauerimus, non modò priores non ablueremus nequitias,sed & alijs coinquinabimur.Summa itaque diligentia his quæ nobis cœlitus reuelata sunt, attendamus. Neque multũ laboris supererit,si principiũ & materiam ipsam curabimus intelligere,sed paruo primũ labore suscepto, alios deinde secundum Paulum admonere poterimus (hìc enim Apostolus quàm altissimè erigitur, & incredibilem effundit doctrinam, in qua lógè magis quàm cęteri immoratur) ne friuolis & superuacaneis imbuamur. Quamobrem hæc paulatim exponimus, vt facilia ante oculos nobis ponantur,néve excidant. Magna nos formido teneat,ne diuinæ sententię fiamus obnoxij,cùm,inquit:Si nó venissem,& locutus eis nó Ioan.15.d
esſem, peccatum non haberent. Et quídnam am-
I plius,quàm qui nihil audierunt,consequemur: cùm auditis diuinis sermonibus,nihil ex his domum referimus,sed verba tantùm admiremur? Date igitur nobis,vt in bonam terram semen iaciamus, curate vt ad id recipiendum pręparemini, & si quis spinas fouerit,spiritus sancti ignem inijciat: si quis durum & contumax cor habuerit, eodem igne & molle reddet, & placabile: si quis secus viam multis cogitationibus conculcatur,interiora petat, neque his assideat quæ ipsum vnco ad se trahere annituntur, vt bonarum segetum in vobis exuberantium prouentum pulcherrimum conspicemur. Hoc pacto nosipsos curabimus, & incredibili desiderio hos spirituales sermones hauriemus: & si non vno statim momento, paulatim saltem omnibus secularibus molestijs liberabimur. Quare summa nobis attentione elaborandum est,ne nobis dicatur quòd aspidis surdæ aures habeamus. Quid enim à fera talis differt auditor? Nónne oíbus brutis est rationis expertior,qui loquentem deum audire dedignatur? Si K
deo placere hominis est,qui audire negligit,qua nã ratione id assequetur?is profectò nil differt à belua. Considera igitur quàm turpe, quàm scelestum sit, cùm Christus nos ex hominibus angelos fieri velit, ex hominibus in beluas sponte nostra mutari. Vêtri enim seruire, & pecuniarum cupiditati semper inhiare,irasci,mordere,calcitrare, non hominum, sed beluarum potius est. Atque singulæ beluæ singulos,vt ita dicam, habent affectus, & diuina vita primũ abiecta,omnia si pro arbitrio indulges, non modò belua,sed monstrum multiforme & varium euadit,neq; vllam à natura veniam meretur. A voluntate enim & sententia omnis ea malitia proficiscitur.Sed absit, vt hoc vnquam de Christi ęcclesia suspicemur:de nobis quidem meliora,& quę ad salutem faciant persuasimus. Verùm quò magis L
hoc nobis persuademus,eò vehemẽtius rationibus, quæ nos ab omni immundicia præseruare possint, inuigilabimus:vt ad ipsum virtutum cacumen euadentes,quæ nobis promittuntur,bona cõsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem,& cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum,Amen.

Homilia secunda ex capite.j.

IN principio erat verbũ.) Superuacaneũ iam mihi videtur vos admonitos facere,vt æquo animo,& attẽtè meã accipiatis orationẽ. Siquidẽ quãprimũ eius audiendæ re ipsa incredibilem prę vobis tulistis cupiditatem.Hìc enim concursus frequens,& diligens attentio,impulsioq; & præparatio, vt ea nobis loca occupentur, vnde clarius exaudiamur, nec non nostra in tanta angustia perseuerantia, quousque spirituale hoc dimittatur spectaculum:ad hæc plausus,tumultus,& alia huiusmodi maximũ animi, & feruoris nostri sunt argumentum.Quocirca superflua hac admonitione omissa,illud vos admonendos hortandosq; cen- M
seo perneceſſarium,vt quo nunc estis animo perseueretis,neq; in hoc tantùm confessu,sed domi quoque vir cum vxore, pater cum filio inuicem de his frequenter loquantur, & vltro citroq; suam & ferant & inquirant sententiam, velintq; probatissimã hanc & pulcherrimam inducere consuetudinem. Nec mihi quispiam dicat, pueros in hoc occupari non oportere.Non enim tantùm opus est,vt his vacent admonitionibus,verumetiam solis: imbecillitatis tamen nostræ gratia hoc non dicimus, neque eos à secularibus & terrenis rebus,quemadmodum neque vos à ciuilibus negotijs abducimus. Atqui è septem his diebus vnum ad cõmunis omnium domini cultum, seruitiumq; collocandum meritò arbitramur.Nónne ridiculum est,vt seruulos nostros in nostris semper negotijs occupatos velimus, nos verò nullũ deo exhibere seruitium, præsertim cùm nostra omnis seruitus nihil ei quicquàm conferat? Deus enim nulla re indiget,sed ad nostram penitus

redundat

A redundat vtilitatem. Vos autem ad spectacula filijs adductis,neque ad doctrinam, neque ad vllam bonam frugem eos vnquã hortamini. Verùm si quid sanctum, si quid spirituale comparandum, cogendúmve fuerit: inanem id appellatis solicitudinem. Nónne irã dei in vos meritò prouocatis,cùm cęteris rebus & certo tempore & diligenti cura adhibita, in diuinarũ rerum doctrina pueros exerceri, molestum intempestiuumq; ducitis? Non sic, non sic inquam fratres dilectissimi. Hæc profectò ætas his maximè admonitionibus indiget: tenera est,& citò quæ ei instillantur, imbibit, & audita accipit: tanquam sigillo auditus ceræ hoc est puerorũ animis impresso. Præterea & vita eius in auditu est,& in ipsis ferè inanis,vt vel ad virtutem,vel ad vitium facilè possit deflectere.Si quis igitur eos ab ipsis incunabulis,& quasi vitiorum vestibulis,ad viam virtutis, abstraheret, in habitu quodam & natura recta viuendi eos confirmaret: neque sponte sua fa-
B cilè in deteriora prolaberentur,cùm eiusmodi à teneris assuetudo ad virtutem eos alliceret. Hoc pacto & maiores diligentius obseruabunt, & reuerebuntur, & ciuilibus in rebus vtiliores reperientur. Siquidem ab ineunte ætate seniorum mores edoceebuntur.Neque enim fieri,vt sic dicam,potest,qui his aures adhibet, hisq; se apostolicis admonitionibus prompto animo offeret:quin incredibile quoddam bonum,siue vir,siue mulier,siue iuuenis, huius mensæ particeps consequatur.Nam si beluas verbis & ratione nõnunquam mansuetudinem erudimus, longè magis spirituali hac doctrina cum hominibus communicata id efficiemus, cùm vtriusq; medicinę scilicet & eius qui curatur,maxima sit differentia.Neque enim in nobis ea est,quæ in illis feritas: altera naturæ est,altera voluntatis. Neque rationis vis eadem,illa humanę est sententiæ,hæc spiritus sancti gratiæ & virtutis.Quam si quispiam se
C consecuturum desperet, intelligat feras mansuescere solere, & nunquam sibijpsi diffidet: frequenter hanc sibi medicinam expetat, spiritus sancti leges omni tempore audiat, & repetita domo, quæ audierit,memori tandem menti inscribat.Hoc pacto & spe bona, & securitate viuet plurima, ipsaq; experientia planè quantopere proficiat, intelliget. Quippe cùm diabolus diuinam legem animæ inscriptam,& cor hominis dei tabulam factum conspicatur,eò se amplius cõferre formidat. Vbi enim literæ regiæ, non aureo titulo, sed dilecti seruuli Iesu menti animoq; impressæ, exuberanti spiritus sancti gratia effulserint:ille nullo pacto perpeti,aut consistere potest, sed longè formidolosus effugit. Nihil enim adeò eius cõsilia perturbat & proterit, quàm qui ad diuinarum rerum cogitationem animus erigitur,& supernum hunc atque vberrimum fontem haurire semper desiderat.Eum inquam animum nihil humanum, quãuis molestissimum perturbare, nihil quanuis magnum & exoptabile, inflare & superbia efferre poterit: sed in tantis huius

seculi fluctibus, perturbationibusq; in multa viuit D
tranquillitate: Neque enim natura,sed mentis nostræ imbecillitate perturbamur. Nam si natura id nobis inditum esset,omnes quidẽ homines necessariò perturbarentur. Omnes enim idem nauigamus pelagus,cuius & fluctuum & tempestatum immunes nullo pacto esse possemus.Quòd si extra huius insani maris fluctus tempestatesq; multi reperiuntur, proculdubio constat eos affectus, non à rebus humanis, sed animi tantũ vitio insaniaq; proficisci: quem si tam firmo sisteremus proposito, vt omnes casus facilè toleraret,nihil nobis hyemis,nihil tempestatis, quieto & tranquillo mari relinqueret. Verùm nescio quo pacto,cùm nihil de his dicere proposuerim,in hãc diuerterim admonitionem. Ignoscite quæso orationis nostræ longitudini. Etenim non parum veritus sum, ne quando hoc vobis remissius studium fieret, néve fastidio afficeremini, cuius nisi dubius fuissem,nulla huiusmodi nobis orta esset disputatio. Satis enim id nobis omnia facilia E
& reddere & subministrare posset. Sed iam tempus est propositam aggredi orationem:quare indefessos vos huiusmodi certaminibus exhibeatis: & profectò certamina nobis proposita sunt, aduersus veritatis inimicos, qui pro viribus omnia machinantur,vt filij dei gloriam,imò potius suam aboleant.Perpetua enim diuina gloria eadem permanet, nihilo ob maledicam & scelestam linguam minor: illi autem quem se adorare profitẽtur, euertere conati, corpus suum ignominia, animam supplicio, afficiunt. Quídnam igitur hi nobis, qui hanc veram doctrinam profitemur,dicũt:In principio erat verbum? hoc nõ omnino æternum significat:idem nanque & de cœlo, & de terra dictum est. O dedecus, ô impietatem incredibilem. De deo tecum mihi sermo est,& tu terram mihi, & terrenos homines affers in medium.Igitur cùm homo *filius dei* dicatur, & deus vtique sit: (Ego enim *dixi dij estis*, Psal.81.b.
inquit, & filij altissimi omnes) cum vnigenito de
F filiatione contẽdis,& nihil ipsum hac in parte amplius, quàm tu habere *dicis*? Minimè,inquis. Dicis tamen, quanuis verbo inficieris. Quónam pacto? Quid tu quoque per gratiam profiteris adoptionẽ accepisse, & ipsum similiter? Cùm enim dicas non natura ipsum filium, nihil aliud quàm gratiæ esse confirmas.Veruntamen videamus quę nobis adducuntur testimonia. In principio,inquit,creauit deus Gene.1.a.
cœlum & terram,terra autem erat inanis & vacua. Et fuit vir vnus de Ramathaim sophin. Hæc sunt 1.Reg.1.a.
quæ putant firmissima esse argumenta. Sed vt doctrinæ nostræ veritas ostendatur, ad comprimendam eorũ blasphemiam, quid habet similitudinis, creauit, & erat? Quid deus & homo? Quid pura commisces? Quid diuisa & separata confundis,& cœlestia ad terrena deducis?Hoc enim in loco,erat, proprium solum significat: sed, in principio erat, & verbum erat.Quemadmodum igitur,est,verbũ, si de homine dicatur, præsens duntaxat tempus

significat

G ſignat : ſin autem de deo, ſempiternum atque perpetuum: itidem & erat.Nam cùm de humana natura ſermo habetur,præteritum tempus,& hoc ipſum finitum : quando verò de deo,æternitatem ipſam oſtendit.Satis ergo fuerat ei, qui terram & hominem audiret,nihil amplius de his cogitare,quàm eorum naturæ conueniat . Nam quod factum eſt, quocunque tempore vel ſeculo factum ſit, factum eſt tamẽ: filius autem dei non temporibus tantùm, ſed ſeculis quoque omnibus ſuperior eſt,quippe qui
Hebr.1.a. eorum omnium conditor,& opifex eſt:Per quem, inquit,fecit & ſecula . Creator enim ante creaturas omnino eſſe conſtat. Cùm verò quidam adeò ſtulti & inſenſati ſint, vt propterea maius quiddam de ſua dignitate opinẽtur,his verbis,creauit & fuit homo,auditoris præoccupant ſententiam, & omnem impudentiam exuunt.Omne enim creatum,& cœlum & terra tempore creatum,& temporale habet
H principium, neque principio caret,quoniam creata ſunt : itaque cùm audis, creauit & fuit homo, non delirat,neque ſtulta & ſuperflua ingerit.Ego etiam & aliud maius afferre poſſum . Quidnam? quòd ſi de terra dictum eſſet, In principio fuit terra : & de homine,Quòd in principio fuit homo,neq; ſic quicquàm maius præſtãtiusq; de his,quàm que in præſentia cognoſcimus,opinari nos oportuit.Terræ enim & hominis appellatio quecunque de ſe dicuntur,comprehendens,non ſinit nos quicquàm,quàm quæ & intelligimus & videmus , excellentius conijectari:quemadmodum etiam ſi exiguum quiddam & minimum de deo dicatur , nihil tamen humile, nihil abiectũ de ſe ſinit exiſtimari. Accedit ad hoc,
Gene.1.a. quòd de terra loquens, proſequitur : Terra autem erat inanis & vacua.Cùm enim aſſeruerit quòd terram deus creauerit,eiq; proprios ſtatuerit terminos: ſecurè iam quæ ſequuntur,enarrat,non ignarus neminem adeò ſtultum , qui ſine principio ipſam & ingenitam arbitretur : terræ enim nomen & creauit,ſufficientia ſunt, vt cuiuis etiam ſtolido perſuaderi poſſit, neque æternam , neque ingenitam eſſe,
I ſed ex eorum numero, quæ tempore condita ſunt. Præterea hoc verbum, fuit, de terra quidem, & de homine dictum non omnino eſſe ſignat, ſed & hominem inde oriundum , de terra autem qualis ea ſit,nobis oſtendit. Neque enim ſolùm dixit terram fuiſſe, ſed etiam qualis fuerit , tenebroſa ſcilicet,& informis,aquisq; operta & admixta.Et de Elchana non dixit ſolùm quòd fuit homo , ſed etiam vnde,
1.Reg.1.a. de Ramathaïm,inquit,ſophin.De verbo autem nó ita loquitur,& profectò hæc inuicem conferre eru beſcimus.Nam ſi eos reprehendimus,qui illos conferunt , quorum magna eſt & virtutis & morum differentia,cùm tamen vna ſit & eadem ſubſtantia: qui quorum & natura , & cætera omnia prorſus differunt, in comparatione adducunt , nónne vltimæ ſunt dementiæ arguendi ? Sed benignus nobis, & propitius is adſit , quem illi tam perperam impieq; calumniantur . Huiuſmodi nanque diſputationis neceſſitatem , non ſponte noſtra aggreſſi ſumus, neque nos eam inuenimus , ſed coacti eorum K
perfidia,qui redemptori ſuo bello indicto, hanc nobis purgandæ calumniæ dederunt occaſionẽ.Quid ergo dicimus ? Quod erat , cùm de verbo dicitur, perpetuum & æternum eſſe ſignat.Inquit enim,In principio erat verbum: cõſequens autem erat apud aliquem eſſe : cùm enim maximè hoc dei ſit proprium,æternum,& ſine principio eſſe,hoc primùm poſuit : deinde ne quis audiendo, In principio erat verbum, etiam ingenitum dixerit, hoc mox expoſuit,antequàm quid eſſet dicatur,Erat,inquit, apud deum. Et ne omnino quiſpiam verbũ ipſum id eſſe quod profertur, aut quod intra hominem eſt,arbitraretur:per articulum primum,vt iam diximus,& per ſecundam hanc adiectionẽ eam amouet ſuſpicionem.Non enim dixit,in deo erat: ſed,apud deũ, in perſona eius æternitatem nobis oſtendens: quod apertius quoq; ſignificauit,cùm ſubdidit, Et deus L
erat verbum.) Sed factum eſt, inquit . Quid ergo obſtitit, quin diceret, in principio fecit deus verbũ? Cùm de terra Moſes loqueretur,non dixit,in principio erat terra : ſed, in principio creauit deus ter- Gene.1.a.
ram,& creata fuit.Quid prohibuit Ioannem quoque eodem modo exordiri,in principio creauit deo verbum ? Nam ſi de terra ita locutus eſt Moſes, ne quis ipſam increatam arbitraretur, longè magis de filio loquentem timere Ioannem oportuit , ſi creatus erat.Mundus nanq; cùm ſit viſibilis,per ſe conditorem ſuum prædicat.Cœli,inquit,enarrant glo- Pſal.18.a.
riam dei : filius autem inuiſibilis eſt , & creaturam longè ſuprà quàm dici poſſit,excedit.Quòd ſi illic, & ſi neque verbo nobis, neque doctrina opus erat, vt creatum mundum diſceremus , tamen manifeſtè id nobis ante oculos ponit propheta:multò magis de filio idem à Ioanne dicendum fuerat,ſi creatus fuiſſet. ſanè quidem. Verùm Petrus id manifeſtè,aperteq; profeſſus eſt.Quónam in loco,& quomodo ? Quando cum Iudæis diſputans his verbis M
vſus eſt,Quòd dominum ipſum,& Chriſtum deus Actor.2.f.
fecit . Quicquid ſequitur non addidiſti ? Ieſum ſcilicet, quem crucifixiſtis : an ignoras eorum de quibus ſermo habetur,partim immortalis naturæ eſſe, partim carnem accepiſſe:Quòd ſi negas,& omnia ſimpliciter ad diuinitatem trahis , paſſibilem diuinam naturam feceris:quòd ſi non paſſibilem neque actiuam dixeris , verùm ſi ex ipſa diuina & ineffabili natura ſanguis emanauit , ipſaq; carnis loco in cruce clauis tranſfixa , & diſcerpta eſt , admittendum profectò eſſet commentum tuum : ſin neque ipſe quidem diabolus hoc effinxerit,quánam ratione ipſe ignorare aſſimulas?Indignam ſanè cui ignoſcatur ignorantiam,& qualem neque dęmones vnquam ſimularunt . Præterea hæc nomina, dominus & Chriſtus,non ſubſtantiæ ſunt,ſed dignitatis: alterum potentiæ , alterum vnctionis : quid igitur de filio dei dixeris ? Nam ſi, vt dicitis creatus eſſet, nullum locum hoc haberet : non enim prius fuit, deinde

A deinde ipſum fecit deus, neque ſeruuli habet principium,ſed eiuſdem naturæ atque ſubſtantiæ . In-
Ioan.18.g. terrogat9 enim an eſſet rex:Ego ad hoc natus ſum, inquit.Petrus autem de eo tanquam creatura quadam loquitur . Nã omnis ei de Chriſti humanitate ſermo eſt. Et quid admiraris Petrum ita loquẽtem? quippe & Paulus cum Athenienſibus diſputans,ho
Actor.17.g minem tantùm ipſum his verbis appellat : In viro in quo ſtatuit, fidem prębens omnibus,ſuſcitans eum à mortuis : nihil de dei forma , neque quòd ei æqualis ſit , neque quòd ſplendor gloriæ eius, meminit.Neque immeritò:nondum enim tempus venerat,vt hæc diceret, ſed ſatis adhuc erat,vt & hominem fuiſſe, & à mortuis ſuſcitatum intelligerẽt. eodem quoq; modo Chriſtus fecerat, cuius exemplo Paulus opera ſua diſpoſuit. Non enim cõtinuò ſuam reuelauit diuinitatem , ſed ab ipſo principio propheta Chriſtus & ſimpliciter homo habit9 eſt: deinde & verbis , & operibus quod erat , oſtendit.
B Idcirco Petrus hoc ordine vſus , hanc primam ad Iudæos concionem habuit.Nam cùm nihil de diuinitate eius adhuc manifeſtè accipere poſſent, in humanitatis eius ſermonibus immorantur , vt eorum auditus his exercitus, demum ſe diuinitatis doctrina imbueret. Quòd ſi quiſpiam omnem cõcionem altius percurrere voluerit, perſpicuè hanc noſtram deprehenderit ſentẽtiam. Etenim hominem ipſum appellat, & paſſioni eius,reſurrectioniq;, & ſecundum carnem generationi inſiſtit . Atqui & Paulus
Roma.1.a cùm eum ex ſemine Dauid ſecundum carnem factum diceret,nihil aliud nos admonuit,quàm id factum à Chriſti humanitate ſumptum eſſe,quod & nos cõfitemur.Verùm tonitrui filius de dei ineffabili,& ſempiterna eſſentia nũc loquitur. Propterea nõ fecit,ſed erat,poſuit. Oportebat enim,ſi creatus eſſet, id maximè definire . Quòd ſi Paulus veritus eſt , ne ſtultorum aliquis ſuſpicaretur filium patre maiorem fore , & genitorem ei ſubiectum , & id-
1.Co.15.d circo ad Corinthios ſcribens, inquit: Quòd omnia
C Chriſto ſubiecta ſunt , præter illum qui ſubiecit ei omnia:licèt abſurdum fuiſſet,quempiam ſuſpicari, patrem vnquam filio cum cæteris omnibus ſubiectum iri:has tamen,etſi nulli nixas rationi,ſuſpicationes formidauit, addiditq;,præter eum qui ſubiecit ei omnia : longè magis Ioannem,ſi creatus eſſet filius dei,timere , ne quis increatum æſtimaret , & hoc ante omnia edocere oportuiſſet . Nunc autem cùm genitus ſit , meritò ſanè neque ipſe,neq; alius, ſiue apoſtolus ſiue propheta,creatum eum aſſeruit: ſed neq; ipſe vnigenitus,ſi eſſet creatus,ſubticuiſſet. Qui enim tam humilia , & abiecta propter humilitatem loquitur , id nullo pacto prætermiſiſſet. Neque enim abſurdè arbitror quam haberet magnitudinem & præſtantiam tacuiſſe , potius quàm eam quam non haberet ſilentio præteriſſe , neque ſignificaſſe qualis eſſet . Illud enim non immeritò ſileri poterat , vt humanum genus humilitatis admoneretur:hic autem ne minimam quidem ſilentij
cauſam inuenies . Quánam enim gratia , ſi creatus D
eſſet,id tacuiſſet,& multa de ſe prętermiſiſſet?Nam ſi vt nos humilitatem edoceat,abiecta quædam ſæpenumero de ſe , etiam minimè digna loquitur: multò magis ſi creatus eſſet,apertè dixiſſet. Nónne vides ipſum ne quis ingenitũ crederet, ad id oſtendendum,& re & verbis ſumma ope contendere,vt etiam & dignitate,& ſubſtantia ſua indigna loquatur, & in prophetæ humilitatem deſcendat ? Illud enim , ſicut audio, iudico : & ille mihi dixit , quid dicam, & quid faciam, & à meipſo non loquor:& Ioan.14.b
alia huiuſmodi prophetarum duntaxat verba ſunt. Si ergo vt hanc tolleret ſuſpicionem , tam viles de ſe ſermones,tam humiles non eſt dedignatus:longè magis ſi creatus eſſet,ne quis ipſum increatum ſuſpicaretur,multa huiuſmodi protuliſſet in medium: vt exẽpli gratia: Nolite arbitrari me genitum eſſe à patre,creatus ſum non genitus,neq; illius ſubſtantię E
ſum.Nunc autem omnino contrà,ea loquitur, quæ etiam inuitos contrariam accipere cogant ſententiam : vt illud , Quia ego in patre , & pater in me Ioan.14.b
eſt: &, Tanto tempore vobiſcum ſum, & non co- Ibidem. a.
gnouiſtis me : Philippe, qui videt me, videt & patrem: &, Sicut pater ſuſcitat mortuos,& viuificat: Ibidẽ.5.d.
ſic & filius quos vult,viuificat: &,Pater meus ope- Ibidem. c.
ratus eſt vſque modò, & ego operor: &, Sicut co- Ibid.10.c.
gnoſcit me pater,& ego cognoſco patrem,& in omni ſcriptura vnum & idem ſe eſſe cum patre aſſerit . Authoritatem autem & poteſtatem & his , & alijs plurimis locis manifeſtat:vt cùm inquit: Tace, Lucæ. 4.f
obmutesce. Volo,mundare. Surde & mute ſpiritus, Matth.8.a
ego tibi pręcipio,exi ab eo: &, Audiſtis quia dictum Marc. 9.d
eſt antiquis,non occides: ego autem dico vobis,qui Matth.5.d
iraſcitur fratri ſuo,reus erit iudicio:& plura huiuſmodi. Addo etiam miracula,hæc omnia ſatis idonea ſunt ad eius virtutem , potentiamq; oſtendendam:imò & minima eorum pars,plurimum etiam inſipientiores & adducere, & perſuadere poſſet, vt crederent: ſed profectò earum eſt *inanis* gloria virium, vt vel ad manifeſtiſſima quæque eorum, qui F
ipſi ſuccumbunt,mẽtis aciem perſtringat, & in rebus luce clarioribus diſſentire,ac cõtendere perſuadeat:eos autem qui veritatem probè tenent & intelligunt,in diſſimulationẽ contradictionemq; adhortetur:quod Iudæis vſu venit . non enim ignorationis gratia dei filium abnegarunt,ſed vt apud populum plurimũ & authoritatis,& honoris conſequerentur: Ex principibus enim,inquit, multi credide- Ioan. 12.f.
runt in eum,ſed propter phariſæos non confitebãtur,vt de ſynagoga non ejicerentur:potius enim hominum quàm dei gloriam optarũt.ſiquidem nullo pacto fieri poteſt,vt is qui tanto ſtudio ſeculari glorię ſeruiat,diuinam vnquam aſſequatur.Idcirco his verbis reprehenduntur:Quomodo poteſtis vos cre Ibidẽ.5.g.
dere,qui gloriam inuicem accipitis,& gloriam quę à ſolo deo eſt,non quæritis ? Intolerabilis quædam ebrietas eſt inanis gloria : ideoq; quem ſuæ ſubiecit ditioni , is ægrè in ſanitatem reſtituitur . Et quàm peſtifera

G pestiſera tabe infecit animam, à cœlo abſcindens, terræ affigit, neque eam amplius ſinit, vt ad veram lucem dirigere poſſit intuitum: ſed in huius ſeculi ſordibus ſemper eius perſuaſione deuoluitur, & dominos nobis tam potentes imponit, vt etiã ſine iuſſu aliquo nos exuperent, nobisq; perpetuò dominentur. Qui enim hoc morbo afficitur, nullo præceptore omnia ſua ſponte operatur, quę dominis ſuis placere, quibuſque plurimùm eos lętari arbitratur. Etenim pulchra veſte eorum cauſa induitur, faciemq; ornat nó ſibi, ſed alijs: caterua ſequentium ſtipatur, quò omnes ipſum admirentur: quicquid deniq; facit, aliorum tantùm gratia facit. Num quicquàm poſſet eſſe moleſtius? Vt alijs admirationi ſit, præceps frequenter agitur. Vis eius intelligere tyrannidem? Satis tibi ex Chriſti verbis conſtabit. Audi & quæ ſequuntur. Nam ſi quempiam negotiatorem, qui precioſiſſimas ſibi merces magno auri pondere compararit, rogaueris quánam gratia tantum auri
H profundat, quídve tantus ſibi ſumptus velit: nullam aliam ab eo rationem accipies, quàm vt populo placeat. Quòd ſi deinde quid populus ſit, percõtaberis: quiddam, inquit, tumultus perturbationiſq; plenũ, è ſtultitia maiori ex parte conſtans, atque compoſitum temerè, per maris fluctus varia & pugnante ſententia ſæpenumero iactatũ. Qui igitur ſub eiuſmodi dominij ſeruitio premitur, nónne omnium eſt ſanè miſerrimus? Veruntamen qui ſecularem vitam agunt, ſi his ſe affectibus deuinxerint, etſi graue ſit, leuior tamen eſt reprehenſio. Qui verò terrena ſe abieciſſe profeſſi, ea tamen auidi inhiant, hi grauius ſunt accuſandi: illis enim pecuniarũ tenus damnum, his autem ad animam vſque periculum extenditur. Nam cùm ſeculari gloria fidei rectitudinem mutarint, & deum vt ipſi laudentur; cõtempſerint: dic quęſo, quo damno, qua inſania afficiuntur? Alij animæ affectus, & ſi magno ſint homini nocumento, aliquam ſaltem afferũt voluptaI tem, quanuis temporalem, atque breui duraturam. Nam qui pecuniarum aut mulierum flagrant deſiderio, easq; ſectantur, nonnullã tamen cum damno voluptatem, licèt breuiſſimam, capiunt: quos verò hic morbus irretiuerit, hi ſemper omni priuati voluptate vitam viuunt quàm miſerrimã. Neq; enim quòd tantopere exquirunt, multitudinis gloriã aſſequuntur, ſed cùm ea frui videantur, ea tamẽ omnino carent: cùm id nulli prorſus gloriæ ſit adnumerandum. Ideoq; non gloria, ſed inanis gloriæ opus appellatur. Inanem gloriam hanc maiores noſtri omnes meritò dixerunt: Inanis nanque eſt, nihil in ſe habẽs neque clarum, neque glorioſum, tanquam perſonæ, quæ pulchræ quidem viſu, & decoræ, intus inanes reperiuntur. Quare cùm aſpectu ipſo elegantiores appareant, neminem tamen vnquam ad ſe amandum allexerũt. Ita nihil etiam miſerius, quæ multitudine comparatur gloria, difficilem nobis, & violentum affectum ſignificat: aſpectu nanq; ſolo pulchra, atq; elegans videtur, intrinſecus autem non inanis modò, verumetiam ignominioſa crudeK litatis & violentiæ plena. Vnde igitur tam temerarius, tam inſanus abſq; vlla voluptate affectus: Non aliunde ſanè quàm à vili & abiecto animo. Neque enim fieri poteſt, vt qui gloriæ dulcedine capitur, magnum aliquid & egregium ſapiat, ſed ignominia illico ipſum notari neceſſe eſt, & animi abiecti, infamis, atq; exigui exiſtimari. Qui enim nihil propter virtutem, ſed vt hominibus & rudibus, & indoctis placeat, operatur: quíve in omni re fallacem hominum, atque erroris plenam exquirit ſententiam: quam is gloriã meretur? Animaduerte ſi quis eum percontaretur, quid tu multitudinem eſſe arbitraris? proculdubio, & deſidem, & nullæ bonæ rei deditam reſpondet. Quid autẽ an ex illius numero fieri optares, ſi quis eundem iterũ interrogaret, non vtique mihi aſſenſurum perſuadeo. Nónne igitur maximè ridiculum eſt, eorum gloriam aucupari, quorum ne ſimilis quidem eſſe velles? Si autem dixeris, multos etiam conſtantes viros hac eſſe ſenL tentia, idcirco longè magis cõtemnendos dicimus. Nam ſi ſponte ſua contemptibiles ſunt, cùm multi fuerint: maiorem in modum digni ſunt qui contemnantur. Singulorum enim amentia ſimul collecta, multitudine ipſa fit auctior. Quam ob rem ſi quis eos ſigillatim caſtigaret, facilè quod vellet, aſſequeretur: ſin cunctos ſimul, nullus eſſet correctioni locus, cùm numero ipſo ſtultitia creſcat, & pecudũ more ducantur, quocunq; inuicem ſecularem gloriam, atque opinionem ſecuti. Agitè, quid hanc popularem gloriam tantopere deſideratis? Nolite, inquam fratres, obſecro. Gloriæ nanque cupiditas omnia commiſcuit, auaritiam, inuidiam, calumniam, inſidias peperit, & qui nulla affecti ſunt iniuria, in illos qui nihil de ipſis malè meriti ſunt, & armat & efferat, hæc amicitiæ & conſuetudinis obliuiſcitur. Nihil ſe pudet, ſed omni abiecta virtute omnibus bellum indicit, ſemper inconſtans, ſemper inuiſa. Et ſanè ira & violentus & intolerabilis morbus eſt, M non tamen ſemper nocumento eſſe ſolet, ſed duntaxat cùm irritatur. Inanis enim gloria omni tempore peſtifera eſt. Nunquã ceſſat, nunquam remittitur, niſi ratione & cohibeatur, & ſedetur, ſemper præſtò eſt, non ſolùm peccandi ſe hortatricẽ exhibens, verumetiam ſi quid rectè faciam⁹, id è manibus ſumma vi eripere cõtendit, vel nihil rectè à nobis inchoari, perficiq; permittit. Quòd ſi auaritiam Paulus idolorum ſeruitutẽ appellat: eius matrem, Epheſ.5.d radicem, fontem, hoc eſt inanem gloriam, quo nomine merebitur appellari? Nullum quidem, ſi rectè eius malitiam contemplabimur, dignũ inueniemus. Abſtineamus ergo dilectiſſimi, & pernicioſum hoc exuamus veſtimentum, quo diſciſſo, & procul abiecto fiamus aliquando liberi, veram induti libertatem, & verę nobilitatis, quę à deo nobis elargita eſt, cognitionem non negligamus, ſed ſecularem gloriam, qua nihil riſu dignius, nihil turpius, nihil ignominioſius. Hoc multis ſanè rationibus videri licet.

Siquidem

A Siquidem huius gloriæ cupiditas, ignominia eſt. Eſt autem vera gloria, eam vt nullius momẽti cõtemnere, & ad diuinam voluntatẽ omnia & verba, & opera noſtra dirigere, hoc pacto ab eo qui cuncta certa ratione intelligit, mercedem accipere poterimus, ſi eo ſolo erimus ſpectatore cõtenti. Quid enim nobis opus eſt, vt alij opera noſtra inſpiciant, cùm is nos intueatur, qui vnicuiq; pro meritis retributurus eſt præmium? Nónne hoc ridiculum atq; abſurdum, cùm quicquid ſeruus operatur, ad gratiã & amorem ſui domini conciliandum faciat, eoq; vidente & probante ſeruitium ſuum contentus ſit, neque aliorum laudibus moueatur: nos cùm tantum, tamq; ſummum dominũ habeamus, alios qui nos, & opera noſtra videant & probent diſquirere, maximè cùm nihil vel nobis vtilitatis afferre, ſed tã tùm inſpicere poſſint quæ facimus? Accedit ad hoc quòd omnis noſter labor inanis ſit, & irritus. Nõ ita
B obſecro dilectiſſimi, non ita: ſed vnde præmium no bis futurum eſt, inde totis viribus id comparare curemus, deum operum noſtrorum & laudatorem, & ſpectatorem adhibeamus, nihil nobis cum humano iudicio. Quòd ſi hanc gloriam aſſequi voluerimus, tunc profectò conſequemur, cùm diuinam tantùm
Marc. 8.d implorabim⁹. Qui me glorificat, glorificabo & eũ, inquit. Et quemadmodum tunc maximè diuitijs affluimus, cùm eas contemnimus, & diuinas tantùm
Matt.6.d efflagitamus. Quæritæ, inquit, regnum dei, & hæc omnia adijcientur vobis. Itidem in gloria vſu venit, quando iam ſine periculo & diuitiæ nobis, & glorię largiri poſſunt: tunc eas plena & exuberanti manu diuina nobis benignitas elargitur. Sine periculo autem tunc his fruimur, cùm nos capere & exuperare nequeunt: neq; tanquam ſeruis imperãt, ſed nobis ſeruiunt, easq; & domini, & liberi poſſidemus. Propterea earum nobis amorem prohibet deus, ne turpi his ſeruitio ſubijciamur. Quòd ſi aſſequimur, incredibili nobis libertate omnia inſtaurat. Quid e-
C nim Paulo clarius? quid glorioſius? qui non humanam gloriam ſe quærere profitetur. Quid nihil habente, & omnia poſſidente locupletius? Cùm enim, vt iam dixi, neq; pecuniæ, neque gloriæ cupiditate vincimur, tunc eas affatim accipimus, tunc eis fruimur. Si igitur nobis gloriam comparare cupimus, gloriam fugiamus: hoc enim pacto diuina ſeruare præcepta, & præſentibus bonis & futuris frui poterimus. Quorum vtinã fiamus participes, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula, Amen.

Homilia tertia ex capite. j.

IN principio erat verbum, & verbũ erat apud deum.) Bonarum artiũ præceptores, cùm pueros doctrinæ rudimentis accipiũt erudiendos, non grauiori primũ lectionum onere eorũ mentes implicant: ſed breuibus & ijſdem ſæpenumero repetitis præceptis, paulatim eos aſſuefaciunt, quo fit vt eorũ animis facilè doctrina imD primatur, ne ab ipſo eruditiõis principio ad lectionum multitudinẽ capeſſendã, memoria nimia labo rante perterriti, ad colligenda præcepta ſegniores reddantur, & doctrinæ difficultate torpeſcant. Hũc & nos morem ſecuti, vt vos labore leuemus, paulatim hoc diuinũ pabulum diſtribuamus, veſtriſq; inſtillemus pectoribus. Quare eadem iterum verba proponam, non vt idem repętam, ſed vt omiſſa adijciantur. Agitè igitur, In principio erat verbum, & verbum erat apud deum. Quánã ratione, cùm reliqui euangeliſtæ ab humanitate Chriſti ſuum orſi ſunt euangeliũ. Nã Matthæus incipit, Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid: Lucas de Maria prima verba facit: Marcus ſimili ferè vtitur principio, & de Ioanne Baptiſta illic nobis intexit hiſtoriam. Ioannes id breui proſequens, his verbis ſignificauit, Et verbũ caro factũ eſt, & reliquis prætermiſſis omnibus, cõceptione, partu, educatiõe, incremẽto, quamprimũ ſupernam nobis generationem aggreditur. Cur ita fecerit, iam vobis aperiã. Cùm E reliqui euangeliſtæ circa carnem immorati eſſent, timendum erat ne idcirco nonnulli nihil altum, ſed terrena duntaxat & caduca coniectantes, in ea ſolùm doctrina confirmarentur: quod & Paulus Samoſatenſis opinatus eſt. Ex hac igitur humilitate, qui lapſuri erant, in cœlum erectis, nõ immeritò ab ęterna & diuina eſſentia facit nobis narratiõis principiũ. Cùm enim Matthęus ab Herode rege, Lucas à Tyberio Cæſare, Marcus à baptiſmate Ioãnis exordiatur: his oĩbus omiſſis Ioannes, ſupra omne tẽpus, & ſeculũ aſcendit, auditorũ animos ad id quod in principio erat erigens, neq; vſquam eos ſinit cõſiſtere, neq; terminũ aliquem ponit, quemadmodũ illi Herodem, Tyberiũ, Ioannẽ. Illud autem admiratione dignum eſt, quòd neq; Ioannes in ampliori narratione humanitatẽ contempſit, neq; illi cùm huic vacarent, ſempiternã omnino ſiluerunt eſſentiam. Et ſanè quidem: vnus enim ſpiritus eſt, qui omF nium mẽtes mouet: propterea valde in narrationibus ſuis concordant. Tu autem dilectiſſime, cùm verbũ hoc in loco audis, noli, quæſo, ijs acquieſcere, qui dicunt id verbum eſſe, quod ore profertur, aut ſimpliciter verbum: multa enim dei ſunt verba, quę & angeli faciunt, nullum tamen eorũ deus eſt: ſed & prophetiæ & præcepta, verba dicuntur. Mos enim ſcripturę eſt diuinas leges, & præcepta, & prophetias verbũ appellare. Quare de angelis loquens: Potẽtes, inquit, virtute qui facitis verbum eius: hoc Pſal.102.d autem verbum ſubſtantia quædã eſt in perſona, ex ipſo patre ſine paſſione proueniens, hoc, vt iam dixi, per verbi appellationẽ manifeſtauit. Quemadmodum igitur, In principio erat verbũ, ætternitatẽ ſignificat: ita hoc, erat in principio apud deũ, coæternitatẽ nobis oſtẽdit. Sed ne hac particula, In principio erat verbũ, ęternũ quidẽ, antiquiorẽ tamen aliquo temporis ſpacio patris vitam ſuſpicareris, & vnigenito dares principium, addidit: Hoc erat in principio apud deum, itidem eius ęternitatem, quẽ-

admodum

G admodum patris significans. Nũquam enim solus, & sine verbo fuit, sed semper deus apud eum erat, & in persona quidem propria. Qua ergo ratione subdidit, In mundo erat, si apud deum erat, quia & apud deum erat, & in mundo? Neque enim aut pater, aut filius sine vllo comprehenditur. Nam si ma
Psal. 146. a gnitudinis eius non est finis, & sapientiæ eius nó est numerus, neq; etiam substantiæ: satis constat esse aliquod tẽporale principium. Cùm audis, Quòd in principio creauerit deus cœlum & terram: quídnã per hoc principium intelligis? Certè quòd ante omnia visibilia ea creauerit. Sic cùm de vnigenito dicatur, quòd in principio erat: ante omnia itelligibilia, & ante secula fuisse intelligas necesse est. Quòd si quis diceret: Si filius est, quónam pacto fieri potest quin patre sit minor? Quod enim ab aliquo est, omnino eo à quo fit, posterius esse oportet. Respõdemus, has maximè humanarum esse cogitationũ inquisitiones: & qui hoc quærit, inquirit etiam ab-
H surdiora: neque auribus tãtùm accipiẽda hæc sunt. De deo enim nunc nobis sermo est, non de humana natura, quæ nostrarum rationum consequentiæ, necessitatiq; subiecta est. Veruntamen pro infirmorum intelligentia, aliquod ad hæc exemplum adducemus. Agè dic, quæso, Nunquid Solis splẽdor ex ipsius Solis natura emanat, an aliũde? necessariò fatẽdum est, nisi penitus desipiamus, ex Solis natura: quod cùm ita sit, nunquam tamen ipso Sole posterius ipsius radios fulgoremq; dixerimus exoriri, cùm sine his nũquam appareat. Quòd si in his quę ipso visu & sensu percipiuntur in corporibus, quod ex aliquo fit, non posterius eo à quo fit, esse aliquid manifestè deprehenditur: persuaderi non poterit, inuisibili, ineffabili naturę, eandẽ inesse potestatem, vt par est illius essentiæ? Propterea Paulus quoque ipsum, & ex eo, & coæternum asseruit. Quid autẽ? Nónne & secula, & tẽporum spacia per ipsum facta sunt? omnia cõfiteamur necesse est, nisi insaniamus. Nulla igitur inter patrem & filium est
I differentia. Si nulla, non est filius posterius, sed coæternus patri. Antè enim & pòst, tempus significant & ostendunt. Sine seculo, vel tempore, nemo posset neq; antè, neq; pòst intelligere. Temporibus autem & seculis omnibus superior est deus, atq; antiquior. Quòd si omnino filio principium esse contendis, caue ne patrẽ quoq; sub principio antiquiori quidem, sub principio tamen comprehendere eadem ratione cogaris. Agè, nunquid terminum aliquem, vel principium filio constituis, à quo ad superius illud procedens patrem superiorem esse dicis? Quid? Dic igitur, quæso, quantò pater prior est, breuéne an longum inter patrem & filium temporis spaciũ fuisse dicis? alterutrum asseras, sub principio patrẽ comprehendas necesse est. Medium nanque interuallum quantuncunq; sit, proculdubio metiris. Dimensio autem fieri non pòtest, nisi sit vtrinq; principium, sub quo hoc pacto quantum in te est, patrem constituis, neque iam secundum nos pater si-
K ne principio intelligi poterit. Nónne assentis id verum esse, quod à saluatore dicitur, vbique potestatis ipsius argumentum: Qui non honorat me, non honorat patrem? Nec ignoro hoc verbum non facilè à multis intelligi: idcirco plerisque in locis sententias nostras afferre differimus, eò quòd reliquum vulgꝰ eas capere atq; assequi nequeat: neq; si assequeretur, firmitudinis aliquid habet aut certitudinis. Humanæ nanq; rationes, & sententiæ incertę sunt, atque imbecilles. Libenter autem & illud negantibus veritatem afferam, quod à propheta dicitur: Ante me non est factus alius deus, & post me non est. Quòd si filius patre minor est, quo pacto, íquit, post me non est alius deus? Nunquid ipsius vnigeni tolletis substantiam? Necesse est enim aut hoc tã impiè audere, aut in propria patris & filij persona vnam intelligere diuinitatem. Quónam etiam pacto id verum est, Et omnia per ipsum facta sunt? Nam si patris æuum antiquius, quomodo quæ ante ipsum filium facta fuerunt, per ipsum facta sunt? L Videtísne in quantam temeritatem se adducãt, qui semel veritatem abiecerunt? Sed quam ob rem non inquit euangelista ex nihilo factum esse, quemadmodum Paulus his verbis ostendit: qui vocat quæ non sunt, tanquã ea quæ sunt: sed in principio erat, inquit? Hoc illi contrarium est, nec immeritò: siquidem deus neque fit, neque se quicquam habet antiquius, sed huiusmodi Gentium verba sunt. Agè & illud, Nónne rerum omnium conditorem lógè omnium excellentissimum, prestantissimumq; dixeris? Quòd si itidem vt alia ex nihilo factus esset, vbi eius incorporabilis esset excellentia? quid item illud: Ego primus, & ego post hæc? &, Ante me nó est factus alius deus? Si enim filius nó esset eiusdem sub-
b stantiæ, alter esset deus: si non coæternus, post illum: si non ex substantia processisset, factum esse constaret. Quòd si ad idolorum simulachrorumq; differentiam hęc facta asserunt, cur eiusdem differentiæ gratia vnum verum deum dicere non consentiunt? M Ac si ad eam differentiam hoc dictum esset, quónam pacto verba omnia interpretaberis? Post me, inquit, non est alius deus: non filium his verbis excludit post se non esse, sed deum fictum. Esto sanè. Quid ergo quod ait, Ante me non est factus alius deus? Itáne hoc quoque intelliges, quòd fictus deus ante eum factus non sit, sed tamen filium factum? Et quísnã hoc dixerit? neq; enim ipsum diabolum hoc dicturum arbitror. Præterea si filius nó est coæternus patri, infinitam eius vitam quónam modo dixeris? Nam etsi alicuius principium ducit, quanuis sine fine sit, non tamen est infinitus. Quod enim infinitum est, vtrinq; fine careat oportet. Hoc Hebr. 7.a Paulus his verbis manifestauit: Neque principium dierum, neque finem habens: quibus verbis & principio & fine carere planè demonstrauit. Quemadmodum enim hoc non habet finem, ita neque illud, cùm neque hic finis, neque illic principium. Quónam autẽ pacto vita erat aliquando, cùm nó esset? Vi-

A esset? Vitam nanq; semper, & sine principio, & sine fine esse omnes cõfitentur. Si profectò vita sit, quẽadmodum est. Si verò est, quando non est? Qua ratione alijs vita esse potest, cùm aliquando ipsa non fuerit? Quid ergo causæ fuerit, quòd principiũ Ioannes posuit, In principio, inquit, erat? Considerasti hanc particulam, In principio erat, & verbum erat non intelligis? Quid autem de patre propheta di-
Psal. 89.a ceret, A seculo & vsq; in seculum tu es? Nunquid ei terminũ aliquem his verbis prescripsit? Nequaq; sed eius significat æternitatẽ, itidem hoc in loco intelligi necesse est: quippe cùm nullum ei terminũ constituat, neq; dicat principiũ habuisse, sed in principio erat. Hinc te adducit, tibi suadet, vt filium sine principio intelligas. Sed dixerit quispiã, patrem articuli adiectione, filiũ sine articulo positum. Quid
ad Tit. 2. ergo? cùm Apostolus inquit: Magni dei, & saluaPsal. 104. toris nostri Iesu Christi: & iterũ, Qui est super o-
a. mnes deos: sine articulo filij meminit. Itidẽ de pa-
B tre ad Philippẽses scribens: Qui cùm in forma dei
Philip. 2.a esset, non rapinã arbitratus est esse se æqualẽ deo.
Rom. 1.a. Et ad Romanos: Gratia vobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo: neglexit articulũ. Superuacaneũ nanq; est vbiq; id præponere, præsertim cùm superius eo frequenter vsus sit. Quẽ-
Ioan. 4.c. admodum enim de spiritu pater loquẽs, inquit, Spiritus deus: neq; cùm spiritui articulum nó adijciat, idcirco deum esse incorporeum negamus: ita hoc in loco, quanuis filio articulus non præponatur, nó propterea patre minor est deus. Quid tum, cùm & hunc & illum appellet, neutrius nobis diuinitatis vllam facit differentiã, sed prorsus contrã. Nã cùm dixisset, Et deꝰ erat verbũ:) ne quis filij diuinitatem patre aliqua ex parte minorem arbitraretur, mox id affert, per quod eius suprema diuinitas manifestè significatur, & eius demonstrat æternitatẽ.

Hoc enĩ erat, inquit, in principio apud deũ:) & opificiũ addit, Omnia per ipsum facta sunt, &
C sine ipso factũ est nihil, quod factũ est.) Quod potissimum pater per prophetas vbiq; eius substantię indicium esse prædicat, & frequẽter in hoc demõstrando prophetæ versantur, neq; hoc dũtaxat, sed
Hiere. 10. b. etiam summa ope ad idolorum simulachrorumq; gloriam tollendam contendunt. Dij, inquit, qui cœPsal. 103. a & Hiere. 51. a. lum & terrã non fecerunt, pereant. Et iterum: Ego manu mea extendi cœlum. Vt diuinitatẽ per hoc significari ostendant, idem frequenter meminerũt. Ioannes autem his solis verbis non contentus, etiã vitam ipsum, & lucem appellat. Si igitur semper cum patre fuit, si omnia condidit, produxit, continet: hoc enim per vitam significatur, si vniuersa illuminat, quis nam adeò stultus, adeò temerari? est, vt dicat ex his euangelistam minorem diuinitatis virtutem intellexisse, per quæ & æqualitas, & idem esse vel maximè potest ostendi? Nolimus, quæso,
Rom. 1.c. creaturam cum creatore confundere, ne id audiamus, quòd seruierunt creaturæ potius quàm creatori. Quòd si de cœlis hoc dictũ existimant, verum-

D tamen cùm de his sermo haberetur, prorsus tanquam gentile & impium creaturę cultum exhibẽdum negauit. Absit igitur vt huiusmodi nosipsos maledicto subijciamus. Propterea venit dei filius, vt nos ab hoc cultu liberaret: propterea serui formã accepit, vt ab hac nos eriperet seruitute: propterea
Psal. 101. d insputus est, propterea à lapis cæsus, ppterea mortem passus ignominiosam, atq; turpissimã. Minimè cõmittendum est, vt nullum hæc nobis fructũ afferant, & in pristinam rursus impietatẽ recidam?, imò longè grauiorem. Non enim creaturæ seruiẽdum est, & ipsum creatorem, quãtum in nobis est, in creaturæ vilitatem adducendũ. Ipse nanq; qualis
E est permanet. Tu autem idem ipse es, inquit, & anni tui non deficient. Ei igitur gloriam demus, vt à patribus & maioribus nostris accepimꝰ, demus inquam gloriam & fide, & operibus. Nulla enim nobis bonorum dogmatum ad salutem vtilitas, si vita vitiorũ sordibus scateat, & inquinetur. Quamobrẽ eam ita formemus & erudiamus, vt deo placeat, omni turpitudine, iniquitate, auaritia longè abiecta, & tanquã hospites & aduenas, & à terrenis rebus alienos nos exhibeamus. Et si quis diuitijs plurimis & possessionibus affluit, haud aliter his quàm colonus vtatur, tanquã paulopost ea omnia velit nolit relicturus. Et qui fuerit iniuria lacessitus, nó modò memor non infigat pectori, sed quãprimùm eam obliuioni prorsus mandet. Non amplius vna nobis
Ephe. 4.f die ad iram indulsit Apostolus, Sol, inquit, non òccidat super iracundiã vestram. Et meritò quidem: nihil enim tam breui fieri potest molestius. Quòd si nox ira percitos nos cõprehenderet, omnes operationes nostrę grauiores subsequerẽtur, cùm ignis plurimùm memoria excitetur, si per ocium omnia animũ prouocãtia, atrocius nobis reputentur. Priusquã igitur tam exitiali vacemus ocio, & vehemẽtiorem flãmam accendamus, præueniendum præcepit, & quicquid pectus nostrũ vrit, penitꝰ extinguendum. Vehemẽs enim iræ affectus est, & omni
F flãma vehemẽtior: quare nobis celeritate opus est, vt hunc ignem extinguamus, néve ad summũ eum euadere sinamus. Iræ enim morbus, nisi mox sedetur, multas generat calamitates, domos & familias totas euertit, veteres dissoluit cõsuetudines, & breui momento res infandas molitur: eius nanq; furoris impetus ipsi ruina, inquit, est. Quã ob rem huic indomitæ beluæ nolimus habenas remittere, sed præduro freno, metu scilicet futuri iudicij, eam cohibeamus. Quoties cum dolore aliquo amicus te, vel familiaris affecerit, ad iramq; concitarit, veniat in mentem quæ tu contra deũ cõmiseris, quòdq; si à proximo offensam & contumelias æquo animo
Luce. 6.f. toleraueris, leuius in te dei iudiciũ prouocabis. Dimitte, inquit, & dimittetur vobis. Cùm hoc succurrerit, omnis vltionis cupiditas continuò euanescit. Illud præterea animo frequenter volutes velim, & si quando in immanitatẽ aliquam, & furorẽ mox lapsurus te continueris, & si quando ira percitus, in

G alicuius iniuriam perniciémve præceps irrueris, & vtraq; inuicem tẽpora conferas, id enim non parũ tibi ad correctionem profuerit:agè,dic quęso,vtrũ tibi laudabili⁹ duxeris,cùm ab ira victus es,an cùm eam vicisti ? Nónne victi nosipsos reprehendimus vehemẽtius,& nemine nos accusante erubescimus, & multa nos operũ & verborum nostrorum subit pœnitentia?Verùm cùm affectus strennuè superauimus,victoris more & gaudemus plurimũ,& exultamus.Victoria enim cótra iram est, & quidem maxima,non cùm vlciscimur iniurias,sed cùm eas æquo animo toleramus.Hoc nanq; magnũ est,hoc laudabile.Neq; cùm ira excandescis,cuipiã mineris interitum,neq; in eum furibundus irruas.Neq; admonentem vt iram cohibeas,contemnere velis, ea gratia ne quis te fortè irrideat. Nemo te hac causa irridebit,sed cùm ira te traxerit in vindictam,vel si quis irriserit, stultus erit estimandus. Tu verò noli
H inter stultos & amentes victoriæ gloriam quærere,sed ea contentus sis , quam sapientum tibi iudicio comparaueris.Verùm quid in paruo & humili hominum spectaculo te constituo ? in ipsum continuò deũ oculos dirigas,qui te laudabit, neq; præterea vllam ab hominibus gloriam quærere oportebit . Siquidem huius seculi gloria ad gratiã sæpe, nonnunquam ad odium tribuitur, neq; quicquam affert vtilitatis:quod verò deus nobis indicat , nullam huiusmodi habet dubitationem,& plurimum qui à deo laudatur,vtilitatis consequitur: hanc nos laudem,hunc honorem sequamur.Vísne manifestè intelligere quantum mali afferat iracũdia? Adsis cùm aliquando quispiam rixatur , neq; enim in temetipso facilè hanc possis deprehendere turpitudinem,tenebris & ebrietate ratione obuoluta,sed cùm tui tibi affectus non dominantur,tunc in alijs rem tuam planissimè cognoscas licet , cùm incorruptè & verè iudicare poteris.Videbis nanq; iratos
I non secus ac insanos turpiter in medium præcipites fieri.Cùm enim circa præcordia ira efferbuerit, os ignem emittit,tota inflatur facies, incomposítæ manus mouentur,ridiculè prosiliunt pedes, monitoribus & rixam dirimere conantibus insultant, in eosq; nulla ab insanientibus differentia irruunt : & cùm hæc faciunt,tanquam amẽtes, nihil sentiunt, nihil intelligunt,sed asinorum more calcibus, morsibusq; inuicẽ insultant.Et profectò iracundia pernitiosum,nullum neq; decorẽ seruare potest, neq; modestiam.Hi igitur homines post hanc ignominiam & domum & ad se reuersi,dolore simul anguntur & metu,cùm intelligant quos læserint,quos furoris & insaniæ suæ testes habuerint . Quippe qui in illo furore non secus ac mente capti , quid faciant non aduertunt : cùm ad se redierint, tum demum omnia secum reputant;num amici, num inimici ei insanienti affuerint,num viderint:pari enim ratione vtrosq; formidant,alios tanquã reprehẽsores,& eos quorum præsentia magis sibi erubescẽdum sit: alios tanquam qui ipsorũ malo,& ignominia plurimùm gaudeãt. Quòd si ad plagas & verbera in- K
uicem proruperint, longè maiore formidine angũtur,ne quid grauius ei qui cæsus est accidat , ne aut febris in mortẽ,aut vlcus insanabile,in vltimũ eum adducat periculum.Et quid,inquit, mihi pugna opus erat?quid iniurijs?quid contentionibus?Hęc & illa pereant, & omnibus his terrenis rebus maledicunt,quæ ipsis discordiæ præbuerunt materiam,& de dæmonibus conqueruntur : stultiores autẽ cùm perperam quod operantur,temporũ malitiæ insimulant:nó tamen malitia temporũ causa est.Neq; enim mala sunt ipsa,neq; malus dæmon duntaxat, sed eorũ malitia,qui à prauis se vinci patiuntur affectibus: hi dæmones alliciunt , & sibijpsis malorũ omniũ sunt authores.Sed intumescit cor,inquit,& iniurijs excãdescit.Nouimus quid ira possit, & idcirco qui inanem hanc beluam exuperãt, eos maximè admiramur,neq; deest,modò velimus,facultas.Quamobrem cùm domini nos,& principes có L
tumelijs prosequuntur,non iratscimur:an formido ira non minor nos absterret, neque à principio iræ locum dare permittit?Quamobrem serui sæpenumero à nobis maledictis affecti, silẽtio omnia perpetiuntur,an quòd seruitutis vinculo continentur? Tu autẽ noli solùm dei timorẽ cogitare, sed etiam quòd ipse tibi iniuriã faciat,cùm silentiũ indicit,& omnia æquo animo perferes.Dic te vrgenti,Quid faciã tibi?alius mihi & dexteram, & linguam cohibet:hoc profectò verbum & tibi, & illi fiet philosophię materia.Nunc autem hominum gratia etiã intolerabilia ferimus , & ad eos qui nos lacessunt, huiusmodi sæpenumero verbis vtimur:Ille me,nó tu,lacessiuit.Verùm deo non tantã adhibemus reuerentiam , & quæ nam nobis venia speranda est? Agitè,quæso,nosipsos alloquamur.Deus nunc nos lacessit,cùm manus nostras continet,ne prosiliam⁹ contra,néve nobis deus , q̃ homines sit despectior. Exhorruistis hoc verbũ ? Verùm ego non verbum M
tantùm,sed operationes exhorrere has velim . Dei
præceptum est , non modò nobis percutientẽ ma- Luce.6.d.
xillam,sed grauiorem etiã contumeliam perferendam:nos verò volendo penitus metui,diuinæ repugnamus voluntati, vt non modò mala perpeti recusemus, sed grauius etiam iniurias vlcisci admitamur:qui nisi omni conatu vltioni inuigilemus,humilis nosipsos , & abiecti animi esse ducimus : & quod grauissimum est,nostram calamitatẽ, victoriam nobis ducimus:& cùm maximè ab ira vincimur,tunc maximè vicisse existimamus:& cùm humi miserè prostrati iacemus , innumeris à diabolo plagis,vulneribusq; acceptis,victoriã reportasse cótendimus . Quam ob rem fratres vos ego & hortor,& moneo , vt victoriã ipsam cognoscere non negligatis,eamq; prosequamini : siquidem malorũ perpessio victoria nobis est.Si igitur à deo laudum præconia cupimus,non æterna certamina , sed diuinam legẽ in his seruemus certaminibus,& quicquid eueniat,æquo animo perferamus : hoc pacto veteri

A veteri prostrata malitia,& præsentis seculi,& quæ in futuro nobis promittuntur bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quẽ, & cum quo patri,simul & spiritui sancto gloria,honor & imperiũ in secula seculorũ, Amẽ.

Homilia quarta, ex cap.primo.

Mnia per ipsum facta sunt,& sine ipso factum est nihil,quod factũ est.) Moses veteris testamenti librum,historiamq; exorsus,quæ sensu percipiuntur, ea nobis pluribus versis enumerat. In principio,inquit,creauit de⁹ cœlum & terram.Inde subdit lucem secundũ cœlum, stellarum naturam , varia animantiũ genera creata,& cætera deniq; omnia,ne singillatim prosequẽtes simus longiores . Hìc autem euangelista omnibus his precisis,atq; omissis,vno verbo & ea,& lõgè altiora comprehẽdit,nec immerito:vtpote cùm satis cognita essent auditoribus , & ipse ad altiorẽ, præstantioremq; materiam properet,& omni co-
B natũ non circa creata, sed ipsum omnium creatorem incumbat:idcirco ille quanuis minorem creationis partẽ aggrederetur : nihil enim nobis de inuisibilibus disputat virtutibus, his tantùm immorat ur.Verùm Ioannes ad ipsum omniũ conditorem ascendere festinans, meritò & quæ ille prosecutus est,& quæ conticuit,prętermissis paucis,omnia cõprehendit.Omnia,inquit,per ipsum facta sunt: & ne putares quæcunq; Moses dixit,ea duntaxat Ioannem intelligere:infert, Et sine ipso factũ est nihil,quod factum est:hoc est,eorũ quæ creata sunt, siue visui,siue intellectui tantùm subiecta,nihil sine filij virtute productũ est,vel conditum. Neq; cùm dixerimus, Sine ipso factum est nihil: profectò id puncto notabimus,vt hæretici opinãtur. Hi enim cùm velint spiritũ creatũ esse,sic legunt:Quod factum est in ipso vita erat:verùm cùm nulla profectò ratióe hæc intelligi possit oratio. Primùm nãq;
neq; tẽporis huius,neq; propositi erat,spiritus me-
C minisse : quod si ita ei visum est, si ita placuit , quã nam gratia tam obscurè spiritus mentionem fecit? vnde autẽ constat de spiritu dictũ esse? præterea in hoc euangelio inuenimus,nó spiritũ, sed filium,& seipsum factũ.Verùm excitemini ne hæc vos sententia fugiat,& agitè quæso , primùm hunc textũ secundum eorũ legamus opinionem: hoc pacto q̃ perperam, impiéq; eum interpretẽtur,planè intelligetis.Inquiũt igitur,Quod factum est in ipso vita erat:hanc vitam spiritum intelligi contendunt:sed hæc vita lux etiã inuenitur appellata , cùm subdidit:Et vita erat lux hominum . Itaq; secundũ eorũ positionem,lux hominũ spiritus dicitur. Quid ergo cùm prosequitur,Fuit homo missus à deo , qui testimonium perhiberet de lumine? quod etiam de spiritu dictum cõfiteantur,necesse est : quod enim superius,verbum,appellauit: id deinde,& deum,& vitã,& lucem,appellat.Vita erat,inquit,hoc verbũ: & vita,lux.Si igitur verbum,vita est : verbum autẽ hoc,& vita,caro factũ est: vita facta caro est , hoc

est verbum. Et vidimus gloriam eius , gloriam D
quasi vnigeniti à patre.) Quòd si spiritum dicant hoc in loco vitam appellari , cõsidera quot sequerentur absurda.Erit enim spiritus incarnatus , non filius,erit vnigenitus spiritus.Quod si negaretur,in aliud longè absurdius,hoc euitato , prolaberentur. Nam si de filio hoc in loco intelligendum,& punctum illic faciendum contenderent,filium à seipso factũ fateri cogerentur.Nam si vita est verbum,& quod factum est in ipso vita erat, secũdum eorum lectionẽ,ipsum in seipso , & perseipsum factus est. Deinde post nonnulla in medium adducta, subdit:

Et vidimus gloriã eius, gloriam quasi vnigeniti à patre.)Ecce vnigenitus filius,eorũ sententia , spiritus sanct⁹ esse inuenietur:de eo enim hæc omnia narrata sunt . Animaduertísne cùm semel veritas deprauatur, quó res euadat?quot impia , quot absurda pariantur?Quid ergo?nó erit lux spiritus?est sanè lux,sed hoc in loco nequaquam de eo loquitur euangelista:etenim deus spiritus,hoc est,incor- E
poreus,appellatur: non tamen vbicunq; mentio fit de spiritu,deus quoq; intelligitur . Et quid admiraris si de patre hoc dicim⁹,cùm ne de paracleti quidem appellatione id dicere possemus , vt vbicunq; spiritus,illic omnino paracletus significetur,quanuis hoc nomen illius potissimũ sit demonstratiuũ? siquidẽ & Christus dei virtus & dei sapientia nuncupatur,nó tamen semper sapientiæ,& virtutis dei appellatione filũ dixeris intelligendũ . Itidem hoc in loco,quanuis illuminet spiritus , minimè tamen de eo intelligitur:sed quando eos iam his erroribus liberauimus , vndiq; cõtra veritatem insurgere admitentes:eo quo primùm asseruerunt modo legendum,pertinaciter insistũt,videlicet, Quod factum est in ipso vita erat: quid igitur & Sodomorũ supplicium,& diluuiũ,& gehenna , & innumera huiusmodi?Sed de mũdi opificio sermo nobis,inquit, est:sanè quidẽ & illa opificij sunt.Sed vt vehemen
tius eorum reprehendamus positionem,percontemur eos,nunquid lignum vita sit?nũquid lapis? F
anima hæc & immobilia. Verùm & hęc omnino esse nata, & quis nam hoc diceret ? non enim ipsa vita homo est,sed vitã suscepim⁹.Et vt ordine hoc etiã in loco orationem prosequamur,animaduerte quàm ineptè,quàm absurdè,quàmq; nulla ex parte spiritui quicquã consentaneum loquantur.Nam cùm inde decidunt,ea hominibus attribuunt , quæ meritò de spiritu dici arbitrati sunt . Veruntamen etiã sic ipsorũ sententiã inquiramus. Vita,creatura hoc in loco intelligitur,ergo & lux creatura est,& de ea venit testimoniũ perhibiturus Ioannes: quãobrem igitur ipse lux non est? Non erat,inquit,ille lux,atqui ex creaturarũ erat numero . Quomodo ergo non est lux?Quomodo in mũdo erat,& mũdus per ipsum factus est?Nunquid creatura in creatura erat,& creatura per creaturam facta erat, vel est? quomodo & mundus eum non cognouit?

Quotquot autẽ receperunt eum,dedit eis potestatem

Gſtatem filios dei fieri.)Sed iam ſatis riſimus: vobis has ineptias, hæc monſtra cõſideranda dimittim⁹, ne riſus mouendi duntaxat gratia hæc dixiſſe videamur,& tempus conteramus incaſſum. Nam ſi neq; de ſpiritu id dictũ eſt:vt planè oſtẽdimus,neq; de creatura,& eo quo aſſerũt puncto eſſet is textus diſtinguẽdus,illud vnum ſequeretur abſurdiſſimũ, quod ante dixim⁹,filiũ per ſeipſum factum eſſe. Si enim lux vera filius eſt,lux autẽ hæc erat vita: vita autem facta eſt in ipſo:eorũ proculdubio ſententia hæc cõiungi,& in idem venire neceſſe eſt.Quamobrem hac reiecta,veram aggrediamur expoſitionem. Quæ nam autẽ ea eſt?vt poſt eam particulã, quod factũ eſt, perfectum punctum apponamus: deinde clauſulam incipiamus,In ipſo vita erat:cui⁹ particulæ ſententia huiuſmodi eſt: Sine ipſo factũ eſt nihil,quod factũ eſt.Si quid factũ eſt,inquit,ſine ipſo factum nõ eſt. Vides quo pacto hac breui
H adiectione omnia corrigit inconuenientia?ex ea enim particula,Sine ipſo factum eſt nihil: & adiectione,quod factũ eſt:intelligibilia comprehendit, ſpiritũ ſubtrahit:Quippe cùm dixiſſet, Omnia per ipſum facta ſunt,& ſine ipſo factum eſt nihil. Ne quis ſuſpicaretur,ſi omnia per ipſum,ſpiritũ quoq; per ipſum factũ eſſe,ea fuit adiectio neceſſaria.Ergo ſi quid factũ eſt,id per ipſum factũ dixi,ſiue inuiſibile ſit,ſiue corporeũ,ſiue cœleſte. Præterea nõ ſimpliciter dixit,omnia:ſed ſi quid factum eſt,hoc eſt genitũ:ſpirit⁹verò ingenit⁹ eſt.Vidésne doctrinam qua certiſſimã in memoriã reduxit ſenſibiliũ creationẽ,quæ ante Moſes edocuerat?Inde cùm ſatis in his profecerimus,ad altiora nos erigẽs,ad incorporea ſcilicet atq; inuiſibilia,ſpiritum ſanctũ ab omni creatura ſeiunxit. Itidem Paulus gratia hac inſpiratus,inquit,vniuerſa in ipſo cõdita eſſe, cuius animaduerte,quæſo certitudinẽ: ipſe enim ſpiritus
I in Paulo loquebatur.Ne quis igitur eorũ quę à deo creata,factaq; ſunt, quicquã ſubtraheret, eo quòd ſint inuiſibilia:neq; his admiſceret paracletũ, ſenſibilibus & quę cognitu facilia ſunt prętermiſſis,cœ
Coloſſ.1.c leſtia his verbis enumerat: *Siue throni, ſiue dominationes,ſiue principatus,ſiue poteſtates.*Hæc autẽ particula,ſiue ſingulis addita, nil aliud nobis ſignificat,q̃ omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil,quod factũ eſt.Si verò hanc prępoſitionẽ,per,ſignificare diminutionẽ arbitraris, audi
Pſal.101.d prophetã dicentẽ:Initiò terrã tu fundaſti,& opera manuũ tuarum ſunt cœli:quod de patre tanquam
Heb.1.a. de cõditore dictũ eſt. Idem de filio Paulus atteſtatur,nunquam profectò id aſſerturus, niſi conditorem ipſum non miniſtrum opinaretur. Per ipſum autem,hoc in loco nulla alia ponitur gratia,quàm ne ingenitum quiſpiã ſuſpicaretur. Nam quòd ex opificij & generatiõis dignitate nihilo ſit patre in-
Infrà.5.d. ferior, audi loquentem: *Sicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat, ſic & filius quos vult viuificat:* quòd ſi de filio etiã in veteri teſtamẽto: Initiò terram tu fundaſti domine,dictum eſt, manifeſta eſt opificij dignitas.Sin de patre prophetam id locutũ K dixeris,quod de illo dictũ eſt,Paulus filio attribuit, & ita idem efficietur:neq; enim filio id Paulus tam conſtanter attribuiſſet,niſi proculdubio patri & filio pares eſſe intelligeret dignitates. Vltimæ nanq; & amentiæ eſſet & audaciæ,quę incorporali conuenirẽt naturæ,ea ad minorem,& quæ illa indigeret deducere.Verùm neq; minor eſt filius,neq; patris indiget ſubſtantia: quocirca non hoc modo de filio Paulus audet profiteri, ſed alia quoque huiuſmodi:hoc enim verbũ,ex quo,quod tanquã dignũ quoddã & prȩcipuũ ſoli patri attribuis, filio quoq; propriũ his verbis oſtendit: ex quo totum corpus pernexus & cõiunctiones ſubminiſtratũ, & cõſtructum creſcit in augmentum dei: neq; hoc ſolo cõtentus,aliunde etiam nobis os obſtruxit, cùm illud verbũ,Per quẽ,quod diminutionẽ ſignificare arbitraris,patri attribuat.Fidelis enim deus, inquit, per 1.Cor.1.b.
quẽ vocati eſtis in ſocietatẽ filij eius.Et item,per vo L luntatem eius.Et alibi,quod ex ipſo, & per ipſum, Rom.11.d
& ad ipſum omnia.Itaq; nõ filio tantũ hoc verbũ, ex quo,ſed ſpiritui quoq; attributum inueneris. Di
xit enim ad Ioſeph angelus: Noli timere accipere Mat.1.c.
Mariã cõiugem tuã,quod enim in ea genitũ eſt,ex ſpiritu ſancto eſt.Quẽadmodum certè hoc verbũ, In quo,quanuis ſpiritus ſancti ſit propriũ,id tamen Pſal.59.e
deo attribuere nõ recuſat propheta,cùm inquit:In Rom.1.b.
deo faciemus virtutẽ.Et Paulus obſecrãs inquit: Si quomodo tandem aliquãdo proſperum iter habeã Gala.5.b.
in voluntatẽ dei venire ad vos.Et iterum,In Chriſto Ieſu. Et huiuſmodi frequenter verba indifferẽter accepta inuenim⁹:quod minimè fieret,niſi vbiq; eadem eſſet ſubſtantia. Ne autẽ ex ea particula: Omnia per ipſum facta ſunt: de ſignis dictum ſuſpicareris: de his enim reliqui euangeliſtæ verba fecerunt,nõ multò pòſt ſubdit: In mundo erat,& mundus per ipſum factus eſt.)non autẽ ſpirit⁹ qui factus non eſt,ſed omnem longè excedit creaturã. M
Verùm iam reliqua proſequemur, cùm de rerum creatione Ioannes verba feciſſet, quòd ſcilicet

Omnia per ipſum facta ſunt,& ſine ipſo factũ eſt nihil quod eſt.) de prouidentia iam ſermonem aggreditur. In ipſo,inquit, vita erat.) quod ideo addidit,ne quis fortè diffideret,quo nam pacto tãta & talia per ipſum facta ſunt.Nam quemadmodum ſi ex profundiſſimo & iugi fonte quantumvis aquæ haurias,nihil tamen his diminuitur:ita in vni geniti operibus, quodcunq; ex his productum factúmve credideris,nihilomin⁹ effecit.Imò vt propriori vtamur ſimilitudine, lucis ſcilicet,quã mox ipſe ſubdidit: Et vita erat lux hominũ.)Quẽadmodum inquã lux quantumvis hominum multitudinem illuminaret,nihil ſplẽdoris remitteret:itidem deus & antequã mundum cõdidit,& poſtquã cõderet,idem perfectus atq; integer permanet,nihil tanto & admirabili opificio minor,nihil imbecillior. Quòd ſi innumeros huiuſmodi eſſet mundos cõditurus,omnibus tamen ſufficeret,nõ modò

A ad creandos,ſed & gubernãdos.Vitæ enim nomen hoc in loco non modò creationis eſt,ſed prouidẽtiæ ad perpetuitatẽ. Necnon & reſurrectionis rationem iam afferre incipit,& admiranda hęc euãgelia exorditur: adueniente autem ad nos vita, vis mortis perijt:& luce nos illuminante,tenebrę euanuerunt:ſed manet ſemper in nobis vita, & mors ei dominari non poteſt. Itaq; de patre dictum eſt,
Actо.17.f de hoc quoq; propriè dicetur, quod in ipſo viuimus,& mouemur, & ſumus. Quod & Paulus his
Coloſſ.1.c verbis ſignificauit: quia in ipſo cõdita ſunt vniuerſa,& omnia in ipſo, & per ipſum creata ſunt:quapropter & radix dicitur, & fundamentũ. Verùm cùm audis, quod in ipſo vita erat:)noli ſuſpicari
Infr.5.c. cõpoſitum:alibi enim de patre dicit,*Sicut pater habet* vitã in ſe,ſic dedit & filio vitã habere:ſed vt patrem idcirco non dixeris cõpoſitum,quia vitã habeat,ita nec filiũ.Etenim alibi inquit, quod lux eſt
1.Tim.6.c de⁹:& iterum, quod lucem habitat inacceſſibilem.
B Hæc autẽ omnia ſingillatim proſecuti ſumus, non quòd cõpoſitionẽ vllam in deo ſuſpicemur, ſed vt paulatim ad doctrinæ altitudinẽ euehamur. Cùm enim non facilè à multitudine intelligi poſſet, qua nam ratione in eius perſona vita ſit primùm, id hu
Infr.5.c. milis tetigit,cùm inquit,Dedit ei vitã habere. Inde
Infr.14.a eruditos alti⁹ erigit his verbis:Ego ſum vita:& ite-
Ibidẽ.8.b. rum:Ego ſum lux. Et quæ nam eſt hæc lux? Non quæ ſenſu,ſed quæ animo percipitur,quę ipſam illuminat animã.Cùm enim dicturus eſſet Chriſtus,
Ibidẽ.6.c. Nemo poteſt venire ad me, niſi pater traxerit eũ: Idcirco hinc exorſus euãgeliſta, inquit, ipſum eſſe qui illuminat:vt quanuis de patre aliquid eiuſmodi audieris,nõ ſolius patris id eſſe, ſed filij quoq; pro-
Infr.16.c. fitearis.Omnia,inquit,quæcunq; habet pater me⁹, mea ſunt. Primùm igitur creationẽ nobis edocuit, deinde beneficia quæ in aduentu ſuo nobis largitus eſt,vno verbo cõmemorauit, ſignificauitq; euange liſta,cùm ait: Et vita erat lux hominũ:)non Iu-
C dæorum,ſed hominum omnium.Non enim Iudæi duntaxat,ſed Gentiles quoq; in hanc cognitionem deuenére, & cõmunis omnibus propoſita eſt hæc lux.Qua nam autem gratia non angelorũ,ſed hominum tantùm lucem dixit?quoniã ei in prȩſentia de humana natura ſermo habetur: & ad homines venit,vt vera & perpetua eis bona annunciaret.

Et lux in tenebris lucet.)Tenebras, & mortem & errorem appellat. Siquidem ſenſibilis hæc lux, non lucet in tenebris,ſed omni luce penit⁹ tenebræ carent.Prędicatio autem inter eum qui omnia cõprehenderat,errorem effluxit,eumq; penitus aboleuit:& moriẽs Chriſtus ſic mortẽ vicit, vt eos qui iam pridem morte detinerẽtur,liberaret.Cùm igitur neq; mors,neq; error hanc lucem exuperet,ſed charitate incredili propria vi vbiq; effulgeat:idcirco inquit, Et tenebrę eam nõ cõprehenderunt.) quæ etſi vinci nequeat, nõ tamen illorum qui illuminari nolunt,animis patitur immorari. Quãobrem ſi non omnes comprehenderit,nolite turbari.

Non enim neceſſitate & vi,ſed cùm volumus,cùm D aſſentimur,deus ad nos venit.Nolimus huic luci,& tantis delicijs oſtium claudere:hęc lux per fidẽ nobis exoritur,& exorta in eorũ,à quibus piè ſuſcipitur,animis affatim radios diffundit:cui ſi puram & immaculatam vitã exhibeas,ſemper tecum perma
net,ſemper in te habitat.Qui diligit me,inquit,prę Infr.14.c.
cepta mea ſeruabit,& pater meus diliget eũ, & ad eum veniemus, & manſionẽ apud eum faciemus. Quẽadmodum enim ſolaribus radijs nemo clauſis oculis frui poteſt,ita neq; huius claritatis particeps abundè vnquã fuerit,niſi animi oculum ad eam & dirigat & intendat:tunc enim quocũq; ſe vertit, facilis ei proſpectus patebit:quod eueniet,cùm omnibus malis affectibus animũ purgauerimus.Peccatũ enim tenebræ & vorago quædam profunda:quod vel inde planiſſimè conſtat, quòd clàm & ſine arbitris peccata cõmittuntur. Quicunq; enim in facinora,ſceleraq; prolabitur,odio habet lucem,neq; luci ſe credit:& quæ occultè,& in abſcõdito fiunt, Ephe.5.c.
etiã ſunt dictu turpia.Sicut enim in tenebris neque E amicus,neq; inimicus agnoſcitur,ſed omnia penit⁹ ignorantur,itidẽ in peccato vſu venit. Quippe qui lucro inhiat,nullã amici, inimicíve intelligit differentiam:& inuidus familiariſſimũ non ſecus q̃ inimicum conſpicatur, & latrones ſimiliter in omnes bellum gerũt, omnibus inſidiãtur:& omnino quicunq; ſe vitiorũ ſordibus coinquinant, nihil ad rerum differentias dignoſcẽdas ab ebrijs, inſanientibuſq; differunt. Et quẽadmodum noctu amato lumine lignum,plumbum,ferrum,argẽtum, lapides preciоſos,& alia omnia eodem modo & videmus, & dijudicamus:ita qui ſordidè,& vitioſè vitam viuit,neq; modeſtiæ vim,neq; ſapiẽtiæ diſcernit pulchritudinem.In tenebris enim,vt iam dixi, precioſi etiã lapides nullam ſpeciem, nullum præ ſe ferunt fulgorem, non ſua, ſed calligantiũ oculorũ culpa. Neq; hoc duntaxat nobis dum ſub impia vitiorum tyrannide viuimus, moleſtum eſt:verùm etiã illud F
quod formidine propterea angimur, & veluti qui per obſcuram noctẽ iter faciunt, vt nihil metuendum ſit,metu tamen cõcutiuntur:ſic qui ſcelus aliquod admittunt,etſi nemo id videat, nemo reprehendat,nihilo tamen melius ſibi fidunt, ſed omnia formidant,omnia ſuſpicantur: quippe qui perpetuis conſcientiæ ſtimulis agitantur, omnia formidoloſè circunſpiciunt.Propulſemus igitur tam grauem,tam moleſtam vitã, cuius angorem mors ſequitur, mors inquam immortalis & perpetua, cui nullus ſupplicij finis eſt. Adde quod in hac vita nihil ab inſanientibus hi differunt,qui terrenas res & breui duraturas tanquã in ſomnis ſuſpicantur, videntur diuitijs affluere,cùm nullis affluant: in delicijs eſſe,cùm non ſint:neq; antè ſe deceptos intelligunt,quàm ab inſania liberentur,quàm ſomnum diſcutiant. Quocirca vt ſobrij ſimus & vigilemus, Mat.24.
nobis Paulus præcipit,& itidem dominus. Qui ſo- d.&1.Co
brius eſt & vigilat,quãuis à peccato capiatur,mox rinth.16.c

G tamen ipſum abijcit, fugatq; : qui verò ſomno aut inſania cõprehenditur, nó intelligit quo pacto ſub eis detineatur ſeruitute. Quamobrem nobis nullus ſit ſomni locus: non enim noctis tẽpus eſt, ſed diei, vt in die honeſtè ambulemus. Etenim nihil peccato turpius eſt, nihil ignominioſi⁹. Et profectò ſi ad turpitudinis rationem referatur, tolerabilius eſt nudos, quàm in peccato & ſcelere deprehendi : illud enim non ita in culpa eſt, interdumq; paupertatis gratia contingit: eo autem qui peccatorum ſordibus inquinatur, nihil obſcœnius, nihil contemptu dignius. Veniat nobis in mentem, & diligenter cõſideremus eos, qui rapinæ & cupiditatis cauſa in iudicium vocãtur, quàm obſcœni, quàm ridiculi appareant, cùm omnia turpiter & iniuſtè fecerint, omnes fefellerint, in omnia temerè, lapſi ſint. Nos autem tam miſerè, tam infœliciter vitam agimus,
H vt veſtem præpoſterè indui non patiamur, imò alios ſi id faciant reprehendemus: cùm verò & nos, & proximi noſtri, capite ambulemus, non aduertimus. Quid enim eo turpius, qui aſſiduè meretricios petit fornices? Quid contumelioſo, quid maledico, quid inuido riſu dignius? Sed quamobrem nõ tam hæc turpia, quàm nudus ambulare videatur? ex cõ ſuetudine, vnde nemo vnquam ſponte ſua nudus ambulare conſueuit. Illud autem omnes omni tẽpore, & ſanè confidenter audent. Quòd ſi quiſpiã cum angelis haberet cõſuetudinem, apud quos vel nunquam tale committitur, certò tunc quoniam ridiculum ſit, intelligeret. Et quid de angelorum loquor conſuetudine? in ipſis enim regijs apud nos ſi quis introductam meretricem cognoſceret, vel ebrietate, vel aliqua huiuſmodi turpitudine dehoneſtaretur, vltimum daret ſuppliciũ. Quòd ſi hæc in regijs intollerabilia ſunt, longè magis in conſpectu ſummi & omnipotentis regis, cùm vbique præſto adſit, & quæcũq; audemus intueatur, meritis pœnis afficiemur. Quare vos & hortor & admoneo, vt in hac vita & ſobrios nos & quietos exhibeamus, rex enim noſter omnia noſtra opera cõ
I ſpicatur. Vt igitur hęc lux perpetuò nos illuminet, hos diuinæ clementiæ radios & quæramus, & efflagitem⁹, ita vt preſentibus his, & futuris bonis affatim fruamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia quinta, ex cap. primo.

EVit homo miſſus à deo, cui nomen erat Ioannes.) Cùm de verbo dei in euangelij ſui principio ea Ioannes diſſeruiſſet, quæ mentes noſtras facilè allicere poſſent ad credendũ, via & ordine procedens ad ipſius verbi præconem ac nuncium, & eodem quo ipſe nomine appellatũ, Ioannem ſcilicet, venit. Tu autem cùm à deo miſſum intelligas, nihil iam humanum ab eo dici, annunciarive exiſtimes. Non enim ſuum quicquam, ſed mittentis arcana denũciat. Idcirco angelus appellatur, hoc eſt nuncius. Eſt enim nuncij officium nihil ex ſe dicere. Fuit autem hoc in loco nõ tranſ- K
itus ad eſſe, ſed ipſius apoſtolatus eſt ſignificatiuũ. Fuit miſſus, inquit, pro miſſus eſt. Quomodo igitur textum illum apoſtoli, Qui cùm in forma dei Phili. 2.a.
eſſet, non eandam cum patre eſſentiam ſignificare dicunt? eo quòd non præponatur articulus. Ecce hoc in loco nullus præponitur, nunquid igitur de patre hìc non loquitur? quid igitur dicemus prophetæ dicenti: Ecce ego mitto angelum meum an- Malac. 3.a
te faciem tuam, qui pręparabit viam tuam ante te? Meum nanque & tuum duas perſonas ſignificat.

Hic venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine.) Quid hoc, dicet fortaſſè quiſpiam, ſeruus de domino teſtimonium perhibet? Verùm cùm non ſolùm à ſeruo teſtimonio perhibitus ſit, ſed ad ſeruum etiam venerit, & cum Iudæis baptizatus, nónne magis & commoueberis, & dubitabis? Sed quid perturbari commouerię; oportet? Admirare potius ineffabilem dei benignitatem. L
Quòd ſi quis adhuc in perturbatione dubius perſiſteret, dic ad illum id quod ad Ioannem dixit: Si- Matt. 3.d.
ne modo, ſic enim opus eſt nobis implere omnem iuſtitiam. Si verò amplius quis perturbabitur, & illud ad Iudæos dictum adducet: Ego non ab homine teſtimonium accipio: dicetq; ; Si hoc non indiget teſtimonio, qua nam gratia miſſus eſt à deo Ioannes? Reſpondendum eſt, non propterea quòd ipſius teſtimonio indigeret : prophanum enim id aſſerere, ſed ea quam ipſe Ioannes ſubdit cauſa,

Vt omnes crederent per illum.) Ipſe autẽ Chriſtus cùm dixiſſet, Ego nó ab homine teſtimonium Infr. 5.f.
accipio: ne apud indoctiores ſibijpſi repugnare videretur, cùm nunc dicat, Alius de me perhibet teſtimonium, & ſcio quia verum eſt teſtimonium eius, Ioannem ſignificans: nunc, non ab homine teſtimonium accipio, mox adiectione eam ſoluit dubitationem, inquiens: Sed hæc dico propter vos, vt Ibidem.c.
ſalui ſitis: quaſi dicat, Deus ego ſum, & dei vnige- M
nitus filius, & ſupernæ & immortalis ſubſtantiæ, nulliusq; indigeo teſtimonio, & quanuis nemo hoc profiteretur, nihil propterea natura mea fit minor, nihil deterior: ſed cùm mortalium ſalus mihi curæ eſſet, in hanc deſcendi humilitatẽ, vt hominis teſtimonio me ſubijcerem. Nam propter Iudæorũ imbecillitatẽ, hoc pacto melius faciliusq; fides in eum extendi, propagariq; poterat. Sicut igitur carnẽ induit, ne ſi nuda ſe diuinitate exhiberet, omnes perderet: ita virũ qui ſe annunciaret miſit, vt cùm familiarem vocẽ populi audirent, facilius ad credendum adducerẽtur. Nã quòd nihil illo teſte indigeret, ſatis quis nam eſſet, nuda duntaxat & aperta ſubſtantia potuit oſtendere, atq; ita omnes in admirationem conuertere: nó tamen id fecit, quoniam, vt iam dixi, omnes pdidiſſet, cùm nemo poſſet inacceſſam illius lucis præſentiã tolerare. Propterea, vt dictũ eſt, carnẽ induit, & vni conſeruorum noſtrorũ de ſe teſtimoniũ mandauit, quoniã ad ſalutẽ noſtrã omnia operatus eſt, neq; ſuæ duntaxat dignitati,

A gnitati, ſed auditorũ vſui facilitatiq; cõſuluit. Quod ipſe quoq; his verbis ſignificat: Hæc dico propter
Iſaiæ 5.f. vos, vt ſaluemini. Et euãgeliſta cùm de domino locutus diſſiſſet, Vt teſtimoniũ perhiberet de lumine) addidit, Vt omnes crederent per illum.) quaſi dicat, Ne putes hac cauſa teſtificatũ veniſſe Ioannem Baptiſtã, vt fidei ratione aliquid domino adderet, ſed vt ſui homines crederent per ipſum. Quòd autẽ ad hanc tollendã ſuſpicionem hoc dixerit, ex ſequẽtibus cõſtat. Addit enim: Nó erat ille lux) nam ſi non huius ſuſpicionis gratia in hoc inſtitiſſet, præteriſſet ſimpliciter, & poti⁹ eſſet eiuſdem rei repetitio, q̃ doctrinæ clarior ſignificatio. Quippe cùm dixerit, Miſſus eſt vt teſtimoniũ perhiberet de lumine.) proſequitur: Nó erat ille lux.) neq; id temerè: ſed quoniam frequenter apud nos qui teſtimonium perhibet, maior eo eſt, de quo perhibetur, & maioris plerunq; authoritatis apparet, ne qua de Ioanne huiuſmodi oriretur ſuſpicio,
B ab ipſo ſtatim principio eam penitus tollit, oſtenditq; & quis perhibuerit, & de quo perhibitum ſit teſtimoniũ, & quæ ſit inter eos differẽtia, & in hoc eius incõparabilem enarrat eſſentiã. Et ita audẽter iam reliquã aggreditur orationem. Necnon ſi quid abſurdũ temerariúmve oriebatur, quo ſtultorum mẽtes cõmoueri potuiſſent, è medio diligẽter ſublato, ita omnia perſequitur, vt facilè iam nullo impedimento doctrinæ ſuæ rationẽ edoceat. Oremus itaq; cum horũ ſenſuũ reuelatióe, & doctrinę hui⁹ veritate, puram etiam vitam nullis his ſordibus inquinatã. Siquidẽ nullus eorũ vſus eſt, niſi bonis illu ſtrentur operibus. Quãuis enim fidem firmiſſimã, quanuis ſcripturarũ ſenſus haberemus, à vitæ autẽ patrocinio & deſerti eſſemus, & nudi, nihil nos à gehennæ ignibus eriperet, quin perpetua & inextinguibili flãma conſumeremur. Quemadmodum enim qui bene operãtur, reſurgent in vitã æternã: ita qui malè, in ſuppliciũ ęternũ, quod nullo vnquã
C fine pręſcribitur. Quare omni diligẽtia, curaq; adhibita cõtendamus, ne quod ex vera & firma fide lucrum accepimus, operũ prauitate perdatur : ſed in hac vita totis viribus Chriſti ſectemur veſtigia, cui beatitudini nihil eſt cõferendũ. Atq; vtinã purè & ſanctè viuentes, quæcunq; dicta ſunt, ad dei gloriam referamus, cui honor, ſimul & vnigenito filio, & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia ſexta, ex cap. primo.

ERat lux vera, quæ illuminat omnẽ hominem venientẽ in hunc mundũ.) Propterea mihi iam diu dilectiſſimi filij, paulatim vos per ſcripturarũ paſcua ducimus, nec omnia ſimul diffundimus, vt facilè quę vobis cõmittimus, & cuſtodiatis, & ſeruetis. Quippe qui ędificando nondũ primis cõpactis lapidibus, alios ſuperimponũt, iam quaſſatum & breui ruiturum ſtruunt parietẽ. Qui autem his firmatis, & calce cõpactis opus reliquũ proſequuntur, tutam & diu duraturam domũ ędificant. Huiuſmodi & nos architectos ad noſtas cõ-

firmandas animas imitemur. Etenim nónunquam D
veriti ſumus, ne recente, & adhuc imbecilli priore fundamento, aliarum ſpeculationum acceſſu, cùm mens ſimul omnia aſſequi nequeat, priora illa offendãtur, & pereant. Quid igitur hodie nobis propoſitum eſt? Erat lux vera, quæ illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundum.) Siquidẽ cùm ſuperius Ioannem veniſſe dixiſſet, vt teſtimonium perhiberet de lumine, & quòd miſſus fuit: ne quiſpiam ex teſtimonij nouitate, de eo qui teſtimonium perhibiturus eſt, aliquid ſuſpicionis exoriretur, mentes erexit, & ſupra omne principiũ ęternã, & nullo fine per ſcripturam dei profecutus eſt eſſentiam : & quo nam pacto filius hoc habere poteſt, iniquis? De deo loquimur, & quo nã pacto, interrogas: nónne times? nónne exhorreſcis? quòd ſi abs te quiſpiã quæret, quomodo immortalem vitã, & corpora noſtræ habituræ ſint animæ: nónne ridicula eſſet quæſtio? ac ſi non humani eſſet ingenij eiuſmodi inquirere, ſed credere tantùm oporteret: neq; eſſet curioſius inueſtigandum, quod ſufficientẽ E
habeat ſui demonſtratione, & immenſam promittentis poteſtatem. Nam cùm animarũ & corporũ noſtrorum conditorẽ, qui omnem incorporalem excedit creaturã, ſine principio eſſe aſſeramus: quanam ratione id factũ ſit, efflagitabis? Quis nam hoc inconſtantiſſimi eſſe animi, & inſanæ mentis indicium negauerit? Audiſti: Erat lux vera.) Quid ſtultè & temerè ęternam hanc vitam humana ratione coniectari, atq; inuenire cõtendis? Haud fieri poteſt. Quid ſcrutaris imperſcrutabilia? Quid circa incomprehẽſibilia inanem ſubis laborem? Quid inueſtigas quæ nulla ratione poſſunt deprehendi? Inquiras quanta potes diligentia ſolarium radiorũ originem: non ſanè poteris, neq; indignaris, neque tuam iniquo fers animo imbecillitatem. Quid igitur in maioribus tam audax es, & temerarius? Tonitrui filius Ioannes tuba perſonans ſpiritali, nihil Marc. 1.c.
aliud quàm quod audierat à ſpiritu, inueſtigauit: tu F
autem illius gratiæ expers, & penitus vacuus, manifeſtis humanæ naturæ rationibus illius cognitionis terminos ſuperare cõtendis: propterea eò peruenire nunquam poteris. Tale enim diaboli ingenium eſt, tales inſidiæ, vt eos qui nobis conſtituti ſunt fines, tranſire perſuadeat, ac ſi ad longè meliores ſimus peruenturi : cùm verò hac nos ſpe allexerit, diuina gratia priuauerit, tunc nó ſolùm nobis nihil amplius pręſtantiúsve elargitur (quo nam enim pacto diabolus) ſed ne in priſtinam quidem conditionem, vbi tutè & ſecurè commorabimur, reditum permittit, ſed paſſim trahit errantes, cùm non habeant vbi poſſint conſiſtere. His fraudibus primum è paradiſo hominẽ expulit. Maioris nãq; Gene. 3.a.
cognitionis & gloriæ ſpe allectum, ab his quibus tranquillè fruebatur bonis deiecit: & non modò eũ deo ſimilem, vt pollicitus erat non reddidit, ſed ſub mortis ditionem compulit. Non modò nihil amplius à ligni fructu aſſecutus eſt, ſed ne cognitionẽ

G quidem,quam prius habuerat,retinuit,cùm multa
se cogniturum speraret:tum primùm erubuit,cùm
se nudum abscondit, cùm anteà nullo fuisset pu-
dore confusus. Cùm enim se nudũ & vestibus ca-
rentem cognouit, & tristitia & dolore contabuit:
quod ne nobis accidat, cõditori nostro deo pareа-
mus,& eius præcepta omni diligentia obseruem⁹.
Neq; præterea quicquam inuestigemus curiosius,
ne accepta beneficia amittamus. Quemadmodum
hi qui cùm sempiternæ vitæ principium inuenire
cõtenderint,etiam quæ assequi licuerat,amiserunt:
neq; tamen quæsita assecuti sunt,cùm minimè po-
tuerint,& à vera vnigeniti fide deciderint.Nos ve-
rò nullo pacto velimus perpetuos, quos nobis pa-
tres nostri posuerunt terminos præterire,sed omni
tempore spirituſsancti legibus pareamus: & cùm
audierimus,Erat lux vera, non vlterius inquirẽdo,
quod inueniri non potest,persistamus. Nam si ge-
H nitus esset vt homo,necessariò differentiam aliquã
esse inter genitorem, genitumq; oportuisset: cùm
verò ineffabili ratione,& vt deum decet,genitus sit,
meritò & antè & pòst,quę particulæ temporis in-
dicia sunt,in eum cadere nequeunt. Nam filius se-
culorum omnium est conditor. Ergo non pater,
inquit,est,sed frater.Quæ nam hęc necessitas?si pa
trem,filiumq; aliunde ortos diceremus, id sanè se-
quereturſin hanc negãmus impietatem,& patrem
quidem sine principio esse,neque ex alio genitum,
filium autem sine principio, genitum tamen ex pa
tre & sentiamus,& profiteamur:quid nos tam im-
piam cogit inducere necessitatsm ? nihil profectò,
splendor est, splẽdor autem cum natura simul cu-
ius est splendor intelligitur.Præterea Paulus filium
splendorem appellauit, vt nullam suspicareris pa-
tris & filij differentiam. Quod autem à superiori
exemplo sequitur, absurdè à stultis motam obie-
ctionem tollit.Non enim ex splendoris,inquit,ap-
I pellatione propria ipsum priuari persona existima
bis:hoc impium est,& Sabellianorum, Marcellia-
norumq; insania, qua nos abiecta in propria esse
persona filium dicimus. Idcirco cùm splendorem
ipsum appellasset, addidit figuram esse subſtantiæ
eius, quo propriam eius personam ostenderet, &
eius esse subſtantiæ cuius est figura.Non enim satis
est vno,vt iam dixi, verbo dei doctrinam homini-
bus ostendere,sed multa ex singulis collecta, quæ
huic accommodentur materiæ eligamus,sic pote-
rimus de diuina gloria dignè loqui, dignè autem
dico,quantùm in nostris viribus est. Quòd si quis
dei respectu dignè se verba facturum arbitraretur,
contenderetq; ita se deum intelligere, vt ipse se-
ipsum nouit,is maximè deum ignorat.Cùm igitur
hæc apertè videamus dilectissimi, summo nobis
studio insistendum est in ijs quæ nobis verbi mini-
stri,& qui certò id conspicati sunt, tradiderunt, &
nihil vlterius contendamus. Duo nanque mala &
quidem grauia, hoc morbo laborantes circunue-
niunt.Primum quòd dum in his frustra inquiren-
do laborant,miseri fiunt,cùm ea inuenire nequeãt. K
Alterum quòd deũ iritant,cùm constitutos ab ipso
terminos excedere conẽtur: quod quantopere deũ
ad iram prouocet,cùm planè omnibus constet, in
præsentia omittamus: & eorũ contempta demen-
tia,quò perpetuò nos corroboret,ei⁹ sermones for
midemus,quoniam inquit:Ad quem aspiciam,nisi Esa.66.a.
ad humilem,& quietum, & metuentem sermones
meos? Hac igitur pernicioſa inquirendi cura abie-
cta,nostra cõteramus corda, peccata deploremus,
vt à Christo nobis præceptum est,& eorum gratia
quæ perperam & iniquè egimus, cõpungamur: &
summa cum diligẽtia quicquid superiori tempore
ausi sumus,quicquid malignè commisimus,animo
repetamus,atq; abijciamus. Ad quod multa nobis
deus vias aperuit. Primùm enim errata tua in deũ
confiteare,vt iustificeris.Et iterum:Dixi pronũcia- Psal.31.b.
bo aduersum me iniquitatem meam domino,& tu
remisisti impietatem cordis mei. Neq; enim parũ L
nobis confert ad magnitudinem peccatorum im-
minuendam frequens eorum memoria & accusa-
tio.Est & alia operosior, vt nemini qui nos offen-
dit succenseamus,sed iniurias omnes magno & ge
neroso animo obliuioni mãdemus.Vis & tertiam?
audi Danielem:Peccata tua eleemosynis redime,& Danie. 4.
iniquitates tuas misericordijs pauperũ. Accedit & c.
alia, iugis scilicet oratio, & in deprecationibus ad
deum cum puritate perseuerantia, quæ non paruã
nobis affert cõsolationem,& à peccatis nos abluit.
Ieiunium ad hęc cum proximi charitate,maiorem
in modum diuinam in nos iram extinguit. Ignem
nanq; ardentẽ extinguit aqua,& eleemosynis pur-
gantur peccata.Decursis igitur his vijs omnibus,&
repetitis,in ijsdem assiduè perseuerem⁹, hoc pacto
non modò præterita abluemus peccata,sed in po-
sterum maximum consequemur emolumentum.
Quippe qui nullam dabimus diabolo occasionem,
vt nos in vitæ desidiam, vel in exitialem aliquem M
affectum pelliciat. Præterea neq; insanas disputa-
tiones,neq; noxias inducet cõtrouersias, vt ei mo-
ris est,cùm ociosos nos & oscitãtes,nullamq; quo-
modo ad virtutis viam dirigamur, solicitudinem
habere conspicatur. Hunc nos eius insidijs aditum
obstruamus,vigilemus,sobrij simus,vt in hac breui
vita paruo labore perpetua in externo illo seculo
bona nobis comparemus, gratia & benignitate do
mini nostri Iesu Christi,per quem, & cum quo pa
tri,simul & spiritui sancto gloria,in secula seculo-
rum,Amen.

Vestigijs patrũ insistendum

Heb.1.a.

Sabelliano rũ,& Mar celliano- rũ,hære- sis.

Homilia septima,ex cap.primo.

ERat lux vera, quæ illuminat omnem ho-
minem venientem in hunc mundũ.)Nihil
prohibet quin hodierna die eadem verba
repetamus,cùm hesterna propter opinionum ex-
positionẽ, omnia complecti non potuerimus. Vbi
sunt hi,qui ipsum verum deum negant? Ecce hic
lux vera appellatur, alibi ipsa veritas & vita, sed Infr.14.
cùm in eum locũ venerimus,apertius explicabim⁹.

In præsen-

A In præsentia autem necessarium est id charitati ve
strę exponere. Si illuminat omnem hominem ve
nientem in hunc mundum,quo nam pacto tot ho
mines sine lumine permanent?Neque enim omnes
Christum cognoscunt, quomodo ergo illuminat
omnem hominem? Illuminat profectò, quantùm
in ipso est. Si qui autem sponte sua mentis oculis
conniuentibus ad huius lucis radios aciem dirigere
noluerint,non ex luminis natura, in tenebris per-
stiterunt: sed malitia sua,qui sponte tanto se dono
indignos reddiderunt.Nam si gratia in omnes dif-
fusa est,non Iudæum,non Gręcum,non Barbarũ,
non Scytham, non liberum, non seruum, non vi-
rum,non mulierem,non senem,non iuuenem effu
git aut dedignatur,omnibus eadem est,omnibus se
facilem exhibet,omnes pari honore aduocat.Qui
autem eius munere frui negligunt,hanc suam cæ-
citatem æquo librent examine. Cùm enim omni-
B bus aditus pateat, & à nemine prohibeatur, per-
diti quidam & nequam homines propria dunta-
xat malitia ingredi recusant. In mundo erat,)
sed non tanquam mundo æqualis, idcirco addi-
dit: Et mundus per ipsũ factus est.)Quibus ver-
bis iterum te ad æternam vnigeniti reducit essen-
tiam. Qui enim audit hunc mundum esse eius o-
pus, nisi penitus insaniat, nisi inimicus gloriæ dei,
atque hostis sit,omnino velit nolit,ante opera sua
eorum conditorem fuisse confiteatur, necesse est.
Quocirca magis magisque indies admiratus sum
Paulos Sa- Pauli Samosatensis insaniam, quo vultu tam ma-
mosatẽsis. nifestè audeat repugnare veritati,sed ipsum spon-
te sua in errorem præcipitem dare. Non enim i-
gnoratione, sed consultò errauit,non secus ac Iu-
dæi. Nam quemadmodum hi hominum gratia,
fidei firmitudinem prodiderunt,& Christum vni-
genitum, & dei filium intelligentes,principum ta-
men gratia fateri noluerunt, ne è synagoga eij-
cerentur: ita & illum vt mulieri cuidam rem gra-
C tam faceret, salutem suam inquiunt contempsis-
se. Graue profectò & molestum quiddam est in-
anis gloriæ vis, quæ facilè etiam sapientum ocu-
los possit perstringere,nisi temperetur:etsi ambitio
hoc potest, longè magis hic qui ea violentior est
Infr.5.g. affectus. Idcirco ad Iudæos Christus: Quomo-
do,inquit,potestis credere,qui gloriam ab inuicem
accipitis: & gloriam quæ à solo deo est,non quæ-
ritis? Et mundus eum non cognouit.) Hoc lo-
co mundum peccantium multitudinem, & terre-
nis reb⁹ deditam,stultumq;,& abiectum, & omni-
bus obnoxium perturbationibus vulgus appellat.
Nam dei amici & venerabiles illi viri, etiam ante
Christi incarnationem ipsum cognouerunt,& pa-
triarcham eius præuidisse aduentum ipse Christus
Ioan.8.g. nominatim testatur. Abraham pater vester exul-
tauit, vt videret diem meum, vidit, & gauisus est.
Matt.22. Et quòd Dauid Iudæos arguens, inquit: Quomo-
d.& Psal. do Dauid in spiritu dominum ipsum vocat, dicẽs:
109.a. Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis?

Et frequenter in eos inuectus, Mosi meminit: & D
quòd reliqui prophetæ eandem habuissent cogni-
tionem, apostolus Petrus, omnes prophetas à Sa-
muẽle cognouisse eum, & eius aduentum multo
antè tempore dixisse, his verbis attestatur: Et o- Acto.3.d
mnes prophetæ à Samuẽle, & deinceps qui locuti
sunt, annunciauerunt dies istos. Iacob autem &
patri quemadmodum auo & apparuit deus,& lo-
cutus est,multa & magna eis se daturũ bona pol-
licitus, quæ quidem re executus est. Ad hæc obie-
cerit quispiam: Quo igitur pacto multi prophetæ Luc.10.d.
cupierũt videre quæ videtis, & nõ viderunt:& au-
dire quę auditis, & non audierũt?Nũquid nõ fue-
rũt ei⁹ cognitionis participes?Fuerunt sanè.Quod
hac eadem particula, ex qua nonnulli ea cogni-
tione priuatos fuisse prophetas arbitrati sunt, ma-
nifestum facere contentabimus: Multi,inquit,cu-
pierunt videre quæ vos videtis: nouerunt ergo ip-
sum ad nos venturum,& quæ fecit,facturum.Ni-
si enim notiissent, nullo pacto videndi flagrassent E
desiderio. Nemo enim quod ignorat, cupere po-
test.Nouerunt igitur ipsum dei filium ad humanũ
genus descensurum. Sed quæ nam sunt quæ ne-
que viderunt, neque audierunt? Ea quæ nunc vos
& videtis, & auditis: siquidem & vocem eius illi
audierunt, & ipsum viderunt, non tamen in car-
ne, neque cum hominibus conuersantem, neque
nobiscum tam familiariter liberèque loquentem.
Quod significauit cùm non simpliciter dixit, cu-
pierunt videre me, sed quæ vos videtis: neque au-
dire me, sed quæ vos auditis. Itaque licèt non ipsi-
us aduentum in carne conspicati sunt,viderunt ta
men ipsum futurum, quem cupiebant,& in quem
credebant. Cæterùm cùm nos gentiles accusant,
& his verbis percontantur:Quid superiori illo tẽ-
pore,cùm nondum humanum genus aspiceret,fa-
ciebat Christus?Quid tandem finem ipsum expe-
ctauit,vt nostræ saluti consuleret, cùm tandiu nos
neglexerit? Respondebimus, quòd ante id tempus F
in mundo erat,& opera sua summa curabat pro-
uidentia,neque à venerabilibus illis & sanctis viris
ignorabatur. Si verò quòd non omnes eum tunc
temporis, sed boni tantùm, & virtute præditi, &
sanctimonia cognouerunt,idcirco incognitum di-
xeris: hac etiam ratione nunc incognitum dixeri-
mus,cùm non ab omnibus cognoscatur. Sed quẽ-
admodum in præsentia, nemo eorum gratia qui
deum ignorant, cognoscentibus non crederet:ita
neque de superioribus illis temporibus dubitan-
dum est. Multis enim, & vt rectius dicam, cla-
ris illis & præstantibus viris cognitus est.Quòd si
quis percontaretur, quam ob rem non omnes ei
tunc crediderũt,neq; seruierunt,sed iusti duntaxat:
eum rursus interrogabo, quid hoc etiam tempo-
re nõ omnes eum cognoscunt? Et quid de Christo
loquimur?cur ipsius patris non omnes, neq; nunc,
neque antiquitus habuerunt cognitionem? Verùm
alij omnia sponte sua fieri aiunt, alij dæmonibus

vniuersi

G vniuersi orbis prouidentiam permittunt. Sunt qui alium præter hũc deum effingant,nonnulli oppositam potestatem deum impiè asseuerant, & leges eius mali cuiusdam dæmonis arbitrãtur. Quid ergo hac nos causa deũ esse negabim⁹,quoniam nónulli ipsum negant, & malum ipsum esse profitebimur,quoniam malum impiè autumant? Mitte, quæso,stultitiam,& vltima te insania liberum redde.Nã si stultorũ iudicio ad nostras mẽtes doctrina informãdas duceremur,nihil esset reliqui, quin eadem similiter comprehenderemur insania. Nemo Solem dixerit oculis noxium, eo quòd nónulli visu sunt hebetiori, sed quàm accommodatissimum, & ex acutè intuentibus eius vtilitas iudicatur. Neque mel quispiam amarum gustu iudicauerit, quoniam tale ægrotantibus videatur. Deum autem ex infirmorum & ignorantium iudicio vel
H non esse,vel malum esse,aliquando rebus humanis prouidere, aliquando eas negligere opinari,nó sani hominis,sed insani potius,& vltimo furore perciti meritò dixerimus. Et mũdus eum non cognouit,inquit,sed hi quibus mundus dignus non erat, eum cognouerũt: & causam ignorationis inseruit. Non enim simpliciter,inquit, Nemo eum cognouit:sed,mũdus eum non cognouit:hoc est,qui tantùm mundo inhærent, qui mundo innituntur, qui terrena duntaxat sapiunt: sic etiã Christus eos ap-
Iusfr.17.d. pellare consueuit. Pater sancte,inquit, & mundus te non cognouit. Neque filium tantùm,sed & patrem mundus ignorauit, quẽadmodum diximus. Nihil etenim adeò mentem perturbat, quàm secularibus his rebus inhærere. Cùm igitur hæc nobis luce clarius pateant,huius mundi illecebras,carnaliaq;,& terrena totis viribus abijciamus.Neq; enim in parua re,& nullius momenti,sed in maximo bonorum detrimentum accipimus,siquidẽ nullo pacto fieri potest,vt qui omnia ad præsentis vitæ vo-
I luptatem refert,is cœlestibus bonis fruatur:sed necessarium est,qui terrenis rebus inhiat,à cœlestibus
Luc.16.c. decidat.Non potestis,inquit,deo seruire, & mammonæ: vnum teneamus, alterum odio habeamus oportet. Hoc quoque ipsa rerum clamat experiẽtia. Quippe qui pecuniarum deridẽt cupiditatem, hi maximè sunt qui dei flagrant desiderio: at contrà qui illas præcipuè admirantur,hi maximè sunt qui in deum animorem habẽt remissiorem.Animus enim qui pecuniarum cupiditate distrahitur, non facilè ab his abstinet,quæ deũ ad iram prouocant: vtpote,qui alterius seruus sit domini,omnia ipsi cõtra diuinas leges præcipientis.Sobrij igitur sitis aliquando, & excitemini, & cui nostrum debeamus seruitium,intelligamus: eiusq; duntaxat regnũ desideremus,clamemus,præterita defleamus tempora,quib⁹ mammonæ seruiuimus,cuius graui & intolerabili iugo abiecto,Christi iugum & leue & facile subeamus.Nihil enim eorum quę mammona, nobis Christus præcipit: siquidem illud omnium inimicitias,hic contrà omnium amorem,omnibus salutem dicere.Illud nos luto & terræ affigens,ne- K
que enim aliud aurum est, ne noctu quidẽ vel minimum respirare nos sinit: hic nos inani & superuacanea cura liberat, iubetq; vt in cœlo thesauros sine cuiusquam iniuria, propria iustitia recondãmus.Illud post innumeros sudores atque miserias, neque nobis adesse, neque auxilium in necessitatibus præstare potest, quanuis multa & grauia perpessi simus,vt eius legibus pareamus,imò vehemẽtiore afficit supplicio: hic etsi nobis amaritudinis calicem promittat,nunquam tamen nos sine mercede dimittit, sed incredibili liberalitate nos donat. Nónne summæ profectò dementiæ est tam leue, tam gratum imperium,& tantis redundans bonis, vt ingrato & fœdissimo seruias tyrannò,contẽnere:cùm nihil neque in hac, neque in æterna illa vita his qui ipsi parent & seruiunt,afferre possit vtilitatis?Neque id solùm graue est, & molestũ quòd nullum laborum præmiũ reddat, verùm quòd in- L
numeris sibi obsequẽtes,vt iam diximus, malis accumulat: plurimi enim ex his qui illic cruciantur eo quòd pecunijs seruierũt, earumq; cupiditati indigentibus nihil erogarunt,pœnas luunt.Quod ne nobis accidat,dispergamus, demus pauperibus, & noxijs huius vitæ curis,solicitudinibus,& eo, quod illic nobis impendet,supplicio animum liberemus, & pro terrenis pecunijs iustitiã cœlo recondam⁹: perpetuos colligamus thesauros, qui vnà in cœlum nobiscum euadere, & prosilire, & nobis periclitantibus præsto adesse, & iudicem conciliare possint: quem si nobis propitium, vt optamus, & in hac vita, & in die illa habuerimus, fidenter his bonis fruemur, quæ in cœlis diligentibus se præparauit: quæ vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum,Amen. M

Homilia.viij.ex cap.primo.

IN propria venit, & sui eum non receperunt.) Si priorum meministis sermonum fratres dilectissimi, fidentius iam quæ sequuntur super eis magno cum emolumento ædificabimus:sic enim & vos melius edoceri poteritis, & nobis multo opus erit labore, cùm ex discendi cupiditate acutius inspiciendi via pateat.Qui enim id quod accepit amittit, semper indigeat oportet, nec vllo vnquam tempore quicquam consequetur:qui verò accepta custodit,& his in dies aliquid supperaddit,ex discipulo quamprimùm magister proculdubio euadet, non modò sibi, sed omnibus vtilis.Huiusmodi ego hanc omnem concionem futuram expecto, hoc ex incredibili vestro audiendi desiderio,& mira attẽtione coniectatus. Agitè ergo tanquã sub certa & tuta custodia in animis vestris Christi thesaurum deponamus: & quæ nobis hodie propositæ sunt, ea quantùm nobis spiritussancti gratia suppeditabit, explicemus. Dixerat euangelista: Et mundus eum non cognouit: quod de superioribus

A de superioribus illis temporibus locutus est,nó immeritò iam ad prædicationis tempora descendit, atque in propria venit,& sui eum non receperunt. Suos hoc in loco Iudæos appellat,tanquam populum potentem, & sub quo omnes fermè homines comprehenderentur. Et quemadmodum superius multitudinis amentiam admiratus, & de communi natura erubescens,inquit,quòd mundus per ipsũ factus est, nec tamen conditorem suum cognouit: ita in hoc iterum loco Iudæorum multitudinis ægreferens perfidiam,in grauiorẽ prorumpit accusationem:inquit enim,Et sui eum non receperunt: cùm ad eos venisset. Nec Ioannes solùm, sed prophetæ quoque, & deinceps Paulus hoc idem conquesti sunt: & quod prophetæ ex persona Christi
Psal.17.g clamauerunt:Populus quem ego non cognoui,seruiuit mihi:in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, &
Isa.5.d. claudicauerunt à semitis suis.Et iterum: Quib⁹ nó
B est narratum de eo,videbunt:& qui non audierũt, contemplati sunt, & inuentus sum à non quærentibus me.Palàm apparui his qui me nõ interroga-
Rom.11.a. bant. Paulus autem ad Romanos: Quid ergo,inquit?quod quęrebat Israël,hoc non est consecutus,
Ibid.9.g. electio autem consecuta est.Et iterum: Quid ergo dicemus? quòd gentes quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam? iustitiam autem quæ ex fide est: Israël verò sectans legem iustitiæ, in legem iustitię non peruenit.Et sanè plurima admiratione dignum est, quo pacto, qui in prophetarum libris educati, Mosen & reliquos deinceps prophetas singulis diebus plurima de Christi aduẽtu locutos audierant: præterea Christum signa & miracula quotidie facientem, & secum duntaxat versatum viderant, neque sinentem adhuc discipulos,vt in gentes dispergerentur,& in Samaritanorum ciuitatem ingrederentur,neque ipsum eas ingressum,sed vbique asserentem missum se ad oues
C quæ perierant de domo Israël: tum cùm signa viderent,prophetas frequenter audirent,quotidie ab ipso admonerentur,tam surdi penitus,& cęci perstiterunt, vt nihil eos ad Christi fidem posset adducere.Gentiles autem nihil eiusmodi viderant, nullos de deo sermones,ne in somnis quidem acceperant,sed in insaniẽtium fabulis versati, (hæc enim gentilium philosophia est)ac poëtarũ deliramenta euoluentes,lignis & lapidibus affixi incubuerãt, neq; doctrinæ,neq; vitæ gratia quicquam vtile, bonúmve conspicabantur.Eorum namque vita quàm porcina immundior erat, & sceleſtior. Et quid ita non esset? cùm viderent deos suos in omnibus flagitijs,sceleribusq; delectari,& verbis quidẽ obscœnis,rebus autem obscœnioribus coli, quibus & festum diem,& cultum ipsis se exhibere arbitrabantur,præterea nefandis etiam puerorũ cædibus venerari:mirum si in his illos imitabantur? Hi tamen cùm in imum malitiæ pelagus demersi essent, repentè tanquam machina quadam ad superna impulsi ab ipso cœlo clari apparuerunt. Quo nã pa- D
cto hoc factum est,audi Paulũ. Etenim beatus ille est qui hæc diligenter inquirit, neque cessat quousq; eorum causas inuenerit, & in omnes diffuderit.Quæ igitur est causa? & quamobrem Iudæi tã obstinatè induruerunt? audi inquam illum cui ministerium hoc creditum est,& qui hęc aperit,hanc
Rom.10.a multitudinis soluens dubitationem.Ignorantes,inquit,iustitiam dei, & quærẽtes propriam iustitiam statuere,iustitiæ dei nó sunt subiecti, propterea ita induruerunt.Et iterum hoc idem aliter interpretatus, ait:Quid ergo quòd gentes quæ non sectabã-
Ibidẽ.9.g. tur iustitiam, apprehenderunt iustitiam, iustitiam autem quæ est ex fide: Israël verò sectando legem iustitiæ,in legem iustitiæ non peruenit? Dic quare? Quia non ex fide,offenderãt enim in lapidem offensionis,hoc est, diffidentia eis horum malorum fuit causa, quam stultitia peperit.Cùm enim antiquitus,quàm gentiles & legem, & dei cognitionẽ, & alia quæ Paulus commemorat amplius & per- E
fectius Iudæi habuissent,inde post Christi aduentum eodem honore,& hosillósque ex fide vocatos viderent,nihilóq; circuncisionis gratia post fidem se Gẽtibus superiores, stultitia sua in inuidiam exarserunt, & ineffabilem immensamq; domini nó tulerunt benignitatem,quod nulla alia causa, quàm ex superbia,& prauitate sua eis accidit.Quid enim omnium stultissimi ob humanitatem, clementiãq; in alios collatam offendiminí?Nunquid vestra bona aliorum communicatione minuebantur? Sed cæca profectò malitia est,quæ nihil opportunum, nihil vtile intelligere potest, sed quamprimùm omnium obliuiscitur.Offensi itaq; quòd socios eiusdem habituri essent familiaritatis, contra se ensem strinxerunt,& longè à se diuinam abiecerũt benignitatem. Nec immeritò.Amice enim,inquit, non Mat.20.b
tibi facio iniuriam: volo etiam & huic nouissimo dare sicut & tibi.Imò neq; digni sunt hi,quibus ita respõdeatur.Ille enim etsi ægrè ferebat, narrare ta- F
men poterat totius diei labores,ærumnas,æstus,sudores:hi autem quid afferre potuissent,nisi desidiã, luxuriã,iniuriam,vitia,quæ semper omnes prophetæ suis profecuti sunt accusationib⁹,quibus nó minus quàm gentes deum offenderũt?Quod Paulus his verbis significauit: Non enim est distinctio Iu- Rom.3.d.
dæi,& Græci, omnes enim peccauerunt, & egent &.10.c.
gloria dei,iustificati gratis per gratiam ipsi⁹,in qua epistola & vtiliter admodum,& scitè disputat.Cæterum superius grauiori eos supplicio dignos ostẽdit.Quicunq; enim in lege peccauerũt, per legem Ibidẽ.2.b.
iudicabũtur,hoc est grauius, quippe qui cũ natura etiam legem habent,quæ eos accusat, neq; hac tãtùm causa, sed quòd fuerunt apud gẽtes authores vt deo malediceretur.Nomen meũ,inquit,per vos Esa.52.b.
blasphematur inter gentes.Cùm igitur hoc maxi- & Roma.
mè eos offenderet,etenim ex circũcisione credẽti- 2.d.
bus nouum & admirabile videbatur: idcirco Petrũ accusabãt cùm ad ipsos à Cæsarea rediret,quòd ad Galat.2.c.

homines

G homines habentes præputium diuertisset, & cum his comedisset. Quì cùm dei intellexissent dispensationem, rursus admirabãtur, quomodo inter gẽtes donum spiritussancti diffusum esset, & stupore quodam nunquam tam inopinatam rem se expectasse significabant: hoc cùm intelligeret Paulus maximè eos tangere, in eo immoratur, vt eorum tam inflatam contundat superbiam: & quo nã pacto hoc faciat, vide: cùm de gentibus dispurauerit, ostenderitq; nullam eas habere excusationem, neq; salutis spem, & accuratè eorum peruersam doctrinam, & immundam vitam accusauerit, ad Iudæos sermonem vertit, inde à propheta omnibus collectis, quib⁹ ille asserit scelestos quosdam & dolosos, & subdolos, & quasi omnes simul inutiles factos, & neminem deum requirere, & declinasse omnes, & alia huiusmodi, addit: Scimus autem quoniam H quæcunq; lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus deo. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei. Quid te effers Iudæe: Quid superbis: etenim os tuum obstrusum est, & tua perijt audacia, & cum omni mundo etiam tu factus es subditus, nec secus ac cæteri omnes vt gratis iustificeris indiges. Oportebat si benignus eras & rectus, & debitam habebas in deo fiduciam, non hoc pacto his qui cósecuturi erant, & misericordiam & salutem pro humanitate inuidere. Maximæ enim prauitatis est, vt aliorum commoda iniquo animo quis ferat, præcipuè si nullo suo detrimento id fiat. Nam si aliorum salus tuis commodis officeret, esset fortasse dolori tuo indulgendum, quanquam neq; hoc sapientem deceat. Quòd si neque proximi damno aliquid tibi lucri, neq; fœlicitate detrimenti prouenit, quamobrem torqueris si quis gratis salutẽ assequitur? Oportebat sanè, vt dixi, si bonis, si probatis esses moribus, quæ gratis gentibus salus elargita I sit, eam minimè iniquo animo ferre. Cùm autẽ domino eiusdem sis reus criminis, eumq; offenderis, alienis commodis doles & superbis, tanquam tibi soli sit obnoxius cui gratiam largiatur: hoc profectò non inuidiæ tantùm, sed vltimæ dementiæ est, & quantumvis grauissimis dignum supplicijs. Superbiam nanque malorum omnium in te plantaEccl.10.b sti radicem. Idcirco sapiens principiũ eam peccati, hoc est radicem, fontemq; & matrem appellauit: per hãc primus homo à tãta illa paradisi sede deEsa.14.d. iectus est, per hanc qui eum decepit diabolus à tãtæ dignitatis fastigio decidit. Quare cùm versutus ipse, atque scelestus huius peccati naturam vimq; intelligat, quod ex ipso etiam cœlo possit creaturã deijcere, hanc viã aggressus est. Cùm Adam è tanGen.3.a.b ta gloria deturbauit, quippe cùm deo similem eum futurum polliceretur, superbia extulit, & ad ima præcipitem deuoluit. Nihil enim tam alienum à diuino amore hominem reddit. Nihil tam facilè in gehennam intrudit, quàm superbiæ insania, sub qua omnis nostra vita immunda est, quanuis pudicitia, virginitate, ieiunio, orationibus, eleemosyK na, quanuis omni denique virtute præstemus. Immundus, inquit, apud deum omnis superbus. Coërceamus ergo hanc animi elationem, hunc fastum penitus tollamus, si mundi esse, & eo quod diabolo paratum est supplicio volumus liberari. Superbus enim eodem quo diabolus cruciatu damnatur: audi Paulum, non neophytum, ne in iudicium incidat, & in laqueum diaboli. Quod in iudicium: quẽ b. in laqueum? In ipsam damnationem, & in ipsum supplicium. Quo nã igitur pacto hoc euitare discrimen poteris: si tecum eius naturam, multitudinẽ scelerum, tormentorum magnitudinem, & eorum quæ in hac vita pulchra videntur fluxum, imbecillitatemq;, nihil à fœno differẽtem, & vernis floribus languidiorem reputabis. Si hæ frequẽter animo insederint cogitationes, & eorum qui rectè vixerint meminerimus: nullo nos conatu, nullis viribus diabolus inflare poterit, neque occasionem vL lam aut causam qua nos oppugnet, inuenerit. Bonus autem & mitissimus humiliũ deus, ipse & vobis & nobis cor contritum præbeat & humiliatũ: sic enim & hæc, & alia bona opera de nobis extare poterunt, ad gloriam domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia.ix.ex cap.primo.

IN propria venit, & sui eum non receperunt.) Clementissimus & benignissimus deus, dilectissimi, omnia & facit & molitur, vt nos ad sectandas virtutes illuminet, & vnũquenq; bonum esse vult, neminẽ tamen cogit. Suadet autem, vt rectè faciamus: quicunque ipsi assentiuntur, & allicit, & trahit. Propterea cùm veniret in mundum, alij eum receperunt, alij neglexerunt. Nullum enim seruorum de⁹ vult inuitum, nullum coactum: sed eos tantùm, qui sponte sua ipsum optant, ipsum amplectũtur, & gratiam se ei seruiM tutis habere intelligũt. Homines enim, vtpote quibus necessariò seruorũ opera & seruitio opus est, improbos & dicto non audientes seruos, possessionis iure coërcent. Deus autem cùm sibijpsi sufficiat, & nullius indigeat, nostræ duntaxat salutis gratia omnia operatur, nósque ipsos nostri arbitrij & iuris esse liberè permittit. Idcirco cogit neminem, ad nostram tantummodo spectat vtilitatẽ. Quòd si nolentes ad seruiendum traheret, non secus eis deberet, ac si nullum præstitissent seruitium. Quanam igitur causa, dicet quispiam, qui ipsi parêre nolunt, supplicio afficit? Quid minatur gehennam his, qui præcepta transgrediuntur? Quoniam maiorem in modum eorum qui hortatu & suasionibus suis non adducũtur, curam habet: & cùm bonus benignusq; sit, nec resilientes missos facit, neque fugientes negligit. Quam ob rem cùm priorem, hoc est, beneficij viam cótemnamus, nullisq; aut suasionibus, aut præmijs obaudire velimus, alteram pœnę scilicet & supplicij aggrediatur, amarissimam

A rissimam quidem, maximè tamen necessariam: priore enim contempta, necessariò secunda agendum est. Nam & legumlatores multis & grauibus contra errantes supplicijs adnimaduertunt, nó tamen eos propterea aspernamur, sed longè magis sanctionum illarũ gratia veneramur: qui nulla nostra re indigentes, vel potius nescij qui futuri sint, qui ex ipsorum legibus fructum sint percepturi, tamen vitæ nostræ curam habuerunt: eosq; qui honestè & probè viuunt, laudibus: qui malè & perperam supplicio prosequuntur, & à sceleribus arcẽt, ac si humanam offendant societatem. Quòd si hos & diligimus, & admiramur, nónne longè magis deus ob immẽsam nostri curam amore nobis cõplectendus est? Etenim maxima & illorũ, & huius erga nos prouidentiæ differentia est. Ineffabiles, pfectò, & quæ omnem excedunt cogitationem diuinæ bonitatis diuitiæ sunt. Cõsidera quæso, In propria venit,) non suæ necessitatis gratia: sufficiẽs B enim est, vt dixi, per se diuinitas, sed ad suorũ vtilitatem: neq; tamen sui eum receperunt, neq; eũ tãIasr.21.d. tùm expulerunt, verumetiam extra vineam eiectũ occiderunt. Nõ tamen dei benignitas eos à pœnitentia exclusit, sed tam benignum, tam facilem se eis exhibuit, vt modò velint post tantam iniquitatem omnia abluere & delere peccata, per fidẽ possint, & tãquam nihil vnquã sceleris commisissent, amicis annumerari. Quòd autem non falsò, neque inanis spei gratia hæc loquamur, ex apostolo Paulo planissimè constat, qui cùm Christum post eius Ado.7.g. mortem persecutus esset, & eius testem Stephanũ multitudinis manib⁹ tradidisset, cùm primùm pœnituit, & errata sua cognouit, atq; reprehẽdit: necnon ei quem tantopere persecutus erat, se subiecit, & paruit, inter primarios & familiarissimos in prędicatorem & magistrum vniuersi orbis assumptus est, cùm paulò antè blasphem⁹ fuerit, persecutor, contumeliosus: vt ipse de dei salute benignitaC teq; exultans, nullo rubore testatur, sed literis tanquam monumento cuidam quæ superiori tempore temerè commiserat, mandauit: melius ratus pristinã vitam suam ab omnibus accusari, diuini muneris magnitudinem ostendendo, quàm si ineffabilem dei benignitatem verit⁹, errorem suum palàm gentibus facere tacuisset. Propterea aliquoties persecutiones, insidias, bella, quæ in ecclesia molit⁹ est, 1.Corinth. meminit, & nunc quidem: Non sum dignus vocari apostolus, inquit, eo quòd persecutus sum ecclesiam dei: nunc quòd venit Iesus, vt saluos faceret 15.b. 1.Timo.1. c.d. peccatores, quorum primus ego sum. Et iterũ: Audistis meam conuersationẽ aliquãdo in Iudaismo, Gala.1.c. quòd maximè persecut⁹ sum ecclesiam dei, & expugnabam illam. Tanquam enim vicem Christo redderet patientię, quã ipse in se habuerat, ita prõptè & ingenuè, quantopere à principio Christum oppugnauerit, & quo pacto hostis & inimicus sit salutem consecutus, profitetur, ex quo bonã etiam spem desperantibus præbet. Nam propterea inquit se misericordiam à Christo consecutum, vt & D patientia, & immensæ bonitatis eius diuitiæ in ipso primùm ostenderentur, ad informandum eos qui crediturí erant in illum in vitam æternam. Grauiora enim commissa erãt, quàm quæ venia digna essent: quæ quidem euangelista ostendens, inquit:

In propria venit, & sui eum non receperunt.) Vnde venit qui omnia implet, qui vbique præsens est? Quem locum aduentu suo vacuum reddidit, qui omnia manu comprehendit, omnia sustinet? Locum quidem illum. Quomodo descensu suo ad nos id fecit? Quoniam etsi in mundo erat, adesse tamen non videbatur, cùm adhuc non cognosceretur: post autem seipsum ostendit, cùm nostram carnem induere dignatus est, & hanc eius apparitionem & descensum, aduentum appellat. Admiratione profectò dignum, vt discipulus in magistri sui contumelijs commemorandis non erubescat, sed apertè omnia literis mandet. Etenim non paruum veritatis argumentum. Nam quem pudet, gra E tia accipientium, non facientium contumeliam pudere oportet. At hic post tantam iniuriam magis etiam claruit, cùm adeò hominibus contumeliosis consuluerit. Illi autem iniqui & scelesti omni iudicio apparuerunt, cùm tam beneficum, tam liberalem tanquam inimicum, atque hostem expellerẽt. Neque in hoc tantùm sibijpsis obfuerũt, sed quod non assecuti sunt, quæ essent, si eum recepissent.

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri.) Quid non dicis nobis Ioãnes eorum etiam supplicium, qui eum non receperunt: sed tantùm quod sui erant, & in propria veniens, à suis minimè receptus est? quod autẽ ex hoc eis supplicium maneat, silentio præterijsti. Ita enim maiorem in modũ eos perterrere, & duriciem illam ingratitudinis mollire poteras. Quanam igitur gratia id subtricuisti? Et quod nam maius supplicium esse posset, quàm si in eorum ponatur arbitrio filios dei fieri, & nolint, sed sponte sua, tanta F se nobilitate, tanto honore indignos efficiant? Verùm enimuero non in hac duntaxat vita cruciabuntur, cùm nihil acceperint, sed in ignẽ dãnabuntur perpetuum, vt in sequentibus patebit. Hoc autem in loco, eum recipientium immensa bona breui enarrat: Quotquot autem receperunt eum, inquit, dedit eis potestatem filios dei fieri.) Siue seruí sint siue liberi, siue Græci siue Barbari, siue sapientes siue insipientes, siue viri siue mulieres, siue pueri siue senes, siue nobiles siue ignobiles, siue diuites siue pauperes, siue principes siue priuati, omnes, inquit, eodem dignati sunt honore. Fides enim & spiritussancti gratia, mortalium omnium diuersitatem comprehendens, in vnam redigit formã, & vno regio charactẽre imprimit. Quid hac humanitate par? Rex eodem quo nos luto formatus est. Serui eandem cum rege naturam communicant, & nonnũquam melioribus prædíti sunt moribus. Non dignatur rex in exercitum suũ adscribere,

G scribere,qui seruili sunt conditione. Vnigenit⁹ autem dei filius neque publicanos,neque magos,neq; seruos,& his etiã despicatiores,& pauperiores homines,nonnullos etiam manco, distorto, & sordido corpore in filios accipere non dedignatur. Tãta fidei vis,tanta gratiæ exuberantia: & quẽadmodum ignis si metallorum terram attigerit, eã quãprimum aurum reddit: sic & longè magis pro luteis aureos eos baptisma facit , quos abluerit, cùm spiritussanctus tanquam ignis illaipsa hora animos nostros ingrediatur,& terrena absumpta similitudine cœlestem illam nouam & claram tanquã ex fornace fulgentem referat. Et cur non dixit, Fecit eos filios dei fieri? Vt ostenderet multa nobis opus esse diligẽtia,vt adoptioni nobis per baptisma impressam imaginem,puram seruemus atq; intactã. Præterea quòd nemo hãc nobis potest auferre po
H testatem,nisi primùm nobisipsis abstulerimus:si enim qui ab hominibus authoritatem aliquam accipiunt,tantùm ferè possunt,quantùm qui dederint: longè magis nos qui hunc à deo honorem assecuti sumus,si nihil hac indignum fecerimus potestate,omnium erimus potentissimi: cùm qui hoc nos honore dignatur,inter omnes maximus sit & præstantissimus. Accedit ad hoc quòd per eam particulam,gratiam non temerè,neque sine labore nostro in nos infundi significatur, sed cùm ipsi volumus,tum eam inquirimus. In nostra enim potestate est filios dei fieri. Quippe nisi primùm ad eã accipiendam promptum animum exhibeamus, neq; diuinum ad nos munus accedit, neq; quicquam in nobis operatur. Vbiq; igitur non violentũ,non coactum,sed voluntarium penitus & liberum nobis ostendit arbitrium, quod in hoc loco significauit. In ipsis enim arcanis & supernis bonis,dei quidem est,dare gratiam: hominis autem, fidem exhibere. Præterea non parua opus est diligentia. Siquidẽ ad
I animæ puritatem seruandam,nõ satis est baptizari duntaxat & credere: sed si perpetuò ea frui mũditia & pulchritudine volumus , dignam se vitam exhibere oportet. Talem se nobis deus exhibuit. Quòd enim per mysticã generationẽ omni priori crimine abluamur,per baptisma nobis largitus est. Quòd autem in puritate mentis in posterum perstemus,neq; vllis amplius sordibus vitam coinquinemus,nostræ virtutis est & diligentiæ. Idcirco & generationis modum meminit , & carnalium patrum comparatione hanc significat excellentiam, cùm inquit: Qui non ex sanguinibus,neque ex voluntate carnis,neq; ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt.) Hoc autẽ fecit,vt vtilitate & humilitate prioris partus ex sanguinibus, & carnis voluntate, & magnitudine præstantiaq; alterius per gratiam cognita,magnum quiddam inde de deo & genitoris nostri beneficio sentiamus, neq; paruã deinceps curã adhibeamus: verùm maiorẽ in modum nobis formidãdũ est,ne pulchra hac stola,segnicie postmodum & sceleribus nostris sordidata, è cubiculo thalamoq; eijciamur: vt quinq; illæ virgines fatuæ, & is qui nuptialem vestẽ non habebat: siquidẽ ille ex conuiuijs erat,exclusus tamen est. Et quoniã inuitatus,& tãto acceptus honore,dominũ qui se inuitauerat cõtumelia affecit,audi q̃ miseram, q̃ luctuosam pœnã dederit. Cùm enim ad tã splendidam,& tã lautã mensam veniret,non modò cõuiuio ,phibitus est, verùm & manib⁹ ligatis & pedibus in tenebras mittitur exteriores, vbi & ppetuus fletus est,& stridor dentium. Nolimus igitur, nolimus inquã dilectissimi, fidem nobis ad salutẽ satis esse existimare. Nã nisi vitã purã exhibuerimus,& hac cœlesti vocatione digna nos induerimus vestimenta,quib⁹ ad nuptias admittamur: nihil nos eripiet,quin eodem quo miser ille afficiamur supplicio. Etenim ídignũ est,cùm de⁹ & rex viles & abiectos,& nullo honore dignos homines cõuocare, & à triuio ad mensam suã accersere nõ erubescat: nos tantam præferamus temeritatem, vt ne tanto
L quidẽ honore allecti,meliores efficiamur,sed post vocationem in eadẽ perseueremus malitia, adeoq; in incredibilẽ vocãtis insaniamus humanitatẽ. Nõ enim idcirco nos ad spiritalẽ hãc, & verendã mysteriorum vocauit societatẽ, vt veteri coinquinati malitia ingrediamur: sed vt omni abiecta turpitudine,non indignas regijs cõuiuijs vestes induam⁹. Quòd si vocãtis gratia nolumus,nostri saltem nos vocatione illa dignos exhibeamus. Siquidẽ non ille nos à tã admirabili conuiuarum cœtu,sed nosipsos eijciemus. Ille quod suum fuit,summa parauit diligentia: nuptias fecit,mensam sterni iussit,seruos vocatum nos misit,veniẽtes benignè,& maximo honore accipere dignatus est: nos aũt ipsum,cõiuias, nuptias,sordidarũ vestiũ contumelia, hoc est,sceleribus nostris afficientes,non iniuria eijcimur. Hoc enim pacto & nuptias,& cõiuias honorat, cũ temerarios & impudẽtes expellit, aliter reliquos inuitatos offenderet. Sed absit, vt quispiam talẽ expe
M riatur vocationẽ. Idcirco priusq̃ hæc fierẽt,mãdata sunt literis,vt earũ minis perterriti,nostros cõpesceremus affect⁹,neq; hãc ignominiã ad suppliciũ re ipsa,sed verbotenus experiri sineremus. Cãdida igitur & pura stola induti in vocationẽ illã ,pficiscamur,quã vtinã oẽs cõsequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesũ Christi, cũ quo patri simul & spiritui sctõ gloria í secula seculorũ, Amẽ.

Homilia.x.ex cap.primo.

ET verbum caro factũ est, & habitauit in nobis.) Vnum vos in præsentia antequam ad euangelica verba veniamus rogatos volo,id ne contemnatis,obsecro. Quippe cùm nihil graue,nihil factu difficile petamus, neq; accipienti mihi solùm vtile,verùm exhibentibus vobis longè vtilius. Quid igitur à vobis contẽdim⁹? vt vna dierum in hebdomade,vel saltem sabbato,curæ vobis sit euangelicas legere lectiones,quas ante has conciones in manibus habere, domi frequẽter repetere,earum diligenter sensum disquirere, quid clarũ, quid obscu-

A quid obscurum in his sit,adnotare velitis,quid pugnare videatur,cùm non pugnet: ita omnib⁹ penitus examinatis,his vos concionibus quãm attẽtissimos exhibeatis. Hoc pacto non parum vtrisq; nostrũm emolumenti prouenerit. Siquidem nobis nõ multo opus erit labore, vt euangelij vim ostendamus,cùm domi ipsam vobis sententiam quantùm ad verba iam familiarem reddideritis : vos autem & acutiores & perspicaciores efficiemini, non ad audiendum, & doctrinam duntaxat præcipiendã, sed ad docendũ alios. Nam multi in præsentia hìc audiunt,qui simul omnia euangelij verba , & quæ super his à nobis dicuntur,memorię mandare conantur: non tamen etiam si annum in hoc consumeremus,admodum proficerent. Quam ob remẽ quoniam intempestiuè, & in sola tantùm ecclesia breui tempore meis vacant sermonibus. Quòd si
B qui sunt qui negocia occupationesq;, & publicarũ priuatarumq; rerum curas causantur: Primùm in hoc non parum errant, quòd in tot rebus versantur, & ita semper secularibus negocijs affixi sunt, vt ne minimum quidem in his quę maximè necessaria sunt,studium impendãt. Deinde friuolam & nullius momenti accusationem afferunt,cùm accusari poti⁹ hac in parte eorum cum amicis possent consuetudines,& moræ in theatris,& consessus,vt equorum certamina speculentur , in quibus sæpenumero diem totum consumunt: nõ tamen in his alias causantur occupationes. Præterea rebus vilib⁹ & abiectis diligens adhibere studium potestis: diuinis autem si quando vacandum est, adeò vobis inutilia & nullius momẽti videntur,vt ne minimam quidẽ curam in his ponendam ducatis : & quo nã pacto,qui ita sentiũt,spirare,solémve cõspicari digni sunt? Est & alia his oscitantibus inepta excusatio,librorum videlicet inopia. Et diuitibus quidem ad hoc respondere ridiculum est. Verùm cùm mul
C tos pauperes hac frequẽter accusatione vti existimem,cum his parumper iocari,atq; ita eos percõtari placet,nũquid omnia artis suæ habeant instrumenta , etsi inopia in his comparandis admodum impediantur : nónne igitur absurdum est, hìc non causari paupertatem, sed diligenter attendere , ne quid sibi ad artem suam necessarium deficiat : vbi autem tantam sint consecuturi vtilitatem, occupationes deflere,& inopiam? Verùm si quis tam pauper esset,vt nullo pacto libros sibi comparare queat,ei ex cõtinua quæ hìc habetur lectione,nihil ex diuinarum literarũ sententijs ignorare licet. Quod si impossibile vobis videtur,non immerito videtur: plerig; enim paruam his sermonibus attentionem adhibent,sed vix paucis auditis,quamprimùm domum reuertuntur: si qui remanserint,nihilo attentiores sunt,corpore solo adsũt. Sed ne ampli⁹ quę-
rimonijs vos tædio afficiam,& tempus frustra cõteratur, agitè euangelium aggrediamur . Tempus enim iam propositis verbis nostram accommodare orationem . Sed excitemini quæso, ne quid vos

D prætereat. Et verbum caro factum est,& habitauit in nobis.) Cùm dixisset ex deo, & filios dei factos,qui eum receperunt: tãti honoris causam adiecit, Quod verbum caro factum est,& serui formam dominus accepit : Factus est enim filius hominis dilectissimus dei filius, vt filios hominum filios dei faceret. Supernum nanque cùm homini copulatum est, illud quidem nullo in propriam gloriam detrimento affectum: hoc autem ex multa elatum humilitate,quod certè in Christo factũ est: suam nanque naturam descensu suo nihilo inferiorem reddidit, nos autem cùm in ignominia antè & in tenebris essemus, ad supernam erexit gloriam. Non aliter quãm cùm rex inopem mendicumq; studio & beneuolentia quadam alloquitur, nihil se indignum facit,illum verò omnibus admirandum reddit: quòd si in contingenti hominũ dignitate nihil honoratiorem abiectioris cõsuetudo offendit,multò minus immortalem illam substantiã,cùm nihil non propriũ habeat quod adsit,nihil
E quod absit,cùm omnia bona firma,stabiliaq; in æternum possideat: itaque cùm audieris, Et verbum caro factum est: ne perturberis, néve titubes : non enim substantia transiuit in carnem,hoc etiam cogitatu impium est: sed eadem permanens,serui for Philip.2.b
mam accepit. Sed qua nam gratia hoc verbo, factum est,vtitur? Vt hæreticorum os obstruat. Cùm enim sint, qui dicant imaginationem quandam & figmentum esse, quæcunq; de incarnatione ferantur: ab ipso principio eorum percepta blasphemia esse asserit,neque substãtiæ mutationem,quod absit , sed veræ carnis vult acceptionem ostendere. Quemadmodum enim cùm inquit : Christus nos Gala.3.b
redemit ex maledicto legis , factus pro nobis maledictum: non intelligit substantiam eius à propria gloria separatam in maledictũ versam : hoc enim neque dæmones ipsi, neque stultissimi & naturali sensu penitus carentes opinarentur, tantam ea opinio saperet vnà cum impietate stultitiam. Nõ igi-
F tur hoc dicit, sed quòd pro nobis maledictum accipiens, non finit nos amplius maledictos esse. Itidem hoc in loco,carnem,inquit,ipsum factũ esse: non quòd mutauerit carne substantiam , sed quòd carnem accepit, nulla parte coinquinata substantia. Quòd si qui diceret omnia in dei esse potestate,& idcirco in carnem potuisse trãsferri,id eis respondebimus: Deũ profectò omnia posse,quousq; deus permanet: si autem mutaretur & in deterius, quo nam pacto deus amplius esse posset? Longè enim ab immortali illa natura est trãsmutatio. Vnde propheta: Omnes,inquit,vt vestimentum vete- Psal.101.d
rascent,& sicut opertorium mutabis eos,& mutabuntur: tu autem idem ipse es,& anni tui non deficient. Hæc enim substantia omni mutatione superior. Ideoq; ad hoc venit, vt prodesset. Sed quid dico præstantius? Neque est quicquam deo præstãtius. Nihil ei, ne minima quidẽ in re æquiparatur. Sequitur ergo ipsum in deterius mutatum esse,

si mutatus

G si mutatus esset. Hoc autem nullo pacto deus esset, sed blasphemia, quæ in eorum qui hæc dicerent, caput verteretur. Sed quoniam propter hoc dũtaxat factũ est, inquit, ne id opinareris, animaduerte ex his quæ sequũtur, quo pacto rationem illam, & omnem auferat suspicionem. Subdit enim:

Et habitauit in nobis,) tantùm non dicens, nihil absurdũ suspiceris, cùm factum dicimus. Nó enim immutabilis illius naturæ mutationẽ, sed diuersorium & habitationem mutatam dixi. Habitare autem non idem est quod habitatio, sed alterum in altero habitat, aliter non esset habitatio. Si quidẽ nihil in seipso habitat. Alterum dixi secundum substantiam: vnitate nanq; & coniunctione vnum est, deus verbum, & caro: non confusione, aut interitu substantiarum, sed arcana quadam & inexplicabili vnitate. Q uomodo autem hoc sit, noli disquirere,

H factum est vt ipse nouit. Sed quàmnam habitatio-
Amos.9.c nem habitauit, audi prophetã: Suscitabo tabernaculũ Dauid, quod cecidit. Cecidit profectò natura nostra, eo casu vt restitui nullo pacto à quoquam, nisi ab illa potẽtissima manu posset: neq; enim aliter exurgere poterat, nisi qui in principio eã effinxerat, manum porrexisset, & cœlitus aquæ & spiritus regenerationem informasset. Et animaduerte quæso admirandum, atq; arcanũ mysterium, perpetuò enim hoc habitat tabernaculum. Carnẽ nostram induit, nõ vt rursum dimitteret, sed omni cũ ea tempore habitaturus: aliter enim regio eã throno fecisset indignam, & omnium angelorum exercitui, angelis, & archangelis, thronis, dominationibus, principatibus, potestatib⁹ inferiorem cõstituisset. Q uæ oratio, quæ mens, quantum honorem humano generi deus exhibuit, mirificum profectò & admirãdum, explicare potuisset? quis angelus? quis archangelus? nihil quod in cœlis est, nihil quod in terra. Eiusmodi dei in nos beneficia sunt, tam ma-

I gna, tam excellentia, vt non solùm mortalium linguam, sed angelorum virtutem eorũ exuperet explanatio. Q uam ob rem iã orationi nostræ finem imponemus, si prius vnũ vos faciemus admonitos, vt scilicet ei vicem reddamus, qui tam bene de nobis meritus est: quod si fecerimus, ad nos rursus omne lucrum refertur. Tũc autem ei vicem reddiderimus, cùm anima nostra nobis curæ fuerit. Et ꝓfectò in hoc quoq; domini videre licet benignitatem, qui cùm nemine nostrum indigeat, referri tamen sibi vicem dicit, cùm animam nostrã non neglexerimus. Q uare vltimæ amẽtiæ est, & innumeris dignum supplicijs, nisi pro viribus cõtendamus tales nos exhibere, qui tanto frui honore mereamur. Et maximè cùm operum nostrorum ad nos omnis reditura sit vtilitas, & multa præterea nobis bona ꝓponãtur, ꝓ quibus omnibus gloriã diuinẽ dem⁹ clemẽtiæ, non verbis solùm, sed re ipsa: vt futurorũ bonorũ fiam⁹ participes, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo pãtri gloria, simul & spiritui sãcto in secula seculorũ, Amẽ.

Homilia.xj.ex cap.primo. K

ET vidimus gloriam eius, gloriã quasi vnigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis.) Fortasse vehemẽtius, quàm opus sit nuper vobis & graues visi sumus & molesti, acrioriq; cõtra vos & desidiam vestrã accusatione orationem nostrã prosecuti sumus. Q uod si ea tantùm gratia fecissemus, vt dolore afficeremini, non immerito esset ab omnibus iniquo animo ferendum. Verùm si cùm omnium vestrũ communem spectaremus vtilitatem, vestram nobis conciliare gratiam contempsimus, si nó voluntati nostræ veniam, saltem, si æqui iudices eritis, amori dabitis. Etenim nõ parua nos formido incussit, ne quãdo orationi nostræ negligentius vobis aures adhibẽtibus, attentione & industria remissiore grauius in vos diuinam iritaretis indignationem. Q uam ob rem frequẽter vos excitare adnitimur, & somnum excutere, vt ne mi

L nimum quidem concionis nostræ verbum inauditum prætereat. Hoc enim pacto fidẽter & hãc vitam agere, & in die illa ante Christi tribunal impauidi adesse poterimus. Cùm igitur superiori die satis vos admonitos fecerim⁹, agitè hodie ab his verbis exordiamur. Et vidimus, inquit, gloriam ei⁹, gloriam quasi vnigeniti à patre.) Cùm dixisset euangelista nos filios dei factos, neq; aliter quàm per verbum quod caro factum est: alterum item emolumẽtum affert, quod inde consequimur. Q uid nã id est? Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre. Nó vtiq; nisi per socium corpus vidimus. Nam si Iudæi glorioſam Mosi, cùm nostræ Exo.34.d
esset naturæ particeps, faciem conspicari nó potuerunt, sed homini etiam iusto opus fuit velamento, quod ei⁹ gloriæ magnitudinem obumbraret, vt illis qui eius aspectum non perferebant, spectabilem redderet: quónam pacto & ipsis supernis virtutib⁹ inaccessibilem diuinitatem, nos ex luto & terra facti ferre possemus? Idcirco habitauit in nobis, vt ad M
ipsum accedere, cũ ipso loqui & cõuersari audẽter liceret. Q uid autẽ significat, gloriã quasi vnigeniti à patre? Q uoniã multi etiã prophetarũ glorificati sunt: vt idem ipse Moses, vt Elias, vt Heliseus: ille
4.Regum 2.b. ab igneo curru tractus, hic autem simpliciter receptus: & post hos Daniel, & tres pueri, & alij cõplures quicũq; miracula fecerũt, & angeli hominibus apparuerunt, & suæ naturæ clarissimam lucẽ spectãtibus ostenderũt. Neq; angeli solùm, sed & Cherubin & Seraphin multa cum gloria à propheta visa sunt. A quibus omnibus hoc in loco euãgelista abducit, & à creatura & conseruorum nostrorum claritate mentibus nostris amotis, in ipso nos bonorum culmine constituit: ac si dicat, Non prophetæ, non angeli, non archangeli, non cœlestium virtutum, non creatę alicuius naturæ, non cuiuspiã alterius rei, sed ipsius domini, ipsius regis, ipsius dilectissimi vnigeniti filij gloriam vidim⁹. Id autẽ verbum, quasi, hoc in loco non similitudinis est, neque Quasi.
parabolæ, sed confirmationis & definitionis certissimæ, quasi

A simæ, quasi dicat: Vidim⁹ gloriam qualem deceat, & credibile sit habere vnigenitum, & dilectissimũ omnium regis dei filium. Neq; hoc loquendi gen⁹ præter morem inuenitur. Neq; recusabo à cõmuni etiam consuetudine id confirmare. Neque enim ad verborum speciem, neq; ad compositionis ornatũ propositum est nobis in præsentia orationem habere, sed ad vestram duntaxat vtilitatem. Q uapropter nihil prohibet ex vulgi verbis hunc dicendi morem ostendere. Q uónam pacto, qui regem aliquando preciosissimo cultu ornatum, preciosisq́e vndiq; fulgentem lapidibus cõspicati, alijs speciem illam ac maiestatem enarrare volunt, purpureum florem, gemmarũ magnitudinem, albas mulas, auratos currus, solium adstantium oculos nimio fulgore perstringens, pro viribus enarrant. Cùm verò & his & alijs collectis cultum illum omnem maiestatemq; verbis cõprehendisse sibi non videãtur, continuò addunt: Q uid multis opus est? vno verbo dicam, quasi rex. Cùm ex hoc verbo, quasi, non re-

B gi similem, sed ipsum regem velint significare: ita hoc in loco euangelista, quasi, inquit, ad glorię maiestatem & incomparabilem excellentiam significãdã. Reliqui nanq; omnes & angeli, & prophetæ, iussi omnia operabãtur, ipse autem ea potestate quæ & regem deceret & dominũ. Q uod quidẽ & turbæ admiratæ sunt, quòd ita loqueretur, quasi ipse vim haberet & potestatem. Apparuerunt, vt dixi, angeli cũ gloria multa in terra: vt in Daniele, in Dauid, in Mose, sed tãquam serui, & qui domini mandata exequerentur: ipse autem tanquam omniũ dominus & princeps, & licèt sub vili & abiecta specie se ostendisset, creatura tamen dominũ
Matt.2.a. suum agnouit. Q uonam pacto? Stella è cœlo Magos vocauit, qui eum adorarent. Angelorum cœlestium cœtus in terra apparuerunt, qui & domino seruirent, & gratias referrent. Alij item præco-

C nes surrexerũt, omnes admirabile hoc mysterium testimonio perhibentes. Pastoribus enim angeli, ciuibus pastores, Marię & Elizabeth Gabriel, his qui in tẽplo erant, Anna & Simeon annunciauerunt. Nec viri tãtùm & mulieres lętati sunt, verùm nódum infans in hãc venit cognitionem. Ciuis inquã eremi, & eodem quo hic euangelista nomine appellatus, adhuc in vtero matris gaudio exultauit, & omnes spe maximè erigebantur, & hæc quidẽ circa partus tempora. Verùm cùm seipsum magis ostendit, longè prioribus maiora miracula apparuerunt. Siquidem non amplius stella, non cœlum, nó angeli, non archangeli, non Gabriel, non Michaël, sed ipse eum cœlitus pater, & cum patre paraclet⁹ loquens, irradiansq;, & in eo permanens, prædicauit hac profectò gratia: Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre. Accedit ad hoc quòd non pastores tantùm, neq; viduæ, neq; senes nobis Christum annunciant: sed ipsa quoque rerum vox omni tuba clarius proclamat, quę tãta fuit, vt quã-
Matt.4.d primùm hic quoque exaudiretur, abijt in Syriam

auditus eius, inquit. Tunc cœlum terra facta est, D
cùm cœli dominum contineret, quẽ omnibus manifestauit, vbiq; clara voce professa, cœlorũ regem aduentasse, dæmones vndiq; exilientes diffugerũt, diabol⁹ oppressus abscessit, ipsa mors primùm succubuit, mors penitus abolita est, omne morborum genus disperijt. Siquidem mortuos sepulturę, insanos dæmonia, ægrotos morbi reliquerunt, & plurima admirationis plena & stuporis, & præter omnium expectationem apparuerunt, & quæ non immeritò desiderarunt videre prophetæ, & nõ viderunt. Videre enim licuit factos oculos, & quod in omnium votis esse poterat, videre scilicet quonã pacto Adam de⁹ effinxerit, id breui omnibus, & in potiore corporis parte ostensum est. Mẽbra præterea abscissa restitui, & corpori aptè conglutinari, manus emortuæ moueri, pedes contorti repentè prosilire, surdæ aures aperiri, & muta lingua clara voce proloqui. Siquidem quemadmodum optim⁹ architectus domum situ & vetustate labantem, ita communi hominum natura accepta, eius perditas E
restituit partes, disiuncta & abscissa copulauit: & quæ prorsus ceciderant, erexit. Q uid autem opus est, vt animæ formationem lógè corpore admirabiliorem verbis prosequamur? Magna sanè corporis præstantia, anima tamẽ tantò præstantior, quãtò corpore melior. Neque hac tantùm ratione, sed quoniam corporis natura, quocunq; ipsam opifex ducere velit, eò sequetur, neq; resistit: anima autem sui iuris vim in se habet operandi, neque vlla in re deo, nisi velit obtemperat: inuitam enim & coactã minimè vult deus bonam, & virtutibus præditam reddere: neque id animæ virtuti esset adscribendũ, sed sponte sua bona sit, & sibi virtutẽ complectendam persuadeat oportet. Q uamobrem difficilior huius est, quàm illius cura. Verũtamẽ omnis emẽdata est, omnis fugata malitia: & quemadmodum corpora bene curata non in bonam tantùm valetudinem, sed in bonum quamprimùm habitũ resti- F
tuuntur: itidẽ animas deus non à vitijs solùm purgauit, sed ad ipsum mox virtutis cacumen extulit: & publicanus apostolus factus est: persecutor, blasphemus, calumniator, orbis terrarum prædicator apparuit: Magi Iudæorũ magistri effecti: latro paradisi ciuitate donatus: meretrix fide incredibili effulsit: Chananæa & Samaritana & ipsa fornicatrix, hæc ad ciues suos prædicatoris munere functa, ciuitatem totam irretiens, vniuersos in Christi fidem traxit. Illa fide & sedulitate effecit, vt filiæ anima à malo dæmone liberaretur. Et alij longè his peiores statim in discipulorum numerum accepti, omnes repentè corporis ægritudines, omnes animi affect⁹ mutauerunt, & in sanitatem, ipsumq; virtutis apicem euaserunt. Nec duo tantùm, aut tres, non decem, non centum, sed totæ ciuitates & gentes facillimè Christi fidem acceperunt. Q uid ego præceptorum sapientiam, cœlestium legum virtutem, angelicæ vitæ ordinem enarrem? Talem enim no-

G bis vitam proposuit,tales apud nos leges condidit,
& tales mores instituit,vt qui his vtentur, angelo-
rum mox naturam induant: & quantùm homini
liceat,deo similes reddantur,etsi omnium hominũ
malitiam excesserint.His igitur omnibus ab euan-
gelista collectis,in corporib⁹ videlicet & in animis,
in elementis,Christi miraculis,præceptis arcanis il-
lis,& cœlo altioribus donis, legibus,moribus, per-
suasionibus,futurorum promissionibus,eiusq; tor-
mentis & cruciatibus,in admirandam hãc & cœ-
lestis doctrinæ plenam vocem prorupit: Vidi-
mus gloriam eius,gloriam quasi vnigeniti à patre
plenum gratiæ & veritatis.) Neque enim miracu-
lorum gratia Christum duntaxat admiramur, sed
& passionis,vt cùm affixus est cruci,flagellis & a-
lapis cæsus,& insputus ab his,de quibus tam bene
merebatur.Siquidẽ in hisipsis,quæ probri & igno-
miniæ plena esse videbantur,ipsum rursus verbum
H clarissimum apparuit, hoc Ioannes gloriam appel
lauit. Nõ enim charitatis solùm & amoris fuerat,
sed immẽsæ etiã virtutis. Tunc enim mors abolita
est,maledictum perijt,dęmones confusi sunt,& de
his triumphatum est, chirographum cruci affixũ.
Verùm cum sensu ipso visus hæc non deprehen-
derẽtur, etiam corporea ipsum vnigenitum dei fi-
lium,& totius naturæ dominum certissimè demõ-
strarunt.Quippe cùm primùm sanctissimum cor-
pus cruci affixum est,sol radios abscondit,vniuer-
sa terra concussa & tenebris operta est, sepulchra
aperta sunt,& mortuorum multitudo surrexit, ci-
uitatem ingressa,& cùm lapis monumento impo-
situs & custodibus signatus esset,qui crucifixus,qui
distract⁹,qui mortuus erat,resurrexit.Præterea po
testate multa vndecim implẽs discipulos, per vni-
uersum orbem dimisit,qui humano generi ad me-
liorem frugem vita directa mederentur, & cœle-
I stis doctrinę cognitionem quocunq; terrarum dis-
seminarent,dæmonum euerterent potestatem,ma
gnas illas & arcanas diuitias edocerent, nobis ani-
mæ immortalitatem, sempiternam corporis vitã,
& quæ intellectum nostrum excedunt, nunquam
finem habitura præmia annunciarent.Hæc & alia
plura reputans beatus hic euangelista, quæ is qui-
dem nouit, scribere autem non est ausus, eo quòd
mundus ea non caperet : omnia enim si scribantur
per singula,nec ipsum arbitror mundũ capere eos,
qui scribendi sunt libros.Hæc inquam omnia repu
tãs exclamauit: Vidimus gloriam eius, gloriam
quasi vnigeniti à patre,plenum gratię & veritatis.)
Qui igitur tanta & tam admiranda audire, & tot
muneribus frui meriti sunt, eos etiam vitam ea di-
gnam doctrina exhibere oportet, vt illis fruantur
bonis.Idcirco dominus noster Iesus Christ⁹ in mũ
dumvenit, vt non solùm in hac vita eius gloriam,
Infr.17.d. sed futuram quoq; videamus.Propterea inquit: Vo
lo vt vbi ego sum, & ipsi sint, vt videant gloriam
meam.Quæ si tam clara,tam eximia est,quidnam
de ea quispiam diceret?Nõ enim in hac terra cor-
ruptibili, neque in fluxis & caducis corporibus in K
quibus sumus, sed in perpetua & immortali crea-
tura apparuit,& tanto splendore,vt nulla possit ra
tione comprehendi.O beati,ter inquam & sæpius,
qui gloriæ illius digni habiti sunt spectatores fieri,
de qua exclamans propheta inquit: Tollatur im- Esa.26.b.
pius,ne videat gloriam dei.Sed absit, hoc cuiquam
vestrum accidat, vt eam aliquando non videat: ad
quam assequendam nisi summa vtamur diligẽtia,
possemus sanè dicere, bonum esse si nati non esse-
mus.Quid enim viuimus?Quid spiritum ducim⁹?
Quid sumus, si illo priuamur aspectu, si dominus
noster tunc à nobis videri non permittet ? Nam si
illi qui Solis lucem cõspicari nequeũt, omni mor-
te miseriorem vitam degunt, quid eos perpeti cre-
dendum est,qui illa luce priuantur? Siquidẽ in hoc
seculo cæcitatis duntaxat damnum est, in illo autẽ
non in visu tantùm lædimus?quanuis hęc sola pri-
uatio sit grauissima,vt neque etiã sic par esset sup- L
plicium:sed tantò id grauius,quantò sol ille quàm
hic est sine comparatione præstantior. Verùm a-
liud quoque supplicium expectandum est, quippe
qui luce illa caruerit, non modò in tenebras intru-
detur, sed perpetuò ardebit, consumetur, dentibus
stridebit, innumeris pœnis cruciabitur . Nolimus,
quæso,nosipsos cõtemnere,& breui huius vitæ de-
sidia in æternum damnari supplicium, sed vigile-
mus,sobrij simus,omnia & faciam⁹, & operemur,
vt æternis illis potiamur bonis,& fluuiũ illũ igneo
flagrore perfluentem,ante horrendũ tribunal lon-
gè diffugiamus:in quem qui semel inciderit,ei nũ-
quam reditus datur.Nemo eum inde,non parẽtes,
non frater, eximere amplius poterit, quod & ipsi
prophetæ clamitant : Frater non redimit, redimet Psal.48.d
homo.Et Ezechiel quiddam etiam amplius:Si sta- Ezec.14.c
ret Noẽ & Iob & Daniel,filios suos & filias nó li-
berarẽt.Siquidem vnum duntaxat illic patrociniũ
est,operum videlicet,quo qui caruerit, aliũde nus- M
quam saluti locus est. His itaq; frequenter animo
agitatis,vitam nostram nullis coinquinatam sordi-
bus,claram,mundamq; reddamus, vt fidenter do-
minum nostrum cernere,& promissa assequi bona
possimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu
Christi,cum quo patri gloria,simul & spiritui san-
cto in secula seculorum,Amen.

Homilia.xij.ex cap.primo.

IOannes testimonium perhibet de ipso,&
clamat dicens:Hic erat quẽ dixi, qui post
me venturus est, ante me factus est, quia
prior me erat.)Nunquid frustra currimus? frustra
laboramus?nunquid super petram semen iacimus?
nunquid secus viam, an inter spinas latent semina
cadentia?contendimus enim, & maiorem in mo-
dum formidamus, ne agricultura nobis sterilis e-
uadat. Neque hoc dico quòd verear ne in laboris
huius mercede capiam detrimentum:nó enim ea-
dẽ conditione,qua agricolæ,sunt verbi diuini præ-
ceptores. Siquidem agricolæ post annuos sudores
& miseram

A & miseram illam laboriosamq; vitam si terra ali-
quando pro operis in se impensis non respondeat,
nemo alius eius damnum instaurare potest, sed pu
dibundus,tristisqúe ab area domum ad vxorem &
filios reuertitur, & quem longi laboris mercedem
petat,habet neminem:in nobis autem nihil huiusmodi vsu venit, sed licèt culta terra nullum afferat
fructum, & eius & noster dominus vana nos spe
1.Cor.3.b dimissos non frustratur,sed remunerat. Vnusquis-
que enim,inquit,propriam mercedem accipiet se-
cundum proprium laborem, non secũdum rerum
euentum.Et tu,inquit,fili hominis testificare popu
lo huic, si fortè audiant, si fortè intelligant: & per
Ezec.3.c. Ezechielem:Si volũtas prædicat quid fugere, quid
eligere oporteat,animam tuam libera,quanuis ne-
mo attendat. Verùm enimuero licèt firmum hoc
solatium & remunerationis fiduciam habeamus,
cùm nihil vos bene operando proficere videamus,
nihilo melius afficimur quàm agricolæ illi,qui de-
misso vultu & rubore perfusi anguntur,& suã de-
B flent calamitatem. Hoc magistri misericordia est,
hoc patris cura. Etenim Moses cùm à Iudæorum
ingratitudine liberari posset, & alterius gentis po-
tiorem,longéque maiorem accipere principatum:
Exod.32.c Dimitte me,inquit,vt irascatur furor meus contra
eos,& deleam eos,faciamq; te in gẽtem magnam.
Cùm sanctus & dei seruus esset intimus, ne audire
quidem id sustinuit, sed potius vnà cum his qui si-
bi semel crediti erant,perire, quàm sine illis saluus
esse & ad maiorem dignitatem assumi, prætulit.
Huiusmodi esse oportet cui animarum cura com-
missa est. Est nanq; absurdum vt prauorum filio-
rum, pater nolit nisi eorum quos genuit pater ap-
pellari.Nos autẽ discipulos quotidie nunc hos,nũc
illos mutemus,erga neminem amicè, familiariterque affectè?Sed absit,vt de vobis vnquã hæc suspi-
cio suboriatur.Confidimus enim vos fide in domi-
num nostrum Iesum Christũ, & mutua in omnes
C charitate abundare: sed hæc dicimus,vt studiũ ve-
strum augeamus & diligẽtiam, & vitæ vestræ vir-
tutem maiorem in modum propagemus.Sic enim
iactis orationis nostræ fundamentis , altius mentes
erigere poteritis,si nulla malitiæ lippitudo mentis
vestræ oculos perstrinxerit, & acumen obtuderit.
Quid igitur hodierna die nobis propositum est?
Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clama-
bat dicens: Hic erat quem dixi,qui post me vẽ-
turus est,quia prior me erat.)Multus est hic euan-
gelista in Ioannis laudibus & eius testimoniũ mul
tifariàm diffundit.Quod non temerè,sed incredi-
bili sapientia prosequitur: plurimùm enim hũc ho
minem omnes Iudæi admirabantur.Nam & Iose-
phus Ioannis cæde bellum ortum existimat,& ppterea non esse Iudæorum ciuitatem, quæ aliquã-
do Metropolis fuit,& longa oratione præcursoris
laudes exequitur, per eum Iudæos arguens , cuius
frequenter testimonium meminit . Et alij quidem
euangelistæ facta superiorum prophetarum men-

tione, per singula Christi opera trahunt auditorẽ, D
& super natiuitate.Hoc autem factũ est,inquit,vt Matt.1.d.
impleretur quod dictum est per prophetam dicẽ-
tem:Ecce virgo cõcipiet,& pariet filium, & voca- Esaię.7.c.
bunt nomẽ eius Iesum.Et cùm Herodes ei insidia-
tus, tanta vbique diligentia eum perquiri fecit, vt
puerum interficeret, in medium Hieremiæ addu-
cunt testimonium: Vox in Rhama audita est,plo- Hiere.31.c
ratus & vlulatus multus,Rachel plorãs filios suos.
Et Osee cùm rursus ex Aegypto rediret:Ex Aegy Oseæ.11.a
pto vocaui filium meum: & hunc vbique in suis
euangelijs morem seruant.Ioannes autem apertius
& à recentioribus testatur,vtpote qui cæteris sub-
limius locutus,non mortuos tantùm,sed viuum,&
qui Christum præsentem præsens ostendit & ba-
ptizauit,in medium frequenter adducit,non idcir-
co vt serui testimonio domino authoritatem cõ-
pararet,sed vt ad auditorum descenderet imbecil-
litatem.Quemadmodum enim nisi serui formam
accepisset,nunquam comprehẽdi potuisset: ita nisi
serui voce conseruorum aures arrexisset, non sanè E
multi Iudæorum eius probassent orationem. Præ-
terea & aliud magnum & admirabile respexit: nã
cùm de suijpsius laudibus cuiusque suspectum sit
testimonium,& plerisque sæpenumero auditorib⁹
non persuadeant, alterũ de ipso testificaturum ad-
duxit. Accedit ad hoc, quòd nulli solent libentius
eorum vocem audire, cum quibus consuetudinem
habuerunt, vtpote quem magis cognoscunt. Pro-
pterea vox de cœlo semel vel bis audita est : Ioan-
nes autem sæpenumero & frequenter locutus. Nã
qui multitudinis imbecillitatẽ superabant,hi à sen-
sibilibus omnibus liberi,cœlitus vocem audire po-
terant, nec eis multùm opus erat humana, quippe
qui ab illa persuasi erãt & allecti. Qui verò adhuc
in his inferioribus deuoluebantur, & multa terre-
narum rerũ nube operiebãtur,hoc humiliori indi-
gebant sermone. Ita igitur Ioannes cùm omnibus
se sensibilibus exuisset,alijs magistris non indiguit, F
sed cœlitus erudit⁹ est. Qui enim me misit,inquit,
baptizare in aqua,ille mihi dixit: Ad quem videris
spiritum dei descendẽtem,hic est.Iudæi autem qui
adhuc rudes ad illam altitudinem non poterant
peruenire,hominem habebãt magistrum, non sua
eis,sed cœlestia annunciantem. Quid igitur hic lo
quitur? Ipse testimonium perhibet de eo,& cla
mabat dicens:) Quid per illud verbum, clamabat,
significatur? hoc est fidenter & liberè, omni abie-
cta formidine,dei aduentum prædicabat.Quid au
tem testabatur? quid clamabat? Hic erat quem
dixi,qui post me venturus est, ante me factus est.)
Obscurum & adhuc plenum humilitatis testimo-
nium. Non enim dixit, hic est filius dei vnigenitus
& dilectus:sed,hic erat quem dixi:qui post me vẽ-
turus est, ante me factus est, quia prior me erat.
Quemadmodum enim aues pullos suos, neq; eue-
stigiò,neque vna duntaxat die, totam volandi ar-
tem edocent:sed primò è nido tantùm educũt, in-

G de cùm aliquantulum quieuerunt, volatui eos aſſuefacere incipiunt, poſtridie ad operam reuocant: ita paulatim exercendo ad naturalem eos efferunt altitudinem. Ita beatus Ioannes nó ſtatim ad ſumma Iudæos erigit, ſed primùm paululum à terra eleuat, cùm Chriſtum ſe meliorem teſtatur. Neque enim parum erat, quòd auditores primò Chriſtum nondum cognitum, nondum miracula facientem, Ioanne viro tam admirabili, tam claro, ad quem omnes concurrebant, quem omnes angelum arbitrabantur, meliorem crederẽt. Principiò igitur hãc opinionem in auditorum animis confirmare conatus eſt, eo videlicet, qui teſtimonium perhiberet, eum de quo perhiberetur: & eo qui prior venit, cũ qui poſterior, & claro & nobili nondum notũ eſſe potiorem. Et animaduerte teſtis ſapientiam, non modò cognitum, ſed priuſquam noſceretur prædi-

H cat. Illa enĩ particula, Hic eſt: id eſt, ſignificat quẽ-

Matt.3.c. admodum Matthæus dicit: Omnib⁹ qui ad ſe venerant, dicebat: ego quidem baptizo in aqua in pœnitentiam: qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt, cuius non ſum dignus ſoluere corigiã calceamenti. Sed quánam cauſa antequam eum oſtẽderent, ita locutus eſt? Vt facilius præſentis teſtimonium auditorum animis reciperetur, cùm iam exhibitis verbis illius notitiam habuiſſent, néve eos vile Chriſti veſtimentum à credendo dehortaretur, ſed facilè multitudinem in fide cõtineret. Nam niſi prius aliqua de domino cognitio habita eſſet, & ſimul eum populus vidiſſet, & tam admirabile, tam magnum teſtimonium accepiſſet, aſpect⁹ eius vilitas teſtimonij quamprimùm magnitudini obſtitiſſet. Adeò enim Chriſtus abiectus, adeò communis omnibus videbatur, vt & Samaritanę mulieres, meretricéſque & publicani, nullo honore & accedere, & alloqui eum auderent. Vt igitur diximus, ſi

I & verba hæc ſimul audiſſent, & Chriſtum vidiſſent, Ioannis ſaltem deriſiſſent teſtimoniũ: ſed cùm ante eius cognitionem plura de ipſo audierint, & in his confirmati fuerint, contrà euenit: ſiquidem eo viſo non ſunt prædicationis eius doctrinam aſpernati, ſed Ioannis teſtimonio fidem adhibentes, etiam clariorem ſunt arbitrati. Quòd autem dicit: Qui poſt me vẽturus eſt: hoc eſt, prædicaturus, nõ futurus, hoc & Matthæus ſignificat dicẽs: Poſt me venit vir, cuius generatio non ex Maria, ſed ex aduentu ſecundum prædicationem. Nam ſi de generatione dixiſſet, non præſenti, ſed præterito vſus eſſet tempore. Natus nanque erat Chriſtus, cùm ita locutus eſt Ioannes. Quid autem ſignificat, Ante me factus eſt? Clarior videlicet atq; honorabilior. Nolite enim, inquit, etſi prior venerim ad prædicãdum, ideo me illo maiorem arbitrari: longè minor ſum: vt ne ſerui quidem loco connumerari ſim dignus: hoc ſignificauit cùm inquit, Ante me factus

Ibidem. eſt. Quod alijs verbis Matthæus oſtendit: Nó ſum, inquit, dignus ſoluere eius corigiam calceamenti. Verùm quòd per hanc particulam, Ante me factus eſt: Chriſti non intelligatur aduentus, ex ſe- K quentibus perſpicuum eſt: ſiquidem ſuperfluè adderetur, Quia prior me erat. Quis enim adeò ſtolidus, adeò inſanus eſt: vt qui ante eum factus eſt, illum eodem tempore non fuiſſe non intelligat? Quod ſi de æterna intelligeretur eſſentia, id nihil aliud ſignificaret, quàm qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt, quia prior me erat. Sed hoc abſurdum eſt, & cauſa fruſtra adijcitur. Contrarium enim, ſi hoc ſignificare voluiſſet, dicere oportuit, videlicet, Qui poſt me venturus eſt, prior me erat, quia ante me factus eſt. Huic enim particulæ, Prior me erat, non immerito poſſet hæc afferri cauſa, quia ante me factus eſt. Huic autem, Ante me factus eſt, quia prior me erat: non eſt cauſa: hoc firma ratione nititur. Siquidem iam omnes noſtis, nó quæ manifeſta ſunt, ſed obſcura ſemper ratióe indigere. Quòd ſi de eſſentia ſermo eſſet, non erat obſcurum, quin prius factũ prius eſſe oporteret: L ſed cùm de honore diſputetur, non ab re apparentem ſoluit dubitationẽ. Etenim credibile erat multos dubitare, quánã gratia qui poſterius venit, ante factus ſit, hoc eſt honorabilior. Huius igitur quæſtionis mox cauſa affert, Quia prior me erat. Neque ſuperbè locutus eſt: Cùm prior eſſem, me reiecit, & ante me factus eſt. ſed prior me erat, inquit, quanuis poſterior venerit. Et quo nã pacto inquis, ſi de eius claritudine & futura hominis gloria diceret, quod nondum fuerat, tanquam factum profitetur? non enim inquit, fiet: ſed, factus eſt. Quoniam mos prophetarum eſt, vt ſæpenumero quæ futura ſunt, tanquam facta enarrent. Nam & Eſaias de Chriſti morte locutus, non inquit: Tanquã ouis ad occiſionem ducetur, quod futurũ erat: ſed, Eſaiæ.53.c ductus eſt. Atqui nondum carnem induerat, verũtamen quod futurum erat, propheta tanquam factum enarrat. Et Dauid crucem ſignificans, nó in- M quit: Fodient manus meas & pedes meos: ſed, fo- Pſal.21.d. derunt: &, Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſu- Ibidem. per veſtem meam miſerunt ſortem. Et de proditore verba faciens, qui nondum fuerat: Qui manducat, inquit, panes meos, leuauit cõtra me calcaneũ. Pſal.40.c & Ioã.13. c. Et de paſſione locutus: Dederunt in eſcã mihi fel, Pſal.68.c & in ſiti mea potauerunt me aceto. Vultísne alia adducamus exempla, an hæc in præſentia ſufficiunt? Ego ſatis arbitror. Nã ſi in ſuperficie non multum ſpacij comprehendimus, profundum tamen attigimus, non tamen minus hoc quàm illud labo ris habet. Sed veriti ſumus, ne lógiori ſermone veſtram remitteremus attentionem. Quam ob rem debitum orationi noſtrę finem imponamus. Debitus autem finis eſt, laus digna deo, non verbis tantùm, ſed operibus. Luceat enim, inquit, lux veſtra Matt.5.b coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui eſt in cœlis. Et profectò nihil optima vita clarius dilectiſſimi, vt Sap.3.b. ſapiens teſtatur: Viæ iuſtorum tanquam lux fulgent: illuſtrant verò non eos modò, qui per opera lucem

A lucem attingunt, & rectam viam ingrediuntur, ſed & propinquos. Effundamus igitur oleum è lampadibus, vt maior accendatur ignis, & lux appareat locupletior. Hoc autẽ oleum non modò in præſentia multùm valet, ſed cùm ſacrificia florerent, maiorem in modum illorum virtutem probauit.

Matt.9.b. Oleum enim, inquit, volo, & non ſacrificium. Et meritò quidem: alterum enim inanimatum eſt, alterum animatum. In altero quicquid imponitur, igni conſumptum in cinerem vertitur, & fumus in aërem diſſoluitur: alterum alios affert fructus. Quod Paulus ſignificauit: cùm enim paupertatis Corinthiorum theſauros enarraret, his verbis vſus

2.Cor.9.a eſt: Quoniam miniſterium huius officij nõ ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per multos in gratiarum actione in domino. Et iterum: Glorificantes deum in obedientia confeſſionis veſtræ in euangelio Chriſti, & ſimplicitate cõmunicatiõis noſtrę in illos, & in omnes, & in ipſorum obſecratione pro nobis deſiderantium vos.

Ibidem.d. B Vides mutuá gratitudinem, dei laudem, continuas preces, & vehementiorem eorum charitatem, qui beneficium acceperunt? Sacrificemus igitur dilectiſſimi, ſacrificemus in ipſis ſacrarijs quotidie: hoc enim & oratione & ieiunio & multis huiuſmodi officijs maius eſt ſacrificium, modò ex iuſto labore fiat & lucro, & omnis ſit expers auaritiæ, rapinæ, violentiæ. Hæ oblationes deo gratæ ſunt, alias reſpuit oditque, neque vult alienis calamitatibus honorari. Impium enim & prophanum id ſacrificiũ eſt, & iritat potius deum quàm placet. Quocirca ſumma diligẽtia vti oportet, ne dum volumus deũ colere, iniuria afficiamus. Nam ſi Cain deteriores

Gen.4.a. hoſtias offerendo, quanuis nullam aliam iniuriam intulerit, vltimum tamen dedit ſupplicium: nónne longè grauiora perpetiemur, ſi rapina & auaritia malè parta deo offeramus? Propter hoc enim formam huius mandati deus manifeſtauit, vt videli-

C cet miſereamur, non torqueamus conſeruos. Qui autem aliena rapit, & alij dat: non miſeretur, ſed lædit, & iniuriam vel maximam facit. Vt enim lapis nunquam oleum fundit, ita neq; crudelitas humanitatem: ſiquidem cùm hinc prouenit eleemoſyna, non amplius eſt eleemoſyna. Quare hortor ne id ſolùm cogitemus, vt præbeamus indigentibus, ſed ne ex rapina. Nam ſi alter precatur, alter imprecatur: vtrius vocem potius dominus audiet? An plus illud vtilitatis, an hoc detrimenti afferet? Quòd ſi diligenter vixerimus, diuinæ gratiæ auxilio, miſericordiam veniámque omnium, quæ ſemper peccauimus, conſequi poterimus, & flumen igneum effugiemus: à quo liberi vtinam õmnes ad cœlorum regnum perueniam⁹, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſancto viuificantiq; ſpiritui, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Tomus tertius.

Homilia.xiij.ex cap.primo. D

ET de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.) Superiori die diximus, quod Ioannes vt eorum dubitationem ſolueret, qui eſſent quæſituri quo pacto Chriſtus poſterior ad prædicandum veniens, prior eo fuerit & clarior, addidit: Quia prior me erat.) Et hæc vna cauſa eſt, qua non contentus ſubdit aliam, videlicet, Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Et iterum aliam: Quia lex, inquit, per Moſen data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtũ facta eſt.) Et quid tãdem, inquis, ſignificat: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus? Ad primum ſatis dictum eſt: Non habet, inquit, donũ participabile, ſed ipſe fons eſt, & radix bonorum omnium: ipſe vita, ipſe lux, ipſe veritas, non in ſeipſo bonorum diuitias continens, ſed in vniuerſos diffundens, quibus diffuſis plenus permanet, neque aliorum ſatietate minuitur, ſed diuitias ſuas elargitur ſemper vberi⁹: cúmque omnes his bonis impartiat, in eadem perma- E net perfectione. Quod autem ego fero, participabile eſt: ab alio enim id accepi, & exigua pars totius eſt, & quaſi gutta parua ad immenſum abyſſum & infinitum pelagus comparata: immo neque exemplum ſufficiens eſt, ad quod volumus oſtendendum. Nam ſi guttam è pelago acceperis, ea tamen pelagus: etſi viſu percepi nequeat, diminuitur: de illo autem fonte hoc dici non poteſt, ſed quantumcunque quis hauriat, nihil deficit. Quare alio exemplo vtendum eſt, cùm hoc infirmum ſit: neq; poſſi, quod quærimus, demonſtrare. Alterum igitur afferemus, quod magis ad propoſitam nos adducat ſententiam. Conſtituamus nobis igneũ fontem, à quo innumeræ accendantur lucernæ, & totidem, & item totidem: nónne huiuſmodi fons ita plenus eſt ignis, quemadmodum antequam ex eo quicquam ſumeretur? Sanè perſpicuum eſt. Quòd ſi in corporib⁹ quæ in partes diuidi poſſunt, & per F ademptionem partium minora fiunt, aliquid huiuſcemodi inuenitur, vt poſt ſui cõmunicationem nullam diminutionem accipiant: quantò magis in incorporea & immortali illa potẽtia hoc contigerit? Nam ſi vbi ſubiectum ſubſtantia eſt & corpus, & fit & nõ fit diuiſio: multò magis cùm de actione ſermo habetur, & actione incorporeæ ſubſtantiæ, credibile eſt idem euenire. Idcirco Ioannes inquit: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et teſtimonium ſuum Baptiſtæ teſtimonio cõiungit. Hæc enim particula, De plenitudine eius nos omnes accepimus: non præcurſoris verbum eſt, ſed diſcipuli, cuius hæc eſt ſententia, Nolite exiſtimare diutinæ conſuetudinis, & eiuſdem menſæ participationis gratia nos de eo teſtimonium perhibere: nam & Ioannes qui Chriſtum antea nunquam viderat, neque cum eo cõuerſatus eſt, niſi cùm ipſum baptizauit, in multorum cœtu eum conſpicatus, inde omnia accipiens, clamauit: Prior me erat. Nos

G autem omnes duodecim, trecenti, quingenti, tria millia,quinque millia, innumera Iudæorum multitudo,omnis fidelium cœtus,qui tũc fuerunt, nũc ſunt,& futuri ſunt, de plenitudine eius accepimus. Quid autem accepim⁹?Gratiã pro gratia.Quam? pro quæ?Pro veteri nouam. Quemadmodũ enim
Philip.3.b duplex erat iuſtitia.Secundũ iuſtitiam,inquit, quæ in lege eſt,factus irreprehenſibilis.Et duplex fides: vt,Ex fide in fidem.Et adoptio duplex: vt, Quorũ
2.Cor.3.b adoptio eſt.Et duplex gloria:vt, Si enim quod euacuatur per gloriam eſt, multò magis quod manet in gloria. Et lex duplex: vt, Lex ſpiritus vitæ liberauit me.Et duplex ſeruitus:vt,Quorum ſeruitus. & iterum:Spiritui dei ſeruientes. Et teſtamentum duplex:vt,Diſponam vobis teſtamentum nouum, non ſecundum teſtamentum quod diſpoſui patribus veſtris.Et duplex ſãctificatio,& duplex bapti-
H ſma,& duplex ſacrificium,& templum,& circunciſio duplex, ita & duplex gratia. Sed illa quidem quaſi figuræ ſunt, hæc quaſi veritas, æquiuocationem quandam, non rei communionem ſeruantia: quoniam in figuris ſunt,& vmbra. Nam & homo pict⁹,homo appellatur,& verus homo itidem. Similiter in ſtatuis & aurea & lutea hominis habet appellationem:verùm tãquam hominis figura,ille vt verus homo. Noli igitur tanquam à nominum communicatione, idem re ipſa eſſe exiſtimare, ſed neq; diuerſum. Nam ſi figura erat, non erat alterna à veritate: ſi vmbram ſeruabat, ipſa minor erat veritate.Vultis quæ nam ſit horum omnium differentia, explicemus? Vnum aut alterum dictorum accipiamus, hoc pacto & cætera fient vobis manifeſta,certoq; deprehendemus puerilia fuiſſe præcepta. Hæc præclarorum philoſophiæ profeſſorũ, & magnorum virorum:& illa tanquam ab hominibus,hæc tanquam ab angelis inſtituta. Vnde igi-
I tur exordiemur? Vultis ab ipſa adoptione?Quę nã inter hanc & illam differentia eſt? illa verbo hono
Pſal.81.b. rabatur,hæc re ipſa: & de illa quidem inquit: Ego dixi dij eſtis,& filij altiſſimi omnes: de hac autem,
Titũ,3.b. Ex deo facti ſunt.Quánam ratione? Per lauacrum regenerationis & renouationis ſpirituſſancti.Et illi quidem poſtquam filij appellati ſunt, adhuc ſpiritum ſeruitutis habebant: erant enim ſerũi, etſi hac appellatione honorabantur: nos liberi tunc facti, non nomine,ſed re honorẽ accepimus.Quod Pau
Rom.8.c. lus his verbis ſignificauit: Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore,ſed accepiſtis ſpi
Gala.4.a. ritum adoptionis filiorum dei, in quo clamamus, Abba pater.Generati nanque à deo,& vt verè dici poteſt,formati,itaque vocati ſumus filij. Sed ſi ſanctificationis modum & hunc, & illum conſiderabimus,multam in hac quoque parte deprehendemus differentiam. Illi enim cùm idola non colebant,neq; fornicabantur, neque adulterium committebant, hoc nomine appellabantur: nos verò non in huiuſmodi continentia, ſed in maiorũ poſſeſſione facti ſumus ſancti. Et primùm quidem ab ipſo ſpiritu ſancti aduentu hoc donum aſſecuti ſu K
nus, deinde à vita longè potiore, quàm Iudaica. Et quòd non arroganter hoc dictum ſit,audi quid ille loquatur: Nolite vaticinari, neque purgare filios veſtros,quoniã populus ſanctus eſtis. Ita apud illos hæc erat ſanctitas, vt idolorum leges abjicerent: apud nos autem,vt ſancta ſint,inquit,& cor- 1.Cor.7.f
pore & ſpiritu.Pacem proſequimini & ſanctificationem,ſine qua nemo videbit dominum,& perficientes ſanctificationem in timore dei. Vides hanc eſſe ſanctificationem, quando intrinſecus radicem habet,& fontem? Non enim hoc nomen ſanctus, Sanctus.
in omnibus eandem habet ſignificationem. Nam & deus ſanctus dicitur, ſed non quemadmodum nos.Cùm igitur vocem hãc à Seraphin demiſſam ,ppheta audiuit,qui inquit:Heu mihi miſero,quòd
cum homo ſim,& impura labia habeam,in medio Eſaiæ.6.b
populi immunda labia habentis habito. Atqui & ſanctus & purus erat:ſed ſi ſupernæ ſanctitati no- L
ſtram conferamus,immundi profectò ſumus: Sãcti angeli ſunt,& ipſa Cherubin & Seraphin ſancta,ſed huius quoque ſanctitatis alia differẽtia, inter nos videlicet,& ſupernas virtutes.Opus eſſet & alia genera explicare, ſed longiori vteremur oratione. Quare vlterius progreſſi, reliqua vobis inquirenda relinquemus: poteritis enim hæc domi colligendo ipſam deprehendere differentiam, & inde in reliquis proficere.Da,inquit, ſapienti occa- Prou.9.b.
ſionem,& ſapientior fiet:nobis reliqua ſunt neceſſariò tranſigenda.Cùm ergo dixiſſet Ioãnes: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus:addidit, Et gratiam pro gratia. Gratia nanque Iudæi ſalutem conſequebantur. Non enim vt multiplicem vos, inquit,ſed propter patres veſtros elegi vos.Nã qui non proprijs meritis à deo dilecti ſunt, eos perſpicuum eſt, & propter gratiam eiuſmodi honorem conſecutos: nos autem omnes ſalui quoque facti M
ſumus gratia, ſed non eodem modo,neque ijſdem de rebus,ſed longè maioribus & excelſioribus.Nó enim hęc nobis duntaxat gratia data eſt,venia ſcilicet peccatorum, quam cum illis communicam⁹. Omnes enim peccauerũt,ſed iuſtitia,ſanctificatio, adoptio, ſpirituſſancti gratia, longè clarior, longè vberior: ad hæc & alia maior,hoc eſt, à ſpiritu & reconciliatione fiducia,huius gratiæ cauſa,deo chari facti ſumus, non amplius vt ſerui, ſed vt filij & amici.Quocirca inquit,Gratiã pro gratia: Verùm quæ legis fuerunt,fuerunt & gratiæ,etiam ipſa formatio hominis ex nihilo. Non enim noſtris præcedentibus meritis hanc accepimus remunerationem.Quomodo enim cùm nihil eſſemus?ſed gratia dei, quæ ſemper in beneficijs priores ſibi partes vendicat.Neque ſolùm quòd facti ſumus ex nihilo: ſed quòd facti,& facienda,& vitanda didicerimus,& horum à natura legẽ acceperimus,& conſcientiæ iudicium incorruptum nobis ab opifice deo tributum ſit. Hoc inquam maximæ fuit gratiæ,poſtquàm alia ſecuta eſt, vt præuaricatam legem præ-

A gem præſcriptam recuperaremus. Conſentaneum nanque erat,vt qui datum ſemel à deo præceptum præuaricaſſent,pœnam luerent:verùm mitius nobiſcum actum eſt.Iterum emẽdandi medicina adhibita, non debita quidem, ſed à miſericordia & gratia proueniens.Nam quòd gratiæ ſit & miſericordiæ, audi Dauid loquentem: Qui facit miſeri-
Pſal.102.a cordiam deus, & iudicium omnibus iniuriam pa-
tientibus:Notas fecit vias ſuas Moſi, filijs Iſraël vo-
Ibid.24.b luntates ſuas.Et iterum: Bonus & rectus domin⁹, propter hoc legem ponet peccantibus in via. Miſericordiæ igitur & miſerationum,& gratię legem accepimus. Idcirco cùm gratiam pro gratia dixiſſet,etiam pro beneficiorum dei in nos magnitudine vehementius certans,addidit: Lex per Moſen data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.)Et animaduerte euangeliſtæ ſapientiam, nó perſonarũ,ſed tenuium rerum facit diſquiſitionem: quibus confeſſis,longè Chriſtum Ioanne maiorem neceſſe eſt etiam pertinaces conſentiant. Si-
B quidem cùm res quæ nullam habent, neque ad alicuius gratiam, neque ad odium cauſam, hoc teſtantur,certam etiam impudentibus oſtẽdunt ſententiam. Nam quales eas authores fecerunt, tales exiſtimãtur.Quare eorum maximè verum eſt teſtimonium ſine vlla ſuſpicione. Videte quàm placidè, & paulatim & Baptiſta Ioannes, & diſcipulus ad ſupremam auditores cognitionem trahant, cùm prius humiliorib⁹ eos aſſuefecerint. Ille enim Chriſti ad ſe comparatione facta, eum ſine comparatione omnes excedentem:ſic deinde eius excellentiam oſtendit,Qui fortior me erat: &,Ante me factus eſt.Inde ſubdit:Quia prior me erat.Hic autem maius locutus eſt, minus tamen quàm vnigeniti dignitas poſtularet.Non enim ad Ioannem, ſed ad eum qui lógè maiori erat apud Iudæos admirationi, facit comparationem, hoc eſt, ad Moſen.Quia lex,inquit,per Moſen data eſt: gratia &
C veritas,per Ieſum Chriſtũ facta eſt. Animaduerte præterea quàm honeſtam facit comparationẽ, etiam apud imbecilliores. Nó enim ratione excellentiam confirmat, ſed nudis nominibus differentiam oſtendit, gratiam & veritatem legi, & hanc particulam,Facta eſt:huic,Data eſt,opponens.Maxima autem vtrorunque differentia:dari enim miniſtri eſt.Nam qui dat,his aliũde accipit,& dat cui dari præcipitur. Fieri autem & gratiam & veritatem,regis eſt,cum poteſtate omnia dimittentis peccata,& benignitatis ſuæ dona confirmantis. Quare inquit, dimittuntur tibi peccata tua. Et iterum:
Marc.2.a. Ibidem. Vt ſciatis,quoniam poteſtatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata, dicit paralytico: Surge,tolle grabatũ tuum,& vade in domum tuã. Vides quomodo gratia per eum facta ſit? vide & veritatem. Gratiam quidem, & quæ modò diximus, & erga latronem benignitas, & baptiſmatis & ſpirituſſancti dona, & alia item plurima nobis oſtendunt. Veritatem autem manifeſtius intelligemus,ſi figuras didicerimus: futuras enim diſpenſa- D
tiones in nouo teſtamento conſummari,figuræ primùm vt figuræ annunciarũt, quas Chriſtus ſuo có ſummauit aduentu. Videamus ergo figuras,ſi placet,in paucis.Non enim omnia tranſigere præſentis eſt temporis.A paucis reliquas intelligetis. Vultis ab ipſa paſſione incipiamus? Quid dicit figura? Tollite agnum per familias,& ſacrificate, & faci- Exo.12.a.
te,vt inſtituit.Chriſt⁹ autem nihil huiuſmodi præcipit, ſed ipſe id factus eſt ſacrificium, & oblationem ſeipſum patri offerens. Vides quo pacto figura data eſt per Moſen, veritas facta eſt per Ieſum Chriſtum?Item in monte Sina, vt Amalechitæ in Ibid.17.c.
pugna ,pfligarent,man⁹ Moſi ab Aaron & vtrinque ſublimes tenebantur: Chriſtus verò aduenies Ioan.19.d.
ſuas extẽdit in cruce. Animaduertis quomodo nobis figura oſtendit,& veritas facta eſt?Præterea lex inquit: Maledictus quicunque non manſerit in o- Deut.27.
mnibus quæ ſcripta ſunt in libro hoc. Gratia au- d.& Gala.
tem: Venite omnes qui laboratis, & onerati eſtis, 3.b.
& ego reficiam vos. Et,factus eſt pro nobis male- Mat.11,d.
dictum. Cùm igitur tãtam aſſecuti ſimus gratiam Gala.3.b.
& veritatem,nolimus quæſo pro beneficiorum magnitudine pigriores fieri. Quantò enim maiori honore accepti ſumus, tantò maiorem debemus virtutem.Nam qui pro paruis acceptis beneficijs parua retulerit,nulla dignus eſt reprehẽſione: qui verò in ipſum honoris culmen aſſumptus eſt, ſi vilia minimáque rependit,longè maius meretur ſupplicium.Sed abſit omnis de vobis hæc ſuſpicio. Confidimus in domino, qui animis veſtris pennas dabit,quibus in cœlum elati,in huius mundi peregrinatione, terrena labe non inquinabimini.Verùm enimuero hoc vobis perſuaſi, non quieſcimus tamen quin frequenter eadem & hortemur, & admoneamus. Nam & in ſeculi certaminibus nõ oſcitantes & ſupinos, ſed ſtrennuos,& ſe vltrò periculis objicientes vniuerſi hortantur, & plaudunt ſpectatores. Illos enim, ac ſi de eorum victoria pe- F
nitus deſperent, neque poſſint vllis hortationibus ad virtutem accendi,taciti miſſos faciunt. Hoc autem in loco non de vobis tantùm, qui ſobriam vitam agitis,ſed de recidentibus,modò voluerint,bene ſperare licet. Quamobrem modò hortando, modò exprobrãdo,nunc ſuadendo, ſionnunquam laudando omnia & facimus,& admitimur,vt ſalutem veſtram non negligatis: & quantùm in nobis eſt,nihil omnino prætermittimus.Nolite igitur nó ſtram de viuendi ratione iniquo animo admonitionem accipere.Nó enim ita loquimur, vt vos inertiæ accuſemus, ſed de vobis optimè ſperamus. Neque ad vos duntaxat,ſed ad nos qui orationem habemus, hæc & loquimur,& loquemur. Siquidẽ & nos doctrina,admonitione,conſilio indigemus. Nam etſi ipſi ſermonem facimus,nihil nobis quoque fieri prohibet.Sermo enim ſceleribus obnoxios corripit. Qui autem omni liberi ſunt crimine, eos etiam longius abducit. Neque enim nos ſine

G peccato ſumus.Medicinę igitur ars communis eſt,
& remedia omnibus proponit.Cura non commu-
nis eſt,ſed ad vtentium voluntatem.Qui vult me-
dicina vti,curatur:qui eam vulneri adhibere negli-
git,magis læditur,& torquetur vehementius. No-
limus ergo ægrè medicinam ferre, ſed læto animo
accipiamus.Licèt nó paruum dolorem noſtræ af-
ferant admonitiones, ſuauiſſimus tamẽ fructus ſe-
quitur,cuius gratia & facimus omnia, & dicimus,
vt à plagis & vulneribus quæ peccando animæ in-
urimus,liberi ad æternam vitã euadamus,& Chri-
ſti præſentia digni efficiamur:neque acerbis & ſæ-
uis poteſtatibus in die illa nos exhibeamus,ſed quæ
nos ad cœlorum poſſunt aſſumere hæreditatem,
deum diligentibus præparatam:Quam vtinam o-
mnes conſequamur,gratia & benignitate domini
noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium cum
H ſancto & viuificante ſpiritu,nunc & ſemper,& in
ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.xiiij.ex cap.primo.

IEum nemo vidit vnquam.Vnigenitus fi-
lius,qui eſt in ſinu patris, ipſe narrauit.)
Sacræ ſcripturæ verba non vult deus vt
ſimpliciter,ſed multa cum prudentia intelligãtur.
Ideo beatus Dauid ſæpenumero in pſalmis ad do-
Pſal.118.c ctrinam noſtram : Reuela,inquit,oculos meos, &
intelligam mirabilia ex lege tua.Item & eius filius:
Prou.2.a. Quòd oportet tanquam argentum exquirere ſa-
Eccl.51.d pietiam, & tanquam theſaurum perſcrutari. Præ-
Infrà.5.f. terea dominus Iudæos admonuit:Scrutamini ſcri-
pturas: quod non vtiq; dixiſſet, ſi perfacilè & pri-
ma tantùm lectione poſſent intelligi. Quod enim
in medio, & in promptu poſitum eſt, nemo ſanè
perſcrutatur:ſed quod obſcurum & latens,id mul-
ta indiget inquiſitione, vt inueniatur. Idcirco the-
ſaurum abſconditum ſcripturas appellauit, vt ad
I earum nos inquiſitionem excitaret.Hæc autem no
bis dicta ſunt,ne ſimpliciter & temerè, ſed ſumma
cum attentione ſcripturam accipiamus . Nam ſi
quis ipſa duntaxat verba nuda, & vt dicuntur ac-
ciperet,multa abſurda de deo neceſſe eſſet ſuſpica-
ri.Etenim hominem eum eſſe, pecunia corrumpi,
iracũdum,furibundum, aliaq; de eo his peiora in-
telliget. Verùm ſi reconditã verbis ſententiam de-
prehenderit, omnia purgabuntur. Nam propoſita
nobis lectio ſinum deum habere dicit,quod eſt ,p-
prium corporis.Sed nemo tam inſipiẽs eſt, qui in-
corporeum corpus arbitretur.Vt igitur dignè ſpi-
ritalem ſenſum accipiamus , agitè altius hunc lo-
cum inueſtigemus. Deum nemo vidit vnquã.)
Quámnam hæc particula cum ſuperioribus ha-
bet conſequentiam?Vt oſtendat euangeliſta bene-
ficiorum dei magnitudinem, & horum eorúmque
quæ per Moſen data ſunt incomparabilem diffe-
rentiam,probabilem cauſam, perſonæ adducit di-
gnitatem,quæ maiora effecerit.Ille enim cùm ſer-
uus eſſet, meritò inferiorum factus eſt rerum mi-
niſter. Hic autem dominus & rex , & regis filius K
longè maiora nobis contulit , qui cum patre ſem-
per eſt,& ſemper eum intuetur: propterea inquit,

Deum nemo vidit vnquam, ſed vnigenitus fi-
lius.) Quid igitur dicemus clariſſimo prophetæ
Eſaiæ, cùm inquit: Vidi dominum in throno al- Eſaiæ.6.a
tiſſimo ſedentem ? Quid Ioanni de eo teſtimoni-
um perhibenti, quod hæc dixit, quando vidit glo-
riam eius,& de eo locutus eſt?Quid Ezechieli?Et-
enim ipſe quoque ſuper Cherubin eum ſedentem Ezech.1.
vidit . Quid præterea Danieli dicenti : Antiquus &.10.a.
dierum ſedit? Quid ipſi Moſi: Oſtende mihi glo- Danie.7.b
riam tuam?Iacob autem etiam ab hoc appellatio- Exo.33.c.
nem accepit, cùm Iſraël vocatus eſt , quod deum Gene.32.f.
videns interpretatur . Necnon & alij ipſum vide- &.35.b.
runt. Quid Ioannes : Deum nemo vidit vnquam?
Vt oſtendat illa omnia permiſſionis fuiſſe,non ip-
ſius puræ ſubſtantiæ. Nam ſi ipſam vidiſſent, nul- L
la ex parte differentem vidiſſent:quippe quæ ſim-
plex, & pura eſt, non compoſita, nec deſcriptibi-
lis.Non iacet, non ſtat, non ambulat. Hæc omnia
corporis ſunt officia.Quomodo autem ſit, ipſe no
uit ſolus , quod per prophetam ſignificauit : Ego Oſeæ.12.c
viſionem multiplicaui, & in manibus prophета-
rum aſſimilatus ſum: hoc eſt permiſi, non tamen
id quod eram me oſtendi.Cùm enim ei⁹ filius ve-
ra carne accepta venturus eſſet in mundum,mul-
tò ante ſanctos viros ad diuinæ ſubſtantiæ viſio-
nem exercuit,ita vt videre poterant.Nam id quod
eſt deus, non modò prophetæ non viderunt , ſed
neque angeli,neque archangeli. Sed ſi eos percon-
taberis,nihil ab his de dei ſubſtantia audies,ſed tã-
tùm referentes: Gloria in altiſſimis deo,& in ter- Lucæ.2.b
ra pax hominibus bonæ voluntatis. Si Cherubin
& Seraphin, ſanctificationis laudem audies, ple- Eſa.6.a.&
num eſſe cœlum & terram gloria eius . Si ſuper- Apoc.4.c
nas virtutes , tibi item reſpondebunt,ſibi vnum o- M
pus eſſe,vt deum laudent: Laudate eum,inquit, o- Pſal.148.
mnes virtutes eius. Solus autem ipſum videt filius a.
& ſpirituſſanctus. Quòd ſi omnis natura crea-
ta eſt, quánam ratione increatum videre pote-
rit? Etſi incorpoream virtutem , quanuis genitam,
non poſſumus manifeſtè conſpicari,& hoc ſæpe-
numero in angelis oſtenſum eſt : multò minus in-
corpoream , & ingenitam ſubſtantiam . Quare
Paulus : quem,inquit, vidit nemo hominum , ne- 1.Tim.6.c
que videre poteſt. Soline igitur patri hoc præci-
puum ineſt , non autem filio ? Audi hac etiam in
parte quid ſuperius dicat : Qui eſt imago dei in- Coloſſ.1.c
uiſibilis . Qui autem inuiſibilis imago eſt, ipſum
quoque inuiſibilem eſſe neceſſe eſt , aliter non eſ-
ſet vera imago. Propterea inquit: Qui manifeſtus 1.Tim.3.d
eſt in carne. Manifeſtatio autem per carnem non
eſt ſecundum ſubſtantiam.Nam quòd ipſe inuiſi-
bilis ſit, non ſolùm hominibus,ſed & ſupernis vir-
tutibus,cùm dixerit Paulus,manifeſtũ eſſe in car-
ne:ſubdidit,viſum ab angelis.Ergo ex quo carnem
induit,antè nó ita videbatur,cùm ipſis quoque in-
uiſibilis

A uiſibilis eſſet ſubſtantia . Quam ob rem igitur in-
Mat.18.b. quit, Nolite deſpicere vnum ex his minimis : dico
enim vobis quòd angeli eorum ſemper vident fa-
ciem patris mei,qui in cœlis eſt ? Quid ergo, faciẽ
deus habet, & cœlo circunſcribitur ? Sed nemo ea
agitetur inſania,vt hæc dixerit. Quæ nam ergo ea
Ibidẽ.5.a. ſententia?quæ & in loco illo: Beati mundo corde,
quoniã ipſi deum videbunt . Cogitationem nanq;
atq; imaginationem,quã pro viribus noſtris de deo
capimus,eam viſionem appellat.Neq; aliter de an-
gelis intelligendum eſt,propter puram ipſorum,&
nullo ſomno obnoxiam naturam, cùm nihil aliud
Matt.11.d quàm deũ ſemper mente agitent.Propterea Chri-
ſtus:Nemo,inquit,cognoſcit patrẽ,niſi filius. Quid
inquam?Num omnes in ignorãtia viuimus? Abſit.
Sed nemo ita cognouit patrem,vt filius . Vt igitur
multi,quiſq; pro captu ſuo ipſum viderunt,ſubſtã-
tiam autem nemo vidit: ſic multi deum cognoſci-
mus,non tamen ipſam ſubſtantiam qualis eſt , niſi
ſolus eius vnigenitus,qui certam notionẽ, viſumq;,
B & comprehenſionem habet,qualem filium de pa-
tre habere par eſt.Sicut enim cognoſcit me pater,
inquit,& ego cognoſco patrẽ. Quare animaduer-
te quanta cum authoritate loquatur euangeliſta.
Siquidem cùm dixiſſet, Deum nemo vidit vnquã:
non proſecutus eſt,filiꝰ qui vidit narrauit. Nam in
ſinu patris eſſe , maius quiddam eſt , quàm videre.
Qui enim tantùm videt,non certam habet rei viſę
cognitionem: qui verò in ſinu immoratur , omnia
ei perſpicua ſunt & certa.Ne autem audiẽdo : Ne-
mo cognoſcit patrem niſi filius , diceres quòd licèt
maiorem cæteris de patre habeat cognitionem,nó
tamen qualis eſt nouit,ideo in ſinu patris eum eſſe
inquit euangeliſta . Chriſtus autem tantùm ſe pa-
trẽ cognoſcere,inquit,quantùm pater ipſum. Per-
contare quæſo,qui contradicit,nunquid cognoſcat
filium pater?reſpondebit,Etiam,niſi omnino inſa-
niat.Deinde illud iterũ interrogabimus: Quid au-
C tem?certáne quadam viſione,& ſcientia ipſum vi-
det,& id quod eſt manifeſtè cognoſcit ? Certè aſ-
ſentiet. Hinc collige certam filij de patre compre-
henſionẽ.Ipſe enim inquit:Sicut cognoſcit me pa-
ter,& ego cognoſco patrem.Et alibi:Nemo deum
vidit,niſi qui ex deo eſt . Hac vt dixi gratia euan-
geliſta ſinus meminit,quo vno verbo multam ſub-
ſtantiæ cognationem,propinquitatem, parem pa-
tri cognitionem,poteſtatem oſtẽdit.Non enim di-
uerſam ſubſtantiam in ſinu haberet pater,ſed neq;
ipſe auderet, ſi ſeruus , ſi ex multitudine vnus eſſet
in ſinu domini verſari . Hoc nanq; dilectiſſimi filij
tantùm eſt, qui multũ genitori ſuo fidit , neq; ipſo
vlla ex parte ſit inferior, æqua hoc cognitio ſigni-
ficat.Vis & ſempiternum intelligere ? audi Moſen
quid de patre loquatur. Nam cùm peteret ſi inter-
rogaretur à Iudæis,quis ipſum miſerit , quid iube-
Exod.3.d. ret reſponderi:Dic,inquit,qui eſt,miſit me.Hoc e-
nim verbum,Qui eſt:ſempiternum & ſine princi-
pio,& verè,& propriè eſſe ſignificat.Hoc idem ex
ea particula,In principio erat,oſtendit Ioannes.Itẽ Ioan.1.a.
hoc In loco,cùm in ſinu patris eſſe dicit , & ne ,p- D
pter nominis cómunicationem, vnum eorum, qui
per gratiam facti ſunt filij,ſignificare arbitreris:pri
mum articulum addidit, qui per gratiã filios ſepo-
nit.Inde ſi hoc tibi nó ſatis eſt, & adhuc humi de-
uolueris,alio magis proprio nomine vſus eſt , cùm
inquit, Vnigenitus.Sin adhuc humum deſpicis, nó
recuſabo,inquit euãgeliſta, de deo ſermonẽ faciẽs,
humanis & corporeis verbis vti,hoc eſt in ſinu ita-
tùm ne vile quicquam & abiectum de Chriſto ſu-
ſpiceris.Conſidera benignitatem domini, & noſtri
curam.Indignis ſe verbis nuncupari patitur,vt hoc
ſaltem pacto oculos erigamus, & aliquid de ſe ma
gnum concipiamus, & tu ad inferiora ſemper de-
flecteris: Dic quæſo, qua gratia hoc in loco ſinum
poſitum exiſtimas?Craſſum hoc nomen & carna-
le . Nunquid vt deum corpus habere ſuſpicemur?
Abſit.Cur igitur?Nam ſi neq; filij dilectio , neque
corpus deum eſſe hinc comprobatur , ſuperfluum E
hoc in loco,& ocioſum id verbum eſt . Non enim
te petere recuſabo, vt aliquid in hoc coniectemur.
Sed profectò conſtat , nihil aliud quàm ſummam
vnigeniti dilectionem, & patri coæternitatẽ ſigni-
ficari. Vbiq; hoc perſpicũ eſt.Ille narrauit, inquit.
Quid narrauit? Quòd deum nemo vidit vnquam:
an,quòd vnus eſt deus?Verùm hoc & reliqui pro-
phetæ, & Moſes iampridem exclamat . Dominus Deu. 6.a.
deus tuus,dominus vnus eſt.Et Eſaias:Ante me nó
eſt factus alius deus,& poſt me non eſt . Quid igi-
tur amplius à filio didicim⁹?quòd in ſinu ſit patris.
Quid ab vnigenito ? Primùm quidem hæc eadem
vnigeniti operationes ſunt,deinde longè ab eo ex-
preſſiorem,& magis perſpicuam doctrinam acce-
pimus,videlicet quòd ſpiritus deus eſt: & qui ado-
rant eum , in ſpiritu & veritate oportet adorare.
Quòd deum videre eſt impoſſibile, quòd eum ne-
mo nouit niſi filius,quòd pater eſt dilectiſſimi vni-
geniti,& alia multa,quæ de eo narrata ſunt.Id au-
tem verbum, narrauit, expreſſiorem , certioremq; F
doctrinam demonſtrat, nó apud Iudæos tantùm,
ſed in vniuerſum mundũ propagauit,eumq; melio
rem reddidit:prophetis enim neq; Iudei omnes fi-
dem adhibebant,vnigenito autem dei filio vniuer-
ſus orbis & paruit,& credidit.Narratio autem hoc
in loco doctrinæ euidentiam ſignificat . Quare &
verbum,& magni conſilij angelus appellatur.cùm Eſaiæ. 9.b
igitur perfectiore dignati ſimus doctrina, neq; am
plius per prophetas , ſed per filiũ ad nos in vltimis
his diebus deus locutus ſit,longè potiorẽ, & dignã
accepto honore vitam exhibeamus.Etenim abſur-
dum eſt cùm tantus deſcenderit dominus , & non
amplius per ſeruos,ſed per ſeipſum nos alloqui vo
luerit,nos nihil à priſcis illis differamus.Illi Moſen,
nos Moſi dominum,magiſtrum habem⁹. Quam-
obrem hoc honore dignam prę nobis feramus phi
loſophiam,& nihil cum terrenis communicemus.
Propterea nobis cœlitus viuendi normã detulit, vt
magiſtri

G magistri imitatores pro viribus efficeremur. Qua autem ratione possumus Christi imitatores fieri? Si omnia in cõmunem non nostram fecerimus vtilitatem, etenim Christus nõ sibijpsi morem gessit, Psal. 68.b & Roma. 15.a. sed vt scriptum est: Improperia, inquit, improperantium ceciderunt super me. Nemo priuatã quærat vtilitatem, sed & proximi, ita suam quærat: si- 1.Cor.10. d.& Ephe. 4.f. quidem illorum res nostrę sunt. Corpus nanq; vnũ sumus, & inuicem partes & mẽbra. Nolimus igitur ita alter erga alterũ affici, ac si penitus simus alieni. Nemo illum neq; amicum, neq; cognatum, neque vicinum, neq; quicquã cum eo sibi esse dicat. Quomodo accedam? quid dicam? Licèt enim horũ nihil sit, homo tamen est eiusdem naturæ particeps, sub eodem domino conseruus, & contubernalis, eiusdem mundi incola. Quòd si fidem tantùm tecum communicat, iam tuum factus est membrũ. Quæ enim amicitia, quæ familiaritas tantam con-
H trahere vnionem posset, quantam fidei cognatio? Non enim quantam amicus amico debet propinquitatem, tantam nos habere inuicem oportet, sed quanta est membri ad membrum: hac amicitia & cura aliam maiorem nemo vnquam inuenire possit. Quemadmodum ergo is sanè ridiculus foret, qui vnde secum familiaritas sit, vnde propinquitas percontaretur: ita qui vnde sibi cum fratre & pro- 1.Corin. 12.b. ximo. Omnes enim in vnum corpus baptizati sumus, inquit. Quid significat, in vnum corpus? ne diuidamur, sed mutuam cõsuetudinem, amicitiamq; tanquam vnum corpus seruemus. Nolimus inuicẽ alter alterum contemnere, ne nosipsos contemna- Ephe. 5.f. mus. Nemo vnquam carnem suã odio habuit, sed nutrit, & fouet. Propterea hunc mundum tanquã domũ vnam nobis deus largitus est, & omnia equa portione distribuit. Vnum Solem omnibus lucere fecit. Vno nos tecto, cœlo videlicet, operuit. Vnam cunctis mensam, hoc est terram cõmunicauit, impartitus est aliam longè maiorem, vnam tamen cõ
I discipuli intelligunt. Vnum generationis modum omnibus largitus est spiritalem. Vna nobis, & cõmunis in cœlo patria, idem poculum omnib⁹ propinatur. Nihil ampli⁹ diuiti & spectato viro, quàm pauperi & abiecto deus exhibet: sed vniuersos pariter vocat. Carnalia pari honore, spiritalia similiter. Vnde ergo tanta huius vitæ inequalitas? Ex diuitum auaritia, atque insolentia. Sed nolite fratres, nolite quæso, ita affecti esse: nec cùm ratio ipsa & necessitas in vnum nos cogat, à terrenis & caducis huius vitæ bonis distrahamur, à diuitijs dico, paupertate, sanguinis coniunctione, inimicitijs, amicitia. Hæc enim omnia vmbra sunt, & quàm vmbra abiectiora habentibus cœlitus vinculum charitatis: hoc seruemus dilectissimi toto conatu, quòd nullus prauus affectus hanc diuidere perturbaréve poterit vnitatem: quam vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.xv.ex cap.primo.

K

ET hoc est testimoniũ Ioannis, quando miserunt Iudęi à Hierosolymis sacerdotes & leuitas, vt interrogarent eum, Tu quis es?) Graue vitium inuidia est dilectissimi, graue inquã & exitiosum, non his quibus inuidetur, sed ipsis inuidẽtibus. Primùm enim eos offendit, cõsumit quæ tanquam mortiferum quoddã virus eorũ animos occupans. Si quo autem pacto eum cui inuidetur lædit, paruum quidẽ, & nullius ferè momenti detrimentũ est, quodq; plus emoluměti quàm damni afferat. Neq; inuidia solùm, sed etiã in cęteris vitijs, non qui malo afficitur, sed qui afficit is damnũ accipit. Quod nisi ita se haberet, non iniuriam accipiendam potiusquàm inferẽdam præcepisset Paulus discipulis. Quare non magis, inquit, iniuriã ac- 1.Cor.6.b cipitis? quare non magis fraudem patimini? Certò enim nouit, non mala accipientem, sed inferentem omnino exitiũ secuturum. Hæc omnia mihi pro- L pter Iudæorum inuidiam dicta sunt. Qui enim ex ciuitatibus ad Ioannem cõfluxerant, qui propria damnarãt peccata, qui baptizati erant, post baptisma tanquam quadã boni operis pœnitentia, mittunt qui Ioannem interrogent, Tu quis es? Certè genimina viperarũ & serpentes: vel si quid his grauius generatio mala, adultera, peruersa, post baptisma Baptistam interrogas, & percõtaris? Quid hac stultitia stultius? quomodo eum conuenistis? quomodo peccata vestra confessi estis? quomodo ad baptisma cucurristis? quomodo ipsum percontati estis, quid foret agendũ? Hæc omnia à vobis temerè, & sine ratione facta sunt, cùm neq; principium, neq; fundamentũ intelligatis. Verùm neq; vos accusauit Ioãnes, neq; quicquã exprobrauit, sed omni cum mansuetudine respondit. Quam ob rem? est enim dignum cognitu, vt omnibus eorum manifesta, perspicuaq; fieret malitia. Sæpenumero Ioannes Christo testimonium perhibuit, & cùm Iudęos baptizaret, frequenter Christi meminerat. M

Ego, inquit, vos baptizo in aqua: qui autẽ post me venit, fortior me est, ipse vos baptizabit in spiritu sancto & igni.) Quibus verbis humana quadã perturbatione affecti sunt. Mundi nanq; gloriã affectantes, & secundũ faciem iudicantes, Ioannem Christo inferiorem, indignum arbitrabãtur. Multa nanq; Ioannis generositatẽ ostendebant. Primùm Luc.1.a.g generis claritas, principis enim sacerdotis erat filius. Deinde vita & asperitate, & omniũ hominũ contemptu insignis. Siquidem veste, mensa, domo, & Mat.3.a. & Lucæ ipso victu cõtempto eremum ab ineunte ætate in- 1.g. coluit. Cõtrà, Christus obscuro genere natus, quod Mat.13.g. & Mar. sæpenumero his verbis exprobrarunt: nónne hic 6.a. est fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria, & frater eius Iacobus, & Ioseph? Et patria vnde originem ducere putabatur, ignominia quadam notabatur, vt inquit Nathanaël. A Nazareth potest Infrà.g. aliquid boni esse? Præterea conuersatio omnibus communis, & vestimenta nihil à vulgo differentia. Non

A tia. Non enim zona pellicea cingebatur, neq; pilosam vestem induebat, neq; melle, & locustis vescebatur: sed cum omnibus eandem habebat consuetudinem. Infamium hominum, & publicanorum conuiuijs aderat, vt eos ad meliorem frugem alliceret: quo cum non cõueniret, Iudæi ei exprobra- Mat.11.c. bant, vt ipse Christus inquit: Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorũ & peccatorũ amicus. Cùm ergo frequẽter Ioãnes ab se Iudęos ad Christum, longè eorum opinione inferiorẽ dimitteret, ægrè ipsi ferebant, & rubore perfundebãtur. Quippe qui Ioannem potius magistrum habere, quàm Christum voluissent: palàm tamen id dicere verebantur. Mittunt autem ad eum, vt per adulationẽ ipsum alliciant ad confitendum se Christum esse. Quamobrem non abiectos, & infimæ sortis homines mittunt, quemadmodum ad Christum cùm Mat.22.b vellent eum capere in sermone. Tunc enim ser-
B uos, & iterum Herodianos destinarunt: nunc autem sacerdotes, & leuitas: nec quoslibet sacerdotes, sed ab Hierosolymis, hoc est maioris authoritatis & nominis. Nõ enim temerè hoc significauit euãgelista, & mittunt vt interrogarent eum: Tu quis es? Et profectò natales eius adeò celebres erant, vt Luce. 1.f. vulgò diceretur, Quisputas puer iste erit? & super omnia montana Iudææ diuulgarentur omnia verba hæc. Et cùm iterũ Iordanem petisset, omnes ad eum ciuitates aduolarent, ex Hierosolymis, & ex omni Iudæa ad Ioannẽ vt baptizarentur, cõcurrerunt. Quid igitur interrogant? Non quod ignorarent: satis enim superq; cognoscebatur. Neq; vllo pacto poterat ignorari: sed ea quam pauloantè diximus ratione, quò eum adducerent, vt se Christũ esse confiteretur. Audi ergo quomodo beatus Ioãnes non verbis, sed animo quo illi percontabantur, respõdet. Nam cùm dixissent, Tu quis es? Non respondit continuò, quod rectè erat respondendum,
C Ego vox clamantis in deserto: sed eorum primùm suspicionem amouit. Interrogatus enim, inquit, tu quis es? cõfessus est, & non negauit: cõfessus est, quia non sum ego Christus.) Et animaduerte euãgelistæ sapientiã. Tertiùm idem dicit, vt & Baptistæ virtutem, & Iudæorũ malitiam, atq; stultitiam Luc.3.a. demonstret. Lucas verò inquit, quòd cùm turbæ suspicarentur eum esse Christum, iterũ tollit suspicionem. Hoc frugi serui officium est, nõ solùm domini sui gloriam non aucupari, sed & à multitudine tributam propulsare. Verùm turbę simplicitate, & ignorantia in hanc venêre suspicionem: hi autẽ mala mente, malo animo eum percontati, sunt id arbitrati quod dixim⁹. Quòd nisi hoc animo fuissent, non continuò ad aliam venissent interrogationem, sed indignati, tanquam ad propositum nõ respondisset, neq; id dubitare, neq; id percontatum venire duxissent: verùm tanquã in crimine deprehensi, & rei ad aliud venerunt. Quid ergo? Helias es tu? & dixit, Non sum.) Arbitrabantur enim eum venturum, sicut Christus inquit. Rogantibus D nanq; discipulis, quomodo ergo Scribę dicũt, quòd Heliã oportet primùm venire, ipse respondit: He- Mat.17.b lias quidem venturus est, & restituet omnia. Deinde interrogant: Propheta es tu? & respondit, Non.) Et tamen propheta erat, quare se prophetã negat? Quia iterum percontantium animum inspexit. Existimabant enim prophetam quendam eximium venturum, eo quòd inquit Moses, Prophe- Deu.18.d. tam vobis suscitabit dominus deus de medio fratrum vestrorum, tanquam me ipsum audite. Hic autem erat Christus. Non igitur rogarunt, an esset vnus ex aliorum numero prophetarum, sed articulum addiderunt, ac si dicerent: Prophetãne ille es, qui à Mose prædictus est? Propterea negauit.

Dixerunt ergo ei: Quis es? vt responsum demus his qui miserunt nos. Quid dicis de teipso?) Vidésne hos vehementius vrgentes, alliciendo iterum rogantes non dimittendo, hunc autem summa cum mansuetudine falsas eorum suspiciones omni co- E natu tollentem? Et veritatis amicus, Ego, inquit, vox clamantis in deserto, dirigite viam domini, si- Esa.40.a. cut dixit Esaias propheta.) Cùm enim magnum quiddam, & eximium secundum eorum opinionẽ de Christo locutus sit, ad præstandã verbis suis authoritatem, prophetæ statim testimoniũ adducit.

Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis, & interrogauerunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neq; Helias, neq; propheta?) Vides quàm temerè loquantur? Quoniam adhuc eum adducere volebant. Non tamen hinc órsi sunt, ne quo animo dicerent, deprehenderẽtur. Et cùm se Christum esse negasset, iterũ malitia sua dissimulata, ad Heliam veniũt, & prophetã. Quòd cùm se neutrum esse profiteretur, dubij iam cõsilij, persona & simulatione omni abiecta, aperte fraudulentam mentem his verbis detegunt. Quid ergo baptizas, si tu non es Christus? Deinde vt animum celarent, addiderunt, neq; Helias, neque propheta. Nam cùm adulationibus eum allicere nõ possent, F calumnia se eum coacturũ arbitrati sunt, vt quod non esset, se esse confiteretur. O superbiam, ô amẽtiam & curam intempestiuam. Misistis vt ab eo cognosceretis quis esset, & vnde. Nunquid ei quid facturus sit præscribetis? Hoc cogentium est, vt se Christum confiteatur. Veruntamen neque nunc indignatur Ioannes, neque sic eis, vt merebantur, respondet: Vos præcipere, & legem mihi ponere audetis? Sed iterum incredibilem præ se fert mansuetudinem. Ego, inquit, baptizo in aqua, medi⁹ autẽ vestrum stetit, quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius non sum dignus, vt soluam eius corigiam calceamenti.) Quidnam his respondere potuissent Iudęi? Ipsi contra se, nulla venia, nulla excusatione dignã sententiã tulerunt. Quónam pacto? tantæ authoritatis Ioannem, & tam verum arbitrabantur, vt nõ solùm de alijs testimonium, verùm ipsi de seipso

omnia

G omnia crederent? Neq; enim niſi ea eſſent ſentẽtia, ipſum interrogatum miſiſſent quid de ſe diceret. Noſtis enim quòd de ſe dicẽtibus, his duntaxat maximè fidem adhibemus, quos veriſſimos arbitramur. Neq; hoc tantùm eorum os obſtruit, ſed animum quoq;, quo ad eum locuti ſunt. Prõptiſſimo nanq; animo ad eum venerunt, licèt poſtmodum mutati ſint. Quæ ambo Chriſtus his verbis ſignificauit: Ille erat lucerna ardens & lucens, vos autem voluiſtis exultare ad horã in eius luce. Et reſpõſum eius probauit, inquiens: Qui non quærit gloriã ſuã verax eſt, & iniuſtitia non eſt in eo. Ioannes autem non ſibi gloriã quæſiuit, ſed ad alium eos dimiſit. Et qui miſſi erant, ſummę erant apud Iudęos authoritatis, & primum locũ obtinebant. Itaq; nulla ex parte confugium, aut excuſationẽ habebant, ſi Chriſto non crederent. Sed qua gratia Ioanni de
H Chriſto fidem non adhibuiſtis? Vos ex primoribus miſiſtis, vos de his interrogaſtis, vos Baptiſtę reſpõſum audiſtis: omnia conati, omnia ſcrutati ſunt, & ſuſpiciones veſtras omnes in medium protulerunt, & tamen ingenuè confeſſus eſt, non eſſe neq; Chriſtum, neq; Heliam, neq; prophetã: neq; hoc cõtentus, quis eſſet oſtendit, & de baptiſmate ſuo verba fecit, quod paruum eſt & vile, & prẽter aquam nil ampliũs haberet: oſtendit præterea excellentiam baptiſmatis à Chriſto traditi. Adduxit Eſaiæ prophetæ teſtimonium, qui diu ante deum & ſe eius miniſtrum appellauit. Quid iam dubij relinquebatur, quin deum adorarent, & cõfiterentur, cùm omni adulatione amota, verum eſſet teſtimonium? Neq; enim aliud teſtantis mores & ſapientia polliceb atur. Ad hoc vel inde perſpicuum erat, quòd nemo proximũ ſibi præfert: neq; quem ſibi honorem arrogare poteſt, in alium facilè confert. Itaq; Ioannes niſi Chriſtus deus fuiſſet, in tantum non
I deſcendiſſet teſtimoniũ. Nam ſi id nomen tanqu i cõditione ſua maius abieciſſet, nõ ſanè alij, & ſanè inferiori tribuiſſet. Medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis. Dicens nanq; erat, vt in populo tanquam vnus ex multitudine verſaretur, qui vbiq; humilitatem & manſuetudinem doceret. Neſcitis autem quis & vnde ſit. Illam autẽ particulam, Qui poſt me venit, frequenter meminit, tantùm dicens: Nolite putare rem ipſam in meo eſſe baptiſmate: non ſanè perfectum eſt. Alius poſt me venit alterum allaturus. Hoc tamen illius præparatio quędam eſt, & præceſſio. Res noſtræ vmbræ ſunt, & imago: alium venire oportet, qui veritatem afferat. Quamobrem illud, Poſt me venit, eius maximè oſtendit dignitatem: nam ſi id erat perfectũ, nullus erat ſecundo locus. Ante me factus eſt: hoc eſt, honorabilior. Inde ne ex comparatione ſimilitudinẽ intelligerent, cùm nullam vellet intelligi, ita ſe antè fuiſſe dicit, vt neque inter vltimos miniſtrorum adnumerari ſe dignum profiteatur. Soluere enim calceamenta viliſſimi ſerui officium eſt. Quòd ſi Ioannes indignus qui corigiam ſolueret: Ioannes inquam, quo maior inter natos mulierum nõ ſurrexit, quo nos loco ponemus? Si is, qui terrarũ orbi
K æquiparatur, immo qui maior eſt (non enim, inquit, erat his dignus mundus) ne inter vltimos quidem miniſtros connumerari ſe dignum dicit: quid nos innumerorum ſcelerũ pleni dicemus, qui tantò Ioanne ſumus inferiores, quãtò terra minor eſt cœlo? Hic neque qui ſoluat corigiam calceamenti, dignũ ſe profitetur: inimici autem veritatis in tantam prorumpunt inſaniam, vt qui deum cognoſcant, digni ſe arbitrentur. Quid hac amentia ſceleſtius? quid hac ſuperbia inſanius? Bene inquit Sapiens: Initium ſuperbiæ nõ cognoſcere dominum. Eccli.10.b
Non eſſet è cœlo eiectus, neq; in diabolum verſus cecidiſſet angelus, niſi hoc ſe ſcelere coinquinaſſet. Hoc eum præcipitem dedit, hoc in gehennam intruſit, hoc malorum omniũ ei cauſa fuit, hoc tantarum virium eſt, vt omnem animi virtutem, elee-
L moſynam, orationes, ieiunium, cætera animi bona corrumpat. Superbia in hominibus, immunda, in- Ibidem.a.
quit, eſt apud deum. Non ergo fornicatio duntaxat, neque adulterium hominem polluit, ſed & ſuperbia, ac etiam illis longè magis. Quamobrem? quoniam fornicatio, etſi indigna venia ſit, poteſt tamen quiſpiam voluptatem in excuſationem adducere: ſuperbia autem ne minimam quidem, propter quam vel vmbram ſaltem veniæ cõſequatur: ſed nihil aliud eſt quàm deprauatio animi, & morbus grauiſſimus, non aliunde quàm ex inſania ortum ducens. Nihil enim ſuperbo homine inſanius, quanuis ditiſſimus ſit, quanuis multa hac exteriori ſapientia præditus, quanuis potens, quanuis omnia quæ homini exoptanda videntur, in illum congerantur. Quippe qui humanis bonis ſuperbit, miſer eſt & infœlix, & illorum omniũ mercedẽ amittit. Qui eorum gratia, quæ nulla ex parte bona ſunt, propter vmbram, & florem fœni (hæc enim inanis M
gloria eſt) inflatur: nõnne omnium maximè ridiculus eſt, cùm idem faciat quod quiuis pauper & mendicus, & ſemper famelicus, qui ſi quando lætum ſomnium viderit, eo lętatur? Miſer ſanè & infœlix, qui cùm animam tuam grauiſſimo morbo cõſumas, & vltima in miſeria verſeris: tumeſcis tamen quòd auri tibi talenta ſint plurima, quòd ſeruorum multitudo. Verùm hæc non tua ſunt. Si nõ credis, plurimorum habes exemplum. Quòd ſi ita inſanis, vt neq; ex maiorum experientia hoc intelligas, parumper expecta, & in teipſo nullam tibi inde vtilitatẽ cognoſces: cùm exanimis, nec hora, nec breui quidem momento, eorum dominus eris, inuitus alijs relinques, & his ſæpenumero quibus nolles. Multis enim nec ſua diſponere permiſſum eſt, migrauerunt repentè è vita, & cùm vellent his frui non potuerẽt. Quod ne nobis accidat, iam ad ſanitatem reuerſi, ea noſipſi ad ciuitatem noſtram tranſmittamus, quibus ſolis fruemur, alijs minimè. Illa in aſylum, & locũ tutiſſimũ recondemus, vnde nihil ea nobis poterit auferre, non mors, nõ teſtamenta,

A menta, non hæreditatum ſucceſſiones, non calumniæ, non inſidiæ. Sed qui hinc emigrans ſua prẽmiſerit, his perpetuò fruetur. Et quisnam tanta laborat inſania, vt rebus ſuis omni tempore ſe perfruiturum negligat? Transferamus igitur illuc noſtras diuitias: non nobis aſinis opus eſt, nõ camelis, nullis iumentis, nullis curribus, nullo alio vehendi inſtrumento, qua nos moleſtia deus liberos reddidit: tantùm pauperibus indigemus, claudis, cæcis, infirmis. Hi res & pecunias in cœlum perferre, & earũ dominos ad æternorum bonorum hęreditatẽ perducere poterunt: quam vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia.xvj.ex cap.primo.

Hæc in Bethabara facta ſunt trans Iordanem, vbi erat Ioãnes baptizans. Altera autem die vidit Ioannes Ieſum veniẽtem ad ſe, & ait: Ecce agnꝰ dei, ecce qui tollit peccata mũ-
B di.) Magnum bonum fiducia eſt, & loquẽdi libertas, omniaq; Chriſti confeſſioni poſtponere, tam magnũ inquam, & admirabile, vt filius dei vnigenitus idem de patre prædicet, quanuis non ęqua ſit viciſſitudo. Tu enim confiteris in terra, ipſe in cœlo: tu præſentibus hominibus, ille patre & angelis omnibus. Talis Ioannes, non multitudine, non gloria, nulla re humana motus, omnia peſſundat, liberrimè, vt debet, Chriſti myſteria omnibus annũciat: propterea etiã locum ſignificat euangeliſta, vt magnanimi præconis fiducia oſtenderet. Nõ enim domi, neque in angulo aliquo ſe abdidit, ſed apud Iordanẽ, in media omniũ, qui ad ſe baptizatum venerãt, multitudine id palàm profitebatur. Venerãt enim Iudæi dum baptizaret, tunc ſupremum illud arcanum, & inenarrabilis doctrinę plenũ de Chriſto prædicauit, quòdq; non eſſet dignus ſoluere eiꝰ corigiam calceamenti. Propterea inquit: Hæc in
C Bethania facta ſunt. Quædã autẽ exemplaria veriora videntur, in quibus Bethabara ſcriptum eſt. Bethania enim non trans Iordanẽ, neq; in deſerto erat, ſed non longè ab Hieroſolymis. Locorũ autẽ alia etiam ratione meminit. Nam cùm non antiqua, ſed quæ pauloante contigerent eſſet narraturus, qui aderant & viderant, eos teſtes adducit, ex quibus rem certam innuit. Confidens enim nihil ſe veritati addidiſſe, ſed vt res ſe habuerat, purè & ſimpliciter enarraſſe, à loco teſtimonium accepit, non paruum, vt dixi, futurum veritatis indicium.

Bethabara. Bethania.

Altera autem die vidit Ioannes Ieſum venientem ad ſe, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.) Diſtribuerunt tempora euangeliſtæ. Matthæus priuſquam Ioannes Baptiſta caperetur, tempora proſequens, ad ea quæ ſecuta ſunt, properat: Euangeliſta autem Ioannes his maximè immoratur. Et ille poſtquam venit Ieſus è deſerto, interim omiſſis omnibus quæ Ioannes, quæ Iudæi miſſi inuicem verba contulerint, & alijs pluribus, continuò tranſit ad carcerem. Cùm audiret, inquit, D
Ieſus, quòd traditus eſſet Ioannes, ſeceſſit in deſertum. Ioannes autem hoc tacuit, vtpote à Matthæo narratum. Narrat autẽ quæ poſt deſcenſum montis ſecuta ſunt, & multis prætermiſſis addit, Non- Infrà.3.c.
dum enim miſſus erat Ioannes in carcerem. Et qua nam gratia hoc in loco inquit Ieſum ad ipſum veniſſe non ſemel, ſed iterum? Matthęus neceſſarium eius aduentum fuiſſe inquit, baptiſmatis gratia. addit enim Ieſus, Sic enim decet nos implere omnem Mat.3.c.
iuſtitiam. Ioannes eum iterum veniſſe dicit poſt baptiſma, quod manifeſtauit, inquiens: Ego vidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam, & manentem ſuper eum.) Qua igitur gratia venit nunc ad Ioannem? neque enim venientem tantùm, ſed ad ſe, inquit? Cur inquam? Ne quis ſuſpicaretur, cùm primùm vnà cum cætera multitudine veniſſet, eadem qua alij cauſa veniſſe, vt ſcilicet peccata confiteretur, & in pœnitentiam abluereturin E
flumine: Idcirco venit præbens Ioanni occaſionem, vt eiuſmodi ſuſpicionem tolleret, quam illud verbum, Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi:) penitus tollit. Qui enim tanta excellit puritate, vt aliorum peccata poſſit abluere, ſanè conſtat eum non ad confitendum peccata veniſſe, ſed vt illi admirabili præconi hanc daret occaſionem, & ſecunda hac voce his qui priora audierant, & certius dicta imprimeret, & alia ſuperadderet. Illud autem verbum, Ecce, ponitur, eo quòd ſæpe multi ex iam dictis ipſum inquirebant, ideo præſentem oſtendit. Ecce hic eſt, de quo iam ſermo habitus eſt. Hic eſt agnus. Agnum autem appellat, vt Eſaiæ prophetiam in memoriam Iudæis reducat, vt per figuram magis eos ad veritatem alliciat. Ille quidem agnus nullius peccatum accepit, hic autem totius orbis terrarum. Periclitantem enim mundum quamprimùm ab ira dei liberauit. Hic eſt de quo dixit, Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt.) Vides & in hoc loco quomodo ſuperiora interpretatur? Nam cùm dixiſſet, Agnus F
qui tollit peccata mũdi: ſubdit, Quoniam ante me factus eſt, videlicet quòd accipit peccata mundi, & baptizat in ſpiritu ſancto. Meus enim aduentus nihil aliud habuit, quàm prædicare commune orbi terrarum præſtitum beneficium, & in aqua baptizare: huius autem, purgare humanum genus, & largiri paracleti operationem. Hinc ante me factus eſt: hoc eſt, clarior apparuit, quia prior me erat. Pudeãt Pauli Samoſatenſis ſectatores tam manifeſtam oppugnare veritatem. Et ego neſciebam eum.) Aufert omnem teſtimonio ſuſpicionẽ, cùm non humanæ familiaritatis gratia, ſed diuina reuelatione id perhibere oſtendat. Neſciebã eum, inquit. Quomodo ergo dignꝰ eſt fide teſtis? Quomodo alios docet, q neſcit: Nõ, inqt, neſcio, ſed neſciebã, vt hoc verbo maximè ſibi crederetur. Quo enim pacto tantùm ignoto tribueret? Sed vt manifeſtetur Iſraël, propterea ego veni in aqua baptizãs.

Non igitur

G Non igitur ipſe baptiſmatis indigebat. Neque alia ratione illud lauacrum inſtitutũ eſt, quàm vt viam reliquis ad Chriſti fidem præberet. Non enim inquit, vt baptiſmate ablutos mundem, neq; vt peccatis liberem, ad baptizandum veni, ſed vt manifeſtetur in Iſraël. Quid enim, dic quæſo: nónne licebat ſine baptiſmate prædicare, & multitudinem facilè ad credendum adducere? Minimè. neque enim tanto ſtudio omnes feſtinaſſent, ſi ſine baptiſmate fuiſſet prædicatũ, neque niſi ex comparatione eius excellentiam didiciſſent. Siquidem multitudo, non vt prædicationem audiret, ſed vt confeſſi peccata baptizarentur, concurrebat. Aduenientes Chriſti doctrina imbuebantur, & baptiſmatis intelligebant differentiam quantùm Iudaicæ inſtitutioni præſtaret: idcirco omnes confluebant, nec tamen ſic erat in precio. Quomodo igitur cognouiſti eum? quia
H ſpiritus deſcẽdit. Verum ne quis ſpiritus, quemadmodum nos, eum indiguiſſe arbitraretur, audi quo pacto hanc tollit ſuſpicionem, vt oſtẽdat ſpiritum ad Chriſtum annunciandũ deſcendiſſe. Nam cùm dixiſſet, Et ego neſciebam illum: addit, Sed qui miſit me baptizare, ille mihi dixit: Super quem videris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto.) Vides ad hoc veniſſe ſpiritum, vt Chriſtum oſtenderet? Non erat Ioannis ſuſpectum teſtimonium, nihilominus vt id probabilius faceret, ad deum & ſpiritum ſanctum relegauit. Cùm enim rem tam magnam, & admirabilem, dignamq; quæ omnes in admirationem conuerteret, teſtificaretur, videlicet quòd vniuerſi orbis terrarum ſolus peccata auferret, & ad tantam multitudinem abluendam diuini muneris magnitudo ſufficeret, huiuſmodi iam ſententiam confirmat. Confirmatio autem eſt quòd filius dei ſit, neque baptiſmate indigeat: & quòd
I idcirco ſpiritus deſcendit, vt eum duntaxat manifeſtaret. Non enim erat Ioannis dare, quod ab eo
Act.19.a baptizati ſignificabant, cùm dicerent: ſed neque ſi ſpirituſſanctus eſt, audiuimus. Non enim baptiſmate Chriſtus, neque illo, neque alia re: ſed baptiſma, Chriſti indiguit gratia. Hoc enim fons & caput omnium bonorum relinquebatur, vt ſcilicet qui baptizarentur, digni eſſent ſpiritu ſancto. Hãc igitur ſpiritus facietatem aduentu ſuo impleuit,
& teſtimoniũ perhibuit Ioannes, dicens, Quòd vidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam de cœlo, & manentem ſuper eum, & ego neſciebam eum. Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius dei.) Frequenter hac vtitur particula, neſciebam eum. Quanam gratia? Ei co-
Luc.1.d. gnatione iunctus erat ſecundum carnem. Ecce enim, inquit, Elizabeth cognata tua & ipſa concepit filium. Ne igitur videretur ad voluntatem loqui ei⁹ cognationis gratia, inquit, Neſciebam eum: & meritò ſanè. Qui in deſerto extra paternam do K
mum à pueris verſatus erat, quid mirum ſi Chriſtum neſciebat, antequam ſpiritus deſcenderet? Quòd ſi ante baptiſma eum cognouit, prohibebat eum, dicens: Ego â te debeo baptizari. Hoc e- Mat.
nim ſignum erat certiſſimæ cognitionis, non tamen multo antè tẽpore eius notitiã habuit. Nec ab re: miracula enim quæ à pueris Chriſtus fecerat, vt de Magis, & alia huiuſmodi, diu antè (Ioanne adhuc infante) contigerant. Interea multo intercedente tempore, minimè mirum ſi ignorabatur. Nã ſi anteà notus fuiſſet, non vtique dixiſſet, Vt manifeſtetur in Iſraël, propterea veni baptizans. Hinc conſtat ſigna illa, & miracula quæ in Chriſti pueritia feruntur, vera non eſſe. Nam ſi à pueris miracula facere cœpiſſet, nõ ſanè eum Ioannes ignoraſſet, nec reliqua multitudo indiguiſſet magiſtro, qui ipſum manifeſtaret. Nunc autem, inquit, pro- L
pter hoc veni, vt manifeſtetur in Iſraël. Sed quanam ratione inquit, Ego debeo à te baptizari? Deinde vtpote qui manifeſtius eum cognoſceret, turbis eum manifeſtauit dicens: Hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto, quem dixi, Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt. Quia & qui miſit me baptizare in aqua, propterea miſit me, vt manifeſtetur in Iſraël. Ipſe ante deſcenſum ſpiritus Ioanni reuelatus eſt: idcirco & antequam veniſſet, dixit, Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt. Neſciebat igitur antequam Chriſtus ad Ioannem veniret, ſed cùm baptizandus eſſet, tunc eum cognouit, & maximè cùm pater eum prophetę reuelaſſet, & ſpiritus Iudæis, quorum gratia deſcenderat, qui baptizaretur, oſtendiſſet. Itaque ne Ioannis contemneretur teſtimonium, cùm inquit: Quia prior me erat, & in ſpiritu baptizat, & iudicabit orbem terrarum. Ideo pater ipſe voce ſua filium profeſſus eſt, & ſpiritus ſupra Chriſti caput deſcendit. Cùm enim alter ba- M
ptizaret, alter baptizaretur, ne quis de Ioanne id verbum dictum arbitraretur, venit ſpiritus qui huiuſmodi amouit dubitationem. Itaque cùm inquit, Neſciebam eum: ſuperiora tempora reſpicit, non quæ circa baptiſma fuerant. Nam quo pacto prohibuiſſet, dicens, Ego debeo â te baptizari? quomodo hæc de eo loqueretur? Sed quid, non credebant Iudæi? Non enim ſolus Ioannes vidit ſpiritum in columbæ ſimilitudine. Quoniam hoc myſterium non corporeis tantùm oculis indigebat, ſed mentis potius, ne inanis ſpecies putaretur. Nam ſi miracula facientem Chriſtum, cùm tactu ſolo infirmos ſanaret, mortuos vitæ redderet, videntes Iudæi non crediderunt, ſed inuidia perciti, contraria ſibi videre videbantur, quo pacto ſolo ſpiritus aduentu abieciſſent incredulitatem. Quidam autem dicunt, non omnes, ſed Ioannem tantùm, & quoſdam vita & moribus probatiores ſpiritum vidiſſe. Nam etſi corporeis oculis in columbæ ſpeciẽ ſpiritus deſcẽdens videri poterat, nõ tamen neceſſariò ſequebatur, vt ab omnibus ſpectaretur. Etenim

Zacharias

A Zacharias ſub corporea imagine multa cõſpicatus eſt, necnon & Daniel & Ezechiel, nullum tamen viſionis ſocium habuerunt. Præterea Moſes multa vidit, qualia aliorum nemo. Et tráſfigurationem in monte non omnes viderunt diſcipuli. Sed neq; in reſurrectione viſionis illius omnes fuere participes.
Act.10.f. Quod ſignificauit Lucas, cùm inquit: Qui dedit eum manifeſtum fieri teſtibus prœordinatis, & ego vidi, & teſtimoniũ perhibui, quia hic eſt filius dei. Agnum ipſum appellauit, atq; quòd ſpiritu baptizare deberet, profeſſus eſt. Filium autem dei, nequaquam. Atqui poſt baptiſma nihil ipſum dixiſſe ſcribunt alij euangeliſtæ. Verùm omiſſis quę interea facta ſunt, poſt captum Ioannem, miracula proſequuntur, Ex quo non immeritò coniectari poſſumus, quòd & hæc, & alia plura prætermiſerunt, quod etiam hic euangeliſta in fine operis ſui demóſtrauit. Tantùm autem abeſt, vt fingant aliquid magnum de eo, vt quæ videntur exprobrãda eſſe, omnes vno ore diligentiſſimè poſuerint, neque
B inuenires qui eorum quicquam relinqueret. Miracula autem, alij alia omiſerunt, alia nemo meminit. Hęc non temerè dixi, ſed ad contundendam gentilium impudentiam, ſufficiens ſanè hoc ad diſcipulorum mores oſtendendos exemplum, quòd nihil ad gratiam loquantur, poteriſq; aduerſus fidei oppugnatores his muniri rationibus. Verùm attendite, quæſo: etenim abſurdũ eſt quòd medicus, coriarius, textor, & omnes generatim opifices qui ſq; pro artis ſuæ profeſſione pugnet: Chriſtianus autẽ non poſſit vllam regionis ſuæ afferre rationẽ. Atqui illæ artes neglectæ, ad pecuniam damnum referunt: huius autem contemptus, animę detrimentum affert: & tamen tanta miſeria, tãta inſania laboram⁹, vt in illas omnẽ curam, cogitationẽq; adhibeamus: neceſſaria autem, & ſalutis noſtræ munimenta firmiſſima pro nihilo ducimus. Hoc non ſinit Gentiles recognoſcere errorem ſuum, atque
C deridere. Nam cùm ipſi mendacio nixi omnia faciant, vt dogmatum ſuorum ignominiam defendant, nos autem veritatis cultores, ne hiſcere quidem ad noſtra tutanda poſſimus: quæ cauſa eſt, quin doctrinæ noſtræ nimiam damnent imbecillitatem, quin fraudem & ſtultitiam in nobis ſuſpicentur, quin Chriſto tanquam mendaci, & multitudinis ſtultitia fraude ſua abutenti maledicãt? huius nos cauſa blaſphemiæ, nos inquam qui nolumus pijs religionis noſtræ ſermonibus inuigilare, ſed ſuperuacuis & caducis rebus curam omnẽ adhibemus: & qui ſaltationis, & aurigandi, & beſtias cõficiendi ſtudio delectantur, huiuſmodi certaminibus totis viribus incũbunt, ne inferiores euadant, & ſtudia ſua maiorem in modum laudant, & aduerſus eorum accuſatores, excuſationẽ meditãtur: qui verò reprehendit, maledictis proſequuntur. In Chriſtiana autem religione defendẽda, nulla cura adhibita torpeſcimus, oſcitamus, maximè ridiculi deprehendimur: & qui non ſummam dei ſubimus indignationem, cùm Chriſtũ inferiore loco, quàm D
ſaltatorem habeamus? Horum enim opera, quanuis turpiſſima, multis modis excuſare admitimur: Chriſti miracula, quanuis orbem terrarũ cõuerterint, neq; intelligere, neq; curare videmur. Credim⁹ in patrẽ, & filium, & ſpiritum ſanctum, in reſurrectionem corporũ, vt vitam ęternã. Si quis Gentilium percontaretur, Quis hic pater eſt, quis filius, quis ſpirituſſanctus? Tres deos aſſeritis, & nos plurium deorũ aſſertores reprehenditis. Quid ad hoc dicetis? Quid reſpondebitis? Quo pacto has diſſoluetis obiectiones? Quid autẽ ſi vobis ad hæc obmutescẽtibus aliam inferat quæſtionẽ, An in hoc corpore, an in alio reſurrecturi ſimus? Et ſi in hoc, quę neceſſitas vt diſſoluatur? Quid prœterea hoc tandẽ, & non ſuperiori tẽpore Chriſtus humanã carnem accepit? Quid ei in præſentia, potius quàm tot ſuperioribus ſeculis viſum eſt humano generi prouidere? Neq; enim neceſſarium eſt, vt qui plures prę- E
terea quæſtiones accumulat, earum cõticeat ſolutiones, ne rudioribus obſit. Arbitramur ſanè quæ diximus ſuffectura ad ſomnum veſtrum excutiendum. Quid igitur ſi hæc, & huiuſmodi percontarentur? Non poteſtis ipſa verba audire? quod nos, quæſo, manet ſuppliciũ, cùm tanti ſim⁹ erroris authores his, qui in tenebris inuoluuntur? Vellem, ſi horum ſtudio teneremini, huc in mediũ impij alicuius Gentilis philoſophi contra nos librum proferre, contra ſenioris huius, vt hac vos ratione excitarem, & deſidiam veſtrã excuterem. Nam ſi illi vt contra religionem noſtram loquerentur, tantopere inuigilarunt: qua nos venia dignamur, niſi huiuſmodi contra nos inſultus propulſare calleamus?
Hoc nobis Petrus prœcipit. Inquit enim, parati ſem 1.Petr.3.b
per ad ſatisfactionẽ omni poſcenti vos rationem, de ea quæ in vobis eſt fide, & ſpe. Et Paulus: Verbũ Coloſ. 3.c
Chriſti inhabitet in vobis abundanter: ſed quid ad hæc reſpondent fucis ſtultiores? Benedicta omnis anima ſimplex: & qui ſimpliciter ambulat, in fidu- Prou.10.b
cia ambulat. Hoc nanq; omnium malorum cauſa F
eſt, quòd non multi ſcripturarum teſtimonia in opportunis rebus ſciunt adducere. Non enim eo loco ſimplex pro ſtulto, & pro eo qui nihil nouit, intelligendum eſt: ſed pro non malo, non verſuto. Nam ſi ita intelligeretur, ſuperuacaneum fuiſſet dicere, Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes: & ſimplices, ſicut Mat.10.b.
columbæ. Sed quid hæc, cùm in nullam huius diſputationis adducamur neceſſitatem? Prœterea neq; alia in hac vita nobis rectè efficiuntur, ſed vndique miſeri, vndiq; ridiculi, in mutuas ſemper calamitates intenti, in corrigendis & accuſandis criminibus pigri oſcitamus. Quamobrem vos hortor nunc ſaltem veſtri iuris facti, ne irreprehendendo tantùm perſeueretis. Siquidem non ſatis eſt ad placãdum deum, ſed optimam vitam induamini, vt ad gloriam dei in hoc ſeculo viuẽtes, futuram omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul &

G mul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia.xvij.ex cap.primo.

ALtera die iterum ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo . & reſpiciens Ieſum ambulantem dicit:Ecce agnus dei.Et audierut eum duo diſcipuli loquentẽ, & ſecuti ſunt Ieſum.) Pigra quodã modo humana vita eſt,& ad perditionem procliuis,non propter naturæ ſuæ opificium, ſed propter voluntatis deſidiam.Quamobrem ſæ-
Phili. 3.a. pius admonendum eſt: Vnde Paulus,Hæc ſcribere mihi quidem non graue,vobis autem tutum.Terra enim ſemel accepto ſemine mox profert fructus,neque indiget altera ſatione. In anima noſtra non ita vſu venit,ſed frequenter,& ſumma cum diligentia in ea ſerendum eſt,vt ſemel ſaltem fructũ accipiat:primùm enim non facilè incident,& imprimũtur animo verba dei: quoniam multa ſequi-
H tur difficultas,multis obſtruitur ſpinis anima,multi adſunt inſidiatores,ſemina diripiẽtes. Deinde cùm germinant,& radices agunt ſemina,iterũ indigent diligentia, vt ad maturitatem perueniant : & cùm peruenerint,vt integra perſtent, & à nemine lædãtur. In ſeminibus enim cùm è vagina ſpica erumpit,& rubiginem,& cætera noxia facilè cõtemnit. In doctrina autem perfectum opus nonnunquam aliqua incumbens tempeſtas & fluctus perdidit: idq; & rerum difficultate,& hominum qui ſciunt, & volunt lædere fraudibus , varijsq; alijs tentationibus penitus labefactatur.Hæc autem non temerè vobis dicta ſunt , ſed vt quoties idem Ioannem repetentem audieris, nolis tanquam nugatorẽ contemnere,neq; ſuperfluum , & moleſtum arbitrari. Voluit enim ſemel audiri, ſed cùm non multi eius verbis à principio nimio ſomno oſcitantes vacauerint,iterum eos excitat.Conſidera autẽ eius verba:inquit enim,Qui poſt me venit,ante me factus
I eſt.Et item, Non ſum dignus ſoluere eius corrigiã
Mat.3.c. calciamenti.& iterum : Hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto,& igne.Quòdq; ſpiritus viſus eſt deſcẽdens,quaſi columba ſuper eum : & quòd teſtimonium perhibuit,quoniam hic eſt filius dei : nemo his verbis attendit,nemo rogauit cur,pro quo, & qua ratione id diceret.Dixit prꝛterea,Ecce agn⁹ dei,ecce qui tollit peccata mundi:neq; hoc vlla eos admiratione effecit,idcirco repetere cogitur , tanquam duram quandam , & immitem terram nouali frequenter molliens,& ſermone tanquam aratro ſubactam mentem excitans,hoc pacto ſemina altè deijcit. Propterea nõ longiori vſus eſt oratione,quoniam vnum tantùm curabat, vt Chriſto omnium animos cõiungeret.Norat enim ſi hoc reciperent, non amplius teſtimonio alicuius indigere,vt factum eſt. Nam ſi Samaritani audito Chriſti ſermone dicunt mulieri , Non iam propter tuã loquelam credimus,ipſi enim audiuimus & ſcim⁹, quia hic eſt verè ſaluator mundi : longè magis diſcipuli id feciſſent:effecerunt q;. Nam cùm abeuntes vno tantùm veſperi Chriſtũ audiſſent,non amplius reuerterunt vt & Ioanni miniſtrarent,& eius K
audirent prædicationem.Inuenit enim hie primũ, inquit,fratrem ſuum Simonem,& dicit ei:Inuenimus Meſſiam , quod eſt interpretatum Chriſtus. Meſſias.
Intuere hoc etiam loco,quòd neq; cùm dixit: Poſt me venturus eſt,qui ante me factus eſt : neq; cùm, Non ſum dignus ſoluere eius corigiã calceamenti: quenquam lucratus eſt. Verùm cùm de Chriſti generatione verba habere,& in humiliorem ſermonẽ deſcendere cœpit,tunc ſecuti ſunt diſcipuli . Vnde animaduertendũ eſt,quòd non tam multi ad Chriſtum ſectandum adducuntur,quãdo magnum aliquid,& altum de deo dicitur , ſicut cùm ad humiliora,& ad auditorum ſalutem accõmodatiora deſcenditur . Audierunt igitur à Ioanne quòd tollit peccata mundi, & è veſtigio ad eum properarunt. Nam ſi peccata abluere , & ſine labore noſtro his nos liberare poteſt, cur tantam reijcimus gratiam? L
Audiãt catechumeni, & qui ad vltimum vſq; ſpiritum propriã contemnunt ſalutem. Iterum inſtat Ioannes,Ecce agnus dei.Nihil Chriſtus, ſed ille omnia loquitur:ita & ſpõſus, nihil ad ſponſam primò loquitur , ſed ſilet . Alij ipſum oſtendunt , alij ſponſam accipiunt,cui tantùm monſtratur, neq; à ſeipſo eam,ſed alio tradente accipit ſponſus : cùm verò traditam acceperit,ita ei afficitur , vt minimè amplius deſpondentium reminiſcatur.Ita Chriſtus venit,vt eccleſiam cõponeret,nullum ipſe verbum fecit,tantùm præſtò fuit amicus eius Ioannes , dexteram impoſuit ſponſæ,ipſe verba habuit,& hominum animas Chriſto tradidit , quibus acceptis ita formauit,vt non amplius ad Ioannem eſſet redeundum. Aliud prꝛterea animaduertendum eſt, quòd quemadmodum in nuptijs, non ſponſa ſponſum petit,ſed contrà,etiam ſi regis filius vilem ancillam duceret : Ita nunc non in cœlum humana aſcendit natura , ſed ipſe deus ad hanc deſcendit, M
quauis humilem , quauis contemptam. Re autem perfecta non permiſit eam amplius hic immorari , ſed ad patriam domum ſuſtulit.Sed quanam gratia non ſeorſum ſuis conuocatis diſcipulis Ioannes hæc cum his loquitur , & ita eos Chriſto commendabat, ſed omnibus præſentibus inquit ad eos, Ecce agnus dei ? Ne videretur id ex compoſito feciſſe . Nam ſi ipſius hortatu , & tanquam gratiam ei haberent,Chriſtum petiſſent,reſiliſſent fortaſſe:nunc autem ex communi doctrina eum ſecuti,firmi perſtiterunt diſcipuli,non magiſtri gratiã,ſed propriã tantũ ſpectantes vtilitatẽ: Prophetæ & apoſtoli omnes abſentẽ Chriſtũ prꝛdicauerunt : illi quidẽ antè,hi verò poſt acceptam carnẽ,Ioannes autẽ ſolus præſentẽ.Quare amicum ipſum ſponſi appellat ? Affuit enim ſolus nuptijs, omnia fecit,omnia ad finẽ perduxit:ipſe rem orſus eſt,& viſo Ieſu ambulante inquit , Ecce agnus dei. Neq; voce tantũ,ſed & oculis Chriſtũ teſtatus eſt, & admiratus,& incredibili gaudio exultauit.Neq; iam exhortatur,ſed admiratur,& obſtupeſcit prꝛſentem,

A ſentem,& dei donum quod annũciaturus venerat, & purgationis modum manifeſtat. Agnus enim vtrũq; ſignificat.Neq; dixit,qui tollet aut tulit:ſed, tollit peccata mundi, vt quotidie ea tollere intelligatur.Nõ enim cùm paſſus eſt,ſolùm noſtra abſtulit peccata,ſed ex illo hactenus tollit. Non ſemper crucifigitur.Vnum nanq; pro peccatis noſtris tulit ſacrificium,ſed ſemp per illud nos purgat.Quemadmodum igitur cùm verbũ dixit,& filium,vtrũq; prꝛ cæteris eximiũ intellexit: ita & agnus,& propheta,& lux vera,& paſtor bonus, & alia quæ ab eo articuli adiectione dicta ſunt,prꝛcipuum quiddam,& cæteris prꝛſtãtius demonſtrant.Etenim & agni,& prophetæ,& filij multi ſunt,ſed hic longe prꝛſtat.Neq; articulo ſolo,ſed vnigeniti quoq; adiectione hoc cõfirmat. Nihil enim cum creatura cõmunicat.Quòd ſi cui non idoneo tẽpore,hora videlicet decima,hæc dicta viderentur: (hora enim, inquit,quaſi decima erat) multùm mea ſententia
B fallitur. Mundi nanq; hominibus,carniſq; voluptatibus deditis,id tempus non admodum cõmodum eſt ad aliquid ſeriò peragendum,eo quòd mens cibo ingraueſcit.Ioannes autẽ etiam veſperi tam ſobrius erat,quãm nos ſub aurora, imò longè magis. Nam ſæpenumero veſpertini cibi reliquiæ , animi ſolertiam manè etiam hebetant : ille autem nullo huiuſmodi onere premebatur. Non igitur immeritò ſub veſperum hũc ſermonẽ habuit. Propterea in deſerto cõuerſabatur iuxta Iordanẽ,quo omnes ſummo feruore ad baptiſma concurrebant,parum ſecularia curantes,& vt Chriſtum ſectarentur,triduò cibis omnibus abſtinebant. Hoc enim ſtudioſi prꝛconis, & diligentis agricolæ officium eſt, vt nõ prius ab opere deſiſtant,quãm quòd intendunt,effecerint. Sed quid tandem nõ vniuerſam Iudæam Chriſtum annũciando peragrauit?Quid iuxta Iordanem tantùm immoratus venientem expectauit,
C quem oſtenderet? Quoniam per opera id fieri volebat,id curabat vt Chriſtus noſceretur,& perſuaderet, vt vitam æternam audirent. Illi maius,operum ſcilicet,reliquit teſtimonium,quemadmodum
Iafrà.5.f. ipſe,inquit,Ego ab homine nõ accipio teſtimoniũ, opera quæ dedit mihi pater,hæc ſunt quę teſtimonium perhibẽt de me. Vide quantò hoc clarius ſit. Cùm enim ſcintillam paruam excitaſſet , repentè flamma ad ſummũ euaſit. Nam qui prius Ioannis verbis minimè mouebantur, poſtmodum dicunt, quæcũq; Ioannes dixerit vera eſſe.Accedit ad hoc, quòd ſi his annũciandis orbem peragraſſet,humano quodam ſtudio id feciſſe videretur,& nõ parua auditorum animis orta eſſet ſuſpicio. Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem , & ſecuti ſunt Ieſum.)Atqui & alij erant Ioanni diſcipuli,qui nõ modò non ſecuti ſunt,ſed ei æmulabãtur.dicebant
Ibidẽ.3.d. enim: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanẽ, cui tu teſtimoniũ perhibuiſti,ecce hic baptizat,& omnes
Matt.9.b & Mar.2.c. veniunt ad eum.Et iterum videntur eum accuſare: Quare nos ieiunamus,& diſcipuli tui nõ ieiunant?

Sed meliores , nullo alio affectu perturbati,audito D
Ioanne è veſtigio ſecuti ſunt Ieſum:non quòd magiſtrũ deſpicerent,ſed quòd certã fidem eius adhiberent teſtimonio.Maximũ autem argumentũ eſt, recta eos mente ſecutos,quòd nullo hortatu (ſuſpicioſum enim fuiſſet) ſed ſolo auditu,quòd in ſpiritu ſancto eſſet baptizaturus,ſecuti ſunt:neq; magiſtrum reliquerunt,ſed quid ille amplius q̃ Ioannes ferret,ediſcere voluerunt.Et animaduerte verecundam diligentiã.Non enim q̃primùm de magnis,& neceſſarijs rebus Ieſum percontantur , neq; de publicis ſimpliciter,ſed proprijs. Norãt enim nõ vilia & abiecta:ſed vera eſſe magiſtri verba. Erat autem Andreas frater Simonis Petri,vnus ex duob⁹, qui audierãt à Ioanne,& ſecuti fuerãt eum.) Qua gratia alterius nõ meminit? Sunt qui dicũt quoniã ipſe ſit euangeliſta,qui ſecutus eſt:alij quòd obſcurus eſſet, neq; prꝛter neceſſaria ſibi dicenda ducit. Nulla enim vtilitas eius nominis cognoſcẽdi. Neq; ſeptuaginta duo ſuis quiſq; nominibus cognoſcuntur. Ita & Paulus:Miſimus,inquit,cum eo fratrem E
2.Cor.8.c in multis ſæpe ſtudioſum, cuius laus in euangelio. Andreæ autẽ meminit vel hãc ob cauſam, vt cùm audieris ipſi & Simoni Chriſtum dicentem: Venite Matt.4.c poſt me,faciã vos fieri piſcatores hominũ.tam admirabilem promiſſionẽ intelligas,non dubitaret & fratrem iam fidei ieciſſe fundamenta. Conuerſus autem Ieſus , & videns eos ſequentes, dicit eis: Quid quæritis?) Hinc admoneri poſſumus, deum ſuis in nos beneficijs noſtras non prꝛuenire voluntates , ſed à nobis incipiendum eſſe : ſed cùm nos prompto,paratoq; animo ad ſuſcipiẽdam gratiam exhibemus , tunc multas nobis offert ſalutis occaſiones.Quid quæritis? Quid ſibi vult hæc interrogatio?Qui humanorum cordium ſcrutator eſt,qui cogitationes noſtras apertè intuetur , is interrogat, non vt ſciat (ſcit enim) ſed vt rogando eos ſibi cõciliet,& familiares reddat atq; audẽtiores,ſeq; ſuo F
eos dignari colloquio oſtẽdat. Credibile enim erat eos ſubuereri,& formidare,cùm ſe rudes intelligerent,& tãtum de illo magiſtri accepiſſent teſtimonium.Amouendæ igitur verecũdiæ, & timoris gratia rogat,neq; domum vſq; ſilentio ſunt peruenire. Atqui idem eo tacẽte euenirſet,ſi ſecuti eſſent.Cur igitur rogat? Vt eos,vt dixi,bona ſpe confirmaret, ne erubeſcerẽt hæſitarẽtq;. Nec ex ſequẽtibus tantùm,ſed ex interrogatione eorum oſtendit deſiderium. Siquidem cùm nihil adhuc magnũ neq; vidiſſent,neq; audiſſent ab eo,magiſtrũ appellant , ſe diſcipulis annumerant, & cur ſequãtur oſtendunt, vt videlicet aliquid vtile decerperẽt. Animaduerte quæſo horum prudentiam. Non dixerunt,Doceas quid ſequamur,quid neceſſariò faciendũ:ſed,Rabbi,inquiunt,vbi habitas?In ocio enim,vt dixi,& rogare,& audire aliquid ab eo volebant, idcirco neq; tempus diſtulerunt, neq; ſe poſtridie publicè diſputantem audituros dixerunt,ſed vehemens audiendi deſiderium prꝛ ſe ferunt,ne horã quidẽ dimittentes.

D Et animad-

G Et animaduerte animi ardorem. O memorabilem illorum ſapientiam,ô diligentiam, ô in magiſtrum fidem. Etenim iam ſol ad occaſum properabat (hora enim erat quaſi decima) & propterea etiã Chriſtus domum non docet, ſed allicit ſequentes,oſtendens iam in ſuos accepiſſe. Non dixit igitur intempeſtiuum eſſe,vt ad ſe proficiſcerentur: ſed,venite, inquit,& videte vbi habitẽ. Non dicit audietis cras ſi quid vultis:neq; tunc miſſos fecit, ſed tanq̃ amicos,longa deuinctos conſuetudine alloquitur. Quo igitur pacto,inquit,filius hominis nõ habet, vbi caput inclinet? quoniã nullum habuit propriũ diuerſorium. Ita ea intelligenda eſt parabola. Non quòd domum non habitaret, hoc autem dixit euangeliſta,quia apud eum ea die morã traxerunt. Sed cur non id addidit, tanquam manifeſtum eſſet? Neq; enim alia ratione ſecuti ſunt, neq; Chriſtus eos allexit,quàm vt erudiret:quod tam largiter,& prom

H ptè vna nocte acceperunt,vt mox vterq; alios allicerent. Hinc facilè admonemur omnia præter diuinarum rerum doctrinam, & vana & ſuperflua æſtimanda:ad eam autem nullum tempus eſſe intẽpeſtiuum, quãuis aliena domus ingredienda ſit, & magnus vir & clarus etiã ab obſcuro petendus, & intempeſtiuè,nunquam huius doctrinæ occaſio cõtemnenda eſt. Cibus enim, & balnea, & cœnæ, & reliqua ſecularia ſtatutum tempus habent:ſuperne autem ſapientię doctrina nullo tempore circũſcri-

2.Tim.4.a. bitur,ſed omne ei tẽpus accõmodatum eſt. Oppor tunè,inquit,importunè,argue,obſecra, increpa. Et

Pſal.1.a. propheta,In lege eius meditabitur die ac nocte. Et Moſes hoc Iudęis ſemper præcipit:ſecularia enim, hoc eſt balnea,cœnæ, quæ neceſſaria ſunt, & frequenter petimus,corpus imbecillius reddunt: animæ autem doctrina quantò magis imbuimur,tantò fortior anima efficitur. Verũenimuero in deli-

I ramentis,& nugis inutiliter vniuerſum tempus cõſumimꝰ,& aurora,crepuſculo,meridie,veſpere,fruſtra deſidemus,locum ad hæc conſtituimus:diuinũ autem pabulum ſi ſemel,biſve ad ſummũ,audimus: tanquam ſaturi nauſeamus. Quę nam horum cauſa? Parua animi affectio. Cõcupiſcentiã circa hæc, & appetitum diſſoluimus, & idcircò ſpiritalem cibum faſtidimus. Magnũ autem & hoc præter alia ægritudinis indicium,quòd neq; eſurimus,neq; ſitimus:ſed vtrũq; nobis iniucundũ eſt. Nam ſi in corporibus,id eſt,grauiſſimi morbi ſignum,longè magis in anima. Quónam igitur pacto oſcitante eam & diſſolutã, quibus operibus, quibus verbis ſancire poterimus? Si diuinos ſermones,propheticos, apoſtolicos,euangelicos, & alios omnes familiares habuerimus, tunc longè hos meliores guſtatu cibos, quàm ſeculi immundos cognoſcemus. Hoc nanq; nomine intempeſtiuas nugas, & ſodalitates appellare libet. Quid enim,quæſo,melius,de forenſibuſne,iudicialibuſq; negocijs:an de cœleſtibus, & quæ poſt noſtram hinc migrationem expectamus,diſputare? Quid ſatius,proximi res & alienas diligen ter curare:an angelicas plurimũ nobis conferentes K inquirere? Res vicini non omnino tuæ, ſed cœleſtes tuæ ſunt. Sed licet,inquit,qui omnino hæc dicit,omnia impleat. Quid autem de quibus temerè diſputatis non intelligitis,ſed omnem vitam in hoc conſumentes, nullum adhuc diſputationis finem inuenitis? Neq; adhuc grauiora dico. Humaniores enim hæc inuicem diſputant,pigri autem & negligentes de mimis,ſaltatoribus,aurigis ſermonem faciunt,ita & auditum ſimul & animam coinquinãt, naturam his confabulationibus in omne vitiorum genus præcipitem agentes: ſimul ac enim ſaltatoris nomen lingua protulit,animus eius ſibi faciem,comam,mollem veſtem, & his illum longè molliorem effingit. Alius ex fornicarię mulieris ſermone, verbis,forma,limis atq; laſciuis oculis,delicato aſpectu,capillorum in orbem flexibus,fuco pictis genis flammã fouet:nõne,quæſo, in præſentia his verbis toto animo cõmoueminí? Verùm non pudet, neq; L erubeſcitis? Naturali enim neceſſitate hi motus exoriuntur. Quòd ſi in eccleſia,& ab illis procul iritamentis, noſtris tamen ſermonibus nõnihil incaleſcitis: conſiderate quales eſſe par eſt eorũ affectus, qui in ipſo ſedent ſpectaculo,quibus plurima licentia eſt, & extra hunc honeſtum reuerendũq; conſeſſum,abiecto pudore & vident illa,& audiunt. Et quid tandem, aliquis fortaſſe impudentior dicet, ſi naturę neceſſitas animũ ita afficit,nos,nõ illam,arguis? Quoniam quòd auditor moueatur,naturale quidem eſt,fateor: quòd autem audiat,voluntariũ. Siquidem neceſſariũ eſt, vt qui igni appropinquat, exuratur,& hoc humanæ naturæ imbecillitas exigit:non tamen nos natura igni admouet,hoc enim prauæ & peruerſæ voluntatis eſt. Admonẽdũ igitur cenſeo,ne ſponte noſtra noſipſos præcipites in ignem demus,néve in profundum malitiæ pelagus demergamur,ne paratæ diabolo flammæ obnoxij, cum illo in perpetuum damnemur ſupplicium: à M quo vtinam liberi in ipſos Abrabæ ſinus recipiamur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.xviij.ex cap.primo.

IN uenit hic prior fratrẽ ſuum Simonẽ,& dixit ei: Inuenimus Meſſiam,quod eſt interpretatum Chriſtus: & adduxit eum ad Ieſum.) Cùm à principio deus hominem fingeret, noluit ſolum eſſe,ſed ei dedit mulieris auxilium,& vt vnà cohabitarent,inſtituit. Norat enim hac mutua conſuetudine multum vtriq; emolumenti prouenturum. Quid ſi non vt decuit mulier tanto vſa eſt beneficio? Nam ſi rei ipſius natura conſiderabitur,magna profectò in hac coniunctione deprehẽdetur vtilitas,modò aliquid ſapiamus,neq; in vxore duntaxat & viro,ſed & fratribus,ſi tãtò ipſi munere frui voluerint. Vnde propheta: Ecce q̃ bonũ, Pſal.13.a inquit,& quàm iocundum,habitare fratres in vnũ. Et Paulus,ne eorũ congregationem dimitteremus, admonuit.

A admonuit. Hæc eſt inter nos & beſtias differentia. Hac gratia ciuitates,fora,domos,excogitauimꝰ,vt ſimul viueremus, non mutua tantùm cõſuetudine, ſed charitatis vinculo. Cùm enim indiga nobis natura ab opifice deo tributa ſit, neq; ſibijpſi ſufficiẽs: vtilitati noſtrę proſpectum eſt, vt ſcilicet indigẽtia noſtra mutua conſuetudine iuuaretur: Itaq; quod alteri deeſt,alterius auxilio ſuppletur. Nõ aliter hac mortali ſucceſſione diutinam immortalitatẽ ſeruamus. Longum explicatu eſſet in præſentia,quãtum hac inuicem intima & ſyncera coniunctione vtilitatis proueniat. Sed aliud intendimus, cuius gratia hæc nobis dicta ſunt. Andreas autẽ cùm apud Ieſum multa didiciſſet,non abſcondit theſaurum,ſed ad fratrem feſtinauit, accepta bona quãprimũ cõmunicaturus. Sed qua gratia Ioannes,quẽ Chriſtus ſermonẽ habuerit,nõ enarrauit? Vnde cognoſcere poſſumus,quòd ideo apud Chriſtũ máſerint? pauloantè id nobis oſtenſum eſt, & ex hodierna con-

B cione etiam cognoſcere licebit. Quid enim fratri Andreas dicit? Inuenimus Meſſiam,quod interpretatur Chriſtꝰ. Vides q̃ citò didicit ſimul & perſuadentis magiſtri ſapientiam,& eorũ in diſcendo incredibilem à principio diligentiam oſtendit? Hoc enim verbum, inuenimus, animæ eſt maximè eius aduentũ deſiderantis,& cœlitus veniam expectantis,cuius aduentu exultans,alios euãgelij geſtiat fieri participes. Hoc fraterni animi, cognati amoris, ſynceri eſt affectus officiũ,vt in ſpiritualibus q̃ diligentiſſimam curam adhibeamus,inuicem opitulemur: audi Andream quàm aſſertiuè articuli adiectione dicat, Inuenimus Meſſiam. Vnum quẽdam Chriſtum expectabant nihil cum alijs cõmunicantem. Conſidera ab ipſo principio fidelem & beneuolum Petri animũ. Cucurrit è veſtigio, nil moratus. Adduxit,inquit,eum ad Ieſum: ſed nemo eius damnet nimiam in credendo facilitatem, niſi prius

C rem ipſam diligenter intueatur. Siquidem credibile eſt Andream plura perſuaſioni maximè accommodata narraſſe: verũ euangeliſtæ nõnunquã multa breuitatis gratia prætermittunt,præterea nõ dicit ei ſtatim perſuaſiſſe,ſed tãtùm adduxiſſe ad Ieſum,vt inde totũ diſceret, aderat enim alter diſcipulus doctrinæ particeps: nam ſi Ioannes Baptiſta cùm inquit,Ecce agnus dei: & qui in ſpiritu baptizat,certiorem doctrinã magiſtro edocendam reliquit,& inde hauriri hortatus eſt: longè magis Andreas cùm ſuum nõ eſſet officium,neq; ad tanti luminis narrationem ſufficeret,ad ipſum fontem fratrem adducere oportuit tanto ſtudio & alacritate, vt nihil eum auerteret,aut moraretur. Intuitus autem eum Ieſus dixit: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas,quod interpretatur Petrus.) Incipit iam reuelare diuinitatis myſteria, eamq; paulatim per prophetias aperire: hoc pacto & cum Nathanael egit, & cum muliere Samaritana. Non enim minus quàm ſigna prophetiæ mouent, neq; vllum præ ſe ferunt faſtum. Nam miracula apud

ſtultam plebem nõnunquam calumnia notantur. D In Beelzebub enĩ,inquit,eijcit dæmonia. Prophetia Matt.12.b autem nulli crimini eſt obnoxia. In Simone enim, atq; Nathanael hac doctrinæ via vſus eſt, non autem in Andrea & Philippo. Quid tandẽ? Quoniã ille Ioannis habuit teſtimoniũ non parui ad fidem momenti: Philippus verò conſpectis qui aderant, facilè perſuaſus eſt. Tu es Simon filius Iona.) Ex præſenti futurũ credit. Qui enim patrem nominat, conſtat eum futurũ præuidere: & honorificè de eo prædicit,nõ adulatione,ſed veri prædictione: quod vel ex Samaritana conſtat,quã vehementer reprehendit,præterita eius opera cõmemorans: Quinq; Infrà.4.c. enim viros habuiſti, & quem nunc habes, non eſt tuus vir. Sic & pater eius multa prædicit idolorum arguens opinionem. Annuncient quę vobis ventu- Gen.49.a ra ſunt. Et iterum: Annunciaui & ſaluos feci,& nõ erat in vobis alienus: & in tota prophetia hoc meminit. Hoc enim vel maximè dei opus eſt, quod neq; dæmones imitari poſſunt, quãuis maiorem in E modũ adnitantur. In miraculis enim ſæpe ſub veritatis vmbra decipi poſſumus, prædictio futurorũ immortalis dei duntaxat opus eſt: quòd ſi quando dæmones aliquid prædixerunt,ſtultũ & incautum vulgus deceperunt: eorũ nanq; vaticinia paſſim falſa deprehenduntur. Atqui Petrus nihil ad Chriſti verba reſpondit. Nondum enim quicquam viderat manifeſtè, ſed primò didicit. Animaduertendum autem quòd non omnia quæ euentura ei erant,hoc primo congreſſu prædixit: non enim appellauit eum Petrum,non dixit ſuper eam petram ædificaturum eccleſiam: ſed dixit: Tu vocaberis Cephas.) Illud enim maioris erat & poteſtatis,nec- Nominum impoſitio. non etiam authoritatis. Ea enim Chriſtus nunc cõticuit,humilius à principio loquitur: cùm verò diuinitatẽ ſuã demonſtrauit,maiora narrauit inquiens: Et ego dico tibi,tu es Simon,tu vocaberis Cephas, F quod interpretatur Petrus, & ſuper hanc petram Matt.16.c ædificabo eccleſiã meã. Hunc Petrũ appellauit, Io- Marc.3.b. annem verò filium tonitrui. Quãobrem? vt oſtendat ſe eundem eſſe,qui vetus dedit teſtamentũ. Ipſe eſt qui nomina aptè imponit,qui Abram Abrahã, & Sarai Saram, Iacob Iſrael vocauit. Multis à na- Gene.17.a tiuitate nomina impoſuit. vt Iſaac, Samſon, vt ijs Ibidem.c. quorum meminit Eſaias & Oſee. Quibuſdã,quam Ibidẽ.32.F &.35.b. à parentibus acceperunt appellationem mutauit,vt Gene.21.b prædictis, & Ieſu. Mos etiam antiquitus erat à re- Iudic.13.a Num.13.b bus nomina imponi,quod & Helias fecit: hoc autem non temerè fit, ſed vt ea appellatio imponatur,quæ ſit diuini beneficij perpetuum monumentum,& memoria per prędicta nomina auditorum animis imprimatur. Ita & Ioanni cœlitus nomen Lucæ.1.b. impoſuit. Qui enim debebant ab ineunte ętate virtute pollere,eis tunc indita ſunt nomina: qui verò in ætatis progreſſu profecturi erant, poſtmodum. Sed tunc quidem varia ac differentia ſinguli nomina acceperunt: nunc autem vno omnes appellamur,Chriſtiano ſcilicet omniũ maximo,atq; præ-

G ſtantiſſimo,cum quo & filij dei & amici,& corpus dicti ſumus: qua appellatione cæteris omnibus vehemẽtius excitari,& promptiores ad virtutem cõplectendam fieri, nec ea quicquam indignum facere conari debemus,cùm eodem quo Chriſtus nomine vocamur, vt Paulus teſtatur, cuius excellentiam nos intelligere oportet: quòd ſi is,qui principis cuiuſpiam,aut alterius clari viri nomen ſortitus eſt,cùm id audit,tumet atq; ſuperbit, & magnæ id ſibi glorię arbitratur,eiusq; authoritatem pro viribus ſeruare adnititur:quid nobis faciendum eſt,qui non principis,nõ terrenę alicuius poteſtatis,nõ angeli,nó archangeli, ſed ipſius omniũ regis nomine appellari dignati ſumus? Nõne ita animã noſtram inſtituemus,vt non afficiatur iniuria,qui tanto nos honore proſecutus eſt?An ignoratis quanto cohortes regiæ,& ſcutati,& haſtati,eius latus ſtipãtes honore habeantur? Ita & nos proximi facti deo, eõ magis quàm quos nunc diximus, quò corpus pro-

H pinquius eſt capiti quàm illi regibus, totis viribus contendamus, vt Chriſti ſimus imitatores, qui in-

Mat.8.c& Lucæ.9.g quit:Vulpes cubilia habent, & volatilia cœli nidos ſtruunt, filius autem hominis non habet vbi inclinet caput. Hoc ego à vobis exigere poſſem, graue fortaſſe & oneroſum multis videbitur, quare hanc perfectionem propter imbecillitatem noſtram omittamus.Arbitror autem vos nõ inhiare pecunijs, ſed quẽadmodum ſummã illam virtutem propter multorum imbecillitatem omitto,ita vobis à ſumma malitia abſtinẽdum eſt, ac etiam longè magis. Nõ accuſo qui domos habent,agros,pecunias, mãcipia,modò his bene vtantur ad frugalitatem,& vt decet,hoc eſt tanquam dominus,non tanquam ſeruus: vt ea poſſideat,non ab his poſſideatur:vt vtatur,non abutatur: χρήματα enim, hoc eſt pecuniæ

χρήματα ἀπὸ τοῦ χράομαι, quod eſt vti dicuntur, ea videlicet ratione vt his in neceſſitatibus vtamur, non vt ſeruemus. Hoc ſerui eſt,illud domini, & ius ſuper id

I habentis.Non propterea diuitias accepiſti,vt terræ defodias,ſed diſtribuas liberaliter: quas ſi deus ſeruari voluiſſet,non ſanè homini dediſſet, ſed creditas dimiſiſſet:verùm cùm velit expẽdi eas,nobis largitus eſt,vt his inuicem cõmunicaremus. Qui pecunias ſeruat,non eſt earum dominus. Quòd ſi vt augeantur ſeruas,ea profectò optima augendi ratio,vt in omnes diſtribuãtur. Neq; enim ſine ſumptu lucrum,neq; diuitiæ ſine larga effuſione proueniunt. Cuius rei argumentum in ſecularibus rebus videri licet. Siquidem mercator,& agricola:ille pecunias,hic ſemina profundit.Mercator nauigando pecunias in multos impendit, vt deinde lucretur: agricola ſemina in terram iaciens,aſſiduo diei labore exercet,vt plus inde accipiat:hic autem non tanto opus eſt labore,non nauis fabricãda eſt,nó iungendi boues,nõ terra aranda,nõ tempeſtates,non aeris intemperies,non vis grandinis timenda, nulli fluctus, nulli ſcopuli offendendi. Hæc nauigatio, hæc ſatio, vna duntaxat re indiget, vt diſperganK tur diuitiæ:reliqua omnia agricola ille perficiet,de quo,inquit Chriſtus:Pater meus agricola eſt.Quæ Infrà.15.a igitur temeritas,quæ inſania,vbi omnia ſine labore,ſine periculo aſſequi poſſumus,ſupinos & oſcitantes perſiſtere: vbi autem ſudores innumeri, nauigandi pericula,labores,curæ,& quod grauius eſt, incertum votum,tãtopere inuigilare? Nolite,quæſo,nolite ergo propriam ſalutem tantopere deſpicere:ſed tot periculis contemptis,ad faciliora & lucroſiora curramus, vt futura bona conſequi poſſimus,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem,& cum quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia.xix.ex cap.primo.

IN craſtinum autem voluit exire in Galilæam,& inuenit Philippum, & dicit ei Ieſus: Sequere me. Erat autem Philippus à Bethſaida ciuitate Andreæ & Petri.) Tritum prouerbium eſt,homini diligẽti ſemper aliquid ſuperL eſſe. Et Chriſtus:Qui quærit,inquit,inuenit.Qua- Matt.7.a re nulla iam me admiratio tenet, cur Philippus Chriſtum ſecutus ſit. Andreas enim audito Ioanne,Andrea Petrus,hic nemine,ſed tantùm Chriſto dicente:Sequere me,quã primùm credidit, & ſecutus,alijs factus eſt prædicator.Cucurrit enĩ ad Nathanael: quẽ ſcripſit,inquit,Moſes in lege,& prophetæ,inuenimus.Vides viri diligẽtiam,vt ſcripturæ meminerit,vt Chriſti aduentũ expectauerit?Inuenire enim quærentis eſt. In craſtinum exiuit in Galileam priuſquam quiſquam ipſum ſequeretur, neminem vocat,quod nó temerè fecit,ſed ſumma ſapientia:nã ſi nemine ſua ſponte proſequente ipſe aliquos vocaſſet,de eorũ perſeuerãtia potuiſſet dubitari:verũtamẽ vltrò ſequi elegiſſent minimè. Philippum autẽ ſibi notiorem vocat,vtpote qui in Galilæa & natus erat,& educatus. Acceptis igitur diſcipulis,alios iam venatur, & in primis Philippũ, M & Nathanael. Sed de hoc non tam mirum fuit, quandoquidem nomen Ieſu in vniuerſam Syriam diffuſum erat:illud admiratione dignũ, quo pacto Petrus,Iacobus,Philippus potuerũt tam breui perſuaderi:nó ea tantùm ratione quòd ante ſigna, ſed quòd Galilæi erant, vnde neq; propheta ſurrexit, neq; quicquam boni.Ruſticiori enim quodammodo, & craſſiori erant ingenio. Vnde in hoc etiam Chriſtus ſuam demonſtrauit virtutem,cùm ex ſterili terra tales ſibi diſcipulos comparauit.Credibile quidem eſt Philippum,& qui cum Petro erant,viſo & audito Ioannis de Chriſto teſtimonio, eum ſecutos, & Chriſti ſermonẽ nõ parum in illis operatum. Nouerat enim qui idonei futuri eſſent diſcipuli.Euangeliſta autẽ hæc omnia omittit:Quoniã igitur venturus erat Chriſtus,credidit:quòd Chriſtus eſſet,ignorabat,quod vel à Petro,vel à Ioanne audierat.Meminit autem eius patriam euangeliſta, vt intelligas,quòd infirma mũdi elegit deus. Inuenit Philippus Nathanael,& dicit ei:Quem ſcripſit Moſes in lege, & prophetæ, inuenimus. Ieſum filium Ioſeph à Nazareth.) Per Moſen & prophetas dignum fide ſermonẽ ſuum facere, & auditori perſuadere adnititur.Nam cùm Nathanael eſſet in perſcrutanda veritate diligẽtiſſimus, vt & ſuis verbis,& Chriſti teſtimonio videri licet,meritò ipſum ad Moſen,& prophetas Philippus relegauit,vt crederet. Quòd autẽ Ioſeph filium appellat,noli perturbari,eiuſmodi adhuc erat opinio. Et vnde conſtat Philippe,quòd ille ſit? quod das nobis ſignum? neq; enim ſatis eſt quòd is ſit affirmare. Quod inquam ſignum,quod miraculum affers? Non eſt de tantis rebus temerè credẽdum, & periculoſum eſt: dic quid certi habes? quod & Andreas, inquit. Siquidem ille cùm ſuarum virium nõ eſſe intelligeret,quem theſaurum, quas diuitias inuenerit,oſtendere,ad fratrem quem inuenerat ducit: ita Philippus quomodo ille hic ſit Chriſtus, & quomodo

B prophetæ eum prædixerint non dicit: ſed ducit ad Ieſum,quem adhuc ibidem conſpicabatur, vt inde doceretur. Et dixit ei Nathanael, A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?Dicit ei Philippus,Veni & vide.Vidit Ieſus Nathanael venientem ad ſe,& dicit de eo: Ecce verè Iſraelita,in quo dolus non eſt.) Laudat Ieſus & admiratur,qui dixit, A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?Quid laudat?nónne potius accuſare oportuit? Minimè. Non enim quòd non crederet,ita locutus eſt, neq; accuſari, ſed laudari meruit. Qua nam ratione prophetarũ verba diligentius,quàm Philippus conſiderabat?Audierat ex Bethlehem, & ex patria Dauid Chriſtũ vẽturum. Hoc Iudæi credebant, hoc propheta iam pridem

Mich.5.& Matt.2.a. & Ioã.7.f. his verbis prædixerat:Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquã minima es in principib⁹ Iuda:ex te enim exiet dux,qui regat populum meum Iſrael. Huius prophetiæ memor Nathanael,audiens eum Nazarenum,pertũrbatur & dubitat, ne ſecundum pro-

C phetæ ſermonẽ Philippus falleretur. Intuere quæſo hominis prudentiam, intuere manſuetudinem. Non dixit ſe deceptum, neq; falſa ſibi narrari,neq; quòd à ꝓpheta nõ ex Nazareth,ſed ex Bethlehem Chriſtum venturum didicerit: ſed contrà quàm Philippus dixerit, perſuaſus obuiam tamen venit. Oſtendit igitur & ſcripturarum cognitionem, & morum ſimplicitatem, necnon vehemens Chriſti aduentus deſiderium, cùm Philippi verba non contemſerit.Norat enim Philippum in patria cõmemoranda falli potuiſſe. Et vide quàm verecundè interrogando non credẽdum innuit: non dixit,nihil boni fert Nazareth:ſed, à Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?Necnó & Philippus prudenter quidem non indignatur,non ægrè fert,vtpote parum creditus,ſed expectat virum,vt ad Chriſtum adducat,& ab ipſo principio apoſtolum gerit,ideo Chriſtus inquit: Ecce verè Iſraelita,in quo dolus non eſt.) Eſt enim & mẽdax Iſraelita,ſed non hic quippe,cuius incorruptũ eſt iudicium,nec ad gratiam, nec ad odium quicquam loquitur.Atqui Iudęi rogati vbi Chriſtus naſceretur, in Bethlehẽ dixerũt, D prophetæ teſtimonium afferẽtes:Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda. Verùm illi antequam Chriſtum viderent de eo teſtati ſunt,quo viſo inuidia deſtiterunt, dicẽtes: Hunc neſcimus vnde eſt. Nathanael autem in ea- Infrà.7.f. dem perſtitit ſententia,quòd non eſſet à Nazareth. Quomodo ergo prophetæ eum Nazarenũ vocãt? Eo quòd illic educatus eſt, & conuerſatus. Nec ſe Nazarenum negauit,ne qua ſuſpicio oriretur:neq; ſi id perſuaſiſſet, non propterea ſe Chriſtum eſſe oſtendiſſet. Quid enim prohibebat non eſſe Chriſtum,quãuis à Bethlehem natũ? Hoc igitur omiſit,id autem in medium attulit, quod maximũ erat ad credendum argumẽtum,ſe videlicet præſentem eorum ſermoni fuiſſe. Nam cùm ille diceret, Vnde me noſtiè reſpondit,Priuſquam te Philippus vocaret,cùm eſſes ſub ficu,vidi te. Animaduerte hominis conſtantiam. Nam cùm dixiſſet Chriſtus: Ecce verè Iſraelita: non intumuit laudibus, neq; his E obuiam factus eſt, ſed perſcrutatur, vt de eo certi aliquid intelligat,& adhuc tanquam hominem alloquitur,Ieſus tanquam deus reſpondet.Non enim è loco aliquo æditiori ipſum & eius mores,& manſuetudinem vidiſſe,non è ſpecula aliqua more hominis eum ſub ficu obſeruaſſe dicit: nemo enim illic aderat, ſed ſoli Philippus & Nathanael ſecretò in loco inuicem ſermonẽ habuerãt. Idcirco,inquit euangeliſta,quòd cùm videret à longè venientẽ ad ſe,dixit: Ecce verè Iſraelita. Vt intelligatur priuſquam appropinquaret Philippus,ita Chriſtum locutum.Et ne quiſquam poſſet ſuſpicari,quare & tẽporis meminit,& loci, & arboris? Ne ab ipſo miſſum Philippum quiſquam opinaretur,ſi tantũ eius ad Nathanael profectionis meminiſſet. Verùm cũ dixiſſet vbi eum conuenit Philippus,& tempus,certiſſimum ſe prophetam oſtendit:neq; hoc tantùm, F ſed etiam quæ inuicem locuti eſſent in memoriam reduxit:hoc eſt,à Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?Ex quo maximè eum ſibi conciliauit,cùm ex eo non reprehẽdit,ſed laudibus proſecutus eſt. Et admiratus his verbis Nathanael verè Chriſtum eſſe cognouit, à prophetia ſcilicet, & præuidentia, & à certiſſima ipſius mentis perſcrutatione. Demonſtrarat enim animi eius cogitationes planè intellexiſſe,præſertim cùm quæ ægrè ferenda videbãtur, ea non reprehendit,ſed laudat: dixit enim à Philippo vocatum,non autem quem inuicem ſermonem habuerint,neq; quòd affuerit:relinquit hæc eius cõſcientiæ examinanda, cùm nolit ipſe coarguere. Quid igitur? priuſquam à Chriſto vocaretur,eum duntaxat vidit, nónne anteà etiam in ſomni oculo viderat? Viderat ſanè, non modò inficias iret, ſed ita opus fuit dictu.Quid igitur ille?cùm certiſſimũ de Chriſti prouidentia argumẽtum accepiſſet,confeſſus eſt, & primò ſe diligentem, deinde conſenſu fidelem oſtẽdit:reſpondit enim, Tu es filius dei, tu es rex Iſrael.) Vides gratam repentè, & Ieſum

G amplexantem animã ? Tu,inquit,ille es quem expectamus, quem quærimus. Vides hominẽ ſtuporis,admirationis, lætitiæ plenum ? Is nobis ſequendus eſt, quibus deus filij ſui cognitionẽ dare dignatus eſt : exultandum nobis eſt,non animo tantùm, ſed re ipſa.Quod autem exultantium officium eſt? Credere ei quem cognoueris,credentium verò cogniti parêre voluntati: nam ſi operibus noſtris deũ in iram prouocabimus, quo nam pacto poterimus exultare? Nónne videtis cùm amicum domi quiſpiam accipit, quam præ ſe ferat lætitiam, quanta alacritate paratus ſit nulli rei parcere,dum hoſpitirem gratam faciat? Quòd ſi quis ei non obſequeretur,neq; ad eum reficiendum omnia faceret, etſi millies eius præſentia ſe lætari diceret,nõ vtiq; crederetur: & meritò ſanè. Re ipſa, non verbotenus oſtendenda lætitia eſt. Venit ad nos Chriſtus,oſtendamus eius aduentu lætitiam,nihil quod eum perturbet faciamus,ornemus quam ingreditur domũ,

H hoc lætantium eſt: prandium apponamus eius guſtui ſuauiſſimũ,hoc exultantium eſt. Quale autem

Infrà.4.c. prandium?ipſe inquit:Meus cibus eſt,vt faciam voluntatem eius, qui me miſit. Paſcamus ipſum eſurientem,potum demus ſitienti : etiã frigidã aquam abs te accipit quippe qui amat . Amicus enim, etſi parua accipit , magna ſibi videntur. Tu modò læto vultu impẽdas duos obolos,nõ recuſat, ſed tanquam magna dederis gratè accipit.Nam cùm nullius indigeat, neque neceſſaria ei ſint munera tua, meritò non munerum magnitudinem,ſed donantis voluntatem reputat.Oſtende igitur duntaxat,te aduenientem diligere,omnia eius gratia moliri,aduentu lætari. Conſidera qualis erga te fuerit, quòd pro te animam poſuerit, neq; poſt tanta in te be-

2.Cor.5.d neficia rogare te recuſat.Pro Chriſto enim prædicamus,inquit, tanquam deo obſecrante pro nobis. Et quis nam adeò inſanit,vt dominũ ſuũ nõ amet?

I Hoc ego dico, nec ignoro neminẽ veſtrum neque verbis,neq; animo aliter ſenſurum. Verùm nõ verbis tantùm, ſed & re oſtendi vult amicus quid ſentias.Nam ſi lingua duntaxat amici exhibemus officium,ſanè ridiculum eſt,nõ modò apud deum,ſed apud homines:nec ſtultum modò,ſed damnoſum. Verbis ergo opera conſentiant, operibus confiteamur, vt ipſe nos ſuos profiteatur , ineffabili gratia & benignitate,qui cum patre, & ſpiritu ſancto viuit & regnat,in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.xx.ex cap.j.&.ij.

REſpondit ei Nathanael,& ait:Rabbi,tu es filius dei,tu es rex Iſrael.Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Quia dixi tibi,vidi te ſub ficu, credis? maius his videbis.) Plurimùm nobis curandum eſt,dilectiſſimi,& omni ſtudio inuigilandum, vt ſacrarum ſcripturarũ profundum inſpicere poſſimus, quarum ſenſus oſcitantes nunquam deprehendemus.Eſt igitur quàm diligẽtiſſimè inueſtigãdum,& aſſiduis precibus inſiſtendum,vt vel aliqua ex parte diuina myſteria aſſequi valeamus.Ecce hodierna die non paruæ nobis , ſed multæ perſcrutationis quæſtio proponitur. Nam cùm Nathanael dixiſſet, Tu es filius dei:reſpondit Chriſtus , Quia dixi tibi, vidi te ſub ficu,credis ? maius his videbis. Quid hìc quæſitu dignum?cur Petrus poſt tot tan- Mat.16.c taq; miracula, poſt talem doctrinam acceptam, Chriſtum dei filium confeſſus,ac ſi reuelationem à patre acceperit, laudatur: Nathanael verò ante ſigna,ante doctrinã idem quod Petrus aſſerens, minimè : ſed tanquam nihil Chriſto dignum dixerit, maiorum ſpe trahitur? Quid nam hoc ? quoniam etſi ijſdem verbis & Petrus, & Nathanael vſi ſint, non tamen idem ambo ſenſerunt : ſed Petrus filium dei tanquã verum deum: Nathanael tãquam hominem tantùm confeſſus eſt , quod ex conſequentibus conſtat. Addit enim , Tu es rex Iſrael. Filius autem dei non modò Iſrael,ſed vniuerſi orbis terrarum rex eſt. Quod etiam inde oſtenditur, quòd Petro nihil amplius addidit Chriſtus,ſed tanquam perfecto in fide eccleſiam ſuam eius teſti- L monio ædificaturum pollicitus eſt: Nathanael autem tanquam potiori in parte deficienti ſubdidit:

Amen amen dico vobis, amodò videbitis cœlum apertum,& angelos dei aſcendentes,& deſcendentes ſuper filium hominis.) Animaduertis quomodo eum à terra paulatim erigit? quomodo animũ excitat,ne amplius ſimplicem hominem coniectetur? Cui enim angeli miniſtrant,& ſuper quem aſcendunt & deſcendunt, quo nam pacto hominẽ eſſe exiſtimabitur ? Præterea cùm maiora viſurum diceret,angelorũ miniſterium addidit:ac ſi diceret, hoc tibi magnũ Nathanael viſum eſt, ꝓpterea me regem confeſſus es:quid autem dices cùm angelos ſuper me aſcendentes & deſcẽdentes videris? Quibus verbis ſuadet,vt ipſum angelorũ dominũ confiteatur:tanq̃ enim ſuper dilectiſſimũ regis filium, regij miniſtri & aſcenderunt,& deſcenderunt: hoc quidem paſſionis tempore , illud reſurrectionis & M aſcenſionis:necnon & antè cùm acceſſerũt, & miniſtrabant ei,cùm natũ annũciarunt,laudarunt,dicẽtes:Gloria in altiſſimis deo,& in terra pax, quã- Lucæ.2.b do ad Mariã venerunt,quãdo ad Ioſeph.Facit autem,quod ſæpe aliâs:duo prædicit,alterũ iam præteritum indicat,alterum ex hoc confirmat futurũ. Illud nãq; manifeſtũ erat,quòd ante Philippi vocationẽ eſſet ſub ficu:aſcenſus autẽ & deſcenſus angelorum partim fuerant , partim erant futuri , apud crucem videlicet in reſurrectione,in aſcẽſione,qui etſi nondum euenerint,ex præteritis tamen facit,vt credantur.Qui enim eius virtutẽ iam viderat,facilius quæ futura audit, credit. Quid igitur Nathanaelnihil reſpondit. Chriſtus autẽ hactenus locutus ſecum,ea verba reputaturũ dimiſit:noluit enim omnia ſimul,ſed iacto in terrã fertilem ſemine,ſinit vt germinet:vt alio in loco,inquit, Simile eſt re Matt.13.d gnũ cœlorũ homini,qui ſeminauit bonum ſemen: cùm autem dormiret,venit inimicus eius,& ſuperſeminauit zizaniam in medio tritici,& abit.

Et die

Cap.II. Et die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana Gali-

A lææ, & erat mater Ieſu ibi. Vocatus eſt autem Ieſus & diſcipuli eius ad nuptias.) Vt iam dixi erat Chriſtus quàm alibi in Galilæa notior , quare vocatus nuptijs affuit,in quibus non dignitati ſuæ,ſed noſtræ conſuluit vtilitati:quippe qui non dedigna-

Philip.2.b tus eſt formã ſerui accipere, longè minus ſeruorũ

Lucæ.3.f. nuptijs intereſſe. Qui cum publicanis & peccatoribus verſabatur , multò minus nuptias recuſaſſet: non enim qui inuitauerant, rectè de eo ſentiebant, neque tanquam magnum quendam , ſed populare, & vt notum:quod his verbis ſignificat euangeliſta, Et erat mater Ieſu ibi , & fratres eius : ac ſi dicat,quemadmodum illam & fratres,ita & Ieſum vocauerunt. Et deficiente vino , dicit mater Ieſu ad eum. Vinum non habent.) Dignum hoc in loco quæſitu eſt , vnde in mentem matri venerit, magnum aliquid de filio coniectari : nullum enim adhuc ſignum fecerat. Hoc enim fecit,inquit, ini-

B tium ſignorũ Ieſus in Cana Galilææ. Quòd ſi quis diceret,non idoneum hoc argumentum,quòd primum ſignum fuerit , quoniam additum ſit in Cana Galilææ:ac ſi diceret,nõ omnium primum, ſed eorum quæ illic fecerat. Ad hoc reſpondebimus,

Suprà.1.d quod ſuperius,inquit, Ioannes: Ego neſciebã eum, ſed vt manifeſtetur Iſrael , propterea veni ego in aqua baptizans. Nam ſi anteà miracula feciſſet,nõ indiguiſſet Iſrael,qui ipſum manifeſtaret. Vir enim factus,miraculorũ multitudine,non Iudæis modò, ſed & Syris,& longinquiora incolentibus,cognitus eſt tribus annis duntaxat:imò ne tribus quidem,ſed quàmprimũ nomen eius in omnes diffuſum. Qui igitur tam breui miraculis claruit , longè magis à prima infantia , ſi ea feciſſet : fuiſſet enim maiori admirationi, vtpote puer,quàm vir, neq; tanditu in obſcuro latuiſſet : ſed nihil à pueris operatus eſt.

Lucæ.2.g. Vnum autem duntaxat Lucas teſtatur : quòd annorum duodecim ſediſſet in templo medius do-

C ctorum , & audiens, & interrogans,fuiſſetq; ſummæ omnibus admirationi. Nec immeritò à teneris annis Ieſus à miraculis abſtinuit, arbitrati enim eſſent ſe præſtigia videre. Nam ſi annorum acceſſu, & ætate maturo multi id ſuſpicati ſunt , quid de puero credidiſſent ? Præterea maturius eum propter inuidiam crucifixiſſent, & generatio eius non fuiſſet credita. Vnde igitur matri venit in mentem aliquid magnum excogitare de filio ? Manifeſtari iam cœperat & Ioannis teſtimonio, & ex his quæ diſcipulis prædixerat, & ante omnia ipſa natiuitas, & quæ eo tempore euenerant , maximam de pue-

Lucę.2.g. ro opinionem concitarant. Audiebat enim,inquit, omnia de puero , & conſeruabat ea in corde ſuo. Sed quid anteà nihil eiuſmodi dixit ? Quoniam,vt dixi,iam manifeſtationis tempus aduentabat:anteà enim cùm tanquam ex medio vulgo aliquis conuerſatus eſſet , nihil adhuc tale mater auſa fuerat: verum cùm Ioannem ad perhibendum de eo teſtimonium veniſſe audiſſet , & diſcipulos iam vide-

ret,cœpit audere. Et deficiente vino,dicit : Vinum D non habent. Optabat enim vt iam hominum gratiam conciliaret,& ipſa clarior filij gratia efficeretur,& fortaſſe aliquo humano afficiebatur affectu,quemadmodum & fratres eius cùm dixerunt: Oſtende teipſum mundo:cupidi eius miraculis ſibi Infrà.7.a. famam comparare , idcirco aſperius reſpondit :

Quid mihi & tibi mulier? Nondum venit hora mea.) Nam quòd matrem reuereretur,teſtatur Lucas quòd ſubditus erat parentibus,& hìc euangeli- Lucę.2.g. ſta quantam paſſionis tempore matris curam habuerit. Vbi enim parentes nihil diuina impedirent myſteria,nihil offenderent,æquum & neceſſarium erat filio parêre , neq; negare ſine magno periculo potuiſſet: contrà ſiquidem cùm intempeſtiuum,& quod ſpiritalibus eſſet impedimẽto petiiſſent,Quæ Mat.12.d. eſt mater mea,& fratres mei, aiebat. Siquidem nõ Marc.3.d. Lucæ.8.c adhuc debitam de ipſo opinionem habebant , ſed more matrum Maria,iure omnia filio ſe præceptu- E ram cenſebat, cùm tanquam dominum colere , & reuereri liceret , ideo in hunc modum reſpondit. Conſidera quàm indignum erat,vniuerſo aduſtante populo , & ad eum , & eius doctrinam audiendo, ſuſpenſo, illam in medium accedentem, publicam impedire vtilitatem,& de priuatis rebus habere ſermonem , & extra eiuſmodi concionem euocare ? Inquit igitur, Quæ eſt mater mea,& fratres mei? nõ quòd matrem contẽneret,abſit: ſed vt maximè vtilitati conſuleret,neq; occaſionem daret,vt quiſpiam de ipſo abiectum aliquid coniectaretur: nam ſi aliorum curam habebat, & digna ſe opinione illos imbuere moliebatur , longè magis id in matre curaſſet.Cùm enim conſentaneum ſit Mariam,vtpote matrem , priores ſibi partes vendicaſſe : ideo matrem veniſſe nunciãtibus ita reſpondit, neq; aliter ipſam ex humili ad illam altitudinem erexiſſet, ſi ſemper tanquam à filio honorari exiſtimaſſet,& F non tãquam dominũ habuiſſet.Hac gratia & hoc in loco inquit,Quid mihi & tibi mulier? Alia præterea cauſa afferri poteſt,non minus neceſſaria, ne qua ſuſpicio oriretur:ab indigentibus enĩ, nõ à matre id quærendum erat. Quid tandem? Quoniam quæ familiarium precibus impetrãtur, quanuis magna,rarò tamen eorum prædicationibus augentur: indigentiũ laudes cùm quid impetrarint,omni vacant ſuſpicióe,nihil ab his ſimulatur,& multa inde vtilitas,puenit.Etenĩ ſi vel optim⁹ medicus,qui multos ægrotos curauerit,neq; ab ipſis,neq; eorũ familiaribus,ſed à ſua tantũ matre laudaretur, ſuſpecta ſanè eſſet laus illa & moleſta, ne præſentiũ quiſpiã magnum de eo aliquid , vel egregium opinaretur: propterea aſperius locutus: Quid mihi, inquit, & tibi mulier? eam admonens, ne idem amplius tentaret. Curæ enim ipſi erat maternus honor,ſed longè magis animarũ ſalus , & cõmune in multos beneficium,cuius gratia humanã carnẽ accepit. Non ſunt igitur hęc liberius ad matrẽ loquẽtis, ſed diuinæ diſpenſationis verba,vt admoneret ꝓ dignitate

G miracula facienda. Quòd enim veheméter ipſam, & præ cęteris amaret,& reuereretur,aſperiora hæc verba,& indignatio demóſtrat: quo nam pacto,in ſequentibus dicemus. Verũ cũ audieris mulierẽ il-
Lucę. 11.d lam dicentẽ:Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti:deinde ipſum reſpondentẽ,Quinimmo,beati qui audiunt verbũ dei,& cuſtodiũt illud. Ea ſententia dictũ exiſtima,nó quòd matrẽ negligeret, ſed nihil ei vtilitatis matris nomẽ allaturum oſtenderet,niſi bonitate & fide præſtaret. Quòd ſi Mariæ nihil ſine virtute materna charitas erat profutura,longè minus nobis patris,fratris,matris,filij bonitas,niſi aliquid noſtrũ afferam⁹. Frater,inquit,
Pſal.84.b non redimit,redimet homo. In nullo nãq; alio,niſi « in ſolis ſuijpſius virtutibus, poſt diuinam gratiam « de ſalute cuipiam ſperandum eſt: Nam ſi id profuturum erat per ſe Mariæ, profuiſſet etiam Iudæis, quorum conſanguineus erat Chriſtus ſecundum carnem,profuiſſet ciuitati in qua natus eſt,profuiſ-
H ſet fratribus. Atqui dum fratres rerũ ſuarũ curam habuerunt,nihil eis propinquitatis nomen profuit, ſed cum reliquo mundo damnati erant. Tunc autẽ admirationi eſſe cœperunt,quãdo propria claruerunt virtute:patria verò nihil inde conſecuta cecidit,& incendio abſumpta eſt, conciues miſerè interempti periere,cõſanguinei ſecundũ carnẽ nil ad ſalutem baccati ſunt,deficiente virtutis patrocinio. Verũ apoſtoli ante omnes clariſſimi euaſerũt,cùm ſe ad verã & expetẽdam eius familiaritatẽ,conſuetudinemq; per obedientiã contulerunt.Hinc intelligimus fide ſemp nobis opus eſſe & vita, quæ virtutibus luceat, hæc duntaxat ſaluos nos facere poterit. Quantæ enim cognati eius admirationi fuerunt,cùm ne eorũ quidem nomina teneamus, apoſtolorũ autem & vita,& nomina vbiq; terrarũ decantantur. Nolimus igitur ob terrenam nobilitatẽ in ſuperbiam efferri, licèt longam progenitorum,
I & quidem clariſſimorũ ſeriem numeremus,eorum virtutes ſuperare contendamus, ſcientes aliorum nobis opera nõ modò nihil in futuro iudicio profutura, verùm grauiter nos condemnatura, cùm optimorum parentum liberi, & domeſticis exemplis eruditi nihil profecerimus. Hoc ideo in præſentia dico,quoniam multi Gentilium ad fidem,& Chriſtianam religionem à nobis hortati,ad cognatos,progenitores,& familiares ſuos cõfugiũt,quòd fideles & Chriſti fuerint aſſertores.Quid ad te miſer & infœlix?hoc te magis condemnat,quoniã tot progenitorũ,tot familiarium exempla ad veritatẽ complectẽdam te adducere nõ potuerunt. Alij fideles quidem, ſed vitæ nullam curam adhibentes, cùm ad virtutem hortantur, idem in ſuam adducunt excuſationem,quòd pater, auus,atauus pietatem maximè coluerint. Id te accuſat,quòd ex talium virorum ſemine his te indignum præſtiteris.
Oſeę.12.d Audi prophetã ad Iudæos loquentem:Seruiuit Iſrael in muliere:& in muliere ſeruat⁹eſt.Audi Chri
Infrà.8.g. ſtum:Abrahã pater veſter exultauit,vt videret diẽ meũ,vidit,& gauiſus eſt.Ita ſemper bona progeni- K
torum opera nó modò nulli ad laudem,ſed ad crimen longè quidem grauius ius aſſcribit. His igitur animaduerſis,noſtris ipſorũ operibus ſalutẽ conſequi totis viribus adnitamur,ne ſpe noſtra fruſtrati, tum deũ intelligamus,cùm nulla nobis pœnitentiæ erit vtilitas.In inferno enim,inquit,quis cõfitebitur Pſal.6.b.
tibi? Quã ob rem in hac vita flagitiorũ nos pœnitat,vt ſempiterna bona cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto, nũc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.xxj.ex cap.ſecundo.

VId mihi & tibi mulier?nondum venit hora mea.) Laborioſum ſanè eſt orationẽ habere , quod & Paulus his verbis teſtatur: Qui bene præſunt presbiteri,duplici honore digni 1.Tim.5.c
habeantur , maximè qui laborant in verbo & doctrina. Verùm vos & leuiare hunc laborẽ, & grauiorẽ facere poteſtis. Nã ſi orationẽ noſtrã negle- L
xeritis,vel etiã nó neglectã,re tamẽ nó adimpleueritis: laborioſum nobis profectò erit , eo quòd incaſſum laborauerimus:ſin autẽ attẽtionem præſtabitis diligentem, & re ipſa audita exequemini,nullus nos labor grauabit. Fructus enim qui in laboribus comparatur,non ſinit quicquam graue aut onerоſum videri. Quam ob rem,ſi animũ noſtrum excitare, & promptiorem in dicendo reddere placet:quem fructum faciamus oſtendite, vt lætis inſpectis ſegetibus,prouentus ſpe allecti,vtilitatis magnitudinem reputantes , laboremus. Neque enim parua nobis hodierna die proponitur quæſtio. Nã cùm mater dixiſſet , Vinum non habent : reſpondit Chriſtus, Quid mihi & tibi mulier ? Nondum venit hora mea. Et licèt ita reſponderit , maternis tamen votis obtemperauit.Hęc nulla ex parte minor eſt quæſtio, quàm ſuperior , de qua non immeritò ſit dubitandum. Eum igitur ipſum,qui mi- M
raculum operatus eſt inuocantes,ad huius loci expoſitionem veniamus. Neque hoc tantùm in loco dictum eſt,Nondum venit hora mea , ſed & aliâs: nam cùm capere eum Iudæi non poſſent, inquit, Infrà.7.d.
euangeliſta : Nondum venerat hora eius : & iterum: Nemo miſit in illum manum, quia nondum Ibidẽ.8.c.
venerat hora eius. Et iterum: Venit hora, clarifica filium tuum.Quid nam iſta ſignificant? Idcirco Infrà.17.a
plures in eandem ſententiam textus adduximus, vt vna omnibus ſolutio afferatur. Quæ igitur ea eſt? Nulli temporum neceſſitati Chriſtus ſubiectus eſt , nec ob temporis obſeruationem nondum horam ſuam veniſſe dicebat . An ne temporum opifex,& author ſeculorum tẽpora obſeruaret? Oſtendit autem omnia debito tempore , non ſimul operari:quoniam inordinata quædam confuſio fuiſſet, niſi opportunè omnia tranſegiſſet,ſimulq; generationem,reſurrectionem,iudicium miſcuiſſet. Conſidera quæſo,oportuit facere creaturã,non vniuerſam ſimul,non virum & mulierẽ vno cõdidit momento.

A mento. Oportuit morti damnatũ & reſurrectum iri propter humanũ genus,multùm inter vtrũq; affuit.Sic enim opus fuit,oportuit dari legem,ſed nó ſimul & gratiam,ſed vtrũq; debitis diſpenſari tẽporibus.Nulli igitur Chriſtus ſubeſt temporũ neceſſitati,ſed ipſe temporibus ordinem impoſuit,quoniã author eorum eſt:quare hoc in loco,inquit, Nondum venit hora mea : hoc eſt, nondum cognitus ſum:neq; enim ipſum quiſquam præter Andream & Philippũ ſequebãtur, neq; hi verè adhuc ipſum cognoſcebant,nó mater,nó fratres. Siquidem poſt
Iuſtã.7.a. multa miracula,inquit euangeliſta,Neq; enim fratres eius credebãt in eum,nemo qui nuptijs adeſſet: quippe qui ſi cognouiſſent , ſine dubio ad eum in ſuis confugiſſent neceſſitatibus: propterea, inquit, Nondum venit hora mea:id eſt,nondum cognitus ſum præſentibus,nondum ſciunt vinum deeſſe. Sine,id primùm intelligant,ſatis nó eſt quòd ſola re-
B feras,mater es, & ſuſpicioſum miraculum faceres. Oportet indigentes rogent,nó quòd hoc ipſe indigeam,ſed vt miraculum vniuerſis appareat.Quippe egeni cùm beneficium accipiunt,plurimam habent gratiam:qui non indigent, nó itidem eam intelligunt.Cur autẽ cùm nondum horam ſuam veniſſe dixerit,impleuit tamen matris voluntatẽ? Maximè quidẽ,vt contradicẽtibus & tẽporũ momentis eum ſubiectũ exiſtimantibus, palàm nó rectam eorum ſententiam oſtenderet: nam ſi tẽpori ſubijceretur, quo pacto immaturè id feciſſet ? Præterea vt matri honorem exhiberet,& non omnino contumax videretur matri , tot præſentibus, néve impotentiæ argueretur. Etenim Maria ad filium miniſtros duxit. Siquidẽ cùm Cananææ dixiſſet Chri
Matt.15.c ſtus,Non eſt bonum ſumere panem filiorũ, & dare canibus: dedit tamen,nimia eius ſedulitate per-
Mat.15.c. motus: atqui etiã dixerat, Non ſum miſſus,niſi ad oues quæ perierunt domus Iſrael: & tamen filiam liberauit. Ex quo admonemur,quòd etiam benefi-
C cio indigni , aſſidua efflagitatione eo digni efficimur. Idcirco mater & expectauit,& palàm miniſtros accerſiuit,vt à pluribus rogaretur, & addidit: Quodcũq; dixerit vobis,facite.) Norat non eſſe imbecillitatis excuſationem , ſed ne faſtu quodam temerè id ſuſcipere videretur, quam ob rem miniſtros adduxit. Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundum purificationem Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas , vel ternas. Dicit eis Ieſus:Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vſq; ad ſummum. Et dixit eis Ieſus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.) Non temerè dictum eſt ab euangeliſta,Secundum purificationẽ Iudæorum : ſed ne quis infidelium ſuſpicari poſſet aliquo fortaſſe craſſiore vino in eis infidente,deinde infuſa aqua limpidiſſimum vinum effectum. Quare illa particula,Secũdum purificationem Iudæorum : nunquam in his vinum fuiſſe oſtendit. Nam cùm Paleſtina inopia aquarum laboret (rari enim illic fontes ſcaturiunt)hydriç illæ aqua ſemp
plenę ſeruabantur,ne ſi quando immundæ fierent, D
longius flumina petenda eſſent, ſed propè purgarentur.Sed qua nam gratia anteq̃ implerentur, nó fecit miraculũ,quod longè fuiſſet admirabilius? Siquidem aliud eſt ſubiectæ materiæ qualitatem mutare,aliud ipſam ſubſtantiam ex nihilo facere.Hoc profectò mirabilius,nó tamẽ ita credibile, & quod tam facilè potuiſſet multitudini perſuaderi : hac gratia miraculorum nonnũquam magnitudinem conſultò imminuit,vt facilius crederentur.Sed cur ipſe hydrias aqua non impleuit , deinde in vinum vertit,ſed miniſtris implendas mãdauit?Ipſam eandem ob cauſam , vt miraculi ipſos teſtes haberet, qui aquã hauſiſſent,ne qua fraus, ne quod præſtigium putaretur.Nam ſi contumaciores fuiſſent ad credendum, potuiſſent miniſtri teſtimoniũ perhibere ſe aquam hauſiſſe,& hydrias impleuiſſe.Accedit ad hoc,quòd hęreticorum dogmata in eccleſia
E pullulantia propter hoc euertuntur.Nam cùm ſint nónulli qui alterũ mũdi opificẽ,quę videntur opera condidiſſe aſſeuerant,horũ quoq; inſaniam cohibens , plura facit miracula ex ſubiectis ſubſtantijs. Nam ſi ipſe deo contrarius opifex fuiſſet,non vtiq; alienis vſus eſſet Chriſtus ad ppriæ virtutis demonſtrationẽ: hoc autẽ miraculo manifeſtè oſtendit ſe eum eſſe,qui vineas irrigat,pluuiam per vitis radicem in vinum vertit, cùm quod in planta longiori temporis ſpacio efficitur,id repentè in nuptijs operatus eſt. Cùm autem impleſſent hydrias, inquit:

Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerũt. Vt guſtauit architriclinus aquam vinũ factum, & nõ ſciebat vnde eſſet,miniſtri autẽ ſciebant qui hauſerant, vocat ſponſum architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primũ bonum vinum ponit,& cùm inebriati fuerint,tunc id quod deterius eſt:tu autem ſeruaſti vinum bonũ vſq; adhuc.)Rurſus hoc in loco nónulli calumniãtur hũc ebrioſorum fuiſſe cõuentum de guſtu differentium, corruptis homines moribus , nec idoneos qui miraculum iudicarent, F
vtpote qui nó viderint aqua an vinũ eſſet. Siquidẽ ipſe architriclinus, inquit, cũ inebriati fuerint,maximè hoc ridiculum. Verũtamen hanc ipſorũ ſuſpicionem tollit euãgeliſta:non enim conuiuas,inquit,de miraculo tuliſſe ſententiam , ſed architriclinum, qui ſobrius nil adhuc guſtauerat. Etenim nemo ignorat huiuſmodi in conuiuijs munera maximè ſobrijs & temperantibus demãdari, quorum ſolum officium eſt , vt debito ordine & apparatu omnia diſpenſentur. Idcirco ſobrium virum in miraculi teſtimoniũ adduxit. Non enim dixit Chriſtus, recũbentibus miſcerent, ſed ferrent architriclino.Vt autem guſtauit architriclinus aquam vinum factum, & nõ ſciebat vnde eſſet,miniſtri autem ſciebãt,vocat ſponſum architriclinus. Et quia nam gratia nó vocauit miniſtros?ita enim miraculum manifeſtius fuiſſet:quoniam neque ipſe Chriſtus manifeſtum fecit,ſed lentè & pedetentim miraculorum ſuorũ virtutem cognoſci voluit:ad hoc

ſi mini-

G si ministri tunc id narrassent, nemo eis credidisset, sed insanire potius arbitrati essent, cùm de homine opinione omniũ humili & abiecto id perhiberent testimoniũ, sed re ipsa cognouerũt. Neq; enim qui sibijpsis non crederent, alij fuissent crediturí. Propterea nó omnibus reuelauit miraculum, sed maximè idoneis certiorẽ cognitionẽ in posterum reseruauit, vt post aliorum signorum certitudinem, Infrà.4.f. hoc etiã crederetur. Siquidem in filij reguli curatione ostendit euangelista, hoc manifestius potuisse: hac enim maximè gratia regulus Christum vocauit, quòd illud signum audierat, quod his verbis significatur: Venit Iesus in Cana Galilææ, vbi fecit aquam vinũ. Neq; simpliciter vinum, sed optimũ. Eiusmodi enĩ Christi miracula, vt quę natura perfecta sunt, quàm longè pulchriora, melioraq; reddantur: ita & alia, distortũ membrũ, quàm sana validius reddebat. Quòd autẽ vinum & vinũ optimũ esset factum, nó ministri tantùm, sed & sponsus, &
H Architriclinus perhibuere testimoniũ: quòd a Christo factum fuerit, ministri qui aquam hauserant. itaq; quãuis tunc occultatũ esset miraculum, nó tamẽ diuti⁹ sileri poterat, sic multos & necessarios testes sibi in posterũ asciuit, & sanè credibile est sponsum non prorsus in his siluisse. Verùm euangelista expositio miraculo ad magis necessaria properat: necessariũ nanq; erat, vt aqua vinum & vinũ bonũ factum sciretur, nõ autẽ quod Architriclino sponsus dixerit. Multa enim signa prius obscura progressu temporis manifestata sunt ab his qui à principio viderunt: tunc Iesus vinum ex aqua fecit, tunc atq; etiã in præsentia lasciuas & infirmas hominũ voluntates mutare non desinat. Sunt enim pleri; hominũ nulla aqua meliores, frigidi, fluentes, semper mutabiles, huiusmodi homines ad dominũ adducendi sunt, vt eorum voluntates in vini similitudinem transferat, ne amplius labantur, sed præteri-
I torum compuncti, sibi & proximo lętitiæ efficiantur authores. Sed qui nam sunt hi frigidi? Qui fluxis præsentis vitæ rebus incumbunt, qui nõ contẽptis humanis seculi delicijs, gloriæ, potentiæ, diuitiarum sunt amatores. Hæc enim omnia fluxa & caduca sunt, & nusquam consistentia, quæ in præceps semper celeri impetu deferuntur. Siquidem qui hodie dives est, cras erit pauper: qui hodie in curru, præcone, lictoribusq;, & apparitoribus comitatus magistratum gerit, postridie nonnũquam in carcerem intruditur, & velit nolit, alijs omnia relinquit. Qui in delicijs vitam agit, qui conuiuijs dissoluitur, penè crapula ventrem disrumpit, ne vna quidem die potest in eadem satietate permanere, sed concocto cibo iterum ad id cõpellitur, nihil à torrente differens. Nam quemadmodum in eo prior fluxus alio superincumbẽte vrgetur, ita & nos alio post alium cibo indigemus. Huiusmodi est omniũ huius seculi rerum natura, vt quæ sortita est, retinere nunquã possit, sed semper fluant, semper trahantur: in delicijs autẽ & conuiuijs non solùm fluxus, sed difficultates multæ, & mala deprehendun- K
tur. Illa nãq; satietas tum corporis robur, tum animi minuit fortitudinem. Neq; ita fluuialium fluctuum vis ripas excedere & cõuellere solet, vt deliciæ, lasciuiaq; bonam valetudinẽ, & vires omnes facilè subtrahit. Quòd si medicos percontaberis, omniũ propè morborũ causas inde ortas inuenies. Vilis & tenuis, & simplex mensa bonę valetudinis mater est, ita eã medici appellarunt: & nõ ad satietatem crapulari, sanitatẽ & sanitatis parentẽ: cõtrà satietatem morborũ ipsa medica arte incurabilium dixerunt: quod perspicuũ est. Siquidẽ pedum, capitis, oculorũ, manuum ægritudines, paralysis, hydropisis, icteros, febres longæ & acutæ, & plures id genus morbi, nimia crapula contrahuntur, neq; enim vacat in pręsentia omnes enumerare, qui nó ex modico & temperato victu, sed voracitate & crapula ingenerãtur. Quòd si vis animi quoq; morbos hinc prouenientes intelligere, auaritia, iactantia, bilis, desidia, luxuria, omnis deniq; incontinentia hinc du- L
cit originẽ, nec secus ac asini animę immodicis mẽsis & tot beluis distractę luxuriant. Perstringam & dolores, anxietatesq;, quibus qui se his addixerunt, afficiuntur: omnes quidem enumerare non possumus, in summa breui totũ explicabo: varia nãq; & precioſa mensa nunquã auidè, nunquam cum voluptate fruũtur. Vt enim tenuis mensa bonæ valetudinis, ita & voluptatis mater est: & crapula vt morborũ, ita fastidij & fons est, & radix. Vbi enim satietas, ibi auiditas esse nullo pacto potest. Vbi nulla auiditas, quo pacto ibi voluptas erit? Propterea nó tantũ prudentia & valetudine prospera præstare diuitibus pauperes videmus, sed & lętitia. Quib⁹ manifestè cognitis, ebrietatem deliciasq; fugiamus, nõ in mensis modò, sed quæcũq; in rebus secularibus capiũtur, ea omnia spiritualiũ voluptate mutemus: & secũdum ꝓphetã: Delectare in domino, & Pſal.16.a.
dabit tibi petitiones cordis tui, vt præsentibus, & fu M
turis bonis perfruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, & spiritui sancto in sęcula, Amen.

Homilia.xxij.ex cap.secundo.

HOc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ.) Plurimũ nos diabolus vrget, plurimũ nostræ insidiatur saluti. Inuigilandũ est igitur, & contra illius impetus vnũquenq; se omni ex parte præmunire oportet: nam vel nimio aditu viam sibi quàm latissimã patefacit, paulatim vires accipit. Quòd si qua nobis salutis nostræ cura est, ne minima quidem in re eum nobis præualere permittamus, ne mox in maioribus præualeat. Summæ nãq; amentiæ est, vt cùm ille tantopere animarũ nostrarũ perditioni inuigilet, nos contrà pro nostra ipsorũ salute nõ eandem adhibeamus diligentiã. Hunc ergo non temerè in præsentia sermonẽ aggressus sum. Timeo ne in medio etiam tẽplo aliquando hic lupus deliteat non præuisus à nobis, & insidijs suis & nostra desidia, ouis aliqua à

A aliqua à grege & hac concione aberrãs diripiatur. Nam si eius vulnera sensu deprehenderẽtur, si corpus offenderetur, nó sanè esset difficile eius insidias pręcauere: verùm cùm anima inuisibilis inuisibiles plagas accipiat, summa nobis opus est vigilantia.
1.Cor.2.d Nec tantũ vnusquisq; sęipsum probet. Nemo enim nouit hominem, vt spiritus hominis qui in ipso est. Oratio omnibus in medium proponitur, cõmunis indigentibus medicina. Vnumquenq; auditorum, quod ad morbũ suũ facit, accipere oportet. Nescio qui ægrotent, qui bene valeant, idcirco de omnibus loquor affectibus, vt sibi quisq; accõmodatam medicinam inueniat. Nunc in auaritiam, nunc in delicias, nunc in luxuriam inuehimur, rursus virtutes laudamus. Timeo enim nequando vni nobis morbo vacantibus, alij quo magis laboret, medicinam
B non adhibeam. Si vnus hic esset, non tam necessarium ducerem multiplicem habere sermonẽ, sed in tanta concione plurimos esse affectus credibile est. Quam ob rem non immeritò hac vtimur orationis varietate, quæ in omnes diffusa, quo quisq; indigeat, inueniet: hac gratia & scriptura varia est, & varia loquitur, cùm in omnem hominũ naturam conditionemq; diffunditur, in qua omnes reperiri affectus necesse est: licèt non omnes in singulis his nos purgati, summa cum attentione, quæ nobis hodie proposita sunt, audiamus. Hoc, inquit, fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ. Diximus quosdam dicere, non fuisse hoc initium signorum, quæ illic facta sunt. Ego non contendo hoc. Illud affirmo, post baptisma Christum miracula facere cœpisse, ante nullum: hoc siue aliud primum fuerit post baptisma, non ad modum quæsitu necessarium ducimus. Et manifestauit gloriam suam.) Quo nam pacto? Nõ enim multi affuerũt, sed ministri tantũ, Architriclinus, sponsus. Quo, inquam, pacto manifestauit gloriã suam? Ex parte licèt, & non tunc, secutis tamẽ tẽporibus manifestauit, cùm
C omnes id miraculũ essent audituri. Hactenus nãq; prædicatur, neq; vspiam latet: nam quòd in illa die non omnes sciuerint, ex sequentibus constat, siquidem cùm dixerit, Manifestauit gloriam suam: addidit, Et crediderunt in eum discipuli eius.) qui etiam anteà admirati eum fuerunt. Vidésne tunc signa maximè fuisse necessaria, quãdo idonei essent discipuli, & præsto ad miracula accipienda? facilius enim crediturí erant, quorum prædicatione vniuersus orbis secutis temporibus in Christum credidit. Et quo nam modo sine miraculis eius quisquã habuisset cognitionẽ? doctrina, prophetia, miraculũ, sufficientia fuerunt, quę omniũ animos arriperent. Itaque iam anima familiarior magis idonea facta est, quæ signis & miraculis moueretur. Quare sæpe euangelistæ nihil operatum Christum dicunt, quandoquidem præsentes ad id accipiendum non essent idonei. Post hæc descẽdit in Capernaum ipse, & mater eius, & fratres, & discipuli eius, & ibi manserũt non multis diebus.) Qua nã gratia cum matre abijt in Capernaum? neq; enim illic vllum fe- D
cit miraculum, neq; incolæ rectè de ipso sentiebãt, sed multis flagitijs laborabãt, vt ipse Christus ostendit: Et tu Capernaum, vsq; ad cœlum delata, vsq; Lucę.10.c
ad infernum defereris. Quoniam, vt mihi videtur, cùm paulò pòst esset Hierosolymã ascensurus, ante Capernaum petijt, ne quocũq; fratres secum & matrem traheret. Parum igitur illic matris gratia cõmoratus, iterum miracula aggreditur. Propterea inquit, quòd nó multò pòst accẽdit Hierosolymã, paucis itaque ante Pascha diebus baptizatus venit Hierosolymam, vbi rem mirã aggressus est. Venit in templum, & vẽdentes oues, boues, columbas, & nũmularios sedentes eiecit.) Alius euãgelista eũ dicentem meminit: Nolite facere domũ patris mei Mat.21.b.
speluncam latronũ: hic autẽ, inquit, Domũ ne- Lucę.19.g
gociationis.) Non vt inuicem discordent, sed quòd bis eos eiecerit, non eodem tẽpore: sed hoc in operum suorum initio, illud iam passionis tempore ap E
propinquãte: quare vehemẽtiori castigatione vsus, latronum speluncam appellauit, nunc in ipso principio remissius agit, ex quo verisimile est illud iterum factum. Præterea quæsitu dignum est, qua gratia adeò Christus hic indignatus est, & maximè cùm aliãs iniurijs, contumelijsq; affectus, Samaritanus & dæmonium habens appellatus, nihil tale fecerit: nunc non contentus flagello, verbis etiam in eos inuehitur? Contrà, cur Iudæi qui in collatis beneficijs Christum accusabant & persequebantur, cùm credibile esset tam acri castigatione grauius excandescere, æquo animo tulerunt? Nulla enĩ in eum contumelia vsi sunt, sed quod signum, inquiunt, ostendis nobis, quia hæc facis? Animaduertis inuidiam incredibilem, & quo nam pacto in alios collata beneficia magis eos iritabant? Sed cùm speluncam latronum ab his tẽplum fieri dicit, ostendit, quæ vendebantur, à furto, rapina, auaritia, & alienis calamitatibus comparata: cùm au- F
tem domũ negociationis, impudentes eos in negociando significat. Sed qua gratia hoc fecit, cùm morbos esset sabbato curatur⁹, & alia fiebant⁹, quę illis transgressio legis videbantur? Ne dei contemptor & patri contrarius existimaretur, id fecit, vt eorum tolleret suspicionem. Non enim par erat, vt qui pro templi honore tantam ostendisset indignationem, ab eius domino alienum animum haberet. Sufficientes sanè erant superiores anni, quibus legi paruerat, qui eius erga legislatorem reuerentiã ostenderẽt, quòdq; nõ præuaricaretur: atqui cùm credibile esset superiorem vitam aut obliuioni mandatam, aut incognitam, vtpote in paupere & vili casa educati, & cum vilibus conuersati, iam in omni frequentia prope diem festum, cùm multi concurrererẽt, hoc sui facit experimẽtũ. Neq; tãtùm illos eiecit, sed euertit mẽsas, dispersit argentum, vt illi secum reputarent, quòd qui se pro domus honore periculis exponeret, eius dominum minimè contemneret. Neq; simulationẽ in ipso quispiã poterat con-

G terat coniectari,cùm nó verbotenus monuiſſet,ſed periculis & cótumelijs in medio vulgi & ſacerdotum furori ſe obieciſſet,rem minimè contemnendam peregit. Hoc ſanè nó ſimulantis,ſed nihil pro diuini templi honore recuſantis officium fuit,hac gratia operi verba conſenſerunt. Non enim dixit domum ſanctam, ſed patris mei. Patrem appellat, neq; Iudæi indignantur : ſimpliciter nanq; patrem acceperũt. Cùm autẽ in poſterum expreſſius ſe illi æqualem oſtendit,tunc exacerbati ſunt. Quid igitur illi? Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis?) O ſummã dementiam,quo nam ſigno opus erat,cùm malefacta corriperet,& dei domum tanta purgaret ignominia? Zelus ille pro domus dei honore maximum fuit virtutis ſignum,quod boni aduerterunt. Recordati nanq; ſunt diſcipuli eius
Pſal.68.b tunc,quia ſcriptum eſt: Zelus domus tuæ comedit me.) Illi autem prophetiæ nó meminerunt, ſed ſignum quærebant, dolebant turpe lucrum auferri,
H & vt eum ab incepto auerterent, ad miraculũ trahere adnitũtur,ideo à ſignis abſtinuit,vt anteà cùm
Mat.16.a. & Luc.11 d. idem peterent:reſponderat enim, Generatio mala & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei,niſi ſignum Ionæ prophetæ: Sed tunc quidẽ manifeſtius, nunc latentius, ob nimiam eorum ſtultitiam. Neq; enim qui primùm nó petentibus ſignũ dederat,petentibus negaſſet,niſi prauam & fraudulentam eorum mentem cognouiſſet.Intellige,queſo,quid ſtatim rogauerint:intellige malitię plenam percontationem, conſentaneum erat, vt Chriſtus eam curam ſuſciperet, & tandem domus ignominia cómoueretur:illi autẽ accuſant, & vendere ſibi licere contendunt, neq; à vendendo deſiſtendum, niſi ipſe ſignum oſtenderet.Quid ad hęc Chriſtus?

Soluite,inquit,templum hoc,& in tribus diebus excitabo illud.)Multa tunc obſcura ad eos locutus eſt,quæ ad implendam prophetiã erant futura cla
I riſſima : vt nunc contigit. Nam cùm reſurrexiſſet, inquit,à mortuis, recordati ſunt diſcipuli eius,quia hoc dicebat de corpore ſuo : & crediderunt ſcripturæ & ſermoni quem dixit Ieſus. His verbis alij dubitabant, alij reſponderunt : Quadraginta ſex annis ędificatum eſt templum hoc,& tu tribus diebus excitabis illud?) Secundam templi ædificationem meminerũt, prima nanq; viginti annis abſoluta eſt. Sed qua gratia dubitantibus nó aperuit, ſe templum carnem ſuam appellare? Euangeliſta id interpretatur,Chriſtus tacuit.Qua inquam gratia?quoniam ipſius verbis fidem non adhibuiſſent: quòd ſi diſcipuli non erant idonei,qui ea audirent, multò minus turbę.Inquit enim, Cùm ſurrexiſſet à mortuis,tunc recordati ſunt, & crediderũt ſermoni & ſcripturæ.) Duo nãq; eis ꝓponebãtur,alterum reſurrectio,alterum longè maius,an deus in ipſo eſſet:vtrũq; his verbis ſignificauit,Soluite templum hoc,& in tribus diebus excitabo illud.Quod & Paulus nó paruum eſſe diuinitatis ſignũ oſten-
Rom.1.a. dens,inquit:Qui prædeſtinatus eſt filius dei in virtute ſecundum ſpiritum ſanctificationis ex reſurre K
ctione mortuorũ Ieſu Chriſti.Quare & hic & alibi ſæpenumero hoc ſignũ in medium affert : Cùm Infrà.8.d. exaltaueritis,inquit,filium hominis, tũc cognoſcetis quia ego ſum.& iterum : Non dabitur vobis ſi- Ionæ.2.& Mat.16.a. gnum,niſi ſignum Ionæ prophetæ. Et hìc iterum: In tribus diebus excitabo illud. Quoniam hoc vel maximè argumento ſe non eſſe purum hominem, & mortem ſibi ſubeſſe,& eius vim & bellum grauiſſimum mox ſoluturũ oſtendebat.idcirco inquit, Tunc ſcietis.Tunc,quãdo? quando videlicet in reſurrectione orbem terrarum ad me traham, tunc ſcietis me vt deum & dei filium dilectiſſimum, ad paternam vlciſcendam contumeliam hoc feciſſe. Quid tandem? Non dixit quibus ſignis à negociatione mala abſtinere oporteret,ſed daturũ promiſit,quoniam id eos magis irritaſſet,hoc autẽ magis exterruit. At illi nihil reſponderunt,cùm id incredibile videretur,& vt impoſſibile percontari negle
L xerunt.Quòd ſi ſanæ mentis fuerunt,quod tũc incredibile viſum erat,poſt tot ſigna & miracula ꝓfectò quęrere & percontari debuiſſent,vt eam ſoluerent dubitationẽ : ſed ſtulti,aut eius verbis aures nó adhibebãt,aut iniqua interpretatione deprauabant: ꝓpterea Chriſtus obſcurè ad eos locutus eſt. Eſt autẽ hoc in loco quæſitu dignum,quomodo diſcipuli Chriſtũ à morte reſurrecturum ignorabãt? Quoniã adhuc ſpiritali gratia indigni erant.Ideoque cùm frequenter eis Chriſtus reſurrectionem prædixiſſet, nihil tamen manifeſtè intellexerunt, ſed quid id eſſet inuicem percontabantur. Videbatur enim haud quaquam credibile, quòd ſeipſum poſſet aliquis ſuſcitare,& ita ſuſcitari. Nec aliã ob cauſam Petrus reprehenſus eſt, quàm quòd cùm nihil de reſurrectione ſciret,inquit : Abſit à te do- Matt.16.c mine. Neq; Chriſtus ante rem ipſam hoc manifeſtè diſcipulis reuelauit, ne ſcilicet à principio tan-
M quam rei maximè incredibili diffiſi perturbarẽtur: neq; enim adhuc planè norant quis eſſet. Manifeſtis nanq; operibus nemo non credidiſſet: ſolo autem verbo non ita fides præſtari aſſolet.Hac ratione obſcurè primùm locutus,cùm re ipſa fidem cófirmauit,tunc & verbis prudentiam,& tantam ſpiritus gratiam infudit,vt repentè omnia ad ſe traheret. Ille vobis cómemorabit omnia,inquit.Nam Infr.14.d ſi vno duntaxat veſperi pudore abiecto diſcipuli fugientes, Chriſtum negauerunt:minimè ſuperioris temporis operum & verborum eſſent recordati, niſi ſpiritus ſancti gratiã ſupernè affati accepiſſent. Quod ſi à ſpiritu, inquiet quiſpiam, audituri erant:quid oportuit Chriſtum id prius cómunicare,præſertim cùm non intelligerent?Quoniam nó docuit eos ſpiritus,ſed Chriſti doctrinã in memoriam reduxit: quod nó parum in eius gloriam ceſſit. Spiritus itaq; gratiæ infuſio,tam larga,tam exuberans à dei gratia ortum habuit,inde ſua ipſi virtute donum conſecuti ſunt. Vitæ enim honeſtate atq; ſapientia effulſerũt,magnos ſubierunt labores,

& preſen-

A & præſentem contempſerunt vitam, nullius eam momenti arbitrati, hinc ſuper omnes elati,tanquã aquilæ leues altè volãtes,operibus ſuis in ipſum cœlum euaſerũt. Hinc ineffabilẽ ſpiritus ſancti gratiã conſecuti ſunt. Hos & nos dilectiſſimi imitemur, neq; extinguamus lãpades, ſed eleemoſyna clariores reddam⁹.Huius ignis lux ita ſeruatur,ſi in vaſa oleum dum hãc vitã viuimus,colligamus:quod nobis neq; poſt hinc migrationẽ amplius,neq; niſi per manus pauperũ colligere permittitur. Colligamus inq̃ abũdè,ſi cũ ſponſo ingredi volum⁹: ſin minus, excludemur.Impoſſibile enĩ, ipoſſibile inq̃ eſt,etſi innumera facíamus bona,ſine eleemoſyna cœleſtis regni vel veſtibulum quidẽ attingere.Quã ob rem multa in pauperes vtendum eſt liberalitate,vt arcanis & ineffabilibus illis fruamur bonis : quæ vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate
B domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto,nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.xxiij.ex cap.ij.&.iij.

QVm autẽ eſſet Hieroſolymis in Paſcha in die feſto,multi crediderũt in nomíe eius.) Chriſti tẽporibus alij in errore perſtabant, alij veritatem oppugnabant,nonnulli eam comple xi paulò pòſt deſerebãt,hos Chriſtus ſeminibus cõ parauit,radices tantùm in ſuperficie diffundẽtibus, quæ quãprimũ areſcunt. Hos nobis euangeliſta in præſentia ſignificat. Cùm autem eſſet Hieroſolymis in Paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine eius,videntes ſigna quæ faciebat. Ipſe autem Ieſus non credebat ſemetipſum eis, eo quòd ipſe noſſet eos.) Firmiores erant diſcipuli, non ſignorum tantùm gratia,ſed doctrinæ Ieſum ſecuti. Qui craſſiori erant ingenio, ſignis trahebantur: acutiori verò, prophetis & doctrina : quibus qui crediderant, ſignis deinde magis confirmabantur,
Infrà.10.g C hos Chriſtus beatos appellauit. Beati qui non viderunt & crediderunt. Quòd autem hi non verè crederent, ex ſequentibus oſtendit: Ipſe enim, inquit, Ieſus non credebat ſeipſum eis. Quare? Eo quòd ipſe noſſet omnes, & quia ei opus non erat, vt quis teſtimonium perhiberet de homine : ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine,hoc eſt,non curabat exteriora verbo,qui in ipſos animos ingreditur,qui in humanas cogitationes irrumpit, qui eorum feruorem mox infrigeſcere cognoſcebat:neq; ac ſi perfecti eſſent diſcipuli, eis fidebat, nec arcanorum doctrinã tanquam fidelibus credebat: Humanorum autem cordium cognitio ſolius dei eſt,
Ado.1.d. qui ea formauit. Tu enim,inquit, cognoſcis corda ſolus. Non opus erat Ieſu teſtibus,ad eas quas formarat mentes cognoſcendas. Norat igitur eorum infirmitati non credendum. Homines enim,vtpote qui neque preſentia,neq; futura intelligunt,cum fraudulentis & inſtabilibus ſæpenumero res ſuas ſine ſuſpicione communicant: Chriſtus autem abſcondita cordium manifeſtè intuebatur. Tales mul
D ti ſunt his quoq; temporibus, qui ſibi fidei nomen vendicant,facilè ad credendum adducũtur,his neq; nunc Chriſtus fidit, plurima occulit : & quemadmodum nos non eodem modo amicis nomine & re credimus, ita neque deus. Audi quid diſcipulis
Infrà.15.b dicat:Nó iam vos dico ſeruos.Vos amici mei eſtis. Vnde, & quam ob rem? Quia quæcunq; audiui à
Ibidem. c. patre, nota feci vobis. Hac gratia nulla Iudæis ne petentibus quidem ſigna oſtendebat,quoniam tentandi gratia percontabãtur. Nónne & nunc quoq; ſignorum petitio tentantium eſt? Sunt ſanè & hae noſtra ætate qui quærant,quare & nunc ſigna non fiunt? Si fidelis es,vt oportet:ſi Chriſtum diligis, vt diligendus eſt, non indiges ſignis : ſigna enim incredulis dantur. Cur igitur,inquis, Iudæis non data ſunt? Sunt inquam maximè. Quòd ſi petentes aliquando non acceperunt, ideo factum eſt, quoniam non vt ab incredulitate deſiſterent, ea quærebant:ſed vt magis malitia ſua obdurescerent.
E Erat autem homo ex phariſæis,Nicodemus Cap.III. nomine, princeps Iudæorum, hic venit ad Ieſum nocte.) Hic in euangelicæ narrationis progreſſu
Infrà.7.g Chriſto opitulatur: dicit enim,Lex noſtra non iudicat quenquam,niſi prius audiat ab eo & cognoſcat quid faciat. Aduerſus hunc Iudæi indignati
Ibidem. dicebant: Interroga & vide,quòd propheta ex Galilæa non ſurrexit.Hic etiam poſt paſſionem multum diligentiæ in ſepulturam dominici corporis adhibuiſſe perhibetur. Venit enim, inquit, & Nicodemus,qui venerat ad Ieſum nocte primùm,fe-
Infrà.19.g rens mixturam myrrhæ, & aloes quaſi libras centum : hic nunc afficiebatur quidem Chriſto , non tamen vt oportebat,neque quo debebat animo,ſed adhuc Iudaica imbecillitate detinebatur : ideo nocte venit,quia interdiu formidabat. Sed clemẽtiſſimus deus,neq; tam frigidum affectũ pepulit, neq; obiurgauit, neq; indignum ſua duxit doctrina, ſed multa cum manſuetudine eum alloquitur,& arca-
F na aperit,obſcurè quidem,aperit tamẽ:quippe qui longè magis venia dignum exiſtimauit, quàm qui malitia percontabantur. Illi enim nullo pacto poterant excuſari : hic etſi reprehenſioni, non tantæ tamen erat obnoxius. Quomodo igitur euangeliſta nihil tale de Nicodemo dixit, quẽadmodũ ali-
Infrà.12.f. bi,quòd ex principibus multi crediderunt in eum, propter Iudæos autem non confitebantur,ne extra ſynagogam fierent? Quia id totum ex nocturna
G profectióe ſignificauit.Quid ergo,inquit? Rabbi, ſcimus quòd à deo veniſti : nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis,niſi fuerit deus cum eo.) Adhuc humi vertitur Nicodemus,adhuc humanam de Chriſto habet ſententiam, & tanquam de propheta loquitur,nihil altũ ꝓpter ſigna coniectatus.Scimus,inquit,quòd à deo veniſti magiſter. Quid ergo noctu venis, & clanculum,ad eum qui diuina loquitur, qui à deo venit? Quid non apertè profiteris? Sed hoc neq; dicit, neq; reprehendit Ieſus. Calamum enim contritum non confringes, Eſa.42.a. inquit,&

Esa.42.a. Iuſtrà.12.g G inquit,& linum ardens nó extingues. Nó dicet,inquit,neq; clamabit.Et iterum:Non veni vt iudicem mundum,ſed vt ſaluum faciã. Nemo poteſt hęc ſigna facere,quæ tu facis,niſi fuerit deus cum eo.) Adhuc ſecũdum hæreticos loquitur, qui dixerunt Chriſtum in operibus ſuis alterius indiguiſſe auxilio.Quid ad hoc Chriſtus?Conſidera quęſo humilitatem incredibilem.Noluit dicere ſe nullius egere auxilio,omnia ſuapte facere poteſtate,eſſe dei dilectiſſimũ filium, & eiuſdem qua pater potentiæ,eo quòd difficile creditu videbatur. Quod enim ſemp dixi,& nunc dicam, curæ erat Chriſto a principio non tam quísnam eſſet oſtendere, q̃ vt crederetur nihil cótra patris facere voluntatem. Ideoq; verbis ſæpenumero humilioribus locutus eſt,re autẽ quid poſſet,oſtendit. Miracula virtute ſumma operatus

H Lucę.5.c. Acto.9.g. Mat.12.a. Marc.2.a. Ibidẽ.4.d Ibidẽ.2.b. Lucæ.8.d. Matt.15.c Ibidẽ.21.a Lucæ.23.f Exo.20.c. &Mat.5.d Mat.4.c. eſt.Volo,inquit,purgare. Tabitha ſurge. Extende manũ.Dimittuntur tibi peccata tua. Tace,obmutęſce.Tolle grabbatũ tuum, & vade in domũ tuã. Tibi dico malum dæmoniũ exi ab hoc.Fiat tibi vt vis. Si quis vobis aliquid dixerit,dicite, quia domino his opus eſt. Hodie mecũ eris in paradiſo. Audiſtis quia dictũ eſt antiquis,Non occides:ego autẽ dico vobis,quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio.Venite poſt me, faciam vos piſcatores hominũ.Sic in omni euangelio ſummã eius deprehendimus in rebus authoritatem. Et quónã pacto ei quiſpiam credidiſſet, niſi ſecundum iuſſa res finẽ aſſecutæ eſſent ? Potuiſſent inania derideri precepta.Verũm cùm re euenerint,etiam inuitis ſilentium impoſuit.Ex ſolis enim verbis Iudęi, vt erant impudẽtes,ſtultitiam eius arguere potuiſſent. Quã ob rem hoc in loco Nicodemũ alloquens,nihil altum attingit,ſed obſcurè ex humili ad ſuperna erigit,admonetq; ſe ſibijpſi ſufficientem ad facienda miracula. Perfectum enim ipſum genuit pater nullius indigentem, nullius rei humilis aut abiectę par

I ticipem. Sed videamus quomodo hoc confirmet. Dixerat Nicodemus: Rabbi , ſcimus quia à deo veniſti magiſter, & quòd nemo poteſt facere quę tu facis,niſi fuerit deus cum eo.)Exiſtimauit ſe magnum aliquid dixiſſe. Quid Chriſtus?Vt oſtẽderet nondum verę cognitionis veſtibulum attigiſſe, ſed extra regiam aberrare,& ipſum,& quicũq; eadem eſſet ſententia,reſpondit: Amen amen dico tibi, niſi quis natus fuerit denuò , non poteſt videre regnum dei.) hoc eſt,niſi iterum naſcaris,& vera imbuaris doctrina,longè à regno dei aberras.Sed obſcurè dixit,& vt æquiori animo toleraret:nó apertè ad ipſum ſermonem vertit , ſed indefinito vtitur verbo,Niſi quis renatus fuerit tantùm : non dicens ſiue tu,ſiue quis alius,talem de me habet opinionẽ, in regnum nó recipietur.Quod niſi hac ratione dixiſſet, nihil ſanè ad propoſitũ id reſponſum. Hoc ſi Iudęi audiſſent, irriſiſſent profectò, & abijſſent. Nicodemus autem & in hoc diſcendi ſtudium prę ſe tulit , & propterea obſcurè aliquando loquitur Chriſtus,vt audientes attentiores reddat.Siquidem clarum & manifeſtum verbum fugit nónunquam K auditorem , obſcurum autem etiam diligentiorem efficit. Sententia autem eſt , Niſi genitus fueris denuò,hoc eſt , niſi ſpiritus per regenerationis lauacrum particeps efficiaris,non poteris veram de me opinionẽ concipere. Iſta tua non ſpiritalis, ſed animalis opinio eſt. Non tamen his verbis vſus eſt:noluit enim pro viribus, & cognitione ſua loquẽtem perterrere,ſed ad maiorum cogitationẽ ſine ſuſpicione erigit.Niſi quis renatus fuerit denuò.Denuò, hoc in loco,alij è cœlo,alij iterum exponũt.Quippe qui nó ita naſcitur,non poteſt videre regnũ dei. Regnum dei ſeipſum ſignificat,oſtendens non eſſe id tantùm,quod videtur,ſed alijs opus eſſe oculis vt videatur. Ad hæc Nicodemus: Quomodo,inquit,poteſt homo naſci cùm ſit ſenex?) Rabbi eum appellas,& à deo veniſſe dicis,& eius verba nó intelligis? eo etiam verbo vteris , quod multam affert perturbationem.Ea enim particula,quomodo,non L multùm credentium, ſed adhuc terrena ſapiẽtium eſt.Nam & Sara propterea riſit,quia quomodo pâ Gene.18.b rere poſſet cogitauit , & alij multi hoc verbo fide exciderunt.Hæretici quoq; hinc in ſua perſtant opinione, alij quidem quomodo natus eſt Chriſtus, alij quomodo carnem accepit interrogant,& mentis ſuæ imbecillitati immẽſam illam & ineffabilem ſubijciunt ſubſtantiam , quæ importuna curioſitas ſapientibus fugienda eſt. Neq; enim qui quomodo percontãtur,id ſcient,& à vera excident fide. Propterea Nicodemus cùm dubitaret, modum inquirit : id enim ſibi dici intelligebat , perturbatur, & rem non intelligit.Nam cùm ad Chriſtum tanquã ad hominem veniſſet , audiretq; quàm ab homine longè maiora,& quæ nemo vnquam audierat:primùm ad id mentem erigit,caligine tamen perſtringitur,neq; perſtat in fide,rei difficultate huc illucq; diſtractus. Ideo non poſſe id fieri primùm aſſerit, M inde apertius ſibi declarari rogat. Nunquid,inquit,poteſt in ventrẽ matris ſuæ iteratò introire,& renaſci?) Animaduertite quo nam pacto, qui humanis rationibꝰ ſpiritalia admiſcet,ridicula loquitur,& delirat tanquã ebrius, quoties diuinorũ ſenſum perſcrutatur,neq; eũ accipit. Audiuit generationẽ,ſed ſpiritalẽ nó intellexit:ſed ad carnis traxit vilitatẽ,& tam admirabilẽ profundamq; doctrinã naturali neceſſitati conglutinauit,deliramẽta & ridiculas,pponit dubitationes:idcirco Paulus,inquit, quòd animalis homo non ſuſcipit ea quæ ſpiritus 1.Cor.2.d ſunt.Verùm Nicodemus Chriſtum reuerenter alloquitur,nó intellexit quę diceret,& impoſſibile id arbitratur,hoc tamen conticet.Duo ei dubitationẽ faciebant, & generatio talis & regnum,neq; enim regni nomẽ auditum erat à Iudęis vnquã,neq; huiuſmodi generatio.Primũ autem priorẽ partem aggreditur,quæ maximè eius mentem mouerat. Nos autem horum nó ignari,diuina myſteria perſcrutari caueamus,neque rerum humanarum neceſſitate illa agi exiſtimemus,ſed pietate ſumma omnia intelliga-

A intelligamus, ſcripturis fidem adhibeamus. Curioſus nanq; & nimius rerum diuinarum perſcrutator nihil proficit,nihil inuenit præter vltimum ſupplicium.Audis natum Chriſtum,crede:quomodo,no li diſquirere , neq; propter hoc tollas generationẽ, quod vltimæ ſtultitiæ eſt. Nam ſi Nicodemus, generatione non illa ineffabili , ſed hac,quæ ei gratia prouenit,audita,quoniam nihil magnũ animo concepit,ſed terrenis tantùm inhæſit,tenebris perfuſus eſt : quantò hi digni ſupplicio,qui admirandam illam & omnẽ ſuperantem rationem & intellectum tanto ſtudio quærunt , inueſtigant, perſcrutantur? Nihil enim tam obſcuris obducitur tenebris,quàm humana cogitatio, quæ omnia ad terram reducit, nec patitur cœlitus lumen accipere , viliſſima profectò & ad lutum omnia referens:ideo ſuperna nobis aqua opus eſt, vt abluti & quãtùm fieri poteſt, mundi cœlum petamus , & cœleſtibus imbuamur diſciplinis : hoc autẽ & animi bonitate & vitæ re-

B ctitudine aſſequimur:neq; enim intempeſtiua inue ſtigatione duntaxat , ſed corruptis quoq; moribus humana mens in tenebris verſatur. Quare Paulus 1.Cor.3.a. ad Corinthios, inquit,Lac vobis potum dedi , non eſcam.Nondum enim poteratis,ſed ne nunc quidẽ poteſtis : adhuc enim carnales eſtis. Cùm ſit inter vos zelus & contentio, nónne carnales eſtis? Et ad Hebræos,& alibi frequẽter hanc malorũ dogmatum cauſam Paulum afferentem quiuis videre poterit.Anima enim affectibus implicita,nequit profectò magnum aliquid,aut generoſum intueri, ſed tanquam lippitudine quadam perturbata, in tenebris verſatur. Mentis igitur oculos à tam grauiſſimo morbo liberemus, illuminemus, nolimus inter ſpinas ſemen iãcere.Quę nam hęc ſpinarum copia noſtis,etſi tacemus,ſæpenumero audiſtis Chriſtum præſentis vitæ ſolicitudines & diuitiarum fraudes,

C ſpinas appellaſſe, & meritò ſanè. Nam quẽadmodum ſpinæ ſteriles ſunt, ita & diuitiæ. Quẽadmodum illę qui tangunt,lacerant:ita harum cupiditas. Quẽadmodum facilè igni cõprehẽduntur,& odio habẽtur agricolis:ita huius ſeculi negocia. Poſtremò vt inter ſpinas ferę,viperæ,ſcorpij,deliteſcunt: ita in fraudibus diuitiarũ.Verũenimuero dilectiſſimi,ſpirituſſancti igne & ſpinas cõſumamus,& beſtias effugemus:vt agricolę agrum purgatũ reddamus, inde ſpiritalibus aquis irrigemus , plantemus oliuam fructiferã,plantã vtiq; mitiſſimã & ſemper virentẽ,quæ illuminat,quæ nutrit , quæ bonam facit valetudinem:hæc eleemoſynæ ſunt officia, quæ tanquam ſignaculum eſt eam poſſidentibus. Hæc planta ne morte quidẽ areſcit,ſed ſemper viret,mẽtem illuminat , animi vires nutrit,ac etiã robuſtiores efficit.Hanc ſi perpetuò amplectemur,fidenter & ſponſum adire , & thalamũ ingredi poterimus: cuius vtinam omnes fiamus participes,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto,nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.xxiiij.ex cap.tertio. D

Respondit Ieſus, & dixit: Amẽ amen dico tibi,niſi quis renatꝰ fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nó poteſt ſtroire in regnũ dei.) Pueri ſingulis diebus ad magiſtros proficiſcẽtes, & doctrinam accipiunt, & acceptã recitant,nunq; vacantes,vt ſcientię poſſeſſionem adipiſcantur,interdum noctes diebus iungunt,& adhuc ꝓ caducis & fluxis rebus ſępenumero illos cogitis:nos autẽ à vobis qui perfectiori eſtis ætate, non tantũ exigimus, quãtùm vos à liberis veſtris:non enim ſingulis diebus,ſed duobus tantũ,& breui eorũ parte,vt vos labore leuemus,hortamur orationi noſtræ aures adhibeatis.Ad hæc & paulatim vobis ſcripturarũ dicta decerpimus,vt facilè accipere,in mentis veſtræ theſauris recondere,memoriæ mandare , mandata alijs diligẽter exponere poſſitis:quod profectò aſſe quimini,niſi perquã ſomnolẽti,& deſidiæ dediti,& E puerulis longè hebetiores ſitis.Accipiatis igitur dilectiſſimi ,quæ heſternã concionẽ ſequũtur. Hæſitabat Nicodemus,& de huius ſeculi generatione locutum Chriſtum arbitratus. Impoſſibile,inquit, ſenem naſci denuò.) Animaduerte nunc quomodo iterum Chriſtus,quã generationẽ dicat manifeſtius oſtendit : difficilem quidem ei qui ſecundum animã tantùm percontabatur , potentem tamen â terrenæ cogitationis humilitate erigere auditorem. Quid ergo dicit ? Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto,nó poteſt introire in regnum dei. Tu impoſſibile dicis,ego tam neceſſarium,vt aliter quis ſaluus eſſe nó poſſit: quippe quæ maximè neceſſaria ſunt,ea etiam facilia fecit deus. Terrena & ſecundum carnẽ generatio ex puluere eſt, ideo recondita ſunt ei cœleſtia.Quid enim cómune terræ cum cœlo?Spiritalis cœleſtes nobis portas perfacilè aperit , intelligitis quot veſtrũm in tenebris ſitis? Exhorreſcite,gemite,formidoloſæ minæ ſunt,formidoloſa ſententia. Non poteſt,inquit,qui non re- F natus fuerit ex aqua & ſpiritu introire in regnum cœlorũ. Non ita ſentiebat Nicodemus.Nihil enim peius eſt,quàm humanis rationibus ſpiritalia ſubijcere.Hoc illum impedit,ne quid magnum,ne quid profundum contemplaretur. Ideo nos fideles appellamur, vt humanarum cogitationũ vilitate contempta,ad fidei altitudinem euadamus,& quæ nos manent bonorum cognitionem hauriamus.Quod ſi Nicodemus intellexiſſet , non ſanè impoſſibile dixiſſet , qua vt abduceretur ſententia, quam diceret generationem Chriſtus oſtẽdit, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto , non poteſt introire in regnum dei. Voluit eum minis perterrere & ad credendum allicere , ne impoſſibile arbitraretur, & vt carnalis generationis opinionem tolleret,aliam(inquit) Nicodeme generationem dico. Quid ad terram deolueris? Quid hanc naturali ſubijcies neceſſitati ? Alius partus hic & excellentior nihil cum terrenis communicat , nomine tantùm hæc generatio conuenit , re longè differt.

Reijce

G Reijce cõmunem consuetudinẽ:alium partum induco,quo humines renasci volo: alium generationis modum affero. Formaui ex terra & aqua,non vtile vas euasit,sed deterius factum est:nó amplius aqua & terra fingendum est, sed aqua & spiritu. Quòd si quis interroget,quomodo ex aqua,rursus ego illum,quomodo ex terra?Quomodo lutum in aliam transiuit materiam?Quomodo vnius speciei subiectum,terra enim sola erat,varia & diuersa effinxit?Vnde ossa,nerui,arterię,venæ? vnde mẽbrana & vasa organica?vnde hepar,splen,cor?vnde cutis,sanguis,phlegma,cholera?vnde tot operationes, tot coleres?hęc enim nó terrę sunt,neq; luti.Quomodo terra accepto semine germinat, caro acceptum corrũpit?Quomodo terra cõmissa nutrit,caro his nutritur,nó nutrit? Terra collecta aqua vinum facit, caro id sæpenumero acceptũ in aquam vertit.Vnde igitur caro ex terra est,cùm contrariã
H terræ operationem ostendat?Sanè ratione inuenire nó possumus,fide sola possum⁹.Quòd si quę quotidie videmus & tangimus, fide indigent: quantò magis arcana illa & spiritalia?Nam quẽadmodum terra inanimata,immobilis,diuina voluntate ad tãta miracula producenda vires accepit:ita spiritu & sensibili aqua omnia hęc admirabilia,& humanam excedentia cogitationẽ facilè exoriuntur.Noli igitur, quoniam hæc non vides, diffidere: neq; enim animam vides, tamen animam esse & eam te habere & aliquid præter corpus esse nó dubitas. Verùm Christus non hoc, sed alio exemplo Nicodemum allicit.Siquidem anima incorporea est, Nicodemus verò crassioribus adhuc cogitationibus versabatur. Medium igitur adduxit exemplum, quòd non ad solidi corporis naturam, neq; ad incorpoream ascendit,hoc est venti impetus: & primũ ab aqua orditur,quæ tenuior est quàm terra, crassior
I quàm ventus. Quemadmodum enim in principio elementum terra subiecta est, totum autem opificis dei fuit: ita hoc in loco elementũ aqua subijcitur,verũtamen totum spiritalis est gratiæ: & tunc quidem in animam viuentẽ factus est homo,nunc in spiritũ viuificantem. Verùm magna est differentia:anima enim vitam alicui nó dat, spiritus autem non modò per se viuit, sed alijs vitam largitur: ita mortuos suscitarunt apostoli. Et tunc quidem post factam creaturã homo formatus est,hìc autem cõtrà.Siquidem ante nouam creaturam nouus homo creatur,& primus nascitur,& tunc mundus transfiguratur. Et quẽadmodum à principio totũ formauit,ita nũc totũ creat.Et tunc,Faciamus,inquit, Gene.2.c.
ei adiutoriũ:hìc minimè.Quippe qui spiritus sancti gratiã accipit,nulla alia re indiget.Qui in Christi corpore perficitur, quonã alio ei opus est auxilio? Tunc ad dei imaginẽ fecit hominẽ, nunc deo familiarem reddidit. Tunc pisces & feras homini subiectos fecit,nunc supra cœlos nostrum ppagauit imperiũ.Tunc paradisi incolam constituit,nũc cœlum aperuit.Tunc sexta die factus est, nũc prima & ipso principio vnà cum luce. Ex quibus o- K
mnibus constat,quòd ad aliam meliorẽ,& nullum finem habiturã vitam hæc efficiebãtur. Prima igitur formatio ex terra, hoc est Adæ: altera ex eius latere,mulieris videlicet:tertia ex semine, vt Abel. Verũ nullam harũ quomodo,& qua fiant ratione, assequi possumus,quanquã crassiora sint.Quonam igitur pacto de intellectuali per baptismum generatione, & tam admirabili partu rationem reddemus,quæ longè altiora sunt, & subtiliora? Nam & angeli qui affuerunt, tam inenarrabilis operis modum minimè enarrare possent.Affuerũt duntaxat, & viderunt,nihil tamen operati sunt,sed pater tantùm,& filius,& spiritus sanct⁹.Pareamus igitur diuinæ sententiæ,quæ sensu ipso visus certior est.Visus enim sępenumero fallitur,illa minimè.Nã cùm omnia quæcũq; sunt deus effecerit, dignus sanè est cui fides adhibeatur,cùm de suo quicq̃ afferit opificio.Quænã ergo diuina sentẽtia est?Quòd genetio est res perfecta,quòd si quis quomodo per- L
contabitabitur,silentiũ ei diuino imponas testimonio, quod maxima est, & certissima demonstratio. Sin iterum rogabit,qua ratione aqua abluimur: rogemus rursus & nos, cur vniuersa terra principiũ in hominis formationẽ retulit? Nam quòd sine terra homo fieri potuisset,nemini dubiũ est. Sed,inquiet quispiam,à terra corpus habuisse, ab aqua autẽ nihil.Verũ in hac re aqua nó parum confert. Quẽobrem noli curiosius inuestigare. Nam quòd pernecessaria sit aqua, vel inde perspicuum est, quòd cùm antè aquã spiritus inspirasset: in hoc tamẽ nó quieuit Apostolus,sed ad aquæ necessitatem ostendam ait: Nunquid aquam quis prohibere po- Acto.6.g.
test,vt non baptizentur hi qui spiritũ sanctum acceperunt,sicut & nos?Quænam ergo aquæ necessitas? Iam absconditũ vobis mysteriũ aperiã. Sunt & alia,nunc verò ex omnibus vnũ exposuisse sufficiat:primũ diuina in hoc consummãtur iudicia,se- M
pultura,mortificatio,resurrectio,vita,& hæc simul omnia. In qua enim tanquã in sepulchro caput immergentibus vetus homo sepelitur, emergentibus nouus resurgit inde.Vt facilè nobis est immergi,& emersos respirare: ita deo veterem sepelire hominem, & nouum induere. Præterea hinc patris & filij & spiritus sancti virtutem hæc omnia implere intelligis. Quod ne cõiectura à me,sed vero sen- Coloſ.2.b
su dictũ intelligas,audi Paulum:Consepulti,inquit, Rom.6.d
sumus cũ illo per baptismũ. Et iterum: Noster vetus homo simul crucifixus est.Et iterũ: Complan- Ibidem.a.
tati facti sumus similitudini mortis huius. Non solùm autẽ baptisma crux dicitur,sed crux baptisma. Marc.10.f
Baptismo enim,quo ego baptizor,inquit, baptizabimini,& baptismo habeo baptizari,quod vos nescitis.Nam quẽadmodũ facilè baptizamur & emergimus,ita ipse moriens,cùm voluit resurrexit, immo longè facilius,quãuis triduum diuini mysterij dispensatione in sepulchro iacuerit.Cùm igitur tãtis mysterijs nos deus dignatus sit,vitam dono consentaneam

A sentaneam exhibeamus, vitam inquam optimam. Quòd si autem non adhuc digni estis,totis viribus contendite, vt digni efficiamini, vt fiamus omnes vnum corpus,vt simus fratres. Donec enim dissentientibus, siue patrem quis habeat, siue filium, siue fratrem, nemo sanè vera propinquitate deuinctus inuenitur,spiritali ꝓpinquitate ablata. Quid enim vtilitatis lutei corporis coniunctio, nisi coniungamur & spiritu?Quid nobis terrena confert cognatio,si in cœlis sumus alieni? Alienus est catechume
nus à fideli,non habet idem principiũ, nó eandem ciuitatẽ,non eundem parentẽ,non victũ, nó vestitum, non mensam,non castrũ,nó domũ,nihil cõmune.Etenim terrena catechumeni,cœlestia fidelis sunt:huic Christus rex est,illi autẽ peccatum & diabolus:huic cibus Christus est,illi quod corrumpitur.Et rursus huic vestis tinearum opera,illi autẽ angelorum dominus:huic terra, illi cœlum patria. Itaq; cùm nihil communicemus,quę cum illis nobis cognatio? Sed eandem matrem habemus, eo-
B dem partu nati sumus.Nihil hoc ad verissimæ cognationis comparationem.Studeamus supernę ciuitatis ciues fieri:quousq; ab ea peregrinamur. Oportet veterem repetamus patriã, neq; enim paruis rebus periclitamur.Nam si inopia & repentina mors,quod absit,nos inuaderet, & cœlestiũ ignari hinc migraremus: nihil nobis innumera huius seculi bona ad salutem proficerent,quin nos gehenna,vermis venenosus, ignis inextinguibilis, & catenæ maneant indissolubiles. Sed absit,vt auditorum meorum quispiam eo damnetur supplicio: quod euitabimus, si sanctis dignati mysterijs, aurum,argentum, lapides precioſos super fundamẽ-
1.Cor.3.c to,secundum Apostolum,ædificabimus. Hoc pacto hinc emigrantes diuites apparebimus, si pecunias non hìc relinquemus, sed per pauperum manus ad perpetuos transferamus thesauros.Si Chri-
sto mutuabis,cui multa debemus, non quidem pe-
C cunias,sed peccata. Mutuemus itaque pecunias,vt veniam accipiamus peccatorum. Ipse enim est qui iudicat.Nolimus enim despicere in hoc seculo esurientem, vt in futuro nos nutriat. Hìc eum vestimento operiamus, ne suo nos auxilio nudos destituat. Si ei potum dederimus, non dicemus cum
Luc.16.f. diuite: Mitte Lazarum,vt intingat extremum digiti sui in aqua,vt refrigeret linguam meam.Si hìc domi hospitem accipiemus, multa nobis in regno suo habitacula præparabit. Si in carcerẽ intrusum visitabimus,ipse nos vinculis liberabit. Si peregrinum colligemus, nos cœlestis regni peregrinos nó despiciet,sed supernæ ciuitatis participes faciet. Si infirmo operam præstabimus, quamprimùm nostras curabit infirmitates.Parua igitur saltem exhibeamus,vt pro paruis maxima accipiamus, maxima mercemur.Dum tẽpus est seminemus, vt metamus antequam hyems aduenìat, dum mare nauigari potest, dum huius negociationis sumus domini.Sed quãdo erit hyems? Quando magnus ille & tremẽdus dies aduenerit,tunc nó amplius mare D
hoc spacioſum & immenſum nauigare nobis licebit.Mari nanq; præsens hæc vita cõparatur. Nunc serendi tempus est,tunc messis & prouentus. Qui non sementis tẽpore,sed in messe seminarit, est sanè ridiculus.Sementis nunc tẽpus: non igitur nunc colligendum,sed dispergendũ est.Dispergamus,vt congregemus:non congregemus,vt messem amittamus:hoc enim,vt dixi, tempus ad serendum nos vocat,vt distribuamus,non colligamus: erogemus, non recondamus. Nolimus tempestiuum tempus contemnere,sed vbertim semen iaciamus, neq; vlla ex parte nostris parcam⁹ facultatibus,vt multiplicem dei in nos remunerationem,liberalitatemq; ex periamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum,Amen.

Homilia.xxv.ex cap.tertio.

QVod natum est ex carne,caro est:& quod natum est ex spiritu, spiritus est.) Magnis E
nos mysterijs dignatus est vnigenitus dei filius,magnis inquam & diuinis:non qualia nos accipere,sed qualia ipsum exhibere decet. Nã si merita nostra reputabimus,non modò munere nullo, sed supplicio digni sumus. Sed non hoc respiciens benignus deus, non modò nos supplicio liberauit, sed & vitã multò priori potiorem largitus est: aliũ nobis mundum,aliam condidit creaturã. Si qua e- 2.Cor.5.d
nim in Christo est,inquit,noua est creatura. Quæ nam?Audi ipsum, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnũ dei.) Terra excideramus,haud digni quibus hìc habitationem concederet, in cœlum tamen nos extulit. Principio inuidos nos deprehendit, & maiora largitus est.Ab vno ligno non abstinuimus, & supernas delicias impartitus est: in paradiso permanere non potuimus, & cœlos nobis aperuit. Non Rom.11.d
immerito igitur Paulus,O altitudo,inquit, diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei.Non amplius mater, F
non enixus,non somni, neq; concubitus, non amplexus,nouũ iam naturę nostrę intexitur opificiũ à spiritu sancto & aqua.Aqua autẽ accepta est,partus genito factũ.Quod enim est matrix embrioni, hoc & fideli aqua.Siquidẽ in aqua fingitur & formatur.Nam primùm dictum est,Producant aquæ Gene.1.b.
reptile animæ viuentis.Ex quo autem Iordanis alueum ingressus est Christus, non amplius reptilia animarum viuentiũ, sed animas rationales & spiritales aqua producit. Et quod de Sole dictum est, Psal.18.b.
Tanquã sponsus procedens de thalamo suo: hoc longè maius de fidelibus in præsentia dici potest. Multò nanq; quàm ille clariores diffundũt radios. At quod in matrice formatur, tempore indiget: quod in aqua,minimè,sed momento omnia perficiuntur.Siquidẽ vbi caduca vita est,à corporea corruptione principiũ accipitur, omnia mora tẽporis generantur:ea nanq; natura corporis est,vt tẽpore perfectionẽ suã accipiat,sed non ita in spiritalibus.

G Quid tandē? Quoniam perfecta ab ipso principio opera ſua facit ſpiritus. Sed cùm Nicodem⁹ his verbis perturbaretur, vide quomodo Chriſtus ei tanti myſterij arcana aperit. Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natū eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Ab omnibus eum quæ ſenſu percipiūtur abducit, neq; ſinit corporeis oculis myſteria perſcrutari. Nō diſputamus de carne, inquit, Nicodeme, ſed de ſpiritu. Et è veſtigio hoc verbo ad ſuperna eum erigit, ne quid ſenſu ſubiectum perquirat, cùm his oculis ſpiritum nemo poſſit intueri. Noli arbitrari, quòd carnem ſpiritus pariat. Quomodo ergo, dixerit quiſpiam, Chriſti caro parta eſt? Non à ſpiritu tantùm,
Gala. 4. a. ſed & à carne, quod Paulus ſignificat: Factum ex muliere, factū ſub lege. Spiritus illam formauit, nō tamē ex nihilo: (quid enim opus fuiſſet matrice?) ſed ex carne virginali. Quónā autē pacto factùm
H ſit, explicare nó poſſum: ſed factū eſt, ne quis à natura noſtra partū illum alienū putaret. Nam cùm etiam ſic nonnulli huic generationi non credant, niſi virginalis carnis particeps fuiſſet: in quam impiam prolapſi eſſent opinionem? Quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Animaduertis ſpiritus dignitatem? Dei nanque efficiens opus apparet: ſuperius enim inquit, ex deo natos, nunc ex ſpiritu. Quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Natiuitatem autē hoc in loco non ſecundū ſubſtantiā, ſed honorem & gratiam intelligit: quòd ſi filius hoc pacto natus eſt, quid in eo quàm in cæteris hominibus, qui ita nati ſunt excellentius inuenietur? Quomodo eſt vnigenitus? Etenim ego ex deo natus ſum, ſed non ex eius ſubſtantia. Quòd ſi neq; ipſe quid differt à nobis, fortaſſe autē hoc pacto ſpiritu minor inuenietur. Nam huiuſmodi generatio ex ſpiritus gratia facta eſt. Nunquid igitur vt ſit filius, ſpiritus indiget auxilio? Hæc Iudaica fuit doctrina. Cùm ergo dixiſſet Chriſtus, Qui natus eſt ex ſpiritu, ſpiri-
I ritus eſt: & his verbis etiā perturbaretur Nicodemus, rurſus ad ſenſibile exēplum deſcendit: Ne mireris, inquit, quia dixi tibi, oportet vos naſci denuò. Spiritus vbi vult, ſpirat.) Hoc verbum, mireris, eius animi perturbationem ſignificat: perturbabatur enim quòd non intelligebat, Qui natus eſt ex ſpiritu, ſpirit⁹ eſt. Qua particula ab omni eum corpore Chriſtus abduxerat. Quā ob rem ad id quod magis de corpore cōmunicat, nó tamen corporeæ craſſitudini omnino ſubiectum eſt, deſcendit, puta incorporea omittit quæ ille capere nō poterat. Inuenit igitur mediū quoddā inter corpus & incorporeū, hoc eſt venti impetū, hinc eum excitat, cùm inquit: Vocem ei⁹ audis, ſed neſcis vnde veniat, aut quó vadat.) Quod autem dicit, Vbi vult ſpirat, non loquitur ac ſi voluntate aliqua feratur ventus, ſed liberum eius à natura impetum ſignificat. Mos enim eſt ſcripturæ, ita etiā de inanimis loqui, quē-
Rom. 8. d. admodum cùm inquit: Vanitati creatura ſubiecta eſt nolens. Significat igitur non poſſe contineri, & quocunq; vult diffundi, neq; poſſe prohiberi, quin huc illuc feratur. Et vocē eius audis, hoc eſt ſonitū: K ſed neſcis vnde veniat, aut quó vadat. Ita vſu venit his qui ſpiritu generantur. Hęc concluſio eſt. Nam ſi huius, inquit, ſpiritus quē auditus ſenſu accipis, & tactu impetū intelligis, ne viam quidem noſti: quo nam pacto diuini ſpiritus operationē perſcrutaberis? Præterea vbi vult ſpirat, ad paracleti potentiam oſtendendā dixit. Nā ſi ventū nemo cohibet, quin quó vult, feratur: quantò magis ſpiritus operationē nullæ naturæ leges, nulli corporeæ generationis fines, nulla alia huiuſmodi vis poterunt cohibere? Quòd autem de vento loquatur, inde perſpicuum eſt, cùm inquit: Et vocem eius audis. Non enim infideli, & ſpiritus operationē neſcienti, de ſpiritu dixiſſet, Et vocem eius audis. Senſus igitur eſt, quòd quemadmodū ventus non videtur, ſentitur tamen: ita ſpiritalis generatio corporeis oculis non cōprehenditur. Verùm ventus corpus eſt, quāuis tenuiſ- L ſimum. Nam quod ſenſui obiectum eſt, corpus eſt. Quòd ſi non doles, cùm corpus non videas, & eſſe eum credis: quid hoc ſpiritali ſermone perturbaris, & tam curioſē rationes exigis, cùm idem in corpore non facias? Quid ad hæc Nicodemus? Adhuc in Iudaica vilitate perſiſtit, cùm tam manifeſtū exēplum acceperit, petitq; Quomodo poſſunt hęc fieri?) Idcirco vehementius eum tangit Chriſtus:

Tu es magiſter in Iſraël, & hæc ignoras?) Non maliciæ hominem, ſed ſtultitiæ potius & ſimplicitatis accuſat. Quòd ſi quis percontaretur, quid hæc generatio cum Iudaica communicet: rurſum quid
Gene. 2. d. non cōmunicet, rogabo. Etenim primi hominis, &
4. Re. 3. b ex latere eius mulieris formatio, & ſterilium, & omnium quæ per aquas perfecta ſunt, cōſummatio.
4. Reg. 6. a. Heliſæi præterea miraculum, qui ex fonte ferrum reuocauit, tranſitus Iudæorū per rubrum mare, piſcinæ ab angelo cōmotio, Naaman Syri à lepra in
M Iordane mundatio: hæc omnia generationē, & purgationem futurā, tanquam in figura præmonſtrarunt. Adhęc prophetarū dicta hanc generationem
Pſal. 21. g. annunciant. Annunciabitur domino generatio ventura, & annunciabunt cœli iuſtitiā eius populo, qui
Ibi. 102. a. naſcetur, quem fecit dominus. Et, Renouabitur vt
Eſa. 60. a. aquilæ iuuentus tua. Exurge illuminare Hieruſalē,
Pſal. 31. a. Ecce rex tuus venit. Et, Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates. Iſaac etiā figura huiꝰ fuit generationis. Dic quæſo Nicodeme, quomodo natus eſt Iſaac? Nunquid ſecundū naturæ legem? Minimē. Verùm inter hanc & illam generationem medius quidem modus fuit: illam quoniā ex coitu: hanc quoniā nō ex ſanguinib⁹ facta eſt. Neq; prædicta hæc tātùm, ſed virginis etiam generationem prædixerunt. Nā cùm nemo facilè crediturus eſſet virginem pārere, ſteriles primùm, inde etiam anus pepererunt: quāuis longè mirabilius ſit ex viri latere genitā, quàm ſterilem pārere. Sed cùm illud antiquiſſimum, & iam obliteratum fuiſſet, nouus pariendi modus ſecutus eſt, & ſteriliū partus virginalis partus fidem præceſſit. Hæc omnia Ieſus Nicodemo in memoriam redu-

A riam reducens: Tu es, inquit, magiſter in Iſraël, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quod ſcim⁹ loquimur: & quod vidimus, teſtamur, & teſtimonium noſtrum nemo accipit.) Hæc autem dicit, vt pro illius imbecillitate ad inferiora deſcendens, orationem ſuā magis credibilem faciat. Ideo inquit: Quod ſcimus loquimur: & quod vidimus teſtamur. Siquidem cùm apud nos ſenſus viſus certiſſimus ſit, cùm perſuadere quid volumus, ita loqui ſolemus, Non audiſſe nos, ſed vidiſſe. Idcirco Chriſtꝰ more hominū loquens, ſibi fidem conciliat. Quòd autem neq; ſenſibilem viſum, neq; quicquam aliud intelligat, inde perſpicuum eſt, cùm dixiſſet: Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt: addidit, Quod ſcimꝰ loquimur, & quod vidimus teſtamur. Hoc autem nondū natum erat: quomodo igitur inquit, quod vidimus? Nónne conſtat quòd de certa generatione & quæ aliter ſe habere non poſſit? Et teſtimonium noſtrū nemo accipit. Quod autē inquit ſcimus, vel de pa-
B tre & ſe, vel de ſe tantùm dicit. Illam verò particulam, Nemo accipit: nó indignātis eſt, ſed verum enarrantis. Non enim eos ſtultitiæ coarguit, quòd tam manifeſta nó acciperent, ſed re & verbis ſummam præ ſe fert manſuetudinem: quam nuda & leui veritatis annunciatione nos etiam edocet, ne quempiam ſi non perſuademus quę volumus, maledictis proſequamur, néve excandeſcamus. Neq; enim ſic mouemus auditorem, ſed magis ad incredulitatem prouocamus. Abſtinendum igitur ab ira eſt, adnitendumq; vt orationem noſtram probabilem faciamus, nulla nó modò ira, ſed ne voce quidem altiore, quæ irę indicium eſt. Impediamus igitur equum, vt deijciamus vectorē. Incidamus pennas iræ, ne augeſcat. velox enim affectus eſt & grauis, quo facilè decipimur: propterea vndiq; ei aditꝰ obſtruendus. Abſurdum nanq; eſt, vt ferę manſuefieri poſſint, noſtram autem animam efferatam cō-
C demnemus. Ira vehemens ignis eſt, omnia conſumit, quippe quæ corpus corrumpit, animam coinquinat, triſtitiam affert, turpis viſu. Quòd ſi iratus ſeipſum intueri poſſet, nulla alterius indigeret admonitione. Nihil enim irato turpius. Ebrietas quædam ira, vel potius ebrietate grauior & dæmone miſerabilior. Verùm ſi clamori modum imponere curabimus, optimam ſapientiæ viam inuenietmus.
Ephe. 4. g Propterea Paulus non iram tantùm, ſed & clamorem tollit. Pareamus igitur totius ſapientiæ magiſtro, & quando ſeruis noſtris ſuccenſemus, eorum delicta cognoſcamus, & vnà eorum nos manſuetudinis pudeat. Cùm enim contumelias tuas ſilentio tolerat, cùm tuis non perturbatur maledictis, hinc exemplum capias. Eſt enim homo, licèt ſeruus, & anima immortali, & ijſdem quibus tu apud communem dominum donis atq; beneficijs prædituꝰ. Quòd ſi in maioribus & ſpiritualibus rebus par nobis eſt, & humanæ cuiuſdam & vilis prærogatiuæ gratia tam manſuetè nos tollerat: quānam venia, qua excuſatione digni ſumꝰ, qui diuino me- D tu nó poſſumus, vel potius nolumus, vt ille noſtro, philoſophari? Hæc animo agitemus dilectiſſimi, peccata noſtra & humanæ naturæ communitatē reputemus, ad omnes manſuetè loquamur, vt cordis humilitate animis noſtris & præſentem & futuram requiem inueniamꝰ: Quam vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cum quo patri gloria, ſpirituiq; ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia. xxvj. ex cap. tertio.

SI terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo ſi dixero vobis cœleſtia, credetis? Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo. Et ſicut Moſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari Num. 21. e oportet filiū hominis: vt omnis qui credit in ipſo, non pereat, ſed habeat vitā æternam. Sic enim deus dilexit mundum, vt filiū ſuum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat E vitam æternā.) Quod ſæpenumero dixi, id in præſentia & frequenter repetam, neque ceſſabo. Quid hoc eſt? Cùm profundiſſimarum rerum doctrinam narraturus eſſet Ieſus, & locus hic exigeret, propter auditorum imbecillitatem plerunque abſtinet, neq; magnitudinem ſuam dignis proſequitur ſermonibus, ſed potius perſuaſibilibus. Alta enim & magna etiam ſemel narrata, pro auditorū captu illam poſſunt oſtendere dignitatem: humiliora autem & humano intellectui propiora, niſi frequenter repetantur, non facilè humilem auditorem ad alta erigunt. Propterea in humiliori crebrius, quàm alto ſermone verſatur. Sed ne hoc aliud afferat detrimentum, & humi diſcipulum detineat, non ſimpliciter poſuit: ſed cauſam affert, cur tam humiliter loquatur. Cùm enim de baptiſmate & terrena ſecundum gratiam generatione verba feciſſet, vt dictum eſt: voluit & ſuam illam arcanā & ineffabilem adducere: omiſit tamen, & cauſam F affert, craſſitudinem & imbecillitatem auditorum, quam his verbis ſignificauit: Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo ſi dixero vobis cœleſtia, credetis? Itaq; eiꝰ ſermonum humilitas auditorum imbecillitati adſcribenda eſt. Terrena autē hoc in loco nonnulli de vento dictum arbitrātur: hoc eſt, ſi exemplum à terrenis ſumptū non creditis, quónā pacto altiora credetis? Verùm terrenū potius baptiſma dicit, vel quod in terra perficitur, vel quod ad ſuæ ipſius ineffabilis generationis cōparationem ita appellat. Nam etſi cœleſtis ipſa generatio ſit, ad illam tamen veram ex patris ſubſtantia cōparata terrena eſt. Et non dixit, non intelligitis: ſed, nó creditis. Siquidē qui intellectu difficilia non intelligit, meritò ignorantiæ accuſatur: qui verò quæ non ratione, ſed fide intelliguntur, non accipit: nō ampliꝰ ſtultitiæ, ſed incredulitatis arguitur. His igitur Nicodemo admonito, ne id rationibus perſcrutetur, vehementius eius incredulitatem accuſat. Quòd ſi

G generatio noſtra fide credenda eſt: quo nam digni
ſunt ſupplicio,qui vnigeniti generatione rationib⁹
inquirũt?Sed fortaſſe dicet quiſpiã,qua gratia hæc
dicta ſunt,ſi non erant homines crediturí?Quoniã
etſi ipſi non crediderũt,futuri tamen homines cre-
dituri erant,& fructũ accepturi. Itaq; Ieſus Nico-
demum corripiens,non ſolũm ea ſe , ſed alia plura
& longè maiora cognoſcere, hac adiectione oſten
dit:Nemo aſcendit in cœlum,niſi qui de cœlo de-
ſcendit filius hominis qui eſt in cœlo. Et quæ nam
à prędictis cõſequentia?Maxima quidem & valde
conſentanea.Nam cùm ille dixiſſet, Scimus quia à
deo veniſti magiſter,eum nũc coarguit,ac ſi dicat:
Ne arbitreris ita me magiſtrũ eſſe,vt multi prophe
tarum qui à terra ſunt.Ex cœlo venio , quò nemo
propheta aſcendit,ego illic habito . Vides vt quod
quãmaximum videtur , id eius præſtantia ſit indi-
H gniſſimũ?Non enim in cœlo tantùm eſt, ſed vbiq;
omnia implet . Verùm adhuc pro auditoris captu
loquitur,vt paulatim altius eum erigat:filiũ autem
hominis hoc in loco nõ carnem,ſed à maiori ſub-
ſtantia totum ſeipſum,vt ſic dicam,intelligit . Hic
nanq; ei mos eſt,vt nunc à diuinitate,nunc ab hu-
manitate totum nuncupet. Et ſicut Moſes ex-
Num.21. c. altauit ſerpentem in deſerto, inquit, ſic exaltari o-
portet filiũ hominis.) Hoc quòq; videtur & ſupe-
rioribus alienũ,maximè autẽ conſentit. Nam cùm
incredibilem ſuã erga humanũ gen⁹ per baptiſma
liberalitatem oſtendiſſet,addit huius cauſam , neq;
illa minorẽ,hoc eſt per crucẽ. Quemadmodũ igi-
1.Cor.1.b. tur Paulus ad Corinthios hæc ſimul iungit benefi-
cia,inquiẽs:Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vo-
bis,aut in nomine Pauli baptizati eſtis?Siquidẽ hęc
duo maximè ineffabilem Chriſti in nos amorẽ prę
ſe ferũt,& quòd pro inimicis paſſus ſit & mortu⁹,
& per baptiſmũ integram peccatorũ veniam lar-
I gitus.Sed quánam gratia non manifeſtè ſe crucifi-
gendum aperuit , ſed ad veterem figurã auditores
relegauit?Primùm quidẽ,vt veterũ ad noua cogna
tionem intelligeret:deinde vt intelligas non inuitũ
ad paſſionem veniſſe,& prętera nullum ſibi ex eo
damnũ,ſed multorum ſalutem ſecuturã.Ne igitur
quiſpiam diceret,quomodo poſſunt in crucifixum
credentes ſalui fieri,cùm ſe à morte nõ liberauerit?
veterem in mediũ adducit hiſtoriã.Nam ſi ad ęrei
ſerpentis ſimulachrũ aſpicientes Iudęi,morte libe-
rabantur:quanto maiori,qui in crucifixum credũt,
beneficio fruentur? neq; enim quòd crucifixus eſt,
idcirco eum imbecillitatis arguas, neq; Iudæos ſu-
periores dixeris,ſed mundũ deus amauit.Ideoq; a-
nimale eius tẽplum crucifixũ eſt, vt omnis qui cre
dit in ipſum,non pereat,ſed habeat vitam æternã.
Vides crucis cauſam,& ex ea ſalutem? Vides vt fi-
gura veritati cõſentiat?Illuc mortem fugerunt Iu-
dæi,ſed temporalem,huc ſempiternam fideles.Illic
ictus ſerpentum ſuſpenſus ſerpens ſanauit , hìc in-
corporei ſerpẽtis plagas Ieſus cruci affix⁹ curauit:
illic corporeis oculis ſuſcipientes corporis ſalutẽ,
hìc incorporeis omnium peccatorũ remiſſionem K
conſecuti ſunt. Illic æs ſuſpenſum erat in ſerpentis
effigiem,hìc dominicum corpus à ſpiritu formatũ.
Serpens illic mordebat,& ſerpẽs ſanabat:hìc mors
perdidit,& mors ſaluum fecit: Ad hæc qui interi-
mebat ſerpens,veneno ſæuiebat:qui liberabat, nul-
lo:itaq; perdidit mors peccatũ, tanquam ſerpentis
venenum habuit , domini mors id omne vt æreus
ſerpens venenum abſtulit . Peccatum enim,inquit, Eſa.53.c.
non fecit,neq; inuentus eſt dolus in ore eius. Hoc
eſt quod ſignificauit Paulus:Expolians principatus Coloſ.2.c
& poteſtates traduxit cõfidenter palàm triũphans
illos in ſemetipſo.Quemadmodũ enim cùm fortis
athleta hoſtem altè erectum proſternit,clariorem
facit victoriã:ita Chriſtus toto orbe ſpectante,ho-
ſtiles conatus euertit:& qui in ſolitudine formida-
bant,eos ab omnibus feris in cruce ſuſpenſus tuta-
tus eſt.Sed non dixit,ſuſpendi:ſed, exaltari: vt neq; L
auditoribus ignominioſum, neq; à figura abhorres
videretur. Sic enim dilexit,inquit, deus mundũ,
vt filium ſuũ vnigenitũ daret , vt omnis qui credit
in eum,non pereat,ſed habeat vitã æternã.)Quod
autẽ dicit,huiuſmodi eſt. Ne mireris quòd exaltari
debeam vt ſaluemini:ita enim patri videtur, qui a-
deò vos dilexit,vt pro ſeruis,& quidem ingratis,fi-
lium daret.Atqui neque pro amico,neq; pro iuſto
ſpontè quiſpiã id fecit,quod Paulus his verbis oſtẽ
dit:Vix enim pro iuſto quis moritur. Sed longiori Roma.5.a
his ſermone vſus eſt , quoniã fideles alloquebatur:
Chriſtus breui, quoniam Nicodemũ,verùm ſigni-
ficantius. Etenim ſingula verba magnam vim ha-
bent.Nam illud verbum,Sic dilexit:& illud, Deus
mundũ: immenſam amoris ſignificant vehemen-
tiam.Magna enim inter hæc differentia eſt,& mi-
nimè conferenda.Qui enĩ immortalis eſt,& nullo
fine cõprehenditur , qui potentiſſimus ex terra &
cinere factos, & innumeris peccatis obnoxios , & M
malè de ſe meritos,& ingratos dilexit . Quæ præ-
terea ſequuntur,magnã vim habent: Vt filiũ ſuum
vnigenitum,inquit,daret.Non ſeruum, non ange-
lum,non archangelum . Nemo vnquam pro filio
tantam præ ſe tulit charitatem, quãtam pro ſeruis
& ingratis ſeruis deus.Paſſionẽ itaq; nõ apertè,ſed
in vmbra prædicit.Ex ea autem emolumentũ ma-
nifeſtius enarrat . Vt omnis qui credit in eum,non
pereat,ſed habeat vitam æternã. Et cùm ea partí-
cula , Exaltari oportet:moriturũ ſe ſignificaret, ne
Nicodemus humanis affectibus perturbaretur , &
omnino interiturum putaret:vide quo pacto aufe-
rat dubitationem.Nam cùm dei filium datũ dicat,
& vitæ,& ſempiternæ vitæ authorẽ eum eſſe pro-
fiteretur: & profectò qui morte ſua vitã alijs elar-
gitur,perpetua in morte minimè eſt futurus.Nam
ſi credentes in crucifixum non pereunt,multò mi-
nus ipſe crucifixus,qui alios ab interitu,longè ma-
gis ſeipſum vendicat.Qui vitã alijs,eam ſibi potius
elargietur . Animaduertis ſemper fide opus eſſe?
Fontem vitæ crucifixum dixit,hoc non facilè hu-
manæ

A manę menti perſuadetur,vt ex gentilibus apparet,
qui adhuc eum irrident,& contemnunt . Verum-
enimuero fides perquàm facilè humanę mẽtis im-
becillitatem ſuperans ad credendũ nos illuminat.
Vnde autẽ tãtopere dilexit deus mundũ? Sola cha
ritate , eam ne dilectiſſimi contemnemus . Pudeat
tam immenſæ non reſpondere dilectioni . Ipſe ne
vnigenito quidem filio noſtri gratia pepercit , nos
pecunijs in noſtrum parcimus detrimentũ.Ipſe di-
lectiſſimum filiũ pro nobis obtulit:nos pro eo,imò
pro nobis argentum offerre nolumus : & quánam
hæc venia digna ſunt?Si hominũ quempiã pericu-
la & mortẽ noſtri gratia ſubeuntem videmus,eum
omnibus pręferimus, in primis amicũ adnumera-
mus,& omnia noſtra ei credimus, neq; adhuc eius
nos meritis reſpõdere arbitramur. Erga Chriſtum
autem eum gratitudinis modum minimè ſeruam⁹.
Sed ipſe animã pro nobis poſuit, & preciоſum ſan
guinẽ fudit,neq; ꝓpterea nos ſibi cõciliare potuit,
qui neq; pro nobis pecunias erogamus , ſed ipſum
B nudum & hoſpitem pro nobis mortuũ contemni-
mus:& quiſnam, quæſo, à futuro nos ſupplicio li-
berabit?Nam ſi nõ deus nos,ſed noſmetipſos dam-
namus,nónne cõtra nos ſententiã ferimus ? nónne
gehennam in nos prouocamus,cùm qui pro nobis
animã poſuit,eum fame pereuntem contemnim⁹?
Et quid ego pecunias memoro,cùm etiam ſi innu-
meræ animę nobis eſſent,omnes pro eo ponere o-
porteret?neq; etiam ſic pro acceptis beneficijs gra-
tiam retuliſſemus.Nam qui prior beneficijs eſt,ma-
ximum præ ſe fert bonitatis indicium . Qui bene-
ficium accipit,quandocunq; reddit,non gratiã init:
& maximè cùm qui primùm exhibuit , inimicos
beneficijs proſecutus ſit:qui verò accepit,gratiã re-
fert,rurſumq; accipit . Sed minimè his mouemur
ingratiſſimi:ſeruos,mulos,equos auro exornamus,
dominũ nudum,errantẽ, oſtiatim mendicantẽ de-
ſpicimus,& toruo nonnunquã oculo indignamur.
C Atqui propter nos ea libẽter mala tolerat. Eſurijt,
vt delicijs perfruaris:nudus erat, vt incorruptionis
veſtẽ induaris:nihil tamen exhibetis, ſed veſtimẽta
veſtra partim à tineis corroduntur,partim arcæ o-
neri ſunt,& ſuperfluę curę poſſeſſorib⁹.Ille & hęc,
& alia vobis metuẽs,nudum ſe exhibet: ſed vos nõ
in arca veſtes recõditis,ſed induimini,vt ornati ap-
pareatis:cur,niſi vt vulgus vos admiretur ? Verùm
non tam his indutos veſtibus, quàm ſua indigenti-
bus erogantẽ,multitudo admiratur.Si igitur in ad-
miratione haberi cupis,nudos veſti , ita etiã innu-
meri te plauſus proſequentur . Tunc & deus te,&
homines laudabunt , veſtibus autem conſpicuum,
nemo:inuidebunt potius omnes , cùm corpus or-
natum , animam neglectam intuebuntur . Huiuſ-
modi cultus corporis meretrices excolant, quibus
veſtimẽta quàm anima chariora ſunt , ornamenta
animæ virtutis duntaxat amici amplectantur.Hęc
ego frequenter repeto,repetamq;,nec ceſſabo,non
tam pauperum, quàm veſtrarum animarum gra-
tia.Illi enim,etſi nil à nobis, aliunde tamen aliquid D
adiumenti conſequuntur . Et ſi nullum cõſequun-
tur,ſed fame pereant , non multum capiunt detri-
mentum . Quid enim nocuit Lazaro paupertas? Luc. 16.c.
quid fames?Vos autẽ nemo à gehenna eripiet, niſi
pauperum eleemoſynę opitulentur,ſed cum diuite
perpetuis cruciatibus damnabimini . Verùm abſit,
vt quiſq; tam dirã audiat ſententiã , ſed in ſinu A-
brahæ omnes recipiamur,gratia & benignitate do
mini noſtri Ieſu Chriſti,per quẽ,& cum quo patri,
& ſpiritui ſancto gloria,in ſecula ſeculorũ,Amen.

Homilia.xxvij.ex cap.tertio.

On enim miſit deus filium ſuũ in mun-
dum,vt iudicet mundum , ſed vt ſaluetur
mundus per ipſum.Qui credit in eum,nõ
iudicatur.Qui autem non credit,iam iudicatus eſt:
quia nõ credit in nomine vnigeniti filij dei.Hoc eſt
autem iudicium,quia lux venit in mundũ, & dile-
xerunt homines magis tenebras quàm lucẽ. Erant
enim eorũ mala opera.Omnis enim qui malè agit,
odit lucẽ:& non venit ad lucem,vt non arguantur E
opera eius.Qui autẽ facit veritatem,venit ad lucẽ,
vt manifeſtẽtur opera ei⁹, quia in deo ſunt facta.)
Magna peccantiũ pars in ſcelerum ſordib⁹ diuinæ
viſa clementiæ,nullam gehennã, nullum eſſe ſup-
pliciũ,omnia deũ peccata dimittere aſſeuerat,quo-
rum os Sapiens his verbis obſtruit, Ne dicas miſe- Eccli.5.b.
ratio eius magna,multitudinis peccatorum meorũ
miſerebitur : miſericordia enim & ira ab illo citò
proximãt.In peccatores reſpicit ira eius, & ſecun-
dum magnitudinẽ miſericordiæ eius multa repre-
henſio eius.Vbi igitur dei clementia eſt,ſi pro pec-
catorum noſtrorũ meritis accipiemus?Quòd autẽ
ita ſe res habeat, audi prophetã & Dauid dicentẽ, Pſal.61.c.
alterum quidẽ: Tu retribues vnicuiq; ſecundũ ope & Ro.2.a
ra ei⁹. Quòd autẽ in hoc multa dei clemẽtia oſtẽ-
datur,hinc conſtat.Duas nobis vitas deus cõſtituit,
præſentem & futurã.Præſentem,in certamen po-
ſuit:futurã,in certaminis præmiũ.Quanam ratio- F
ne?Multa & grauia cõmiſimus,neq; à pueris in vl-
timam vſq; ſenectutẽ abſtinuimus,quin innumeris
animã ſceleribus coinquinaremus,nullam eorum à
nobis rationẽ exegit , ſed per regenerationis laua-
crum his nos abſoluit , iuſtitiã & ſanctificationem
largitus eſt: quid ergo qui à cunabulis diuinis my-
ſterijs initiatus , deinde multa in peccata prolapſus
eſt ? Is profectò maioris reus eſt ſupplicij : ex ipſis
nanq; peccatis poſt myſteriorũ initiationem longè
grauius affligimur: quod Paulus his verbis ſignifi- Heb.10.c.
cauit:Irritã quis faciens legem Moſi, ſine vlla mi-
ſeratione duobus,vel tribus teſtibus moritur:quãtò
magis putatis deteriora mereri ſupplicia,qui filium
dei conculcauerit,& ſanguinem teſtamenti pollu-
tum duxerit,in quo ſanctificatus eſt,& ſpiritui gra
tiæ contumeliã fecerit?Maiori igitur ſupplicio hic
obnoxius, veruntamen etiã huic pœnitentiæ por-
tas aperuit,& multas abluẽdi peccati vias prębuit.
Conſidera,quæſo,quanta hæc ſint benignitatis ex-

G empla, vt poſt lapſum à gratia peccanti & reo nõ ſupplicium,ſed emendationis ſpacium, diuina largiatur clementia.Propterea inquit Chriſtus Nicodemo:Non miſit deus filium ſuum in mundum,vt iudicet mundũ,ſed vt ſaluetur mundus per ipſum.

Aduentus Chriſti duplex. Duo enim ſunt Chriſti aduentus, & præteritus & futurus,ſed non ijſdem de cauſis:ſed præteritus nõ vt iudicaret,ſed vt dimitteret:futurus contrà,nõ vt dimitteret,ſed iudicaret.Propterea de præterito inquit:Non veni,vt iudicem mundum,ſed vt ſaluum

Mat.25.c faciam mundum.De futuro:Cùm venerit filius in gloria patris ſui,ſtatuet oues quidem à dextris,hœdos autem à ſiniſtris: & alias quas in hanc ſententiam parabolas locutus eſt. Atqui & prior aduentus iudicij erat ſecundum iuſtitiæ rationẽ. Quamobrem?Quoniam ante ipſum naturalis lex fuit,& prophetæ:propterea lex ſcripta & doctrinę,ſigna, & alia plura quæ nos admoniſſe poterant: quorũ ratio nõ iniuria fuiſſet exigenda, ſed immenſa be-

H nignitate ſua hæc non inquirit, ſed parcit : nam ſi

Rom.3.c. peccata iudicaſſet,omnes repẽtè periſſent. Omnes enim peccauerunt,inquit,& egent gloria dei. Vides ſummam dei clementiam? Atqui ſi tunc non venit,vt iudicaret mundum:quo pacto qui nõ credit,iam iudicatus eſt, ſi nondum adeſt iudicij tempus?Aut igitur, inquit, ipſam incredulitatem ſine pœnitẽtia ſupplicium (ſiquidem priuatio lucis per ſe ſupplicium maximum eſt)aut futurum prænũciat. Nam quemadmodum homicida, etſi iudicis ſentẽtia ſit indemnatus,damnatur tamen ipſius rei natura:ita & incredulus, ſiquidem & Adam qua die comedit à ligno, mortuus eſt : ea enim lata eſt

Gene.2.c. ſententia,In quacũq; die comederitis à ligno, morte moriemini.Atqui viuebat,quomodo igitur mortuus eſt?Diuina ſententia,& rei natura:quippe qui ſeipſum ſupplicio facit obnoxium, ſub ſupplicio eſt:ſi non re,tamen ſententia.Sed ne quis cùm audiret eum non venire, vt iudicaret mundum, im-

I punitum peccatum arbitraretur, & pigrior fieret: hanc tollit opinionem,inquiens: Iam iudicatus eſt. Nam cùm multò pòſt tempore futurum eſt iudicium,eius iam formidinem incutit, quòd incredibilem ipſius præ ſe fert humanitatẽ: quòd non ſolùm filium daret, ſed iudicij quoq; tempus differret in longum,vt abluendi criminis poteſtas fieret peccatoribus & infidelibus.Qui credit in filiũ,non iudicatur.Qui credit,non curioſius inueſtigat,non percontatur diligentius. Quid igitur, ſi immundã vitã viueret, ſi non rectè operaretur? hósne verè

ad Tit.1.d quidem fideles eſſe Paulus inquit? Confitentur te ſcire nomine deum,factis autem negant: veruntamen in hac vita propter hoc ipſum non iudicari, ſed operum grauius poſtmodum ſupplicium daturum dicit,infidelitatis autem cauſa, eo quòd ſemel credidit,non punitur.Vides quo pacto ab horrendis principijs in eandem rurſus rationem deſcẽdit?

Suprà.a. Primùm inquit,Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu,non introibit in regnum dei : nunc autem, Qui nõ credit in filium,iam iudicatus eſt.Noli,in- K quit,arbitrari quicquam ei dilationẽ conferre.Iam reus eſt,niſi mutet ſententiã:nihil autẽ meliori cõditione erit infidelis, quàm qui iam damnati ſunt, & ſupplicio affecti.Hoc eſt autem iudicium,Quia lux venit in mundum,& dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Cuius particulæ hæc eſt ſententia:Idcirco plectuntur quòd tenebras dimittere,luci obuiam fieri,noluerũt.His verbis omnem aufert infidelibus excuſationem. Nam ſi ad operũ rationem exigendam, & errata puniẽda veniſſem, poſſent ſanè excuſari,ſi me non ſequerẽtur:ſin verò ad diuidendam lucem à tenebris, quíſnam eius miſerebitur,qui cognita luce in tenebris potius degere perſeuerat?Cùm enim nulla in re nos accuſare poſſint,ſed innumera à nobis acceperint beneficia,reſiliunt tamen,quod alibi ſignificauit:Oderũt, Pſal.34.e &.68.a. inquit,me gratis.Et rurſum:Si nõ veniſſem, & lo- Infrà.15.d cutus non fuiſſem eis,peccatum non haberent. Si- L quidem qui in tenebris verſatur,deficiente lumine, aliqua fortaſſis venia dignus eſt:qui verò aduenięte luce tenebras ſectatur,mali profectò, prauiq; animi præ ſe fert argumẽtum. Sed cùm multis hoc incredibile videatur,vt quiſpiam luci tenebras præferat,adducit cauſam quare ita affecti ſint. Erãt, inquit,eorum mala opera. Omnis autem qui malè facit,odit lucem,& non venit ad lucem,vt non arguantur opera eius.) Et profectò non ad iudicãdũ, neq; ad inquirendum venit,ſed ad dimittenda peccata,& ſalutem per fidem largiendam.Qua igitur ratione fugerunt?Si iudicatum veniſſet, aliquid habuiſſent excuſationis. Qui enim alicuius ſibi culpæ conſcius eſt,iudicem fugere ſolet: indulgẽti autem errantes quoq; obuiam fiunt:quòd ſi ad indulgendum venit,cõſentaneum erat, vt plurimorum criminum conſcij prompto animo ſe exhiberẽt,quod multi fecerunt:etenim publicani,& peccatores Ieſum ſequebantur. Quid ergo his verbis ſignifica- M uit?qui ſemper in malicia perſeuerant. Ipſe idcirco venit,vt vetera peccata dimitteret, & in poſterum cautiorem hominem redderet : verùm cùm nonnulli ita ad virtutis labores tolerandos fluxi ſint & imbecilles,vt cum vita maliciæ ſtudeant,nunquam ſe abſoluere curantes, eos hoc in loco Chriſtus ſignificauit.Nam cùm Chriſti aſſertor, ad doctrinæ rectitudinem vitam etiam ſanctam addat, ideo ad me venire formidant,inquit,quoniam à recta formidant vita.Qui enim gentilium errores ſectatur, à nemine liberè repreheditur:quippe qui eiuſmodi deos colunt,& ipſis turpes,& ridiculos, quales ipſi ſunt,honores exhibent, non aliena à doctrina ſua opera præ ſe ferunt:qui autem dei ſunt,& deſidioſè viuunt,omnes & expoſtulant eos,& accuſant:tantæ etiã apud inimicos admirationi eſt veritas. Vide igitur quàm diligenter omne proſequitur.Non enim,inquit,qui malè facit,nõ venit ad lucem: ſed qui in malis perſeuerat operibus, hoc eſt qui ſemper in perditionis vitiorum luto verſatur,neq; vult

meis ſubijci

A meis ſubijci legibus,ſed his præuaricatis, fornicatur licenter,& cætera quæ prohibẽtur, exequitur: huc enim tanquam in lucem prodiens, fur manifeſtus deprehenditur, idcirco ſub ditionem meam venire recuſat. Multi gentilium inueniuntur, qui ideo Chriſtianæ religioni ſe inhærere non poſſe cauſantur, quoniam ab ebrietate, fornicatione,& cæteris huiuſmodi affectibus nequeant abſtinere. Quid igitur? Nónne & Chriſtiani malæ & perditæ vitæ,gentiles verò philoſophię ſtudioſiſſimi inueniuntur? Quòd multi Chriſtiani perditè viuant, non ignoro:quòd autem Gentiles rectè faciãt,hoc adhuc mihi non ſatis conſtat: neq; tu mihi natura ipſa manſuetos,& modeſtos adduxeris, hoc enim non eſt virtus : ſed eos qui cùm affectibus trahuntur fortiter reſiſtunt,hos tamen non habes. Futurorum bonorũ ſpes,& gehennæ metus,& alia huiuſmodi vix hominem in virtute continent:quibus enim nil horum perſuadet,hi minimè virtutẽ amplectuntur:ſi qui autem ſimulant, gloriæ cauſa ſi-

B mulant:& qui ita affectus eſt,cùm latere opera ſua poſſe confidet, minimè à prauis cupiditatibus abſtinebit. Verùm ne cuipiam contentioſi eſſe videamur, cõtendamus ex Gentilibus eſſe qui rectè viuant,neq; hoc poſitioni noſtræ contradicit. Quod enim frequenter,non quod rarò contingit,intelligendum eſt. Cõſidera autẽ quo pacto aliunde etiã omnem aufert Gentilibus excuſationem.In mundum lucem veniſſe dicit : num eam quæſierunt inquit?num laborarunt? num adnixi ſunt vt eam inuenirent?Venit ad eos lux, neq; obuiam facti ſunt: quòd ſi Chriſtianorum nonnulli malè viuunt, reſpondebimus nõ de his intelligi qui Chriſtiani nati ſunt,& à maioribus ſuis pietatem didicerunt, licèt hi ſæpenumero doctrina vitioſa vitã mutauerint: ſed de his,vt arbitror, qui Gẽtilium,vel Iudęorum profeſſione contempta, veram fidem cõplectuntur.Oſtendit etiam errantiũ neminem fidei ſe ſubC iecturum, niſi prius rectam ſibi vitam perſuadeat, & neminem niſi prorſus maliciæ deditus in incredulitate perſiſtere : neq; mihi dixeris eum neq; incontinentem eſſe,neq; raptorẽ: non enim hæc ſola virtus eſt.Quid hæc illi proſunt,ſi inanis glorię ſeruus ſit,& amicorum ſodalitatem veritus, in errore permaneat?hoc nõ eſt rectè viuere:neq; enim gloriæ ſeruus minus peccat quàm fornicator,imò lõgè plura & grauiora committit.Sed da mihi apud Gẽtiles aliquem omnibus affectibus,& malicia liberum:non inuenies. Nam qui apud eos magni habentur,& pecunijs,& ventri dediti, vt inquit,maximè omnium hominum gloriæ ſeruierunt: quòd malorum omniũ eſt cauſa.Hinc & Iudæi in perfi-

Infrà.5.g. dia manſerunt,quos arguẽs Chriſtus inquit:Quomodo poteſtis vos credere, qui gloriã ab inuicem accipitis?Et quid tandẽ ad Nathanaël, cui etiã veritatem teſtatus eſt,hæc verba nõ habuit,neq; longiori ſermone vſus eſt?quoniã non eo ſtudio venerat,hic enim hoc ſibi faciendũ cõſtituerat:& quod alij quieti,hic auditioni tempus exhibuit:ille ab alio D perſuaſus,nõ tamen quin admoneret præterijt.Si-

Suprà.1.g quidem inquit, Amen amen dico vobis, videbitis cœlum apertum,& angelos dei aſcendentes,& deſcendentes ſupra filium hominis. Huic nihil tale, ſed de generatione & vita æterna, diuerſo ſermone ſecundum ſubiectam materiã locutus eſt.Nam cùm ille prophetarũ dicta proculdubio crederet, tantùm audire ſatis habuit : hic autem cùm adhuc dubitaret, non quidem manifeſtè omnia ei Chriſtus aperuit:ſed eius mouit mentem, vt timore timorem eijceret,cùm non credẽtem iudicari,& nõ credere à parua conſcientia proficiſci diceret.Humanam nanq; gloriam magnificiebat, & pluris q̃

Infr.12.f. ſupplicium.Multi enim,inquit,ex principibus crediderunt in eum,ſed propter Iudæos non confitebantur:præterea eum coarguit,cùm dicat nulla alia ratione hominem non credere, quàm quòd vitam immundam viuit:& in ſequẽtibus inquit, Ego

Infrà.8.b. ſum lux:hìc autem,Venit lux in mũdum: in principijs enim obſcurius,inde apertius locutus eſt.Ve- E runtamen Nicodemus multitudinis gloria mulcebatur,quam ob rem debitam fiduciam habere non poterat.Fugiamus igitur inanem gloriam,quæ cęteris eſt affectibus violentior:hinc auaritia,hinc pecuniarum amor,hinc odium,bella,pugnæ. Quippe qui plura amat,minimè conſtare poterit : amat autem nullam aliam ob rem, quàm inanem gloriam.Et qua nam gratia, die quæſo, eunuchorum, & mancipiorum gregibus,& huiuſmodi rebus friuolis,& inanibus multi ſtipari voluntẽ non neceſſitatis gratia,ſed vt importuni huius affectus obuios omnes teſtes habeant,horum caput eſt inanis gloria:quod ſi abſcindemus, reliqua maliciæ membra interibunt,& nil prohibuerit, quin terram vt cœlum incolamus: neq; ad maliciam tantùm quos capit animos impellit inanis gloria, ſed & virtutibus ſe inſinuat:à quibus cùm nos abſtrahere nõ poſſit, in ea maiorem in modum nos offendit,multis nos F laboribus ſubijcit, quorum omnem fructum penitus aufert.Siquidem qui inani gloria mulcetur, ieiuniorum,orationum, miſericordiæ omnem mercedẽ amittit.Quid hoc damno miſerius,cùm fruſtra verberemur,& ridiculi fiamus, & ſuperna excidamus gloria? Neq; enĩ vtrunq; & deſiderare,& conſequi poſſumus:ſed ſi vnam optauerimus, cœlorum videlicet gloriam, vtranque conſequemur. Quamobrem ſi gloriam volumus, humanam fugiamus gloriam, & diuinam duntaxat proſequamur:hoc pacto & hanc,& illam adipiſcemur, gratia & benignitate domini nõſtri Ieſu Chriſti, per quẽ,& cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſanctõ,in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.xxviij.ex cap.tertio.

POſt hæc venit Ieſus & diſcipuli eius in Iudæam terrã,& illic demorabatur cum eis, & baptizabat.Erat autem & Ioannes baptizans in Aenon iuxta Salim : quia aquæ multæ

erant

G erant illic,& veniebant,& baptizabãtur. Nondum enim missus fuerat Ioannes in carcerẽ.Facta est autem quæstio ex discipulis Ioánis cum Iudæis de purificatione.)Nihil veritate clarius, nihil potentius, nihil mendacio imbecillius,etsi innumeris obtegatur operimentis:nam etiã sic deprehenditur,& efluit facilè:veritas autẽ nuda omnibus proponitur, volentibus eius pulchritudinem intueri: neq; latere vult,nullũ timet periculum, nullas insidias tremit, nullam desiderat multitudinis gloriã, nulli hominum est obnoxia,omnia excedit:etsi innumeris circunueniatur insidijs,tuta permanet: & qui ad eam cõfugiunt,tanquam firmissimo & tutissimo muro eius viribus custodiũtur, & latentia omnia & abscondita in mediũ proponit: quod Christus ad Pi-
Iuſtà.18.d latũ his verbis significauit:Ego palàm locutus sum mũdo,ego semper docui in synagoga, & in tẽplo, quó omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil:hoc tunc locutus est Iesus,nunc autẽ
H fecit.Post hęc,inquit,venit Iesus & discipuli eius in Iudæam terrã,& illic demorabatur, & baptizabat. Erat autẽ Ioánes baptizãs in Aenon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebãt & baptizabantur.In solennitatibus in ciuitatẽ veniebat Ioannes,vt in medium dei doctrinam proponeret,& ex miraculis vtilitatẽ,inde sępe Iordanem petebat: nam & illuc multi concurrebant:semper autẽ frequentioribus locis versabatur, nó ostentationis aut ambitionis gratia, sed studio vt prodesset quãplurimis:Atqui prosequitur euãgelista,non Iesum,sed discipulos baptizasse:vnde constat hoc etiã in loco ita intelligi.Et quánam gratia ipse nõ baptizauit in spiritu sancto & igne? Spiritus enim nondum erat deus:meritò autẽ non ipse,sed discipuli baptizarũt, cùm vellent plurimos ad salutarẽ doctrinã allicere.Et quid tandẽ discipulis Iesu baptizantibus Ioánes baptizare nõ destitit,sed quousq; missus fuit in
I carcerem id exercuit ministeriũ?Illa enim particula, Nondũ missus fuerat in carcerem Ioánes:)in eum vsq; diem eum baptizasse significat:atqui Iesu discipuli longè visi forent clariores, si ijs baptizare incipientibus Ioannes destitisset. Quánã igitur gratia baptizauit? Ne discipulos suos in maiorem contentionem adduceret. Nam si sæpenumero clamitando, & prioribus semper Christo concessis partibus, se inferiorem prædicando non persuadebat, vt ad eum accederent: si hoc etiam addidisset,longè in maiorem contentionẽ prouocasset: propterea Christus tũc maximè prędicationi suę fecit initium,cùm Ioannes longè aberat.Puto autẽ & propterea citiorem eius mortem permisisse, vt omnes multitudinis animi ad Christũ cõuerterentur, neq; amplius circa vtrunq; eorũ scinderentur sententię. Præterea inter baptizandũ Ioánes non cessauit frequẽter admonere,& maxima & clarissima de Iesu ostendere,nil aliud dicẽs, quàm vt in eum qui post ipsum venturus erat,crederẽt. Qui igitur hoc prędicabat,quo pacto discipulorum Christi præstantiam demonstrasset,si à baptismate cessasset? Con- K
trarium visum esset,vel æmulatione, vel ira id facere:cùm autem prædicando perstiterit, ea vehementiora ostendit: neq; enim sibipsi gloriam comparauit,sed ad Christum misit auditores: neq; minus q̃ discipuli illi fiunt,imò longè magis.Quantò minimè suspectum eius erat testimonium, & maioris apud omnes authoritatis,hoc euãgelista Mat
thæus significat, quòd exibat ad eũ Hierosolyma, Matt.3.b.
& omnis Iudęa,& omnis regio circa Iordanem,& baptizabantur in Iordane ab eo, cõfitentes peccata sua.Discipulis autem baptizantibus, multi nó persistebant,ad Ioannẽ percurrentes:quòd si quis percontaretur, quid amplius in Ioannis baptismate quàm discipulorum fuerit, nihil respondebimus. Vtrunq; enim similiter spiritus expers erat, & vnã eandemq; baptizandi causam habebat, vt scilicet Christo conciliaret baptizatos: vt enim non semper peragrando crediturus congregaret, oportebat:quòd & in Simone frater,& in Nathanaël Phi L
lippus,baptizare cõstituerant, vt per id omnes sine labore adducerentur,& ad futurã fidem præpararentur. Quòd autẽ nihil eorum baptisma præstaret,sequẽtia manifestãt.Quę nam? Facta est autem quæstio,inquit, ex discipulis Ioannis cum Iudæis,& de purificatione.) Contẽdebant semper cũ Christi discipulis discipuli Ioannis,apud ipsum etiã Christum.Cùm enim viderent eos baptizare, cœperunt aduersus baptizatos loqui,ac si Ioánes apud ipsos baptizando Christi discipulos excelleret, & aduocato aliquo ex baptizatis persuadere ei conabantur,non tamen persuaserũt: nam quòd ipsi accesserint, non ille quæsierit,audi quo pacto euangelista significauit.Non enim dixit Iudæum aliquẽ eos interrogasse, sed quæstionem ex discipulis Ioannis factam cum Iudæo de purificatione. Considera autẽ euangelistæ lenitatem:nó enim in quen- M
quam inuehitur, sed pro viribus crimen extenuat, cùm quæstionem factam simpliciter dicit. Nam quòd contenderint,ex sequentibus patet, quæ etiã lenius exequitur. Et venerũt, inquit,ad Ioannẽ, & dixerunt ei:Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem,cui testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat,& omnes veniunt ad eum.) Hoc est, quem tu baptizasti, quem clarum & conspicuum reddidisti,is eadem quę tu audet:non tamen dixerunt quẽ tu baptizasti, siquidem oportuisset eos & supernæ vocis,& spiritꝰ sancti aduẽtus meminisse:sed, Qui erat tecum trans Iordanẽ,cui tu testimoniũ perhibuisti:hoc est,qui in discipuli loco habitus est, qui nulla ex parte nobis superior erat, is abs te discedens,baptizat. Non autẽ verbis eũ tantũm dolore afficere,sed opera sua superari arbitrabãtur.Omnes enim,inquit,ad eum veniunt: vnde cõstat quòd Iudęo cum quo disceptabant,ei minimè persuaserũt. Hęc autem animi imbecillitate,& ambitione quadam loquebantur. Quid ad hos Ioannes? non eos coarguit, veritus ne se relicto aliud quid mali aggrederentur.

A grederentur. Sed non potest homo, inquit,accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cœlo.) Si meum prorsus testimonium accepistis,inquit,& verum id arbitramini,discite vel ex eo,non me,sed illũ in honore potiorem. Vos me audistis, vos mihi testimonium perhibetis,quòd dixerim,Nó sum ego Christus,sed missus sum ante illum:quòd si testimonij mei memores estis,dixistis enì,Cui tu testimonium perhibuisti,non modò ex eo non minuitur,sed augetur plurimùm: præterea non meũ, sed dei testimonium fuit.Si enim vobis fide dignus
B videor, inter alia & me ante illum missum professus sum: Vides quo pacto paulatim diuinã vocem fuisse ostenderit?ac si dicat,minister sum,& mittentis mandata nuncio, neq; humanam aucupor gratiam,sed eius patri, qui me misit ministerium exhibeo:non ergo ad captãdam gratiam testimonium perhibui, sed ad quod missus sum, id annunciaui: quare nolite me propterea magnũ existimare:hoc enim illius ostendit magnitudinem,ille nanq; rerũ dominus:idcirco addit, Qui habet sponsã,sponsus est:amicus autem sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi.) Et quáobrem qui dicit:Non sum dignus, vt soluam eius co-
Supr.1.d & Luc.3.d rigiam calceamenti: amicũ se eius in præsentia dicit?non vt extollat se,neq; inuito se,& ægrè ferẽte id ximè curã habere,neq; inuito se,& ægrè ferẽte id fieri, sed cordi sibi & quàm gratissimum esse ostẽdat: & hæc sunt quorum gratia maximè omnia facit:quæ omnia amici appellatione significauit: non enim tam ministri sponsi quàm amici lætantur,& in eius nuptijs exultant.Non ergo paritatem,absit, sed voluptatis magnitudinẽ demõstrare voluit, simul & eorum imbecillitati indulgens, amicũ se dicit:nã & ministrũ se dixerat,cùm inquit: Missus sum ante illum.)Præterea quoniam ęgrè ferre Iesu opera putabatur,spõsi se amicũ appellauit, vt ostẽderet nõ modò non ægrè ferre,sed maiorẽ in mo-
C dũ lætari.Hoc enim effecturus veni,inquit,& tantùm abest,vt molestè eius opera feram, vt tum maximè dolorem,si non fierẽt, si ad sponsum sponsa non accederet,dolore tunc afficerer:non autẽ nunc cùm testimonium nostrum re comprobatur.Hinc enim probamur, cùm id quod voluimus contigit, & sponsa sponsum cognoscit,& vos hoc testimonio perhibetis,cùm dicitis quòd omnes veniunt ad eum:hoc mihi curæ fuit, & propterea omnia feci: cùm verò in præsentia cõtigisse videam,gaudeo & exulto.Sed quid significat illa particula, Qui stat, & audit eum? ex similitudine ad propositũ venit. Cùm enim spõsi & sponsæ meminisset, quomodo sponsalia fiant ostẽdit, per vocẽ videlicet,& doctri
nã:ita ecclesia cõciliatur deo,quãobrem Paulus in-
Rom.10.d quit:Fides ex auditu,auditus autẽ per vocẽ dei:hac ego voce gaudeo.Id autẽ verbũ,qui stat: nõ temerè posuit,sed vt res suas cõpositas,& iã sibi standũ, & dantẽ illi spõsam audiẽdũ ostẽdat,& quòd seruus sit,& minister,& spes,& gaudiũ suũ re euenerit, psequitur. In hoc ergo gaudiũ meũ imple- D
tũ est.) Perfectũ est,inquit,opus, & officiũ meum, nec amplius habẽs quod faciamus.Deinde nó prẽsentẽ tãtùm,sed futurũ mœrorẽ phibens,& futura ex dictis & factis cõfirmat. Illũ,inquit,oportet crescere,me autẽ minui.) Hoc est,meũ feci offi ciũ,iã cessabo.Illius opera nũc augẽtur:quod enim nũc formidatis,nõ in præsentia tãtùm erit, sed maius indies fiet,quod maximè res nostras claras ostẽ det.Propterea & veni,& gaudeo, quoniã Christus magnũ accepit incrementũ,& ea euenerũt, quorũ gratia omnia fecimus.Animaduerte q̃ leniter,q̃ sapiẽter illorũ sedauit affectus,& inuidiam extinxit, & frustra id eos tẽtare demõstrat, quibꝰ verbis maximè eorũ sedat malitiam. Idcirco enim adhuc eo viuente, & baptizãte hæc tractata sunt, vt Christi excellentiã testaretur,neq; quispiam incredulitatis excusationẽ haberet: neq; enim à seipso hæc dixit, E
neq; alijs interrogãtibus:ipsi & percontatores erãt, & auditores.Nã neq; sponte sua id dicẽti ita credidissent,vt post interrogationẽ. Cùm enim respondentẽ audirent,eius certã habuerunt sententiã. Iudei autem eo quòd ad ipsum miserunt, & eius non crediderũt testimonio, idcirco meritò sibi omnem præciderũt excusationem.Quid igitur hinc erudimur?Quòd omnium malorũ causa est gloriæ insania,hæc illos in contentionẽ traxit, hæc temerario ausu excitauit,vt ad Iesum veniẽtes dicerẽt:Quare Matt.9.b.
discipuli tui non ieiunãt?Fugiamus hunc affectum & Marci
dilectissimi,vt gehennam fugiamus: hic nanq; ma 2.c.
ximè eius ignem accẽdit, hic diaboli vndiq; ditionem propagat,hic ætatem & dignitatem omnem sæuissimo premit imperio, hic ecclesias hùc illuc distrahit,hic ciuilia opera corrũpit, domos fundit us,ciuitates,populos,gentes euertit: & si in desertum venerit,multã & illic vim ostendit. Nam qui sæpenumero pecunias,& mundi illecebras,& violentiores corporis voluptates valere iubent, hi nõ-
nunquã inani gluria capti,omnia perdiderũt. Qui P
multùm laborauit,propter hunc affectũ non laborantis,sed grauiter peccantis præmiũ accipiet. Pharisæus quàm publicanus propter inanem gloriam minus meruit. Verùm hanc accusare nullus labor, omnes enim consentiunt: id autem quærendũ quo pacto vincamus.Quomodo igitur possumꝰ?Si gloriam gloriæ comparabimus. Quemadmodũ enim terrenas diuitias contemnimus,cùm alias sperãꝰ diuitias:ita & huius vitæ gloriam, cùm longè maiorem & verã gloriam cõlectabimur, contemnẽꝰ. Hæc nanq; inanis & stulta est,& nomine tantùm, nó re,gloria:illa verò cœlestis,vera,quæ nó homines,sed angelos,& archangelos,& angelorum dominum,imò & cum his etiam homines laudatores habet.Si illud spectaculũ contẽplaberis, si illas coronas noueris, si ad illum plausum te transtuleris, nũquam aduersum te terrena poterunt præualere, neq; hæc magnifacies,si habebis:sin minꝰ,nó quęres.Etenim in huius seculi regijs, nemo satellitum,

ijs omissis

G ijs omissis quibus coronato regi,& in solio sedenti placeat,graculorum voces, muscarum & culicum obuolantium stridorem prosequitur: neq; enim ijs vlla ex parte potiores hominum laudes inueniuntur.Humana igitur intellecta miseria, omnia ĩ tutissimos recondamus thesauros,& manentẽ & incorruptibilem gloriam inquiramus. Quam vitam omnes consequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quẽ,& cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorũ,Amen.

Homilia.xxix.ex cap.tertio.

QVi desursum venit , super omnes est : qui est de terra,terra est,& de terra loquitur.) Graue quiddã est gloriæ amor, graue inquam,& multarum ipsa spinarum plena gloria,& quæ difficilẽ tolli potest fera, & multorum capitũ bestia, & in eos quibus fouetur, quibus susc ipitur armata.Quemadmodũ enim vermis ligna ex quiH bus nascitur,& rubigo ferrum consumit:ita inanis gloria altricem sui animam perdit. Quare multa opus est diligentia,vt hunc tollamus affectũ.Cõsidera quid hoc in loco discipulis suis hoc morbo affectis dicat Ioannes, & vix eos placat.Ad superiora etiam hoc addit: Qui desursum venit, super omnes est:qui est de terra,terra est,& de terra loquitur. Cùm meum,inquit, vbique extollatis testimoninm,& dignissimum fide esse dicatis: illud vos scire necessarium est, nõ licere vt is qui è cœlo venit,à terreno homine fidem accipiat. Quid autem illa particula,Sup omnes est,significat?& quid vobis per eam ostenditur? Quòd nullius indiget , sed ipse sibi satis est,& omnium maximus:sed ex terra & de terra loquentẽ dicit, non ex sua, sed ex Christi sententia. Si terrena,inquit,dixi vobis,& nõ creditis.Baptisma,terrena appellauit,non quòd terrenum sit, nisi ineffabilis generationis ipsius comparatione: ita nunc de terra loqui se dicit, sua diuinæ doctrinæ comparata.Nihil enim aliud, de terra loI qui, significat, quàm paruas & humiles facultates suas,& quales credibile est, terrenam accipere naturam,si cum dei magnitudine conferantur.Siquidem apud deum omnes sapientiæ thesauri reconduntur. Quòd autem de humanis rationibus non loquatur,inde constat: Qui de terra est, inquit, de terra loquitur.) Atqui non totus erat ex terra, sed pro parte:nam & animam habebat,& spiritus particeps erat,quę minimè de terra sunt.Quomodo igitur de terra esse dicit? Animaduertisne nihil aliud quàm paruum se,& nullius ferè momẽti,vtpote humi reptãtem,& in terra natum: Christum autem cœlitus nobis demissum significari? His omnibus eorum affectum extinguẽs, iam audentius de Christo loquitur : anteà enim superuacaneum erat verba nullum in auditorum mentibus locum habitura effundere:cùm autẽ spinas inciderit, meritò iacit semina, inquiens: Qui desursum venit,super omnes est: & quod audiuit, loquitur : & quod vidit,testatur,& testimonium eius nemo accipit.)Cùm magnũ quiddam & sublime de Christo locutus esset , rursus in humiliorem de eo sermonem descendit . Illæ nanque particulæ : Quod audiuit & vidit: magis secundum hominem dictæ sunt.Non enim visu, neque auditu norat quæ norat,sed suapte natura perfectus ex patris sinu procedens,neque præceptore indigens.Sicut,inquit,co Infrà.10.c gnoscit me pater, & ego cognosco patrem. Quid autem significat: Quod audiuit,loquitur: & quod vidit, testatur:Quoniã per hos sensus omnia certè cognoscimus,& digni videmur quib⁹ credatur, cùm vidimus aut audiuimus , vtpote qui neq; fingimus, neque mendacia dicimus . Idcirco vt rem confirmet, inquit Ioannes : Quæ audiuit & vidit, hoc est verissima : ita & nos sæpenumero scisc itamur.Vidistíne,an audisti:quod si fatebitur,certum Infrà.5.c. arbitramur testimonium.Ipse autem cùm dicit:Si- Ibidẽ. 15.c cut audio iudico : &, quæ audiui à patre meo, loquor:&,quæ vidimus, loquimur: & id genus alia, L non ea gratia dicit,vt aliunde eum accepisse intelligamus.Id enim arbitrari,vltimæ amentiæ est:sed vt omnem impudentibus Iudæis auferat suspicionem. Cùm enim nondum debita de se opinio haberetur,frequenter ad patrem confugit, inde verbis suis fidem faciens. Et quid admiraris, si ad patrem, cùm & ad prophetas & scripturas sæpe descendat,& eorum adducat testimonium?Illæ sunt, Infrà.5.c. inquiens, quæ testimonium perhibent de me.Nũquid prophetis minorem ipsum dicemus,cùm eorum accipiat testimonium? Absit:nam propter auditorum imbecillitatem ita loquitur,& à patre audire se dicit,quæ loquitur, non quòd magistro indigeret, sed vt illi crederent non esse mendacium. Verba autem Ioannis hoc significant , mihi opus est audire ab illo : desursum enim venit, qui hæc nunciat,quæ ipse solus manifestè nouit.Ea nanque verba, videlicet, Audiuit & vidit: hanc significant certitudinem . Et testimonium eius nemo accipit. M Atqui & discipuli & multi alij acceperunt , quomodo igitur inquit: Nemo accipit? hoc est pauci, & hoc nunc:nam si neminem dixisset,qua ratione addidisset,qui accepit eius testimonium? Signauit, quia deus verax est.Hoc & in loco discipulos suos tangit,ac si non multùm ei crediturі essent. Quòd enim neque deinceps ei crediderint , ex sequentib⁹ constat. Propterea cùm esset in carcere, ad Iesum eos misit,vt ei magis conciliarentur: illi autem vix tunc crediderunt: quod Christus significans dicebat, Beatus qui non fuerit scandalizatus in mẽ : & Matt.11.a. & Lucæ propterea nunc dicebat Ioannes , Et testimonium 7.d. eius nemo accipit: discipulos suos erudiens,& tantùm non dicens quòd pauci essent ei crediturі , & idcirco verbis eius nõ creditis.Quæ enim vidit,loquitur: simul & Iudaicam tãgit insaniam,atq; dementiã.Quod & euangelista in principio his verbis coarguit : In propria venit, & sui eum non re- Suprà.1.a. ceperunt:hoc non venientis, sed non recipientium peccatum est. Qui accepit eius testimonium, is obsignauit,

A obsignauit,quia deus verax est.)Hic & eos perterret,cùm ostẽdat,qui Christo non credit, eum non modò,non ipsi,sed ne patri quidẽ credere. Quẽ enim misit de⁹,inquit,verba dei loquitur.) Loquitur enim,quæ ab illo accepit: & credens illi credit, & incredulus non credit.Signauit autem, hoc est, ostendit. Inde his verbis timorem auget: Deus verax est.Neq; enim aliter quispiam ea non crederet, nisi mittẽtem deum mendacij insimularet: & cùm nihil aliud quàm de patre loquatur Christus, qui eum non audit,non audit mittentem patrem. Vidésne quantam formidinem eis incutiat? Primùm Christum infideles audire contemnebant,ideo periculi magnitudinẽ eis proposuit,vt discerẽt, quòd qui Christum non audiunt, neque deum audiunt. Hac deinde ratione imbecillitatis eorum magnitudinẽ exponit. Non,inquit, ad mensurã dat deus B spiritum.)Et vt dixi,rursus ad humiliorem descendit sermonem,eumq; & varium,& intellectu facilem auditoribus reddit. Neque enim aliter incutere,& augere metum poterat.Nam si de eo magnũ & eximium dixisset,non vtiq; credidissent, sed cõtempsissent potius: idcirco ad patrẽ omnia refert. Rursum tanquam de homine Christo disputans : quid autem inquit, Non ad mensurã dat deus spiritum?Nos omnes,inquit,ad mensurã spiritus operationem accipimus: nam spiritũ hoc in loco operationem dicit.Hæc enim est quæ diuiditur,ille sine mensura & integram habet operationem:quòd si operationem eius metiri nemo potest,longè minus substantiam : vidésne spiritum infinitum? Sed quisnam omnem spiritus accepit operationẽ? Qui 1.Ioan.1.a dei opera nouit,qui dicit:Quod audiuimus,loquimur:& quod vidimus,testamur. Quid igitur iure dubitãdum est?Nihil enim nisi quæ dei sunt dicit, nihil nisi quæ spiritus.Et primùm quidem de verbo dei nihil loquitur,sed à patre & spiritu doctrinę suæ fidem cõparat. Quòd enim deus esset,norant: C quòd spiritus etiam, intelligebant,quanuis nõ debitam de eo haberent opinionem,ignorabant autẽ filium: propterea ad patrem & spiritũ semper cõfugit,& inde verba sua confirmat: hac nanque abdita causa,si quis per seipsum hoc consideraret,vel de Christi minueret dignitatẽ.Non enim propterea crediderunt, quoniam spiritus operationem haberet:neq; eius indiget auxilio,sed sibijpsi sufficiens est. Verùm imbecilliorum suspicione cognita his vtitur verbis. Hæc autem dico, ne simpliciter scripturas prætereamus,sed dicentis considerationem, & auditorum imbecillitatem, & alias in scripturis causas perscrutemur . Non enim omnia vt volunt præceptores, sed multa secundum auditorum im- 1.Cor.3.a. becillitatem loquuntur.Quam ob rem Paulus:Nõ potui,inquit,vobis loqui quasi spiritalibus,sed quasi carnalibus:tanquam paruulis in Christo,lac vobis potum dedi,non escam. Volebam,inquit, tanquam spiritalibus loqui, sed non potui: non quòd ipse loqui non posset,sed quòd auditores intellige- re non poterant:ita & Ioannes maiora discipulos D docere voluisset, sed illi non patiebantur, hac gratia in humilioribus versatur.Diligenter igitur inuestiganda sunt omnia. A scripturis enim spiritalia arma accipimus,verùm si ea nos induere, & discipulos armare ignorabimus, ipsa quidem proprias habent vires,accipientibus autem nihil afferũt vtilitatis.Esto thorax, & galea firmissima, & clypeus & hasta:inde quis thoraca pedibus, galeam pro capite oculis aptet,clypeo non pectus , sed pedes protegat:nunquid huic homini ea arma quid cõferet, & non potius lędent?Planè hoc constat,non tamẽ armorum culpa,sed ijs vti rectè nescietis. Ita & in scripturis vsuenit,si earum ordinẽ confundemus, ipse quidem vim suam retinent,nobis autem nihil conferũt.Hæc ego & priuatim, & publicè vos frequenter erudiens,nihil amplius proficio, sed secularibus rebus omne vos tempus affixos & implici- E tos video.Spiritalia verò ne in somnijs quidem cõiectamini : propterea negligimur , & pro veritate certantes non multùm valemus,sed ridiculi gentilibus,Iudęis,& hęreticis efficimur:quòd si vt in his, alijs quoque rebus, negligentia vteremini: nec sic quidem vobis esset ignoscendum. Sed in secularibus negocijs vnusquisque ense acutior est, & summa diligentia artes exercet, & rempublicam gerit: in necessarijs autem & spiritalibus quantavis desidia torpemus,superuacuis tanquã necessarijs vtentes,& necessaria arbitrantes vtentes.An nescitis nõ superioris tantùm ætatis hominum gratia scripturas æditas,sed nostri? Nónne audis Paulum dicentem: Hæc ad nostram doctrinam scripta sunt, ad Rom.15.a quos fines seculorum deuenerunt,vt per patiẽtiam & consolationem scripturarum spem habeamus? Et licèt me frustra loqui non ignorem,non tamen cessabo:ita enim apud deũ excusabor, quanuis nemo me audiat.Qui attentè audientibus loquitur,is laboris præmium habet auditorum persuasionem. Cuius autem verba non audiuntur, neq; tamẽ cessat, plurimi faciendus est,cùm deo placere adnitatur, & nemine attendente suum impleat officium. F Verùm licèt maius nobis ex contemptu nostro præmium proueniat,id tamen minus desideramus, modò ad vestram aliquid salutem proficiamus,maximam mercedem probitatem vestram ducentes. Hæc dicimus,nõ vt molestam & grauem vestram faciamus orationem:sed vt affectum in vos nostrũ ostendamus , & quo ob desidiam vestram dolore afficiamur,vos non lateat. Qua desidia vtinam omnes liberi, magna spiritaliũ cura susceptа, cœlestia bona consequamur , gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto,nunc & semper, & in secula seculorum,Amen.

Homilia.xxx.ex cap.tertio.

PAter diligit filium,& omnia dedit in manu eius: Qui credit in filium, habet vitam æternã. Qui autẽ incredulus est filio,&c.)

Magna

G Magna assiduitatis & humilitatis vtilitas in omnibus rebus ostenditur. Per eam enim artes meliores reddimus, cùm repentè omnia à magistris discere nequeamus:per eam paulatim ciuitates condimus, per eam vitam nostram sustentamus. Neq; admireris,si tantum in secularibus virium habeat, quādoquidem & in spiritalib⁹ plurimùm possit. Sic enim ab idololatria liberari Iudęi potuerunt paulatim, & in paruis & humilib⁹ reb⁹ à principio,neq; doctrinæ,neq; vitæ gratia eruditi. Sic post Christi aduentum, cùm sublimioris iam doctrinæ tempus esset,omnes accesserunt apostoli,nihil primùm altum,vel arcanum locuti. A paruis Christus multitudini exorsus est:ita & in præsentia Ioannes, tanquam de homine quodam mirabili loquitur , alta autem & sublimia per vmbram interserit. Primùm
Suprà.3.d dixit:Nó potest homo à semetipso accipere quicquam. Inde altius quiddam attingens: Q ui desur-
H sum,inquit,venit,supra omnes est . Rursus ad humilia descendens post alia multa: Nó ad mensurā, inquit,dat deus spiritum. Inde prosequitur:Pater diligit filium,& omnia dedit in manu eius. Inde cùm supplicij vim intelligeret,neq; ita multitudinis animos bonorum promissione, vt suppliciorum formidine moueri, his verbis sermoni suo finem imponit. Q ui credit in filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est filio,non videbit vitā, sed ira dei manet super eum. Rursus ad patrem supplicij rationem refert:non enim dixit ira filij,quanuis ipse sit iudex:sed dei,vt maiorem illis metum incuteret. Nunquid ergo satis est ad vitam æternam in
Mat.7.c. filium credere? Minimè. Non enim omnis,inquit, qui dicit mihi domine domine,intrabit in regnum cœlorum. Et peccatū in spiritum, vel solum est satis quod in gehennam detrudat : & quid de patre loquor? Nam si in patrem, & filium,& spiritū sanctum rectè credideris,non autem rectè vixeris:nul
Infrà.17.a la tibi ad salutem vtilitas. Cùm ergo dicit: Ipsa est
I vita æterna,vt cognoscant te solum verum deum: nolim⁹ hoc nobis ad salutem satis arbitrari. Opus nāq; nobis est & vitæ, & morum puritate pollere, & licèt hoc in loco dicat: Q ui credit in filium,habet uitam æternam. Nec bona tantùm, sed supplicium quoq; formidinem proponit,quòd qui incredulus est filio,non videbit vitam, sed ira dei manet super eum: non tamen dicimus satis esse solam fidem ad salutē,quod quæ de vita sæpe in euangelijs dicuntur,ostendunt. Cur enim nó dixit,ipsa est vita æterna sola:neque,qui credit in filium solum, habet vitam æternam: sed in vtroq; vitā esse significauit? Nā nisi mores sequātur,sequetur suppliciū. Et non dixit in eo:sed,super eum,hoc est,nūquam ab eo discedet. Siquidem ne temporalem fore mortem putares,cùm dicit:Non videbit vitam: id verbum posuit, vt eius demonstraret perpetuitatem. Quod fecit,vt per hæc verba eos ad Christum traheret. Quam ob rem nō priuata, sed communi ad eos admonitione vsus est,vt facilius alliceret. Non enim,inquit,si credetis & non credetis, sed in com K
muni loquitur,ne qua posset exoriri suspicio,& ve
hemētius quàm Christus. Siquidem Christus:Q ui Supr.3.c.
non credit,iam iudicatus est:hìc autem,Non videbit vitam, sed ira dei manet super eum. Et meritò sanè. Neq; enim idem est aliquem de seipso loqui, & de altero. Christum ambitionis causa ita locutū & iactatum existimassent,Ioannes hac carebat suspicione. Quòd si postmodum Christus vehemētiori sermone vsus est,ea potest ratio afferri, quòd iam magnam de ipso Iudæi opinionem conceperant. Vt ergo cognouit Iesus,inquit, quia audierunt Pharisæi,quia Iesus plures discipulos facit, & baptizat quàm Ioannes: quanquam Iesus non baptizaret,sed discipuli eius:reliquit Iudæam,& abijt iterum in Galilæam.) Ipse quidem non baptizauit, sed nūcij cùm vellent auditores in eius odium excitare,ita ferebant. Sed quāmā gratia discessit? Non formidinis,sed vt eorum leniret inuidiam. Poterat L
nanque & insultantes cohibere,sed noluit hoc frequenter facere,ne de eius incarnatione different. Et si sæpius impulsus fugisset,id etiam suspiciosum multitudini fuisset:propterea multa more hominis operatus est. Q uemadmodum enim credi voluit deū esse,ita & carnem suscepisse:hanc ob rem Petrum corripit dicentem: Absit à te domine,nó erit Mat.16.c.
tibi hoc. Tātæ hoc sibi curæ fuit. Nam in ecclesiaca doctrina nō parua hæc portio est,& salutis nostræ principiū,cuius gratia omnia & facta,& perfecta sunt. Sic mors sublata est, & peccatū,& maledictum abolitum,& plurima vitæ nostræ collata sunt bona,ideo maximè suam voluit incarnationē credi,quę nobis principium & fons est innumerabilium bonorum:hinc nō humanitatem, sed diuinitatem potius latere permisit. Recedens ergo ad eos rursum se contulit,vnde prius venerat. Neque ab re in Galilæam cōcessit,sed vt magna apud Samaritanos operaretur,ea quæ deum decederet sa- M
pientia, & vt nullam Iudæis ne impudentem quidem excusationem relinqueret, quod euangelista his verbis significauit: Oportebat autem eum transire per Samariam.) Vt ostenderet præter itineris rationem hoc fecisse,cuius exemplum & apostoli secuti sunt. Q uemadmodum enim illi Iudęorum persecutionibus tunc temporis agitati,ad Gētes profecti sunt:ita & Christus,cùm ab illis fugaretur,ad has venit:vt & in muliere fecit Cananęa. Hæc autem facta sunt,vt omnem Iudæis auferret excusationem,ne dicerēt se relictis, Christū ad incircūcisos profectum. Idcirco excusantes se discipuli dicebāt: Vobis oportebat primùm loqui ver- Acto.13.g
bum dei:sed quoniā repellitis illud,& indignos vos iudicatis æternæ vitæ,ecce conuertimur ad gentes. Et ipse iterum:Non veni nisi ad oues,quæ perierāt Mat.15.c.
domus Israël. Et iterum:Non est bonū accipere pa Ibidem.
nem filiorum, & dare canibus. Cùm autē eum Iudæi expulerunt,portam gentibus aperuerunt: neq; etiā sic in Samariā principaliter ꝓfectus est Christus,sed

A stus,sed per eam iter fecit. Præteriens ergo,venit in ciuitatē Samariæ, quæ dicitur Sychar, iuxta prædium quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autem illic fons Iacob.) Q uánam gratia tanta hūc locum diligentia narrat euangelista? Ne postmodum audiendo mulierem dicentē, Iacob pater noster dedit nobis hunc puteum,mireris. Etenim is lo
Gen.34.d cus erat,vbi pro Dina Leui & Simeon ſdignati gra uem illam cędem patrati sunt. Et quoniam ad hoc ventum est,nó ab re fuerit subtexere vnde Samaritani originem habuerint. Locus is omnis Samaria
Samaritani,vnde dicti. appellatur. Vnde igitur appellati sunt? Samor mós
Esaię.7.b à conditore dictus est , vt testatur Esaias, & caput Samororum Ephraim. Habitatores autem nó Samaritani, sed Israēlitæ appellabantur : procedente
4.Re.15.f & 2.Paralip.28. tēpore deum offenderūt,& regnante Phacee surgens Thelgamasa , & multas ciuitates occupauit,
B & Ele subdidit, quo interempto Osee regnum tradidit. In hunc insurgens Salmanasar,alias cepit ciuitates,& tributarias fecit. Huic Osee primùm paruit:inde defectione facta, Aethiopibus confœderatus est:quod cùm Assyrius rex intelligeret,gentem illam obsessam cepit, neque amplius illic habitare permisit,veritus ne iterū deficerent, sed Babylonem & in Medos translatis,collectitiam hinc inde multitudinem in Samariam habitatum misit, vt in posterum firmum sibi imperium familiarib⁹ incolis cōfirmaret. His peractis volens deus potestatem suam ostendere, quòdq; non imbecillitatis, sed peccatorum gratia Iudæos Assyrijs tradiderit, leones in Barbaros emisit, qui vniuersam gentem perderent. His regi nunciatis,misit sacerdotē quēdam , qui populo exponeret leges dei: non tamen omnino,sed ex parte impietatem exuerūt. Procedente adhuc tempore idolorum cultu abiecto, dei cultum complexi sunt. Cùm ita se res haberēt, reuersi Iudæi,his vtpote alienigenis & hostibus æmulabantur, & à monte Samaritanos nuncuparunt,
C nec parua hinc inter eos contentio,neque enim omnes scripturas recipiebant,sed Mosi dūtaxat, ꝓphetas paruipendebant . Nitebantur tamen in Iudaicam se inferere nobilitatem, ad Abrahā & ꝓgenitorum, & genus suum referentes, vtpote qui Chaldæus fuisset, & Iacob patrem appellabāt, vtpote Abrahæ nepotem. Iudæi autem cum cæteris & hos abominabātur:vnde Christo exprobrabāt,
Infrà.8.f. dicentes:Samaritanus es tu, & dæmonium habes. Et cùm descendisset ab Hierusalem Hiericho, hac gratia Christus Samaritanū vilem, contemptūq;, & abominabilem apud eos in se misericordiā operantem : & in decem leprosis vnum alienigenam, propter hoc Samaritanum dicit, & ipsis discipulis
Matt.10.a & Lucæ 10.f. ita mandauit:In viam gētium ne abieritis,& in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Neq; historiæ duntaxat gratia prædij Iacob meminit euāgelista,sed vt Iudæos iādiu repulsos ostēderet. Siquidem progenitorum temporibus pro ipsis ea loca Samaritani occuparant:quæ enim eorum maiores cùm sua nō essent,ceperant, ea hi ob desidiam suā D
& iniquitatem iampridē possessa amiserunt. Ita & nihil maiorum virtus cōfert,si nepotes degenerāt. Barbari enim cùm primùm leones experti sūt, ad Iudaicum cultum redierūt: hi tot affecti supplicijs,mores suos minimè emēdarūt. Huc itaq; Christus venit, mollem & lasciuā vitam expellēs, laboriosam autem & difficilem nos eruditens. Non enim iumentis vsus est,sed adeò intētē vadit, vt ex itinere fatigetur. Hoc semper admonet,vt sibijpsi quisq; seruiat,neq; quærat supflua, neq; multis indigeat. Adeò enim omni nos superfluitate alienos voluit,vt multis necessariorum se fraudaret. Ideirco dicebat: Vulpes foueas habent,& volucres cœli Matt.8.c.
nidos:filius autem hominis nō habet vbi caput re- & Lucæ
clinet. Propterea plurimùm in montibus versatus 9.g.
est,& in desertis,non perdius tantùm, sed pernox. Hoc Dauid annuncians inquit, De torrente in via Psal.109.
bibit:vt eius tolerantiam demōstraret. Idem hoc in b.
loco significat euangelista, Fatigatus enim ex
itinere, sedebat sic super fontem, hora autem erat E
quasi sexta,venit mulier de Samaria haurire aquā. Dicit ei Iesus:Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierant in ciuitatem,vt cibos emerent.) Hinc itineris studium,& cibi contemptū intelligimus,cùm tanquam re superuacanea vtatur, ita discipuli res suas dispensare didicerant. Nó enim parabant viaticum, quod & alius ostendit euangelista, cùm de Matt.16.a
fermento Pharisæorum loquentem dicit,quòd pu Ibid.12.a.
tabant panes non ferre. Et esurientes inducit spicas Ibid.21.b.
decerptas manducare , & ad ficum ob famem venisse: hæc nil aliud quàm ventris contemptum, & eius seruitium paruipendere nos admonent. Cōsidera,quæso, hoc in loco nihil ferentes discipulos, neq; à principio diei vllam victus curam habētes: sed quo tempore omnes prandent, cibos emptum proficiscuntur:non vt nos qui cùm primùm manè exurgimus,ante omnia coquos aduocamus, & de parandis epulis & mensa diligenter verba facim⁹: inde alijs opera damus,secularia diuinis præponētes,& quæ superflua habenda essent,tanquam necessaria exequimur: ideo omnia præposterè agun- F
tur. Contrà autem spiritalium primùm rationem, & quidem maximam habere,quibus perfectis hęc alia deinceps attingere oporteret. Neq; laboris studiosus tantùm,sed humilitatis, non fatigatus duntaxat ex itinere sedisse,sed relictus solus dimissis discipulis,hìc Iesus ostenditur. Atqui poterat vel nō omnes dimittere,vel alios sibi ministros comparare. Noluit: etenim discipulos quoque his moribus assuefecerat. Et quid mirum,dixerit fortasse quispiā,si humiles erant, piscatores & tentoriorū opifices? Erant sanè. Verùm repentè ad ipsum cœlum euolarunt,& eūctis regibus clariores euaserunt, digni habiti, qui vniuersi orbis domini familiaritate fruerentur,& eum vbiq; admirabilem sectarentur. Illud præterea non ignoratis,quòd quātò quis humiliori gradu ad dignitates assumitur,facili⁹ in superbiæ

G perbiæ inſaniam effertur, vtpote qui expers ſit repentini & inſperati honoris. In hac eos humilitate Chriſtus continuit, & vt ab omnibus ſe abſtinerẽt, neq; miniſtris indigerent. Ipſe autem fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſuper fontem. Vides laboris, caloris, & diſcipulos expectãdi gratia ſediſſe Ieſum? Norat enim quid apud Samaritanos eſſet euenturum. Non tamen propter hoc principaliter venit. Neque ſi propterea non veniſſet, erat aduenies muliercula repellenda, quæ ſummam erat attẽtionem præſtatura. Iudæi enim ad ſe venientẽ expulerunt, Gentiles alió proficiſcentem ad ſe trahunt. Illi inuidebant, hi credunt: illi indignabantur, hi admirãtur, adorant. Quid igitur, erat tot hominum ſalus contemnenda? tam prompti animi relinquendi? indignum ſanè diuina fuiſſet benignitate. Quare cùm debita ſapientia cuncta ab eo diſponãtur, ſedendo corpus reficiebat iuxta fontẽ. Erat dies me-
H dius, quod euangeliſta his verbis ſignificauit: Hora erat quaſi ſexta, & ſedebat ſic. Quid autẽ per hoc verbum, ſic, intelligitur? Nõ in ſella, non in loco honoratiori, ſed in terra, vt cõtingit. Venit mulier ex Samaria haurire aquam. Ecce mulierem propter aliud egreſſam ciuitatem, vt impudentibus Iudæorum obiectionibus ſilẽtium imponatur, & ne quis dicat eum ſuum ipſius præceptum tranſgredi, cùm
Matt.10.a mandet, ne in Samaritanorũ ciuitatem ingrediantur, ipſe eos alloquatur. Quòd autem dicit, nõdum veniſſe diſcipulos, ea id gratia meminit euangeliſta, vt multas ſermonis Ieſu ad mulierem occaſiones afferret. Quid ergo mulier? cùm à Ieſu aquam peteretur, dicente: Da mihi bibere. Quomodo tu, inquit, Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Non enim coũtuntur Iudæi Samaritanis.) Vnde eum Iudæum eſſe cognouit? Ex habitu fortaſſe & ſermone. Tu autem mũlieris ingenium conſidera. Nam ſi cauendum erat,
I Ieſum quàm illã cauere potius decebat. Non enim dixit, non coũtuntur Samaritani Iudæis: ſed, Iudæi Samaritanis. Abſtinet tamen mulier à conſuetudine ne peccet, cùm alterum ſua cauſa peccaturũ arbitraretur. Neq; tacuit, ſed ſententia ſua quod eſſet præter legem corrigit. Sed illud poſſet quiſpiã dubitare, qua nã gratia ab ea bibere petierit, cùm lex non permitteret. Si quis diceret Ieſum præuidiſſe non daturã, ideo minus petere oportuit. Quid igitur dicendum? Quòd nihil iam referebat eiuſmodi obſeruationes præuaricari. Qui enim alios ad præuaricationem inducit, ipſe longè magis præua-
Matt.15.b ricatur. Non enim quod ingreditur, inquit, per os coinquinat animam, ſed quod procedit de ore. Nõ parum autẽ Iudæos accuſat hic Ieſu ad mulierem habitus ſermo. Illi enim ſæpenumero & verbis & re allecti minimè paſſi ſunt perſuaderi: hæc autem breui & nuda rogatione quãprimùm capitur, ipſe Ieſus ratione hac & via nõ inſtabat. Si qui accedebant, non prohibebat, quanuis diſcipulis dixerat: In ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis, ne accedentes offendatis. Id enim quàm indigniſſimum K erat eius humanitate, quare reſpondet mulieri:

Si ſcires donum dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forſitã petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuam.) Primùm dignam quæ audiat, eã indicat, neque contemnendam: deinde quis ipſe ſit, cælat. Nam ſi hoc ſciſſet, eueſtigiò paruiſſet, quod de Iudæis haud dicendum eſt: qui cùm admonerẽtur, nihil tamen petebant, nihil dicere cupiebant, quod aliquid afferret vtilitatis, ſed cõtumelia affectum expellebãt. Mulier autem Samaritana quãm manſuetè reſpondeat, quæſo animaduerte. Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt: vnde ergo habes aquam viuam?) Iam omnem ab ea quòd vilis eſſet, & vnus ex vulgi hominibus, ſuſpicionem amouit. Neque enim ſimpliciter hoc in loco dominum, ſed honorificè appellat, quod ex ſequentibus apparet. Non enim irriſit, non exprobrauit, ſed primùm hæſitauit. Quòd ſi non conti- L nuò intellexit, minimè mirum. Neque enim Nicodem⁹ intellexerat: inquit enim, Quomodo poſſũt Supr.3.a. hæc fieri? Et iterum: Quomodo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? Et iterum: Nũquid poteſt in vterum matris iteratò introire & renaſci? Hæc autem mulier longè verecundius: Domine, inquit, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt, vnde ergo habes aquam viuam? Aliud Chriſt⁹ dicebat, aliud illa intelligebat, tantùm verba accipiens, neq; altum aliquid pertingere poterat. Atqui petulantius reſpondere licuiſſet: Si haberes aquam viuam, non me peteres, ipſe eam acciperes, ſed te iactas. Verùm nihil tale locuta, manſuetè à principio per omnem ſermonẽ reſpondit: primùm inquit, Quomodo tu Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis? Neq; tanquam ad alienũ & inimicum ita locuta eſt: Abſit, vt tecum homine alieni à gente noſtra animi & infeſti, quicquam communicem. Deinde cùm magna loquentem audiret, & ea quæ inimici maxi- M mè carpſiſſent, non deriſit, non cauillata eſt: ſed,

Nũquid, ait, tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum hunc, & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & pecora ei⁹?) Animaduerte quo pacto in Iudaicam ſe inſerit nobilitatẽ: hoc eſt, Ille hac vſus eſt aqua, nec habuit quod nobis maius daret. Oſtẽdit autem magnum quiddam & altum ex primo reſponſo intellexiſſe. Ea nanq; particula, Ipſe ex eo bibit, & filij, & pecora: nihil aliud ſignificat, quàm potiorem quandam aquam concepiſſe, eam tamen neq; inuenire, neq; manifeſtè cognoſcere. Vt autẽ apertius dicam: non potes, inquit, dicere, Iacob hũc nobis fontem dediſſe, alio autem vſum: nã & ipſe, & filij, & nepotes eius ex hoc biberunt, neq; bibiſſent, ſi habuiſſent potiorem. Tu ergo hoc potiorẽ aliũ neq; dare poteris, neq; habes, niſi te quàm Iacob maiorem profiteare. Vnde igitur quam te daturum polliceris aquam habes? At Iudæi non tãta vſi eſſent modeſtia, qui eadem de re ſermone habito, & eiuſdem aquæ mentione facta, nihil vtilitatis conſecuti

A conſecuti ſunt. Cùm verò Ieſus Abrahæ meminiſſet, lapidibus eum perſecuti ſunt: mulier autem in-
Infrà.8.g. credibili manſuetudine in medio diei æſtu patiẽter & dicit & audit. Nec ei quicquam in mentem venit, quòd Iudæus dixiſſet: Credibile eſt ipſum inſanire & delirare, me ad fontem expectauit, & verbis iactabundus nihil præſtitit: ſed expectat & ſedet, dũ quod quærit, inueniat. Quòd ſi mulier Samaritana tantam adhibet diligẽtiã, vt aliquid vtilitatis conſequatur, neq; à Chriſto diſcedit, quanuis eum adhuc ignoret: quam nos veniam conſequemur, qui eum non ad fontem, non in deſerto, non in meridie, neq; in Solis æſtu ardentiſſimo, ſed ſub aurora, ſub hoc tecto ad vmbram intuemur, nó tamen quicquam audire patimur, ſed deſidemus? Illa ita Ieſu verbis attendit, vt alios aduocet: Iudei non modò neminem aduocant, ſed accedentes prohi-
Infrà.7.g. bent, impediuntq; dicentes: Videte num ex principibus aliquis credit in eũ, aut ex Phariſeis? Sed turba hęc quę non nouit legem, maledicti ſunt. Imi-
B temur igitur Samaritanã, alloquamur Chriſtum. Etenim medius noſtrũm in preſentia adeſt, & per prophetas & diſcipulos ſuos nobiſcum loquitur. Audiamus, & credamus: quandiu fruſtra & inutiliter viuemus? facere enim quę deo non placent, id demum eſt fruſtra & inutiliter viuere, vel potius perditè. Cùm enim datum nobis tempus in nullam impẽdimus vtilitatem, inutilis impenſę vltimũ daturi ſupplicium hinc migrabimus. Nunquid qui pecunias ad negociationem acceperit, easq; prodegerit, ab eo creditor rationem exiget: qui autem vitę munus perditè conſumpſerit, impunè abierit? Non propterea deus preſentem nobis vitam preſtitit, nõ animam in hoc corpus infudit, vt hac tãtùm fruamur vita, ſed vt totis viribus ad futuram contẽdamus. Bruta preſenti duntaxat vſui ſunt: nos idcirco immortalem habemus animã, vt ad illius vitę prę-
C parationẽ omnia moliamur: equorũ enim, boum, aſinorum, & aliorum huiuſmodi pecorum ſi quis vtilitatem roget, nullam præter in præſentis vitæ neceſſitatibus ſeruitiũ, vſumq; inueniemus. De nobis non ita ſentiendum eſt, ſed melius & preclarius domiciliũ poſt huius vitæ migrationem expectamus: ad quod vt clari peruenìamus, omnia facienda ſunt, vt cum angelis iubilemus, & ſemper regi aſſiſtamus: propterea immortalem nobis animam & corpus immortale futurum largitus eſt, vt perpetuis cũ ipſo bonis perfruamur: quòd ſi terræ inniteris, cùm tibi cœleſtia proponantur, conſidera quanta ignominia afficias eorum exhibitorẽ, cùm contemptis quæ tibi offert cœleſtibus, ea terrenis mutare non dubites: ideo gehennam minatur, vtpote contemptus, vt intelligas quanti ſte bonis priuas. Sed abſit, vt illud experiamur ſupplicium, ſed deo placentes ęterna bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia.xxxj.ex cap.quarto. D

REſpõdit Ieſus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex hac aqua, ſitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, nõ ſitiet in æternum: ſed aqua quã ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternã.) Spiritus ſancti gratiam, nunc ignem, nunc aquam ſcriptura appellat, vt non ſubſtantiæ, ſed & operationis has intelligẽtias eſſe demonſtret. Non enim ſpiritus ex differẽtibus conſtat ſubſtãtijs, cùm inuiſibilis & vnius generis ſit: & Ioannes quidem dicit, Ipſe nos bapti- Matt.3.c.
zabit in ſpiritu ſancto & igni. Chriſtus autem: Flu- Infrà.7.f.
mina de ventre eius fluent aquæ viuę: hoc autẽ dixit de ſpiritu ſancto quem erant accepturi, itidem & nũc ſpiritum appellat: Qui biberit ex aqua, quã ego dabo ei, nó ſitiet in æternum. Ita ſpiritũ ignem appellat, vt excitamentum & feruorem gratiæ & peccatorum abſumptionem ſignificet: aquam autem, vt ablutionem & refrigerium, quibus ipſum
E accipientes animi fruuntur. Etenim tanquam hortum virentem, & fructiferis & ſemper florentibus arboribus comantem: ita promptam animã diſponit, vt nulla anxietate, nullis ſatanæ inſidijs diſtrahi ſinat, ſed omnia ardẽtia malitiæ tela extinguat. Tu autem, quæſo, dei ſapiẽtiam conſidera, quàm leniter mulierculam allicit: nó à principio dixit, Si ſcires quis eſt, qui tibi dicit, Da mihi bibere: ſed poſtquam occaſionem illi præbuit, vt ipſum Iudæum appellaret, & criminaretur, hoc propulſans inquit: Si ſcires quis eſt, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo. Quibus verbis iam ad maiora impulit, vt patriarchæ meminerit. Inde cùm illa di-
ceret: Nũquid tu maior es patre noſtro Iacob?) nó ſe maiorem dixit, viſus enim eſſet ſe tantùm iactare, nondũ cognitus, ſed latenter id ſignificat: nó enim ſimpliciter dixit, Dabo tibi aquam, ſed prius Iacob aqua neglecta, ſuam laudat, à munerum natura dantium volens differentiã oſtendere, & quãtùm ipſe patriarcham excelleret. Nam ſi admiraris, inquit, patriarcham, quòd hanc aquam dederit, F
inde ego longè meliorem tibi dedero, ea accepta, me quàm Iacob maiorem confitearis neceſſe eſt. Si cùm dicas: Nunquid maior eſt Iacob, quoniã hanc aquam dederit? Si illa meliorem à me acceperis, profectò me maiorem dixeris. Intuere verum mulieris iudicium, à re ipſa & de Chriſto & de patriarcha ferentis ſententiam: verùm non ita Iudæi, ſed cùm eijcientem eum viderent dæmonia, non modò patriarchæ non prætulerũt, ſed dæmonium habere dixerunt. Samaritana autem ſecundũ Chriſti voluntatem iudicat, ab operibus ſcilicet: hinc e-
nim ipſe iudiciũ requirit, dicens: Si non facio ope- Infr.10.g.
ra patris mei, nolite mihi credere: ſi autem facio, & ſi mihi non creditis, operibus credite. ſic mulier fide adducitur. Propterea cùm audiſſet Ieſus: Nunquid maior es patre noſtro Iacob? eo omiſſo, de aqua ſic loquitur: Omnis qui bibit ex hac aqua, ſitiet iterũ. Et comparationẽ nõ accuſandi, ſed excellentiam

G lentiam demonſtrandi gratia facit. Nó enim aquã illam vilem & negligendam dicit,ſed naturã oſtẽdit. Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum. Audiuit aquam viuam mulier,ſed primùm non intellexit. Nã cùm aqua viua ſit,etiam quæ ſemper ſcaturit, huiuſmodi aquam Chriſtum dixiſſe arbitrata eſt: ideo aperti⁹ ex vtriuſq; comparatione Ieſus ſuæ aquæ præſtãtiam declarat. Qui biberit ex aqua,quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum. Hinc maximè ex ſequẽtibus excellentia dignoſcitur,horũ enim nihil habet aqua, quam ſenſu deprehendimus. Quid autem proſequitur? Sed aqua quam ego dabo ei,fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Sicut enim,ſi quis fontem intus habeat,nunquam ſitiret: ita qui hanc aquam habuerit. Credidit continuò mulier, longè Nicodemo ſapientior,ſed & fortior. Ille huiuſmodi pluribus auditis neminem aduocauit,neque ſibi
H confidit: hæc apoſtolico officio functa eſt, omnib⁹ audita annuncians,& populum extra ciuitatem ad
Suprà.3.a Chriſtũ aduocans ac trahens vniuerſum. Ille quomodo poſſunt hæc fieri,inquit: neq; manifeſtũ ſpiritus exemplum à Chriſto adductum accipit: mulier verò primùm parumper hæſitauit, mox non expectata confirmatione, ad eius ſermonem tanquam certum accipiendum properat: dicẽte enim Chriſto,Fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitã æternam: ſtatim ſubdidit, Da mihi hanc aquam,vt non ſitiam,neque veniam huc haurire.) Conſidera quæſo,quàm paulatim ad veræ doctrinæ altitudinem adducitur. Primùm Iudæum quendam legis tranſgreſſorẽ ſuſpicata eſt: inde vt hoc crimẽ propulſauit,(abſurdũ enim erat talem eſſe,qui tot bona comprehẽderet,) audita aqua viua ſenſu perceptibilem exiſtimauit, tandem ſpiritalem intelligẽs, credidit huiuſmodi aqua poſſe ſe tollere ſitis neceſſitatem,non tamen adhuc quæ nã eſſet intelligens, ambigebat. Et ſuperius ſenſu perceptibilem credi-
I dit, certò tamen neſciebat: hinc autem diligentius intuens,nec eam penitus comprehendens: Da mihi,inquit,hanc aquam,vt non ſitiam, neq; veniam huc haurire. Primùm patriarchæ Chriſtum prætulit, quòd eo fonte non indigeret, ſi illam aquam acciperet. Conſidera quãtò potiorem Chriſtũ duxerit. Hoc gratæ & fidelis animæ indicium oſtendit,quam de Iacob opinionem haberet,nouit meliorem,mutauit ſententiam: non tamen nimiũ credula mulier,neq; temerè Chriſti verba accepit: diligenter inueſtigauit, nec incredula, neq; pertinax, quod rogãdo oſtendit. Atqui Iudæis dixerat Chri-
Infr.6.d. ſtus: Qui comedit de carne mea,nó eſuriet: & qui credit in me,non ſitiet. Verũ non modò nó crediderunt,ſed & ſcãdalizati ſunt. Mulier nulla perturbatione affecta immoratur & rogat. Iudæis inquit: Qui credit in me, non ſitiet: mulieri craſſius, Qui biberit ex hac aqua,non ſitiet. Spiritalia nullo præſcripta fine pollicebatur, ideo mulieris animum pollicitationibus erigens, adhuc ſenſibilibus immoratur,quoniam nondum ſpiritalia capere po K terat. Nam ſi dixiſſet: Si credideris in me,non ſities: non vtiq; intellexiſſet quid diceret. Sed quánã gratia non his ad Iudæos vſus eſt verbis? Quoniã multa ſigna viderant: hæc nullũ,ſed tantùm verba audierat: propterea iam ſuam demonſtrat poteſtatẽ, eius prædicando conditionem, & leniter reprehẽdendo. Vade,inquit,voca virum tuum, & veni huc. Reſpondit mulier,& dixit: Nó habeo virum. Dicit ei Ieſus: Bene dixiſti, virũ non habeo: quinq; enim viros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt tuus vir: hoc verè dixiſti. Dicit ei mulier: Domine, video quia propheta es tu.) Papæ quanta mulieris ſapientia,quàm æquo animo reprehẽſionem paſſa eſt. & cur nó paſſa dixerit quiſpiam? Cur,dic quæſo? nónne & Iudæos ſæpenumero & grauiter increpuit? Non idem eſt, & quæ animo abſcondita ſunt, & rem clanculum commiſſam in mediũ pferre. Alterum enim ſolius dei eſt, neq; enim alius L quiſpiam hominis mentem nouit,quàm qui mentem habitat: alterum familiaribus cognitum. Verùm Iudęi reprehenſi,moleſtè ferunt: & dicẽte Ieſu, Quid me queritis interficere: non ſolùm nó ad- Infrà.7.c.
mirantur quemadmodum mulier, ſed maledicunt ei,& conuiciantur dicentes: Dæmoniũ habes, quis te quærit interficere? Atqui & ex alijs ſignis illum cognoſcere poterant. Samaritana hoc dũtaxat acceperat,& non modò nihil maledicit, ſed admiratur & ſtupet,& prophetã autumat. At grauius hãc quàm illos reprehendit: hoc enim vnius peccatum erat, illud commune pluribus, neq; ita communibus vt proprijs obiectis criminibus offendimur. Et illi magnũ quid ſe facturos arbitrabantur,ſi Chriſtum perderent: huius verò peccatum patebat omnibus,non tamen ægrè tulit,ſed admiratione & ſtupore perculſa eſt. Hunc ordinẽ & cum Nathanaẽl ſeruauit. Non enim primùm prophetauit,ne- Suprà.1.g.
que dixit, Vidi te ſub ficu: ſed cùm ille dixiſſet, Vn- M
de me noſti? id reſpondit. Volebat enim & miracula faciendi, & prophetandi occaſionem ab his qui ad ipſum ſe conferebant capere, vt magis ſibi tribuerẽt,& inanis gloriæ ſuſpicionem tolleret: idem hoc in loco facit. Nam ſi primò eam quòd virum non haberet,increpuiſſet, & graue viſum eſſet, & ſuperfluum: ſed nactus ab ea occaſionem, rectè omnia proſecutus eſt, & audientem manſuetiorem reddidit. Et quomodo proſequitur orationem hãc, dicet quiſpiam: Vade,voca virum tuum? De domo ſermo habebatur, & gratia humanam accedente naturam inſtabat mulier, & eam efflagitabat. Dicit Ieſus: Vade, voca virum tuum: quaſi opus eſſet cum eo communicare. Illa accipiendi cupida, putans hominem alloqui,vt ſuam cælaret turpitudinem,non habeo, inquit,virum. Hinc nactus occaſionem Chriſtus,tempori eam reprehendit,vtrũq; explicans,& quot viros habuerit,& quem in præſentia cælabat. Quid ad hoc mulier? non ægrè tulit,non abijt,non in contumeliã accepit, ſed magis admiratur

A admiratur & perſtat. Video enim, inquit, quia propheta es tu.) Et intuere eius prudentiã, nó euẽſtigiò in ciuitatem accurrit,ſed obſtupeſcẽs conſiderat. Video,inquit: hoc eſt, videris mihi propheta eſſe: quod cùm opinaretur,non amplius terrena rogat,non bonã corporis valetudinem,non pecunias, nó opes,ſed tantùm doctrinã. Patres noſtri, inquit,in mõte hoc adorarunt.) Abraham ſignificãs,
Gen.22.a. qui filium illuc oblaturꝰ duxiſſe dicitur. Et quomodo vos dicitis, quia Hieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet?) Animaduertis enĩ q̃ breui altiora aggreditur? Nã cui modò de ſedanda ſiti cura erat, iam doctrinæ præcepta perquirit. Chriſtus autem non ſoluit,neque enim hoc ei propoſitum erat,ſed ſimpliciter reſpondet: altius tamen mulieris animũ erigit,non tamen priuſquam ſe prophetam profiteretur,vt maiorẽ verbis ſuis fidem faceret,ne amplius illa dubitaret. Pudeat igitur nos,& erubeſcamus: quinq; virorum mulier & Samaritana,tãtam in diſcendo adhibet diligentiam,vt neq; diei tẽpo-
B re,neq; alijs occupationibus à Ieſu doctrina abduceretur: nos verò non modò nihil ad diuinarũ rerum eruditionẽ inquirimus, ſed in omnibus ſecurè & eodem modo afficimur, propterea omnia negligimus. Quis noſtrũ,quæſo,repetita domo,aliquod Chriſtiano dignum opus aggreditur? Quis ſcriptu rarũ ſenſus perſcrutatur? Nemo ſanè, ſed alueolos & talos frequẽter inueniemus, libros quamrariſſimos: quos ſi qui habent,ac ſi non haberent,clauſos in ſcrinijs ſeruant, vel omne ſuum ſtudium in mẽbranarũ tenuitate,in literarum characterib⁹ quàm pulcherrimis conſumũnt: non vt legãt, non vt vſũ inde aliquem conſequantur,ſed vt diuitias, vt ambitionem oſtentent,in his ſtudent. Tanta eſt inanis gloria,nullum ambitioſum audio,qui librũ intelligat,ſed aureas tãtùm literas admiratur. Quid quę-
ſo hoc lucri? Non propterea nobis ſcripturæ datæ ſunt,vt in libris duntaxat habeamus,ſed cordi in-
C ſculpamus. Itaq; hæc librorũ poſſeſſio Iudaicæ ambitionis eſt,quibus in literis præcepta data ſunt: nobis non ita,ſed in tabulis cordis carneis. Nos autem libros comparari prohibeo,ſed admoneo,& maiorem in modum rogo,vt eos cóparemus: ita tamẽ, vt & literas & ſenſus frequenter animo repetam⁹, vt hoc pacto mundus efficiatur. Nã ſi in quacunq; domo euangeliũ eſt, illuc diabolus ingredi non audet: quantò minus animam ei aſſiduis lectionib⁹ fa-
Euangelio ſanctificatur anima miliarem,neq; dæmon,neq; peccatũ attinget? Sanctifica igitur animam,ſanctifica corpus,hoc continget,ſi euangelium ſemper & animo habueris & lingua. Quòd ſi linguæ obſcœnitas animam coinquinat, ſi dæmones vocat, perſpicuum eſt ſpiritali lectione eam ſanctificari,& gratiam ſpiritus ſancti affatim infundi. Diuini cantus ſunt ſcriptura, hinc nobis & animæ noſtræ affectibus remedium petamus, cuius vtilitatẽ ſi intueremur, incredibili ei attentione vacaremus. Hæc ego frequenter dico. An non perquàm abſurdum eſt, vt fori homines, auri-

D garum & ſaltatorum nomina,genera,ciuitates, actiones,mores,necnon equorum virtutem,& quid ſinguli poſſint,memoriter teneant: qui autem huc ſe conferunt,omnium penitus ignari diſcedãt, immo & librorum ſuorum numerũ ignorent? Quòd ſi voluptatis gratia illa proſequeris, lõgè maiorem in his oſtẽdam. Quid enim iucundius, quæſo,quid mirabilius? Hominẽmne cum homine,an cum diabolo hominem ſpectare certantem? Et corp⁹ cum incorporea potentia congredi, & genus ſuum victoriam referẽs intueri? Has pugnas,hæc certamina contemplemur,hæc inquã quæ imitari & pulcherrimum & vtiliſſimum eſt,in quibus coronam accipere licet,non in illis, quorum æmulatio ignominioſa eſt: illam cum dæmonibus pugnam, hanc cum angelis,& angelorum domino ſpectabis. Dic quæſo,ſi tibi regum & principum cõſeſſu ſpectaculis adeſſe liceret, nónne tibi honorificũ duceres? Huc vbi cum angelorum reg diabolum deuinctis poſt tergum manibus,& conatibus ſuis nihil præ-
E ualentẽ ſpectare licet,non curris,& incredibili voluptate hoc ſpectaculum nõ proſequeris? Et quónam pacto hoc fiet, inquies? Si librum in manibus frequẽter habueris: illic enim diaboli foſſas, longa curricula,laqueos,captiones,artem deprehẽdis: inde & pugnare cum eo,& ſuperare didiceris,dęmonum ſunt,nó hominũ ſecularia ſpectacula. Quare vos hortor,vt à ſatanæ feſtis abſtineatis: nam ſi in idolorum templis nephas eſt ingredi, longè magis in dæmonum ſolennitatibus: his ego vos frequenter admonitionibus obtũdo, dum aliquid proficiã. Mihi quidem non moleſtum eſt, inquam, vobis autem ſecurum, neque grauis vobis ſit, oro, hortatio mea: nam ſi grauiter ferendum eſſet, mihi potius eſſet, qui non audit⁹ in hoc vobis ſępenumero cõſeſſu verba facio, quàm vobis qui tãtùm aures adhibetis, nunquam proficitis. Sed abſit, vt vobis moleſtus ſim: ſed hac culpa vacui, ſpectaculo ſpirituali
F digni futura gloria pfruamini, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſctó, in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

Homilia.xxxij.ex cap.quarto.

DIcit ei Ieſ⁹: Mulier, crede mihi, quia venit hora quãdo neq; in mõte hoc, neq; í Hieroſolymis adorabitis patrẽ. Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus: quia ſalus ex Iudæis eſt.) Vbique fide nobis opus eſt dilectiſſimi: fide, inquam, bonorum matre, ſalutis medi cina, ſine qua nullã magnarum rerum doctrinam percipere quiſpiam poteſt, ſed illis ſimilis, qui ſine naui pelagus tranſnare agreſti, parum profecti, laſſatis manibus, pedibuſq;, fluctibus continuò obruuntur: neq; aliter qui ſuis nituntur rationibus ante
1.Tim.1.d cognitam veritatem, vt Paulus ait, naufragium faciunt, quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt. Quod ne nobis accidat, ſacræ anchoræ, qua Chriſtus in præſentia Samaritanam confirmauit, innitamur. Nam cùm illa dixiſſet: Quo-

G modo vos dicitis,quia in Hierosolymis est locus in quo oportet adorare? Respódit Iesus: Mulier,crede mihi,quia venit hora,quando neq; in Hierosolymis,neque in monte hoc adorabitis patrem. Maximam huic reuelauit doctrinam, & quam neque Nicodemo, neq; Nathanaël: Hæc suam potiorem quàm Iudaicam maiorum authoritate commentabatur. Christus nihil ad hoc respondit, tanquam superuacaneum cognitu, quare patres in monte, Iudæi Hierosolymis adorarent: tollit tamen vtriusq; loci cultum, & illius mentem excitat, edocetq; neque Iudæos, neque ipsos aliquid de se magnum in posterum posse polliceri, & tunc differentiam adducit, præstantiores tamen Iudæos significat, non loci ratione, sed cognitione: ac si dicat, loci gratia nil contendendum est, sed in cultu Iudæi præferēdi sunt Samaritanis. Vos, inquit, adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. Et quónam pacto nesciebant Samaritani quod adorarent? Quo-
H niam in certo & circunscripto loco esse, & quasi diuidi posset, deum arbitrabantur, ita eum colebant, ita ad Persas mittentes, non eius loci deum sibi iratum nunciarunt, nihil de eo amplius hoc pacto quàm de idolo arbitrati: quare & dæmones & ipsum adorabant, & quæ misceri non poterant, cōfundebāt. Iudæi autem hac vacabant opinione, & totius orbis eum norant deum esse, quanuis nō omnes, propterea inquit: Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. Neque tibi admirationi sit Iesum se Iudæis annumerare: nam secundum mulieris loquitur opinionem, tanquā Iudæus propheta: ideo inquit, adoramus. Adorantis officium omnibus constat. Adorare enim creaturæ, adorari non creaturæ, sed domini est. Sed primò quasi Iudæus loquitur. Nos, hoc in loco Iudæos significat. Iudaicam ergo religionem extollit, tamen verbis suis fidem comparat, amouens suspicionem, ne affe-
I ctu quodam suam præferat gentem: nam qui præcipuum cultus locum, & quem ipsi plurimi faciebant, negligit, tollitq;, eum perspicuum est nullius ad gratiam locutū, sed verè & propheticè: & cùm rationes non adduxerit inquiens: Crede mihi mulier: & quæ sequuntur addidit, Quia salus à Iudæis est. Hoc est, vel quòd orbi terrarum bona inde puenerunt: nam & dei cognitio, idolorumq; contēptus, & cætera dogmata, & noster cultus, quanuis non rectè, à Iudæis tamen ortum habuit: salutem, inquam, vel hoc, vel suum aduentum appellat, vel vtrunq; potius ex Iudæis prouenisse testatur, quod
Roma.9.a. etiam Paulus: ex quibus, inquit, Christus secundum carnem, qui super omnia benedictus deus in secula. Vides enim, vt veteri fauet testamento, idq; bonorum demonstrat originem, & nulla ex parte legi contrarium? Siquidē ex Iudæis omnia bona ortum habuisse dicit. Sed veniet hora, & nūc est, quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate.) Hìc & Samaritanos & Iudæos à veris excepit adorātibus: & quanuis meliores Iudæos, venturis tamen longè deteriores, quantò figura veritate inferior est, iudicauit: ecclesiam autē significat, quoniam verus & debit⁹ deo cultus ipsa est. Etenim pater quærit tales adoratores: si ergo tales iampridem quærebat, non omnino hunc illis morem constituit: permisit tamen propter hoc, vt eos quoque ad verum induceret. Qui igitur sunt veri adoratores? Qui nullo loco diuinum cultum circunscribunt, qui deum in spiritu colunt, sicut & Paulus: Cui seruio, inquit, in spiritu, in euangelio fi- Rom.1.b.
lij eius. Et iterum: Obsecro vos fratres per miseri- Rom.12.a
cordiam dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, deo placentem, rationabile obsequium vestrum: per spiritum autem incorporeū significat. Opus est enim incorporei hunc cultum esse, & per incorporeum quod est in nobis, hoc est per animam, & animæ mundiciam offerri, idcirco ait: Et adoratores ei⁹ in spiritu & veritate adorare oportet.) Nam cùm & Iudæi & Samaritani contempta anima, mundiciæ corporis plurimùm L
studerent, non ablutione inquit, & ornatu corporis, sed incorporea nostri parte adorandum: quam ob rem non pecora, non vitulos, sed te totum deo offeras sacrificium, sic viuentem hostiam exhibebis. In veritate enim adorare oportet: nam quæ superiori tempore figura erant, circuncisio, holocausta, sacrificia, incensū, non sunt amplius, sed omnia veritas. Non enim caro, sed malæ circuncidendæ sunt cogitationes, & nosipsos crucifigere, & irrationales auferre cupiditates oportet: his mulier verbis implicita, & eorum se sensum assecutam non confidens: Scio, inquit, quia Messias venit, qui dicitur Christus: cùm ergo venerit ille, annunciabit nobis omnia. Dicit ei Iesus: Ego sum qui loquor tecum.) Et vnde Samaritani Christi aduētum expectabant, cùm solum Mosen reciperent? Ex ipso Mose, qui in principio filium reuelauit: illud enim, Faciamus hominem ad imaginē & similitudinem Gene.1.d.
nostram: ad filium dictum est. & Abrahæ in taber M
naculo filius loquitur, & Iacob de eo prophetizās, dixit: Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de Gen.49.b
femore eius, donec veniat qui mittēdus est, & ipse erit expectatio gentium. Ipse præterea Moses inquit: Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, Deut.18.d
sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus, ipsum audies. & quę de serpēte & virga Mosi, & de Isaac & oue, & alia multa licet studiosis colligere, quæ Christi aduentum testantur. Et qua nam gratia, inquies, his mulieri rationibus non persuasit Christus, vt Nicodemo, cui in medium serpentem attulit, & Nathanaël cui prophetauit? Quoniam hi viri erant, & in huiusmodi versati: Samaritana rudis & abiecta mulier, expers omnium literarum erat, ideo nullum cum ea de scripturis verbum facit, sed aquæ tantùm pollicitatione, & prophetia eam allicit, ideoq; in sui mētionem eam adducit, & se iam qui sit manifestat: quòd si non rogatus fecisset, creditus esset delirare, & se iactare. Nunc pedetentim & modestè

A & modestè nactus occasionem, omni se suspicione absoluit, & quidem Iudæis frequenter roganti-
Ioan.10.c. bus, Quousque animam nostram tollis? Dic nobis si tu es Christus. nó palàm, vt huic mulieri, se Christū esse professus est: fidelior hæc erat illis, qui non discendi, sed arguendi gratia rogabant: nam si discere voluissent, verborum, scripturarumq; & miraculorum sufficiēs eis fuisset doctrina. Samaritana integra & simplici mente petijt, vt ex sequentibus facilè potest intelligi. Audiuit enim, credidit, & alios ad credendum traxit, & in omni re eius diligentia, & fides integra dignoscitur. Et continuò venerūt discipuli eius.) Et quidem tempestiuè, cùm iam nihil amplius ad dicendum relinqueretur. O rem mirabilem, mulier Samaritana huiusmodi loquitur: Et continuò (inquit euangelista) venerūt discipuli eius, & mirabantur quòd cum muliere loquebatur, nemo tamen dixit: Quid queris, aut quid loqueris cum ea?) Sed quid mirabātur? Facilitatem & incredibilem Christi humilitatem, quòd tā claB rus & tanti nominis, pauperem & Samaritanam mulierem benignè alloqui non dedignaretur: nihil tamen rogarunt, adeò discipulorum mores imbiberant, adeò magistrū & timebant & reuerebantur plurimùm: atquī nonnunquam audētiores visi sunt, & cùm Ioannes supra pectus eius recubuit, &
Mat.18.a. cùm accesserunt ad eum dicentes: Quíspatas ma-
Marc.10.c ior est in regno cœlorum? & cùm Zebedæi filij rogant, vt alter à dextris, alter à sinistris sedeat: quid igitur hoc in loco siluerunt? Quoniam illic res sua agebatur, ideo necessariò præcontati sunt: hęc tanta res nihil ad eos accedit, quòd Ioānes multò pòst tempore super Iesu pectus recubuit, super ipsum
Inf.19.c. finem, cùm iam Christo esset familiarior, eius dilectione fretus. Hic enim erat, inquit, quem diligebat Iesus. Quid huic beatitudini par dilectissimi? Nolimus tamen ea contenti esse, sed totis conemur viribus, vt & nos beatorum numero adscribamur,
C & imitemur euangelistā, & tantæ dilectionis causam contemplemur. Quæ nam ea est? Reliquit patrem & nauiculam, & rete, & secutus est Iesum: verùm hoc & frater fecerat, & Petrus, & Andreas, & alij item apostoli. In quo ergo excelluit, quòd tantam sibi Iesu conciliauerit dilectionem? Nunquid inueniemus? Ipse de hoc nullam facit mētionem, sed quòd tantùm diligeretur: dilectionis causam & modestè quidem subticuit, sed quin eximiè à Christo diligeretur, ambigit nemo: non tamē neque loquendo, neque rogando præcipuam quandam apud Iesum authoritatem habuisse apparet, vt sæpenumero Petrus, vt Philippus, vt Iudas, vt Thomas, nisi semel tantùm cùm obsequi & obtēperare condiscipulo voluit: nam cùm ipsorū princeps ei innuit, tunc Iesum, quis ipsum esset traditurus, rogauit. Immenso nanque hi duo discipuli,
Act.3.a. & mutuo se amore prosequebantur, in templum simul ascendisse, & simul loquentes ambos legimus. Atqui ardentius aliquoties Petrus & moue-
tur, & loquitur, & demum audit Christum dicen- D
tem: Petre amas me magis his? Qui autem præ ceInfr.21.e. teris diligebat, proculdubio & præ cæteris diligebatur: verùm alterum amasse Iesum, alterum à Iesu amatum satis constat. Quid igitur hanc præcipuam dilectionem conciliauit? Incredibilis arbitror Ioannis mansuetudo & lenitas, qua remissior sæpenumero videbatur: quæ quanta sit virtus, ex Mose manifestum est, quippe quæ tantum & talem præstiterit: nihil enim humilitati comparandum. Hinc Christus beatitudini principium fecit, tanquam enim quoddam immensi ædificij fundamentum, humilitatem primùm iecit, sine qua ne- Absq; humilitate pietatis opera mortua.
mo salutem consequitur: sed siue quis ieiunauerit, siue orauerit, siue suas pauperibus erogauerit facultates, sine humilitate hæc & huiusmodi omnia nihil afferunt vtilitatis: cōtrà ipsius condimento gratiora omnia, iucundioráque redduntur: humiles ergo & mansuetos nos exhibeamus dilectissimi, ita haud difficile est bene operari. Quid stulte superbis? Non intelligis humanæ naturæ imbecillita- E
tem, & inanes spes nostras? qui te exitus maneat cō fidera, intuere multitudinem peccatorum: sed forsitan opera te tua efferunt, his intumescis, hoc pacto omnium mercedem amittis, quam ob rem nō adeò peccatis obnoxium, vt virtutis sectatorē moderatione vti decet. Quid tandem? Quoniam ille conscientia retrahitur: hic autem nisi se diligenter contineat, continuò quasi vento quodam tollitur, & euanescit, quemadmodum Pharisæus. At pauperibus subuenis? non ex tuis, sed domini facultatibus, quæ conseruis communes sunt. Quocirca humilitate vtendum est, & in tui generis calamitatibus res tuas, & naturam tuam in illis te considerare oportet, fortasse & nos talibus sumus orti progenitoribus. Quòd si transiēre ad nos diuitiæ, & aliquando nos deserturas credibile est. Quid autem omnino sunt diuitiæ? Vmbra iners, fumus qui citò euanescit, flos fœni, vel etiam viliores. Quid in F
fœno magnifacis? Nónne & latronibus, & perditis hominibus, meretricibus, sacrilegis accedunt diuitiæ? Intumescis quòd cum talibus illas communices? Sed honoris cupidus es? Verùm nil honoratiorem te reddet, quàm eleemosyna. Diuitiarum honores, & potentiæ coacti sunt, & inuidiosi: hi voluntarij, & vero honorantium iudicio prouenerunt, quare nunquam remittuntur. Quòd si homines tantum honorem, tantam reuerentiam, misericordiam sibi faciētibus tribuunt, & bona eis precantur, considera quæso, quam à clementissimo & benignissimo deo remunerationem, quam vicem sint accepturi. Has igitur quęramus pecunias semper duraturas, vt in hac vita magni, in futura glorioſi æterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

G Homilia.xxxiij.ex cap.quarto.

RElíquit ergo hydriam suã mulier,& abijt in ciuitatem,& dixit illis hominibus: Venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcunq; feci: nunquid ipse est Christus?) Multo nobis feruore opus est, multo studio, quib⁹ excitemur,alioquin impossibile est,vt promissa nobis bona consequamur: quod significans Christus,
Mat.10.g. nunc quidem ait: Qui nó accipit crucem suam, &
Luc.12.f. sequitur me,non est me dignus: nunc verò, Ignem veni mittere in terram, & quid volo,nisi accendatur? Quibus verbis flagrantem & incensum discipulum,& in omne periculum promptissimum nobis proponit. Qualis enim fuit hæc mulier? Adeò enim audito Iesu incensa est, vt relicta hydria & aqua,cuius gratia eó concesserat,in ciuitatem properaret,& ad Christum vniuersum populum traheret. Venite,inquit, & videte hominem,qui dixit
H mihi omnia quæcunque feci. Considera mulieris studium,considera sapientiam: venerat hauriendæ aquæ gratia,& cùm verum fontem inuenisset, cõtempsit alterum, vt nos exemplo licèt paruo admoneret, spiritualium gratia secularia omnia esse nobis contemnenda, neque eorum nisi ad necessitatem vllam rationem habẽdam: quod & apostoli fecerunt, & hæc in præsentia mulier. Siquidem
Matt.4.c. illi à Iesu vocati,retia reliquerunt, hæc sponte sua reliquit hydriam, & superna proueniente gratia apostolico munere fungitur: neque vnum aut alterum,vt Andreas & Philippus,sed vniuersam aduocat ciuitatem, & populum ad Christum adducit. Et contemplare mulieris prudentiam, non dixit, Venite, videte Christum: sed ea qua ipsa allecta est humilitate,allicit populares suos. Venite,inquit,& videte hominẽ,qui dixit mihi omnia quæcunque feci. Atqui aliter dicere potuisset, Venite, videte prophetam: sed cùm anima diuino igne exI ardescit,nihil amplius terrenum curat,non gloriã, non decus,sed eius flammæ feruore tantùm mouetur. Nũquid ipse est Christus? Animaduerte iterum immensam mulieris sapientiam, neque affirmat Christum esse, neque reticet. Noluit huius se opinionis authorem: sed suo ipsorum auditu inductis, hoc ipsis persuaderi, quod longè futurum erat probabilius, sed non omnem vitam suam à Christo acceperat,ex his tamẽ quæ dixerat,& cętera credidit. Neque dixit, Venite & credite: sed, videte: quod & leuius erat & persuabilius. Animaduertis mulieris sapientiam? proculdubio intelligebat, modò illum fontem gustarent, eadem de eo quæ & ipsa sensuros: quòd si quis crassiori esset ingenio,vt cognoscere eum nõ posset, vitam suam à Christo patefactam in medium adducit, vt vel hinc omnes alliciat. Interea rogabant eam discipuli eius, dicentes: Rabbi, manduca.) Hoc non improbitate quadam,sed amore & studio in magistrum dicebant, cùm itinere & æstu fatigatum viderent. quibus Christus: Ego, inquit, cibum habeo manducare,quem vos nescitis. Dicebant ergo discipuli ad inuicem: Nunquid aliquis attulit ei manducare?) Quid mirum, si mulier aquæ appellatione,aquam esse opinabatur,quando & discipuli eodem in errore deprehenduntur, neque adhuc spiritalia intelligunt,sed ambigunt? Solitum tamen magistro honorem tribuunt, & mutuis inuicem sermonibus eum percontari non audent: quod & aliâs fecerunt, cùm etiam cuperent interrogare. Quid Christus? Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me,& perficiam opus eius.) Hominum salutem hoc in loco cibum appellat,vt quanta salutis nostræ cura & desiderio teneatur, ostẽdat: sicut enim nos cibum, ita Christus humani generis salutem desiderat. Accipe autem quo pacto non omnia semper palàm ante oculos ponit,sed primùm obscuritate quadam inuoluit auditorem,vt inter dubitandum inquirendo laborãs, certius veritatem inueniat, & magis excitetur auL ditor: quam ob rem non primùm dixit, Meus cibus est,vt faciam voluntatem patris mei: quod etsi non manifestum erat, tamen intellectu facilius, quàm ego cibum habeo mãducare, quem vos nescitis. Primùm igitur, vt dixi, obscuriori sermone attentiores reddit, & vt melius quæ dicturus erat intelligerent, assuefacit: quæ verò sit voluntas patris,iam interpretatur. Nónne vos, inquit,dicitis quòd adhuc quatuor menses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis,leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt iam ad messem.) Ecce iterum familiaribus nominibus ad maiorem eos erigit contemplationem: nam cibi appellatione nihil aliud,quàm futuram hominũ salutem demonstrat: regionis autem & messis, animarum multitudinem, quæ in ipsius prædicatione erant creditur⁹: oculos autem & mentis & corporis significat. Iam enim venientium Samaritanorum turbam videbat,quorum feruorem & promptissimam voluntatẽ albas regiones appellat. Sicut enim spicæ flaM uescentes messem indicant,& iam manus postulãt, ita illi properabant ad salutẽ. Et quid non apertius dixit prompto eos animo venire,vt & docerentur & crederent,& à prophetis persuasi fructum rederent, sed regionem tantùm & messem appellauit? Quid sibi hæ volunt translationes,quibus non hic tantùm, sed per totum vtitur euangelium? itidem & prophetę plurimùm his vti assolent. Quãnam hoc gratia? Neque enim temerè spiritussanctus ita instituit,duabus rationibus: primùm,vt significantius loqueretur, & magis ante oculos poneret. Mens enim familiarium rerũ imagine concepta,magis suscitatur,& tanquam in pictura rem ipsam magis amplectitur. Deinde vt iucundior esset narratio, & diutius animo immoraretur. Non tam facilè sententia capitur,neque ita trahit auditorum multitudinem,vt rerum narratio, & per ea maximè quorum periculum fecimus descriptio: similitudo quoque multam præ se fert sapiẽtiam.

Et qui

A Et qui metit,mercedem accipit,& congregat fructum in vitam æternam: huius terrenæ messis fructus ad æternam non peruenit vitam, sed in hac fluxa & caduca consumitur, ille autem perpetuò nos comitatur. Animaduertis enim verba quidem sensibilia,sensus verò spiritales: & quo pacto terrena a cœlestibus separat? Quod enim de aqua more suo dixit, quòd qui biberit ex hac aqua, non sitiet: hoc & nunc dicit, quòd congregat fructum in vitam æternam: vt & qui seminat, simul gaudeat & qui metit. Quis sator? quis messor est? Prophetæ satores,non messuerunt tamen, sed apostoli: atqui non propterea voluptate & fructu laborum priuantur, sed vobiscum gaudent, quanuis vobiscum vnà non messuerunt: neq; enim messis serendi habet difficultatem, & in messe minus laboris est, & plus voluptatis. Ad hoc vos seruaui,non ad serendum vbi plurimùm laboratur. In metendo autem & prouentus vber, & labor remissior. Hinc prophetarum voluntatem fuisse demonstrat, vt huB manum genus ad Christum allicerent,hoc per legem communicatam: propterea seminasse, vt hũc pãrerẽt fructum,& se eos misisse, & magnam inter vetus & nouum testamentum esse cognationem,quæ omnia hac similitudine ostendit. Meminit autem prouerbij,quod in ore multorum est: in « hoc enim est verbum vetus, quia alius est qui se« minat,& alius est qui metit. Hoc frequens dictum erat, quando alius labores, alius fructum reportaret: quod prouerbiũ hìc maximè verum deprehẽdi dicit: Laborarunt enim prophetæ, vos fructus inde capitis. neque dicit mercedem: neq; enim multus illorum labor, sed fructus fuit. hoc & Daniel
Dan.9.f. fecit,etenim ipse prouerbij meminit dicentis: exijt ab iniquis peccatum. Et Dauid etiam in fletu suo eius mentionem facit, propterea hoc præoccupãs Iesus inquit: Vt & qui seminat, simul gaudeat & qui metit. Cùm dicendum esset,alius seminauit, aC lius metit. & neq; quis,vt diximus,prophetas mercede fraudatos putaret,nouum quiddam, & præter opinionem, & sensibus abhorrens, sed in spiritalibus egregium narrat: siquidem in his terrenis,si alium seminare contingit,alium metere, non simul gaudent,sed alteri dolent: vtpote qui pro alijs laborem susceperint,soli autem messores gaudent: hìc autem qui non metunt quæ seminarunt, eadẽ qua metentes afficiuntur lætitia: vnde perspicuum est eos mercedis esse participes. Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alij laborarunt,& vos in labores eorũ intrastis.) His eos verbis magis hortatur. Cùm enim laboriosum videretur orbem terrarum peragrare,& prædicationibus insistere,eius facilitatem ostendit. Laboriosior erat satio,& maiori egebat solicitudine semina spargere,& ad dei cognitionem animam erudire: hoc autem dixit,ne ad prędicandum dimissi,tanquã maximum onus subeuntes perturbarẽtur. magis enim ꝓphetæ laborauerũt,quod ratione cõfirmat,quoniam facilius ipsi opus susceperint. Siquidem vt in D messe facilè fructus colligitur, & breui impletur area,neque tempora expectantur,non hyems,non ver,non pluuiæ: ita nunc opera ipsa clamant. Dum hæc diceret, exierunt Samaritani, & mox coctus est fructus,propterea inquit: Leuate oculos vestros,& videte regiones,quia albæ sunt.) Verba res ipsa confirmauit,ex ciuitate enim illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcunque feci. Videbant enim non ad gratiam locutam, neque qui peccata sua narrarit admiratam,neque vt alterius sibi amorem conciliaret,suam manifestam vitam faceret. Hãc & nos mulierem imitẽmur,& in peccatis quæ commisimus confitendis neminem vereamur,deum dũtaxat,vt decet,formidemus: qui & nunc opera nostra videt, & tunc quos in præsentia non pœnitet, damnabit. At nos contrà futurum iudicem minimè timemus, sed qui nihil nobis possunt officere, E eos & horrescimus,& pudore tremim⁹: idcirco in quo timemus, in eo pœnas dabimus. Nam qui in hac vita solo hominum pudore afficiuntur, deum vniuersa spectantem minimè curant: qui in omnia scelera prolabuntur,quos nihil pudet,qui non mutantur, hi in die illa non vno præsente, vel altero, sed vniuerso mundo teste manifestabuntur. Nam quòd bonorum operum, & malorum magnũ illic spectaculum pateat,ouium & hœdorum similitu2.Cor.5.b do edocet: & beatissim⁹ Paulus his verbis testatur: Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi,vt referat vnusquisque propria corporis provt gesserit,siue bonũ,siue malum. Commisisti aliquod scelus,aut animo agitasti, homines cælas,non deum,& nihil curas,oculos hominum formidas: intellige igitur í illo die te ne homines quidem quicquam cælaturum: omnia nanque oculis nostris representabuntur,vnusquisque singulorum scelera punienda iudicabit: quod ex diuite videri F licet, qui cùm Lazarum pauperem, & iam sæpeLuc.16.e. numero à se contemptum,& maledictis affectum intueretur, vt intincto in aquam digito linguam suam refrigeret,obsecrat. Vos autem hortor dilectissimi,vt etsi nemo opera nostra videat,vt singuli suam conscientiam ingrediantur, & iudicem sibi rationem constituant,errata sua in medium adducant, nisi velint in die illa horrenda vniuerso orbi ea manifestè patere: sanentur iam vulnera, sumatur pœnitẽtis medicina. Potest etiam qui innumeris sit confectus vulneribus sanus euadere. Si dimit Luc.6.f. titis,inquit,dimittetur vobis,& sicut in baptismate abluta peccata nõ amplius apparent: ita & dimittendo abluuntur, si pœnitere voluerimus. Ea demum est pœnitentia, ne amplius peccemus. Nam qui ad peccata reuertitur,similis est cani ad vomi2. Petri 2.d. tum redeũti. Oportet igitur & operibus & animo omni scelere vacuũ esse, & vulneribus contrariam afferre medicinam. Verbi gratia: Rapuisti, & dita-

G tus es,pone modũ rapinæ,& eius vulneri eleemo-
syna medearis.Scortat⁹ es, huic vlceri castitatis im-
ponatur medicina.Fratrẽ calumniatus es,& offen-
disti:cessa à maledictis & charitatem amplectere,
& ita per singula faciamus,quę perperã commisi-
mus,neq; simpliciter his abstineamus. Instat iam,
instat inquam tempus exigendæ rationis:ideo Pau
Philip. 4. lus ait,Domin⁹ propè est,nihil soliciti sitis. Qui in
2. anxietatibus,laborib⁹,miserijs,qui in rapinis viuũt,
qui in delicijs graues daturi pœnas,non hoc,sed il-
lud meritò audiant: Dominus propè est,nihil soli-
citi sitis. Non enim longè à fine absumus, sed iam
mundus properat: hoc bella, hoc afflictiones, hoc
terræmotus,hoc extincta charitas significat.Quẽ-
admodũ enim corpus iam aduentante morte innu
meris malis afficitur;& domus prope casum in ri-
mas fathiscit:ita orbis terrarum ad finẽ properans,
tantis vndiq; malis conteritur. Nam si Pauli tẽpo-
H ribus dominus propè erat,nunc profectò propius:
si ante trecentos annos finem temporũ Paulus esse
dixit,quid nunc dicendum? Sed idcirco quidã non
credunt,cùm maximè sit credendum. Quo argu-
mento homo finem appropinquare, & breui quæ
prædicta sunt euentura diffidis? Siquidem vt anni
finem non vltimum duntaxat diẽ,sed mensem tri-
ginta dierum spacium dicimus:sic tot annorũ etiã,
si quadringentos annos finem dixerimus,nó errabi-
mus,quocirca tot iã temporibus finem prænun-
ciauit.Cohibeamus igitur dilectissimi affectus no-
stros,exerceamur in dei timore:etenim nobis licẽ-
tia perditis, nihil tale expectantibus ex improuiso
dei aduentus aderit,quod his verbis Christ⁹ signi-
Mat.24.c ficat : Sicut factum est in diebus Noë , & in die-
1.Thes.5.a bus Loth, sic erit.Et Paulus: Cùm dixerint pax &
securitas, tunc repentinus eis superueniet interi-
tus,sicut dolor in vtero habẽtis.Sed quid per hanc
vltimam particulam intelligitur? Sæpe grauidæ
I mulieres inter ludẽdum & edendum,dum balneis,
dum spectaculis oblectantur, repentinis torquẽtur
doloribus:hac & nos in hac vita conditione versa-
mur. Simus ergo semper parati , non semper hæc
audiemus,non semper habebimus benefaciẽdi po-
Psal.6.b. testatem.In inferno,inquit,quis cõfitebitur tibi?dũ
hanc vitam agimus nos pœniteat, vt deum nobis
ppicium reddamus,& veniam consequamur pec-
catorum, gratia & benignitate domini nostri Iesu
Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul
& spiritui sancto,in secula seculorum, Amen.

Homilia.xxxiiij.ex cap.quarto.

QVm venissent ergo ad illum Samaritani,
rogauerunt eum,vt ibi maneret:& mansit
ibi duos dies. Et multò plures crediderunt
propter sermonem eius, & mulieri dicebant : quia
iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi e-
nim audiuimus & scimus, quia hic est verè saluа-
tor mundi,&c.)Nihil inuidia nocẽtius, nihil inani
gloria grauius, ipsa innumera bona corrumpere
cõsueuit.Nam cùm Iudæi maiorem quàm Sama-
maritani dei cognitionem haberent,& in prophe- K
tarum essent lectionibus educati, hinc longè infe-
riores apparuerunt. Samaritani mulieris testimo-
nio fide adhibita , nullo signo confirmat, Christo
obuiam fiunt,rogãt apud ipsos moretur. Iudæi tot
miraculis admoniti, non modò non retinent, sed
expellere contendunt. Atqui eorum gratia in mũ-
dum venit , ipsi expulerunt: hi vt maneat,rogant.
Num ergo non accedendum fuit?Num tantopere
rogantes & indigentes erant contemnãdi, & apud
insidiantes & expellentes moram trahere , amicis
& volentibus se nó exhibere decuit?Indignum sa-
nè,& à Christi benignitate alienum.Eorum itaque
obtemperauit voluntati, & mansit apud eos duos
dies: ipsi autem semper eũ apud se habere voluis-
sent,vt significat euangelista,quòd rogauerunt eũ,
vt ibi maneret : quod ipse noluit, sed mansit duos
dies,quibus multò plures crediderunt in eum, non
tamen credibile erat,cùm nullum signum viderint L
credituros,maximè cùm Iudæos odio haberẽt:ve-
runtamen cùm verba eius & veritatem reputarẽt,
nil curarũt amplius,sed altius quàm quæ impedie-
bant contemplati sunt , & Christum admirari, &
venerari maiorem in modum contendebãt. Dice-
bant enim mulieri, Quia iam non propter tuã lo-
quelam credimus:ipsi enim audiuimus, & scimus,
quia hic est verè saluator mundi Christus.Discipu
li magistrum superarunt, hi Iudæos haud iniuria
& credendo & accipiendo accusare possent:siqui-
dem illi frequenter Christum lapidibus persecuti Infrà.9.g.
sunt,quorum ipse gratia omnia fecerat : hi neque &.10.f.
ad se venientem secum manere hortabãtur: illi vi-
sis signis & miraculis pertinaciter obduruerunt, hi
sine signo aliquo plurimam in eum fidem præ se
tulerunt.Hi de fide contendunt,illi signa efflagita-
re non desinunt: ita semper fideli animo opus est,
quã veritas,modò accipiatur,facilè illustrat:sin mi
nus,non veri imbecillitas,sed volentis perfidia cul- M
panda est. Nam & sol puros oculos nactus facilè
illuminat:sin minus,oculorum culpa, nó Solis est.
Audi igitur quid hi loquantur: Scimus, inquiunt,
quia hic est verè saluator mundi. Quàm breui Ie-
sum orbem terrarum conuersurum nouerũt,quòd
ad communem omnium salutẽ venerit, quòd non
solis Iudæis eius ,uidẽtia præscriberetur:sed vbiq;
terrarum verbum suum esset disseminaturus : non
ita Iudæi,sed quærentes propriam iustitiam confir
mare,iustitiæ dei non paruerunt.Hi autem omnes
in culpa esse confitentur, illud apostolicum senti-
ẽtes, quòd omnes peccauerunt, & egent gloria dei, Rom.3.c.
iustificati gratis per gratiam ipsius. Cùm enim di-
cerent saluatorem esse mundi, intellexerũt perdi-
ti, nec simpliciter, sed in rebus maximis saluatorẽ.
Venerunt enim multi, vt saluos facerent & pro-
phetæ & angeli:sed hic verè saluatorem inquiunt,
qui veram salutem elargitur,non breui,sed perpe-
tuò duraturã:hoc synceræ fidei argumentũ. Vtrin-
que enim admirabiles extiterunt,& quòd credide-
runt,&

A runt,& quòd sine signis & miraculis,quos & Chri
Infr.20.g. stus beatos dicit : Beati qui non viderunt & credi-
derunt. & quòd syncerè crediderint, inde constat,
quòd cùm mulier dubiè loqueretur:Nunquid hic
est Christus?nullam præ se tulerunt dubitationem,
sed scire eum esse proculdubio asseuerauerunt,ne-
que vnum quendam ex medio vulgo Christum,
sed verè saluatorem confessi sunt.Atqui quem sa-
luum feciſſe viderant? verba audierant tantùm, &
tam certè locuti sunt. Quid si miracula vidissent?
Nónne plura & maiora dixissent?Quánam autem
gratia, quæ & quanta locutus sit non narrant eu-
angelistæ?Vt multa & magna eos omittere intelli-
gas,ab euentu autem omnia demonstrant:persua-
sit nanque populo & vniuersæ ciuitati : vbi autem
non persuasum est, quæ dixerit exponere cogun-
tur,ne auditorum ignauiam in oratorem quispiam
duceret referendam. Post duos autem dies exijt
inde,& abijt in Galilæam.)Ipse enim Christus te-
Luc.14.d stimonium perhibuit , quia propheta in sua patria
B honorẽ non habet:quare addidit,quòd non in Ca-
pernaum,sed in Galilæã & in Cana abijt. Ne per-
conteris, quare non apud suos potius, quàm apud
Samaritanos manserit:causam hic affert,quoniam
sui ipsum non audirent,non ergo eó se contulit,ne
grauius iudicarentur.Puto enim hoc in loco patriã
Capernaum significare: nam quòd in Capernaum
nullum honorem assecutus sit,audi ipsum dicentẽ:
Mat.11.c. Et tu Capernaum nunquid vsque in cœlum exal-
taberis,vsque in infernum descendes? Patriam au-
tem appellat, in qua carnem acceperat , & in qua
diutius versatus est.Quid inquiet quispiam?nónne
videmus multos in popularibus suis magni nomi-
nis,& authoritatis? Videmus,inquit,raro tamẽ:ne-
que per ea quæ raro contingunt,sententia ferenda
est:& qui domi suæ honorantur,longè magis alie-
næ,consuetudo enim contemptum facere consue-
uit. Cùm ergo venisset in Galilæam,exceperũt
C eum Galilæi,cùm omnia vidissent, quæ fecerat in
Hierosolymis in die festo, & ipsi non venerant ad
diem festum.) Ecce qui reprehẽsi sunt, hi maximè
Christum accipere inueniuntur. Nam apud hunc
Super.i.g. euangelistam dicitur : A Nazareth potest aliquid
Infr..7.g. boni esse?Et alibi:Scrutare, & vide, quia propheta
à Galilæa non surgit: quod in contumeliam dice-
bant.Communis enim opinio erat, Christum Na-
zarenum esse, ei tamen tanquam Samaritano ex-
Infrà.8.f. probrabant.Samaritanus es,inquiunt,& dæmoniũ
habes.Veruntamen & Samaritani & Galilæi cre-
dunt in ignominiam Iudæorũ,sed Samaritani ve-
hementiorem præ se tulerunt fidem,cùm mulieris
tantùm testimonio in Iesum crederent,Galilæi nó
nisi miraculis confirmati. Venit ergo Iesus ite-
rum in Cana Galilææ,vbi fecit aquam vinũ.)Mi-
raculũ in memoriam reducit , ad maiorem Sama-
ritanorum laudem. Signorum nanque gratia quæ
Hierosolymis, quæ apud ipsos fecerat, eum acce-
perant, Samaritani doctrina tantùm: quòd autem

in Cana Galilææ venerit,dicit.Quánã gratia,sub- D
ticet. In Galilæam propter Iudæorum inuidiã cõ-
cessit:in Cana verò quam ob remẽ?Primùm vocat⁹
ad nuptias,nũc arbitror, vt præsentia sua superio-
ris miraculi fidem confirmaret, & spontaneo ac-
cessu magis alliceret,cùm relicta patria eos potio-
res ducere videretur. Et erat quidam regulus,
cuius filius infirmabatur Capernaum.Hic cùm au
disset, quia Iesus adueniret à Iudæa in Galilæam,
abijt ad eum,& rogabat eum,vt descenderet, & sa
naret filium eius.) Siue quòd regio esset genere,si-
ue quòd alia principatus dignitate fungeretur, re-
gulus appellabatur: nonnulli eundẽ hunc esse opi-
nantur,& qui est apud Matthæum, sed alter pro-
fectò videtur non modò dignitatis nomine,verùm
& fide:ille quidem volente Iesu ad ipsum ire,se in-
dignum censet,hic domum trahit.Ille, Non sum, Matt.8.b.
inquit,dignus, vt intres sub tectum meum: hic, vt
descendat priusquam moriatur filius, enixè orat.
Tunc cùm de monte descendisset Iesus, intrauit
Capernaum:sed in Cana Galilææ ingresso accessit E
regulus.Illius præterea filius paralysi laborabat,hu
ius febribus:& rogabat eum vt descenderet, & sa
naret filium eius, incipiebat enim mori. Quid ad
hũc Christus? Nisi signa,inquit,& prodigia vi-
deritis, non credetis.) Atqui & quòd venerat , &
quòd rogabat,eius fidei est argumentum.Præterea
hoc testatur euangelista.Nam cùm diceret Iesus:

Vade,filius tuus viuit, credidit homo sermoni,
& ibat.)Quid ergo ita Christus respõdit? Vel quia
Samaritanos,qui sine miraculis crediderunt admi-
ratur:vel ciuitatem Capernaum, vnde ille gentilis
erat reprehendit.Siquidem cùm alius apud Marcũ
diceret:Credo domine, adiuua incredulitatẽ meã: Marc. 9.d
iterum his verbis vsus est. Itaque licèt hic credide-
rit,non tamen firmiter,neque integrè: quod scisci-
tando seruos demonstrauit,quia hora reliquerit fi-
lium febris. Voluit enim cognoscere an spõte sua,
an Christi præcepto discesserit. Cùm verò au-
diuit , quia heri hora septima : credidit & ipse, & F
domus eius tota.) Vides tum demum in fide con-
firmatum , cùm seruorum de valetudine filij testi-
monium accepit? Quam ob rem hominis animũ
intuitus arguit,vt magis in fide confirmaret:neque
enim ante signum admodum credebat:quòd si ve-
nit & rogauit,minimè mirum est.Ob incredibilem
enim in filios amorem non modò quibus confidũt
medicis, sed & quoslibet compellere parentes so-
lent, ne quid in aduersa filiorum valetudine omit-
tant. Nam quòd non multùm spei in Christo ha-
beret,constat,quoniam veniente Iesu in Galilæam
accessit:quòd si verè Christi potestatẽ credidisset,
non vtiq; in tanto filij periculo Iudęam petere ne-
glexisset:quòd si timuerat,neque quidem satis erat
causæ.Considera igitur ipsius verba, quantam viri
infirmitatem indicant.Debuerat enim, si nó prius,
at saltem post reprehensam ipsius animi senten-
tiam,magnam quandam de Iesu opinionem con-

Gcipere. Audi quantùm adhuc humi trahatur. Descende, inquit, priusquam moriatur filius meus, ac si mortuum suscitare non potuisset, & nesciret vt se puer haberet: idcirco eum reprehẽdit, & animũ arguit, ostendens signa maximè animæ gratia fieri: neque minus hoc in loco patrem animi morbo laborantem quàm filium curat, suadetq; non signa nobis, sed doctrinã ipsius attendẽdam. Signa enim infidelibus, & rudioribus exhibenda. Regulus autẽ filij dolore affectus, non multùm tunc Iesu verbis attendit, sed in solius filij cura versabatur, postmodum ea reputaturus, & inde multum vtilitatis cõ-
Matt.8.a. secuturus. Quòd autem Cẽturioni se iturum vltrò pollicitus est, regulo autem ne rogat⁹ quidẽ. Quoniam in illo fides perficiebatur, ideo se iturum dixit, vt viri fidem cognosceremus: at regulus adhuc imperfectus erat, propterea omni studio Christũ impellebat, vt descenderet, neque adhuc norat ab-
H sentem quoq; curãdi habere potestatem. Quid ergo posset ostendit, vt quod per se Centurio sentiebat, hic non accedente Iesu eruditetur. Cùm itaq; dixit: Nisi signa & prodigia videritis, non credetis: debitam de se eos fidem non habere, sed adhuc tãquam prophetam opinari significauit. Quocirca rem indicat, & sine miraculis credẽdum admonet,
Infr.14.b. quod & Philippũ admonuit: Non credis, quia ego
Ibid.10.g. in patre, & pater in me est? Et, si mihi non vultis credere, operib⁹ credite. Iã autem eo descendẽte, fertur occurrerunt ei, & nunciauerunt dicentes, quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horã ab eis, in qua melius habuerit. & dixerũt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia hora illa erat, in qua dixit ei Iesus: Vade, filius tuus viuit. Et credidit ipse, & domus eius tota.) Vides quo pacto miraculũ manifestatur? Nõ enim per successionem, & diuturnitatem conualetudinis, vt assolet, liberatus est, sed repẽtè, ne natu-
I ralis valetudo, sed Christi operatio videretur. Nam qui in ipsum mortis articulum venerat, patris testimonio dicentis: Descende priusquam moriatur filius meus, euestigiò in prosperam restitutus est valetudinem. Serui autem fortassis non vt nunciaturi tantùm, sed vt superfluum Christi aduentum, obuiam ierant. Sciebant enim iam aduẽtare, quare in itinere eũ conuenerunt. Regulus ergo iam timore depositio fidei incumbit, vt ostenderet profectionis suæ gratia id contigisse, & iam se non frustra profectum delectatur, hac gratia summam in percõtãdo adhibet diligentiam. Et credidit ipse, & dom⁹ eius tota. Iam nihil amplius erat dubitandum: qui enim neq; affuerant, neq; audierant Christum, neq; tempus norant, hi in domino suo tẽpus cognoscẽtes, Christi potestatem quàm certissimã habuerũt, ideo crediderũt. Quid ergo hinc hodie reportabimus? non expectanda miracula, neq; diuinæ virtutis pignora efflagitanda. Video enim & nunc multos, cùm in filij, vel vxoris morbo exaudiuntur, tũc maiorem deo exhibere reuerentiam. Decẽs autem est etiã non exauditos tolerare, & nihilominus gra- K
tias habere, eumq; laudibus prosequi: hoc fidelium seruorum est, hoc constantiæ, hoc pietatis, quali in dominum affecti esse debemus: vt non solùm cùm clemẽter nobiscũ agit, verumetiam cùm indignatur, cùm flagellat, ad eum percurramus: hoc enim diuina operatur prouidentia. Siquidem quem dili- Heb.12.b
gît, castigat: flagellat quencũq; filium suscipit. Qui autem cùm votum assequitur, deũ colit: non multa præ se fert dilectionis argumenta, neque syncerè Christum amat. Et quid ego valetudinem dicã? Quid pecuniarum copiam? quid paupertatẽ? quid morbum? Et si gehennam, si quid grauius audieris, non tamen diuinæ nobis sunt laudes remittendæ: sed omnia & facienda, & ferenda eius dilectionis gratia. Hoc, inquam, fidelium seruorũ est, hoc cõstantis animi: & qui ita affectus est, præsentia facilè perferet, & futuris bonis fruetur, & plurimùm deo fidere poterit, gratia & benignitate domini nostri L
Iesu Christi, per quem, & cum quo patri sit gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia.xxxv.ex cap.quinto.

HOc iterum secundum signum fecit Iesus, cùm venisset à Iudæa in Galilæam. Post hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam.) Quemadmodũ in auri metallis, ne minimam quidem venã quispiam, qui rem intelligat, omittere patitur, vtpote quæ ad augendas diuitias plurimùm faciat: ita vt diuinis scripturis ne vnum iota, aut vnus apex, sed ne dimidium quidem prætermittendum est, sed omnia diligentius inuestiganda: nam à spiritu sancto omnia proueniũt, neque in his quicquam superfluum, nihil non necessarium. Considera, quæso, quid in hoc loco dicat euangelista: Hoc iterum secundum signũ fecit Iesus, cùm venisset à Iudæa in Galilęam. Secundum, non temerè addidit: sed adhuc Samaritanos admiratur, cùm post alterum signum Ga- M
lilæi nondum ad eorum qui nihil viderant perfectionem peruenissent. Post hæc erat dies festus Iudęorum. Quánam? Vt mihi videtur Pentecostes. Et ascendit Iesus Hierosolymam. Frequenter in solẽnitatib⁹ ciuitatem petit, tum vt videatur ipse quoque cum reliquis festos dies celebrare, tum vt simplicem ad se multitudinem alliciat. Maximè enim huiusmodi diebus melius disposita esse consueuerat. Est autem Hierosolymis probatica piscina, quæ cognominatur Hebraicè Bethsaida, quinque porticus habens: in his iacebat multitudo languẽtium, cæcorum, claudorũ, aridorum expectantium aquæ motũ.) Quis hic curationis modus? quid per hoc nobis mysterium significatur? Nõ temerè, nec ab re hæc, sed futura nobis tanquã imagine & figura quadam describuntur, ne res nimium incredibilis, & inexpectata, accedente fidei virtute multitudinis animos offenderet. Quęnã igitur hæc descriptio? Futurũ erat baptisma plenũ maximè potestatis & gratiæ, purgaturũ peccata, p mortuo viuum

A effecturum. Quemadmodum hæc in figura & piscinæ huic, & alijs pluribus adscribuntur, & prisùm quidem datur aqua quæ corporum maculas, & non veras, sed apparentes pollutiones, hoc est à morbo alios, alios à lepra, & alijs huiusmodi morbis liberaret. Et hac gratia multa in veteri testamento per aquam mundata sunt. Veruntamen ad propositum nobis sermonem in præsentia redeamus. Primùm igitur pollutiones corporum, inde varia morborum genera per aquam sanantur: siquidem cùm vellet deus appropinquantis baptismatis fidem nos erudire: nõ solùm peccata, sed morbos per aquam expulit. Propiores enim veritati imagines, & in baptismate & in passione, & in alijs certiores fuerunt, quàm vetustiores. Nam sicut regij familiares, hastatis honoratiores sunt: ita & propiores figuræ. Et descendens angelus, motæ aquæ sanandi virtutem largiebatur, vt intelligerent
B Iudæi longè magis angelorum dominum omnia animæ impedimenta sanare posse. Et quemadmodum huius aquæ natura per se non sanabat, siquidem semper sanasset, sed duntaxat cùm ab angelo mouebatur: ita & in nobis non simplex aqua operatur, sed cùm spiritus gratiã accipit, omnia abluit peccata. Iuxta hanc piscinam iacebat multitudo laguentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum. Verùm tunc infirmitas corporis sanari volentem impediebat, nunc vnusquisq; potestatẽ habet accedendi. Non enim angelus aquam mouet, sed angelorũ dominus totũ perficit: non habet excusationis locum infirmus, non habere se hominẽ qui sibi opituletur, neq; dum venit, aliũ descendere: sed licèt vniuersus mundus acedat, non cõsumitur gratia, neq; virtus deficit, sed eadem semper permanet. Vt enim solares radij singulis diebus illuminãt, neq; ex nimia copia vis eorum minuitur: ita, immo longè minus spiritus ope-
C ratio ob accipientiũ multitudinem remittitur. Hoc autem factum est, vt qui in aqua corporis morbos sanari posse didicissent, in eo aliquandiu exerciti, animæ morbos per aquam curari posse facilius crederent. Et quánam gratia Iesus contemptis alijs ad eum, qui octo & triginta annos ægrotauerat, venit? quid præterea interrogat, Vis sanus fieri?) Non quòd dubitaret, esset enim absurdum: sed vt illius ostenderet tolerãtiam, vt intelligamus quare posthabitis cæteris ad hunc venerit. Quid ille? Volo domine, sed hominem non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piscinã. Dum enim venio ego, alius ante me descendit.) Hac gratia, inquit, vis sanari? vt scilicet hæc intelligerem⁹. Neq; dixit, Vis vt te sanem? nõdum enim tanta de ipso habebatur opinio. Admirabilis profectò paralytici tolerãtia, octo & triginta annos, vt sanaretur nunquã discedens expectauit: quòd nisi patientissimus fuisset, si non præterita, at futura saltem inde eum abducere potuissent: quoniã incredibile erat reliquos ęgrotos priorẽ illũ ingredi dimissuros. Neq; enim certo tẽ-
pore aqua mouebatur, sed claudi quidẽ & contorti D
tempus obseruare poterant: cæci verò minimè, nisi fortasse motũ aurib⁹ accepissent. Pudeat ergo nos, pudeat dilectissimi, & incredibilem secordiã nostrã deplorem⁹: octo & triginta annos hic expectauerat, expectabatq;, neque eius impletum est desiderium, neq; negligentia sua non sanabatur, sed præuentus ab alijs, neq; propterea desperauit: nos autem si vel decem dies orationibus inuigilantes non exaudimur, iam tepescimus: hominibus verò quàm diligentissimum exhibemus ministerium in malicia, in difficultatibus seruientes, tandem frequenter omnem spem amittimus: dominum autem nostrũ vbi fine dubio merces sequitur, longè laboribus am
plior. Spes enim non confundit, inquit: debito stu- Rom.5.a.
dio & diligentia prosequi non patimur: & quónam hoc supplicio dignum? nam si nihil acceptu- E
ri essemus, ipsius tamen frequens consuetudo nónne innumera nobis bona attulisset? sed laboriosa est assidua oratio: & quid non laboriosum, quod à virtute proficiscatur? Hoc ipsum, inquiet quispiam, me maximè ambiguum reddit, quòd maliciam voluptas, virtutem labor consequitur. Et multos quærere arbitror, quæ nam sit causa. Dederat nobis à principio deus liberam omni cura, & laboribus vitam, eo turpiter munere abusi sumus, & inertiæ dediti, paradisum amisimus: idcirco laboriosam nobis vitam instituit, quasi se humano generi excusans diceret, Dedi vobis à principio delicias, facti estis indulgentia deteriores, ideo eas vobis laboribus commutaui. Qui cùm neq; vos continerent, lex & præcepta succesśre, tanquam repagula & frenum equo indomito, quibus eius aduersus rationem insultus compescerentur: ita equorum domitores assolent. Vita igitur laboriosa instituta est, quoniam quies & ocium vitam & mores corrumpere consueuit: natura enim humana desidiam nõ
patitur, sed ab ea facilimè ad maliciã declinat. Esto F
non opus esse labore continenti, neq; fieri laborib⁹ meliorem, sed in ocio perfectum esse: quónam pacto hac vtemur indulgẽtia? nónne in stultitiam & superbiam conuertemus? sed quam ob rem, inquit, tanta malitiam voluptas, tantus virtutem labor comitatur? & quę nam tibi gratia habẽdã, quod præmium acciperes, nisi laboriosum tibi opus iniungeretur? Multos etenim possum in præsentia ostendere, qui suapte natura mulierum adhorrent consuetudine, easq; vt abhominabiles fugiunt: hósne, dic quæso, continentes appellabimus? hos laudibus prosequemur? Minimè. Continentia est voluptatum stimulos superare, & in bellis maxima certamina clarissimos triumphos pariunt, non quando nemo resistit. Sunt multi natura remissiores, hósne mansuetos dicemus? Minimè. Idcirco dominus tri-
bus castrationis modis ꝓpositis, duos tanquã nulla Mat.19.b.
laude dignos omisit: vnum in cœlum extulit. Sed quid opus est malitiã? ita & ego sentio. Et quísnam malitię opifex? quis alter nisi voluntaria desidia? sed

G bonos tantùm esse oportet:& quid nam boni proprium ? Continentem esse & vigilare , an dormire & stertere ? & quam ob rem hoc bonum non videatur,vt quis sine labore rectè faciat? Imperitè loqueris,& eorum more qui ventri dediti,ipsum deũ arbitrantur.Nam quòd non rectè sentis, respondeq; quæso:Sit rex & dux,rex in lecto, & voluptatibus vitam agat:dux verò assiduis belli laboribus fortiter hostes fuderit,cui victoriam adscribemus? vter rerum gestarum voluptate fruetur ? Vides quantò illa magis nobis placeant , quæ sudoribus comparantur ? propterea deus labores virtuti immiscuit, vt nos illi familiares redderet : propterea, etsi non secundum virtutem viuimus , eam tamen admiramur:vitium autem,licèt suauissimum , accusamus. Quòd si dixeris,quid natura bonos non potius admiramur, quàm voluntate ? Quoniam æquum est laborantem non laboranti præponere. Qua enim gratia laboramus ? Quoniam indulgentiam & o-
H cium non moderatè ferimus,imò si quis diligenter inquirat , maiorem in modum pigritia corrumpimur,& nimios deinceps labores subimus. Quòd si placet aliquem epulis quàm lautissimis sub custodia in ocio desidentem nutriamus,ne exercere,nêve operari quicquam possit , sed in mensæ & lecti delicijs contabescat :quid hac vita miserius ? Sed aliud operari est,inquies,aliud laborare . Est igitur non laboriosum opus suscipiendum? quid ni ? hoc & deus voluit,tu verò non passus es. Statuit vt paradisum coleres,opus tibi sine labore iniunxit:ne q; tamen si à principio laborasset homo , vitio ei datum fuisset:stat enim simul & operari , & non laborare , quemadmodum angeli . Nam quòd oPsal.102. d. rentur,audi quid dicat:Potentes qui facitis verbum eius . Quòd si nunc remissiores vires maiorem afferunt laborem,tunc non idem continget, quippe
Apoc.4.c qui in dei requiem cõcedit,Requiescit,inquit, à laI boribus suis:neq; desidiam , sed quietem significat: nam & deus adhuc operatur Christi testimonio,
Hic infrà c dicentis:Pater meus vsq; nunc operatus est, & ego operor. ppterea omnes vos admonitos volo,ignauia abiecta virtutẽ complectamini.Maliciam nanque voluptas breuis dolor perpetuus sequitur: contrà virtutem labor breuis, gaudium sempiternum. Hæc ante præmium sectatorem suum omni labore liberat,futurorum spe alens : illa ante supplicium , conscientiæ stimulis præteritorum torquet, omnia in suspicionem adducit: quod ipsis etiam laboribus & angustijs grauius reperitur.Quòd si tãtùm voluptas esset , quid ea vilius ? quid abiectius? quæ simul & venit , & abuolat, languescit, fugitq; antequàm comprehendatur,& siue corporum dixeris voluptatem, siue deliciarum, siue pecuniarũ, ne diem quidem firma perstat:cùm autem & pœna,& supplicium eam comitetur , quid eius sectatoribus miserius?Cùm igitur hæc intelligamus, omnia virtutis gratia toleremus : ita vera perfruemur voluptate , gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri gloria, simnl & spi K ritui sancto,in secula seculorum,Amen.

Homilia.xxxvj.ex cap.quinto.

VIs sanus fieri?Respondit ei languidus:Domine , hominem non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua , mittat me in piscinam.) Maximum diuinarum scripturarum præmium, maxima vtilitas : quod Paulus testatur inquiens, Quæcunq; scripta sunt, ad nostram doctrinã scri- Rom.15.a pta sunt,ad quos fines seculorum deuenerunt , vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus.Omnium enim medicinarum thesaurus diuinæ scripturæ sunt,& siue stultitiã exuere,siue affectus sedare , siue pecuniarum cupiditatem expellere, siue dolores contemnere , siue fortem animum induere , siue aduersa æquo animo tolerare velimus , quamplurima hinc remedia inuenire possumus.Quis enim siue extrema paupertate , siue diuturno morbo vexatus , si propositum
L hodie nobis locum legerit , non maiorem in modum consoletur,cùm intellexerit hunc octo & triginta annos languentem,& singulis annis alios sanati redditos videntem,non tamen animo lapsum desperasse , licèt sola prætereuntium desperatio omni eum spe deijcere poterat? Audi ergo & verba eius,& miseriam.cùm enim dixisset Christus , Vis sanus fieri? Domine,inquit, hominem non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua , mittat me in piscinam.Quid hoc miserius?quid calamitosius? Vides hominem longo languore confectum ? vides humilitatem?Non maledixit , vt nonnullos audimus, non execratus est diem suum, non se irrideri arbitratus est , rogatus an vellet sanus fieri : sed perquàm mansuetè,& humiliter,Domine inquit . At qui ignorabat percontantem, & se sanatum iri nesciebat , nec quicquam postulat , vt qui medicum rogant , sed tantùm morbum suum narrare con-
M tentus est . Videbatur ei fortasse idcirco Christum interrogare , vt ipsum in piscinam mitteret , hac gratia eum sibi misericordia conciliare vult. Quid tum Christus? Surge,tolle grabbatum tuum, & ambula.) Quidam eundem hunc , & quem Mat- Mat.9.a. thæus meminit esse arbitrantur . Non est tamen, quod pluribus rationibus cõstat:primùm ille multos habebat, qui summa cura ipsum ferebant , hic neminem:quare inquit,Hominem nó habeo. Deinde ille nihil locutus est,hic suam narrat miseriã: illius curationis diem non meminit euangelista,hic in die festo sanatus est:ille domi, hic iuxta piscinã: illi,remittuntur tibi peccata tua,inquit,huius prius corpus, deinde animam curauit, illi liberè dimittit peccata, Remittuntur tibi,inquit,peccata tua:hũc admonet & minatur,vt sibi in posterũ caueat.Iam noli peccare,inquiẽs,ne deterius tibi aliquid cõtingat. Accedit ad hæc differens Iudæorũ calumnia: hic sabbati præuaricationẽ, illic blasphemiã accusant. Tu autẽ immẽsam dei sapientiã cõtemplare, nõ enĩ statim sanauit,sed primũ rogãdo sibi familiarem

A liarem reddidit,ad futuram fidem insinuans:neque tantùm sanauit,sed vt lectum auferat iubet,vt miraculum crederetur , & nemo falsum & simulatũ opinaretur. Nisi enim firmis & robustis membris, id ferre non potuisset . Seruat hunc morem sæpenumero Christus , vt maiorem in modum impu-
Mat.14.c & Mar.6. & 8.a dentibus silentiũ imponat. Siquidem in quinq; panum miraculo,ne quid suspicionis oriretur, nõ tantùm miraculum fecit,sed voluit vt multę fragmẽtorum reliquiæ supererent . & mundato leproso,
Luc.5.c. Vade,ait, ostende te sacerdoti . Simul vt miraculo certam fidem faceret,& calumniantium ipsum legem dei præuaricare impudentia ora comprimeret:idem in nuptijs fecit : non enim vinum simpli-
Supr.9.b. citer ostendit,sed ferri architriclino imperauit , vt qui id nesciret , confitendo indubitatum perhiberet testimonium.hac gratia euãgelista insciũ architriclinum,vnde id vinum esset demonstrauit,vt
B incorruptum iudicium ostenderet.& cùm mortuũ
Mar.5.d. suscitauit:Date,inquit,ei manducare, vt certius resurrectionis signum præberet:quibus omnibus manifestè indicat vulgo,nó fallacem se,neq; deceptorem,sed ad communem omnium salutem venisse. Sed cur ad hoc?Vt ab alijs fidẽ nó requirat. Quoniam ab his qui suam viderant potestatem,meritò requirit vt credant: ab ignaris autem minimè , nisi prius admoneatur. Propterea circa principiũ Matthæus multos curasse, & nemini potestatem suam prænunciasse narrat. Tu autem paralytici fidẽ cõsidera,qui audiens dicentem Iesum,Tolle grabbatum tuum, & ambula:non risit, non admiratus est inquiens,Angelus descendit , & turbata aqua vnũ duntaxat in bonam restituit valetudinẽ : tu homo solo verbo angelum superare confidis?nimium tibi arrogas,ridiculus es. Nihil tale locutus est , sed ne cogitauit quidem:sed audiuit simul & surrexit, &
C nim grabbatum,& ambulauit . Id autem mirabile fuit,non quòd à principio non crederẽt Iudæi,sed quòd post miraculum Christum persequerentur, calumniarentur,detestarentur,dicerent: Non licet tibi tollere grabbatum tuum.) Hic autem nihil eorum curaret insaniam , sed fidenter in medium, acceptum prædicaret beneficiũ, & impudentes cõ pesceret . Hoc profectò magnæ fortitudinis indicium est. Erat enim, inquit, sabbatum Iudæorũ in illa die,& dicentibus illis:Sabbatum est, nõ licet tibi tollere grabbatum tuum.)Audi quid respõdit:

Qui me sanũ fecit,is mihi dixit:Tolle grabbatum tuum,& ambula.)Tantùm non dicẽs eos deliros & insanos , cùm præciperent ne eius qui tam graui & diuturno morbo ipsum liberauerit,mãdatis parẽret,& magistrũ sectaretur. At si malignius respondere voluisset,poterat:nõ sponte sua,sed alterius iussu id facere:neq; id suum , sed imperantis peccatum,& depositò lecto acceptũ occultare beneficiũ.Norat enim,non tam propter sabbati præuaricationem,quàm propter morbi curam Iudęos id reprehẽdere.Verùm neq; beneficium siluit,neq; D deprecatus est,sed clara voce quid acceperit,profitetur & prædicat,ita paralyticus.Illi autem(considera quæso hominum malignitatem)non dixerũt, Quis te sanum fecit ? sed hoc omisso in calumnia assiduè versantur: Quis est homo ille , qui dixit tibi:Tolle grabbatum tuum,& ambula?Is autẽ qui sanus fuerat effectus,nesciebat quis esset.Iesus autẽ declinauit à turba constituta in loco.) Quare declinauit?Primùm , ne se absente suspiciosum videretur testimonium : qui enim se sanũ intelligebat, certior accepti beneficij testis erat futurus. Inde ne illorum insania vehementius accenderetur.Neque ignarus erat inuidiosi solùm præsentiam non paruam inuidorum animis furoris scintillam excitare. Discessit igitur,vt ipsi inter se de miraculo quærerent,disceptarentq;:ipse nihil de se, sed qui sanatus E fuerat,& ipsi calumniatores loquerẽtur. Ipsi enim iam miraculum testantur, cùm non dicerent , cur fieri ea in sabbato præciperet,sed cur faceret : neq; præuaricationem ægreferrent, sed paralytici inuiderent sanitati.Atqui quãtùm ad humanum opus, paralyticus magis legem soluerat, quàm Christus, qui tantùm præceperat:ille re ipsa legem præuari- Infrà.9.b. catus est.Alibi ipse Iesus operatus est,cùm cęci nati oculis lutum illiniuit:fecit autem non in legis cõ temptum, sed augmentum. sed de his aliàs : neque enim semper eodem modo de sabbati trãsgressione ab illis accusatur,quod diligenter est obseruandum.Verùm iam videamus, quantùm mali afferat inuidia,quo pacto mentis oculos contra propriam salutem perstringat . Nam quemadmodum insani aduersus seipsos nonnunquam sententiam ferunt: Heb. 9. 22. ad popul? Anth. ab initio. ita & inuidi solam inuidiosi miseriam disquirẽtes, eius salute & fœlicitate angũtur.Hi feris sæuiores: illæ enim fame impulsæ nos appetunt,hi beneficos nonnunquã inimicorum loco habent.Feris,inquã, sæuiores,dæmonibus pares , & fortasse iniquiores. F Ipsi nanq; aduersus nos nullo amicitię fœdere hostiliter persequuntur, suo generi minimè insidiantur. Quorum exẽplo in Iudæos Christus inuectus est,cùm in Beelzebub eum eijcere dæmonia dixissent:homines autem neq; naturæ suę participes reueriti,eos infesto animo impetũt,atq; seipsos prius, quàm quibus inuident supplicio afficiunt,animũq; perturbationibus & anxietatibus temerè cruciant. Quam ob rem miser proximi tui commodis perturbaris? dolendum est cùm malis afficimur , non cùm proximi fœlicitatẽ intuemur . Idcirco omnis venia inuido desperanda est.Nã scortator voluptatis stimulos in excusationẽ affert,fur paupertatem, homicida furorẽ,friuolas quidẽ neq; admittendas, qualescunq; tamen excusationes:tu verò quã affers quęso?nullam profectò,nisi animi prauitatem,atq; malitiam.Nam si inimicos amare iubemur,quãnam pœnam ex amici odio daturos nos arbitramur?Et si amicos diligẽdo nihil gentilẽ superam⁹? si nihil de nobis mali meritos persequimur:quam merebimur

1.Corin. 13.b. merebimur veniam? Audi Paulum, Etsi tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem nō habuero, nihil mihi prodest. Quòd autem inuidia charitatem prorsus tollat, perspicuum est. Hic affectus & fornicatione, & adulterio grauior: alterum enim in ipso authore consumitur, inuidiæ autem vis vniuersos populos perdidit, vniuersum orbem terrarum coinquinauit, ipsa cædis mater, ipsi? Gene.4. a.b. suasu Cain fratrem interemit, ipsi Esau in Iacob, bi dē.27/ &.37. fratrum in Ioseph, diaboli in humanum genus, odium & insidiæ tribuendæ sunt. At tu neminem interficis, sed longè grauiora patraris, cùm fratris ignominiam concupiscis, cùm vndiq; laqueos tendis, cùm persequeris ne virtutibus inuigilet, cùm ægrefers orbem terrarum debitum deo exhibere seruitium. Non igitur cum illo, sed per illum cum deo bellum geris, deo iniuriam facis, cùm tuum honorem ipsius honori præferas: & quod grauissimū est, alijs peccatis simile hoc videtur. Verùm licèt misericors sis, licèt in vigilijs assiduus: si fratri inuides, omnium malitiam excesseris, quod vel inde cōstat. Scortatus quidā apud Corinthios breui vitam emendauit. Cain fratri inuidendo, nunquam odium posuit: sed quantò frequentius à deo admonitus est, tantò magis dolebat, magis cruciabatur, & properabat ad cædem. Hic ergo quàm ille grauior morbus, qui nisi magna adhibita diligentia, non facilè remedia admittit. Eia igitur radicitus euellamus illum, scientes quòd quemadmodum alienis bonis inuidendo deum offendimus, ita congratulando ei gratificamur, & participes nos facimus bonorum, quæ rectè operantibus reponuntur. Idcirco, Paulus gaudere, inquit, cum gaudentibus, flere cum flentibus. ex vtroq; enim magnum lucrum consequimur. Intelligentes igitur, quòd etsi nihil laboremus, itidem tamen cum proximis affecti præmiorum participes efficimur: omni liuore abiecto, fraterna omnes dilectione complectamur, & eorum commodis congratulati, præsentia & futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Rom.12.c

Homilia.xxxvij.ex cap.quinto.

IOstea inuenit eum Iesus in templo, & dixit ei: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.) Res profectò grauis est peccatū, grauis animi sordes, vt nonnunquam vi & exuperantia sua corpora quoq; inficiat. Sed cùm grauiter ægrotante anima nullo dolore afficiamur, paruo corporis morbo summa diligētia medicinam perquiramus: ideo deus ob animi peccatum corpus flagellat, vt deterioris partis supplicio, melior ad quærendum remedium conuertatur. Ita Corinthium fornicatorem 2.Cor.5.c. Paulus corrigit, interitu carnis, & sectione corporis animi morbum coërcens, tāquam optimus medicus, qui cùm hydropisim vel splenem potionibus, & leuioribus medicinis sanare non possit, extrinsecus ferro & igni vtitur: hanc artem Christus in paralytico exercuit: quod significans dixit, Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Quid hic admonemur? Primùm, quòd ex peccatis morbi generantur, inde quod verum est, apud gehennam maximum & perpetuum esse supplicium. Vbi nunc sunt qui dicunt, breui spacio hominem interfeci, breui adulterium commisi, ob admissum breui tempore peccatum perpetuas pœnas daturus sum? Ecce hic nó tot annis peccauit, quot pœnas dedit. Breui peccatum patratur, morbi tormenta diuturna sunt. Nó enim tempore peccata, sed peccantium animus iudicatur. Illud præterea cōsiderandum, quòd si grauem priorum scelerum pœnam dedimus, deinde hisdem inciderimus, dabimus longè maiorem: & meritò sanè. Qui enim supplicio non fit melior, tanquam stupidus quidem & contemptor, grauiorem sibi pœnam præparat. Ipsum nanque peccatum semel lapsum, satis superq; cohibere, & sapientiorem reddere debebat, ne iterum in idem prolaberetur. Verùm cùm neque supplicium sontem corrigit, non iniuria flagello vtitur vehementiore. Quòd si post datas pœnas in eadem iterum crimina prolapsi, grauiori pœna afficimur: quid his sperandum est, qui in ipso supplicio in ijsdem sceleribus pertinaciter perseuerant? Et qua gratia, inquies, non omnes puniuntur? Etenim multos videmus, & quidem scelestissimos, bona corporis valetudine, & prospera fortuna lasciuientes: nolimus propterea eos admirari, sed deplorare potius: quòd enim in hac vita nihil aduersi patiuntur, maioris in futura supplicij est argumentum. Hoc & Paulus 1.Cor.11.g his verbis significauit: Dum iudicamur à domino, corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. hic enim correctio est, illic supplicium. Quid ergo? omnes morbi propter peccata? Non omnes: sed M plerique. Siquidem & ex desidia, & nimio cibo, ebrietate, ocio, nonnulli generantur. Vnum autem vbique conseruandum est, vt æquo animo, & cum gratiarum actione omnia perferamus. Veniunt & morbi propter peccata: vt magnos viros podagra laborantes videmus. Veniunt & probandæ patientiæ causa: vt Iob dicitur, Noli putare me aliter te Iob.33.d. tractasse, quàm vt iustus appareas. Sed quæ huic paralytico morbi causa? Peccata, Christi testimonio. Nam & illi cuius Matthæus meminit, Confide, inquit, fili, remittuntur tibi peccata. Et huic, Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Haud ignarus sum quosdam opinari hunc paralyticum accusasse Christum, & idcirco ab eo admonitum, ne peccaret. sed quid de illo apud Matthæū, qui eadem ferè admonitus est dicemus? Constat igitur non ea causa, ne peccaret admonitum: quod & aliunde cognosci licet, cùm inuenit eum Iesus in templo, magnæ profectò & reuerentiæ & pietatis signū: non enim in forū, non in porticus cōcessit: nó voluptati, non

Mat. 9.a.

A ti, non ocio indulsit, sed in tēplo versatur: & quanuis omnium in se imperium & maledicta expectaret, nihilominus à templo auerti non potuit. Itaq; cùm inuenisset eum Iesus, & postquàm Iudæis locutus est, nihil tale in eo reprehendit: dixisset enim, Adhuc cum ijsdem versaris, neq; in bonam restitutus valetudinem factus es melior: sed tantùm in posterum cautiorem reddit. Quid igitur, cùm claudos & cæcos curauit, id non admonuit? Ita mihi persuadeo, suum hunc morbum propter peccata, illos corporis imbecillitate prouenisse, siue per hos, & horum admonitionem, & illos corripit. Cùm enim hic morbus grauior sit, per eum & minoribus remedium præbet: sicut enim cùm sanato alij iuberet dare gloriam deo, non illum tantùm, sed omnes idem admonuit: ita per hos cæteros hortatur & consulit, vt peccatis abstineant. Ad hæc norat eius animi fortitudinem, & tanquam mandati B seruatorem: quod facturus sit, admonet, & beneficij memoria, & futurorum malorum metu in sanitate confirmat. Et intuere Christi humilitatem. non dixit, sanum te feci: sed, sanus factus es, iam noli peccare. Neque, ne tibi quid deterius faciam: sed, ne deterius tibi aliquid contingat. In neutro personam adducit, ostenditq; gratia & benignitate potius, quàm meritis in sanitatem restitutum: quod nisi ita esset, dixisset, Ecce dedisti debitam peccatorum pœnam, iam caueas: verùm inquit, Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Hæc & nobis frequenter in ore sint verba, his & alter alterum admoneamus: Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Quòd si in peccatis persistendo nullam pœnam dederis, illud apostolicum meminerimus, Rom.2.a. Quòd benignitas dei ad pœnitentiam te adducit: secundum duritiam autem tuam, & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die iræ. Neq; sanando duntaxat corpus, aliunde etiam magnum C præ se tulit Christus diuinitatis argumentum. Illa enim particula, Iam noli peccare: omnia ipsum vidisse indicat, quæ ille superiori tempore commisit, vnde in posterum sibi fidem comparauit. Abijt ille homo, & nunciauit Iudæis, quia Iesus esset, qui fecit eum sanum.) Intuere hominē in pietate perseuerantem: non dixit Iesum præcipisse, vt grabbatum tolleret, & cùm illi creditum semper crimen adducerent, hic semper excusationem, & medicum profitetur & prædicat, vt populum ad eius cognitionem & familiaritatem alliciat: non enim tam stupidus erat, neque tam inhumanus, vt tanti beneficij oblitus, maleuolo id animo loqueretur. Beneficium nanque & metus facilè vel inhumanissimum poterat cohibere: nam cùm manifestè minas accepisset, timuit sanè peiora, & maximè cùm minantis potestatem esset expertus. Ad hæc, si accusandi gratia id dixisset, non sanitatem, sed mandati transgressionem meminisset: sed profectò magno & fideli animo medicum, & acceptum beneficium professus est, quemadmodum & cæcus cùm inquit, Fecit lutum, & vnxit oculos meos: ita Infrà.9.a. & hic, Iesus est qui fecit me sanum. Propterea D persequebantur Iudei Iesum, quia hæc faciebat in sabbato.) Quid Christus? Pater meus vsq; modò operatur, & ego operor.) Quando pro discipulis respondebat, eorum conseruilis Dauid testimonio vtebatur: Nunquid legisti?, inquit, quid fe- Luc.6.a. cerit Dauid, quando esuriuit? Pro se verò ad patrem confugit, cui se in omnibus similem indicat: & cùm priuatim patrem appellat, & cùm eadem operari ostendit. Et quare non meminit, quæ apud Hiericho facta sunt? Erigere eos à terra voluit, ne amplius de ipso tanquam homine, sed deo & legislatore sentirent. Quòd nisi verus filius, & eiusdem esset substantiæ, excusatio excusatione maior esset. Neq; enim princeps regium institutum abrogans, & in iudicium vocatus, si à rege idem abrogatum in defensionem suam adduceret, absolueretur, sed maiori crimini esset obnoxius: verùm E cùm dignitates, vt in hoc loco æquales sunt, proculdubio comparatio conuenit. Quibus, inquit, criminibus deū, hisdem me absoluitis. Ideo primùm patrem appellauit, vt etiam inuitis eadem sibi concedi persuaderet, paternam charitatem reueritis. Quòd si percontareris, & quomodo pater operatur, cùm septimo die ab omni opere cessauerit: accipe quomodo præuidet, continet, temperat omnia quæ fecit. Cùm igitur Solem orientem, lunæ cursum, stagna, fontes, fluuios, naturæ vim seminibus in nostris, & brutorum corporib? progressum, cætera omnia quibus hoc totum constat, vides: intellige perpetuam patris operationem, qui Solem suū Mat.5.g. oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Et iterum: Si autem fœnum agri Ibid.6.d. quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, deus Luc.12.d. sic vestit: quantò magis vos minimè fidei? Et de volatilibus, Pater meus, inquit, cœlestis pascit illa. Vbi igitur verbo duntaxat operatur in sabbato, à sa- F crificijs & his quæ illi faciebant crimina obiecta purgat: vbi verò operari præcipit, vt ex gratia hoc in loco, Tolle grabbatum tuum: vt nó graue quiddam esse sabbati præuaricationem ostendat, altiora loquitur, vt paterna authoritate illos perterreat, & ad supernam trahat contemplationem. Qua de causa cùm de sabbati transgressione disceptaretur, non vt tantùm homo, neque vt tantùm deus, sed alterutrum commiscendo obiecta confutat. voluit enim vt vtrunque crederetur, & incarnationis humilitas, & excellentia diuinitatis. Nam si semper vt homo locutus esset, omnes in eadem perstitissent humilitate: hac gratia patris meminit, cùm & creaturæ in sabbato operantis meminisse potuisset. Nam & Sol ab Oriēte in Occidentem fertur, flumina labūtur, fontes scaturiūt, pariunt mulieres: sed vt ipsum non creaturā intelligeres, non attulit creaturæ operantis exemplum: sed, Pater meus, inquit, modò operatur, & ego operor. Propterea ergo magis quærebant eū Iudæi interficere,

G interficere,quia non solùm soluebat sabbatum, sed
& patrem suum dicebat deum,æqualem se faciens
deo.)Neq; dixit,dicens:sed,faciens: non enim ver-
botenus, sed frequentius operibus se deo æqualem
ostenderat.Quid tandem?quia in solis verbis inso-
lentiam accusare potuissent, operum autem veri-
tate, & potentia perspecta vel contradicere coge-
bantur.Sunt tamen, qui perperàm & impiè Chri-
stum non se æqualem deo fecisse,sed suspicatos Iu
dæos intelligant . Quam ob rem superiora transi-
gamus:persequebantur ipsum Iudæi,an non? Per-
spicuum est, persequebantur . nunquid hac gratia
persequebantur,an alia?In hoc quoq; conuenimus.
Soluit sabbatum,an non?neque in hoc dissidemus.
Patrem suum deum appellauit,an non? neque hoc
dubium.Cętera igitur in hunc modum consequũ-
tur . Quemadmodum igitur quòd patrem suum
deum dixerit,quòd sabbatũ præuaricatus sit,quòd
H Iudæi ipsum & hac, & illa magis ratione perse-
querentur,non erat opinio , sed veritas: ita cùm se
æqualem deo facit , quod ex superioribus constat
manifestius.Pater meus,inquit,operatur,& ego o-
peror.Hæc verba sunt æqualem se patri facientis.
Nulla enim in his verbis differentia est.Non dixit,
Pater operatur,ego subministro:sed idem verbum,
Operor.Quòd si aliter sensisset, sed Iudæi sic per-
peràm intellexissent , falsam correxisset opinionẽ:
neq; id euangelista silentio prætermisisset : quem-
admodum alio in loco,cùm videret particulam il-
Sup.2.d. lam:Soluite templum hoc, & in tribus diebus ex-
citabo illud:aliter à Christo dictã,hoc est de carne
sua:aliter à Iudæis intellectam, de suo videlicet tẽ-
plo,ideoq; dixerint: Quadraginta & sex annis ædi
ficatum est hoc templum,& tu tribus diebus exci-
tabis illud ? Ille autem(inquit euangelista) dicebat
de tẽplo corporis sui:ita si hoc in loco aliter Chri-
stus sensisset,quàm illi essent suspicati,profectò di-
xisset Iudæos quidem credidisse Christum æqua-
I lem se deo facere . Ipsum autem non de eiusmodi
æqualitate locutũ.Neq; hoc in loco, neq; hîc dun-
taxat , sed alibi alius euangelista hunc suspicionis
corrigendæ morem seruat. Cùm enim dixissent di-
Mat.16.a. scipulis Iesus, Cauete vobis à fermento pharisæo-
rum, & Sadducæorum : & illi cogitassent inter se
dicentes,quia panes non accepimus: Iesus autẽ pro
fermento doctrinam caperet,ipse Iesus eos arguẽ-
Ibidem. do suam sententiam exponit: Quid cogitatis inter
vos modicæ fidei ? Nondum intelligitis , quia non
de pane dixi vobis ? hîc verò nihil corrigit . Atqui
contra Arianos inquiens corrigit , cùm inquit:

Nó potest filius à seipso quicquam facere.) O-
mnino contrà: non enim vt tolleret , sed vt magis
cõfirmaret æqualitatem,id dixit.Verùm perquàm
diligenter attendite , non enim parua est quæstio:
hanc particulam, A se: frequenter in scripturis &
pro Christo,& pro spiritu sancto positam inueni-
mus:& vis eius intelligenda est, ne in grauissimum
errorem incidamus: nam si eam simpliciter , & vt
primùm se nobis offert quispiam accipiat,quantus K
error sequeretur,animaduertite.Non dixit alia à se
posse facere,alia non posse: sed generaliter nó po-
test filius facere . At maximum bonorum fecit. &
Paulus clamat : Qui cùm in forma dei esset , non Philip.2.a
rapinam arbitratus est,esse se æqualem deo,sed se-
metipsum exinaniuit, formam serui accipiens . Et
ipse Christus:Potestatem habeo ponendi animam Infr.10.d.
meã,sed ego pono eam à meipso.Vides enim eum
& mortis,& vitæ potestatem habere,& tantã rem
à seipso operantem?Et quid de Christo dico ? Nos
quibus nihil vilius vel abiectius,sæpenumero à no-
bis ipsis operamur, malitiam reiecta virtute deligi-
mus.Quòd si nullam haberemus potestatem, neq;
peccando gehennæ supplicio torqueremur, neque
regnum cœlorum bene operando consequeremur.
Quomodo ergo intelligitur,non potest filius à se-
ipso quicquam facere? Quoniam quod nulla in re
est patri contrarium, nihil ab eo alienum potest fa
cere:quod maximam æqualitatem, & conuenien- L
tiam ostendit.Et quánam gratia non dixit, nihil se
contrarium facere?Vt hinc indiscretionem, & ve-
ram æqualitatem demonstret.Neq; enim hęc par-
ticula imbecillitatis eum arguit, sed potestatis im-
mensæ.Nam & alibi de patre inquit Paulus,vt per Heb.6.d.
duas res immobiles,quibus impossibile est mentiri.
Et iterũ:Si negauerimus,& ille negabit nos.Si non 2. Timot.
credidimus,ille fidelis manet : negare seipsum non 2.b.
potest.Etenim illud quod impossibile dicit, non im
becillitatis est,sed potestatis , & quidem immensæ.
quod ita intelligendum est:adeò illam substantiam
incomprehensibilem esse, & talem , vt cùm deum
peccare impossibile dicimus , non imbecillitatem
arguimus , sed ineffabilem eius quandam potesta-
tem cõfitemur.ita hoc in loco,Non possum à me-
ipso facere quicquam:hoc est,impossibile est,vt pa
tri contrarium faciam . Et vt hanc sententiam in-
telligas,ex his quæ sequuntur consideremus,vtrum
Christus comprobarit . Tu dicis illam particulam M
Christi auferre potestatem , & virium defectũ ar-
guere: ego indiscretam æqualitatem , & sententiæ
& potestatis significare:ipsum percõtemur,& vtrã
cõfirmet sententiã videamus.Quid dicit? Quę-
cunq; ille fecerit, hæc & filius similiter facit.) Vi-
des quomodo vestram prorsus tollit sententiam,
& nostram confirmat? Nam si à seipso nihil facit,
neq; pater à seipso facit quicquam, si quæ pater &
ipse facit . Quòd si à seipso omnia faciet pater,&
filius faciet,vt stet similitudo:quod nisi ita esset , a-
liud sequeretur,quod absurdissimũ.Nó enim dicit,
quæ vidit patrẽ facere,ea facit:sed, nisi quod vide-
rit facientẽ,tẽporis continuationẽ significãs. vestra
autẽ sententia semper eadẽ discet.Vides sensus p-
funditatẽ,verbi autẽ humilitatẽ?quæ tamen & im-
pudẽtissimos,& detrectãtes cogit,vt nihil vile, ni-
hil abiectius dignitate abhorrẽs, alienúmve suspi-
cetur.Quis adeo stultus,adeò infœlix est,qui dicat
filium singulis diebus discere,quæ facere oporteat?

Quomodo

Phil.10.d Quomodo illud constaret : Tu autem idem ipse
Supra.1.a. es,& anni tui non deficient ? quomodo omnia per
A ipsum facta sunt,& sine ipso factum est nihil ? si-
quidem quæ pater facit , eadem ipse videns imita-
tur.Vides quomodo his quæ dicta sunt , & adhuc
dicuntur,eius authoritas demóstratur?Quòd si hu
milius quædam loquitur, noli admirari : nam cùm
expulissent eum Iudæi,quòd altiora loqueretur,&
deo contrarium arbitrarentur,verbis tantùm pau-
lùm ad humiliora descẽdit: rursus tamen & exur-
git,& rursus deprimitur,suam varians orationẽ,vt
facilius intelligeretur.Et animaduerte,quæso, cùm
dixisset:Pater meus operatur,& ego operor . & se
deo æqualem ostendisset,rursus dicit:Nó potest fi-
lius à se quicquã facere, nisi quod viderit patrẽ fa-
cientem.Et inde rursus altius erigitur, Quęcũq;
fecerit ille,hęc & similiter filius facit.) Et rursus in
humilitatem declinat, Pater enim diligit filium,
B & omnia demonstrat ei quæ & ipse facit : & ma-
iora his demonstrabit ei opera.) Ecce & aliam in-
credibilem humilitatẽ:& meritò sanè.Quod enim
& dixi,& dicere nunquam cessó,id repetam : cùm
aliquid de se humile & abiectum Christus loqui-
tur,per exuperantiam loquitur, vt & stultis & te-
merarijs persuadeat,non verba, sed piè sensum in-
telligendum.Aliter considera, quæso, ex ipsis ver-
bis,quàm id absurdum sit & ridiculum. Nam cùm
diceret,Et maiora his demonstrabit ei opera,inue-
nietur nondum multa didicisse. Quod ne de apo-
stolis quidem dicendum est,qui accepta semel spi-
ritus gratia,repentè omnia & nouerunt, & potue-
runt,quæ & scire & posse eos oportebat : hîc autẽ
multa scitu necessaria nondũ didicisse deprehen-
detur,quo nihil absurdius.Quid illud igitur,maio-
ra his demonstrabit?Cùm sanasset paralyticum,&
mortuũ esset suscitatur⁹,inquit: Miramini me pa-
ralyticum liberasse,maiora his videbitis:sed humi-
lius quodãmodo locutus est,vt eorum placaret te-
C meritatem . Et vt intelligas illud verbum,Demon-
strabit: non propriè dictum , audi quæ sequuntur:

Sicut pater suscitat mortuos & viuificat , sic &
filius quos vult viuificat.) At qui nihil potest à se
facere,si facit quod vult, contradicit : nam si quos
vult viuificat,potest à se facere, velle enim potesta
tis est:quòd si nó potest à seipso, iam quos vult nó
viuificat . Illa enim particula , Sicut pater suscitat
mortuos,indiscretam potestatem:illa autẽ , Quos
vult,æqualem demonstrat. Intelligis quomodo nó
potest à se facere?non tollit , sed potentiam & vo-
luntatem æquiparat.Ita & illud verbum,Demon-
strabit, est intelligendum . Etenim alio in loco ait:
Infr.6.d. Et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Et iterũ,
vt non aliunde vim operandi se accipere ostendat:
Ibidẽ.11.c Ego,inquit,sum resurrectio & vita . Et ne quis di-
ceret mortuos tantùm quos vult suscitare,& viui-
ficare,alia autẽ in sua non esse potestate,hanc prę-
ripit suspicionem,inquiẽs:Quæcunq; enim ille fe-
cerit,hæc & filius similiter facit : vt & omnia quæ
ille,& vt ille facere intelligatur, siue mortuorũ re- D
surrectionem,siue corporum opificium , siue pec-
catorum remissionem,siue quódvis aliud , similiter
patri operatur.Sed omnia hæc negligunt , qui suã
negligunt salutem: tantùm officit potioris loci cu-
piditas,& prælatio:hæc hæreses peperit, hæc gen-
tilium confirmauit impietatem. Deus enim inuisi-
bilia sua per huius mundi creaturam intelligi vo-
luit:illi hanc doctrinam sectari dedignati, aliã ex-
cogitarunt,veram neglexerunt . Iudæi autem glo-
riæ humanæ studio diuina contemnentes credere
noluerunt.At nos dilectissimi,quanta possumus di
ligentia morbum hunc fugiamus: nam licèt innu-
mera bona opera egerimus,sufficiẽs est inanis glo-
riæ lues,quo omnia deleat.Si laudum desiderio te-
nemur , à deo eas perquiramus . Humanæ laudes
qualescunq; sint,simul & apparent,& euanescunt,
nihil afferunt vtilitatis , & præter veritatem sæpe- E
numero iudicantur.Quid enim in hac nostra glo-
ria admirabile est,quàm saltantes iuuenes,impudi-
cæ mulieres,auari raptores consequentur?Qui ve-
rò apud deum glorioſus est , nó tales laudis socios,
sed sanctos prophetas, apostolos, & angelicæ vitæ
præceptores habet.Quòd si coronis hominũ cingi,
& conspici desideramus,quid id simpliciter sit cõ-
templemur.Nihil profectò in eo dignum inueniẽ-
mus.At si multitudinem desideras,angelos queras:
quorum ope formidoloſus dæmonibus efficieris:
ita homines paruifacies,& humana omnia tanquã
lutum pessundabis.Tunc manifestè cognosces,ni-
hil ita labefactare animam , quàm gloriæ cupidi-
tatem: quam qui affectat , nullo pacto in hac vita
& doloribus,& cruciatu carere poterit : quemad-
modum qui pessundat , etiam plurimos pessundat
affectus . Qui humanam laudem vincit, inuidiam
vincit,auaritiam vincit, graues omnes affectus vin
cit. Et quónam pacto ? Si aliam spectabimus glo-
riam, hoc est cœlestem , quam hæc auferre nobis
conatur:illa in hac vita claros facit,ad futurã per- F
ducit,omni nos carnis seruitio liberat. Carni enim
quàm miserrimè seruimus,cùm & terræ, & terre-
nis rebus tanto studio inuigilamus . Si in forum te
conferes,si domum ingredieris,si egredieris, si na-
uigabis,si villam,si hospitium,si regiam,si senatũ,si
iudicia petes, omnia secularium curarum plena: ve-
nientes, abeuntes, manentes, nauigantes, qui rura,
qui ciuitates habitant , omnes his implicitos & at-
tonitos intueberis . Quænam igitur nobis salutis
spes,quando à deo datam terram habitantes, nihil
diuinum sapimus : sed cùm iubeamur esse huius
mundi hospites,hospites cœli sumus,& mundi ci-
ues.Quid huic stultitiæ æquiparandum? Quotidie
de iudicio,de cœlorũ regno audimus: Noë autẽ ac
Sodomorum ætates imitamur , & volumus expe-
riri.Atqui propterea illa scripta sunt, vt si quis fu-
turis diffidit,ex præteritis futurorum accipiat cer-
titudinem.His igitur cognitis, dilectissimi , paulu-
lum saltem hoc graui seruitio leuati , aliquando

de anima

G de anima cogitemus,vt & præsentia,& futura bona consequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum,Amen.

Homilia.xxxviij.ex cap.quinto.

NEque pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio:vt omnes honorificẽt filium,sicut honorificãt patrem.) Summa nobis in omnibus vtendum est diligentia dilectissimi,quia reddenda ratio est & verborũ,& operum, & proculdubio pœna subeũda.Non enim in præsenti vita finis nobis est,sed alia nobis conditio expectanda, formidoloso iudicio aderimus. Omnes 2.Cor.5.b enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi,vt referat vnusquisque propria corporis, provt gessit siue bonũ siue malum.Hoc iudicium semper præ oculis habeamus,ita semper virtuti vacare poterimus.Nam sicut qui dici illius obliuiscitur, tanPsal.9.c. quam freno abiecto in præcipitiũ defertur.InquiH natæ sunt viæ illius in omni tẽpore, & causam affert:Auferuntur iudicia tua à facie eius. Ita quem continuus hic percellit timor, modestè viuendi viã Eccli.7.d ingreditur. Recordare,inquit,nouissima tua,& in æternum non peccabis. Qui enim dimittit nobis peccata nunc miserando,is tum iudicando pandet. Qui propter nos mortuus est, is vniuersæ naturæ iudex apparebit.Iterum,inquit, sine peccato videbitur susciptentibus eum ad salutem. Quam ob rem hoc in loco inquit: Neq; enim pater iudicat quenquam,sed omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificent filium,sicut honorificant patrem.Igitur patrem præponemus,inquies? Absit: propterea enim dixit filium,vt manentem filium tanquam patrem honoremus. Qui enim patrem ipsum dicit, non iam filium tanquam patrem honorat, sed totum confundit: & quoniam beneficia accepta homines non ita sentiunt, omne iudicium dedit filio, vt saltem metus in eius honorem trahat. Illud autI tem verbũ,Omne:& puniendi, & honorãdi quoslibet potestatem habere signat. Dedit autem, ideo dixit,vt neq; ingenitum filiũ, neq; duos patres suspicareris.Quicquid enim pater est,idem est & filius genitus,& manens in esse filius. Et vt intelligas hanc particulam,Dedit: idem quod,genuit,signifiHic inf.d. care:audi quid alio in loco dicit: Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio habere vitam in semetipso.Quid igitur?pri⁹ ipsum fecit,inde vitam dedit?qui enim dat vitam,alicui dat:erat igitur sine vita genitus? Hoc neq; dæmones ipsi suspicarentur.Simul enim cum impietate maxima stultitia deprehenditur.Quemadmodũ enim illud verbum, Dedit vitam:quòd eum vitã fecit,signat:sic, Et dedit iudicium:quòd eum iudicem fecit, intelligendum est. Vt enim audiendo eum authorem patrem habere, non propterea mutatam substãtiam, & diminutum honorem crederes, ipse te iudicatũ venit,& hinc suam præ se ferens excellẽtiam.Qui enim & honorandi & puniendi quos vult habet potestatẽ,is eadem potest quæ pater. Quod si hoc K non esset,sed posterius factus honorem accepisset; quæ causa fuit quin posterior honoraretur? Vnde in hanc venit dignitatis prærogatiuam?Nónne vereris humanos hos,& indignos deo intellectus,immortali,& nihil nobiscum communicanti naturæ tam impudenter tribuere? Sed cur ita loquitur? vt magis crederetur,& ad maiora auditorum animos præpararet,& ideo hæc miscet. Considera à principio:Pater meus operatur,& ego operor.Aequalitatem ostendit, sed voluerunt eum Iudæi interficere.Quid ergo? Verbis altioribus abstinet, sensus seruat:Non potest filius à se facere quicquam,inde altius ascendit: Quæcunq; ille fecerit, hæc & filiꝰ similiter facit.Rursum ad humiliora descendit: Et pater diligit filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit,& maiora his demonstrabit ei opera. deinde: Sicut & pater suscitat mortuos, & viuificat; sic filius,quos vult viuificat.Et rursum vtrunq; cõplectitur:Neq; enim pater iudicat quenquam, sed L omne iudicium dedit filio.inde erigitur, Vt omnes honorificent filium,sicut honorificant patrem.Vides quomodo vicissim & humi repit, & altè tollitur,vt & præsentes melius intelligerent, & futuri temporis homines non offenderentur,& debitè de ipso sentirent:Quòd si nulla esset causa, neq; vt facilius persuaderet ita locutus esset: quánam gratia hæc commiscuit? Qui enim magna de se polliceri potest,siquidem humilius & præter dignitatem suã dixerit,aliqua causa meritò potest excusari: qui autem nihil habet quod iactet, quánam gratia quàm præstare possit magnificentius de se loquitur? sanè stultissimum & impijssimum est. Quam ob rem meritò nos humilia de nobis polliceri, & modestè loqui decet. Et hinc promissam nobis salutem cõparamus,quod ipse Christus alio in loco his verbis significauit:Hoc autem dico vobis, vt vos salui fi- Hic inf. f. tis.Nam cum suo omisso, ad Ioannis testimonium M cõfugeret,idq; sua excellentia esset indignum,tantæ humilitatis causam affert,se id dicere, vt ipsi salutem consequerentur. Vos autem cùm filium non eandem quam patrem habere potestatem dicitis: quid eius verbis respondebitis, quibus se æqualem patri potestatem, virtutem, gloriam habere profitetur? Qui non honorificat filium,non honorificat patrem qui misit illum.) Ecce quomodo filij honor paterno honori confunditur. Et quid? nónne in apostolis ijsdem ferè verbis vsus est?Qui Luc.9.f. suscipit,inquit,vos,me suscipit. Sed illic discipulos rebus suis adnumerat, hìc autem vnam dicit substantiam,& vnam gloriã: ideo de discipulis nõ inquit,vt honorificent. Nam ex duobus regibus altero contumelia affecto, & alter læderetur: maximè verò si filius læditur,& sui militis ignominia: non tamen itidem, sed vt mediator, illic ipsa dignitas læditur.Præterea id prœoccupauit,vt honorificent filiũ,sicut honorificant patrem,vt honoris æqualitatem intelligas. Nõ enim simpliciter dixit,

Qui non

A Qui non honorificat:sed, qui non ita honorificat, non honorificat patrẽ. Et quomodo eiusdem substantiæ est, qui mittit, & qui mittitur? Iterum in humana prolaberis,neq; vlla alia causa hæc omnia dici intelligis,quàm vt authorẽ cognoscamus,neq; in Sabellij errorem incidamus: hoc etiã pacto Iudęorum imbecillitati occurrit,ne alium deum opinentur.(dicebát enim, Hic non est à deo,hic à deo nó venit.)quã vt tolleret opinionẽ,nó ita í magnis, vt in humilibus versatur: ideo frequẽter se missum dicit: non vt vlla ex parte eũ minorẽ suspiceris,sed vt illis silentiũ imponeret: hac gratia sæpenumero ad patrem confugit, & interim propriam interserit dignitatẽ:siue enim in omni sermone Iesus magnificè locutus esset, non sanè intellexissent Iudæi: quádoquidem paucis etiam verbis eum persequebantur, & lapidabant: siue eorum gratia semper humi procubuisset, multũ futuri homines detrimẽtum accepissent. Confundit igitur doctrinã suam,
B & verborum vtilitatem sensus splendore apud prudentiores minimè sibi conuenire ostendit. Missum autem, trãslationis verbum est: vbiq; enim præsens est deus,quare ergo missum se dicit? Crassiori hoc verbo eiusdem cum patre voluntatis se esse demonstrat,quod & sequentia confirmant, inquit enim:

Amen amẽ dico vobis,quia qui verbũ meũ audit,& credit ei qui misit me, habet vitam æternã.) Ecce quàm frequẽter idem repetit, vt suspicionem tollat,& in hoc loco,& sæpe in sequẽtibus,& metu,& præmij promissione, vt sibi credatur,admonet,& hìc rursus ad humilia descẽdit.Nó enim,inquit,Qui audit verba mea, & credit mihi,arrogãter nãq; dictũ existimassent:nã cũ longo pòst tẽpore,post tot signa & miracula cùm eiusmodi diceret,id opinati sunt,& prophetæ mortui sunt,longè Infrà.8.g. magis in præsentia.tunc enì dixerũt:Abrahã mortuus est,& pphetæ mortui sunt: & tu dicis, si quis
C sermonẽ meũ seruabit,mortẽ nó gustabit in æternum.Vt ergo tunc non exasperarẽtur,inquit, Qui verbum meũ audit,& credit ei qui me misit,habet vitam æternã.Hoc non difficile erat persuasu: quæ tamen si próptè accepissent, in reliquis facilius erudiri potuissent. Hæc itaq; magnorũ, & humilium confusio per quàm vtilis est.hìc ergo,inquit, Videbit vitam æternam, & in iudicium non veniet,sed transibit à morte in vitam. His duobus fidem sibi conciliat,cùm & patri credendum,& credenti tantum præmij propositũ dicit. In iudicium autẽ non veniet,hoc est non punietur. Mortẽ autẽ nó huius seculi,sed ęternam intelligit,quẽadmodum & vitã.

Amen amen dico vobis,quia venit hora,& nũc est, quando mortui audient vocem filij dei: & qui audierint,viuent.) Verba re comprobat.Nam cùm dixisset:Sicut pater suscitat mortuos,& viuificat:sic & filius quosvult,viuificat.Ne videretur superbè & arroganter loqui, etiã operum veritatem enarrat, cùm,inquit, Venit hora:quam ne longo pòst tempore futuram arbitreris,subdit, Et nunc est,quãdo

mortui audient vocem filij dei, & viuent. Intueris D incredibilem eius potestatem? Sicut in resurrectione,ita & nunc erit,inquit:tunc enim audita imperantis voce, resurgemus. In præcepto dei, inquit, mortui resurgent. Et vnde constat non perperàm dictum?quoniam nunc adesse dicit. Nam si futura tantùm annunciaret,nõ immeritò esset dubitandũ: sed se in terris cum ipsis conuersante hæc ventura dicit.Neq; enim nisi potestatem habuisset,id polliceretur,ne ridiculus omnibus esset. Inde firmissima ratione comprobat: Sicut pater habet vitam in semetipso,sic dedit & filio vitam habere in semetipso.) Ecce quomodo in nullo prorsus differunt, præterq̃ quòd alter pater est,alter filius. Verba hãc tantùm videntur facere differentiam,cętera æqualia & indiscreta. vnde perspicuum est, tam potenter omnia filium,quàm patrem facere. Sic enim habet vitam vt pater,propterea statim additur, vt ex hoc illud intelligamus. Quid nam? Et potestatem dedit ei iudiciũ facere.) Et qua gratia resurrectionem & iudiciũ frequenter meminit? Sicut pater,inquit,suscitat mortuos,& viuificat:sic & filius quosvult,viuificat.Et iterũ:Neq; pater iudicat quẽquã,sed omne iudiciũ dedit filio:&,sicut pater habet vitam in semetipso,sic dedit & filio habere vitã in semetipso.Et iterum:Qui audiunt vocẽ filij dei, viuunt. Et hoc in loco potestatẽ dedit ei iudicium facere.Quæ nam,inquam,tam frequens iudicij,vitæ,resurrectionis cómemoratio? quoniam hæc omnium maxima sunt, & quæ possunt difficilem etiam auditorẽ ad credẽdum adducere. Qui enim credit resurrectionẽ,& scelerum pœnas,etiam sine alijs signis hoc solo assentietur, & beneuolum sibi iudicẽ reddere curabit. Quia filius hominis est, nolite hoc admirari.) Paulus Samosatensis non sic legit:sed,potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est:quod minimè sequitur,Nó enim F propterea accepit iudicium quia homo est, nam nihil prohibuisset omnes homines iudices esse: sed quoniam ineffabilis illius substantiæ filius est, ideo iudex.Quam ob rem ita legẽdum,Quia filius hominis est, nolite hoc admirari. Nam cùm videretur id repugnare, & nihil aliud quàm purum hominem esse arbitrarentur, verba autem supra hominem,ac etiam angelos,& solius dei:hanc tollens obiectionem,addit: Nolite mirari hoc, quia filius hominis est: Quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt,audient vocem filij dei:& procedent qui bona fecerunt,in resurrectionẽ vitę: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij.) Et qua nam gratia non dixit, Nolite mirari,quia filius hominis est: etenim dei quoq; est, vt superius, Audient vocem filij dei: sed resurrectionis tantùm meminit?Ne admireris nullam hìc dei mentionem habitam. Qui enim quod proprium dei est narrat,satis admonet auditores,vt reliquum intelligãt: quòd scilicet & deus, & dei filius est. Nam si verbis frequenter repetisset, quod miraculis ostende-

G batur:

G batur:visus esset causæ tanquã imbecilliori diffidere. Etenim qui syllogismos faciunt,positis partibus sine conclusione,sępenumero apertè demonstrant, quod quæritur : & cùm attentiores auditores reddant,& magis laudentur, ipsum repugnantẽ in suã adducunt sententiã. Itaq; præsentes melius iudiciũ ferre possunt,cùm aduersarij se victos profitentur. Et Lazari resurrectionem memorans,iudicium tacuit:non enim propterea suscitatus est.Huic autem vniuersali resurrectioni addidit,Qui bona fecerũt, procedent in resurrectionẽ vitę:qui verò mala egerunt,in resurrectionem iudicij. Hac iudicij appellatione Ioannes auditorẽ compellit, vt sibi persuadeat:quòd qui credit filium,non iudicatur:qui autẽ non credit,iam iudicatus est : ita & in hoc loco & iudicij,& malorũ supplicij meminit.Nam cùm dixisset,Qui verbum meũ audit,& credit ei qui misit me,nõ iudicatur: ne quis hoc solùm satis esse ad salutẽ arbitraretur,& opera addidit: Qui bona fe-
H cerunt,procedent in resurrectionem vitæ:qui verò mala egerunt, in resurrectionẽ iudicij.Et cùm orbẽ terrarũ ipsius voce resurrecturũ, & reddituru rationem,nouum quidem,nec facilè credibile,etiã fidelioribus,nedũ Iudæis videretur:audi quónã id pacto confirmat,rursum in auditorũ descendens imbecillitatem: Non possum ego à meipso facere quicq̃,sed sicut audio,iudico, & iudicium meũ iustum est:quia nó quæro voluntatẽ meã,sed voluntatem eius qui misit me,patris.) Atqui nó paruum iam resurrectionis dederat argumentũ,cùm paralyticum sanaret , quam ob rem noluit prius de ea verbum facere,q̃ quod nó multò erat resurrectione inferius,operatus esset:& cùm paralyticũ confirmauit,tunc iudicij fecit mentionem.Ecce sanus factus es,iam noli peccare,ne deterius tibi aliquid cõtingat.Verũtamen & Lazari,& orbis terrarũ resurrectionem prędicit:sed Lazari mox, orbis diu post
I futuram:& hanc per paralyticum, & Lazari resurrectionem ostendit.Venit hora,& nunc est.Ex his quæ facta sunt, nondum facta demonstrat , quem vbiq; morem seruare deprehenditur, quod duabus vel tribus rebus prędictis à factis semper futura cõfirmat. Sed tot & tantis verbis & operibus suis Iesus cùm adhuc imbecilliores essent non contentus, alijs etiam eorum pertinaciã mollire adnititur, dicens:Non possum ego à meipso facere quicquam, sed sicut audio,iudico,& iudicium meũ iustum est: quia non quæro voluntatem meã, sed voluntatem eius qui misit me.Nam cùm aliena & à prophetarum sententia differentia,dicere videretur.Illi enim dicebant,quòd deus iudicat terram omnẽ , hoc est
Psal.95.c. humanum genus. Et Dauid : Iudicabit populos in
Ibidẽ.7.c. æquitate. Et: Deus iudex iustus, fortis, & patiens. Et idem prophetæ omnes, & Moses. Christus autem,Pater non iudicat quenquam,sed ego sum qui iudico. Hoc facilè Iudæum perturbare , & in suspicionem adducere poterat,vt à deo alienũ Christum arbitraretur : quam ob rem ad humilia descendit,quantùm eorum imbecillitas postulabat,vt K penitus quæ inde suboriebatur opinio tolleretur. Ego,inquit, non possum à meipso facere quicquã: hoc est,nihil à deo alienum vel differẽs, nihil quod nolit pater factum à me videbitis,nihil dictum audietis. Et vt superius cùm dixit , quia filius hominis est,ostendit se hominem existimatum:ita & in hoc loco. & quemadmodum cùm,inquit : Quod Supra.3.b audiuimus,loquimur : & quod vidimus, testamur. & Ioannes:Quod vidit testatur,& testimoniũ eius Ibidem. nemo accipit:de certa vtrunq; cognitione , non de auditu & visu locutus est. Ita & hic per auditum nihil aliud intelligitur,q̃ nihil aliud posse, q̃ quod pater:verùm non tam manifestè, quoniã primùm fidem non adhibuissent,nisi humiliter,& vt homo locutus esset. Sicut audio, iudico. Neq; dicit,sicut disco:sed,audio:non tamen quòd audire indigeat. Neq; enim vlla tãtùm doctrina indiget, sed ne auditione quidem: ex quo vnam & eandem sententiam demonstrat:quasi dicat,ita iudico, ac si pater L ipse iudex sit. Inde prosequitur: Et noui quòd iudicium meum iustum est, quia non quæro voluntatem meam,sed voluntatem eius qui misit me,patris.Quid dicis? Habes aliam à patre voluntatem? Etenim alibi: Sicut ego & tu vnum sumus:de vo- Infrà.18.b luntate & concordia loquens:da eis vt & ipsi in nobis vnũ sint:hoc est,in fide nostra. Ecce quòd quæ maximè humilia videtur,in his sensus latet ,profundissimus.his enim nõ aliam patris,aliam suam esse voluntatẽ significat:sed sicut vnius mentis vna voluntas est,ita patris & filij. Neq; admireris tantam patris & filij conuenientiam,quandoquidem de spi ritu idem dicit Paulus, Quis scit hominũ,quæ sint 1.Cor.2.c hominis,nisi spiritus hominis,qui in ipso est?Ita & quę dei sunt nemo cognouit,nisi dei spiritus: quod nihil aliud significat,nisi non aliam esse filij à patre voluntatem, sed eandem. Sed si quid,inquit, pater vult,& ego volo:si quid ego,& pater: & quemad- M modum nemo patrem reprehendet iudicatem, ita neq; me:eadem enim vtriusq; sententia est. quòd si humilius hæc,& hominis more dicta sunt,noli admirari:hominẽ enim adhuc,ac etiã vilem arbitrabantur.Quã ob rem nõ modò in his quid dicatur, sed quid auditores senserint,inquirẽdum est: & secundum eorum opinionem verba metiẽda sunt, ac si ad ea responderit,aliter multa sequerentur absurda.Considera quæso,non quæro voluntatem meã: ergo diuersæ est voluntatis,& longè inferioris,nec inferioris tantùm,sed inutilis? Nam si salutaris est, cur non quæris? homines meritò hoc dicerent, qui multa præter dei voluntatem sentiunt:tu autẽ qua gratia hoc inquis,cùm in omnibus patri similis sis? Hæc neque diligentis hominis,neque grauis verba esse quis diceret. Nam si Paulus ita se diuinæ con- Galat.2.d format voluntati, vt dicat: Viuo autem iam non ego , viuit verò in me Christus. Quomodo omnium dominus non suam,sed eius qui se misit voluntatem quærit, ac si diuersa esset? quid sibi vult hic ser-

A hic sermo? Tanquam homo & secundum auditorum opinionem loquitur.Cùm enim superius partim vt deus,partim vt homo verba fecerit,hoc iterum in loco ad humanitatem descendit. Iudicium,inquit,meum iustum est.) Vnde id constat? quia non quæro voluntatem meã,sed eius qui misit me,patris. Sicut enim homines , qui omni in se affectu liberi sunt , de iniusto iudicio accusari nequeunt:ita neq; ego. Qui enim sui amore ducitur, nó immeritò suspectus est,ne ea gratia iustũ transgrediatur : qui verò nullam suijpsius curam habet, quid eum impedire potest,ne iustam ferat sententiam?hac ratione in me vtimini. Nam si non missum me à patre dicerem,neq; operum meorũ gloriam ad illum referrem : potuisset fortasse aliquis suspicari ad aucupandum gloriam, talem me falsò prædicare:sin in alium gloriam refero,vnde potest aliqua oriri suspicio? Animaduertis rationẽ,& vnde iudicium suum iustum confirmat? Vides (vt sæ-
B pius dixi) quàm apertè intelligatur : sed quid dixi? Nimiam verborum humilitatẽ maximè intelligentibus persuadere,nó quę in próptu & prima fronte sententia occurrit, eam accipiendam , sed altiorem sensum inuestigandum,neq; humi immorandum.His igitur rationibus,dilectissimi,nolimus verba Christi temerè transigere : sed in omnibus scripturis sedulam inquirendi diligentiam quare dicta sint adhibeamus. Neq; existimemus satis nobis ad excusationem esse ignorantiam, & simplicitatem. Non enim bonos tantùm nos esse iussit Christus, sed & prudentes. Vtamur ergo cum simplicitate prudentia in doctrina,& vitæ integritate:& nosipsos in hac vita iudicemus,ne postmodum cum mũ do iudicemur: & tales erga cõseruos nos exhibea-
Mat.6.b. mus,qualem erga nos deum cupimus. Dimitte,inquit,nobis debita nostra , sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et profectò scimus non æquo
C animo castigationes tolerare , verũtamen,si nó reprehensoris , sed nostræ consuli vtilitati intelligeIbidẽ.18.d mus,omnẽ indignationem deponemus.Etenim qui centum denarios non dimisit,non conseruum, sed seipsum læsit, & tot milibus talentorum , quæ sibi dimissa erant, obnoxium reddidit. Igitur cùm alijs non dimittimus,non dimittimus nobis. Quam ob rem nolimus deo dicere, ne memineris peccata nostra:sed alter alteri,ne memineris conseruorum inuicem peccata. Nam tu prior in te commissa iudicas, inde in se deus. Tu legem scribis de venia & pœna:tu fers sententiam , & an deus tuorum peccatorum recordetur,tui iuris est,tu dominus. Pro-
2.Cor.26. pterea Paulus dimittere iubet, si quid aduersus ali-
c.& Colo. quem habet,quòd queratur:atq; ita,vt ne reliquia-
3.c. rum quidem minimũ relinquatur. Siquidem Christus non solùm nostra peccata in medium nó protulit,neq; obiecit, sed dimisit, & deleuit chirographum: neque delicta nostra reputauit, vt meminit
Coloss. 2.c Paulus.hoc & nos sequamur exemplum , offensas omnes animo deleamus, officia duntaxat repute-

mus,nullum odij vestigiũ relinquatur : quòd si ni- D hil in nos officij proximus contulerit, tantò magis dimittendo merebimur,& magis laudabimur. Alij vigilando,in nuda humo dormiendo, carnem assiduis laboribus macerando delent peccata:tibi facilior via,nemini succensendo,idem consequi datur. Quid contra te ensem, vt insanus & furens stringis?Quid culpa tua futura gloria fratidaris,cùm ad eam consequendam totis viribus contendendũ sit? Nam si præsentis vitę gloria tantopere optãda est, quid de futura dicendũ, vbi nullus dolor,nulla tristitia,nullus luctus,nullus mortis metus, nullus bonorum finis? Beati, & ter & sæpius,inquam,beati, qui superna illa sede fruuntur : quẽadmodum miseri,& sæpius miseri,qui ea se priuant. Sed quid illam nobis vitam largiatur,audi Iesum ipsum adolescenti dicentem, quid facturus sis. Nam cùm ille rogaret,quid boni faciam, vt habeam vitam æter- Matt.19.c nam? Cùm alia mandasset, in proximi tandem di- &Mar.10. lectionem euasit. At fortasse auditorum quispiam b.& Lucæ secundum diuitem illum dixerit, seruamus nostra, E 18.d. non furamur,non occidimus,non fornicamur: sed quòd proximũ diligas , vt diuitẽ decet,minimè dicere poteris. Nam nisi & inuidia,& maledictis affecto proximo opem tuleris,nisi indigẽti opes tuas impartiaris, non diligis. Verùm Christus non sola hac dilectione contẽtus: Vende,inquit,omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Quo verbo operum imitationẽ significauit. Quid hinc discimus?quòd qui hæc omnia nõ operatur,suprema illam sedem consequi non potest. Nam cùm ille dixisset,omnia feci,tanquam maxima quadam parte deficiente ad perfectionem,inquit:Si vis perfectus esse,vende omnia quæ habes,& da pauperibus,& veni,& sequere me. Hoc primũ discẽdum, secundo in loco quòd illum reprehendit frustra se gloriantem. Qui enim in tanta copia rerum viue- F bat,& pauperes intuebatur:quónam pacto proximum diligebat?decipiebatur ergo. At nos & illud, & hoc faciamus, & summa diligentia nostras in pauperes erogemus facultates, cœlum nobis emamus. Nam si pro huius seculi dignitate omnia nostra nónunquam exponimus,pro dignitate inquã, in hac duntaxat vita duratura: immo quæ interdũ paulò pòst etiam viuentes deserit , si multi pro ea vitam quoq; ponere nó dubitarunt:quid nobis miserius est,qui pro illa quæ in ęternum permansura est gloria , quæ nunquam auferri potest, ne parua quidem,& quæ paulò pòst, vel in hac vita velimus nolimus, relicturi sumus, dare patimur ? Quanta hæc,quæso,insania quæ nobis inuitis eripiuntur, ea in præsentia sponte dare , postmodum largiter recipere nolumus?ari si quis morti damnatus, omnibus suis facultatibus vitam redimẽdi optionem acciperet;nónne ad gratiam adscriberet? nunc autem cùm vel dimidio rerum nostrarum à gehenna liberari possimus,eius ignibus torqueri,quàm quicquã erogare malumus, ac si omnia amittamus. Quam

G ergo excusationẽ, quam veniam merebimur, cùm tam facili ad vitam via præcisa, nullo nobis fructu proposito deferamur in præceps, præsentibus & futuris bonis sponte iam priuemur, cùm vtrisq; facilè perfrui possemus? Quòd si in hunc vsq; diem nostram spreuimus vtilitatẽ: nunc tandem ad nos reuersi, res nostras ad necessaria dirigamus, vt futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.xxxix.ex cap.quinto.

EGo testimonium perhibeo de meipso, testimoniũ meũ non est verum. Alius est qui testimonium perhibet de me, & scio quia verũ est testimoniũ eius, &c.) Qui metalla fodere aggreditur, artis ignarus auri venas non inuenit, sed confunditur, & laborem subit incassum: ita qui diuinarum scripturarũ ordinẽ non intelligunt, qui earum proprietates, qui leges nõ disquirunt, sed
H omnia ad verborum sonum accipiunt, aurum terræ confundentes, nunquam reconditum in his thesaurum assequuntur. Hoc mihi in mentem venit, quoniam propositus nobis locus est multi auri plenus: quod tamen non omnibus in promptu est, sed arcana quadam obscuritate obrutum: quã ob rem effodiendo, & diligenter purgando, ad verum sensum perueniendum est. Quis enim nõ statim perturbaretur, audiens Christum dicentem: Si ego testimonium herhibeo de meipso, testimoniũ meum non est verum? Nam multis in locis de seipso testimonium perhibentem videmus, siquidem Samaritanæ dixit, Ego sum Christus. Et cæco: Qui loquitur tecum, ipse est. Et Iudæis: Quomodo vos dicitis, quia blasphemas, quia dixi filius dei sum? Et alibi sæpenumero. Si ergo hæc omnia mendacia sunt, quæ nobis salutis spes futura est? vnde verum inueniemus, quando ipsa veritas dicit: Te-
I stimonium meum non est verum? Hoc autem non modò contrarium videtur, sed & aliud nõ minus. Nam & alibi, Si ego testimonium, inquit, perhibeo de me, testimonium meũ verum est. Vtrum horũ vt verum recipiam, vtrum vt falsum reijciam? Si verba ipsa simpliciter accipiantur, neq; personam, neq; causam perscrutabimur. Si enim testimonium eius non est verum, neq; hoc verum: vtrunq; ergo falsum. Quid sibi vult hic sermo? Diligenter inuigilandum, vel potius diuina gratia opus est, ne nudis verbis insistamus. Ita hæretici in errorem incidunt, neq; sententiã, neq; audientis habitum inquirentes. Nisi enim tempora, locos, auditorem, & alia huiusmodi consideremus, multa sequerentur absurda. Quæ nam ego sententia? Dicturi erant Iudæi: Si tu testimonium perhibes de teipso, testimonium tuum non est verum: idcirco præoccupauit Iesus, quasi dicat: fortasse dicetis vos mihi non credituros, nemo qui repentè de seipso testimoniũ perhibet, habet apud homines authoritatẽ. Illa autẽ particula, Non est verum: non est temerè legenda, sed ad illorum opinionem referenda: hoc est, vobis nõ K
est verum. Non enim ex authoritate sua, sed pro auditorum suspicione loquitur, quam arguit, eorũ adducens obiectionem. Verùm cùm dicit, Si ego de meipso testimonium perhibeo, verum est testimonium meũ. qui sit, & qualis existimari debeat, ostendit, & de se loquens. Cùm enim mortuorum resurrectionem, & iudicium annunciasset: & quòd qui credit in ipsum, non iudicatur, sed venit ad vitam: quòd sedebit ab omnibus rationem exacturus: quòd æqualem habeat patri potestatem, atq; virtutem: hęc omnia confirmaturus, necessariò eorum primùm obiectionem posuit. Dixi inquit, Si- Hic sup.d
cut pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Dixi, Neq; pater iudicat quen- Ibidem.
quam, sed omne iudicium dedit filio. Dixi honorandum filium sicut patrem: & qui non honorificat filium, non honorificat patrem. dixi, Qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, nõ ve-
L niet in iudicium, sed transiet de morte in vitam. quòd vox mea mortuos suscitabit, & qui sunt futuri, & quòd peccatorum rationem exigam ab omnibus, & iustè, & pro vniuscuiusq; meritis iudico. Cùm igitur hæc omnia quidem magna asseruisset, neq; Iudæi credidissent, obscuriora prius adducit, mox rem confirmaturus, quasi ita dicit: Dicetis fortasse me de meipso testimoniũ perhibere, neq; fidem mihi adhibendam. quibus verbis eorum ponens obiectionem, soluit, ostenditq; eorum mentis abscondita nõ ignorare. Ita primùm virtutem suam indicat, inde probationes affert perquàm manifestas: triplex testimonium ad verborum suorum probationem adducens, opera sua, patrem testem, Ioannis præconium, & primum imbecillius. Cùm enim dixisset, Alius est qui testimonium perhibet de me: subdidit, Vos misistis ad Ioannem, & te-
M stimonium perhibuit veritati.) Quòd si non est verum testimoniũ eius, quomodo dicit: Scio quòd verum est testimonium Ioannis, & testimonium perhibuit veritati? Ecce manifestè constat, cùm dixit testimonium meũ non est verum, secundum illorum opinionem locutum. Quid si ille ad gratiã testatus est? Ne hoc diceret, non inquit, Ioannes testimonium perhibuit de me: sed prius vos misistis ad Ioannem. Non misissetis, nisi dignum arbitraremini, cui fides esset adhibenda. Et quod maius est, non miserunt interrogatum de Christo Ioannem, sed de seipso. Cuius igitur in proprijs rebus testimonium fide dignum putabant, longè magis in alienis. Siquidem non ita de seipso locutus, vt de altero quispiam creditur. Ioannes autem tantæ apud Iudęos erat opinionis, vt de se alterius non indigeret testimonio. Non enim qui missi sunt dixerunt, quid dicis de Christo? sed, tu quis es? Quid dicis de teipso? adeò ipsum admirabantur. Hoc totum significauit Iesus his verbis, Vos misistis ad Ioannem: propterea euangelista non missos tantùm dixit, sed missorum personas diligentius exponit:

A ponit: non ex infima plebe viros, non abiectos & viles, non qui corrumpi & decipi possent: sed facer dotes & pharisæos, qui sanè eius verba intelligerẽt.

Ego autem nõ ab homine testimoniũ accipio.) Qua ergo gratia Ioannis adducis testimoniũ? Non erat hominis Ioannis testimonium. Qui misit me, inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit. Erat itaque dei, non Ioannis testimonium. Nam ab eo id didicerat. sed ne dicerent, vnde à deo didicit? & reprehenderent, maiorẽ in modum ad eorum suspicionem respiciens, imponit silentium. Neq; enim credibile erat, multos scire id Ioannem à deo accepisse, sed tanquam ipse ex se diceret, fidem ei adhibebant: ideo inquit, Ego nõ ab homine testimonium accipio. Sed ne dicerent, Si non accipis ab homine testimonium, cur adducis? Vide quo pacto obiectioni occurrit. Sed hoc dico, vt vos salui sitis.)
Hoc est, ego hominis non indigeo testimonio cùm deus sim: verùm cùm Ioannes tantæ apud vos au-
B thoritatis sit, cùm tanquã prophetam admiremini, (etenim ciuitas omnis ad Iordanẽ ipsum auditum effundebatur:) mihi autem & miracula facienti nõ creditis, idcirco eius vobis testimonium in memoriam reduco. Ille erat lucerna ardens & lucens, vos autem voluistis exultare ad horã in luce eius.) Ne diceret, Quid ad nos, si ille testimoniũ perhibuit? id nos non recipimus, recepisse ostendit. Neq; enim contẽnendos miserunt nuncios, & voluerunt exultare: adeò illum admirabantur, neq; poterant contradicere. Illud autem verbum, Ad horam, facilem eorum mutationẽ, & fluxum, & infirmũ studium indicat. Ego autẽ habeo testimoniũ maius Ioanne.) Nam si velletis rem ipsam, & opera considerare, ipsa longè magis vos adducerẽt ad credendum, cùm voletis, ad Ioannẽ vos relego: non quòd ego indigeam, sed quoniã omnia facio, vt vos alliciam, vos saluos faciam. Habemus enim operũ te-
C stimonium Ioanne maius, tamen quod vobis proprius est & familiarius, quod vos magis admirami ni, vtor. Lucernam autẽ Ioannem appellauit, vt ex se lucẽ nõ habere, sed à spiritus gratia demonstraret, quod ad sui differentiã posuit: sed nõ ita manifestè dixit, quòd esset sol iustitiæ: sed tantùm eos acrius tetigit, quòd quẽadmodum illum contẽpserunt, se quoq; contenerent. Etenim quẽ tanti faciebant, ad horã admirati sunt: quod nisi fecissent, q̃ primùm Christo illius persuasione credidissent. Vt igitur eos omni venia indignos ostendat, addidit: Ego habeo testimoniũ maius Ioanne. Quale? operum. Opera enĩ, inquit, quæ dedit mihi pater vt perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio, testimoniũ perhibent de me, quia pater me misit.) Hic paralytici, & filij reguli sanati, & aliorum plurium meminit. Nam diceret fortasse quispiam, magnifica Ioannis verba de Iesu ad gratiam dicta: quãuis neque huiusmodi de Ioanne viro optimo, & tantæ apud Iudæos admirationis, suspicio oriri posset. Verùm opera etiam insanis persuaderent, ideo eorum adduxit testimoniũ, & respondet obiectioni, D
quòd non esset à deo, qui sabbatum non custodit. Hac gratia, inquit: Opera quæ dedit mihi pater. atqui suapte authoritate ea operabatur, sed ad maius indicium, quòd nihil contra patris voluntatẽ faceret, humilius locutus est. Sed quam ob rem non dixit, Opera quę dedit mihi pater, testãtur me æqualem patri? Vtrunq; enim ex operibus ostendisset, & se æqualem patri, quod alio in loco his verbis con- Ioan.10.g.
firmauit: Si mihi nõ creditis, operibus credite, vt cognoscatis, quòd ego in patre, & pater in me est. Vtrũq;, inquam, ostendisset, & se æqualem patri, & minimè illi contrariũ. Quam ob rem ergo non ita dixit, sed potiori parte relicta, minorẽ posuit? quoniam id nimiũ à principio visum esset. Nam si longè minus est credi à deo venisse, quàm deo æqualẽ esse: alterum enim etiam prophetarũ erat, alterum minimè: pro minori tamen magnam adhibet diligentiam, intelligens quòd si hoc auditores reciperent, reciperent etiam alterum: & maius memorãs testimoniũ, quod minus est posuit, vt & id recipe- E
retur. Et qui misit me pater, ipse testimoniũ perhibuit de me.) Et quónã pacto? Hic est filius meus dilectus (in Iordane) ipsum audite. sed hoc probatione indigebat: Ioannis verò testimoniũ manifestum erat. Ipsi enim ad eum miserant, nec inficiari poterant, & signa similiter viderãt, & ipsum sanatum audierant, & crediderant, & propterea eum accusabant. Relinquebatur ergo, vt patris testimonium demonstraret, quod confirmaturus, inquit:

Nec vocem eius vnquã audistis.) Et quomodo Moses dicit, Deus locutus est, Moses autem respon Exo.19.&
dit? Quomodo Dauid, linguam (inquit) quam non 20.
nouerat audiuit? Iterum Moses: Si est gens talis, Psal.80.a.
quæ audiuit vocem dei. Neq; speciem eius vidistis.) Atqui & vidisse eam Esaias, Hieremias, Ezechiel, & alij complures testantur. Quid ergo inquit
Christus? In philosophicã paulatim introducit di- F
sciplinam, ostẽdens deum neq; vocem habere, neq; speciem, sed esse omni figura, omni voce superiorem. Nam sicut dicendo, Neq; vocem eius audistis: Non vocem quidem proferre, inquit, sed non audiri: ita neq; speciem eius vidistis, Non formam habere & non videri, verùm neutrum id habere intelligit. Etenim ne se iactatorem appellarent, & tantùm ad Mosen deum locutum dicerẽt, vt dixerũt:
Nos scimus, quia Mosi locutus est deus: hũc autem Infrà.9.f.
nescimus vnde est, inquit, neq; vocem deum habere, neque speciem. Et quid hoc dico? Non modò neq; audistis deum, neque vidistis, sed quòd maximè gloriamini, quę accepistis à deo præcepta, ea habere nõ potestis gloriari. ait ergo: Et verbũ eius non habetis in vobis manens.) Hoc est, institutiones, præcepta, legem, prophetas: nam licèt ea deus instituerit, non tamen apud vos sunt, quoniam mihi non creditis. Nam si vbiq; scripturæ mihi necessariò credendum testantur, vos autem mihi non creditis, eius vocẽ à vobis longè abesse perspicuum

G est.Ideo subdidit, Quia quem misit ille,huic vos non creditis.) Deinde ne dicerent,& quo pacto si vocem eius non audiuimus, tibi testimonium perhibuit? his verbis occurrit: Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere. Illæ sunt quæ testimonium perhibent de me.) Scripturarum testimonium adducit,atqui & apud Iordanem,& in monte perhibuit deus testimonium:non tamen hoc adducit,nó enim fortasse credidissent. Vocem nanq; ex monte non audierant, apud Iordanem audierant,quod non tamen attenderant: idcirco relegat eos ad scripturas,vbi sit patris testimoniũ,prius tamẽ antiqua tollit, in quibus gloriabãtur,tanquam deum viderint,& audierint. Cùm enim consentaneũ esset Iudæos,quæ in monte facta sunt non credituros, eorum primò suspicionem reprehendit,& cõsentire scripturis demonstrat,ad quarum eos testimonium relegat: hoc nos exemplo aduersus hæreticos hinc arma sumamus.

2.Tim.3.d H Omnis enim scriptura diuinitus inspirata,vtilis est ad docendum,ad arguendum, ad corrigendum,ad erudiẽdum in iustitia, vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus : non alijs abundet, alijs careat,hic enim nó est perfectus.Quæ vtilitas, die quæso,cùm quispiam intentè orationibus vacat, nó autẽ affatim calamitosis miseretur : vel si miseretur,cupidus tamẽ est,&violentus:vel si his abstineat,ad ostentationẽ abstinet: vel si optimo animo miseretur,inde postmodum in superbiam effertur: vel si humilis sit,& ieiunijs se macerat,auaritiæ studijs & terræ incumbit? Radix enim & mater omnium malorum auaritia est. hanc formidemus, hanc fugiamus:hoc peccatũ orbem terrarum perdidit,hoc omnia confudit,hoc à fœlicissimo Chri-

Mat.16.d. sti seruitio nos abduxit. Non enim potestis,inquit, seruire deo & mammonæ, qui contraria Christo præcipit.Siquidem Christus dicit,Da indigentibus:

I mammona,rape ab indigentibus.Christus,Insidiantibus & calumniantibus ignoscas:mãmona,qui tibi nullam iniuriam intulerunt persequaris. Ille, pius esto & mansuetus:hic,crudelis & immanis:nihil te moueant lachrymæ pauperum, vt in illa die seuerum nobis iudicem non conciliemus:tunc enim omnia opera nostra in omnium conspectum proferentur : & quos iniuria affecimus, quos spoliauimus,omnem nobis auferẽt excusationem. Nam si

Luce.16.c Lazarus diuitem, non quòd vllam ab eo iniuriam acceperit,sed quòd nó inuenerit misericordiã, tam acerrimè accusauit, vt nullam consecutus sit veniam: quàm nam hi consequentur,qui non modò nulla in calamitosos misericordia vsi sint, sed vim inferunt,& pupillorum diripiunt facultates? Si qui Christum esurientem non pascunt,tantùm eos manet supplicium:quid de his æstimandum est,qui rapiunt aliena,qui multis vim inferunt, qui omnia operantur iniustè? Hanc nos cupiditatem caueamus dilectissimi. cauebimus autem si iniustos homines,& iniustè locupletatos,qui iam obierunt cõ siderabimus:quorũ pecunijs & laboribus alij fruun K tur,ipsi verò igni & supplicijs cruciantur intolerabilibus.Et quę nam demẽtia in hac vita anxiè semper,& in summis laboribus viuere, vt mortui pœnis immortalibus torqueamur? Licet nobis & in hac vita in delicijs, & in voluptatibus viuere, quas nihil adeò parit,q̃ eleemosynæ conscientia:& cùm hinc migrabimus,vitiorũ sordibusvacuos,bona assequi sempiterna.Nam sicut malicia & viuentes & mortuos affligit,& torquet:ita virtus ante cœlestis regni participationem sectatores suos & spe bona, & incredibili fouet voluptate : quã vt & in hoc,& futuro seculo cõsequamur,bonis operibus muniamur:sic futurã nobis coronã cõparabim⁹,gratia & benignitate domini nostri IesuChristi,cum quo patri,& spiritui sãcto,gloria in secula seculorũ,Amẽ.

Homilia.xl.ex cap.quinto.

Crutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me:& nó L vultis venire ad me, vt vitam æternam habeatis.) Longam ad vos de spiritalibus rebus orationẽ habemus,dilectissimi,neq; tamen eam nobis satis esse ad salutem arbitramur,etiam si pro viribus insistamus.Nam si in rebus secularibus, & in comparandis diuitijs nemo sibi satisfacere videatur , cùm his præter rationem & modum vtatur,longè magis in spiritalibus id vsuuenerit.Siquidem longè hęc maiori indigent studio.Propterea Christus Iudæos ad scripturarum nó simplicem, & nudam lectionem, sed ad inuestigationem perquàm diligentem relegauit. Non dixit,legite scripturas : sed,scrutamini. Diuina enim summa indigent diligentia:in vmbra enim maioribus illis non ab re locutus est. Idcirco effodere profundius iubet,vt quæ altè delitescunt, inuenire possimus. Non enim rem in superficie,& in promptu positam effodimus, sed quæ tanquam M thesaurus profundè reconditur. Qui enim huiusmodi quærit,nisi summam adhibeat diligẽtiam & laborem,nunquam quæsita inueniet:quam ob rem inquit, Scrutamini scripturas, quia vos putatis in eis vitam æternam habere. Nó,inquit,habetis:sed, putatis habere: Vt demonstraret nihil eos sola lectione proficere,nisi fides accedat.Dicit igitur:Nũquid scripturas admiramini? Nunquid inde vitam consequi arbitramini? Illæ de me perhibent testimonium,& nó vultis venire ad me,vt vitam æternam habeatis. Non immeritò inquit,putatis: quoniam ipsi credere nolebant,sed in sola lectione gloriabantur.Deinde ne nimio studio gloriæ suspicionem incuteret,& id dicere putaretur vt sibi authoritatẽ conciliaret: etenim Ioannis & patris testimonium, & opera sua meminerat, & omnia conatus est vt eos alliceret ad credẽdũ. ne inquã credibilem multis suspicionẽ incuteret, subdit: Claritatẽ ab hominibus nó accipio.) Hoc est,nó egeo humana gloria,sol enĩ à lucerna lucẽ nó accipit.Qua igitur gratia hoc dicitur? Vt salui sitis, vt superius inquit. significa-

Lectio sacrarũ literarũ absq; fide nó valet.

A significauit tamẽ & hìc etiã,cùm dixit, Vt vitã habeatis.Affert autẽ & aliã causam.Sed cognoui vos, quia dilectionẽ dei nó habetis in vobis : cùm tanq̃ dei amatores Iudęi Christũ persequerẽtur,quòd se æqualem deo faceret,sciretq; nó esse crediturosne quis percontaretur cur id diceret,vt vos reprehendam,inquit,quòd non pietate in deũ me persequimini.Nã si ipse & operibus,& scripturis mihi perhibet testimonium,quẽadmodum antehac me deo contrariũ arbitrati,expulistis:ita ex quo vobis veritatem ostẽdi,recipere deberetis,si deum diligeretis: sed nó diligitis: ꝓpterea hoc locut⁹ sum,vt temerè vos elatos ostẽdã,& inuidiã obtegere: quod etiã ex sequentibus confirmat. Ego enim veni,inquit,in nomine patris mei, & nó accepistis me:si alius venerit in nomine suo,illum accipietis.)Animaduerte,vt omnibus in locis propter hoc se missum, & à patre accepisse iudiciũ,& nihil posse à seipso facere profitetur, vt omnẽ tollat incredulitatis excusationẽ.Sed quẽ nam nó in nomine patris venturum

B dixit?Antichristũ, & perfidiam eorũ sine cõtradictione demõstrat. Nã si tãq̃ dei amatores me persequimini,longè magis Antichristũ persequi oportuerit.Ille enim neq; se missum à patre,neq; eius voluntate venire dicet:sed omnẽ sibi potestatẽ vendicabit,se omniũ deum ꝓfitebitur : vt Paulus inquit,

2.Thes.2.b. In omnibus dicentẽ se deum,aut quod colitur:ostẽdentem seipsum deum esse, hoc est quòd proprio nomine venerit:ego autẽ me in nomine patris mei venire profiteor. Satis id indicare poterat, quòd deum nõ amarent,cùm ab ipso missum nó reciperent.Verùm ex Antichristo etiam eorũ impudentiam coarguit,cùm eũ qui se à deo missum prædicat,nó recipitis:coletis autẽ,qui se deum nescire,& se maximum deorum esse gloriabitur.Perspicuum erat quòd inuidia ipsum persequebantur,ideo duas affert sermonis sui causas,& prius vtiliorẽ.Vt salui

C sitis,& vitam habeatis. Et licèt non essent audituri, grauiorem tamen ponit,vt assolet. Et quidem Pau

Ibidem.c. lus de Antichristo disputãs,prophetauit,quòd mittet illos deus in operationẽ erroris,vt credant mendacio,vt iudicentur omnes qui nó crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Christus autem non dixit venturum:sed,si venerit:vt remissius auditores offenderet . nam propter summam eorum perfidiam,Antichristi aduentum tacuit.Paulus autem intelligentibus apertè eum manifestauit,quòd illos inexcusabiles facit. Deinde incredulitatis causam his verbis exequitur: Quomó potestis vos credere,qui gloriam inuicem accipitis : & gloriam quæ à solo deo est,non quæritis?) Hìc iterũ ostendit, nullam eos diuinorũ considerationem habere, sed eorum prętextu proprium affectum obtegere: tantùm autẽ à quærenda dei gloria abesse, vt humanam potius quàm diuinam optarent.Qua ergo ratione tantum odij pro dei gloria susciperent:quã adeò contemnebant,vt etiã humanã præponerent? Cùm itaq; simulatã eorũ in deum dilectionem ar-

guisset,& ex his quæ in se facerent,& quæ in An- D tichristum essent facturi , ostendisset; nulla venia dignos:iterum Mosen, qui eos accusat in medium adducit. Nolite putare,quia ego accusaturꝰ sum vos apud patrem:est qui accusat vos Moses,in quo vos speratis.Si enim crederetis Mosi,crederetis forsitan & mihi:de me enim ille scripsit. Si autem illius literis nó creditis,quomodo meis credetis verbis?) Hoc est, ante me ille vos vestri in me animi reprehendit.Mosi enim magis creditis q̃ mihi.Ecce quomodo omnẽ eis aufert excusationẽ. deũ vos diligere profitebamini me persequẽdo,ostẽdi quòd eius odio hoc facitis.Dicebatis me sabbatũ soluere, legem transgredi:purgaui calumniã.cõtra me hæc audere asserebatis,vt Mosi crederetis:demonstraui hoc vos pacto maximè legi Mosi cõtradicere.Tãtùm enim absum,vt Mosi legi repugnem,vt nemo alius eque vos accusaturus sit,quàm ipse qui legem condidit.Vt igitur de scripturis,inquit,in quibus putatis vitam æternam habere:ita & de Mose in quo vos speratis,vbiq; ipsorum armis eos confodiẽs. Et E vnde cõstat Mosen accusaturũ,vt te iactare nõ credamus?Quid tibi cum Mose?sabbatũ soluisti,quod ille obseruãdum mãdauit. Quomodo nos accusaturus est? Quo vteris argumento,quòd in aliũ suiipsius nomine venientẽ simus crediturꝰ?ad hæc nullum adducis testimoniũ.Atqui omnia hæc ex superioribus confirmãtur:cùm enim se à deo venisse ab operibus , à Ioannis & patris testimonio asseueret, constat Mosen eos accusaturũ.Quid ille inquit? Si quis venerit signa faciens,& ad deũ adducẽs,& futura verè prędicens,ei promptissimo animo parêre oportet. Christus omnia hæc fecit, signa verissima operatus est,ad deum omnes traxit:& quæ prædixit,rerum euentu cõfirmata sunt.Quòd autem ob Christi odium aliũ susceperi sint , inde perspicuũ est:quoniam qui diuina voluntate venientẽ fugant, F contrarium recipiunt. Neq; id tibi admirationi sit, quòd Mosi adducat testimonium,cùm ab homine se testimonium non accipere dixerit: non enim ad Mosen , sed ad diuinam eos scripturã relegat. Verùm cùm scripturis minus mouerẽtur,se ad ipsum refert legislatorem qui eos accusat , & expressius metum incutiens , singula eorum verba coarguit. Considera quæso. Dicebãt quòd dilectionis in deũ gratia Christum persequebantur: ostendit contrarium, quòd odij. Dicebant quòd Mosen defenderent:ostendit quòd oppugnant,& quia ei non credunt,id faciunt.Nam si legis assertores essent,oportebat vt qui legem impleret,probarent:si deum diligebant,ei credere qui ad deũ eos traheret:si Mosi credebant,quem Moses prædixerat,adorare: quòd si illi qui ante me fuit,fides non adhibetur:minimè mirum si me ab eo iam pridem prænũciatum expellitis.Quemadmodum ergo qui se Ioannem admirari arbitrabãtur, eos potius contemnere ex his quæ in ipso facerent , demonstrauit. Itidem & in Mose vsu eis venire ostendit , & semper in eorum

caput omnia quę pro se adducere opinabantur, retorquet. Tantùm enim absum, inquit, vt à lege Iudaica vos abducam, vt ipsum legislatorem contra vos testem adducam. Dicit ergo scripturas de ipso testari, vbi autem nondum aperuit, vt maiorem eis formidinem incuteret, & ad inuestigandum, interrogandumq; excitaret. Nam si nó rogatus dixisset, facilè cõtempsissent: hoc autem pacto eos rogare, & discere oportebat, si attentionem præstabant. Ideo non in demonstrationibus tantùm, sed in sententijs, & minis vehemens est, vt vel hoc saltem pacto metu trahat ad credendum. Illi autem tacent. Talis enim malicia est, quicquid dicatur, fiátve, nó exurgit, sed proprium seruat venenũ: sed omnis ab animo eijcienda est, nec vlli innectendus dolus. Ad prauos enim prauas vias deus mittit: & spiritus sanctus sapientiæ fugiet dolum, & discedet à rationibus imprudentium. Nihil enim tam stultos homines facit, quàm malicia. Fraudulentus enim, perfidus, ingratus (hæ nanq; maliciæ species sunt) cùm
H non lædentem lædit, cùm nectit dolos, cùm beneficiorum obliuiscitur, nónne summæ præ se fert stultitiæ indicium? Nihil sapientiores reddit, quàm virtus: etenim gratos, benignos, mites, humanos, mansuetos, lenes, cæteris virtutib⁹ prædditos efficit. Quid ita affectis prudentius? fons, mater, radix sapientiæ, virtus, non secus ac malicia omnis ex stultitia oritur. Siquidem superbus & iracundus, quoniam sapientia carent, his affectibus absumuntur, ideo in-
Psal.37.b quit propheta, Non est sanitas in carne mea à facie insipientiæ meæ: vt omne peccatum è stultitia ortum habere demonstret. nam qui virtuti studet, qui
Eccli.1.b. deum timet, is sapientissimus est. Initium, inquit, sapientiæ, timor domini. Quòd si ita est malus, qui dei timorẽ non habet, sine dubio nõ est sapiens: qui hac vera caret sapientia, stultissimus est. Atqui multi malos admirantur, quòd & iniuriam facere, &
I offendere possint: non intelligẽtes eos maximè miseros existimãdos, qui cùm alios se lædere arbitretur, in se ensem stringunt: quod vltimæ est dementiæ, vt seipsum lædendo quis nõ cognoscat, sed sibi alium lædere videatur. Quod Paulus sentiens, in-
1.Cor.6.b quit: Quare nó potius iniuriam accipitis? quare nó magis fraudem patimini? Non accipere iniuriam in non inferendo est, sicut non pati malum in non faciendo malè, quanuis multi ambigant, nec sapientiam amplecti velint. Hæc considerantes dilectissimi, non qui accipiunt, sed qui inferũt iniuriam, eos miseros dicamus, deploremusq;, cùm ipsi maximè accipiant, & cùm deo bellum gerant, cùm omniũ contra se ora aperiant, cùm in hoc seculo mala laborent fama, & in futuro perpetuum sibi pariant supplicium: qui autem accipiunt, & magno animo omnia perferunt, deum propitium habeant, omnes eis commiserentur, omnes laudent, omnes benignè suscipiant. Ipsiq; in hac vita maximum sapientiæ exemplum præbeant, & in futuro gloriam expectent sempiternam: quam vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu K Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.xlj.ex cap.sexto.

POst hæc abijt Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis, & sequebatur eũ multitudo magna, qui videbant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur, &c.) Nolimus dilectissimi prauos & maledicos homines prosequi, & infectari: sed eos & eorũ maliciam toleremus, cùm nihil ab his virtus nostra offendatur, nihil detrimenti accipiat: ita enim omnis eorum impetus frangitur. Et quemadmodum sagittæ in durum aliquod signum immissæ, magno impetu huc illuc dispergũtur, mollius verò assecutæ, figuntur, & desinunt: ita & maledicos & feros repugnando magis exasperamus, cedendo mitigamus facilè, & eorum mollimus insaniam. Idcirco Christus, cùm audissent Pharisæi ipsum plures quàm Ioannes discipulos habere, & baptizare, abijt in Galilæam, vt
L eorum inuidiam & furorem quem ex se audito ortum credibile erat, extingueret: non tamẽ eundem locum, quem ante petijt: non enim in Cana Galilææ, sed trans mare concessit. Sequebatur autem eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat. Quæ nam? cur non enumerat? Quoniã hic euangelista plurimũ in Christi sermonibus, & doctrina versatur, considera in toto anno: etenim nũc in festo Paschæ non aliud quàm paralytici, & filij reguli nobis signum exposuit. Neque enim omnia narrauit, neque potuisset, sed ex multis & magnis pauca. Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat. Nam philosophicis admodum subtilitatibus vtitur: ad tantã enim doctrinam magis signis adducebantur, & rudiores maximè. Signa, inquit, non fidelibus, sed incredulis: sed non huiusmodi apud Matthæum populus, verùm
M stupebant omnes doctrinam eius, quia docebat eos tanquam potestatem habens. Quid autem mentem subijt, & ibi sedebat cum discipulis suis? Propter futurum signum. Quòd autem soli cum ipso discipuli ascenderũt, multitudinis nõ sequentis desidiam coarguit. Ad hoc etiam nos admonet à perturbationibus & tumultu discedẽdum. Idoneus siquidem ad philosophiam locus solitudo: aliquando Christus solus montem ascendit, & orat: vt ostendat qui deo vult frui, eum ab omni cura & solicitudine vacare, & quietum locum quærere oportere. Erat autem proximum Pascha dies festus Iudæorum.) Quanam gratia omnibus ad solennitatem Hierosolymam properantibus ipse in Galilæam, & inde in Capernaum, non modò abijt, sed & ducit discipulos? Vt paulatim legem sõluat, cùm Iudæorũ malitia occasionẽ acceperit. Cùm subleuasset Iesus oculos, & vidit quòd multitudo magna venit ad eũ.) Non ab re cum discipulis sedere ostendit, sed aliquid diligentius & magna omniũ attentione differere. Ex quo Iesu studium & humili-

A humilitatem in discipulos videre licet. Sedebãt intentis in magistrũ oculis. Inde cùm subleuasset Ie-
Matt.14. 8 Luc.9.b sus oculos, & vidit multitudinẽ venientẽ, alij euangelistæ dicunt discipulos obsecrasse Iesum, ne ieiunos dimitteret: Ioannes autem, Iesum Philippum rogasse. Vtrunq; mihi verum videtur, alio & alio tempore: illud, quàm hoc antiquius. Sed quam ob rem Philippũ interrogat? Norat qua discipuli magis doctrina indigerent. Hic est, qui postmodũ ait,
Infrà.14.a Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Propterea eum rogauit, vt magis appareret miraculũ, & coactus confiteri penuriã, melius intelligeretur miraculi magnitudo, quàm si simpliciter id fecisset. Ait ergo: Vnde ememus panes, vt manducent hi?) Sic & in veteri testamento, non prius signum fecit
Exod.4.a deus q̃ Mosen interrogaret: Quid est hoc, quod tenes in manu tua? Nam cùm admirabile aliquid & repẽtinum priorum nõnunq̃ obliuionem facere soleat, primũ eũ propria confessione alligari voluit, vt nullo stupore obliuisci iam possit. Vult præ-
B terea comparatione signi magnitudinem intelligi.

Ducentorũ denariorũ panes, inquit, nó sufficiũt his, vt vnusquisq; modicum quid accipiat. Hoc autem dicebat tentans eũ, ipse enim sciebat quid esset facturus.) Quid significat, Tentans eũ? Num quid esset responsurus, ignorabat? Minimè. Quid igitur?
Gene.22.a Ex veteri testamento licet intelligi, vbi inquit: Quę postquam gesta sunt, tentauit deus Abraham. Ille respondit, Adsum. Ait illi: Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac. Non dixit hoc, vt an parẽret experiretur, cùm omnia deus videat priusquam fiant: sed hominis more vtrunq; dictum est.
Roma.8.c Sicut enim cũ dicit, Scrutatur corda hominũ: non ignorationis est, sed certissimæ cognitionis: ita tentauit, nihil aliud quàm certam scientiam significat, vel quòd probatiorem ipsum fecit. Vt ergo Abraham, ita & Philippum interrogando admonet, vt miraculum diligentius consideret. Ideo euange-
C lista ne quid his verbis absurdum de Christo suspicareris, & in magnum prolabereris errorem, Ipse (inquit) sciebat quid esset facturus. Vt igitur hoc loco euangelista diligẽter hoc notat, ne decipiamur:
Iohã.7.a. ita cùm inquit, Propterea magis quærebant eum Iudæi interficere, quia non solùm soluebat sabbatum, sed & patrẽ suum dicebat deum, æqualem se faciens deo: Nisi ea esset Christi operibus cõfirmata sentẽtia, eã quoq; correxisset suspicionẽ. Nam si in Iesu verbis timet euangelista, ne quid perperàm suspicemur: multomagis in aliorum sermonibus, si nó verum id eos opinari intelligeret. Sed nihil dixit. norat enim eam fuisse Christi sententiam, quòd esset æqualis deo, nec eos perperã opinatos. Cũ igitur interrogasset Philippum, dixit Andreas frater Simonis: Est puer vnus hic, qui habet quinq; panes ordeaceos, & duos pisces: sed hęc quid sunt inter tantos?) Prudentior q̃ Philippus Andreas, non
4.Reg.4 8 tamen penitus rem intellexit. Puto autem eum adductum prophetarũ miraculis: vt Helisæi ex panibus præcessit ergo Andreas Philippum, nõ tamen D in ipsum cacumen euasit. Hinc delitijs diditi intelligant, quid magni illi viri & admirabiles comederint, q̃ vilis & modica eorum mẽsa fuerit. Intueamur eorum in omnibus abstinentiam. Cùm dixisset, Habet quinque panes ordeaceos: subdidit, Sed quid hæc inter tantos? Putabat enim ex paucioribus pauciora, ex pluribus plura facturum miraculorum authorẽ, in quo decipiebatur. Similiter enim & ex pluribus, & paucioribus panes multiplicare poterat: neq; enim subiecta materia indiget deus. Sed ne creatura ab ipsius sapiẽtia aliena videretur, vt secuti homines Marcionis opinione infecti calumniati sunt, ipsa vsus est creatura in miraculorũ subiectũ. Et cùm ambo discipuli nihil sperarent, signum ostẽdit: ita prius rei difficultate confessa, maius lucrum consequitur. Diuina enim demonstrabatur potentia, & cùm signum superiori tempore à prophetis factum, licèt non eodem modo facturus: & gratias prius acturus, ne stultè eius imbecillitatem opinarentur. Considera quo nam pacto ex E omnibus mentes erigit, & differẽtiam demonstrat. Siquidem nondum visis panibus, vt intelligas quæ non sunt, sicut ea quæ sunt, ei subdita esse: vt Paulus testatur, Vocans quę non sunt, tanquam ea quę Rom. 4.c sunt, tanquam paratis epulis præcepit illos statim discumbere, vt hinc discipulorũ animos excitaret. Cùm enim ex sermone illo lucrati essent, continuò paruerũt, neq; perturbati sunt, dicentes: Quid hoc est? quid iubes discumbere? nihil est paratum. Sed antè miraculum credere cœperunt. Et qui paulò ante adeò diffidebant, vt vnde emerẽt panes nescirent, iam fidenter discumbere turbam faciunt. Sed quid tãdem cùm sanaturus esset paralyticum, cùm suscitaturus mortuũ, cùm maris sedaturus tempestatem, nó agit gratias, hìc agit? vt ostendat ante cibum gratias deo agendas. Accedit ad hoc, quòd in minoribus maximè gratias agit, vt nõ indigentiam intelligas. Nam si indiguisset, longè magis id in ma- F ioribus fecisset: quæ si authoritate virtute propria operabatur, & illa operatum constat. Præterea & multitudo magna aderat, quam persuaderi oportebat diuina id fieri voluntate. Quam ob rem cùm solus facit signa, nihil eiusmodi dicit: præsente autẽ multitudine ne deo & patri aduersari putaretur, gratias agẽdo omnẽ penitus aufert suspicionem, & dedit discũbentibus, & impleti sunt. Ecce inter dominũ & seruum differentia. Illi enim ad mẽsuram habentes gratiam, dimensa faciebãt miracula: deus autẽ absoluta potestate perquàm abundè operatur. Et superfuerunt, inquit, fragmenta, quę nó fuerunt superflua, sed ideo factum ne imaginatio quædam existimaretur. Et idcirco ex subiecta quoq; materia operatus est. Sed qua nam gratia non dedit turbæ, vt ferrent, sed discipulis? Quoniam hos magis erudiri volebat, qui totius orbis magistri erant futuri. Multitudo enim parum emolumenti è miraculis erat cõsecutura: mox náq; obliti sunt, & petũt aliud si-

G aliud ſignum. Diſcipuli plurimã cõſecuti ſunt vtilitatẽ. Erat autẽ & hoc nõ parum ad Iudæ damnationem, qui cophinum portabat. Sed quòd eorum eruditionis gratia id fecerit, in ſequentibus in memoriã his verbis reducens, ſignificat. Nondum ſcitis quot cophinos accepiſtis? & quòd æquali numero diſcipulis fuerint cophini fragmẽtorũ: aliàs verò cùm non amplius admonendi eſſent, non duodecim cophini, ſed ſeptem ſportæ ſuperfuerunt. Ego autem non panis modo copiam & multiplicationem admiror, ſed quòd tantũ quæ duodecim ſportulæ caperent fragmenta ſuperfuerunt, quòd præuiderit quantũ eſſent conſumpturi: tantũ enim ſupereſſe voluit, quod profectò ineffabilis potẽtię eſt. Confirmarũt igitur fragmenta miraculum vtrũq; indicantia, neq; imaginationem eſſe, & ex illis quæ comederant ſuperaſſe. Piſcium reliquiæ nullæ ſuperfuerunt, ſed poſt reſurrectionẽ non amplius eſt ſubiecta materia: quam ob rem? Vt intelligas nunc materia vſum, non propter neceſſitatem: non quòd
H ea pro fundamento indigeret, ſed vt hæreticis ſilentium imponeret. Turbæ autem dicebant: Quia hic eſt verè propheta.) O gulæ incredibilẽ auiditatem. Maiora his miracula, & quidem innumera operatus eſt Ieſus, neq; hoc vnquam confeſſi ſunt, niſi nũc exaturati. Vnde conſtat quòd prophetam aliquem eximium expectabãt. Etenim illi dicebãt,
Supr. 4.c. Tu es propheta. Et hi, Hic eſt verè propheta, qui venturus eſt in mũdum. Ieſus autẽ cùm cognouiſſet, quia venturi erant, vt raperent eum, & facerent regem: ſeceſſit iterum in montem ipſe ſolus.) Proh quanta gulæ vis, q̃ mutabilis ſententia, iam non amplius calumniantur, nec ſabbati tranſgreſſionem curant, neq; dei zelo mouentur: omnes has curas pleno ventre abiecerunt, propheta erat, regẽ volebant: Chriſtus autẽ fugit. Quid tandem? vt humanarũ dignitatũ contemptus nos admoneret, vt
I oſtenderet nullis ſecularibus rebus indigere. Qui enim vilia elegerat, matrem, domum, patriam, victum, veſtimenta, quid terrena appeteret? cœleſtia illuſtria erant & magna, angeli, ſtellæ, pater & ſpiritus, teſtimoniũ perhibẽtes, prophetæ ipſum iampridem annũciantes: terrena omnia ei vilia erãt, vt hoc pacto clarius eius poteſtas appareret. Seceſſit igitur in montem eruditurus nos, vt ſecularia contemnentes, neq; huius vitę claritudinem admiraremur: ſed conteptis his omnibus futura optaremus, complecteremur, amaremus. Qui enim humana admiratur, nulli erit in cœlis admirationi. Quocir-
Infrà. 18. g ca, inquit Pilato, Regnum meum non eſt de hoc mundo: ne videretur humano metu, & viribus ad
Zach. 9. b perſuaſionem vti. Quare inquit propheta: Ecce rex tuus venit manſuetus, & ſedens ſuper aſinam. Regnum ſuum non huius ſeculi, ſed cœli dicit: pro-
Suprà. 5. g pterea inquit, Gloriam ab hominibus non accipio. Aſſueſcamus igitur dilectiſſimi, huius ſeculi honorem contemnere, neq; eum deſideremus, honorati ſumus honore maximo. Cui hic comparatus, infamia, nugæ, ignominia eſt: ſicut mũdi diuitiæ ſuperK nis illis collatę, paupertas, & vita hęc ſine illa mors eſt. Dimitte, inquit, mortuos. Hanc igitur gloriam Matt. 8. c. aucupari nolimus, quẽ qui exhibent, vmbræ ſunt, & ſomnium, & longè ipſa gloria viliores. Gloria, 1. Petri. 1. d inquit, hominis tanquã flos fœni. Quid flore fœni corruptibilius? Sed eſto ſit diuturna, quid animæ cõ ferret? Nihil ſanè, verùm maiorẽ in modũ officit, quippe quæ ſeruos efficiat, & quidem emptis viliores ſeruos nõ vni addictos domino, ſed duobus, tribus, innumeris, quibus diuerſa imperãtibus parent: quantò melior libertatis conditio eſt quàm ſeruitutis, dei ſeruum ab hominũ ſeruitio liberemus: at ſi omnino gloriã quæris, immortalem aucupare, quæ longè vtilior eſt, & magis expetenda. Seculi homines damno tuo ſuam quærunt vtilitatem: Chriſtus contrà centuplum reddit quàm dederis, & tandem vitam æternã elargitur. Quid ergo ſatius, quid expetibilius, in terra an cœlo, hominibus an deo admirabilem apparere? damnum an lucrũ cõſequi ad L
vnam diem, an ad ſempiterna ſecula coronari? Da indigenti, nõ hiſtrioni, ne cum tuis pecunijs & animam illius perdas. Tu enĩ ſtulta ambitione perditionis eius cauſa es. Siquidẽ qui ſe in orcheſtra exercent, ſi artem ſuam ſine lucro futuram ſcirent, iam pridem deſtitiſſent: verùm cùm te plaudentem, accurrentem, multa largientem videant, etiamſi artis pigeret, lucri cupiditate adducuntur. Si ſcirent neminem laudaturũ, nõ amplius irritos labores ſubirent: verùm cùm omnibus ſe admirationi eſſe intelligant, multitudinis laude alliciuntur. Abſtineamus dilectiſſimi his impenſis, quę nullam afferunt vtilitatẽ: diſcamus, in quibus & quando cõſumere oportet, ne vtrinq; deum ad iram prouocemus, & congregando vnde nõ licet, & diſpergendo in quæ nõ licet. Qua enim in te ira, qua vindicta indignus ſis,
M cùm in meretricẽ eroges, mendicum expellas: nam etiam ſi iuſti laboris mercedem ſolueres, nónne crimini tibi aſſcribendum eſſet, mercedem ſceleri, & pro merita pœna honorem impendere? Cùm ſpoliatis orphanis & viduis impiorum luxuriam foues, conſidera qui ignis, quod te ſupplicium maneat. Audiſti Paulum, Non tantùm qui hæc fa- Roma. 1. d ciunt, ſed laudant facientes. Fortaſſe acrius vos arguimus, quòd ſi non argueremus: operum tamen ſupplicia manent eos, qui nunquam emendantur. Quid vtilitatis, ſi ad veſtrã loquerer voluntatem, cùm punienda ſint ſcelera? probas ſaltantem, laudas, admiraris: nónne illo peior efficeris? Siquidem eum inopia excuſat, cui omnia videntur licere: tu hac cares excuſatione: ille rogatus cur alijs omiſſis artibus huic ſe dediderit, nõ negabit turpem, & iniuſtam eſſe, ſed multa paruo labore lucrari dicet: tu rogatus, quare luxurioſum, ſordidum, infamẽ admireris, non itidem poteris excuſari, ſed opus erit, vt deiecto vultu erubeſcas. Quòd ſi nobis quam reddas rationẽ non habes, quomodo apud horrendum illud tribunal, & iudiciũ inexcuſabile, vbi cogitationũ,

A gitationum, verborũ, operum omniũ reddituri ſumus rationẽ, conſtabimus? quibus oculis iudiciũ intuebimur? quid dicemus? quam cauſam, quam excuſationẽ aptam, aut ineptam ſaltem excogitabimus? quam inutilis impẽſæ, quam voluptatis, quã proximorũ quos illa arte perdidimus? Nihil te defendet, punieris ſine dubio, & quidem quod omni caret fine ſupplicio. Quod ne accidat, ſummo ſtudio caueamus, vt ſpe firma hinc migrãtes, ſempiterna bona cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorũ, Amen.

Homilia. xlij. ex cap. ſexto.

VT autem ſero factum eſt, deſcẽderũt diſcipuli eius ad mare. Et cùm aſcendiſſent nauim, venerunt trans mare in Capernaum. Et tenebræ iam factæ erant, & nõ venerat ad illos Ieſus, &c.) Non preſens tantùm diſcipulis ſuis Ieſus, ſed à longè abſens, eorũ ſtudet vtilitati: etenim
B cùm vbiq; affluere & operari poſſet, & contrarijs idem effecit. Contemplare igitur, dimiſſis diſcipulis Ieſus aſcẽdit in montem. Vt autẽ ſero factum eſt, deſcenderunt diſcipuli eius ad mare, & ad veſperũ vſq; Ieſu reditum expectarunt, inde ob immenſum in eum amorem adhuc ipſum quærere nõ ceſſant. Nõ dicunt, Veſper eſt, tenebræ nos cõprehendent. Quó ibimus? loca periculoſa ſunt, periculoſum tẽpus: ſed magiſtri deſiderio nauem aſcendunt. Neq; ab re euangeliſta tempus ſignificauit, vt ex eo vehementiſſimã eorum dilectionem oſtẽderet. Quã ob rem autem dimiſit diſcipulos Ieſus, & rurſus apparet ſolus ſuper mare ambulans? Vt eos erudiret, quàm graue ipſis eſſet ſolos relinqui, & maius ſui faceret deſiderium, necnon & ſuam demonſtraret poteſtatẽ. Sicut enĩ nõ omnẽ doctrinã eis cũ multitudine cõmunicauit, ita neq; ſigna. Oportuit enĩ eos aliter initiari, quibus cõmittenda erat cura orbis terrarum, vt aliquid amplius haberent. Priua-
C tim ergo ipſi tranſfigurationem in monte, nunc ſuper mare ambulantem, multa & miranda poſt reſurrectionem viderunt, & alia præterea arbitror. Iuerunt autem in Capernaum, non quòd ibi eum eſſe ſcirent, ſed inuenire vel inter nauigandum opinati. Timuiſſe autem eos ſignificat euangeliſta, & à tempore, tenebræ enim iam factæ erant: & à tempeſtate, quia mare magno flatu exurgebat: & à loco, quia longè à terra receſſerãt. Cùm remigaſſent quaſi ſtadia vigintiquinq;, aut triginta:) & à re incredibili. Vident enim Ieſum ambulantẽ ſuper mare, & perturbatis eis dixit: Ego ſum, nolite timere.) Sed qua gratia ita apparuit? vt componẽdæ tempeſtatis authorem ſe eſſe oſtẽderet. Hoc ſignificat euangeliſta, cũ inquit: Voluerunt ergo accipere eũ in nauẽ, & ſtatim fuit nauis ad terrã quã ibant.) Nõ enim tutum duntaxat, ſed & ſecũdum ventũ præſtitit. Multitudini autẽ ſup mare nõ apparuit: nam maius ſignũ erat, q̃ eorum imbecillitas pateretur: ſed neq; diſcipulis diutius ſe ita vidẽdum præbuit, ſed ſimul & viſus eſt, & euanuit. Quod au D
tem apud Matthæũ ſignum eſt, alterum fuiſſe arbi Mat. 14. e & Mar. 6. trror, quod multipliciter conſtat. Sæpe etenim ſimilia fecit ſigna, nõ tantùm vt admirarẽtur, ſed tanq̃ g.
noui ſpectatores firmiter crederẽt. Ego ſum, nolite timere. Verbo timorẽ pellit. non ita aliàs cùm dixit Petrus: Si tu es, iube me venire ad te. Sed vnde tunc Mat. 14. d
non ſtatim crediderunt, nunc crediderũt? Quoniã tunc tempeſtas manebat, & agitabat nauem, nunc vnà cum voce ſedata eſt. Vel illud prius ſignũ oſtẽdit, cuius exemplo hoc facilius crediderunt. Quid autẽ nauem non aſcendit? Vt maius appareret miraculum, & ſuã apertius reuelaret diuinitatẽ: néve videretur neceſſitate, ſed benignitate, & gratia ad eos veniſſe. Et permiſit tempeſtatem oriri, vt ab eis inquireretur: ſedauit, vt virtus & poteſtas cognoſceretur: nõ aſcendit nauem, vt clarius eſſet miraculum. Altera autẽ die turba quæ ſtabat trans mare, vt vidit quia nauicula alia non erat ibi niſi vna, & quia non introijſſet ibi cum diſcipulis ſuis Ieſus in nauem, ſed ſoli diſcipuli eius abiiſſent.) Qua de E
cauſa tãta in hoc narrãdo diligẽtia vtitur Ioannes? Vt licèt nõ tam manifeſtè, admoneat tamen turbã miraculũ intelligere potuiſſe. Vidit, inquit, vnã dũtaxat nauiculã, qua diſcipuli traiecerant, & Ieſum cum diſcipulis nõ fuiſſe, & abeuntes inuenerunt eũ in Capernaum. Quid aliud hinc erat exiſtimandũ, q̃ quòd mare pedibus vadauerat? nõ enim alia nauí traieciſſe poterat, tum vna cum diſcipulorũ appuliſſet. Verùm nihil de tanto miraculo percontati ſunt, Quomodo huc veniſti? ſed tantùm quando venerit, rogarunt: niſi quando, pro quomodo, quis velit intelligi. Operæprecium autẽ hoc in loco conſiderare inſtabilem multitudinis voluntatem: qui enim paulò antè dixerant, Hic eſt verè propheta: Hic ſup. b
qui eum rapere, & facere regẽ volebant, iam refriguerant, & obliti miraculi nõ amplius admirabantur, ſed quærebant arbitror, aliãs cibum accipere. F
Tranſierũt duce Moſe mare rubrũ Iudæi, ſed ma- Exodſ. 13. & 14. d e. gna differẽtia: ille tanquã ſeruus ſupplicando, Ieſus ppria & abſoluta poteſtate tráſiuit: illi Auſtro tũc ſpirante paruit aqua, & aridã prębuit tranſeũtibus, Ieſum nihil à ſua natura motũ mare, vt dominum admirabilius prętulit, illud teſtatũ, Ambulãs ſuper mare tanquã ſuper pauimentũ. Iure autem venturus in Capernaũ gentẽ duram & minimè perſuaſibilem, ſignũ panis operatus eſt, nõ ſolùm incolis, ſed peregrinis admirãtibꝰ, vt eorũ molliret ſcredulitatẽ. Siquidẽ cùm tanta turba tãto feruore & ſtudio conueniſſet, nónne vel lapis moueri debuiſſet? non tamen moti ſunt, iterum cibum quærebant, ideo à Ieſu reprehenduntur. Nos autem his cognitis, tum ſenſibiliũ, tum ſpiritaliũ gratia munerũ gratias deo agamus. Sic enĩ ipſe vult, & ꝓpter hæc illa dat. Imperfectiores ſenſibilibus allicit, & præmonet cùm his admodum adhuc inhient, quibus acceptis, cùm altius erigi negligũt, grauiter accuſantur. Nam & paralytico illud primũ dare voluit, ſed nõ Matt. 9. a
paſſi ſunt.

G passi sunt. Siquidē cū diceret, Remittūtur tibi peccata tua, blasphemiā calumniabātur. Idem nos sentire nolimus, spiritaliū nobis potior ratio sit. Nam si spiritalia assequimur, amissis corporeis nullū patimur detrimentū: sine illis autē quæ nobis reliqua spes est? quod solatium? Quocirca spiritalia nobis à deo petenda & optanda sunt. Hęc nos postulanda docuit, & si recusemus, in ea oratione quam nobis instituit, nihil ad carnem, omnia ad spiritū pertinentia inuenimus, & si quidem in ea sensibile est, id quodammodo fit spiritale. Nam si nihil amplius quærimus q̄ panem consubstātialem, hoc est quotidianū, spiritalis animi, & sapientis est. Priora autem, Sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, Fiat volūtas tua sicut in cœlo & in terra: omnia ad spiritū referuntur. Et post illam particulā, Panē nostrū quotidianū da nobis hodie: ad spiritū redit, Dimitte, inquit, nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Nó principatū, H nó diuitias, nó gloriā, nō potentiā, sed animæ tantū vtilitatē postulandā: nó terrena, sed cœlestia petenda mādauit. Nam si secularibus abstinere iubemur, quæ miseria, quæ amentia est ea à domino postulare, quę habita abijciēda: desiderare, in quibus nullam omnino curam adhibendam præcipit? Iniusta petimus, ideo nihil ꝓficimus. Et quomodo, inquis, mali, iniusti, raptores, auari diteſcunt? Non deus id exhibet, Absit: sed rapina & cupiditate diuites efficiuntur. Cur deus permittit? Quoniam permisit & diuiti, vt ad maius eū reseruaret supplicium. Audi
Lucæ.16.f quid ei dicatur: Fili accepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nūc autē hic cōsolatur, tu autē cruciaris. Quod nos in delicijs & peccatis seculi lasciuientes, ne subeamus suppliciū, veras nobis cōparemus diuitias, & veram sapientiā cōplectamur, vt promissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorū, Amen.

I Homilia.xliij.ex cap.sexto.

RESpondit eis Iesus, & dixit: Amen amē dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia māducastis ex panibus & saturati estis. Operemini nō cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternā.) Nō semper clementia vtendum est, & lenitate: sed ignauus discipulus, & ingenio pinguior, acrioribus magistri stimulis ab ignauia excitādus est: quē morē & hic, & alibi sæpenumero dei filius seruauit. Accedētibus enī turbis, & applaudētibus Rabbi quādo huc venisti?) Vt humanā se gloriā contēnere, & eorū tantū salutis curā ostendat, asperius respōdet, neq; tam hac q̄ eorū animi detegēdi gratia, vt pateret oībus. Amē, inquit, amen dico vobis, quæritis me, nō quia vidistis signa, sed quia māducastis ex panibus, & saturati estis. Modestius coarguit, non gulæ & ventris seruos appellauit: non tot miracula, quæ neq; secuti erant neq; admirati, exprobrauit: non tam alia q̄ pauloantē factum miraculum meminit, quod non admirabantur: sed quia saturati erant, sequebantur, K vt iterum saturarentur, & ea gratia reuertebantur. Propterea dixerunt: Patres nostri comederūt manna in deserto. Quòd eos corporeo cibo inhiare indicabat, rem sanè maximè reprehendendam. Iesus autem non reprehensioni tantùm immoratur, sed doctrinæ incumbit. Operemini, inquit, non cibum qui perit, sed qui permanet in vitā æternam, quem filius hominis dat vobis. Hunc enim pater signauit deus. Hoc est, nolite corporis cibum curare, sed spiritus. Nonnulli autem ignauiæ & desidiæ dediti, his verbis abuntur, ac si Christus laborum opera tolleret. Quibus necessariò respondendum est. Totam enim, vt sic dicam, Christianā calumniantur religionem, vt suam socordiam tueantur. Sed
Actō.20.g audiant Paulum, Recordamini domini dicētis, Beatius est dare quàm accipere. Atqui vnde potest dare, qui non habet? Quid Marthe inquit Iesus? Solicita es, & turbaris erga plurima, porrò vnum est
Luc.10.g necessarium, Maria optimam partem elegit: & itē L
Mat.6.d rum, Nolite curare de crastino. Hæc omnia soluen da sunt, non soldm vt pigros excitemus, sed ne pugnare videatur diuina scriptura. Etenim alibi, inquit Paulus. Rogamus autem vos fratres, vt abun-
1.Thes.4.c detis magis, & operam detis, vt quieti sitis, & vt vestrum negocium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis, vt honestè ambuletis,
Ephes.4.f ad eos qui foris sunt. Et iterum: Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Hic Paulus non simpliciter præcipit operari, sed ita, vt indigenti subueniat. Et alibi: Et necessitatibus meis, & eorum
Actō.20.f qui mecum sunt, ministrant manus ipsæ. Et ad Co
1.Cor.9.a rinthios: Quæ est ergo merces mea? vt euāgelium prædicans, sine sumptu ponam euangelium: & in
Actō.18.a ciuitatē illam veniens mansit apud Aquilā & Priscillam, & operabatur, erāt enim scenofactorię artis. Hæc omnia, quantùm ad verba, pugnare maximē videntur. Sunt ergo exponenda. Sed quid dicemus? Non curare & non operari intelligēdum est, ne toto animo secularibus rebus inhiemus, neq; de quiete crastina, tanquam superuacua cogitemus. Non licet aliqua huiusmodi cura operantem perturbari. Neq; enim idem est cura & operatio. Neq; vt operi confidat quispiam operetur, sed vt cōmunicet indigenti. Quòd autem ad Martham locutus est Iesus, non in operando reprehensionem dixit, sed quòd tempus considerandum sit, & distribuendum, ne audiendi verbi dei occasio in carnalium rerum cura consumatur. Non ergo desidiam laudat Iesus, sed ad audiendum allicit. Veni, inquit, vt vos necessaria docerē, tu autē circa prādium occuparis. Varijs ciborum generibus me vis accipere, alium cibum para. Sermonibus meis attēde, sororis desiderium imitare. Neq; coarguebat Iesus hospitalitatem. Absit, sed doctrinæ tempore alijs nō esse vacandum negocijs admonebat. Illa autem particula,

A ticula, Operamini nō cibum qui perit, non in desidia viuendum significat: hic enim cibus est qui maximè perit, siquidem omnis malitiæ fomes est desidia: sed operandum & erogandum indigētibus, qui cibus minimè perit. Qui pigritię deditus, ventri viuit, delicijs vacat, is cibū operatur qui perit: qui verò ex labore suo Christū nutrit, potum dat, vestit: quis adeò sensu caret, vt eum cibum perecūtem dicat operari, per quem & cœleste regnū, & illius bona nobis promittūtur? Hic cibus perpetuus est. At Iudęi cùm nullam fidei rationem haberēt, cùm nihil cogitarent, vnde, & qua virtute ille cibus venisset: sed tantùm nihil operando satietatem quærerent, meritò huiusmodi qui perit cibum, appellauit. Paui vos, inquit, vt inde permanētem cibum quæreretis, quo nutriretur animus, vos terreno attenditis. Ideo hunc vobis vilem dare nolo, qui caducā & fluxam vitam, sed qui sempiternā præbeat: qui non corpus, sed animā pascat. Sed cùm magnificè de se
B locutus esset daturū se cibum pollicēdo, ne iterum calumniandi illis materiam præberet, vt sibi fidem faceret, in patrē id refert. Nam cùm dixisset, Quē filius hominis vobis dabit: subdit, Hunc enim pater signauit deus. Propterea misit qui hunc vobis cibū
Supra.3.d quit Christus, qui audit hoc, Me signauit quòd deus verax est: hoc & manifestè ostēdit. Quā mihi significationem & in hoc loco habere videtur hæc particula, Signauit pater: hoc est, ostēdit & suo reuelauit testimonio. Etenim ipse se ostendit & Iudæos affatus patris in medium protulit testimoniū. Ea igitur dilectissimi dominū postulemus, ea oremus, quæ iure nobis ab eo negari nequeant. Secularia enim etsi contigerint, minimè noxia sunt: si verò ditabimur, hic tantùm delicijs fruemur: si pauperes erimus, nihil officiet. Siquidem neq; quæ aut optanda in hac vita, aut molesta videntur, ad voluptatem aut tristitiam vim vllam habere debent,
C sed vtraque contemnenda. Defluunt enim quam-
Matt.7.b celerrimè: quare viæ appellantur à deo, altera lata & facilis, altera angusta & aspera. Vtraq; vita immortalis futura, & supplicij, & gloriæ. Ad alteram fugiendam, alteram assequendam, summam adhibeamus diligentiam. Quæ nam secularium, quæso, voluptatum vtilitas? Hodie sunt, cras elabuntur: ho die flos pulcherrim⁹, cras aridus puluis: hodie ignis ardens, cras cinis extinctus: spiritalia autem perpetuò clara, floridaq;, & indies splendidiora permanent. Nunquam illæ cessant diuitiæ, nunquā transferuntur, nunquam desinunt, nunquam solicitudinem, inuidiam, calumnias afferunt. Non perdunt corpus, non corrumpunt animum: quæ omnia in his rapiuntur diuitijs. Gloria illa non in superbiæ stultitiam tollitur, nō tumet, nunquam cessat, nunquam fit obscurior. In cœlo voluptas & deliciæ sempiternæ, immortales, nullo fine, nullo termino cōprehendendæ. Has desiderio prosequamur, præsentia omnia prę futurę beatitudinis spe, vt ridicula, etiā in regum aulas & familiaritatem acciti, con D
temnamus. Quib⁹ licēt nihil beatius videatur, parua tamen & vilia, & nullius momenti ducunt, qui cœlestia animo complectuntur. Quicquid finem habet, non admodū precioſum est: quicquid cessat, & hodie est, cras desinit, etiam maximū, quàm vilissimū est existimandum. Non igitur quæ fugiunt & elabuntur, sed quæ permanent & nunquam mutantur, bona prosequamur. Vt omnes ea consequi mereamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.xliiij.ex cap.sexto.

DIxerunt ergo ad eum: Quid faciemus, vt operemur opera dei? Respondit Iesus, & dixit eis: Hoc est opus dei, vt credatis in eum quē misit ille. Dixerūt ergo ei: Quod ergo tu facis signū, vt videamus & credam⁹ tibi? Quid operaris?) Nihil gula pnicioſius, nihil ignominioſius est: hæc obtusum & crassum ingeniū, hæc carnalem animā reddit, hæc cæcat intellectum, nec finit, vt quicq̄ E
perspiciat: quod vt in Iudæis vsuenerit, intuere quæso. Cùm enim gulæ inhiarent, cùm secularibus affixi, nihil spiritale contemplarentur, multis eos verbis & aculeis impellit, multùm suadet, neq; tamen excitantur, sed adhuc humi iacent. Dixerat enim, Queritis me, non quia vidistis signa: sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis: reprehensione eos perterruit, qui nam quærendus esset cibus ostendit. Nam dicendo, operamini non cibum qui perit: addidit præmium, Sed qui permanet in vitam æternam: & ad id quod eis obstabat occurrit, quòd à patre missus sit. Quid illi? Tanquam nihil audissent: quid faciemus, inquiunt, vt operemur opera dei? Quod dicebant, non vt discerent & facerent, sed vt iterum saturarentur, vt ex sequentibus apparet. Quid ad hæc Christus? Hoc est opus dei, vt credatis in eum, quem misit ille. Ad hæc illi: Quod signum facis, vt videamus & credamus? F

Patres nostri manducauerunt manna in deserto.) Nihil his stultius, nihil insipiētius, cùm signum in manibus haberent, tanquam nullum fecerit rogant, quod signum facis? neq; in eius potestate signum relinquunt, sed necessariò ei præscribunt, vt nullum aliud faciat, quàm quod maiorum suorum temporibus factum est. Patres nostri manducauerunt manna in deserto. Hoc exēplo moueri Christum arbitrati, vt idem faceret, quo carnaliter pascerentur. Sed quid nam nullum aliud ex prioribus signis meminerunt, cùm plurima tunc temporis in Aegypto, in mari, in deserto facta essent, sed hoc duntaxat? Quia hoc maximè impulsu ventris desiderabāt. Quid autē qui prophetā eum appellastis, & regem facere voluistis, post visum signum, ac si nil fecerit, ingrati & perfidi facti estis, & signum quæritis, parasitorum & famelicorū more loquentes? Nunc vobis manna admirationi est: non adhuc anima vestra debilitata est? Et aduerte irrisionem.

Non di-

G Non dixerunt, Moſes ſignum fecit, tu quid facis? perturbari eum arbitrabantur: ſed adhuc honorificè loquuntur, cibi expectatione: neq; dixerunt, deus hoc fecit, ne huic æqualem, illo humiliorem facere viderentur, ſed medium quoddam tenuerunt, Patres noſtri mãducauerũt mãna in deſerto. Et profectò ad hæc Chriſtus dicere potuiſſet, ſe maius feciſſe miraculum, nó virga, non precibus eguiſſe, ſed propria omnia feciſſe virtute: quòd ſi manna meminiſtis, ecce panem vobis præbui. Verùm nó erat nunc his verbis locus, ſed vnum curabat, vt ad ſpiritalem cibum eos adduceret: & conſidera immenſam Chriſti prudentiam, quo pacto reſpondeat:

Non Moſes dedit vobis panem de cœlo, ſed pater meus dat vobis panẽ de cœlo verum.) Sed quid non dixit, non Moſes dedit, ſed ego: ſed pro Moſe deum, pro manna ſeipſum poſuit? quia magna erat auditorum imbecillitas, vt ex ſequentibus conſtat. Etenim ita dicendo, non tamen cohibuit. Atqui pri
H mũ dixit: Quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis: non tamen illi reprehenſi deſtiterunt. Verùm cùm Samaritanæ ſe aquam daturum pollicitus eſt, patris non meminit: ſed, Si ſcires, inquit, donum dei, &
Sup. 4.b. quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu fortaſſe petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquã viuam: & iterum,
Ibidem. Aquam quam ego dabo: & non refert ad patrem. Hoc autem in loco patris meminit, vt quãta fuerit Samaritanæ fides, quanta Iudæorum imbecillitas, intelligeres. Nó de cœlo erat manna, quomodo ergo de cœlo dicitur? quemadmodum, Volucres cœ-
Pſal. 8.b. Ibidẽ. 17.b li: &, Tonuit de cœlo deus. Panem autem ſimpliciter, & non verum illum appellat, non quòd falſum eſſet in manna miraculum, ſed quòd figura eſſet, nó veritas. Et cùm Moſi meminiſſet, ſe illi nó contulit, neq; ſe adhuc illi præponit, cùm maiorem adhuc de illo haberent opinionem. Ideo inquiens,
I Non Moſes dedit: non ſe, ſed patrẽ dediſſe teſtatus eſt. Tũ illi, Da nobis panẽ hunc.) Adhuc enim ſenſibile quiddam ſuſpicabantur, adhuc ventrẽ implere expectabant: ideo quãprimùm obuiam facti ſunt. Quid Chriſtus? Alliciens eos paulatim, inquit, Panis dei eſt, qui deſcendit de cœlo, & dat vitam mundo: nõ Iudæis tantùm, ſed vniuerſo orbi: neq; ſimpliciter cibum, ſed alteram quandam vitam, & legem diuerſam. Vitam autem dicit, quoniam omnes mortui erant: illi humi incumbentes, Da nobis, inquiunt hunc panem. Cùm autem intelligeret Chriſtus, quòd donec ſenſu perceptibilem menſem arbitrarentur, concurrerent: cùm ſpiritalẽ, diſcederent: Ego, inquit, ſum panis vitę, qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, nõ ſitiet vnquam.
Suprà. 3. b Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me, & non creditiſtis.) Hoc & Ioannes ſuperius prædixit: Quod nouit loquitur, & quod vidit teſtatur, & teſtimonium
Ibidem. eius nemo accipit. Et ipſe iterum: Quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, & non creditis mihi. Quod facit, præoccupans eos, & oſtendens non propterea perturbari, neq; gloriam deſiderare, neq; cordis arcana ignorare, neq; præſentia, neq; futura. Ego ſum panis vitæ. Iam in myſteriorum traditionem deuenturus eſt, & primũ de diuinitate ſua ſic diſputat: Ego ſum panis vitæ. Neq; enim de corpore hoc dictum eſt, de quo circa finem, inquit, Panis quem ego dabo, caro mea eſt: Hic iſrâ. f
K ſed adhuc de diuinitate. Etenim illa propter deum verbum panis eſt, quemadmodum hic panis propter aduenientem ei ſpiritum, panis cœleſtis efficitur: hìc autem nó vtitur teſtibus, quẽadmodum in priori diſputatione: habebat enim ipſum panum opus in teſtimonium, quáuis credere diſſimularent: illic contradicebant & arguebant, ideo hoc in loco ſuam decernit ſententiam: illi verò cùm corporis cibum ſperarent, non ſunt perturbati, quoad ſpe deciderunt: neq; tamen tacuit, ſed arguit vehemen
Hic ſup. b ter. Qui enim cùm panem comederent, prophetã appellabant, & regem facere volebant, hoc in loco indignati, fabri filium dicunt: & quidem videbantur indignari, quòd de cœlis deſcendiſſe diceret: nó
L tamen hæc erat cauſa, ſed quòd corpus non paſceret: quòd ſi verè indignabantur, rogare eos oportebat, quomodo panis vitæ eſſet, quomodo de cœlo deſcendiſſet. Nunc autem minimè hoc rogant, ſed murmurant, & quòd hoc eos non perturbaſſet, inde perſpicuum eſt. Dicente enim Ieſu, Pater meus dat vobis panem: non dixerunt, roga vt det: ſed da nobis pacem. Atqui non dixerat, ego do: ſed, pater meus dat. Ea enim erat cupiditas cibi, vt inde ſe ſaturari poſſe arbitrarentur. Quo dato, quomodo poſtmodum ſcandalizari debebant, & maximè cùm patrem dare intelligerent? quę nam ergo cauſa? Cùm audirent non amplius edendum, incredulitatis prætextum inuenerunt, quòd altius loquereretur. Propterea dixit: Et vidiſtis me, & non creditis: Cùm ſigna, tum ſcripturarũ teſtimonia ſigni-
M ficant: Illæ enim ſunt, inquit, quæ teſtimoniũ perSuprà. 5. f. hibent de me: &, quòd veni in nomine patris mei, Ibidẽ. g. & non accipitis me: &, quomodo poteſtis credere, Ibidem. qui ab hominibus gloriã accipitis? Omne quod dat mihi pater, ad me veniet: & eũ quivenit ad me, non eijciam foras.) Vide quomodo omnia ad hominũ ſalutẽ conatur. Propterea enim hoc addidit, ne curioſus eſſe, & fruſtra hæc dicere videretur. Sed quid hoc ſignificat, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, vt reſuſcitem illùd in nouiſſimo die? Qua gratia cómunis reſurrectióis, cuius & impij participes ſunt, vt prę cipui credentium in ſe muneris meminit? quoniã non ſimpliciter reſurrectionis, ſed talis meminit. Nam cùm prius dixiſſet: non eijciam, & nó perdam ex eo, mox ſubdidit reſurrectionẽ. In reſurrectione enim alij eijciuntur: vt inquit, Tollite eum, & mittite in tenebras exteriores. Mat. 22. b
Alij perduntur, Timete, inquit, magis eum, qui poLucæ. 12. a teſt animã & corpus in gehennã perdere: & illud, Vitam æternã do, hoc ſignificat. Ibunt enĩ qui mala egerũt, in reſurrectionem iudicij: qui verò bona, in reſur-

A in reſurrectionem vitæ. Hanc hoc in loco reſurrectionem oſtendit, quæ eſt bonorum. Sed quid ſibi vult ea particula, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet? Eorum tangit incredulitatem, oſtẽdens quòd qui non credunt, non ſe tantùm, ſed & patrem offendunt, & eius tranſgrediuntur voluntatem: non tamen tam apertè id dicit, vt ſemper facit: quòd ſi hæc eius voluntas eſt, & propterea venit, vt ſaluum hominem faceret: qui non credunt, eum oppugnant. Cùm enim pater, inquit, aliquem dirigit, nihil prohibet eum ad me venire: & alibi,
Ibi. iſrâ. e Nemo poteſt venire ad me, niſi pater traxerit eum.
1. Cor. 15. c Et Paulus, Ipſe tradidit eos patri. Cùm enim tradet regnum deo, & patri: & quemadmodum pater dando non ſe priuat, ita & filius tradendo. Dicitur autem tradidiſſe, quòd per ipſum acceſſum habuimus. Illa autem particula, Per quem, etiam de pa-
1. Cor. a. b. B tre dicitur: vt illic, Per quem vocati eſtis in cómunicationem filij eius, & per voluntatem patris: &
Iſa. 16. c. iterũ: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi. Quod ſignificat nó paruam rem eſſe fidem, ſed ſuperno indigere auxilio: quod per totum euangelium generoſæ cuiuſdam animę, & inſpirationis diuinæ eſſe contẽdit. Sed dicit fortaſſe quiſpiam, Si omne quod dat pater venit ad me, & quoſcunq; traxerit: & nemo poteſt venire ad te, niſi datum ſit ei deſuper: quibus pater nó dat, & hi nullo crimine tenentur. Verba hæc inania & friuola: opus eſt enim voluntate noſtra. Doceri enim credere voluntatis eſt: hìc autem nihil aliud oſtendit his verbis, Quod dat mihi pater, quàm nó paruum quiddã eſſe credere, atq; humanã cogitationem ſuperna indigere reuelatione, & anima quæ eam fideliter accipiat. Et illud, Qui venit ad me ſaluus fiet: hoc eſt, multam adhibebit diligẽtiã. Pro his veni, & carnem & ſerui formã accepi. Deinde ſubdit: Deſcendi de cœlo, nó vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me.)
C Quid dicis? Aliáne tua, alia illius voluntas eſt? Ne igitur hoc quiſpiam ſuſpicaretur, addidit: Hæc eſt autem voluntas eius qui miſit me, vt omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam ęternam. Hæc nunquid voluntas tua eſt? Et cur alibi dicis, ignem veni mittere in terram, & quid volui niſi vt iam ardeat? Quòd ſi tu hoc vis, conſtat vnam eſſe
Suprà. 5. d voluntatẽ. Etenim alio in loco, Sicut pater, inquit, ſuſcitat mortuos & viuificat: ſic & filius quos vult viuificat. Quę eſt voluntas patris? ne perdam ex eo quenquã: hoc & tu vis. Non eſt igitur alia voluntas
Mat. 23. d & Luc. 13. g & alia. Etenim alibi: Sæpe volui congregare filios tuos, & noluiſti. Quæ ergo hæc eſt ſententia? Hoc eſt, nó veni vt aliud facerem, q̃ patris voluntatem,
Iſrâ. 17. b neq; ego aliud ſentio. Omnia enim quę patris ſunt, mea ſunt: & quæ mea, patris. Si igitur patris & filij omnia cómunia ſunt, nó immeritò inquit, Non vt faciam voluntatem meã. Sed hoc in loco non ita inquit, ſed in finẽ remittit. Alta enim & ſublimia, vt dixi, adhuc tegit, & obumbrat. Nam ſi dixiſſet, voluntas mea hæc eſt, contempſiſſent illi. dicit itaq; D ſe operã eius voluntati præſtare, vt eos magis perterreret: quaſi dicat, Quid putatis? an quòd me irritatis? Niſi credetis, patrem meum in indignationem mouetis: Hoc enim ſignificat voluntatem eius qui miſit me. Vt omne quod dedit mihi pater, non perdam ex eo.) Vbi ſe eorũ non indigere obſequio, neq; vt ſibi miniſtraretur adueniſſe ſignat, ſed propter eorum ſalutem, quod in ſuperiore diSuprà. 5. g xit diſputatione, Gloriam ab hominibus non accipio. Et iterum: hæc dico, vt vos ſalui ſitis. Hoc enim Suprà. 5. f. omnibus modis contẽdit perſuadere, quòd eorum ſalutis gratia aduenerit, quòd patris gloriam quærat, vt nulla de ſe oboriatur ſuſpicio: & quòd hoc dicat, in ſequentibus manifeſtius indicauit. Qui voluntatẽ ſuam quęrit, gloriã propriã quærit: qui autem quęrit gloriam eius qui miſit illum, hic verax eſt, & iniuſtitia in illo non eſt. Hæc eſt enim voluntas patris mei, vt omnis qui videt filium, & cre- E
dit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eũ in nouiſſimo die.) Frequenter reſurrectionis meminit, ne præſentibus tantùm rebus diuinam præſcribant prouidentiam: vt ſi his nó fruantur, nõ propterea pigriores fiant: néve quòd in hac vita nó puniuntur, ideo contemnant, ſed futuram expectent. Verùm illi nihil lucrati ſunt, nos verò lucramur, cùm frequẽter noſtris auribus reſurrectio inſonat: & ſi diteſcere, ſi rapere, ſi abſurdum aliquid facere voluerimus, è veſtigio dies illa & iudicium animo inſcribatur, & omni freno vehemẽtius abſurdos affectus cogitatio hæc cohibebit. Atq; inuicem, & nobiſcũ ſemper dicamus: Reſurrectio eſt, & horrẽdum illud nos iudicium manet. Et ſi quem geſtientem viderimus, & præſentibus bonis inflatum, idem dicamus, & reducamus in memoriam omnia hìc remanſura: & ſi alius dolore & calamitatibus affectus occurrerit, ad eum quoq; ijſdẽ verbis vtamur, doceamusq; has miſerias finem aliquã- F
do habituras. Inertis autẽ & pigri auribus inſonemus deſidiæ ſuæ pœnas daturum. Sufficiens hoc verbum, quod omni medicina noſtram animã vehementius curet. Eſt enim reſurrectio non longè, Heb. 10. g
ſed in portis. Adhuc modicum, iamiam veniet, & 2. Cor. 5. b non tardabit. Et, omnes oportet nos manifeſtari ante tribunal Chriſti, & malos & bonos: illos, vt meritò ignominia afficiantur: hos, vt in gloria effulgeant. Quemadmodum enim in hac vita iudices, malos ſupplicio, bonos honore publicè afficiũt: ita & illic, vt malos maior ignominia, bonos clarior gloria conſequatur. Hæc nos ſingulis diebus noſtris mentibus ſubſcribamus, hæc ſemper animo verſemus. Hoc pacto nulla nos præſentiũ cura poterit perturbare: nam quæ videntur, caduca ſunt: quæ non videntur, æterna. Hæc inquam frequenter nobiſcum loquamur, & cum alijs: Reſurrectio eſt, & iudicium & operũ examina. Et quicunq; fa- Fatum negat Chryſoſtomus.
tum eſſe arbitrãtur, hoc dicant, & mox huius morbi tabe curabuntur. Nam ſi reſurrectio eſt & iudicium, non

G cium,non eſt fatum,quanuis plurimi id contẽdant. Atqui Chriſtianos reſurrectionis admonere erubeſco. Qui enim docendus eſt eſſe reſurrectionem,& ſibi non omnino perſuadet, quòd nó neceſſariò,& ſimpliciter & vtcũq; contigerit,res ferantur:is profectò non eſt Chriſtianus. Quãobrem hortor vos, & oro,omni nos malitia mundos reddamus,& omnia faciamus,vt veniam conſequamur: & excuſatio noſtra admittatur in illa die. Sed dicet fortaſſe quiſpiam,Et quando finis? Quando erit reſurrectio? Ecce quantum temporis præterijt, & nihil tale cõtigit.Sed erit,credite. Etenim ante diluuium & hos incredulos reprehendit:qui credidit,is ſolus
Gene.19. liberatus eſt.Et temporibus Loth diram illam plagam nõ expectabant,donec fulgura illa & fulmina delata omnes perdiderunt. Neq; his, neq; tem-
Ibidẽ.7. poribus Noe ne minima quidem futurorum malorum particula contigit:ſed quemadmodum cùm
H delicijs & ebrietati indulgentes,meritũ repentè ſupplicium oppreſſit:ita & reſurrectio non in principio,ſed in medio fœlicitatis ſuperueniet.Ideo Pau-
1.Theſſ.5.a. lus,inquit, Cùm enim dicent pacem & ſecuritatẽ, tunc repẽtinus eis ſuperuenit interitus:ſicut & dolor in vtero habẽtis,& nó effugient.Hoc autẽ fit, vt ſemper ſimus in timore,& nunquã confidamus. Quid dicis non expectandam futurã reſurrectionem & iudicium? Dæmones hæc confitentur,& tu
Matt.8.d. confiteri erubeſcis? Veniſti,inquiunt,huc vt nos cruciares ante tempus? Qui futurum cruciatũ dicunt, & iudicium,& examen,& ſupplicium futurũ intelligunt. Nolimus ergo prouocare deum ſtulta audendo,reſurrectioni diffidentes:quemadmodum in alijs nobis principium fuit Chriſtus, ita & in hoc. Siquidem primogenitus idcirco dicitur ex mortuis.Quòd ſi reſurrectio non eſt, quomodo primògenitus eſſet mortuorum, cùm nemo poſt ipſum reſurgeret? Quomodo dei iuſtitia ſeruaretur, tot
I malis in fœlicitate, tot bonis in miſeria vitam degentibus,vbi quiſq; ſecundum merita remunerabitur? Nemo rectè viuentium reſurrectioni diffidit, ſed quotidie precãtur, ſanctam illam vocem pro-
Matt.6.b. & Luc.11.c. ferentes:Adueniat regnum tuum. Qui ſunt igitur qui reſurrectioni non credunt? qui ſceleſti, inquinatam vitam & impuram viuunt,vt Propheta,in-
Pſal.9.c. quit, Inquinatæ ſunt viæ eius in omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius.Non poteſt,non poteſt inquam homo purè viuere, qui non credit reſurrectionem,vt qui nullius ſibi conſcij ſunt criminis, eam non modò profitentur, ſed & volunt & credunt,vt remunerationem accipiant.Nolimus ergo deum prouocare, ſed & audiamus dicentem:
Mat.10.c. Timete eum qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam:vt metu meliores & hoc malo liberati,regno cœlorum digni efficiamur: quod vtinam omnes cõſequamur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem,& cum quo patri gloria, ſimul & ſempiterno viuificantiq; ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.xlv.ex cap.ſexto. K

MVrmurabant ergo Iudei de illo quia dixiſſet: Ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcendi,& dicebant:Nónne hic eſt Ieſus filius Ioſeph?&c.) Quorum deus vẽter & gloria in ignominia eorum,inquit,Paulus de Iudeis:quod ex Philip.3.d
prædictis conſtat,& ex ſermone quẽ ad Chriſtum accedẽtes habuerũt. Nam cùm pane ſaturati ſunt, prophetam appellabant, & regem facere cogitabant:cùm verò ſpiritalem cibum, & vitam æternã edocti, & à ſenſu abducti, reſurrectionẽ & altiora acceperunt:cùmq; maximè admirari eos oportuerat,tunc murmurabant & reſiliebant. Atqui ſi hic eſt propheta, vt dicebatis: Hic eſt, de quo,inquit, Moſes:Prophetã vobis ſuſcitabit dominus deus de Deut.18.d
fratribus veſtris,tãquam meipſum audite:oportuit ipſum audire dicentem, De cœlo deſcẽdi:nó tamẽ audiebant,ſed murmurabant:adhuc enim eum verebãtur propter nouum panis ſignum,ideo nó manifeſtè contradixerunt,ſed murmurando indignationem præ ſe tulerũt,quòd cibum nó accepiſſent, L
quem cupiebant. Murmurabant ergo & dicebant: Nónne hic eſt filius Ioſeph? Ex quo perſpicuum eſt,quòd nondum admirabilem eius norant generationem, idcirco adhuc Ioſeph eum filium dicũt. Neque negat Chriſtus quòd eſſet, ſed nondum illi tantam rem audire poterãt, neq; ſecũdum carnem quidem. Quòd ſi non hãc,longè minus ſupernam illam & ineffabilem generationẽ. Si rem humiliorem nó aperuit,multò minus illam.Atqui hoc eos maximè perturbabat,quòd vili patre, & fabro natus eſſet. Non tamẽ Chriſtus rem ipſam ſubticuit, ne alio ſublato,aliud ſcãdalum excitaſſet: ſed quid murmurantibus illis Chriſtus? Nemo poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum.) Hic inſurgũt Manichei nihil nos ex nobiſipſis poſſe,huius particulæ teſtimonio contẽdentes.Sed pla-
nè nos poſſe quæ volumus per hoc oſtenditur: in- M
quiunt enim,Si quis venit ad eum,quid opus eſt vt trahatur? Verùm hoc noſtrum nõ tollit arbitrium, Liberũ ar bitriũ non tollitur.
ſed diuino egere auxilio oſtendit: & non inuitum, ſed omni conatu contendentem venire. Inde quo pacto trahat,ne quid ſenſibile de eo ſuſpicarentur, his verbis proſequitur. Nõ quia patrẽ vidit quiſquam,niſi is qui eſt à deo,hic vidit patrem.) Quomodo trahat,inquit,hoc ꝓpheta prædixerat,quòd Eſa.54.d.
erunt omnes docibiles dei. Vides fidei dignitatem, quòd nó ab hominibus,neq; per hominem,ſed per ipſum deum ea imbuendi ſunt? Idcirco vt fidẽ veris ſuis comparet,eos ad prophetas relegat.Nam ſi erunt omnes docibiles dei, quare aliqui nó credũt? Quoniam hoc de pluribus dictum eſt. Et prẽterea illud propheticũ omnes volentes ſignificat. Magiſter enim omnibus proponitur paratus ad docendum & cõmunicandum doctrinã ſuam. Et ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.)Non parua hoc in loco filij dignitas. Siquidem pater trahit, & hic reſuſcitat.Neq; diuidit patris & filij opera. Quónã enim pa-

A enim pacto:ſed poteſtatis ęqualitatẽ oſtendit:vt in
Sup.5.f. illo loco: Et qui miſit me pater,teſtimoniũ perhibet de me. Quod ne rogando inſiſterent,ad ſcripturas relegauit:ita hoc in loco, ne quid ſuſpicarẽtur,ad prophetas,frequenter oſtendens ſe patri nó eſſe contrariũ. Quid autem qui antehac fuerunt? nunquid docibiles erant dei? Quid hoc in loco eximium eſt? Quòd tunc homines per res diuinas docebantur, nunc per vnigenitũ & ſpiritum ſanctũ: deinde inquit, Non quia patrẽ vidit quiſquam, niſi is qui à deo eſt.)Non ſecundum cauſæ rationẽ hic loquitur,ſed ſecundũ modum ſubſtantiæ.Nam ſi diceret,Omnes à deo ſumus:vbi pręſtãtia & differentia filij? Sed quare non apertius dixit? Propter illorũ imbecillitatẽ.Etenim ſi dicendo,de cœlo deſcendi,tantùm ſcandalizati ſunt:quidnã feciſſent ſi id addidiſſet? Panem autem vitæ ſeipſum appellat, quoniam vitã noſtram & hanc & futuram corroborat.Et inquit: Si quis mãducauerit ex hoc pane,viuet in ęternũ.)Panem verò ſiue doctrinã hoc
B in loco & ſalutem & fidem in ſe,ſiue corpus ſuum dicit.Vtrunq; enim animã fortiorem reddit.Atqui
Iſa.8.g. alibi dixit: Si quis ſermonem meum audierit,mortem non guſtabit,& perturbati ſunt:hìc non itidẽ, quia iam ob panis miraculum eum reuerebantur. Animaduerte autẽ quã faciat huius panis & mannæ differentiã,ab vtriuſq; ſcilicet fine. Quòd enim manna nihil magnum præberet,addidit: Patres veſtri manducauerunt manna in deſerto, & mortui ſunt.)inde ſubdit maximã perſuaſionem, quòd longè pluris, maioribus illis patribus Moſe & claris illorũ temporũ viris ipſi habiti ſint. Cùm enim dixiſſet mortuos qui manna comediſſent,proſecutus eſt: Hic eſt panis de cœlo deſcendens, vt ſi quis ex ipſo manducauerit,non moriatur.Ego ſum panis viuus,qui de cœlo deſcendi, qui mãducat ex hoc pane,viuet in æternũ.)Illa præterea particula, In deſerto:manna non diu duraſſe, neq; in terram
C promiſſionis veniſſe ſignificat.Hic autem panis nó eſt eiuſmodi. Et panis quem ego dabo,caro mea eſt pro mundi vita.) Meritò hoc in loco dubitare quiſpiã poſſet, cur hæc nunc Chriſtus loqueretur, cùm nihil proficeret,nihil ędificaret,imò eſſet ędificatis nocumẽto? Ex hoc enim,inquit,multi ex diſcipulis ſuis retrò abierunt:&, Durus eſt hic ſermo,quis poteſt eum audire?)Erant igitur hæc ſolis
Matt.26.c diſcipulis communicanda, vt Matthæus priuatim cum ipſis loqui teſtatur. Quid ad hoc dicemus? Quæ nam horum verborũ vtilitas? Magna quidẽ & neceſſaria.Cùm enim in petendo cibo inſtarent, & patribus ſuis datum memorarẽt,& manna tanquam magnum quiddam laudarent, omnia illa figuram & vmbram fuiſſe, rerum autem veritatem præſentem oſtẽdit.Ideo ſpiritalis cibi meminit.Sed erat,inquit,dicendum:Patres veſtri manducauerũt manna in deſerto,ego autem vobis panem prębui. Sed magna ſanè differẽtia: minus enim hoc quàm illud viſum eſſet.Mannę miraculum extuliſſet,ſuũ

de panibus depreſſiſſet. Cùm ergo de cœlo cibum D
quærerent, ideo frequenter de cœlo ſe deſcendiſſe teſtatur. Quòd ſi quis percontaretur, cur myſteriorum ſermonẽ adduxerit? Reſpondebimus quòd horum nunc maximè tẽpus erat. Obſcurius enim dictum ſemper auditorem erigit, & attentiorẽ reddit.Non ergo perturbari debebant,ſed interrogare & quærere,Sed abierũt. Quòd ſi prophetam eum arbitrabantur,credere eius verbis oportebat. Itaq; ſtultitia ſua,non ſermonis Chriſti obſcuritate perturbabantur:tu autẽ conſidera,quomodo eos ad ſe paulatim trahit.Nam ſe,non patrẽ dediſſe dicit:&, panis quẽ ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Sed aliena quędã doctrina erat,inquies,& diuerſa. Atqui Ioannes ſuperius hoc ſignificat,agnũ ipſum Supr.1.d.
appellans,ſed non intellexerunt. Non me latet,nó tamen diſcipuli diffidebãt.Nam ſi de reſurrectione nondum quicq̃ norant, & propterea ignorabant quid ſibi vellet, Soluite templum hoc, & in tribus Ibidẽ. 2.d
diebus ſuſcitabo illud:multò magis quę hìc dicuntur,quæ obſcuriora ſunt. Quòd enim ꝓphetæ ſuſcitaſſent,norant,quanuis nõ tam manifeſtè locutę E
ſint ſcripturæ: quòd autẽ carnem quis comederit, nunquã quiſquam illorũ dixerat.Verũtamen perſuaſi ſunt,& ſequebãtur,& habere eum verba vitæ cõfitebantur.Hoc diſcipuli eſt, quæ magiſter aſſerit,non curioſius inueſtigare,ſed audire & credere, & idoneũ ſolutionis tempus expectare. Quid igitur aiunt cõtrarium accidiſſe? Abierunt retrò, hoc propter eorũ ſtultitiã.Quando enim ſubit quæſtio quomodo aliquid fiat, ſimul ſubit & incredulitas. Ita & Nicodemus perturbatus eſt inquiens: Quo- Ibidẽ.3.d.
modo poteſt homo in ventrem matris ſuæ iteratò introire? Itidem & hi nunc: Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuã dare ad manducandũ? Nã ſi hoc inquiris, cur nó idem in quinq; panũ miraculo dixiſti,quomodo eos in tantũ auxit? Quia tũc tãtùm ſatiurari curabant, non conſiderare miraculũ. ſed res ipſa tunc docuit,inquies. Ergo ex eo & hæc cre F
dere oportuit ei facilia factu eſſe. Propterea id prio fecit miraculum,vt per illud nó eſſent amplius increduli,his quę poſtmodum diceret.Illi quidẽ tunc temporis nihil ex his dictis,nos ipſius beneficij vtilitatem cepimus. Quare neceſſariò dicendũ quàm admiranda myſteria,& cur data ſint, & quæ nam eorum vtilitas. Vnum corpus ſumus, & mẽbra ex carne,& oſſibus eius. Quare initiati eius præceptis parêre debent. Vt autem nõ ſolùm per dilectionẽ, ſed re ipſa in illam carnem conuertamur: per cibũ id efficitur,quem nobis largitus eſt.Cùm enim ſuũ in nos amorem indicare vellet,per corpus ſuum ſe nobis commiſcuit, & in vnum nobiſcum redegit, vt corpus cum capite vniretur. Hoc enim amantium maximè eſt. Hoc Iob ſignificabat de ſeruis,à quibus maximè amabatur, qui ſuum amorem præ ſe ferentes dicebãt: Quis daret nobis vt eius carni- Iob.31.
bus impleremur? Quod Chriſtus fecit,vt maiori nos charitate adſtringeret, & vt ſuũ in nos oſten-

G deret desiderium,non se tantùm videri permittens desiderantibus,sed & tangi,& manducari, & dentes carni suæ infigi, & desiderio sui omnes impleri. Ab illa igitur mensa tanquam leones ignem spirantes,surgamus diabolo formidolosi,& caput nostrum intelligamus,& quã in nos præ se tulit charitatem. Parentes sæpenumero liberos suos alijs alendos dederũt,ego autẽ mea carne alo,me his exhibeo, omnibus faueo,omnibus optimã de futuris spem præbeo.Q ui in hac vita ita se nobis exhibet, multò magis in futura . Vester ego frater esse volui , & communicaui carnem propter vos & sanguinem:& per quæ vobis coniunctus sum, ea rursus vobis exhibui.Hic sanguis facit,vt imago in nobis regia floreat : hic sanguis pulchritudinem atq; nobilitatem animę,quam semper irrigat & nutrit, languescere non sinit. Sanguis enim à cibo non fit repentè,sed prius aliud quiddam : hic quãprimùm
H irrigat animam, eamq; vi quadam magna imbuit. Hic mysticus sanguis dæmones procul pellit , angelos & angelorum dominum ad nos allicit. Dæmones enim cùm dominicum sanguinem in nobis vident,in fugam vertuntur, angeli autem procurrunt.Hic sanguis effusus , vniuersum abluit orbem terrarum , de quo multa Paulus ad Hebræos prosequutus est.Hic sanguis abdita & sancta sanctorũ purgabat. Q uòd si eius figura tantam habuit vim
Exo.12.d. in templo Hebræorum,in medio Aegypto liminibus aspersus,longè magis veritas. Hic sanguis aureum altare significauit . Sine hoc princeps sacerdotum in penetralia ingredi non audebat. Hic sanguis sacerdotes faciebat, hic sanguis in figura peccata purgabat,in qua si tantam habuit vim, si vmbram ita mors horruit , quantopere quæso ipsam formidabit veritatem ? Hic nostrarum animarum salus est, hoc lauatur anima, hoc ornatur, hoc incenditur , hic igne clariorem nostrã mentem red-
I dit,& auro splendidiorem.Huius sanguinis effusio cœlum peruiũ fecit.Admiranda sanè ecclesię mysteria,admirabile sacrarium.Ex paradiso fons scaturijt , à quo sensibiles fluuij emanarent . A mensa hac prodijt fons,qui fluuios spiritales diffundit:iuxta hunc fontem non steriles salices germinãt, sed quercus cœlum ipsum attingentes,quę fructus tẽpestiuos & solidos semper producũt:si quis ęstuat, ad hunc fontem se conferat,& recreabitur. Mundat squalorem & sordes,ęstus mitigat,non solares, sed quos ignitæ sagittæ imprimunt.Etenim ortum suum supernè habet, inde radicem vnde irrigatur. Multi huius fontis riui , quos paracletus diffundit, & filius arbiter est,neq; bidente,aut ligone viam facit:sed animos nostros aperit.Hic fons lucis diffundens radios veritatis,huic supernæ adstiterunt virtutes fluctuum eius pulchritudinem inspicientes. Nam manifestius quàm nos illæ propositorũ virtutem & fulgorem inaccessibilem intuẽtur. Q uẽadmodum enim si quis liquefacto auro manum, vel linguam injciat , quamprimùm deauratur: ita hæc nobis proposita animam aureã reddunt. Re- K
surgit enim vehementius igne fluuius, neq; incendit,sed abluit tantùm quicquid cõprehenderit.Hic sanguis præfiguratus est semper in altaribus, in iustorum cædibus:hic orbis terrarũ decus est, hic est quo Christ⁹ emit,quo vniuersam ornauit ecclesiã. Vt enim homo seruos auro emit,& ornat : ita nos sanguine suo Christus . Q ui huius sanguinis sunt participes,cum angelis & archangelis, & supernis virtutibus cõmorantur: ipsam regiam Christi stolam induti,spiritalibus armis muniti.Sed nihil dixi, imò ipsum induti sunt regem . Sed sicut magnum est,& admirabile: ita si purè accesseris, ad salutem accessisti:sin praua conscientia,ad pœnam & sup- 1.Cor.11.g.
plicium.Q ui enim manducat & bibit indignè sanguinem domini,iudicium sibi manducat , & bibit. L
Nam si qui regiam purpuram coinquinant, haud secus,quàm qui scindunt, puniuntur: quid mirum si qui immunda conscientia Christi corpus acci-
piunt,idem supplicium subeant,quod qui eum clauis cruci affixerũt? Vide q̃ formidandam pœnam his minetur Paulus:Irricam quis faciens legẽ Mo- Deut.17.
si , sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus b.& Heb.
moritur:quãtò magis putatis deteriora mereri sup 10.c.
plicia, qui filium dei conculcauerit , & sanguinem testamenti pollutum duxerit , in quo sanctificatus est?Consideremus igitur rem nostram dilectissimi, cùm tantis fruamur bonis , & cùm turpe aliquod animum subit,cùm ira,vel re , vel verbis rapimur: quid mereamur , quem spiritum acceperimus nobiscum reputemus, & irrationabiles nostros cohibeamus affectus.Hęc cogitatio nostra sit,Q uousq; rebus præsentibus incumbemus?Q uousq; non excitabimur?Q uousq; nullam saluti nostræ curã adhibebimus? Intelligamus quot in nos beneficia cõtulit Christus.Gratias habeamus,glorificemus, nõ fide tantùm,sed & operibus,vt futura bona consequamur , gratia & benignitate domini nostri Iesu M
Christi, per quem & cum quo patri gloria , simul & spiritui sancto,in secula seculorum,Amen.

Homilia.xlvj.ex cap.sexto.

DIxit ergo eis Iesus:Amen amẽ dico vobis, nisi mãducaueritis carnem filij hominis,& biberitis eius sanguinẽ,non habebitis vitã in vobis,&c.) Cùm de rebus spiritalibus disputamus,nihil seculare sit in animis nostris,nihil terrenum:sed omnia huiusmodi abeant, omnia relegẽtur.Diuinos duntaxat sermones audiamus.Nam si adueniẽte rege omnis sedatur tumultus, multò magis spiritu nos alloquẽte,multo nobis silẽtio,multa admiratione opus est. Admiratione nanque digna sunt,quæ hodie exponuntur . Amen,inquit,amen dico vobis,nisi manducaueritis carnem meã,& biberitis sangninem meũ, nõ habebitis vitã in vobis. Etenim cùm id fieri posse negarent,non solùm nõ impossibile,sed & necessarium asserit.Q ui manducat carnem meam , & bibit sanguinem meũ,habet vitam ętern̄,& ego resuscitabo eũ in nouissimo die.Nam

A die.Nam cùm dixisset:Si quis mãducauerit ex hoc pane,non morietur in ætern̄ũ:& credibile esset eos
Iuprà.8.g. dicturos quemadmodũ superius:Abrahã mortuus est,& prophetæ mortui sunt:& quomodo tu dicis, nõ gustabit mortem?Resurrectionẽ ponit,per quã soluit quæstionem,quòd non morietur in fine. Frequenter autem in mysterijs versatur,& omnino id fieri oportere demonstrat.Q uid autẽ signat, Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus? Aut quòd is est verus cibus,qui saluat animam,aut vt eos in prædictis confirmet, ne obscurè locutum in parabolis arbitrarentur,inde inquit : Q ui manducat carnem meam,& bibit sanguinem meum,in me manet:quod dicit, vt cum ipso se admisceri ostendat.Q uod autem sequitur, non bene superioribus iungi videtur.Q uæramus igitur quæ nã hæc sit cõsequentia.Cùm dixisset, Q ui manducat carnem meã & bibit sanguinem meum,in me manet: non absurdè prosequitur,Sicut misit me viuens pa
B ter, & ego viuo propter patrem . Nam cùm sæpe repetisset vitam æternam, ad id cõfirmandum addit,In me manet.Si in me manet, & ego viuo: qui me sumit,& victurum perspicuũ est . Inde inquit, Sicut misit me viuens pater , & ego viuo propter patrem.Hęc comparatio est & similitudo,hoc est, viuo ego & pater.Et ne ingenitũ arbitrareris , addidit,Propter patrẽ:non quòd operationis alicuius necessitatem ad vitam habeat , superius enim eam
Supràd.d amouit suspicionem.Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitã habere in semetipso. Quòd si operatione indigeret,inuenietur aut pater non ita dedisse,& falsa esset oratio: aut si ita dedit, nullo alio indigebat auxilio . Q uid ergo signat, propter patrẽ?causam tantùm.Sicut viuit pater,ita & ego . Et qui manducat me, & ille viuit propter me . Vitam autem in hoc loco non qualemcunq;, sed probatam dicit:quod inde constat,quòd & infideles omnes , & non initiati , & qui eius carnem
C non manducant,viuũt tamen.Q uare minimè dubium est,quin illam intelligit.Dicit ergo,qui manducat carnem meã,in morte nõ peribit,neq; damnabitur.Sed non de cõmuni dicit resurrectione(siquidem omnes resurgent) sed de clara illa & gloriosa,quæ præmium meretur.Patres vestri mandu cauerũt manna in deserto,& mortui sunt:qui mãducat hunc panem viuet in æternum . Frequenter idem repetit,vt auditorũ animis imprimatur.Vltima enim hæc erat doctrina , vt resurrectionis & æternæ vitæ fidẽ confirmaret. Q uocirca post vitæ ętern̄æ promissionẽ,resurrectionẽ proponit, postquam illam futuram ostendit. Et vnde hoc cõstat? A scripturis ad quas eos semper relegat,vt inde erudiantur . Cùm autẽ dare vitam mundo dicit, in æmulationem eos adducit,vt si aliorum bono mouentur,nolint ipsi excludi. Frequẽter autem mannæ meminit,& differentiam conferendo,ad fidem allicit.Nam si possibile fuit , vt quadraginta annos sine messibus & frumẽto,& alijs ad victũ necessa-

rijs viueret : longè magis nunc cùm ad maiora ve- D
nerint.Nam si in illis figuris sine labore expositum colligebant:nunc profectò magis, vbi nulla mors, & veræ vitæ fruitio. Vitę autẽ vbiq; meminit,nam eius trahimur cupiditate,& nihil suauius quàm nõ mori . Etenim in veteri testamento longa vita & multi dies promittebantur: nunc verò non simpliciter vitæ longitudo,sed vita sine fine promittitur. Simul & ostendere vult , quòd ex peccato supplicium:nunc reuocat & sentẽtiam illam mortis soluendo,& vitæ sempiternæ inducendo , contra superiorum temporũ institutionem.Hoc dicit in synagoga docens in Capernaũ , vbi multa miracula fecerat,quare maximè audiendus erat. Q uãmã autem gratia in synagoga docuit in templo? Cùm vt multitudinem traheret , tum ne patri contrariũ se esse ostẽderet. Multi ergo ex discipulis eius audiẽtes,dixerũt: Durus est sermo hic:)hoc est,asper, difficilis intellectu.Atqui nihil tale dicebat.Neq; e- E
nim de vita,sed de doctrina differebat, vt in sui fidẽ traheret.Q uid ergo,durus est hic sermo? Num quòd vitam annunciat & resurrectionẽ? Q uòd ex cœlo se dixerit descẽdisse, an quòd saluus fieri nemo posset,qui eius carnem nõ mandueret? Num hæc dura sunt?Et quis dixerit ? Q uid ergo est,durus?Difficilis intellectu,& quem capere eorum nõ posset imbecillitas,plenus formidinis . Putabant enim eũ supra vires suas loqui:& dicebant: Q uis
potest eum audire?)pro se respõdentes, cùm essent discessuri. Sciens autem Iesus apud semetipsum quia murmurabãt de hoc discipuli ei⁹:)Hoc enim eius erat diuinitatis argumentum , quòd cordis secreta reuelaret dixit eis:Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem,vbi erat prius.) Idem & Nathanaël, Q uia dixi tibi,inquit, Suprà.1.g.
vidi te sub ficu,credis?maius his videbis . Et ad Ni- Ibidẽ.3.b.
codemum:Nemo ascendit in cœlum, nisi filius ho
minis,qui in cœlis est.Q uid igitur dubitationes du
bitationib⁹ annectis?Minimè,absit hoc,sed doctri- F
næ magnitudine & copia eos allicere conatur . Si enim simpliciter dixisset,de cœlo descendi,neq; aliud addidisset,magis perturbasset auditores : cùm autẽ addidit suum corpus mundi vitam esse:&,Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem:omnem soluit dubitationem . Nam qui magnum aliquod de se prædicat, & fingendi suspicio subeat:tollitur tamen si plura ad eius confirmationem colligantur.Omnia autem & facit & dicit,ne Ioseph filius existimetur,nõ vt scandalum augeat, sed vt tollat.Nam si Ioseph filiũ putassent,nullam eius verbis fidem adhibuissent : si de cœlo descendisse,& illuc ascensurũ,audissent attẽtius. Inde aliã adducit solutionem: Spiritus, inquit, est qui viuificat,caro non prodest quicquã.)hoc est, secundum spiritum verba mea audienda sunt.Q ui secũdum carnẽ audit,nihil lucratur , nihil vtilitatis accipit . Carnale est dubitare quomodo de cœlo descẽdit,& Ioseph filiũ arbitrari, & quomodo possit

G nobis carnem suã dare ad manducandũ. Hæc inquam omnia carnalia, quæ mysticè & spiritaliter intelligẽda sunt. Et quomodo potuerũt intelligere quid esset carnẽ manducare? Expectare igitur eos oportuit,non discedere:interrogare, nó desperare.

Verba quę ego locut⁹ sum vobis,spiritus & vita sunt.)Spiritus,hoc est spiritalia,nihil carnale,nullã naturalem consequentiam habentia,sed omni hac terrena necessitate,& huius vitæ legibus libera.Est & alius sensus:Sicut in hoc loco spiritus pro spiritalibus posuit,ita cùm carnem dicit, non pro carnalibus,sed pro carnaliter audire:eos significãs,qui semper carnalia desiderabant, cùm spiritalia desiderari oporteat. Nam si carnaliter ea quis acciperet,nihil sanè lucraretur.Quid igitur,caro nó prodest quicquã?Non de ipsa carne dicit,Absit:sed de

Carnaliter intelligere quid.

H his qui carnaliter accipiunt quę dicũtur.Quid autem est carnaliter intelligere?Simpliciter vt res dicuntur,neq; aliud quippiã excogitare.Nó enim ita iudicanda sunt quæ videntur, sed mysteria omnia interioribus oculis cõsideranda,hoc est spiritaliter. Qui non manducat carnem meã, & bibit meum sanguinem,non habet vitã in semetipso. Quomodo nihil prodest caro, sine qua nemo potest viuere?Vide quòd ea particula, Caro nó prodest quicquã:non de ipsa carne,sed de carnali auditione dictum est. Sed sunt quidã ex vobis qui non credunt.)Iterũ pro sua(vt solet)dignitate loquitur,& futura prædicit, ostenditq; non illorũ gloriæ desiderio hæc dicere,sed quòd eorũ curã haberet. Dicendo autem,Quidã,discipulos subtraxit.Superius enim dixerat, Et vidistis me & non credistis mihi.

Sed sunt quidã ex vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent nó credentes, & quis traditur⁹ esset eum.Et dicebat:Propterea dixi vobis,nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datũ à patre meo.) Spontaneam dispensationem hoc in

I loco euangelista,& eius patientiã significat. Et illa particula,Ab initio,nó simpliciter hìc ponitur,sed vt eius præscientiã intelligas,& quòd ante hæc verba,non post eorum murmurationem & scandalũ, proditorem norat: quod diuinitatis erat. Inde inquit,Nisi fuerit ei datum à patre meo: suadens eis vt suum patrem deum, non Ioseph arbitrarentur: & in se ostendens nihil sua interesse, si non crederent:quasi dicat,non mouent me,neq; perturbant, qui mihi non credunt, noui ea omnia antequam fierent,noui quibus dedit pater. Cùm autem audieris dedisse patrem, noli simpliciter priuilegiũ arbitrari,sed illi crede, quòd qui se accipiendi dignum exhibet, ipse accipit. Ex hoc multi discipulorũ abierunt retrò, & iam non cum illo ambulabant.) Rectè euangelista non dixit,discesserunt:sed,abierunt retrò:hoc est, non proficiebant in virtute, & quam iam habebant fidẽ perdiderunt,cùm se scinderent,sed non duodecim.Quid ergo dicit ad eos?

Nunquid & vos vultis abire?)vt iterum se eorũ ministerio non egere ostendat. Neq; eos laudauit.

K Quam òb rem? Cùm vt magistri dignitatẽ seruaret,tum quòd ita contineri magis oportebat: nam si laudasset,arbitrati se ei rem gratã facere, aliquo saltem humano affectu moti essent: cùm verò se eorum ministerio egere minimè ostenderet,magis eos continuit.Et animaduerte quàm prudenter locutus est.Nó dixit,abite,ne expellere videretur:sed rogauit,num vellent abire: vt & vim omnẽ & necessitatem auferret,& ne pudore quodam nutarẽt, sed etiã gratiam haberent.Neq; apertè eos accusauit,sed modestè tetigit,vt quid faciendum esset,intelligerent.Nobis autẽ contrarium accidit,nec immeritò: quoniã propriæ gloriæ causa omnia facimus,ideo familiarium ambitu nos & nostra minui arbitramur.Iesus verò neq; adulatus est,neq; expulit,sed interrogauit,non vt eos contemneret,sed ne vi teneri viderentur:nam si inuiti mansissent,haud secus ac si abissent fuisset. Quid ad hoc Petrus?

L Domine ad quẽ ibimus?verba vitæ æternæ habes.Et nos credimus & cognouim⁹,quia tu es Christus filius dei viui.) Vides non verba, sed temeritatem & perfidiã auditorum, scandalum peperisse? Nisi enim ita dixisset, non destitissent cibum corporeum efflagitare:& cùm duodecim vnà cum illis eadem verba audissent, contrariè tamen affecti sunt,dicentes:Ad quẽ ibimus:Quanti amoris verbum? quo & patribus & matribus,& omnibus rebus Christus preciosior ostenditur: quòdq; qui ab eo discedunt, non habent amplius quó cõfugiant. Sed ne propterea,Ad quem ibimus:dixisse videretur,quòd non haberent,qui se acciperent:subdidit, Verba vitæ æternæ habes:quæ illi carnaliter,& secundum humanã rationem,hi secundum spiritum & fidem intellexerunt,idcirco dicebat:Verba quæ locutus sum vobis,spiritus sunt. Doctrinã meã rerum cõsequentiæ, & necessitati,subiacere ne arbitremini. Spiritalia terrenis legibus seruire non patiuntur, quod & Paulus inquit: Ne dicas in corde Rom.10. b.

M tuo,quis ascendit in cœlum? hoc est Christum deducere.Vel quis descẽdet in abyssum? hoc est Christum ex mortuis reuocare.Verba vitæ æternæ habes.Iam resurrectionem acceperãt,in qua quiescebant.Et vide,quæso,fratrum amatorem & studiosum,pro omnibus respondet. Non dixit,cognoui: sed cognouimus.Et considera eum de magistro,nó vt Iudæos locutum:siquidem illi dicebant, Hic est filius Ioseph:hic autẽ, Tu es Christus filius dei viui:&,Verba vitæ æternæ habes,quia audierat magistrum dicentem,resuscitabo eum,& habebit vitã æternã.Ex quo præfert attentionem,qua eius verba acceperit, cùm ea meminerit. Quid Christus? Neq; laudauit Petrũ,neq; admiratus est,quanuis id alio in loco fecisset:sed, Nónne ego,inquit, vos duodecim elegi,& vn⁹ ex vobis diabol⁹ est?) Cùm enim dixisset Petrus, & nos credidimus, eximit è numero Iudã. Alibi enim nihil de discipulis dixit, Mat.16.b. & Mar.8. c.

sed cùm Christus diceret: Vos autẽ quem me dicitis?respondit,Tu es Christus filius dei viui:hìc autẽ dicentę

A dicente eo,Et nos credidimus: meritò ex ipsorum numero Iudam exemit:hoc autem dixit, vt longè proditoris malitiã propulsaret, & cùm nihil ei pficere videret,ei tamen cõsulebat. Et intuere Christi sapientiam. Neq; eum manifestauit,neq; latere voluit. Illud, ne impudentius contenderet:hoc,ne latere arbitratus,licentius auderet: quare in sequẽtibus apertius respõdebit. Prius ergo eum alijs annumerauit,cùm diceret:Sunt quidam ex vobis qui non credunt:quod his verbis cõfirmat euangelista, Sciebat enim ab initio Iesus qui essent credentes,& quis traditur⁹ esset eum. Cùm autẽ in malitia perseueraret,vehementius eum arguit. Vnus,inquit,ex vobis diabolus est,quem tamen vt tegeret,omnib⁹ metum incussit.Hoc autem in loco non immeritò dubitandũ,cur nihil dicant discipuli, aliàs autẽ timent & dubitant,& inuicem se aspiciunt rogãtes,

Mat.26.b B Nunquid ego sum domine?Et Ioãni Petrus innuit, vt magistrum percontaretur quis esset proditor.

Matt.16. & Mar. 8.d. Quę nã causa est?Nondum audierat Petrus,Vade retrò satana,ideo nó timuit:postquã autem increpatus est,& inde audisset,Vn⁹ ex vobis me tradet:

Mat.26.b meritò formidauit.Neq; hoc in loco dicit,vn⁹ tradet me:sed,vnus est diabolus: quare non intelligebant quid diceret, sed tamen malitiã suam reprehendi arbitrabãtur. Quid autẽ significat, Nónne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est?) Vt omni assentationis suspicione careret. Nam cùm omnes eum præter duodecim reliquissent,& Petrus eum confessus esset: ne quis assentationẽ suspicaretur,ita locutus est: quasi dicat, nihil mihi persuadet ne malos arguã.Nolite putare me laudum vestrarũ gratia vobis adulaturũ, vel vt me sequamini malos non cõprehensurũ. Quod enim multò magis est ad persuadendũ, id mihi nó persuadet.Qui enim in amore perstiterit, ipse sibi præbebit argumentũ. Electus à magistro gloriam, reprobus stultitiæ apud stultos opinionẽ accipiet.

C Veruntamen neq; hoc me à reprehensionibus abducit. Hoc nunc reprehendunt in Christo Gentiles frigidè & stultè. Non enĩ vi & necessitate quadam deus bonos facere consueuit,neq; electio eius violenta est,sed suasoria.Vt enim intelligas,inquit, non cogi vocationem,multos vocatos perire contingit.Quamobrem cõstat,in nostro esse arbitrio, an saluemur,an perdamur. His igitur admonitionibus & sobrij esse,& vigilare contendamus.Nam si is qui in sanctũ illum chorum connumeratus erat,qui tantum donũ consecutus, qui signa fecerat (etenim ipse Iudas cum alijs ad suscitandos mortuos,& mundandã lepram mittebatur, ex quo grauissimo auaritię morbo captus est)nihil ei neq; beneficia,neq; dona,neq; Christi cõsuetudo, non obsequium,non lotio pedum,nó mensæ participatio, non loculorũ custodia profuit,sed omnia hęc aditus ei ad supplicium fuerunt. Timeamus & nos,ne quando per auaritiã Iudam imitemur:Nó qui tradit Christum, sed qui pauperem fame confectum vel frigore contemnit, eiusdẽ reus erit supplicij:& D cùm indignè mysteria participamus,eodem modo quo Christi interfectores puniemur. Quando rapimus,quando opprimimus inferiores, maximum nobis suppliciũ adscisimus:& meritò sanè. Quousq; enim terrenorũ amor nos detinet, quæ superflua sunt & vana? Diuitiæ enim superfluæ sunt & inutiles.Quousq; huius mundi ineptijs inhiabimus? Quousq; ita grauati erimus,ne cœlũ suspiciamus? Quousq; non sapiemus,neq; terrenarũ rerum,atq; fluxarũ satietatem capiemus,neq; experientia earũ vilitatem intelligemus?Consideremus qui ante nos diuites fuerunt:nónne omnia somniũ? nónne vmbra & flos?nónne verba & fabulę?Ille locuples,vbi nunc diuitiæ?perierunt,peccata autẽ quæ in his cõparandis patratus est,remanẽt, & propter peccata suppliciũ.Imò si non esset suppliciũ,non proponeretur & regnũ.Quòd idem genus & naturã cõmunicat,reuereri oportuit.Nunc autẽ canes quidẽ educamus,multi & onagros,& vrsos,& alia ferarũ E genera,hominẽ autem fame confectũ negligimus: & pluris alienũ facimus,quàm cognatum:& indigniorem domesticũ,quàm incognitũ ducimus.Sed splendidas domos ædificare, & familiariũ caterua stipari,& aurea laquearea iacentes spectare, quàm pulcherrimum est,imò superfluum & inutile.Sunt splẽdidiores ædes,& longè his clariores: in his oblectare,& oculos pasce, nemo prohibebit. Vis tectum quàm pulcherrimũ intueri?Vespere aduenięte cœlum suspicias.Sed nó est meũ,inquies. Verùm magis tuũ quàm illud. Siquidẽ propter te factum est, & cõmune cum fratribus est:hoc autem tectum non est tuum, sed post mortem tuã hæredes occupabunt.Et cœlum quidẽ multum tibi vtilitatis afferre poterit,cùm per eius pulchritudinem ad opificis contemplationẽ ascenderis:illud autem tectum plurimũ oberit,& te maximè in die iudicij accusabit,cùm ipsum auro vndiq; fulgeat,Christus ne minimũ quidem habeat vestimentũ. Ne igitur F tantæ stultitię arguamur,neq; fugientia prosequamur,neq; nostram prodamus salutem: sed futura speremus,siue senes,vtpote qui planè nos breui victuros intelligamus: siue iuuenes, tanquam planè persuasi, quòd non multum nobis temporis relinquatur. Vt enim fur in nocte,ita dies ille aduenięt. 2.Pet.3.c.

Et mulieres viros,viri mulieres hortentur: castigemus & iuuenes,& virgines admoneamus. Ita alter alterum eruditum,vt contemptis præsentibus futura desideremus,eaq; consequi possimus,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum,Amen.

Homilia.xlvij.ex cap.septimo.

POst hæc autem ambulabat Iesus in Galilæam: non enim volebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere. Erat autẽ in proximo dies festus Iudæorũ.) Nihil liuore,nihil inuidia grauius, per ea mors in

G mundum venit. Nam cùm hominẽ honorari diabolus conſpexiſſet,eius boni impatiens,omnia molitus eſt, vt eum perderet : ſemperq; ex hac radice hũc fructũ erupiſſe videri licet. Propter hãc Abel interemptus eſt,propter hanc Dauid cędis periculum ſubijt,propter hanc & olij multi perẽpti ſunt. Hinc Iudæi Chriſtũ interfecerunt. Quod his verbis euangeliſta ſignificat,Poſt hęc ambulabat Ieſus in Galilæam:non enim habebat poteſtatem in Iudæã ambulare,quia quærebant eum Iudæi interficere.Quid dicis beate Ioannes?Non enim habebat poteſtatem in Iudæã ambulare , qui poteſt omnia
Iuſtrà.18.b quæ vult:qui cùm diceret,quẽ quæritis , repulit eos retrò:qui præſtò eſt & non videtur,is nõ habet po
Luc.4.e. teſtatem? Quomodo autem poſtmodũ per mediũ eorum in medio templo,& die feſto trãſibat, cùm plurimi conueniſſent , & præſentibus illis diſputabat,quę magis eos irritarent,quem illi admirabantur,dicentes:Nónne hic eſt quem quærunt interfi-
Infrà.d. H cere?Et ecce palàm loquitur,& nil ei faciũt . Quæ nam hæc ſunt ænigmata?Abſit, ſed illud dicẽdum eſt , partim diuinitatis , partim humanitatis opera demonſtrari.Cùm enim non habere eum poteſtatem dicit,tanquam de homine qui humanè operaretur dicit:cùm autem in medio eorum ſtetiſſe,neque comprehenſum narrat , diuinitatis nobis potentia indicatur . Fugit tanquàm homo , apparuit tanquam deus.Vtrunq; verè narratum eſt . Quòd enim in medio inſidiantium non eſſet comprehenſus,inuincibilem ſe,atq; inexpugnabilem ſignificauit:& quòd delituerit , incarnationem certò confirmauit.Vt neq; Paulus Samoſatenſis, neq; Marcion haberent,quid dicerent,quorum vtriuſque os obſtruit. Erat autem in proximo dies feſtus Iudæorum ſcenopegia.) Poſtquam autem nihil aliud ſignificat , quàm multum interea tẽporis proSuprà.6.a ceſſiſſe:quod inde cõſtat. Cùm ſubijt Ieſus in mõtem inquit, Erat proximum paſcha dies feſtus Iu-
I dæorum. Hìc autem ſcenopegiæ meminit , & in quinq; menſibus nihil aliud nobis narratur, neque nos aliud docuit,quàm quinq; panum miraculum, & habitum cũ illis ſermonẽ.Quòd autem neq; ſigna facere,neq; vnquam diſputare die,veſperi,ſæpe etiam noctu omiſerit,ita diſcipulis ſaltem conſtat,vt omnes euangeliſtæ teſtentur.Quid tandem id omiſerunt:Quoniam non omnia dici poterant. Præterea ea dicere properabant , in quibus vel accuſabatur , vel reſpondebat Iudæis . Multa enim prioribus ſimilia fecit. Quòd enim ægrotos curauerit,& mortuos ſuſcitauerit , & miracula fecerit, ſæpe audiuimus . Cùm autem aliquod nouum dicit , vel aliquid quod contra ipſum fore videatur occurrit,ea proſequuntur:quale nunc eſt,quòd fratres eius in eum non credebant. Neq; enim parum hoc reprehendi poſſe videtur , & dignum ſanè eſt admiratione,quod tam apertè, tam verè loquãtur, vt neq; pudeat dicere, quæ magiſtro contumelioſa eſſent . Verùm omnium maximè ea narrare feſtinarunt. Et nunc multis ſignis & miraculis omiſſis, K ad hoc quamprimùm venit euangeliſta. Dixerunt,inquit,ad eũ fratres eius,Tranſi hinc,& vade in Iudæam,vt & diſcipuli tui videãt opera tua,quę facis.Nemo quippe in occulto aliquid facit,& quęrit ipſe palàm eſſe.Si hæc facis , manifeſta teipſum mundo.Neq; enim fratres eius credebant in eum.) Et quod nam verbũ incredulitatis protulerũt,ſi rogabant vt ſigna faceret ? Maxima quidẽ & aſpera & intempeſtiua quadã confidentia locuti ſunt:putabant enim cognationis gratia oportere ſe fidenter loqui . Et videtur quidẽ principium amicorum eſſe:verùm aſperrimè dicunt . Nam & formidinis & inanis gloriæ eum inſimulant . Siquidẽ cùm dicunt,Nemo in occulto aliquid facit: & formidinis arguere,& ſuſpicari videtur, an quæ faceret Ieſus, verè faceret . Illa autem particula , Et quærit ipſe palàm:habet inanis gloriæ ſuſpicionem.Tu autem Chriſti virtutem conſidera . Ex his qui hæc dixerant, Iacobus primus Hieroſolymorum epiſcopus L ordinatus eſt,de quo Paulus ait:Alium autem apo Gala.1.d. ſtolorum vidi neminem, niſi Iacobum fratrem domini.Dicitur & Iudas mirabilis fuiſſe. Atqui hi in Cana affuerant , cùm aquam in vinum conuertit: ſed nihil adhuc profecerunt. Vnde igitur eis tanta incredulitas?A voluntate & inuidia. Conſanguinitas enim ſolet quodammodo inuidiæ haberi . Sed quos nam hoc in loco diſcipulos appellat ? Turbã ſequentem, non duodecim . Quid Chriſtus ? vide quàm accõmodatè,non dixit,qui eſtis vos qui mihi conſulitis & me docetis?ſed, Tempus meum nondum aduenit.) Hìc & aliud quiddam videtur poſſe ſignificari.Fortaſſe enim eum tradere Iudęis conſultabant,& ob hoc reſpondit:Tempus meum nondum aduenit, hoc eſt, crucis & mortis . Quid ante tempus,vt moriar, properatis? Tempus autem veſtrum ſemper paratum eſt.) Vos etſi ſemper cum Iudęis verſemini,non interficient vos,qui ciuſdem eſtis ſententiæ:mihi autem quamprimùm M mortem machinabuntur.Itaq; vobis quidem ſemper tẽpus eſt,cùm non impendeat periculum:mihi autem tunc tempus erit,cùm ero crucifigendus,& moriturus.Et quòd hoc intelligat , ex ſequentibus perſpicuũ eſt. Non poteſt mundus odiſſe vos.) Quomodo enim qui eadem vultis & ad idem tenditis ? Me autem odit, quia reprehendo eum,quia mala ſunt opera eius.Hoc eſt tangere , & benignè reprehendere.Hinc iram vincere, & nó indignari, etiam ſi abiecti ſint,qui nobis conſulant,erudimur. Nam ſi non credentiũ, & iniquum, & à charitate abhorrens conſiliũ æquo animo tulit:quam nos cõſequemur veniã,qui terra ſumus & puluis,cùm cõſulentes iniquo animo ferimus, maximè ſi paulò abiectiores ſint,tanquã indignum arbitrantes?Cõſidera hìc quæſo , quàm benignè illatam confutat contumeliã.Dicentibus illis, Manifeſta teipſum mundo:reſpõdit,Me mundus odit.) Tantùm enim abeſt inquit,vt quæram ab hominibus gloriam, vt

non deſiſtam

A non deſiſtam eos reprehendere : & cùm ſciam & odium ex hoc mihi & mortẽ cõparari. Et vbi reprehẽdit,inquit?imò quãdo ceſſauit? Nónne dixit,
Suprà.5.g nolite putare , quia ego accuſaturus ſum vos apud
Ibidem. patrem,eſt qui accuſat vos Moſes?&,Ego cognoui
Ibidem. vos,quia dilectionẽ dei non habetis:&,Quomodo poteſtis vos credere, qui gloriã ab inuicem accipitis,& gloriã quæ à ſolo deo eſt nõ quæritis? Ex his & aliud innuitur, quòd ex libera Chriſti reprehẽſione, non ex ſolutione ſabbati Iudæorũ odium in eum oriebatur . Sed quid eos ad diem feſtũ mittit, cùm dixit: Vos aſcẽdite ad diem feſtum hunc, ego non aſcendam adhuc?) vt ea ſe dixiſſe oſtenderet non rogandi, aut adulandi gratia , ſed vt eis Iudæorum ceremonias permitteret. Sed cur aſcẽdit,cùm ſe aſcenſurum negaſſet?Non dixit ſimpliciter , Non aſcendam:ſed,adhuc, id eſt vobiſcum: quia tempus meũ nondum impletum eſt. Atqui in
B futuro paſchate crucifigendus erat. Cur ergo non aſcendit ? Etſi quia tempus non erat non aſcendit, nullo pacto erat aſcendendum.Sed non propterea aſcẽdit vt pateretur,ſed vt doceret.Cur clàm, cùm apertè poſſet in medio eorum eſſe , & iram & furorem ſedare, quod ſæpe fecit ? Noluit frequenter hoc facere,fuiſſet ſanè maius diuinitatis argumentum,ſed cum metu remanſiſſe putaretur,& incarnationem & fiduciam cõfirmauit: quòd cùm paſſionis tẽpus præuideret,id maximè eligeret,vt aſcẽderet Hieroſolymam. Aſcendite ad diem feſtum: quaſi diceret,nolim arbitremini,quòd nolentes cogere velim mecum maneatis.Ea autem particula,

Quia nondũ impletum eſt tempus meum,) ſignificantis eſt oportere adhuc & ſigna fieri,& cõciones haberi,vt per audientiam & paſſionem eius plures crederent, & diſcipuli magis confirmarentur.Hinc nos benignitatem, hinc manſuetudinem
Mat.11.d. erudiamur dilectiſſimi . Diſcite,inquit, à me, quia mitis ſum & humilis corde: & omnem moleſtiam
C abſcindamus:& ſi quis nobis inſultauerit,humiliemur:ſi quis exaſperatur,mitigemus:ſi quis mordet & lacerat,& contumelijs proſequitur,nolimus cõmoueri,ne victi noſipſos perdamus.Etenim ira fera eſt vehemẽs,& furibunda. Incantemus eam diuinę ſcripturę carminib⁹:terra & puluis es,& quid ſuperbit terra & puluis?Et impetus iræ ei⁹ caſus ei. Et vir iratus immodeſtus eſt . Nihil turpius aſpectu irati,nihil viſu grauius.Quòd ſi aſpectus,multò magis anima.Quemadmodum enim cœnum,ſi cõtrectetur grauius olet:ita & anima cùm perturbata eſt,& multis intrinſecus fluctibus agitata. Sed non poſſum,inquis,inimicorum contumelias tolerare.Qua gratia?Nam ſi verè accuſaris, etiam coràm cõpungi deberes,& gratiã ei habere . Si falſò, deride:dixit pauperem,ride:dixit mendicum,ride:
Matt.5.d. dixit degenerem vel ſtultum,iam illum defle.Nam qui dicit fratri ſuo,fatue:reus eſt gehẽnæ ignis. Iniuria ergo affectus,in mentẽ veniat , quod illi ſupplicium maneat:& non modo nulla in proximum ira fereris,ſed deplorabis vicem ei⁹. Neq; enim fe- D bribus laboranti,neq; tumido quiſquã iraſcitur,ſed his morbis affecti ſui miſericordiam & lachrymas mouent:huiuſmodi eſt irati animus,qui ſi in te ꝓſiliet,tace,& oportunam ei plagam infliges. Si cõtumeliam cõtumelia proſequeris, ignem excitabis. Sed puſilli animi arguemur inquies , ſi tacebimus, imò tuam admirabuntur ſapientiã. Quòd ſi cõtrà contumelioſè reſponderis, materiam dabis vt vera putentur,quorum argueris.Quare diues,ſi pauper appellatur,ridet?quoniã falſum id nouit. Itidem ſi nos iniurias ridebimus, magnum erit argumẽtum, quòd falſò reprehẽdamur.Adhæc quouſq; hominum iudicia formidabimus?Quouſq; communem dominũ deſpiciemus, & carni vacabimus ? Donec enim inter vos contentio eſt,& æmulatio, & ſedi- 1.Cor.3.a tiones,nónne carnales eſtis?Fiam⁹ igitur ſpiritales, & ſeuiſſimã hanc beluam freno cohibeamus.Inter iram & inſaniam nihil differt,ſed breuis quidẽ dęmon eſt,imò quàm qui dęmonio vexatur grauior. E Ille enim venia dignus eſt,iratus nulla , ſed ſupplicijs innumeris,ſponte ſua in profundum perditionis defertur,& etiam ante futuram gehennam pœnas dat. Tumultu enim quodam & æſtu intolerabili,die noctuq; varijs cogitationibus anxius iactatur. Vt igitur & præſenti ſupplicio & futuro liberemur, abiecto penitus hoc affectu omnes mãſuetudinem induamus,& modeſtiam,vt & in hac vita, & in regno cœlorum tãdem animis noſtris requiem inueniamus . Quam vtinã omnes conſequi poſſimus, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia.xlviij.ex cap.ſeptimo.

HAec cùm dixiſſet illis, ipſe manſit in Galilæa. Vt autẽ aſcenderũt fratres eius, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtũ: non manifeſtè,ſed quaſi in occulto.)Quæ ſecundũ humanã imbecillitatẽ à Chriſto facta ſunt, non tantùm in- F carnationem cõfirmant, ſed ad virtutem inſtituũt. Nam ſi omnia tanquã deus feciſſet, quid ſcire potuiſſemus in humanis rebus incidentes,quid facere nos oporteret?Vt exẽpli gratia,Si hoc in loco homicidis Iudęis obuius iram ſedaſſet,& hoc frequẽter feciſſet,nos autẽ idem non potentes,offenderemus : Vnde nobis conſtaret quid eſſet faciendum, vtrũ interimere eos,an docere oporteret? Hoc nos Chriſtus docet, cùm inquit: Hæc cùm dixiſſet Ieſus,manſit in Galilæa. Vt autẽ aſcenderunt fratres eius,tunc & ipſe aſcẽdit ad diem feſtũ, non manifeſtè,ſed quaſi in abſcondito.Hæc particula, Vt aſcenderũt fratres eius: oſtendit noluiſſe ſe cum illis aſcẽdere,& ideo manſiſſe.Neq; palàm cum eis verſatus eſt , vt volebant : ſed cùm liberè ſemper aliàs verſatus , hic quaſi in occulto aſcendit. Non dixit, occultè:ſed, quaſi in occulto . Ita enim videbatur, quẽadmodũ dixi,vt nos doceret. Præterea nó erat par,iratis illis & excandeſcentibus ſe ita exponere.

G Finitō autem festo, Iudæi quærebant ipsum, & dicebant: Vbi est ille? Bona quidem eorum opera. In die festo in cædem semper ferebantur, & festis eum diebus capere tentabant. Nam & alibi videtis, inquit, Nunquid venit ad diem festum? Et dicebāt, Vbi est ille? Ex nimio odio eum nominatim appellare non patiebātur. Diem festum maximè reuerebantur, & tāmen capere conabantur. Et murmur multū erat de eo in turba. Ego autē loci gratia, vbi miraculum fecerat, Iudæos maximè irritatos timuisse arbitror, non tam iratos transeunti, q̄ veritos ne aliud signū faceret. De eo autem vel inuiti prædicabant, & clarū reddebant. Quidam dicebant, quia bonus est: alij autē dicebāt, Non, sed seducit turbas.) Illam puto multitudinis opinionē, hanc principū & sacerdotū fuisse. Illud enim verbum, Non, sed seducit turbas: hoc indicat. Sed quomodo seducit, quæso? Nunquid præstringit aciem, vt signa facere videatur, re autē nulla sint? Verùm
H contrariū experientia deprehēditur. Nemo tamen palàm loquebatur de illo propter metum Iudæorum.) Vides vbiq; optimates quidē corrupto, turbā verò sano fuisse iudicio? non tamen fortes, vt decebat, quod maximè multitudinis est. Iam autem die festo mediante, ascendit Iesus in templū, & docebat.) Ob dilationē attentiores reddidit. Nā qui primis eum diebus quærebant, repentè præsentem alij bonum, alij malum iudicabāt, illi vt aliquid lucrarentur, hi vt cōprehenderent. Illud autem verbum, Seducit turbas: propter eius doctrinam dicebant, cùm eam non intelligerent. Illud autē, Quia bonus: propter signa. Eorum igitur iram molliens, ita instituit, vt verba sua diligēter audirent, neq; amplius indignati, aures obstruerent. Quid doceret, silentio præterijt euangelista. Quòd autem tam mirabiliter, vt eos mouerit, & vi orationis eorū mutarit sententiam, id tantùm dicit. Nam quem turba seducere dixerant, iam mirabantur quomodo literas sciret, qui non didicerit. Vides eorum plenam
I maliciæ admirationem? Non enim doctrinam admirabantur, neq; capiebant. Sed alia eos mouebat admiratio, vnde id sciret: cùm potius hinc cognoscere debuissent, nihil humani in eo esse: sed cùm nollent hoc confiteri, sed tantùm admirarētur, audi quid Christus dixerit: Mea doctrina non est mea.) Ad eorum respondet suspicionem, ad patrē id referens, vt eis silentium imponeret. Qui facit voluntatem eius, is cognoscet de doctrina, vtrū ex deo sit, an ego à meipso loquar.) ac si dicat, hāc amouete dubitationem, & iram, & inuidiā, & inane contra me odium, & nihil vos impediet, quin cognoscatis dei verè verba mea esse. Nunc hæc vobis tenebras infundunt, & rectum verumq; iudiciū corrumpunt: quæ si reijceretis, nō in hac essetis sententia. Verùm non his verbis vsus est, ne vehementius eos irritaret, sed hoc totū significauit, cùm inquit: Qui facit voluntatē eius, cognoscet de doctrina, vtrum ex deo sit, an ego à meipso loquar: hoc
K est, an alienū aliquid, & ei contrariū, dicam. A meipso autē, semper ad hoc refertur, quòd nihil præter dei voluntatē loquitur, sed quæ pater vult. Qui autem facit voluntatē eius, cognoscet de doctrina: hoc est, si quis sit amator virtutis, verborū meorū vim intelliget: si quis voluerit prophetias perscrutari, an secundū eas loquar, cognoscere poterit. Et quónam pacto sua est, & non sua? Non enim dixit, doctrina ipsa nó est mea: sed cùm sibi eā tribuisset dicendo, Doctrina mea: addidit, nó est mea. Quomodo idem eiusdem potest esse & non esse? Esse, quia à nullo doctus loquebatur: nó esse, quia patris doctrina erat. Quomodo igitur dicis: Omnia quæ Infr.17.
L sunt patris, mea sunt: & quæ mea, patris? Si quia patris doctrina est, propterea nō est tua, falsum illud est. Ideo enim tua esse debuit. At hoc verbum, Non est mea: maiorē in modū patris, & suam vnam esse doctrinā indicat: quasi dicat, nihil habet diuersum tanq̄ alterius. Quòd si persona alia sum, idē tamen & dico, & facio: vt nó existimetis aliud à patre, sed idem me & dicere & facere. Inde aliam adducit rationem, cui cōtradici non potest, humana quadam vtens cōsuetudine. Qui propriā quandam doctrinam instituere vult, nulla alia ratione se velle dicit, q̄ vt gloriā sibi cōparet. Nam si ego gloriā meam quæro, quare propriā quandam doctrinā non cōstituo? Qui à seipso loquitur:) hoc est, proprium quiddam, & separatū loquitur, idcirco loquitur, vt gloriā ipse aucupetur: sed quia mittentis gloriam quero, ideo eius doctrinā doceo. Vides causam cur nihil à semetipso facere dicat? Vt neq; gloriā, neq; principatū desiderare credatur: propterea cùm humiliter loquitur, Ego patris gloriam quæro, inquit,) vt persuadeat se gloriā nullam quærere. Sunt & aliæ causæ, ne ingenitus, ne deo cōtrarius, ne carnem nostrā non accepisse putaretur: vt auditorum imbecillitati consuleret, vt deniq; eos modestiā seruare, & minimè se iactando extollere doceret. Se
M verò efferendi vna duntaxat causa inueniri potest, naturæ præstantia. Nam si dicendo se ante Abrahā fuisse, scandalizati sunt: quídnam fecissent, si semper magna audissent? Nónne Moses dedit vobis legē, & tamen nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere?) Quam habet hoc à superioribus consequētiam? Quid cum his cōmunicat? Duo Iudæi in Iesu reprehendebant: vnum, quòd sabbatū solueret: alterum, quòd patrem deū diceret, & ei se æqualem faceret, non ipsorū suspicione, sed propria Christi sententia. Quòd autem non vt multi solent, sed eximiè & propriè patrē appellaret, inde constat. Multi sæpe deum patrem suum dixerunt, quòd ipse vnus crearit nos, quòd pater sit omnium nostrū, non tamen propterea æqualis est populus deo. Quare non fuissent scandalizati? Et quemadmodum eum dicebant ex deo non esse, & sabbatum transgredi, sæpenumero eorum respōdit suspicioni: ita si hoc illi essent suspicati, ipse autē id nō sentiret, eos falsò id opinari profectò docuisset, dixissetq;:

A dixissetq;: Quid me de eo æqualē arbitraminì? non sum. Sed se omnino æqualem professus est ex se-
Supr.5.d. quentibus. Illa enim particula, Sicut pater suscitat
Ibidem. mortuos & viuificat, sic & filiꝰ viuificat: & illa, Vt
Ibidem. omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem: &, Opera quæ ille facit, hæc & filius similiter facit. Hæc omnia æqualitatē constituunt. Et de le-
Matt.5.b. ge ait: Nolite putare quia veni soluere legem, aut prophetas. Hoc pacto malas è mentibus suspiciones notat euellere. Hìc cum patre æqualitatē con-
Infrà.10.f. firmat. Quare alibi cùm illi dicerent, quia te deum facis: minimè se purgauit, sed id esse asseuerauit in-
Matt.9.a. & Marc.2.& Ioan. 5.b. quiens: Vt autem sciatis, quòd potestatem habet filius hominis dimittendi peccata in terra, dicit paralytico: Tolle grabbatum tuum, & ambula. Illud igitur primùm intendit, vt æqualem se deo faciat: & quòd non sit contrarius, sed idē quod ille & dicat & doceat. Inde circa sabbati transgressionem
Supr.6.d. instat, dicens: Nónne Moses dedit vobis legem, &
B nemo ex vobis seruat legem? quasi dicat, sancit lex, non occîdes: vos occiditis, & me tanquā legis trāsgressorē accusatis. Quare autē dixit, nemo? Quoniam omnes quærebāt eum interimere. Ego si solui legem, inquit: hominem tamen liberaui, vos ad malum soluitis. Ego si transgredior, saluti consulo. Neq; à vobis qui in grauibus rebus legem soluitis, me accusari oportuit, vos omnino legem euertitis. Deinde etiam certat: atq; cùm multa & diu disputauerit, tunc quidem altius & secundum dignitatem suam, nunc autem humilius. Quid tandem? Noluit frequentius eos irritare. Nunc ira augebatur, & in cædem procedebat, quare remissius loquitur, & duobus his eos sedat: arguendo audaciam, cur ipsum vellent interficere: & mansuetè loquendo, ostendendo homicidas indignos esse, qui alios iudicent. Tu autem humilem Christi interrogationem, & asperum eorum responsum animaduerte. Dæmonium habes, quis te quærit interfi-
C cere?) Verbum iræ, & furoris, & impudentiæ plenum, cùm præter opinionem reprehenderentur, & ipsum se perterrere existimarent. Vt enim latrones in insidijs, ne insidiari videantur, concinunt vt incustoditum aggrediantur: ita & hoc in loco Iudæi. Ipse autem omissa reprehensione, ne impudentiores eos faceret, iterum de sabbato se excusat, à lege eos arguens. Et intuere prudentiam. Non mirum, inquit, si mihi non auditis, cùm ne legi quidem, quam à Mose latam arbitramini, audiatis. Quid ergo nouum, verbis meis non acquie-
Infrà.9.f. scitis? Cùm enim dixissent, Mosi locutus est deus, hunc autem nescimus vnde sit: ostendit, quòd illi etiam cōtumeliam inferunt, etenim legem ille dedit, & non audistis. Vnum opus feci, & omnes miramini.) Propterea vbi me excusari oporteret, etiam vitio datis. Quod enim pater fecerit, nó meminit, sed suam inducit personam. Vnum opus feci, quo innuit, si non fecisset, se legem soluisse, & multa esse magis propria quàm lex, & contra legem Mosen mandatum magis proprium accepis- D
se. Siquidem circuncisio, quàm sabbatum, magis propria est, quanuis non legis sit, sed patrum. Ego autem magis proprium feci, & melius quàm sit circuncisio. Inde legalis mandati non meminit, videlicet quòd sacerdotes sabbatum coinquinarent, vt iam dixit, sed ex maiori abundantia locutus est. Miramini autem, hoc est, perturbamini. Nam si legem firmam esse oportebat, non sanè circuncisio magis propria fuisset, neque se circuncisione maius quiddam fecisse dixit, sed significauit his verbis: Si circuncisionem accipit homo in sabbato.) Vides quo pacto tunc maximè stat lex, cùm soluitur? & sabbati solutio, legis seruatio est, vt nisi sabbatum soluatur, necessarium sit legem solui, quam ego constitui. Et non dixit, mihi irascimini, quòd circuncisione maius quiddam feci: sed rem tantùm ostendit, illíque iudicium reliquit, an magis necessaria sit totius hominis sanitas, quàm cir- E
cuncisio: vt intelligat homo nihil ad sanitatem cōferre, soluitur lex: an quòd tanto morbo liberatus sit, indignamini. Nolite iudicare secundum faciem.) Hoc est, non propterea quòd Moses apud vos maioris est authoritatis, feratis sententiam, sed à rerum natura: hoc est enim iudicium. Quare nemo accusauit Mosen, quare nemo credidit iubenti, sabbatum addito extrinsecus legi mandato solueretur? Verùm ille mandatum non sub lege, sed extrinsecus inductum propria lege firmius ducit, quod permirum est: vos autem qui non legislatores estis, præter modum legem defenditis: sed maioris quàm vos authoritatis est Moses, qui solui legem per mādatum non legitimum iubet. Illa autē particula, Totum hominem: particularem sanitatē circuncisionem afferre ostendit. Et quæ nā circuncisionis sanitas? Anima, inquit, hominis sine circū-
cisione peribit. Ego autem non ex parte, sed totum corruptū sanitati restitui. Nolite igitur secundū fa- F
ciem iudicare. Hoc autem non illius seculi hominibus tantùm dictū est, sed & nobis, vt nullo pacto iustitiam oppugnemꝰ, sed totis viribus eam defendere cōtēdamus. Nullus sit nobis respectus, an pauper quis sit, an diues. Rem ipsam inuestigemus. Nō Exo.23.a.
misereberis, inquit, pauperis in iudicio: hoc est, noli flecti, noli moueri inquit, si pauperē iniustū iudicaturus es, cui si non est ignoscendū, longè minus diuiti. Hāc ego non ad iudices tāntùm, sed ad oēs homines orationem habeo, ne quis iustitiam trāsgrediatur, sed integram seruet. Diligit enim iustitiam
domin⁹. Qui autem diligit iniustitiam, odit animā Psal.10.b.
suā. Nolimus, quæso, odio habere animas nostras, nolimus diligere iniustitiā: cui quātulum lucri est? parum, imò nihil: nam paulopòst malè peribimus, vel potiꝰ in hac vita minimè iniustitia nostra fruimur. Nónne si malè nobis cōscij sumus, omnes deliciæ pœna sunt, & suppliciū? Amplectamur ergo iustitiam, cuius legem nullo pacto trāsgrediamur. Quē enim ex præsēti vita fructū reportabimꝰ, nisi

hinc virtute

G hinc virtute præditi migrauerim⁹?Quid illic amicitiæ,quid neceſſitudines, quid clarorum virorum gratia nobis proderit? Et quid ego cuiuſpiam gratiam memoro?ſi Noë, ſi Iob, ſi Daniel nobis pater eſſet,nihil conferrent, ſi proprijs meritis vacui reperiemur:ſed ſola animæ virtute opus eſt, ipſa nos ſaluos facere, & ſempiterno igni liberare ſola poterit,ipſa nos ad cœlorum regnũ trãſmittet.Quod vt omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia.xlix.ex cap.ſeptimo.

IDicebant ergo quidam ex Hieroſolymitanis:Nónne hic eſt quem queruntinterficere?Et ecce palàm loquitur,& nihil ei dicunt.Nũquid verè cognouerũt principes, quia hic eſt verè Chriſtus? ſed hunc ſcimus vnde ſit.) Nihil in diuinis ſcripturis temerè poſitũ eſt, quippe quæ ſpiritu ſancto prolatæ ſunt. Quam ob rem omnia H diligenter inueſtigemus : etenim ex vna particula, totam poſſumus inuenire ſententiam,quę nobis in præſentia proponitur . Multi enim ex Hieroſolymitanis dicebant: Nónne hic eſt quem quærũt interficere?& ecce palàm loquitur,& nihil ei dicunt. Cur ex Hieroſolymitanis dixit? Vt oſtẽderet euãgeliſta,quòd qui multa & magna videbãt miracula,hi miſerabiliores erãt. Qui maximum diuinitatis ſignum acceperãt, perditorum principũ iudicium ſequebantur : nónne maximum fuit inſaniẽtium homicidarum,& inſidiantium, & quærentiũ ſe interimere, & iam comprehẽdentium furorem ſedare? Quis hoc feciſſet? Quis tantam tam facilè extinxiſſet inſaniam? Tamen poſt tot ſigna ſtultitiam eorum,atq; inſaniam intuere. Nónne hic eſt quem quærunt interficere?Vide quo pacto ſeipſos accuſant.Querũt interficere,& nihil ei dicũt.Ecce palàm loquitur. Quæ loquendi libertas magis eos I irritabat,ſed nihil faciebant.Nunquid verè cognouerunt principes,quia hic eſt verè Chriſtus? Vobis autem quid videtur?quam de eo fertis ſententiam? Contrariam inquit, propterea dicebant: Sed hunc ſcimus vnde ſit.O malitiam,ô pertinaciam,nõ ſequuntur principum ſentẽtiam, ſed aliam corruptã afferũt propriæ ſtultitiæ conſentaneã.Scimus hũc, inquit, vnde ſit.Atqui principes veſtri interrogati, Hic infr.f dicebant in Bethlehem naſciturum.Et iterũ quidã Infrà.9.f. alij: Nos ſcimus quòd Moſi locutus eſt deus, hunc autem neſcimus vnde ſit.Scimus vnde eſt,& neſcimus inquiũt: verba profectò ebrioſorum:& iterũ, Micheę.5. Nunquid ex Bethlehem caſtello?Ecce inſanorum & infrà.f. ſententia. Scimus & neſcimus. A Bethlehem venit Chriſtus. Et cùm veniet Chriſtus , nemo nouit.Quid hoc magis contrarium? Id enim tantùm ſibi perſuaſerant, ne crederent. Quid ergo ad hoc Chriſtus? Et me ſcitis,& vnde ſũ ſcitis:& à meipſo non veni,ſed eſt verus qui miſit me,quem vos Infr.14.a. neſcitis.) Et alio in loco: Si me ſciretis , & patrem meum ſciretis. Quomodo ergo dicit,à Iudæis ſciri vnde ſit:& iterum:neq; ſe,neq; patrem ab ijſdem K ſciri?num contraria loquitur? Abſit, ſed valde ſibi conſtat,alteram autem dicit ſententiam, dicendo: Neſcitis,quemadmodum cùm dicit:Filij Heli, filij 2.Reg.2.c Belial neſciẽtes dominum:& iterum, Iſraël autem Eſaiæ.1.a. me non cognouit.Et Paulus: Confitentur ſe noſſe ad Tit.1.d deum, factis autem negant.Stat igitur,vt qui ſciat, neſciat.Inquit ergo,Si me ſcitis,ſcitis quia dei filius ſum.Illa autem particula,Vnde ſum:locũ non denotat, vt ex ſequentibus conſtat. Et à meipſo non veni, ſed verus eſt qui miſit me, quem vos neſcitis. Ex quo notat operum inſcitiam, ſicut & Paul⁹ inquit:Confitentur ſe noſſe deum, factis autẽ negãt. Neq; enim inſcitię peccatum erat,ſed praui animi, qui cùm ſcirent,ſcire nollent.Sed quæ nã hæc cõſequentia? Quomodo enim reprehendẽdo eorum dicta confirmat?Nam cùm illi dicerent, Hunc aũt autem ſcimus vnde eſt:addidit, Et me ſcitis. Quid enim dixerunt illi? quòd neſcirent? Minimè, ſed ſe quoq; ſcire profitebantur,verùm ea ſentẽtia, quòd L ſolùm è terra eſſet,& fabri filius:ipſe autẽ in cœlũ Matt.13.g eos erexit,inquiens: Scitis vnde ſum,hoc eſt,nõ ex hoc mundo, vt ſuſpicamini, ſed vnde ille qui miſit me.Dicendo autem,A meipſo non veni: ſignificat eos ſciſſe à patre miſſum, licèt non confiterentur. Dupliciter ergo eos reprehendit. Et primùm quidem quæ ſecretè loquebantur in medium adducit, apertè eos confundens.Deinde etiam mentem eorum aperit:quaſi dicat,Non ſum vilis,non ſum abiect⁹,ſed verus eſt qui miſit me,quem vos neſcitis: hoc eſt,ſi verus eſt,in veritate miſit.Si verus eſt qui miſit,verum eſſe & qui mittitur,non eſt ambigendum.Præterea & proprijs eos conuincit rationib⁹. Cùm enim dicerent, Chriſtus cùm venerit, nemo ſcit vnde ſit:hinc oſtẽdit ſe eſſe Chriſtum. Etenim illi hanc particulam, Nemo ſcit:ad diſtantiam localis cuiuſdam definitionis dicebant.Vnde ſe Chriſtũ eſſe,& à patre veniſſe profitetur, & ſemper ſibi M duntaxat patris cognitionem eſſe teſtatur, dicens: Non quòd patrẽ quis vidit,niſi qui eſt à patre,quibus verbis irritati ſunt. Dicẽdo enim,Neſcitis eum & ſcitis,ſcire diſſimulatis: non immeritò eos tãgebat & irritabat. Quærebant ergo eũ apprehẽdere, & nemo miſit in illũ manũ, quia nondũ venerat hora eius.) Vidésne eos inuiſibiliter detẽtos, & furorem eorũ cohibitum? Cur autẽ non apertè dixit,ſed tãtùm,Nondũ venerat hora eius?Humilius loqui voluit, vt homo crederetur. Cùm enim frequenter ſublimia de ſe loquatur,hac gratia hæc nónunquã interſerit.Cùm autẽ dicit,Ab ipſo ſum: non vt ꝓpheta, ſed vt qui eum viderit, & cum eo fuerit,loquitur. Noui eũ,inquit, quia ab ipſo ſum. Vides quo pacto vndiq; id dictũ cõfirmat?A meipſo non veni:& illud, Qui miſit me,verus eſt. Id contendens,ne deo alienus putaretur.Et conſidera quãtùm in hac verborum humilitate exiſtat vtilitatis.Poſt hæc multi,inquit, dicebant: Chriſtus cùm venerit, nũquid plura ſigna faciet, q̃ quæ hic facit?)

A facit?)Quę nã ſigna?Atqui tria tantùm ab euãgeliſta memorantur,vini,paralytici,& filij reguli. Ex quo cõſtat,quod ſæpe aliàs dixi,multa prætermiſſa ab euangeliſtis, & principum maledicta plurib⁹ verbis enarrata. Quærebant ergo eum apprehendere & interimere:Quidam videlicet,nó multitudo,quæ non affectabat principatum,neq; capiebatur inuidia,ſed ſacerdotes.Multitudinis ea erãt verba,Chriſtus cùm venerit, nunquid plura ſigna faciet?Veruntamen non firma eorum fides,ſed qualis abiectæ ſolet eſſe multitudinis. Illa enim particula, Cùm venerit: non multum credentium erat quòd eſſet Chriſtus:aut ergo hac ſententia,aut per conceſſionem dictum eſt à turba, ac ſi conantibus principibus ſemper perſuadere eum non eſſe Chriſtum,ipſa diceret:Eſto non ſit Chriſtus,at cùm venerit,num melior erit? Nam vt frequẽter dico,qui craſſiori ſunt ingenio, nó doctrina & oratione,ſed B ſignis alliciuntur. Audierunt ergo Phariſęi turbam murmurantem,& miſerunt miniſtros,vt apprehenderent eum.) Vides quòd ſabbati ſolutionẽ cauſabantur?ſed quod maximè eos angeret,hoc erat.Nunc enim nihil habebãt quod accuſarẽt neq; re,neq; verbis,propter turbã, tamen eũ apprehendere voluerunt. Ipſi autem propter periculum nó ſunt auſi, ſed miſerunt miniſtros. O violentiam, ô ſtultitiam, vel inſaniã potius. Cùm ſæpe conati eũ apprehendere non potuerint, miniſtris mãdarunt. Supt.5.a. Atqui multa apud piſcinã locutus eſt,& nihil tale moliti ſunt.Quæſiuerunt quidẽ,non tamen tentarunt:nũc non amplius perpetiuntur, cùm turba eũ eſſet conſecutura. Quid ergo Chriſtus? Adhuc modicũ tempus vobiſcũ ſum.) Cùm poſſet & flectere,& perterrere audientes,quãtauis loquitur humilitate:quaſi dicat,Quid me interficere quæritis? quid me perſequimi?Modicum expectate, & non quærẽtibus vobis me vobis capiendũ exponã. Inde ne quis cõmunẽ mortẽ arbitraretur, cùm dixiſſet, C Adhuc modicũ tempus vobiſcũ ſum, ita enim arbitrabãtur:vt hanc tolleret opinionem,quia nemo poſt finem prohibet: ſubdit, Et vbi ſum ego,vos non poteſtis venire.) Nã ſi permanſurus fuiſſet in morte,ire ſanè potuiſſent,eó nanq; omnes proficiſcimur.Simplicior autẽ multitudo his verbis mouebatur,audacior timebat,ſtudioſior feſtinabat ad audiendũ,ac ſi breue ſibi tempus relinqueretur ad eius doctrinã percipiendam.Et non dixit,hìc ſum: ſed,vobiſcũ:hoc eſt,quãuis me perſequamini,quãuis exagitetis,non ceſſabo tamen quin vos ædificẽ, & quæ ſaluti vobis ſunt prædicem,& admoneam.

Et vado ad eũ qui miſit me.) Hæc particula ſufficiẽs erat,quæ terrorẽ incuteret, & ſolicitudinem. Quòd enim ſe indigerent,oſtendit. Quęretis enim me,inquit,) non ſolùm obliuioni non mãdabis,ſed quæretis me, & nó inuenietis.)Et vbi nã Luc.23.d. quæſierunt eũ Iudæi? Dicit Lucas,quòd plangebãt mulieres ſuper eo,ita & alios multos credibile eſt, & ſtatim captis Hieroſolymis, Chriſti & miracu-

lorum eius meminiſſe,& eũ deſiderãſſe debuerunt. D Hęc autẽ ait Ieſus,vt eos alliceret.Quòd enim modicũ tempus relinqueretur,& poſt abitum ſuũ deſideraretur:neq; enim potuerit amplius inueniri,ſatis eos allicere debuiſſet.Nã ſi non erat futurum vt deſideraretur,nihil perſuaſione dignum dixiſſet: ſi verò deſiderandus erat, & tamẽ potuiſſet inueniri, non multùm eos mouiſſet.At ſi diuti⁹ cum his pmanſurus fuiſſet, hoc etiã eos negligentiores reddidiſſet:his autem verbis plurimùm eos excitat, & perterret.Hæc autẽ particula,Vado ad eũ qui miſit me:nihil ſibi detrimẽti eorum inſidias allaturas, & ſpõte ſua ſe paſſionem ſubiturũ ſignificat. Duo ergo prædixit, & ſe paulopòſt abiturũ, & illos ad ipſum non venturos,quod non fuit humanitatis vt finem ſuum prædiceret.Quare Dauid:Notũ mihi Pſal.38.a. fac,inquit, finem meũ, & numerũ dierũ meorum quis eſt,vt ſciam quid deſit mihi : & ꝓfectò nemo hoc nouit.Ex vno autem & alterum confirmatur. E Ego autem hæc verba ad miniſtros dicta arbitror, vt eos maximè alliceret, oſtẽdendo ſe aduent⁹ eorũ cauſam intelligere:quaſi diceret,Expectate paululum, & abibo. Dicebãt ergo Iudæi ad ſemetipſos,Quó hic iturus eſt?)Atqui illi deſiderabãt,& totis viribus nitebantur,vt abiret,ne eum viderent. Quamobrem nó erat eis quærendũ, quó eſſet iturus, ſed præferenda lætitia, & rogandum quando abiret.Verùm mouentur his verbis, & ſecum ſtultè ſuſpicantur,quó abiturus ſit. Nunquid in diſperſionem gentium?)Hoc eſt,quod Iudæi diſperſionẽ gentes appellabãt,quia vbiq; diſperſæ eſſent, & promiſcuò inuicem miſcerentur: quam ignominiam ipſi poſtmodũ ſubierunt,ipſi nanq; facti ſunt diſperſio.Antiquitus enim Iudæorum natio in ſola Palæſtina, & nuſquam alibi inueniebatur. Propterea diſperſionem Gentiles vocabant eis exprobrando, ſe iactando. Quòd autem dicit,Quó ego vado,vos non poteſtis venire: illis omnes tunc cõmixti erant,& vbique terrarum erant Iudæi. Non F ergo ſi Gentes ſignificaret,diceret: Quó vado,vos non poteſtis venire.Nam illis dicentibus,Nunquid in diſperſionem Gentium iturus eſt? non vt offenderet, ſed doceret,his vſus eſt verbis,quibus ſedata ira crediderunt,neque enim aliter quæſiſſent inuicem, quid diceret. Verùm hæc illis dicta ſunt, ſed timendum ne in nobis quoque ea verba locum habeant, quòd vbi eſt, venire non poſſumus . Siquidem vita noſtra ſcelerum plena eſt . De diſcipulis enim ait: Volo vt vbi ego ſum, & illi ſint mecum. Infr.17.d. De nobis contrà timeo, ne dicatur, Vbi ego ſum, vos non poteſtis venire . Quomodo enim poterimus , cùm contraria quàm præcipiantur , operemur? Etenim inter ſeculi homines, ſi quis militum præter regis voluntatem facit, ad regem non admittitur,ſed munere & dignitate exautoratus,vltimo afficitur ſupplicio. Itidẽ & nos cùm cupiditati ſeruimus, cùm rapimus,cùm vim inferim⁹,cùm verberamus,cùm non facimus eleemoſynam,illuc

nullo

G nullo pacto admittemur: sed id nobis, quod & vir-
Mat.25.a ginibus accidit, quibus ad sponsum ingredi non licuit: sed extinctis lampadibus, hoc est, gratia deficiente abierunt. Etenim ignem illum quem spiritus gratia statim accipimus, modò velimus, augebim⁹: sin minus, extinguetur, quo extincto solæ tenebræ animas nostras occupabũt. Vt enim ardente lampade, lux vndiq; diffunditur: ita extincta occupant
1.Thessal. 5.d. tenebræ. Ideo inquit: Nolite spiritum extinguere. Extinguitur enim cùm oleũ deficit, cùm vehemẽtior quædam vis venti perflat, cùm comprehenditur, & arctim cogitur. Sic enim ignis extinguitur. Comprehenditur nanq; à curis secularibus, extinguitur malis cupiditatibus. Nihil præterea ita eum extinguit, vt inhumanitas, rapina, crudelitas. Quãdo enim olei defectui, aquam etiã frigidam superaddimus, hoc est, cupiditatem, iniustorum animas perdentem: quomodo iterum poterit accẽdi? Cùm ergo hinc migrabim⁹, & cinerem & puluerem re-
H feremus, atque etiam fumum densiorem, qui nos accusabit, quòd lampades extinxerimus. Vbi enim fumus est, necessariò illic ignis est extinct⁹: sed absit, vt hanc quispiam vocem audiat, Nescio vos. Audiemus enim, si viso paupere, itidem ac si nõ videremus afficimur: si esurientem Christum ignorabimus, ignorabit & ipse nos, cùm misericordia indigebimus: & meritò quidẽ. Qui enim miserum negligit, qui non opitulatur indigenti: quo vultu aliena postulabit? Quam ob rem curemus quæso, admitamur ne decidamus à misericordia, sed impleamus lampadas, ad sponsum in thalamum ingrediamur: ad quem vtinam omnes admittamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quẽ & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.l.ex cap.septimo.

I IN nouissimo autem die magno festiuitatis, stabat Iesus & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me & bibat, &c.) Qui ad diuinam accedunt prædicationem & fidei vacant, sitientium eos desiderium præ se ferre oportet: ita enim quã audient doctrinã, poterunt fideliter continere. Etenim qui sitiunt, poculum quam cupidissimè hauriũt, & ita recreantur: itidem & qui diuinos sermones audiunt, si sitientes acceperint, nunquam fatigabuntur, quoad totum biberint. Quòd
Matt.5.a. enim semp esurire & sitire oporteat: Beati, inquit, qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Et hoc in loco: Si q̃s sitit, veniat ad me & bibat: Hoc est, nemini vim facio, neminem traho: sed si quis libens, & promptus accedit, si quis ardet desiderio, hunc ego aduoco. Sed quánam gratia euangelista nouissimum diem magnum festiuitatis fuisse admonuit? Etenim primus & vltimus magnus erat, medij autem potius in delicijs consumebantur. Cur igitur in nouissimo? quia omnes conueniebant, non ita in primo, & causam dixit fratribus: sed neque secundò, neq; tertiò quicquam tale locutus est, ne irrita verba ca-

derent cùm delicijs vacaturi essent. Nouissimò au- K
tem quoniam domum erant redituri, præbet eis ad salutem viatica: Et clamabat, hoc est, fidenter loquebatur, & hoc propter magnam turbam. Et vt de spiritali potu loqui se ostẽderet, addidit: Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de vẽtre eius fluent aquæ viuæ.) Ventrem cor dicit: vt alio in loco, Et legem tuam in medio ventris mei. Et Psal.39.b.
vbi nam dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuę? Nusquam. Quomodo igitur hic textus intelligitur? Hoc in loco ita distinguendũ est, vt hæc particula, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, Christi sententia sit. Cùm enim multi dicerent, Hic est Christus: Christus quando venerit, nunquid plura signa faciet? rectam habendam cognitionem, neque ita signis, vt scripturis, credendũ asserit. Nam multi cùm miracula facientem viderent, Christum tamen non arbitrabantur. Debebant nanque dicere Christum à semine Dauid venire, vt frequenter dicebãt: quare vult innuere eo- L
rum se non fugere assertionem. Ideóque ad scripturas iterum relegat. Superius enim dixerat, Scru Suprà.5.f.
tamini scripturas: & iterum: Scriptum est in pro- Supr.6.c. & Esa.54
phetis, Et erunt omnes docibiles dei: &, Moses vos d.& Hie-
accusat. Et hoc in loco sicut dicit scriptura, Flumi- rem.31.f.
na de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vt abundan- Supr.5.g.
tiam & copiam gratiæ significet: vt & alibi, Fons Sup.4.b.
aquæ salientis in vitam æternam: Hoc est, multam gratiam consequentur. Alibi vitam æternam, hic aquam viuam dicit, hoc est, semper operantem. Spiritus enim gratia, cùm menti illapsa est, eamq; irrigarit, omni fonte vberius scaturit, nũquam deficit, nunquam vacuatur, nunquam stat. Simul autem & indeficientem copiam & incredibilem operationem, & fontem & fluuios appellauit, & nõ vnum, sed innumeros. Et illic, saliẽtis, pro, inundãtis, positũ est: quod facilè quiuis deprehendere po- M
terit, si Stephani sapientiam, Petri linguam, Pauli vim considerauerit. Quo pacto nihil eos extulit, nihil deiecit, non populorum furor, non tyrannorum persecutiones, non dæmonum insidiæ, non quotidianæ mortes: sed more fluminis, vehementi lapsu delati, omnia trahentes euaserunt. Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Nondum enim erat spiritus datus.) Quomodo ergo prophetæ prophetarunt, & innumera operati sunt miracula? Apostoli enim nõ spiritu, sed eius virtute eijciebãt, vt ipse. Si ego in Be- Mat.12.b.
elzebub eijcio dæmonia, filij vestri in quo eijciunt? Hoc autem dicebat, vt non omnes spiritu ante crucem, sed ipsius virtute eiecisse ostenderet. Sed cùm
dimissurus eos esset, tunc dixit: Accipite spiritum Iuſr.20.f.
sanctum. & iterum: Venit super eos spiritus sanct⁹, & tunc signa fecerunt. Cùm autem misit, non dixit, Dedit ei spiritũ sanctũ: sed, dedit eis potestatẽ, Mat.10.a
dicens: Leprosos mũdate, dęmonia eijcite, mortuos
suscitate: gratis accepistis, gratis date. Prophetis autem ab omnibus cõfessum est, spiritũ sanctum datum. Verùm

A tum. Verùm ipsa gratia cõtracta & separata erat,
Matt.23. & à terra discesserat, ex quo dictum est: Relinque-
d.& Luc. tur domus vestra deserta, & ante illam diem iam
9.g. deficere cœperant. Siquidem nõ amplius apud eos propheta erat, neque gratia eorum sacra tuebatur. Cùm igitur spiritus sanct⁹ cohibitus esset, tum iam diffundi largiter debuit, quod pòst crucem cœpit exordium, non tantùm vt largius, sed vt maiorib⁹ gratijs abundaret: etenim mirabilius donum erat,
Luc.9.g. vt cùm dicit: Nescitis cuius spiritus estis, & iterum:
Rom.8.c. Non enim accepistis spiritum seruitutis, sed adoptionis. Nam & antiquitus spiritum habebant, sed alijs nõ largiebantur, apostoli autẽ innumeros implebant. Cùm autem hanc essent accepturi gratiã nondum datam: ideo de hac inquit euangelista:

Nondũ enim erat spiritus datus, quia Iesus nõdũ erat glorificatus,) hoc est crucifixus. Cùm enim
B inimici & peccatores & diuino munere priuati, & odio digni essemus, gratia autem reconciliationis esset indicium: cùmq; munus non inimicis, non hostibus, non odio habitis, sed amicis & familiaribus detur: oportuit primùm pro nobis sacrificiũ offerri, & carnis inimicitias dissolui, & deo amicos fieri, & inde munus accipere. Nam si hoc in promissione Abrahæ factũ est, multò magis in gratia: quod
Rom.4.c significans Paulus inquit: Si enim qui ex lege sunt, hęredes sunt, exinanita est fides. Lex enim irã operatur: hoc est, promisit deus Abrahæ & semini ei⁹ daturum terram, & nepotes eius promissione indigni reperti sunt, & proprijs laboribus placere non potuerunt. Propterea accessit fides, res facilis, quæ gratiam adduceret, neq; incassum caderent ꝓmissiones. Ideo ex fide dicit, vt secundũ gratiam firma esset promissio: secundũ gratiam autem, quoniam labore suo non poterant. Sed quánam gratia, cùm inquit secũdum scripturas, non adducit earũ testimonium? Quoniam corruptæ erant sententiæ.

Alij enim dicebant, Hic est verè propheta: alij
C dicebãt, Seducit turbã. quidam, Nũquid ex Galilęa venit Christ⁹? Nónne scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethlehem castello? Et varia erat sententia, vtpote in turba. Neq; enim diligẽter verbis eius attendebãt, neq; vt discerẽt, propterea nihil eis Christus respondit, quanuis dicerent, Nunquid ex Galilęa Christus venit? At Nathanaël cõtume-
Supr.7.g. liosius dicentem, A Nazareth potest aliquid boni esse? laudauit, tãquam verum Israẽlitam. Siquidem hi, qui ad Nicodemum dixerant: Scrutare, & vide quòd ex Galilæa nõ surrexit propheta: non discẽdi gratia quærebant, sed vt Christi gloriam penit⁹ euerterent: ille autem desiderio tantùm veritatis, & diligenti veterum scripturarũ scientia. Quare hoc in loco nihil eis aperit, nihil exponit. Qui enim sibijpsis contraria loquebantur, & nunc neminem vnde veniret scire, nunc ex Bethlehem esse asserebant, constat etiam si didicissent contradicturos. Esto enim locum ignorarẽt, quòd ex Bethlehem, quoniã esset educatus in Nazareth, non tamen ꝓ-

pterea excusabantur. Nónne enim illic natus est? D
Nunquid & genus ignorabant, quòd ex domo & patria Dauid? Quomodo ergo dicebant, Nunquid ex semine Dauid venit Christus? Sed hoc illo modo abscondere volebant, & versutè omnia loquebantur. Sed qua gratia Christũ non interrogarunt, dicentes: Cùm alia quidẽ omnia in te admiremur, iubes autem tibi secundum scripturas credi, Dic nobis quomodo? Scripturæ enim dicunt ex Bethlehem Christum vẽturum, tu autem ex Galilæa venisti. Verùm nullis huiusmodi verbis vsi sunt, sed omnia peruersè loquuntur. Quòd enim nollent quicquã discere, statim significat euangelista: quòd quidam ex ipsis volebant eum apprehendere, sed nemo misit super illum manus. Nã etsi nihil aliud, hoc saltem eos compungere debuisset: verùm non
Psal.34.c. sunt compuncti, vt inquit propheta: dissipati sunt, & non sunt compũcti. Eiusmodi enim malitia est, E
nulli vult credere: ad vnum tãtùm respicit, vt eum
Psal.26.d cui insidiatur, perdat. Sed quid dicit scriptura? Qui fodit foueam proximo, in eã incidit. quod vsu tunc venit. Ipsi enim volebant Christum interimere, vt prædicationem tollerent, sed contrà euenit. Siquidem prędicatio Christi gratia floruit, illorum verò doctrina extincta perijt: patriam, libertatem, & licentiam, & cultum veterem perdiderunt, & omni priuati sunt fœlicitate, in seruitutem & captiuitatẽ adducti. Quibus admoniti, nulli insidias tendamus, scięres quòd in nosipsos ensem acuimus, & maiorem nobis plagam infligimus. Sed ægrè tulit quispiam se offendi, & vult vlcisci: noli quæso, non vlciscendo enim, vlcisci poteris: vlciscendo verò, non
Deut.32.f. vlciscens. Nec quæ dico nugas arbitrare, sed veritatem. Quomodo? quoniam qui nõ vlciscitur, deo relinquit vltionẽ: qui vlciscitur, minimè. Mihi enim, inquit, vindictam, & ego retribuam, dicit domin⁹. Nam si serui nostri rixantes inuicem, nulla nostri ratione habita, ipsi ad vindictam vertuntur: etsi sę- F
pius postmodum nos rogent, non solùm non eos vlciscimur, sed indignamur, scelestos & flagitiosos appellamus, & nobis id cognoscẽdum relinqui oportuisse dicimus. Cùm enim tibi vltionem præsumpsisti, nihil amplius in illum indignatur dominus: hoc longè magis deus dicet, qui nos admonet, vt sibi omnia permittamus. Quid enim nõ absurdum sit, vt qui à seruis & pueris nostris tantã modestiam, tantam obedientiã exigimus, eandem domino nostro non exhibeam⁹? Hoc autẽ dico, quoniam tam promptè inuicem vlcisci contendimus: sed verè philosophantem hoc facere non oportet, sed ignoscere & dimittere quod in nos peccatur, etiam si illud non esset magnũ præmium, veniã ꝓ eo accipere. Sed dic quæso, si peccantẽ reprehẽdis, cur ipse peccas? cur eadẽ admittis? Iniuriã tibi intulit, noli contrà inferre: perterruit, noli perterrere, cùm nullã inde assequaris vtilitatẽ: mœrore te affecit, noli vicem reddere: nã illi similis efficeris, & tu nihil lucraris: sed si mansuetè perfers, fortè ipsum

corriges:

G corriges:ita enim pudorem incuties,ita iram ſedabis.Nemo malo malum ſanat,ſed bono malũ.Hæc apud Gentes nonnulli philoſophãtur:qui cùm erroris ſtultitia tantã præ ſe ferant ſapientiam,pudet nos,vt inferiores deprehẽdamur.Multi iniuria affecti,æquo animo tulerunt.Multi falſò accuſati,in vltionem non proruperunt. Inſidiatores beneficijs proſecuti ſunt.Nó parũ verẽdum eſt,ne apud illos, qui vita nobis præſtantiores ſunt,inueniantur,néve nos maiori cruciatui obnoxios faciant.Nam ſi qui participes ſumus ſpiritus,qui dei regnum expectamus,qui cœleſtium cognitionem habemus,qui nõ formidam⁹ gehennã, qui angeli fieri iubemur,qui diuinis fruimur myſterijs,ne ea quidẽ qua illi virtute pollemus:quid nobis ſperandũ eſt? Quòd ſi Iu-
Matt.5.c. dæi nobis ſuperandi ſunt: Niſi,inquit, abundauerit iuſtitia veſtra plus quàm ſcribarum & Phariſęorũ, nó intrabitis in regnum cœlorũ, longè magis Gẽtiles:ſi Phariſæi,magis infideles.Si non ſuperantib⁹
H nobis illorum vitã,cœlorũ regna clauduntur:quomodo ea conſequemur,ſi Gentilibus peiores inueniemur?Abijciamus ergo dilectiſſimi, omne odiũ, iram,indignationem. Eadem dicere mihi quidẽ nó moleſtum,vobis autem tutum. Etenim medici eadem ſæpe medicina vtuntur: & nos eadem veſtris auribus inſtillare, in memoriam reducere,docere, hortari nõ ceſſamus.Etenim in magna ſecularium rerũ turba,horũ obliuiſcimur.Quare ne incaſſum hìc colligamus opere confirmentur, vt futura bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ,& cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorũ,Amen.

Homilia.lj.ex cap.ſeptimo.

VEnerunt ergo miniſtri ad põtifices & Phariſæos, & dixerunt eis illi: Quare non adduxiſtis eum?Reſponderunt miniſtri:Nũquam ſic locut⁹ eſt homo,ſicut hic loquitur.)
I Nihil veritate clarius,nihil ſimplici⁹, niſi maligni eſſe velimus: Quemadmodũ nihil malignis obſcurius, nihil verſutius . Ecce vt Phariſæi & ſcribæ, qui ſapientia præſtare videbãtur, qui cũ Chriſto ſemper verſabantur,vt ei inſidiarẽtur, licèt miracula viderint,& ſcripturas legerint: non modò nihil vtilitatis,ſed damni plurimùm acceperunt:miniſtri autẽ, etſi nullã eiuſmodi materiam haberent,vno tãtùm ſermone perſuaſi ſunt:& qui ad Chriſtũ capiendũ ierant,eius admiratione capti redierunt.Neq; eorũ tantùm ſapientia admiranda eſt, quòd ſignis non eguerunt,ſed quòd ſola doctrina crediderunt. Nó enim dixerunt, neminem vnquam ita miracula feciſſe:ſed,neminem vnquam ſic locutum.Nec ſapientia tantùm,ſed & audientia admirãda.Siquidem his qui ſe miſerant,ita loquuntur,Phariſæis videlicet,qui omnia faciebant & conabantur,vt caperetur. Venerũt,inquit,miniſtri ad pontifices & Phariſæos, & dixerunt eis illi : Quare non adduxiſtis eum?Quòd autẽ venerint, longè magis fuit quàm ſi apud Chriſtum remanſiſſent. Sic enim liberati fuiſſent eorum moleſtia, nunc præcones fiunt ſa- K
pientiæ Chriſti,& maiorem præ ſe ferunt animũ: neque excuſant ſe propter turbam non potuiſſe, quæ eum tanquã prophetam ſequuntur:ſed,Nunquam ſic locutus eſt homo : potuiſſent ſanè ita ſe excuſare,ſed animi oſtendunt rectitudinem. Neq; tantùm ſe illum admirari,quàm qui ſe miſerant ad eum ligandum, quem audire debuiſſent, accuſare viſi ſunt. Atqui breuem Chriſti audierunt orationem.Tanti enim veritas eſt, vt incorrupto animo longis ſermonibus minimè opus ſit. Quid ad hoc Phariſæi? Cùm compungi & mutare ſententiam oportuiſſet, contrà faciunt, inuicem eos accuſant, dicentes: Nunquid & vos ſeducti eſtis?)Adhuc eis blandiuntur, neque in eos grauius inuehuntur, veriti ne tandem diſcederent:tantùm indignationẽ præ ſe,& leuitatem ferunt. Sed interrogandũ erat, quid admiratione dignum loqueretur:quod cauerunt, quippe qui ſine dubio ſe captum iri intelligebant.Perquàm ſtulta autem coniectura dicunt: L

Nunquid aliquis ex principibus credidit in eũ?) Ita Chriſtum accuſatis, & non incredulos. Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti ſunt.) Hoc enim magis vos accuſat,quòd turba credidit, vos verò minimè. Etenim illi cognoſcentiũ legem opera faciebãt.Quomodo ergo, nónne maledicti, qui non ſeruabant legem, & non illi qui legem ſeruabant?Oportebat autem nó ab incredulis quæ nõ credebantur,accuſare.Neque enim rectus hic modus.Nam & vos non credidiſtis deo, vt Paulus inquit: Quid enim ſi non crediderunt quidam? Nũ- Roma.j.a
quid incredulitas eorũ fidem dei euacuabit?Abſit, etenim prophetæ ſemper eos accuſant,dicẽtes:Au Eſaiæ.i.c.
dite principes Sodomorum: &, Principes tui non Thre.4.b
credunt.& iterum: Non veſtrum eſt noſſe iudiciũ? Mich.j.a.
Et vbiq; vehementius accuſantur. Et quid,Chriſtũ propterea quiſpiam accuſaret?Abſit:illorum enim M
hoc crimen. Quod autẽ aliud eſſe poſſet argumẽtum,quòd legem non cognoſcitis, quàm quòd nó creditis?Cùm enim dixiſſent,quòd nemo principũ credebat in eum,ſed qui legem ignorabant:meritò eos arguit. Nicodemus inquies:Nunquid lex noſtra iudicat hominem, niſi audierit ab ipſo prius?) Oſtendit autem eos neque ſcire legem, neque ſeruare.Nam ſi lex iubet neminem interfici, niſi prius audiatur: ipſi autem ante auditam cauſam iudicabant,certè legis tranſgreſſores erant. Et cùm dixiſſent neminem principũ credidiſſe in eum, ideo innuit euangeliſta eum è principũ numero fuiſſe, oſtendẽs etiã ex principibus credidiſſe. Nondũ aũt palàm facere audebant, erant tamẽ Chriſto familiares. Vide autẽ quàm parcè arguit.Nó dixit,Vos autẽ vultis eũ interficere,& temerè hominẽ vt errantem accuſatis:ſed benignius, vt nimium eorum temerariũ impetum, crudelemq; ſedaret. Quã ob rem ad legem ſuam vertit orationẽ,dicens: Niſi audierit diligẽter,& cognouerit quid faciat?)Quare nõ ſolus & nudus requiritur auditus,ſed diligẽs: quod hac

A quod hac particula ſignificatur,Et cognouerit qd faciat,quid velit,& quare, & cui,an tãquam hoſtis mores peruertat. Dubitantes ergo cùm dixiſſent, neminem principum in eum credere,neque vehementer,neq; remiſſè ad eum ſe contulerũt. Et quænam hæc conſequentia,dic quæſo,dicente illo:Lex noſtra non iudicat quenquam, vt reſpondeat:

Nunquid tu Galilæus es?) Oſtendendum nanq; erat nõ ab re pro eo miſiſſe,vel ſi aſperius,minimè ei eſſet reſpondendum. Scrutare & vide,quia à Galilæa propheta non ſurgit.) Quid enim dixit homo?Quòd propheta eſt, immo quòd non iudicatus non eſſet morti tradendus: illi verò cõtumelioſè,tanquam inſcio ſcripturarum reſpondent, ac ſi dicerent, acquieſce nobis & diſce: hoc enim innuunt dicentes: Scrutare & vide . Quid Chriſtus,
B cùm multifariàm de Galilæa & propheta locuti eſſent,vt hanc alienam tolleret ſuſpicionem, quòd vnus prophetarum,& non mundi dominus putaCap.VIII. retur? Ego,inquit,ſum lux mundi.)Non Galilææ,non Palæſtinæ,nó Iudææ.Quid Iudęi? Tu de teipſo teſtimonium perhibes, teſtimoniũ tuum non eſt verum.) O inſaniam,ſcripturas vbiq; addu cit,& dicunt: Tu de teipſo teſtimonium perhibes. Quod autem perhibuit teſtimoniũ? Ego ſum lux mundi.Magnum dictu,& verè magnum, ſed non nimium ipſi admirati ſunt. Quoniam non ſe patri æquiparauit,neq; ſe eius filium dixit, neq; deũ, ſed lucẽ,reprehẽdere tamẽ voluerunt: nam maius hoc erat q̃ dicere. Qui ſequitur me,non ambulat in tenebris.)Lucẽ & tenebras intellectu perceptibiles dicit:hoc eſt,non manet in errore.Vbi & Nicodemum allicit,vt valde promptũ & fidentẽ,& miniſtros laudat, qui id fecerint: hoc enim clamare ſignificat,& eos ad audiendum confirmare vult: ſimul & eos dolos ſtruere , & in tenebris & errore verſari,neq; lucẽ attingere oſtẽdit.Nicodemo prę-
Supr.j.c. C terea in memoriã reducit,quę antè dixerat:Omnis qui malè operatur,odit lucem: & non vadit ad lucem,ne opera eius appareãt. Cùm enim neminem ex principibus in eũ credere dicerent, ideo inquit: qui malè operatur,in lucem nó prodire: nó ex lucis defectu,ſed mentis vitio. Reſponderunt ei: Tu de teipſo teſtimonium perhibes.ad quod ille: Et ſi ego teſtimoniũ perhibeo de meipſo, teſtimoniũ meum verũ eſt: quia ſcio vnde veni, & quó vado: vos autẽ neſcitis vnde venio,aut quó vado.)Quod iam dixi,hoc Iudæi tãquam iam dictũ proponũt, quod Chriſtus arguit,ſed id dixiſſe aſſeuerat ppter eorũ ſuſpicionẽ, qui purum eum hominẽ ſuſpicabãtur.Ex deo ſum,inquit, & deus,& dei filius:deus autẽ ſibijpſi idoneus teſtis,vos autẽ neſcitis,& ſpõte veſtra mali eſtis: & videntes diſſimulatis, & omnia ſecundum humanam ſententiam loquimini, neq; quicquam amplius q̃ quod apparet,intelligere vultis. Vos ſecũdum carnẽ iudicatis.)Et quẽadmodum ſecundum carnem viuere , malè viuere eſt:ita & ſecundũ carnẽ iudicare,iniuſtè iudicare.

Ego non iudico quenquã: & ſi iudico, iudicium D
meũ verum eſt.)Hoc eſt,iniuſtè iudicatis:etſi iniuſtè iudicamus,inquiunt, quid nos non arguis? quid non condemnas?Quia non veni ad hoc, ideo dicit ſe neminem iudicare:etſi iudicet, verũ eſſe iudiciũ ſuum.Nam ſi vellem,ex damnatorũ numero eſſetis:hoc autem nó quòd iudicem dico, neq; ideo nó iudico,quòd nõ fidam.Nam ſi iudicarem,vos ſanè conuincerem quòd iuſtè iudicarem: ſed nũc iudicij tempus non eſt. Significat futurum iudicium.

Quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me pater.)Vbi innuit,non ſolùm ſe iudicare, ſed etiã patrem:quod ſubtexit in teſtimonium eius inducens:

In lege autem veſtra ſcriptũ eſt , quia duorum Deute.17.
hominum teſtimonium verum eſt.) Quid hoc in &.19.b.
loco hæretici dicerent? Quid Chriſtus hominibus præſtaret,ſi hoc ſimpliciter acciperemus? In homi nibus enim ita inſtitutum eſt, quoniam nemo per ſe fide dign⁹ eſt: in deo autem quomodo hoc eſſet E
conſentaneum?Quomodo ergo hæc particula intelligenda eſt?Nunquid quoniam duo,an quoniam homines,propterea duo?Nã ſi quoniam duo ſunt, qua gratia non confugit ad Ioannem?Nõ enim dixit, teſtimoniũ perhibeo ego de meipſo, & de me Ioannes,cur nõ ad angelum,cur nõ ad prophetas? Inueniſſet enim & alia innumera teſtimonia, ſed voluit hoc tantùm ſignificare , non quòd duo, ſed quòd eiuſdẽ ſubſtantiæ. Dicunt ei:Quis eſt pater tuus? Reſpõdit Ieſus: Neq; me ſcitis,neq; patrẽ meum.)Cùm enim ſciẽtes tanquã inſcij,& vt eum tentarẽt, percontarentur:indignos quibus reſponderetur,arbitratus eſt.Propterea iam omnia apertius & audientius loquitur, quippe qui à ſignis, & ſequentium ſe doctrina accipiebat teſtimonium,& quia iam crux appropinquabat.Noui,inquit,vnde venio,quod non nimium eos offendit:quod autem addidit,Et quó ego vado,magis eos perterruit,ac ſi non eſſet in morte permanſurus. Sed cur nó dixit, F
ſe ſcire deum eſſe:ſed,vnde veniret? Quia ſemper humilia magnis admiſcet,eaq; viciſſim cohibet.Nã cùm dixiſſet,Ego teſtimoniũ perhibeo de meipſo, idq; oſtendiſſet:ad humiliora deſcendit,quaſi diceret,Scio à quo miſſus ſum,& ad quem vado.Quibus verbis nihil habebant,quòd cõtradicerent.Nihil enim falſi locutus ſum, inquit, cùm inde venerim,& illuc ad verum deum vadam quem vos neſcitis,ideo ſecundum carnem iudicatis.Nam ſi poſt tot argumenta & ſigna adhuc verum non eſſe dicitis,& Moſen de alijs, & de ſe teſtantẽ fide dignũ iudicatis,Chriſtũ verò minimè, hoc eſt ſecundum carnem iudicare.Ego nó iudico quenquam. Atqui etiam patrẽ neminem iudicare teſtatur: quomodo hìc dicit,Et ſi iudico ego,iudiciũ meum verum eſt, quia non ſum ſolus?Iterum ad illorum loquitur ſuſpicionem, hoc eſt,iudicium meum patris eſt, neq; aliter quàm ego pater iudicat:neq; aliter ego quàm pater . Sed qua nam gratia patris meminit ? Quia non dignũ filium cui crederetur arbitrabantur,niſi patris

G si patris præoccupasset testimoniũ. Aliter non staret sententia. In hominibus enim, cùm super alieno negocio duo testificantur, tũc testimonium est verum: hoc enim est duos testimonium perhibere, sed hìc non sunt duo. Vides nulla alia ratione hoc dictum, q̃ vt patri consubstantialis, & alterius non egere testimonio, & nulla alia ex parte patri inferior ostendatur? Animaduerte præterea quanta cũ authoritate loquitur: Ego sum qui testimoniũ perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me pater.) Quòd si substantia minor esset, non sanè dixisset. Nunc autem ne numeri gratia id positum arbitreris, nihilo inferiorem potestatem intuere. Testimoniũ perhibet homo cùm fide dignus est, non cùm testimonio indiget, & hoc in re aliena: in propria autem ab àlio accipit, ipsi in re sua non creditur: hìc autem cótrà, in suo enim negocio testimonium perhibens, & ab alio se habere asserens, dignum se fide dicit, vndiq; suam proponens authoritatem. Sed qua gratia, cùm dixit: Non
H sum solus, sed ego & qui misit me pater, Et duorum hominum testimoniũ est verum: addidit, Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso? vt scilicet quantæ esset authoritatis ostẽderet, & primùm quidem seipsum posuit, vt æqualitatem indicaret, & nihil eos adepturos, qui se patrẽ scire, ipsum autem nescire dicerent: & hanc causam dicit, quòd ipsum cognoscere non velint. Ait enim impossibile sine sui cognitione quempiam nosse patrem, vt hoc saltem pacto ad se cognoscẽdum eos alliciat: ipso enim contempto patrem semper quærebant, quare inquit: Non potestis nosse patrem sine me. Itaque qui filio maledicunt, non ipsi tantùm, sed & patri maledicunt. Hæc nos caueamus & glorificemus filium, quippe qui nisi eiusdẽ esset naturæ, non ita dixisset. Quòd si tantùm admonuit, alterius autem non erat substantiæ, poterat etiã ignorans pa-
I trem cognoscere: neque fuisset omnino cognoscere, si patrem nosset. Neque enim qui hominem nouit, nouit & angelũ: immo inquit, Etenim qui creaturam nouit, nouit & deum? minimè. multi enim, vel potius omnes homines creaturam norunt, norunt sanè, & deum ignorãt. Glorificemus ergo dei filiũ, non oris tantùm gloria, sed operibus, sine qui-
Rom.2.c. bus ea nihil proficit. Vide tu, inquit, Iudæus cognominaris & requiescis í lege, & gloriaris in deo: qui ergo alium doces, teipsum nõ doces: qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis deum inhonoras? Vide ne quando & nos in rectitudine fidei gloriãtes, non exhibendo vitam fidei conuenientem, deũ inhonoremus, mendacẽ eum facientes. Etenim orbis terrarum magister, fermentum, lucem, salẽ vult esse Christianum. Quid significat lux? vitæ claritatem, nihil obscuritatis in se continentem: non lux sibijpsi vtilis est, neq; sal, nec fermentum, sed in alios confert vtilitatem: ita nobis non nostra tãtùm vtilitas, sed aliorũ exigitur. Sal nisi salsum reddat, non sal, sed aliud esse deprehenditur. Nam si ipsi benefecerimus, alijs erimus benefaciendi exemplũ. K Quousq; à bonis operibus desistem⁹, nihil alijs cõferre poterim⁹: nihil fatuum apud nos, nihil molle sit & solutum, qualia mũdi opera sunt, & curæ seculares. Propterea virgines fatuæ sunt appellatæ, Matt.25.a quoniam circa fatuas mundi curas vacabant, hìc congregantes, vbi minimè est reponendum. Verẽdum sanè ne id nobis accidat, ne sordidis vestibus eó accedamus, vbi mundas & nitidas omnes induti sunt. Nihil enim peccato sordidius, nihil immũdius, cuius naturam propheta interpretat⁹ clamabat: Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ. Psal.37.a. Quòd si peccati placet cognoscere turpitudinem, commissum cõsidera, cùm liber non amplius eius perturbaris affectu, tunc id cognosces. Considera iram cùm sedata est: auaritiam, cum ea non afficeris: intelliges profectò nihil turpius, nihil scelestius rapina & auaritia. Ideo frequenter repetimus, non vt vos perturbemus, sed vt maiorem in modũ ꝓfimus. Nam qui vna non corrigitur admonitione, L corrigetur fortasse altera: & quem altera prẽterit, nõ prætereibit tertia. Vtinam autem omnes omnibus malis liberi, Christi suauitatem degustemus, cui gloria cum patre, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.lij.ex cap.octauo.

HAec verba locutus est Iesus in Gazophylacio, docens in templo. Et nemo apprehẽdit eũ, quia non venerat hora eius.) O Iudaicam dementiam, ante Pascha Iesum quærebãt, & in medio inuentum, conati eum & per se, & per ministros frustra comprehendere, non tamen eius virtutem iterum formidarunt, sed in malicia persistebant. Quòd autem id semper tentarẽt, inquit: Hæc locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo, & nemo apprehendit eum. In templo loquebatur more magistri, quod magis eos mouere debuisset, & ad eos, qui ipsum reprehendebant & M calumniabantur, quòd se patri æqualem faceret. Illud enim, duorum hominum testimonium verum est, hoc significat. Veruntamen hæc, inquit, locutus est in templo tanquam magister, & nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius: hoc est, passionis tempus. Quamobrem cùm passus est, non eorum potestati, sed diuinæ dispensationi adscribendum est: ipsi enim iampridem voluissent, nõ tamen potuerũt: neq; tunc potuissent, nisi ipse permisisset. Iterum igitur inquit ad eos Iesus: Ego vado, & quæretis me. Cur hoc frequenter repetit? Vt eorũ animos commoueat, atq; perterreat. Considera quantùm hoc terroris incutiat: cùm enim vellent eum interficere, quærunt tamen quó vadat, tantam de eo opinionem conceperant. Aliud item docere eos intendit, non in eorum esse potestate, sed iampridem præfiguratum dicit, & resurrectionem iam his sermonibus descripsit. Dixerunt ergo Iudæi, Nũquid interficiet semetipsũ? Qua mox tollit suspicionem. Vos, inquit, deorsum estis, ego

A estis, ego desuperius sum.) Hoc est, haud mirum, si vos carnales homines hæc, & nihil spiritale suspicemini, ego tamẽ talia nõ faciam. Vos deorsum estis, ego desuperius sum. Vos de mũdo hoc estis.) Iterum mundanas & carnales eorum aperit sententias. Vnde constat illã particulam, Ego non sum de mundo hoc,) non ideo dictam, quòd carnẽ non acceperit, sed quòd longè ab eorũ abesset malitia. Etenim discipulos de mũdo non esse dixit, ha-
Rom.8.b. bebant tamen carnem. Quemadmodũ igitur Paulus, dicendo: Non estis in carne: non sine corpore esse intelligit: sic discipulos non esse de mundo, nihil aliud quàm eorum sapientiam testatur. Dixi ergo vobis, quia si nõ creditis, quia ego sum, moriemini in peccatis vestris.) Si enim propterea venit, vt tolleret peccata mundi, neq; aliter tolli poterãt, nisi per lauacrum: necessarium erat eum qui non crederet, cum vetere homine esse moriturum.
B Qui enim nõ vult seipsum mortificare per fidem, & sepelire, mortificabitur in eo, & migrabit, prio-
Supr.3.c. rum peccatorum pœnas daturus. Propterea dicebat: Qui non credit, iam iudicatus est: non solùm quia non credit, sed quia in peccatis moritur.

Dicebãt ergo ei: Tu quis es?) O demẽtiam, post tantũ temporis, tot miracula, & tantam doctrinã, quis sit interrogant. Quibus Christus: Principiũ qui & vobis loquor.) Hoc est, sanè indigni estis qui sermones meos audiatis, & qui sim intelligatis. Vos vt me tentetis semper loquimini, mihi autem non attenditis, & in omnibus vos reprehendere nũc nõ possũ: hoc enim significat, Multa habeo de vobis loqui, & iudicare:) non tantùm reprehendere, sed punire. Sed qui misit me:) hoc est, pater, nõ
Infr.12.g. vult hoc. Non enim veni iudicare mũdum, sed sal-
Supr.3.b uum facere. Non enim misit deus filium suum, vt iudicet mundũ, inquit, sed vt saluum faciat. Si ergo ad hoc me misit, & ille verax est, meritò neminem ego impræsentiarum iudico: sed ad salutẽ loquor,
C non ad reprehensionem. Hæc autem dicit, ne metu desistere, nêve eorum mentes introspicere non putaretur. Illi autem de patre sermonẽ haberi non intellexerunt. O dementiam, nõ desistit de eo verba facere, neq; aduerterũt. Præterea cùm post multa signa & doctrinas nihil eis persuasisset, iã de cruce sermonem aggreditur. Cùm exaltaueritis filium hominis, tunc maximè quia ego sum, scietis.) Et per signa & resurrectionem & captiuitatẽ, quæ omnia sufficientia erant eius virtutem demonstrare. Cùm videbitis, inquit, me nihil per mortem passurum, tunc scietis quia ego sum, videlicet Christus & filius dei, & qui cuncta & fero & duco, & non sum cõtrarius illi: idcirco addit, Et à meipso nõ loquor.) Siquidem vtrunque cognoscetis, & virtutem meam, & cum patre consensum. Hæc enim particula, A meipso non loquor: indiscretam cum patre substantiam, & nihil contra paternam volũtatem se loqui ostendit. Cùm enim à cultu excidetis, neque vobis solita sacrificia permittentur: tunc diuinam in vos indignationem, vltionemq;, quia D me non audistis, intelligetis: quasi dicat, Si mihi alienus esset & contrarius, adhuc contra vos indi-
Esa.53.c. guaretur. Hoc & Esaias inquit: Dabit impios pro
Psal.2.b. sepultura eius. & Dauid: Tunc loquetur ad eos in
Mat.23.d. ira sua. & ipse: Ecce relinquetur domus vestra de-
Ibid.21.d. serta. & parabola: Quid faciet agricolis dominus vineæ illius? Malos malè perdet. Vides vbique propter eorum incredulitatem sic loqui. Quòd si ipse
Luc.19.d. eos perdet, quemadmodũ perdet? Auferte, inquit, qui me sic regnare nolunt, & interficite. Cur non suum id opus, sed patris dicit? Quia tum ad eorum respicit imbecillitatem, tum patrem suum reueretur: propterea non dixit, Relinquam domum vestram desertam: sed, relinquetur, non addita perso-
Luc.13.g. na. Dicendo enim, Quoties volui congregare filios vestros, & noluistis: inde addendo, relinquetur, sed desolaturum eam ostendit: hoc est, cum obsequijs & beneficijs cognoscere me noluistis, supplicijs co-
E gnoscetis qui sum. Et pater mecum est.) Et ne hoc verbo, qui misit me, minor patre existimaretur, secum esse dicit. Aliud enim dispensationis est, aliud diuinitatis. Et non reliquit me solum, quia ego quæ placita ei sunt, facio semper.) Rursus ad humiliora descendit, ad illud frequenter instans, quod dicebant ex deo non esse, neq; sabbatum seruare: ideo inquit, Quę placita ei sunt, facio. Indicãs sabbati solutionem præter eius non esse voluntatẽ.
Mat.26.e Ita & in passione: An putas quia non possum ro-
Infr.18.b. gare patrem meum? Atqui dicendo solùm, quem quæritis, reiecit eos retrorsum. Qua ergo gratia nõ dicit, non putatis quòd possum eos perdere, cùm id re ipsa ostenderit? Ad eorum descẽdit imbecillitatem: id enim maiorẽ in modum adnisus est, vt minimè patri contrarium se ostenderet: ita hoc in loco humanius loquitur. Et vt dixit, Non reliquit me solum: ita &, Quæ placita ei sunt, facio semper.

Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.) F Cùm enim ad humiliora descendit, multi ad credendum adducuntur: & tu adhuc interrogas, qua gratia humiliter loquatur, cùm euangelista apertè his verbis demonstret? tantùm non clamans, Noli perturbari, cùm ad hanc verborum humilitatem eum descendere audis. Siquidem qui superna illa doctrina non sunt persuasi, quòd à patre sit: meritò humilia audierunt quibus crederent, & hac ratione postmodum etiam huiusmodi vsus est verbis. Crediderunt ergo, non tamen vt oportuit: sed quodammodo cùm intelligerent, & acquiescerens sermonis eius humilitati: quòd enim perfectam fidem non haberent, ex sequentibus euangelista significat, cùm rursus ei maledicunt: & quòd hi ijdẽ sint, ex sequentibus constat. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei ex Iudæis: Si vos manseritis in sermone meo.) Hinc enim perspicuum est, nondum doctrinæ inhærere, sed tantùm verbis vacare: quare vehementius locutus est, illic simpliciter. Quæretis me: nunc maius quiddam addit, In Supr.7.e.

G peceatis veſtris moriemini. Ideo ſcilicet, quòd illuc migrãtes, me amplius rogare nõ poteſtis hæc quæ loquor in mundo, hinc ſe ad Gentes exiturũ oſtẽdit. Cùm non cognouerint, quòd de patre ad eos locut⁹ eſſet, rurſum ad ſe redit, & humilitatis verborum cauſam affert euangeliſta. Hoc igitur pacto, ſi ſcripturas diligenter ſcrutari voluerimus, ſalutem aſſequi poterimus: ſi penitus in eis verſabimur, & doctrinam rectam & vitam erudiemur. Et licèt durus ſit quiſpiam & aſper & immittis, licèt ſuperiori tempore nihil profecerit: nunc ſaltẽ proficiet, & aliquam, etſi non ſtatim ſentiat, vtilitatem accipiet. Nã ſi vnguentario quiſpiam, aut vnguentariæ tabernæ aſſideat, etiam inuitus illum accipit odorem, longè magis qui eccleſiam frequentat. Vt enim ex deſidia, negligentia: ita ex operatione alacritas oritur. Quãuis innumeris vitijs ſis obnoxius, quamuis immundus, noli eccleſiæ vitare conſuetudinem. Quid ergo, ſi audita nõ facio? Non parum conſequeris, ſi te miſerum intelligis. Non inutilis hic metus, neque intempeſtiua formido, modò ingemiſcas, quòd audita nõ facias, ſine dubio aliquãdo bene facere incipies. Non enim fieri poteſt, vt qui deum & audiat, & alloquatur, non aſſequatur vtilitatem. Statim enim cohibemur, manus lauamus, cùm librum accipimus. Vides quanta ante lectionem reuerentia moueamur? Quòd ſi diligenter accedemus, magna inde proueniet vtilitas. Non enim niſi reuerens anima manus lauerit. Et vxor ſi detectum caput habuerit, quamprimùm tegit interioris reuerentiæ præferens indicium, vir autem tectum caput deteget. Vides quo pacto interiores affectus exterior habitus indicat? Præterea qui diuinæ concionis auditor ſedet, ſæpe ingemit, ſæpe vitam ſuam & mores reprehendit. Vacemus ergo ſcripturis dilectiſſimi, & ſaltem euangelijs, ea frequenter pertractemus. Aperto nanque libro, eueſtigiò Chriſti nomen occurret, & eius audies ge-
Matt.1.c. nerationem, recordaberis matris Mariæ, quæ à Ioſeph inuenta eſt in vtero habens ex ſpiritu ſancto. Qui autem hæc audierit, quamprimùm miro virginitatis amore flagrabit, partũ admirabitur, terrena contemnet. Neq; paruum putandum eſt, dignatam ſpiritu ſancto virginem, & ab angelo annunciatam, & hæc quidem in ſuperficie. Quòd ſi diligenter omnia perſcrutaberis, eueſtigiò cuncta contemnes ſecularia, ridebisq;. Si diues fueris, nihil diuitias duxeris, cùm intelligas fabro nuptã, in humili domo & fortuna matrem domini factã eſſe. Si pauper, non erubeſces, cùm viliſſimam domum mundi author non aſpernatus eſt: hoc perſuaſus, non rapina, non cupiditate fereris, nõ proximi rem capies, ſed potius paupertatem amplexaberis, diuitias negliges, hac ratione omnem propulſabis malitiã: ad hæc cùm videris Ieſum in præſepio iacentem, abijcies omnem curam ornandi filium tuum auro, aut argento lectum excolendi, abijcies ſanè omnem cupiditatem: multa conſequeris, quæ particulatim in præſentia dici non vacat: ſcient autem K qui experientur. Quam ob rem hortor, vt lectioni vacetis, ſenſus imbibatis, eosq; veſtris inſcribatis mẽtibus: quod cùm Iudæi neglexerunt, libros manib⁹ ferre iubebant. Nos verò nõ manibus, ſed domi habeamus, immo cordibus, vt oportet, inſcribamus. Hoc enim pacto abſterſis præſentis vitæ ſordibus, futura bona conſequemur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia.liij.ex cap.octauo.

DIcebat ergo Ieſus ad eos qui crediderũt ei ex Iudæis: Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis: & cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.) Multa nobis patientia opus eſt, dilectiſſimi, quam tunc profectò conſequemur, cùm ſacrarum literarum doctrina altius in cor radices egerit. Nã quemadmodum quercus altius demiſſis radicibus, nullius ven- L
ti virib⁹ ſternitur: ita animam diuino confixam timore, nullus tentationũ ventus euellet. Idcirco inquit propheta: Confige timore tuo carnes meas. ita Pſal.118
& tu configere quaſi clauo quodam, & adhæreas: vt enim hi difficulter, ita aliter affecti facilè decipiuntur, & in labẽ procidunt: ſicut contigit Iudæis, licèt enim audierint, crediderintq;, rurſus ad deteriora prolapſi ſunt. Quam ob rem Chriſtus vt eos in fide, quanquam paruam haberent, confirmaret, aſperius eos tangit. Eſt credentium facilè reprehẽſiones tolerare, ipſi autem quãprimùm excanduerũt. Primùm ergo Ieſus eos admonet: Si vos pmãſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis: & cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos. Tãtùm non dicens, Sum altius inciſurus, ſed nolite agitari. Vel potius his verbis eorum ſedat ſuperbiã. A quo autẽ liberabit, dic quæſo? A peccatis. Quid M
temerarij illi? Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vnquam.) Statim defecerunt, quoniam terrenis inhiabant. Si non manſeritis in ſermone meo: indicat cordis eorũm cogitationes, quòd crediderunt quidem, non autem permanſerunt, & magnum quiddam, eos videlicet futuros ſibi diſcipulos, annunciat. Cùm enim nonnulli antè diſceſſiſſent, eos notat inquiens, Sed ſi manſeritis: nam & illi audierant, crediderant, diſceſſerant, quoniã non
Supr.6.g. permanſerũt. Multi enim diſcipulorum eius abierunt retrò, & iam non cum illo ambulabant. Cognoſcetis enim veritatẽ, hoc eſt me. Ego enim ſum Inſ.14.a.
veritas. Iudaica enim dogmata omnia figura erant. Veritatem à me intelligetis, quæ vos à peccatis liberabit. Quemadmodum enim illis dixit, In peccatis veſtris moriemini: ita his, liberabit vos: & nõ dixit, vendicabo vos à ſeruitute, ſed hoc eis cogitandum reliquit. Illi autem, ſemen Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vnquam. Atqui ſi indignãdum fuiſſet, tolerabili⁹ potuiſſent, cùm dixit, Cognoſcetis veritatem: dicendoq;, Nunquid eã neſcimus: lex igitur

A igitur & cognitio noſtra falſa eſt: ſed de ſecularib⁹ indignantur, & mũdi verentur ſeruitutem. Sunt & hac ætate, ſunt inquã, qui in rebus non proprijs, & mundi ſeruitute erubeſcunt, peccati ſeruitium nil verentur, & optarent huic potius obnoxij frequẽter appellari, quàm illi ſemel: tales illi erãt, & aliud ſeruitium ignorabant, dicentes: Seruos appellas, qui ex ſemine Abrahę ſunt? qui generoſi, qui ſerui minimè ſunt appellandi. Nunquam ſeruiuimus. Huiuſmodi Iudæorum iactationes, Semen Abrahæ ſumus, Iſraëlitæ ſumus. Nunquam propria merita memorant, ideo in eos clamat Ioannes: Nolite putare & dicere, patrem habemus Abrahã. Sed quare non reprehẽdit eos Chriſtus, ſiquidem ſæpe ſeruierãt & Aegyptijs, & Babylonijs, & alijs multis? quoniam nolebat cum his contendere, niſi ad ſalutem tantùm & beneficium, ad quod tantùm ꝓperabat. Potuiſſet nanq; in medium eorum quadra
B ginta, inde ſeptuaginta, inde ſub iudicibus nunc viginti, nunc duorum, nunc ſeptem annorum afferre ſeruitutem, præterea quòd nunquam ſerui eſſe deſierint: ſed eos non hominum ſeruos oſtendere voluit, ſed peccati, quæ ſeruitus eſt grauiſſima, à qua
* ſolus deus liberare poteſt. Dimittendi enim peccatum poteſtatẽ nemo habet præter deum: quod & ipſi confeſſi ſunt, ideo ad hoc eos adducit, dicitq;:

Qui facit peccatũ, ſeruus eſt peccati.) Vt quam ſeruitutem dicat, intelligant. Seruus autem non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum.) Placidè per legẽ ſuperiora tollit, ne his ſe verbis tueantur: Sacrificia habemus, Moſes mãdauit, ille nos liberare poterit. Hac gratia addidit.
Rom.3.c. Quam nam hæc conſequentiam habent, Omnes enim peccauerũt, & egent gloria dei, iuſtificati gratis gratia eius & ſacerdotes eius? Propterea inquit
Heb.5.a. Paulus de pontifice: Quòd debet quemadmodum pro populo, ita pro ſemetipſo offerre pro peccatis,
C quoniam & ipſe circundatus eſt infirmitate: quod ſignificat dicendo, Seruus nõ manet in domo. Vnde & æqualitatem ad patrem, & liberi & ſerui indicat differentiam: quaſi dicat, non habet poteſtatẽ ſeruus: quod p id verbũ, manet, ſignificatur. Quid autem cùm de peccatis ſermonẽ habet, dom⁹ meminit? Vt ſe tanquam dominũ domus, ita omnium dominum oſtendat. Ea autem particula, Non manet: hoc eſt, non habet largiendi quicquam poteſtatem, vtpote, qui non eſt dominus: filius dom⁹
eſt, quare manet in æternum ſecundum ſolitã nobis translationẽ. Ne dicerent, Tu quis es? Mea ſunt
Iaſc.14.a. omnia: ſum enim filius, & in domo patris mei mãſiones multæ ſunt: cùm enim de libertate & ſeruitute ſermo ſit, meritò hac vtitur translatione, quòd illi nullam habebant dimittendi poteſtatem. Si ergo filius vos liberauerit.) Ecce eandem illi cũ patre ſubſtãtiam. Si filius, inquam, vos liberauerit, nemo iam contradicet, ſed veram habebitis libertatẽ. Si deus iuſtificat, quis condemnat? Hic ſe mũdum à peccato oſtendit, & nomine tantùm libertatem

ſignificat, quam & homines dãt, illam autem ſolus D
deus: & per hoc ſuadet eis, ne propter hanc erubeſcant ſeruitutem, ſed propter peccatum, quo abiecto non ſunt amplius ſerui: vel potius ſeruos oſtẽdit, cùm futuros liberos dicit, ſignificat enim eam veram nõ eſſe libertatem. Inde ne dicerent, peccatum nõ habemus: nam credibile erat hoc dicturos, cõſidera quo pacto eos accuſat. Omiſſis nanq; reliquæ eorũ vitæ criminibus, quod in manibus erat, & quod tunc facere cogitabant, profert in mediũ, & ait: Scio quia ſemẽ Abrahæ eſtis, ſed queritis me interficere.) Placidè & pedetẽtim ab Abrahæ cognitione eos abſcindit, admonens nõ eſſe ꝓpterea ſuperbiendum: vt enim libertas & ſeruitus ex operibus, ita & cognatio iudicatur. Neq; continuò reſpondit non eſſe ex ſemine Abrahæ homicidas iuſti, ſed primùm aſſentitur: Scio quia ſemen Abrahæ eſtis. Sed hoc non eſt quod quærimus, & iam aſperius inuehitur. Etenim eſt, vt in pluribus, E
obſeruãdum, vt qui magnum aliquid facturus eſt, poſtquàm fecerit magis ſibi fidat, ac ſi operũ ſuorum teſtimonium omnibus ſilentiũ imponat. Sed quæritis me interficere. Quid ſi iuſtè? minimè. ideo affert cauſam, Quia ſermo meus non capit in vobis.) Quomodo ergo inquit í ipſum credidiſſe? quia mutati erant, vt dixi, quã ob rem vehemẽtius eos tetigit. Nã ſi illius cognatione gloriamini, etiã & vitã præ vobis feratis oportet. Et non dixit, Non capitis ſermonem: ſed, ſermo meus nõ capit in vobis, ad doctrinæ magnitudinem ſignificandam: ſed non propterea interimendus fuit, ſed potius honorandus, & colendus, vt diſcerent. Sed ne dicerent, à teipſo hæc loqueris, ideo addidit: Quæ ego vidi apud patrem meum, hęc loquor: & vos quę audiſtis apud patrem veſtrum, facitis.) Quemadmodũ, inquit, ego & verbis & re oſtendo patrem, ita & vos: non enim eiuſdem tantùm ſum cum patre ſubſtantiæ, ſed & veritatis. Dicunt ei: Nos patrẽ F
habemus Abraham, Dicit eis Ieſus: Si patrem habetis Abraham, opera eius facite. Nunc autẽ quæritis me interficere.) Frequenter hoc in loco eorum animos cædis arguit, & Abrahæ meminit: quod facit, vt ab eius cognatione ipſos abducat, & gloriam tollat, perſuadeatq; nõ amplius in illo ſalutis ſpem eſſe reponendam. Nõ enim à natura cognatio, ſed à voluntate: hoc vt ad Chriſtum accederent, prohibebat, quòd ſufficere ſibi ad ſalutem cognationẽ illam arbitrabantur. Quam autem veritatem dicit? quòd æqualis eſt patri, propterea quærebant eum Iudæi interficere. Quæritis me interficere, quia veritatem vobis locutus ſum, quam audiui à patre meo.) Vt non contraria patri dicere videatur, iterum ad patrem confugit. Dicunt ei: Nos ex fornicatione non ſumus nati, vnum patrem habemus deum.) Quid dicitis? vos patrem deum habetis, & Chriſtum hoc dicentem perſequimini? Vides præcipuè eum dixiſſe patrẽ ſuum eſſe deum? Cùm ergo eos ab Abrahæ cognatione excluſiſſet, non ha-

G bentes quid dicerent, aliud quiddam maius ausi, se ad deum referũt, à quo etiam honore excludit eos Iesus, inquiens: *Si deus pater vester esset, diligeretis vtique me. Ego enim ex deo processi & veni. Neque à meipso veni, sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? quia non potestis audire sermonem meũ. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cùm loquitur mendacium, ex ꝓprijs loquitur: quia mendax est, & pater eius.)* Excluſit eos à cognatione Abrahæ: & cùm inde maiora auderent, maiorem etiã plagam infligit, quòd non solùm Abrahæ filij non sint, sed diaboli: secũdũ impudentiã vulnus incutiens, & testimonia reprehẽsionibus miscet. Interficere enim, inquit, diabolicę malitiæ opꝰ est. Neq; enim simpliciter opera dixit: sed, desideria: vt & illũ, & eos maximè cæ-

H dibus delectari, authore inuidia, significet. Nã cùm nullam haberet præter inuidiã causam, Adã perdidit: quod id verbum significat, Et in veritate non stetit: hoc est, in vitę rectitudine. Cùm enim frequẽter ipsum accusarent, quòd ex deo non esset, hoc inde prouenire dicit. Ille nanq; primus mẽdacium

Gene.3.a. peperit, inquiẽs: In quacunq; die comederitis, aperientur vobis oculi. Mẽdacio ergo primus vsus est diabolus: homines nó tãquam proprio, sed vt alieno vtuntur, ille vt proprio. Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.) Vnde procedit, quòd sine vlla causa vultis me perdere, nisi quia inimici estis veritatis? sin minus, dicite peccatum meũ: ideo addidit, Quis ex vobis arguet me de peccato?) Quod autem dixerunt, Nos ex fornicatione nó sumus nati. Nónne multi illicito coitu miscebantur? Tamen hoc omisso, illic insistit. Postquàm autem non ex deo, sed ex diabolo eos esse ostendit: quòd interficere diabolicum est, & mendacium dicere,

I quæ vtraq; illi faciebant: iam cõtrà ostendit amorem, quòd quis dei sit esse argumentum. Quare loquelam meã non cognoscitis?) Cùm enim semper dubitarent, dicentes: Quid est quod dicit, Quó ego vado, vos non potestis venire? ideo inquit, Loquelam meam non cognoscitis. Nam mens vestra humi repit, mei sermones altè erigũtur. Quid si nó possunt? Nó posse hoc in loco, nó velle est. In paruis eruditi estis, nihil magnum aggredimini. Cùm enim tãquam dei amatores se Christum prosequi dicerent, ideo vbiq; ꝓbare conatur sui persecutionem dei odio, cõtrarium amore prouenire. Vnum patrem habemus deum. Ex honoribus, nó ex operibus gloriamini. Incredulitas vestra, non me alienum à deo esse, sed quòd deum nó cognoscitis, est argumentum. Causa autem quòd mentiri vultis, & diabolum imitari, quod pusilli animi indicium est,

1.Cor.3.a. vt Apostolꝰ testatur: Cùm enim sit inter vos zelus & contentio, nónne carnales estis? Quare autem non potestis? Quia desideria patris vestri vultis facere. Curate, contendite, adnitimini. Ecce quod nó

K posse, nolle est: quod Abraham non fecit. *Sed quæ nam sunt eius opera? mansuetudo, modestia, obsequium. Vos contrà immanes & crudeles estis.* Et quæ nam fuit audacia ad deum confugere, qui Abraham indigni essent? Cùm minus crimẽ euitare vellent, in maius inciderunt. Exprobrante nanque Iesu illis cædem, ad sui excusationem, vt deum defendant, id facere causantur. Quod contra deum esse demóstrat. Illud enim verbum, processi, ipsum inde esse, & ad nos venisse significat: nam cùm illi dicere possent, eum aliena quædam & noua afferre, ideo se à deo venire dicit. Meritò ergo non auditis eũ, inquit, cùm ex diabolo sitis, qua gratia vultis me interficere. Quid in me reprehendere potestis? si hoc non est, cur mihi non creditis? Ita ex mẽdacio & cæde, à diabolo eos esse ostendens, infert, & Abraham, & à deo omnino esse alienos: & quia odio habent nihil iniuriãtem, & quòd eius sermonem nolunt audire: & modis omnibus deo se non L esse contrarium arguit, neq; propterea eos nó credere, sed quia ipsi contrarij sunt deo. Etenim qui peccatum non fecit, qui se à deo venire, & à deo missum dicit, qui veritatẽ loquitur, & ita vt omnes in testimonium aduocet: si non creditur ei, constat auditorum vitio prouenire, quòd carni dediti sint. Nouit enim terrenis deditam animam procliuem ad peccãdum: idcirco inquit, Nam pigri facti estis auditionibus vestris. Quoties enim terrena nequit homo cõtemnere, quomodo poterit cœlestia contemplari? Quam ob rem adnitamur pro viribus dilectissimi, vt vitam nostram dirigamus, vt mentem expurgemus, vt nullæ nos sordes impediant, augete cognitionis lucem, neque iacite semen inter ſpinas. Qui non intelligit malam esse auaritiam, quomodo maiora cognoscet? qui his nõ abstinet, quomodo resistet illis? Bonum est rapere, non ea quæ pereunt, sed regnum cœlorum. Quippe quod vim Mat.11.b. patitur, neque desidia acquiri potest, sed cura & di M ligentia. Sed quid signat, vim patitur? vi opus est multa: angusta est via, robusta anima opus est, & generosa, raptores præoccupare adnituntur, nihil respiciunt, non accusationem, non damnationem, non supplicium, illud solùm curant, vt præcurrant cæteros. Rapiamus ergo regnum cœlorũ: quæ rapina non crimini, sed laudi datur: crimen est, si nó rapitur. Non enim alterius damno ditescimus, admitamur ergo: & licèt ira, & cupiditas nos perturbet, naturæ vim inferamus, mansuetudini assuescamus, parum laboremus, vt perpetuò quiescamus. Noli aurum rapere, sed diuitias, quarum comparatione aurum lutũ esse apparet. Dic quęso, plumbo tibi & auro proposito, quid potius rapere? nónne aurum? vbi qui rapit punitur, maius honoras: vbi qui rapit honoratur, maius prodis: quòd si vtrinq; puniretur, num sanè ad hoc magis venisses? Hìc nihil tale in manibus est, sed beatitudo. Et quomodo potest qs rapere, inquit? Dispergę quę habes. Quousq; enim seruas illa, rapere non poteris. Propone tibi homi-

A tibi hominem plenis argẽto manibus, quoad id tenuerit, nunquid aurum rapere poterit, nisi id prius proijciat, & expeditus relinquat? Rapientem bene expeditum esse oportet, ne quid eum impediat, siquidem etiam nunc contrariæ potestates sunt obuiæ, vt id nobis auferant. Quas fugiamus quæso, fugiamus, & nullam extrinsecus ansam relinquamus, incidamus funes, nudi à secularibus emergamus. Quis vsus preciosarum vestium? quousq; tandẽ his ridiculis implicamur? quousq; aurum defodiemus? Volebã ab his cessare admonitionibus, sed vos non permittitis, qui mihi semper admonẽdi occasiones & materias præbetis: sed nunc saltẽ à vitijs desistamus, vt vitæ exẽplo alios erudientes, ꝓmissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amẽ.

Homilia.liiij.ex cap.octauo.

B Respondérunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nónne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respódit Iesus & dixit: Ego dæmonium non habeo.) Impudens quoddam & temerariũ malitia est, quæ cùm magis confundi deberet, magis irritatur, vt in Iudæis vsuuenit. Oportuit enim vt Iesu verbis placarentur, eius admirati fiduciam, & verborum constantiam: sed maledicunt ei, & Samaritanũ & dæmoniacum appellant. Nónne bene dicimus, quia Samaritanus es, & dæmonium habes? Altior enim sermo, stultitia apud stultos videtur. Atqui nó meminit adhuc euãgelista Samaritanum Iesum anteà à Iudæis appellatum: ex hoc tamen potest intelligi etiam sæpius eo in Iesum vsos vocabulo, dæmoniũ habes. Quis dæmonium habet? num qui deum honorat, an qui honoribus deum prosequentem contumelia afficit? Quid Christus? Mãsuetudine & clementia summa, Ego dæmonium, inquit, nõ habeo, sed honorifico patrem meum, qui misit me.)

C Ná vbi docere eos & humilitatis admonere oportuit, ne quòd Abrahę semen essent se iactarent, vehemens fuit: vbi autem contumeliæ ferendę erant, mansuetudine vtitur. Dicentibus enim illis, Patrem deum & Abrahã habemus: in eos inuectus est vehemẽtius: cùm habere dæmonium insimulatur, leniſſimum se exhibet: ad nos erudiẽdum, vt quæ ad deum pertinent, maiorem in modum defendamꝰ: quæ ad nos, contemnamus. Ego nó quæro gloriam meam.) Hæc dixi, inquit, quoniam non decet vt deũ patrem appelletis, cùm sitis homicidæ. Ob eius ergo honorem hæc locutꝰ sum, & propter illum hæc audio, & me inhonoratis. Sed nihili mihi curæ est hæc contumelia, illi pœnas debetis, cuius gratia hæc audio: ego non quæro gloriam meam, ideo omissa vindicta ad doctrinam vertor, & consulo quæ faciatis, ex quibus non modò supplicium vitabitis, sed æternã vitam consequimini. Amen amẽ dico vobis, si quis sermonem meum seruabit, non videbit mortem in æternum.) Hìc non modò fides intelligenda est, sed vitæ etiam puritas. Et su- D perius ait, vitam æternam habebit: hìc, mortem nó Sup.6.d.e videbit: simul ac significat, nihil se ab eis posse accipere detrimẽti. Nam si quis eius sermonem seruat, non moritur, longè minus ipse. Tunc Iudæi:

Nunc cognoscimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & prophetæ mortui sunt.) Hoc est, qui dei sermonem audierũt, mortui sunt: & qui tuum audierint, nó morientur? Nunquid tu maior es patre nostro Abrahã?) O inanem gloriam, iterum ad eius confugiunt cognationem, atqui consequens erat vt dicerent, nunquid tu maior es deo? aut qui te audiũt, maiores sunt quàm Abraham arbitrabatur? Primùm ergo eos homicidas arguit, hinc ab Abrahę cognatione separauit. Et cùm persisterent, alia via aggreditur, ostendens frustra eos laborare: & de morte nullum facit verbũ, neq; exposuit quam mortem intelligeret. Admonet au- E tem se quàm Abraham superiorem, vt reuerearentur, immo & qualiscunque esset, non tamen innocuum morte esse mulctandum. Quòd si veritatem vobis dico, & peccatum non habeo, & à deo sum missus, & melior quàm Abrahã, nónne insanitis? nónne frustra laboratis, cùm me tentatis interficere? Quid illi? Nunc cognoscimus, quia dæmonium habes. Verùm nó ita Samaritana: sed tantùm, Nũ- Sup.4.b. quid tu maior es patre nostro Iacob? Iudæi contumelioſi erant & superbi: illa discendi cupida, ideo dubitauit, & debita cum modestia respõdit, & dominũ appellat: qui enim lõgè maiora pollicebatur, & dignus fide erat, nó erat iniuria lacessendus. Hi dæmonium habere dicunt: illa dubitantis, hæc incredulorum & malignorum verba erant. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham? Itaq; hoc maiorem eum facit, quàm Abraham. Cùm autẽ abeuntem videritis, maiorem esse confitebimini: pro- Hic sup.d. pterea dicebat, Cùm exaltaueritis me, tunc cogno- F scetis quia ego sum. Et intuere prudẽtiam. Primùm à cognatione eos abscindit, & se maiorẽ illo ostendit, vt ex multa excellentia prophetis quoque maior intelligatur: cùm enim semper prophetam appellarint, ideo inquit: Sermo meus non capit in vobis. Illic nanque dicebat, mortuos suscitare: hìc autem non visurum mortem qui credit: quòd longè maius erat, quare magis exasperati sunt, dicentes:

Quem teipsum tu facis?) Et hoc contumelioſè, tu tibi blandiris, inquiunt: Quibus Christus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.) Quid hoc in loco dicunt hæretici? Interrogatus, nunquid tu maior es patre nostro Abraham: non ausus est palàm affirmare, sed latenter innuit. quid igitur? Nihil est gloria eiꝰ? Ad illos nihil. Sicut enim cùm dicit, Testimonium meum non est verum: secun- Supr.5.e. dum eorum opinionem locutus est: ita hoc in loco, Est qui glorificat me.) Et cur non dixit,

Pater qui misit me, quem vos dicitis, quia deus vester est, & tamen non cognouistis eum?) Voluit ostendere, quòd non solùm patrem ipsum ignora-

G rent,verumetiam deum. Ego autem noui eum.) Itaque ſi me ſcire dicerem,non ſuperbus eſſem : ſi neſcire,mendax: vos autem qui eum ſcire profitemini, mendaces eſtis: & itidem ego mendax eſſem,ſi eum me ſcire dicerem.)Si ego glorifico me. Cùm dixiſſent,Quem teipſum facis?inquit: Si quẽ me ego facerem,gloria mea nihil eſt:quemadmodum ego eum certè noui,ita vos ignoratis.Et vt nõ
Hic ſup.d omnino eos ab Abrahã ſeparauit, ſed inquit, Scio quòd ſemen Abrahæ eſtis: vt magis in ipſos inueheretur:ita hìc non totum abſtulit,ſed inquit,Quẽ vos dicitis:& verbis gloriam tribuens, grauius crimen reddidit . Quomodo autem eum ignoratis? quoniã qui pro ipſo omnia & facit & dicit, vt gloriosum reddat , contumelia afficitis, cùm ab eo ſit miſſus.hoc autem probatũ non eſt,probabitur autem in ſequentibus: Et ſermonem eius ſeruo.) Hoc,ſi quid habebant,poterant reprehendere: ma
H gnum nanque erat argumentum,ab eo miſſum.

Abraham pater veſter exultauit, vt videret diẽ meum: vidit,& gauiſus eſt.) Iterum illos Abrahæ alienos probat,ſi qui ex his,quibus ille gauiſus eſt, triſtãtur.Diem autem meum,hoc in loco crucem
Gene.22.c mihi ſignificare videtur, quem in arietis oblatione Iſaac præfigurauit. Ad hæc illi: Quadraginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?) Ac ſi propè iam ad eam accederet ætatem. Dicit eis Ieſus:Priuſquam Abraham fieret,ego ſum. Et acceperunt lapides,vt iacerent in eum.)Animaduerte quomodo ſe maiorem Abraham confirmauit. Si enim gauiſus eſt videre diem eius, idq́ue opere præcium duxit propter beneficium inde proueniens,gauiſum conſtat,& quòd longè maior eſſet.
Mat.13.g. & Marci 6.a. Nam cùm Iudæi fabri filium eum appellarent,neque amplius quicquam de eo imaginarentur, paulatim eos ad maiorẽ ſui cognitionem erigit . Cùm ergo audierunt ſe deum neſcire, non ægrè tulerũt:
I cùm autem,priuſquam Abraham fieret,ego ſum, perinde ac ſi ipſorum nobilitas degeneraret, exaſperantur, & lapides iaciunt in Ieſum. Vidit diem meum,& gauiſus eſt: ſignificãs nõn inuitum ſe ad paſſionem venire , ſiquidẽ laudat qui in cruce delectatus eſt, quæ ſalus mundi erat. Illi autẽ lapides iecerunt,adeò proni erant in cædes,& veritatẽ cognoſcere negligebãt.Sed cur non dixit,Priuſquam Abraham fieret,ego eram:ſed,ſum?Quemadmodum pater hoc verbo, ſum, vtitur, ita & Ieſus: ſignificat enim perpetuò eſſe ab omni liberum tempore, propterea blaſphemum eis verbum videtur. Quòd ſi ad Abraham comparationem , quanuis per vim non tulerunt , quomodo tuliſſent ad patrem? Fugit ergo iterum Ieſus,) vt hominem præſtaret, & abſconditur,) cùm ſatis eos admonuiſſet: & impleto officio ſuo, exiuit de tẽplo,) & ſe ad ſanandum cæcum contulit , per opera ſe ante Abraham eſſe confirmans . Sed dicet fortaſſe aliquis, Qua gratia eorum conatus non cohibuit? ita enim credidiſſent. Paralyticum ſanauit, & non crediderunt,innumera operatus eſt, & in ipſa paſ- K
ſione ſtrauit eos ſupinos, & viſum abſtulit,& non crediderũt:& quomodo ſi id feciſſet, credidiſſent? Animo enim deſperato nihil peius,quanuis ſigna, quanuis miracula videat , in eadem perſtat pertinacia. Etenim Pharao multis acceptis plagis, dum Exod.8.& affligeretur, tantùm ſapiebat, ad vltimum tamen ſeq.vſque diem idem perſtitit , perſecutus quos dimiſerat. ad.15.
Quare Paulus, vt obduretur quis,inquit, ex vobis Hebr.3.c. fallacia peccati.Sicut enim vires corporis moriuntur,& omnem ſenſum amittunt:ita & anima cùm multis detinetur affectib⁹,virtuti moritur:etſi quid attuleris,non ſentit,ſed ſiue ſupplicium,ſiue quodcunque aliud minaberis , nullo ſanè ſenſu mouetur. Quamobrem dum habemus ſalutis ſpem, dilectiſſimi, dum conuerti poſſumus , omnia faciamus.Qui enim non dolent, tanquam deſperantes gubernatores naui ventis commiſſa, nihil ſibi opitulantur.Cùm enim inuidus,vt cupiditatem ſuam L
expleat,tantùm intuetur,etſi pœna impẽdat, ſi internecio,eo duntaxat affectu poſſidetur: itidem & impudico & auaro vſuuenit. Quòd ſi affectuum tanta vis eſt, longè maior virtutis : ſi propter illos mortem contemnimus,longè magis propter hãc: ſi illi animam ſuam contemnunt,quid nos pro ſalute noſtra facere oportet? quæ nobis erit excuſatio,ſi cùm perditi homines tãtopere perditioni ſuę incumbant,nos ꝓ ſalute noſtra nullã adhibebimus diligẽtiam,ſed inuidia conſumemur, qua nihil peius?Inuidus enim vt proximum perdat, perdit ſeipſum.Inuidi oculus conſumitur dolore,morte viuit perpetua, omnes inimicos exiſtimat, etiam nihil iniuriatos, dolet quòd deus honoratur : his lætatur,quib⁹ & diabolus honoratur apud homines: ſed hic nõ honor eſt. Noli inuidere,ſi apud deum honoratur,æmulare illi,& ſimilis efficiaris:an non vis? quid ergo & teipſum perdis ? quicquid habes M
proijcis,non potes ſimilis illi fieri,neque virtuti vacare. Cur malitia imbueris ? Congratulandum eſt proximo, vt etſi in bonis operibus pariter laborare non poſſis,ex congratulatione ſaltem merearis. Sufficit nonnunquam voluntas ad magnum bonum:ideo Ezechiel propterea Moabitas punitos di Ezech.35. cit,quòd lætati ſunt ſuper Iſraëlitis:& alios quoſdã d.
ſalutem conſecutos, quòd alienis malis condoluerunt. Quòd ſi miſerentibus aliorum malis eſt aliquod meritum , multò magis aliorum honoribus congratulantibus . Reprehendit Moabitas , quòd ſuper Iſraëlitis lætati ſunt, quos deus vltus eſt: & quãuis ipſe puniat, non tamen vult vt eorum ſupplicio lætemur, neque enim vult eos vlciſci: quòd ſi condolendum eſt vltorum ſupplicio,multò magis honoratis non inuidendum.Sic enim Chore & Numeri
Dathan perierunt : quibus inuident clariores red- 26.a.
dunt,ſeipſos torquent.Fera enim venenoſa inuidia eſt , fera immunda & morbus voluntatis , omni venia & excuſatione indigna , omnium malorum & mater,& author:quamobrẽ radicitus eam euel-

lamus,

A lamus,vt & præſentibus malis liberemur, & futura bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti , ,per quem , & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia.lv.ex cap.nono.

ET præteriẽs Ieſus, vidit hominem cæcum à natiuitate, & interrogauerunt eũ diſcipuli eius,dicentes:Rabbi,qs peccauit, hic, an parentes eius,vt cæcus naſceretur?)Humaniſſimus dei filius, & noſtræ cupidus ſalutis, & vt ingratorum ora obſtrueret,neminem obuium omittit , quanuis nemo ei attenderet. Quod propheta
Pſal.50.a. intelligens, dicebat : Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris. Propterea hoc in loco,cùm ſermonum ipſius altitudinem non acciperent,ſed dæmonium habere dicerent, & interficere conarentur , egreſſus è templo cæcum ſanauit,
B cùm vt abſentia ſua eorum iram ſedaret , tum vt miraculi beneficio eorum duritiem & immanitatem placaret, tum vt ſuam cõfirmaret orationem. Neque paruum operatur miraculum , ſed quod
Hic infr.f tunc primum contingit.A ſeculo enim non eſt auditum,inquit, quòd aperuit quis oculos cæci nati. Cæci enim fortaſſe quiſpiam oculos aperuit , ſed cæci nati adhuc nemo. Et quòd egreſſus è templo ad illud dedita opera venerit,inde perſpicuum eſt. Ipſe vidit cæcum, non ad ipſum cæcus acceſſit, & tam diligẽter eum intuitus eſt,vt diſcipulos ad interrogandum conuerteret.Viſu enim Ieſu adeò in illum conuerſo interrogarunt : Quis peccauit, hic,an parẽtes eius?)Abſurda interrogatio. Quomodo enim peccauit antequam natus eſſet? Quomodo parentum peccatis punitus eſt ? Quomodo ergo ad hanc venerunt interrogationem?Anteà ſa
Supr.5.c. nato paralytico,dixit:Ecce ſanus factus es, & noli amplius peccare. Cognoſcentes itaque diſcipuli il-
C lum propter peccatum in paralyſim incidiſſe , dicunt, concedatur illum propter peccatum paralyticum:de hoc quid dicis?hic peccauit? quod eſt abſurdum, cùm eſſet à natiuitate cæcus : an parentes eius? ſed neque hoc, ſiquidem pro patre filius non punitur . Quemadmodum igitur puerum aliquo morbo affectum videntes, dicimus: Quid de hoc dicendum eſt? quid commiſit puer? non rogando, ſed dubitando : ita nunc diſcipuli dubitant potius quàm percontarentur : quid Chriſtus ? Neque hic peccauit,neque parentes eius.)Hoc non abſoluit eos à peccato.Non enim ſimpliciter dixit, Neque hic peccauit,neque parentes eius:ſed addidit,

Vt cæcus naſceretur, vt glorificetur filius dei.) Peccauit nanque hic,& parentes eius,ſed non propterea cæcus eſt. Hæc autem dixit , non quòd hic propterea cæcus non eſſet , & alij quidam propter parentum peccata viſum amiſerint . Neque enim eſt peccante alio alium puniri: nam ſi hoc conceſſerimus,concedemus & ante natiuitatem peccaſſe. Vt ergo dicendo, Neque hic peccauit:non intelli-

git à natiuitate peccare quempiam , & puniri . Ita D
dicendo, Et parentes eius: non eſt intelligendum, quòd propter parentes puniendi ſint filij. Nã Ezechielis teſtimonio hanc tollit dubitationem, Viuo Ezec.18.a
ego dicit dominus,ſi erit parabola hęc qua dicitur, Patres veſtri comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt . Et Moſes inquit : Non Deut.24.
moritur pater pro filio. Et de quodã rege inquit, c.
quòd propterea id non fecit, ſeruans legem Moſi: quòd ſi quis diceret,Et quomodo ſcribitur,qui red Exo.20.a.
dit peccata parentum in filios, in tertiam & quartam generationem? Illud reſpondebimus, non eſſe communem omnibus ſententiam,ſed in quoſdam qui ex Aegypto egreſſi ſunt : hoc eſt, ex quo ex Aegypto egreſſi,poſt ſigna & miracula parentum peiores facti ſunt,eadem quæ patres ſui patientur, cùm eadem audeant.Et quòd de his ſermo habeatur, ſi quis diligentius leget, certò intelliget . Qua ergo gratia cæcus natus eſt? Vt manifeſtetur glo- E
ria dei.Occurrit alia dubitatio,an aliter poterat gloria dei manifeſtari.Quid ni? Neque enim dicit nõ potuiſſe,ſed vt manifeſtaretur.Ergo iniuriam propter dei gloriam accepit? Quam iniuriã, dic quæſo, ſi eum non contempſit , ſed ex cæcitate beneficia contulit?Vidit enim interioribus oculis. Quid oculi Iudæis contulerunt? Maius ſupplicium, cùm videndo cæci eſſent.Quid cæcitas huic obfuit, ꝓpter quam vidit ? Itaque vt mala huius vitæ mala non ſunt, ita neque bona, ſed peccatum duntaxat malum. Cæcitas non eſt malum . Qui verò quod non erat , vt eſſet effecit, poterat & ſic dimittere. Quidam dicunt hanc particulam,vt,non eſſe cauſalem,ſed euẽtus: vt illud, In iudicium veni in hũc Hic infr.g
mundum , vt non videntes videant: & qui vident, cæci fiant.Non enim venit, vt videntes fierent cæci.Et Paulus: Quia quod notum eſt dei,manifeſtũ Roma.1.c
eſt illis, vt ſint inexcuſabiles.At nõ propterea manifeſtauit,vt priuarentur,ſed vt cõſequerentur ex- F
cuſationem.Et alibi:Lex autẽ ſubintrauit,vt abun- Ibidẽ.5.d.
daret delictum.Verùm non propterea ſubintrauit, ſed vt prohiberetur peccatum. Ecce his in locis euentus aduerbium,tãquam enim optimus quidam domus diſpenſator partim perfecit,partim imperfectum reliquit, vt per hæc de vniuerſo incredulis rationem redderet : ita & deus tanquam domum quandam ruinam minantem,corpus noſtrum cõglutinat & perficit,manum aridam ſanat, diſſoluta membra corroborat, claudos dirigit , leproſos mundat,ægrotos excitat, debilia crura confirmat, mortuos ad vitam reuocat, lippos oculos purificat,non habentibus largitur: quæ omnia cùm naturalis ſint imbecillitatis,meliora Chriſtus efficiẽs, ſuam indicat poteſtatem.Hanc autem particulam,

Vt manifeſtetur gloria dei,) de ſe, non de patre dicit . Patris enim gloria manifeſta erat. Nam cùm ex limo formatum à deo hominẽ audiſſent, ideo Chriſtus nunc oculum finxit.Si enim dixiſſet, Ego ex terra formaui hominem, arduum viſum

G esset auditoribus,re autem ostensum iã negari non poterat.Quãobrem ipse in sputo,& puluere commixto, absconditam gloriam manifestauit: neque enim paruum erat, vt creaturæ opifex putaretur. Ab hoc enim & alia aggressus est, & à parte totum est creditum. Maioris nanque fides, minus etiam confirmat. Vniuersæ enim creaturæ homo est præstantissimus, & inter membra nostra oculus:propterea non simpliciter, sed hoc modo oculos effinxit. Nã licèt portione paruus sit, maximè
1.Cor.12.c tamẽ necessarius, vt inquit Paulus: Et si dixerit auris,non sum oculus,nó sum de corpore: num ideo non est de corpore?Quæcunq; enim in nobis sunt, diuinæ sunt sapientiæ indiciũ:multò magis oculus, qui totum corpus gubernat ac regit.Oculus ornat, nó os tantùm, sed totũ corpus. Oculus lucerna est omniũ membrorum.Quod enim sol mundo, hoc oculus corpori.Extincto Sole omnia perduntur &
H perturbantur:ita amissis oculis,pedes inutiles sunt, & manus & animus.Corrumpitur enim cognitio,
Rom.1.c. his deũ cognouimus.Inuisibilia enim ipsius à creatura mũdi, per ea quæ sunt intellecta conspiciuntur.Non enim corporis lucerna tantùm oculus est, sed animæ potius. Quare vt in regio quodã loco, in altiore corporis parte sedem sortitus est, & cæteris præfertur sensibus.Hũc igitur formauit Christus, & ne materia eum nunc, neque in principio luto indiguisse arbitrareris: qui enim maiora, cùm nihil essent, sine materia effecit, longè magis & hæc effecisset. Vt ergo intelligas non necessitatis causa hoc fecisse, sed esse eorum quæ in principio facta sunt opificem, illato luto inquit: Vade,& lauare.) Vt intelligas nihil mihi luto opus esse ad fingendos oculos, sed vt manifestetur in eo gloria mea. Quod autem de se dixerit,Vt manifestetur gloria dei: addidit, Me oportet facere opera eius qui misit me.)Hoc est,manifestare meipsũ,
I & facere eadem quę pater:non similia,sed eadem: quod maioris est cõuenientiæ,neque de his etiam, quæ vel minimùm differunt dici potest. Quis ergo contradixerit, cùm eadem quæ pater operatus sit? Neq; enim tantùm finxit oculum, aut aperuit, sed visum largitus est: quod sanè argumentum est etiam animam inspirandi,qua non operante, oculus etiam perfectus minimè videre potest. Quare & animæ vigorem, & membrum arterijs, neruis, venis,sanguine, & cæteris omnibus ex quibus corpus nostrum cõstat perfectum, largitus est. Me oportet operari, dum dies est.) Quid hoc significat? quam habet consequentiam? Sanè magnum hoc est, Donec dies est, dum licet hominibus in me credere,dum hæc durat vita laborandum est.

Venit nox.)Hoc est,futurũ tempus. Quando nemo potest operari.) Non dixit, quando non potero operari:sed, nemo potest operari: id est, quando non est amplius fides,neque labores,neque pœnitentia. Quòd enim opus fidem appellet, di-
Supr.6.d. cunt ei:Quid facimus,vt operemur opera dei?Respõdet,Hoc est opus dei, vt credatis in eum quem K
ille misit. Quomodo ergo hoc opus nemo potest tunc operari?quoniam fides non est,sed velint nolint omnes acquiescent veritati. Verùm ne quis ad ambitionem hæc referret,eorum gratia omnia facere profitetur, qui in hac tantùm vita habent credendi potestatem,& nusquam alibi quicquam sibi possunt proficere. Ideo neq; accedentem ad se cæcum curauit.Nam quòd curari mereretur,& si vidisset,credidisset,& procurrisset ad Iesum:neque si præsentem à quoquam audisset,accedere neglexisset,ex sequentibus constat,ex eius videlicet fortitudine,& fide.Poterat enim secum cogitare,& dicere, Quid hoc? lutum fecit, & liniuit oculos meos, & dixit,Vade,lauare: non potuit me prius curare, & inde ad Siloam mittere? Sæpenumero illic me laui,& multi mecum,& nihil profeci.Si quid posset,coràm ostẽdisset, quemadmodum & Naaman L
aduersus Helisæum dicebat. Iussus enim lauare se 4.Reg.5.
in Iordane non credidit, cùm magna esset tunc c.& Luce
Helisæi opinio.Cæcus autem nó diffidit verbis Ie- 4.c.
su, neque contradixit, neque quicquam cogitauit huiusmodi,Quid lutum illinere oportuit? hoc potius cæcum redderet:Quis vnquam hoc pacto curatus est? Nihil tale reputauit. Ecce fides firma & prompta. Venit nox. Quod indicat post crucem, impios sibi curæ futuros,& multos alliciẽdos. Adhuc dies est,post quem penit9 eos abscindit,vt statim significauit. Quandiu in mundo sum, lux
sum mundi.) Quod & alio in loco dixit, Credite Infrà.12.f
donec lux vobiscum est. Cur ergo Paulus noctem præsentem vitam appellauit,Christus diem? idem
dicit,nõ verbis,sed sentẽtia:inquit enim, Nox præ- Rom.13.d
cessit,dies autem appropinquauit.Noctem præsentem vitam appellat, quoniã in tenebris versamur, vel propter eius ad diẽ illam comparationẽ. Christus autem noctem futurum temp9 appellat, quo- M
niã peccatores nihil operari poterunt.Nox à Paulo præsens vita appellatur,quia in tenebris sunt,qui in peccatis & incredulitate degunt. Quamobrem fideles alloquens ait:Nox præcessit,dies autem appropinquauit,ac si luce illa essent fruituri,& noctẽ
veterem vitam intellexit.Abijciamus,inquit,opera Ibidem.
tenebrarũ. Ecce quod illis noctem esse dixit: quare prosequitur,Vt in die honestè ambulemus,vt lucem illam consequamur. Nam si huius seculi lux tam pulchra est,cõsidera qualis illa futura sit:quãtò enim solaris lux lucernæ lumen excedit, tantò, imò longè magis illa solarem,quod inde significauit: Sol obscurabitur, ad illius videlicet splendoris comparationem, vt non appareat. Quòd si in hac vita vt splendidas nobis domos,& salubres comparemus, magnam pecuniarum vim ædificãdo anxij consumimus: considera qui nobis subeũdi sint labores, vt clarissimam nobis in cœlis domum ædificemus, vbi lux illa ineffabilis.Hìc enim & pugnæ & contentiones de terminis & parietibus,illic minimè,nulla inuidia,null9 liuor,nulla dei

limitibus

A limitibus contentio: & hæc sine dubio relinquenda, illa perpetuò permansura sunt: hæc tempore cõsumitur,& multis subiecta est periculis,illa perpetuò manet: hanc pauper sibi comparare non po
Luc.21.a. test,illam duobus potest obolis quiuis emere:vt vidua illa. Quamobrem quàm iam molestissimè fero,quòd tot nobis bonis propositis desidemus,animo deficimus: & vt hìc splendidè habitemus, omnia facimus: vt autem in cœlo paruum vel comparemus hospitium,nihil curamus, vel laboramus. Dic quæso,vbi hìc domum habere velles,in deserto,an in aliquo paruo oppidulo?Non puto, sed in regijs & magnis ciuitatibus,vbi & rerum copia,& maior nobilitas. Ego tibi talem ciuitatem propono,cuius opifex & author deus est,in qua domum minori quàm hìc sumptu, minori labore condere atq; ædificare poteris.Aedificant eam manus pauperum,hæc optima ædificatio summa sapientia,si-
B cut quam hìc facimus summa dementia.Etenim si quis te in Persidem visurum regionem illam, & mox reuersurum duceret,iuberetq; vt illic domum strueres:nónne eius amentiam reprehenderes,ac si inutilem suaderet impensam?cur non idem in hoc mundo facis:quem paulò pòst relinques? Sed filijs relinquam, inquies: at illi paulò pòst te etiam sequentur, nonnunquam præcedent, itidem & eorum posteri, quod etiam te anxium reddet, cùm hæredes tuos non diutius possessuros videas: illic autem nulla huiusmodi suspicio, sed immutabilis & tibi,& filijs,& nepotibus manet possessio,si eandem virtutem imitabuntur. Illam domum Christus ædificat,quo ædificante non opus est alium opificem accersere,neq; vlterius laborare.Cùm deus opus faciendum suscipit, quid amplius curandum? Ille necessaria colligit,ille opus erigit:neq; hoc tantùm mirandum,sed quod etiam satis,superq; optimum,& suprà quàm optare possis ędificium construit: quippe qui optimus opifex est, & maximè
C tuæ studet vtilitati.Et si pauper es,& volueris hanc domum ædificare,nullam tibi pariet inuidiam:nemo enim inuidus illud domicilium intuetur,sed angeli tuis bonis lætantur,nemo illud cõtemnere poterit,nemo hoc morbo laborans illic habitat. Vicinos ibi sanctos,Paulum,Petrum, prophetas, martyres,angelorum cœtus & archangelorum habebis. Quibus rationibus omnia nostra in pauperes conferamus,vt illa habitacula consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem,& cum patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum,Amen.

Homilia.lvj.ex cap.nono.

HAec cùm dixisset,expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius.) Qui aliquam ex lectionibus vtilitatẽ consequi volunt,nihil his prætermittendũ
Sup.à.5.f. est, propterea scrutari iubemur scripturas. Multa enim quanuis in his facilia videantur,magnam tamen sententiæ profunditatẽ habent latentem. Cõsidera propositum textum:Hæc cùm dixisset, ex- D
puit in terrã.Cur hoc? Vt manifestetur gloria dei. Et quia oportet me facere opera eius qui misit me. Non enim ab re quæ dixerat,reduxit nobis in memoriam euãgelista,& subdidit,expuisse:sed vt verba sua operibus confirmasse ostenderet.Et cur non aqua,sed sputo vsus est?Missurus eum erat in Siloam,ne quid ergo fonti adscriberetur, sed ex ore eius virtutem processisse intelligeretur, qui illius oculos & finxerit,& aperuerit,inspuit in terrã, hoc euangelista significans inquit: Et fecit lutũ ex sputo.Inde ne ex terra eam processisse virtutem suspicaretur,lauare iussit, propterea vt cæci fides pateret,& perfidiam Iudæorum argueret. Nam credibile erat à pluribus abeuntem illitis luto oculis visum, & re insolita omniũ in se oculos conuertisse. Cùm enim non facile esset creditu cæcum visum recuperasse,multos viæ longitudine testes, & dili- E
gentiores spectatores rei insolentia comparat, vt
attentiores facti, iam non possent an is esset dubitare. Præterea veteri legi se non repugnare ostendit,cùm ad Siloam mittit. Neq; illud erat suspicãdum,an aquæ illius virtute visum acceperit. Multi enim sæpe illic oculos lauerant, nullam gratiã cõsecuti, sed tunc fuit virtus Christi, quæ id operata
est:ideo interpretatus est euangelista Siloam,quod Siloa.
est missus, vt intelligas illic à Christo curatum, vt
Paulus inquit: Bibebãt autẽ de spiritali cõsequente 1.Corin.
eos petra,petra autẽ erat Christus.Quemadmodũ 10.a.
ergo Christus petra erat spiritalis, ita & Siloa erat spiritalis.Mihi autẽ videtur repentinam aquæ efficaciam arcanũ nobis significare mysteriũ. Quodnam? Admirabilem, & præter omnium spem apparitionẽ. Sed intuere cæci animũ in omnibus parentem,prębuit os,nihil solicitus an lutum esset,an sputũ,& quid sibi Siloa opus esset,etsi hoc,cur illo? Nó cur lutũ liniret sup oculos, aut cur lauari præceperit,nihil tale reputauit:illud duntaxat curauit, vt parẽret in omnibus imperanti: & in nullo per- F
turbatus est.Quòd si quis rogaret,quomodo abluto luto videret,me modũ nescire profiteor:& quid mirũ si nescimus?Neq; enim euangelista, neq; ipse qui curatus est,norat:sed factum vidit, modũ deprehendere non potuit, quod interrogatus respódit: Lutũ imposuit oculis meis,& laui, & vidi.) Rationẽ ignorauit,licèt sæpius interrogat9. Itaq; vicini,& qui viderant eum prius,quia mendicus erat,dicebant:Nónne hic est qui sedebat,& mendicabat? Alij dicebãt,quia hic est.)Magnitudo rei ad incredulitatem trahebat, licèt tot modis essent ad credendum allecti.Alij autem dicebãt: Nónne hic est qui sedebat, & mendicabat? Papæ quó dei descendit humanitas? Benignissimè mendicos curat, Iudæis silentiũ imponit,quòd non claros & generosos viros, non principes, sed obscuros etiam sua dignos prouidentia ducebat. Venerat enim ad omnium salutem:& vt in paralytico, ita in hoc fectũ est.Neq; enĩ ille qui se curasset norat,neq; hic:

quod pro-

G quod propter Christi discessum accidit, qui semper ad subueniendum indigentibus properabat, vt omnis signorũ dubitatio tolleretur. Q ui ergo eum non videbant, quomodo ad gratiam loquebantur? Sic confirmabant miracula:neq; enim ostiatim hic cęcus mẽdicabat,sed sedebat ad templi ianuã.Dubitantibus ergo omnibus de ipso, respódit: Ego sum.) Non puduit cæcitatis , neq; populi furorem veritus est. Nihil dissimulauit beneficiũ prædicare.

Dicũt ei:Q uomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit eis:Ille homo, qui dicitur Iesus.) Q uid dicis?huiusmodi homo operatur?Sed nihil adhuc de eo magnum opinabatur. Fecit lutum , & vnxit oculos meos.) Verax sanè, non dicit vnde fecerit, quod non viderat,sensit autẽ vngi. Et dixit mihi: Vade ad natatoriam Siloę.Et vnde norat Iesum locutum? Ex sermone quem ad discipulos habuerat.Rem testificatur,modũ ignorat . Nam si in his quæ sensu & tactu percipiuntur,fide opus est,lon-
H gè magis in his quæ videri nó possunt. Et dixerunt ei, Vbi est ille?) Clamantes iam contra ipsum. Intuere hìc Christi humilitatem.Curatos dimittebat,quippe qui non gloriam,non populi plausum, non digito monstrari volebat. Et vide quoniã verè cæcus ad omnia respondet . Q uærebant illi ipsum inuenire,vt eum ad sacerdotes adducerẽt: cùm nó inuenirent,illum ducunt vt melius interrogaretur. Ideo euangelista sabbatũ fuisse dicit,vt prauã eorũ mentẽ ostendat,& cur Iesum quærerent,vt ansam aliquã haberent calumniandi miraculum propter legis transgressionem:& hoc constat quòd statim, quomodo oculos ipsius aperuerit,interrogarũt. Et considera eorum verba.Non dicunt,quomodo vidisti:sed,quomodo aperuit tibi oculos?vt darent ei materiam opus illud calumniandi.Ille autẽ tanquã non ignarus rei,breuiter respondet,Neq; enim Iesu meminit,neq; quòd dixerit,Vade,lauare:sed tã-
I tùm, Lutũ fecit,& imposuit super oculos meos, & laui,& video.)ac si maximo in crimine Christũ deprehendissent,ita mouentur:quasi dicerẽt, Ecce quæ Iesus operatur. Tu autem cæci constantiã intuere. Q uòd enim primùm ab illis interrogatꝰ dixerit veritatem,minimè mirum est:nunc vero admirandum,quòd perterritus neq; negat,neq; prioribus verbis contradicit.Q uid Pharisæi,vel alij potius?Adduxerunt eum tanquam negaturũ,sed contrà euenit,manifestius quod nolebant intellexerũt: quod semper cõtingebat, vt apertius in sequẽtibus ostendemus.Q uid Pharisæi? Q uidã(nõ omnes, sed pertinaciores)dicebãt: Hic homo nó est à deo, quia sabbatum non custodit. Alij autem dicebant: Q uomodo potest homo peccator hæc signa facere?)Ecce quòd signis alliciebantur. Nam qui anteà miserant,vt adduceretur:audi quid nunc, etsi non omnes,dicãt.Etenim licèt principes gloriæ cupiditate in incredulitate persisterent,multi tamen crediderunt,quanuis nó cõfiterentur:populus autẽ inglorius erat, vtpotè qui nihil in synagoga poterat, principes clariores difficilius acquiescebãt.Hos igi- K
tur principatus amor,illos metus continebat:quare inquit,Q uomodo potestis credere,qui gloriam ab Suprà.5.g
hominibus accipitis?Et ipsi quidẽ qui iniustè interficere conabantur,dei se esse dicebãt.Q ui cæcos curabat,eum ex deo esse non posse, eo quòd sabbatũ non seruasset,quod alij negant: quoniam peccator hæc signa facere nõ potest. Illi malignè omisso miraculo,quæ videbatur transgressio,adducũt in medium.Nõ enim dicũt,in sabbato curat:sed sabbatũ non custodit.Hi infirmè subticent, probandũ nãq; erat non soluisse sabbatũ.Ex signis tantùm confirmant:neq; immeritò, adhuc hominẽ eum arbitrabantur. Q uòd si deũ nossent , aliter eum excusare potuissent,quòd videlicet sabbati dominus esset,& illud fecerit:sed nondũ hoc sentiebant . Nemo tamen audebat sententiã suã palàm facere,sed dubitabant,partim timore,partim ambitione. Schisma ergo erat inter eos , quod prius in populo ortũ est, inde in principibus: & alij quidẽ bonum esse dice- L
bant,negabãt alij,quòd deciperet turbã. Vides stultiores multitudine principes etiã se scindentes?Nó tamen generosum quicquam præ se tulerunt,cùm Pharisæos instare intelligerẽt . Q uòd si omnino se scidissent , cognouissent fortassè veritatem: potest enim quis rectè scindi,idcirco inquit:Nõ veni mit- Mat.10.d
tere pacẽ in terrã,sed gladiũ.Est & mala cõcordia, & discordia bona.Siquidẽ qui turrim ædificabant, Gen.11.a.
cõcordes erãt in malo suo,inde etsi inuiti,ad bonũ tamẽ dissenserũt.Et socij Chore malè cõueniebãt, Num.16.
ideo bene diuisi sunt.Et Iudas cũ Iudæis prauè cõsensit:est ergo bona discordia, & concordia mala. Q uamobrem ait:Si oculus tuus scãdalizat te, erue Mat.5.e.
eum:& si pes,abscinde. Q uòd si membrũ malè cõ iunctum abscindendũ est,nónne longè magis prauì amici?Q uare concordia nó semper bona , sicut neq; discordia mala.Dico hoc,vt malos fugiamus, sequamur bonos.Nam si membrũ insanabile metu M
ne reliqua corrumpat, incidimus , non quòd illud negligamus,sed vt seruemus cætera:quantò magis in his , qui malè nobis iuncti sunt , ita faciendum? Q uòd si eos meliores reddere possemus , & nobis non officeremus, omnia essent facienda:sin incorrigibiles sunt,& nos lædimus,abscindẽdi sunt à nobis.Sæpe enim hoc pacto magna proficiunt: vnde Paulus,Tollite malũ de medio vestrũ:quod vt eij- 1.Cor.5.d
ceretur,ita feciſti.Grauis etenim,grauis est cõuersatio malorũ, sed non tam citò contagiũ sequitur, 1.Cor.15.
aut detegitur , vt prauorũ hominũ malicia . Cor- d.
rumpunt enĩ bonos mores colloquia mala.Et propheta:Egredimini ex medio eorũ,& segregamini. Hiere.51.
Memo malum amicũ sibi conciliet. Nã si perditos e.
filios emancipamus,neq; veremur naturam,neque eius leges,neq; vllam necessitudinem: longè magis notos,& consuetudine deuinctos fugiemus,si mali erũt. Q uanuis enĩ nullũ inde nobis ꝓueniat detrimentũ,malas tamẽ suspiciões vitare nó possumus: Alieni enĩ vitã nostrã nõ perscrutãtur, sed à socijs & consue-

A & consuetudinibus iudicant . Hæc eadẽ nuptas &
Rom.12. d. virgines hortor.Prætuidẽtes,inquit, bona non modò in conspectu domini,sed & hominũ. Totis ergo viribus adnitamur,ne per nos scãdalizetur proximus.Vita etenim etsi rectissima sit,si alijs erit scãdalo,totum amittit. Et quomodo potest recta vita scãdalizare ? Cùm pessimorũ consuetudo nó bonã homini inurit opinionẽ:cùm enim freti,vel ficti cũ malis conuersamur,etsi nos non offendimus , alios tamen scandalizamus.Hæc viris,vxoribus , & virginibus dicta sint , quorum conscientia , quæ inde mala proueniãt,dijudicet. Ego nihil mali suspicor, neq; alius fortasse perfectiorum : si simplicior frater in tua offendatur perfectione, oportet eius cõsulere imbecillitati . Q uòd si ipse non offenditur, offendetur tamen Gentilis.Paulus autem iubet , vt
1.Corin. 10.g. simus sine offensione & Iudæis & Græcis,& ecclesiæ dei . Ego nihil mali de virgine suspicor , diligo
B virginitatẽ.Dilectio malum non existimatur. Maximè hanc vestram amo cõsuetudinem, neq; possum absurdum aliquid de ea cogitare.Sed quomodo externis id persuadebimus?Debemus eorum rationem habere. Q uamobrem ita res nostras dispo namus,vt nemo infidelium nostra causa iustè possit offendi.Nam sicut qui rectè viuunt, deum glorificant : ita qui prauè , procliues sunt ad blasphemiam.Sed absit,vt vestrũ aliquis sit eiusmodi : ve-
Matt.5.b. rùm ita luceant opera vestra, vt glorificetur pater vester qui est in cœlis : & nos eius gloria perfruamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem,& cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto,in secula seculorum,Amen.

Homilia.lvij.ex cap.nono.

DIcunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo,qui aperuit oculos tuos?Ille autem dixit:Q uia propheta est . Non crediderunt ergo Iudæi.)Scripturæ non simpliciter,neq; temerè, sed quàm diligentissimè legendæ sunt , ne quis
C scrupulus oboriatur: etenim non immeritò hoc in loco quispiam dubitaret,cur cùm dixerint,Hic homo à deo non est,quia sabbatum nó custodit: inde eum interrogarint,Tu quid dicis de illo , qui aperuit tibi oculos,& non qui soluit sabbatum?At excusationem pro accusatione posuerunt . Q uid ergo dicendum?Non sunt hi qui dicebant , Hic non est à deo:sed qui dissentiebant,dicentes,Homo peccator non potest hæc signa facere.Cùm ergo magis vellent illis silentium imponere,ne Christũ defendere viderẽtur, eum qui eius virtutem in se expertus erat, in medium adducunt , & interrogant. Tu autem intuere pauperis sapientiam,quæ cæteros superauit.Confessus est prophetam esse, neque prauum Iudæorum iudicium ipsum perterrere potuit,cùm dicerẽt: Q uomodo potest esse hic à deo, qui sabbatum non custodit? Et non crediderunt Iudæi quòd cæcus fuisset , & vidisset, donec vocauerunt parẽtes eius qui viderat.) Tu autẽ cõsidera quot modis miraculũ tegere & abolere conantur. Verùm huiusmodi est veritatis natura,vnde magis D
oppugnatur,inde magis cõfirmatur, & quò magis obtegitur,eò clarior euadit:aliter nõ esset hoc creditum miraculũ,quod perinde ac si omnes id prædicare conati essent , & Christi studiosissimi fuissent,ita claruit . Etenim eum etiam postmodũ calumniari tentarunt , dicentes : Q uomodo aperuit tibi oculos?quasi dicerent , nunquid magia aliquaè quod alibi cùm sanandi modum intelligere nequiuissent,calumniati sunt,in Beelzebub principe dę- Mat.12.&
moniorũ ejcit dęmonia:hìc ad sabbati solutionem Luc.11.b.
cõfugiunt,& quòd peccator est. Atqui cùm superius eum interficere,& opera eiꝰ arguere tentarẽt, audẽter eos interrogauit,Q uis ex vobis arguet me Suprà. 8.f
de peccato?& nemo respódit,nemo eum blasphemiæ arguit,cùm se sine peccato ꝓfiteretur. Q uòd si in aliquo argui potuisset,minimè tacuissent . Nã qui dicentẽ se ante Abrahã esse,lapidibus petierũt, Ibidem.g.
& à deo nõ esse: & se à deo esse gloriati sunt, cùm E
essent homicidæ:& tot miracula facientẽ, deo cõtrarium,& sabbatũ non custodire obiecerũt: si vel vmbram aliquam criminandi habuissent,non sanè tacuissent.Q uòd si propterea peccatorem vocant, quoniã sabbatum soluere videretur,friuolum profectò hoc crimen,& multam eorum arguit temeritatem.Q uamobrem his distracti rationibus, impudentius quiddã aggrediuntur. Non crediderunt,inquit,quòd cæcus fuisset, & vidisset.) Q uomodo ergo accusabant, quòd sabbatum nó custodiret?Certè tanquã credentes. Nónne multitudini, & vicinis qui eum cognoscebant,credidistis?sed,vt dixi,mendaciũ etsi oppugnare veritatem videatur, seipsum tamen detegit, & veritatẽ reddit clariorẽ, vt in pręsentia contigit.Ne quis enim diceret,nihil certi vicinos,& qui eum viderãt attulisse,sed fuisse assimilem,aduocant parentes, & inuiti miraculum verum cõfirmarunt . Nam parentes maximè eum norant,& cùm eum perterrere non possent , quin audenter acceptum publicaret beneficium,per pa- F
rentes infirmare miraculum arbitrati sunt. Et vide interrogationis prauitatem , aduocatis in medium parentibus , vt metum incuterent,vehemẽtia quadam & indignatione interrogant, Hic est filius vester?)Et non dicunt,qui cæcus fuerat:sed, quem vos dicitis,quia cæcus natus est , ac si malè facerẽt, & opera Christi confirmarent. O sceleſtos,& plus quàm sceleſtos:& quis nam pater ita de filio mentiri optaret?tantùm non dicẽtes, quem vos cæcum feciſtis,imò & vbiq; cæcum prædicaſtis,quomodo nunc videt ? O dementiam:vestra hæc malignitas, vestrum cõmentum. Dupliciter ergo ad negandũ eos impellere conantur, dicendo: Et quem dicitis,& quomodo videt?) De tribus itaq; parẽtes interrogati , an filius eorum esset,si cæcus fuisset , & quomodo videt.Duo tantùm confitentur,tertiũ se nescire dicũt,vt magis veritas probaretur,vt nemo præter ipsum curatum , & maximè ad id testandum idoneũ, rem ipsam confiteretur. Et quo nam modo ad

G modo ad gratiam locuti essent parẽtes, qui eorum quæ norant, aliqua conticebant propter metũ Iudæorum? Quid ergo dicunt? Quòd hic est filius noster scimus, & quòd cæcus natus sit: quomodo autem nũc videat, aut quis apperuerit eius oculos, nos nescimus. Ipse ętatem habet, ipsum interroga te, ipse de se respondebit.) Dignum fide ducunt ad sui excusationem, non est puer, neq; desipit, potest de seipso testimonium perhibere: hoc autem dicebant propter metum Iudęorũ. Ecce quomodo iterum euangelista eorum mentem, sententiamq; exponit. Hæc dico, quia cùm superius dixerunt, quòd
Suprà.5.c æqualem se deo faceret: quòd si ea non Christi, sed Iudæorum fuisset sententia, addidisset sanè euãgelista ita Iudæos intellexisse. Cùm ergo parẽtes rursum ad sanatum eos remisissent, iterum inclamant, & palàm atq; impudenter. Non quidẽ dicunt, nega Christum te sanasse, sed pietatis vmbra id tentant.

Da, inquiunt, gloriam deo.) Nam si parentibus
H dixissent, Negate filiũ vestrum esse, & cæcum natum, perquàm ridiculum fuisset: itidem si huic negare suasissent, manifesta fuisset impudentia: quare non sic dicunt, sed alia aggrediuntur via, Da gloriã deo, cõfitere nihil Christũ in te operatum. Nos scimus, quia hic homo peccator est.) Quare ergo
Suprà.8.f ipsum non reprehendistis, cùm diceret, Quis me arguet de peccato? Vnde eum scitis peccatorem? & cùm ille non dedisset, & obuiam Christo factus, non propterea reprehensus est, sed rogauit eum Christus, Credis in filium dei?) vt intelligas ita dari gloriam deo. Quòd si non esset æqualis patri, non esset æqualis gloria: sed cùm idem qui patrem honorat, honoret & filiũ, meritò non arguitur cæcus. Cùm ergo expectarent Iudæi, vt parentes miraculum negarent, nihil tale dixerunt. Cùm verò nihil se ex eo consecutos vident, iam peccatorem esse calumniantur. Respondet ille: Si peccator
I est, nescio: vnum scio, quòd cùm cæcus essem, nunc video.) Nunquid timuit cæcus? minimè. & quomodo qui prophetã assueuerat, nunc dicit: Si peccator est, nescio? Non ita sibi persuadebat, neq; suis verbis purgando eum à criminibus, neq; propter acceptũ beneficium excusandũ, sed à re ipsa testimonium afferendum satius ducit. Nam si post multa verba dicente eo, quòd nisi esset dei cultor, non potuisset hæc signa facere: ita indignati sunt, vt dicerent,

In peccatis natus es totus, & tu doces nos?) Si hoc à principio dixisset, in quã prorupissent insaniam? Si peccator est, nescio: quasi dicat, nihil de hoc in præsentia dico, nihil pronuncio: illud quidẽ manifestè noui, & affirmare possum, si peccator esset, nõ hęc faceret. Quibus verbis neq; se, neq; testimonium suũ suspectũ reddidit, quòd ad gratiam loqueretur, sed rem ipsam testificaretur. Neq; enì efficere poterant, quin miraculum fecerit: illi autẽ iterum ad priora reuertũtur, modumq; curationis diligentius percontantur, more canum venatione sibi propositã, nunc huc, nunc illuc discurrentes, & ad eundem redeuntes locũ, vt assidua percontatio- K
ne eum ad suam trahant voluntatem: & aiunt,

Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?) Ille confundens eos, acrius iam inuehitur: donec enim miraculũ disquiri & iudicari oportuit, verecundius locutus est: cùm autem planè patuit, bona causa fretus, eos audacter aggreditur, aitq;: Dixi vobis semel, & me nõ audistis, quid amplius vultis audire?) Cõsidera mendici aduersus scribas & Pharisæos fiduciã: tam valida est veritas, tam imbecille mendaciũ: illa enim etiã imbecilles corroborat, & claros reddit, hoc etiam fortes deprimit atq; debilitat: quasi dicat mendicus, Verbis meis non attenditis, ideo nihil amplius dicã, neq; respondebo, cùm me sæpius frustra interrogaueritis: neq; vt rem scia tis, velitis audire, sed vt audita calumniemini.

Nũquid & vos vultis discipuli eius fieri?) Iam se discipulis adnumerat: hoc enim significat, Nũquid & vos? Eos præterea arguit, & vituperat, & meritò sanè. Cùm enim intelligeret hoc eos maximè lę- L
dere, ita locutus est: indicium sanè fidentis animi, & ad superna euolantis, & illorum contemnentis insaniam. Ad hæc eius maximam ostendit dignitatem, cui maximè fidit, & quòd quem admirari & colere deberent, eum contumelia afficiũt: ille tamen non afficitur, sed quod ipsi ad contumeliam faciũt, honoris loco accipit. Tu discipulus illi?, inquiunt, sis, nos autẽ Mosi sumus discipuli.) Sed nõ sequitur, non enim Mosi, nec Christi estis. Si Mosi essetis, essetis & Christi. Idcirco superius inqt Chri
stus: Si crederetis Mosi, crederetis & mihi, de me Suprà.5.g
enim ille scripsit. Cùm enim ad hos semper sermo nes cõfugerent: Nos scimus, quòd Mosi locutus est deus.) Cui? testimonio? Maiorũ aiunt nostrorũ: sed nónne maioris authoritatis est, qui hæc per signa cõfirmat, q̃ maiores vestri? nam à deo venit, & cœlestia loquitur. Et non dixerunt, Nos audiuim?, quòd Mosi locutus est deus: sed, scimus. Et audita M
vos Iudæi scire asseueratis, visa autem auditis minora arbitramini. Atqui illa quidem minimè scitis, sed audistis: hæc non audistis, sed scitis. Cæcus autem, In hoc enim, inquit, est mirabile, quòd vos nescitis vnde sit.) Et talia signa facit, quum nõ homo insignis apud vos, neq; clarus, neque gloriosus hæc possit: vt sit vbiq; manifestum deum esse, neq; vllo humano egere auxilio. Scimus autẽ, quòd deus peccatores nõ exaudit.) Cùm enim antea dixissent: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere, eorum innititur sententiæ, & eadẽ verba cõmemorat. Opinio mea, inquit, & vestra consentit, in ea permanete. Et intuere viri prudentiam. Semper in ore habet miraculum, quod cùm capere non posset, ab eo ratiocinatur. Vides illa verba, Si peccator est nescio, non esse dubitãtis? Absit. norat enim non esse peccatorem. Ecce nunc tempori quomodo respondet. Scimus quòd deus peccatores non exaudit: sed si quis dei cultor est, & vo luntatem eius facit.) Vbi nõ modò eum a peccatis absoluit,

A absoluit, sed acceptissimũ deo, & omnia dei opera facientem demonstrat. Nam cùm se Iudęi dei cultores dixissent, ideo addidit, Et voluntatẽ eius facit: quasi dicat, non satis est deũ cognoscere. Inde miraculum extollit, A seculo non est auditũ, quòd aperuit quis oculos cæci nati.) Si ergo confitemini deum non exaudire peccatores, & hic signũ fecit, quale nemo vnquam alius, constat omnia virtute assecutum, quę humanam longè exuperat. Ad quẽ Iudęi: In peccatis nat⁹ es tot⁹, & tu doces nos?) Donec eum negaturum sperarũt, dignum cui crederent existimarunt, & semel atq; iterum eum vocarunt. Quòd si ei non credendum ducebatis, cur aduocastis? cur iterũ interrogastis? Cùm vera locutus est, & ideo maxima erat admiratione obseruãdus, tunc accusant. Quid autem signat, In peccatis natus es totus? Exprobrant ei ęcitatem: ac si dicãt,
A prima ætate in peccatis es: quasi ideo fuisset cæ-
B cus, quòd non sequebatur: quem consolatus Christus, ait: In iudicium ego veni in hunc mundum, vt non videntes, videant: & qui vident, cæci fiant. In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et quid dixerat? nunquid suam sententiã attulerat, & non potius communem, cùm inquit: Scimus quòd deus peccatores non exaudit? Et eiecerunt eũ foras.) Ecceveritatis prędonẽ, quomodo sapientiã nõ impedit paupertas. Vides quot audiuit à principio, & quot pertulit, & quomodo verbis & operibus testatus est? Hæc scripta sunt ad imitationem nostrã. Nã si is qui Christũ nõ viderat, ante ei⁹ hortationẽ tantùm confirmatus est, vt in conspectu totius populi homicidę, furentis, insani, & eius voce Christũ damnare cupiẽtis, nec assensus sit, nec acquieuerit, sed perquàm fidenter eorũ os obstuxerit, & expelli maluerit, quàm subticere veritatem: quantò magis nos, qui tandiu in fide vixim⁹, qui per fidem tot miracula intuiti sumus, qui maiora quàm ille acce
C pimus beneficia, qui interioribus oculis arcana my steria conspicamur? Nos igitur in tantum vocatos honorem, incredibilem pro Christo fiduciam præ nobis ferre oportet cõtra eos qui aliquid accusare, & loqui aduersus Christianos moliuntur: eorũ linguæ cohibendæ sunt, neq; temerè eis parcendum. Hoc autem facere poterimus, si cõfidemus, si scripturis operam dabimus, neq; eas audire neglexerimus. Nam si quis attentionem huc ingressus adhibuerit, etiam sine domestica lectione, annuo spacio satis proficere poterit. Neq; enim hodie vnum, cras aliud legimus, sed semper idem. Veruntamen nõnulli tam miserè affecti sunt, vt diutius audiendo ne nomina quidem librorum intelligãt, nec pudet, nec verentur tam negligenter in dei cõcionem ingredi. Quòd si citharœdus, vel saltator, vel minus aliquis ad scęnam aduocaret ciuitatem, omnes frequenter cõcurrerent, & admoniti gratias haberẽt, in quo spectaculo diei dimidium consumunt, nulli alij negocio vacantes: Deo autẽ nos per prophetas & apostolos alloquente, oscitamus, desidemus, hal- D
lucinamur, & plurimùm fastidimus, quare in forũ egredimur: in hyeme verò cùm pluuia, & lutũ impediret, domi sedem⁹: aut in theatris sine tecto, quò à pluuia defendamur. Maxima pars imbre, vento, frigore, luto, viæ longitudine cõtempta, insani perstiterunt, nulla eos causa domi continet, nulla quin ad spectacula frequentes confluant prohibet: huc sub tectum sine frigoris & pluuiæ iniuria, ad animæ suæ salutẽ nemo ea alacritate cõcurrit. Sũtne hęc tolleranda? Ideo in illis apprimè edocti, in necessarijs quàm pueruli imperitiores sumus. Quòd si quis te aut aurigam, aut saltatorẽ vocaret, contumeliam id duceres, eamq; pro viribus propulsares: ire autẽ ad eorum spectacula non recusas, & cui⁹ artis nomen fugis, eam ferè omnem prosequeris: cuius autẽ & nomen, & res, hoc est, esse & vocari Christianus profiteris, quid nam sit, non intelligis. Quid hac dementia peius? Hæc frequenter vobis E
dicere statui, verũtamen veritus sum, ne frustra, & sine fructu mihi odium cõparem. Video enim non iuuenes tantùm, sed & senes insanire, quorũ gratia maiorem in modum erubesco, cùm video virũ canicie venerabilem, eam labefactantẽ, & filium secum trahentem. Quid hoc magis ridiculum? quid indignius? filius à patre impudentiã discit, Mordẽt hæc vos verba? hoc & ego volo. Verba vos mœrore afficiant, vt per opera à turpitudine liberemini. Sunt enim nonnulli multò his frigidiores, quos illorum non pudet, sed pro re multa verba faciunt: quos si rogaueris quis Amos sit, quis Abdias, quot prophetæ: quid respondeant, nesciunt: de equis, aurigis, sophistis, rhetoribus, quanuis reddant rationẽ. Inde quæ hinc iactura, quod detrimentũ sequatur, interrogant. Propterea ingemisco, quoniã quod sit damnũ, quod malum, nõ intelligitis. Dedit tibi vitã deus, vt se coleres: tu eam incassum & inutiliter cõ sumis. Quæris, quod sit damnum? Si vel parum argenti amiseris, id omnino damnũ appellas: sin to- F
tos dies in diaboli operibus consumpseris, nihil omisisse opinaris. Opus est in sacrificijs, & precibus vitam omnem impendere: tu ad clamores, perturbationes, obscœna verba, contentiones, intempestiuas voluptates, magicas, in tuum conuertis detrimentum: & cùm hæc commiseris, quod damnum acceperis interrogas: neque intelligis omnia potius amittenda, quàm tempus. Aurum amittis, poterit recuperari: amissum tempus difficulter. Breue nobis in præsenti vita præstatur, quo nisi in necessarijs vtamur, quid illuc migrantes faciemus? Dic quæso, si cui filiorum tuorum præciperes, vt aliquã artem disceret, ille autem vel domi, vel alibi tẽpus frustra contereret, possẽtne apud magistrum excu sari? Nónne diceret, conuenimus, tempus statuisti? Si tibi non curæ est, vt apud me arti incumbat filius, quomodo eum erudiemus? Hęc & vobis dicẽda sunt. Nam exiget à nobis deus rationem. Vobis, inquiet, tempus dedi, vt pietatem, vt rectè viuendi artẽ erudiremini, cur incassum & inutiliter hoc tẽ-

pus con-

G pus conſumpſiſtis?Cur præceptorem frequẽter nõ petijſtis,neq; doctrinæ vacaſtis? Quòd autem doctrina ſit dei cultus, audi prophetam cùm inquit:
Pſal. 33.c. Venite filij audite me, timorẽ domini docebo vos.
Ibi.93.b. Et iterum:Beatus vir quem tu erudieris domine,& in lege tua docueris. Cùm verò tempus inutiliter conſumpſiſti,quam habebis excuſationem? Et qua gratia nobis breue tempus præſcripſit deus?O ſtultitiam,ô inſipientiam,pro quo maximæ gratię habendæ ſunt:quod labores nobis,& ſudores minuit, quod requiem nobis,& æternitatem largitur,id & reprehẽdis,& moleſto fers animo.Sed neſcio quomodo in tam longum ſermonẽ venimus, qui iam finem deſiderat.Noſtræ nanq; imbecillitati & miſeriæ tribuendum eſt, quòd longiuſculam faſtidimus orationem: in ſpectaculis autem à meridie ad noctem immorati, cum funabulis domum reuertimur. Sed ne ſemper vos accuſemus, hoc nobis impendite beneficium,vt alijs omiſſis omnibus,his
H incumbatis. Veſtro enim lucro & nos lucrabimur gaudium,lætitiam,laudem præterea & remunerationem.Omne autem lucrum veſtrum erit, quòd tam ſtultè antehac ſaltationibus dediti,propter timorem dei & honorationẽ noſtrã, vos morbo illo liberaueritis:& vinculis ſolutis, ad deum feſtinaueritis.Neq; illic tantùm mercedem, verumetiam in hac vita veram conſequimini voluptatem.Eiuſmodi nanque virtus eſt, vt cum futuro præmio in præſenti quoq; vitam nobis ſuauiſſimam ſuggerat. Pareamus ergo ſcripturæ diuinæ præceptis, vt & preſentibus & futuris fruamur bonis,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.lviij.ex cap.nono.

IESVS audiuit Ieſus quia eiecerunt eum foras: & cùm inueniſſet eum,dixit ei: Tu credis in filium dei?Reſpondit ille,& dixit:Quis
I eſt domine,vt credam in eum?) Qui propter veritatem & Chriſti confeſſionẽ malo & contumelia aliqua afficiuntur,hi maximè à deo honorãtur.Vt enim qui propter deum pecunias diſpergit, is maximè eas inuenit:& qui odit animã ſuam, is vel in primis amat:ita contumelia affectus propter deũ, is plurimùm honoratur à deo: quod cæco vſuuenit.Eiectus eſt è templo à Iudæis, & à templi domino inuentus eſt. A peſtifero concilio liberatus, ſalutiferum eſt fontem conſecutus. Contemptus à contemptoribus Chriſti,ab angelorum rege honoratus eſt.Hæc ſunt veritatis præmia, ita & nos diſperſis his rebus,& pecunijs noſtris,illac fidẽter proficiſcemur. Si hic inopi largiemur, quieſcemus in cœlis.Si propter deũ nobis maledicetur, & in hac & futura vita laudabimur.Ejectũ è templo inuenit Chriſtus,quem euãgeliſta hac gratia veniſſe ſignificat.Et conſidera quibus eum præmijs remunerat, ſummo omnium bonorum. Se enim ei notum fecit,à quo prius ignorabatur, eumq; diſcipulis ſuis annum erauit.Et intuere illius diligentiam: dicente K enim Ieſu:Tu credis in filium dei?reſpondet, Domine quis eſt.Nondum enim ipſum viderat,quanuis ſanatus:anteà nanq; cęcus fuerat,ſanatus ad Iudæos adductus eſt, vt enim munerarius athletam victoria inſignem & coronatũ, ita hunc Ieſus accipit.Tu credis,inquit,in filiũ dei? Quid hoc?Poſt tantam cum Iudęis controuerſiã,poſt tot verba & contentiones,an credat interrogat: non quòd eius ignoraret animum, ſed vt notum alijs faceret, & eius ſe fidem plurimi facere demonſtraret.Contumelia me tantus populus affecit, inquit, ſed nihil impendo, fides tua mihi curæ eſt. Pluris enim faciendus eſt vnus,qui domini facit voluntatẽ, quàm multi trãſgreſſores.Tu credis in filiũ dei?ac ſi preſens quæ dixerat, accepiſſet rogat, & ſui concitat deſideriũ.Neq; primùm ait,crede,ſed interrogauit. Quid ille? Et quis eſt domine, vt credam in eum? Deſiderantis & valde inquirentis animæ verbum, pro qua tanta locutus eſt ignorat, vt veritatis amatorem eum intelligas.Dicit ei: Et vidiſti eum,& L qui loquitur tecum,ille eſt.)Nõ dixit,ego ſum: ſed remiſſius adhuc,& vidiſti eum. Dubium verbum, ideo manifeſtius ſubdit, Qui loquitur tecũ,ille eſt. At ille ait: Credo domine: & procidens adorauit eum.)Neq; dixit,ego ſum qui te curaui:qui dixi tibi,Vade,lauare in Siloa: ſed his omnibus omiſſis, inquit:Credis in filiũ dei?ille affectum ſuum ueſtigiò adorando prætulit, quod pauci curati fecerũt, vt leproſi illi,& alij:hoc pacto diuinam eius virtutem demonſtrauit,ne quis verbotenus dixiſſe arbitrari poſſit.Eo autem adorante, inquit Ieſus: In iudicium ego veni in mundũ, vt non videntes, videant:& qui vident,cæci fiant.)Hoc & Paulus inquit:Quid ergo dicemus, quòd gentes nõ ſequentes iuſtitiã,acceperũt iuſtitiã?iuſtitiam autem ex fide Ieſu:Iſraël autẽ ſequens legẽ iuſtitiæ, in legẽ iuM ſtitię non venerunt.His verbis,in iudiciũ veni:magis illum in fide confirmat,& qui aderãt excitauit: hoc eſt,Phariſæos qui ſequebantur in iudicium, id eſt,in maius ſupplicium:oſtendens qui ſe tanquam peccatorem damnarent,damnatos eſſe:hoc in loco duos viſus,& duas meminit cæcitates, & quæ ſenſu,& quæ intellectu percipiuntur. Tum quidã ex Phariſæis ſequebãtur: Nunquid & nos cæci ſumus?)Vt in alio loco, Nemini ſeruiuim⁹ vnquam, & ex fornicatione nati non ſumus: ita his ſenſibilibus tantùm inſiſtebãt,& huius pudebat cæcitatis. Inde oſtendẽs melius fuiſſe eis cæcos eſſe, quàm videre,inquit: *Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum.*) Cùm cæcitatem ignominiã putarent, in eos inuehitur,quòd propterea magis puniẽtur.Ita ſem per humani animi elationẽ comprimit, & ad magnorum & mirabilium erigit cognitionem. Nunc vos videre dicitis,vt anteà deum veſtrũ eſſe diceba tis,ſed non videtis:ita quod ſibi laudi arbitrabãtur, id ſupplicio fore oſtendit. Et à priori quidem cæcitate cæcum natum curauit, nunc de Iudæorum diſputat

A diſputat cæcitate. Ne enim dicerent, non propter ſuam cæcitatẽ ad eum non accedere, ſed deceptorem vitare,huc omnem refert diſputationẽ.At nõ ſimpliciter euãgeliſta inquit audiſſe hęc Phariſęos, qui cum eo erant, & dixiſſe, Nunquid & nos cæci ſumus?Sed vt tibi in memoriam reducat, hos illos eſſe qui anteà Chriſtum oppugnabãt, & lapidibus impetebant.Sunt enim quidã in ſuperficie quidem ſectatores,qui facilè in contrariam mutantur ſententiam:vnde ergo non deceptorem,ſed paſtorem probat,adducendo vtriuſq; iudicia,& ſic eis rei veritatem inquirẽdam relinquit. Et primùm quis de-
Caput.X. ceptor & fur ſit,demonſtrat inquiens: Amen amen dico vobis,qui non ingreditur per oſtium in ouile ouium,ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro.)Ecce latronis ſigna:primùm palàm nõ ingreditur,neq; audet:inde non per ſcripturarum teſtimonium,quod per oſtium ſignificatur.Hìc & qui fuerunt,& qui futuri ſunt notat,& Antichriſtum,
B & falſos Chriſtos,& Iudam,& Theudam,& alios huiuſmodi. Meritò autẽ oſtium ſcripturas appellat,quoniã nos ad deum ducunt, & eius nobis cognitionem aperiunt:ipſæ oues faciunt,ipſæ cuſtodiunt,neq; lupos irrumpere permittunt. Tanquam enim oſtium firmiſſimũ hæreticos arcẽt,& in tuto conſtituunt:neq; nos,modò velimus, aberrare vnquam ſinent.Et niſi hoc oſtium infringamus,nunquam nos inimici noſtri poterunt expugnare, per hoc oſtiũ & paſtores,& alij omnes ingrediemur:in ouile autem,hoc eſt,ad oues, & earum curã. Qui enim ſacra non vtitur ſcriptura,ſed aſcendit aliunde:id eſt,non conceſſa via,is fur eſt. Ecce cum pa-
Supra. 5.f tre conuenientiã, cùm ſcripturas in medium proferat.Ideo Iudęis dicebat,Scrutamini ſcripturas.Et Moſen, & ꝓphetas omnes adducit in teſtimoniũ. Omnes,inquit,qui audiunt ex prophetis,veniẽt ad
Ibidem.g. me.Et ſi credęretis mihi: hìc idem per tranſlationẽ ponit. Hac autem particula, Aſcendit aliunde:&
C ſcribas ſignificat:qui cùm docerẽt,& faciẽda præciperent,ipſi legẽ tranſgrediebantur,quod ipſe exSupra.7.c probrauit,dicẽs:Nemo veſtrum facit legem.Et rectè inquit aſcendit,& nõ ingreditur: nam furis eſt ſepem,vel parietem aſcendere,& cum periculo omnia moliri. Ecce quo pacto deſcripſit latronem. Conſidera paſtoris ſigna. Qui ingreditur per oſtium,hic eſt paſtor ouium, huic oſtiarius aperit, & vocem eius oues audiunt. Et proprias oues cùm emiſerit, ante eas vadit.) Hæc paſtoris eſt & furis differentia.Videamus quo pacto ſequentia conueniant:Huic,inquit,oſtiari⁹ aperit.Manſit in trãſlatione,vt ſignificantius loqueretur.Quòd ſi ad verba parabolam vis accõmodare,nihil prohibet hoc in loco per oſtiariũ Moſen ſignificari, cui eloquia dei credita ſunt, cuius vocem oues audiunt. Et proprias vocat nominatim.) Cùm enim frequẽter eum deceptorem vocarẽt,idq; ex incredulitate ſua
Ibidem.g. confirmarent,dicẽtes: Quis principum credidit in eum:non ex ipſorum pertinacia ſe, ſed illos deceptores putandos,quòd ſibi non crederẽt,& meritò D ab ouiũ numero expellendos oſtendit.Nam ſi paſtoris eſt per ſolitum ingredi oſtium, ipſe per hoc ingreſſus eſt,& omnes ſecuti poterũt oues eſſe:qui inde ſe auerterunt, non ipſos paſtor, ſed ipſi ſe ab ouium numero abdicarũt. Quòd autem ſe oſtium appellarit,nemo perturbetur: ſiquidem & paſtorẽ ſe,& ouem dicit,& variè ſuam prædicat diſpenſationem.Quando nos patri offert,oſtium:cùm noſtri curã gerit,paſtorẽ ſe profitetur.Néve vt ipſum patri tantùm offerre nos putes, etiam ſe paſtorem dicit.Et oues vocem eius audiunt, & proprias oues vocat,& educit eas,& ipſe ante eas vadit. At contrarium paſtores faciunt,ſequuntur non præcedũt. Sed vt ſe omnium ad veritatem inueniendam ducem oſtendat,contrariũ paſtoribus morem ſeruat: quemadmodum cùm oues per orbem dimiſit,non extrà,ſed in medio luporũ miſit. Longè enim admirabilior ars noſtra paſtoralis eſt. Videtur autem E & cæcus hoc in loco ſignificari,quem è medio Iudæorum vocauit,& audiuit vocem eius,& cognouit. Alienum oues non ſequuntur,quoniam eius vocem neſciunt.) Siue de Theudæ & Iudæ aſſer-
Acto.5.f. toribus hìc loquatur.Omnes,inquit,qui in eos credunt,diſperſi ſunt:ſiue de futuris,qui à pſeudochriſtis decipiendi erant. Et ne dicerẽt ipſum vnũ illorum eſſe,plurimùm ſe ab illis diuerſum oſtẽdit, & primùm à doctrina ſcripturarũ quibus eos adducit,illi aliunde:inde ab ouiũ obedientia,quæ omnes ipſi non viuenti tantùm,ſed & mortuo paruerunt, illos quamprimùm dimiſerunt.Prętera quod non paruum eſt, illi tanquam tyranni per ſeditionẽ omnia faciebãt:à qua ſuſpicione tantùm hic aberat, vt cùm vellent ipſum regem facere, recuſaret: &
Supr.6.b. Mat.22.b cùm rogarent,an liceret cenſum dari Cæſari,afferri pręciperet,vt numiſma cognoſceret.Ad hęc ipſe pro ouium ſalute venit,vt vitam haberent,& abũdantius haberent: illi etiã præſenti vita priuarunt, qui etiam tradiderunt ſibi commiſſos,& fugarunt. F Hic adeò generoſè perſtitit,vt animã traderet: illi inuiti,coacti, fugientes quæ paſſi ſunt pertulerunt, hic ſponte omnia ſubiuit. Hoc prouerbium dixit eis Ieſus, illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.) Et qua gratia obſcurius locutus eſt? Vt attẽtiores redderet:quod mox exponit,inquiẽs,

Ego ſum oſtiũ:per me ſi quis introierit,ſaluabitur, & ingredietur,& egredietur, & paſcua inueniet.)Hoc eſt,ſecurus erit & liber. Paſcua autẽ & pabulum, ouiũ poteſtatẽ atq; libertatẽ ſignat, hoc eſt,nemo inde eum expellit:quod & apoſtolis vſuuenit,qui audenter ingreſſi ſunt & egreſſi, tanquã vniuerſi orbis domini,& à nemine eijci potuerunt.

Omnes quotquot ante me venerunt,fures ſunt & latrones, ſed non audierunt eos oues.) Non de prophetis hoc intelligendũ,vt aiunt hæretici: illos enim audierunt,& per eos Chriſto crediderũt: ſed de Theuda & Iuda,& alijs ſeditioſis.Illud prętera verbum,non audierũt, in ouium laudem dictũ eſt:

quod contrà

G quod contrà esset,si prophetas non audissent, fuissent enim maximè reprehendendi. Fur non venit, nisi vt furetur, & mactet & perdat.) Vt tunc vsuenit, siquidem omnes mactati sunt & deperditi. Ego autem veni,vt vitam habeãt, & abundantius habeant.)Et quid quæso,vita abundantius? Regnum cœlorum,sed adhuc vitę nomine tanquã eis noto contentus est. Ego sum pastor bonus.) Hìc iam passionem insinuat, quòd pro mundi salute moriturus est,neq; inuitus.Inde iterum ad pastoris & mercenarij parabolam venit. Bonus enim pastor animam suam ponit pro ouibus: mercenarius autem,qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ,videt lupum venientem, & dimittit oues,& fugit,& venit lupus, & rapit eas.) Hìc suã paternæ æquiparat potestati.Siquidem pastor ipse est,& cuius propriæ sunt oues.Intueris altiorem in parabolis sensum,vbi obscurius loquitur, neq; auditoribus causam calumniandi præbet. Quid ergo

H hìc facit mercenarius? Videt lupum venientem, & dimittit oues,& lupus venit, & rapit eas. Hoc illi faciebant,ipse contrà. Etenim cùm comprehensus

Infr.18.b. est, inquit: Sinite hos abire, vt impleretur sermo, quia nemo ex ipsis perijt.Hoc in loco potest & spiritalis lupus intelligi, quem non sinit vt oues auferat.Hic non modò lupus,sed & leo est. Nam aduersarius noster diabolus, inquit, tanquam leo rugiens,circuit quærens quẽ deuoret.hic idem & ser-

Luc.10.c. pens & draco,ambulabitis enim super serpentes & scorpiones.Quare vos hortor dilectissimi, sub pastoris nostri custodia in pascuis maneamus.Manebimus autem si vocem eius audierimus, si ei parebimus,si alienum non sequemur. Et quæ nam vox

Mat.5.a. est?Beati pauperes,beati mundo corde,beati misericordes.Hoc pacto sub pastore manebim⁹, & lupus ingredi non poterit: & si ingrederetur, detrimentũ acciperet: pastorem nanq; adeò nos amantem habemus, vt animam suam pro nobis traderet.Cùm enim & possit & amet, quid impedit ne liberemur? Nihil sanè, nisi nosmetipsi deficiamus:

Ibidẽ.8.d. quod quomodo accidat,audi ipsum dicẽtem: Non potestis duobus dominis seruire, deo & mammonæ:cui si seruiemus,grauissimæ subijciemur tyrannidi.Omni enim tyranno grauior est pecuniarum cupiditas.Nullam enim voluptatem habet,sed curas,inuidiam,insidias,odia,calumnias,& innumera virtutis impedimenta: desidiam, luxuriam, auaritiam,ebrietatem,quæ liberos penitus in seruitutem rediguntˌ & numularijs peiores efficiunt: & non hominum tantùm, sed grauissimorum affectuum & morborum animæ seruos.Hic multa audet,quę neq; deo,neque hominibus placent,veritus ne quis hanc sibi auferat seruitutem.O amarũ seruitium,ô diabolicam potestatem.Hic omnium affectuũ molestissimus est,cùm tantis malis deuincti gaudem⁹, & catenas libenter amplectimur, & tenebrarum carcerem habitantes, in lucem prodire nolumus: sed malis inhæremus,malis oblectamur. Quare de nobis minimè sperandum est,vt respiscamus, qui K peiori quàm qui metalla effodiunt, conditione sumus.Miserè enim sine vlla mercedis spe laboram⁹. Et quod grauius est, si quis nos hac captiuitate liberare vellet,non pateremur,sed ægrè ferremus,& indignaremur:in hoc nihil ab insanis differentes,in alijs tamen tantò miseriores,quòd nolumus ab insania liberari. Nunquid propterea in hunc mundũ venisti?num propterea homo factus es,vt æs & aurum accumules? Non ideo te ad suam finxit deus imaginem,sed vt sibi placeas, vt futura bona consequaris,vt cum angelis psallas. Quid hanc reijcis cognationẽ?Quid inhonestũ te, & ignobilem hac soluta necessitudine reddis? necessitudinẽ dico spiritalem.Fame ille tabescit,tu copia rumperis:frater nudo corpore oberrat,tu vestes vestibus addis,quæ tineis cõsumuntur:& quantò satius foret, vt his egenorum corpora tegerentur:quæ si hoc pacto cõsumerentur,illa te cura absoluerent, & futurã tibi L vitam largirentur.Quod si non placet, cõsumptas tandem confer in pauperes, qui rectè eas norunt excutere:etenim Christi corpus, quoniã arca honorabilius est & securius, quippe quòd nõ tantùm illas custodit,& incorruptas cõseruat,sed pulchriores efficit. Arca nonnunquã cum vestibus direpta, magno te afficit damno:quę pauperib⁹ damus custodienda,neq; morte amittẽtur, neq; seris aut vectibus indigent,non seruorum vigilia,nulla huiusmodi cautione,omnibus insidijs libera sunt, & custodia reponũtur,vt credibile est, quæ cõmendantur in cœlis. Nulli enim maliciæ locus ille peruius est.His nos monitionibus nunquam cessamus,neq; vos vnquam paretis, causa quòd pusilli sumus animi,& terrenis inhiamus, & deorsum trahimur: immo absit,vt vos omnes damnem, tanquam incurabiliter ægrotetis.Nam si diuitijs ebrij his admonitionibus aures obstruunt,saltem attendere pote- M runt. Et quid hæc ad pauperes,inquies? neq; enim aurum habent,neq; tot vestimẽta, sed panem tantùm,& aquam frigidam.Sed & duos obolos,& pedes vt visitare possint infirmos:linguam etiam, vt sermone consolentur vulneratum: domum præterea vel tegetem, vt hospitem accipiant, habent. Non enim innumera talenta à pauperibus, sed diuitibus exigimus.Quòd si ad pauperum ostium dominus noster venerit, obolum ab eo accipere hoc modo nõ pudebit, sed maiora quàm à multa dantibus accepisse profitebitur. Quot hìc adstantium illo tempore fuisse optarent,quo Christus in carne terrã peragrauit,vt cum eo versati essent, & cõuixissent?Ecce nunc hoc nobis magis licet,vocare eũ ad prandiũ possumus,& cũ eo viuere,& magis ꝓficere. Eorũ nanq; qui cum eo viuebãt,nõnulli perierunt,vt Iudas & huiusmodi: eorũ autẽ qui eum Acto.1.c. in domũ suã aduocant, & domũ, & mensam cõmunicant,vnusquisq; maximè laudabitur,& gratię his habebũtur.Venite,inquit, benedicti patris mei, Mat.25.c possidete præparatum vobis regnũ à constitutione mundi.

A ne mundi.Esuriui enim,& dedistis mihi manducare:sitiui,& dedistis mihi bibere:peregrinus eram,& suscepistis me:infirmus, & visitastis me: in carcere eram,& venistis ad me. Quam ob rem, vt audire hoc mereamur,vestiamus nudum,colligamus hospitem,cibum demus esurienti, sitienti potum,infirmos & carcere deuinctos visitem⁹,vt spe bona veniam consequamur peccatorum,& illorum bonorum quę omnem sensum excedunt fiamus participes:quæ vtinam omnes cõsequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum,Amen.

Homilia.lix.ex cap.decimo.

EGo sum pastor bonus, & cognosco oues meas,& cognoscunt me meæ. Sicut nouit me pater,& ego agnosco patrẽ, & animã meam pono pro ouibus meis.)Magnum quiddam dilectissimi,magnum inquam,est ecclesiæ prelatio, & quę multa indiget sapientia,& fortitudine:qua-

B lem Christus proposuit, vt nunq̃ oues deseramus,

Pastoris & mercenarij differẽtia. vt lupo generosè resistamus.Hæc enim inter pastorem est & mercenarium differẽtia. Alter propriæ, contẽptis ouibus,alter sua contẽpta,ouium semper saluti inuigilat. Pastoris ergo exemplo deceptores duos meminit,furem mactãtem & rapientẽ oues, & mercenarium permittẽtem, neq; defendentẽ cõmissas. Per illum Theudam & eius assertores, per hunc Iudæorum magistros signat,qui nullam curam cõmissis ouibus adhibebant,quod superiori tẽ

Ezech.34. pore Ezechiel his verbis insectatus est: Væ pastoribus Israel,nónne pascebant semetipsos?nónne greges pascuntur à pastoribus?sed illi contrariũ faciebant,quod maximæ maliciæ genus est,pluribus rationibus: idcirco inquit, Neq; quod abiectum erat, reducebant:neq; quod perierat,quærebant:neq; cõfractum alligabant, neq; infirmum consolidabant:

C quoniã se, non gregem pascebant. Idem & Paulus

Philip.2.c significat:Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ

1.Co.10.c Christi Iesu.Et iterum:Nemo quod suum est quærat,sed proximi vnusquisq;.Verùm ab vtroq; dissidet Christus, cùm illis qui in peccatis erant,diceret propterea venisse,vt vitam haberent, & abundantius haberẽt: his autem qui oues à lupis rapi negligebant,se propter eas animã ponere,ne oues perirent.Nam cùm Iudæi ipsum interimere vellent,nõ propterea destitit à doctrina, neq; credentes tradidit,sed perstitit & pertulit mortem,ideo frequẽter inquit:Ego sum pastor bonus.Quæ cùm nullo niti testimonio viderẽtur, quòd enim poneret animam suam,nõ multum post re monstratũ est:quòd autẽ vitã haberent,& abundantius haberent, post huius vitæ migrationem futurum erat,alterum ab altero confirmat.Hoc est,quia dat animã,quòd det etiam

Rom.5.b. vitam:quod & Paulus dicebat,Si enim cùm inimici essemus,reconciliati sumus deo per mortem filij eius:multò magis recõciliati,salui erimus. Et iterũ:

Ibidẽ.8.f. Qui etiã proprio filio non pepercit,sed pro omnibus nobis tradidit illum:quomodo nõ etiã cum illo omnia nobis donauit? Sed qua gratia nũc quoq; D eũ nõ accusant,vt supius, Tu de teipso testimoniũ Suprà.5.e & 8.b. perhibes,testimoniũ tuũ non est verũ;Quoniã sæpenumero eos flere coegerat, & à signis maior de se opinionẽ cõcitarat.Inde ne quis ad illã particulã,Et oues vocem eius audiunt, & sequũtur eũ:dicerat,quid ad non credentes? audi quid addit,Et cognosco oues meas,& cognoscunt me meæ. Quod & Paulus his verbis significauit, Non expulit deus Rom.11.a populum suum quẽ prædestinauit. Et Moses: Co- 2.Tim.2. gnouit deus qui erant sui:hoc est,quos prædestinauit. Ne autem similiter & cognoscere,& cognosci crederes,Cognosco,inquit,oues meas, & cognoscũt me meæ,nõ tamen æqualiter.Aequalis est patris & filij cognitio,vt inquit:Sicut cognoscit me pater,& ego cognosco patrẽ.Quod nisi sensisset,cur ita dixisset? cùm enim nonnunquam multitudini se connumerasset, & non more hominis cognoscere putaretur,inquit:Sicut nouit me pater, & ego cognosco patrem.Tam certò ipsum scio,vt ipse me.Pro-

Lucę.10.d pterea inquit:Nemo cognoscit filium,nisi pater:& E patrem,nisi filius: discretam quãdam cognitionem indicans,qualem nemo alius habet. Ego pono animam meam. Hoc frequenter dicit,vt omnis deceptionis tollatur suspicio. Nam & Apostolus cùm se verum magistrũ ostenderet,& falsos confundere apostolos vellet, pericula & mortes adduxit in medium. In plagis supra modum,in mortibus fre- 2.Cor.11.e quenter.Dicendo enim,lux sum & vita,superbiam Supr.8. & apud stultos arguere videbatur: velle autem mori, 14.b. nullam inuidiam,nullum liuorem cõcipiebat.Propterea hoc in loco, non dicunt eum de se testimonium perhibere,& verum non esse:hoc autẽ verbo multam curam atq; diligẽtiam indicat. Etenim alias oues habeo,inquit,quę non sunt de hoc ouili, & illas oportet me adducere.) Ecce iterũ hoc verbum,oportet:nó necessitatis esse,sed futuri omnino F significatiuum:quasi dicat,quid admiramini, si mehæ secuturæ,& vocem meã audituræ sunt?cùm & alias me sequi,& vocem meã audire videritis,tunc maiorem in modum admirabimini.Neq; te pertur bet quod dicit, Quæ non sunt ex hoc ouili. Differentia enim in lege dũtaxat,vt inquit Paulus: Neq; 1.Cor.7.d circũcisio aliquid valet,neq; prepatiũ. Et illas opor & Gal.5.a tet me adducere. Vtrosq; dispersos & mixtos,neq; habentes pastorem,hos videt atq; illos,nondum bono aduenientę pastore.Inde futurã eorum cõgnationem prędicit: Et erit vnum ouile.)Quod iterum Paulus his verbis significauit: Vt duos condat Ephes.2.c in semetipso in vnũ nouum hominẽ. Propterea me diligit pater,quia ego animã meã pono,vt iterum accipiam eam.) Et quid hoc verbo humilius? Siquidem ꝓpter nos dominus noster amandus est, quoniam pro nobis moritur.Quid igitur,dic quæso,superiora tempora non amauit,sed nunc amare incepit,& nos primũ eius amorem conciliauimus? Quid hoc sibi vult? Cùm alienum eum à patre,& deceptorem esse,& in detrimentum & iacturã ve-

G nisse dicerent,ait: Si nihil aliud,vel hoc saltem mihi persuadet,vt vos diligã,quòd eo quo me amore vos pater prosequitur,& hac gratia pro vobis morior. Præterea & illud intẽdit,quòd nõ inuitus moritur: Neq; enim fuisset charitatis officiũ, & quòd ea maximè est patris sententia. Quòd si tanquã homo hoc loquitur,noli admirari. Sæpenumero enim causam exposuimus,idem repetere & molestũ est, & superfluum. Ego pono animã meã,vt iterum sumã eam:& nemo tollit eã à me,sed ego pono eã à meipso. Potestatẽ habeo ponendi eam,& potestatem habeo iterũ sumendi eã.) Cùm voluissent aliquando eum interimere,indicat,nisi ipse vellet, incassum eos laborare:& à primo secundum confirmat, à morte videlicet resurrectionem: hoc enim admirandum est. Siquidem vtrunq; nouum fuit,& præter cõmunem consuetudinem. Attẽdamus ergo diligenter: Potestatem habeo, inquit, ponendi animã meam. Et quis non habet hanc potestatem?

H Quisq; enim potest se interimere: sed non ita intelligitur. Quomodo ergo? Sic habeo ponendi potestatẽ,vt nemo me inuito id facere possit: quod non contingit nobis, nos tantùm interimere nosmetipsos possumus: sed si in latronum insidias incidimus, nõ habemus liberam faciendi quod volumus potestatem,velimus nolimus,nos interficiunt. Christus autem etiam insidijs circũuentus, sui iuris erat moriendi,necne. Et cùm dixisset,Nemo tollit eam à me:addidit,Potestatem habeo ponendi eam:hoc est, ego solus habeo hanc potestatem, quæ vobis non est. Etenim alij multi, vitæ nostræ sunt domini: quod à principio non dixit,neq; enim creditum esset: sed cùm à re ipsa testimonium confirmarit, cùm multis circumuentus insidijs comprehendi nõ potuerit: sæpius enim ex eorum manibus elapsus est. tũc inquit: Nemo tollit eam à me. Quod si verum, & illud sequetur, sponte ad hoc venisse, per

I quod & aliud confirmatur, quandocunq; voluerit vitam sumere,posse. Nã si ita mori humanas vires excedit,nõ est reliquũ dubitandũ. Quòd enim solus esset vitã ponendi dominus,etiã sumendi in sua esse potestate ostẽdit. Ecce quomodo à priori secundum cõfirmat, & à morte indubitatã ostẽdit resurrectionẽ. Hoc præceptũ accepi à patre. Quod nã? Mori ꝓ mũdo. Prius ergo accepit, ide paruit. Prius quid esset faciendũ intelligitur: & quis non expers rationis hoc dixerit? Sed quẽadmodum superius dicendo, Propterea me diligit: spontaneam indicauit voluntatẽ, & contrariã amouit suspicionẽ: ita hoc in loco præceptum à patre se accepisse dicens, nihil aliud ostẽdit, quàm idem patri videri, quod ipse facit: ne postmodũ eum crucifixum putarent derelictum à patre atq; traditũ, néve exprobrarent, quæ

Mat.27.e tamẽ exprobrauerũt: Alios saluos fecit, seipsum nõ potest saluum facere. Et si filius dei es, descende de cruce. Neq; propterea descendit, quoniam filius est dei. Inde ne audiendo mandatum eum à patre accepisse, id à se alienũ esse existimares prosequitur:

Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis. K Hinc suas oues,& quicquid rectè factum est, suum opus esse, & præcepto non indigere ostendens. Quòd si indigeret, quomodo à seipso ponere dixisset? Qui à seipso ponit, præcepto nõ indiget: & causam cur faciat affert, quòd scilicet pastor sit, & bonus pastor. Bonus autem pastor ad ouium custodiam hortatore non indiget. Quod si in hominibus vsuuenit, multò magis in deo. Ideo Paulus inquit, quòd seipsum exinaniuit. Nihil autem aliud Philip.2.a hoc in loco præceptum signat, quàm cum patre cõcordiam. Quod si humiliter & humanè locutus est, auditorum imbecillitati tribuendum. Dissensio itaq; facta est inter Iudæos, propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, & insanit, quid eum auditis? Alij dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis. Nunquid dæmonium habens potest cæcorum oculos aperire?) Cùm enim supra hominem, neq; secundum cõmunem consuetudinem loquatur, dæmonium habere dicebant: & quater hoc iam nomine L eum appellarũt, siquidem superius etiam dixerunt, Suprà.7.c Dæmoniũ habes, quis te quærit interficere? Et ite- Ibidẽ.8.f. rum: Nónne bene dicimus, quoniam Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Et hoc in loco, dæmonium habet, & insanit, quid eum auditis? Immo & sæpius ea verba dixisse vel inde constat, cùm inquiunt, Nónne bene diximus, quia dæmonium habes? Alij dicebant: Hæc verba non sunt dæmoniũ habentis. Nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire? Cùm à verbis eos cõuincere nõ possent, ab operibus eum dæmonium non habere demonstrant. Immo ne à verbis quoq;. Nam si verba vobis persuadere nõ possunt, opera reuereamini. Quòd si dæmonium habentis nõ sunt, sed supra humanam virtutem, constat diuinæ cuiusdam esse potentiæ. Ecce syllogismum. Quòd supra homi- M nem operetur, inde constat quòd inquiunt, dæmonium habere. Quòd dæmonium non habeat, ex operibus manifestat. Ad quæ in præsentia nihil dicit. Iam enim superius se dæmonium non habere responderat, nunc autem minimè. Siquidem cùm re ostendisset qualis esset, de cætero conticet. Neq; enim digni erant quibus responderetur, qui dæmonium habere dicerent, ex his quibus eum admirari,& deum omnes arbitrari debebant. Et quid opus erat, vt amplius à Christo arguerentur, cùm inuicẽ ipsi dissiderent, & se reprehenderent? Ideo nullum verbum fecit,& omnia æquo animo tulit. Neq; hac tantùm gratia, sed vt nos erudiret mansuetudinem & patientiam. Hunc nos imitemur: neq; enim tantùm conticuit, verumetiã iterum adest, & interrogatus respondet,& suam indicat prouidentiam: & dæmoniacus & insanus appellatus, quibus innumera contulerat beneficia, non semel aut iterum, sed sæpenumero, non modò non vltus est, neq; remisit Lucę.23.c beneficia, sed pro his animã suam posuit,& crucifixus patrem pro his rogauit. Hæc nobis imitanda sunt.

A sunt. Hoc pacto Christi erimus discipuli, si mãsueti erimus,& mitis ingenij. Vnde autẽ tales erimus? Si nostra frequẽter peccata reputabimus, si lugebimus, si flebimus. Neq; enĩ anima tanti doloris particeps irritari, atque irasci patitur: vbi fletus, ira esse nõ potest: vbi dolor & contritio, longè omnis abit irritatio. Mens enim dolore perculsa nõ studet elationi, sed amare ingemiscit, amarius flet. Scimus nonnullos ridere quæ dicimus, quos ego flere non desino: fletus enim hoc tempus est, planctusq; & lamentationum. Multa & verbis, & re peccamus: qui autem ita peccat, in gehennam & ardentem,& igneum fluuium recipitur, & quod omnium grauissimum est, regnum cœlorum amittit. His igitur minis, etiam risu, & delicijs dissolueris, & domino tuo irato,& minante nihil curas, nihil vereris, ne tibipsi supplicium asciscas? Non audis quid quotidie

Mat.25.d clamatur? Esurientem me vidistis, & non dedistis mihi manducare: sitientem, & nõ dedistis mihi bi-

B bere. Discedite in ignem paratũ diabolo & angelis eius. Hoc singulis minatur diebus. Sed cibum dedi, inquies. Quãdo & quoties? Decem & viginti dies: sed per totam vitam egenos pascas oportet. Nam

Ibidem.a. & virgines oleum habebant, sed non sufficit eis ad salutem: etenim ipsę accenderunt lampades, exclusæ tamen sunt à sponso, & meritò sanè: sciuerunt enim, vt ante sponsi aduentũ extinguerentur. Propterea multo nobis oleo, multa liberalitate opꝰ est.

Psal.50.a. Audi prophetã: Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. Ita & nos propinquorum misereri oportet, secundum misericordiã magnam. Quales enim erimus erga ꝓximos nostros, talem dominum in nos experiemur. Sed quæ nam magna est misericordia? Quando non ex his quæ superfluunt nobis, sed ex his quibus indigemus, egenis damus. Quòd si superfluum exhibendo, parum nobis sperandum est: quid nobis erit? Quó confu-

C gere, vbi salutẽ inuenire poterimus, si virgines post tot & tantos labores nihil profecerunt? Quis sibi fidet, cùm audierit formidolosa & horrẽda illa iudicis verba dicentis, atq; exprobrantis: Esuriui, & non dedistis mihi manducare? Quandiu, inquit, nõ feciſtis vni de his minimis, neq; mihi feciſtis. Neq; de discipulis hoc tantùm, aut solitariã vitam agentibus, sed de omnibus fidelibus intelligitur, qui siue seruus sit, siue in foro mendicet, si in deum crediderit, meritò fouendus, & complectendus est. Si nudum, esurientemq; despexerimus, hæc audiemus verba: nec iniuria. Quid enim graue, quid molestum postulat? quid non facillimum? Non inquit, infirmus eram,& non me sustentastis: sed, non visitastis: neq;, in carcere eram, neq; exduxistis: sed, non veniſtis ad me. Quantò ergo faciliora nobis præcipiuntur, tantò his contemptis grauius puniemur. Quid enĩ leuius, quàm captiuos visitare? quid facilius? Cùm enim hos ligatos pannis, illos & squalore obsitos, alios laboribus cõfectos, alios fame, & ad pedes canum more accurrẽtes, alios perfosso la-

tere, alios ex foro ligatos adduci tota die mendicã- D do, ne necessarium quidem victum inuenientes, vesperi verò à custodibus tam malè & crudeliter acceptos videris, etiam si lapideus esses, humanior efficereris: & si vel perditissimus esses, humanas in alienis malis calamitates reputãdo moueremur. Subueniet tibi tremendus ille dies, & futura supplicia. Hæc animo volutans,& frequenter agitans,& cupiditatem omnẽ, & voluptatẽ, & secularium omniũ amorẽ dubio procul abijcies, & omni portu tranquilliori animo frueris: de iudicio cogitabis, cũ tantopere prouidendum, curandum, formidandum sit ab hominibus, longè magis à deo intelliges. Nulla Rom.13.a potestas est, nisi à deo: qui ergo tãta principibus ordinanda committit, multò magis ipse exequetur. Quòd nisi hìc nos timor cõtineret, omnia sanè perirẽt. Cùm enim in tantorũ suppliciorũ metu multi malicią complectuntur: qui hæc cogitabit, & ad eleemosynam promptior erit, longè maiori q̃ qui spectaculis adsunt, fruetur voluptate. Illi nanq; libidine incẽduntur, cùm aduolantes in scęna mulie- E res vident,& innumera inde accipiunt vulnera, nõ secus ac iactatũ vẽtis mare perturbati. Oberrat enĩ eorũ oculus, oris figura, ornatus, verba, incessus,& cętera quę anteà viderat, quę oĩa eorũ animũ expugnant: qui verò ab hoc nostro redeunt spectaculo, nihil tale patiuntur, sed in summa quiete & tranquillitate versantur: cõpungit nanq; animũ ligatorum,& calamitosorũ aspectus, & omnẽ extinguit ignem atq; cupiditatẽ. Et si scortũ vel lasciuior mulier obuia fiet ex carcere exeunti, nihil eum mouebit. Tanquam enim iam simplicitatem quandam edoctus, eius retibus & impudico non decipietur aspectu, præpositi iudicij formidine: quare qui omne deliciarum genus contẽpsit, dicebat, Bonũ ire Eccl.7.a in domũ luctus, quàm in domũ risus. Et qui in hac vita tantã præ se feret virtutem, illic maiorẽ in modum laudabitur. Nolimus ergo hoc opus contẽnere: licèt enim nihil possimus eis conferre, neq; cibũ, F neq; argentum dare, consolari tamen,& bono animo esse hortari, & alijs multis opem ferre nobis licebit. Affabimur captiuos, custodes mansuetiores reddemus,& siue parum, siue multùm, proficiemus tamen. Quòd si dixeris, neq; bonos illic, neq; mansuetos esse, sed homicidas, fures, adulteros, incontinentes,& alios perditos homines. Etiã hinc necessãriam mihi causam, vt eó te conferas, ostendis. Non enim bonis misereri, malos autem punire, sed in o-

mnes ostẽdere humanitatẽ iubemur. Estote, inquit, Matt.5.d. similes patri vestro, qui est in cœlis, qui oriri facit solem suum super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Noli ergo alienos acrius insectari, néve sis asperior iudex, sed humanus & placabilis. Etenim si nos neq; fures sumus, neq; adulteri, in alijs tamẽ peccamus, pro quibus magnis sumus supplicijs obnoxij. Siquidem fratrem nõnunquam fatuum appellamus, quod nobis gehennam parat: & mulieres impudicis oculis cõspicamur, quod adul-

G terium ipsum arguit: & quod grauissimũ est,indignè mysteria participamus,quod reos nos facit corporis & sanguinis Christi. Nolimus ergo aliorum opera molestius inuestigare,sed nostra, & ita humaniores reddemur.Prętera & illud dicẽdum est, quòd & in carcere boni & mansueti viri, & instar totius ciuitatis nonnunquam reperiemus. Nam & Geñ.39.& 40. cum Ioseph in carcere multi fuerunt mali,quos omnes iustus ille curauit, & quis esset ignorabatur: & cùm totius Aegypti instar esset, erat tamẽ in custodia incognitus. Ita & hoc tẽpore multos bonos deuinctos existimanduꝫ est,quãuis nó cognoscantur:qui si tibi curæ erunt, ac si omnes boni fuerint, mercedẽ accipies.Quòd si nemo fuerit,hinc quoq; multũ pręmiũ consequeris.Nam dominus tuus nõ cum iustis tantũ cóuersatus est,immũdos haud renuit:sed & Chananęã quàm benignissimè accepit, & Samaritanã,& immundã & scelestã mulierẽ,& meretricẽ (qđ ei à Iudæis exprobratũ est)& suscepit & curauit,& pedes suos mulieris immundæ lachrymis aspergi passus est, vt nos erudiat humanè peccatores accipiẽdos:hęc maxima humanitas est. Quid dicis latrones & fures carcerẽ habitare? Dic quæso,in ciuitate omnes iusti sunt?Nónе multi etiã peiores,& impudentius rapientes? Illi enim etsi nihil aliud deserta saltem & tenebras petunt,& clàm depredantur:hi autem omni abiecta persona,aperta fronte violant, rapiunt, vim inferunt. Difficile enim est purum hominẽ inuenire. Quòd si nó aurum rapimus, si non innumera terræ iugera occupamus:quandã tamen fallaciã & furtum in minoribus,& quæ possumus exercemus.Nã cùm in cómercijs & emendis rebus debitum nó reddere, aut aliquid subtrahere cõtẽdimus: nónne latrocinium, furtum,rapinã facimus? Neq; te excusaueris,quòd domum, aut seruum non aufers. Non enim ablatorum copia, sed rapientium voluntate iniustitia metienda est. Iustum nanq; & iniustum,in magnis & paruis rebus eandem vim habent:& ita tam furem appello,qui aurum surripit,quàm qui in emendis rebus iusto precio vendentem defraudat:& qui alienũ parietem effodit, quàm qui iniustæ causæ fauet,& aliquid à proximo aufert.Nolimus ergo rebus nostris omissis,alienarũ iudices fieri.Neq; dum humanitatis tempus est, malitiã prosequamur, sed cognita priore vita,mansueti tandẽ & benigni effi ciamur. Quæ enim nostra vita fuit, audi Paulum: ad Tit.3.a Eramus enim & nos aliquando insipientes, increduli,errantes, seruientes desiderijs, & voluptatibus varijs,in malicia & inuidia agentes, odibiles, inuiEphe.2.a. cem odientes. Et iterum: Eramus enim natura filij iræ: sed deus cùm nos tanquam carcere & catenis grauissimis deuinctos videret, ad carcerem venire nó erubuit,vt nos dissolueret,& innumeris dignos supplicijs,non modò eduxit, sed in regnum suum adduxit,& cœlo clariores reddidit,vt exinde nobis eadẽ pro viribus facienda relinqueret.Inquit enim Iafrã.13.b discipulis: Si ego laui pedes vestros dominus & magister,& vos debetis alter alterius lauare pedes. K Exemplum enim dedi vobis,vt quẽadmodum ego feci vobis,ita & vos faciatis. Neq; hæc in lauandis pedibus tantùm lex scribitur, sed in omnibus alijs, quæ nobis proposuit. Homicida est in carcere? Verùm nos benefaciendo non possumus accusari. Fur est & adulter?sed nos non malitię,sed calamitati miseremur. Sæpenumero,vt dixi,illic vnus inuenietur multorum instar,& si frequenter eó te cõ tuleris,aliquid inde consequeris emolumẽti. Quẽadmodum enim Abraham quicunq; ad se venerant hospitatus, angelos tandem hospitio accipe- Gene.18.a re meritus est: ita & nos magnos viros conueniemus,si frequẽtius eó accedemus. Quòd si quid ad- &Heb.13. miratione dignũ dicendum est, nõ tanta laude dignum,qui magnũ hospitio accipit,quàm qui paruum & miserũ. Illius enim fortuna non parua materia est,vt humaniter accipiatur: abiectus autẽ & miser vnicũ portum habet, miserentis oleum,itaq; in hoc purior humanitas ostẽditur. Et qui in clarũ L & conspicuũ virum liberalis est, nónunquam hominũ ostentationi inseruit:qui in abiectum & incognitũ,solius diuini præcepti gratia mouetur.Quare si quẽ accipimus,claudos,cæcosq; accipere iubemur:si eleemosynã facimus, vilibus & miseris est facienda.Quãdiu enim,inquit,feciſtis vni ex minimis meis,mihi feciſtis. Cùm ergo illic reconditum thesaurũ intelligatis,eó frequẽter conueniamus,illuc studiũ nostrũ conferatur,& spectaculorũ curã in hanc conuertamus. Et si nihil aliud habes quod eis afferas,saltem consolare.Neq; enim tantùm qui pascit,sed & qui visitat, ab eo remuneratur.Nã cũ ingressus pauidum & trepidum animũ spe aliqua confirmaueris,hortando,consolando,opem ferendo,aliquid pollicitando,& ita patientiam docueris, nõ paruam hinc consequeris vtilitatẽ: extrà multi delicijs affluentes,te ita loquentẽ ridebunt: calamitosi autẽ confirmati attẽtè tuis vacabunt admonitionibus,te laudabunt,& meliores euadẽt. Nam & M Paulum prædicantẽ Iudæi nonnunquã deriserunt, deuincti autem summa attẽtione audiebant. Nihil enim adeò ad sapientiam animũ pręparat,vt calamitas & tentatio,vt afflictiones, cùm nos minimè fugiat,quid illis miseris,quid boni nobis impendimus.Frequẽter eis admixti,& fori cõsuetudines,& intẽpestiuas occupationes illic consumamus, vt & eos lucremur,& nos lætitia afficiamus,& ad glorificandũ deũ parati, sempiterna bona cõsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem,& cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto,in secula seculorum,Amen.

Homilia.lx.ex cap.decimo.

EActa sunt autẽ encęnia in Hierosolymis, & hyems erat.Et ambulabat Iesus in templo in porticu Solomonis. Circũdederunt ergo eum Iudæi,& dicebant ei: Quousq; animam nostrã perdis?) Omnis quidem virtus bona est,maximè autẽ mansuetudo & clementia: hæc nos homines

A mines indicat, hæc nos angelis æquiparat. Idcirco Christus frequenter de hac multa verba facit,cùm mansuetos nos & clementes esse iubet: neq; verbis tantùm,sed & re,nunc alapas perferens,nunc maSuprà.8.f ledictis,nunc insidijs petitus tolerat.Qui enim dæmoniacum & Samaritanũ Christum appellarunt, & interficere sæpe tentarũt,hi nunc circundederũt eũ,& interrogarunt,Tu es Christus?Neq; eos post tales insidias repulit,sed multa mãsuetè respondet. Sed necessariũ est altius hunc sermonem repetere. Facta sunt,inquit,encænia in Hierosolymis,& hyems erat. Magnus hic dies festus, & solennis, quo videlicet tẽplum fabricatum fuerat,cùm redierunt è diuturna Persidis captiuitate.Hunc agebant maxima cum diligentia,hoc die affuit Christus solennitati.Iam enim appropinquante passione,frequẽter in Iudæam veniebat. Circundederũt ergo eũ Iudæi,& dicebant: Quousq; animã nostrã perdis? Si tu es Christus,dic nobis palàm.)Non respondit, B Quid à me queritis,quẽ dæmoniũ habere & insanum,Samaritanũ, deo contrariũ,deceptorẽ existiSup.8.b. matis,& nuper me de meipso testimoniũ perhibẽte,testimoniũ meũ nó esse verum dixistis?Cur igitur me interrogatis,& vultis à me discere,cuius respuitis testimoniũ? Nihil tale dixit,quãuis eorũ mẽtem intelligeret. Nã cũ eum circũdederint,& dixerint,Quousq; animã nostrã perdis? charitate quadam,& discendi desiderio dictũ videbatur: animus autẽ corruptus erat & subdolus. Nam cùm opera insimulari nó possent,verbis querebãt eum capere, aliter q̃ superius interrogando, sic ansam aliquam captantes.Ideo dicebant,Dic nobis.Atqui sæpenuSup.4.c. mero dixit.Nam & Samaritanæ, Ego,inquit,sum, Suprà.9.g qui loquor tecũ.Et cæco: Vidisti eũ,& qui loquitur tecũ,ille est.Necnon & his,quãuis alijs verbis.Nam si rectè aduertere voluissent,ex verbis quoq; ipsum confiteri debuissent. Nam operibus sæpenumero C ostendit.Sed considera eorum prauitatẽ: cùm verSuprà.2.c bis erudiuntur,dicunt:Quod signum ostendis?cùm autem operibus eius virtus demõstratur,dicunt: Si tu es Christus, dic nobis palàm. Sic operibus clamantibus,ad verba: verbis autem,ad opera confugiunt, & contrarijs semper insistunt. Nam quòd discendi gratia non interrogarent, finis indicio est: quem enim tantæ authoritatis arbitrabãtur, vt ipsius esset de se testimonio credendum, pauca locutum statim lapidibus impetunt. Vnde constat, & quòd eum circundederint & percontarẽtur,à praua animo prouenisse. Modus verò interrogandi, magnum eorum odium indicat, Dic nobis palàm. Nónne palàm omnia loquebatur? Nónne solennitatibus semper aderat? Ideo blandioribus verbis vsi sunt,Quousq; animam nostram perdis? vt iterum aliquam calumniãdi ansam inueniant. Quòd autem hac,& non discendi gratia interrogent,non hic tantùm, sed multis in locis perspicuum est: vt Mat.22.c cùm rogarunt, an liceret censum dari Cæsari, & Suprà.8.a an lapidanda esset adultera: & cùm de ea quæ sẽptẽ viros habuisse deprehensa erat percontati sunt, Matt.22.c in quibus non discendi studium, sed maleuolam D mentem præ se tulerunt, & tunc eos reprehendit, Quid me,inquit,tentatis hypocritæ? vt cordis secreta se cognoscere demonstraret: hic minimè, vt non semper fraudulentos arguendos, sed mansuetè & benignè in multis tolerandos erudiret. Nam quòd stultum esset operibus ipsum prædicantibus verborum quærere testimoniũ, audi quomodo eis respondet, cùm superfluè eos, & non vt discerent interrogare,tum certiorem verbis,hoc est operum vocẽ protulisse significãs: Sæpe enim,inquit,dixi vobis, & non creditis mihi. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, illa testimonium perhibent de me.) Quòd perfidi illi aliquando inuicem dicebant,Non potest homo peccator hæc signa fa Suprà.9.e cere. Et iterum: Non potest dæmonium cæcorum oculos aperire. Et,nemo potest talia signa facere, Suprà.3.a nisi sit cum eo deus. Et videntes signa quæ faciebat,dicebant: Nunquid hic est Christus? Alij autem dicebant:Quando venerit Christus, num po- Suprà.7.e terit plura signa facere, quàm hic fecit? Hi autem E cùm ei credere velle solo verbo simularent, dicentes: Quod signum ostendis nobis, vt videamus & Suprà.2.c credamus tibi?Cùm operibus non credidissent, reprehendit Christus eorum maliciam, inquiens: Si Hic ifrà.g operibus non creditis, quomodo verbis credetis? Quare supflua interrogatio. Sed dixi vobis,inquit,& non creditis mihi: quia non estis de ouibus meis.) Ego enim officiũ pastoris feci, si vos me nó sequimini, nónne eo accidit, quòd oues meæ non estis? Oues meæ,inquit, vocem meã audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis,& non peribunt in æternum,& nó rapiet eas quisquã de manu mea.Quia pater meus qui dedit mihi,maior est omnibus: & nemo potest eas rapere de manu patris mei.Ego & pater vnum sumus.) Animaduerte quomodo eos reijciendo,vt F se sequatur, hortatur: Vos me, inquit, non auditis,neq; enim estis oues. Qui sequuntur,hi sunt ex ouili. Hæc autem dicebat, vt oues fieri adniterentur. Inde cùm dicit,καὶ ἀκολουθοῦσίμοι,id est,& sequuntur me:eos tangit & excitat,& in sequẽdi cupiditatẽ impellit. Quid ergo,si propter patris virtutem nemo rapit,tu ergo imbecillis es,& custodire nó potes?Minimè. Nam vt intelligas illam particulam,Quia pater meus qui dedit mihi: propter illos dictam, ne iterum deo contrarium dicerent, cùm dixisset,nemo rapiet eas de manu mea,prosequens suam & patris manum vnam esse ostendit: quod ni ita esset,consequens erat dicere, Pater qui dedit mihi,maior omnibus est,& nõ potest eas rapere de manu mea. Verùm nõ ita dixit:sed,de manu patris mei. Inde ne arbitrareris, quòd sit imbecillis,eo quòd virtute patris tutæ oues sint: addidit, Ego & pater vnum sumus: quasi dicat,non propterea dixi neminẽ propter patrem eas rapturum, ac si ipse imbecillis essem. Nam vnum sumus, hoc

G est,secundum potentiã: nam de hac loquitur,quòd si eadem est,constat etiam eandem esse substãtiam. Cùm enim omnia tentarent Iudæi insidiando, extra synagogam faciendo, dicit omnia frustra tentari,cùm in patris sui manibus oues sint,vt prophe-
Esa.49.c ta inquit: In manu mea depinxi muros tuos. Inde vnam manum aliquando suam, aliquando patris esse ostendit. Cùm autem manum audis,nihil sensibile suspiceris,sed virtutẽ atq; potestatem. Quòd si nemo ob patris protectionem eas rapuit, superfluum erat addidisse, Ego & pater vnum sumus. Nam si minor erat,nimis temerarium verbũ esset: nihil enim aliud quàm potentiæ paritatem signat: quod Iudæi intelligentes, lapides in eum iecerunt, non tamen hanc Iesus abstulit suspicionem: quæ si falsa fuisset, corrigenda fuisset, & dicendum: Cur hoc facitis? Non parem meã dico, & patris potestatem ita intelligo. Sed nunc totum contrarium,
H eam confirmat, & maximè cùm exasperarentur: neq; accusat,ac si malè dixisset, sed illos reprehendit,ac si malam habeant de se opinionẽ.Cùm enim dixissent, De bono opere non lapidamus te,sed de blasphemia:& quia cùm homo tu sis,facis teipsum deum) Audi quid dicat, Nónne scriptũ est
Psal.81.b. in lege vestra, Ego dixi,dij estis? Si illos dixit deos, ad quos sermo dei factus est,quomodo vos dicitis, quia blasphemo,quia dixi,Filius dei sum?)Hoc est, si hi qui gratis hoc acceperunt, non possunt accusari si seipsos deos appellant: qui id natura habet, quomodo iure accusari poterit?Nó tamen his verbis vsus est,sed postmodum confirmauit: primùm remissius loquitur,rem ipsis relinquens intelligendam,cùm inquit: Quem pater sanctificauit, & misit in mundum.) Et eorum furore sedato, tunc veram affert sententiam. Primũ ergo, vt suam acciperent rationem,humilioribus vsus est verbis:inde altiora aggreditur. Si non facio opera patris
I mei, nolite credere mihi: sin autem facio,etsi mihi non creditis,operibus credite.) Vide quomodo, vt dixi,confirmat,quòd in nullo sit patre inferior,sed æqualis in omnibus:cùm enim substantiam eius videre non sit,ab operum qualitate eandem ostendit cum patre potestatẽ. Et quid credemus,dic quæso? Quòd ego in patre, & pater in me est. Nihil ego aliud q̃ pater manens filius. Nihil ille aliud quàm ego manens pater: & qui me nouit,nouit patrem: & qui patrem nouit, & filium. Quòd si potentia minor esset,etiam cognitio mentiretur: neq; enim alia per aliam,neq; substantia,neq; potẽtia disci potest. Voluerunt ergo eum apprehẽdere, & exijt de manibus eorum.Et abijt trans Iordanẽ, vbi erat Ioannes baptizans primũ, & mansit illic. Et multi venerunt ad eũ,& dicebant:Ioannes quidem signũ ædidit nullũ.Omnia autẽ quæcũq; dixit Ioãnes de hoc vera erant.)Cùm quicq̃ magnũ & altũ loquitur,q̃primũ abit, vt eorũ furori det locũ,vt absentia sua sedetur,& quiescat indignatio, vt in præsentia.Sed cur euãgelista locum notat quó abierit? Vt quæ illic faceret,quę diceret,quid testaretur Ioan- K
nes intelligas.Euntibus ergo illuc,statim subijt animo Ioannes, ꝓpterea ostẽdit,quia Ioannes nullum signũ fecit. Quid enĩ cõsequẽs erat hoc dicere,nisi loc⁹ipse Baptistę & ei⁹testimonij eos admonuisset? Vide q̃ certã affert cõsequẽtiã.Ioãnes quidẽ signũ nullũ fecit,hic autẽ fecit,ergo huius excellẽtia ostẽditur. Si illi qui nullũ fecerat signũ crediderũt,longè magis huic erat credẽdũ.Deíde ne nullũ faciẽdo signũ indignus testimonio videretur: subdidit, Signũ nullũ fecit,tamẽ oía de eo vera erãt. Neq; amplius hũc ex illo,sed illũ ex his quę hic fecit,dignũ fide ostẽdunt. Multi ergo crediderũt in eũ.)Multis enim rationibus trahebãtur ad credendũ.Nã recordati sunt verba quę Ioãnes dixerat,cùm fortiorem eũ se testificatus est,& lucẽ & vitã & veritatẽ & alia multa,vt vocẽ supernè delatã, & spiritũ in
L specie columbæ apparẽtẽ, & eũ omnibus ostẽdentem,& cum his miraculorũ demõstrationẽ, in quã aspicientes cõfirmabãtur. Quare dixerũt, Si Ioãni credendum est,longè magis huic. Si illi sine signis, huic potius qui illius testimonio,& signis cõfirmatur.Vide quãtũ eis locus,& à prauis ingenijs discessio cõtulit.Ideo frequẽter ab illorum consuetudine eos abducit: quod etiam in veteri fecit testamento. Iudæos enim ab Aegyptijs abducens,in eremo fin- Exod.14. & seq.
xit,& erudiuit.In omnibus hoc idem & nos admonet,vt fora,turbas, & tumultus fugiamus, in cubiculo oremus.Nauis enim tẽpestatibus non agitata, secundo vento nauigat:& anima secularibus absoluta negocijs, in portu quiescit. Quare mulieres q̃ viros sapientiores esse oportet,quæ curæ familiari, vt plurimùm, incumbunt.Ita Iacob simplicior fuit cùm domi habitaret, & exterioribus absolueretur occupationibus.Neq; id simpliciter dixit scriptura, habitans domum,sed & domi multa est perturbatio:sed cùm tu vis, & sponte tua curarum turbam suscipis.Vir enim in medio foro & iudicijs tanquã quibusdam fluctibus versatur, mulier verò tanquã M
in quodam philosophiæ gymnasio domi sedens,& mentem in se colligens, & orationibus, & lectionibus,& alijs bonis operibus vacare potest, & more eremos habitantiũ,qui se perturbet habet neminem,domi sedet,vbi semper potest in tranquillitate viuere. Si quando domo exeundum est, nullam etiam perturbationis habet materiã: siue enim huc veniant,siue balneas petant,tunc necessariò egrediuntur,plurimũ autem temporis domi degitur,& potest virtuti incumbere,& virum perturbatum lenire,admonereq;,superfluas eius & molestiores cogitationes abscindere,& ita dimittere vt quascunq; molestias è foro domum tulerit, deponat, & quæ domi bona didicerit,secum in forum afferat.Nihil enim potẽtius muliere bona,ad instituendũ & informandũ virũ quodcũq; voluerit: neq; tam leniter amicos,neq; magistros, neq; principes patietur, vt coniugem admonentem,atq; consulentẽ: habet enim voluptatem quãdam admonitio vxoria,cùm plurimũ

A plurimũ amet,cui consulit. Multos possum afferre viros asperos & immites,per vxorem mites redditos,& mansuetos: ipsa enim mensa,lecto,filiorum cõmunicatione, dicendis,tacendis, ingressu, exitu, & alijs pluribus cum marito communicans, & vt corpus capiti coniuncta,si prudens erit & diligens, omnes vincet, & coniugis superabit diligentiam. Quam ob rem admoneo,vt hoc pacto fiat,& necessitati consulatur. Vt enim ad virtutem mulier,
2.Reg.13. a,&c. Iob.2.d. 1.Reg.25. d. Iudic.4.a 1.Cor.7.c Roma.16. ita ad malitiam plurimũ potest. Mulier Absalon, mulier Amnon perdidit, ipsa Iob perdere conata est:ipsa Nabal à cæde eripuit, ipsa vniuersam gentem liberauit.Et Delbora,& Iudith,& aliæ multæ imperatorum functæ sunt officijs. Ideo Paulus inquit:Qui enim scis mulier,an virum saluas?Et illis temporibus Persida,& Mariam & Priscillam apostolorum scimus imitatrices,vt & nos imitari debeamus.Nec verbis tantùm,sed re informandus est coniunx. Quomodo autem re ipsa eum erudiemus? Cùm te non malam viderit,non preciosis in-
B dutam,non superflua expetentem, sed necessarijs contentam viderit, tunc enim consulentem patietur.Quòd si verbis philosophaberis,re contrafeceris,nugas tuas reprehẽdet: sed cùm verbis operum etiam doctrinam addideris, tunc monita tua accipiet,tunc persuasus erit. Vt exempli gratia, Cùm aurum non quæres,neq; margaritas, nec preciosas vestes:sed pro his modestiam,beneuolentiam,& te indueris,& ab illo exiges.Nam si studendum est,vt viro placeas, anima ornanda est, non corpus corrumpẽdum. Neq; enim aurum adeò amabilem ac desiderabilem vxorẽ reddet,vt modestia & charitas,& animus vitam exponendi pro marito. Hæc virum capiunt. Ille ornatus obstat ei,pecunias exponit,& sumptum & solicitudinẽ præbet,hæc mariti animũ vxori copulant. Amor enim, charitas,
C desiderium,nullam affert molestiam, nullam impensam.Sed econtrariò & ille quidem ornatus vsu deterior fit, hic indies florentiorem animã reddit, & maiorem excitat charitatem. Quam ob rem si viro placere vis,ornato animã pudicitia,pietate,rei familiaris cura.Hęc,inquam,confirmant amorem, qui nunquam cessat, neq; senectus hunc tollit ornatum,nó morbus: corporis autem & hæc, & alia plura auferunt. Nã animæ bona præstãtiora sunt, quàm corporis: huius ornatus inuidiam parit, & zelotypiã: hic omni malo affectu,omni caret inanigloria.Hoc pacto & res familiaris facilius augebitur,& accessus facilis,cùm auro non eris ornata, neq; annulis digiti fulgebunt,sed in necessaria conferes,hoc est,in cibum seruorum, & filiorum curam necessariam, & alia quæ in vita requiruntur: quæ si defecerint, oculi ea requirunt, cor angitur. Quod lucrum?quæ vtilitas?Nó finit hoc magnum videri, cùm dolore torquetur. Nostis enim quòd etsi omnium pulcherrimam quis mulieremvideat, nisi lætus sit, exhilarari minimè potest. Qui enim delectari vult, primùm lætetur oportet. Cùm au-

tem aurum omne in vxoris ornamentis collatum D
est, & angustia res familiaris laborat, quæ potest esse coniugij voluptas? Quam ob rem si viris placere volumus, demus voluptatis materiam: quam dabimus, si ornatum & omne lenocinium auferemus. Hæc enim circa nuptiarũ tempora voluptatem quandam habere videntur, inde langueſcunt. Nam cùm cœlum tam pulchrũ sit,& sol tam clarus,vt nullum corpus æquè clarum sit,neq; tamen eum propter consuetudinem admiramur, quod de muliebri ornatu euenire par est. Hoc dico, vt vos meliori ornem cultu, quem Paulus præcepit, non 1.Timo.2. c.
auro & margaritis,neq; varijs vestibus,sed qui decet mulieres quæ dei cultum profitentur,bonorum videlicet operum ornamenta.Sed foris placere vis, & laudari?Minimè pudicæ mulieris hoc desideriũ. Veruntamen si vis,& hos habebis amatores, & pudicitiæ tuę laudatores. Illam nãq; nemo modestus, nemo bonus laudabit,sed incõtinẽtes & luxuriosi: neq; etiã hi,sed & maledicent, cùm mulieris incon E
tinentiã intuebũtur:hãc & illi,& hi omnes probabunt,vtpote,qui nihil ab ea mali acceperint,sed cõtinentiæ exẽplum.Sic apud homines multũ laudabitur,apud deum autẽ remunerabitur.Hunc igitur quæramus ornatum,vt in hac vita cum fiducia viuamus,& futura cõsequamur bona,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cui honor & imperium in secula seculorum,Amen.

Homilia.lxj.ex cap.vndecimo.

ERat quidam languens Lazarus à Bethania castello Mariæ & Marthæ sororum eius. Maria autẽ erat ea quæ vnxit dominum vnguento.) Multi cùm aliquẽ bonum & deo acceptum,mali aliquid,vt morbum,vt paupertatẽ, & huiusmodi perpeti videt,perturbãtur,sanè ignari hoc maximè dei amicis contingere.Nam & Lazarus, & amicus Christo, & ægrotus erat, vt ex F
mittentibus intelligitur. Ecce quem amas, infirmatur.) Erat, inquit, quidam languens Lazarus à Bethania.Non ab re patriæ eius meminit.Quã ob rem in sequentibus dicet.Primùm autem propositum aggrediamur,sororum ei⁹ nos vtiliter admonet: Maria,inquit,erat, quæ vnxit dominũ vnguẽto. Hoc in loco nonnulli dubitarunt, cur Christus id tollerasset.Ad quod illud primũ intelligendum, non fuisse hanc meretricẽ illam, de qua apud Mat Mat.26.a.
thæum & Lucam scribitur,sed aliam:illæ meretri- &Luc.7.f
ces & infames erant,hæc honesta & studiosa:quippe quę Christum accipere curabat,eumq; cum sorore diligebat, & tamen permisit Christus Lazarum mori. Sed qua nam gratia nó vt Centurio, & regulus,ipsæ ad Christum profectæ sunt,sed miserunt? Ob fiduciam & familiaritatẽ,quam cum eo habebant:& mulieres erant infirmæ,& luctu detinebantur. Nam quòd non contẽneret,in sequentibus indicatur. Quòd igitur hæc illa non esset,constat. Sed & illam cur se tangere permisit? Vt eius mundaret malitiam,vt clementiam ostenderet, vt

G intelligas nullum morbum eius vincere bonitatẽ. Noli igitur id ſolùm conſiderare quod permiſerit, ſed quomodo ad meliora conuerterit. Sed cur huius meminit hiſtoriæ euangeliſta? Vt eius in Ieſum amorem oſtenderet: & frequenter dicit, Amabat Lazarum & ſorores eius: erudiens nos non ægrè ferendum, ſi boni viri, & deo amici aliquo morbo laborent. Ecce quem amas, infirmatur. Ad miſericordiam Chriſtum volunt adducere. Adhuc tanquam hominẽ alloquũtur, quod & inde conſtat: Si fuiſſes hìc, nó fuiſſet mortuus. Neq; dixit, ecce Lazarus infirmatur: ſed, quem amas. Quid Chriſtus?

Hæc infirmitas non eſt ad mortem, ſed pro gloria dei, vt glorificetur filius dei per eã.) Ecce quomodo iterum eandem ſuam & patris gloriam dicit. Nam cùm dixiſſet, dei: ſubdidit, Vt glorificetur filius dei, hæc infirmitas non eſt ad mortem. Cùm enim eſſet illic biduum moraturus, remittit nuncium, vt hoc ſignificaret, in quo id admiratione di-
H gnum eſt, quòd audientes ſorores infirmitatem illam nó eſſe ad mortẽ, inde mortuum videntes, non ſunt ſcandalizatæ, cùm contrà accidiſſet q̃ dixerat: ſed ei obuiam factę ſunt, neq; mentitũ putauerunt. Et illa particula, vt, hoc in loco non cauſalis eſt, ſed euentus: alia nanq; fuit morbi cauſa, vſus eſt autem ad gloriam dei. Et hæc dicens, manſit in eodem loco duos dies.) Qua gratia? Vt expiraret, & ſepeliretur, ne quis poſſet dicere, quòd nondũ mortuum ſuſcitarit, quòd ſopitus eſſet, quòd diſſolutus, quòd abalienatus, non mortuus: ideo tandiu moratus eſt, vt dicerent iam fœtere. Dicit diſcipulis: Eamus in Iudæam iterum.) Quid tandem prę-ter ſolitum hoc prędixit Ieſus? Valde timebãt, ideo prius admonet, ne repentino diſceſſu perturbarentur. Dicunt ei: Modò illic eras, & quærebant te lapidare.) Timebant enim ei, vt debebant, & ſibi: nondũ enim erant perfecti. Dicit eis Thomas: Eamus & nos, & moriamur cum eo. Imbecillior enĩ erat cæteris, & magis incredulus. Quomodo ergo
I eos cõfirmat Ieſus? Nónne duodecim horę ſunt diei? Aut hoc dicit, quòd qui nullius ſibi ſceleris conſcius eſt, nullo afficietur malo, ſed qui malè fecerit. Quare minimè timendum eſt, cùm nihil dignũ morte cõmiſerimus. Aut quòd qui lucẽ huius mundi videt, ſecurus eſt. Si autẽ qui mundi lucem videt, multò magis qui mecũ eſt, niſi à me diſceſſerit. His verbis eos confirmauit, & eundi neceſſariã cauſam exponit, neq; ſe ituros Hieroſolymam, ſed Bethaniã dicit. Dormit, inquit, Lazarus, & vado vt eum à ſomno excitem.) Hoc eſt, non ad reprehendendũ Iudęos, ſed amici cauſa. Dicunt: Domine, ſi dormit, ſaluus erit.) ac ſi nó neceſſaria eſſet profectio. Dicis, inquiũt, dormire: nihil ergo nos ire cogit. Atqui propterea ipſe amicũ appellarat, vt neceſſariam profectionẽ oſtenderet. Sed cùm pigriores deprehenderet, tunc mortuũ dicit. Primũ itaq; humilitatem prætulit, cùm verò non intelligerent:

Mortuus eſt, inquit, & gaudeo propter vos, vt credatis,) cùm abſens prædixerim: quod reſurre-K ctionis meæ magnum erit argumẽtum, ne quis dubitet. Vides adhuc imbecilliores, & adhuc eius potentiæ ignaros fuiſſe diſcipulos? quod metu accidebat, quo perturbabantur: & cùm dormire eum dixiſſet, addidit: Vado, vt excitẽ eum.) cùm mortuum eſſe non itidem. Non enim verbis prædicere volebat, quod re erat confirmaturus. Semper enim nos admonet, vt inanem gloriam caueamus, & nihil de nobis temerè promittamus. Quòd ſi Centurionem conſolatus dixit: Ego veniam, & curabo eum, voluit eius fidem oſtendere. Quòd ſi quis roget, quomodo eum dormire putarint diſcipuli, neq; his verbis mortuum intellexerint, cùm diceret: Vado, vt excitem eũ? Stultũ enim erat, ſi iturũ Ieſum quinq; & decem ſtadia putarent, vt illum excitaret. Reſponderem, putaſſe eum in ænigmate, vt plerunq; ſolebat, locutum. Omnes enim Iudæorum impetum formidabant, in primis autem Thomas, ideo inquit: Eamus & moriamur cum eo. Quidam autem dicunt, & eum mori optaſſe. Sed profectò L timorem id verbũ arguit, & imbecillitatẽ, inde fortior factus eſt, & inſuperabilis: quod ſanè dignum admiratiõe eſt, vt qui ante crucẽ tam timidus erat, poſt magiſtri mortem & reſurrectionis fidem præ omnibus tanto feruore flagraret. Tanta eſt Chriſti potentia: nam qui cum Chriſto in Bethaniam ire non audebat, ſine eo poſtmodũ ſolus terrarũ orbem peragrauit, & in medijs populis inclamãtibus & mortẽ minitãtibus intrepidus verſabatur. Quòd ſi quindecim ſtadia aberat Bethania, quæ circiter duo milia paſſuum efficiunt, quomodo erat quatriduanus Lazarus? Mãſit duos dies, quorũ pridie venerat nuncius, quo die mortuus erat, ita quarto venit. Ideo ſe vocari paſſus eſt, neque ipſe ſponte ſua venit, ne qua oriretur ſuſpicio. Neq; ipſæ venerunt, quæ amabantur, ſed alij mittuntur. Erat autem Bethania iuxta Hieroſolymã, quaſi ſtadijs quindecim:) ob cuius vicinitatem, multos eas viſitaſſe par M erat: quare ſubdit, Quòd multi ex Iudæis venerant ad Mariam & Martham, vt conſolarentur.) Quomodo conſolabãtur Iudæi à Chriſto dilectas? Ioan.9.c. Edixerant enim, vt quicunq; Chriſtum confiterẽtur, extra ſynagogã fieret: vel propter vulneris magnitudinem, vèl quia nobiliores reuerebantur, vel quia nó mali erant qui ad eas venerant, multi nãq; crediderunt. Hæc autẽ dicit euangeliſta, vt teſtimonijs Lazari mortem confirmet. Sed quid non aduocat ſororem Martha, cùm obuiam Chriſto proficiſcitur? Vult ſola occurrere, & rem nunciare, quę cùm bonam ſpem habere iuberetur, tunc Mariam vocat, in medio fletu Chriſto fit obuiã. Vides amoris magnitudinem? Ipſa eſt de qua inquit: Maria Lucę.10.g optimam partem elegit. Quomodo ergo vehemẽtior hęc quę nihil audiuit? Martha imbecillior erat, quippe quæ cùm tanta audiſſet, inquit tamẽ paulò pòſt: Iam fœtet, quatriduanus eſt.) Illa autẽ etſi nihil tale accepiſſet, tamen inquiens: Domine ſi fuiſſes

A fuiſſes hìc, frater meus non fuiſſet mortuus.) Conſiderate mulierum ſapientiam, quanuis imbecillæ eſſent. Viſo enim Chriſto, non ſtatim in planctus lamentationes proruperunt, vt vſuenit cùm mœrore aliquo affecti, à notis viſitamur: ſed continuò magiſtrum venerantur, & crediderunt, licèt non perfectè vt decuit. Nondum enim norant & quòd deus eſſet, & quòd propria virtute & authoritate hæc faceret, ſed vtrunq; hìc didicerunt. Illud enim ignorabant, cùm dicerent: Si fuiſſes hìc, non fuiſſet mortuus frater meus. Hoc autẽ dicendo: Quæcunq; popoſceris à deo, dabit tibi deus.) Ac ſi de bono quodam & probato viro loquerentur. Quid ad hęc Chriſtus? Reſurget frater tuus.) Illud primùm confutat, Quæcunq; popoſceris à deo. Non enim inquit, poſcam: ſed, reſurget. Nam ſi dixiſſet, O mulier adhuc humi iaces, nó egeo alterius auxilio, à meipſo omnia facio: moleſtiora, & ſupra mu-
B lieris intelligentiã fuiſſent: dicẽdo autẽ, Reſurget: medium tenuit, & in ſequẽtibus ea quæ dixi, ſignificauit. Dicente enim, Scio quia reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die:) apertius ſuam oſtendit authoritatẽ. Ego ſum, inquit, reſurrectio & vita.) quod alterius nó egere auxilio indicat, quippe qui vita eſt. Quòd ſi alterius indigeret, quomodo ipſe & reſurrectio eſſet, & vita? Non ergo ita dixit, idem tamen ſignificauit: & ad illã particulã, Quæcũq; popoſceris, inquit: Omnis qui credit in me, etiã ſi mortuus fuerit, viuet.) ſe bonis abundare, & à ſe petendũ oſtendit. Et omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum.) Intuere quo eius erigat animũ. Non enim tantùm quæritur reſurrectio Lazari, ſed & hanc, & illam oportet intelligere reſurrectionem. Propterea autem verbis philoſophatur. Quòd ſi reſurrectio ipſe eſt & vita, nullo loco circunſcribitur, ſed vbiq; præſens ſanare po-
Matt.8.a. tuit. Quòd ſi dixiſſent, vt Centurio, Dic verbo, & ſanabitur puer meus: itidem profectò reſpondiſſet.
C Cùm autem ad ſe vt veniret, rogarent, ideo aſſenſus eſt, vt eas à tanta humilitate erigeret, ſuam tamen abſentis oſtendit poteſtatem, ideo tardat. Non enim cognita eſſet gratia repentè pręſtita, niſi corruptus eſſet, & fœteret. Et vnde mulier futuram norat reſurrectionẽ? Audierat Chriſtum multa de ea diſputantem, quam iam videre cupiebat, & adhuc humi vertitur. Nam cùm audiret, Ego ſum reſurrectio & vita: non reſpondit, reſuſcita eum: ſed, ego credo, quia tu es Chriſtus filius dei. Cui Chriſtus: Omnis qui credit in me, etiam ſi mortuus, hac ſcilicet morte, fuerit, viuet: & omnis qui credit in me, non morietur in ęternum, illam videlicet mortem. Nam ego ſum reſurrectio. Noli perturbari, ſi mortuus eſt frater veſter. Hæc non eſt mors. Primùm eam ab euentu conſolatur, & bene ſperare iubet, dicendo: &, Reſurget frater: &, Ego ſum reſurrectio. Et quòd reſurgens etiam ſi moriatur, nihil patietur incommodi. Quam ob rem non eſt huiuſmodi mors dolenda: hoc eſt, neq; ipſe mortuus eſt, neq; vos moriemini. Credis hoc? Ait illi, Vti-D q; domine: ego credo, quia tu es Chriſtus filius dei, qui in hunc mundum veniſti.) Videtur mihi Chriſti dictum mulierem non intellexiſſe: nouit tamen magnum eſſe, totum nó perſpexit: propterea aliud interrogata, aliud reſpondet. Illud tamen primùm conſecuta eſt, quòd fletum compeſcuit. Eiuſmodi enim Chriſti ſermonis virtus, ideo illa præuenit, hæc ſecuta eſt. In magiſtrum nanq; beneuolentia non multùm præſentem calamitatem ſentire permittebat. Itaq; cum gratia etiã mens mulieris philoſophabatur. Verumenimuero etiã cum alijs malis hic muliebris morbus iam prævaluit, oſtentant planctus & dolores ſuos, cruentant brachia, ſcindunt capillos, laniant genas, partim ob dolorem, partim ad oſtentationem, aliæ animo impudico in medio foro brachia nudant. Quid facis mulier? Nudas te impudenter in medio foro, cùm Chriſti membrum ſis, cùm viri adſtent, & capillos vellis, & E in miſeros prorumpis eiulatus, & ſaltas, & inſanarum mulierum more iactaris? Nónne te deum offendere arbitraris? Quæ nam hæc inſania? Nónne ridebunt gentiles? nónne fabulam noſtram putabunt religionem? Dicent enim nullam eſſe reſurrectionem, illuſiones omnia Chriſtianorũ dogmata & fallacias putabunt. Haud enim aliter, quàm ſi nihil poſt mortem remaneat, mulieres lamentantur, non attendunt ſcripturis, omnia illa figmenta ipſæ credere videntur: ſiquidẽ ſi crederent mortuum non eſſe mortuum, ſed ad meliorem vitam tranſlatum, non vtiq; ipſum tanquam nihil eſſe deplorarent, non adeò indignarentur, non tantas efferrent voces incredulitatis iudices. Nunquam te amplius videbo. Omnia fabulæ: nam ſi principali bono ita diffidunt, multò magis alijs quæ aſſerũt. Non ita gentiles effœminantur. Multi apud eos philoſophati ſunt: & cùm audiſſet mater filium in prælio cecidiſſe, mox rogauit, quomodo ſe reſpublica haberet. Et alius philoſophus coronatus, F cùm audiret pro patria cecidiſſe, coronam depoſuit: inde ſciſcitatus quomodo cecidiſſet, vt fortiter occubuiſſe cognouit, in caput ſtatim coronam reſpoſuit. Multi & filios & filias cędi dæmonas reuęriti tradiderunt. Spartanę autem mulieres hortantur filios, vt clypeum è prelio referant, aut ſuper eo occumbant. Ideo pudet me gentiles hęc ſapere, nos impudentes eſſe: qui de reſurrectione nihil intelligunt, intelligentiũ opera faciũt: qui intelligũt, ignorantium: & quod propter deũ nó faciunt, hominum reueriti faciunt ſæpenumero. Opulentiores fœminæ capillos nõ ſoluunt, brachia non nudant, quod & maximè reprehendendum: nó quòd nõ nudent, ſed quòd non propter deum, ſed ne turpes videantur. Pudor luctum cohibet, dei metus non cohibet. Et quomodo hoc non ſummopere reprehendendum? Quod diuites diuitiarum gratia faciunt, diuino metu pauperes faciant. Sed ecõtrà euenit: illæ propter inanem gloriã philoſophãtur, hæ propter humilita-

G humilitatem prę ferunt impudentiã. Quid hoc absurdius? Omnia propter homines, omnia propter præsentia facimus. Et stultè, & ridiculè loquuntur.
Matt. 5.a. Atqui dominꝰ inquit: Beati qui lugẽt: peccata videlicet, quæ nemo luget, nemo animæ suæ curat perditionẽ. Quod lugere nõ iubemur, id lugemꝰ. Quid inquit? cùm homines simus, de morte hominis non est dolendũ? Nũquid ego hoc ꝓhibeo? Minimè lugere, sed impudenter lugere veto. Nõ sum immanis, atq; crudelis. Video naturam dolere, & quotidianam requirere consuetudinem. Non licet nullo affectu moueri, quod & Christus ostendit: lachrymatus est super Lazaro, eius sequere exẽplum: lachrymare, sed leniter & pudenter, & cum dei timore. Si hac ratione lachrymas fundes, non resurrectionis diffidẽtiæ argueris, sed ægrè ferre charissimi seiunctionẽ videberis. Nam & peregrè proficiscentes lachrymis ꝓsequimur, nõ tamen vt mortuos: ita & tu lugeas, tanquam præmiseris peregri-
H num. Hęc ego non vt præceptor, sed vt permissor, humanæ conscius fragilitatis admoneo. Quòd si peccator, & qui sæpenumero deum offenderit moritur, is deflendus est, vel potius minimè, cùm nihil illi afferat vtilitatis: sed ea faciẽda, quę ei aliquid cõferre possint, eleemosynas, oblationes: in hoc lætandum est, quòd malitia eius abscissa est: quòd si iustus, rursus lætãdum, quòd in tuto collocatur, quòd liberatus est futura formidine. Si iuuenis, quòd ex medio malorum ereptus est: si senex, quòd eo diutius vsus, quod maximè desiderabile videbatur, vitę satietate migrauit. Tu autem horum omissa consideratione, ancillas cædis, ac si ita demum defunctum honoribus prosequaris: quod vltimæ est dementiæ. Honor enim mortuo, non fletus est, non eiulatus, sed hymni, & psalmi, & vita optima. Ille moriens cum angelis euolabit, etiam si nemo exequijs interueniat: perditus autẽ, etsi in funere vniuersam habuerit ciuitatem, nihil lucrabitur. Vis mortuum honorare? alia via aggrediẽdum est. Fac eleemosynas. Quæ tibi ex multis fletibus vtilitas?
I Ego & aliud malum audiui, quòd multę etiã amatores per fletus alliciunt, maritalis amoris opinionem, lamẽtationum vehementia de se confirmantes. O diabolicam mentem, ô satanę cogitationem. Quandiu & terra & puluis, quandiu sanguis & caro erimus? Cœlum tandem suspiciamus, intelligamus spiritalem nostri partem. Quomodo gentiles arguemus? Quomodo qui hæc faciunt, consolabimur? Quomodo cum his de resurrectione disputabimus? Quomodo de alijs sapientię partibꝰ? Qua securitate viuemus? Ex dolore enĩ prouenit mors. Considera vim perspectiuam animæ, nihil sinit videre necessariorum, inde multum detrimenti: illo enim modo & deum offendimus, neq; nobis, neq; defuncto prosumus: hoc autem & deo placemus, & probamur ab hominibus. Nam si non succumbemus, cõtinuò doloris reliquiæ abolentur. Si indignabimur, in miseria relinquimur. Si gratias agemus, non mœrebimus. Et quomodo potest, inquit, K non dolere, qui filium vel vxorem amisit? Non dico, ne doleat: sed ne immodicè. Nam si intelligeremus deum illum abstulisse, quem mortalem virũ, ac filium habebamus, mox consolaremur. Indignari enim maius quiddam supra naturam quęrẽtis est. Homo natus & mortalis, quid doles quod secundum naturam contigit? Nunquid doles, quod edendo nutriris? Num quæris sine cibo viuere? Ita & in morte, nunquid quæris immortalitatẽ? Mortalis natus es. Semel hoc definitum. Noli dolere, no Heb. 9.g.
li te affligere, sed ama quæ communiter omnibus statuta sunt. Doleant tibi peccata tua, hic optimus fletus, hæc maxima sapientia. Hæc ergo perpetuò defleamus, vt cœlestem assequamur lætitiã, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & gloria, in secula seculorum, Amen.

Homilia. lxij. ex cap. vndecimo.

NOndum enim venerat Iesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei Martha.) Magnum bonũ sapientia est. L
Sapientia nostra dico, non gentilium, quæ verba sunt duntaxat, & fabulæ, neq; vllam habent sapientiam: gloriæ nanq; causa omnia faciunt. Magnum, inquam, bonum sapientia, quæ nobis inde vicem reddit. Qui enim pecunias contemnit, iam hoc bonum consecutus est, quòd superfluis & stultis curis liberatus est. Qui gloriam pessundat, præmium inde accipit, quòd nulli seruit, sed vera libertate perfruitur. Qui cœlestia concupiscit, remuneratione non caret, cùm nihil præsentia arbitretur, & facilè dolorem omnem exuperet. Ecce nunc mulierem philosophantem inde præmium consecutam. Etenim omnibus assidentibus, dolens & plangens, non expectauit ad se venientem magistrum, neque decorum seruauit, neque luctu retenta est. Siquidem quæ in luctu sunt, cum alijs incommodis etiam tenentur affectu, quòd à præsentibus affectant laudari: quorum nihil Mariæ accidit, sed M
surgens euestigiò, magistro obuiã facta est. Iesus autem nondum in locum venerat: lento enim passu ambulabat, ne ad signum faciendum festinare videretur, sed ab illis de eo iudicium fieri volebat. Aut igitur hoc significare vult euangelista, aut quòd citò accurrit, vt venienti occurreret. Venit autem non sola, sed omni Iudæorum turba subsequente: & perquàm prudenter soror ei clàm magistri aduentum significauit, ne consessum perturbaret: neq; cur surgeret dixit: nã multi certè abijssent. Nunc verò tanquã fleturam ad monumẽtum secuti sunt, & ex his iterum mortuum Lazarum confirmatur. Et prôcidit ad pedes eius, vehementius quàm soror amabat, neq; turbam reuerita est, neq; opinionẽ quam de eo Iudæi habebant. Erant nanq; multi maleuoli, qui dicebant: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non Suprà. 9.c
moreretur? Sed omnẽ humanum affectum expulit, magistro prę sente, cuius solius facta est honoris videlicet

A videlicèt in dominũ. Et quid inquit? Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.) Sed quid nihil ad eam loquitur Christus, vt ad sororẽ? Turba aderat, neq; verborum tempus erat, sed motuetur humano affectu, quem tantum primò voluit æstimari. Nam cùm signum magnũ, quale rarò fecit, esset facturus, ex quo multa erat prouẽtura vtilitas, ne turba absente nihil lucraretur, doloris affectu multos testes allicit, ne prædã amitteret. Et primùm humanam perfert naturã. Lachrymatur & perturbatur. Norat enim lachrymas excitare, & affectũ arguere. Illa enim particula, Et infremuit spiritu,) motum illum cohibuisse signat: & ait:
Vbi posuistis eum?) ne flendo interrogaret. Sed quid rogat? Nõ vult festinare, sed omnia ab illis discere, & hortatus facere, vt omni suspicióe careret miraculum. Dicunt ei: Domine, veni & vide. Lachrymatus est Iesus.) Nullũ adhuc resurrectionis
B signum ostenderat, neq; vt suscitaturus, sed vt lachrymaturus venit, quod mox significatur: ait enĩ:
Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autẽ ex ipsis dixerunt: Non poterat
Suprà. 9.a hic, qui aperuit oculos cęci nati, facere vt & hic nõ moreretur?) Nec in calamitatibus à malitia abstinebant. Atqui facturus erat rem longè mirabiliorem. Longè enim maius est post mortem in vitam reuocare, quàm instantem propellere: in quo ergo eius virtus erat admirãda, in eo Iesum calumniantur. Confitentur autẽ aperuisse oculos cæci nati, & quod rursus debebant admirari calumniantur, ac si nihil fecisset. Nec in hoc solùm eorũ ostendit malitiam, sed cùm nondum ad monumẽtum venerit, eum criminantur, nõ expectantes rei finem. Intuere corruptum eorũ iudicium. Venit ad monumentum, & rursum affectum arguit. Quid tãdem tam diligenter quoties lachrymatus sit meminit euangelista, & quòd infremuerit? Vt intelligas verè naturam nostram induisse. Cùm enim magna de eo
C loquatur, etiam in his quæ ad corpus spectant, hoc in loco multò humilius loquitur. Nihil vt reliqui
Mat. 26.d & Luc. 22. c euangelistæ in passione quòd in agonia esset, narrauit, sed contrà quòd retrorsum supinos reiecerit. Quod ergo illic omisit, hìc per luctũ implet. Nam
Sup. 10.d. de morte disputans, inquit: Potestatem habeo ponendi animã meã: & nihil submisse loquitur. Ideo in humanitatis affectibus incarnationis veritatem
Mat. 26.d ostendunt. Matthæus enim ab agonia, & tremore, & sudore: hic à lachrymis humanitatẽ confirmat. Neq; enim nisi nostræ fuisset naturæ, & semel, & iterũ lachrymari coactus fuisset: neq; vllis responderet criminibus. Quid enĩ verbis imponere eis silentium oportuit, cùm mox rebus ipsis ad tacendũ cogerẽtur? quod grauius fuit, & maiorẽ incussit pudorem. Ait ergo: Tollite lapidẽ.) Quid tandẽ absens nõ idem iusserat, atq; perfecerat? Quid nõ dimisso lapide suscitauit? Poterat enĩ qui corpus mortuũ voce mouerat, & corrupto animã inspirarat, multò magis lapidem mouere. Sed cur nõ fecit? Vt
D eos testes fecisset miraculi, ne dicerent quod & de cęco, Hic est, nõ est. Manus enĩ & præsentia illorũ ipsum esse testabãtur. Illi enim vel imaginationem, vel prę stigiũ aliquod opinari potuissent: nunc cùm affuerint, cùm lapidẽ tulerint, cùm ligatus exierit, cùm iussus sit solui, cùm amici præsentes ipsum viderint, & ex vestibus agnouerint, cùm sorores fœtere, & quatriduanũ esse dixerint: hæc omnia sufficientia erant, quæ vel impudentibus silentiũ imponerent, cùm rei testes adessent. Ideo iubet vt lapidẽ tollant à monumento, ostendens seipsum suscitare. Ideo interrogat, Vbi posuistis eum? vt dicẽtes, Veni & vide: & ducentes ipsum, nõ possent dicere alium suscitatũ, vt & vox, & manus testificaretur. Vox, dicendo veni, & vide. Manus, lapidẽ tollendo, & instas soluendo. Et visus, & auditus. Hic, vocẽ audiendo: ille, videndo exeuntẽ: & odoratus, odore offensus. Inquit enim: Iam fœtet, quatriduanus est.)
Merito ergo dixi, quòd minimè norat mulier quid
E Iesus diceret, cùm inquit: Etiã si mortuus fuerit viuet. Cõsidera ergo quid hæc dicat, tanq̃ iam imposs sibile esset. Erat enim admirabile, vt quatridanũ, & fœtidũ mortuũ suscitaret. Discipulis enim inquit:
Hic sup. a Vt glorificetur filius dei per eũ. Hic gloriã dei de patre inquit. Animaduerte audientiũ imbecillitatẽ diuersi sermonis esse causam. Rememorat enĩ quæ superius dixerat, arguens tanquam oblitam. Noluit iam prę sentes perturbare, ideo inquit: Nõne dixi tibi, quòd si credideris, videbis gloriam dei?) Magnum nanq; bonum fides est, magnum inquam, & bonorum multorũ causa, vt dei opera homines fa-
cere possint in nomine illius. Si enim credideritis, Mat. 17.e.
inquit, & dixeritis monti huic, vt transferatur, fiet: Infr. 14.b.
&, Qui credit in me, maiora signa faciet q̃ ego, in
nomine meo. Quæ nam maiora? Etenim vmbræ Acto. 5.c.
ipsorum mortuos suscitabant. Sic enim prædicauit Christi potestas. Non enim tam mirabile fuit, quòd viuus miracula faceret, vt ipso mortuo alij in nomine eius maiora operarentur. Neq; dubitandum
F fuit de eius resurrectiõe, neq; si visa fuisset, ita esset confirmata. Qui enim resurgentem vidisset, dicere poterat fuisse phantasma: qui verò solo eius nomine inuocato, maiora miracula videt, q̃ cùm in carne cum hominibus versatus est, nõ sanè incredulus esset, nisi maiorẽ in modũ desiperet. Magnũ igitur bonũ fides, cùm à vehemẽti amore, & flagrãti animo procedit: ipsa sapientes nos indicat, ipsa humanam detegit humilitatẽ, & inferius omissis rationibus, de cœlestib⁹ disputat: & quod humana sapiẽtia inuenire nõ potest, in quo deficit, hoc fides dirigit, hoc docet. Hanc igitur cõplectamur, neq; rationibus distrahamur. Cur gẽtiles nihil inuenire possũt, dic quæso? Nõne externã omnẽ nouêre sapiẽtiam? Vnde ergo piscatores, & tentoriorum opifices, & indoctos superare non potuerunt? Quoniam illi rationibus, hi fide omnia perficiebant: ideo & Platonem, & Pythagoram, & philosophos omnes, necnõ & astrologos, & mathematicos, geometras, arithme-

G arithmeticos,& omnis ſapientiæ profeſſores ſuperarunt, & meliores facti ſunt. Quantò ſtultis illis & inſanis veriores philoſophi euaſerunt? Hi enim ſtatim animã immortalem eſſe,nó tãtùm dixerũt, ſed & perſuaſerũt. Illi anteà nihil norãt,quid eſſet anima,poſtq; autem inuenerunt,& diuiſerunt eam à corpore, iterum in errorem prolapſi ſunt : aliqui corpus eam dixerunt,alij compoſitũ,nonnulli cum corpore diſſolui:necnó cœlum animatũ, & deum. Piſcatores autẽ dei opus profeſſi ſunt, & omnibus perſuaſerunt.Quòd autẽ gẽtiles rationibus vſi ſint, minimè mirum:quòd autem qui fideles vidẽtur,hi animales inueniantur,eſt ſanè ridiculum,propterea decipiuntur. Et alij quidem qui dicunt ſcire deum, vt ipſe ſeipſum nouit, quod nemo ne illorum quidem auſus eſt dicere. Alij nó poſſe deum ſine paſſione generare, neq; ei quicquam amplius à nobis habere permittũt. Alij quòd recta via nihil ꝓficit. Sed tempus non eſt hæc in præſentia reprehẽdendi.Quòd autẽ nihil proficiat fides recta,ſi vita prava ſit,& Chriſtus, & Paulus pluribus oſtendit. Inquit enim:Nó omnis qui dicit mihi,domine domine,intrabit in regnũ cœlorũ. Et,Multi dicent mihi in illa die, Domine,nónne in nomine tuo prophetauimus?& dicam eis,Neſcio vos.Et iterum:Nolite gaudere,quòd dæmonia vobis obediunt. Qui hæc non attendunt,facilè in vitia delabũtur,etiam ſi fidem rectam habeant. Sed nos hæc fugiamus, neq; enim ſine vita recta deus videri poteſt. Pacem, inquit, perſequimini , & ſanctificationem , ſine qua nemo videbit deum.Sanctificationem cõtinentiam appellat,vt vnuſquiſq; ſua contentus ſit vxore,neq; alienam quærat. Qui ſua contentus non eſt,ſaluus eſſe non poteſt:ſed neceſſariò peribit,etiamſi innumera bona opera fecerit. Fornicando impoſſibile eſt intrare in regnum cœlorum:imò non fornicatio hæc,ſed adulterium. Quẽadmodum enim alligata viro,ſi alium cognoſcit,adulteratur:ita alligatus vxori,ſi aliam habet , adulterij reus eſt:hic non hæreditabit regnum cœlorũ,ſed in gehennam intrudetur. De his inquit deus: Vermis eorũ nó morietur, neq; ignis extinguetur. Nullam enim veniã conſequitur,qui capta vxore,poſt hoc carnis remedium alienæ iniuriatur, hoc iam laſciuia eſt : quòd ſi ab vxore ſua multi ieiunij & orationis tempore abſtinent,qui ſua contentus nó eſt, ſed alienam introducit,quãtum ſibi mali accumulat? Si ſuam repudiare, & alij vacare non licet (eſt enim adulterium) quantùm ille accuſandus eſt , qui ſuæ aliam addit? Nemo igitur hunc morbum animæ inſidere permittat,ſed radicitus euellat. Neq; enim tantũ vxorem,quãtùm ſeipſum offendit: hoc enim adeò apud deum ſceleſtũ videtur, vt ſi vxor ab idololatra viro ipſo nolente diſcedat,puniatur: ſi ab adultero,minimè.Conſidera ergo huius morbi maliciã: nam ſi qua fidelis,inquit,habet virum infidelem,& ipſe conſentit habitare cum illa, non dimittat virũ. De fornicatione autem : Si quis dimiſerit vxorem ſuam præter rationẽ fornicationis,facit ipſam mœchari. Nam ſi conſuetudo vnũ corpus facit,ſi quis meretrici admiſcetur,vnum cum meretrice corpus efficitur:quomodo ergo ornata accipietur, cum ſit membrum Chriſti? Quomodo ei iungetur corpus meretricis? Et intuere exceſſum. Quæ cum infideli habitat,non eſt immunda. Sanctificatus eſt,inquit, vir infidelis in muliere fideli. In fornicaria autẽ,nũquid mẽbra Chriſti faciemus mẽbra meretricis? Illic ſanctificatio manet,ſi cum vxore cohabitat,hic diſcedit.Graue itaq; malũ fornicatio, graue inquã, & immortale afferens ſuppliciũ, & in hac vita innumera ſecum mala trahit.Cogitur enim vitã miſerã & infœlicem viuere,qui hoc morbo afficitur. Neq; meliori loco res ſuæ ſunt, q̃ eorũ qui ſupplicijs diſtrahuntur. Alienam domũ trepidus & formidoloſus ingreditur,omnia timet,& ſeruos,& liberos. Quare hortor hoc vos morbo diſſoluatis: quod ſi nõ placet,nolite hæc ſacra ingredi penetralia. Siquidẽ minimè oportet ſcabioſas & morbidas oues in ſanarũ & bene valentium grege verſari,ſed ab ouili exigendę ſunt,quoad bonã recipiant valetudinẽ. Mẽbra Chriſti ſumus, nolimus fieri meretricis.Non eſt locus hic lupanar,ſed eccleſia. Si mẽbra meretricis habes,abeſto ab eccleſia,ne præſentia tua ſordeſcat. Quòd ſi nulla eſſet gehenna,nullum ſuppliciũ:quo tamen animo poſt coniunctionem illam,& nuptiales faces, poſt iuſtum lectũ,& liberorũ ſuſceptionẽ,poſt quotidianã conſuetudinem,pateris aliam ſupponere? Cur non vereris,nó erubeſcis? Qui poſt vxorum mortẽ alijs admiſcentur,hi reprehenduntur à multis,quãuis puniri non poſſint:tu viuẽte vxore aliam ſuperducis? Quæ nã hæc incontinẽtia? De his inquit: Vermis eorum nõ morietur,& ignis nõ extinguetur.Perhorreſce minas,formida ſuppliciũ.Non eſt tanta hîc voluptas, quãta illic pœna.Sed abſit,vt aliquis ſit huic obnoxius ſupplicio, ſed per ſanctificationẽ omnes Chriſtum videant, & promiſſa bona cõſequãtur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.lxiij.ex cap.vndecimo.

IEſus autem eleuatis ſurſum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniã audiſti me. Ego autem ſciebam, quia ſemper me audis,&c.) Quod ſæpenumero dixi,id & in præſentia repetam, deum ſcilicet nõ adeò ſuam ſpectare dignitatem , vt noſtram ſalutem : neq; vt magnum aliquid loquatur , ſed vt nos poſſit allicere. Propterea alta & magna rarò,& ea abſcondita,ſed humilia & abiecta frequẽter loquitur. Cùm enim his populum magis adduceret,magis etiã vtebatur,nõ tamen ſemper,ne poſteà offenderẽtur: neq; conticet, ne præſentes ſcandalizarentur. Illi nanq; qui perfecti futuri erãt,ex vno altè & magnificè dicto totum poterãt intelligere:hi autem cùm rudes eſſent,niſi ſæpenumero eadem audiſſent,nullum capiſſent emolumentum.Certè neq; poſt tantam doctrinam enim ne ſuſpicarentur deo contrariũ eſſe, etiã quæ ſibi nõ conueniunt,de ſe nónunquam loquitur,ſed magis tunc.Dicere nanq;,vt honorificẽt filium, ſicut & patrem:&,opera quæ ille facit,& ego ſimiliter facio:& ſe reſurrectionem eſſe & vitam,& lucem mundi : æquiparantis eſt ſeſe patri,& illorum confirmantis ſuſpicionem. Nunc autem quòd legẽ non ſoluat,tot rationibus excuſat: opinionem autẽ æqualitatis ad patrem,non modò non tollit,ſed cõfirmat:& dicentibus illis,blaſphemas,quia te deum facis:ex operibus æqualitatẽ demonſtrauit.Et quid filium hoc feciſſe dico , cùm pater nõ indutus carne,multa de ſe humilia dici paſſus ſit propter auditorum ſalutem? Adæ enim inquit, Vbi es? Et illud, Vt cognoſcam ſi fortè ſecũdum clamorem eorum perficientur : &, Nunc cognoui, quia times deum tuum. Et ſi fortè audiant, etſi intelligant: &, Quis daret cor meũ populi huius ſic eſſe?&, Non eſt ſimilis tibi inter deos domine. Et multa huiuſmodi in veteri teſtamẽto,ſi quis notaret,diuina maieſtate indigna inueniret.Et de Achab dictum eſt:Quis decipiet me Achab ? Et quoties gentilibus dijs per comparationem præponitur, ſemper indigna ſunt deo verba. Sed aliter digna efficiuntur,quoniã tam clemens eſt,vt propter noſtram ſalutem,etiam digna ſe verba contemnat. Nam & quòd homo filius factus ſit,& ſerui formam acceperit,quòd humilia & loqueretur, & de ſe dici permiſerit , indignum deo. Indignum ſanè, ſi quis eius conſideret maieſtatem: dignum rurſus,ſi immenſa eius benignitas , & clementia conſideretur. Eſt & alia tam humilium verborum cauſa, qua patrem norant,& venerabantur,filium autem ignorabãt. Ideo ad ipſum frequenter confugit tanquam confeſſum,vtpote cùm non adhuc ipſe eam haberet authoritatem:non ex ſe,ſed ex auditorum ſtultitia,atq; imbecillitate.Ideo orat, & dicit: Pater,gratias ago tibi,quoniam audiſti me.) Quòd ſi quos vult viuificat,& ſicut pater,ita viuificat,quare orat? Sed vide iam in ipſum veniſſe locũ. Vt ergo tulerũt lapidem,Ieſus eleuatis ſurſum oculis,dixit : Pater,gratias ago tibi, quoniam audiſti me. Ego autem ſciebam,quia ſemper me audis : ſed propter populum qui circunſtat dixi,vt credant, quia tu me miſiſti.) Interrogemus hîc hæreticũ,num preces ei quid cõ tulerint ad Lazarum ſuſcitãdum? Quomodo ergo alia ſine precibus fecit miracula? Tibi,inquit,dico dæmonium egredere ab iſto:&, Volo,mundare:&, Surge,tolle grabbatum tuum: &,Remittuntur tibi peccata tua : & mari, Tace,obmuteſce. Quid autem præſtaret apoſtolis , ſi preces ei ad miracula opitularentur? Imò neq; illi precibus omnia faciebãt,ſed multa Ieſu nomine inuocato. Quòd ſi eius nomen tãtùm poterat, quomodo ipſe precum auxilio indigebat ? quo ſi indigebat,non vtiq; homen eius eam habuiſſet poteſtatem.Cùm autem hominem fecit,quid precatus eſt? Nónne magna deprehenditur æqualitas ? Faciamus, inquit, hominem.

A ctrinam perſtant,ſed eum lapidibus petũt,& perſequuntur,& interficere conantur, & blaſphemũ appellant, cùm æqualem ſe faceret deo. Et nunc dicunt,blaſphemare.Cùm autem dixiſſet, Remittuntur tibi peccata tua,iterum dæmonium habere dicũt. Et cùm mortẽ ſuperare,qui verba ſua audiret, & ſe in patre, & patrem in ipſo eſſe,& de cœlo ſe deſcendiſſe diceret,eum relinquunt, & perturbantur.Quæ ſi rarò dicta minimè ferebãt,lõgè minus ſi ſemper altè & magnificè locutus eſſet.Nam cùm dicit:Sicut mandauit mihi pater,ſic loquor. Et ego à meipſo nihil loquor:tunc credunt. Multi,inquit, crediderũt in eũ. Quòd ſi humilia fidẽ faciũt,ſubli mia auferunt:nónne vltimæ amentię eſt,nó intueri humiliter propter auditores locutũ?Nam & alio in loco cùm magnũ quiddam dicere vellet,& retiCuiſſet,cauſam attulit ne ſcandalizarentur, Proijce hamũ in mare:quòd & in hoc loco.Cùm enim dixiſſet,Ego ſciebã quia ſemper me audis:proſecutus Β eſt,propter circunſtantem populum dixiſſe,vt crederent.Nunquid noſtra hæc verba ſunt?Num humana coniectura?Cùm enim ex rebus ipſis nos credamus eos in magnis ſcandalizari, & ipſe dicat ſe ideo humilia loqui,ne ſcandalizarentur:quis deinceps à natura humiliter ipſum locutum ſuſpicabitur,& non eorũ indulgentem imbecillitati?Et alibi voce cœlitus delata dicebat: Non propter me hæc vox facta eſt,ſed propter vos. Atqui magnum decet multa de ſe humiliter prædicare, non autẽ humilem & abiectum magnificè. Indulget auditorũ imbecillitati,& humilitatẽ eos,& ſe carnem noſtrã accepiſſe erudit: néve deo contrarium, & non veniſſe à deo,& legem ſoluere arbitrarentur, vtq; odium populi auerteret, cùm frequẽter in veteri teſtamẽto dicatur:Dominus deus tuus, dominꝰ vnus eſt.Quòd enĩ humilis & abiectus magnificè de ſe loquatur,nulla eſt cauſa,nec ratione aliqua nititur, ſed ſola amẽtia eſt,& impietas,& audacia nõ tolerãda. Qua ergo gratia humilia loquitur,qui arcanæ illius,& inenarrabilis eſt ſubſtantiæ? Et eorum, quæ diximus gratia,& ne etiã putaretur ingenitus. Nam & Paulus quid tale timuiſſe videtur,cùm ait: Præter eum qui ei cuncta ſubiecit. Impiũ enĩ hoc ſuſpicari. Nã ſi minor patre,& alterius ſubſtantiæ æqualis exiſtimatus eſſet,nóne omnia feciſſet,vt ea tolleretur opinio?Nunc cõtrà facit,inquiens: Si nó facio opera eius qui miſit me , nolite mihi credere. Et cùm dicit, Ego in patre , & pater in me eſt: æqualitatem nobis ſignat.Erat hæc omnino tollenda opinio,ſi inferior fuiſſet, & nullo pacto dicendum,Ego in patre,& pater in me eſt,aut vnum ſumus:aut,qui videt me,videt & patrem.De virtute nanq; ſermo erat,dicendo, Ego & pater vnum ſumus.Et de potẽtia,Sicut pater ſuſcitat mortuos, & viuificat:ſic & filius quos vult,viuificat. Quod qui alterius eſſet ſubſtantiæ , minimè facere potuiſſet: quod ſi potuiſſet, non oportebat id dicere , ne quis vnam & eandem eſſe ſubſtantiam arbitraretur. Si

Quid au-

G Quid autē imbecillius, ſi ei orandum fuit? Sed videamus quid orat. Pater, gratias ago tibi, quia audiſti me. Et quis nam vnquam ita precatus eſt, priuſquam quicq̄ diceret? Gratias ago tibi, inquit, oſtendens ſe non egere precibus. Omnia enim facis quæ volo: non tanquam non poſſet, ſed tanquam vna eſſet ipſorū ſententia. Sed qua gratia orationis forma vſus eſt? Non me, ſed illum cauſam dicentem audi: Propter circunſtantem populum, vt credant, quia tu me miſiſti. Non dixit, vt credant me minorem, & quòd diuino indigeam auxilio, ſine quo nihil facere poſſum, ſed quòd tu me miſiſti. Hæc omnia preces oſtendunt, ſi ſimpliciter eas accipiamus. Non dixit, Miſiſti me imbecillū, ſeruitutis conſcium, à meipſo nihil potētem: ſed his omnibus omiſſis, ne quid horum ſuſpicareris, ponit verā orationis cauſam, ne me deo contrariū arbitrentur, ne dicant non eſſe à deo, vt ſecundum voluntatē tuam hoc me feciſſe oſtendam: tantùm non dicens, Si

H eſſem contrarius deo, res nó ꝓceſſiſſet. Audiſti me, & ad amicos dici ſolēt, & æquales: Ego ſciebam, quia ſemper me audis: hoc eſt, vt fiat voluntas mea, non egeo precibus ad perſuadendum, vna enim voluntas eſt. Ad quid ergo preces? Propter infirmiores. Et cùm hęc dixiſſet, clamauit voce magna.) Cur nó dixit, In nomine patris mei veni foras: aut, reſuſcita eū pater: ſed omnibus his omiſſis, orantis forma accepta, re ipſa ſuam præfert authoritatem? quia & hoc ſapientiæ ſuæ eſt, vt verbis humilitatē, re poteſtatem præ ſe ferat. Cùm enim nulla alia de re Chriſtū poſſent accuſare, quàm quòd nó eſſet à deo, & ita multitudinem deciperent, hac gratia per exceſſum id refutat, & eo modo quem imbecillitas exigebat. Poterat enim aliter oſtendere inter ſe cóuenientiā, ſed eó populus peruenire nó poterat, & ait: Lazare veni foras.) Hoc eſt quod dixerat,

Suprà.5.d Venit hora, quādo mortui audient vocē filij dei, &

I qui audierint, viuent. Vt enī nó exiſtimares ab alio virtutem accepiſſe, ſuperius te docuit, & nunc per opera oſtēdit. Et nó dixit, reſurge: ſed, veni foras, & mortuū tanq̄ viuentē appellat. Quid huic poteſtati par? Quòd ſi nó ꝓpria virtute hoc facit, quid in

Acto.3.b. eo plus eſſet, quàm in apoſtolis, qui dicebant: Quid nobis attēditis, tanquam propria virtute faciamus hunc ambulare? Quòd ſi nō ſua operabatur poteſtate, quid non id quod apoſtoli, dicebat? Et ita ipſi eſſent ſapientiores, qui gloriā propulſarent. Et iterum: Quid attenditis nobis tanquam propria virtute faciamus? Similes vobis homines ſumus. Præterea apoſtoli quòd nihil ex ſe facerent, totis viribus perſuadere conabātur: ipſe autem cùm eam de ſe concitaſſet opinionem, nónne abſtuliſſet, ſi falſa eius poteſtas crederetur: Quis hoc dixerit? Sed contrà ait: Propter circunſtantem populum, vt credat. Quòd ſi crederent, nō opus eſſet precibus. Si enim non erat indignū ſe precari, quare illis cauſam imputat? Quare autem nō dixit, vt credant quòd tibi non ſum æqualis? Oportuit enim in hanc ſuſpicionem venire. Sed cùm legem ſoluere exiſtimaretur, nihil illis dicentibus: Nolite, inquit, putare, Matt.5.b. quia veni ſoluere legem: nunc autem confirmat opinionem. Omnino autē quid opus fuit tantis ambagibus, & obſcuritatibus? Satis fuerat dicere: Non ſum par. Quid ergo non dixit, inquit, nó facio voluntatem meā? Et hoc obſcurè, & ob illorum imbecillitatem, & ea ratione, qua & orauit. Quid autem ſignificat, Quoniā audiſti me? hoc eſt, nulla in re tibi contrarius ſum. Quemadmodum igitur ea particula, Quoniā audiſti me: nó ſignat quòd ipſe non potuerit: non enim tantùm impotētia eſſet, ſed ſtultitia, ſiquidem ante preces neſciſſet eum ſibi aſſenſurum, & neſciebat quomodo dixit, Vado vt à ſomno excitem eum: & non dixit, vado vt rogem patrem vt excitet. Quemadmodum inquam, id nó imbecillitatis, ſed ſtultitiæ: ita & illa, Quia ſemper me audis: aut idem ſignat, aut ad illorū locutus eſt ſuſpicionem. Quod ſi neq; ignorabat, neq; imbecillis erat, cóſtat propterea humiliter locutum, vt ſaltem id per exceſſum dictum cogaris confiteri, non ſecundum eius dignitatē, ſed vt ad auditorū deſcenderet imbecillitatē: ideo dixit, Quoniā me audiſti. Minimè inquies, ſed vt oſtenderet excellentiā. Atqui hoc pacto & nimiam humilitatē, & tantū hominem eſſe indicabat. Neq; enim precari dei eſt, & eius qui deo aſſidet. Vides nulla alia cauſa ad hoc veniſſe, quàm propter illorum incredulitatem? Intuere rem ipſam eius poteſtatem teſtantē. Prodijt ergo Lazarus ligatus.) inde ne imaginationem quandam eſſe putares. Prodire enim ligatū, nó minus admirandū videbatur, q̄ ſuſcitari. Iuſſit ſolui.) vt tangētes & propius facti noſcerent verè reſurrexiſſe: & inquit, Sinite abire.) Intuere quòd nullam gloriā expetat. Non ducit eū, nó iubet ſecū eſſe, vt rem oſtentet facto miraculo. Alij admirabantur, alij Phariſæis annūciarunt. Quid igitur illi? Cū admirari & obſtupeſcere eos oporteret, ipſum M qui ſuſcitauerat, interficere voluerunt. O āmētiam, qui in alijs corporibus mortem vicerat, ei mortem inferre arbitrabantur, & dicunt, Quid facimus? quia hic homo multa ſigna facit.) Adhuc hominē appellāt, cùm tale diuinitatis eius teſtimoniū acceperint: quid facimus? Credere oportuit, & colere, & adorare, neq; amplius hominē exiſtimare. Si dimittimus eū ſic, omnes credēt in eū, & venient Romani, & tollent regnū noſtrum, & gentem.) Quid ſibi his verbis volunt? Populū cōcitare tanquam tyrannide periclitaturū. Si viderint, inquiūt, Romani turbam ipſum ſequentē, ſub tyrannide nos eſſe arbitrabuntur, & deſtruent noſtrā ciuitatem. Et quānam gratia, dic quæſo: Nunquid ſeditionē docebat Luc.20.e Chriſtus? Num diſſuadebat cenſum dari Cæſari? Suprà.6.b Nōne regem ipſum facere voluiſtis, & renuit? Nónne humilē & abiectam vixit vitam? nónne & domo & alijs huiuſmodi caruit? Hęc ergo ſine ratione vl la dicebant, ſed inuidia tantū. Verūm id ſibi contigit, cùm minimè expectarēt, & ciuitatē & gentem

A ceperunt Romani poſtquàm Chriſtum interemerunt. Erant enī quæ faciebat Chriſtus minimè formidanda. Q ui enim ægrotos ſanabat, qui optimā docebat vitam, qui principibus parēre iubebat, non confirmabat, ſed propulſabat tyrannidem. Illi ſanè ſeditionem docebant, hic contrà. Quid enim ſimile ſuboſtēdebat? Num ſatellitibus ſtipabatur? Num ſe muniebat? Num ſolitudines obſidebat? Sed ne affectu aliquo dicere videretur: totā periclitari ciuitatē, & ſe reipublicæ cōſulere, & de vltimo ipſorū periculo habendam rationem dicunt. Nō hæc vobis captiuitatis cauſa fuit, ſed longè alia. Huius nanq; captiuitatis, & antè Babyloniæ & Antiochiæ nó fuit cauſa, quòd apud vos boni viri, ſed quòd mali & iniuſti, & deū prouocātes verſabantur. Verūenimuero inuidia nihil videt, ſed cæcat animā. Nōne Ieſus manſuetudinē docuit? Nōne alapis cæſos nó vlciſci? Nōne iniuria affectos tolerare? Nōne ad accipiendum, q̄ ad inferēdum alijs malum promptio-

B res eſſe admonuit? Nunquid hæc tyrannidem conſtituentis ſunt, q̄ tollentis? Sed, vt dixi, grauis quidē affectus eſt inuidia, & plenus ſimulatione. Hic orbē terrarū innumeris impleuit malis, hinc iudicia cōplentur, hinc liuores, & pecuniarum amor, & principatus, hinc inanis gloria, hinc viæ obſidētur, hinc mare piratæ percurrunt, hinc per orbem terrarum cædes, hinc genus noſtrum diſſipatur. Q uodcunq; videris malum, ab inuidia prouenit, iam in eccleſias irrepit, & à principio multa operata eſt mala. Hic morbus auaritiam peperit, quæ omnia confudit, juſtitiam corrupit. Dona enim ſapientum oculos excæcant, & tāquam frenū ori, auertunt, & cohibent teſtimonia. Hæc pro liberis ſeruos reddit. De hac quotidie loquimur, & nihil proficimus, ſeris peiores efficimur, orphanos nudamus & viduas, pauperibus vim inferimus, & eorum augemus miſeriam. Hac perijt pietas è terra, & nihil nobis niſi fletus relinquuntur, & hoc ſingulis diebus dicendum eſt: Nihil precādo, nihil conſulendo, nihil ad-

C monendo ꝓficimus, relinquitur fletus. Hoc & Chriſtus fecit cùm multa Hieroſolymis ſine profectu admoniſſet, eorum lachrymatus eſt calamitatem. Hoc prophetæ faciunt, hoc & nos faciamus, fletus iam tempus eſt, & lachrymarum, & lamentationum. Nunc dici poteſt, Vocate flentes, & ad ſapientes mittite, & loquantur. Hoc fortaſſe pacto morbum qui claras domos habitat, qui agros rapina cōplectitur, eijcere poterimus. Lugēdi tempus eſt, ſed opitulamini mihi, vos qui iniuriā accipitis, qui ſpoliati eſtis, opitulamini, lugete, & lachrymarū mearum ſocij eſtote. Verūm non nos, ſed illos lugeamus: nōn nobis iniuriam intulerunt, ſed perdiderunt ſeipſos. Nos enim pro accepta iniuria regnum dei, illi gehēnam pro lucro aſſequuntur. Ideo melius eſt iniuriam accipere, quàm facere. Lugeamus eos non communi luctu, ſed quo ſacræ nos literæ

Eſaie.5.c. docent prophetas luxiſſe. Lugeamus cum Eſaia dicente: Væ coniungentibus domū domui, & agrum agro adijciētibus, vt à vicino aliquid auferant. Nū- D quid habitatis ſoli in terra? domus magnæ & pulchræ, & non erunt qui eas habitent. Lugeamus cum Naum, & dicamus cum eo: Væ qui ædificant in altum domum ſuam: imò lugeamus eos, Chriſtum imitati dicentē: Væ vobis diuitibus, quia ſitie- Luc.6.d. tis, quoniam accepiſtis mercedem veſtram, & conſolationem. Lugeamus ſine intermiſſione, & niſi turpe ſit etiam plangamus, dicamus cum prophe-

Hiere.22. c. ta: Nolite lugere mortuum, ſed raptorem, auarum, cupidum, inſatiabilem. Quam ob rem mortuos lugemus, cùm iam nihil proficere poſſumus? Hos lugeamus, qui mutari poſſunt. Sed nobis lugentibus ipſi fortaſſe rident: etiā & hoc lugendum, cùm rident quod flendum eſſet. Si lamētationibus noſtris quid mouentur, ceſſandum eſt à luctu, tanq̄ corrigendi ſint. Verūm cùm nullo doloris ſenſu tangūtur, perſtemus in dolore. Lugeamus nó diuites ſimpliciter, ſed auaros, cupidos, raptores. Poſſunt enim diuitiæ rectè & laudabiliter expendi, cùm in ege- E nos eas conferimus. Auaritia autē criminanda eſt, atq; accuſanda. Lugeamus igitur, ſequetur fortaſſe aliqua emēdatio. Et licēt, qui in hunc morbū inciderint, nó liberētur: alij tamen in eum nó incident, ſed mundi ſeruabuntur. Vtinam & ipſi liberentur, & nemo amplius tali peſte cōprehēdatur, vt ſimul omnes promiſſis nobis bonis perfruamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia.lxiiij.ex cap.vndecimo.

NVnus autē ex ipſis Caiaphas nomine, cùm eſſet pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quicq̄, nec cogitatis, quia expedit vobis vt vnus moriatur homo prō populo, & nó tota gens pereat.) Infixæ erant gentes in corruptione, quam fecerant: in laqueo hoc, quem abſconderant, cōprehenſus erat pes eorū: quod Iudæis conti Pſal.9.c. git. Ipſi nāq; dicebāt interimēdum Chriſtū, ne Romani venirent, & tollerent eorū gētem, & ciuitatē: F poſtquàm autem interemerunt, ea perpeſſi ſunt: & quæ eorum vitandorū gratia fecerant, in ea his patratis inciderūt: ſed qui interemptus ab illis eſt, cœlum habitat: qui interemerunt, infernum. Atqui nō hoc intendebāt, ſed cogitauerūt eum, inquit, interficere ab illo die. Dixerunt enim, Venient Romani, & tollent regnum noſtrum & gētem. Vnus autem ex ipſis Caiaphas nomine, cùm eſſet pontifex anni illius, dixit.) cùm cæteris eſſet impudentior. Vos, inquit, neſcitis quicquā: Quòd illi dubitabant, & deliberādū propoſuerant. Dixerunt enim: Quid faciemus? hic impudenter, & aperta fronte, & temerariè decreuit, Vos neſcitis quicq̄, neq; cogitatis, quia expedit vobis, vt vnus moriatur homo pro populo, & nō tota gens pereat. Hoc autē à ſemetipſo nó dixit, ſed cū eſſet pontifex anni illius, prophetauit.) Vides quāta ſit pontificalis poteſtatis virtus? Cùm enim pontifex eſſet, licēt indignus, prophetauit, neſcius tamē quid diceret, & os tantū

gratia,

G gratia,non autem ſceleſtum cor attigit. Multi prę-
Danie.2.a terea alij futura prędixerunt indigni,Nabuchodo-
Gene.41. nozor,Pharao,Balaam,& omniũ cauſa manifeſta.
Num.24. c. Quod autem dicit, hoc eſt, Vos ſedetis adhuc: pi-
gritia rem intuemini, & neſcitis vnius hominis ſa-
lutem pro cõmuni contẽnendam. Vide quanta ſpi
ritus potentia? à mala mente verba prophetica,& admirationis plena elicere potuit. Filios autem dei gentes appellat euãgeliſta,ab eo quod futurũ erat.
Sup. 10.c. Quemadmodum & ipſe inquit, Et alias oues habeo,quas etiam à futuro ita appellat. Quid autem ſignat, Cùm eſſet pontifex anni illius?Cum alijs & hic etiam mos corruptus erat.Non enim perpetuũ iam ſacerdotium,ſed annuum dabatur,ex quo venales facti erant principatus. Verũtamen etiam ſic adẽrat adhuc ſpiritus. Poſtquam autem in Chriſtũ manus extenderunt,tunc eos dereliquit, & abijt ad apoſtolos. Et hoc velum ſciſſum ſignat, & Chriſti
Mat.23.d vox dicentis: Ecce dimittetur domus veſtra deſer-
H ta.Et Ioſephus qui paulò pòſt fuit,inquit,quoſdam angelos adhuc expectãtes,viſos migrare,vt eos relinquerent:quouſq; enim vinea perſtitit,omnia facta ſunt:ex quo autem hæredẽ interemerunt,mox perierunt. Et tanquam ſpecioſam veſtem à puero inutili Iudæorum accipiens deus fidelibus ſeruis ex gentibus tradidit,& deſertos illos dimiſit,& nudos. Nec parum fuit quòd inimicus hæc prophetaſſet, ſed quòd alios allicere potuit. Contrà enim quàm vellet,euenit. Nam poſt Ieſu mortem futuro ſupplicio liberati ſunt fideles.Sed quid ſignat, Vt có gregaret in vnum?) quòd qui propè erant, & qui longè vnum corpus reddidit:qui Romæ eſt, Indos corpus ſuum eſſe arbitratur.Quid huic congregationi ſimile? Et omniũ eſt caput Chriſtus. Ab il lo ergo die cogitauerũt,vt interficerent eũ.) Atqui
Suprà. 5.c antea tentarant.Dicit enim: Propterea quærebant
Ibidẽ.7.c. eum Iudæi interficere.Et iterum:Quid me quæri-
I tis interficere? Sed tunc quęrebant,nunc ſuam con firmarunt ſententiam. Ieſus autem iam nõ palàm ambulabat apud Iudęos.) Iterũ more hominis ſibi cauet,& frequenter hoc facit.Cauſam autem diximus propter quam ſæpenumero diſceſſit, & nunc iuxta deſertum in ciuitate, quæ dicitur Euphrata, manſit cum diſcipulis ſuis. Quo pacto diſcipulos perturbari arbitraris,videntes ſuum magiſtrũ more hominis ſibi ſalutem quærere? Nemo iam eum ſequebatur. Et cùm propè eſſet dies feſtus, omnes Hieroſolymã concurrebant,cùm alij lætarẽtur, & celebritati ſtuderent,ſoli diſcipuli latent,& periclitantur,tolerabant tamẽ. Etenim cùm Paſcha eſſet, & ſcenopegia in Galilæam conceſſerant, inde in die feſto in fuga,& latibulis ſoli omniũ in magiſtri benevolentia perſeuerabãt.Hinc Lucas eum dixiſ-
Lucę.22.c ſe,inquit: Ego perſeueraui in tẽtationibus.Hæc dicebat,vt oſtenderet auxilio ſuo vires eos accepiſſe.

Et aſcẽderũt multi Hieroſolymã de regiõe ante Paſcha,vt ſanctificarent ſeipſos. Et dederant pontifices & Phariſæi mandatum, vt ſi quis cognouerit,vbi ſit indicet,vt apprehendant eum.) Admira- K
bilis ſanctificatio cum iniqua voluntate,cũ homicida mente,cum ſanguinolentis manibus. Et dicebant: Quid putatis,quia non venit ad diẽ feſtũ?) In Paſchate ei inſidias tẽdebãt,& ſolennitatis diem in cædem conuertebant: quaſi dicant,Huc venturus eſt,tempus eum aduocat.O impietatẽ,cùm magis virtuti eſt incũbendum,magis à ſceleribus abſtinendum,tunc innocentem capere conantur.Atqui cùm iam idem tentarent,non modò nihil aſſecuti ſunt,ſed ridiculi apparuerunt,ideo frequẽter in eos Ieſus incidens euadit,& volentes ſe interimere cohibet,& dubios reddit,cùm virtutis ſuę demõſtratione quęreret,vt compungerentur.Et cùm captus eſſet,vt non propria ipſorum virtute,ſed illius permiſſu eũ cepiſſe intelligerẽt,reiecit eos retrorſum.

Ante ſex dies Paſchæ venit Ieſus in Betha- Cap.XII.
niam,vbi fuerat Lazarus mortuus, & manducabat apud eos,& Martha miniſtrabat.Lazarus verò vnus erat ex diſcumbentibus.) Quod veræ reſurrectionis erat ſignum,cùm poſt tot dies & viueret, L
& comederet.Vnde conſtat in domo eius prandere,vtpote amici qui Chriſtum acceperat.Multi dicunt in alia domo diſcubuiſſe.Maria autem nõ miniſtrabat,ſed diſcipula hic etiã erat, & ſpiritalibus afficiebatur. Neq; miniſtrabat tanquã vocata, neq; cõmuni vacabat miniſterio, ſed ſoli Ieſu honorem impendit,neq; tanquam homini adeſt, ſed tãquam deo. Hac gratia diffudit vnguentum, & capillis capitis ſui pedes terſit:) quæ nõ erant indicia,quòd de Ieſu quicquam ſuſpicaretur,vt multitudo:quod Iudas ſub pietatis obtentu reprehendit.Tum Chriſtus, Bonũ opus operata eſt in ſepulturã meã.) Quid autẽ diſcipulum in muliere nõ reprehendit, neque dixit,vt euangeliſta,furem eſſe? voluit enim multa eũ patiẽtia arguere. Quòd enim ſciret proditorẽ eſſe, antè nõnunquã arguit,quòd nõ omnes M
crederent,& vnum ex his diabolum eſſe. Demon- Suprà.6.g
ſtrauit ergo,quòd ipſum proditorem cognoſceret, non tamen manifeſtè reprehendit,ſed ei indulſit,vt à propoſito reuocaret. Sed quomodo alius inquit euangeliſta omnes diſcipulos idem locutos? Sanè lo Mat.26.a
cuti ſunt, ſed non eodem animo. Quòd ſi quis inquireret,quid tandem cùm fur eſſet,loculi ei paupe rum cõmittebantur?Cur auarum feciſſet diſpenſatorem? Illud ſanè dicemus,deum arcanam intelligere rationem. Quòd ſi quid & à nobis eſt coniectandũ,vt omnẽ tolleret proditionis materiã, neq; enim poterat dicere pecuniarum id cupiditate feciſſe, ſufficientes enim loculi eſſe debebant,qui eius ſatisfacerẽt cupiditati,ſed ſola malicia.Chriſtus autẽ multa permittebat,ideo furem nõ arguit,quãuis nõ ignoraret, & malam eius obſtruit cupiditatem, & omnẽ abſtulit excuſationem. Sinite eam,inquit,in diẽ ſepulturæ meæ hoc fecit.) Quo verbo iterum proditoris meminit,quem minimè hæc reprehenſio tetigit,neq; placauit.Atqui hoc verbum facilè potuit eum in miſericordiam adducere:quaſi diceret,

A diceret,Moleſtus ſum & grauis,ſed expecta parũper,& migrabo.Huc enim reſpexit,cùm diceret:
Me autem nõ ſemper habebitis.)Sed nihil horum ferum & inſanientem animum flexit,licèt his multò plura & diceret,& faceret,& pedes eius eadem nocte lauiſſet,& ad menſam ſecum adhibuiſſet, quod & latronum animos mulcere aſſolet, & alia verba locutus eſt,quibus etiam lapides molliri potuiſſent:nec multò antè,ſed eadem die, vt minimè obliuioni mãdare potuerit:ſed aduerſus omnia perſtitit immobilis. Grauis nanq; morbus eſt auaritia,grauis inquam, qui & oculos cæcat, & aures obſtruit,& fera ſæuiores reddit,non conſcientiam, non amicitiã,non conſuetudinem,non propriæ animæ ſalutem cognoſcere ſinit,ſed ſemel ab omnibus diſcedens,in ſeruitutẽ ſibi quos cepit,more ſæuiſſimi tyranni vendicat. Et quod in hac aſpera ſeruitute grauiſſimũ eſt,quòd etiã gratias ſibi habenB das perſuadet, & quantò ei magis ſeruiunt, magis lætantur,& maiori afficiũtur voluptate.Et ita maximè incurabilis morbus,ita fera inſuperabilis effi-
4.Reg.5. citur. Hic Giezi pro diſcipulo & propheta, lepra
8. perfudit:hic Ananiam,& Sapphiram perdidit:hic
Act.5.a. Iudam proditorẽ effecit: hic Iudæorum principes corrupit,cùm dona acciperent, & furibus cõmunicaret:hic innumera bella indixit. Vias ſanguine, fletibus & lamẽtis ciuitates implet. Hic mẽſas ſceleſtas reddidit,& cibos iniquitate aſperſit. Ideo ido
Colo.3.a. lolatriam eum appellauit Paulus, non tamen tam
& Ephe. formidabilis eſt idololatria. Sed cur ita appellatur?
cb. Habent nonnulli pecunias, & his vti non audent, ſed nepotibus reſeruant, & intactas ad alios tranſmittunt,tunc & tanquã dona deo dedicata tangere minimè audent:quòd ſi quando coguntur, tanquam ad nephas aliquod timidè veniunt:præterea tanquã quis idolum lapideum, aurum & clauſtris & vectibus cohibent,pro templo arcam præparãC tes,& argẽteis vaſis recondentes: nónne ita aurum adoras,vt ille idolum?Ille & oculos, & animã traderet potius,quàm idolum. Non aliter affecti ſunt auri amatores.Sed nõ adoro aurum,inquies. Neq; idolũ dicet,ſed inhabitantem dæmonẽ.Ita & tu,licèt non aurum, eius tamen aſpectu & cupiditate,
Pecuniarũ animæ inſidentẽ dæmonem adoras.Dęmone enim
cupiditas gratior eſt pecuniarũ cupiditas, qua multi magis
dæmone perſuaſi ſunt,quàm illi ab idolis,quibus non omnia
gratior. parent:huic verò omnia,& quodcunq; faciendum ſuggerit,obſequuntur.Quid dicit auaritia?Eſto omnibus inimicus,obliuiſcere naturã,cõtemne deũ, ſacrificium mihi teipſum offer. Dicto citius parẽt. Et idolis quidẽ boues ſacrificant,auaritia offer mihi animam inquit,& perſuadet. Vide quas habeat
1.Cor.6.b aras,quæ libamina accipiat.Regnũ cœlorum auari non poſſidebũt.Neq; has minas formidant, quanuis hæc cupiditas infirmiſſima ſit,quippe quæ non inſita,non naturalis eſt:fuiſſet enim nobis à principio,ſed aurum iam non erat,neq; quiſpiam aurum amabat.Sed ſi placet vnde malum hoc prouenerit, dicam,vnuſquiſq; maiori æmulatus, morbũ hunc D
auxit,& nolentẽ præoccupans irritauit.Cùm enim ſplendidas domos,diffuſos agros,ſeruorum greges, argentea vaſa, veſtimentorum copiam intuerẽtur, vt hæc ſuperarent,pro viribus contenderunt. Itaq; primi ſecundis cauſam,ſecundi minoribus prębuerunt.Quòd ſi continentes eſſe voluiſſent,non ſanè fuiſſet poſteris cupiditatis exẽplum, imò neq; vlla his excuſatio eſt.Sunt enim qui pecunias contemnunt.Et quiſnam inquies?hoc grauiſſimũ eſt,quòd impoſſibile videatur,vt quis vincat malitiam, neq; quiſpiam rectus iudicetur. Adducam tamen multos & in ciuitatibus,& in montibus, & quid proficiemus?Neq; enim ,ppterea meliores euadetis. Sed non nunc nobis de hoc ſermo habetur, vt diuitiæ minuantur: velim ſanè. Verùm cùm maius vobis onus impendat, non cogam: ſed ne aliena concupiſcatis,& aliquid in egenos conferatis, admoneo. E
Multos autem inueniemus rebus ſuis cõtentos, ſua curantes,& iuſtis viuentes laboribus:quid hos non imitamur,non æmulamur?Conſideremus maiores noſtros,num facultates eorum ſteterunt? Tantùm eorum nomina durant, & incorrupta ſeruantur. Num magni alicuius viri balneum, & diuerſoriũ, & ſuburbana aſpicientes,recordati quantùm laborem ſubierit,ingemiſcimus? Quanta raputt,& nihil apparet?Sed alij in eius delicijs delectãtur,quod nunquam ille ſuſpicatus eſt, fortaſſe & inimici, vt magis puniatur.Huiuſmodi & nos manent. Procul dubio moriemur,& hic noſter finis. Quantam impenſam,quanta odia ſubierunt?Quid hinc emo lumenti? Immortale ſupplicium, & nullum malis remedium,neq; viuentes tantùm,ſed & mortui ab omnibus accuſantur.Quid cùm multorum imagines in domibus poſitas intuemur?Nónne magis do
Pſal.38.b. lemus? Verè bene inquit propheta: Veruntamen
ſtultè perturbatur omnis homo viuens. Profectò F
harum rerum cura perturbatio eſt:perturbatio,inquam,& anxietas ſuperflua,qua omnino in ęternis tabernaculis carebimus.Hic enim alius laborat, alius fructum capit: illic laborum ſuorum quiſque dominus eſt, & multiplicem mercedem accipit. Ad illam ergo poſſeſſionem properemus,illic ędificemus, vt quieſcamus cum Chriſto Ieſu domino noſtro,Amen.

Homilia.lxv.ex cap.xij.

COgnouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic eſſet: & venerunt non propter Ieſum tantùm,ſed vt Lazarum viderent,quẽ ſuſcitauit à mortuis.) Quemadmodum diuitiæ incautos perdere conſueuerunt, ita & principatus: illenanq; in auaritiam,hic in inſaniam hominem impellit.Ecce Iudæorum turba quæ ſubdita erat bene ſentit,principes verò inſaniunt.Quòd enim illi credidẽrunt, teſtantur frequenter euangeliſtæ: quòd multi de turba crediderunt ei, ex principibus minimè:ſed inquiũt,Nunquid aliquis principum credidit in eum?Sed quid inquiunt de turba?Qui non

L norunt

G norunt legem,maledicti sunt . Qui credebant,eos maledictos dicebant:se autem qui negabant,sapiẽtes.Et in hoc loco , multi cùm miracula viderent, crediderunt : principes autem suis sceleribus non contenti,etiam Lazarum interimere tentabãt.Esto Christus sabbatum soluerit, quòd æqualem se patri fecerit,& propter Romanos,vt dicitis, eum velitis interficere:quid Lazarum potestis accusare, vt de eius cogitetis interitu? Nunquid beneficiũ accipere,crimini dandum est? Considera quãtùm cædi studebãt.Atqui multa signa fecerat Iesus,sed nullũ ita eos efferauit,non paralyticus,non cæcus curati. Hoc enim natura admirabilius erat,& post multa factum,& mirandũ erat mortuum quatriduanum ambulantem,& loquentem videre . Sanè quidem. Non tamen festi diei officia erant , cædibus coinquinare celebritatẽ.Præterea illic videbantur Christum ob sabbati solutionem accusare,& hoc pacto
H turbam abducere:hic cùm nihil quæri possent,cõtra sanatum irritantur.Neq; poterant dicere,quòd patrem oppugnaret:oratio enim Iesu eis silentium imposuit.Siquidẽ cùm omnis reprehendendi causa eis ablata,& signum manifestissimũ esset,in cædem feruntur: quod & in cæci miraculo fecissent, nisi sabbatũ habuissent,quod calumniarentur.Accedit ad hoc,quòd ignobilis ille erat , & eiecerunt eum è tẽplo:hic verò clarus,quod constat ex multitudine eorum,qui ad sorores eius cõsolandas venerant, & quòd omnibus spectantibus miraculum factum erat cum maxima omnium admiratione. Idcirco omnes,etiam omisso festo , Bethaniam ad eum visendum concurrebant,hoc eos angebat:tentarũt ergo eum interimere, & nihil audere sibi videbantur,adeò erant prompti ad cædem.Hac gra-
Exo.20.c. & Deute. 5.b. Esa.1.d. tia hoc in primis vetuit lex , Non occides : & hoc propheta accusat inquiens , Manus eorum plenæ sanguine.Quomodo ergo cùm non palàm ambu-
I laret in Iudæa,& in desertum secessisset,iterum audenter reuertitur? Quoniam eorum furorẽ absentia sua iam extinxerat . Ad hæc multitudo præcedens & subsequens, sufficiens erat quæ eos ne quid in Christum molirentur perterreret.Nullum enim miraculum adeò eos mouit, vt Lazari resurrectio.
Luc.19.f. Et alius euangelista inquit,quòd strauerunt ad eius pedes vestimenta, & quòd vniuersa ciuitas cõmota,perquàm honorificè acceperunt.Fecit autẽ hoc vt aliam prophetiam figuraret, aliam impleret: & idem alterius rei est principium,alterius finis.Illud
Mat.21.a. enim , Lætare quòd rex tuus venit tibi mansuetus, prophetiam implet:quòd asinum ascenderit,futurum præfigurauit.Nam immundum gentium genus ei subdi oportebat.Quomodo autẽ alij dicunt,
Marc.11.a quòd discipulos misit dicẽs:Soluite asinam & pullum: hic autem tantùm , quòd asino inuento sedit super eo? Vtrunq; fieri potuit, solutam asinam ducentibus discipulis , super eam Iesum sedisse . Ramos autem palmarum,& oliuarum,& vestes strauerant,ostendentes maiorem iam de eo , quàm de propheta opinionem habere.Et dicebãt, Hosanna,benedictus qui venit in nomine domini.) Vides hoc maximè mœrore eos affecisse , quòd omnes crederent,deo non esse contrarium:& hoc maximè populum scindebat , quòd a patre venire diceret.Sed quid signat,Lętare filia Sion?cùm omnes Iudęorum reges,vt plurimùm iniusti essent & cupidi,& multitudinem euerterent , & hostibus traderent,Confide,inquit, hic talis non est,sed humilis,& mansuetus:quod ex asino ostenditur.Non enim exercitu stipatus ingressus est , sed solo asino. Hoc autem cognouerunt discipuli eius primùm, quod erat scriptum de eo . Ecce quòd plura ignorabant,quoniam ipse nondum eis reuelauerat . Etenim cùm inquit:Soluite templum hoc , & in triduo susciabo illud:neq; tunc intellexerũt . Et alius euangelista ait:Quod erat abscõditus sermo ab eis, & nesciebant eum resurrecturum à mortuis . Sed non ab re abscondebatur: quare alius inquit euangelista,quod audiẽdo dolebãt,& erant tristes, quia resurrecturum non cognouerant: & eorum superabat ingenium.Sed cur id eis non aperuit ? Quoniam magnum erat . Et contemplare euangelistæ sapientiam,quòd priorem suam ignorantiam predicare non erubescit . Quod enim scriptum esset, norant:quod de Christo,ignorabant.Siquidẽ scandalizati essent,si rex talia perpessurus, atq; tradendus esset.Præterea non cõtinuò, quod regnum diceret,intellexerunt. Nam & alius inquit euangelista de huius mundi regno eos arbitratos.Testificabatur autem turba Lazarũ resurrexisse. Non enim tot repentè conuersi essent,inquit, nisi credidissent miraculo.Pharisęi ergo dixerũt ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus: ecce mũdus totus post ipsum abijt . Videntur mihi hæc esse verba rectè sentientium,non audentium tam palam loqui , ex euentu tamen illos conuincentes , quanuis frustra
M conarentur . Mundum autem in hoc loco iterum turbam appellat . Consueuit enim scriptura mundum , & mundi creaturam , & vitiosos appellare. Illud cùm inquit , proferent secundum numerum mundum suum:hoc, Vt mundus vos non odit, me autem odit.Quæ diligenter considerandа sunt, ne ex nominis æquiuocatione ansam præbeamus hęreticis. Erant autem gentiles quidam ex his qui ascenderant,vt adorarent,)cùm iam propè esset,vt proselyti fierent,ad festum venerãt. & cùm Iesu fama extenderetur, dicunt Philippo : Volumus Iesum videre . Venit Philippus, & dicit Andreæ,) vtpote qui prior erat, & rem ei communicat . Sed neq; ipse simpliciter id recepit : audierat enim , In viam gentium non ambulaueritis: ideo cum discipulo locutus,magistro refert , Vterq; enim Iesum affati sunt.Qui respondit, Venit hora, vt clarificetur filius hominis. Nisi granum frumenti cadẽs in terram mortuum fuerit , ipsum solum manet.) Quid significat,venit hora?Dixerat,In viam gentium ne abieritis : vt omnem tolleret à Iudæis impudentiæ

A pudentiæ occasionem,eos à gẽtilibus cohibuit: sed cùm illi in pertinacia perstarent,hi accederent, tẽpus iam passionis aduentare inquit, omnibus consummatis.Quòd si nobis his esset cõtumacibus inhærendum,illis penitus reiectis,hoc sanè nostra foret prouidẽtia indignũ: cùm enim ad gentes discipulos post passionem esset missurus , iam, inquit, tempus ad crucem aduẽtare. Non tamen prius eos dimisit,vt esset in testimoniũ eis.Etenim antequàm in Iesum impetum facerent Iudæi,antequàm crucifigerent,non dixit, Euntes docete omnes gentes:
Mat. 10.a sed,in viam gentiũ ne abieritis.&,Non missus sum
Ibidẽ.15.c nisi ad oues, quæ perierunt domus Israël. &, Non
Ibidem. bonum est accipere panem filiorum, & dare canibus.Cùm autem odio à suis haberetur,& ita vt interficeretur,superfluum erat persequentibus inhærere.Etenim recusarunt ipsum dicentes,Non habe
Infr.19.c. mus regem nisi Cæsarem:tunc eos dimisit, cùm di
Mat.23.d missus esset ab eis.Ideo inquit, Quoties volui con-
B gregare filios vestros, & noluistis? Sed quid signat, Granũ frumenti,nisi cadens mortuũ fuerit?de cruce loquitur,ne perturbarentur . Cùm gentiles accesserũt,tunc mortuũ esse,hoc inquit maximè populos adducet,& mei augebit præconiũ.Inde cùm non ita verbis persuaderet, rerũ experientia id aggreditur,inquiens hoc in frumento contingere, vt mortuum maiorem fructum afferat. Quòd si hoc in seminibus euenit,multò magis in me.Sed nõ intellexerunt discipuli quid diceret : ideo frequenter idem repetit euangelista,excusans quòd postmodũ fugerint.Talem,de resurrectione disputans, rationem Paulus attulit. Quam igitur habebunt excusationem,qui resurrectioni nõ credunt,cùm in seminibus,& in plantis quotidie hoc videamus,ac etiam in generatione nostra? Primùm enim corrũpi semen oportet,inde fieri generationẽ . Omnino autem cùm deus aliquid facit,nulla opus est ratio-
C ne.Quomodo nos ex nihilo fecit?hoc ad Christia nos dico,dicentes credendũ scripturis.Ego autẽ & aliud dicam ab humanis rationibus:alij malitiã,alij virtutem sectãtur:sed malitiæ sectatorũ multi fœliciter in vltimã peruenerunt senectutẽ,virtutis autem cõtrà.Quomodo ergo pro meritis vnusquisq; accipiet?Quando?Certè inquiunt,sed corpora non
1.Corin. 15.g. resurgent.Nónne audiunt Paulum dicentẽ,Oportet autem corruptibile hoc induere incorruptionẽ? Neq; animam intelligit,quippe quæ non corrumpitur,& resurrectio de mortuo dicitur.Cecidit corpus.Quare corporis resurrectionẽ negas? An non possibilis deo est?quod dicere summæ amentię est. An non decet?Quã ob rem?Vt corruptibile quod & laboris est,& mortis particeps,in prẽmijs cõmunicet.Si non decuissет, neq; à principio factũ esset.
Infr.20.g Nónne carnẽ ipse accepit?quòd acceperit,& ipsam suscitauerit,audi quid dicat:Infer digitũ tuũ huc,& vide quia spiritus ossa & neruos non habet.Quare Lazarum suscitauit , si melius fuisset sine corpore suscitare?Quid inter signa & beneficia hoc adnumerauit ? Quid cibos præbuit ? Nolite dilectissimi D
ab hæreticis decipi.Est enim resurrectio , est iudicium.Hæc tollunt,quicunq; nolunt operum suorũ rationem reddere.Etenim oportet resurrectionem talem esse,qualis fuit Christi . Primitiæ etenim ille est,& primogenitus mortuorũ.Sed dicent: Resurrectio,hoc est animę purificatio,& à peccatis mũdatio:Christus autẽ nó peccauit, quomodo surrexit?Quomodo nos à maledictione liberati sumus,
Infrà.14. d. si ipse peccauit ? Quomodo dicit , Venit princeps mundi huius,& in me non habet quicquã? Hæc enim non peccasse significãt.Igitur secundũ eorum sententiã,aut non surrexit:aut si surrexit, peccauit ante resurrectionẽ.Sed sanè corpore resurrexit:& praua hæc doctrina nihil aliud est, q̃ inanis gloriæ
1.Corin. 15.d. filia.Hunc ergo morbũ fugiamus. Corrumpũt,inquit,bonos mores confabulationes pessimæ . Non
Marcionis & Valentini hæret. fis. sunt hæc apostolorũ dogmata.Marcion est,& Valentinus qui hæc inuenit . Fugiamus,inquam,dilectissimi . Nihil prodest vita bona cũ praua doctri-
E na:vt contrà,nihil sana doctrina, cum vita corrupta.Hæc gentiles pepererũt,inde auxerunt, ab externis accipientes philosophis,& materiã ingenitã, & alia huiusmodi asseruerunt:& vt rerum opificẽ non subiecta materia ingenita,ita & resurrectionẽ negarũt.Nolimus his aures adhibere,cùm immensam dei potestatem intelligamus. Nolimus,inquã, aures adhibere,vobis inquã dico.Nos enim aduersus eos bellum nõ recusabimus,sed inermis,& nudus,si in imbecillos inciderit licèt fortior,facilè capietur.Si enim scripturis attendistis, & quotidie in his acutiores euasistis:non sanè admonerẽ, vt bellũ aduersus eos detrectetis, sed vt manum conseratis. Fortis est veritas : cùm verò scripturis vti nesciatis congressum vereor, ne inermibus occurrentes ipsi vos sauciẽt.Nihil illis imbecillius, qui à spiritus sancti sunt auxilio destituti. Quòd si exteriori vtũtur sapientia,minimè est mirandũ:sed ridendũ potius, F
quòd fatuis vtũtur magistris,qui neq; de deo, neq; de creatura firmũ aliquid,& solidum inuenire potuerunt. Sed quæ apud nos vidua mulier nouit, ea Pythagoras ignorauit,qui dixit animã fruticem,& piscem,& carnem fieri . hisne opera danda est? & qua ratione nituntur?Magni sunt in ciuitate , pulchros nutriunt capillos,& pallijs induuntur , hucusq; eorũ philosophia extenditur:quos si intrinsecus inspexeris, puluis sunt & cinis , in quibus nihil sani,sed sepulchrũ patens guttur eorũ , plenũ immunditia,& sordiũ,& præcepta omnia vermium. Primus eorũ,aquam deũ esse dixit: qui secutus est, ignem:alius aërem,& ad corpora relati sunt. Hos, quæso,admirandos ducis,qui nullam inuisibilis dei cognitionẽ habuerunt?Quòd si quam perceperũt, id euenit , ex quo in Aegypto cum nostris versati sunt.Sed ne vos nimiũ perturbemus, iam orationi nostræ finẽ imponamus.Si enim eorum opiniones ꝓponere inciperemus,quid de deo,quid de anima, quid de corporib⁹ sentiãt,risum moueremus. Neq;

G ipſi noſtra indigent reprehenſione, ipſi ſe inuicem confundunt. Qui contra nos de materia orationē ſcripſit,ſeipſum perdidit. Quare ne temerè vos auocemus,& verbis implicemur,his omiſſis, vt diuinis literis attendatis vos hortabimur,nēve ad nullā certemus vtilitatem: quod Paulus Timotheū admonet,quanuis ſapiētiæ plenum & virtutis. Quare illi pareamus,& nugis abiectis, fraterni amoris opera complectamur. Eleemoſynæ rationem habeamus,vt promiſſa bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui honor & gloria,in ſecula ſeculorum,Amen.

1.Timot. 4.d.&.6. a.

Homilia.lxvj.ex cap.duodecimo.

QVi amat animam ſuam, perdet eam. Et qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. Si quis mihi miniſtrat,me ſequatur.)Dulcis præſens vita eſt, & multæ plena voluptatis, non tamen omnibus, ſed H qui terrenis rebus affigitur. Quòd ſi quis cœlū ſuſpiceret, & quę illic bona ſunt cōtemplaretur,fortaſſe hæc contemneret,tanquam nullius momenti. Nam & corporū pulchritudo quoad pulchrius nō deprehenditur,in admiratione habetur: cùm verò melius apparuerit,illa prior deſpicitur. Quòd ſi in illam pulchritudinē intueri voluerimus,& cœleſtis regni ſpeciem cōſiderare, fortaſſe nos huius ſeculi vinculis diſſoluerimus. Vinculum nanq; eſt terrenarum rerum affectio. A quo nos abducens Chriſtus,quid dicat attende. Qui amat animā ſuam, perdet eam:& qui odit animā ſuam in hoc mūdo, in vitam ęternā cuſtodit eam. Qui mihi miniſtrat, me ſequatur:& vbi ego ſum,illic & miniſter meus erit.)Simile ęnigmati hoc dictū videtur,nō tamen eſt,ſed ſapientię plenū. Et quomodo qui amat animam ſuam perdet eam? Qui abſurdis eius cupiditatibus obtemperat, qui præter debitū ei indulget. Propterea admonet ille, Noli ambulare in cupiditatibus animæ tuæ:ſic enim eam perdis,cùm à I virtutis via abducis:quemadmodum econtrariò, Qui odit eam in hoc mundo,cuſtodit eam:hoc eſt, qui nō paret ei cùm aliquid perperàm iubet. Et nō dixit,qui non paret:ſed, qui odit. Quemadmodum enim quos odio habemus, ne vocem quidē audire, nec videre æquo animo patimur: ita & anima, ſi quid præter dei voluntatē nobis imperat, reijcienda eſt. Cùm enim iam de morte ad eos verba facturus eſſet,de morte videlicet ſua: & præuideret eorū triſtitiam & exanimationē, per exceſſum locutus eſt inquiens: Quid dico ſi mortem meā generoſè non feretis?niſi voſipſi moriamini, nullum vos ſequetur emolumentū. Et vide quomodo lenit ſermonem ſuum: grauius enim & moleſtius videbatur dicere,homini animā amanti eſſe moriendū. Et quid antiquitus dico,quādo & nunc multos inueniemus libenter omnia tolerātes,vt hac vita fruantur,& maximè qui futurā credunt? qui cùm vident ædificia,moleſq; & machinas, lachrymantur dicentes: Quot homo & quanta? & ſit puluis. Sic magna præſentis vitæ cupiditas. Hæc vincula K Chriſtus diſſoluēs inquit, Qui odit animā ſuam in hoc mundo,in vitam æternā cuſtodit eam. Quòd enim ad eorū tollendum metum hæc diceret,audi quæ ſequuntur: Qui mihi miniſtrat,me ſequatur: de morte locutus, & operū ſequelam, atq; imitationem exigit. Oportet enim omnino miniſtrum, eum cui miniſtrat ſequi. Et conſidera quando hæc loquitur.non cùm perſecutionem patiebantur, ſed cùm cōfidebant,cùm ſe in tuto eſſe arbitrabantur, quòd à multis honorarentur,colerenturq;:quando & cōſurgere poterant,& audire, Et tollat crucem Mat.16.d ſuam, & ſequatur me: hoc eſt,ſemper paratus ſis, inquit,ad pericula,ad mortē,ad terrena exilia. Inde cùm grauia dixiſſet,præmiū ponit:quòd qui ſequitur ipſum,erit vbi ipſe eſt. Quibus verbis oſtendit reſurrectionē poſt mortē. Vbi ego ſum,inquit, illic & miniſter meus. Vbi Chriſtus? In cœlis. Ergo ante reſurrectionē illuc anima & mente tranſferemur. L

Si quis mihi miniſtrauerit, diliget eum pater.) Quare non dixit,Ego? Quoniā nondum debitam vendicarat authoritatē,vt pater. Qui enim nondū reſurrecturum ipſum ſciebant,quomodo poterant tātam de eo opinionem concipere? Quam ob rem filijs Zebedæi inquit,Non eſt meum dare,ſed quibus paratum eſt à patre meo. Atqui ipſe eſt iudex. Mat.10.f. Sed hīc dilectū ſe filium oſtendit: tanquā enim dilecti filij miniſtros pater accipiet. Nunc enim anima mea turbata eſt. Et quid dicam? Pater ſaluifica me ex hac hora.) Atqui hæc nō ſunt verba ad mortem venire ſuadentis. imò maximè. Siquidē ne dicerent ipſum eum humanis carere doloribus,facilè de ſubeunda morte philoſophari,& in tuto nobis perſuadere,oſtendit: quòd licèt eam formidet, cùm tamen vſus poſcat, non recuſat. Hæc autem diſpēſationis ſunt,nō diuinitatis,ideo inquit: Nunc anima mea turbata eſt. Neq; enim aliter hoc procederet:& dicēdo, Pater ſaluifica me ex hac hora: M ita perturbatus eſt,vt etiā à morte abſolui cuperet, ſi licuiſſet. hæ ſunt humanæ naturæ imbecillitates. Et quid dicā,inquit,cùm mortē deprecer? Propterea veni in horam hanc:quaſi diceret,Licèt moueamur & perturbemur,mortem tamen nō fugimus: nam ita nunc perturbatus non recuſo, ferendū eſt quod inſtat. Nō dico enim, libera me ex hac hora: ſed,Pater clarifica nomen tuū. Et licèt perturbatio me dicere cogat,contrarium tamen dico. Clarifica nomen tuū:hoc eſt,duc me iam ad crucē: quod apertè eius humanitatē,& humanis moueri affectibus oſtendit, & naturā quòd ægrè ferret mortem, & viuere cuperet. Quemadmodū enim neq; eſurire neq; dormire crimini dandum eſt,ita neq; vitā præſentem optare. Chriſtus autē corpus omni peccati labe purum habebat, non tamen naturalibus non obnoxium neceſſitatibus,ſiquidem non fuiſſet corpus. Et ex his aliud nos admonet.quid nam? Vt ſi quando affligimur,ſi quid timemus,non ita reſiliamus à propoſitis. Pater clarifica nomen tuū. Indicat ſe

A dicat ſe pro veritate mori, quod dei gloriā appellat,& hoc poſt crucis mortē cōtigit. Debebat enim orbis terrarū ad deum cōuerti, & in dei cognitionem venire,& ipſum colere. Verùm hoc nō patris tantùm,ſed & filij gloria:quod tamē tacet. Venit ergo vox de cœlo: Et clarificaui, & iterum clarificabo.)Quando clarificauit? In præcedētibus ſignis, & iterum clarificabo poſt crucem. Turba autem tonitruū opinati ſunt,vel angelum locutū.) Et vnde hoc? Nūquid manifeſta & clara fuit vox? Fuit ſanè. Verùm craſſior turba erat,& terrenis dedita,& parum attendens,& alij ſonum tantùm,alij vocem articulatā audierunt,ſed non intellexerunt.

Tum Chriſtus: Non propter me vox hæc venit,ſed propter vos.)Cur hoc dixit? Ad illud reſpiciens quod illi frequenter dicebant, quòd non erat à deo,qui à deo clarificatur: nónne à deo eſt, cuius nomē per eum clārificatur? Propter hoc enim vox B delata eſt. Quare & ipſe inquit, Non propter me vox hæc venit,ſed propter vos. nó vt aliquid ab ea mihi ignoratum audiam: omnia enim patris noui, ſed propter vos. Cùm enim vel angelum locutum, vel tonitruū factum arbitrati eſſent,inquit,Propter vos: vt hoc ſaltem pacto adduceret eos ad interrogandum. Illi tamen oſcitantes & ſtupidi, neque ſic perſuaſi ſunt,cùm audirent id ad ſe pertinere. Neſcienti enim cui diceretur,ſanè non manifeſta vox videbatur. Propter vos vox venit. Vides vt res humiles eorū gratia fiant,non quòd Chriſtus ope indigeret? Nunc iudiciū eſt mundi: nunc princeps huius mundi eijcietur foras.) Hæc particula quomodo procedit ad illud, Et clarificaui & clarificabo? Rectè & conſonè. Cùm enim dixiſſet,Clarificabo,modū indicat: hoc eſt,princeps mundi eijcietur. Quid ſignat,Iudiciū eſt mundi? quaſi dicat,examinabitur & punietur. Quo pacto? Perdidit ille primum hominē,& peccato fecit obnoxium. Propter peccatū enim venit mors,quod in me non inC uenit. Et qua gratia inſilijt,& morti eum tradidit? qua gratia in animā Iudę ingreſſus eſt? ne perderemur. neq; mihi diuinā nunc attuleris diſpenſationē, quæ non eſt diaboli,ſed ſapientiæ ſuæ. Inquiratur primùm mala eius mens,quomodo iudicatur mūdus in me. quaſi examine propoſito dicatur ad eū: Eſto,omnes interemiſti,eo quòd ſubiecti erāt peccato: Chriſtū cur interemiſti? Nónne planè iniuſtè? Per Chriſtū ergo omnis mūdus defendetur. Quod vt manifeſtius appareat,exemplo vtemur: Sit violentus quiſpiam tyrannus,qui omnes qui in manus ſuas venerint,plurimis malis afficiat: hic ſi vel regē, vel regium filiū captū,iniuſtè interimat,illius mors etiam alios vlciſci poterit. Sit aliquis qui debitores poſtulet,verberet,in carcerem injiciat,& hac inſania etiā nihil debentem coërceat: hic etiam eorum quæ in debitores cōmiſit,dabit pœnam, interficietur ab illo. Nō aliter in Ieſu vſuuenit. Eorum enim quæ in nos fecit diabolus,propter ea quæ in Chriſtum auſus eſt,poſtulatus eſt ad ſupplicīū. & quòd ita intelligatur,audi quid dicat: Nūc princeps mū- D di huius eijcietur foras: per mortem ſcilicet meam.

Et ego ſi exaltatus fuero, omnes trahā ad meipſum.)Hoc eſt,etiam gentiles. Et ne quis diceret, quomodo ſi te vicit eijcietur? Nó vicit inqt. Quomodo enim qui alios trahit, victus eſſe poterit? & non dicit reſuſcitabo: ſed maius, Omnes traham ad meipſum. Nam ſi dixiſſet,reſuſcitabo, non ſignificaret crediturос: ſed cùm crediturос dicit,& reſurrecturos confirmat. Si enim mortuus manſiſſet, & purus homo fuiſſet,nemo credidiſſet. Omnes traham ad meipſum. Quomodo ergo inquit patrem trahere? Quia trahente filio,pater etiā trahit. Traham,inquit,tanquam à tyranno detentos,& per ſe minimè potentes eius manus effugere, vtpote repugnantis. Alio loco rapinam appellat. Nemo po- Mat.12.c. teſt ſpolia fortis rapere, niſi prius alliget eum, & & Marc.3 tunc rapiat. Hęc autem ad illius vim oſtendendam d. dicit, vt illic rapinam, hīc tractionem appellaret. E Quod cùm intelligamus,reſurgamus,glorificemus deum,non fide tantùm,ſed & vita: aliter non eſſet gloria,ſed blaſphemia. Non enim ita blaſphematur deus ab impio gentili,vt à Chriſtiano. Quam ob rem rogo vt omnia ad dei gloriam referamus. Væ,inquit,ſeruo illi per quem nomen dei blaſphematur. Hanc autē particulam, Væ: mox pœna ſequitur,& ſupplicium. Beatus autem per quem nomen dei glorificatur. Nolimus ergo tanq̄ in tenebris verſari,ſed omnia peccata euitemus, maximè verò quæ publicè nocent,in quibus præcipuæ deus blaſphematur. Quam enim veniam conſequemur,ſi,cùm alijs noſtra exhibere præcipiamur,aliena rapimus? Quæ nobis ſpes ſalutis? niſi eſurietem nutris,ſupplicio afficeris: ſi veſtitū ſpolias, quid tibi ſperandum? Hæc frequenter dicere non ceſſamus, quoniā qui hodie non audiunt,cras audient: & qui neq; cras,perēdie. Quòd ſi qui imperſuaſibiles ſunt, F nos tamen non iudicabimur: noſtrum enim officiū impleuimus. Vtinam autem ne vos horum pudeat, néve poſſitis accuſari: ſed omnes Chriſti tribunali audenter adſtare, vt & nos in vobis gloriari poſſimus, & malorum aliquam capere conſolationem, probationem videlicet veſtram in Chriſto Ieſu domino noſtro,cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.lxvij.ex cap.duodecimo.

REſpondit ei turba: Nos audiuim⁹ ex lege, quòd Chriſtus manet in æternū: & quomodo dicis, oportet exaltari filium hominis?) Manifeſtus error eſt,& imbecillis, quāuis extrinſecus callidè fucetur. Et quemadmodū qui putres,& ruinam minantes parietes albo tectorio linunt,non tamen eos poſſunt dirigere: ita & mendaces facilè deprehenduntur. Quod hoc in loco Iudæis contigit. Cùm enim ad eos Chriſtus diceret,Cùm exaltatus fuero à terra,omnes traham ad meipſum. Nos audiuimus,inquiūt,à lege quia Chriſtus manet in ęternum: & quomodo tu dicis quòd

G oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis? Norant igitur Christum immortalem, & vitam habere sine fine: vnde etiam quid diceret, intelligebant. Nam sæpenumero in scripturis simul & passio, & resurrectio ponitur: siquidem Esaias
Esa. 53.c. vtrunq; simul ponit. Tanquam ouis, inquit, ad occisionem ductus est. & quæ sequuntur. Et Dauid in secũdo psalmo, & plerisq; alijs cóiungit hæc vtra-
Psal.16.c. que: & patriarcha, cùm dixisset, Procidens dormiuit vt leo: inde addidit, Et vt catulus leonis excitauit eum: simul & passionem ostendit, & resurrectionem. Sed hi arbitrati silentium ei imponere, & non esse Christum ostendere, Christum in æternum manere confitentur. Et vide quàm prauè. non enim inquiunt, Nos audiuimus quòd Christus nihil patitur, neq; crucifigitur, sed manet in æternũ. Atqui neque hoc dictum cótrarium erat. Immortalitati enim passio non fuit impedimento. Hinc
H videre licet, multis eos intellectis sponte sua in malitia perstitisse. Cùm enim de morte superius verba fecisset Iesus, & eum illi exaltari audirent, id suspicati sunt: inde dicunt, Quis est iste filius hominis?) & hoc maligne: noli, inquiunt, arbitrari quòd de te hoc dicamus, neq; dicere quòd te propter odium oppugnemus. Ecce nescimus de quo dicas, & tamen profitemur. Christus autem eis silentiũ imponẽs, ostendensq; passionẽ nulli esse impedimẽto, vt maneat in æternum. Adhuc, inquit, modicũ lumen in vobis est:) indicãs mortem suam translationem esse. siquidem Solis lumen non extinguitur, sed breui secedens rursum apparet. Ambulate dum lucem habetis.) Quod hìc tempus dicit? An præsentem omnem vitam, an tempus ante crucem? Ego verò vtrunq; arbitror, propter immensam eius humanitatem: multi etiam post crucem crediderunt. hoc autem dicit, vt eos ad fidem impellat: vt superius. Adhuc modicum tempus vo-
I biscũ sum. Qui ambulat in tenebris, nescit quó vadat.) Quot nunc Iudæi faciunt quę nescíunt, sed tanquam in tenebris versantur? Videntur sibi recta incedere, cùm longè aberrent, sabbatum custodiũt, & legem seruant, & ciborum habent obseruationes: nesciunt tamen quó vadant, ideo dicebat:

Ambulate in luce, vt filij lucis sitis,) hoc est mei.
Suprà.1.a. & in principio inquit euangelista: Neq; ex sanguinibus, neq; ex volũtate carnis, sed ex deo nati sunt, hoc est ex patre. Hìc autem ipse dicitur eos generare, vt vnam patris & filij operationem intelligas.

Hæc locutus est eis Iesus, & abijt, & abscondit se ab eis.) Quid nunc absconditur? Neq; enim lapides contra ipsum tulerant, neq; blasphemarant, vt superius: quare ergo se abscondit? Qui cor hominis intrat, norat eorum animos exasperari, etiam si nihil dicerent: norat feruentes, & ad cędem promptos, neque expectauit dum rem aggrederentur, sed absconditur, vt eorum placaret inuidiam. Considera quomodo id signat euangelista. Cùm autem tanta signa fecisset coram eis, non crediderunt in eum. Quæ nam tanta? Ea prætermisit euangelista, K vt ex sequentibus constat: etenim cùm discessisset, & rursum rediret, iterum placidè eos alloquitur.

Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me.) Vide quid faeit: incipit ab humilibus, & confugit ad patrem, & iterum tollit sermonem suum: & cùm eos efferari intelligit, discedit, & redit rursum, & rursus ab humilibus orditur. & vbi hoc, vbi illud fecit, considera à principio. Sicut au- Supra.5.e
dio, iudico: inde altius, Sicut pater suscitat mortuos Ibidem.d.
& viuificat, sic & filius quos vult viuificat. & iterum, Ego non iudico vos, alius est qui iudicat: inde Ibidẽ.8.b.
discedit, & prodit in Galilæam. Operamini, inquit, Ibidẽ.6.d
non escam quæ perit. Et cùm de se magna locutus esset, quòd de cœlo descenderat, quòd vitam æternam daret, iterum abijt, & reuertitur ad scenopegia. Hoc idem frequenter facientem videre possumus: ita doctrinam suam variat, præsentia, absentia, humilibus, magnificisq; sermonibus: quod & L
hìc facit. Cùm tanta signa fecisset coram eis, nó crediderunt in eum, vt sermo Esaiæ prophetæ impleretur, quem dixit: Domine quis credidit audi- Esa. 53.a.
tui nostro, & brachium domini cui reuelatum est? & iterum: Propterea non potuerunt, inquit, credere, quia iterum dixit Esaias: Auditu audietis, & Esaiæ.6.c
non intelligetis. Hæc dixit Esaias, quando vidit gloriam eius, & locutus est de eo.) Ecce iterum hanc particulam, Quia dixit: non causalem esse, sed euentus. Neque enim quia dixit Esaias, non crediderunt: sed, quia non erant crediturí, ideo dixit. Sed quare non ita dixit euangelista, sed incredulitatem à prophetia, non prophetiam ab incredulitate esse dicit: & superius hoc idem vehementius. Propterea non potuerunt credere, quia dixit Esaias? Hinc magnam vult scripturæ certitudinem demonstrare, & quòd non aliter quàm prophetatum sit, euenit. Ne quis enim diceret, Et qua gratia venit Christus? nesciebat nõ crediturosne? Prophetas hoc nouisse in- M
ducit, Venit autem, ne peccati sui vllam haberent excusationem: quæ prædixit propheta, tanquam omnino futura prædixit, nisi enim prorsus futura nouisset, non sanè prædixisset. Erant autẽ procul dubio futura, cùm illi incurabiliter se haberent. Nó potuerunt autem: hoc est, noluerunt. Neque te admiratio capiat. Alibi enim inquit: Qui potest ca- Mat.19.b.
pere, capiat. ita nonnunquam potestate pro voluntate vtitur. & iterum: Non potest mũdus vos odio Supr.7.a.
habere, me autem odio habet. hoc & cõmuni sermone vsurpatũ videmus, cùm quis dicit, Non possum asperum hominem diligere: vehementiam voluntatis potestatem appellans. & iterum, Non po- Hiere. 13.
test ille fieri bonus. & propheta: Si mutabit Aethiops pellem suam, & pardus varietatem suam, & d.
populus hic poterit benefacere, qui didicit mala. Non dicit, quòd impossibile sit ei bene operari: sed quia nolunt, ideo non possunt. Quod autem hoc in loco dicit euangelista, ita intelligitur, quòd impossibile erat prophetam mentiri: non tamen propterea

A pterea impossibile erat, vt crederent: licebat enim etiam illis credentibus verum esse prophetam: non enim prædixisset, si fuissent crediturí. Quid ergo, inquies, nó ita dixit? Quoniam proprietates quasdam habet scriptura, cuius legibus est concedendum: hæc autem dixit, quando vidit gloriam eius. Cuius? Patris. Quomodo ergo Ioannes de filio dicit, Paulus autem de spiritu? Non, inquam, confundentes personas, sed vnam significantes dignitatẽ: etenim quæ patris sunt, sunt & filij: & quę filij, spiritus sancti. Atqui multa per angelos dixit, & nemo dixit, sicut dixit angelus, sed deus. Quæ enim per angelos à deo dicta sunt, dei sunt: non autẽ quę dei, angelorum: hic autem spiritus dicit verba esse,
Esa.6.a. & locutus est de eo. Quid locutus est? Vidi dominum sedentem in throno alto: & quæ sequuntur. Gloriam hìc visionem illam appellat, fumum, & arcana audisse mysteria, visionẽ Seraphim, fulgur
B à throno desiliens, in quod inspicere potentiæ illæ non possent, & locutus est de eo. Quidnam? Quòd
Ibidem.c. audiuit vocem dicentẽ: Quem mittam, & quis ibit?
Ibidem. Et dixi, Ecce ego sum, mitte me. & dixit: Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & nescietis. Excæcauit oculos eorũ, & indurauit cor eorum, vt non videant oculis, & corde non intelligant. Ecce aliam quęstionem. Non est tamen, si rectè considerabimus. Quemadmodum enim sol debilem oculorum aciem perstringit, non natura sua: ita vsuuenit in his, qui diuino non attendunt ser-
Exo.10.g. moni. Ita & Pharaonis cor indurauisse dicitur, ita
&.14.b. his accidit, qui dei verbum oppugnant. Proprium
Rom.1.d. hoc scripturæ: vt illud, Et tradidit eos in reprobum sensum. & iterum: Abijt à gẽtibus, hoc est secessit, eas dimisit. Non enim hæc à deo, sed ab aliorũ malitia prouenire ostendit. Cùm deserimur à deo, tradimur diabolo: in cuius potestatem redacti, innumeris malis afficimur. Vt ergo auditorem perter-
C reat, inquit: Indurauit & tradidit. Quòd enim ipse non solùm non tradat, sed ne derelinquat quidem,
Esa.59.a. nisi velimus, audi quid dicat: Nónne peccata vestra diuidũt me à vobis? & iterũ: Qui longè discedũt à
Oseę.4.b te pereunt. Osee autẽ dicit: Oblitus es legis dei tui,
Luc.13.g. & ego tui obliuiscar. & ipse in euangelio: Quoties volui congregare filios vestros, & noluistis? & iterum Esaias: Veni, & non erat homo: vocaui, & nõ
Esa.50.a. erat qui audiret. hæc autẽ dicit, vt nostra causa deseri nos, & nobismetipsis perditionis nostræ authores demonstret: deus autem non modò nos non derelinquere, & punire vult, sed quoties punit, inuitus
Ezechie. punit. Nolo, inquit, mortẽ peccatoris. Christus au-
18.g. tem cùm peritura esset Hierusalem, etiam lachry-
Luc.19.g. matus est: quod nos in amicis facimus. Hæc ergo videntes, omnia faciamus, ne nos deus derelinquat, sed curam animæ & mutui amoris habeamus, neq; membra nostra scindamus, quod insanientium est, & alienatorum à mente: sed quantò magis à nobis alienos proximos videmus, magis in eos simus officiosi: etenim in corporibus multos sæpe videntes

incurabili morbo laborantes, imponimus medica- D
menta. Quid podagra peius? quid chiragra? Incidemus membra? Minimè, sed aliquod remedium disquiremus, ex quo morbum soluere possumus. Hoc idem in fratribus faciamus, & si grauissimè ægrotent, curemus medicinam, & feramus inuicem onera: sic implebimus legem Christi, & promissa bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.lxviij.ex cap.duodecimo.

VEruntamen ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisęos nó cófitebantur, vt de synagoga non eijcerẽtur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam dei.) Omnia quidem nobis fugienda necessariò sunt, quæ animam nostram corrumpunt: sed illa longè magis, quæ plura peccata ex se pariunt. Vt exẽpli gratia: Auaritia per se grauis mor- E
bus est, longè grauior, quia radix est & mater omnium malorum: eiusmodi est inanis gloria. Ecce hi propter gloriæ cupiditatem fidem contempserunt. Multi inquit ex principibus crediderũt in eum, sed propter Pharisæos non confitebantur, vt de synagoga non eijcerẽtur.) Quod etiam superius
Sup.5.g. dixit: Quomodo potestis credere, gloriam ab inuicem accipientes, & gloriã quæ à deo est non quærentes? Non ergo principes erant, sed serui: seruiebant enim vltimam seruitutẽ, veruntamen & hic postmodum metus abolitus est: minimè autẽ apostolos hos affectu detentos videmus, etenim principes illis & sacerdotes crediderunt: siquidem spiritus gratia superueniens, adamante eos firmiores reddidit. Cùm igitur hoc ne tunc crederent impediret, audi quid dicat: Qui credit in me, nó credit in me, sed in eũ qui misit me.) quasi dicat, quid timetis in me credere? fides in deum per me aditũ F
habet, sicut & incredulitas. Intuere quomodo in omnibus substantiæ indicet indifferentiam. Et non dixit, qui credit mihi: ne quis verba ei⁹ credi interpretaretur, quod & in hominib⁹ dici poterat. Qui enim apostolis credit, non apostolis credit, sed deo. sed vt intelligeres de fide in substantiã dicere, non dixit, Qui credit verbis meis: sed, in me. Atqui cur, inquit, non ecõtrariò: Qui credit in patrẽ, non credit in patrem, sed in me? Quoniã iam se in patrem credere dixissent, & non in ipsum: imbecilliores enim adhuc erant. Discipulos autem allocutus his
Infr.14.a. verbis vsus est: Creditis in deum, & in me credite. Hos autẽ cùm infirmiores ad hęc audienda nosset, aliter allicit, ostendens patri credi non posse, nisi in se credatur. Et ne putares tanquam de homine dictum, addit: Qui videt me, videt eum qui misit me.) Quid ergo, corpus est deus? Minimè: sed animi speculationem intelligit, & hìc consubstantialem signat. Et quid signat, qui credit in me? Ac si quis diceret, qui aquam è flumine accipit, non fluminis, sed fontis accipit: immo infirmum hoc ex-

Gemplum est ad subiectã materiam. Ego lux in mundũ veni.) Cùm enim pater & in veteri, & nouo testamento frequẽter hoc nomine vocetur, etiã
Hebr.1.a. ipse eodem vtitur. Ideo Paulus splendorem eum appellat, hinc accipiens, & multam habere ostendit ad patrem conuenientiam, immo nullam differentiam: siquidem in se, fidem, non in se, sed in patrem esse testatur. Lucem autem seipsum appellat, quòd errores pellat, & intellectus auferat tenebras.

Sed & si quis audierit verba mea, & non custodierit, ego non iudico eum: non enim veni, vt iudicem mundum, sed vt saluificem mundũ.) Ne æstimaretur propter imbecillitatem contemptores dimittere, ideo inquit: Non veni vt iudicem mundũ. Inde ne pigriores fierent, intelligentes quòd qui credit, saluatur: qui nõ credit, punitur: vide quàm formidolosum eis iudicium minatur. Et qui sper-
H nit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eum.) Si pater neminem iudicat, & tu non venisti, vt iudicares mundum, quis eum iudicat? Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum.) Nam cùm dixissent non esse ex deo, inquit quòd tunc hęc dicere non poterunt. Verba quæ locutus sum vos accusant, & omnem auferunt excusationem. Sermo quem locutus sum. Quis sermo? Quòd à meipso nõ veni, quia qui misit me pater, ille dedit mihi mandatum quid dicam, & quid loquar.) Ergo hæc propter eos dicta sunt, vt nullam prorsus haberent excusationem, nam nisi ita se res haberet, in
Esa.50.b. quo excederet Esaiam, qui idẽ dixit: Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt intelligam quando sermonẽ dicere oportet. Quid de Hieremia dicã? Etenim ille quando missus est, inspirationẽ habuit. Quid de Ezechiele? qui prẽcipuum caput deuorãs, ita locutus est. Inueniebantur præterea qui essent audituri quæ diceret, qui erant causa cur ita loqueretur: quòd si quando missus est, tunc accepit quid
I diceret, prius autẽ nesciebat. Quid his verbis prophanius? quid magis impium? si quis ea ita accipiat, & non intelligat eorum humilitatis causam. Vẽ-
Rom.11.a rùm Paulus ipse etiam discipulos intelligere dixit, quæ sit voluntas dei bona, & beneplacens, & perfecta: filij autem nesciuit quoad mandatũ accepit? Quãnam hæc ratione nituntur? Ecce quòd propterea in humilitatis excessum sermonem suũ adducit, vt illos alliciat, & his qui venturi erant, silentiũ imponeret. Ideo humana profert verba, vt hoc saltem modo necessariò vilitatem verborum repudiarent, intelligentes non natura, sed ob auditorum imbecillitatem ita locutum. Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.) Consideras verborum humilitatem? Qui enim mãdatum accipit,
Sup.5.d. non sui dominꝰ est. atqui ipse inquit: Quemadmodum pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. An ne suscitandi quos vult habet potestatem, dicendi autem non habet? Quid ergo hoc signat? Hoc est quòd nõ ita se res habet, vt aliud ille, aliud ego loquar. Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Hoc eos refutat, qui ipsum K
deceptorem dicebant, qui in sordibus versabantur. Cùm autem dicit, Ego non iudico: hoc est, nõ sum perditionis eorũ causa, sed ipsi suę: per hoc tantùm non testatur discessurum se ab eis, nec amplius rediturum: quia nihil tanquã meum locutus sum vobis, sed tanquã à patre omnia, & propterea humili sermone rem concludit, vt diceret ad finem vsque
Infr.14.d idem se locutũ. Sicut mandauit mihi pater, sic loquor. Quòd si deo contrarius fuissem, etiã contraria essem locutus, aut ad me gloriã retulissem: nunc autem adeò omnia in patrem retuli, vt nihil meũ dicerem. Cur ergo non creditis dicenti me mandatum accepisse, & tanto studio omnem auferenti suspicionẽ, ne patrẽ oppugnem? Quemadmodum enim qui mandatum accipiunt, neq; facere neque dicere volunt, præter mittentis voluntatẽ, quousq; L
mandatum impleant ne quid transgrediantur: ita nec dicere, neq; facere aliud possum, quàm patris voluntatem. Quæ ego facio, ille facit, quia mecum est, neq; dimittit me solum pater. Animaduertis, vt semper vnanimem patri, & nullam inter se differentiam ostendat? Et cùm dicit, A meipso non ve-
Suprà.8.e ni: non potestatem, sed diuersitatem & contrarietatem tollit: nam si homines suijpsorum domini sunt, longè magis vnigenitus filius. Et quòd hoc sit verum, audi Paulum, quòd exinaniuit seipsum, &
Philip.2.a. tradidit pro nobis. Sed, vt dixi, grauis res inanis gloria, grauis: ipsa enim & illos non credere, & alios non rectè credere adducit: & quæ propter illos humanitatis gratia dicta sunt, ea in impietatem vertit. Hanc igitur bestiam semper fugiamus. Varia nanq; est, & multiformis, & vbique proprium virus disseminat, & pecunijs, & delicijs, & corporis pulchritudine: hac gratia semper necessitatem excedimus, inde vestimentorum copia, inde & seruorum examen, inde omnis necessitas contemnitur, M
in domibus, vestibus, mensæ splendore excessus dominatur. Vis frui gloria? Facias eleemosynam, tunc te angeli laudabunt, tunc deus accipiet: nunc autem aurifices tantùm & textores admirãtur: tu inglorius circunferris, & nõnunquam maledicta in te audis, & reprehensiones. Quòd si quæ in vestibus consumis cõferres in pauperes, multus te vbiq; plausus, multæ laudes sequerentur. Tunc ea haberes, si alijs dares: si tibi seruas, minimè habes. Certus enim thesaurus est, pauperum manus. Quid corpus ornas, anima neglecta, & immunditie plena? Quid non tantam animæ, quãtam corpori tribuis diligentiã? Certè illius maior habenda est. Verùmenimuero dilectissimi, parem postulamus. Si quis tibi optionem proponeret, an egregium corpus, & bonæ habitudinis, & alijs specie præstans, vili tamen indutum veste: an turpe, & morbis implicitum, ornatum tamen auro, & pulchritudine cultum malles: nónne naturalẽ corporis pulchritudinẽ vestimẽtis præferres? In corpore hoc sanè præfertur,

A fertur, in animã contrà: nam qui turpem, informẽ, & nigrã habet, putat eam se auri splendore emendare. Quę nam hæc amentia? Interiorem ornatum cures velim, & hæc monilia animæ apponas: nam si his corpus ornetur, neque ad bonam valetudinẽ, neque ad formam quicquam conferet. Neq; enim nigrum corpus album reddet, neque turpe speciosum. Si animæ id addideris, euestigiò eam ꝓ nigra candidam, pro turpi formosam reddes. Neq; meus
Esaiæ.1.c. hic sermo, sed ipsius dei dicentis: Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: &,
Lucæ.11.f. Date eleemosynam, & omnia vobis erunt munda. Nec te mulier hoc animo solùm, sed & virum ornabis: qui si hos ornatus deponentem viderit, non nimio ei sumptu opus erit. Quì non habent, deponant habẽdi cupiditatem, ad eleemosynam promptiores accedent, & vos magis poteritis eis necessaria persuadere. Nunc autem omnis huiusmodi potestas ablata est, quibus oculis aspicietis, quo ore
B quicquam petetis, cùm plurima in corporis ornatum consumatis? Tũc audenter poteris virũ tuum ad eleemosynam hortari, cùm tu tua abieceris ornamenta, & si nihil profeceris, tu tamen officium tuum feceris: imò impossibile est, ne eum lucreris,
1.Cor.7.c si re ipsa loqueris. Qui scis mulier an virũ saluum factura sis? Quemadmodum enim etiam pro illo rationem reddidura es, ita si ab inanibus, & absurdis eum opinionibus abduxeris, duplicem mercedem consequeris: cum viro coronata & triumphans secula illa immortalia, & æterna bona consecuta: quibus vtinam omnes fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia.lxix.ex cap.xiij.

ANte diem autem Paschę sciens Iesus quia venit hora, vt transeat ex hoc mundo ad patrem: cùm dilexisset suos qui erant in
1.Cor.11.a mundo, in finem dilexit eos.) Imitatores mei estote, inquit Paulus, sicut ego Christi. Propterea enim
C carnẽ ex massa nostri corporis accepit, vt per eam
Rom.8.a. nos virtutem erudiret. In similitudinem, inquit, carnis peccati, & de peccato peccatum in carne damnauit. & ipse ĩquit, Discite à me, quia mitis sum,
Matt.11.d & humilis corde: quod non verbis tantùm, sed & re ipsa ostendit. Siquidem & Samaritanum eum
Supra.8.f. Iudæi, & dæmoniũ habentem, & deceptorem ap-
Mat.27.g pellabant: & lapides in eum iecerunt, & nunc quidem ministros miserunt Pharisæi, vt eum perderent: nunc alios qui ei insidias tenderent, & ipsi nõnunquam in cõtumelias prorumpebant, cùm non modò nihil haberent quod accusarent, sed plurimis essent beneficijs affecti: neq; adhuc cessat à beneficijs aut verbo, aut opere: & cùm à seruo cædeInfr.18.d. retur, inquit: Si malè locutus sum, testimoniũ perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis? Et hæc aduersus inimicos, & insidiatores: videamus qualis in discipulos fuerit. Quid facit nunc vel aduersus proditorem? Quì enim maximè odio dignus D
erat, vtpote discipulus & familiaris, & qui miracula viderat, & omnibus interesse dignus habitus est, & grauius peccauit: Lapides quidem in Iesum non iecerat, neque in contumelias prorupit: hunc quàm humanè accipiat, operæprecium est intueri. Lauit eius pedes, quo officio cohibere eum à scelere illo voluit. Atqui si voluisset, poterat eum arefacere, quemadmodum & ficum: & scindere, vt petras, & velum. Sed non necessitate, sed voluntate propria volebat eum à proditione abducere, ideo lauat eius pedes. neque hoc infœlix ille reueritus est. Ante diem autem Paschæ, inquit, sciens Iesus quia venit hora. Non tunc sciuit, sed cùm fecit quod fecit. Vt transeat. Perquàm sapienter euangelista transitum eius mortem appellat. Cùm eos relicturus esset, vehementiorem dilectionem ostendit: hoc enim significat, Cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit E
eos. Nihil omisit, quod vehementer amantem deceret. Sed quid à principio hoc non fecit? Maiora posterius reseruat, vt eorum in se charitatem augeret, animarétque, vt futura mala forti animo subirent. Suos autem, secundum familiaritatis rationem, alios secundum opificium appellat. vt cùm
Ioan.1.a. dicit: Et sui eum non receperunt. Quid autem signat illa particula, In mundo? Quoniam etiam mortui sui erant: vt Abraham, Isaac & Iacob, & alij plurimi, sed hi non erant in mundo. Vides & veteris, & noui testamenti eum deum esse? Quid sibi vult ea particula, In finem dilexit eos? hoc est, semper dilexit, cuius signum hoc dicit. At qui sæpe aliâs inquit, ponere se pro amicis suis animam, sed hoc nondum fecerat. Qua autem gratia hoc fecit? Quia multò mirabilius erat, quando clarior apud omnes apparuit, & nõ parum in discessu suo consolatus est. Cùm enim essent maiorem in modum dolituri, æqualem illi dolori consolationem
affert. Et cœna facta, cùm diabolus iam mi- F
sisset in cor, vt traderet eum Iudas.) Hoc perterritus addidit euangelista, quòd qui se iam tradere proposuerat, lauerit: ostenditque maximam Iudæ malitiam, quòd ne mensæ quidem communicatio eum cohibuit, vt maximè solet, cùm ad vltimum vsque diem eum magistrum habuerit, scirétque omnia ei tradita à patre, & quòd à deo veniisset, & ad deum iret, nihil inquit. Quòd cùm talis & tantus esset, & à deo veniret, & ad deum iret, cùm omnium dominaretur, id molitus est, neque reueritus est tantam rem aggredi. Traditionem autem hoc in loco fidelium salutem appellari mihi videtur. Nam & cùm dicit, Omnia
Matt.11.d mihi tradita sunt à patre meo: hac dicit traditione, sicut cùm inquit: Tui erant, & mihi eos dedi-
Infr.17.a: sti. & iterum: Nemo potest venire ad me, nisi pa-
Supr.6.e ter traxerit eum: & nisi datum sit ei desuper. Aut hoc, inquit, aut quòd nihilo minor ex hoc esset futurus, qui à deo venit, & ad deum vadit, & omnia comprehendit.

G comprehendit.Cùm verò traditionem audis, nihil humanum ſuſpiceris: honorem enim erga patrem & concordiam ſignat.Quemadmodum enim pater ei tradidit,ita & ipſe patri: & hoc indicat Pau-
1.Cor.15.c. lus inquiens,Cùm tradet regnum deo,& patri.hoc autem,hoc in loco humanius locutus eſt, multam eorum curam, & incredibilem dilectionem præ ſe ferens,tanquam familiares eos erudiens,bonorum matrem humilitatem,quam & principium, & finem,inquit, eſſe virtutis. Sed quid additur, A deo venit, & ad eum vadit?hoc eſt, digna eo facit, qui inde profectus eſt, & eó reuertitur: & ſic omnem peſſundat ſuperbiam. Et cùm ſurrexiſſet à cœna, poſitis veſtibus.) Conſidera quomodo non lauando tantùm, ſed & aliter humilitatem oſtendit. Non enim priuſquam diſcumberent, ſed poſt omnium diſcubitum, ſurgit à cœna . inde non ſimpliciter lauat,ſed ponit veſtimẽta, ac etiam lin-
H teo ſe præcinxit.)Neque his contentus ipſe peluim impleuit, ipſe nemine iuſſo omnia fecit : exemplo docẽs nó remiſſè & frigidè bona opera, ſed quàm diligentiſſimè faciẽda.Mihi videtur primùm eum proditoris lauaſſe pedes. Cœpit, inquit, lauare: & inde venit ad Simonem Petrum,qui dicit ei:Tu mihi lauas pedes?) His,inquit,manibus,quibus ocu los aperuiſti, leproſos mundaſti, mortuos ſuſcitaſti. Habet enim hæc particula magnam ſignificationem,quare nõ oportuit aliud dicere,quàm Tu, quod per ſe verbum ſufficiens fuit,quo omnia demonſtrarentur.Iure autem quiſpiã quæreret,quomodo nullus aliorum lauari recuſauit præter Petrum?quod non parui amoris fuit,& reuerẽtiæ argumentum.Quæ nam eſt cauſa? Arbitror ante omnes proditoris pedes lauaſſe, inde veniſſe ad Petrum,à quo & cæteri admoniti ſunt quid eſſet faciendum.Quòd enim alium quempiam ante lauerit,conſtat cùm dicit,Venit ad Petrum. Sed nó eſt
I vehemens in accuſando euangeliſta. Id enim verbum,Cœpit:alium antè lauaſſe ſignificat: quòd & ſi Petrus primus erat,credibile tamen eſt proditorẽ impudenter ante apoſtolorũ principem diſcubuiſſe.Nam & aliunde impudẽtia eius oſtenditur,cùm intingeret cum magiſtro,& cùm reprehenſus minimè compunctus eſt . Petrus autem ſemel anteà increpatus , & nunc his dictis ita cohibitus eſt , vt titubaret , & tremeret, vt non deinde auderet ipſe Chriſtum interrogare, ſed aliũ ſubmittere. Iudam autem frequenter reprehenſum nihil pudebat.

Cùm ergo veniſſet ad Petrum, dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes ? Reſpondit Ieſus: Quod ego facio,tu neſcis modò,ſcies autem poſteà.) Hoc eſt, quod hinc ſequatur emolumentum, quod doctrinæ exemplum, & quomodo expediat in omnem nos adduci humilitatem. Petrus autem adhuc renuit: Non lauabis mihi pedes in æternum.)Quid facis Petre? oblitus es quæ antè dixe-
Mat.16.d. ras?Non dixiſti,Abſit à te: & audiſti,vade pòſt ſatana:& adhuc non admoneris,ſed nimius es in re-
futãdo?Quid ni?inquit.Res magna eſt & admirã- K
da:nam ob nimiam dilectionem ita locutus eſt,cui etiam Chriſtus vicem reddit. vt enim tũc valde eũ increpitans inquit,Scandalũ mihi es:ita & nunc,

Si non lauero te,non habebis partem mecum.) Quid tum Petrus feruore quodã incenſus? Domine,inquit,non tãtùm pedes meos,ſed & manus, & caput.)In recuſando vehemẽs Petrus,& in permittendo vehementior,vtrunq; ex amore.Sed cur non dixit Ieſus quam ob rem id faceret,ſed minatus eſt?Quoniã non acquieuiſſet.nã ſi dixiſſet,Sine te lauem,vt vos humilitatis admoneã, ꝓfectò ſine vllo exemplo ſe admonitũ aſſeruiſſet:ſed nunc repulſæ minis perterritus,continuò paret. Ipſe enim erat qui frequenter quó iret interrogabat,qui animam pro eo ſe poſiturũ dicebat. Si enim cùm audiret,Neſcis quod ego facio,ſcies autem poſteà:nó tamẽ parebat, longè minus ſi intellexiſſet: ideo inquit,Scies poſteà:haud inſcius ita etiam oppugnaturum. Neq; Petrus cauſam rogauit, ſed vehemẽtius accenſus,ne paſſus eſt quidẽ doceri,ſed renuit: Tu mihi lauas pedes?Poſt minas autẽ ſtatim mollitus eſt.Quid autẽ ſignificat,Scies poſteà? Quando?Cùm in nomine meo dæmonia eijcies, cùm in cœlũ me aſſumi ſuſpicies, cùm à ſpiritu intelliges me ad patris dexteram ſedere, tunc cognoſces cur hoc faciam.Chriſtus autẽ,cùm dixiſſet Petrus,Nó tantùm pedes,ſed & manus,& caput: Qui lotus eſt,inquit,non indiget,niſi vt pedes lauet,ſed eſt totus mũdus.Iam vos mundi eſtis propter verba quę locutus ſum vobis.)At ſi mũdi ſunt,qua gratia lauas pedes?Vt modeſtiã doceã, ꝓpterea vilius mẽbrum elegit.Lotus autẽ,hoc eſt mundus.Nunquid ergo mundi non erant?Nondũ à peccatis erant liberi, neq; ſpiritu ſancto digni habiti fuerant, peccato & maledicto adhuc regnãte, & chirographo non abolito,neq; oblata victima. Quomodo ergo M
mundos dicit? Ne propterea arbitrareris ideo mũdos dixiſſe,quòd nullis eſſent peccatis obnoxij,addidit:Iam vos mundi eſtis ꝓpter verba quæ locutus ſum vobis:hoc eſt,hac tãtùm ratione eſtis mũdi.Iam errore liberati eſtis Iudæorum , nã & propheta inquit : Lauamini, & mundi eſtote, abijcite Eſaiæ.1.c.
malitiam ab animis veſtris.Itaq; talis lotus & mũdatus eſt, cùm omnem animæ malitiam abiecerit, & ſyncera mente deo adhæſerit.Ideo ſecundũ ꝓpheticum ſermonẽ inquit:qui lotus eſt, iã mundus eſt.Neque enim Iudaicam aquę lotionem,ſed opificij purgationẽ intelligit.Fiamus ergo & nos mũdi, diſcamus benefacere. Et quomodo poſſumus? Iudicate pupillo,iuſtificate viduam,& venite diſpu Eſaiæ.1.f.
temus.Frequenter in ſacris ſcripturis mẽtio fit viduarum & orphanorum, ſed nobis nulla eorũ ratio.Veruntamẽ audi quãtum illic mercedis.Si fue- Ibidem.c.
rint peccata veſtra vt coccinũ,quaſi nix dealbabũtur:& ſi fuerint rubra quaſi vermiculus,velut lana alba erunt. Neque enim habet defenſorem vidua, ideo multa de ea ratio habetur: quæ cùm ſecundis

nuptijs

A nuptijs coniungi ſibi liceret, dei timore in viduitate multa perpetitur : eis igitur manus porrigamus omnes viri & mulieres, ne quando viduitatis moleſtias ſubeamus: & ſi ſubierimus,benignitatum in nos materiã benignitate noſtra comparemus.Non parua vis lachrymarum viduæ eſt, ſed ipſum poſſunt cœlum aperire. Nolimus eis inſultare, ne augeamus calamitatem,ſed pro viribus opitulemur. Ita nos & in hoc, & in futuro ſeculo muniemus: neq; enim in hac duntaxat vita, ſed in illa quoque nobis aderunt,& ob noſtra in ſe officia maximam peccatorum noſtrorum partem præcident, atque delebunt,& fidenter facient nos ante iudicis tribunal comparêre: quó vtinam omnes pertingere poſſimus , gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.lxx.ex cap.xiij.

Poſtquàm ergo lauit pedes eorum,accepit veſtimẽta ſua:& cùm recubuiſſet, iterum dixit eis:Scitis quid fecerim vobis?) Gra-
B uiſſimum eſt dilectiſſimi,grauiſſimum,inquam, in profundũ vitiorum decidere:ferè enim anima incorrigibilis redditur, ideo omnia facienda ſunt, ne à præcipitio capiamur. Facilius enim eſt nó cadere,quàm poſt caſum reſurgere. Cõtemplare igitur poſtquàm dilapſus eſt Iudas,quãtum habuit auxilium, & nunquam reſurrexit. Dixit ad eum Ieſus:
Supr.6.g. Vnus veſtrum diabolus eſt.dixit, Non omnes credũt:dixit,Non de omnibus dico:&, Scio quos elegi,& nihil horum ſenſit. Poſtquàm ergo lauit pedes eorũ,accepit veſtimenta ſua, & cùm recubuiſſet,dixit eis,Scitis quid fecerim vobis? Nó amplius Petrum, ſed omnes alloquitur. Vos vocatis me magiſter, & domine, & bene dicitis:ſum etenim.) Vos vocatis me, eorum iudicium ꝓponit: inde ne ad eorum gratiam locutum putares, addidit, Sum etenim:cùm eorum ſermonem proponat, etiã verum oſtendit.Nam quod illi dicebant,ipſius cõfir-
C matione non ſuſpectum redditur.Sum etenim,inquit. Vides quomodo diſcipulos alloquendo, de ſe
Mat.23.a. apertius loquitur?quemadmodum ergo dicit: Nolite vocare magiſtrũ ſuper terram,vnus enim præ-
Ibidem. ceptor veſter eſt: ita inquit, Nolite vocare patrem ſuper terram.vnum autem nõ de patre ſolùm, ſed
Supr.12.f. de ſeipſo dicit. Aliter enĩ quomodo dixiſſet, Vt filij lucis ſitis?& iterum,Sum enim:&,vnº eſt veſter præceptor Chriſtus. Si ergo ego laui pedes veſtros dominus & magiſter, & vos debetis alter alterius lauare pedes.Exemplum enim dedi vobis,vt quemadmodum ego feci vobis,ita & vos faciatis.) Atqui non eſt idẽ: ipſe enim erat dominus & magiſter,vos inuicem conſerui.Quid ergo ſignat hęc particula,Ita? ſecundum poſſibilitatem: propterea enim à maioribus rebus accipit exempla,vt ſaltem minº faciamº. Etenĩ magiſtri pueris literas quãmpulcherrimas ſcribunt, vt vel in deterius imitẽtur. Vbi nunc, qui conſeruos deſpiciunt ? vbi qui honores expetunt? Proditoris pedes dominus lauit,ſa-
crilegi,furis, & ipſo proditionis tẽpore, cùm nulla D
eſſet ſperanda emendatio:menſam cõmunem poſuit, & tu elatis ſupercilijs intumeſcis ? pedes inuicem lauemus,inquit:nũquid & ſeruorum? Et quid mirum ſi ſeruorum?Siquidem inter nos ſeruus, & liber verbotenus differũt,differunt illic reipſa. Ipſe enim natura dominus erat, nos ſerui, neque id recuſauit: nobis autem ſatis videtur ſi liberis , vt ſeruis,& emptis mancipijs non vtimur.Et quid dicemus, cùm tanta patientiæ exempla propoſita nobis ſunt,quę minimè imitamur:ſed contrà,& è regione elati, ne debitum quidem reddimus? Debitores enim nos conſtituit deus , cùm incepit : nos longè inferiores exemplum ſequi debemus.Ipſe enim dominus erat , nos hoc conſeruis faciemus, ſi quid fecerimus:quod & ipſe ſignificauit,dicens: Si ego magiſter & dominus, ita & vos . Conſequens enim erat dicere, quantò magis vos ſerui: ſed reliquit hoc auditorum reputationi.& quam ob rem? Debebant enim alij alijs magis honorari . Ne igitur ſe inuicem iactarent,& dicerent quis eſſet ma- E
ior,nẽve inter ſe indignarentur,omnem tollit elationem:vt & ſi longè ſis maior, apud fratrem minimè in ſuperbiam efferaris.& nó dixit quod maius erat.Si ego pedes proditoris laui,quid mirum ſi vos alter alterius? Sed rem fecit,inde eam diſcipulis iudicandam reliquit,ideo dicebat:Qui faciet,& docebit,hic magnº vocabitur.Hæc enim vera doctrina eſt,quod doces,id re efficere.Quem nam faſtum hoc non tolleret ? quam temeritatem, quam non deprimeret elationem? Qui ſedet ſuper Cherubin proditoris pedes lauit:tu homo terra & puluis,effereris & intumeſcis.Et quo hoc dignum ſupplicio? Quòd ſi veram elationem concupiſcis, hìc ego te viam docebo:non enim noſti,qui præſentibus rebus & magnis inhiat,is vilis eſt,& abiecti animi. Itaque nũquam humilitas eſt ſine magnitudine animi,neq; ſuperbia ſine puſillanimitate. Quẽ- F
admodum pueri viliũ rerum ſpectacula admirantur, & obſtupeſcunt,pilis, trochis & talis inhiant, magnas autem res ne cognitione quidem capere poſſunt:ita & hìc. Sapiens non reputat præſentia, ergo neque ea optabit ab alio accipere: qui ſapiens non eſt,contrà afficietur, ad arachneas,& vmbras, & ſomnia,& his viliora conuertetur. Amen amen dico vobis,non eſt ſeruus maior domino ſuo: neq; apoſtolus maior eſt eo qui miſit illum: ſi hæc ſcitis,beati eritis,ſi feceritis ea.Non de omnibus vobis dico, ego ſcio quos elegerim, ſed vt impleatur ſcriptura:Quid mãducat panẽ meũ,leuabit calca- Pſal.40.
neum ſuũ contra me.)Quod & ſuperius,idẽ & in c.
hoc loco arguẽdo dicit.Nã ſi ſeruus non eſt maior domino,neq; apoſtolus eo qui ipſum miſit, & ego hoc feci:multò magis idem à vobis faciendum eſt. Inde ne quis diceret , quid tandem hæc dicis? non te intelligimus. idem addidit,non quòd ignoraret, ſed vt re oſtẽderet quid dicat. Scire enim omnium eſt, facere autem non omnium: propterea inquit,

Beati

G Beati eritis,ſi feceritis ea. Ideo frequẽter hoc dico, & quidem ſcientibus vobis,vt ad opera vos alliciã: nam & Iudæi ſciunt,ſed non ſunt beati,cùm ea nó faciant. Non de omnibus vobis dico.) O patiẽtiam,nondũ proditorem arguit,ſed tegit ſcelus,indulgens ei locum pœnitentiæ, & reprehẽdit & nó reprehendit, ita inquiens : Qui manducat panem meum,leuabit calcaneum ſuum contra me. Videtur mihi illam particulã,Non eſt ſeruus maior domino ſuo:ob hoc dictam eſſe,vt ſi quando à ſeruis, vel ab alijs quibuſdam vilibus, & abiectis quicquã mali paterentur,non perturbarentur, ad Iudæ exemplum reſpiciẽtes,qui multis à Ieſu beneficijs affectus, malè beneficium ſuum remuneratus eſt: ideo inquit, Qui manducat panem meum: & alia quæ ſequuntur,quæ ſatis poterãt eum à tanto ſcelere retrahere:quaſi diceret,Qui apud me nutritus eſt,qui mecum manducat. hæc autẽ dicit,erudiens
H nos vt bonũ pro malo reddamus,etiam his qui nó ſunt corrigibiles.& dicẽdo,Nó de omnib⁹ dico:ne omnes formidarẽt, ſeparat eum ab alijs his verbis, Qui manducat panem meũ:oſtendens illũ miſerũ non excuſari ignorantia, ſed rem omnem cognoſcere: quod maximè eũ cohibere debuerat. Et non dixit,tradet me:ſed, leuabit calcaneum ſuũ contra me:vt dolum & fallaciam deceptoris oſtẽdat.Hęc autem ſcripta ſunt, ne iniuriantibus nobis ſuccenſeamus,ſed vt eos arguamus,& deplorem⁹:lachrymis enim digni ſunt,non qui afficiũtur,ſed qui inferunt iniuriam:nam ſeipſos maximè lędunt,cùm rapiunt,cùm calumniantur, cùm aliud ſimile machinantur:nobis verò maximè proficiunt,ſi nó vlciſcemur.Vt exempli gratia: Rapuit ille abs te aliquid,pro iniuria gratias egiſti,& laudaſti deũ: multùm illa gratiarumactione lucratus es, quẽadmodum ille immenſum ſibi ignem præparauit.Quòd
I ſi quis diceret:Quid enim,ſi iniurias vlciſci nõ potuimus ? Illud reſpondebo, quòd potuimus ſaltem ægreferre, & expoſtulare,imprecari,& maledictis proſequi iniuriantẽ, & apud omnes eum accuſare. Hæc enim in noſtra ſunt poteſtate:quæ ſi non feciſti,etiam non vlciſcendi mercedem accipies: cõſtat enim quòd ſi poſſes,non vlciſcereris:nã qui iniuria afficitur, quibus poteſt armis vtitur:puſillanimus,imprecationibus, & maledictis, & inſidijs vlciſcitur: his tu non ſolùm abſtineas, ſed ꝓ eo precare,hoc pacto deo ſimilis efficieris. Orate,inquit, Matt. 5.g. pro perſequentibus vos,vt ſimiles efficiamini patri veſtro, qui eſt in cœlis. Vides q̃ magna lucremur ex perſecutionibus?Nihil adeò deũ delectat,q̃ non malũ pro malo, immo pro malo bonum reddere: ideo Chriſtus ſui proditorẽ beneficijs affecit,pedes lauit,clàm arguit,parcè perterruit,admonuit,mẽſa & oſculo dignatus eſt, neq; tamẽ ille fact⁹ eſt melior,ſed in ꝓpoſito perſtitit:ſed agè & ſeruorũ exemplo, qui plurimi in veteri habẽtur teſtamẽto te erudiamus, vt intelligamus nullã nobis eſſe ſuccẽſendi materiã.Vultis Moſen? an altius repetamus? quantò enim vetuſtiora oſtendentur exemplа,tãtò K magis vos conuincemus.Quid tandem?Quia tunc difficilior erat virtus:nondũ enim illi leges ſcriptas habuerant,non vitæ exempla: ſed nuda per ſe erat natura,nullis auxilijs nitebatur:propterea cùm laudaret Noë,non ſimpliciter perfectũ appellauit:ſed Gene.6.b. addidit,in generatione ſua:hoc eſt,in illis tẽporib⁹, quibus multa erant impedimenta:nam poſt eũ claruerunt alij,nó tamen ipſe inferior: in temporibus enim ſuis perfectus fuit.Quis ergo ante Moſen patiens?Beatus & generoſus Ioſeph, qui continentia Ibidẽ.37. clarus,non minus claruit & patientia, nihil iniuſtè & ſeq. fecit,ſed ſeruiendo, colendo,omnia ſeruilia munia agẽdo,fratrum odio minimè offenſus eſt:neq; expoſtulauit, cùm patrem haberet amãtiſſimum ſui, ſed tulit ad eos cibũ in deſertum, neq; non inuẽtis maledixit, neq; reuerſus eſt, quod haud immeritò poterat,ſi voluiſſet: ſed ad crudeles illos,& immanes properauit,verè fraternũ ſeruans affectũ: inde L carceri intruſus,rogatus cauſam,nemine accuſato, tãtùm nihil ſe feciſſe,& ſe furtim ex Hebræorum terra abreptum dixit:poſt hæc in poteſtatem aſcitus,laborãtibus fame fratribus ſubuenit, eosq; multis liberauit calamitatib⁹:nam ſi boni erimus,nulla ꝓximi malitia virtutem nobis auferre poterit . At illi contrà in eius pernitiem accigũtur,in ſomnium exprobrant,& acceptis ab eo cibis,& vita & libertate ſpoliare eũ machinantur: & dum comederẽt, circũſpectabant fratrem nudum in ciſternam demiſſum.Quid hac immanitate crudelius?quib⁹ homicidis non erant immaniores?Inde eum barbaris, & feris hominibus,& ad barbaros eũtibus venditũ innumeris mortibus tradiderunt.Ille autem factus rex,nó modò non vltus eſt,ſed crimen in ſe patratum excuſauit,quod dei diſpẽſatione,non fratrum malitia factũ eſſet: & quod in eos fecit, nó ira,ſed fratris gratia ſimulauit:& cùm eos videret ſuppli- M ces cóqueri, ſtatim abiecta omni ſimulatione in fletum prorupit, & tanquã optimè de ſe meritos cõplexus eſt,qui ab eis iam,quantùm in ipſis fuit, interempt⁹:& omnes in Aegyptũ accerſiuit.Quam ergo habebimus excuſationẽ,poſt legem, poſt gratiam,poſt tantæ ſapientiæ traditionẽ,cùm qui ante legem fuit minimè imitamur? Quis nos ſupplicio liberabit?neq; enim eſt quicquã iracundia grauius, quòd in decem millium talentorum debitore Mat.18.c. ſignificatũ eſt,qui prius debito à domino donatus, iterum ad ſoluendum coactus eſt,donatus domini liberalitate, coactus ad ſoluendum propria malitia,cùm in conſeruum ira ferretur.Quibus nos intellectis, nolimus proximos criminari, immo beneficijs proſequamur, vt diuinam in nos beneficẽtiam experiamur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, &c.

Homilia.lxxj.ex cap.xiij.

AMen amẽ dico vobis: qui accipit, ſi quem miſero,me accipit:qui autem me accipit, accipit eum qui me miſit.) Magna dei remuneratio

A muneratio in ſeruos,& cultores ſuos,& merces nobis inde cõparatur.Qui vos accipit,inquit,me accipit:& qui accipit me,accipit eũ qui miſit me.Quid nunc Chriſti & patris acceptio ad rem de qua agitur? Quid ad illud, Beati eritis,ſi feceritis ea: quod nunc dicit,qui accipit vos? Atqui optimè cõſequitur.Cùm enim exituri eſſent in mundum,& multa paſſuri, dupliciter eos conſolatur, & à ſe, & ab ipſis.Si ſapietis,ſquit, & me in memoria habebitis, & quæ paſſus ſum, & quæ feci, animo frequenter voluetis, omnes æquo animo moleſtias tolerabitis, & ſuperius inquit,Si hęc ſcitis,beati eritis.Nũc aliter eos cõſolatur, quòd ſcilicet aliorum in ſe inuẽturi ſint humanitatẽ, omnes enim domos eis aperuit.Itaque & à ſapientia,& à ſubuenientium charitate eis duplicem affert conſolationem:inde cùm eis vniuerſi orbis peragrationem imperauit, intelligens vtroque proditorem priuari,neque vllũ aut patientiæ in laboribus, aut accipientium benignitatis fructum conſecuturum, iterum turbatus eſt, &
B cauſam euãgeliſta ſignificat inquiens: Et turbatus eſt ſpiritu,& proteſtatus eſt,& dixit: Amen amen dico vobis,quia vn⁹ ex vobis me tradet.) Iterum omnibus timorem incutit, cùm non nominatim reum oſtẽderet.Atqui nullius ſibi criminis cõſcij,quàm conſcientiæ ſuæ, Chriſti ſententiam veriorem duxerunt,ideo aſpiciebãt inuicem diſcipuli.Quòd enim ad vnum proditio referebatur, hoc formidinẽ minuebat:quod addiderat,Vnus ex vobis:ſimul omnes perturbarat.Quid igitur?Alter alterum intuebatur.Petrus autem ſemper amore æſtuans,Ioanni innuit.Cùm enim paulò antè increpitus eſſet,quòd volentem lauare prohiberet(ſemper enim deſiderij,& amoris vehementia reprehẽdebatur)ideo veritus cùm neq; pati poſſet,neq; loqui auderet,per aliũ id tentat cognoſcere.Illud autem haud immeritò dubitãdum, cur omnibus dubitantibus,atq; trementibus,etiam ipſo apoſtolorũ
C principe,Ioãnes ſecurus,ac ſi in delicijs eſſet in gremio Ieſu recubuit, vel potius ſupra pectus. Neque hoc tantùm mirandum,ſed & quæ ſequuntur. Inquit enim, Quẽ diligebat Ieſus.)Cur nemo aliorum hoc de eo dixit? Atqui & alij amabantur, hic autem præcipuè.Quòd ſi alij hoc de eo non dixerunt, ſed ipſe tantùm de ſeipſo,nihil mirum. Facit autem hoc & Paulus, cùm tẽpus exigeret,inquiẽs: 2.Cor.12.a. Noui hominem ante annos quatuordecim:& non paruas de ſe laudes intexuit. An parum tibi videtur audientem,Sequere me: eueſtigiò dimiſſis retiMat.4.d. Ibid.17.a bus & patre,ſecutum:& cum Petro aſſumptum in montem, & præterea domum ſolum ingreſſum? Ipſe autem quot Petri laudes proſequitur ? Neque Iſa.21.e. ſubticet Chriſtum dixiſſe, Petre amas me plus his. Et ſemper eius feruorem in Ieſum & Charitatem enarrat.Cùm autem inquit,Hic autẽ quid? ex magno locutus eſt deſiderio.& cur nemo alius hoc dixit?Quia neque ipſe dixiſſet,niſi in hunc incidiſſet locum:nam ſi cùm dixerit Petrum innuiſſe Ioan- D ni,vt interrogaret,nihil aliud addidiſſet,dubitari & quæri cauſa potuiſſet:ideo hanc affert, Et recubuit ſuper pectus Ieſu.) An parum hìc didiciſſe eũ arbitraris, cùm tanta frueretur magiſtri benignitate?Quòd ſi de hoc etiam cauſam quæris,amoris dicam: quare inquit, quem diligebat. Ego autem & alia ratione hoc dictum arbitror, ne nimium ſibi tribuere videretur.Cur enì aliàs non dixit,ſed cùm apoſtolorum princeps innuit?Ne ergo arbitrareris tanquam maiori Petrum innuiſſe, amoris cauſam affert.Cur autem recubuit ſupra pectus? Nondum debitam de eo conceperant opinionem , præterea & mœrorẽ ita lenit. Credibile enim eſt tunc mœſtos fuiſſe:nam ſi animo, multò magis facie erant perturbati:eos igitur verbis conſolat⁹ Chriſtus, ꝓmittit vt Ioannes ſupra pectus recumbat.Et conſidera diſcipuli humanitatem, nomen ſubticet, tantùm,Quem diligebat,inquit. quemadmodum Paulus: Noui hominem ante quatuordecim annos.tũc 2.Cor.12.a. primùm proditorẽ indicat Ieſus,neque tamen nominatim, ſed illũ eſſe cui intinctum panẽ porrigeret. qui modus reprehẽſiuus fuit,quòd neq; menſæ communicationem reuereretur:quòd ſi nulla,hæc panis porrectio quem non mouiſſet?Sed non Iudam,cuius impudentiã videns diabolus, in cor eius intrauit: donec enim in aliorum numero fuit, non eſt auſus in eum ingredi, ſed extrà oppugnabat: poſtquàm verò palàm factus eſt,licenter iam irrupit, neque inemendabilis erat amplius in aliorum numero tolerandus, ideo iam eijcitur , quem mox diabolus comprehendit. Erat autem nox, dicit ei Ieſus: Quod facis,fac citius. Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium.) O amentiam. Quomodo non mollitus eſt? Quomodo non puduit, ſed impudentior factus exiuit ? illud autem verbum, Fac citius: non imperantis eſt , neque conſulentis : ſed exprobrantis,& reuocantis ad emendationem: ſed cùm eſſet inemendabilis, dimiſit eum. Et hoc nemo intellexit diſcumbentium. Multùm hìc dubi- F tari poſſet,cùm dixiſſet,Cui intinctum panem porrexero,quomodo neſcierunt? ſed tam ſubmiſſa voce id Ioanni dixit,vt minimè ab alijs audiretur:etenim propterea Ioannes ſupra pectus recumbens, tantùm non ad aurem interrogat, ne palàm fieret proditor.Et Ieſus ita reſpondit,ne adhuc nominatim manifeſtum faceret, apertius tamen inquit ei, Quod facis, fac citius.Illi non intellexerunt. Hoc autem dixit, vt vera eſſe oſtenderet,quæ ad Iudæos de morte dixerat, cùm inquit: Poteſtatem ha- Sup.10.d. beo ponendi animam meam, & poteſtatem habeo ſumendi eam : &, Nemo tollet eam à me. Ibidem. Quamdiu ergo voluit, nemo contra valuit : cùm autem permiſit,tunc facilè fuit auferri:quæ omnia ſignificans inquit:Quod facis,fac citius.Neq; eum tunc palàm fecit proditorem : fortaſſe enim eum diſcerpſiſſent apoſtoli, fortaſſe Petrus tunc interemiſſet, ideo nemo recumbẽtium nouit quis eſſet. Nunquid & Ioannes? Neque ipſe,neque enim putauit di-

G tauit discipulum in tantam prorupturum iniquitatem. Cùm enim longè à tali scelere abessent, neq; de alijs suspicabantur: & cùm frequenter dixisset, non de omnibus dico, & neminem nominasset, etiam de alio dicere arbitrabantur. Erat autem nox quando exiuit. Cur tempus notas? Vt hominis intelligas temeritatem, cùm ne temporis quidem importunitate abduceretur: neque hoc illi animaduerterunt, timore enim perturbabãtur. Quare verã verbi Iesu causam non deprehenderunt? Putabant, inquit, vt egenis aliquid daret dixisse. Multùm Iesu curæ erant pauperes, & hoc ad nostram doctrinã. Hic enim loculos habebat, & pecuniã. Atqui nemo pecuniam Christo dedisse narratur, sed quòd discipulæ victui necessaria præbebant. Quomodo
Mat 10.b. & Lucæ 10.a. enim qui neque peram, neque baculum ferri iubet, loculos ferebat? Ad pauperum ministerium: vt intelligas quãta tibi inopum & miserorum hac etiã parte cura impendeat. Multa enim Iesus ad nostrã
H fecit eruditionem, hoc dixisse Iesum opinabantur discipuli, neque ad vltimum diem voluit proditorem Iesus palãm facere. Huius exemplũ nobis sequendum est, neque proximorum vitia etiam incurabilia publicanda sunt. Etenim postmodum ad se tradendum venienti osculum dedit, accepit, cùm traderetur ad tormẽta, ad crucem, ad mortẽ ignominiosam, vbi rursus suam præ se fert benignitatem: hic clarificari se dicit, erudiens nos, nihil adeò turpe, adeò fœdum esse, quod non clariorem reddat, qui id pro dei facit voluntate. Cùm ergo exijsset Iudas, dixit Iesus: Nũc clarificatus est filius hominis.) Quo verbo labantes discipulorum mẽtes erigit, & confirmat, vt non modò non contristentur, sed & gaudeant, ideo Petrum à principio increpuit. Nam quòd morte quis mortem vincat, gloria maxima est: & hoc est quod de seipso dice-
Supr.8.d. bat: Cùm exaltatus fuero, tunc cognoscetis, quia
Supr.2.d. ego sum. & iterũ, Soluite templum hoc: & iterũ,
Luc.11.d. Signum non dabitur vobis, nisi signũ. Et quomodo
I non magna est gloria post mortem, qui ante mortem maior erat superare? Vt enim crederetur resurrectio, maiora postmodum operati sunt discipuli: quòd si non viuebat, neque erat deus, quomodo in nomine eius tanta facere potuissent? Et deus clarificabit eum in seipso: hoc est, per se non per aliũ, & continuò clarificabit eum vnà cum cruce: neque enim diu pòst, neque longum resurrectionis tempus est expectandum, sed continuò in ipsa cruce mira apparebant. Sol nanque obscuratus est, petræ scissæ & velum, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt. Sepulchrum signatum erat, custodes aderant, & clausum lapide corpus surrexit. Post quadraginta dies ascendit in cœlum. Inde spiritus delapsa satietas est in apostolos, & omnes continuò Iesum prædicarunt: hoc est, Et deus clarificabit eũ in seipso, & cõtinuò clarificabit eũ: non per angelos aut archangelos, non per aliã aliquam virtutem, sed per seipsum. Quomodo autẽ clarificauit per seipsum? Omnia ad filij gloriã ope- K
ratus. Atqui omnia filiꝰ fecit. Vides quòd filij opera ad patrem refert? Adhuc modicum vobiscũ sum. Quæretis me,) & nõ inuenietis. & sicut dixi Iudæis, vbi ego sum, vos non potestis venire, & vobis dico modò.) Iam incipit futuras post cœnã calamitates enarrare. Cùm Iudas exiuit, nõ vesper, sed nox erat. Cùm verò paulopòst capiendus esset: opus fuit eis omnia commendare, vt recordarẽtur, vel potius spiritus omnia suggerebat. Multa enim erãt edocendi, vtpote qui nunc primùm audiebãt, & tanta erant perpessuri: nam & somno grauabã- Matt.26.
tur, vt alius inquit euãgelista: & tristitia, vt ipse ait. d.& Mar.
Vt igitur omnia diligenter retinerent, ita tandem 14.d.
locutus est, quod non paruam eis ad dei gloriã attulit vtilitatem, cùm postmodũ recordati sint, eadem manifestè iam se à Christo intellexisse. Qua autem gratia ante eorum animum vulnerat inquiens, Adhuc modicum vobiscum sum? Iudæis enim L
non immeritò hoc dicebatur. Cur eadem ratione nobiscũ agis, qua cum perfidis illis & ingratis? Minimè. Qua ergo gratia ĩquis, sicut dixi Iudæis? Reduxi in memoriam, quia non nunc propter malorum præsentiam hæc dico, quæ à principio prẽuiderã, & testes vos qui audistis estis, quod ad Iudæos his etiam verbis locutꝰ sum: ideo addidit, Filioli,) vt audiẽtibus, sicut dixi Iudæis, nõ itidem ad se dictum putarent: non ergo vulnerandi animos eorũ gratia, sed vt consolaretur, his verbis vsus est, ne præter spem molesta eis, & grauia narrando pturbarentur. Quó ego vado, vos nõ potestis venire.) Ostendit mortem suam translationem esse ad meliora, & ad locum corruptibilia corpora nõ admittentem. hæc dicit, vt sui excitet desiderium, & vehementius reddat. Nostis enim cùm aliquem charissimorum discedentẽ videmus, & eum maximè cum quo nobis non est accedere, maiorem in modum mouemur, atq; incendimur. Iudæis ergo M
ad terrorẽ id dixit, quod hìc ad augendũ desideriũ. Talis est locus, quó vado: vt modò nullꝰ illis, sed ne vobis quidem accessus pateat, vbi suam demõstrat dignitatẽ. Et vobis dico modò. Cur modò? Aliter q̃ illis, id est, non cũ illis. Vbi nam quæsierunt eũ Iudei? Vbi & discipuli? Discipuli, quando fugierunt: Iudæi, quãdo intolerabilia mala, & omnẽ cogitationem exuperantia perpessi sunt, vrbe eorũ capta, & cœlitus in eos diuina ira vndiq; delata: illis ergo pter incredulitatem tũc ita locutus est, discipulis autem ne inexpectata opprimerentur calamitate.

Mandatum nouum dedi vobis.) Cùm enim his verbis pturbari eos verisimile esset, ac si deserti relinquerentur, eos amore & charitate, quæ bonorũ omniũ radix est, atq; principiũ, cõsolatur, quasi dicat, Me abeũte dolebitis, verùm si vos inuicẽ dilexeritis, fortiores eritis: sed cur non ita dixit? quoniam vtilius dixit. In hoc cognoscẽt oẽs, quia mei estis discipuli.) Propter hoc simul ostendit nullũ secutu
rũ fastidiũ, cũ signũ dederit. hæc autẽ post pditoris abitum

A ris abitum verba fecit. Cur autem mandatum dicit nouum, quod in veteri testamẽto positum est? Ipse id nouum fecit modò: addidit ergo, Sicut ego dilexi vos. Non enim vestris præcedẽtibus meritis debitũ persolui, sed ego incepi. Ita & vos decet amicis esse beneficos, & quibus non debetis, & omissis miraculis quæ ipse esset facturus, dilectionis eos signo notat. Quid tandem? Quoniam vel hæc, maximè sanctorum hominum est indicium: etenim omnis virtutis fundamentum est, propter hanc in primis omnes salutẽ consequemur: hoc est, inquit, esse discipulum: sic ab omnibus laudem consequimini, cùm viderint vos meam imitantes dilectionem. Sed cur non potius miracula hoc ostendunt?
Matt.7.c. minimè. Multi enim dicent, Domine, nónne in no-
Luc.10.d. mine tuo dæmonia eiecimus? & iterum gaudentibus ipsis, quòd dæmonia sibi parẽrent, inhibuit vt ideo gauderent, sed quòd eorum nomina scripta essent in cœlis. Atqui miracula orbem terrarum allexerunt, sed cùm dilectio præcessisset, aliter nulla
B secuta essent miracula: hoc enim quãprimùm eos & bonos reddidit, & benignos, quòd scilicet vnus erat animus omnibus: quòd si varia fuissent sentẽtia, omnia perdidissent, neque illos duntaxat, sed & omnes qui postmodum crediturí erant, admonet. Nam & nunc nihil gentiles perturbat, quàm quòd nulla est charitas, sed & signa nõ fieri accusant, nõ tamen itidem. In quo autem dilectionem ostende-
Act.3.a. runt apostoli? Intuere Petrum & Ioannem, quanta concordia vixerunt, cùm ad templum ascenderunt. Intuere Paulum, qualiter eius affectus fuerit. quòd si alijs fulserunt virtutibus, multò magis dilectione bonorum matre. Ab anima nanque virtute prædita hæc germinat. Vbi malitia, illic hæc planta exarescit. Cùm enim multiplicata est malitia, exarescit dilectio. Et gentiles non ita signis adducuntur, vt vita, quam nihil adeò vt dilectio cõmẽdat. Qui enim miracula faciunt, nonnunquam de-
C ceptores ab illis appellantur: vitæ puritas, non nisi bonum arguit. Cùm ergo nõdum prædicatio esset instituta, meritò signa animos allexerunt, nũc vitæ bonitate alliciendi sunt. Nihil enim adeò gentiles arguit, vt virtus: nihil adeò perturbat, vt malitia: quare cùm cupidum, cùm raptorem, misericordiã & liberalitatem prædicantem, & humano genere tanquam bestijs vtentem, inimicorũ amorem prẽcipientem viderit gentilis, delirum eum, & amentem appellabit. Cùm mortem formidantem viderit, quomodo immortalitatis rationes accipiet? Cũ ambitiosos, cùm alijs affectibus addictos, magis in sua confirmabitur opinione, nihil de nobis magnũ autumans. Nos sumus causa, nos inquam, vt illi in errore permaneant, iampridem doctrinam suam damnassent, & nostram approbassent, nisi vita nostra traheretur. Verbis philosophari perfacilè, hoc enim multi apud eos fecerunt: sed inquirunt operum probationẽ. Verùm maiores nostros sibi proponant, inquies. Non credunt, sed viuentes intuen-
tur. Ostende, inquiunt, nobis fidem tuam per ope- D
ra. Cùm autem grauius fera, pximi bona dissipamus, luem nos orbis appellant: hoc illos retinet, ne ad nos transferantur. Itaq; horum nos pœnas dabimus, nõ solùm eorum quæ ipsi commisimus, sed quorum authores fuimus, vt dei nomen blasphemaretur. Quousq; tãdem pecunijs, voluptatibusq;, & alijs inseruiemus affectibus? Vendicemus iã nos. Audi prophetam de quibusdam stultis loquẽtem: Comedamus & bibamus, cras moriemur: de præ- Esa. 22.d.
sentibus hoc dicendum non est, adeò nonnulli o- &.1.Cor.
mnium res complectuntur, quibus rursus prophe- 15.d.
ta his verbis exprobrat: Nũquid soli habitatis ter- Esaiæ.5.c.
ram? Quam ob rem vereor, ne quid grauius accidat, néve irã dei in nos vehementius prouocemus. Ad quam auertẽdam, omnem amplectamur virtutem, vt futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in
secula seculorum, Amen. E

Homilia.lxxij.ex cap.xiij.&.xiiij.

Dicit ei Simon Petrus, Domine quó vadis? Respondit ei Iesus: Quó ego vado, nõ potes sequi modò, sequeris autẽ postea.) Magnum quiddã dilectio est, dilectissimi, & igne ipso vehementius ipsum cœlum petit, cuius vim nihil retardare potest: quare eius feruore accensus Petrus, audito Iesu, Quó ego vado, vos non potestis venire, inquit: Domine quò vadis? hoc autem dicebat non discendi tantùm, quàm sequendi eum desiderio: nondũ enim secuturum se dicere audebat, sed quó iret rogauit. Christus autem non verbis, sed animo respondit. quòd enim id sensisset Petrus, ex responso Iesu planè constat: ait enim, Quó ego vado, non potes sequi modò. & cùm subderet, Sequeris postea: neque sic desiderium cohibuit, quanuis bene sibi sperandũ audiret, sed cogitur respondere, Quare non possum te sequi modò? Animam meam pro te ponam.) Cùm pditionis metum abiecisset, suum in magistrum amorem præ F
se ferens, alijs tacentibus ipse audenter interrogat. Quid dicis Petre? dicenti, Non potes: te possedicis? Experientia cognosces nihil esse dilectionem tuam sine gratia diuina. Vnde constat, hunc casum Iesum pro ipsius vtilitate permisisse. Nam cùm assertioni suæ feruore quodam non staret Petrus, non quidem impulit ad negandum, sed desertum reliquit, vt suam ipse intelligeret imbecillitatem. Dixit se tradendum Iesus, respondit
Petrus, Absit à te. Reprehensus est, neque admo- Mat.16.c.
netur: sed iterum lauari sibi pedes prohibebat, Nõ Hic sup.a
lauabis mihi pedes in æternum. Iterum nunc audiens non posse sequi, & negaturum magistrum suum: & posse, & non negaturum profitetur: ex quo cùm in amentiam prolaberetur, & Christo contradiceret, suæ admonetur fragilitatis. Hoc
Lucas significat, cùm inquit Christus: Et ego pro Luc.22.d
te rogaui, ne deficeret fides tua. Hoc est, ne in fine pereas: in omnibus humilitatem eum eru-
diens, &

G diens, & humanam arguens naturam, quòd ex se nihil sit. Cùm enim immensa dilectione magistri dicto refragaretur, cohibet eũ Iesus, & admonet, vt postmodum emendetur, cùm orbis terrarũ dispensationem reciperet, & sui recordatus, se agnosceret. Et considera casus magnitudinem. Neque enim semel tantùm, atq; iterum negauit, sed adeò stupuerat, vt breui ter negaret: vt intelligas, non tã dilexisse, quàm dilectũ esse. Veruntamen post tantũ casum rogauit, Diligis me plus his? Neque enim frigiditate, sed superni auxilij derelictu cõtigit. Petri ergo dilectionem accipit, ex ea contradictionẽ prouenientem tollit. Nam si diligis, parêre dilecto debes: dicit tibi, & condiscipulis tuis, Non potestis: quid tu contendis? Non intelligis quid sit dei negatio? cùm hoc pacto nó vis meæ acquiescere assertioni, negando cognoscés, quanuis per quàm impossibile hoc tibi videbatur: hoc quidem nesciebas,
H sed ille in anima tua habitabat, sed tamen præter expectationem accidit. Animam meam pro te ponam. Cùm enim audisset, neminem maiorem habere charitatem, quàm qui animam poneret, continuò summam affectauit. At Christus re ipsa docuit sui solius esse muneris eam exhibere: inquit enim, Nó cantabit gallus, donec ter neges.) Hoc est, paulopòst, neque enim longè aberat: intempestam noctem significabat, & secunda iam vigilia
Cap.XIIII agebatur. Non turbetur cor vestrũ.) Credibile nanq; est eos hæc audiendo perturbatos. Si apostolorum princeps, & tam feruidus, ante galli cantum ter me negabit, magnam quandam calamitatis expectationem animo concepisse, par erat, vt etiam adamantina corda moueri possent. Cùm ergo hac reputatione, non immeritò percellerentur, considera quomodo eos consolatur: Non turbetur cor vestrum. Hoc pacto primùm diuinitatis suæ potentiam indicat, quòd animi motus palàm face-
I ret. Creditis in deum, & in me credite.) Hoc est, quòd omnia mala transibunt. Nam in me, & in patrem fides omnibus vos persequentibus potentior est, & nihil vos superabit. inde inquit: In domo patris mei mansiones multæ sunt.) Quemadmo-
Sup.13.d. dum Petri mœrorem consolatur dicens, Sequeris autem posteà: ita & his spem suggerit, ne crederent illi soli factam promissionem. In domo patris mei mãsiones multæ sunt. Si quo minus, dixissem vobis, quia vado parare vobis locum,) hoc est, ille vos locus manet, qui & Petrum. Magna illic
Ibidem. mansionum copia, nec dicendum est præparatione opus esse: cùm enim dixisset, Non potestis modò me sequi: ne arbitrarentur diuturniorem moram futuram, addidit: Vt vbi sum ego, & vos sitis.) Tantùm huic rei curam adhibeo, vt iam hoc fecissem, nisi iam vobis paratũ esset: ostendens multùm ipsis fidendum, & credendum. Inde ne fouendæ eorum spei gratia dicere videretur, sed vt crederent ita esse, addidit: Et quó ego vado scitis, & viam scitis.) Demonstrat enim eis nõ temerè in hunc sermonem venisse, sed quia eos hoc iam ani- K
mo quærere, vt discerent intelligebat. Petrus enim non discendi, sed sequendi gratia ita interrogarat: sed cùm reprehensus esset, etiã quod primùm impossibile videbatur, possibile ostendit: & quod impossibile videbatur, cupiditatẽ auxit, vt id certò cognosceret, ideo ait, Et viam scitis. Quemadmodum enim nemine quicquam locuto, negaturum Petrũ, & scrutatus corda, ne perturbarentur admonuit: ita hoc in loco dicendo, Viam scitis: eorum indicat cordis desiderium, & dat eis rogandi occasionem. Petrus quidem amoris gratia quó iret interrogauit, Thomas autem metu inquit: Nescimꝰ quó vadis: & quomodo possumus viam scire?) Et considera quàm reuerenter, non dixit, Dic nobis locũ: sed, nescimus quó vadis. Hoc enim iam omnes scire gestiebant. Nam si Iudæi id audientes suspensi
L erant, & quidem cùm abire eum cuperent: multò magis qui eo satiari nunquam poterant, quó iret intelligere volebant: verebantur tamen interrogare, sed nimium vicit desiderium. Quid Christus?

Ego sum via, veritas, & vita. Nemo venit ad patrem, nisi per me.) Quid ergo interrogatus à Petro quó iret, non continuò respondit se ad patrem ire, & eos tunc non posse, sed tot verborum ambitu vsus est, & interrogationes mouit, & responsiones? Iudæis fortasse meritò non dixisset, cur discipulis? Dixit quidem & his & illis à deo venire, & ad deum ire, sed iterum manifestius quàm prius. At Iudæis quidem meritò non dixit. quibus si dixisset, Vos non potestis venire ad patrem, superbiæ eum arguissent: nunc id subticens, dubios reddit. At discipulis, & Petro cur dixit? Norat Petri animum, & quantùm perturbaretur, quòd discederet. Assecutus ergo quod volebat, & obscuritate sermonis iterũ id reuelat. Cùm enim dixisset,
M Vbi sum, nemo potest venire: addidit, In domo patris mei mansiones multæ sunt: sed ad patrem nemo potest venire, nisi per me. Hoc autẽ noluit eis à principio dicere, ne in maiorem tristitiam adduceret. Dixit autem postquàm consolatus est, ob Petri reprehensionẽ multum mœroris abstulit. Concepto enim metu, ne itidem ipsi reprehenderẽtur, magis cauebant. Ego sum via: hoc est, quia per me venietis. Veritas, quia sine dubio hæc erunt, neque in me mendacium est. Vita, quia neque ipsa mors prohibere poterit, ne ad me veniatis. Quòd si ego sum via, duce minimè indigetis: si veritas, non loquor falsa: si vita, etiam si moriemini, consequimini quæ vobis pollicitus sum. Quod de via dicebat, & intelligebant & confitebantur, reliqua ignorabant: non tamen audebant scisciatari. Multùm autẽ consolabantur, quòd viam eum esse audierant. Si enim, inquit, in mea potestate est, vt vos ad patrem ducam, omnino venietis. Neque enim alia veniendi via est. Et cùm dixisset, Nemo potest venire ad Supr.6.e.
me, nisi pater traxerit eum: iterũ inquit, Si ego ex- Supr.12.e.
altatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum:

& nemo

A & nemo potest venire ad patrẽ, nisi per me, semp se patri æquiparans. Quomodo ergo cùm dixerit, Quó vado scitis: subdidit, Si cognouissetis me, & patrem meum vtiq; cognouissetis: & amodò cognoscetis eum, & vidistis eum.) Non quòd sibi cõtradicat, cognoscebant enim eum, nó tamen vt oportebat: cognoscebant deum, sed nõdum patrem, pòst spiritus veniens, omnium in eos cognitionem infudit, ergo dicit, Si meam noscetis substãtiam & dignitatem, noscetis & patris: & amodò cognoscetis eum, & vidistis eum. Alterum futurum, alterum præsentis, hoc est, per me. Visionem autẽ dicit mentis cognitionem. Quos enim videmus, & videre & ignorare possumus: quos cognoscimꝰ, ignorare nõ possumus: propterea inquit, Et vidistis eum: quemadmodum ait, Visus est ab angelis. Atqui ipsa substantia videri nequit: sed visam dixit, secũdum eorum possibilitatem: ostendens, quòd qui ipsum vi-
B dit, patrem vidit. Vidit autem ipsum non in nuda substantia, sed carne vestitum. Alibi quoq; visionẽ
Matt.5.a. cognitionẽ apellat: vt cùm dicit, Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt: mundi non tantum à fornicatione, sed ab omnibꝰ peccatis. Omne nanq; peccatum animam maculat. Adnitamur ergo, vt omnibus sordibus animã mũdemus. Mundat autẽ primùm lauacrũ, inde aliæ multæ, & variæ viæ, quas benignissimus deus nobis largitꝰ est, quarũ prima est eleemosyna. Eleemosynis enĩ & fide purgãtur peccata: eleemosynis inquã, nó ex iniustẽ quæsitis: hæc enim non eleemosyna, sed crudelitas est, & inhumanitas. Quę enim vtilitas si alium spolies, vt alium induas? A misericordia incipiendum est, non ab immanitate: nam si aliena damus, nullũ nobis emolumentum. Hoc Zachæus ostendit, qui vt
Luc.19.b. deum placaret, inquit: Si quid defraudaui, reddo quadruplum. Nos autẽ multa rapiendo, pauca dã-
C do, putamus deũ placare, cùm magis iritemus. Dic quæso, si asinum mortuum & fœtidum è triuijs in sacrificium offerres: nónne te lapidarent, vt impiũ & scelestum persequerentur? Quid ergo si reprehendendam oblationem ex rapina, quę etiam execrabilior est? Quam veniam merebitur? Esto, aliqua pecunia ex rapina condatur, nónne mortuo asino grauius olet? Vis intelligere quantus sit peccati fœ-
Psal.37.a tor? audi prophetam: Putruerunt, & corruptę sunt cicatrices meę. Tu autem verbis deum latere censes quę commitis, ipse autem rapinas tuas, & fraudes perpetuò reminiscitur. Imponitur peccatũ tuũ super altare. Nec hoc solùm reprehensione dignũ, sed illud etiam grauius, quòd sanctorum animas coinquinas. Siquidem hoc lapis est, & sanctificatur, illę semper ipsum Christum ferunt, & audes illuc tanto scelere comparata offerre? Minimè, inquis. Neque enim eas offero pecunias, sed alia. Ridiculum hoc: nescis quòd licèt in multa peccunia vel gutta iniquitatis inciderit, tota coinquinatur? Et quemadmodum si quis in limpidum fontem stercus injiciat, totum immundum reddit: ita si di-

uitias auaritia attigerit, omnes fœtore suo corrum D
pit. Præterea ingressuri templum manus lauamus, non autem corda. Nunquid enim manus loquuntur? Anima profert verba, in animam deus inspicit. Nihil opus est mnuditia corporis anima coinquinata. Quæ vtilitas si manus exteriores lauas, & interiores sordescunt? Hoc graue est, hoc omnia perdit, quòd parua reueriti, magna contemnimus. Illotis enim manibus precari, nihil refert: illota cõscientia, hoc maximum malorum. Ideo Iudęis huiusmodi immunditijs vacantibus inquit, Ablue à malo cor tuũ: quousq; erunt sibi rationes laborum tuorum? Lauemus & nos, non cœno, sed aqua mũdissima: eleemosyna, non auaritia. Primùm à rapina te vendica, & tunc profer eleemosynam. De- Psal.36.e.
clinemus à malo, & faciamus bonũ. Cõtine manus à cupiditate, & sic eleemosynæ assuefacias. Quòd si pauperes spoliamus, etiã si nó ijsdem alios induimus, nó tamen effugimus, quin supplicij simus ob- E
noxij. Materia nanque placationis materia peccati efficitur. Satius enim est nõ misereri, quàm ita misereri. Nã etiã Cain melius fuisset, si nihil omnino Gene.4.a
obtulisset, quàm deteriora offerendo deum prouocare. Qui verò aliena offert, quo pacto deum non prouocat? Ego tibi dixi, inquit, noli rapere, & tu ex rapina me honoras. Quid putas? an quòd his gaudeat? igitur dicet tibi, Putasti quòd essem similis tibi: arguã te, & ponã ante faciem tuam peccata tua. Psal.49.d
Sed absit, vt quispiam hanc vocem audiat, sed pura eleemosyna, & claris lampadibus sponso obuiam veniamus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula, Amen.

Homilia.lxxiij ex cap.xiiij.

Dicit ei Philippus: Domine, ostẽde nobis patrem, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus, Tanto tempore vobiscum sum, & nó cogno- F
uisti me? Philippe, qui videt me, videt & patrẽ.) Pro
pheta aiebat Iudæis, Aspectus meretricis factus ti- Hiere.3.b
bi, cui nullus pudor est: quod vt mihi videtur, non illi tantùm ciuitati dici meritò potest, sed omnibus aduersus veritatẽ impudentibus. Dicẽte enim Philippo, Ostende nobis patrem: respondit, Tanto tẽpore vobiscum sum, & non cognouisti me? & tamen nonnulli sunt, qui post hæc verba abscindunt à patre filium. Atqui quam maiorem inquiris propinquitatem? Quidã enim ex hoc verbo in Sabellij hæresim decidunt: verùm nos & his & illis omissis, tanq̃ è regione contrarijs dictorum veritatem perscrutemur. Tãto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me? Quid enim, Tu ne pater es, quem inquiro? Minimè, inquit: propterea non dixit, Non cognouisti eum: sed nihil aliud demonstrans, quàm quòd nihil aliud est filius, quàm quod est pater manens in esse filius. Vnde autem ad hoc venit Philippus? Dixit, Si cognouissetis me, & patrem meum vtiq; cognouissetis.) Et ad Iudæos huiusmodi sæpenumero vsus est verbis. Et aliquando

M Petrus

G Petrus & Iudæi,quis eſſet pater interrogarunt,atq; etiam Thomas, & nullus manifeſtè intellexit,ſed adhuc quid diceret, ignorabant. Et ne cibi gratia Philippus,& poſt Iudæos magiſtrum tẽtare interrogando putaretur: huic particulæ, Oſtende nobis patrẽ:addidit,Et ſufficit nobis:nihil aliud quęrim⁹. Nã dixerat Chriſtus, Si cognouiſſetis me, & patrẽ meũ vtiq; cognouiſſetis:& ita p ſe patrẽ oſtẽdebat. Philippus autem in cõtrarium ordinem vertit inquiens,Oſtende nobis patrem,tanquam Chriſtum certò cognoſceret: verùm non dimiſit eum Chriſtus,ſed ad viam dirigit, per ſe patrẽ cognoſci perſuadens.Ipſe autẽ carneis his videre oculis eum volebat,prophetarum forſitan recordatus, quòd deũ viderint:ſed permiſſio fuit illa ô Philippe.inquit er
Sup.1.b. go,Deum nemo vidit vnquam.Et iterum: Omnis
Ibidẽ.6.c. qui audit à deo,& diſcit,venit ad me. Neq; vocem
H eius audiſtis,neq; faciẽ eius vidiſtis. Et in veteri te-
Exo.33.d. ſtamento:Nemo videbit faciẽ meã,& viuet. Quid Chriſtus? vehementius arguit, Tanto tempore vobiſcum ſum,& non cognouiſti me?) & non dixit,vidiſti:ſed,cognouiſti. Nunquid te noſſe volo, inquit?Patrem nunc videre quæro: tu autem mihi dicis,non cognouiſti me? Quãmnã hoc habet cõſequentiam? Magnam quidem.Cùm enim hoc ſit quod eſt pater manens filius, meritò in ſe patrem oſtendit. Inde perſonas diuidens inquit: Philippe,qui videt me,videt & patrem.) ne quis diceret, quòd pater ſit ipſe filius: nam ſi ipſe eſſet pater,nõ ſanè dixiſſet,Qui videt me,videt patrem. Sed cur nõ eum admonuit,quòd impoſſibilia,& ſupra hominẽ,& ſibi ſoli poſſibilia poſtularet?Cùm enĩ Philippus dixiſſet, ſibi ſatis eſſe videre patrem, neque ipſum Philippum vidiſſe Chriſtus oſtendit. Certè enim ſi illum vidiſſet, etiã ipſum videre potuiſſet, ideo inquit: Philippe,qui videt me, videt & patrẽ. Si quis me videt & illum videbit:hoc eſt, neq; ego,
I neq; ille videri poſſumus. Philippus enim viſus cognitionem quærebat,& cùm Chriſtũ ſe vidiſſe arbitraretur,volebat eodem modo & patrem videre: vnde neq; ſe videri oſtendit.Quòd ſi quis dicat viſum hoc in loco cognitionem intelligi, id ego non nego.Philippe,qui me nouit,inquit,nouit & patrẽ. Attamen non propter hoc dixit,ſed vt eandẽ ſubſtantiã demonſtraret. Qui meã ſubſtantiã videt,videt & patris.Et quare hoc? An ne qui creaturã videt,videt & deum? Atqui omnes creaturã norant, & videbant,deum nõ omnes norant. Præterea videamus quid Philippus quærat.Num ſapientiã patris?num benignitatẽ? Minimè,ſed quid eſſet deus, ipſam videlicet ſubſtantiam.Ad hoc ergo reſpondet Chriſtus:Philippe,qui videt me.Qui autẽ creaturam videt,non tamen videt dei ſubſtantiam.Philippe,qui videt me,inquit, & patrem meum videt. Quòd ſi alterius eſſet ſubſtantiæ, minimè hoc dixiſſet. Vt autẽ pinguiori vtamur ſermone: Nemo qui aurum ignorat, in argento auri ſubſtantiam videre poteſt. Non enim alia per aliam apparet natura:ideo bene reprehendit inquiens, Tanto tem- K
pore vobiſcum ſum,tantam accepiſti doctrinã,magna ſigna & propria diuinitatis,& quæ pater ſolus operatur,vidiſti,ſoluta peccata, arcana in medium prolata,mortem fugatam, operationẽ ex terra factam,& nõ cognouiſti me? Vidiſti patrẽ,noli amplius quærere vt videas:in illo enĩ me vidiſti.Si nouiſti me,noli amplius quærere,ſiquidem in me illũ nouiſti. Nõ credis,quia ego in patre?)hoc eſt,in illius ſubſtãtia appareo. Verba quæ ego loquor vobis,à meipſo non loquor.) Vides propinquitatis exceſſum,& vnius ſubſtantiæ exemplum? Pater in me manens ipſe facit opera.) Quomodo à verbis incipiens trãſit ad opera?Dici enĩ poterat, Ipſe loquitur:ſed duo hìc ponit,doctrinam & ſigna,vel quòd etiam verba erant opera.Quomodo ergo facit?Etenĩ alibi inquit,Si nõ facio opera patris mei, Sup.10.g.
nolite mihi credere. Quomodo ergo hoc in loco L
patrem facere atteſtatur? Vt planè oſtendat, inter patrem & filium nullam eſſe differentiam:hoc eſt, non aliter pater,& aliter ego facio.Nam alibi & ſe & patrem operari inquit:Pater meus vſque modò Sup.5.c.
operatus eſt,& ego operor.Illic nullã operum diuiſionem,hìc idem oſtendit.Quòd ſi pinguior verborum ſignificãtia humilitatem arguit, noli admirari. Prius enim cùm dixiſſet,non credis,ita proſecutus eſt,vt ipſum in fidem traheret: corda nãque eorũ ingrediebatur. Creditis, quia ego in patre,& pater in me eſt? Oportuit enim cùm patrem & filium audiſtis, nihil aliud in cognitionis ſubſtantiæ teſtimonium quærere. Quòd ſi vobis hoc non ſatis eſt ad æqualitatem,& eandem ſubſtantiam oſtẽdendam,ſaltem ex operibus intelligite.Et qui videt me,videt & patrem meum.Si de operibus dictum eſt, non ſanè poſterius dixiſſet: ſin minus,propter opera mihi credite. Inde ſe non ea tantũ poſſe,ſed & longè maiora per exceſſum oſtendit.Non enim maiora his poſſe ſe,ſed quod mirabilius eſt, ſe alijs M
dare poſſe maiorũ poteſtatem profitetur. Amẽ amen dico vobis,qui credit in me, opera quæ ipſe facio,& ipſe faciet:& maiora horũ faciet,quia ego vado ad patrem.)hoc eſt,veſtrum iam eſt miracula operari,ego abeo. Inde cùm ſermonẽ perfeciſſet,vt ratio exigebat,inquit: Quodcũque petieritis patrem meum in nomine meo,hoc faciam,vt in me glorificetur pater.) Vides iterum quomodo hoc facit?Ego,inquit faciam: & non dixit, vt glorificẽ patrem:ſed, vt glorificetur in me pater. Atqui alibi dicebat,Deus glorificabit eã in ſeipſo: hìc Sup.13.d.
verò,ipſe glorificabit patrem. Cùm enim filius magna poſſe apparet,in eo pater glorificatur. Sed q̃d ſignat,in nomine meo?Quod apoſtoli dicebant:In Acto.3.e
nomine Ieſu Chriſti ſurge, & ambula. Quæcunque enim ipſi operabantur, eorũ author erat Chriſtus,& man⁹ domini erat cum illis.Ego faciam,inquit.Ecce eius authoritatẽ: quæ per alios fiunt,ipſe facit.Quæ per ſe facit,num ne ipſe non poteſt,ſed à patre operatur? Et quiſnam hæc diceret? & qua

A gratia ſecundum hoc ponit? Vt ſermonem ſuum cõfirmet, oſtẽdatq; ad priora illa noſtri gratia deſcendiſſe.Illa enim particula,Ad patrem vado:hoc eſt,non pereo, ſed in propria permanebo dignitate in cœlis,quæ omnia ad eos cõſolãdo dicebat.Cùm enim credibile eſſet eos nondum reſurrectione intellecta,quadam affici triſtitia, alijs ipſos eiuſmodi virtutes collaturos pollicetur, vndique eos conſolans,& quòd non modò perpetuò mãſurus ſit, ſed etiam maiora oſtẽſurus.Eum igitur ſequamur,tollamus eius crucem: quòd ſi nõ perſecutionis aliud
Coloſſ. 3.a tamen mortis tempus eſt.Mortificate,inquit,membra veſtra,quæ ſunt ſuper terram.Extinguamus cupiditatem,iram,inuidiam:hoc eſt viuum ſacrificiũ, quod non in cinerem cõſumitur,neque in fumum euaneſcit,neque lignis eget, non igne,non gladio, quæ duo ſpiritus ſanctus habet. Gladio enim ſuperflua & aliena cordis abſcindit, aperit obtura-
B tum auditum. Morbi enim & malæ cupiditates ſolent ſalutaribus ſermonibus aditũ obſtruere. Siquidem auiditas pecuniarum non ſinit de eleemoſyna præcepta audire,& ſi præualuerit inuidia, charitatis doctrinã expellit: & alius quilibet morbus animam occupans,ad omnia pigriorem reddit. Tollamus ergo malas cupiditates,ad quod voluntas ſatis eſt,vt omnes extinguantur: neque cõſideremus violentam eſſe pecuniarum cupiditatem, ſed violẽtam deſidiam noſtram. Multi quid ſit argentum, neſcire ſe dicunt:non enim naturalis eſt eius cupiditas. Naturales enim affectus à principio & ortu ipſo nobis infunduntur. Aurum autem & argentum etiam diutius ignotum fuit. Vnde ergo aucta eſt huiuſmodi cupiditas? Ab inani gloria, à ſumma deſidia.Cupiditatum enim alię neceſſarię ſunt, aliæ naturales, aliæ neutrum. Vt exempli gratia: Quæcunque perfecto animali non deficiunt, ipſæ naturales ſunt,& neceſſariæ:vt edendi,bibendi,dor-
C miendi.Corporum amor naturalis eſt, non neceſſarius:multi nanq; eum vincũt, neque tamen pereunt. Pecuniarum autem auiditas, neq; naturalis eſt,neq; neceſſaria,ſed ſuperuacanea,modò voluerimus,neq; à principio eam complectemur. Certè
Mat.19.a. Chriſtus de virginitate diſputans,inquit: Qui po-
Luc.14.g. teſt capere,capiat:de pecunijs autẽ aliter: Niſi quis renũciauerit omnibus rebus ſuis,nõ eſt me dignus. Rem enim facilem admonebat,quòd autem multos exuperat, voluntatis culpa eſt. Quid ergo omnem nobis de ea excuſationẽ auferimus? Nã qui à vehemẽtiore affectu vincitur, nõ multùm puniẽdus eſt: ſed qui ab imbecillo hoſte ſuperatur, minimè poteſt excuſari. Quid reſpondebimus dicenti:
Mat.25.d. Eſurientem me vidiſtis,& nõ dediſtis mihi cibum? Quomodo nos purgabimus? Adducemus pauperem ? ſed non ſumus vidua illa pauperiores, quæ
Mat.12.d duos obolos offerens,omnes ſuperauit. Neq; enim quid offeras, deus aſpicit, ſed dantis voluntatem: hoc enim ſibi curæ eſt. Eius ergo benignitate perſpecta,quæ poſſumus offeramus, vt & in præſenti

vita, & in futura diuinam gratiam conſecuti,pro- D
miſſis bonis perfruamur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,&c.

Homilia.lxxiiij.ex cap.xiiij.

SI diligitis me,mãdata mea ſeruate: & ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternũ: ſpiritum veritatis quem mundus non poteſt accipere,quia non videt eum,nec ſcit eum.)Semper nobis aliquid agendũ eſt, ſemper operibus inuigilandum, neque verbis tantùm. Dicere enim & promittere,omnino facilè eſt: operari autem,non itidem: quorſum hæc? Quoniam nunc multi ſunt, qui ſe deum timere, & diligere profitentur,re autem contrà omnino faciunt.Deus autem per opera diligi quærit, ideo ad diſcipulos dicebat:Si diligitis me,mandata mea ſeruate.Cùm enim dixiſſet: Quodcunque petieritis, ego faciam:ne ſimplicem petitionem valere arbitraretur, addidit: Si diligitis E
me,tunc faciam. Et cùm credibile eſſet, eos etiam audiendo quòd iret ad patrem, perturbari,inquit: quòd nunc perturbemini, nõ eſt amoris indicium, ſed quòd verbis meis fidem adhibeatis. Dedi vobis Supr.13.d
mandatum,vt diligeretis inuicem,& ita alter alteri faceretis,ſicut ego feci vobis.Hæc eſt dilectio, credere & parẽre dilecto. Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis.) Iterum ad audientium imbecillitatem deſcendit.Cùm enim par eſſet nondum ipſum intelligentes, vehementer illam inquirere ſubſtantiam, verbi ſecundum carnẽ aduentum, & nullam abeuntis capere conſolationem,inquit:Rogabo patrem,& alium paracletum dabit vobis:hoc eſt, qualis ego ſum. Pudeat Sabellianos,& qui de ſpiritu non rectè ſentiunt: etenim hoc mirũ eſt,quòd diuerſas è regione hæreſes vno ictu deijcit. Dicendo enim,Alium, perſonæ differentiam:dicendo,Paracletum, ſubſtantiæ cognatio
nem demonſtrat. Sed cur,inquit, rogabo patrem? F
Quoniam ſi dixiſſet mittam, non ita fidem adhibuiſſent:nunc autem id ei curæ eſt,vt credãt:poſtmodum ipſe ſe eum mittere ait, Accipite ſpiritum Infrà.20.f
ſanctum: hìc patrem rogare, vt credibilem ſuam faciat orationem. Nam & Ioannes de eo inquit, quòd de plenitudine eius nos omnes accepimus. Supr.1.b.
Quod autem habet, quomodo ab alio accipit? & iterũ, Ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto,& igni. Matt.3.c.
Quid autem amplius haberet quàm apoſtoli,ſi ad mittendum ſpiritum eſſet patrem rogaturus,quod illos nonnunquam etiam ſine precibus feciſſe apparet? Quomodo autem ſi precum gratia à patre mittitur, ipſe à ſeipſo infunditur? Quomodo ab alio mittitur,qui vbique adeſt, & diuidens propria vnicuiq; ſicut vult,& ſua ipſi⁹ authoritate dicit: Se Acto.13.a.
gregate mihi Saulum & Barnabam?Atqui deo miniſtrabant miniſtri, tamen imperioſè in proprium eos opus vocauit,non quòd ad aliud opus aduocaret,ſed vt ſuam oſtenderet poteſtatem. Quid ergo ſibi vult,rogabo patrem? aduentus tẽpus ſignificat.

G Quando enim eos per ſacrificium mundauit, tunc inſpiratus eſt ſpiritꝰ ſanctus. Et quid tandẽ cũ ipſis non venit? quia nondum oblatum erat ſacrificium: cùm autem iam peccatum deletum eſſet, & ipſi ad pericula mitterentur, & certaminibus ſe accingerent, hortatorẽ mitti oportuit. Sed cur non ſtatim poſt reſurrectionem ſpiritus venit? Vt expectationis deſiderio maiori gratia eum acciperent. Quouſq; enim cum ipſis Chriſtus verſatus eſt, non afflictabantur, eo abeunte, tanquam deſerti formidantes, maiorem in modum eum accipere auebãt.

Vt vobiſcũ maneat.) hoc ſignat, quòd neq; poſt mortem abijt. Et ne audiendo paracletum, aliã opinarentur incarnationem, & oculis eũ cernere expectarent, inquit: Quem mundus non poteſt capere, qnia non videt eum.) Non enim ita vobiſcum erit, vt ego, ſed iñ veſtris animis habitabit: inquit
H enim, Et in vobis erit.) Spiritum autem veritatis appellat, per hoc veteris teſtamenti figuras ſignificans. Vt vobiſcũ ſit, quod & ipſe inquit, Quia ego vobiſcum ſum. Præterea & aliud quiddam ſignat, non paſſurũ quæ ipſe, neque diſceſſurum. Quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum. Quid enim, dic mihi, eſt ne aliãs viſibilis? Minimè: ſed hic cognitionẽ dicit, addidit ergo, Neq; cognoſcit eum. Solet enim certã cognitionem viſionem appellare. Cùm enim ſenſuum certiſſimus ſit viſus, per hunc ſemper veram adducit cognitionẽ. Mũdum autem hoc in loco malos appellat: & vt hoc diſcipulos conſoletur, dando eis donũ præcipuum. Vide quantopere verbis ipſum extollat. Dixit aliũ eſſe quàm ipſe, dixit non dimiſſurum eos, dixit ad eos tantùm venire. Quemadmodũ ergo ego in vobis ſum, inquit, & ipſe erit: nó tamẽ mœrorẽ ipſorum abſtulit. Ipſum enim adhuc ac eius conſuetudinem quærebant: quod reſpiciens, inquit: Neq; ego relinquam vos orphanos, veniã ad vos, nolite
I timere, inquit.) Non propterea dixi alium paracletum me miſſurum, & apud vos manſurum, tãquã in finem ad vos non rediturus, & vos non viſurus. Nam ipſe veniam ad vos. Nó relinquã vos orphanos. Cùm ſuperius filiolos appellaſſet, ideo orphanos non relicturum ſe pollicetur. A principio dixe
Hic ſup. a. rat venturos quó iret, & in domo patris mãſiones multas eſſe: hic autem cùm illud diu pòſt eſſet futurum, dat ſpiritũ: ſed cùm quid diceret, non intelligerent, neq; ideo multùm cõſolarentur, non relicturum ſe eos orphanos dicit: quod illi magis quærebant. Sed cùm id verbum, Venio, præſentiam ſignificaret, ne iterum eam requirerent, vide quomodo non quidem manifeſtè, ſed tamen ſignificauit. Cùm enim dixerit, adhuc modicum, & mũdus me iam non videt: ſubſequitur, Vos autẽ videbitis me: quaſi dicat, veniam quidem ad vos, non tamen vt prius. Quotidie ego vobiſcum ſemper ero, & ne dicerent, quomodo ergo Iudæis dixiſti, Iam nó videbitis me? hanc ſoluit obiectionẽ, quòd cum ipſis tantùm futurus ſit. Nã & ſpiritus talis eſt, Quia ego viuo, & vos viuetis.) Crux vos à me vſq; ad finem non diuidet, ſed ad breue me abſcondet. Vitã autem mihi dictam videtur, non præſentẽ ſolam, ſed & futuram. In illa die cognoſcetis, quia ego ſum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis.) In patre enim ſubſtantia, in ipſis concordia, & auxilio eſt. Et quámnam hoc rationẽ habet, dic quæſo? Magna ſanè, & incomparabilis differentia Chriſti & diſcipulorum. Quòd ſi ita verba iacent, noli admirari: ſolet enim nonnunq; ijſdem verbis & in deo, & hominibus, non eodem modo vti. Nam & dij dicemini, inquit, & filij dei. Quod verbum non Pſal. 81. b.
eandem in nobis, quam in deo vim habet. Et imago filius & gloria dicitur, atq; etiam nos, ſed longè aliter, & iterum: Vos Chriſti, & Chriſtus dei: non 1. Cor. 3. c.
ſimiliter autem dei Chriſtus, & nos dei. Quid autẽ hoc ſignat? Cùm reſurgam, inquit, tum me nõ alienum à patre, ſed eiuſdem poteſtatis eſſe cognoſcetis, & me ſemper vobiſcum eſſe, rebus ipſis meum L
in vos auxilium clamantibus, inimicis repreſſis, vobis audẽter loquentibus, moleſtijs propulſatis, prædicatione indies florente, omnibus piæ doctrinæ & veræ religioni parentibus. Sicut miſit me pater, & Iuſ. 20. c.
ego miſi vos. Vides quòd hoc in loco idẽ verbum non eandem vim habet? nã ſi hoc ita acciperemus, nihil inter apoſtolos & Criſtũ intereſſet. Sed quid, inquit, tũc cognoſcetis? quia reſurrexiſſe, & ſecum verſari viderũt, tunc certò crediderũt. Nagna enim erat ſpiritus vis, omnia eos erudiens. Qui habet mandata mea & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me.) Nó enim habere ſatis eſt, niſi diligenter ſeruentur. Sed quare idem ſæpe repetit? Nam ſuperius: Si di- Hic. ſup. b.
ligitis, inquit, me, mãdata mea ſeruate: & nũc, Qui habet mandata mea, & ſeruat ea: &, Si quis ſermonem meum audiet, & ſeruabit eum, ille eſt qui diligit me: qui non audit ſermones meos, non diligit me. Puto ex hoc eorum mœrorem ſignificari: nã cùm multa de morte diſputaſſet inquiẽs, Qui odit Sup. 12. d.
M
animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternã cuſtodit eam. &, Niſi quis acceperit crucem ſuam, & Matt. 10 g
ſequitur me, non eſt me dignus: & alia plura dicturus eſſet: exprobrãs eis inquit, Putatis ex amore triſtes eſſe? contrà res ſe habet. Quòd autem hoc ſemper intendat, id in ſequentibus repetit. Si diligeretis me, inquit, gauderetis vtiq;, quia ad patrem vado, Nunc autem metu perturbamini. Quòd enim ita mortis formidine afficiamini, non eſt mandatũ meum: oporteret enim vos crucifigi, ſi verè me diligeretis: ego enim vos admoneo ne timeatis qui corpus interficiunt. Tales pater diligit, talibus meipſum manifeſtabo. Tum Iudas: Quid factum eſt, inquit, quia manifeſtaturus es nobis teipſum?) Ecce quanta formidine tenebantur: cõmotus enim & perturbatus erat eorum animus, & vt mortuos in ſomnijs, ita eũ viſuros ſe arbitrabantur. Ad quã ſuſpicionẽ tollendã, audi quid reſpõdeat: Si quis diligit me, ſermonem meũ ſeruabit: & pater meus diligeet eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum

A apud eum faciemus.) tantùm non dicens: Sicut pater manifeſtat ſeipſum, ita & ego: neque hoc tantùm, ſed dicendo, Mãſionem apud eum faciemus: aufert ſuſpicionem, non in ſomnijs ſe manifeſtaturum. Tu autem comtemplare perturbatum diſcipulum, neq; apertè ſententiam ſuam dicere audentem. Nó enĩ dixit, væ nobis quòd morieris, & mortuus nobis appariturus es: ſed, quid factũ eſt, quòd manifeſtaturus es nobis teipſum, & non mundo? Dicit ergo ſe eos charos habere, quia mãdatũ ipſius ſeruãt: vt enim viſum poſtmodum phantaſma nõ exiſtimarẽt, ideo hæc prædicit: & ne ita, vt dixi, ſibi appariturum putarent, affert etiam cauſam, quòd ob mandatorum obſeruationem ſpiritus ad eos vẽturus ſit. Quòd ſi tam diuturna cõſuetudine ipſius ſubſtãtiam ferre, imò ne intelligere quidẽ poſſunt: quid nam futurum eſſet, ſi à principio ita eis apparuiſſet? Ideo cum his comedit, ne phantaſma putaMatt. 14. c retur. Nam ſi ſuper aquis ambulantem videntes id
B opinati ſunt, cùm eum non multùm diſtantem viderãt: quî credi poterat, ſi repentè reſurgentem vidiſſent, quem captum viderant, & ligatũ? Ideo frequenter eis ſe appariturum, & quare, & quomodo prædicit, ne phantaſma exiſtimaretur. Qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat: & ſermonẽ quẽ audiſtis non eſt meus, ſed qui miſit me patris.) Itaq; nó me ſolùm non diligit, ſed ne patrem quidem, qui hæc verba nó audit. Nam ſi amoris indicium eſt, mea audire mandata quæ patris ſunt: qui audit, nó filium ſolum, ſed & patrẽ diligit. Et quomodo ſermo hic tuus eſt, & nó tuus? hoc eſt, quòd nihil à patre loquor, neque aliquid quàm quod illi placitum eſt. Hæc locutus ſum vobis apud vos manẽs.) Cùm hæc obſcuriora eſſent, & partim nõ intelligerent, partim & plura dubitarẽt, ne iterum perturbarentur, & quæ mãdata diceret ſciſcitarentur, hanc amouit ſolicitudinem inquiens: Paracletus autem quem mittet pater in nomine meo, il
C le vos docebit.) Fortaſſe quæ dixi, non intelligitis, ſed ille manifeſtus magiſter erit. Illa autem particula, Apud vos manebit, ſignat quòd ipſe abeat: quare ne triſtentur, ait, quouſq; ipſe apud eos maneat, & ſpiritus non veniat, nihil magnum, nihil altum poterunt intelligere. Quod dicit, vt ad ipſius abitum magno animo ferendum eos diſponat, tanquam magnorum bonorum cauſam futurum. Frequẽter autem paracleti meminit, propter eam quam afficiebantur triſtitiam: & cùm his verbis perturbarentur intelligẽtes moleſtias, bella, magiſtri diſceſſum: vide quomodo iterum eos cõſolatur inquiẽs,

Pacem relinquo vobis.) Tantùm non dicens, Quid mundi perturbationibus mouemini, cùm pacem mecum habeatis? Neque enim huiuſmodi eſt pax mundi, quæ in malo ſit ſæpenumero, & nihil ipſam habentibus confert. Ego do pacem, vt inuicem eã habeatis, & vos fortiores efficiat. Sed cùm iterum dixiſſet, Relinquo: quod verbum diſcedentis eſt, & par eſſet eos perturbari, ideo rurſus dixit:

Non turbetur cor veſtrum, neq; formidet.) Ecce quòd partim amore, partim metu mouebantur. D

Audiſtis quia ego dixi vobis, vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad patrem: quia pater maior me eſt.) Et quod nam gaudium hoc eis allaturum erat? quam conſolationem? Quid hoc ſignat? Nondum reſurrectionem intelligebant, neque debitam de eo habebant ſententiam. Et quomodo poterant, cùm nondum reſurrexiſſe vidiſſent? Patrem autem magnum eſſe exiſtimabant. Dicit ergo: Si mihi timetis, quòd me defendere nequeam: neq; cõfiditis, quòd poſt mortem iterum vos videam: tamen audiendo, quòd ad patrem vado, lætandum vobis eſt, quòd ad maiorẽ vado, & qui omnia poteſt moleſta diſſoluere.

Vos audiſtis, quia ego dixi vobis.) Quare hoc poſuit? quaſi dicat, Vt intelligatis quantùm verbis meis tribuam, cùm prædicere non ſim veritus.

Hæc ergo & quæ futura ſunt, dixi vobis, priuſ- E
quam fiant, vt cùm facta fuerint, credatis quia ego ſum.) quaſi dicat, Non ſciretis, niſi ego dicerem: neque dicerem, niſi mihi confiderem. Vides ſermonẽ imbecillitati accommodatum? Etenim cùm dicereret: An putas, quia non poſſum rogare patrem, & Mat. 26. e.
exibebit mihi modò pluſquàm duodecim legiones angelorum? ad auditorum opinionem locutus eſt. Neq; enim illud diceret quiſpiã, vel ſtultiſſimus crederet, quòd ſibi ipſe auxilio eſſe nó potuerit, ſed angelorum eguerit. Veruntamen cùm tanquam hominem arbitrarentur, ideo dixit duodecim legiones angelorum. Atqui ſimpliciter Iudæos interro- Infrà. 18. a
gans, reiecit retrorſum. Quòd ſi quis maiorem filio patrem, inquantum principium, diceret, neque hoc contradiceremus: non tamen hoc alterius facit filium eſſe ſubſtantiæ. Quod autem dicit, hoc eſt: quoad hìc ſum, par eſt vt vos periclitari arbitremini: ſi autem illuc abiero, confidite, quia ſecuri ſumus: illum enim nemo vincere poteſt: quæ omnia ad diſcipulorum imbecillitatẽ dicta ſunt: ipſe enim F
confido, neq; curo mortem, ideo inquit: Hæc dixi vobis priuſquàm fierent. Cùm enim nondum hunc ſermonem capere poſſitis à patre, quem magnum appellatis, vos conſolor: inde etiam triſtia admiſcet. Iam nó multa loquor vobiſcum.) Quare?

Venit enim princeps mundi huius, & in me nó habet quicquam.) Principem mundi diabolum, & malos homines appellat. Non enim cœlo & terræ imperat, cùm omnia ſtrauiſſet: imperat autem his, qui ſe ei in ſeruitutem tradunt, ideo & principẽ tenebrarum ſeculi, & tenebras opera appellat. Quid ergo, diabolus te perdit? Minimè, nihil enim in me habet. Cur ergo te Iudæi interficiunt? Quoniã volo, & vt cognoſcat mundus quia diligo patrẽ. Non enim quòd ſim reus mortis, atq; ei obnoxiꝰ, ſed obmeã in patrẽ dilectionẽ hoc patior: hoc ait, vt iterũ eorum animos excitet, & intelligant non inuitum, ſed vltrò mortẽ ſubire, & diabolũ cõtemnere: neq; cõtentus fuit dicere, Modicũ vobiſcũ, ſed idipſum

G quod molestum erat,frequẽter repetit,nec iniuria: quousq; enim tristitiã eorũ molliat,& facilioré tolleratu reddat,lætiora annectit:idcirco ait,Vado & venio:&,vbi ego sum,& vos sitis:&,nõ potestis me sequi modò,sequimini autem postea:&,ad patrem vado,& pater maior me est:&, priusquàm fierent dixi vobis.Et nõ necessariò hoc patior,sed propter patris dilectionẽ,vt cognoscant,quòd nihil mali feci,nisi quòd valde eum diligo , & qui diligitur , ita vult:ideo læta hæc tristioribus frequẽter admiscet, eorum mentem aperiẽs. Nã quòd dixit, Apud vos manebit:ostenditq; vtilem suum fore discessum,eis consolandi gratia dixit:propterea multa de spiritu locutus est,Et in vobis erit , & mundus non potest accipere,& ille docebit omnia, & spiritũ veritatis, & spiritum sanctum,& paracletũ,& suggeret vobis omnia,ne ægreferrẽt, ac si parum possent proficere.Dicit autem,Suggeret: ostendens se eos spiritales effecturũ,vt vsuueniſſe nõ ignoramus. Qui H enim prius tremebant & formidabãt, post spiritus acceptionẽ in media pericula prosilierunt, per ferrum,ignem,bestias,pelagus,& ad omnem calamitatem se intrepidi exposuerũt:& illiterati & idiotę audenter disputabant, vt auditores in admirationẽ adducerent,& stuporẽ:ex luteis ferreos, & in cœlum erigens , nulli humano affectui subiectos reddidit spiritus. Talis illa gratia, quæ mœrorẽ soluit, malas cupiditates cõsumit , formidinem pellit,nec sinit amplius hominem esse quem afflat. Sed tanq̃ in idpsum cœlum translatus,omnia quæ illic sunt, contemplatur . Quamobrem nemo aliquid suum proprium dicebat.In orationib⁹,lætitia, simplicitate perseuerabãt:hoc maximè opus est spiritus sancti.Fructus enim spiritus,lætitia,pax, fides,mãsuetudo.Sed tristantur nonnunquam spirituales homines.Verùm tristitia illa lætitia suauissima est : nam & Caĩn tristatus,sed mundi tristitia: & Paulus,sed I dei: Quicquid enim spiritale est,lucrum habet maximum:vt mundana omnia maximum dispendiũ. Imploremus ergo insuperabile spiritus auxiliũ, seruemus mãdata,neq; erimus angelis inferiores: neq; enim illi, quoniam corpus nõ habent tales sunt:ita enim nullus eorũ malus fuisset, sed volũtas omniũ causa est. Propterea ex his qui corpore carent,etiã brutis peiores inuenti sunt,& ex corporeis illis etiã peiores: & omnes iusti qui terrã habitant,qui corpori sociantur,rectè faciunt,quæ faciunt:tanquam enim hospites & peregrini terram habitant, cœlũ vt ciues.Noli ergo quòd carnem habeas, de victoria,& labore pro virtute subeunda desperare. Noli rerum opificem accusare, ac si enim carnem ferre impossibile,sanctorum cœtus ostẽdisset:neq; enim carnis natura Paulo fuit impedimento,quin qualis fuit euaderet:nõ Petro,vt cœli claues acciperet. Et Heb.11.a. Enoch in carne trãslatus,nusquam apparuit,ita & 4.Regũ. Helias cum carne raptus est:& Abraham,Isaac,& 2.b. Iacob in carne claruerunt. Ioseph in carne impudi Gene.39.b cam mulierem superauit.Et quid carnẽ dico:quam si etiam cæteris deuincias,nihil ei nocueris. Nam si K ligatus sum,inquit Paulus , at sermo dei nõ ligatur. 2.Timot. Et quid vincula , quid catenas memini ? Addas & 2.b. carcerem,& cõpedes, nihil horum vllũ affert virtuti impedimentum.Ita docet Paulus. Vinculũ animæ non ferrum,sed timor & cupiditas pecuniarũ, & animæ passiones:hæc sunt vincula, licèt corpus solutum sit.Sed à corpore hęc veniunt,inquies.Nugæ hęc,& mendacium : nam si ita esset,omnes ijsdem subderemur affectib⁹: Vt enim lassitudinem, somnum,famem, sitim euitare non possumus,quoniam naturalia sunt: ita & illa neminem immunẽ, & sibi non obnoxium relinquerent.Quòd si multi his nõ subijciuntur , cõstat pigritiæ nostræ quicquid perperàm faciamus adscribendũ.Omnia igitur vitia abscindamus , neq; corpus accusemus,sed subijciamus animæ gubernaculis , vt facilè sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi , cum quo patri , simul & spiritui sancto gloria,in secula seculorum , Amen. L

Homilia.lxxv ex cap.xv.

SVrgite,eamus hinc.Ego sum vitis vera,& vos palmites, & pater meus agricola est.) Timidam & effœminatã animã ignorantia effecit,quemadmodũ magnã & sublimem cœlestis doctrinæ eruditio : qua quæ non fruitur, meticulosa est, non natura,sed voluntate . Cùm enim video quempiam iam fortem & impauidum, inde timidum effici,illam ego naturalem passionem nõ appello.Naturalia enim immutabilia sunt. Rursus cùm video timidos repẽtè fortitudinem sumere, illud quoque voluntati tribuo:nam & discipuli timidissimi erant priusquàm opportuna dicerent, & digni gratia spiritus haberẽtur , postmodũ verò leonibus fortiores apparuerunt: & Petrus qui mulierculæ minas nõ pertulerat,in caput appẽsus , & verberatus,& multa perpessus,non tacebat,sed omnia tanquàm somnium perferebat: at nõ ante crucem M adeò confidebat,ideo Christus dicebat: Surgamus, abeamus hinc.Qua gratia,dic quæso?an ignorabat quando esse tradendus?an ne Iudas eó venire formidabat , néve priusquàm eos doceret, caperetur? Longè hæc à diuina absunt maiestate. Si non timebat,cur hinc eos abducit , & post finitum sermonẽ in hortum Iudæ cognitũ ducit ? Quòd si aduenisset Iudas,nónne poterat visum auferre,vt præsentibus fecit?Cur ergo discedit? Parumper indulsit discipulis.Par enim erat vt tremerẽt & formidarent, vtpote qui loco certo & manifesto noctu essent, neq; Iesu verbis vacarẽt , sed oculos circunferrent, & semper se comprehendi viderentur, & maximè cùm magistri sermo timorem incuteret.Inquit enĩ non multa iam cum ipsis locuturũ, & venire mundi huius principẽ. Cùm ergo his & huiusmodi verbis perturbarentur,ac si mox capiẽdi essent, in aliũ eos locum ducit,vt se tutos arbitrati, fidẽtius audirent.Erant enim maxima audituri:ideo inquit:Surgite,eamus hinc:quibus abductis,Ego sum vitis,inquit,vos

A quit,vos palmites . Quid vult hæc parabola significare?Quòd qui non vacat doctrinę,viuere nõ potest, & quòd futura signa Christi virtute ꝓueniũt. Pater meus agricola est:quid?Auxilio indiget fili⁹? Absit. Neq; sic intelligitur . Vide quàm diligenter hanc parabolã exequitur:non enim radici,sed palmitibus agricolæ curam conferre dicit. Radicis autem non alia causa hìc meminit , quàm vt discerẽt sine ipsius potentia nihil fieri posse:& quòd ita ipsi fide vniendi sunt,vt palmes viti. Omnem palmitem in me non ferentem fructum , tollet eum pater.)Hìc signat vitã,ostendens sine operibus neminem in ipso esse posse. Et omnem qui fert fructum,purgabit:) id est,incitabit ad virtutis curam. Atqui radix circunfossione , & cultu primùm indiget:sed nihil de ea nunc dicit, sed de palmitibus, sibijpsi se sufficere ostendens. Discipuli autem multa præceptoris cura indigent, etiam si studiosi sint: ideo inquit , Omnem qui fructum feret, purgabit B eum:qui fructũ nõ facit,non potest esse in vite:qui fructum fert,eum reddet fœcundiorem . Hoc vrgentis mœroris gratia eos allocutus est . Dicet aliquis,purgare palmitem,incidere est, vt fœcundiorem faciat : vnde ostendit tentationibus effici fortiores:inde ne de quibus dicat interrogent, & iterũ solicitarentur,inquit: Iam vos mundi estis propter sermonẽ quẽ locutus sum vobis.) Vides qualem se palmitum curatorem profiteatur ? Ego vos purgaui,inquit.Atqui superius hoc patris officium ostendit: sed nulla est inter patrem & filium differentia,iam vestra opus est diligentia.Inde ne se eorum ministerij indigentia , sed vtilitate hoc facere demonstraret,addit: Sicut palmes non potest facere fructum à semetipso,nisi manserit in vite : sic vos nisi in me mãseritis.) Vt enim metu laxato eorum animo,nõ discederent,eos cohibet,& sibi cõglutinat, & bonã spem habere iubet,radix enĩ manet.Incidi autem & auferri,palmitũ est.Ita vtrinq; C aggressus,& à bonis & molestis rebus priores à nobis partes exigit. Qui manet in me , & ego in eo.) Ecce filiũ non minoris esse quàm patrem potestatis,ad discipulos excitandos.Pater purgat,fili⁹ in eo manet . Manere enim in radice, facit vt palmites fructũ faciant. Quòd si non purgatus in vite palmes manserit,fert quidem fructum, sed non debitũ:qui verò non manet in vite,nihil parit. Verùm purgare,filij esse ostenditur:manere in radice, patris,qui ipsam radicem generat . Vides quomodo omnia communia sunt,& purgare , & à radice virtutem habere? Magnũ quidem detrimentũ etiã nihil posse facere , verùm alterius pœna procedit.

Mittetur,inquit,foras:)neq; amplius ab agricola curabitur: Et arescet:)hoc est,si quid habuit à radice,si quam gratiam,amittet, & omni inde auxilio & vita spoliabitur, & tandem in ignem mittetur:sed non talis,qui manet in vite. Inde ostendit quid sit in ea manere, inquiens: Si verba mea in vobis mãserint.) Vides quidem, superius meritò dicebam ipsa opera Christum exigere: cùm enim di D xisset,si quid petieritis,faciã:addidit,Si diligitis me, Sup.14.b mandata mea seruate. Si mãseritis in me, & verba mea in vobis mãserint, quodcunq; volueritis,petetis,& fiet vobis.)Hæc autẽ dicebat,ostendens reprobos cõcrematũ iri, ipsos autẽ fructum laturos. Timorem ergo ab eis in illos transfert,& inuictos ipsos fore signat:quare inquit, In hoc clarificatus est pater meus, vt plurimũ fructum afferatis,& efficiamini mei discipuli.)Hinc sermoni suo authoritatẽ facit : nam si ad patris gloriã fructus faciendus est,non eam cõtemnet, & efficiemini mei discipuli.Vides quomodo qui fructũ affert, ille discipulus est?Sed quid signat,In hoc clarificatus est pater?hoc est, lætatur cùm in me manetis , & fructũ fertis. Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos.) Hìc iam magis secundũ hominẽ loquitur: tanquã enim ad homines dictũ vim propriã habet . Nam qui mori voluit,qui seruos , inimicos,hostes, tanto honore dignatus est,& in cœlum adduxit:quomodo dilectionis mẽsurã ostendit? Si ergo vos diligo, cõfidite:si patris gloria est fructũ facere,nihil mali suspicamini.Inde ne negligentes faceret,vide quomodo eos rursus excitat: Manete in dilectione mea :) hoc in vestra est potestate.Quomodo autẽ hoc erit? Si præcepta mea seruaueritis , sicut & ego præcepta patris mei seruaui.) Rursum humano more loquitur. Neq; enim legislatorẽ legi subditum esse oportet. Et quod semper dico,hoc in loco propter auditorum suspicionem locutus est, & in tuto eos esse,& inimicos eorum perditũ iri asserit:pręterea quòd quæcunq; habent, à filio habent: quòdq; si purã vitam exhibuerint,nemo eos poterit superare. Cõsidera autẽ quanta eos authoritate alloquatur.Nõ enim dixit,manete in dilectione patris:sed,mea.Inde ne dicerẽt, Quãdo nos omnibus inimicos reddidisti,tunc nos dimittis,tunc discedis: F hoc negat,sed ita eis,modò velint,conglutinari dicit,vt palmes viti: rursusq; ne fiducia hac pigriores redderentur, nõ duraturũ bonum dixit si id negligerent.Et ne si ad seipsum omnia referret, próptio res ad casum redderet, inquit: In hoc clarificatus est pater.)Semper enim & suam,& patris in eo dilectionem ostendit. Non ergo Iudæorũ res gloria patris erat,sed quæ ipsi erant acceptuti, inde ne dicerent,Patrias traditiones relinquimus,& nũc omnium nudi deserimur.In me,inquit, respicite,diligit me pater , & tamen hæc mihi subeunda proponuntur . Nõ igitur ego vos,quia non diligam,in præsentia relinquo:nam si ego morior , nec tamen propterea nõ amari à patre coniecturã facio, neq; vos perturbari oportet. Si in dilectione mea manebitis,nihil vobis horũ nocere poterit. Magnũ nãq; & insuperabile quiddã dilectio est , quæ non nudis verbis,sed re ostendenda est . Ipse inimicos reconciliauit,nos in amore perstem⁹:ipse incepit, nos saltem prosequamur: ipse nõ sui cõmodi gratia(nullius enĩ eget) nos saltẽ ad nostrã vtilitatẽ diligam⁹:

G ipſe inimicos,nos ſaltem amicos amore proſequamur:vt è contrario facimus. Quotidie enī blaſphematur propter nos deus,propter rapinas,ꝓpter cupiditates:& fortaſſe quiſpiam veſtrum dicet, Quotidie de cupiditate diſputas: vtinā & ſingulis noctibus liceret,vtinā in foro ꝓſequi,& ad mēſam: vtinam mulieres,amici,filij,ſerui,agricolæ, vicini, & ipſum pauimentū,& parietes,ſemper hac voce clamare poſſent, vt vel ſaltē hoc pacto acquieſceremus. Vniuerſum enim orbē hic morbus,& omniū animos cōprehēdit,Magna pecuniarū vis. A Chriſto redempti ſumus,& auro ſeruimus: alterius aſſerimus dominatū,cuius præcepto dicto citius paremus,& eius gratia,genus,amicitiā,leges,omnia deniq; ignoramus.Nemo cœlum cōtemplatur,nemo de futuro cogitat, ſed veniet tēpus,cùm hi ſermones nihil proficient.In inferno,inquit,quis confitebitur tibi? Deſiderabile aurū, & delicias præbet,& honorabiles facit,non tamē eodem modo cœlum.

Pſal.6.b.

H Diuitem enim multi & vitant, & odio habent:qui autē virtutē cōplectitur,eum & honorant, & reuerentur.Sed ridiculus eſt pauper,etiā ſi virtute prēditus ſit:nō apud homines,ſed carentes ratiōe.Neque enim ſi aſini in nos irrudāt,& inclangant graculi,ſapientes autē laudent,horū dimiſſo conſenſu, ſtultorū clamores nos moueant:Sunt enim graculis haud abſimiles, & aſinis peiores, qui præſentia admirantur.Nā ſi terrenus rex te laudet, nihil multitudinis ſermonib⁹ moueberis,etſi omnes irrideāt. Cùm autē omniū dominus te laudat, de cantharidum & culicū laudibus cogitas?Quouſque in cœno verſabimur?Quouſque ſtultos,& gulæ deditos, ſpectatores habebimus? Qui luſores,ebrios,ventri viuētes probare poſſunt, virtutē autē & vitiū ne in ſomnis quidē imaginantur. Si quis te accuſet quòd ducendarū aquarū ignarus ſis,nihil moleſtè ferres,

I ſed rideres, qui tibi ignoratā artē proponeret:at ſi vis virtuti operā dare, eius ignaros tibi laudatores proponis?ideo nunq; eā aſſequimur.Non enim peritis,ſed ignaris res noſtras cōmittimus: illi autē nō ſecūdū artis rationē,ſed ſecūdū ignorātiā ſuā probant.Quare vos hortor,contēnamus multitudinē, imò nec laudes deſideremus,neq; pecunias,neq; opes:neq; malū paupertatē exiſtimem⁹,quippe quæ & cōtinētiæ,& fortitudinis,& oīs ſapientię magiſtra eſt. Nam & Lazarus in paupertate coronatus eſt,& Iacob ſolo pane cōtentus erat,& Ioſeph vltimā paſſus eſt egeſtatē,non tamen ſeruus, ſed dominus fuit,& ꝓpterea eū magis admiramur:& nō tantis eū laudibus proſequimur, quòd frumentum diſtribuit,vt cùm carcerē habitauit: non cùm corona,quàm cùm catena circundabatur: nō cùm in ſolio ſedebat,quàm cùm inſidijs periclitabatur.His omnibus,& horum certaminum præmijs conſideratis,nolimus diuitias,honores, delicias,poteſtates, ſed paupertatem, catenas, vincula propter virtutē ſuſcepta admirari.Finis nanq; illorum tumultu plenus eſt,& perturbationis, & hac vita finiuntur:horum autem fructus cœlum eſt, & cœlorum bona, K quæ nulla auris audiuit:quæ vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum,Amen.

Luc.16.c. Gen.28.d. Ibid.37. 39.& ſeq.

Homilia.lxxvj.ex cap.xv.

HAec locutus ſum vobis, vt gaudium meū in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicē,ſicut dilexi vos.)Omnia bona tunc mercedem habent,cùm debitum finem conſequuntur. Quòd ſi interim quis deciderit, naufragium incurrit: quemadmodū nauis innumeros vehens,niſi ad portum appellat, ſed in medio pelago ſubmergatur,non modò nihil ei longa proficit nauigatio,ſed tantò maiorem facit iacturam, quantò maiores labores ſubijt:ita quę ī medio certamine corruūt animæ,grauiori caſu concutiuntur. Ideo Paulus gloriam,& honorem,& pacē eos ſequi ait, qui per bonorum tolerantiam currunt: quod nunc Chriſtus apoſtolos admonet. Cùm enim ipſo accepto gauiſi,inde propter paſſionem & verborum moleſtiā triſtitiam concepturi eſſent,poſt debitam doctrinā & conſolationem:Hæc inquit, locutus ſum vobis, vt gaudium meum in vobis ſit, & gaudium veſtrū impleatur:hoc eſt,ne diſcedatis à me, néve à curſu deſiſtatis.Gauiſi eſtis in me, & quidem vehementer:ſed incidit triſtitia,hanc eximam,vt ad finē vſque lætitia perduret:oſtendens in præſentibus non mœrorem,ſed lætitiam capiendam. Vos ego perturbatos vidi,non contempſi:non dixi,cur nō perſeueratis in fortitudine? ſed vos conſolatus ſum,& hanc dilectionē meam volo perpetuò ſeruetis.Audiſtis de regno,gauiſi eſtis, vt impleatur lætitia veſtra,hęc locutus ſum vobis:hoc eſt,præceptū meū, vt diligatis inuicem,ſicut dilexi vos.Intuere dei dilectionem, tanquam catena quadam noſtræ dilectioni connexā:idcirco nunc duo,nunc vnū mandatū dicit: nemo enim primum ſine altero aſſequi poteſt. Nunc inquit, in hoc & leges,& prophetæ pendent:nunc,quæ vultis vobis homines faciāt,eadem & vos eis facite.Hęc eſt enim lex,& prophetę,dilectio,vt hoc in loco teſtatur.Nam ſi perſeuerantia à dilectione, dilectio à mandatorum obſeruatione prouenit:mandatum autem eſt, vt diligamus inuicem, perſeuerātia à mutua oritur dilectione.Neq; ſimpliciter dilectionem dicit, ſed & modum docet diligendi. Sicut ego dilexi vos, inquit. Iterum oſtendit non odio aliquo diſcedere, ſed dilectione. Quare magis admirari me debetis, pro vobis animam meā pono: vt ſuperius inquit,optimum paſtorem deſcribens: hoc autem in loco eos admonet,& dilectionis ſuæ magnitudinem,& qualis ipſe ſit oſtendit.Sed qua gratia ſemper dilectionem extollit? quoniam hoc eſt diſcipulorum argumentum,hoc virtutem corroborat.Propterea Paulus tātopere dilectionē laudauit,vtpote verus Chriſti diſcipul⁹,qui eius vim ſit expert⁹. Vos amici mei eſtis,

Rom.2.b. L

M

Mat.22.d Ibidē.7.b

Sup.10.c.

A mei eſtis,ſi feceritis quæ præcipio vobis. Iam nō dicam vos ſeruos, quia ſeru⁹ neſcit quid faciat dominus eius:vos autē dixi amicos,quia omnia quæ audiui à patre meo,nota feci vobis.) Cur ergo inquit,

Iſa.16.c. Multa habeo vobis dicere, ſed nō poteſtis portare modò?Nihil aliud ex his verbis innuit, quàm nihil alienum à patre locutum,cùm maximi amoris indicium ſit,quòd arcana patris cùm eis & cōmunicauerit & dixerit. Cùm autem omnia dicit,intelligendum de his eſt, quæ eos audire conueniat,inde aliud neq; paruum amoris argumentum adducit.

Non vos me elegiſtis,inquit,ſed ego elegi vos:) hoc eſt,in amore præcurri:neq; hoc contentus.

Et poſui inquit vos:) id eſt,plantaui,vt me diligeretis:adhuc in vitis translatione perſtat, Vt eatis & fructum afferatis, & fructus veſter maneat.)

Quòd ſi fructus manebit,longè magis & vos manebitis. Neq; vos tantū amaui, inquit,ſed & multa contuli beneficia, palmites veſtros vbiq; terrarum

B propagans. Ecce quot modis ſuam proponit dilectionem,cùm & ſecreta patris eis aperuerit,cùm in amore pręuenerit,cùm pro ipſis tot mala patiatur, ex quo ſe perpetuò cum ipſis, qui allaturi ſunt fructum,permanſurū oſtendit.Neceſſe nanq; vt diuino freti auxilio fructum faciant. Vt quodcunq; petieritis patrem in nomine meo,det vobis.)Atqui eius qui petitur eſt facere:quòd ſi pater petitur,quo modo filius facit? Vt non minorē patre intelligas.

Hęc locutus ſum vobis, vt diligatis inuicē.)hoc eſt,non exprobrandi gratia dico me animam meā ponere,quòd amare prior cœperim, ſed vt in amorem meum vos traham: inde cùm perſecutionem pati multis moleſtum, & intolerabile videretur,& par eſſet etiam generoſum animū deijci,ideo multis propoſitis, & eorum placato animo ad hoc venit,& hæc eorum gratia, vt alia ex abundantia di-

Sup.14.d. cta ſignificet. Vt enim ſuperius dixit nō ſolùm nō

C dolendum,ſed lętandum,quòd iret ad patrem,non deſerendi, ſed vehementis amoris gratia: ita & in hoc loco lætandum oſtendit.Et conſidera quo pacto eos pręparat:nō enim ait, Scio rem moleſtam: ſed,cùm propter me hoc patiamini,ꝓpter me etiā perferatis.Non enim ſufficiens conſolationis cauſa hęc fuiſſet: quare ea omiſſa,alias duas adducit, & quia prioris virtutis hoc eſt argumentum, & contrarium eſſet dolendum,non quòd odio nunc habeamini,ſed diligemini:hoc autē ſignificat,inquiēs:

Si de mundo eſſetis, mundus quod ſuum eſſet, diligeret.) Quare ſi diligemini,malū de vobis prębetis argumētum. Inde cùm his verbis rem nō effeciſſet,iterum proſequitur: Non eſt ſeruus maior domino ſuo:ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur.) Oſtendit per hoc maximè futuros imitatores.Quouſq; enim Chriſtus fuit in carne,contra ipſum certabatur: poſt ſuam in cœlum aſcenſionem,aduerſus diſcipulos pugnatum eſt. Et cùm pauci tāti populi bellū ſuſcepturi perturbarentur, eorū animos erigit, quòd maximè eis lętādum ſit, ſi ab illis odio habeantur:ita enī paſſionis meę par- D ticipes eritis.Non ergo perturbari debetis,nō enim me meliores eſtis: nam vt prędixi, Non eſt ſeruus maior domino ſuo.Inde tertiò eos cōſolatur,quòd pater vnà cum ipſis iniuriā accipit. Hęc omnia facient vobis,inquit,propter nomen meū,quia neſciunt eum,qui miſit me.)hoc eſt,illum offendunt. Ad hæc omnem eis veniam aufert, & aliam affert conſolationem. Si nō veniſſem, & loquutus eis non fuiſſem,peccatum non haberent.) & cauſam affert,quòd iniuſtè & in ſe & eos facient. Sed quid in hæc nos mala adduxiſti? Nónne perſecutionem & odium præuideres? Cui his verbis occurrit,

Qui me odit, & patrem meum odit.) Ex quo nō paruum etiam prædicit ſupplicium.Cùm enim frequenter propter patrem Chriſtum perſequi diceret, omnem nūc ipſis tollit excuſationem,quam ne haberent:primùm,inquit,doctrinam propoſui, inde eam operibus confirmaui ſecundum Moſi legem,qui omnes præmonuit,vt ei parērent,qui talia E faceret,& diceret,qui & dei cultū erudiret,& maximis clareret miraculis.Neq; ſimpliciter ſigna dixit,ſed quæ nemo alius fecit: & ipſi horum teſtes

Supr.9.f ſunt,cùm dicant, Nuſquam ſic apparuit in Iſraēl: neque auditum eſt à ſeculo, quòd quis aperuit oculos cæci nati, & Lazari reſurrectio, & alia multa

Sup.11.f huiuſmodi, & modus ipſe miraculorum nouus,& admirabilis.Sed qua gratia & te, & nos perſequuntur? Quia de mundo non eſtis.Si de mundo eſſetis,mūdus quod ſuum erat,diligeret.)Præcōmemorat eis verba,quæ ad fratres ſuos dixerat,ſed illic quidē moralius, vt eos purgaret:hīc contrà totum aperuit. Et vnde conſtat ꝓpterea odio nos habendos fore?Ex his quæ in me facta ſunt: quod factum,aut dictum attulerunt,ne me acciperent.Inde cùm res ſtupēda nobis eſſet, adducit & cauſam, hoc cōtentus, prophetam adducit, oſtendēs eū iā-

Pſal.68.a pridem his verbis prędixiſſe: Quia oderunt me &.34.c. gratis.)quod & Paulus faciebat.Multis enim admi F rantibus,quomodo Iudęi non crediderint, ꝓpheta rum nititur teſtimonio,quòd malitia & ſtultitia eorum incredulitatis cauſa fuit.Quid ergo?Si ſermonem tuū nō ſeruauerunt,neq; noſtrū ſeruabūt:ſi te perſecuti ſunt,& nos perſequentur. Si ſigna qualia nemo viderunt,ſi verba qualia nemo audierunt,& nihil tamen profecerunt, ſi patrē & te odio habēt, cur nos eis relinquis?Quomodo apud eos vllā iam habebimus authoritatē?Quis gētilium nobis aures adhibebit?Ne igitur his intellectis perturbarentur, vide quam affert conſolationem. Cùm venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veritatis, qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me, & vos teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis.) Ille dignus fide erit,propterea non ſpiritū ſanctū, ſed veritatis appelauit.Illa autē particula, Qui à patre ꝓcedit: hoc eſt,qui omnia certò nouit,ſed de ſeipſo,inquit:

Sup.8.b. Scio vnde venio, & quò vado: & cùm de veritate loque-

G te loqueretur,quem ego mittam. Ecce quòd nó pa
ter ſolus,ſed & filius ſpiritũ mittit, & vos qui me-
cum fuiſtis,neq; ab alijs audiſtis,adhibetis fidẽ:hinc
Acto.10.f. apoſtoli confirmati dicebant,Qui cum eo comedi
mus & bibimus. Quod nó ad gratiam dictum ſit,
Cap.XVI. ſpiritus dictis teſtimoniũ perhibet. Hæc locu-
tus ſum vobis,vt nõ ſcandalizemini.) hoc eſt,cùm
multos incredulos & vos perſequentes videritis.
Extra ſynagogam facient vos.)Iam enim hoc de-
creuerant,ſi quis Chriſtum confiteretur. Sed ve
nit hora,vt omnis qui interficit vos, arbitretur ob-
ſequiũ ſe præſtare deo.)Si vos interficient,rẽ piam
& deo gratam facturos ſe exiſtimabunt, Inde ite-
rum conſolatur: Et hæc facient vobis,quia non
nouerunt patrẽ,neq; me.) Hoc vos ſatis cõſoletur,
quòd propter me,& patrẽ hoc patiemini. Hic ite-
Mat. 5. a. rum eos beatitudinis admonet,vt in principio:Bea
ti eſtis cùm maledixerint vobis homines,& vos p-
H ſecuti fuerit, & dixerint omne malũ aduerſus vos,
Ibidem.b. mentientes propter me: Gaudete & exultate,quia
merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Hæc locutus
ſum vobis, vt cùm hora venerit, reminiſcamini.)
Itaque ex his & reliqua credetis.Neq; dicere pote-
ritis me ad gratiã loqui,aut vt vos fallã. Neq; enim
decepturus, quæ mẽdacij argui poſſent prędiceret:
ideo prædixi, ne in non expectata incidentes, per-
turbaremini,ac etiam ne non præuidiſſe futura di-
ceretis. Reminiſcamini ergo,quia ego dixi vo-
bis.) Etenim ſemper Iudæi vmbra quadam perſe-
cuti ſunt diſcipulos,ac ſi mali eſſent,nó tamẽ per-
turbati ſunt, cùm à magiſtro præſciuerint id futu-
rum.Sufficiens nanque cauſa fuit, quæ eos confir-
maret .Ideo frequenter hoc meminit, quòd nó no
uerunt me:& propter me facient, & ꝓpter nomẽ
meum,& propter patrem , & primus paſſus ſum,
& non iuſta cauſa id auſi ſunt . Horũ & nos in tẽ-
tationibus reminiſcamur , cùm à malis hominibus
aliquid patimur,in principem noſtrũ, & fidei per-
I fectorem inſpiciamus,quòd à malis, quòd propter
virtutẽ,quòd ꝓpter Chriſtũ mala patimur. Quod
ſi animo voluemus,omnia facilia, omnia tolerabi-
lia nobis videbũtur. Nã ſi quis pro chariſſimis ali-
quid paſſus, etiam gloriatur : ſi quis propter deum
quid tolerat,quã fẽtire moleſtiã putãdũ eſt?Si ipſe
crucem rem ignominioſam gloriã propter nos ap
pellat, multò magis hoc in ipſum animo eſſe debe
mus . Et ſi mala ita nobis contemnenda ſunt,mul-
tò magis pecuniæ & cupiditates . Oportet enim in
rebus grauibus & moleſtis,nõ labores, ſed præmia
cõſiderare. Quemadmodum enim mercatores nõ
maris pericula,ſed lucrũ expectant: ita & nos cœ-
lum,& dei præſentiam. Et ſi tibi diuitiæ dulces vi-
dentur,id deum nolle tibi in mentẽ veniat,& con-
tinuò diſplicebunt . Rurſum ſi moleſtum eſt,pau-
peribus aliquid dare , noli impenſam duntaxat in-
tueri,ſed transfer mentem ad ſeminis illius fructũ.
Et ſi graue erit alienæ vxoris amorem contemne-
re,præmium tibi ſuccurrat, & æquo animo perfe-
res . Quòd ſi hominum metus ab indebitis nos re- K
bus nõnunquam abducit, longè magis Chriſti de-
ſiderium.Difficilis virtus, ſed magnas futurorũ ꝓ-
miſſiones ei cõparemus. Boni enim & ſtudioſi etiã
ſine præmij reſpectu,ipſius pulchritudinem intuẽ-
tur,& propterea eam cõplectuntur:& vt deo pla-
ceant,non propter mercedem rectè agunt, & ma-
gnificiunt continentiam: non ne puniantur,ſed ne
offendant deum.Quòd ſi quis imbecillior etiam in
præmium ſpectat: ita & nos in eleemoſyna facia-
mus, & gentilium miſereamur , neq; fame confe-
ctos deſpiciamus.Quomodo enim non abſurdum
vt alij riſu,& delicijs ſoluti,ad menſam ſaturentur,
aliorum autem mendicantium eiulatus audiãt,ne-
que miſericordia moueantur , ſed ægrè ferant , &
deceptores appellent ? Quid dicis homo? Propter
vnum panem quis decipit? Quidnĩ inquis:Propter
hoc ergo hæc tollenda eſt neceſſitas. Quòd ſi dare
nihil placet,noli tamen maledictis proſequi. Si nõ L
vis naufragio liberare, noli in profundum demer-
gere . Scias velim cùm accedentem pauperem ex-
pellis,qualiter tibi deum affectũ reddas.Qua enim Mat.7.a.
menſura menſurabitis,inquit, menſurabitur vobis.
Conſidera quo ille animo repulſus abeat,oculos in
humũ deiectos,conquerens à paupertate & iniuria
plaga accepta.Nã ſi mendicare maledictũ putatis,
quæ ſi petit,nõ modò non accipit, ſed contumelia
afficitur:conſidera quãtùm perturbetur . Quouſq;
feris ſimiles erimus, & naturã noſtrã propter cupi
ditatem ignorabimus?Multi his verbis dolent.Nol
lemus , ſed vt penitus miſericordiã complecterẽtur
, animo voluentes diem illum quo Chriſti Ieſu
tribunali adſtabimus,cùm vt noſtri miſereatur ro-
gabimus , cùm his in mediũ aduocatis Chriſtus ad
nos conuerſus dicet, quòd ꝓpter panẽ vnũ & obo
lum tantis miſerijs eorũ animos affecerimus , quid
dicemus?quid excuſabimus?Quòd enĩ illos in me-
dium adducturus ſit,audi quid dicat: Quandiu nõ Mat.25.d
feciſtis vni de minoribus his,neq; mihi feciſtis.Ne- M
que enim illi quicquã nobis amplius dicẽt,ſed deus
pro illis nos reprehendet.Nam & Lazarus à diuite Luc.16.e.
viſus eſt,non tamen quicquam ei dixit, ſed Abra-
ham eius vices ſuſcepit : ita & pauperibus eueniet,
qui nunc à nobis cõtemnuntur.Neq; enim ſuppli-
ces eorũ manus, vel aliqua miſericordiæ ſpecie in-
tuebimur,cùm in gloria erunt, nos eorũ ſpeciẽ in-
duemus,& vtinã ſpeciem tantùm,& nó longè gra
uius ſuppliciũ . Neq; enim dies micis impleri illic
deſiderabat,ſed ardebat , & cruciabatur miſerè, &
audiuit:Recordare quia accepiſti bona in vita tua, Ibidem.f.
& Lazarus ſimiliter mala.Nolim⁹ ergo,vt magnũ
quiddam diuitias admirari : hæ nanque viaticum
erunt nobis ſupplicij,niſi cauerimus:quemadmodũ
ſi cauerimus , paupertas & deliciarum & requiei
erit incrementum . Abluentur enim peccata, ſi æ-
quo animo tolerabimus , & apud deum fidenter
adeſſe poterimus . Nolimus ergo in hac vita o-
cium quærere , vt in cœlo eo fruamur : ſed labo-
res pro

A res pro virtute ſubeamus,ſuperflua recidam⁹,& ni
hil aliud quæramus, quàm in pauperes omnia no-
ſtra diſpergere.Quę nobis erit excuſatio,cùm ipſe
quidẽ nobis cœlum pollicetur , nos ne panẽ quidẽ
ei exhibemus?Cùm ipſe tibi Solem oriri facit,& o-
mnis creaturæ miniſteriũ tibi largit⁹ eſt, tu nec nu
dum induis,neq; ei domũ cõmunicas ? Et quid ego
Solem & creaturã memini?Corpus tibi ſuum tra-
didit,& precioſiſſimum ſanguinem , tu nec potum
das:at ſemel dediſti, non eſt hęc eleemoſyna . Niſi
enim quouſque habes , indigenti ſubueneris, nunq̃
Mat. 25.a debitum impleueris.Nam & virgines habentes lã-
pades,habebant oleũ,ſed non ad ſufficientiã. Opus
eſt enim etiã de tuo non tam parcum eſſe,ſed cùm
domini tibi creditæ ſint facultates , cur tam tenax
es?Vultis,cauſam dicam huius inhumanitatis:Qui
per auaritiã congregant,ad eleemoſynã pigri ſunt.
Qui ita lucrari didicit,neſcit expendere. Quomo-
do enim qui rapinæ inhiat, ad contrariũ ſe forma-
B bit? Qui aliena accipit,quomodo ſua dare poterit?
Etenim canis qui nimia carnis voracitate tangitur,
non bene poteſt gregem cuſtodire : idcirco paſto-
res eiuſmodi interficiunt.Quod ne nobis accidat,à
tali guſtatu abſtineamus. Etenim carne veſcuntur,
qui miſeros fame mori patiuntur . Nónne vides,
quomodo omnia nobis communia ſtatuit de⁹? Nã
ſi pauperes eſſe permiſit,etiam hoc diuitum gratia
factũ eſt,vt per eleemoſynã peccata poſſint abluere . Tu autem & in hoc crudelis & inhumanus es.
Vnde conſtat , quòd ſi in maioribus hanc haberes
poteſtatẽ, innumeros interemiſſes,& lumẽ,& vitã
omnẽ excluderes. Quod ne fiat,opus eſt hanc ex-
cidere inſatiabilitatẽ.Quòd ſi hoc audiendo ęgrius
fertis,ego longè magis videndo. Quãdiu tu diues,
ille pauper?Viq; ad veſperã,vlterius non licet,adeò
breuis vita eſt , & omnia in vltimis , & iam omnia
ſunt in ianuis,vt vel breuis hora omnia exiſtiman-
C da ſint . Quid opus eſt arca profluenti ? Quid ſer-
uorum & familiarium multitudine ? Quare non
potius multos eleemoſynæ præcones tibi compa-
ras?Arca nullam emittit vocem, ſed latrones & fu
res allicit . Arcę pauperum ad ipſum deum aſcen-
dunt,& ſuauem vitam præſentem facient,& omne
ſoluent peccatum , & gloriam à deo,honorem ab
hominibus ferẽt. Quid ergo tibi tot bona inuides?
Non enim illis, ſed tibi conſules longè magis . Illis
largiendo in hac vita ſubuenis, tibi autem futuram
gloriã,& fiduciam repones : quam vtinam omnes
conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri
Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria , ſimul & ſpiri-
tui ſancto,in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.lxxvij.ex cap.xvj.

HAec autẽ ab initio vobis nó dixi, quia vo-
biſcum eram.Et nũc vado ad eum qui me
miſit, & nemo ex vobis ĩterrogat me quó
vadis?Sed quia hęc locutus ſum vobis , triſtitia im-
pleuit cor veſtrum .) Magna triſtitię vis,& multa
nobis opus eſt fortitudine , vt ei affectui generoſè
reſiſtamus,& vtilitatẽ inde, ſuperfluis abiectis, cõ- D
ſequamur.Cùm enim vel nos,vel proximi peccãt,
tunc triſtandum eſt:cùm autem in humanos caſus
incidimus,inutilis tunc triſtitia. Quę cùm diſcipu-
los nondũ perfectos oppugnaret,cõſidera quomo-
do eos perterrẽdo arguit Chriſtus.Cùm enim mul
ti de hoc interrogaſſent:nam & Petrus dixit: Quó Supr.13.d
vadis?Thomas,Neſcimus quó vadis, & quomodo Sup.14.a.
poterimus viam ſcire?Et Philippus, Oſtende nobis Ibidem.
patrẽ:nunc audientes,Extra ſynagogã vos facient,
& odio habebunt vos:&, Qui interficit vos, arbi-
tratur obſequium ſe præſtare deo: ita animo defe-
cerunt,vt ne loqui quidẽ poſſent:quod exprobrans
eis Ieſus,inquit: Hæc autem ab initio nõ dixi vo
bis,quia vobiſcum eram:& nunc vado ad eum qui
me miſit,& nemo ex vobis interrogat me,quó va-
dis? Sed quia hæc locutus ſum vobis,triſtitia imple
uit cor veſtrum.) Cui⁹ nimietas grauis eſt,ad mor
tem viã parat:ideo Paulus dicebat,Ne quãdo abũ- 2.Cor.2.b
dantiori triſtitia abſorbeatur talis.Hęc ab initio vo E
bis non dixi,inquit . Quare ab initio non dixi ? Ne
quis diceret à ſæpenumero contingentibus conie-
ctatum eſſe . Et quid rem tam difficilem aggrede-
ris?Sciebam,inquit,ab initio , & non quòd ignora-
rem tacui,ſed quia vobiſcum erã . Et hoc hominis
iterum more:quaſi dicat,Quia in tuto eratis,& li-
citum erat interrogare,cùm volebatis, & in me to
tum bellũ vertebatur,& ſuperfluũ erat hęc à prin-
cipio dicere,hoc ergo tunc non dixit. Nónne duo- Matt.10.b
decim aduocans, inquit , quoniam ad principes &
reges ducemini , & flagellabunt vos in ſynagogis?
Quomodo ergo inquit,ab initio non dixiſſe? Quo
niam verba,& expulſiones prædixerat,non tamen
quòd mors eorum videretur expetenda , vt obſe-
quium arbitrarentur : hoc enim præ omnibus eos
perterrere poterat:ſiquidẽ tanquam impij, & per-
diti homines erant iudicandi.Præterea illud dicen-
dum eſt, quod tunc quidem quę à gentibus paſſuri F
erant,dixit,Nunc verò quæ à Iudęis, & per exceſ-
ſum maximè,& quòd propè eſſet admonuit . Nũc
vado ad eũ qui me miſit , & nemo ex vobis inter-
rogat me,quó vadis?Sed quia hęc locutus ſum vo-
bis,triſtitia impleuit cor veſtrũ. Nó parua hęc cõ-
ſolatio , quòd ſciret quanta triſtitia afficerentur,&
quòd relinquerentur à Chriſto, & quòd multa eſ-
ſent paſſuri . Formidabat enim , an forti ea animo
eſſent toleraturi.Sed qua gratia in tãta perturbatio
ne nõ acceperũt ſpiritũ ſanctũ? Vt iam ſatis cõfir-
matos intelligeres.Nã ſi nondũ accepto ſpiritu tan
to metu ſuperati non reſilierunt , conſidera quales
futuri eſſent gratia repleti:Quòd ſi tũc conſtanter
perſeueraſſent,ſpiritui adſcribendũ eſſet: tunc verò
ipſorũ volũtatis fructus,& manifeſtũ eorũ in Chri
ſtũ amoris argumentũ apparuit,cùm adhuc gratia
nudi eſſent. Sed ego veritatẽ dico vobis, expedit
vt ego vadã.)Ecce qũo iterũ eos cõſolatur.Nõ ego
ad gratiã loquor,inqt,ſed licẽt maiorẽ in modũ cõ
triſtemini,quod expedit audiẽdũ eſt. Vos vt adeſſe
velletis,

G velletis,vsus aliud postulat.Diligentis autē est,cùm vtilitatem cognoscit,eam non prætermittere,vt ea dilecti priuentur. Si ego non abiero, paracletus non veniet ad vos.)Quid hìc dicunt,qui de spiritu non rectè sentiunt?Expedit dominum abire,& venire seruum ? Vides quanta sit spiritus dignitas? Si abiero,mittam eum ad vos. Et quid hoc vtilitatis?

Cùm venerit,arguet mundum:)hoc est,nō impunè hoc facient,si venerit. Sufficientia enim erūt iam facta eis silentium indicere:cùm autem per illum & hæc fient,& doctrina perfectior, & signa maiora subsequentur, multò magis damnabuntur, cùm tanta viderint in nomine meo fieri, ex quo manifestior mea fiet resurrectio. Siquidē nūc possent dicere me fabri filium esse, cuius patrē & matrem cognoscant:at cùm me mortem soluere,malitiam & dæmones fugare,vitia naturæ emendare, immensam spiritus plenitudinem mitti, & hæc omnia nominis mei inuocatione fieri, intuebuntur,
H quid dicent? Testimonium perhibuit de me pater, & perhibet spiritus: & quanuis à principio testificatus sit,tamen & nunc testificabitur. Illud autem verbum,Arguet de peccato:hoc est, omnē auferet excusationem, & sine venia peccasse demóstrabit.

Et de iustitia,quia ad patrem vado,& iam non videbitis me:)hoc est,quia irreprehensibiliter vixi, cuius signum est quòd vado ad patrem.Nam cùm frequenter Iudęi Christum accusarent,quòd à deo non esset,& propterea peccatorem, & legis transgressorem dicerent, hinc omnis calumnia amouebitur.Nam si opinio quòd à deo nó sim,me transgressorem ostendit , cùm spiritus me illuc abeuntem,neq; ad horam, sed permanentem ostenderit: hoc enim per eam particulam , Iam non videbitis me,significatur. Quid nam dicent ? Animaduerte his duob⁹ omnem malam suspicionē auferri. Neque enim peccator miracula facere, neq; esse apud deum perpetuò potest,quare non possunt me amplius peccatorem , & à deo non esse dicere. De
I iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.)Iterum hoc in loco de iustitia verba facit,quia aduersarium superauit . Neque enim peccatori possibile esset , quod nemo iustorum hominum valuit: quòd autem propter me iudicatus est, scient,quia eum in posterum pessundabunt, & resurrectionem meam manifestè videbunt,quod iudicantis eum est : neque enim valuit me superare. Nam cùm dicant , quòd dæmonium habeo, quòd deceptor sum , omnia hæc falsa deprehendentur. Non enim illum vicissem , si peccato essem obnoxius:nūc & iudicat⁹ est,& eiectus. Adhuc multa habeo vobis dicere,sed non potestis portare modò.Expedit ergo vt vadam.)Siquidem tunc portabitis,cùm abiero. Et quid ? Maiórne te spiritus est, cùm nunc nó possumus, illo autem aduenięte portabimus?Num maior illius , & perfectior efficacia est?Minimē,mea etenim dicet,ideo inquit: Non enim loquetur à semetipso,sed quæcunque audiet, loquetur,& quę ventura sunt annūciabit vobis.Ille K
me clarificabit,& de meo accipiet , & annunciabit vobis omnia. Quæcunque habet pater, mea sunt.) Cùm dixisset, ille vos docebit omnia , & suggeret, Sup.14.d
& in tribulationibus vos cōsolabitur, quod ipse nō fecit:&,expedit me abire:& , non potestis portare modò,tunc autē poteritis,& docebit omnē veritatem:ne his auditis maiorē illū arbitrarentur , & in vltimā impietatē inciderent, ꝓpterea à se acceptu-
rum dicit:hoc est,quę ego dixi,& ipse dicet.Illa verò particula,Nihil à seipso loquetur: nihil contrariū, nihil aliud quàm se locuturū significat . Quē-
admodū enim de se locutus,inquit: A meipso non loquor:id est,nihil pręter patris voluntatē:ita & de spiritu, De meo acccipiet.) hoc est,quæ ego & scio,& cognosco,vna enim mea, & spiritus scięntia.

Et quę vētura sunt annūciabit vobis.)Hoc eorū animos excitauit. Ad nullā enī rem tā cupidū est humanū genus quàm ad futura cognoscēda. Ideo frequēter interrogabāt, quó iret,quæ esset via:quā L
solicitudinē tollit, cùm annunciaturū omnia spiritum pollicetur,ne incauti errarent. Ille me clarificabit. Quomodo?In nomine meo virtutem dabit. Cùm enim adueniente spiritu maiora signa essent ostensuri,ideo iterū æqualitatē indicat,inquiēs, Ille me clarificabit:& quomodo?Omnē veritatē dicet: etenim hoc ipsum testificatur , quòd docebit veritatē.Ipse enim Iesus , & quia carnē indutus erat,& quia de seipso dicere discipuli non putabāt,& quia nondū manifestè resurrectionē norāt , cùm imbecilliores essent,& ꝓpter Iudęos,ne tanq̄ legis trāsgressorem punitū arbitrarentur, frequēter nihil de se magnū locutus est,neq; apertè à lege dissensit:& cùm nondū cōfirmati essent discipuli, & multi crederent
dituri, etiā à peccatis purgādi essent: & alij de ipso dicerēt,meritò de se magna loq̄ abstinuit,ne ei stultitiæ,sed audientiū imbecillitati adscriberent . Ideo cùm dixerit , docebit vos omnem veritatem : subdidit,Non loquetur à semetipso . Quòd enim do- M
ctrina spiritus non indigeat,audi Paulum:Quę dei 1.Cor. 2.c
sunt,nemo nouit,nisi spiritus dei.Et quemadmodū spiritus hominis nó ab alio discit,ita & spiritus sanctus.De meo accipiet:hoc est,in nullo à me dissentiet.Omnia quęcunq; habet pater,mea sunt . Cùm ergo mea sint illa,& ille à patre dicet,de meo dicit. Sed cur non venit spiritus ante Christi discessum? Quia nōdum maledicto sublato,neque soluto peccato,sed omnibus adhuc penè obnoxijs non venisset. Oportet,inquit,inimicitias prius dissolui,& reconciliari vos deo , inde tunc donum illud accipere.Sed cur inquit,mittam eum?hoc est, ad eius vos acceptionē præparabo.Quomodo enim, qui vbiq; est mittitur ? prēterea & personarum differentiam ostendit, cùm duas ponit : & cùm ita inseparabiliter se habeant, vt spiritū cōplectātur & colāt,suadet . Poterat enim & ipse hæc facere , sed propterea spiritum miraculis clarere permisit, vt eius intelligerent dignitatem . Sicut enim pater quę sunt producere

A producere potuit , filius autem ea facere dicitur, vt eius potētiam intelligamus:ita & hoc. Et ideo ipse carnem accepit,spiritui operationem reseruauit:& ita his silentium imposuit , qui inenarrabilis benignitatis materiā in impietatis argumentū accipiūt. Cùm enim dicant,propterea filiū incarnatū , quoniam inferior erat patre:dicemus ad illos,Quid de spiritu dicetis?Non accepit carnē,neque propterea filium maiorem asseretis. Ideo in baptismate trinitas accipitur. Etenim pater totum facere potest,& filius,& spirit⁹ sanctus:sed cùm nemo de patre,sed de filio,& spiritu dubitaret,in initiatione accipitur, vt in communicatione societatis illorum arcanorū bonorum, & dignitatis cōmunicationem intelliga
mus. Nā quòd filius per seipsum possit,quæ in baptismate cum patre potest spiritus sanctus, manife
Mat.2.b. stē illinc patet . Iudæis enim dicebat,vt sciatis,quia
B potestatem habet filius hominis in terra dimitten-
Sup.12. f. di peccata.Et iterum:Vt filij lucis sitis:&, Ego vitā
Ibid.10.b. æternam do eis.Et post modum: Vt vitam habeāt, & abundantius habeant. Videamus & spiritū hoc
1.Cor.12.a idem facere.Vbi nanq;? Vnicuiq; autem manifesta
tio spiritus datur ad vtilitatem . Qui ergo hæc ex-
Rom.8.b. hibet,etiā magis peccata dimittit:& iterū,Spiritus est qui viuificat,& viuificabit per inhabitātē spiri-
Ibidem. tum in vobis:&,Spirit⁹ vita per iustitiā.Et iterū:Si spiritu ducemini,nó estis sub lege. Nó enī accepistis spiritū seruitutis iterū in timore , sed accepistis spiritū adoptiónis.Et tūc quicquid faciebāt præsente spiritu, miraculis plena erant . Et ad Corinthios
1.Cor.6.c scribēs Paul⁹ inquit:Sed abluti estis,sed sanctificati
estis , in nomine domini nostri Iesu Christi , & in spiritu dei nostri. Cùm ergo de patre multa audissent, & filiū multùm operatū viderēt, nihil autem manifestè de spiritu scirent , ipse miracula facit,& perfectā inducit cognitionē.Sed ne propterea maior existimaretur,ideo,vt iam dixi,inquit: Quæ-
C cunq; audiet,loquetur, & quæ ventura sunt annūciabit.)Nam nisi hoc esset, quomodo non absurdū sit,si tūc esset auditurus & propter discipulos? Neque enim tunc debebat secundū vos scire,nisi propter auditurus. Et quid hoc dicto absurdius ? Præterea quid erat auditurus? nônne hæc omnia dixerat per prophetas? Siue enim de solutione legis docendus erat,dictū est:siue de Christo,& eius diuinitate,& de incarnatione,etiā dicta erāt. Quid apertius ad hæc dicendum,& quæ ventura sunt annunciabit ? Hic maximè eius dignitatem ostendit,cùm deo maximè proprium sit futura prędicere.Quòd si ab alijs intelligeret , in nullo ꝓphetas excederet: sed hìc certam ad deum cognitionē ostendit,quòd nil aliud loqui possit . Quòd autē dicit, De meo accipiet,) siue de mea carne accipientis gratia,siue de eadem quam ego habeo cognitione,non necessitate:neq; quòd ab alio discat,sed quòd vna & eadem cognitio est.Et quare non aliter dixit ? Quoniam nondum de spiritu audierant . Quare vnum tantùm adnititur, vt credatur & accipiatur ab eis, & non scandalizētur. Nam cùm dixisset,Vnus est Mat.23.a.
magister vester Christus:ne persuasi nó esse illi cre D
dendum putarēt:vna est,inquit, & mea & illius doctrina:quæ ego docturus eram , ipse dicet . Nolite aliam illi⁹ doctrinā arbitrari,etenim illa mea sunt, & meam gloriam augent. Vna est patris,& filij,& spiritus sancti voluntas:ita & nos esse vult,inquiēs:

Vt sint vnum,sicut ego & tu vnū sumus.)Nihil enim concordiæ, & mutuæ voluntati æquiparandum.Vnus enim multiplex est. Si enim concordes sint duo vel decem,nó amplius erit vnus , sed eorū vnusquisq; fit decuplum,& inuenies in decem vnū, & in vno decem . Et si inimicum habeant,qui vnū aggreditur,ferè decē aggreditur,ita superatur. Nó enim ab vno tantùm,sed à decem impetitur. Indiget vnus,sed nō est in egestate: maiore enī ex parte,hoc est nouem abundat:& pars quæ indiget,vt-
puta minor maiore exuberante obtegitur . Singuli E
eorum viginti manus habent , & oculos viginti,& totidem pedes.Non enim suis tantùm oculis videt, non suis pedibus sustentatur,non suis operatur manibus,sed & amicorum. Decem animis spirat,non enim ipse sibi tantùm curæ est,sed & illis : quòd si centum essent,idem contingeret, & virtus augeretur . Ecce dilectionis excellentia,quo pacto vnum insuperabilem , & multiplicem reddat , & vnus in multis simul locis,& in Perside,& Romæ esse possit : & quòd natura non potest , dilectio potest: & pars eius hìc,pars illic est,vel potius totus vtrobiq;. Et si quis mille, vel duo millia amicorum haberet, considera in quantam ille potestatem ascenderet. Animaduerte quantum capiat augmentum dilectio: hoc enim mirum est,vt mille vnus efficiatur. Cur ergo tantas nobis vires,tantam securitatē non comparamus?hoc diuitijs omnibus, hoc bonæ valetudini , hoc ipsi vitæ præstat , hoc æquanimitatis materia. Quousque vno & duobus dilectionē circunscribemus? Considera econtrariò : Sit qui nul-
lum amicum habeat: quod vltimæ est amentiæ(fa F
tuus enim dicet , non est mihi amicus) huiusmodi vir quam vitam viuet?Quanuis enim ditissimus sit, quanuis omni copia & delicijs abundet , quanuis innumera bona possideat,omnibus caret . Sed non in amicis ita vsuenit, sed & pauper diuitib⁹ ditior est: & quæ ipse pro se dicere non audebit , amicus dicet : & quæ sibi præstare non poterit, alius & id & longè maiora præstabit: hoc pacto & voluptatis & securitatis materiam inueniet . Neque enim est, vt malè accidat , qui tot satellitibus custoditur: neque regij corporis custodes tam diligentes sunt suo muneri obeūdo,vt amici amico. Illi nanq; necessitate & metu custodiunt, hi beneuolentia & dilectione,quæ metu longè potentior est : & ille custodes suos metuit , hic illis magis quàm sibijpsi fidit,& idcirco nullius timet insidias.Has ergo mercēs nobis comparemus: pauper , vt paupertatis eas solatium habeat : diues , vt diuitias tueatur:princeps,vt securè dominetur:subditus,vt benigni⁹ sibi

principes

G principes cõciliet. Hoc manſuetudinis fundamẽtũ: nam & feræ illæ aſperiores ſunt, & ſæuiores, quæ nõ gregatim viuunt. Propterea ciuitates habitam⁹, fora habemus, vt inuicẽ cõuerſemur: quod & Paulus iubet inquiens, Nõ derelinquẽtes cõgregationẽ ſuã. Heb. 10.d Nihil enim peius ſolitudine, & locis inacceſſis. At inquies, Quid monachi montiũ cacumina habitantes? Neque illi ſine amicis ſunt, ſed multitudinis tumultus aufugiunt, amicos autẽ & certo amoris vinculo ſibi deuinctos habẽt, & vt hoc aſſequãtur, ſeceſſunt. Nã cùm rerũ actiones; plurimas concipiant cõtentiones: ideo è medio ſecedẽtes quãdiligentiſſimè dilectionẽ colunt. Et quid ſi quis ſolus ſit, inquit, & innumeros haberet amicos? Equidẽ ſi fieri poſſet, velim & vt etiã ſimul verſari liceret, iã firma maneat amicitia. Neq; enim locus amicos facit. Multos habent laudatores, qui non laudarent,
H niſi amarent. Et ipſi rurſum pro vniuerſo mundo orant: quod maximæ eſt dilectionis argumentum. Ideo in myſterijs inuicẽ ſalutamus, vt multi vnum efficiamur, & cõmunes pro non initiatis preces effundamus, & pro infirmis & terræ, & maris, & vniSacrificiũ pro oĩbus offertur. uerſi orbis fructibus ſacrificamus. Vides dilectionis vim in orationibus, in myſterijs, in admonitionibus? hoc omnium bonorũ cauſa eſt. Si hoc diligenter complectemur, & præſentia rectè diſponemus, & regnum conſequemur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia.lxxviij.ex cap.xvj.

MOdicum, & non videbitis me: & iterũ modicum, & videbitis me, quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex diſcipulis eius adinuicem: Quid eſt hoc quod dicit nobis modicum, & non videbitis me?) Dolentẽ & triſtitia affectum animum, nihil adeò deijcere ſolet, quàm anxij ſermones eum frequẽter angentes. Quid ergo Chri-
I ſtus cùm dixerit, Vado & iam nõ loquar vobiſcũ: eadem repetit, Modicum & iam non videbitis me, & vado ad eũ qui me miſit? Cùm eos ad ſe per ſpiritus ſancti ſermonem reduxiſſet, tunc iterum eos percellit, ne efferrentur. Cur hoc facit? Eorũ animũ experitur, & probatiorem reddit, & vt in calamitatibus æquo animo diſceſſum ſuũ & generoſè perferant aſſuefacit. Qui enim audiendo id animo volutabant, rem ipſam poſtmodũ facilè laturos credibile erat. Quod ſi quis diligẽtius inueſtigaret, hoc ipſum cõſolatio eſt, quod dicit ad patrem ire. Erat enim argumentum quòd nõ periret, ſed mors eius translatio eſſet ad patrem, & aliam intulit conſolationem: non enim tantùm dixit, Modicum & non videbitis me: ſed proſecutus eſt, Modicum & videbitis me: ſe rediturum, & poſt breuem ſeparationẽ perpetuò affuturum ſignificans: quod non intellexerunt. Vnde & non immeritò quiſpiam admirari poſſet, quomodo ſæpenumero idẽ audientes, adhuc perinde ac ſi nihil audiſſent, dubitãt. Quare ergo non intellexerunt? Aut propter triſtitiam, vt arK bitror: ipſa enim in omnium quæ audierant oblìuionem adduxerat: vel propter verborum obſcuritatem, vt contraria locutum arbitrarentur. Si videbimus te, inquiũt, quomodo vadis? ſi vadis, quomodo videbimus? Ideo dixerunt ſe quid loqueretur ignorare. Quòd enim abitur⁹ eſſet, norãt: ignorabant autem paulò pòſt rediturum: propterea eos arguit, quòd non intelligerent. Nam cùm vellet de morte doctrinam eis perſuadere, inquit: Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos:) quod mortem & crucem ſignificabat. Mundus autem gaudebit.) Cùm enim quia cupiebant, facilè ad credendum adducerentur, quòd non moreretur: tamen audiẽtes quòd moreretur, quid ſibi vellet, Modicum illud, dubitarent, inquit: Plorabitis & flebitis, ſed triſtitia veſtra conuertetur in gaudium.) Et vt oſtẽderet poſt triſtitiam gaudium ſecuturum, naturale adducit exemplum: Mulier L cùm parit, triſtitiam habet.) Qua parabola in calamitatibus ꝓphetæ vſi ſunt: quaſi dicat, Dolores capietis ſed quales partus, qui lætitię cauſa ſunt. Simul & reſurrectionem confirmat, indicãs abitum ſuum perinde eſſe, ac ſi ex vtero matris in lucẽ ꝓdeat: quaſi dicat, Nolite admirari, ſi per hanc triſtitiam ad optima vos ducam: nam & mater in pariendo ſic per triſtitiam tranſit. Significat autẽ hic & myſterium quoddam, quòd mortis dolores ſoluerit, & nouum hominem regenerari fecerit. Neq; dixit tantùm triſtitiam tranſituram, ſed magnitudine lætitiæ ſuccedente, nihil eius penitus remãſurum: ita erit ſanctis. Atqui non propterea gaudet mulier, quia venit homo in mundum, ſed quòd filium peperit. Nam ſi id eſſet, nihil prohiberet, quin quæ non pariunt, alijs parientibus gauderent. Qua ergo gratia ſic inquit? Quia ad hoc ſolùm adduxit exemplum, vt breuem triſtitiã perpetuum gaudiũ ſecuturum, & ſe ad vitam ttanſferri, & magnum malorum lucrum oſtenderet. Et non dixit, Peperit M filium, ſed quia venit homo in mundũ.) Vbi ſuã ſignificat reſurrectionem, & non morti illi, ſed regno parturiendum. Ideo non dixit, quia natus eſt filius, ſed homo. Et vos nunc quidem triſtitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum.) Inde quòd nõ amplius morietur, inquit:

Et gaudiũ veſtrũ nemo tollet à vobis. Et in illa die me nõ rogabitis quicquã.) Iterum nihil aliud ex his cõfirmat, q̃ quòd à deo eſt, tũc ſciẽs omnia. Sed quid ſignificat, me non rogabitis? Nõ indigetis aduocato, ſed nominis mei inuocatio ſatis eſt ad omnia conſequenda. Oſtendit nominis poteſtatem, ſiquidem neq; viſus, neq; rogatus, ſed appellatus tãtùm apud patrẽ mirabiles reddit. Vbi autẽ hoc factum eſt? Vbi dicũt, Reſpice ad minas eorũ, & da ſeruis tuis cum fiducia accipere ſermonẽ tuũ, & facere in nomine tuo ſigna: & cõcuſſus eſt locus vbi erant. Hìc iterũ oſtendit expedire, vt abeat. Siquidẽ vſq; tũc nihil petierunt, iam accipient omnia quæcunq; petierunt. Neq; enim cùm iam vobiſcum nõ ero, ar-

A ero, arbitremini quòd vos reliquerim. Nomẽ enim meum maiorem vobis fiduciã exhibebit. Cùm ergo obſcuriora eſſent, inquit: Hoc in ꝓuerbijs locutus ſum vobis. Venit hora cùm iam in ꝓuerbijs non loquar vobis.) Tempus erit cùm omnia apertè intelligetis, hoc eſt reſurrectionis tempus: tunc cum fiducia de patre annũciabo vobis. Etenĩ quadraginta dies & verſatus, & locut⁹ eſt cum eis, annuncians, & exponens arcana regni dei. Nũc enim cùm timeatis, verbis meis non attenditis: cùm verò & me reſurrexiſſe videritis, & cognoueritis, fidenter omnia intelligere poteritis: quoniam ipſe pater vos amabit, cùm veſtra de me fides confirmabitur, & non rogabo patrem. Veſtra in me dilectio ſufficiet vobis, Quia vos me amaſtis, & credidiſtis, quia à deo exiui. Exiui à patre, & veni in mũdum: iterum relinquo mundum & vado ad patrẽ.) Cùm enim reſurrectionis ſermo non parum eos cõſolatus eſſet, & inde etiam conſolatio augeretur: cùm à
B deo veniſſe, & ad deum ire diceret, frequẽter id repetit: alterum enim quòd rectè in ipſum crederẽt, pollicebatur, alterum quòd certi eſſe deberent. Nã cùm dixit, Modicum & nõ videbitis me: & iterum modicum & videbitis me: non immeritò quid diceret ignorabant. Nunc non itidem. Quid autem ſignificat, non rogabitis quicquã? Nõ dicetis, Oſtẽ-
Sup.14.a. de nobis patrem tuum: &, quõ vadis: quoniam certam habebitis cognitionem, & afficietur vobis pater, ſicut & ego. Hoc maximè bonam eis ſpem dedit, quòd patri futuros amicos polliceretur. Quam ob.rẽ dicunt, Nunc ſcimus quia noſti omnia.) Ecce quomodo voluntati eorũ reſpondet. Et nõ eſt opus, vt quis te interroget.) Hoc eſt, priuſquam audires quid nos perturbaret, intellexiſti, & recreaſti nos dicendo, pater vos amat, quia vos me amaſtis. Poſt tot & tanta nunc tãdem ſe ſcire aſſerunt. Vides quàm imperfectè ſe habebãt? Inde cùm tã-
C quã gratias ei agentes dicunt, Nunc ſcimus, inquit. Multis alijs indigetis antequã perfectionem poſſitis attingere. Nihil adhuc vobis profecit. Nunc me inimicis tradetis, & tãta vos formido comprehendet, vt neq; inuicẽ ſecedere poteritis, ſed nihil hinc mali accipietis. Vides quomodo iterum eorũ condeſcendit infirmitati? hoc etiã eos arguit, quòd frequenter hac egeant indulgentia. Cùm enim dixiſſent, Ecce iam palàm loqueris & ꝓuerbium nullum dicis, & propter hoc credimus tibi.) Oſtendit quòd neq; nunc cùm credunt, intelligunt: quod dicit, vt in aliud eos tempus remittat. Illud autẽ verbum, Pater mecum eſt: propter eos iterum poſuit. Hoc enim verè eos diſcere voluit, vt non perfectã eis cognitionem tradidiſſe oſtenderet, & adhuc dubio animo eſſent. Par enim erat, vt humanum aliquid animo voluerent, quòd nullum ab eo auxiliũ haberent: ideo inquit, Hæc locut⁹ ſum vobis, vt in me pacem habeatis.) Hoc eſt, vt non excidam ex animo veſtro, ſed me recipiatis. Nemo ergo hęc ad dogma trahat: ad veſtrã cõſolationem dilectio-

nẽq; dicta ſunt. Neq; enĩ hæc ſola patientur. Quo- D
ad eritis in mundo, perturbationes habebitis, non cùm trador, ſed poſtmodum: verũ, ratio vobis opituletur. Nullum vos malũ ſuperabit. Magiſtro enĩ inimicos vincente, non oportet diſcipulos contriſtari. Et quomodo viciſti mundum, dic quæſo? Iam
Sup.12.c. dixi, cùm principem eius eieci foras. Scietis autem poſtea, cùm omnes vobis paruerint, & acquieuerint. Licet enim & nobis vincere, ſi voluerimus fidei noſtræ authorem ſequi, & eadem via incedere, quam ipſe nobis ſtrauit: ita neque nos mors vincet. Quid inquis, nõ moriemur? Hinc cõſtat quòd neque ipſe victus eſt. Siquidẽ tunc creator clarus eſt, non cùm hoſti non confligit, ſed cùm congreſſus non vincitur. Non ergo propter congreſſum mortales, ſed propter victoriã immortales. Tunc mortales eſſemus, ſi perpetuò apud eam permanerem⁹. Sicut enim longiſſimæ vitæ animalia immortalia E
minimè dicerem, quãuis diutiſſimè viueret: ita neque mortalem qui mortuus ſit, ſi poſt mortem reſurrexerit. Dic quæſo, ſi quis ad breue tempus erubeſceret, num perpetuò rubrum eſſe dicemus? Minimè: nõ enim id habitus eſt. Si quis palleret, hunc regio morbo laborantem diceremus? Neq; hunc, temporalis enim morbus eſt: ergo neq; mortalem dixeris, qui in morte vel parumper fuerit. Nam & dormientes hoc pacto mortuos poſſemus appellare. Sunt enim, vt ita dixerim, mortui, & nihil operantur. Sed corpora mors corrumpit: & quid hoc? Non enim corrumpuntur, vt permaneant in corruptione, ſed vt præſtantiora euadant. Quãobrem vincamus mũdum, ad immortalitatem curramus, ſequamur regem, conſtituamus & nos trophæum. Huius ſeculi voluptates, nõ labores recuſandi ſunt. Animas noſtras ſ cœlũ trãſferamus, vniuerſa ſecularia ſuperentur. Superantur enim ſi nõ ea deſiderabimus, ſi ridebimus. Hoſpites ſumus & aduenæ, F
nullæ nos moleſtiæ angant. Neq; enim ſi ex clariſſima patria, & claris parẽtibus ortus in longinquã regionẽ nemini notus abires, ſine filijs, ſine diuitijs, & te quiſpiam cõtumelia afficeret, ægreferres, ac ſi domi talia fierẽt. Quòd enim certò te hoſpitẽ alienа in patria verſari vides, omnia æquo animo & cõtẽptũ, & famem, & ſitim, & huiuſmodi ferre perſuadet. Ciuitatẽ habes, cui⁹ opifex & author de⁹ eſt, quõ breui accerſemur. Qui vult pulſet, iniurietur, maledicat, peregrini ſumus, & in miſeria viuimus. Graue eſt in patria ſter eiues ea ppeti, illic & ignominia maxima eſt, & iactura. Si quis alicubi nullũ notũ hebeat, omnia patiẽter tolerat: cõtumelia ſecundũ inferẽtis mentẽ grauior iudicatur. Vt exẽpli gratia: Si quis cõſultò prætorẽ maledictis ꝓſequatur, id ſanè permoleſtè ferendũ eſt: at ſi priuatũ arbitratus offenderis, vix iniuriam reputauerit: ita & nobis faciendum, neſciunt nos maledici, vtpote qui cœli ciues, & ſuperne patriæ adſcripti, & Cherubin focij ſumus. Quare nolimus ægreferre, neq; cõtumeliam reputemus: nam ſi nos cognoſcerent,

abſtinerent:

G abstinerent: sed pauperes nos & miseros ducunt, ergo moueri minimè his verbis debem⁹. Dic quæso,si quis præueniens seruos suos aliquantulũ in diuersorio expectaret, & vel diuersorij domin⁹,vel alius quispiã incognitũ illũ exasperaretur, & malediceret:nónne illius ignorantiã rideret? nónne error ille magis hominem delectaret?Non lætaretur perinde,ac si ad aliũ,non ad se illa iniuria pertineret?Ita & nos faciamus,in diuersorio sedemus,expectantes huius viæ socios. Cùm omnes cóueniemus,tunc quos læserint, intelligent, tunc deijcient oculos,tũc erubescent,tunc dicẽt:Hi sunt quos stultè habuimus in derisum.His ergo duobus consolemur,& quòd nos iniuriã accipimus, nam nos ignorant:& quòd si vlcisci voluerimus, grauius & nos postmodum vlciscemur. Sed absit,vt quispiã tam immani & inhumano sit animo. Quid à gẽtilibus Sapiẽ.5.a.

H nostris offendimur? Hoc nó molestũ est,imò perleue.Quid tandẽ quòd non eodem modo dilectos, qui nobis maledicunt,& quos ignoram⁹, patimur? Nam cùm vos hìc admonemus,cótumeliosis verbis nónnunquã vobiscum agimus.Frater est qui te offendit,perfer magno animo.Pater est & patru⁹. Quòd si patris & fratris nomina vereris,dicã propinquius.Nó enim fartres tantùm inuicem sumus, Rom.12. &.1.Cor. 12.b. sed & membra,& corpus vnum, cuius nomẽ magis reuereri debes. Nõ audisti gentile prouerbium quòd amicus cum vitijs ferendus est? Non audisti cc Galat.6.a. Paulũ dicentẽ,Alter alterius onera portate?Nó vides amãtes? Cogimur enim cùm à vobis exemplũ non possumus inde sumere.Facit & hoc Paul⁹,in- Heb.12.c. quiens:Patres carnis nostrę habemus eruditores,& nó confundimur. Vel illud potius tempestiuius af- Rom.6.c. ferretur,quod ad Romanos scribitur: Sicut constituistis mẽbra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatẽ, sic cóstituetis membra vestra seruire iustitiæ: propterea bono animo exemplũ có-

I plectamur.Nó vides amantes? hi nanq; meretricũ amore quot mala perferũt?alapis verberibusq; cæsi,irrisi, innumeris iniurijs lacessiti, blando tamen morbo cóprehensi, omnia sibi trãquilla & fœlicia arbitrantur:dum vel semel suaue aliquod, & placidum inde accipiãt,priorũ omniũ obliuiscuntur,omnia secũda proueniunt,siue paupertas,siue morbus,siue quodcũq; aliud vel molestissimum, vitam suã miserã,vel beatã ex amicæ affectu ducunt:neque humanam gloriam,neq; infamiam curant,sed & contumelias, & omnia magna cum voluptate propter illius amorem facilè tolerant: & si maledicat,si in faciem inspuat,rosis aspergi se putãt. Et quid mirum si hoc in illam animo sint, cùm etiam eius domum, & si lutea sit, si ruinam minetur,omnium tamen pulcherrimam censent? Ipsis præterea locis vbi vesperi versantur,visis excitãtur.Da te vt hoc in loco apostolicum illud in medium afferam:Sicut cóstituistis membra vestra seruire immunditiæ, ita constituatis seruire iustitiæ. Itidem & ego dico,vt illas dileximus, inuicem diligamus, & nullã molestiã reputemus. Et quid inuicẽ dico? K ita deum diligamus. Nónne horretis audientes tãtam me à vobis in deum dilectionẽ exigere,quantam in meretricẽ cóferimus?Sed ego horreo,quòd neq; tantam præferamus,& si placet,sermonẽ nostrum prosequamur.Siquidem hoc grauissimũ est. Amata amantibus nihil boni affert, sed turpitudinem,ignominiam,cótumeliam: hoc enim eius affert consuetudo.Deus autẽ cœlum,& cœlestia bona nobis proponit,& in filios, & vnigeniti fratres nos adoptauit,& viuẽti tibi multa largitur,& mortuo resurrectionẽ,& tot & tanta daturum pollicetur, quanta ne animo quidem cõplecti possumus, honorabiles, & reuerendos facit. Rursum illa omnia vult cósumas, ac si in voraginem & in perditionẽ proijceres. Deus tibi cœlum semines iubet, & centuplum reddit,& vitã æternã.Illa te vt mãcipio vtitur,amãti omni tyranno grauius imperat. Deus inquit, Iam non dicam vos seruos, sed ami- Ioã.15.b. cos.Animaduertis vtriusq; excessum, & illius ma- L lorum,& huius bonorũ?Quid prẽterea?Illius gratia multi vigilant,& quæcunq; præceperit,libenter audiunt,domum reliquunt,patrem, matrem,amicos,pecuniã,& omnia sua deserunt. Dei gratia,vel nostri potius,ne tertiam quidem rerum nostrarum partem aliquando largimur:sed & esurientem cõtemnimus,& nudum,neq; respondere ipsis dignamur. Illius si vel ancillam, & barbaram ex medio foro amantes prosperexerint, blandè & læto vultu, & longiore sermone affantur, & nihil in tota vita præter eam esse arbitrantur,non principatum,non regnum. Norunt qui hunc morbum experti sunt, plurimam gratiam habent imperanti amicæ:nónne meritò gehenna? nónne meritò innumera nos manent supplicia?Excitemur ergo,& ministerium nostrũ deo exhibeamus,& dimidiã eius partẽ,quã amantes meretricibus,vel saltem tertiam. Fortasse iterũ horretis, vt ego:sed nolim verbis tantùm,sed M & re.Nunc in hoc cósessu cor mouetur, egressi omnia abijcimus.Quod hinc emolumentum?Si illic consumẽdæ essent pecuniæ,nemo defleret paupertatem,sed nonnunquam fœneratur:hìc si eleemosynæ admoneamur,filios,vxorem,domum, & curam rei familiaris, & multas excusationes adducimus. Sed multa,inquies,illic voluptas est. Hoc est quod doleo,quod plãgo.Quid si ostẽdero hìc maiorẽ voluptatem,illic vix paruã:sed ignominiã,cótumeliam,dispendium, inde bellum & odium,hìc nihil huiusmodi?Quid huic voluptati æquiparandum,dic quæso?Cœlum & eius regnũ,clarissimãq; & perpetuam sanctorum vitam expectamus. Sed hæc expectam⁹, illa experimur,inquies.Vis & hęc experiri?Cósidera quanta fruaris libertate,& quomodo neminẽ reuereris, neminem formidas, cùm virtutẽ amplecteris,non inimicũ,nó insidiatorẽ,nó calumniatorẽ,nó æmulũ, non riualẽ, non zelotypum,non paupertatẽ,non morbũ, nihil deniq; humanũ. Illic & si plurima ad voluptatem cedant,& tanquam

A tanq̃ ex fonte diuitiæ affluant,riualiũ bellum,insidiæ omnium miserrimam vitam faciunt. Oportet enim,vt ad contemptibilis illius,& effœminatæ voluntatem bellum renouetur hoc innumeris mortibus grauius,& omni supplicio intolerabilius:hìc ni hil huiusmodi.Fructus,inquit,spiritus,dilectio,læti Galat.5.d tia,pax,nullum bellum,neq; superflua pecuniarum profusio,neq; post dispẽdium ignominia,siue obolum des,siue panem,siue aquæ frigidæ poculũ,multa tibi gratia habebitur,& nihil te mœrore afficiet, sed omnia te & liberũ,& gloriosum faciẽt. Quomodo ergo nos excusare poterimus?quam veniam consequemur, cùm hac via relicta vitijs nos addicimus,& in caminum ignis ardẽtem sponte nostra iactamur?Quam ob rẽ hortor,qui hoc morbo detinentur,respiscant,& respiciãt sanitatem, neq; si- Luc.15.c. nant in desperationem incidere. Nam & filius ille multò etiam his grauioribus afficiebatur, sed cũ ad

B patrem domum redijt, in pristinum honorẽ repositus est,& eo qui semper ꝓbatus est,clarior apparuit.Hunc imitemur, & ad patrẽ vel serò reuersi, eam nos aliquando captiuitatem libertate vendicemus, vt cœlorum regnum consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto,in secula seculorum, Amen.

Homilia.lxxix.ex cap.xvij.

IAec locutus est Iesus, & subleuatis oculis in cœlum,dixit:Pater venit hora, clarifica filium tuũ, vt filius tuus clarificet te.) Qui Matt.5.c. faciet & docebit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum:& meritò sanè. Verbis enim philosopha ri facilè est,re autem id ostendere, generosi hominis est,& magni.Quare Christus de patientia verba faciens, se proponit vnde exemplum accipiant. Propterea post hanc admonitionem ad orationem conuertitur,erudiens eos,vt in tentationib⁹, omnibus omissis,ad deũ confugiamus.Cùm enim dixis-

C set,in mundo tribulationem habituros,& eorũ mouisset animos,eos rursus per orationem erigit.Tãquam hominem adhuc discipuli Iesum intuebantur,ideo propter illos hoc facit:& quemadmodum in Lazari resurrectione,etiã causam affert,inquiẽs: Propter populũ qui circunstat dixi, vt credãt, quia tu me misisti.Sanè inquies,sed illud propter Iudęos meritò locutus est, ꝓpter discipulos autem quãnã gratia?Non absurda quidem.Qui enim post tot,& Sup.16.g. tanta dicebãt,Nunc scimus,quia scis omnia:maximè indigebant vt cófirmarẽtur. Præterea neq; euangelista orasse dicit, sed subleuatis oculis in cœlũ, & potius sermonẽ ad patrẽ esse ait. Quòd si alibi orationẽ appellat,& genu flexum dicit, tũc autem oculos in cœlum extulisse,noli perturbari: ꝓpterea erudimur attentionem in orationibus adhibẽdam, vt stantes suspiciamus,nó oculis carnis tantùm,sed mentis,& vt flectamus genua,conterẽtes corda nostra. Venit enim Christus, nó modò vt se nobis ostenderet,sed vt virtutem nos erudiret.Magistrum autem non verbis tantùm, sed re erudire oportet. D Audiamus quid dicit: Pater,venit hora,clarifica filium tuum,vt filius clarifiçet te.) Iterum ostendit non inuitum ad mortem venire.Quomodo enim, qui hoc fieri orabat: & non sui solius crucifixi, sed & patris gloriã appellabat? nam & ita euenit,neq; enĩ filius tantùm,sed & pater clarificatus est. Ante crucem ne Iudæi quidem ipsum norant. Israel,inquit,me non cognouit:post passionẽ vniuersus orbis cucurrit.Inde dicit gloriæ modum, & quomodo ipsum glorificauerit,Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis.Iam cũ non in Iudęos tantũ prędicatio,sed in vniuersum orbem esset propagãda,infirmat superiorem de gentibus sentẽtiam.Cùm enim dixisset,In viam gentium ne abieritis:esset autẽ di- Matt.10.a ecturus, Ite & docete omnes gentes: ostendit hanc esse patris voluntatem.Hoc nanq; multùm Iudęos perturbauit,atq; etiam discipulos.Non enim postmodũ facilè tangere gentes patiebãtur, quoad spiritus sancti doctrinam acceperunt.Siquidẽ non pa E rum scandali hinc Iudæis prouenit.Ergo post tantam spiritus apparitionẽ Hierosolymis Petrus vix crimen purgare potuit, locutus sermonem quẽ habuit apud Simonem. Sed quid est,dedisti ei potestatem omnis carnis? Quãdo hãc accepit potestatem (interrogãdo hæreticos)antè,an post eorũ formationẽ? Ipse enim,inquit,postq̃ crucifixus est & resurrexit,Data est mihi omnis potestas,ite & doce- Mat.28.d te omnes cretauras.Quid ergo,non dixit potestatẽ operum suorum,sed fecit quidem eos habere: potestatem autem nó habuit,postq̃ fecit? Atqui omnia ipsum fecisse apparet & superioribus temporibus: & alios quidẽ vt peccatores puniẽs,Non abscondã, inquit, à seruo meo Abrahã quid debeo facere: alios vt bonos honorãs,inde tunc quidẽ habuit,nũc autẽ perdidit,& rursus accepit. Et quis hoc demon diceret? Quòd si eadẽ & tũc,& in præsentia potestas,inquit enim:Sicut pater suscitat mortuos,& vi Supr.5.d. uificat. Quid hoc significat? missus⁹ erat eos ad gẽ F tes:ne ergo putarẽt rem nouam esse, cùm dixisset: Non missus sum,nisi ad oues quę perierunt domus Matt.15.c Israel, ostendit hanc etiam esse patris voluntatem. Quod si hoc perq̃ humiliter loquitur, nihil mirũ. Sic enim & illos tũc,& futuros ædificabat:& vt dixi,& semper dico,excessus humilitatis seruis multũ persuasit ad auditorum imbecillitatem Christũ locutũ. Sed quid significat, omnis carnis? Non enim omnes crediderunt. Atqui omnes secundũ partem crediderunt.Quòd si non omnes,non magistro crimini adscribẽdum est,sed non accipientibus.Vt omne quod dedisti ei,det eis vitam æternam. Si hoc in loco ad humani sermonis morẽ paulùm descendit,nó admireris:facit enim & dictarũ causarũ gratia,& vt semper magnificè de se dicere caueat,cùm auditoribus nó proficeret,nondũ magnum aliquid de ipso opinantibus.Ioannes tamen cùm ex persona sua loquitur,non ita facit,sed altius erigitur,inquiens:Omnia per ipsum facta sunt,& sine ipso fa Sup.1.a

Gctum est nihil. Et quòd vita erat, & lux: & quòd in propria venit: non quòd non haberet potestatem, nisi accepisset, sed quòd alijs daret filios dei fieri. Et
Philip.2.a similiter Paulus æqualem deo prædicat. Ipse autem Iesus magis humano loquendi more loquitur.

Vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, vt cognoscãt te solum deum verum, & quem misisti Iesum Christũ.) Solum verum deum, ad eorum qui dij non sunt differentiam inquit. Ad gentes nanque mittendi erant. Quòd si non tolerarent, sed propter hoc tantũ filium verum deum esse negarent, ex hoc etiam deũ
Supr.5.g. tollerẽt. Inquit enim, Gloriam à solo deo nõ quæritis. Quid ergo? nõ erit de⁹ filius? Quid ni? Si deus, & solius patris dicentis, cõstat etiam & verum esse, & eius qui solus deus vocatur. Quid cùm dicit
1.Cor.9.a Paulus: An solus ego & Barnabas? An Barnabam tollit? Minimè. Solus enim ad aliorum ponitur differentiam. Quòd si nõ verus est deus, quomodo ve
H ritas? Multùm enim à vero veritas differt. Non verum hominem quid esse dicemus? Nónne non hominẽ? Sic si verus deus non est filius, quomodo erit deus? Quomodo nos deus facit & filios, nisi sit verus? Sed de his diligentius à nobis in alijs dictũ est, quare alia ꝓsequamur. Ego te clarificaui super terram.) Rectè sanè super terram, in cœlo clarificatus erat, cùm naturalem haberet gloriam, & ab angelis adoraretur. Non ergo de gloria substantiæ eius coniuncta dicit, quam etsi à nemine laudetur, plenissimam habet, sed quę humano cultu exhibetur. Igitur & illa particula, Clarifica me: hoc etiam modò intelligitur. Et vt cognoscas ita intelligendũ, audi quæ sequuntur. Opus consummaui quod dedisti mihi vt faciam.) Atqui à principio negociũ habuit, vel potius non à principio. Quomodo ergo dicit, Consummaui: vel quia futurum tanq̃ factum dicit, vel quod verius est, quòd omnia iã erant perfecta. Cùm enim radix bonorum absumpta esset,
I certè à principio fructus producẽdi erant, & cùm posteris affutura esset, ipsum adesse, & simul cõiungere oportuit. Ideo iterum humilius condescendit,

Quod dedisti mihi.) Nam si in audiendo & discendo perseueramus, longè hæc gloria eius minora essent. Quòd enim ad hoc propria voluntate venit, multis modis perspicuũ est: vt cùm Paulus ait:
Rom.8.f Sic dilexit nos, vt traderet seipsum ꝓ nobis: &, Se-
Philip.2.b metipsum exinaniuit, formã serui accipiens: & ite-
Supa.15.b rũ, Sicut dilexit me pater, sic ego dilexi vos: & nũc,

Clarifica me tu pater apud temetipsum, claritate quã habui, priusq̃ mundus fieret, apud te.) Et vbi claritas illa? Esto apud homines meritò inglorius sis ob carnis vestem assumptã, quomodo & apud deũ clarificari quæris? Quid ergo hìc dicit? De incarnatione hic sermo habetur, cùm nõdum carnis natura clarificata esset, neq; induisset incorruptionem, neq; in regiam sedem ascendisset: ideo nõ dixit, super terram: sed, apud te. Hac nos claritate ꝓportione nostra donabimur, si virtutem amplecte-

mur. Ideo Paulus inquit: Si tamen compatimur, vt Roma.8.c
simul glorificemur. Et profectò innumeris sunt la- K
chrymis ꝓsequendi, qui tanta proposita gloria, desidia & somno sibijpsis deficiunt. Etsi gehenna non esset, adhuc omnium essent miserrimi, quibus cùm liceat vnà cum dei filio regnante, & glorificari, tantis seipsos bonis defraudant. Nónne si laboribus cõficiẽdi, si innumeras mortes mori, si innumeras animas, & totidem quotidie corpora traditum iri oporteret: nónne, inquam, omnia pro tanta gloria ponẽda essent? Sed nos neq; pecunias contemnimus, quas vel inuiti paulò pòst relinquimus. Non contemnimus, inquam, pecunias, quæ nos tot malis exponunt: quę non nostræ sunt, sed hìc remanebunt: ministramus enim quæ nostra non sunt, etsi à maioribus nostris relicta. Cũ verò etiam gehenna nos maneat, & vermis ꝓpetuus, & ignis inextinguibilis, & stridor dentium: quomodo hęc feremus, dilectissimi? Quousq; hæc non cõsiderabimus, sed in bella, & contentiones, & inania verba omne tẽpus cõsumimus? Ter- L
ram nutrimus, corpus saginamus, animam verò cõtemnimus. Rerum necessariarũ nullam rationẽ, superfluarum & inanium plurimam habemus. Magnifica struimus sepulchra, splendidas domos ædificamus, seruorum caterua constipamur, & varios excogitamus dispensatores agrorum, domus, pecuniarum, & principes principum constituimus, animam omnino desertam relinquimus. Et quis horũ modus? Nónne ventrem saturamus? nónne vnũ corpus induimus? Quæ hæc tanta rerum perturbatio? Quid tandem vnam quam accepimus animam diuidimus, & in tot rerum curas distrahimus, molestam nobis seruitutẽ excogitantes? Qui multis indiget, multorum seruus est, etsi ea possidere videatur. Nam & seruorum seruus dominus est, & magis q̃ illi seruitium subit. Præterea sine seruis in forũ ire non audet, non in balneũ, non rus. Seruis autẽ sine domino liber est aditus quò placet. Sed qui dominus videtur, nisi serui adsint, exire domo nõ audet: M
& si exierit, ridiculus sibi esse videtur. Fortasse aliq̃ nos irrident, cũ hæc dicimus, qui propterea magis deplorandi sunt. Nam quòd hæc seruitus sit, libenter te interrogarem, an velles egere aliquo, qui ori tuo panem, vel poculum admoueret: nõne hoc miserabilem duceres seruitutem? Quid ergo si indigeres, qui te semper deferrẽt, nónne te miserum, nõne infœlicem prædicares? Nónne & hoc simile est? Nihil etenim refert, an homines te, an iumenta ferãt. Quid quæso, nõne in hoc ab ãgelis differim⁹, quòd non egent vt nos? Igitur quantò paucioribus indigemus, tantò magis illis appropinquamus: quantò pluribus, tantò magis ad hanc caducam vitã deflectimus. Et vt hoc ita habere se intelligas, senes interroga, quam vitã laudent, cũ his rebus stultè vincuntur, an cũ vincũt? Propterea illos in testimoniũ vocaui, quoniam qui iuuentute inebriantur, maximam seruitutem nõ intelligunt. Quid febribus laborantes, nõne quantò plus sitiendo bibunt, plus bi

bere de-

A bere desiderant? Certè cùm in bonam restituti valetudinem illa siti liberati sunt, seipsos beatos existimant. Animaduerte in omnibus rebus miserũ pluribus indigere, & qui longè à sapientia est, ei & seruitus & cupiditas intenditur. Quid ergo ſponte nostra nobis miseriam augemus? dic quæso, si sine tecto, & parietibus commodè viuere posses, & nihil te offenderet, nónne id eligeres? Quamobrem imbecillitatis argumẽta maiora facimus? Nónne ꝓpter-
Gen.2.b ea Adam beatum dicimus, quoniam nulla re indigeret, non domo, non vestibus? Sanè quidem. Verũ nunc in necessitate constituimur: sed cur augemus? Nam si multi multa etiam de vitæ necessitate sibi defraudant, vt seruos, habitationes, pecunias accumulent: quam nos excusationẽ habebimus, qui tantùm necessitatẽ excedimus? Quantò plura amplecteris, tantò magis tuæ derogas libertati. Vera nãq; libertas est, nulla re indigere, in secundo loco minimis, quàm angeli habent. Quòd autem in mortali
B corpore hoc quispiam cõsequatur, considera q̃ lau-
1.Cor.7.c dandus sit. Hoc & Paulus Corinthijs dicebat: Ego autem vobis parco. Et ideo ne tribulationẽ carnis habeant huiusmodi, ideo pecunias, vt ijs in necessarijs vtamur, non vt seruemus & defodiamus, condonatas habemus. Hoc enim non est possidere, sed possideri. Quòd si cõsideraremus quomodo eas augere possimus, nõ vt ad necessitatem vteremur, ordo peruerteretur, & illæ nos, non nos illas possideremus. Liberemus igitur nos hac graui seruitute, & tandem in libertatem nos vẽdicemus. Quid tot, & tam varia nobis vincula excogitamus? Non sufficit tibi naturæ vinculum, & vitę necessitas, & tot rerũ turba, sed & alijs te retibus intricas? Et quando poteris de cœlo cogitare, & eius altitudinem speculari? Satis erit, satis si his omnibus præcisis vinculis sũ pernam ciuitatem adire poterimus, tot alia restant impedimenta, quæ vt superemus, paupertatem amplectamur. Hoc enim pacto vitam æternam conse
C quemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.lxxx.ex cap.xvij.

Manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem meum seruauerunt.) Magni cõsilij angelus dicitur filius dei, & a-
Esa.9.b. liorum quæ docuit gratia, & principaliter quòd patrem hominibus annunciauit, & quòd in præsentia inquit, Manifestaui nomen tuum hominibus. Nam cùm opus suũ consummasse dixisset, quale id opus sit, enarrat. Atqui manifestum erat nomen: nam & Esaias inquit, Iurastis deum verum. Sed vt sæpe dixi, & nũc dicam, licèt manifestum esset Iudæis, nec tamẽ omnibus: nunc de gentibus loquitur, nec hoc tantùm manifestat, sed quòd patrem ipsum norãt. Neq; est idem nosse rerum opificem esse, & filium habere. Manifestauit autem eius nomen & verbis, & re. Quos dedisti mihi de mundo.) Quemadmodum superius inquit: Nemo venit ad me, nisi fit Supr.6.e.
datum ab eo, & nisi traxerit eum pater meus: ita & D
hoc in loco, Quos dedisti mihi. Atqui ipse se viam esse dixit. Vnde cõstat duo his verbis innuere, quòd neq; contrarius patri sit, & quòd eius voluntas est, vt filio credant. Tui erant, & mihi eos dedisti.) Hìc docere intendit se multùm à patre dilectũ. Nã quòd accipere eos oporteret, vel inde constat, ipse eos & fecit, ipse eorum curã habet perpetuò. Quomodo eos accepit? Sed quod dixi, cõcordiã cum patre significat. Quòd si hominis more quispiã vellet, vt dictum est, id inuestigare, non amplius erunt patris. Nam si cùm pater eos habuit, non habuit filius: sanè constat, cùm dederit eos pater, à iure dominij decidit: & quod absurdius, apud patrem contemptos fuisse, cùm ad filium venerunt tunc honorem adeptos. Sed hæc vel dictu ridicula. Quid ergo? Et per hæc ostendit quòd ei visum sit eos filio credere. Et sermonem meũ seruauerunt. Et nũc E
cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt.) Et quomodo sermonem tuum seruauerunt? Credendo mihi, & non acquiescendo Iudæis. Qui credit ei, inquit, signauit quia de⁹ verax est. Quidã Supr.3.d.
dicunt nunc tandem cognouisse Iesum, omnia sibi à patre data: sed ratio non constaret, quomodo ignoraturus esset filius opera patris: sed de discipulis dictũ est. Ex quo enim ea dixi, inquit: Omnia quæ dedisti mihi, abs te esse didicerũt. Nihil alienum, nihil proprium mihi à te est. Quod enim proprium mihi, idem & tibi. Nam propriũ tanq̃ alienũ multis in locis ponit. Cognouerunt ergo quòd omnia quæ docebo, tua est doctrina. Et vnde hoc didicerunt? A verbis meis. Sic enim docebã, nec hoc tantùm, sed quòd à te veni, hoc enim per totum curauit euangelium. Ego pro eis rogo.) Quid dicis? Tanq̃ ignorantem patrem doces, tanq̃ ad hominẽ ignarum loqueris? Quid sibi vult hæc diuisio? Ecce quòd nulla alia causa habet orationem, nisi vt intelligant, quam in ipsos habeat charitatem. Qui enim E
non sua tantùm præbet, sed & alium ad id hortatur, & rogat, multam præ se fert dilectionem. Sed quid significat, Pro eis rogo? Non pro toto mũdo, inquit, sed pro ijs, quos dedisti mihi. Et frequenter vtitur hoc verbo, Dedisti, vt idẽ & patri videri intelligerent: inde cũ dixisset, Tui erant, & tu eos mihi dedisti.) vt prauã suspicionem tolleret, ne quis nouum ipsius arbitraretur imperium, & nuper eos accepisse, inqt: Mea omnia tua sunt, & tua mea, & clarificatus sum in eis.) Ecce æqualitatẽ: vt enim audiendo, Quos dedisti mihi, aut sub patris voluntate nõ esse, aut nihil anteà ad filium pertinuisse arbitrareris, vtrunq; his verbis tollit: quasi dicat, Noli quia audis patrẽ mihi eos dedisse, existimare alienos iam à patre esse, mea patris sunt: neq; quòd dixerim patris esse, alienos à me ducas: nam quæ patris sunt, mea sunt. Itaq; ea particula, Dedisti: ad auditorum tantũ dicta est imbecillitatem. Quę pater habet, filij sunt: & quæ filius, patris: hoc neq; de fi-

G lio,inquantũ homo,dici poteſt,qui ſanè minor eſt. Nam quòd pater maior ſit,planè conſtat:cótrà,minimè.Hic autem æqualitatem oſtendit, hoc & alibi dixit:Omnia quæ patris ſunt,mea ſunt:de cognitione locutus.Illa autem particula,Dediſti mihi,& huiuſmodi,nó tanq̃ alienum ſe veniſſe,vt eos ad ſe traheret,ſed proprios accepiſſe ſignificat. Inde cauſam & probationem adducit.Et clarificatus ſum in eis:hoc eſt,vel quòd in mea fũt poteſtate,vel quòd clarificant me, cùm tibi & mihi credunt, & ſimul clarificant.Quòd ſi non ſimpliciter clarificatus eſt in eis,non iam ipſius eſſent,quæ illius.Nemo enim in quibus nó habet poteſtatem,clarificatur. Quomodo autem itidem clarificatus eſt?Omnes pro eo vt pro patre moriuntur,& tanq̃ patrem prędicãt: & quemadmodum in nomine patris omnia fieri dicunt,ita & in filij. Et iam non ſum in mundo,& hi in mundo ſunt:)hoc eſt,quanuis in carne nó apH paream,per hoc glorificor.Sed quid frequenter ſe in mundo non eſſe, & cùm in mundo eſſet, ſe eos cófirmaſſe dicit:nunc cùm diſcedat,patri eos commendat? Quæ omnia, ſi quis ſimpliciter accipiat, multa ſequerentur abſurda.Qua enim ratione nititur,quòd non ſit in mundo, & cùm abeat alij commendet?Hæc enim vt puri hominis,& diſcipulis ſe gratificantis,verba ſunt. Vides vt nonnulla hominis more ſecundum eorum mentem loquitur, qui ipſius præſentia ſe tutiores arbitrabantur: ideo inquit, Cùm eſſem cum eis,ſeruabam eos.)Atqui
Mat.28.d. ait, Venio ad vos,& vobiſcum ſum vſq; ad cõſummationem ſeculi. Quomodo ergo tãquam diſceſſurus loquitur? Vt dixi ſecũdum eorum opinionẽ, vt paululum recrearentur, cùm ſe patri commendari intelligerent.Cùm enim multis adhibitis conſolationibus, non acquieſcerent, iam patrem alloquitur,vt ſuum in illos amorem demõſtraret:quaſi diceret, Ex quo me ad te accerſis, tutos eos redI das:ego enim ad te venio.Quis dicis?Nónne tu potes ſeruare eos? Quid ni? Cur ergo ita dicis? Vt habeant gaudium meum impletũ:)hoc eſt,ne imbecillitate ſua perturbarẽtur. His verbis ad eorum recreationem, & lætitiam hæc omnia ſe locutum oſtendit.Nam aliter ſermo contrarius videretur.

Nunc autem non ſum in mundo,& hi in mundo ſunt.)Ita enim opinabantur,ideo ad eorum deſcendit imbecillitatem. Nam ſi dixiſſet, Ego ſeruo eos,nó credidiſſent:ideo inquit, Pater ſancte,ſerua eos in nomine tuo:)hoc eſt,auxilio. Cũ eſſem in mũdo,ſeruabam eos in nomine tuo.) Iterum vt homo loquitur,& vt propheta.Nuſquam enim apparet in nomine eius feciſſe. Quos dediſtis mihi ego cuſtodiui,& nemo ex eis perijt,niſi filius perdi
Supr.6.d. & Pſalm. 108.b. tionis,vt ſcriptura impleatur.)Et alibi inqt:Omne quod dediſti mihi,non perdam ex eo.Atqui nõ ille tantùm perditus eſt,ſed multi poſtmodum:quomodo ergo inquit,non perdam?Quantùm in me erit,
Sup.6.d non perdã:quod & alibi apertius ſignificauit: Non eijciã eum foras.Nam mea cauſa nõ expellam, nó derelinquam, quòd ſi ſponte ſua reſilient,vi eos nõ K traham. Nunc ad te venio.)ecce humanius poſitam particulam.Quòd ſi quis ex hoc minorem filium voluerit,minorem faciet & patrem.Cõſidera à principio, partim docentis & explanantis vicem gerit,partim præcipientis.Docentis,vt cùm dicit:

Non de mundo tollas rogo.)Præcipientis,vt, Ego cuſtodiui eos vſq; modò,& nemo perijt, & tu ſerua eos.)& iterum, Tui ſunt,& mihi eos dediſti,& cùm eſſem in mundo,ſeruabam eos.)Quæ omnia ſoluuntur,quòd ad auditorũ dicta ſunt imbecillitatẽ.Nã cùm dixiſſet, Nemo ex eis perijt, niſi filius perditionis:) addidit, Vt ſcriptura impleretur.)Quæ ſcriptura?Quę de eo multa prædixit.Nó tamẽ ꝓpterea perijt,vt impleretur, de quo ſuperius multa verba fecim⁹:Hic enim ꝓprius modus ſcripturæ eſt,vt quæ euẽtus ſunt, pro cauſa ponat.Et omnia diligenter inueſtiganda ſunt, & dicẽ tis mos,& ſubiectum,& ſcripturæ lex:quæ depraL uanda nó ſunt.Fratres nolite,inquit, pueri fieri ſen 1.Cor.14.d. ſibus. Hæc autem non modò ad ſcripturas intelligendas legenda ſunt,ſed ad vitã inueſtigandã.Etenim pueri parui magna non deſiderant, vilia ſolẽt admirari, currus,equos, aurigas, rotas luto factas, hoc aſpectu delectantur. Quòd ſi regem in curru aureo ſedentem,& mulos albos iunctos,& eximiũ cultum viderint,ne reſpiciunt quidem.Præterea & puellas ex creta ornant, veras autem pulchras neſciunt,& in multis alijs rebus itidem afficiũtur. Tales nonnulli nunc reperiuntur,nulla his cœleſtium cura,ſed ad lutea tanq̃ pueri obſtupeſcũt,& terrenis diuitijs blandiuntur, & gloriã & voluptates huius ſeculi magnipendũt:quæ ita puerilia ſunt,vt illa. Quæ verò & vitæ, & gloriæ, & requietis cauſa ſunt,non curant:ſed vt pueri his priuati deflent,illa autem ne deſiderare quidem norũt: ita & multi in ætate prouecta.Ideo inquit: Nolite pueri fieri ſenſibus.Pecunias concupiſcis, non diuitias permanen M tes,ſed pueriles ludos.Si quem plumbeum numum admirantem, & ad eum colligendum inclinantem ſe videres, nõne eum quàm pauperrimũ iudicares? Tu autẽ etiam viliora congregans, inter diuites te
Diues 9s. annumeras: & qua hoc ratione nititur? Illũ nanq; diuitem dicimus, qui omnia præſentia contẽmnit. Nemo parua hæc argentum,aurum,& huiuſmodi imaginarias diuitias ridere poterit,niſi maiorũ deſiderio teneatur, quemadmodum neq; plumbeum numum,niſi aurea poſſideat. Tu quoq; cùm videris hominem vniuerſum orbem percurrentẽ, nulla alia cauſa eum facere putato,q̃ quòd ad maiora reſpicit.Sic agricola pauca ſemina contẽnit,quãdo maiorem meſſem expectat. Quòd ſi pro ſpe incerta quæ habemus,contemnimus:longè magis ꝓ certiſſima expectatione in nobis faciendum eſt.Quare vos hortor atq; obſecro, ne nobiſipſis ſimus detrimento,néve pro luto ſupernis nos theſauris fraudemus,& culmorum & palearum plena naui portũ ſubeamus.Quiſq; de nobis dicat quid velit,ægrè ferat

A ferat noſtram aſſiduam admonitionem,nos nugatores appellet,graues,moleſtos, non ceſſabimus ab admonendo,& cum propheta omnibus vobis fre-
Danie.4.c quẽter prædicabimus:Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas in miſerationibus pauperum,& ſuſpende eas in collo tuo. Neq; hodie quidẽ facias,& cras deſiſtas. Etenim corpus hoc quotidiano cibo indiget:ita & anima,& longè etiã magis:quem niſi impenderis,& imbecillior fit,& turpior.Nolimus contemnere periclitantem, quotidie multa vulnera accipit, nunc cupiditatis, nunc iræ, nunc acediæ. Maledicit, vlciſcitur,inuidet,cui medicina exhibẽda eſt,neq; parua eſt eleemoſynę,quę
Luc.11.f. omnibus vulneribus adhiberi poteſt: Date eleemoſynam,inquit,& omnia vobis munda erunt. Eleemoſynam,nó auaritiam:quæ ex alieno datur,eleemoſyna non manet, quanuis indigentibus impendas.Eleemoſyna eſt,quæ omni caret iniq̃tate. Hęc omnia munda facit,hæc ieiunium, hæc humi dorB mire exuperat, quanuis moleſtiora & laborioſiora ſint:hæc tamen lucroſior illuminat, animam ſaginat, pulchram & decoram facit.Nó adeò athletas oleæ præmiũ excitat, vt pietatis certatores hoc oleum corroborat. Vngamus ergo animas,vt aduerſus hoſtem certemus audenter. Qui egenorum miſereri cogitat,ſtatim auaritiam exuet.Qui in dãdo pauperibus perſeuerat, mox irã deponet,& ſuperbiam.Quemadmodum enim vulneratos frequenter curando,medicus facilè in aliorum calamitatibus commouetur,cùm humanam intelligat naturam: ita & nos ſi ad opitulãdum inopes conueniemus,philoſophabimur,neq; diuitias admirabimur, neq; magnum aliquid præſentia bona ducemus:ſed omnia cõtemnemus,& magnanimi ad cœlum intenti, facilè ſempiterna bona conſequemur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

C Homilia.lxxxj.ex cap.xvij.

IGo dedi eis ſermonem tuum: & mundus odio eos habuit,quia non ſunt de mundo, ſicut ego nõ ſum de mundo.)Cùm virtuti operam damus,& mali homines perſequuntur, & nos derident,nolimus ęgreferre,neq; doleręſita enĩ ſe res habet. Semper odium parit apud malos virtus,inuident enim bene viuere nolentibus,ſibi excuſationem arbitrati,ſi aliorum gloriam carpunt.Odio habent,qui contraria quàm ipſi faciunt, & pro viribus adnitũtur, vt illorum vitam criminibus inuirant:ſed non propterea doleamus, hoc enim vir-
Supr.15.c. tutis ſignum eſt,ideo Chriſtus inquit:Si de mundo eſſetis,mundus quod ſuum eſt amaret.Et iterũ alio
Luc.6.d in loco,Væ vobis quibus benedicunt omnes homines:idcirco & hoc in loco ait, Sermonem tuum dedi eis,& mundus odio eos habuit.)Iterũ cauſam affert,quare digni ſint, quorũ pater curam habeat. Propter te odio habiti ſunt, inquit, & propter ſermonem tuum:itaque digni ſunt protectione tua.

Non rogo,vt tollas eos de mundo,ſed vt ſeruES D eos à malo.)Iterum exponit ſermonem,& planius reddit: quod nihil aliud ſignat, quàm quòd multã de his curam habet: cùm eos tam diligenter commendet. Atqui ipſe dicebat omnia facturum patrem,quæ peteret:cur ergo pro his rogat?Nulla alia,quàm prædicta ratione, vt dilectionẽ ſuam demonſtraret. De mundo non ſunt,ſicut ego non
Hic ſup.a. ſum de mundo.)Quomodo ergo alibi dicit:Quos dediſti mihi de mundo,tui ſunt?Illic de natura,hìc de malis operibus locutus eſt.Et multis eos laudib⁹ proſequitur,primùm quòd nó ſunt de mundo,Inde quòd ipſe eos dederit,& ſermonẽ eius cuſtodierint,& quòd propterea odio habeantur.Quòd autem dicit,Sicut ego non ſum de mũdo, noli pertur bari:illa enim particula,non,eſt indiſcretæ certitudinis. Vt enĩ cũ de patre & ipſo dicitur,ſicut ſumma p naturã æqualitas indicatur:ita cũ de nobis & ipſo dicitur,maxima per vtriuſq; naturæ differẽtiã E diuerſitas.Nã ſi peccatũ ipſe nó fecit,neq; dol⁹ in- Eſa.53.c. uentus eſt in ore eius:quo pacto ei Apoſtoli poterant comparari? Sed quid ſignat,non ſunt de mundo?At aliud expectant,nihil cum terra communicant,ſed cœli facti ſunt ciues:& ex hoc amorẽ ſuũ oſtendit,cùm apud patrem eos laudat,& commendat.Id autem verbum,Serua eos:nõ à periculis tãtùm dicit,ſed vt in fide perſtẽt:ideo adiecit, Sanctifica eos in veritate tua.)Fac ſanctos per ſpiritus exhibitionem,& doctrinam rectam.Et ſicut cũ inquit, Mũdi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis:ita & nũc inſtrue eos,doceas veritatem. Atqui hoc ſpiritus officium dicit. Cur nunc à patre id poſtulat? Vt iterum æqualitatis admoneare. Recta de deo doctrina animam ſanctificat.Quòd ſi verbo dicit,ſanctificari,ne admireris. Nam quòd de doctrina loqueretur,addidit: Sermo tuus veritas eſt.)hoc eſt,quòd nullum in eo eſt mendaciũ. Quòd ſi veritas eſt,omnino quicquid dicit, futurũ eſſe,& nihil figuratũ, nihil corporeum demõſtrat. F Sicut & Paulus de eccleſia ait, quòd ſanctificauit Ephe.5.c. eam in verbo:quòd enim verbum dei purgaret,intelligebat. Videtur autem mihi & aliud ſignificari per illam particulam, Sanctifica eos: hoc eſt,quod dixerat, ſegrega eos & verbo, & prædicatione:& hoc etiam ex ſequentibus conſtat. Sicut me,inquit,miſiſti in mundum,& ego miſi eos).Quod & Paulus dicit, ponẽs in nobis verbum reconciliatio- 2.Cor.5.d nis:pro quo enim Chriſtus abijt,pro hoc hi orbem terrarum comprehẽderunt. Hìc etiam hoc verbũ, ſicut,nó ſimilitudinis eſt ad deum,& ad apoſtolos. Quomodo enĩ taliter ad homines mitti poterant? Mos autem ei eſt de futuro tanq̃ de præterito loqui. Et pro eis ſanctifico meipſum, vt ſint ſanctificati in veritate.) Quid ſibi vult, Sãctifico meipſum?Offero tibi ſacrificium.Sacrificia omnia ſancta dicũntur, & propriè ſancta quæ deo dedicata ſunt.Cùm antiquitus in figura ſanctificatio eſſet in ouibus,nunc non in figura,ſed in veritate: ideo in-

G quit,Vt sint sanctificati in veritate tua.Etenim eos tibi commendo, & oblationem facio, siue propter caput hoc fieri dicit, siue quia ipsi sacrificati sunt.
Rom.12.a Constituite,inquit,membra vestra hostiam viuentem,sanctam:&, Reputati sumus, vt oues occisionis:&,sine morte hostiam eos facit,& oblationem.
Pſal.43.d Sap.3.b. Nam quòd hostiam sui significaret,dicendo, Sanctifico:constat ex sequentibus, cùm pro eis moretur. Dixit autem,Pro eis sanctifico meipsum, ne quis arbitraretur,quòd pro apostolis hæc solùm faceret,addidit: Non pro his rogo solùm,sed pro credẽtibus per sermonem eorum in me.)Hinc iterum eorum animos erigit,indicans multos futuros discipulos:cùm enim quod habebant eximium, cómune fecit,iterum eos consolatur,ostendens eis aliorum salutis futuros authores. Ex quo autem de eorum salute, & sanctificatione per fidẽ & sacrificium dixit, iam ad concordiam eos exhortatur, in
H quo sermonem suum concludit vnde inceperat.Di
Sup.13.d. xerat enim,mãdatum nouum do vobis, Vt sint vnum sicut tu pater in me,& ego in te.)Iterum,sicut,non æqualitatis est,neq; ita vnum esse poterãt,
Luc.6.e. sed ꝓ humana facultate,sicut cùm dicit: Estote misericordes,sicut pater.Quid signat,In nobis?in fide in nos.Nã cùm nihil adeò omnes perturbet,vt dissensio,id agit vt vnum fiant. Quid ergo?hócne assecutus est?Sanè quidem.Omnes enim per apostolos credentes vnum sunt, quanuis nonnulli ex his dissentiant,neq; hoc eum latuit,sed prædixit homi
Sup.13.d. num desidiam. Vt mũdus credat,quia tu me misisti.) quod & in principio dixit:In hoc cognoscẽt omnes, quia mei estis discipuli, si inuicem diligitis.
1.Cor.14.g. Et quomodo hinc erant crediturí? Quia pacis est deus,inquit.Si ergo quæ ex his didicerunt, seruauerunt, à discipulis magistrum auditores intelligent: si dissentiẽt,non inuenient dei pacis esse discipulos. Si non ero pacificus,à te missum non confitebũtur. Vides quo pacto ad finem vsq; cum patre concor
I diam confirmat? Et ego claritatem,quam dedisti mihi,dedi eis:)hoc est,signorum & doctrinæ,& vt concordes sint.Hęc enim claritas,vt sint vnum, atq; etiam maior signis. Quẽadmodum enim deũ admiramur,quòd nulla dissensio,nulla pugna est in eius natura,& hæc maxima gloria est: ita & hi ꝓpterea clari efficiẽtur. Et cur patrem hoc postulat, cùm ipse se dare profiteatur?Nam siue de signis,siue de cõcordia,siue de pace ei sermo sit,hæc se exhibere apparet,vnde constat consolandi eos gratia postulare. Ego in eis, & tu in me.) Quo dedit claritatem?In eis manendo,& secum patrem habẽdo, vt eis opitularetur. Alibi autem non per se pa-
Sup.14.c trem,sed se & patrem aduenisse, & mansionem apud eos fecisse dicit.Illic Sabellio silentium imponens,hìc Ario. Vt sint cõsummati in vnum. Vt cognoscat mundus,quia tu me misisti.)Frequenter hoc dicit,vt potentiorẽ pacem,quàm signa ad persuadendum demonstret. Sicut enim discordia debilitat,ita concordia corroborat. Et dilexi eos, si-
K cut me dilexisti.)Hìc iterum,sicut ponitur ad morem,vt hominem diligi licet,& vt dilectionis argumentum,quòd seipsum pro eis dederit. Cùm ergo dixisset in securitate futuros, quòd nõ mutabũtur, quòd erunt sancti,quòd multi per eos erunt crediturí,quòd multi gloriam consequentur, quòd non solùm ipse eos dilexerit, sed etiam pater, iam prosequitur,quæ post eorum hinc migrationem erunt futura,quæ præmia,quæ essent eis coronæ repositę.

Pater,inquit,quos dedisti mihi,volo vt vbi sum ego,& illi sint mecum.)Quod semper quærebant, dicẽtes:Quó vadis?quid dicis?Id pollicitus es,quod nódum habebas? Quomodo ergo eis dixisti:Sede- Mat.19.d.
bitis super sedes duodecim?Quomodo alia,& plura maiora pollicitus es?Ecce quòd omnia ad humana respiciunt imbecillitatem. Nam quomodo dicebat: Sequeris autem postea?Sed ad maiorem cer Sup.13.d.
titudinem,& amoris ostensionem hæc dicit. Vt
L videant claritatem meam,quam dedisti mihi.)Itẽ rum hoc cócordiæ ad patrem indiciũ altius quàm priora. Ante cóstitutionem mũdi,inquit:)qđ & ipsum aliquantulum ad humanam naturam respicit,Dedisti mihi,inquit. Quod si non ita est,libẽter negantes interrogarẽ:Qui dat,alicui dat:num primùm generauit,inde claritatem dedit, antè inglorium dimisit? Et quánã hoc nititur ratione? Vides, quòd dedisti,pro genuisti intelligitur? Sed cur non dixit,vt participent:sed,vt videant claritatem? Hìc ostendit, quòd omnis ea requies est spectare filium
2.Cor.3. dei,hoc claros esse facit:quod & Paulꝰ inquit,Reuelata facie gloriam domini speculantes.Quemad modum enim qui in Solis radios intuentur, aẽrem nacti tenuissimum visu voluptatem percipiunt: ita tunc,& longè etiam maior orietur nobis voluptas. Simul autem nobis ostẽdit, quòd non hoc videtur, sed admiranda quædam substantia. Pater iuste, mundus te nó cognouit.)quid hoc signat?Quámnam habet consequentiam? Ostendit neminẽ scire
M deum,nisi solos qui filium cognoscunt:hoc est,Volebã omnes hoc esse,sed non cognouerunt te,quãuis nihil possent arguere:hoc significat,Pater iuste. Hoc mihi asperius dictum videtur, quòd tam bonum,tam iustum cognoscere noluerit. Cùm enim Iudæi deũ se scire, ipsum autem nescire dixissent, ad hoc respondit inquiens, Dilexisti me ante mundi constitutionem, se aduersus Iudæorum calũnias excusans.Qui claritatem accipit,qui ante mũdi cóstitutionem dilectus est,qui testes vult eos illius claritatis:quomodo contrarius esset patri? Non igitur hoc est quod dicunt Iudæi,quòd ipsi te cognoscũt: ego autem minimè,sed contrà omnino. Ego te noui,non alij. Et hi cognouerunt,quia tu me misisti.)Vides quòd eos notat, qui à deo non esse dicebant,& ad hoc omnem refert sermonem? Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam.) Atqui spiritus perfectam cognitionem inquis,sed quę spiritus sunt,mea sunt. Vt dilectio, qua dilexisti me in ipsis sit,& ego in ipsis.)Si enim intelligerent,

qui tu

A qui tu sis,tunc scirent me alienum non esse,sed maximè dilectum filium,& coniunctum.Qui hoc,vt decet,credunt,& fidem in me,& veram seruant dilectionem,& qui me verè diligunt,in his ego sum. Vide quomodo in perfectum finem desinit, in dilectionem omnium bonorum matrem. Credamus
Ad Titum 1.d. 1.Tim.5.a ergo,& diligamus deum,ne de nobis dicatur: Deũ confiteri sciunt,operibus negant:& iterum, Fidem negat,& est infideli peior. Cùm enim ille & familiaribus,& consanguineis,& alienis,tu ne sanguine quidem coniũctis,vlla charitate afficeris: quæ nam tibi erit excusatio, cùm deum & maledictis & contumelijs prosequaris?Considera quot bonis benefaciendi occasiones dederit deus. Alij vt consanguineo,alij vt vicino,huic vt ciui, illi vt homini miseretur. Quòd si horũ nihil te cohibet, sed omne amoris vinculum dissoluis, audi Paulum,qui te infideli peiorem asserit,quoniam ille nihil de eleemosyna,nihil de cœlo audiens, te humanitate superauit.Tu inimicos diligere iussus, familiares vt inimicos intueris,& pecunijs magis parcis, quàm corporibus.Atqui diuitiæ absumptæ,nihil mali patiẽtur, hic contemptus consumitur.Quæ ergo insania pecunijs parcere,& non gentilibus?vnde hoc desiderium ortũ habuit,vnde hæc inhumanitas, atq; crudelitas?Si quis tanquam in æditiori theatri loco sedens,totum mundum, & omnia humana despiceret, considera quantam reprehenderet stultitiam, quot lachrymas profunderet, quo risu moueretur, quantũ odiũ cóciperet.Ea enim facimus, quę risu, lachrymis,odio digna sũt.Ille canes pascit, vt feras syluestres capiat,& ipse in feritatẽ incidit. Ille aues pascit,alius tauros,vt lapides trãsferat: homines cõ
C tẽnit,cùm fame tabescũt, & innumerã cõsumit pecuniam,vt lapidei homines effingãtur. Verè homines lapidei,qui calamitosos despiciunt. Alius gemmas & aurum miserè colligens,parietes vestit, pauperum corpus nudum videns, nulla flectitur misericordia.Alij vestes vestibus addunt,alius autẽ neq; ipsum corpus nudum vestire nouit.In iudicijs item alius alium consumit.Alius in meretrices,& parasitos,alius in mimos & saltatores,alius in splendida & magnifica ædificia,in emendis possessionibus & domibus impendit.Ille præterea vsuras computat, alius vsurarum vsuras,alius chirographa cędiũ plena conficit,neq; vel nocte cóquiescit,& proximorum malis inuigilat:illucescẽte die hic ad iniustum lucrum, ille ad dispẽdium in luxu:alius ad peculatum currit,& superfluis rebus, & prohibitis maximum studium impenditur, necessarijs nullum. Iudices autem nomen quidem iudicum habent,re autem latronum,& homicidarum. Et si quis controuersias,& testamenta perquirat, innumera etiã hìc mala,fraudes,furta,insidias deprehendet,circa quę omnes nostri conatus, spiritaliũ ratio nulla, sed ad ecclesiam vt tantùm videant concurritur. Verùm non hoc est quod quærimus,sed operibus nobis,& pura mente opus est.Nam si toto tempore auaritię

studueris, inde huc ingressus pauca verba dixeris, D non modò deum non placaueris,sed plurimùm irritaueris. Si tibi dominum tuum conciliare volueris,opera exhibeas:intellige calamitosorum onera: intuere nudos,esurientes,iniuria affectos, quibꝰ multas tibi humanitatis vias sternere poteris. Nolimus nosipsos frustra,& incassum viuẽdo seducere: neq; quòd nũc bene valeamus nos aspernemur,sed memoriam subeat,quòd morborum vi nonnunquam morimur.Caueamus futura mala,& hac formidine meliores efficiamur, ac si maximè simus reprehendendi.Qui enim in iudicijs dicunt,canibus similes sunt:qui in foro,vulpibꝰ:qui vitam desidem viuunt,neque hi vt decet exercentur,cùm in spectaculis bonos mores corrũpant.Qui dignis rebus incumbat videmus neminem:qui inuideant & maledicant, & se indigna faciant,multos. Itaq; punientur etiam non solùm qui malorum sunt authores, Rom.1.d
sed qui facientibus consentiunt.Voluntas enim eadem est,quæ similiter dat pœnas.Hæc ergo quoti- E
die repeto,neq; cesso,si quis mihi auscultauerit, lucrabitur:si nemo,sciatis velim vel hæc nobis profutura. Vosipsos accusabitis, nos ab omni culpa vacui.Sed absit,vt hanc nos afferamus excusationem, sed vt nobis gloriæ sitis, apud Christi tribunal, vbi simul sempiternis bonis cum eo perfruamur,quem decet gloria, simul cum patre & spiritu sancto, in
F secula seculorum,Amen.

Homilia.lxxxij.ex cap.xviij.

HAec cùm dixisset Iesus, egressus est cũ discipulis suis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus,in quem introiuit ipse & discipuli eius.)Horrendum quid mors est,& formidolosum,sed non ijs,qui supernam sapientiam contẽplantur.Qui futura non intelligit, & ipsam tãtùm vitæ finem reputat,non ab re & horret, & formidat,ac si nihil futurꝰ sit. Nobis autẽ qui gratia dei, incerta & occulta sapientiæ eius didicimus, & migrationem mortem arbitramur,minimè formidan F
dum est: sed lætandum atque desiderandum, vt à caduca hac & mortali vita ad meliorem, & longè clariorem,nullo fine comprehẽsam transferamur: quod Christus operibus nos erudiens,non vi & necessitate,sed spõtè ad passionem venit. Hæc,inquit,cùm dixisset Iesus, egressus est trans torrẽtem Cedrõ,vbi erat hortus,in quem introiuit ipse & discipuli eius.Sciebat autẽ & Iudas,qui tradidit eum, locum:quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis.)Media nocte iter facit,torrentẽ trãsit,& ad locum proditori notum properat,vt laborem eis demeret:& ostẽdit discipulis se ad mortem spontè proficisci: quod maximè ad eorum consolationem faciebat. Etenim in horto tanquam in carcere cõmoratur.Hæc cùm dixisset,Quid dicis?Patrem orauerat.Quare non dicis post orationem in hortum veniisse?Quia non oratio,sed sermo fuerat ad discipulos.Introierunt autem discipuli in hortũ, ita metu eos liberauit,ne ingredi recusarent. Vnde

G autem Iudas eô contenderit, vnde didicerit, eo con
ſtat, quòd multùm extrà pernoctabat Ieſus. Neque
enim ſi domi ageret, Iudas ad hortum properaſſet,
ſed domum, vt dormientem comprehenderet. Ne
ergo hortum ſecretum receſſum opinareris, addi-
dit, quòd ſciebat Iudas locum: neq; hoc tantùm, ſed
quòd frequenter Ieſus conueniebat illuc cum diſci
pulis ſuis. Sæpenumero enim cum his priuatim de
neceſſarijs loquebatur, quæ alios audire nõ licebat.
Facit autem hoc in montibus & in hortis, locum
procul à tumultu maximè ſibi deligens, ne doctri-
na impediretur. Iudas autem cùm accepiſſet co
hortem, & à pontificibus & Phariſæis miniſtros, ve
nit illuc.) Et hi ſæpe aliàs miſerunt ad Chriſtũ com
prehendendum, ſed non potuerunt. Vnde conſtat
ſponte ſua ſe tradidiſſe. Et quomodo Iudas cohor-
ti perſuaſit? Militares erant viri, & mercede omnia
audebant. Ieſus autem ſciens omnia quę ventu-
ra erãt ſuper eum, proceſſit & dixit ad eos: Quem
H quæritis?) hoc eſt, non eorum aduentu obſtitit in-
terrogare, ſed intrepidè tanq̃ omnia ſciens & dicit,
& facit. Quare autem cum armis veniunt? Time-
bant ſequentes Ieſum, & propterea etiam intempe
ſta nocte aggreſſi ſunt. Dicit eis: quem quæritis?
Reſponderunt ei, Ieſum Nazarenum.) Vides vim
inſuperabilem, quomodo in medio exiſtens eos cæ
cauit? Quòd enim non tenebris id noctis cõtinge-
ret, oſtendit euangeliſta, cùm dicit faces habuiſſe,
quas niſi habuiſſent, ſaltè voce cognit⁹ eſſet. Quòd
ſi illi Ieſum ignorabant, non tamen Iudas ob con-
tinuam cum eo conſuetudinem. Aderat enim, neq;
magis agnoſcebat, ſed cum alijs retrorſum cecidit.
Fecit autem hoc Ieſus, demonſtrans non ſolùm nó
poſſe eos ſe capere, ſed ne medium quidem videre,
niſi ſeipſum traderet. Iterum dicit, Quem quę-
ritis?) O dementiam: verbo eos proſtrauit, nec con
uerſi ſunt, tãtam virtutem intelligentes, ſed iterum
aggrediũtur. Cùm autem quod ſuum erat, impleſ-
I ſet, iam ſe tradit inquiens, Dixi vobis quia ego
ſum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum.) A-
nimaduerte euangeliſtæ tolerantiam. Non maledi
cit proditori, ſed factum narrat. Vnum dũtaxat cu
rat demonſtrare, quòd ſe capi permiſerit. Inde ne
quis diceret, quòd ipſe Chriſtus eos ad ſe capiendũ
adduxerit, & ſe manifeſtans in manus eorum dede
rit, cùm oſtenderit primũ quibus facilè moueri de-
bebant, & tamen in propoſito perſtitiſſent, & mi-
nimè iam poſſent excuſari, tunc ſe tradidit inquiẽs,
Si ergo me quæritis, ſinite hos abire,) ad vltimã
vſque horam ſuam in eos benignitatem præ ſe fe-
rens. Si me vultis, inquit, dimittite hos. Ecce meipſũ
Pſal.108 b trado. Vt impleretur ſermo, quem dixit: Quia
quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quenquam.)
Perditionem autem dicit, non mortis, ſed illã ęter-
nam. Euãgeliſta autem & in præſenti hoc accepit.
Admirari autẽ quis poſſet, cur non comprehende-
rint etiã cum Ieſu, vt verberarent diſcipulos, & Pe
trum maximè, qui eos ſerui aurem abſcindendo ir-
ritarat. Quid ergo eos cõtinuit? Nemo alius quàm K
quæ eos retrorſum proiecerat potentia: quod euã-
geliſta non eorum mentis, ſed ſupernæ virtutis eos
coercentis fuiſſe ſignificat inquiens, vt ſermo imple
retur quem dixit, Non perdidi ex eis quenquã. Pe-
trus ergo hac voce, & his quę iam facta viderat fre
tus, cõtra irruentes armatur. Et quomodo, inquies,
qui iuſſus eſt neq; peram habere, neq; duas tunicas, Mat.10.b.
gladium habet? Vt puto hoc metuens iam ſe præ-
munierat. Quòd ſi dixeris: quomodo cui præcipit
ne alapam inferat, homicidam agit, & maximè cũ
non vlciſci præcipiatur? Verùm non ſe, ſed magi-
ſtrum vltus eſt. Præterea nondum perfectæ & con
ſummatæ virtutis erant. Quòd ſi vis Petri ſapiẽtiã
intelligere, videbis poſtmodum cæſum, & æquo a-
nimo omnia perferentem, & nullis malis, nullis ca
lamitatibus perturbatum. Ieſus autem etiam hoc in
loco miraculum facit, ſimul erudiens nos, quòd in
perſecutores noſtros beneficos nos eſſe oportet. Et
cùm ſuam obtegeret poteſtatem, ſeruo illi aurẽ re- L
ſtituit. Petro autem dixit, quòd qui gladium acci-
piunt, in gladio peribunt: & ei vt in lauando mina-
tus eſt, vt eius conatum retunderet. Et ſerui nomen
meminit euangeliſta, quoniam magna res erat, nó
tãtùm quòd eum curauerit: ſed cùm paulò pòſt eſ-
ſet ab eo alapam accepturus, hinc ad perſecutiones
tolerandas voluit diſcipulos erudire. Atqui etiã ꝓ-
pterea nomen poſuit euangeliſta, vt legentes tunc
poſſent diligẽtius inquirere, an ita ſe res habuiſſet:
nec ſimpliciter dexteram auriculam dicit, ſed mihi
videtur apoſtoli impetũ velle oſtendere, quòd fe-
rè in ipſum caput irruit. Ieſus autem non minis tã-
tùm Petrum cohibet, ſed & alios ſedat, inquiens:
Calicem quem dedit mihi pater, non vis vt bibã
illum?) Oſtendens non illorum potentiæ id adſcri-
bendum, ſed permiſſioni ſuæ: ac etiam quòd nó eſ-
ſet deo contrarius, ſed obediret patri vſq; ad mor-
tem. Tunc comprehenderunt Ieſum, & ligauerunt, M
& adduxerũt eum ad Annam primũ.) Quare ad Annam? Vt rem oſtentarent, & tanq̃ triumphum ducerent. Erat autem Annas ſocer Caĩa-
phę, qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caĩa-
phas qui conſilium dederat Iudæis, quòd expedit
vnum hominẽ mori pro populo.) Cur iterum hui-
us nos prophetiæ admonet? Vt pro ſalute hoc fa-
ctum demonſtraret, & tantam eſſe veritatis excel-
lentiã, vt & inimici eam prędixerint. Ne ergo vin-
culorum mẽtione auditor perturbaretur, id memi-
nit, quoniam ſalus orbis terrarum eius mors eſſet.
Sequebatur autẽ Petrus, & alius diſcipul⁹.) Quis
alius? Ipſe qui hæc ſcripſit. Et cur ſe non nominat?
Cùm enim ſupra pectus Ieſu recũberet, meritò ſe
ſilẽtio præterijt. Sed qua gratia in hoc loco? Eadem
ipſa, nam & hìc quoque ſe laudat, quòd alijs diffu-
gientibus, ipſe ſequeretur, ideo & ſuũ nomẽ ſilet, &
Petrum ſibi præponit, & ſui meminiſſe tamen co-
actus eſt, vt intelligas eum cæteris diligentius, quæ
in aula principis facta ſunt, enarrare, vtpote qui
aderat.

A aderat. Et animaduerte quomodo propriæ laudi
demit. Ne quis enim diceret, quomodo omnib⁹ au
fugientibus ipſe ingreſſus eſt? cauſam affert, quòd
eſſet notus pontifici, ne quis ſe ſecutum admiraretur, néve id ei fortitudini adſcriberet. Illud mirandum quòd Petrus tam timidus, vſq; ad aulam ſolus venerit. Quòd enĩ couſq; venerit, amoris: quòd non ingrederetur, timoris erat indicium: ideo hæc ſcripſit euangeliſta, præoccupans negationis excuſationem. Neq; enim tanquam rem magnam ait ſe notum põtifici, ſed cùm ſolum ſe cum Ieſu veniſſe dixiſſet, ne putares animi magnitudine factum, cauſam affert. Quòd autem & Petrus ex illius fauore ingreſſus eſſet, ex ſequentibus oſtendit. Cùm enim exijt, & cum oſtiaria egit, vt introduceretur, ſtatim intrauit Petrus. Cur autem ipſe non introduxit? Chriſtum ſpectabat, & ſequebatur, ideo iuſſit mulieri, vt eũ ĩtroduceret. Quid mulier? Nũquid & tu ex diſcipulis es hominis huius? Dicit il-
B le: Non ſum.) Quid dicis Petre? Nónne dudum di-
Mat.26.d xeras, ſi oportuiſſet animam pro eo ponere, te poſiturum? Quid ergo? Ne oſtiariam quidem rogantem perferre potes? Num miles, num aliquis eorũ qui Ieſum cœperant te rogabat? Vilis erat oſtiaria & abiecta, neq; aſperè percontata. Non dixit, deceptoris & perditi illius diſcipulus es, ſed hominis huius, tanquam eius miſereretur. Sed nihil horũ pertulit. Dixit autem, Nunquid & tu? quia Ioãnes aderat, adeò benignè locuta eſt mulier. Sed nihil horum intelligebat Petrus, neque rem aduertit, quòd primò, quòd ſecũdò, quòd tertiò negaret, niſi cùm gallus cantauit. Neq; hoc aduertiſſet, niſi ſe Chriſtus conſpexiſſet. Et ipſe quidem calefaciebat ſe cũ ſeruis principis. Ieſus intus ligatus tenebatur. Hæc autem dicimus, non in Petri accuſationem, ſed ad oſtendendum Chriſtum vera prædixiſſe. Princeps autem interrogauit Ieſum de diſcipulis ſuis,
C & de doctrina.) O malitiam: cùm frequenter in templo loquentem, & palàm docentem audiſſet, hoc percontatur. Cùm nullum haberent crimen quod objcerent, de diſcipulis rogabat, fortaſſe vbi eſſent, & qua gratia eos elegiſſet, & quid vellet, & in quibus his vti: hoc dicebat quaſi ſeditionis, & no uitatis eum arguẽs, & quòd nemo alius ipſi crederet præter illos, & tãquam quoddam eſſet malitiæ inſtrumẽtũ: quod arguens Chriſtus, inquit, Ego palàm locutus ſum mundo,) nihil priuatim diſcipulis. Ego ſemper docui in templo.) Quid ergo? nihílne ſecretò diſcipulis dixit? Dixit ſanè, ſed non quod illi arbitrabantur, quod timeret, & ſeditiones ſtrueret: ſed cùm aliquando altiora, q̃ quæ multitudo capere poſſet loquebatur. Quid me interrogas? interroga qui audierunt.) Non arrogãter reſpondet, ſed fretus veritate, quod in principio
Supr.8.b. dicebat: Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum eſt verum: idem & hoc in loco, ex abundantia ſuum vult teſtimonium confirmare. Nam cùm de diſcipulis princeps percontaretur, ait: Me de meis rogas? roga inimicos, infidia- D
tores, qui me ligarunt vt teſtificentur. Id enim veritatis maximum eſt argumẽtum, cùm quis inimicos in teſtimonium adducit. Princeps autem cùm ita quærendum eſſet, non quæſiuit: ſed vnus ex aſtantibus miniſtris dedit ei alapam.) Quid hoc impudentius? Exhorreſcat cœlum, contremiſcat terra de Chriſti patientia, & ſeruorum impudentia. Et quídnam dixerat? Neq; vt ſe excuſando ait, Quid me interrogas? ſed vt omnem impudentiæ materiã tolleret: & cùm percuſſus eſſet, & omnia ſternere, & delere in ſua haberet poteſtate, loquitur quæ omnem feritatem placare facilè potuiſſent.
Si malè locutus ſum, inquit, teſtimonium perhibe de malo.) hoc eſt, Si me verbo reprehendere potes, oſtende: ſin minus, cur me cædis?) Vides iudicium tumultus, & perturbationis & confuſionis plenum? Rogauit princeps ſubdolè & doloſè, reſpondit Ieſus vt oportuit. Quid dicendum erat, E
vel confutare, vel acquieſcere? ſed neutrum facit. Verùm ſeruus eum cædit, hoc nó iudicium eſt, ſed violẽtia. Inde neq; ſic quicq̃ habentes quod accuſarent, mittunt eum ligatum ad Caĩapham. Erat autem Petrus ſtans & calefaciens ſe.) Papæ, quo ſopore calor ille vehemens Petri contabuerat capto Ieſu? Neq; poſt tot mouetur, ſed adhuc ſe calefacit, vt intelligas q̃ imbecilla ſit humana natura, cũ nos deus deſerit. Et rogatus iterum negat. Tunc cognatus ſerui illius, cuius Petrus auriculam abſciderat,) ea re mot⁹ ait, Nónne ego te vidi in hor
to?) Neq; hortus, neq; immenſus amor, quem Ieſus illic oſtenderat, verborum eius Petrus admonuit, ſed omnia formidine exciderunt. Sed cur euangeliſtæ omnes in hoc concordarunt? Non vt diſcipulum accuſarent, ſed erudirent quantum mali ſit non omnia deo committere, ſed ſibijpſi confidere. Tu autem admirare magiſtri curam, & diligentiã, F
quòd & captus, & ligatus diſcipulo conſulit, intuitu ſuo iacentem excitans, & ad lachrymas mouẽs.
Ducunt ergo Ieſum à Caĩapha ad Pilatum.) Factum aũt hoc eſt, vt iudicum multitudo, vel inuitis veritatẽ extorqueret. Erat autẽ manè) anteq̃ gal lus cãtaret, ad Caĩapham ducitur, inde ad Pilatum. Quibus verbis oſtẽdit euãgeliſta à media nocte ad mane à Caĩapha interrogatũ, nihil reſpõdiſſe. Ideo miſit eum ad Pilatũ, ſed illa alijs dimittens, ipſe quę ſecuta ſunt enarrat. Tu autẽ Iudæorum ſtultitiam conſidera, qui innocentem armati comprehenderunt. Non tamen ingrediuntur prætoriũ ne contaminarentur.) Et quæ nam quæſo contaminatio
ingredi prætorium, vbi iniuſti pœnas dant? Deci- Mat.23.c.
mantes mentam & anethum: at cùm iniuſtè inter- &Luc.11.f
ficiunt, contaminari ſe non exiſtimant, ſed cùm ad prætorium veniunt. Sed cur ipſi non interemerũt? Multùm de eorum imperio iam ademptum erat à Romanis: præterea timebant ne à Pilato accuſati, pœnas poſtmodum darent. Sed quid ſignificat, vt manducarent Paſcha? Atqui Ieſus iam id fecerat vna

Grat vna die azymorum: Siue ergo totũ Pascha appellat solennitatem, siue quod tunc faciebant. Christus autem pridie cædem suam in parasceue reseruans, quando antiquitus celebratum erat, ipsi autẽ armati, quod non licebat, fundentes sanguinem, locum cauent, Pilatum aduocant: qui egressus ait, Quam accusationẽ affertis aduersus hoiem hũc?) Vides mutationem principatus eorum, & inuidię? Cùm enim & ligatum, & tanta caterua ad se adductum videret, non tamen manifestæ putauit accusationis indicium, sed interrogat, absurdum ratus, iudicium eos præsumere, supplicium sibi permitti. Illi autem, Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.) O dementiam, quid non adducitis in medium quid fecerit, sed obtegitis? Quid non arguitis eum? Ecce quòd vbiq; iustam prædicantes accusationem, nihil tãdem afferunt. Annas de doctrina percontatus est, quo audito misit ad Caipham, & ipse deinde ad Pilatum. Pilatus ait,

H Quam accusationem affertis contra hunc? Neque habent quid respondeant, sed coniectura quadam vtuntur. Tum Pilatus, Accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate eum. Dixerũt Iudæi: Nobis non licet interficere quenquam. Hoc dixerunt, vt sermo Iesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus.) Et quomodo hoc significabant? Non licet nobis interficere quẽquam: aut dicit euangelista, quoniam non pro Iudæis tantùm, sed & pro gẽtibus erat moriturus: vel quòd crucifigere eis non licebat. Quòd si dicũt nõ licere interimere, eo tempore intelligẽdum est: nã quòd interemerũt & alia morte, argumẽto est Stephanus lapidatus, sed crucifigere eum desiderabãt, vt mortis genus iactarent. Pilatus autem ad euitãdum molestiam, breuibus Iesum interrogat: Tu es rex Iudæorum? Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me?) Cur hoc in-

I terrogat Christus? Vt prauum Iudęorum animum detegeret. Audierat enim hoc à multis Pilatus: nã cùm illi nihil accusare possent, ne longa fieret discussio, quòd semper in primis accusabatur, id nunc Pilatus percõtatur. Nam cùm dixissent Iudæis, Secundum legem vestram iudicate eum: vt ostenderent non esse in Iudæos tantum peccatum, non licere sibi dicunt. Non enim legi nostræ, sed communi crimini obnoxius est: quod intelligens Pilatus, vt experiretur, rogat, Tu es rex Iudæorum? Non ergo quod nesciret Christus interrogat, sed vt ipse Pilatus Iudæos accusaret, alij dixerunt tibi? Quod Pilatus indicans ait: Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices tui tradiderũt te mihi, quid fecisti?) Hic se excusare voluit, inde cùm dixisset, tu es rex? arguens eũ Iesus, hoc (inquit) audisti à Iudæis? Qua gratia non diligenter rem ipsam inquiris? Dixerunt me malorum authorem, percontare quid mali fecerim: sed hoc non facis, simpliciter causas struis. A teipso hoc dicis, an aliunde?) Quo audito Pilatus, quid statim respondeat ignarus. Tradiderunt te mihi, inquit, oportet vt te quid K feceris interrogem. Tum Iesus, Regnum meũ non est de hoc mundo.) Erigit Pilatũ, vt non multùm ad eorum comparationem malum: & vult ostendere se non purum hominem, sed deũ & dei filium esse, inquiens: Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtiq; decertarent, vt nõ traderer Iudæis.) Quod vt Pilatus intuebatur, tollit tyrannidis videlicet suspicionem. An nõ est mũdi huius Christi regnum? Quídni? Quomodo inquit non esse? Non quòd hoc etiam non possideat, sed quòd in cœlo habeat imperium, nõ humanũ, sed longè maius atque præstantius: quod si ita est, quomodo captus est sponte se tradens? Quod non tacet, sed si ex hoc mundo essem, inquit, ministri mei decertarent, vt non traderer. Ostendit in hoc loco regni nostri imbecillitatẽ, quòd in seruis habeat potestatem: supernum autem regnum sibijpsi sufficiens est, & nullius indiget. Hinc hæretici ansam inueniunt alienum eum ab opifice esse. Quid L ergo cùm dicit, In propria venit? quid cùm, Non Sup.1.a. sunt de mundo, sicut ego non sum de hoc mun- Ibid.17.c
do? Sic & regnum suum dicit hinc non esse, non quòd mũdum prouidentia, ac protectione sua priuet: sed, vt dixi, neq; humanum, neq; caducum esse demonstret. Quid ergo Pilatus? Ergo rex es tu? Respõdit Iesus: Tu dicis, quia rex sum. Ego in hoc natus sum.) Si ergo rex natus est, & alia omnia nata sunt, & nihil habet quod acceperit: itaq; cùm audis, Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit Supr.5.d.
& filio vitam habere, nihil aliud q̃ generationem arbitreris, & in alijs similiter. Et ad hoc veni, vt testimonium perhibeam veritati.) hoc est, vt hoc ipsum dicam, faciã, & persuadeã omnibus. Tu autẽ homo hæc audiens, & vidẽs dominum tuũ ligatũ & circuntractum, noli præsentia quicq̃ reputare. Nõnne perabsurdum & indignum est, si Christus propter te ea sustinuit, tu ne verba quidem sæpenu M
mero perpeti possis? Ille insputus est, tu te vestibus ornas & annulis: & si non apud homines laudaris, miseram te vitam viuere arbitraris. Christus opprobrijs & maledictis afficitur, ad derisum alapis cæditur: tu ab omnibus laudem captas, & nõ fers opprobria Christi. Nónne audis Paulum dicẽtẽ, Imi- 1.Cor.11.a
tatores mei estote, sicut & ego Christi? Si quis te maledictis prosequitur, recordare domini tui, quẽ ad derisum adorabant, & verbis & re distrahebãt, & irridebant: ipse verò non modò nõ vltus est, sed beneficijs, & summa humanitate & clementia affecit. Hũc nos imitemur, ita poterimus omni ignominia liberari. Non enĩ qui iniuriatur, sed qui paruo animo iniurijs dolet, is iniurias confirmat, & irritat iniuriantem. Si non ægrè eas ferres, non afficereris iniuria. Non enim ab inferentibus, sed ab accipientibus fit vt graues sint. Quid tandem doles, si iniuria te offendit? tantò minus tibi dolẽdum est. imò illi magis misereri oporteret: sin iure, tantò æquiori animo tolerandum. Quemadmodũ enim si quis

A si quis te pauperẽ, vt diuitẽ appellaret, laudaretq̃, nihil ad te illæ laudes, sed potius in risum verterẽtur: ita si quis falsò calumniaretur, nihil id ad te. Quòd si te conscięntia reprehẽdit, nulla verba perturbent, sed vitam emenda, hoc in veris reprehensionibus dico. Cùm autem paupertatẽ quispiã, aut ignobilitatem arguet, eũ ridẽdum ducas: non enim dedecori est audięti, sed dicẽti, vtpote sapiẽtiã ignoranti: sed cùm huiusmodi in multitudine ignorantium veritatẽ dicunt, intolerabile vulnus efficitur: immo hoc maximè ferẽdum, cùm tibi testis sit spectaculum laudantiũ te, atq; accipiẽtium, illis lædẽtibus & exprobrantibus. Non enim qui vlciscitur, sed qui nihil respondet, admirationi est apud sapiẽtes. Quòd si præsentes stulti sunt, propterea maximè eos rideas, & theatro cœlesti congratulare: illic enĩ oẽs te laudabũt, tibi plaudẽt, te accipiẽt. Siquidem vnus angelus toti mundo conferri potest. Et quid angelos dico, quando ipse te dominus laudaB bit? His cogitationibus nos exerceamus: neq; enim crimini dandum est, si quis lædítur silet: sed cõtrà, si vlciscitur. Nam si crimen esset, non vtiq; dixisset
Matt.5.f. Christus: Si quis percusserit te in dextrã maxillã, præbe illi & alterã. At si falsa quis dixerit, ei misereamur, quòd sibi accusatiuũ supplicium adstruit,
Psal.49.c neq; scripturas legere dignus est. Peccatori enim, inquit deus, vt quid tu enarras iustificationes meas? Sedẽs cõtra fratrẽ tuum calũniaris. Sin vera dixe-
Luc.18.b rit, etiam sic miserabilis est. Nã & Pharisæus vera locutus, nihil tamen offendit malè audientẽ, sed ei profuit: se bonis priuauit, sibi his maledictis naufragiũ intulit. Itaq; vtrinq; ille est qui offendit: tu autẽ si æquo animo perferes, duplici ratione lucraris, & quia tibi silentio, & modestia deũ propitium reddis, & materiam accipis, vt ex verbis facta emẽdẽtur, & gloriam humanã contẽnas. Etenim his verbis dolor exoritur, quòd multi hominũ inhiãt opi
C nioni. Sic si voluerimus philosophari, probè intelligemus nihil res humanas esse. Discamus igitur, & vitia nostra recẽsentes, ea tempore corrigamus, & hoc mense vnũ, alio aliud, & ita subsequenter meliores efficiamur: & sic tanq̃ per gradus quosdam
Gen.28.c ascẽdẽtes, per scalam Iacob ad cœlũ peruenie mus. Etenim scalæ illæ mihi per illã visionem paulatim per virtutes ascẽsum significare vidẽtur, per quam à terra in cœlũ ascendere nobis licet, non gradibus sensibilibus, sed morum incremento & correctione. Hoc ergo iter, hunc ascensum aggrediamur, vt & cœlum, & cœli bona consequamur, gratia & benignitate Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia.lxxxiij.ex cap.xviij.

EGo in hoc natus sum: & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex veritate, audit vocẽ meam.) Mirabilis res est patientia, quæ tanquam in tranquillo portu animum cõstituit, eumq; & ab aduersis ventis, & fluctibus tempestatum liberum reddit: hanc nos Christus cùm semper, tum maxi- D
mè docuit cùm iudicatus est, ductus huc, illuc distractus. Etenim apud Annam perquàm mansuetè Hic sup.d
respondit, & cædenti seruo ea dixit, quæ omnem fastum tollere potuissent, & inde ad Caipham, demum ad Pilatum ductus, tota nocte in his cõsumpta, in omnibus miram prætulit mansuetudinem, & dicentibus maleficum esse, neque quo eum arguerent habentibus, tacuit tamen: cùm de regno interrogatus est, tunc locutus est ad Pilatum, erudiens eum, & ad altiora erigens. Quid autem Pilatus illis præsentibus Iesum nõ interrogat, sed prætorium ingreditur? Magnam quandam de eo habebat opinionem, & sine alicuius tumultu omnia ab eo intelligere volebat. Roganti autem, Quid fecisti? nihil ad hoc respondit Iesus, sed ad id quod valde cupiebat Pilatus, hoc est de regno suo, inquiens, Regnum meum non est de hoc mundo: quasi dicat, Rex sum, non tamen qualem arbitraris, sed longè præstantior. Hinc ostendit, nihil mali feci- E
se: vt etiam cùm prosequitur, In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati: inde cùm inquit, Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. allicit eum, vt aures his adhibeat. Si quis enim verus est, inquit, & amat veritatem, sanè me audiet. Hoc pacto eũ paucis verbis allicit, vt petat, Quid est veritas?) Sed primũ rei ipsi instat. Rogauit autem, quoniam tempus id postulabat, tunc eum è Iudæorum manibus eripere cogitabat: ideo exiuit, aitq̃, Ego nullam in eo inuenio causam.) Et considera q̃ prudenter: nõ dixit, si errauit, & dignus est morte, solennitati eum condonate: sed primùm omnino excusat, inde ex abundantia rogat, si nolint aliter innocentem dimittere, saltem vt nocentem tempori condonent: ideo subdidit, Est autẽ consuetudo vobis, vt vnũ dimittam in Pascha.) Inde verecũdè, Vultis er- F
go, inquit, dimittam vobis regem Iudæorum? Clamabant omnes, dicẽtes: Non hũc, sed Barabbam.) O mentem scelestam, similes sui petunt. Scelestum dimitti, insontem puniri iubent. Hic etiam eis antiquitus mos fuerat. Tu autem in omnibus considera domini benignitatẽ. Tunc flagellauit eũ Pi- Cap.XIX.
latus.) Fortasse vt ita sedato Iudæorum furore, inde eum dimitteret. Cùm enim prius eum liberare voluisset, in hoc eis satisfacere arbitratus est, si verberaret, & quæ tunc facta sunt in eum, fieri permitteret: vt purpurea veste circundaretur, & corona spinea eius capiti imponeretur: ideo ita coronatum ad Iudæos eduxit, vt ea ignominia eorum irã & furorem aliquantulum sedaret. Et quomodo milites hæc faciebant, siquidem non præceperat Pilatus? Ad Iudæorum gratiam. Neque enim noctu à Pilato iussi cum Iuda profecti sunt, sed pecunia à Iudæis allecti, omnia audebãt. At Iesus in his omnibus tacebat. Tu autem non solùm hæc verba audias, sed in animo perpetuò ferues velim: & cùm orbis terrarum, & angelorũ regem à militibus

G bus irrisum,& verbis & re ignominia affectum,& omnia æquo animo tolerãtem videris, eum re ipsa imitare.Cùm enim dixisset Pilatus, Regẽ Iudæorum:ad deridendum,vt regem induerunt. Hoc pacto eduxit eum Pilatus,inquiens: Nullam in eo causam inuenio.)Exiuit Iesus spinis coronatus, nó tamen Iudæorum ira sedata est, sed clamabant:

Crucifige,crucifige eum.) Vidẽs Pilatus omnia fruſtrà tentari, Accipite,inquit, eum vos,& crucifigite.)Quibus verbis constat,ad eorum cohibẽdum furorem illa fieri permisisse.Ego,inquit,nullã in eo causam inuenio . Animaduerte quot modis iudex Iesum excusat,sed nihil canes illos mouebat. Illud enim verbũ , Accipite & crucifigite:indignãtis est,& monentis,vt ipsi rem non permissam patrarent.Ipsi duxerant eum, vt præsidis iudicio dãnaretur:contrà autem contigit, vt potius sententia eius absolueretur:quod veriti, Nos legem habemus,inquiunt,& secundum legem nostram debet
H mori:quia filium dei se fecit.) Quomodo ergo dicente præside,Accipite eum , & secundum legem vestram iudicate eum:dixerunt sibi nó licere quẽquam interficere,nunc legem afferunt,quòd mori debeat?Et considera accusationem,Filium dei se fecit:hoc crimini dandum est? Dic quæso, quid mirum,vt qui dei opera facit,si se dei filium nũcupet? Quid Christus? Nihil respondet,)implens pro-
Esa.53.c. pheticum illud,quòd non aperuit os suum. In humilitate sua iudicium eius ablatum est. Tum Pilatus,cùm audiret quòd se dei filium faceret : ne id verum esset,& contra legem facere putaretur, formidauit.Iudæi cùm id re & verbis intelligerẽt, nó sunt perterriti , sed interimunt quem adorare debuissent.Ideo Pilatus trepidus,alijs omissis,an esset Christus interrogat,cui Iesus non respondit.Nam cùm audisset,In hoc natus sum,& ad hoc veni, & regnum meum non est de hoc mũdo:& propter-
I ea eum absoluere debuisset, obtemperauit tamẽ furori Iudæorum, qui cùm nihil amplius quod criminarentur haberẽt,ad publicũ crimen confugiũt, dicentes: Omnis qui se regem facit , contradicit Cæsari.)Inquirendum igitur diligenter, an tyrannidem affectaret,& regno Cæsarem depellere tentaret:sed non inuestigat diligenter,ideo nihil ei respondet,cùm sciret fruſtrà omnia. Præterea rebus testimonium perhibentibus,noluit verbis conuincere,neq; excusationem adducere,ostẽdens spõtè ad hoc venisse.Cùm taceret,inqt Pilat9: Nescis quia potestatem habeo crucifigere te?) Vides quomodo seipsum condẽnauit? Si in tua potestate est,quare insontem non dimittis? Cùm ergo cõtra se sentẽtiam tulisset,inquit Iesus: Qui tradidit me tibi , maius peccatum habet.) Indicans ipsum quoq; reum esse criminis. Et vt tumorem eius deprimeret, Non haberes potestatem,nisi tibi datum esset desuper.)Ex quo significat, nõ simpliciter,& vt res plurimùm solẽt,sed mysticè euenisse. Sed ne ea particula,Nisi esset tibi datũ desuper:nul
lo ipsi crimini adscribendum duceres,ideo inquit, K Maius peccatum habet,qui tradidit me tibi.Atqui si datum erat,neq; hic, neq; illi rei erant criminis: fruſtrà hæc dicis.Hoc verbum , Datũ:in hoc loco permissiuum est:quasi diceret , permisit hæc fieri, non tamẽ propterea vos non accusandi.Perterruit eũ verbis,& manifestam attulit excusationẽ. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eũ.Iudæi autem clamabant:Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.) Cùm enim à sua lege crimina non proficerent , malignè externum adducunt,dicentes:Omnis enim qui se regem facit,contradicit Cæsari. Et quod tyrannidis argumentum ? Vnde hoc potest ostendi?A purpura,à diademate,ab ornatu,à satellitibus?Nónne solus semper cum duodecim discipulis ambulabat,& vilibus vtebatur cibis, vestibus, domo?Sed ô impudentiam, ô intempestiuam formidinem.Pilatus enim iã periclitari arbitratus,si id negligeret,egreditur vt rem inquirat.Hoc enim significat,cùm sedisse dicit,& nulla habita quæstio- L ne,tradidit eũ:se eis persuadere existimãs, quod apparet,cùm inquit: Ecce rex vester.Et cùm illi dixissent,Crucifige eũ:iterum ait,Regem vestrũ crucifigam?Responderũt põtifices:Non habemus regem nisi Cæsarem.) Spontè se reos professi sunt, ideo & deus tradidit,quando ipsi primi prouidentia,& protectione ipsius se subtraxexunt : & cùm vno ore regnũ abnegassent , permisit suis ipsorum sentẽtijs eos decidere.Atqui ea verba omnem iram sedare iam debuissent, sed timuerunt , ne dimissus iterũ plebem alliceret:quod ne eueniret, omnia conabãtur.Graue enim quiddã est ambitio,graue inquam,& quæ animam perdere valeat,cuius gratia nunq̃ audiebant.Pilatus quidẽ solo verbo voluit eũ dimittere,hi perstant dicẽtes,Crucifige. Et cur tãtopere hanc eius mortem affectabant?Quia ignominiosa erat:veriti ergo ne eius postmodũ memoria seruaretur,hanc mortem elegerũt, nescij quòd M cùm impeditur,magis apparet veritas. Nam quòd hoc formidarent,audi quid dicãt: Nos audiuimus, quia seductor ille dixit,post tres dies resurgã.Idcir co omnibus modis adnitebantur , vt posteris esset abominabilis.Et identidẽ clamabãt,Crucifige. Erat turba incomposita,& à principibus corrupta. Nos autem non modò hæc legamus,sed animo recondamus:hoc est, coronam spineam , vestimentum, arundinem,alapas,sputa,irrisiones , quæ frequẽter mente repetita satis omnem iram sedare poterunt: etsi ludibrio erimus, si quid iniustè patiemur , frequẽter dicamus,Nó est seruus maior domino suo: Sup.13.b. & allatrantiũ Iudæorũ verba nobis subeant,cũ dixerũt,Dæmonium habes,& Samaritanus es,& in Ibidẽ.8.f. Beelzebub principe dęmoniorũ eijcis dæmonia.Et Mat.12.& ideo hæc omnia pertulit,vt eius vestigia imitemur, Luc.11.b. & maledicta perferamus,quę ipse grauissima non solùm ptulit,sed oĩa fecit , vt ipsos illatores saluos faceret,& ad eorũ salutẽ apostolos misit.Audis eos dicẽtes:Scimus,ignoranter fecistis:vt ad pœniten- Act.3.c.
tiam

A tiam adducerent:hæc nos imitemur.nihil enim adeò deum placat,vt inimicorum dilectio , & cura eis benefaciendi.Cùm quis te persequitur,nó ipsũ, sed dęmonem instigantem considera , & aduersus illũ iram seda,& miserere quòd ita à diabolo irritetur,à quo sibi mẽdacium oritur, multò magis & iniusta ira.Non sunt Christianorũ maledicta:nam
Luc.6.d. qui flere iubetur,& qui audit:Væ vobis qui ridetis: inde,maledicit,insectatur,furit:non ipse contrà maledictis,sed lachrymis prosequendus est . Nam & Christus Iudæ misertus est, qui nobis re ipsa in omnibus imitandus est:quod nisi fecerimus, fruſtrà nati sumus,vel ad malũ potius.Neq; enim fides sufficiens est ad regnum cõsequẽdum,sed magis per-
1.Cor.12.f. cerà viuẽtes condemnabit. Qui enim nouit voluntatem domini sui,& non facit,multùm vapula
Supr.15.d. bit.Et iterum:Si nó veniſſem,inquit, & locutus eis non fuissem,peccatum non haberent.Quam ergo habebimus excusationem,cùm penetralia ingredi
B dignati recusauerimus,& communicantes mysteria gentilibus eorum ignaris peiores inueniamur? Si illi ob inanem gloriam, tantam præ se tulerunt sapientiam:longè magis nos decet, vt deo placeamus,virtutibus inuigilare.Illi nonnunquã suam cõtemperunt animam , & filios dæmonum insania bellis deuouerunt:nos neq; pecuniã propter Christum contemnimus,non iram ponimus, sed inflamur,& febricitantium more incendimur. Et quẽadmodum illi morbo vexati,ita & nos affectu distracti,iram,auaritiam , reliquas cupiditates sistere, nunquã possumus. Ideo erubesco simul atq; obstupesco, cùm multos gentilium pecuniarum contẽptores,nos insanientes videam. Quòd si qui etiam nostrorum eas contemnunt,alijs affectibus, furore videlicet,& inuidia consumuntur.Difficile sanè est veram sapientiam inuenire.Qua nam gratia? Remedia scripturarum negligimus,neq; cum contri-
C tione,fletu & planctu eis attendimus:sed simpliciter & inconsideratè, si quando ad legendum addu cimur:propterea cùm graue secularium rerũ onus incũbit,oĩa inundat,& si quid profecimus , aufert. Neq; enim si quis vulnus acceperit,& medicinam imposuerit,nó diligẽter alligabit,sed decidere permittet: neq; aquã,puluerẽ,& alia vulneri contraria non cauebit,ne grauius malum sequatur:non medicinæ,sed propriæ desidiæ culpa hoc nobis accidere solet,cùm diuinis sermonibus parum, secularibus semper attendimus: ita semẽ omne suffocatur,fructus nullus prouenit . Quod ne accidat , in cœlum paululũ suspiciamus,mortuorũ monumẽta & tumulos consideremus,& nos eundem exitũ manere,eandem migrandi necessitatem, nonnunquã ante vesperum imminere , in mentem veniat. Præparemur ergo huic profectioni . Multò nobis viatico opus est,nã & multus labor, multus æstus, magna solitudo peragrãda est. Nullum est diuersorium,neq; forum vbi nobis necessaria comparare possimus,nisi hinc omnia nobiscum auferamus.
Audi quid dicant virgines,Ite ad vẽdentes:& eun- Mat.25.a.
tes,non inuenerunt.Audi Abraham:Chaos est in- Luc.16.g
ter nos & vos.Audi Ezechielem de die illo : Noẽ, Ezec.14.e
Daniel,& Iob filios suos non liberabunt . Sed hæc D
vtinã nos non audiamus verba:sed accipiẽtes hinc quæ ad æternam vitam nohis sufficiãt viatica,cum fiducia videamus dominum nostrum Iesum Christũ,cum quo patri,simul & spiritui sancto sit gloria,in secula seculorum,Amen.

Homilia.lxxxiiij ex cap.xix.

EVnc ergo tradidit eis illum , vt crucifigẽretur.Susceperunt autem Iesum, & eduxerunt,& baiulans sibi crucẽ,exiuit in eũ qui dicitur Caluarię locus.) Fœlicitates facilè improuidos deijcere & prosternere assolent: ita & Iudæi à principio,diuino freti auxilio legem regni gentiũ quærebant , & in eremo post manna ceparum re- Num.11.b
cordabantur:itidem & hic, Christi regnum recusantes,Cæsaris implorabant, ideo in regem secundum sententiam suam inciderunt.Quod cùm au- E
disset Pilatus,tradidit eũ vt crucifigeretur,& quãiniustissimè.Erat enim inuestigandum,an regnum affectasset,sed solo metu tulit sententiam: quod ne committeret,Christus eum admonuerat,inquiens: Regnũ meum non est de hoc mundo,sed præsen- Sup.18.g.
tibus omnino addictus, nihil magnum sapere voluit,quanuis vxoris somniũ eũ perterrere debuis- Mat.27.b
set:sed nullo horum factus est melior. Neq; cœlũ suspexit,sed tradidit eum.Et ei crucem tanquã reo impoſuerunt,lignum delegerunt, neq; figuram cõ
fiderarunt.Etenim Isaac ligna portauit,sed tunc in Gen.22.b
patris voluntate tantùm cõstitit:Figura enim erat, nunc res secuta est,quia veritas.Et exiuit in eũ, qui dicitur Caluariæ locus.Vbi quidam dicunt Adam & mortuum,& sepultum esse: & Iesum vbi mors dominata est, ibidem trophæum erexisse , hoc est crucem,quam tulit contra mortis tyrannidem. Et quemadmodum victores , ita Iesus victoriæ signa F
humeris tulit.Quid enim,si id alio animo fecerunt Iudæi?Crucifigunt autem eũ cum latronibus. Inuiti etiam in hoc prophetiam implentes.Quæ enim illi ad ignominiam faciebant, his veritas implebatur,vt intelligas quanta eorum vis. Hoc nanq; antiquitus propheta prædixerat, Quòd cum iniquis Esa.53.d.
reputatus est.Voluit dæmon rem ipsam obtegere, non tamen valuit.Crucifixi sunt tres , claruit vnus Iesus : vt intelligas eius virtute omnia prouenisse, atq; tribus crucifixis miracula patuerunt: nemo tamen vllum alteri latronum attribuit, sed soli Iesu: ita diaboli insidiæ irritæ factę sunt,& in eius caput omnimodo irruerunt,nã ex duobus vnus saluus factus est.Non solùm igitur crucifixi gloriã non offendit,sed non parum auxit: neq; enim minus fuit in cruce latronem conuerti, & paradisum intrare, q̃ petras collidi. Scripsit autem & titulum Pitus,)edm vt Iudæos vlciscereturtum vt Christum excusaret. Nam cùm tanquam prauum tradidissent,& sententiam hanc latronum societate cõfirmare

G mare vellent, ne quis iam turpem mortis notam inurere,& tanquam malum,& perditum eum accusare posset, vt calumniantium os obstrueret, in regem suum insurrexisse denunciat, & tanquam tropheo cuipiã literas insculpsit, clara voce & victoriam & regnum profitentes,quanuis non perfectè. Neq; hoc vna lingua,sed tribus demonstrauit. Cùm enim credibile esset multas ad festum nationes conuenisse,ne quis excusationem ignoraret,linguis omnibus Iudęorũ immanitas notata est. Hoc autem ægrè ferebant Iudæi. Atqui quid hoc vobis nocebat? Nihil. Nam si mortalis erat & imbecillis, & moriturus,quid scripturam timuistis,quòd esset rex Iudæorum? Et quid dicunt, vt scriberet, Quia ipse dixit? eius fuisset temeritati & iactantiæ adscribendum. Non tamen Pilatus mutatus est, sed perstitit in sententia. Non parua in hoc disputatio, sed hinc pendet. Cùm enim postmodum defossum esset lignum crucis, nulla de eo cura susceptа, cùm
H & fideles timerent,& alijs vacarent,contigit vt diu post perquireretur: & cùm tres cruces inuentæ essent,par est,& quia media erat & propter titulum domini crucem agnitam: nam latronum cruces titulum non habebant. Milites autem diuiserunt Iesu vestimenta,sed non tunicam.) Ecce quomodo semper malè faciendo prophetias implent. Nã & hoc prædictum fuerat. Atqui tres erant crucifixi, sed prophetiæ in Iesu implebantur. Quare enim non idem in alijs fecerant? Tu autem prophetiæ
Psal.21.c. certitudinem considera, non enim quòd partiti sint tantùm,sed quòd non sint partiti, prædixit. Nam vestimenta partiti sunt,non autem tunicã,sed sortem super ea iecerunt. Quod aũt dicit, Desuper contextam,) nõ simpliciter ponitur, sed alij allegoriam id significare dicunt, quòd nõ simpliciter homo esset crucifixus,sed desuper habuerit diuinitatem. Alij dicunt per illud genus vestis, euangelistã
I historiam narrare: nam in Palestina ex duobus pannis vestes contexunt,quod significans Ioannes, inquit, Desuper contextam. Quod mihi dicere videtur, vt vestimentorum vtilitatem ostenderet: nã quemadmodum in alijs omnibus,ita in habitu vilem speciem præferebat, & milites hæc faciebant. Ipse autem crucifixus matrem suam discipulo cõmẽdat: erudiens nos ad vltimum vsq; spiritũ parẽtum curam habendam. Cùm intempestiuè ab ea
Supr.2.a. appellatus est,inquit, Quid mihi & tibi mulier? Et
Mat.12.d. alibi: Quæ est mater mea? Hic immensam charitatem ostendit,& commendat eam discipulo, quem diligebat. Iterum nomen suũ modestè subticet Ioannes: nam si se iactare voluisset,quamobrem diligeretur, exposuisset. Credibile enim est magnam esse & admirandam. Qua autem gratia nihil aliud dicit Ioanni, neq; eum consolatur? Quòd intempestiuum erat, præterea non paruo eum honore his verbis afficiebat, neq; paruum præsentiæ suę præmium capiebat. Tu autem cõsidera, quomodo crucifixus omnia sine aliqua perturbatione transegit, discipulo matrem commendauit, prophetias im- K
pleuit, latroni spem bonam dedit. Atqui antequam crucifigeretur, sudauit, perturbat⁹ est, timuit. Quid hoc sibi vult? Nihil dubij, nihil non manifestum: illic enim naturæ imbecillitas, hìc potestas demonstrata est. Præterea his nos duobus admonet, vt licèt antè malis perturbemur, non tamen abstinendum est, quin ea subeamus: & cùm in certamẽ descendimus, omnia facilia & leuia putanda sunt: nolimus ergo mortem formidare. Insitus est animæ naturaliter viuendi amor, sed in nobis est, vel hoc vinculum soluere,& eam minuere cupiditatẽ, vel ligare,& vehementiorem efficere: quemadmodum enim nobis desideriũ inest coitus, cùm autem philosophamur his cohibemus: ita & in vita accidit. Nam sicut ad seruãdam prolis successionem, deus procreandi cupiditatem hominibus indidit, non tamen prohibens altiorem continentiæ viam: ita & vitę nobis inseuit desiderium, prohibens ne quis se interimat, non impediens tamen vt præsentem vi- L
tam contemnat. Hęc considerantibus, modus seruandus est, ne sponte quis sibi mortem consciscat, etiam si innumeris vexetur calamitatibus: neq; cũ deo placuerit eam fugiat & reformidet, sed præsenti animo subeat,& futuram vitam huic præferat.

Stabant autem mulieres iuxta crucem.) Et imbecillior sexus tunc fortior apparuit, ita omnia reformauit. Ipse matrem commendãs inquit: Ecce filius tuus.) O honorem quem discipulo tribuit. Cùm enim iam abiret, matris curam discipulo reliquit: nã cùm par esset, vtpote matrem dolere & protectionem quærere, meritò dilecto commendat, cui etiam inquit, Ecce mater tua.) Hoc dixit, vt dilectione deuincerẽtur: quo cognito, discipulus eam secũ adduxit. Sed cur non alius cuiuspiam mulieris meminit cùm adessent? admonens quiddam amplius matribus tribuendum. Vt enim cùm spiritalia impediunt, parentes ne cognoscen- M
di quidem sunt: ita cùm nihil impediũt, meritò omnia his sunt tribuẽda, & omnibus præferẽdi: quia genuerunt, quod educarunt, quòd innumeras propipsis molestias subierunt. ita Marcionis reprimitur impudẽtia. Nã si non esset secundũ carnem natus, neq; matrem habuisset, quam tantopere curaret.

Posteà sciẽs Iesus, quia iam omnia cõsummata sunt,) hoc est, quę disposita erant, vbiq; demõstrare adnititur nouam hanc mortem fuisse: siquidem in potestate moriẽtis erat, ne priusq; ipse vellet, & Supr.10.d
omnia impleta essent, moreretur: ideo dicebat, Potestatẽ habeo ponendi animam meam,& potestatẽ habeo iterum sumendi eã. Sciens ergo omnia cõsummata, ait: Sitio.) Etiam hoc verbo prophetiam implens. Tu aũt adstantiũ prauitatẽ intelli- ge, nã licèt innumeros habeamus inimicos, qui nos grauissimè persecuti sint, cùm tamen interimi eos videmus, flectimur misericordia: hi verò nil moti, magis efferãtur, & irrident, acetũq; in spongia porrigunt, vt bibat tãquã reus: nã propter hoc hyssopum

A pum additur: quo gustato mortu⁹ est. Vides quàm non perturbatè, & q̃ potenter omnia transigentẽ? quod & prosequens,ostendit: Cùm omnia consummata essent, inclinato capite,) quod affixum non erat, tradidit spiritũ,) hoc est, expirauit. Atqui non post inclinatum caput expiratur, sed post expirationem caput inclinatur: hìc autem contrà accidit, per quod ostendit eum euangelista esse o-
Mat.23.c. mnium dominum. Iudæi autem camelum deuorãtes,& culicem excolantes, tantum nephas ausi de die consultant. Quoniam parasceue erat, vt nõ remanerent in cruce corpora sabbato, rogauerunt Pilatum, vt frangerẽtur eorum crura.) Vides quãti sit veritas? Per ea quæ illi faciunt, prophetia implebatur, alia enim ex hoc manifestata est. Venerunt ergo milites,& aliorum fregerũt crura,) Nõ Chri-
B sti: sed ad Iudæorum gratiam conciliandam, latus eius lancea aperuerunt, & mortuo adhuc insultant. O pessimam voluntatem ac sceleſtissimam: noli tamen perturbari dilectissimè, quę enim malo illi animo patrati sunt, veritati consentiebant,
Zacha.12.c. prophetia hinc impleta est, inquiens: Videbunt in quem transfixerunt. Neque hoc tantùm, sed non credituris fuit fidei argumentũ: vt Thomæ, & qui cum eo erant. Ad hæc & arcanum mysterium cõsummatum est. Exiuit enim sanguis & aqua.) Non casu & simpliciter hi fontes scaturierunt, sed quoniam ex ambobus ecclesia constituta est. Sciũt hoc initiati: per aquam enim regenerati, sanguine & carne nutriti: hinc mysteria ortum habent, vt quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipso lãtere hauriens, accedas. Et qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimonium eius.) Hoc est, non aliunde audiui, sed ipse affui: & verum est testimonium, & meritò sanè. Contumelias narrat, non magnum aliquid & admirabile, vt
C possis quicq̃ suspicari. Hic hæreticorum os cauet, & futura prædicit mysteria, & repositum thesaurum considerans, super his quæ euentura erant, cõ
Exo.12.g. & Nu.9.b sultat, impletur etiam & illa prophetia: Os eius non comminuent.) Licèt enim de Iudęorum agno hoc dictum sit, transiuit tamen figura illa ad veritatẽ, & multò magis propterea & prophetæ meminit. Cùm enim suum attulisset testimonium, & non videretur fide dignum, adducit Mosen, quod non temerè id factum est, sed antiquitus prędictũ, quòd os eius non comminuetur: & per se quoque prophetę fidem facit. Hęc dixi, inquit, vt intelligatis conuenientiam inter figuram & veritatem. Vides quantam adhibet diligẽtiam, vt credatur quòd turpe & ignominiosum videbatur? Illudere enim mortuo, q̃ ipsum crucis supplicio longè peius est. Veruntamen hæc dixi, inquit, & magna quidẽ diligentia, vt credatis. Nemo igitur his fidẽ nõ adhibeat, neq; pudore nostra offendat: quæ enim maximè ignominiosa videntur, hæc sunt nostrorum bonorum honestissima. Post hęc aũt rogauit Pilatũ Ioseph ab Arimathia, eo quòd esset discipulus Ie- D
sus.) Nõ ex duodecim, sed fortasse ex septuaginta. Iã enim putantes sedatã irã Iudæorũ, ad crucem liberè accesserunt,& funus curabant. Accedẽs ergo ad Pilatum, corpus Iesu rogat,& cõcessum est: nam cur non debuisset? Iuuit autem ipsum & Nicodemus, & magnificè sepeliunt. Adhuc enim de eo tanq̃ de puro homine opinabantur, & ea ferũt aromata, quæ maximè corpora seruare solẽt: quod nihil magnum de Iesu ipsos existimare arguebat, multum tamen amorem præ se ferunt. Sed quare nullus ex duodecim cõ accessit? Non Ioannes, non Petrus, non alius ex primis? Neque hoc silet discipulus: si Iudęorũ metu quis diceret,& hi eodẽ metu tenebantur: inquit enim discipulũ occultũ fuisse propter metum Iudæorum: neq; dici posset, quòd contemneret, sed timens accedebat. Ioannes autem qui affuerat,& viderat expirantem, hìc non affuit? Quid ad hoc dicendum? Mihi videtur nobilissimũ fuisse Ioseph, quod ex sepulchro cõstat, & Pilato E
erat notus, quare impetrauit & sepeliuit Iesum: nõ vt reum, sed magnificè secundum Iudæorum consuetudinem, tanq̃ magnum aliquem,& admirabilem. Cùm enim tempore vrgerẽtur, nona enim hora mortuus erat,& dum peteret eũ à Pilato, & dũ lauarent, iam vespere aduentarat, quo tempore nihil licebat operari, in proximum monumentũ posuerunt. Dispensatum est enim, vt in nouo monumento sepeliretur, in quo nemo positus fuerat, ne quis alium resurrexisse arbitraretur: & vt discipuli eó facilè se conferre possent,& quæ fierẽt in propinquo intuerentur: & vt sepulturæ testes, non ipsi tantùm, sed inimici essent. Signaculum enim, & custodes sepulchro impositi sepulturæ erant testimonio. Resurrectionem autem nõ minus manifestari Christus voluit: quare discipuli multùm adnitũtur ostẽdere, quòd mortuus sit. Resurrectionem enim omne futurum tempus erat cõfirmaturum. Mors si tunc dubia fuisset, resurrectionis ratio non con- F
staret: neq; horũ tantùm gratia propè voluit sepeliri, sed ne falsò potuisset quispiã furtũ insimulare.

Vna autẽ sabbatorum,) hoc est, die dominico, Cap.XX.

Cùm adhuc tenebræ essent, Maria Magdalena venit manè ad monumentũ, & vidit lapidẽ reuolutũ à monumẽto.) Surrexerat Iesus, & lapide & signis impositis: sed cùm hoc manifestari oporteret, post resurrectionẽ aperuit monumẽtum, & ita res credita est. Hoc Mariam mouit, maximè nanque magistrũ diligebat, postq̃ sabbatũ præterijt, cessare non potuit: sed cùm adhuc essent tenebræ, à loco sibi aliquã quęrens consolationẽ, eó se contulit: & cùm videret lapidem reuolutum, neq; intrauit, neq; introspexit, sed ad discipulos cucurrit ex nimio desiderio. Id enim curabat q̃ citissimè quid de corpore factũ esset intelligere, hoc & cursus, & verba significarunt. Tulerunt, inquit, dominũ meum, & nescio vbi posuerunt eũ.) Ecce quomodo nondum quicquam de resurrectione certum norat, sed esse ablatũ suspicata est, & simpliciter omnia discipulis

G scipulis nunciat.Euangelista autem tãta laude mulierem non fraudauit,neque sibi dedecori arbitratus est,vt ab ea noctu profecta, primùm hæc intelligerent:hoc pacto semper eius veritas lucet.Cùm venisset Maria,& id significasset, audientes illi, ad sepulchrum properant, & vident linteamina posita:quod erat resurrectionis signum.Neque enim si qui corpus abstulissent, illa reliquissent:neq; si furati essent,sudarium inuoluere,& ponere in vnum locũ curassent,sed vt erat corpus,abstulissent:propterea prædixit Ioannes,quòd cum multa myrrha esset sepultus, quæ non minus quàm pix corpori linteamina conglutinat. Vt cùm audieris sudaria in sepulchro relicta,furto abreptum non arbitreris:non enim fur adeò stultus fuisset,vt in superflua re tantùm laborasset. Quánam gratia sudaria dimisit?quomodo id faciendo latere potuit? Etenim diutius in eo erat immorandum,& deprehendi potuisset.Cur linteamina posita erãt,& sudarium seH paratim inuolutum?vt intelligeres non perturbatè & festinanter fecisse: ex hoc resurrectionem credidérũt,ideo postmodum apparuit eis Christus,quia non videndo crediderunt. Considera hoc in loco euangelistæ humilitatem, quomodo certitudinem resurrectionis Petro manifestatam dicit: præcedẽs enim visis linteaminibus positis,nihil amplius perquirit,sed discedit.Ille autem feruore quodam ingressus,omnia quæsiuit diligenter, & amplius vidit:& tunc consolatus est videndo linteamina posita,& sudarium separatim reuolutum, quod bene diligentem arguebat.Tu autem cùm audieris nudum dominum resurrexisse,cessa quæso,ab insana funeris impensa.Quid sibi hoc superfluum vult,& inutile dispendium,quod ipsis qui faciunt,plurimũ affert detrimenti,mortuis nullam vtilitatem,vel dãnum potius? Sumptuosa nanque sepultura nõnũquam causa est,vt fures cadauer effodiant, & nuI dum,& insepultum proijciant: sed ô inanem gloriam,quantam etiam in luctu vim,quantam amẽtiam ostẽdit?Multi igitur ne id accidat,tenuia scindunt linteamina,& multis implent aromatibus, vt duplici ratione inutilia furibus reddantur,ita terrę mandant.Nónne hæc insanientium, nónne furientium sunt,ambitionem præ se ferre, & rursus tollere?Sanè,inquit,vt nulla furandi sit occasio,hęc omnia molimur. Quid ergo, si nemo furabitur? Nónne tineæ,& vermes consument? Et si non hi, nónne tempus & putredo? Sed esto neque fures, neque vermes,neque tempus, neque aliud quippiã timendum,sed corpus ad resurrectionem vsq; intactum permansurum, & ea omnia noua præseruari:quid inde mortuis emolumenti, cùm nudum corpus resurgit?Hæc enim hìc remanent, nihil illi exanimi conferunt. Sed cur,inquies, id in Christo seruatum est?Meritò sanè.Noli hęc humanis rebus comparare, nam & vnguentum effudit meretrix, & sanctos pedes vnxit. Quòd si de hoc dicendum est,Hæc primùm à nõ intelligentibus resurrectionis rationem facta sunt,ideo inquit,Sicut mos erat Iudæis.Neq; enim ex duodecim hæc fecerant, sed K qui nõ multo Iesum honore prosecuti sunt. Duodecim autem non sic,sed morti,cædibus, & periculis pro eo se exposuerunt,qui honor longè maior. Præterea,vt dixi, de hominibus nobis nunc sermo est:illa autem domino exhibita sunt: & vt intelligas nulli curæ hæc Christo esse, inquit enim: Esu- Mat.25.d rientem me vidistis,& dedistis mihi mãducare: Sitientem,& dedistis mihi bibere:Nudum,& induistis me:non autem mortuum, & sepelistis. Quod ego non vt sepulturam tollam,dico,absit:sed luxuriam & superfluam ambitionem.Affectus, inquit, & dolor,& mortui misericordia hæc suadet: non est misericordia,sed inanis gloria: nam si vis mortui misereri,aliam tibi viam ornandi funeris ostendam,& docebo his mortuum vestibus ornare,quæ simul cum eo resurgent, & conspicuum reddent: hæ vestes nec tineis corroduntur,neq; tempore cõsumuntur,neque diripiuntur à furibus. Quæ nam L hæ sunt?Eleemosynæ vestis est,quę resurget.Eleemosyna tanquam signaculum cum eo. His vestibus fulgebunt,qui tunc audient:Esuriẽtem me vidistis,& dedistis mihi manducare: hæ insignes faciunt,hæ conspicuos, hæ securos. Præsentia enim nihil aliud sunt,quàm tinearum & vermium esca, non tamen sepulturam prohibeo, sed modus seruetur,vt tegatur corpus, non nudũ mandetur terræ.Nam si viuentibus præcipitur, ne quid habeant præter vestimentum,longè magis mortuis. Neque enim ita mortuo vestę indiget,vt viuus: dum enim viuimus, & frigoris gratia, & caloris, & pudoris, vestibus egemus: mortuis nulla horum impendet necessitas,ne nudum iaceat corpus,operiẽdum est. In primis autem terram optimum habemus operimentum,& ipsi corporũ naturæ decẽtius:Quòd si vbi tot necessitates vrgent, nihil superfluum est inquirendum,multò minus vbi ille cessant.Sed qui M viderint,ridebunt inquies.Quid tum? Quanuis ridearis,minimè curandum est stulti iudiciũ,sed potius multi te admirabuntur,& doctrinam nostram prosequentur.Non enim hæc digna risu sunt, sed illa quæ nunc facimus, cùm lugemus, cùm plãgimus,cùm simul nos cum mortuo defodimus, hæc & risu,& supplicio digna: in his autem & modò sumptibus adhibendo,sapientia vti perquàm laudabile est,& omnes nobis plaudent,& Christi virtutem admirabuntur,& dicent, papæ quanta est crucifixi potentia?Persuasit moriẽtibus, & his qui corrumpuntur non esse mortem. Non enim vt in pereuntes afficiuntur,sed vt in meliorem locũ migrãtes.Persuasit corpus hoc mortale & terrenum, vestem induere, serico & auro distinctam, longè precioſiorẽ,hoc est immortalitatem:quamobrẽ nó multùm de sepultura curant,sed sepulturam optimam putant vitam optimam. Hæc si ita nos philosophari viderint,dicent.Sin plangentes,effœminatos circunstantes plorantibus mulieribus ridebunt,&

A bunt,& maiorem in modum reprehẽdent, & impensam,amentiam appellabunt: etenim hæc accusari audimus,& meritò sanè. Quam enim habebimus excusationem, cùm corpus tabe & vermibus mox consumendum ornamus, Christum esurientem,nudum errantem, contemnimus? Cessemus, quæso,ab hac insana diligentia,sed eam morientiũ curã habeam⁹,quæ & nobis,& illis cõferat ad gloriam dei. Largas pro his eleemosynas faciamus, mittamus eis pulcherrima viatica. Nam si memoria clarorum virorum,qui mortui sunt prodest vi-
4.Reg.19 8 uentibus:Protegam,inquit,hanc ciuitatem propter me,& propter Dauid seruum meum:longè magis eleemosyna id faciet.Hęc mortuos suscitauit,quãdo circunsteterunt viduæ, ostendentes quæ fecerat
Act.9.f.g ipsis Dorcas. Cùm ergo moriendum sit,quisq; funus sibi paret, persuadeatq; vt indigentibus aliquid relinquat. Nam si reges hæredes scribentes, familiaribus partem relinquunt in puerorum cautionẽ:
B cùm Christum cohęredem filijs tuis dimittis,intellige quantam tibi & illis concilias beneuolentiam. Hæc sunt funera pulcherrima, hæc & remanentibus,& obeuntibus proficiunt. Si ita sepeliemur, in resurrectione clari apparebimus: quòd si curato corpore animã neglexerimus,multa grauia perpetiemur,& multùm ridebimur.Non enim parua est ignominia,nudum & inopem virtutũ hinc migrare:neq; corpus insepultum proiectum adeò ignominiosum videtur, vt anima tũc carens virtutibus: hanc vestiamus vestibus semper duraturis. Quod si in hac vita negleximus,saltem in morte nobis cõsulamus, & ex rebus nostris nobis opem ferre per eleemosynam curemus: sic inuicem mutuo auxilio,futurorum fiduciam habere poterimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

C Homilia.lxxxv.ex cap.vicesimo.

AIerunt ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autẽ stabat ad monumentũ foris plorans.) Procliue est, & ad misericordiam facile muliebre genus:quod dico ne admireris,cur Maria tam amarè fleret ad sepulchrum,nó autem Petrus. Discipuli,inquit,abierunt ad semetipsos,Maria autem stabat ad monumentũ. Imbecillis enim natura erat, & de resurrectione nõdum norat:quẽadmodum illis visis linteaminibus, credentes resurrexisse,spe abierunt bona. Et qua gratia non statim abijt in Galilæam,vt cum his consti tuerat ante passionem? Reliquos fortasse expectauit,præterea maximè perturbati erãt,hi ergo abierunt,illa autem adhuc perstabat. Multùm enim,vt dixi,eam consolabatur monumentum. Vidésne vt ad dolorem leniendum se inclinat, & vult locum videre vbi sepultus fuerat Iesus? propterea nó paruam inde mercedem accepit:quod enim non viderant discipuli,ipsa prior vidit,sedentes angelos,vnũ ad caput,& vnum ad pedes in albis, plenos splendoris & lætitiæ.Nam cùm mulieris mens humilis D esset,& rudis,nec ex sudario resurrectionem coniectatur,videt angelos sedẽtes speciosos,vt iam mœrorem deponeret,& consolaretur: sed nihil primũ de resurrectione dicunt,sed paulatim ad id docendum veniunt. Vidit eorum splendorem, & supra consuetudinem vidit speciem, audiuit cõmiserantium vocem.Dixerunt enim: Mulier quid ploras?) Quibus omnibus tãquam apertis ianuis paulatim ad resurrectionem ostendendam venitur, & sessio ipsa ad interrogandum eam adduxit: præferebant enim se rem omnem scire, ideo non simul sedebant. Cùm enim non par esset,eam per se ausuram interrogare,ipsi ad rogãdum trahunt.Tum illa & feruore quodam, & amore percita: Tulerunt,inquit,dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum.) Quid inquis?Nondum resurrectionem concipis? Vides nondum animum in altum erexisse? Hæc cùm dixisset,conuersa est retrorsum.)Et quæ nàm hæc consequentia,cùm illos al- E loqueretur,& nihil adhuc respondissent,respicere? Vt sentio, loquente Maria cùm Christus repentè appareret,obstupuerunt angeli: & vultu,& motu, & gestu se dominum vidisse significarunt,ideo mulier respexit:illis ergo deus apparuit:Marię autem, ne primo eam aspectu perterreret, vili & cõmuni specie, hoc vel ex eo constat,quòd hortulanus ei visus est.Nam cùm adeò humi iaceret,nó erat repentè ad alta erigenda,sed paulatim:rogat ergo eã Iesus, Mulier quid ploras?Quem quęris?)Ostendit se intelligere,quòd vellet interrogare, & vt responderet,adduxit:quod mulier intelliges, nó amplius Iesum nominat,sed tãquam ille sciret,de quo interrogaret,ait: Si tu sustulisti eum, dicito mihi, vbi posuisti eum, & ego eum tollam.) Iterũ & positum & sublatũ,ac si mortuus esset,dicit: quasi dicat,si propter Iudæorum metum tulisti eum,dicito mihi, & ego accipiam. Magnus amor & be- F neuolentia mulieris, sed nihil altum cogitat, propterea iam non vultu,sed voce se notum facit:quẽadmodum enim Iudæis nunc notus,nunc ignotus, etiam præsens erat:ita loquendo cùm volebat,cognoscebatur. Et cùm Iudæis inquit, Quem quæ- Supr.18.b, ritis? neq; vultu,neq; voce notus est, quoad voluit: quod & nunc contigit. Et nomine eam tantùm appellauit, exprobrãs quòd de viuo id imaginaretur. Quomodo autem conuersa respondet,si ad ipsum loquebatur?Mihi videtur cùm dixisset, Vbi posuisti eum:rursum ad angelos respexisse tãquã rogatura,quòd obstupuerint, & ab his ad Christum se vocantem,& voce quis esset ostendentẽ,cõuertisse. Cùm enim dixit, Maria tũc cognouit:ita nó visus, sed vocis fuit cognitio.Quòd si quis diceret, Vnde constat angelos obstupuisse,& propterea Mariam respexisse?etiã dicet,vnde constat tetigisse eum, & procidisse?sed quẽadmodum hoc constat,quod dixit, Noli me tãgere:) ita illud,quòd cõuersa sit. Sed cur inquit,Noli me tangere? Quidam dicunt

G spiritalem gratiam petere,cùm eum discipulis di-
Sup.14.b. centem audisset,Si vadam ad patrem,rogabo eum,
& dabit vobis alium paracletũ. Sed quomodo ab-
sens hæc audiuit?Præterea longè est à sentẽtia hæc
imaginatio.Quomodo petit,cùm nondum ad pa-
trem ierit? Quid ergo est? Mihi videtur velle eam
adhuc cum eo versari,vt solebat,& ex lætitia nihil
de eo magnũ cogitasse.Siquidem longè melior fa-
ctus erat secũdum carnem,quare hac eam senten-
tia abducens,&.vt reuerenter se alloquatur admo-
nens:neq; enim cũ discipulis similiter versari dein-
ceps apparuit:sic & eius mentem erigit,vt reueren
tius adeat.Nam si dixisset,Noli vt prius ad me ac-
cedere,nó enim eadem sum conditione,neq; simul
vobiscum cõuersaturus sum amplius,elatius & su-
perbius dictum videri potuisset: sed dicẽdo, Nõ-
dum ascendi ad patrem:) etsi lenius,idem tamẽ si-
gnificauit.Ostẽdit enim illuc maturare, & cũ illuc
H abiturus,nec amplius cum hominibus conuersatu-
rus esset, non erat eodẽ quo prius animo aspicien-
dus.Et quòd hic sensus sit,ex sequentibus significa-
tur: addidit enim, Vade ad fratres meos, & dic
eis: Ascendo ad patrem meũ, & patrem vestrum:
& deum meũ,& deum vestrum.) Atqui non conti-
nuò ascensurus erat, sed post quadraginta dies.
Quomodo ergo hoc dicit? Vt eius mẽtem excita-
ret,& se in cœlum abire persuaderet.Illa autẽ par-
ticula,Patrem meũ, & patrem vestrum: & deum
meũ, & deum vestrum: dispensationem expectat.
Ascendere enim carnis est, hæc enim ad eam quæ
nihil magnũ imaginabatur,loquitur.An aliter no-
ster pater est?Sanè quidẽ. Nam si aliter iustorum,
aliter aliorum hominũ deus est,longè magis & fi-
lij deus est,& noster.Et cùm dixisset, Dic fratribus
meis,ne ex hoc æqualem arbitrareris,ostendit diffe
rentiam. Ipse enim sessurus erat in throno patris,
illi autem affuturi. Itaq; licèt secũdum carnis sub-
stantiam frater noster factus sit,honore tamẽ mul
I tùm differt,quãtùm autem ne dici quidem potest.

Abijt ergo Maria Magdalene, hæc nunciatura
discipulis.) Tanti est sedulitas,& tolerantia.Illi au-
tem quare non doluerunt magistri absentiam,neq;
vt anteà locuti sunt? Tunc vt morituri desiderio af
ficiebantur,nunc cùm resurrexerit,cur erat dolen-
dum? Nunciauit itaq; Maria vidisse Iesum, & al-
locutam:quæ satis eos cósolari poterant. Aut cùm
par esset discipulos id intelligentes, vel non crede-
re mulieri, vel si crederent, ægrè ferre, quòd ipsi
quoq; eum videre digni non fuerint habiti, eis in
Galilæa se appariturum pollicetur:& ne propterea
ægrè ferrent,ne diem quidem remoratus est:sed in
desiderium trahens, & quòd iam scirent resurre-
xisse, & quòd à muliere audierant, desiderantibus,
& timentibus,quod desiderium augebat,vespere il
lius diei magna cum admiratione adstitit. Et cur
hac hora? Quoniam credibile erat eos magis for-
midare.Sed id mirãdum est,quòd phantasma eum
nõ sunt suspicati. Clausis enim foribus,& repẽtè
est ingressus:) sed profectò à Maria præmoniti,fi- K
dem confirmarãt,præterea certa & mansueta spe-
cie se eis obtulit.Die autem nó venit,vt omnes cõ-
gregarentur,valde enim timebant:nec ostium pul-
sauit,sed repentè adstitit, Et ostẽdit latus,& ma-
nus,) simul autem & voce fluctuantem animum
cõfirmauit,inquiens: Pax vobis:) hoc est,nolite
perturbari: & verbi ante passionem ad eos habiti
meminit, Pacem relinquo vobis, pacem meam do Sup.14.d.
vobis. Et item:In me pacem habete,in mundo tri- Supr.16.g
bulationem habebitis. Gauisi sunt ergo discipu-
puli,viso domino.) Vides re sermonem domini cõ
firmari?quod enim ante passionem dixerat,Iterum Supr.16.e
videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium
vestrũ nemo tollet à vobis:hoc nunc impleuit, per
hæc omnia in certissimam eos fidem adduxit:nam
cùm bellum implacabile cum Iudæis haberent,pa-
cem eis dicit, vt parem bello consolationẽ afferat.
Hoc verbum primum post resurrectionem dixit, L
ideo Paulus semper gratia,inquit,& pax. Mulieri- Roma.1.a
bus lætitiam dicit,quia in mœrore erant, & primũ &.1.Cor.1
lætitiam ceperunt. Vicissim ero viris propter bel- a.& Coloſ
lum,pacem: mulieribus propter mœrorẽ,lætitiam sen.1.a.
annunciat: & molestias omnes dissoluens, crucis
merita colligit,quę sunt pax:quoniã omnia sublã-
ta sunt impedimenta, & trophæum clarissimum
statuit, & omnia meliora facta sunt: Inde inquit:

Sicut misit me pater,& ego mitto vos.)Nullum
habetis impedimentum,& propter ea quæ iam fa-
cta sunt, & propter meam vos mittentis dignita-
tem.Quare hoc dicit? Eorũ animos erigit,& suam
proponit authoritatem:siquidem suum eis relictu-
rus erat ministerium:& cùm nondum rogasset pa
trẽ,sua eis authoritate potestatẽ præbet. Insuf-
flauit enim, & dixit: Accipite spiritum sanctum.
Quorũcunq; remiseritis peccata,remittẽtur eis: &
quorum retinueritis,retenta sunt.) Quẽadmodum
enim rex præfectos mittens, vt in carcerem reos
intrudant,vt liberent, potestatem præbet:ita Iesus M
discipulos dimittens,hac munit authoritate. Quo-
modo ergo,inquit,Nisi ego abiero,ille non veniet: Supr.16.b
at nunc spiritum dat? Quidam dicunt,non dedis-
se spiritum, sed idoneos ad eum accipiendum per
insufflationem reddidisse. Nam si Daniel viso an- Danie.8.c
gelo perterritus est, quid illis arcanã illam gratiam
accipiendo vsuenisset, nisi prius eos Iesus præpa-
rasset?ideo inquiunt:Non dixit,accepistis:sed,acci-
pite spiritum sanctum.Non tamen quispiam erra-
ret,si tunc eos potestatem quandam, & gratiã spi-
talem accepisse diceret,non tamen vt mortuos su-
scitarent,& virtutes ostenderent,sed vt peccata di-
mitterent:differẽtes enim sunt gratiæ spiritus,qua-
re addidit, Quorũcunq; remiseritis peccata,remis-
sa sunt: ostendens, quod virtutis genus largiatur.
Post quinquaginta autem dies, signorum opera- Acto.1.a.
tionem acceperunt, ideo inquit: Accipietis virtu-
tem venientis in vos spiritumsancti, & eritis mihi
testes:Per signa scilicet. Est enĩ inenarrabilis spiri-
tus gratia,

A tus gratia, & multiplex donum. Hoc autem fit,vt
intelligas patris,& filij,& spiritus sancti vnum do-
num,& vnam esse potestatẽ:quæ enim patris pro-
pria,eadem & filij esse, & spiritus sancti videntur.
Suprà.6.e Quomodo ergo:Nemo venit ad filium,inquit,nisi
pater traxerit eum?Sed hoc filij esse ostẽditur.Ego,
Ibid.14.a inquit,sum via,nemo venit ad patrem,nisi per me.
1.Cor.12.a Vide & hoc idem spiritus esse: Nemo potest dice-
re dominũ Iesum Christum, nisi in spiritu sancto.
Et iterum apostolos aliquando à patre, aliquãdo à
filio,aliquãdo à spiritu sancto datos ecclesię,& di-
uisiones gratiarũ patris,& filij,& spiritus videmus
esse communes.Omnia ergo faciamus,vt spiritum
sanctum habere possimus: & qui eius gratiam as-
secuti sunt,eos quantauis reuerentia colamus.Ma-
gna enim dignitas sacerdotum.Quorumcunq; re-
miseritis,inquit,remissa sunt peccata.Quamobrem
Heb.13.c. Paulus dicebat,Obedite prępositis vestris,& subia-
B cete eis,vt maximum habeatis honorem.Tu enim
rem tuam curas, quam si bene ordinaris,nulla tibi
alia solicitudo impendet. Sacerdos si vitam dispo-
suerit, tuam autem non diligenter curauerit, cum
impijs in gehennam detrudetur:& nónũquam nó
proprijs actionibus, sed nostris damnatur, nisi o-
nia quæ ad se spectant,efficiat. Cùm igitur pericu-
li magnitudinem videatis, multa eos beneuolentia
prosequamini: quod & Paulus significauit,dicens:
Ibidem. Ipsi peruigilant,quasi rationẽ pro animabus vestris
reddituri: idcirco maximè colendi sunt. Quòd si
eis insultabitis, neq; vestra bene disponetis. Quoad
enim bono & lęto animo est gubernator,etiã nau-
tæ securi sunt:sin inuisus his esse cœperit,& mole-
stè ferre,neq; itidem vigilare, neq; artem exercere
poterit,& inuitus molestusq;,multis eos malis affi-
ciet:ita & sacerdos si debitum à nobis cultum sibi
præstari viderit,rectè nos gubernare poterit:si affi-
cietis morte manus eius debilitantes,simul vobiscũ
C fluctibus,etiãsi maximi animi sit objcietis. Intelli-
Matt.23.a ge quid de Iudæis inquit Christus: Super cathedrã
Mosi sedebant scribæ & Pharisæi,omnia quæcũq;
dixerint vobis,facite. Nunc non est dicendum, su-
per cathedram Mosi, sed super Cathedram Chri-
sti sederunt sacerdotes. Eius enim acceperunt do-
2.Cor.5.d ctrinam. Quare Paulus inquit: Pro Christo lega-
tione fungimur,tanquam Christo exhortante per
nos. Nónne videtis seculi principibus omnes subes-
se,& sæpe genere,vita,& prudentia potioribus de-
teriores præponi? Nihilominus principis, qui eos
præposuit reuerentia,nihil quales illi sint,cogitant.
Quòd si homo aliquem constituerit, tantus subit
metus,si deus quem constituit despicimus,maledi-
cimus,innumeris afficimus contumelijs:& cùm fra
tres nostros iudicare prohibeamur, contra sacerdo
tes linguam acuimus.Quánam hæc digna excusa-
Matt.7.a. tione,cùm in oculo trabem non videmus,festucam
& Luc.6.f in proximi oculo acrius censemus? Nescis grauius
te tibi iudicium prescribere,cùm ita alium iudicas?
Hæc dico, non quòd indignos ad sacerdotium as-

sumi probem,sed miserescens,& lachrymans.Non D
enim propterea à subditis iudicandi sunt, etiam si Lutherane
malè & vitiosè viuant. Tu autem si tibi consules, vide.
nihil in his quæ illis cõmissa sunt offendes. Nam si
asinum loqui fecit, & per vatem benedictiones spi Num.22.e
ritales largitus est,& in muto ore, & lingua immũ- & sequen.
da Balaam, propter offendentes Iudæos operatus
est:multò magis propter vos fideles, etiam si praui
sint sacerdotes,deus omnia per eos perficiet,& mit
tet spiritum sanctum: neq; enim pura mens pro-
pterea propriam puritatẽ amittit,sed gratia omnia
operatur. Omnia enim,inquit,vos,siue Paulus,siue 1.Cor.3.d.
Apollo,siue Cephas. Quicquid enim conatur sa-
cerdos,solius dei donum est: & vbi humanã exer-
cet sapientiã,minor illius gratia apparet. Neq; hoc
dico,vt pigrius viuam⁹,sed ne pigrè qui vobis prę-
positi sunt viuentibus, vos his commissi aliquando
mala vobis comparetis. Et quid sacerdotes dico? E
Neque angelus, neq; archangelus quicquam in his
quæ à deo data sunt efficere potest:sed pater,& fi-
lius,& spiritus sanctus omnia facit. Sacerdos & lin
guam,& manus præbet:neq; enim iustum est,pro-
pter alius maliciam ad salutem nostram accedentes
offendi.Quibus omnibus consideratis,& deum
timeamus, & eius sacerdotes maiorem in modum
veneremur, vt & nostris operibus, & illis honore
exhibito, à deo multam accipiamus remunerationem,gratia & benignitate domini nostri Iesu Chri
sti,cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto,
in secula seculorum,Amen.

Homilia.lxxxvj.ex cap.vicesimo.

THomas autem ex duodecim vnus, qui di-
citur Didymus, non erat cum eis quando
venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli:
Vidimus dominũ. Ille autem dixit eis: Nisi videro
in manibus eius fixuram clauorum, & mittam di-
gitum meum in locum clauorum, & mittam ma-
num meam in latus eius,non credam. Et post dies F
octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas
cum eis.Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in me-
dio,& dixit eis: Pax vobis, &c.) Quemadmodum
simpliciter, & vt contingit, credere facilitatis est:
ita prẽter modum inquirere,& inuestigare,crassis-
simæ mentis, ideo Thomas accusatur. Dicentibus
enim apostolis, Vidimus dominum,nõ tantùm nó
credidit illis,quantùm rei tanquam impossibili dif-
fidens, quòd scilicet resurrexerit. Non enim dixit,
non credo vobis:sed,nisi mittam digitum in locum
clauorum, non credam. At quomodo alijs omni-
bus congregatis, ipse solus abfuit? Credibile est ex
fuga nondum redijsse. Tu autem cùm discipulum
non credentem videas, considera domini clemen-
tiam,quomodo pro vna etiam anima vulnera sua
ostendit, & vt vnum salutum faceret,apparuit: &
cùm crassioris esset ingenij, à crassissimo sensuum
fidem sibi quærit.Neq; enim oculis credebat,quip-
pe qui non tantùm dixit,nisi videro: sed, nisi ma-
num mittam,ne imaginatio putaretur: nam disci-

G puli hæc nunciando, & ipſe pollicendo maiorem ſibi fidem comparabant. Verũtamen cùm amplius quæreret, neque his eum priuauit Chriſtus. Et qua gratia ei cõtinuò non apparuit, ſed poſt dies octo? Vt interea à diſcipulis edoctum, ijſdem auditis in maius traheretur deſiderium, & magis in fide confirmaretur. Vnde autem intellexerat latus perforatum? Ex diſcipulis. Cur alterum credidit, alterum non credidit? Quia hoc mirabilius erat. Et conſidera quàm verè loquantur diſcipuli, quoniam neq; ſua, neq; aliorum vitia abſcõdunt, ſed quàm veriſſimè ſcribunt. Adſtitit ergo iterum Ieſus, neq; ab illo rogari expectat, neq; quicquam tale audire: ſed nihil eo dicente, ipſe Ieſus primùm eius ſatisfecit deſiderio, oſtẽdens ſuperioribus diſcipulorum verbis affuiſſe: ijſdem enim vſus eſt, & acrius caſtigando, & ad futura erudiendo. Nam cùm dixiſſet ei,

Infer digitum tuum huc, & vide manus meas: & affer manum tuam, & immitte in latus meum:) H ſubdidit, Et noli eſſe incredulus, ſed fidelis.) Vides ex incredulitate dubitare? Sed antequàm ſpiritum acciperent, eo autem accepto, perfecti euaſerunt: neque in hoc tantùm reprehendit, ſed in ſequẽtibus. Cùm enim ille certior factus, ad ſe redijt, & dixit: Dominus meus, & deus meus:) inquit,

Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui nõ viderunt, & crediderunt.) Hoc enim fidei eſt, acci- Heb.11.a. pere quæ non videntur. Eſt enim fides ſubſtantia ſperandarũ rerum, argumẽtum non apparentium. Hic autem non ſolùm diſcipulos laudat, ſed & qui poſt illos crediturí erant. Atqui, inquies, diſcipuli viderunt, nihil quæſierunt, ſed ex ſudario ſtatim reſurrectioni priuſquam corpus intuerentur, verè crediderunt. Cùm ergo quiſpiam dicit, Vellem illis fuiſſe temporibus, & Chriſtum miracula facientem vidiſſe: intelligat beatos, qui non viderunt, & I crediderunt. Dignum autem dubitatione eſt, quomodo corpus incorruptibile formam clauorũ acceperit, & mortali manu tangi potuerit: ſed hoc te non perturbet, hoc enim permiſſionis fuit. Corpus enim tam tenue & leue, vt clauſis ianuis ingrederetur, omni craſſitudine carebat: ſed vt reſurrectio crederetur, talem ſe exhibuit, & vt ipſum crucifixum fuiſſe, & neminem alium pro eo reſurrexiſſe intelligas, propterea cum ſignis crucis reſurrexit, & manducauit: quod reſurrectionis ſignum apo- Acto.10.f. ſtoli plurimi fecerunt, dicentes: Qui cum eo ſimul manducauimus, & bibimus. Quemadmodum igitur cùm ante paſſionẽ ſuper aquis ambularet, aliud à noſtra natura corpus illud fuiſſe non dicimus: ita poſt reſurrectionem videntes id, ſigna clauorũ habuiſſe: nõ propterea corruptibile dicemus, propter diſcipulum hæc ita oſtenſa ſunt. Multa & alia ſigna, inquit, fecit Ieſus.) Nam cùm pauciora hîc meminiſſet euangeliſta, dicit neque alios omnes omnia collegiſſe, ſed tantùm quæ ad faciendam au- Hic ſtra.g ditoribus fidem erant neceſſaria. Nam ſi omnia, inquit, ſcriberentur, nec ipſum arbitror mundum capere eos qui ſcribendi ſunt, libros. Vnde conſtat nõ K ambitionis, ſed tantùm vtilitatis gratia ſcripſiſſe: ſiquidem qui plura omiſerunt, quomodo ad ambitionem ſcripſerunt? Sed cur non omnia tranſegerunt? Maximè propter rerum multitudinem, præterea & illud conſiderarunt, quòd qui his non crediderit, neq; pluribus credet: qui verò hæc acceperit, non indigeret pluribus ad fidem aſſequendam. Mihi autẽ hoc in loco de ſignis poſt reſurrectionem dicere videtur, ideo inquit: In conſpectu diſcipulorum ſuorum.) Sicut enim ante reſurrectionem multa fieri oportuit, vt dei filium eſſe crederent: ita poſt reſurrectionem, vt reſurrexiſſe crederetur: ideo addidit, In conſpectu diſcipulorũ. Nam cum his ſolis poſt reſurrectionẽ verſatus eſt, propterea dicebat: Mundus nondum me videt: inde vt Sup.14.c. cognoſcas, diſcipulorum duntaxat gratia hæc facta eſſe: proſequitur, Vt credentes vitam æternam habeatis in nomine eius.) Hoc eſt, per eum: L ipſe nanque vita eſt. Poſteà manifeſtauit ſe ite- Cap.XXI. rum diſcipulis ad mare Tiberiadis.) Vides nõ ſemper cum eis eſſe, vt ante paſſionẽ? Apparuit veſperi, & abijt, & poſt octo dies iterum, inde ad mare, & iterum cum multo timore. Quid autem ſignificat, manifeſtauit? vt oſtendat quòd non niſi ex permiſſione videbatur, propterea quòd incorruptibile corpus erat, & immortale. Sed cur meminit loci? Vt iam metum eos depoſuiſſe oſtenderet, quòd iam conuerſarentur. Non enim amplius domi ſe continebant, ſed in Galileam ierant, ad declinandum Iudæorum periculum. Venit ergo Simon piſcatum.) Cùm enim non frequenter Ieſus cum eis verſaretur, neq; adhuc ſpiritus datus eſſet, neq; haberent quid facerent, ad artem ſuam redierant. Et erant ſimul Petrus, & Thomas, & Nathanael qui à Philippo vocatus erat, & filij Zebedæi, & alij duo.) Cùm ergo nihil haberent quid fa M cerent, piſcatum ſe contulerunt, & noctu, quoniam formidabant. Lucas non hoc, ſed aliud meminit. Alij autem diſcipuli vnà ſequebantur: volebant enim ſimul & eſſe, & videre veritatem, & ocium ſuum bene diſponere. Laborant ergo, & laborantibus adſtitit Ieſus, neq; continuò cognitus eſt, vt in ſermonem prorumperent. Dicit ergo eis: Nunquid pulmentariũ habetis?) Adhuc more hominis loquitur, ac ſi emptur⁹ eſſet aliquid ab eis. Cùm illi abnuerẽt, iuſſit vt in dexteram rete iacerent: iecerunt, & ceperunt.) Cùm autem eum cognouiſſent, proprios mores referunt Petrus & Ioannes: ille feruentior, hic altior erat: ille vehementior, hic perſpicacior: ideo Ioannes prior agnouit Ieſum, Petrus prior ad eum properauit: neque enim parua erant ſigna. Quænam? Primum, quòd multos cepiſſent piſces, inde quòd non ſcinderetur rete: præterea quòd priuſquàm deſcenderent, prunas viderint, & piſcem impoſitum, & panem: quæ non ex ſubiecta materia fecerat, vt propter quandam diſpenſationem fecit ante crucem. Vt ergo cognouit

A cognouit eum, omnibus reiectis, & piſcibus, & reti, ſuccinxit ſe Petrus.) Vides & reuerentiam, & deſiderium? Atqui ducentis quaſi cubitis aberant, non tamen naui appellere expectauit, ſed natando ad Ieſum venit. Quid ergo Ieſus? Venite, & prandete, inquit. Et nemo audebat eũ interrogare.) Iam enim ſolitam fiduciam habebant, neq; ad eum loqui audebant, ſed ſilentio, metuq;, & reuerentia in eum intenti, diſcubuerunt: norant enim dominum eſſe, ideo non interrogarunt quiſnam eſſet. Et cùm formam mutatam, & horroris plenam viderent, admodum erant perterriti, volebantq; de ea interrogare: ſed & metus, & quòd norant nõ alium eſſe, eos ab interrogando cohibuerunt, & tantùm comederunt, quæ ipſe immenſa potentia ſua parauerat. Hic non amplius in cœlum ſuſpicit, neq; hominẽ agit, oſtendens illa permiſſionis gratia feciſſe: & quòd non frequenter cum diſcipulis eſſet, neq; ſimiliter dicit. Hoc iam tertiò manifeſtatus eſt Ie B ſus cum diſcipulis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.) Et iubet, vt reliquias accipiant, vt id imaginationẽ non eſſe demonſtraret: ſed hoc in loco non dicit Chri- Luc.24.f. ſtum cum diſcipulis manducaſſe, Lucas autem ſimul mãducaſſe dicit. Quomodo autẽ, nõ noſtrum eſt dicere. Modo quodam perquàm mirabili hæc facta ſunt, non quòd natura cibis amplius indigeret, ſed ad reſurrectionis veritatẽ demonſtrandam, ita permiſit fortaſſe. His verbis conflagratis, & qui cum Ieſu tunc fuerunt, & qui futuri ſunt, in cõmuni reſurrectione beatos ducitis. Admitamur ergo pro viribus, vt facie eius admirabilem intueamur: nam ſi nunc hæc audiendo ita flagramus, & illis temporibus quibus in terra verſatus eſt fuiſſe, vocẽ audiſſe, faciem vidiſſe, allocutũ eſſe, tetigiſſe, ei miniſtraſſe deſideramus: conſidera qualis viſu futurus ſit, non in corpore amplius mortali, neque humana diſponẽs, ſed angelis conſtipatus, cùm nos quoq; immortali corpore eũ videbimus, & ſumma fruC mur fœlicitate, quæ omnem ſermonem exuperat. Quare admitamur, ne tanta excidamus gloria: neq; enim difficile eſt, modò velimus, neq; oneroſum, ſi 2.Tim.t. attenderimus. Nam ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus: hoc eſt, ſi tribulationes ferimus, ſi perſecutiones, ſi arcta via ambulabim⁹: arcta enim natura, & laborioſa eſt, noſtra autem electione leuis, ſpe futurorum. Id enim quod in præſenti momentaneũ eſt, & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitatem æternum gloriæ pondus operatur in nobis: non contẽplantibus nobis quæ videntur, ſed ea quæ nõ videntur. Dirigamus ergo oculos in cœlum, & illa ſemper imaginemur bona, atq; inſpiciamus: in quibus ſi ſemper verſabimur, neq; bona huius mundi nos allicient, neque mala moleſtè feremus: ſed & hæc, & ſimilia omnia deridebimus, & nihil nos aut ſeruos, aut ſuperbia elatos facere poterit, modò hoc ſemper deſideriũ propagemus, ſi illam dilectionem intuebimur. Et quid dico præſentibus malis non dolituros? Imò ne viſuros qui-

dem ea putamus. Tantus enim eſt amor, vt non D præſentes tãtùm, ſed abſentes quos diligimus quotidie cernere videamur: magna nanque dilectionis vis. Omnia negligit, vt dilecto animum colligat: ſi ita Chriſtum diligeremus, humana omnia vmbra, omnia imago, omnia nobis ſomnium viderentur: diceremus & nos, Quis nos ſeparabit à charitate Roma.8.g Chriſti? tribulatio, an anguſtia? Non dixit pecunias, aut diuitias, aut formam: hæc enim viliſſima ſunt & ridicula: ſed, quæ grauia videntur, poſuit, Fames, perſecutiones, mortes, quæ ille vt nullius momenti contempſit. Nos autem propter pecunias vitam contẽnimus, & lucem recuſamus. Et Paulus quidem, non mortem, non vitam, non præſentia, non futura, non aliam creaturam, diuinæ præponit dilectioni: nos ſi vel parũ auri videmus, eius cupiditate incẽdimur, & diuinas leges peſſũdamus. Quòd ſi hæc dictu nõ ferenda ſunt, longè minus factu: & E quod graue eſt auditu horreſcimus, re ipſa minimè: ſed facilè iuramus, peieramus, rapimus, vſuras exigimus, continentiam negligimus, à vera oratione deſiſtimus, plurima præceptorum tranſgredimur, & pecuniarum gratia membra noſtra omnino contẽnimus. Nam qui pecunias amat, innũmeris malis proximum, & ſeipſum cum illo afficit: etenim iraſcetur facilè, maledicet, ſtultum appellabit, peierabit, neq; veteris legis modum ſeruabit. Nõ enim diligit proximum qui aurum diligit. Atqui nos & inimicos propter cœlorum regnum amare iubemur. Quomodo ergo id conſequi poterimus? Nam ſi vetera præcepta implentes, non erit nobis ad regnum aditus, niſi abundauerit iuſtitia noſtra Matt.5.c. plus quàm illorum: ſi illa tranſgrediemur, quis nobis erit excuſationi locus? Amator pecuniarum nõ modò inimicos non diligit, ſed amicos inimicorum loco habebit. Et quid amicos dico? Ipſam ſæpenumero naturam ignorat amator pecuniarum, neq; cognationem nouit, neq; cõſuetudinis recordatur, non reueretur ætatem, nullum habet amicum, ſed F omnes odit, & in primis ſeipſum: non tãtùm quoniam perdit animam ſuam, ſed quoniam innumeris ſolicitudinibus, laboribuſq;, atq; miſerijs diſtrahitur. Etenim peregrinationes, odia, pericula, inſidias, & alias huiuſmodi ſubit calamitates, hac duntaxat gratia, vt malorũ radicem ſecum habeat, & multas numeret pecunias. Quid hoc morbo grauius? omnib⁹ priuatur delitijs, omni voluptate: multum gloriæ, multum honoris amittit: amator pecuniarũ multos formidat, multos habet accuſatores, inuidos, calumniatores, inſidiatores: qui ab eo iniuriam acceperũt, oderũt vtpote offenſi: qui minus, timore ne offendantur, & offenſorum miſericordia illum vt hoſtem obſeruant, & cauent. Maiores, potentioreſq; indignãtes, & pauperũ miſericordia, & liuore ſimiliter, vt inimicos odio habẽt. Et quid homines dico? Cùm deum inimicũ habeat, quid ſpei reliquum ei fuerit? quid conſolationis? Amator pecuniarũ his vti minimè poteſt, ſed ſeruus, & cuſtos

G est,non dominus:augere eas semper contendit,nũquàm erogare vellet.Eum contẽplare, & omnium pauperum pauperiorẽ iudicas,nulla cupiditate cõtentus est. Atqui pecuniæ,non vt custodiamus,sed vt vtamur inuentæ sunt. Quòd si eas alijs defossuri fumus,quid nobis est miserius,qui vndiq; congregare inhiamus,vt clausas teneamus, & cõmunem vsum auferamus? Est & alter morbus,neq; hoc minor:hi certè defodiunt,illi in ventrem,voluptatem, atq; ebrietatem iniustè omnia conferũt, & sibijpsis luxuriæ supplicium parant: alij parasitis & adulatoribus largiũtur:hi in ludis & meretricibus,hi alijs huiusmodi dispendijs profundunt:hoc pacto innumeras sibi ad gehennam vias sternunt,recta ad cœlum derelicta,quæ nõ lucrũ tãtùm, sed & voluptatem prędictis longè maiorem affert. Qui meretricibus dat,ridiculus & infamis est,& multos sibi inimicos parat,& breuem voluptatem,vel nullam potius. Quæcunq; det alienis mulieribus, ex his nulla gratia habebitur. Vas enim contritum est domus aliena.Præterea muliebre genus temerarium est,& inferno eius similatur cupiditas: illi enim mulieris amorem Salomon comparauit:tunc cessat,cum omnibus rebus amantẽ spoliauit: imò nec tunc quidem,sed magis conuiciatur,& insultat iacenti,eũq; maiorem in modum ridet,& tot eum malis circũuenit:quę nullo pacto narrari possent.At sanorum voluptas minimè talis est : nullum riualem habet, sed omnes congratulantur & plaudunt: & qui beneficia acceperunt,& qui collata viderũt, nulla ira, nulla tristitia,nullus pudor aut ignominia eius animum expugnat:sed multa conscientię lætitia,multa futurorũ spes,clara gloria & splendor, & quod maximũ est, dei beneuolentia, & securitas:nullum præcipitiũ,nulla suspicio,sed tranquillissimus portus. Quibus omnibus cognitis, voluptatẽ voluptati comparantes,meliora eligamus,vt futura consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cui gloria,&c.

Pecunijs nõ abutendum.

Prou.30.c

Homilia.lxxxvij.ex cap.xxj.

QVm ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei : Etiam domine, tu scis quia amo te.) Multa quidem alia sunt, quæ apud deum nobis fiduciam præbent,& quæ nos claros & probatos ostendunt.Quod autem maximè diuinum nobis amorem conciliat,est proximi dilectio,quam à Petro Christus exigit : nam cùm finem cibis fecissent,dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioãnis diligis me plus his? Dicit ei: Etiã domine,tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.) Quid tãdem alijs omissis his duntaxat Petrum affatur ? Os erat apostolorum,& princeps:propterea & Paulus eum præter alios visurus ascendit,simul vt ei ostenderet iam sibi fiduciam habendam:tanquam enim negationis obliuisceretur,fratrum curam ei committit, neq; negationis meminit , neq; exprobrat, tantùm dicit,Si amas me,fratrum curã suscipias : & quam in omnibus dilectionem ostendisti,& qua delector nunc ostende : & animam quam pro me posituram dixisti,hanc pro ouibus meis trade.Cùm ergo semel atq; iterum interrogatus , ipsum arcanorum cordis perscrutatorem testem aduocasset,& adhuc tertiò interrogaret, perturbatus est Petrus , veritus superiora. Nam cùm forti animo esset, reprehẽsus est postmodum,ideo iterum ad ipsum confugit dicens: Tu omnia scis:) hoc est, præsentia & futura. Vide quantò melior factus est, & modestior: non amplius temerè perstat in sententia,neq; contradicit:propterea contristatus sum,ne fortè me amare arbitratus,non amem: vt antea cùm me fortem, & constantem putarem, postmodum imbecillis deprehensus sum. Ter autem interrogat , & semper idem prącipit,vt demonstret quanti ouium suarum curam faciat , & quod hoc maximum sit amoris argumentum: & cùm dicat quantùm eum diligat,prædicit & martyrium,quod passurus erat: ostendens quòd non ob eius diffidentiam id diceret , sed quòd maximè crederet, volens amoris in eum signum demonstrare: & eruditens nos,quo nã pacto amandus sit , quare inquit: Cùm esses iunior,cingebas te , & ambulabas vbi volebas : cùm autem senueris,extendes manus tuas, & alij te cingent, & ducent te quò tu non vis.) Atqui hoc volebat, & desiderabat, quare hoc manifestum fecit. Cùm enim aliquãdo dixisset, Animam meam pro te ponam:&,Si oportuerit me mori tecum,non te negabo: ei vicem reddidit. Quid autem significat, quò tu nonvis? Naturæ affectum,& carnis necessitatem indicat ; & quòd anima inuita corpus relinquit:& licèt voluntas constãs & firma esset,natura tamen imbecilla. Nemo sine dolore à corpore dissoluitur,diuina hoc vtiliter dispensante prouidentia,ne multi violentam mortẽ eligerent:nam si etiã sic hoc diabolus persuadere potest,& in multa nos præcipitia, & voragines impellit,nisi tantũ animæ esset corporis desideriũ,in paruo etiã mœrore multi sibi mortem conscisceret:quò igitur non vis,naturalem affectum significat. Quomodo autẽ cùm dixisset, Cùm esses iunior , subdit, Cùm senueris? Quòd tunc neq; iuuenis esset,neque senex, sed vir perfectus. Sed cur superioris vitæ meminit? Vt significet in rebus secularibus iuuenẽ vtilem esse, senem inutilem:nõ ita in diuinis, sed cùm aduentauerit,inquit,senectus,tũc fortior eris,atq; prestantior: nihil te ætas impediet. Hæc dixit,non vt eum perterreret,sed vt excitaret:norat enim eius animũ,& quòd iampridem eius boni desiderio tenebatur: simul autẽ & mortis genus demonstrat. Cùm enim Petrus omnino pericula pro Christo subire vellet,Confide,inquit,ita enim tuum implebo desiderium:nam quæ nõ passus es iuuenis, patieris senex. Inde erigens auditoris animũ euangelista , addidit: Hoc autem dixit,significans qua morte clarificaturus esset Christum deum:) Non dixit , moriturus: vt intelligas mori pro Christo gloriã esse & honorem.

Petr⁹ os & princeps apostolorũ. Galat.1.d

Supr.13.d Mat.26.d

A honorem. Et cùm hoc dixisset,inquit ei,Sequere me.) Quibus verbis iterum curam & familiaritẽ in eum affectum ostendit. Quòd si quis percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit: respondẽ hunc totius orbis magistrũ præposuisse. Conuersus Petrus , vidit illum discipulum,quẽ diligebat Iesus sequentem:qui & recubuit in cœna super pectus eius,& dixit ei : Domine,hic autem quid?) Qua gratia recubitus illius meminit? Nõ ab re,sed vt ostẽdat Petri post negationẽ fiduciam:qui enim tunc nõ est ausus Iesum interrogare,sed id muneris alteri delegarat , hic cõmissa sibi fratrũ cura, nõ modò alteri vicem suã mãdat, sed & ipse magistrũ interrogat : & Ioannes quidẽ tacet,ipse autẽ loquitur, præterea & suam in eũ præ se fert dilectionem.Diligebat enim maiorẽ in modum Ioannẽ Petrus,quod & ex sequentibus apparet,& per euangelistã eorũ vinculum etiã in actionibus demonstratur. Nã cùm magna Christus Pe-
B tro cõmunicasset, orbis terrarũ curã demandasset, martyrium prædixisset,& maiorem erga eum dilectionẽ testatus esset, cùm vellet Petrus Ioannẽ socium & collegam,inquit: Hic autẽ quid?Nunquid eandem viam aggredietur:& quẽadmodum in cœna interrogare non ausus, Ioannẽ suffecit:ita nunc vicem reddit,arbitratus eum velle,sed non audere de se scisciatari.Tum Christus: Si eum volo manere donec veniam , quid ad te?) Nam cùm nimia id charitate diceret Petrus , nec ab eo diuidi vellet: ostendens Christus, quòd quantauis eum dilectione prosequeretur,suam assequi nõ posset,inquit: Si eum volo manere, quid ad te ? His verbis nos eruditens,neq; dolendum,neq; curiosius præter diuinã voluntatem inuestigãdum.Nam cùm Petrus semper in huiusmodi interrogationes feruentius prosiliret,iterum eius feruorem retundens,quòd non sit vlterius inquirendum , in hunc modum respondit.

C Exijt ergo sermo iste inter discipulos , quòd ille non moritur. Et nõ dixit ei Iesus,quia nõ moritur: sed,si volo eum manere donec veniã , quid ad te?) Noli arbitrari,inquit,eodem modo de vobis disposuisse:hoc autem dixit , vt intẽpestiuum affectum, & consuetudinis desiderium tolleret . Cùm autem essent orbis terrarum curam suscepturi,simul amplius esse non oportebat: magnũ enim fuisset mundo detrimentum,idcirco inquit: Opus suscepisti,id considera,perfice,labora,& te certaminibus expone.Quid ad te,si volo eum manere hìc?tu officium tuum cura,& exequere. Tu autẽ hoc in loco euangelistæ lenitatem intellige.Videns nanq; discipulorum suspicionẽ,corrigit eam,tanquam quid dixerit,non intelligerent. Non dixit,inquit, Iesus, quia non moritur:sed,si volo eum manere. Hic est discipulus ille,qui testimoniũ perhibuit de his,& scripsit hæc.Et scimus,quia verũ est testimoniũ eius.) Quid tandem prȩter aliorum morem hic solus secundũ de seipso perhibet testimoniũ?videtur enim auditoribus occurrere.Quæ nam hæc causa?Dicitur vltimus se ad scribẽdum diuina inspiratione cõ
D tulisse,ideo & suam dilectionem, & causam quare ad scribendum venerit,frequenter ostendit ac meminit,hinc sibi fidem cõparans, quòd inde motus sit. Et scio,inquit, quòd verùm dico, quod si multi non crederent,ex eo credẽdum est, quod sequitur.

Sunt,inquit,& alia multa quæ fecit Iesus,quæ si scribantur per singula,nec ipsum arbitror mũdum capere eos, qui scribẽdi sunt libros.) Vnde constat, quòd non ad gratiam locutus sum. Cùm enim ex tot & tantis operibus,neq; vel ea quæ alij meminerint,sed pluribus eorum omissis, Iudæorũ insidias, lapidationes,odia,iniurias,maledicta, & quomodo dæmonium habentem , & deceptorẽ appellabant, in medium protulerim:perspicuum est me non ad gratiam conciliandam prolocutum,quam qui aucupatur, contrafacere oportet, contumelias tegere,laudes prædicare. Cùm ergo certissima scripserit,non recusat etiam suum in medium ferre testimoniũ, quòd singula inuestigarit, examinaueritq;. E Mos enim nobis est, vt verissimi esse videamur,nostrum non recusare testimonium:quod si nos facimus,multò magis ille qui ex spiritu scribebat:quod & alij apostoli prædicabant, Nos testes sumus eorum quæ dicimus, & spiritus qui dedit obediẽtibus sibi:omnibus enim affuerat.Matrem cõmendatam habuit,quæ & signa amoris erant, & quòd certò omnia sciret. Quòd si tanta signa facta dixit, noli admirari,sed immensam authoris potestatem intellige,& crede. Vt enim facile nobis est loqui, ita & illi,imò longè facilius facere quę vult:voluntas sola sufficit, & cuncta ei parent: his ergo diligenter attendamus,neq; omittamus,quin explicemus atq; inuestigemus. A frequenti nanq; cõgressu aliquid consequemur:ita vitam nostrã purgare poterimus, ita spinas incidere. Tale enim peccatũ est,& secularis cura res infructuosa,& molesta.Et quẽadmodum spina vbicunq; tangitur , tangentem pungit: ita secularia vbicunq; cõprehenderis,lædunt. Ver-
F ùm non huiusmodi spiritalia, sed margaritæ cuidam similantur:quã cùm tractaueris, delectat oculos.Vt exempli gratia: Fecit aliquis eleemosynam, nõ modò spe futurorum nutritur,sed & seculi bonis semper confidens lętatur:& omnia audenter faciens,malas vincit cupiditates, & ante regnum hìc iam fructum accipit,cùm laudetur,cùm in admiratione sit,& ante omnia à ꝓpria conscientia:& singula bona opera huiusmodi sunt, quẽadmodũ mala etiam ante gehennã hìc torquent,vulnerant enim conscientiã:Et si quid maneat peccatores intelligeres,meticulosus & trepidus,etiã nemine puniente, efficereris:& si diuitię tibi essẽt,multos haberes inimicos, & suspicioſẽ viueres,neq; iam resistere posses iniuriantibus , vel potius & non iniuriantibus: neq; enim tantùm ab eis voluptatis,quantùm mœroris assequimur, intus reclamante conscientia,foris hominibus accusantibꝰ deo indignato, gehẽna nos cupidè expectante,nõ quiescentibus cogitationibus,

G nibus.Grauis,gratis inquam res,& oneroſa peccatum,& plumbo omni oneroſius, qui id cognoſcit ne minimũ quidem oculos erigere poteſt, etſi ſenſu careat. Sic & Achab, quanuis perquàm impius
3.Reg. 21. f.g. eſſet,poſtquàm cognouit peccatum ſuum, deiectis oculis ambulabat cõtritus,& egerrimè ferens,propterea ſaccum induit, & fontes fudit lachrymarũ. Si itidẽ & nos faciamus,& vt ille lugebimus,exuemus peccata noſtra,vt Zachæus,& aliquam veniã cõſequemur. Vt enim in morbis & fiſtulis,niſi quis prius fluentem humorem,& vulnus ſiſtat:quæcũq; impoſuerit medicamenta, nõ amota morbi cauſa, omnia fruſtra contẽdet: Ita & nos niſi manum ab auaritia,& malum hunc amorem cohibuerimus,licèt eleemoſynam demus,omnia incaſſum laboramus. Quod enim per eum boni fecimus,accedente auaritia fatiſcit,atq; diſperditur,& priore peius efficitur. Ceſſemus ergo à rapina, & ita eleemoſynas impendamus. Quòd ſi in præcipitia nos deferimus, quomodo reſpirare poterimus? Etenim ſi quis caH ſurum erigeret, vt eleemoſyna: alter autem humi premeret,vt auaritia,nihil aliud ab hac pugna expectandum eſt,quàm vt diſcerpatur. Quod ne nobis accidat, néve auaritia deorſum premente,eleemoſyna nos derelinquat,leues efficiamur, & volemus,vt & malorum liberatione,& bonis operibus perfecti,ſempiterna bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri,ſimul & ſpiritui ſancto gloria,honor,& imperiũ,& nunc & ſemp,& in ſecula ſeculorũ,Amẽ.

Homiliarũ.lxxxvij.D.Ioannis Chryſoſtomi in euangelium Ioannis,finis.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI

I aliquot homiliæ in euangeliũ Ioannis, ſecundum ordinẽ capitum:& ſub finem,de proditore,paſſione, & reſurrectione Ieſu Chriſti: quæ hactenus varijs in codicibus ſparſæ extabant,in commune omniũ emolumentum redactæ.

DE FIDE IN CHRISTO, Homilia.Incerto interprete.

Ioan.1.a. SI credis quòd deus erat verbũ: ſecũdum euangeliſtę teſtimonium crede,quia hoc verbum caro factũ eſt: hoc eſt, homo factum eſt, ita vt inconuertibilis deitas permaneret. Deus enim inconuertibilis eſt,quem nulla ſubſtantia capiat: cùm ipſe ſit omniũ capax, non habens neq; augmentũ dierum,neq; imminutionem tẽporum. Non enim ex tempore aliquod K initium habet,qui eſt ante ſecula: nõ aliqua factura eſt,quę temporibus excludatur:ſed in patris natura manẽs ſemper abſq; initio inuenitur,qui coæternus eſt genitori initium nõ habenti. Vnde & tẽporibus initium dedit ipſe nõ in tẽpore permanẽs, ſicut ſcriptũ eſt:Quia in ſe manẽs,innouat omnia: Sapiẽ.7.d per quem omnia facta ſunt,& ſine ipſo factum eſt Ioan.1.a. nihil. Si verò & temporale aliquid de ipſo volueris cogitare: quia cùm ſit vnigenitus dei filius, dicitur etiam filius hominis in diſpẽſatione carnali:cognoſce vocem illam patris dicentem: Ego hodie genui Pſal.2.b. te:vt quod ait,hodie genui te,filio hominis ex Maria nato adſcribas, auferẽs prorſus temporalitatem ab illa inconuertibili deitatis natura. Si autẽ & ſecundum paternam generationem eum conſideres, per id quòd ingenitus eſt pater:propria verò generatio filius vnigenitus, & ideo filius vnigenitus: & ideo ſi diſtinctionem aliquam inter genitorem & genitum definire velis,hìc vide vt intellectu pio tã- L tæ neceſſitudinis intuearis arcanum. Quoniam & priuſquàm naſceretur vnigenitus,in ſuo iam genitore generandus manebat, non habens diſtantiam temporis,ſicut impij dicunt: quia erat quando non erat,qui ineffabilem domini creatoris generationẽ, mortalium creaturarum ſpecie metiuntur,quę gradibus ætatum generantur & generant. Verũtamen etiam de ipſis eos conditionis humanæ generationibus arguamus. Nam ſi etiam homini ineſt antequàm generet, & id quod ex eo generandum eſt, ſecundum eſt ſecũdum naturam,& antequàm generet non aliunde mutatur,vt ſeminet progeniem, quam generaturus eſt: quantò magis in deo patre omnipotente iſta ratio cernenda eſt,vt æquè inconuertibilis & ſempiternus filius,in æterno,atq; incõmutabili patre ſemper fuerit: qui ſecũdum naturã inſeparabilis ſubſtantia eſt,excludens illam impio- M rum blaſphemiam,quæ dicit:erat quãdo non erat. Si verò manifeſti⁹ volueris agnoſcere,qui erat ſem per in patre priuſquàm naſceretur. Non legiſti in factura & conſtitutione mundi, Moſe exponente, quomodo ex perſona opificis dictum ſit: Produ- Gene.1.b. cat herbam fœni ſeminans ſemen, ſecundum genus, & ſimilitudinem: & lignum fructiferum facientem fructum,cuius ſemẽ eius in ipſo ſecũdum genus, & ſimilitudinem ſuper terram. Si ergo lignum fructiferum, quod in eſcam datum eſt hominibus,priuſquàm producat fructus,in ſemetipſo fructum habet ſecundum genus, & ſecundum ſimilitudinem ſuam:quantò magis deus qui creator & largitor eorum eſt, in ſemetipſo habuit natum ſuum antequàm ſignaret? Non enim duos ingenitos dicimus, ſed vnum ingenitum patrem perfectum,qui filium ex ſeipſo genuit perfectum, ſicut ipſe eſt perfectus pater. Tu ergo qui vides dicentẽ: Mat.26.d &Luc.22. Pater,ſi poſſibile eſt,tranſeat calix iſte à me: verũ- e. tamen nõ ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis,non vides Ioan.10.d. eundem dicentem: Poteſtatem habeo ponere animã me-

A mam meam,& iterum ſumere eam, & nemo eam aufert à me,ſed à meipſo pono eã,vt rurſus aſſumã illam. Quod vtiq; dicens,docet te,vt vi proprię voluntatis eius,non extrinſecus eum natum eſſe arbitreris: quia non ſicut indigens ſumpſit aliunde virtutem,cum qua ſit ope ei, ſed ſuæ poteſtatis imperio vſus eſt,& non aſſumptiuæ aſſumptionis beneficio. Conſidera ergo liberum,& principale diuinæ voluntatis arbitrium,& noli contrahere, atq; concludere in anguſtijs mentis tuę deũ maieſtatis, qui propter te ſuſceptã fragilitatis tuę carnem veſtitus eſt:ſed redde altitudinem gloriæ ſuæ habentẽ poteſtatẽ animæ ſuæ ponendæ,& reſumẽdæ. Diminutionem verò ad eum refunde qui paſſus eſt, & reſurrexit:paſſus eſt tamen,quia voluit:ſurrexit,quia Ioan.5.e. potuit. Vides ergo dicentẽ:Nõ veni voluntatẽ meã facere,ſed voluntatem eius qui miſit me:& qui me miſit,maior me eſt. Et è diuerſo nõ conſideras eum Ibidẽ.10.f dicentẽ: Ego & pater vnũ ſumus. Vt quod ſumus, B perſonis adſcribas:quòd verò dixit,vnum:diuinitati aſſignes. Et ſi eum orantẽ conſideras, ſecundum quod ad ex tempore orantẽ conſideras, ſecundum quod ad Pſal.2.b. eum dictum eſt:Ego hodie genui te:illum mihi intellige,de quo ſcriptum Apoſtolus ad Hebręos diHebr. 2.a &Pſal.8.b cit:Quid eſt homo,quòd memor eſt eius,aut filius hominis,quoniã viſitas eum? Minoraſti eum paulominus ab angelis,gloria & honore coronaſti eũ, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum, omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. Et idem magiſter Heb.2.b. illico ſua diſputatione ſubtexuit: Nunc adhuc non vidim⁹ omnia illi ſubiecta,pauloantẽ minus ab angelis minoratũ vidimus,inquit,Ieſum propter paſſionem,gloria & honore coronatũ. Cùm verò audieris & illud,quod de eodem Ieſu domino noſtro 1.Co.15.d beatus Apoſtolus dicit: Quando ſubiecta illi fuerint omnia,tũc & ipſe ſubiectus erit ei,qui ſibi ſubiecit omnia,vt ſit deus omnia,& in omnibus. Et re- C currere oportet ad Apoſtolum, & per ipſius magiſterium intueri:quid dixit,necdum videmus vniuerſa illi ſubiecta,neq; omnẽ linguam confitẽtem, quia dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris: vt quando adimpleta fuerit ſubiectio confitentium,quia dominus Ieſus in gloria eſt dei patris, in ſubiectiõe eius,cui ſubijcitur omnis lingua,hoc eſt, filio hominis,ſecũdum Apoſtolum. Tunc filius hominis,ſecundũ Apoſtolum,in ſubiectione plenitudinis credentium ſubijcitur diuino verbo, vt ſit iſte qui aſſumptus eſt homo, ſit deus, omnia in omnibus. Quia per ipſum iudicem erit retributio iuſtis iuſtitiæ in gloriam, & peccatoribus iuſtum iudiciũ tormentorum in iram damnationis. Si autem volueris magnitudinem filij in agnitione patris conſiderare,vade ad Philippum apoſtolum, & interro Ioan.14.a ga cum ipſo,dicens:Oſtende nobis patrem,& ſuffi cit nobis. Et poteris diſcere ipſo domino reſpon- Ibidẽ.5.c. dente:quia pater meus vſq; adhuc operatur,& ego Ibidẽ.14.a. operor. Et cum Philippo audies: Tanto tẽpore vobiſcum ſum, & non me vidiſtis? Philippe qui videt me,videt & patrem: quia ego in patre, & pater in D me eſt. Hoc autem ait illuminans nos.

EIVSDEM DE DIVO IOANNE Baptiſta,homilia.Incerto interprete.

DE Ioanne dicitur:Fuit homo miſſus à Ioan.1.a. deo. Vide quę ſit diſtãtia inter deũ & hominẽ. De deo:In principio erat verbum,& verbũ erat apud deũ, & deus erat verbũ. Videte quomodo piſcator indoctus nouum verbũ ꝓprietatis dixit,ſic de deo: In principio erat verbũ,quæ iam locuti ſumus:neq; enim poſſumus eadẽ replicare. De homine videte quid dicat: Fuit homo miſſus à deo. Videte quid dicat,fuit. De filio dei,erat:de homine,fuit. De deo dicitur:In principio erat verbũ:de dei filio,verbũ: de homine videte quid dicitur, Fuit homo: quia ergo homo,propterea miſſus eſt à deo. Cui nomen erat Ioannes. Gratia in homine cõprehenditur. Ioannes Ioãnes,qd enim domini gratia interpretatur. Io enim dicitur interpretetur. domini, anna dicitur gratia. Cui nomen erat Ioan- E nes. Quia maiorem accepit gratiam,propterea in eremo philoſophatur, & reſeruat ſe in aduentum Chriſti,quia nunciaturus erat Chriſtum, ſtatim in eremo nutritur,ſtatim ibi creſcit,non vult cum hominibus conuerſari. In eremo cum angelis philoſophatur: nouerat Chriſtum Ioannes ſemper eſſe venturum,& nõ ſolùm nouerat ab infantia,ſed in vtero matris nouerat,& eum ſalutauerat. Denique ſcribitur: Exultauit infans in vtero matris ſuæ. Vi- Lucæ.1.e. de quomodo in vtero matris conſtitutus ſenſit aduentum domini. Conſiderate monachi dignitatem veſtram. Ioannes princeps veſter eſt dogmatis,ipſe Ioãnes dux monachus. Statim vt natus eſt, in eremo viuit,in monachoeremo nutritur, Chriſtum expectat in ſolitudine. rum. Videte differentiam. Eo tempore quo Ioannes natus eſt,& erat in eremo. Hoc templum quod videmus eſſe deſtructũ,quãtas habebat diuitias,quid auri, quid argenti, quid multitudinis? Vultis ſcire quantam habuerit multitudinẽ? Ioſephus Iudaicæ F ſcriptor hiſtoriæ deſcribit eo tempore quo capta eſt Hieruſalem,hoc eſt à Veſpaſiano & Tito,dicit mille & octingenta millia vna die capta. Videte quid dicat, vbi tanti ſunt capti,quanti habitatores erant:quãti ſunt mortui,quãtos fames,quãtos gladius interfecit? Deide ſcribit hiſtoria quãtũ auri fuerit in tẽplo,quãtũ argẽti,quãtum gẽmarũ,quãtum ſerici,quanti erant ſacerdotes,quanti ſcribæ, & diuerſa genera officiorum. Videte quomodo ſemper Chriſtus humilitatem diligit. Chriſtus dei filius in templo naſcitur, & in eremo prædicatur. Humilis enim hãmiles diligit. Hoc totũ quare dico? Vt doceam dogmatis noſtri principem eſſe Baptiſtã Ioannem. Fœlices ſunt qui imitantur Ioannem,quo inter natos mulierum maior non fuit. Expectabat Mat.11.b. Chriſtum, nouerat eſſe venturum, oculi eius nihil aliud dignabãtur aſpicere. Omnia per ipſum facta ſunt,& ſine ipſo factum eſt nihil,quod factum eſt.) Multi enim malè legunt,dicentes: Quod factum eſt,

G ctum est,in ipso vita erat. Sed ita distinguitur: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil,quod factũ est:hoc est,sine ipso quod factum est,nó est factũ.Spiritus enim sanctus nó est factus, propterea nó per ipsum est. Spiritus enim sanctus
Psal.32.b qui fecit omnia,nó est factus à domino.Verbo domini cœli firmati sunt,& spiritu oris eius oís virtus eorũ.Vides quia duo sunt qui fabricãt,dimitto patrem, quia de patre nulla dubitatio est, licèt in isto versiculo tres personæ demonstrẽtur.Quãdo enim dicitur:Verbo domini cœli firmati sunt, nominat: id est,verbũ nominat,& deũ patrẽ, & filium,ergo duæ personę dictę sunt:Verbo domini cœli firmati sunt.Alijs verbis hoc dixit : Filio patris cœli firmati sunt,& spiritu oris eius omnisvirtus eorũ.Ergo manifestè in isto versiculo demonstratur, quòd pater,& filius, & spiritꝰ sanctus oím creatores sũt.
H Omnia p ipsum facta sunt.Si ergo oía p ipsum facta sunt,ergo excluſus est pater,excluſus est & spiritus sanctꝰ,& solus filius operatꝰ est.Quoniã ergo dixerat,oía per ipsum facta sũt,ne spiritꝰ sancti & patris tolleret creationẽ,adiecit : Et sine ipso factũ est nihil,quod factũ est.Quãdo dicitur,sine ipso nihil,ostenditur quòd alius fecerit, sed quòd sine isto nihil fecerit: deniq; & sapientia in Prouerbijs quid
Prou.8.c. dicit?Quãdo prꝑarabat cœlos,aderã,&c. Et vita erat lux hominũ, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam nó cõprehẽderũt.) Generaliter quidẽ de conditore dicitur deo,quoniã semper inter medias creaturas suas sit,& tamẽ creatura nó ítelligit creatorem suũ: specialiter autẽ dicitur de domino saluatore:quoniã hoc verbũ quod erat deus,& erat in deo,esset etiã in mũdo,vt luceret in tenebris Iudęorũ:& Iudæi qui sunt tenebræ,nó cõprehẽderũt lucẽ. Fuit homo missus à deo.)Breuiter de singulis dicamus.Fuit homo missus à deo.Videte significãtiam,ꝓprietatesq; verborũ.De deo quid dicitur?de filio dei quid dicitur? In principio erat verbũ. Quí
I erat,principiũ nó habet. Quí erat, nó fuit aliquod tẽpus quãdo nó erat. De Ioanne licèt verò sanctus sit,licèt prꝑcursor sit,nó dicitur erat:non enim erat anteq̃ nasceretur,non erat anteq̃ prꝑcursor fieret, nó erat anteq̃ cóciperetur in vtero. Audiat hìc, & alia hęresis:Nó mittitur ille qui erat,sed mittitur & fit ille qui nó erat. Quid dicitur,fuit homo missus à deo? Videte ꝓprietates verborũ.In principio erat verbũ,& verbũ erat apud deũ , & deus erat verbũ. Hoc erat in principio apud deũ.Legimus& literas seculares,legimus Platonẽ,legimus & cæteros philosophos.Piscator noster inuenit quod philosophꝰ nó inuenit.Si dixisset : in principio erat deus filius, videbatur patrẽ excluſisse,aut etiã duos deos facere:& nihil nobis proderat de gentibus,si reliquissemus plurimos deos,& credidissemꝰ in duobus dijs. Vide ergo quomodo paulatim,& prudẽter irrepit. In principio nó dicit erat deus, ne videretur deum & deum facere,deos duos iunctos , sed filiũ verbũ nominat. Et dũ dicit ipsum verbũ esse in patre, sic & filiũ deum dicit, vt nó offerat vnũ deũ. Ergo & K nos qua ratione filiũ deũ dicimus,& vnũ tamẽ deũ dicimus in patre,& in filio : sic in patre, & in filio, & in spiritu sancto triplex quidẽ est, sed vna diuinitas.Fuit homo missus à deo. Ioánes fuit,qui ante nó erat.Factus est,qui nó erat. Fuit homo nó verbũ.Homo ideo fuit,quia homo:verbũ non fuit,sed semp erat.Fuit homo missus à deo.In prícipio erat verbũ.Nó mittitur homo missꝰ à deo.Quicquid er go homo loquitur,non auditur qui mittit.Qui enĩ Matt.10.d vos recipit,me recipit: honor mittẽtis suscipitur in eo qui mittitur.Fuit homo missus à deo.Quod nos dicimus missus, Græci dicunt ἀπεσταλμένος,hoc est, missus,quod dicitur lingua Hebraica silaos.* Ergo *שׁלוּח vides,quòd iste Ioannes ꝓpheta,nó solùm ꝓpheta, sed & apostolus est. Mittitur Esaias,apostolus fuit. Esaię.6.c. Ecce ego mitto me.Missus à deo.Pulchrè dixit,missus.Dominus enim dicit in euangelio : Omnes qui Ioan.10.b ante me venerunt,fures fuerunt,& latrones.Nó dixit,omnes qui missi sunt,fures & latrones : sed qui L per se venerũt.Quid dicit:omnes qui venerũt ante me?Qui dicunt,hæc dicit dominus,& dominus nó misit eos,isti qui venerunt per se , & nó sunt missi, ipsi fuerũt fures & latrones. Iste ergo missus est à deo,cui nomẽ erat Ioannes.)Et nomẽ ipsius officio cõuenit.Ioánes enim interpretatur domini gratia, Ioánis interpretatio. Io enim dicitur dominus,anna gratia.Ergo Ioánes domini dicitur gratia. Quòd missus est, à domino accepit.Hic venit in testimoniũ,vt testimoniũ perhiberet de lumine.Multa sunt quæ dicũtur,sed excludimur tẽpore. Et verbũ caro factũ est,& habitauit in nobis.) Verbũ caro factũ est, & quomodo factum est,ignoramus. A deo rationẽ habeo,conscientiam nó habeo. Scio quia verbũ caro factum sit,& quomodo factum sit,nescio:miraris quia ego nesciam? Omnis creatura ignorat. Mysteriũ enim Coloſ.1.d. quod abscõditũ fuit in oíbus seculis: in nostro seculo reuelatũ est.Dicat aliquis,si reuelatũ est , qũo te nescire dicis? Reuelatũ est quòd factum est,cæterũ M cælatur quomodo factũ sit. Deniq; dicit Esaias:Ge Esaię.53.c nerationẽ eius quis enarrabit?& quomodo ipse dixerat, Ecce virgo in vtero concipiet & pariet?dicit Esaiæ.7.c quid factũ sit:quando autẽ dicit, Generationẽ eius quis enarrabit:hoc nobis ostẽdit,quoniã natus quidem sit:sed quomodo natus sit,ignoramus. Sancta Maria,beata Maria,mater & virgo,virgo fuit ante partum,virgo post partũ.Ego hoc miror,quomodo de virgine virgo natus sit , & post nationẽ virginis mater virgo sit. Vultis scire quomodo de virgine natus sit , & post natiuitatem mater ipsa sit virgo? Clausa erãt ostia,& ingressus est Iesus.Nulli dubium quin clausa sint ostia. Quí intrauit per ostia clausa,non erat phantasma,non erat spiritus, verè corpus erat.Quid enim dicit:Respicite & vi- Luc.24.f. dete,quia spiritus carnẽ & ossa non habet,quæ me habere videtis. Habebat carnes , habebat ossa : & clausa erant ostia.Quomodo clausis ostijs intrauerunt ossa & caro?Clausa sunt ostia,& intrat quem intrantem

A intrantẽ nó vidimus.Vnde intrauit,oía clausa sunt: locus nó est p quẽ intret,& tamẽ intus est q intrauit,& nó apparet qũo ítrauit.Nescis qũo factũ sit, & das hoc potẽtiæ dei.Da potẽtiæ dei,quia de virgine natus sit , & tamẽ ipsa virgo fuerit virgo post
Ezechie. 44.a. partũ.Legimus in Ezechiel,in tẽpli ędificatióe:Porta hęc,íquit,Oriẽtalis,quæ respicit ad Oriẽtẽ,semp clausa erit:& nemo,inquit,intrabit per eã,nisi solus pontifex. Clausa est porta,& nemo intrat p ipsam portã,nisi solus Pótifex.Sepulchrũ saluatoris in pe
Mat.27.g tra durissima fuerat excisũ, in petra durissima,quæ nullá habebat mollicĩe:& scriptũ est:quoniã in isto ipso sepulchro nullus antè sit positus, sed nouũ sepulchrũ erat.Manifestũ quidẽ est secũdum literam
B quód factũ est,& ꝓpterea in petra excisum est:debemus enĩ primũ secũdum literã dicere : Et in durissimo lapide fuerat excisum,& í nouo sepulchro positus est,& grãdis lapis positus est ad ostiũ,& cu stodia militũ in circuitu,vt quãtùm forti⁹ seruatur
ne furari possit,tantò magis virtꝰ dei appareat cùm resurrexerit. Si enim sepulchrũ fuisset in terra, dicere poterãt:suffoderũt terrã,& furati sunt eum: si fuisset lapis paruulus positus,dicere poterãt,paruus
Ibidem. lapis fuit,& dormiẽtibꝰ nobis tulerũt eũ.Deniq; in euangelio quid scriptũ est? Venerũt,inquit,alia die scribæ & Pharisæi,& sacerdotes,& venerũt ad Pilatũ,& dixerũt ei: Domíe,magus ille dicebat,quoniã surrectur⁹ est:ne ergo veniãt discipuli eiꝰ,& furẽtur eũ,& dicãt,surrexit,& peior error fiat,q̃ mo dò factus est:da nobis qui eũ custodiãt,ne eũ furẽtur.Et dixit Pilatus:Habetis custodiã,ita facite qũo vultis. Diligentia scribarũ & hostium prodest fidei nostræ. Seruate Pharisæi, seruate:deus includi non
Es.40.c. potest,deus in sepulchro teneri nó potest. Quí fecit cœlum & terrã,cuius in pugillo terra est & cœlum,qui appẽdit mũdum in tribus digitis,quod dicitur Hebraicè.Qui ergo appẽdit mũdum,vno se-
C pulchro nó potest cótineri.Deniq; mulieres Maria Magdalene,& Maria Iacobi, & Ioseph mater,pia quidẽ voluntate,sed errantes deũ quærebant in sepulchro.Recipit quidem voluntatẽ, sed errorẽ arguit angelus ille qui reuoluebat lapidem, & sedebat super lapidem.Et quid ostendebat lapis iste,cui ego infideo, qui seruus sum istius, qui certus sum quòd non potest includere dominum meum,cùm prematur à seruo suo. Lapis ergo ille non potuit claudere Iesum. Et dicit ad mulieres quæ venerant ad quærendũm eum: Iesum quæritis, non est hìc.Vbi est?in cœlo?vltra cœlos est : in terra? vltra terrã est,vbicũq; voluerit est,vbicunq; est,totus est: vbicũq; est,& vbicũq; fueris,tu ipse qui illum quæris,in ipso es quẽ quæris.Audi ergo quid dicit ange
Luc.24.a lus ad mulieres: Quid quæritis viuentẽ cum mortuis? quid quæritis dominum in sepulchro? Iesum quæritis,dominũ quęritis,quia tantùm Iesum quęritis.Certè si sciretis illum esse viuentem, audiretis:
Ioan.1.d. Medius inter vos est,quẽ vos ignoratis. Regnũ dei
Lucę.17.e intra vos est. Angelus quid dicit hís mulieribus? Iesum quæritis in sepulchro.Credite eum resurre- D xisse,& putate in vobis quem quęritis.Maria Magdalene cùm vidisset dominum, & putasset quòd hortulanus sit , putabat illum quòd esset hortulanus : errabat quidem in visu , sed ipse error habebat typum suum. Verè enim hortulanus erat Iesus paradisi sui , arborum paradisi. Putabat,inquit, quòd hortulanus esset , & voluit inquirere pedes eius. Et quid ei dixit dominus? Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum.Noli me tangere , non mereris me tangere, quem in sepulchro quæris. Noli me tangere , quẽ tantùm putes, & nó credis resurrexisse. Noli me tãgere,tibi enim necdum ascendi ad patrem meum:cùm tibi ascendero ad patrem,tunc mereris me tangere,prꝑstante Christo domino nostro, cui sit honor & gloria in secula seculorum,Amen.

Diui Ioannis Chryſostomi contra Iudæos, Gentiles, & hæreticos sermo,de euãgelio,Nuptiæ factæ sunt,&c. E Ioan.2.a.

Irundinum pulli in nidulis sedentes,parentum suorum qui sibi aliméta afferunt, aduentũ expectant: & cum ipsos venire cõspexerint,leui ala mouent aerem cantillantes,& ad illorum aduẽtum applaudentes:similiter & eorum parentes,cùm nidulo appropiant,cantillant, pullis aduentum suum nunciantes. Similiter autẽ & vos in nido templi huius sedetis,meũ aduentum expectantes : & quia venientem videtis , leui mentis ala volatis. Neq; ego dissimiliter spirituali huic nido appropiaturus,deũ voce prꝑmissa glorifico , quòd mihi filios dedit tam mei amantes. Sed hirundines alimenta sua ab ore in os tradunt : nos autẽ nostra nó sic,sed ab ore in aurem.Illa enim in corruptionem procedunt, nostra verò in incorruptibilitatẽ: illa corpora pascunt , nostra animas impinguant. Hæc omnia nó temerè à me dicta sunt , sed quia F lecti euangelij continẽtia ad hęc docenda nos indu cit, necessariũ vt vos doceã. Vocatus est ,dicit, Ie- Ibidem. sus ad nuptias. Oro,compositis moribus estote, & audite quæ dicuntur. Quoniã multi nuptias prætexunt,alij filios,alij militiam,alij negociationẽ,alij artificium,alij seruitutẽ,alij diuitias,alij inopiam,& quæcunq; talia sunt. Volo igitur declarare vobis, quòd neq; diuitiæ impediunt,neq; inopia,neq; militia,neque negociatio,neque nuptiæ,neque pueri, neq; seruitus,neq; opificium,neq; aliquid tale. Vocatus est Iesus ad nuptias.Venit,vel nó venit? Certum quòd venit. Quòd si venit,quomodo ergo nuptiæ malæ?nó potes excusare. Ego autem nó dico, quòd tãtùm venerit,sed quòd & dona secũ attulerit.Aquã in vinũ mutauit. Ne excuses te ꝓpter nuptias,dominus tuus nuptijs interfuit, & nuptias honestauit:& tu nuptias arguis, & dicis nuptias obstaculum esse ad pietatem?Nullum enim ad pietatem est obstaculũ.Vis cognoscere quòd nihil nocet habere vxorẽ & pueros? Moses, nónne vxorẽ habuit & liberos?Helias,nónne virgo erat? Nónne Moses

manna è

3.Reg.18. manna è cœlo deduxit? Nónne Helias ignẽ è cœlo
8. deduxit? Nónne Moſes coturnices aduolare fecit?
G Nónne Helias verbo cœlum clauſit? Nónne Moſi deus locutus eſt? Nónne & cũ Helia cõuerſatus eſt? Nónne Moſes mare diuiſit & trãſduxit populum? Nóne Helias curru igneo in cœlũ ſublatus eſt? An nocuit huic virginitas, an impedimento fuerunt illi vxor & liberi? Vidiſti Heliã aurigam in aere, vidiſti Moſen in mari viatorẽ? Vide & Petrũ eccleſiæ columnã, quòd & ipſe habuit vxorẽ. At non eſt ſcriptum, inquit, quòd Petrus habuit vxorẽ: vnde ergo
Matt. 8.b. liquet, quòd vxorẽ habuit? Ego dico: Ingreſſus eſt Ieſus ad ſocrum Petri, & erat illa infirma, & tetigit eam: & reliquit eam febris, & ſtetit & miniſtrauit. Vides quòd & Petrus vxorẽ habuit? Vbi enim ſocrus, manifeſtũ quòd ibi & mulier. Vides quòd & Petrus vxorẽ habuit? ne incuſes nuptias. Hæc dico, vt ne quis prętexat vel vxorẽ, vel liberos, vel militiam, vel negociationẽ, vel opificiũ, vel ſeruitutẽ, vel
H diuitias, vel paupertatem. Hæc excuſatio, hic prætextus, diaboli inſidię ſunt. Militiã prętexis, & dicis,
Matt.8.b. Non poſſum eſſe pius. Centurio nónne miles erat? & dicit ad Ieſum, Nó ſum dignus, vt intres ſub tectũ meũ: ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus. Et admiratus Ieſus, ait: Amen amen dico vobis, neque in Iſrael tantã fidẽ inueni. Nihilq; nocuit illũ ſua mi-
1.Cor.4.c &.1.Theſ. 2.&.3.b. litia. At quid ſi opifex? Et Paulus operatus eſt manibus, qui & anteà eccleſiarum deprępredator, & poſt hoc factus prædicator & apoſtolus. Quid verò ſi dives? Et Abraham dives, & ipſe vxorẽ habuit &
Rom.4.a pueros. Credidit enim Abraham, & reputatũ eſt ei ad iuſtitiã, & amicus dei vocatus eſt: tam nihil obfuerunt ei diuitię, & mulier, & pueri. Nó habes excuſationẽ. Tria quæ prætexere potes, vnus ille habuit, & vxorẽ, & pueros, & diuitias. Sed quomodo
I ſi ſeruus? Et Oneſimus ſeruus erat, & ſcribit Paulus
Ad Phile. 1.b. Philemoni, dicens: Oneſimũ qui olim nullius frugis, nũc autẽ & mihi, & tibi vtilis. Verũ, quid ſi rex?
2.Reg.12. b. Erat & Dauid rex, & cùm ingreſſus ad eũ Nathan propheta, & arguit ipſum de peccato quod fecerat. Nũquid in illum tyrãnidem rex exercuit? nunquid vel aſperum aliquod verbũ prophetæ dedit?
Ibidem.d. an non & in regno ſeruum ſe fatebatur, dicẽs: Peccaui domino? Et propheta videns pœnitentiã eius,
Ibidem. dixit: Et dominus abſtulit peccatũ tuũ. Velox pœnitentia, velocior condonatio. Num aliquid tribuit ſibi rex, & dixit: Rex ſum, amictus purpura, circundatus diademate, fero tela, ſagittas, ſcuta, arma: mihi ſunt milites & armigeri, & paupere illum timerem? ferrémne eum, & nó occiderem? Sed nihil talium, quãuis rex eſſet: ſciebat enĩ quòd peccarat, & ob hoc pœnituit: quia ſciebat ſe grauiter peccaſſe. Et nihil ei obfuit regnum. Iam quid ſi iuuenis? erat
Dañ.vlt.e & Daniel iuuenis, & leonũ ora conſtrinxit, & dracones confregit, Bel ſubuertit, & presbyteros iudicauit, Suſannã liberauit, tantæq; virtuti imperfecta ætas nó obfuit. An non & talis erat fratrũ amator Ioſeph, qui tantã præ ſe tulit ſapientiã & continẽtiam apud Aegyptiã? Veſtem ſuã diuiſit, fidem nó diſrupit, impudentiã mulieris vicit, concupiſcentiã
Gen.39.c K non ſatiauit, & nihil impediuit illius virtutẽ adoleſcẽtia. Sed quid ſi vidua? Erat & Sidonia vidua, quę
3.Reg.17. c. Heliam hoſpitio excepit, & pauit pane & aqua, & authorẽ famis non eſt reuerita. Quid autẽ ſi meretrix? Erat & Raab, quæ exploratores occultauit, &
Ioſue.6.c. cùm filij Iſrael terrã promiſſionis accepiſſent, ſaluata eſt ipſa cum domo & genere ſuo. At quomodo ſi pauper? Pauper erat talis & Lazarus. Et quan
Lucę.16.e tam ille ſapientiã ac patientiã in extremis oſtendit, licèt nihil illũ in tãta neceſſitate leniret. Iam ſi mulieri quis deditus ſit, an nó & Sampſon? nam licèt à muliere ſit proditus, tamen ipſi deus dedit, vt ſe de alienigenis vlciſceretur. Sed quid ſi amas filios? ama bat & Iob. Sed tentaris, tentabatur & Iob. Vides quòd ſaluati ſunt? Habes fidem, habes omnia: nó habes fidem, rex licèt ſis, non tibi proderit regnum: ſed ne ꝓmiſſionis obliuiſcar: Vocatus igitur
Ioan.2.a. L eſt Ieſus ad nuptias: & cùm ipſe ibi eſſet, vinum nó habebant. Dicit ei mater ſua: Vinũ nó habẽt. Dicit ei Ieſus: Implete hydrias aqua. Et impleuerũt hydrias aqua, & fecit aquã vinũ. Quare autẽ dixit, implete hydrias aqua? an non qui verbo cœlũ fecit, &
terrã fundauit, & oĩa quæ in eis, cuius oculus areſa cit abyſſos, à quo tremit oĩs creatura tam cœleſtiũ, q̃ terreſtriũ, qui ea quę nó ſunt facit eſſe, potuit etiã hydrias aqua implere? & dicit, Haurite aquam. Ad quid? Ego dico, quòd ſi negarint, manus eorũ quæ hauſerũt, & humeri qui geſtauerũt aquã, ipſos redarguant. Idẽ etiã fecit cùm Lazarũ ſuſcitauit, anteq̃ ad locũ illum veniret, dicit diſcipulis: Lazarus
Ibidẽ.11.b amicus noſter obdormiuit. Poſtq̃ autẽ venerunt ſo rores Lazari, & dixerũt ei, Lazarus mortuus eſt: dixit eis: Quó poſuiſtis eum? Dicunt ei, Veni & vide.
M O noua & inopinata opera, paulò anteà dixerat diſcipulis, Lazarus mortuus eſt: & nunc dicit, Vbi poſuiſtis eũ? Mortẽ prædixerat diſcipulis ſuis, & locũ neſcit. Sciebat, ſed ꝓpter Iudæos dicebat, quia rudes erant. Et ita cùm dicit, Vbi poſuiſtis eũ? nó ignorãtiæ erat: ſicut & cùm in paradiſo dicebat Adam,
Gene.3.b. Adam vbi es? Ignorabátne vbi eſſet? nó eſt dicẽdũ: ſed quia dicebat illis diabolus, quòd in die in qua comedetis ex ligno hoc, eritis vt dij. Et ſuſpicati ſũt illi, quòd futuri eſſẽt dij. Ob hoc arguit ipſum deꝰ, Adam vbi es? ꝓ eo quòd comediſti & manſiſti ho mo. Sic & apud Lazarũ egit. Nam vt appropiauit
Ioan.11.f. monumento, dixit Iudæis: Tollite lapidem de monumento, & tulerunt. Dicit ipſi ſoror Lazari, Iam fœtet, nũc enĩ quatriduanus eſt. Et vt clamauit voce magna, dixit: Lazare, veni foras. Et prodijt vinctus inſtitis. An nó qui tranſfert montes in cor maris, potuit verbo lapidẽ mouere? qui ſtimulos mortis confregit, qui portas inferni contriuit, nó potuit vincula diſrũpere? & dicit ipſis, Soluite ipſum. Ad quid? vt ſi negẽt, manus eorũ & oculi ipſorũ redarguant ipſos. Ob hoc dixit, Soluite ipſum. In primis autem ſoror Lazari teſtimonium dedit, dicens: Iam
fœtet.

Ioan.2.b. fœtet. Idẽ & in nuptijs fecit, dicendo eis: Imple hy-
A drias aqua. Et ꝓpterea vndequaq; certos ipſos reddebat. Sẽper enĩ increduli erãt Iudei, & ĩpudẽtes. Vultis cognoſcere quãta eis fecit deꝰ, & ꝓmãſerũt ſemp ingrati? Diſcite, ſed oro, accõmodate vos mihi, & auſcultate
Deut.10.d quę dicũtur. Demõſtrabo enĩ vobis, quòd ab initio ingrati & increduli fuerũt. Septuagĩta & quinq; aĩę Aegyptũ ingreſſę ſunt, & factę ſunt ſexcẽta milia. Mortuꝰ eſt Ioſeph, & ſurrexit alius rex, qui Ioſeph memor nó fuit, afflixit igitur filios Iſrael valde. Cla
Exod.32.c mauerũt ad deũ, dicẽtes: Domine tu iuraſti patribꝰ noſtris, daturũ te ſemini noſtro terrã fluẽtem lacte & melle: nũc domine memor eſto teſtamẽti, quod poſuiſti patribus noſtris, & erue nos de manu Pha raonis regis Aegypti, & ex ſeruitute Aegyptiorũ. Audiuit igitur dominus vocẽ eorũ, & miſit ad eos
Ibidẽ.12.d Moſen. Sed attẽdite verba, dicit Moſi deus: Accipe
B agnũ immaculatũ, anniculũ primogenitũ, & ĩmola, & ſanguine eiꝰ vnuſquiſq; obliniat fores, vt cùm venerit angelꝰ habẽs gladiũ extẽtũ, & viderit quòd ſanguine ſit linita domus illã, trãſeat: ſin viderit nõ oblitã, ingredietur & oĩa perdet. Fecit igitur Noſes ſic, & tradidit populo, & illi accepto cruore ianuã linierũt. Et venit angelus, habẽs extẽtũ gladiũ ſuũ, & vidit ſanguinẽ in foribꝰ, & trãſijt: vbi autẽ nó vi dit, ĩgreſſus, & oĩa ꝑdidit. Hæc oĩa nó abſq; ratiõe facta fũt: ſed qa ꝑ lignũ & ſanguinẽ ſaluãdi eramꝰ, ꝓpterea iuſſit deus vnũquẽq; ſanguĩe fores ſignare. Et quare nó dixit deꝰ, Lini muros ſanguine? quia nó eramus ſaluandi per lapides, ſed ꝑ lignũ. Eduxit itaq; eos Moſes ex terra Aegypti, & tulit in deſer-
Exod.16.a & Nume. 16.b. tũ, & dicunt Moſi: Eduxiſti nos in deſertũ, vt occideres, quaſi nó ſint ſepulchra in Aegypto? Nónne nobis melius erat cũ eſſemus in Aegypto, dũ come deremus melones & pepones, allia, & cæpe? Vidiſti ingratitudinẽ, ipſi dicebãt deo, & precabãtur vt edu
C ceret ſe ex terra Aegypti: at vbi in deſertũ venerũt, fuerũt ingrati. Cognoſcis ingratitudinẽ? ſed rẽ maiorẽ & ſingularẽ vide. Quadraginta annis fuerunt in deſerto, capillusq; ipſorũ nó creuit, neq; vnguis, veſtimentũ ipſorũ nó fuit ſordidatũ, calceamẽtum ipſorũ nó fuit cõtritũ: nó laborauerũt, nó foderũt, boues nó vinxerũt, aratrum nó traxerũt, ſulcos nó ſecuerũt, tribulos nó euellerũt, ſemina nó ſparſerũt, imbres nó expectauerũt, Solis eſtus nó tulerũt, tẽpus meſſis nó exceperũt, falcẽ nó acuẽre, neq; meſſuẽre, nó colligarunt ariſtas, nó cõportarũt, nó con uexerunt in aream, nó extriuerunt, nó repurgarũt, nó pinſuerunt, nó coxerunt panes, & nihil oĩno illorũ fecerũt: ſed panẽ è cœlo nullis manibus elabo ratum comederũt: pręponebatur menſa nullo prę parante, impaſſibilitate imitabãtur angelos, natura ſuæ imbecillitatis oblita erat: & poſt tot beneficia
Exod.32.a dixerũt Aaroni, Da nobis deos, qui nos præcedant: Moſi enim illi, qui nos eduxit è terra Aegypti, neſcimus quid acciderit: fecerũtq; vim magnã Aaroni. Ille vt vidit eos duri cordis & incircũciſos, dicit ipſis: Tollite inaures veſtras, & mittite in ignẽ, & ſi D quid aſcendit, hoc deus ſit: & aſcẽdit bubulũ caput. Hic obſerua hæreticũ, paraſitũ, ingratũ Iudæũ, dicentẽ: Si deus genuit, igitur & fluxurã ſuſtinuit, & corruptibilis eſt. O miſer & perdite, hæcnè de filio dei ſuſpicaris? At nos, abſit, ne ſit. Sed genuit pater filiũ, vnus vnicũ, deus deũ pfectũ: ita ſentiũt Chriſtiani. Quia autẽ licèt teipſum neſcias, ſuperna curioſius putas perquirẽda, dic: Putásne te ſcire, quomodo inauribus in pyrã coniectis, bubulum caput aſcenderit? Non hoc chalcotypus operatus eſt. Nó erat conflator, qũo ergo egreſſum eſt bubulum caput, audes dicere? Si neſcis hæc ſuperiora, qũo curioſè ſuperna inquiris? qui neſcis ꝓpria, qũo curioſè aliena inquiris? Et afferunt nobis euangelicã vocẽ, quòd
Ioan.15.a. Ieſus dixerit diſcipulis, Ego ſum vitis, vos palmites, pater meꝰ agricola eſt. Vides, dicit, quòd fecit filiũ. Inutilis enim vitis, niſi ab agricola colatur. Et putauit quòd magnũ aliquid & egregium dicant. Sed E auſcultate obſecro. Dicebã de ingratis & reprobis Iudæis, ſinite dicam & aduerſus impudentes hæreticos. Potes mihi dicere ingrate, & impudens hæretice, agricolã nó paſci à vite? Armis tuis te capiam. Sicut agricola colit vitẽ, ita & pater operatur ſuum filiũ. Videamus quis ab altero educetur, an vitis ab agricola, vel agricola à vite, vt dicis, Pater à filio habet eſſe: nó eſt igitur agricola, qui non ex operibus ſuis paſcitur. Quid ergo? filius paſcit patrẽ? Nó, abſit. Deſine inſipientiſſima hæc loqui. Nã ſicut agricola gaudet de vite, ita & pater in filio. Nó enim dixit, Pater meus operatꝰ eſt me: ſed, pater meus agricola eſt. Gauiſus eſt enĩ pater in filio. Nó audiuiſti
Matt.17.a & 2.Pet.1. d. ipſum dicẽtem, Ipſe eſt filius meus dilectus in quo mihi cõplacui, ipſum audite? Quando ſtetit in Iordanis fluentis, nõ dixit, Ille eſt quẽ creaui, quẽ feci:
Ioan.6.d. ſed dixit, in quo mihi beneplacitũ. Num & vocẽ illam reijcis? Et iterũ dicit: Deſcendi è cœlo, nó vt voF luntatẽ meã facerẽ, ſed eius q̃ miſit me patris. Quibus dicebat? Omnino Iudęis, qui dicebãt ipſum eſſe
Mat.13.g. fabri filiũ: & quaſi ĩmico dei cõtrarij erãt, & propter hoc dixit, deſcẽdi. Et quia deo contrariũ dicebant, reſpondebat: Nó veni vt faciã voluntatẽ meã, ſed eius qui miſit me patris. Nã licèt videbantur colere patrẽ, ipſum tamẽ negabãt, & ob hoc infirmitati eorũ conſuluit, ſic loquẽdo. Alioqui quomodo is qui vbiq; eſt, vel qui omnia adimplet, demittitur, vel deſcẽdit? Vides igitur quòd propter Iudæos dixit, deſcẽdi de cœlo, nó propter ſeipſum. Nullã habes excuſationem. Afferunt autẽ hìc nobis & aliud
1.Cor.8.b teſtimoniũ apoſtoli dicẽtis, Vnus deus pater, & ex quo omnia: & vnus dominus Ieſus Chriſtus, ꝑ quẽ omnia. Dicis quòd alius deus præter patrem non ſit: & ego dico quòd pręter filium, alius talis dominus nó ſit. Quid igitur? contendemus? Minimè, abſit. Scimus enĩ propter quos, & quibus hæc Paulus dixerit, ſed audite diligenter ſermonẽ. Quia gẽtiles multos deos colebãt, Iudæi verò vnum principatũ. Vt ergo & multitudinẽ deorũ, & principatũ vnius
ſimul

1.Cor.8.b G simul auferret,dicebat: Siue enim sint dij multi & domini multi, siue in cœlo siue in terra : sed nobis vnus deꝰ pater.Et dicẽdo vnus,sustulit deorũ multitudinẽ. Vbi enĩ vnꝰ,ibi nõ sũt multi:dicẽdo verò, pater:sustulit principatũ vnius. Vbi enĩ pater,mani

Ibidem. festũ quòd ibi & filius.Et ꝓpterea dixit: Vnus deus pater,ex quo oĩa:& vnus dominꝰ Iesus Christus,ꝑ quẽ oĩa. Vides quòd ad Gẽtiles & Iudæos sermonẽ verterit Paulus,ob hoc dixit, Vnus dominus noster Iesus Christus,ꝑ quẽ oĩa.Quia oĩa tã visibilia,q̃ in-

Ioan.1.a. uisibilia,de quo audi Ioannẽ dicẽtem : In principio erat verbũ,& verbũ erat apud deũ,& deꝰ erat verbũ,hoc erat in principio apud deũ.Oĩa ꝑ ipsum facta sunt,& sine ipso factũ est nihil quod factũ est. Vides quòd ipse oĩm est opifex.Nõ audebis,ĩquit, mihi ostẽdere,quòd filiꝰ cũ patre numeretur.Increduli quousq; nõ cessatis cõtradicere,ꝓuertẽtes scripturas,vt filiũ simplicẽ dicamus creaturãvel factu-

H rã?Vultis cognoscere,quòd cũ de filio verbũ aliq̃ sublime & deo dignũ audiũt,insanire incipiunt, & putant in ora sua amaritudinẽ ĩmitti:eius rei vobis exẽplũ dicã:Cùm quis morbis & febribꝰ laborat,& paululũ relinqtur ab eis,si ordinãt medici,vt os eiꝰ melle obliniatur,faciãtq; id ferui vt prẽcipitur:existimat infirmus quòd amarũ sit mel,licẽt circũstantes infirmũ moneãt dulcissimũ esse mel,videtur tamẽ infirmãtis ori amarũ,nõ quod amarum sit mel (quid enĩ dulciꝰ melle?) sed quòd ille qui mel accipit,infirmꝰ est.Sic & illis cõtingit,cũ audiũt cõsubstãtialẽ,opinãtur offũdi sibi amaritudinẽ, nõ quòd sermo eius naturæ sit,sed quòd infirmæ illorũ sunt aures. Pater filiũ vocat,similiter apostoli: ipsi autẽ creaturã & factura. Et qũo filius creatura & factura?An idem est gignere,& creare?Si omnis qui gignit,creat, & omnis qui creat, gignit : colligemus oẽs creaturas filios & genitos esse dei : quia omnia per filiũ facta sunt. Igitur qui creauit,idem etiã ge-

I nuit.Vides quòd nati sunt dei,sicut tu dicis? Quãdiu eritis incredulí? Dicite mihi,qũo colatur filius, quãdoquidem filius dicitur? Nõnne & tu filius?sed quid,quòd deus dicitur?nõnne & tu?Sed potes mihi dicere,Ille re filiꝰ,tu noĩe.Ergo filiꝰ?Ecce os tuũ te redarguit. Ille enĩ nec factura,nec creatura. Ille re filius,tu appellatiõe.Ille à solo patre genitus est, tu autẽ ex prẽiacente materia formatus.Hęc cõtra Gentiles,Iudæos, & hæreticos dicta sint. Nos autẽ glorificemus patrẽ,&filium, & spiritũ sanctũ, cui gloria in secula seculorum,Amen.

Homilia D.Ioan.Chrysostomi,in dictũ Ioãnis,

Ioan. 4.c. Veniet hora,quãdo veri adoratores adorabunt patrẽ,in spiritu & veritate.Incerto interprete.

Nnumera beneficia dei,quibꝰ ꝑ momẽta ꝑfruimur,si iugi meditatione aĩo & sermone reuoluimꝰ: inueniemus nihil tã cõgruere nobis,q̃ cõtinuare preces, narrare laudes,prædicare virtutes,atq; in eius maiestatis cultũ,tota animiveneratiõe,obsequio,semet deuouere. Sic enĩ efficitur, vt dum deo gratiarũ actionẽ referimus:& nostra officia cõplea K mus,& eiꝰ potẽtiã cũctis populis demõstremꝰ.Veniet,ĩquit,hora,quãdo veri adoratores adorabũt patrẽ,in spiritu & veritate.Dũ verò,adoratores,dicit: esse quosdã falsos ostẽdit,suos veros esse mõstrauit. Eius est enĩ,quod verũ est:cuiꝰ quod falsũ est,& nõ põt.Diuisit substãtiã,dũ speciẽ seperauit:genꝰ ostẽdit,dũ patrẽ cõstituit.Et vt veriꝰ dicã ęmulis:Cũcta cõsistunt:nec quicq̃ inuenio,quod cõtrariũ habere possit.Deniq; seperatę sunt diuersę naturę. Falsum enĩ veritas nõ capit,amaritudinẽ dulcedo nõ patitur:noctes & dies diuersæ sunt, frigus calori nõ cõ uenit.Perdet res quæq;,quod nascitur,si aliquando ęmulo copuletur.Adeò& bonꝰ malo si cõnectitur, aut pares reddũtur,aut citò abĩuicẽ separãtur.Ami citię enĩ,pares aut quærũt,aut faciũt: diuersa verò, aut voluntas,aut necessitas iungit.Cæterũ nefas est iungere,quod natura copulari nõ patitur. Si cõmu Eccli.13.c nicauit,inquit,lupꝰ agno aliquãdo:sic peccator iu- L sto.& iterũ,Nolite cõiungi cum ĩfidelibꝰ.Quæ enĩ 2.Co.6.c. participatio iustitię iniqtatiꝭQuis autẽ cõsentꝰ Christo ad Belialꝭ Quę autẽ particula ẽ fideli cũ infideli? Quę cõuẽtio tẽplo dei cũ simulachris? Igitur quoniã quod verũ est,dei est:quod falsũ,diaboli:enitẽdũ est,vt Christianꝰ veritatis sectator in spũ & veritate deũ adoret:vt ĩter veros adoratores cõstitutus,dei sit orator effectus , vt eũ clemẽter exaudiat deus.Nõ oĩs,inqt, qui dicit mihi domine,domine: Matt.7.c. introibit in regnũ cœlorũ:sed is,qui fecerit volũtatẽ patris mei,q̃ in cœlis est : ipse introibit in regnũ cœlorũ:& iterũ,Quid mihi dicitis domine,domíe, Luca.6.g & nõ facitis,quę mãdo vobis?Falsos enĩ & simulatores veritatis author nec amare poterit, nec audire.Tũc etenĩ facilẽ poterit esseverũ qđ dicitur:si q̃ in veritate cõstitutꝰ est,spiritu fuerit veritatis instructus.Nã primò,veritas extra ecclesiã nõ est:qa veritas Christꝰ.Ego sum,inquit,via,veritas,& vita. Ioan.14.a Ergo si veritas extra ecclesiã nõ est:in ecclesia sit con M stituta,necesse est. Vnde quicũq; in ecclesia cõstitutus est:in veritate iam positꝰ sit,necesse ẽ. Is spiritu veritatis sit instructꝰ,quia idẽ spũs sctũs nõ nisi sanctę ecclesiæ à deo ꝑ Christũ dominũ attributꝰ est. Vnde in ecclesia Christianꝰ exoptet,vt sanctũ spiritũ mereatur actipe:& acceptũ sanctis actibus retinere,vt iterveros adoratores,& ipse possit deũ adorare.Cęterũ fruſtrà sibi quisq̃ aliq̃d à deo ꝓmittit, qui aut extra ecclesiã fuerit,aut in ecclesia simulator existẽs aliter,q̃ debuerit,vixerit. Nec à veritatis authore quicq̃ merebitur ĩpetrare,q̃ veritatis rebel lẽ sese voluerit exhibere.Perdet enĩ oratiõis precẽ, qui dominicã spreuerit iussionẽ. Nõ vult suã orationẽ audiri,q̃ putauerit præcepta dei debere contẽni.Difficilis est enim ad impetrãdum aditus,cùm præcedit iussionis diuinæ contẽptus. Cæterùm facilẽ quod postulatur, accipitur : si quod iubetur, instantissimẽ cõpleatur: vt homo sibi beneficiorũ aditus aut claudat,aut referet:aut ĩtercludat,aut tribuat:aut neget,aut præstet.Vt enĩ obsequia pariũt beneficia,

A beneficia,sic cõtẽptꝰ exhibet pœnã.Nec enĩ poterit de cõtrario ꝑsperũ ꝓuenire,quia de ꝑspero nũq̃ potuit euenire cõtrariũ. Deniq; ipsius oratiõis habitũ recognosce.Nõne cũ ostẽdis manꝰ,apis pectus,faciem erigis ad cœlũ,oculos attollis,totũ te domino creatori ostẽdis? Deniq; fœlices manꝰ,si mũdę sũt: beatũ pectꝰ,si purũ est:glorioſa facies,si simplicitate resplendet:digni oculi,si cõcupiscẽtia nõ fuerint maculati:fœlix totꝰ homo,si totꝰ fuerit illibatꝰ.Fœlix,inq̃,si nihil in eo aut cogitatio ĩfecerit,aut actꝰ pessimi fordidauerit.Talis spũ & veritate prędituſ, veris est adoratoribꝰ copulatus.Hic nõ mõ,quicq̃d ꝑ se optauerit,impetrabit:sed & ꝑ cęteris idoneus orator effectꝰ,& in pręsenti,quod petit,accipiet:& in futuro,quod credit,inueniet.Vt q̃ dei est in prę-

B sẽti orator, in futuro sit cœlestiũ regnorum possessor:vt prẽmijs delectetur in cœlo,qui dominum actibus pijs delectauit in mundo.

† Habes ad populũ Antiochenũ in vltimo tomo,homilia.lxj. De sacrorũ participatione mysteriorũ:& cꝰ cõmunicare nolens,nec orationi dignꝰ est interesse.Ex Ioãnis euãgel.cap.6.

De Lazaro resuscitato,homilia.Incer.interpre.

†Ne pilũ quidẽ hic agnoſco ꝓtrafeos Chryſoſto tulanę.Huius author videtur q & penulti mæ de reſurrectiõe.

Randi fratres stupore,grãdi miraculo hinc,& inde fluctibus dolorũ Lazarus mortuus est:& vt terrenis artubus,vel mẽbris fœtẽtibꝰ delebatur,sepultꝰ est, & humatꝰ.Cõtractis igitur mẽbris inter ieiunas,& innumerabiles costas,pellis tetra distẽditur, & humoris riuus,q̃ de gurgite viscerũ laxabatur,fœtẽti iam sentina ꝑ solũ cadaueris teter, & cęrulę labebatur. Sed quia iustũ iuuenẽ Lazarũ (quẽ loquor) dominꝰ in seculo dilexisset,præsaga voce prẽsciꝰ futurorũ apostolis suis dormire Lazarũ dixit: & quẽ ꝓmisit,si ad illã ciuitatẽ accederet, ꝓtinus excitãdũ.Huic ergo Lazaro,cui ꝑ cæruleas venas mẽbra tabuerũt,quẽ locatũ spelũca incisę rupis,ĩmani ob-

C iectꝰ ex põdere lapis perẽni valida detruserat.Bono maiestatis munere serena augustę virtutis ęternitas, saluatoris flectitur pietate,& ad sorores pueri,quas Lazaro crines sparsos ꝑ genas tristes capillos obduxerãt,resurgere posse Lazarũ,si isti crederẽt,sacratissima vera dei pietas ĩtonabat.Mox sorores cõstipãte turba,miraculi eiulatu,æstu,ieiunijs,lachryma rũvbertatibꝰ,ebrietate dehĩc genibꝰ à statu totiꝰ corporis miserãdę iactãtur.Heu luctꝰ pius,precũ pulsꝰ tenuante defectu carmine palpitati,sorores lachrymas ꝑ germano fũdebãt,& Hebręas grassitãdo vo ces fractis invnũ singultibꝰ saluatoris in laudibꝰ explebãt.Quis illic rogo vos populi festinatꝰ,quę spectantiũ turba,q̃lis tãti miraculi potuit esse cõuẽtus, vbi essẽt plãgẽtes puellę,mortuꝰ frater,& Christus fratrẽ ꝓmitteret excitãdum?Conuenerũt,credo,ad hoc spectaculũ seruãdę memorię sempiternę milites,Iudei,Gẽtiles,Christiani,,ꝑselyti,nautę,nobiles, serui,senatores & iudices,an resurgere possit.Fœtor lõgiꝰ de sepulchro populũ feriebat,tota ciuitas morabatur.Qualis illic eras Iesu Christe, q̃ croceus,q̃ decorꝰ,fonte purior,niue cãdidior,luna clarior,se-

D ptiesSole cãdẽtior.Ecce ĩter hęc Christe Iesu domine deꝰ fleuisse narraris.Agè agè ferue deiviui,si aliquando pręuales de lachrymis domini,vel pauca narrato.Flebat deꝰ mortalibꝰ lachrymis excitatꝰ:& cũ Lazarũ (potestate sua fretus) mortis de vinculis reuocaret,pręstabat pietatis officiũ solatio lamẽtorũ.Flebat deꝰ,nõ quòd ante se mortuũ pisse cognoſceret,sed quòd sororũ fletibꝰ obtẽparet:flebat deꝰ, vt qđ hoíes ꝑ hoíbꝰ facerẽt,deꝰ lachrymis & pietate mõstraret:flebat deꝰ,curvsq; ad hoc mortalis deliq̃sset,& vt discussꝰ de perẽnitatibꝰ ĩferos adamasset:flebat deꝰ,quòd eos q ĩmortales esse potuerũt, diabolus fecisset esse mortales. Heu tenuis aura de cœlo,corpꝰ qđ rexerat succiduis artubꝰ deferebat, sed nõ te pater,nõ filius aliquãdo despexit.Pro tua morte factus est & Christꝰ ipse mortalis. Flebat Maria,& fratre ipso mortuo soror Martha plãgebat. Harũ ad lachrymas saluator pietate cõmotus, fletus è fletibꝰ cõtrahebat,vt q̃a ipse sororũ lachry- E mis filij sui etiã inter ipsos cœlos paternitas flectebatur.Reuoluũtur saxa,secretariũ pateſcit horroris curioſi affatim gẽtiũ populorũ oculi mittebãtur in antrũ.Eccevox domini saluatoris,Lazare,inqt,ve- Ioan.11.f. ni foras. Et vt Christus docet,& prævidet,exeunte mortuo,qui curiosos oculos in antrũ soliciti ꝓtẽ debãt,veniẽte foras,expaueſcẽti formidíe lõgi ꝓ recurrebãt.Visus est tecta facie,manibꝰ pedibusq; cõstrictus,& ad documẽtũ virtutis ipse mortuꝰ adhuc vículatꝰ,vt Christꝰ iusserat,suis manibꝰ resoluebãt: Quæ rogo vocet illic,qualis pressura vidẽtiũ, q̃ curiosa micãtiũ lumina,q̃lis in ceruicibꝰ prẽuenientiũ multitudo pẽdebat:q̃ fletꝰ,quę gaudia,quale murmur,q̃ nouũ & cœleste miraculũ. Mors vincitur, hõ redditur,inferorũ catenę frãgũtur,& post quatriduũ Lazari lingua mouetur,manꝰ officio prępa rãtur,oculis visus redditur,in orbibꝰ currũt,vestigia

F gressibꝰ explicãtur,auribꝰ renouatur auditꝰ,acies di rigũtur in parẽtes. Cognatio recidiuis obtutibꝰ renouatur ,vox ꝓsapię currit in auribꝰ saluatoris,vnde ad motꝰ oscula recognoscũt frigida:poscitur & panis,necnõ & dominꝰ petitur,Christi miracula referũtur,cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia prima D.Ioan.Chrysostomi in dictũ Ioannis,Vos amici mei,&c. Incerto interprete.

Ioan.15.b. Ominus Christus in euangelio suo loquitur,dicẽs: Vos amici mei estis,si feceritis,quæ mãdo vobis.Dominꝰ Christus clemẽter suos alloqtur: beneuolè atq; amãter suo noĩ dicatos hortatur. Vos,inqt,amici mei estis,si feceritis,quę mãdo vobis.Nõ es,inqt seruꝰ,sed amicꝰ:si quę tibi mãdo,ꝑfeceris.Nõ es famulꝰ,sed amori nostro cõiunctꝰ: si qđ ĩpero,instãter ĩpleueris. Trãsies enĩ in amicũ ex seruo,in familiarẽ ex famulo,migrabisí ainabilẽ de externo.Nõ enĩ peccatũ,seruitutis tibi notã inurit: sed indulgẽtia,amicitię nostrę cõiũxit.Nec peccata facient te iam iãq; obnoxiũ,quę donãdo tibi,mecũ te destinaui in regnũ.Serua igitur amicitię fidẽ:cõiunctam

G iuncta nobis obtine charitatẽ. Vnũ ſum⁹, vterq; par ſit iubẽtis & faciẽtis aſſẽſus: vt par ſit in cœleſtibus dominatus: vt enĩ hominẽ naſcendo ipſe ſuſcepi, & coũnitus homini deus apparui: ita tu homo p gratiã me ſuſcepto, & mihi redẽptori coniunctus, eris ſociatus in cœlo, vt nũc es mihi copulat⁹ in mũdo. Amicitię tibi nomẽ indulgẽtia mea, nó tua merita cótulerũt: te amabilẽ mihi benignitas noſtra, nó tua preſtiterũt officia. Nihil meruiſti, & amic⁹ es: quod mereri incipies, ſi fueris, vt iubeo, obſecutus. Quinímmo amicus eſſe nó poteris: niſi quod iubeo, ſtudioſè ac beneuolè ꝓpetraris. Vt enim ego te redimerẽ, ad terras deſcendi: ita vt tu mecũ permaneas, ad me migrabis ad cœlũ. Nam inter hoſes amicitię cum amãtibus copulãtur: & inter ſocios, dũ ſeruatur fides, perſeuerãs ſocietas inuenitur. Deniq; tolle amorẽ, & amicitiæ nomẽ ſuſtuleris: tolle fidẽ, & ſocietas inter hoſes nó erit. Vt enĩ amore, amicitia: ita fides, ſocietate cõſiſtit. Nec cótẽptor amicũ, nec ſocietas perfidũ poterit retinere. Sic amicitiæ cœleſtis faſtigium ſancti oẽs apoſtoli adepti ſunt. Sic in amorẽ domini patriarchę venerũt: ſic inq̃, Abrahã dũ diuinis iuſſis obtẽperat, dũ cœleſtia præcepta cóſeruat: & Hebręorũ primò, & Chriſtianorũ poſtre mò pater eſſe cómeruit: vt arenę maris & ſyderib⁹ cœli æquaretur duplex ſemẽ ei ꝓmiſſum, & vtrũq; ꝓ meritis haberet effectũ: dũ obtineret cœleſte ſemẽ p Chriſtũ, & terrenũ ſemẽ deficeret p cótẽptũ: vt fuiſſet ęternũ, quod præcepta ſeruaret: & tpale fieret, quod cótẽptui ſubiacuiſſet: vt Abrahæ cœleſte ſemẽ inchoaretur, vt dixi p Chriſtũ: q a terrenũ ceſſaturũ fuerat p Hebręũ. Igitur naſcitur Chriſtus Abrahę ſemẽ ex Abrahã, qui ipſum fecerat Abrahã. Naſcitur, inq̃, ex patre, q prior genuerat patrẽ: vt eſſet filius patre anterior, eſſet Chriſtus genitore prior. Nec enĩ naſci corporaliter potuiſſet, niſi genitori originẽ tribuiſſet: vt eſſet genitoris genitor, &

I ſuæ originis fabricator. Vnde dominus dicebat Iudæis: Amẽ, dico vobis ante Abrahã ego ſũ. Quare

Ioan.8.g. tu quiſquis es, qui de ſemĩe Abrahę Chriſtiane deſcendis: quiſq; s eius te filiũ gloriaris: ſi filius es, ſerua quod pater: ſi amicus, imple quod præcipit Chriſt⁹: vt poſſis lętari de amicitia domini, ſi tuis actib⁹ eũ feceris gloriari. Si quis te de potẽtib⁹ mũdi, aut here dẽvellet cõſcribere, aut amicũ ſibi cõiungere, aut in filiũ voluiſſet forſitã adoptare: nõne admiratus, & ſtupẽs totũ illi dicares obſequiũ? Nõne eũ oĩ cultu ſuſcipe religionis parares, officia ſpartires, ne in aliquo ille offenſus, aut volũtatẽ reflecteret, aut diſpoſitionẽ mutaret, aut in meliorẽ te forſitan quod decreuerat, trãſtuliſſet? Nũc verò hęredẽ te de⁹, amicũ Chriſtus cõſtituit: & p eũdẽ, genitoris fact⁹ es fili⁹. Si hęres es, teſtatoris delegata cõſerua: ſi amic⁹, amicitię fœdera inuiolata oſtẽta: ſi fili⁹ es, lineamẽta patris demõſtra. Vt enĩ hæres teſtamẽto, amicus officio, amore fili⁹ cõprobatur: ita Chriſtian⁹ eſſe, quod dicitur, potuerit: ſi quod ꝓfitetur, ſpleuerit. Qui ſibi placet de amicitia Chriſti, ꝓpoſitę reſpõdeat cõditioni. Vos, inquit, amici mei eſtis, ſi feceritis, quę mã K do vobis. Mãdatorũ obſeruatio, amicitiæ eſt cõfirmatio. Nó põt qs & amic⁹ eſſe, & mãdata cõtẽnere: quia qui cõtẽnit mãdatũ, amic⁹ eſſe nó poterit. Primũ igitur, bene tibi dei cultor hoc cõtigit. Vnde tibi mun⁹ tãtũ venit: vt ad Chriſti amicitias poſſes accedere; vt ad familiaritatẽ poſſes domini ꝓuenire? Si ex merito: nullũ in nobis meritũ, niſi qđ cõtulit Chriſt⁹. Si ex precib⁹: null⁹ precũ effect⁹, niſi quas domin⁹ deo patri cõmẽdat. Igitur ſi neq; ex merito neq; ex precib⁹ neq; vlla prerogatiua iſtud nobis potuerit ꝓuenire: reſtat, vt benignitas dei hoc nobis p Chriſtũ cõtulerit: q ꝓ nobis corp⁹ iduit, crucẽ ꝓtulit, inferos penetrauit, & reſurgẽs victor, ſ cœlũ aſcẽdit, & nos in amicitias ſuę benignitatis allegit, dicẽs: Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quę mãdo vobis. Benignitas Chriſti ꝓponit pręmiũ, vt exigat officiũ: cõfert dignitatẽ, vt de nobis exigat ſeruitutẽ: beneficijs ꝓuocat, vt officia noſtra eliciat. Nec ẽ gratuitũ, qđ ſeruitur: q a pręmiũ eſt, quo ſeruit⁹ iſta pẽſatur: vt tã L negociatio ſit iſta, nó ſeruit⁹: mercatio ſit, nó famulatus. Per vſurã enĩ redditur, quicqd in iſto tpe per noſtra obſequia fœneratur: vt cõtẽptus in hoſe cõfundatur, qui ad cultũ Chriſti eius amicitijs noluit ꝓuocari. Erubeſce igitur, quiſquis es: erubeſce, qui in amicitias Chriſti vocaris, nec obſequeris: qui familiaris diceris, nec ei⁹ mãdatis intẽdis. Nã qui prę-

H mijs in obſequiũ cogeris, qui donis ad officia ſuitaris, quid faceres, ſi gratuitũ ſubires ſeruitiũ, qui tã liberale Chriſti cõtẽnis imperiũ: vt iam qui amicitijs noluit pẽſare obſequiũ, cõtẽpt⁹ ſui gratuitũ ſcurrat ſuppliciũ? Nó enĩ tibi ſeruus ô homo, pręmijs inuitatus obſeq tur, aut donis & munerib⁹ illectus quiſpiã famulatur: quẽ cõditio ſubijcit, famulat⁹ addicit, ſeruitus ipſa cõpellit: cũ diſcreta iſta ſeparataq; cõſiſtãt: dũ alius eſt domin⁹, alius ſeruus, alius ſperans, alius qui dignitate ſuſcipitur, alius qui cõditiõe M ſubijci demõſtratur. Deniq; tũc & homo ipſe btũs eſt, ſi imperãti aſo ſeruiat corp⁹, ſi virtutib⁹ ſubiecta ſint vitia, ſi cõtraria ꝓſperis cedãt, ſi bonis aduerſa ſuccũbãt. Vnde tibi homo ex teipſo naſcetur iudiciũ: dũ imperas ſeruo, & nó pares domĩo: dũ famulis dominaris, & dominãti ipſe nó ſeruis: & tu tamẽ ſine pręmio impas, ille tibi pręmijs, quod deſiderat, ſuadet. Deniq; volo, inquit Chriſtus, & amicũ aſciſcere te: volo te familiarẽ allegare: volo tibĩ amabilem me exhibere: ſi tamẽ tu, quæ mãdo, perficias: ſi quæ iubeo, cópleas: ſi quæ tibi perſuadeo, ſtudioſè inſtanterq; adimpleas. Cæterũ amari nó potes, ſi cõtẽnis: contẽni nõ potes, ſi ſeruieris: ſeruus nó eris, ſi parueris: amicus firmaberis, ſi quæ mando, perfeceris. Da quod exigo: & accipe, quod ꝓmitto. Imple, quod iubeo: & poſſide, quod diſpono. Etenim quid obſeruãti ꝓmittitur, ſi cõtẽnẽti præmiũ diſpẽſatur? Aut quomodo poterit in obſequium quiſpiã prouocari, ſi contumax indignè cœperit numerari? Tunc enim amicus dignus eſt nuncupari, ſi mandata implere contendit Chriſti.

Homilia

A Homilia ſecũda D. Ioannis Chryſoſto. in dictũ Ioannis, Vos amici me eſtis, ſi feceritis &c.

Ioan.15.b. ☞ VOs amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ mando vobis.) Cùm in hominem collatos conſidero diuinos affectus, & cœleſtis potentiæ magnificos fruct⁹, ad poſtremũ illi impartitos atẽdo: tunc & ſupernam benignitatem admiror, & familiaritatem Chriſtiano conceſſam dum cogito, ſtupeo: dũ tracto, hæſito: dum recolo, perhorreſco; vt quãtùm natura homo ſit precioſus, tantùm ſit indulgentia Chriſti magnificus. Nã ſi quoties hominis qualitas retractatur, toties redẽptoris ſublimitas cogitetur: inuenies ex redemptore præcellẽtem, quem ex proprio noſti degenerẽ. At cùm cœleſtia fortè iura ſeruauerit, & quid redemptori debeat, cognouerit: inuenies ita meritò dignum, vt redemptione noris præcipuum: vt tũc mireris in homine deum, cùm dei opus in hominis morib⁹ fulB gere vitæ ſplẽdore perſpexeris. Dominus loquitur, dicẽs: Vos amici mei eritis, ſi feceritis, quæ mando vobis. Pendet amicitiæ Chriſti promiſſio certo cõditionis obſequio. Proponitur enim familiaritatis ſublimitas officiorum fœnore comparanda, cùm domino certa negociatio copulatur. Promittit enĩ & exigit, ſublimat & ſubijcit: benign⁹ eſt, & compellit. Chriſtiano enim diuinæ amicitiæ ꝓmittuntur, vt ab eo obſequia debita repetantur. Famulatu dignitas quæritur, officio ſublimitas comparatur: ad amicitiarũ verò cœleſtium potẽtiam, ſeruitutis obſequio peruenitur. Inuitaris amicitiarũ præmio Chriſtiane, nec inobediẽtiæ excuſari poteris: cuius officia tãto precio expunguntur, cuius officia liberalitate tanta penſantur: vt qui obſequi ſponte debueras, præmio ad obedientiam inuiteris: nec te à bonis debere vacare obſequjs, cui promittit benignitas Chriſti præmium. Conſidera enim quanta ſit apud deum liberalitas, benignitas quanta: vbi

C obſequia ſine præmio patrari non poſſunt, vbi ſeruitus dignitate expũgitur, & amicitia Chriſti officio cõparatur: cui ſeruire, promoueri eſt: & obſequi, ſublimari. O venerãda pietas Chriſti, qui præmia tibi, vt obſequaris, promittit: dignitatem, vt famuleris, oſtendit: amicitijs inuitat, vt ſeruitutẽ extorqueat. Suos eſſe, quod ipſe, deſiderat: ſi modò vt patri ipſe, ſic Chriſtianus obtemperet genitori. Nã ſi deriuationẽ nominis à Chriſto Chriſtiane ſumpſiſti: nec aliter tibi cõpetit amicitiarũ coniunctio, aut hęreditatis participatio: niſi par fuerit officiorũ

Ioã.14.a. communio. Q ui dicit ſe, inquit, in Chriſto manere: debet, quomodo ille ambulauit, & ipſe ambulare. Nã ſi Chriſtus patrẽ obſequendo ꝓmeruit, & obſequio faſtigium tantæ maieſtatis accepit: cur non imitaris dominum: cur nó eius iubentis ſeruas imperium? Nam ſi domin⁹ deo patri ſeruiuit, cur ſeruus domino obſequia ſeruitutis non reddit? Nõ poteſt amicus exiſtere, qui amicitiæ iura non ſeruat. Nõ poteſt ad familiaritatem Chriſti accedere, qui eius mandata noluerit obſeruare. Adeptio amici-

Amicitia, vnde. D tiarum, eſt obſeruatio mandatorũ. Amicitia, amoris eſt vinculum: vnde nominis ducit exordiũ. Fruſtrà tibi amici nomen imponis, ſi amici iuſſa nõ feceris. Fruſtrà nomen vſurpas, ſi nomini per contẽptũ repugnas. Aut enim factis, quod vocaris, oſtẽde: aut obſeruantibus nominis vocabulũ cede. Pręuaricationis crimen incurris, ſi aliud feceris, quàm vocaris. Q uinimmo amicitias reſpuis Chriſti, q in te & fœdera pietatis contulit, & amicitiæ iura donauit. Noli ingratus exiſtere, noli dona collata cõtemptu ſacrilego repudiare. Ad inuitãdũ te Chri-

Ioan.17.d ſtus publicè eum patrem exorat. Pater, inquit, volo, vt vbi ego fuero, & iſti ſint mecũ: & videãt claritatem, quam mihi dediſti, priuſq̃ mundus fieret. Si te quiſpiam diues in amicitias aſciſcère vellet, ſi in familiaritatẽ ſuã potens aliquis voluiſſet te charitatis vinculo copulare: quãto ſeruitutis obſequio, quãtóve famulatu inſiſteres, ne in aliquo fortè offenſus amicitiarum iura mutaret? Deus te in fami- E liaritatem vocat, & eius mãdata non ſeruas? Chriſtus te amicũ nuncupat, & eum contemnere non formidas? Nec vereris, ne ex familiaritate hoſtis, ex amico inimicus exiſtas: vt qui in æternũ cum Chriſto poſſes gaudere, cum diabolo incipias gehennę ignibus conflagrare? O ſtupenda benignitas domini, ô veneranda pietas Chriſti: quæ antè tibi in amicitias obuenit, q̃ te ſibi amicum conſtituit. Antè ſe tibi dominus familiarem exhibuit, q̃ te in familiaritatem vocauit. Propter nos, corpus induit, crucem pertulit, mortem excepit. Nos peccauimus, & Chriſtus ſanguinem fudit. Nos deliquimus: & iugulari filius dei voluit. Immortalis pro mortalibus mortuus eſt: innocens ꝓ reis occiſus eſt: iuſtus pro peccatorib⁹ interẽptus eſt. Vnde cognoſcitur quãtùm præſtabit ſeruientibus, qui tãtum peccatorib⁹ præſtitit. Tãtum in te Chriſti amorem, quo amore Chriſtiane penſabis? Tãtos in te beneuolentiæ fructus, quo officio cõparabis? Q uicquid in ei⁹ obſe- F quium erogaueris, parum eſt. Q uicquid in eius ſeruitutem impenderis, minus eſt. Nec ſi animã dederis, aut ſanguinem fuderis, compenſabis. Non enim ſanguis noſter ꝓderit Chriſto, vt Chriſti ꝓfuit nobis: aut noſtra paſſio beneficium collatura eſt domino, vt domini paſſionem nobis contuliſſe gaudemus. Sed idcirco paſſiones noſtras libenter acceptat: quia ſibi fieri deputat, quicquid propter ſe à nobis geri aſpectat: quia nec ipſum virtute noſtra ſuſtinemus, quod patimur: pro eius potentia aggredimur, & eius victoria coronamur. Denique ipſe in ſuis pugnat, ipſe dimicat, & victoriã Chriſtianis aſſignat. Nec poterit quiſquam ſibi vendicare, quod dei eſt: licèt deus, quod ſuum eſt, homini dignetur adſcribere. Quare cœleſtis amicitiæ dignitas mandatorum obſeruantia teneatur: ne noſter exterminet contempt⁹, quod pollicetur beneuolentia dominus. Cuſtoditio enim præceptorum, perceptio eſt promiſſorum. Vt enim contemptor amicus eſſe nó poterit: ita amicitiæ gloria perfruep tur, qui

G tur,qui Christi mandata seruauerit:sicut ipse dicit, Vos amici mei estis,si feceritis, quæ mando vobis.

SERMONES SIVE HOMILIÆ septem diui Ioannis Chrysostomi Constãtinopolitani episcopi, de ꝓditore & mysterijs cœnæ dominicæ, in quinta feria passionis.

AD hodiernum conuiuium,qui solenni frequentia conueniſtis, & cum Christi discipulis in immolatione agni Pascha facere festinatis:syncera, quæso, &plena charitatis pectora diuinis exhibete mysterijs. Nulla sit in mente duplicitas, nec liuoris libidine interior homo fuscetur. Agnũ comessurus,agni innocentiam præferat:nec immaculatæ ouis membra lupina malignitate transfundat in viscera.Quoniam qui sacratæ huius cœnę indigno participatur accubitu,non cũ Petro perueniet ad salutis portum: sed sustinebit cum Iuda sine reparatione naufragiũ.Habebit debitam cum proditore pœnam , qui ad bonum malã attulit conscientiam.Deniq; Iudas non syncerus,sed simulator accubuit:& post buccellam Christi,in eum diabolus Ioan.13.c. introiuit.Accepit,inquit, buccellam, & intrauit in eum Satanas. Sed delectat fratres præsentis exordium lectionis,pia vobiscũ recordatione transcurrere. Ibidem. Cùm recumberet,inquit,Iesus cum duodecim discipulis suis, edentibus illis, ait : Amen dico vobis,quoniam ex vobis vnus tradet me. Et cõtristati nimis cœperunt ad eum singuli dicere: Nunquid ego sum domine?) O beati apostoli, fœlicius vestra innocẽtia contristata est,quàm pœnalis Iudæ audacia,quæ nõ est confusa. Cùm enim nolueritis nihil tale vos cõtra dominum cogitasse:extumescentes tamen & propriæ fragilitatis conscij,tristes dominum interrogatis de peccato,quod in cõscientia nõ habetis:& plus creditis magistro,quàm vobis. Nam in illo vos conuiuio iudiciariam patimini quæstionem, & Iudas non vult sentire compunctionem.Terret vos talis auditus,& illum non terret tanti sceleris cogitatus. Consulite ergo dominum pium,interrogate magistrum: respondeat, quæ vera sunt, veritas. Designetur abominanda persona,ne remaneat crimen in turba: monstretur vobis,quem fugere debeatis: publicetur filius perditionis,ne maculetur corona benignitatis.Respõdens, inquit, Iesus,ait: Qui mecum manum mittit in paropside,ipse me tradet. Cœpit manifestius aliquid dici: adhuc tamen nomen propriè non video designari . Et ecce pauentibus, & reticentibus cunctis,& interdicẽtibus ori suo, ille temeritate & impudentia,qua proditurus erat,manum cum magistro in paropsidem mittit:vt audaciã bonæ conscientiæ mentiretur. O obdurata frons, talia de se audit,& recumbit.Videt publicari suam conscientiam, & adhuc manum porrigit ad buccellã. Nec primò, nec secundò correptus à proditione retrahit pedem : & patientia dei nutrit impudentiam suam, & seruat sibi iram in die iræ . Ecce iam & pœna illi prædicitur : vt quem non correxerunt miracula,corrigant denunciata supplicia. Filius, Mat.26.b inquit,hominis vadit: sicut scriptum est de eo,Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur.Bonum illi erat non nasci.Respondens,inquit, Iudas qui eum tradidit, dixit: Nunquid ego sum Rabbi?)Iuda,cui dicis: nunquid ego sum?Iam dic: ego sum.Scit enim ab initio te esse. Nam quòd nõ loquatur,non est obliuio nescientis, sed pietas miserantis . Corrupte præuaricator & miser, si redires ad cor,recoleres magistrũ, quem didicisti præscium futurorum , & cui nihil potest esse non cognitum:quoniam per huiusce modi colloquiũ non se facit ignarum, sed pœnitentiæ tibi vult exhibere suffragium. Tu autem, cuius cupiditas sensum eripuit, & auaritia cordis oculos excæcauit, interrogare te fingis: Vtrum ipse sis, qui traditionis nephas conceperis.Omnia quæ in te sunt, nouit eius diuinitas.Sed væ tibi,in quo nulla inuenta est charitas. Hymno,inquit, dicto,abierũt in montem Oliueti,& ait illis Iesus: Omnes vos scandalum patiemini in me in hac nocte. Respondit Petrus, & dixit:Et si omnes scãdalizati fuerint,ego non scãdalizabor.Dicit illi Iesus:Amen dico tibi:quia hac nocte antequàm gallus cantet,ter me negabis.Dicit ei Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo.)Cœperunt altercari duo, medicus & ægrotus.Hic sine ægritudine se esse putabat: & ille etiam futuram accessionem hinc prænũciabat. Sed interim hoc negocium paululum sequestremus, donec rei exitum comprobemus . Iudas, inquit,qui tradidit eum,dedit eis signum dicẽs: Quẽ oscula fuero, ipse est, tenete eum. Quid auditis fratres,quis sensus hoc sine sui horrore consideret, & quæ aures hæc verba recipiant, quæ non præcordia dictis talibus contremiscant? Mat.26.e Dedit eis signum dicens : Quem oscula fuero, ipse est, tenete eum.)O signum sacrilegum,ô conuentus nepharius,ô placitum puniendum, vbi ab osculo incipitur bellum , & per pacis indicium,pacis rumpitur sacramentum.Et per quod consueuerunt gẽtes bella finire : per hoc prophanus Iudas bellum voluit inchoare: Dedit eis, inquit, signum dicens: Quem osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Hoc signum Iuda tu dedisti, hoc pactum in tuo manganicio † posuisti: vt cum quo faceres pacem, ipse raperetur ad crudelissimam passionem. Mihi crede,habebunt per te multi terrorem:nequãdo cum proximis simulatam habeant charitatem. Guttur enim prophanum, quod hodie Christo extendis ad osculum: crastino illud es extensurus ad laqueum.Malo tuo didicisti argentum expendere: mox incipies,& corpus proprium ponderare. Tenetur interea

† μεταγγελεῦ ειν liceri est,hinc ꝓ licitatione, † mercatu.

A interea dominus ad sacerdotum principem perducendus: & cùm cæteri discipuli laberentur in fugam,Petrus ille promissor ægregius cœpit ambulare longinquius: peruenit eandẽ, & ipse ad principis domum, & expectans rei exitum foris obseruabat in atrio . Sed quia iam prædictæ accessionis eum rigor vrgebat, cum calefacientibus ad carbones stabat.Negat territus Christum,pro quo se animam promiserat positurum . Iacet elisus in corpore obliuionis, quasi in quodam lecto doloris. Prostrauit eum decrepita anicula, quasi quædam grauis febricula. Oppressit eum Læthargicus somnus,& cœpit eum præco impungere matutinus . Expergiscitur aliquando , audit gallum cantantem, videt se grauia vulnera sustinentem. Dirigit preces ad medicum per nuncios lachrymarum,& diuinum confestim recipit antidotum.
Psal.37.b De ipso enim scriptum est : Amici mei,& proximi mei aduersum me, appropinquauerunt & steB terunt. Et proximi mei à longè steterunt. Et illud
Prou.27.a quod dictum est : Meliora sunt vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici. Iudas enim sicut de apostolo proditor, ita inimicus factus ex amiPsal.40.c co.Nam & de illo scriptum est:Homo pacis meæ in quo sperabam: qui edebat panem meum, ampMich.7.b pliauit super me calcaneum . Et iterum : Inimici hominis domestici eius. Vnde & nos fratres,vnaniniter fugiamus iniquorum subdola colloquia, vt cum sanctis participemus gratiam sempiternam, veram pacem , & trinitatis perpetuam vnitatem teneamus:vt cum sanctis omnib⁹ in regnis cœlestibus triumphemus.

Eiusdem diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani, de mysterijs cœnæ dominicæ,in quinta feria passionis, sermo secũdus. Incerto interprete.

C SEcundum salutaris positi munus, & spiritalis remedij sacramentum diuina dispensatione completur,dum Christus ad passionis triumphum ab impijs prouocatur.Nam cùm discumberet cum duodecim discipulis suis, Ioan.13.c. & manducantibus eis diceret: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me : ascendit Christus proprię deitatis tribunal,& illud conuiuium velut catastam ante se constituens,conscientiæ tormento confiteri compulit reum:vt in auctionem,conceptum posset reuocare peccatum.Turbatur discipulorum omnium sensus: & licèt nossent propriam conscientiam , timuerunt tamen Christi sententiam . Iudas tamen impudenti fiducia ausus est interrogare saluatorem , qua implere possit euidentissimum traditorem. Verecunda Christi sententia ostendit suam maiestatem, nec refugit passionem . Mira patientia , Petrus condemnat Ananiam mentientem : saluator Iudam patienter sustinet traditorem . Duplicat sacrilegij principatum : dum propositum festinat implere peccatum . Et quem sceleris pœnitere oportue- Matt.26.e rat,vrgetur conceptum implere cogitatum.Quẽcunque, inquit , osculatus fuero , ipse est , tenete eum. Defuit Iuda aliud tuis sceleribus argumentum,vt instrumento pacis, traditoris impleres officium. Sed plus patientia diuina condemnat obnoxium, vt officio pacis ostenderet reum . Venerunt, inquit, cum fustibus , vt comprehenderent eum. Non sic comprehenditur iustitia, nec sic alligatur sapientia.Volenti nanque inijciunt manus: cui,si euadere placuisset,nunquam angelorum officia defuissent. Et eduxit,inquit, Petrus gladium, Ibidem. & percussit auriculam principis serui.Seruum dixit:non conditione,sed culpa . Denique ita scriptum est: Qui facit peccatum, seruus est peccati. Ioan.8.d. Nam si audisset aliquando verba sapientiæ, nec cruentum vulnus exciperet,nec peccati seruus testimonio scripturæ manssisset. Iubet tamen dominus in vaginam gladium retorqueri , ne fortè agnita legis patientia possit acquiri. Abducto saluatore , sparsis vniuersis discipulis, Petrus sequebatur à longè. Si enim propè sequeretur , semper dominum fateretur. Negat Petrus se esse discipulum saluatoris , quando nullas pœnas,nulla tormenta pertimuit. Quærendum tamen est,vbi negauerit. Ibi negauit,vbi Christus tenetur inclusus. Negat in domo Caĩphæ, ibi negat, vbi potest valere mendacium. Et tamen secutus est per amorem, quem negauerat per timorem . Cùm respexisset, inquit,eum Iesus,fleuit amarè .Preciosus est fratres charissimi pœnitentiæ fructus : quia quod defendi non potest, ablui potest . Lauant lachrymæ congeriem peccatorum . Quàm preciosæ lachrymæ, quæ extergunt culpam, & exigunt veniam. Profuit illi verè ista amaritudo : quoniam F quicquid in eo delicti tabidum fuit , ferramento pœnitentiæ resecauit.

Eiusdem diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani,de ꝓditore & mysterijs cœnę dominicæ,i quinta feria passionis, sermo tertius.Incerto interprete.

EVangelicæ series lectionis, qua per ordinem passionis dominicæ gloriam didicistis : credo quòd affatim non solùm aures, sed & corda vestræ deuotionis expleuerit. Nos quoque quantùm tenuissimæ capacitatis vires admittunt , cum diuinis vocibus verba nostra iungamus, atque eandem nostri redemptoris inclytam passionem veritatis indagatione retracte-

G mus.Sed neſcio quo pacto chariſſimi,vbi ſermo
ſe prodere incipit,cauſam ſenſus horreſcit. Quomodo enim animus non turbetur infirmus,in quo totus territus & conturbatus eſt mundus? Condemnatur ecce in concilio Iudæorum dominus, Pilato traditur alligatus, & ſacras manus ſacrilegæ catenæ vinxerunt. Ad tribunal dehinc præſidis ſiſtitur: non vt reatus in illo,ſed vt innocentia pãderetur:vt reportaret teſtimonium iudicis,qui ſub crudelibus vinculis, meritum non amiſerit innocentis. Conſiſte mecum in hac actione comminus Iudæa, conſiſte.Dic mihi litis tuæ titulum ,accuſationis tuæ genus , criménque denuncia : producito teſtes in medium : & tales, qui præſenti cauſæ ſint neceſſarij , adhibeto. Nihil cognitioni iudicis deſit , nihil præſidis ſubtrahatur examini : paratus ſum pro domino meo conuictus ipſe damnari. Ecce interim in facto præiudicata es tra-
H ditoris. Author tuus confugit ad laqueum , vltimum capiens ex pane ſolatium . Reum ſe ſibi ipſe conſtituit , & poſt iudicium tuum de ſeipſo continuò iudicauit. Remanſit ecce cum voce impij traditoris , inefficax pœnitudo facinoris : nec confeſſionis meritum obtinuit , ſed magis ſceleris ſarcina impœnitentiæ cumulum congeſſit.

Mat.27.b Peccaui , inquit,tradens ſanguinem iuſtum: & proiecta pecunia in templum, abijt, & laqueo ſe ſuſpendit.)Pependit inter cœlum terrámque medius vago funere ſuffocatus , & cum flagitio ſuo tumefacta noxia viſcera crepuerunt , nec cadaueri terra ſolitam exhibuit ſepulturam . Habes Iudæa , quod verè imiteris exemplum : ſed digna non eris, quia conceptum perficis ſacrilegium .

Ibidem. Sedente,inquit, Pilato pro tribunali miſit ad eum vxor eius, dicens:Nihil tibi & iuſto illi:multà enim paſſa ſum ho die in ſomnis propter eum.) Ecce iudex terretur in coniuge : & vt crimini Iu-
I dæorum non præbeat in iudicando conſenſum, pertulit in vxoris afflictione iudicium . Iudicatur ipſe,qui iudicat : torquetur, antequàm torqueat: & vt nihil mali in perniciem operetur inſontis, in ſomnis exagitatur vxoris . Iam quid ibi ageret iudicis conſcientia,ſi ſic torquebatur & coſta?†

†Vxor Pilati ſub alluſione ad Heuã,nomine coſtæ. Deniq; quem vultis,inquit,dimittam vobis Barrabbã,an Ieſum,qui dicitur Chriſtus? At illi dixerunt,Barabbam.Dicit illis Pilatus: Quid ergo faciam de Ieſu,qui dicitur Chriſtus? Dicunt illi:Crucifigatur.) Quid agis ſynagoga damnabilis? Iuſtũ ſanguinem ducis ad victimam,& abſolui manifeſtum poſtulas homicidam? Latronem iudicas innocentem, & innocentem poſcis ad crucem. Ille qui te occîdit, tuo ſuffragio morti ſubtrahitur: & qui mortuos ab inferis ſuſcitauit , te inſiſtente damnatur? Reus fit, qui reus non fuit: & indemnis euadit, qui olim damnari iam debuit. In vtroque rea teneris, & exitio innocentis, & abſolutione latronis. Et quamquàm ſacrilegium impactæ K
crucis omne nephas excedat: tamen & illi aduerſum te iudicium, diem ſcilicet vltionis expectant, quorum Barabbas latro ſanguinem fuderat : quia participaſſe eſt ſcelus homicidij, veniam meruiſſe latroni. Tunc,inquit, accepit aquam , & lauit manus coram populo, dicens: Mundus ego ſum à ſanguine huius iuſti, vos videritis. Illi autem dixerunt: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.)O quàm bene furor cæcus eſt, quàm digno præcipitio iactaris in inſaniam. Quænám excæcatio eſt pertinaciſſimæ mentis ſic velle alium perdere,vt prior malis ipſa perire?Sub alieno exitio tuos impia iugulas, & in tuam ſobolem parricidalem vibras dexteram. Ecce currit per tui generis proſapiem nunquam expiandi væna facinoris, & cum crimine radicis ſuæ pullulant iniqua plantaria . Egreditur ex metallo vteri ſui tam cruenta progenies : & infecta ſanguine naſcitur L
infauſta poſteritas . En quæ bona ad hæredes tuos quodam ſacrilegij teſtamento tranſmittis: macula ſanguinis innocentis te perfundis, & poſteros perimis. Pertinaciter quidem in mortem noſtri redemptoris inſiſtis : ſed crudeliter tuos natos mucrone impietatis extinguis.Quære iam cui poſſis videri non noxia, quæ erga filios tuos extitiſti pertinax parricida. Tũc dimiſit illis Barabbam : Ieſum verò flagellis cæſum tradidit illis, vt eum crucifigerent.)Heu me miſerum, quibus auribus hoc audio: vel qualiter ſenſibus meis tam funeſta commendo?Ecce dominus meus aptatur ad verbera, ecce iam cæditur:rumpit ſanctam crucem violentia flagellorum, & repetitis ictibus crudelia vulnera ſcapularum terga conſcindunt. Prohdolor,iacet extenſus ante hominem deus, & ſupplicium patitur rei, in quo nullum veſtigium peccati potuit inueniri. Ad victimam vita ducitur,& ad crudeliſſimum mortis occaſum addicta M
pietas euocatur. Ambitur ſacrum caput aculeis ſpinarum, & diuinum verticem pœnalis coronæ pompa circundat . Sed in ſpinis illis, noſtra eum peccata pungebant. Ventum tandem eſt crucis ad campum, vbi pias manus terebrant ſæua vulnera, & compaginem palmarum rumpit violentior foratura clauorum . Crux clauis configitur, & effoſſa veſtigia,pœnalibúſque alligata impedimentis pedum officia perdiderunt.Adhæſit quietum corpus ſtipiti , & immobile lignum inconcuſſa membra portauit. Fert pœna ipſa pendentem, & tormentis ſuis nexi artus incumbunt. Sed feſtinate,oro:& citatis curſibus properate. Sentio enim moliri, neſcio quid, creaturam: & inteſtinis motibus non nihil elementa intelligo parturire. Minatur ecce propria mundus excidia, & rerum natura inuſitato pauore terretur. Dies medius tenebrarum tyrannide diſcluditur, & perdidit curſum fugi-

A ſum fugitiua luce fraudatum . Sol abſcondit radios ſuos, & orbem globus luminis obſcurauit, atque incubatricem noctem diſſimulato iure cõtradictionis admiſit. Dies enim non dies eſt , & nox repentina non nox eſt. Importunæ tenebræ aliena tempora peruaſerunt : moriente vero die, nouum dies ſenſit occaſum. Expectabant cuncta elementa exitum proprij conditoris: axem ſuum mundus extremum vergere cupiebat in limitem.Volebat,credo,ſeculum ire protinus in ruinam, ne authoris ſui tacens præteriret iniuriam. At vbi conſummatis omnibus ſacramentis , ſua ſponte ſpiritum quietè cum victoria mortis expoſuit : illico rumpuntur ſacrario dicata velamina, & in publicum templi ſecreta mittuntur , vt admiſſi ſacrilegij clandeſtina machinatio panderetur. Agitur internis terra concuſſibus: & mo-
B lis ſuę nutante fundamine,fluctuabũda commotione iactatur. Dederunt petræ crepitum fragore ſonigero,& viſcerali motu diſrupta ſaxa crepuerunt. Patuerunt portæ protinus inferorum, & monumentorum ſecreta claues proprias perdiderunt. Vacui facti ſunt carceres ſepulchrorũ, & rediuiua corpora dominum agnouerunt.

Eiuſdem diui Ioãnis Chryſoſtomi epiſcopi Conſtantinopolitani, de proditore & paſſione dominica , in quinta feria paſſionis , ſermo quartus.Incerto interprete.

SVFFICIVNT quidem fratres ad teſtimonium venerandæ paſſionis elementorum inopinata turbatio, fuga ſyderum, terræ inexpertus tremor, ſolidorum fractura ſaxorum , pauor inſolitus inferorum , & ſpontanea reſeratio ſepulchrorum. Hæc ſola publicant dominum noſtrum , hæc maieſtatis eius
C teſtantur arcanum.Ecce inſuper infœlix Iudas,etiam traditor, tibi reliquit teſtimonium facinoris ſui, qui ſupplicium non potuit videre damnati. Et cũm admiſſum non potuit excuſare peccatum,ad ſe reuocauit cum pecunia ſacrilegium.

Mat.27.a Dixit enim:Peccaui tradens ſanguinẽ iuſtum.) Sed non potuit vitare peccatum . Sic enim de eo
Pſal.108.a ait ſpiritusſanctus: Et oratio eius fiat in peccatum:vt in eo quòd pœnitentiæ feſtinauit ad portum , ibi incideret æternum & ſine reparatione naufragium. Reſpondit igitur omnis turba Iudæorum: Sanguis huius ſuper nos,& ſuper filios noſtros.Magna planè vis criminis, quæ nec prolixitate temporis aboletur , nec ſeculorum obliuione repellitur . Sanguis hic domini noſtri polluit in præſenti reos , de futuro obligat naſcituros.En Iudęa crudelis,te perpetratum nephas innexuit, & natos tuos elogio criminis implicauit.

Pœnitẽtiã intelligit ſerã,illam damnatis ſimilem. Mat.27.c

Et cùm ſoleat crimen cum perſona deficere:in te D
magis creſcit,& in poſteros tuos ſine fine redundat. Ecce dominicus vultus ſputamine ſacrilego illinitur: maxillas eius impiorum verberant palmæ,cerebrum tundit ictus arũdinis,& per omnes currit iniurias atrocitas ſæuientis. Portans humeris crucem prætorium egreditur , & tali onere colla innocua prægrauantur . Lætus quidem & abſque vlla ſuſpicione formidinis moriturus ibat, & noſtra peccata in illa cruce portabat . Deinde fel in eſcam pendenti offertur, & aceti potio inpatibulo propinatur.Mirum ſanè. Hoccine de te Iudæa dominus noſter promeruit , qui te in de-
ſerto per quadraginta annos panibus angelicis Exod.16.d
annonauit, & ex petræ viſceribus, cùm ſitires, a- Ibib.17.b.
quæ potus ſalutaris exhibuit? Et qui aquam in nu Ioan.2.b.
ptijs,precioſum mutauit in vinum : meruítne, vt in ſiti ſua abs te acciperet acetum? Inter hæc ecce ſubitò tenebrarum caligine tota paſſionis indignitas tegitur:& omnis iniuria nouæ noctis obſ- E
curitate cælatur . Indixit ſibi mundus inopinata authoris ſui morte funereum luctum, cunctarúmque confuſio naturarum: & ſacrilegiũ ſuum non agnoſcit cæcitas Iudæorum . Rumpuntur ſanctuarij ſciſſa velamina, & ſacrarij facies ſacrilegio ſpoliante detegitur. Reddunt inferi corpora rediuiua ſanctorum: & in occurſum authoris inferos penetrantis , temporalem accipiunt beatæ animæ commeatum.Conuenite iam Chriſtianæ gentes , concurrite fideliſſimæ nationes . Dominus enim noſter non in patibulum crucis , ſed in tribunal aſcendit:expandit ecce manus ,& alas extenſas aperuit : non vt crucis ſupplicio ſatisfaceret,ſed vt nos ex omni orbe ad credulitatẽ eccleſiæ congregaret.

Eiuſdem diui Ioannis Chryſoſtomi epiſcopi Conſtantinopolitani, de Iuda proditore,in quinta feria paſſio- F
nis, ſermo quintus.Incerto interprete.

POSTQVAM virginei partus orbe toto miraculum cœleſte reſplenduit, & gaudia dominicæ natiuitatis ſunt expleta, epiphania quoque procurata eſt,venerãda ſolẽnitas: Dominus diſcipulis ſuis paſſionis ſuę prædicit ordinem,eloquitur qualitatem. Ecce, Mat.20.c
inquit aſcendimus Hieroſolymam , & filius hominis tradetur ſummis ſacerdotibus , & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus, & illudent ei,& conſpuent eum,& poſt tres dies reſurget. Qui futura prædicere potuit, potuit & cauere.Ignaros aduerſa præueniunt,non ſcientes. Pati voluit,qui ſpontè locum,vbi pateretur, aſcẽdit.Mors inuitis imperat, volentibus ſeruit . Ergo

G quòd volens moritur, non casus est, sed potestas.
Ioan.10.d. Potestatem habeo, inquit, ponendi animam meam, & potestatem habeo sumendi eam. Nemo tollit eam à me.) Vbi animam ponendi potestas est, & sumendi: ibi moriendi non est necessitas, sed voluntas. Nemo, inquit, tollit eam à me. Si nemo, vtique nec mors. Denique nec mors tollere, nec infernus potuit hanc tenere: qua iubente tremens, etiam vinctas animas, quas tenebat, amisit. Et monumenta, inquit, aperta sunt, & multa corpora sanctorum resurrexerunt.) Sicut nascente Christo conceptus nesciuit ordinem, suum partus non agnouit vsum, non tenuit ius natura: ita moriente eo, ditione tartarus perdidit, quos tenebat. Abiecit infernus ius potestatis antiquæ: inueteratæ legis decretum nouo sanctionis ordine mors amisit. Sed ad cœpta redeamus. Ecce, inquit, ascēdimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur sacerdotibus, & condemnabunt eum
H morte, & tradent eum gentibus, & cætera.) Sciens scientiarum deus, præsciebat: quia quæ præuiderat futura, verterentur ad crucis scandalum, ad passionis procellam, ad authoris iniuriā: vt quòd terra tremeret, paueret cœlum, aufugeret lux, refugeret sol, horreret infernus, tota moueretur, seque ipsa confunderet creatura. Mundus enim, qui corpore nostro tectam non potuit sufferre deitatem, nec nudatam quidem carne portaturus erat, præuidebat: cùm cognouisset præsertim tanta, quæ in hominem sunt commissa piacula, putabatur exercitam in ipsam fuisse diuinitatis iniuriam. His discipulos suos dominus semel & iterum præmonebat: ponens ante oculos eorum, &
Allusio ad theriomachian. velut arenam suæ constituens passionis, & inducens in eam quot contumeliarum genera, tot genera bestiarum. Quot spectatores, tot persecutores affuturos esse signabat: qui de conflictu nō victoriam, sed voluntatem quærentes de sola morte
I victoria, sed voluntatem quærentes de sola morte vincentis acclamarent: Crucifige, crucifige. Sic cruces oculos, sic voces funestas ad cœlum, immo in cœlum vsque leuaturi, donec crudelis natio se ac posteros pio dimicantis inuoluerent, & voluMat.27.c tarent in sanguine vociferando: Sanguis huius super nos, & super filios nostros. Filius, inquit, hominis tradetur summis sacerdotibus, & cætera.) Depingebat dominus Iesus passionis suæ spectaculum sepissimè, sic dicendo: Vt hac diu expectata, expectantes discipuli non subiti ponderis fasce præmerentur, non repentino obruerentur occursu. Animum præcognita parant, confirmant prænunciata, mouēt expectata, & nos redSimile. dunt per omnia fortiores. Sicut miles de superuētu hostis habet periculum: ita si hostem præsciat, fert triumphum. Rex fortis quanuis fortium munitur accinctu, non valet cauere ignota: nota agmina etiam singularis nescit timere bellator. Hinc dominus discipulos suos tempestatem totam passionis suæ antè scire voluit, vt in ipso turK bine magnanimes faceret, redderet fortiores. Ecce ascendimus Hierosolymam, & cætera. Sicut Argumentū à simili. qui vna vice lapsum magnæ domus suscipit, & ruinam: ita & Christus post magna & multiplicia passionis suæ pondera, vnum resurrectionis suæ supposuit fulcimentum: vt apostolorum fidem iamquè lapsuram susciperet, & ad æternam dirigeret firmitatem. Post tres, inquit, dies resurget.) Non satis est abscessus tristis, vbi velocissimus est regressus. Post tres dies hoc abire, sic fuit & redire, vt ibi eum non defuisse perluceat. Deus cùm vadit, hìc est: & cum hìc est, nusquam deest. Iuit Christus, sed ab apostolis non abijt. Accessit ad mortem, sed à vita dominus non discessit. Descendit in infernum, sed non defuit cœlo, ipso probante cùm dicit: Nemo ascendit in cœlum, Ioan.3.b. nisi qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo. Nolle mori, est timoris humani: mori & L resurgere, est solius deitatis insigne. Et post tres dies: Quare non post quatuor, quare non post quinque, sed post tres? Vt in passione filij, totius trinitatis monstraretur ascensus. Triduum trinitatis loquitur in figuram: quia trinitas, quæ per operationem in principio fecerat hominem, ipsa in fine hominem per Christi reparat passionem. Faciamus, inquit, hominem. Ite, inquit, baptizaGene.1.c. te omnes gentes in nomine patris, & filij, & spi- Mat.28.d rituſsancti in remissionem peccatorum. Si in remissionem peccatorum communis pietatis trinitas: quomodo non in passione filij totius vna est voluntas trinitatis? Sicut Ionas fuit in ventre cæIoan.2.& ti tribus diebus, inquit, & tribus noctibus, ita erit Mat.12.c. filius hominis in corde terræ. In corde dixit: Non dixit, in potestate scilicet terræ: vt terra suum sentiret, agnosceret, tremeret, sed non teneret authorem: obscura susciperet, non de corruptione pulM saret: nec dominicum corpus, partem sui esse iuris crederet terra, sed supernæ socium susciperet maiestatis. Sed mouetur animus, cur pater filium mortem voluerit, vel permiserit sic subire: cur dominus tali & tam contumelioſa morte vitam voluerit reparare mortaliū: cur spirituſsanctus consenserit diuinitatem descendere ad tantam carnis iniuriā, adeò vt plures de scandalo pereant, quàm de credulitate saluentur. Nasci & mori dominū, non capiet mens humana. Fratres hæc si scire volumus, hodie differamus: vt inquisitioni maximè sermo latior, ipso Christo satisfaciēte respondeat.

Eiusdem diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani, de passione domini, sermo sextus.
Incerto interprete.

PROXIME cum dominicæ passionis multas & acerbas contumelias audiremus, cogitatione subitò incidimus in illud:

A illud: Quare deus, qui totum quod habet cœlum, quod terra portat, quod capit mare, quod tartarus, sciebat: iussu fecit, imperio distinxit, mundum totum composuit ad decorē: & hic, vt sententiam mortis solueret, imbrē sacrati sanguinis desudauit. Origo rerum, author naturæ, quare nasci voluit, nisi quia mori voluit? Quare de⁹ carnis imbecillia susceperit, nisi qa carnis elegit iniurias? Quare totius domin⁹ creaturæ, formā seruitutis intrauit, nisi vt totas seruitutis iniurias sustineret? Adiudicari iudex, cognitor diligit addici, quādo se à perditis passus est iudicari. Quæ patiendi necessitas, vbi saluandi inest, & possibilitas, & potestas? Aut quæ ibi moriēdi causa est, cui viuificandi virtus est & facultas? Ecce ascēdimus Hierosolymā, & filius hominis tradetur summis sacerdotibus, & cōdemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus, & illudent ei, & conspuent eū, & post tres dies resurB get.) Ascēdimus Hierosolymam, vt in die Paschę ad passionis pompam, & ad spectaculum mortis, atque scandalum crucis, Iudaicæ vrbis vniuersitas conueniret. Non sufficit passio cōmunis, non mors secreta, non mors simplex, non mors morti similis: nisi vt quanta erat patientia singularitatis, tāta esset & singularitas passionis. Actum est, vt author seculi, seculo teste moreretur, & à mū-
do mundi dominus, antè per pœnam, quàm per gloriam noscēretur. Pax cœli traditur doli osculo, tenetur tenens omnia, alligatur omnium nexus. Ducitur attrahens vniuersa. A falso veritas accusatur: sistitur, cui assistunt omnia. Iudæi gentibus tradunt, reddunt gētes Iudæis. Herodi mittit Pilatus, remittit Herodes Pilato: sicqùe commercium fit impietatis pietas, sanctitas in nundinam crudelitatis perducitur. Flagellatur remissio, condemnatur venia: illuditur maiestas, irridetur virtus. Perfunditur largitor imbrium sputis: clauis ferri, cœli strator affigitur. Mellis dator, cibatur
C felle: propinator fontium, potatur aceto. Et cùm iam nil restet ex pœnis, mors refugit, mors moProsopopœia mortis. ratur, quia suum ibi esse nihil sentit. Suspecta est vetustate nouitas: hunc enim primum, hūc solum vidit hominem peccati nescium, noxa liberum, iuris sui legibus nil debentem. Miratur in terra, quē
1.Cor.15.f de terrenis conspicit nil habere. Primus, inquit, homo de terra terrenus: secundus homo de cœlo cœlestis. Accedit tamē cōfœderata Iudaico mors furori, & desperata tunc vita, & angit, & inuadit authorem, volēs potius se perire totam, quàm tātam perdere prædā. Sed iam, quæ promissa sunt, inchoēmus: quare ad mortē, & ad talem mortem deus pater miserit filium suum: quare tam contumelioſæ succubuerit passioni: quare spirituſsanctus cōregnantem vnam sibi deitatem Christum, ad tantam carnis iniuriam permiserit peruenire. Orate fratres, vt dignatiōe qua passus est, passio-

nis suæ reuelet arcanum, & causam vobis omniD bus tam sacratæ mortis inspiret. Primùm quidem nobis est intuendum. Rex quando glorioQuæstionis solutio à simili. sior, quādo indutus purpura, diademate decorus, aspersus auro, solio sublimis: ad pompam tamen non parat ire, sed hæc in secreto fiunt: an quando in campum conniuens vultu & honore vltimus, periculis primus, onust⁹ ferro, grauis armis, ꝓ patria, pro ciuibus, pro liberis, pro vita omnium premit hostē: discrimina despicit, cōtemnit vulnera, ipsam libēs mortem suorum suscipit ad salutem: vt maiorem contemptu mortis, quàm de ipso hoste victoriā referat & triumphum? Et quare displicet, si Christus de sinu patris, de deitatis secreto ad nostram seruitutem venit: vt nos suæ redderet libertati, nostram mortem susceperit, vt nos eius morte viueremus? Quandoquidem per deE spectum mortis, mortales in deos retulit, nos cœlestib⁹ æstimans. Et quo modo deus Christum ad iniuriam vocat tantam: sic homines tantam tollit, & extollit ad gloriam. Sed dicit aliquis: Habet hoc necessitas humana, diuina non habet hoc potestas. Verum dicis: Diuina non habet hoc potestas, sed necessitudo habet, & recipit hoc diuina. Ioan.15.b. Nemo, inquit, habet maiorem charitatem, quàm vt quis animam suam ponat pro amicis suis. Miraris si pro nobis posuit, quod suscepit ex nobis: qui fecit ꝓpter nos tanta, & talia largitus est nobis? Quantùm virtus potestas ac magnificentia creantis operum contemplatione lucebat: tantùm latebat dilectio dei, tantoq; dei charitas habebatur obscurior. Subiectis dare, donare seruis, est assuetum donantis indicium: pati pro subiectis, pro seruis mori: insigne est charitatis immensæ documentum, singularis est hoc amoris argumentum. Commendat, inquit apostolus, charitatem Rom.5.b. suam deus in nobis: quia cùm impij tantùm essemus, Christus pro nobis mortuus est. Et alibi: Sic Ioan.3.b. dilexit deus hunc mundum, vt filium suū vnigeF nitum traderet. Præstet quiuis beneficia, largiatur dona, fit benefactor in ꝓsperis, diligat obsequētes: nunquid illi poterit comparari, qui in se suorum suscepit necessitates, q se periculis anteponit suorū, qui se pro suis, dat pœnis, corpus obiectat morti, vt illos neci subtrahat, illos reseruet ad vitam? Aduersis probatur amor, affectio pensatur periculis. Pœnis examinatur dilectio, morte perfecta charitas innuitur. Hinc est quòd Christus intrat carnis iniuriam, subit cōtumelias passionum, pœnarum genera percurrit, mortē suscepit peramaram: quia damnari voluit, qui quod fecerat, sic amauit. Deitatis autem non est voluntas hæc noua. Antiquæ legis prima vox hoc quęsiuit. Diliges, inquit, dominum deum tuum ex toto cor- Deut.6.a. de tuo, & ex tota anima tua: quia vera dominatio est ipsa: quæ amore imperat, non timore: quę per

G affectum ſibi,& corpora ſubdit & corda: quæ amando non in vitam,ſed volũtariam ſibi inſtruit ſeruitutem.Ergo hæc prima cauſa eſt dominicæ paſſionis: quia ſciri voluit, quantùm amaret hominem deus, qui plus amari voluit, quàm timeri. Secunda cauſa eſt,vt ſententiam mortis, quam iuſtè dederat, iuſtius abolêret. Statum ſuum deus patiendo implere voluit, ne compelleret imperãdo,ſicut fatetur ipſe: Non veni legem ſoluere, Matt.5.b. ſed adimplere. Irrita videtur bonorum promiſſio, quæ à deo velut ex pacto bonis facta eſt: ſi quæ ab ipſo malis conſtitutæ ſunt, pœnæ euaneIbidem.c. ſcunt. Porrò iota vnum,inquit, aut vnus apex de lege non peribit, donec omnia fiant. Apertè ſibi perſuadeat,quicunque ſapit: qui ſentit, intelligat: Rom.8.f. Si propter ſententiam ſuam proprio filio non pepercit, contra ſententiam ſuam, cui poſſit ignoſcere: qui mentiri neſcit, nec nouit contra, quam H præſcripſit, legem ignoſcere? Ergo,quia primus homo adiudicante deo de reatu incurrerat mortem, & eam delegauit ſuo generi, tranſmiſit ad poſteros:quia corpore iam mortalis generaret,& morti obnoxios, non liberos, non abſolutos, ſed addictos:venit de cœlo ſecundus homo,venit ſolus peccati neſcius, venit ſolus reatus noſtri alienus,venit qui peccato nihil debebat & morti, venit vt fieret inter mortuos liber, vt mors morte damnaretur. Quæ rapere iuſſa reos, innocentiæ ipſum perſuadere præſumpſit authorem: vt ſic tranſiret ad mortem reatus hominis, hominum innocentia rediret, & mors præuaricatrix facta addiceretur Chriſto: cui antè Adam fuerat præuaricator addict⁹, eſſet Chriſti origo noua,origo 2.Cor.15.c vitalis,pater viuentium,ſicut dixit apoſtolus:Sicut in Adam omnes moriebamur, ſic omnes viuamus,& viuificemur í Chriſto. Et quia multæ cauſæ ſunt dominicæ paſſionis,& noſter iam claudẽI dus eſt ſermo: hodie differam⁹,ne obſcuret feſtina diſcuſſio,quòd latior poterit aperire tractatus.

De proditione Iudæ, homilia.Incerto interp.

HAucis hodie neceſſarium eſt fratres tractare vobiſcum.Et ideo paucis,non quia vobis latus ſermo ſacerdotis horreſcit, nec enim aliam vrbem tam auidam ſpiritaliũ reperies lectionum: ſed quia ad myſteriorum ſacrã ac venerabilem celebrationẽ feſtinare multos inſpicio. Vt igitur & cœleſtis menſæ ſatietate perfruantur,& noſtro ſermone non careant,tractatus cõgruè temperetur, vt mea verba veſtris cordibus ſociantes,cũ debita reuerentia myſterij deitatis arcanum audiatis.Hodie dilectiſſimi fratres, dominus noſter Ieſus Chriſtus traditus eſt, nam proximante veſpera Iudæi eum acceperũt.Sed te non verbum traditionis contriſtet auditum, nec cùm perceperis quòd Ieſus tradit⁹ eſt, dolore moueris: imò vt doleas ſuadeo, prædico vt lachrymis, & vt nimia te lamentatione cõtriſtes exhortor.Sed ne proditum lugeas, ne traditũ fleas, ſed proditoris factũ ingemiſce,& futura eius lamentare ſupplicia. Nam proditus Chriſtus orbẽ liberauit vniuerſum:proditor gehennã meruit poſſidere.Traditus in cœlis patris ſedet in dextera: traditor autem apud inferos collocatus,tormẽta debita ſceleratus expectat, & ideo lugendus eſt. Nã & dominus noſter illius delictũ lachrymatus eſt, vt ait euangeliſta:Et cùm vidiſſet eũ, turbatus eſt, Ioan.13.c. & dixit:Vnus ex vobis tradet me.Q uãta miſericordia domini? traditus pro traditore dolet, ꝓditus pro proditore turbatur. Et cùm vidiſſet eũ, dixit: Vnus ex vobis tradet me.Simul & ſuæ miſericordiæ oſtendit poteſtatẽ, & nos docet non eos qui mala patiuntur, ſed eos qui mala committũt, debere miſeros & dignos fletibus æſtimari. Hoc enim peius eſt, imò illud penitus malum non eſt. Nam malum pati,malum non eſt:malum facere, L malũ eſt.Et ideo malorũ ſuſtẽtatio, cœlorum regnũ nobis pollicetur:malorum autem commiſſio gehennã minatur,& tormenta ꝓmittit.Beati nã- Matt.5.a. que ait,qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quia ipſorum eſt regnum cœlorum. Vides, quòd malorum perpeſſio mercedem ſperat, & ſufferentiæ ſuę præmium cœlorum meruit regnum? Audi malum committere quanta ſupplicia præparare conſueuit. Nam Paulus dicens de Iudæis, quoniam quidem dominum occiderunt, & prophetas perſecuti ſunt, in ſequentibus ait: Quorum finis erit ſecundum opera illorum. Vi- 2.Co.10.d des,quòd regnum perſecutionem perpeſſi ſortiũtur,& iram perſecutores promerentur,& hæc ſine ratione proceſſit oratio: nec inaniter verba ꝓlata ſunt, ſed vt circa aduerſarios noſtros iracundiam temperemus, & patienter eos toleremus. & magis eorum geſta doleamus. Illi enim verè mala patiuntur, qui nobis mente inſidiantur ad- M uerſa:ſed & pro illis diuinam clementiam exorare poterimus, ſi tamen talis anima noſtra præparatur,vt poſſit cõuerſationis ſuę merito alijs quoque prodeſſe.Et vt pro inimicis veſtris oretis,quatridua commonitione depoſco,vt aſſidua perſuaſione verba mea cordibus veſtris inhæreant,vt cõtinuatione ſermonis pectoribus veſtris ira ſublata,furoris tumore ſedato, benignitatis remedio temperetur. Nam Chriſtus non tantùm inimicis noſtris conſuluit, ſed & nobis voluit eſſe conſultum. Cùm aduerſarijs noſtris peccata laxamus; maius enim beneficium,cùm concedis, agnoſcis: & cùm de inimici culpa diſſimulas,de tuis delictis ſolita benignitate dominus exoratur, & inimici peccata ſolatium veniæ promerentur. Et audi Heli dicentem ad filios ſuos:Si peccãs peccauerit 1.Reg.2.c. homo in hominem, orabũt pro eo ad dominum: ſi autem in deum peccauerit homo,quis orabit ꝓ eo?Vides,quòd illud vulnus facilè nec oratione ſanatur.

A natur. & quod oratione non ſoluitur, cùm peccatum conceſſeris inimico, tibi quoque donatur. Vnde decem milia talentorum in deum peccata dicta ſunt, & centum denarij ita nuncupanMat.18.d. tur. Dimitte,inquit,centum denarios, vt decem milia talenta dimittantur tibi.Sed de ratione inimicorum abundanter hucuſque proceſſit oratio: ſed ſi placet, ad tractatum proditionis redeamus. Mat.26.a Mar.14.b & Lucæ 22.a. Tunc abijt vnus de duodecim Iudas Iſcariotes ad principes ſacerdotum,& ait illis:Q uid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum? Hæc verba percepta ſimpliciter aperta monſtrantur, & auribus minus curioſis ingeſta,plana putantur. Sed ſi quis ea diligenti ſolicitudine ſcrutari tentauerit, in ſingulis multam reperiet quæſtionem, & primùm tempus inſpiciendum eſt:nec enim illud inaniter euangeliſta monſtrauit. Non enim ſimpliciter abijt, ſed addidit, & tunc. Tunc,inquit, B abijt.Tunc,quando audiam:tunc,quando cognoſcam,& cur tempus diligenter oſtendis, quid me docere diſponis? non enim, Tunc,verbum inaniter addidiſti,ſpiritus admonitione loqueris, diuino prouocaris inſtinctu, nec à te verba paſſim funduntur.Q uid igitur,tunc, eſt? Ante proditionis tempus,ante traditionis horam acceſſit mereMat.26.a trix,vas alabaſtrum manibus portans,& vnguentum domini ſupra caput effudit. Grãdem fidem, multam reuerentiam, mirandam correptionem oſtendit. Pauloantè meretrix ſubitò pudica proceſſit,& profundis obruta peccatis, portum ſerenitatis agnouit.Et quando proſtituta lupanar exiuit,tunc diſcipulus gehennam intrauit: quando illa mercedem ſui corporis abdicabat, tunc iſte precium magiſtri ſanguinis poſtulabat: quando illi oſculabatur pedes vt ſuſciperetur,tunc iſte domini labia oſculabatur, vt proderet. Ideo dixit, tunc,vt non magiſtrum infirmitate accuſes,quãC do diſcipulum reperis proditorem.Magis etenim virtutem doctoris oſtendit,qui & meretricem ad obediendum ſuo magiſterio conuolare perfecit. Q uid igitur?Q ui meretricum mores voluit commutare, diſcipulum non potuit retinere? Valde, inquam, & incunctanter valuit retinere, ſed neceſſitate nolebat bonum efficere, nec vi trahere ad ſe curabat. Tunc abijt, & hoc dabat nimiam difficultatis quæſtionem, & ignaros profunda diſputatione conturbat. Abijt,inquit,non inuitatus à principibus ſacerdotum, nulla neceſſitate conſtrictus,ſpontè proceſſit, & propria malignitate conſilium genuit ſceleratæ mentis nullo participe conuocato. Tunc abijt vnus ex duodecim. Et hoc auget delictum deteſtabile proditoris. Nã & alij diſcipuli erant, qui fuerũt numero ſeptuaginta, ſed illi non tam manifeſtè, nec tanta confidentia ſociati, nec illis interiora decreta commiſſa ſunt.Iſti autem duodecim fuerunt probati, hęc erat caterua regalis. De hoc choro Iudas egreſſus eſt, de hac conuerſatione proditor maligD nus exiuit. Et ideo ne quemlibet diſcipulum arbitreris,dicto numero,gradum diſcipulatũs oſtendit.Et non pudet Matthæum iſta conſcribere, vt diſcas eum in omnibus ſeruare veritatem,nec celare ea, quæ iniuriam referre putantur. Ea verò quæ vel iniurioſa demonſtrantur, ipſum domini miſericordiam,clementiamq; declarant: qui proditorem ſuum, latronem ſceleratum tantis beneficijs ampliauit,& vſq; ad ipſum proditionis tempus ſolitis admonitionibus tolerauit.Nam admonebat,ſuadebat,& omni ſtudio eum ſanare curabat:ſed ſi ille ſermonem reſpuit, ſi tanti magiſtri verba contempſit,Chriſtus cauſatio eſt, & meretrix teſtis eſt, quæ de ſua fuit liberatione ſolicita. Non ergo videndo meretricem de tua liberatioE ne deſperes, ſed & Iudam cogitando non debes eſſe ſecurus. Vtrunque enim periculoſum eſt, & confidentia & deſperatio.Nam confidentia ſtantem euertit,& iterum deſperatio poſt lapſum nõ admittit exurgere.Et ideo Paulus exhortatur, di- 1.Corin. cens: Q ui ſe putat ſtare,videat ne cadat, habens 10.c. exemplũm vtriuſq; perſonæ. Diſcipulus cùm ſe ſtare putaret, cecidit:meretrix, cùm ſe cecidiſſe arbitraretur, exurrexit. Mens humana facilè labitur,& omnibus mutabilis ſenſus eſt,& ideo nos vndique tutare properemus. Tunc abijt vnus ex duodecim Iudas,qui dicitur Iſcariotes. Q uid mihi eius patriam dicis? Vtinam ipſum quoque neLuc.6.c. ſcire licuiſſet.Iudas qui dicitur Iſcariotes. Alter erat diſcipulus, qui Iudas Iacobi zelotes dicebatur. Et ne appellatione cognominis,fiat confuſio perſonarum: nec errorẽ nominis proditor protegatur,propterea hũc ab illo ſeparauit,& illum quidem de animi ſui virtute nuncupauit: iſtius malitiæ nomen abſcondit.Et ideo nõ dixit Iudas proditor, vt te doceat detractiones neſcire, & accuF ſationes declinare. Tũc abijt vnus ex duodecim ad principes ſacerdotum, & dixit eis: Q uid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum?) O puniendæ vocis temeritas.O ſupplicium voluntatis. Proditionis verba fundũtur,de quæſtu pacta tractãtur.Q uid vultis mihi dare, & ego vobis tradã eum?Dic Iudas omniũ ſceleratiſſime, hæc te magiſter edocuit? hæc tibi tantus doctor oſtendit? Ideo diuitias debere te cõtẽnere prædicabat? ideo admonebat,dicẽs:Ne poſſideatis aurũ,aut argen- Mat.10.& tum,aut æs in zonis veſtris?vbiq; tibi auidã cupidi Mar.6.b. tatẽ pecuniarũ excludens,non hæc tibi pſuadebat dicẽs:Si quis te percuſſerit in dextrã maxillã,præ- Mat.5.f. be illi & aliã?Q uid vultis mihi dare?O crudelitas, & Lucæ 6.d. Et ego vobis tradã eũ.Dic mihi, quæ cauſa ꝓditionis eſt?Tradis magiſtrũ,ſcilicet lacerat⁹, audiã læſionem tuã. Forſitan quòd tibi dæmonũ tradidit poteſtatẽ,quòd fecit languentibus ſubuenire, quòd mortuos reſuſcitare didiciſti.Has beneficiorum vices exoluis.Q uid vultis mihi dare, & ego vobis

G vobis tradam eum ? O dementia imò cupiditas proditoris.Cuncta enim mala cupiditas procreauit,hac affectatus magistrum tradidit Iudas.Nam cupiditas huiusmodi sortita est naturam,captiuas animas retinet,& omnibus nodis alligatus adstringit , & rerum obliuionem imponit,& alienationem mentis ostendit. Et auidè Iudas captus cupiditatis insania , quanta beneficia respuit, conuersationis,mensæ,discipulatus,admonitionis,suasionis oblitus est,frenis cupiditatis impeditus.Et ideo
1.Timot. 6.b. Paulus radicem omnium malorum cupiditatem nominat.Quid vultis mihi dare,& ego vobis tradam eum?O verbum totius superbiæ , quod non hæsit in faucibus : tradis eum qui cuncta conseruat , qui dæmonibus imperat , cui optemperant maria , cui omnes subiacent potestates? Vt igitur vltrò se traditum fuisse demonstret , audi quid fecerit eodem tempore , cùm ad inuestigandum
H eum venerant cum faculis & lampadibus,ab ipso interrogantur,vt quem quærerent demonstraretur , & eum scire non poterant , & Iudas qui ad demõstrandum venerat, etiam tanta flamma lucente prodendum videre non valuit , & ideo e-
Ioan.18.a. uangelista ait:Lampades & lumen habuerunt,& non videbant eum . Et Christus eis diebus singulis prædicabat,quòd eum latere non poterat proditurus , sed nec apertè eum omnibus publicabat, ne impudentiorem faceret : nec penitus silentio præteribat,ne cælari arbitratus, audacter ad proditionem properaret . Et ideo frequenti admoni-
Ioan.13.c. tione clamat : Vnus ex vobis tradet me . Nec tamen magister pijssimus publicabat, & de gehenna fuit sæpissime locutus , & de cœlorum regno tractauit assiduè, vtriusq; meritum frequenter edocuit : & quod peccatoribus constitutum est, &
I quod non peccantibus præparatum ostendit.Sed hæc omnia crudelis ille contempsit , & deus illum non traxit inuitum. Et quoniam bona atque mala in nostra deus posuit potestate , electionis
Liberum arbitriũ. liberum donauit arbitrium . Et nos inuitos non retinet,sed volentes amplectitur . Nam nõ sponte bonus malitiam non amittit. Et ideo Iudas nimiæ cupiditatis præcipitatus ardore , cæca quadam improuisione deceptus , suam vendidit animam.Et suæ salutis mercator extitit,& ait:Quid vultis mihi dare,& ego vobis tradam eum ? Et vt virtutem Christi etiam in hac parte cognoscas, cùm ad capiendum eum aduenissent,vocem eius minimè tolerare potuerunt,sed omnes territi ceciderunt . Et quoniam nihilominus in sua impudentia perdurabant,ipse se vltrò commisit, ipse se tradidit.Et hæc diximus , vt Christum nullus accuset, cur Iudæ cogitationẽ non mutauit aduersam: sed si quis hoc dixerit , audiet Iudas quemadmodum corrigi potuit,sponte an inuitus:Si inuitus,nulla correctio est, nam mentis malitia necessitate non tollitur:si sponte,omnia quæ melio- K
rare animum poterant,audisse cognoscitur . Et si remedium respuit,non medici vitium est,sed languentis . Et vt scias eius crimen esse quòd prodidit,non magistri, sæpius deus de proditione prædixit,& totius eum philosophiæ præcepto & sermone docuit , & rebus ostendit . Dederat ei dæmonum potestatem , gehennæ tormenta monstrauit, cœlorum regna promisit , secreta mentis eius & prædicebat,& non publicabat . Pedes eius cum alijs lauit,mensæ fecit participem , nihil penitus prætermisit: sed ille in malitia sponte durauit,& omnibus admonitionibus spretis, proditor malignus emersit . Et vt eum posse mutari , sed corrigi noluisse cognoscas, postquàm eum tradidit, iactauit triginta denarios,& ait : Peccaui,tra- Mat.27.b
dens sanguinem innocentis. Quid est quando ab eo mirabilia gerebantur,& rebus ostenditur, non dixisti,peccaui,tradens sanguinem:sed , quid vultis mihi dare , & ego vobis tradam eum ? Et post I.
factum scelus , post commissum delictum , post completam proditionem,post perfectum peccatum,cognouisti peccatum. Ex hac re dilectissimi fratres edocemur,quòd negligentibus & desidiosis facilè admonitio prodesse non poterit:studiosis autem, etiam admonitione cessante , multum commoditatis accedit . Nam & iste quando magister admonebat , non flectebatur : & quando nullus admonuit, excitata conscientia, scelus cognouit admissum , & proiecit triginta denarios. Quid vultis mihi dare,& ego vobis tradam eum? Et statuerunt,inquit, ei triginta denarios . Dederunt precium sanguinis , qui precium non habebat.Quid accepisti Iudas triginta denarios?Christus gratus aduenit sanguinem suum pro communi salute fusurus , & tu de sanguine crudelia pacta componis ? quid enim crudelius isto con- M
tractu?Tunc aduenerunt discipuli, tunc hæc gerebantur , quando Iudas de traditione tractabat, proximant discipuli eius,& dicunt: Vbi vis pare- Mat.26.b
mus tibi comedere Pascha ? Vide discipulos,vide discipulum.Isti sunt de præparatione soliciti , ille dominici sanguinis mercator existit : illi cogitabant obsequium seruitutis, isti sceleris sponsiones exposcit.O discipuli perdita mens. Vna cum illis magistri admonitionis præcepta didicit , pariter beneficia perceperunt,simul eius miracula cognouerunt. Et iste solus crimen sua sponte concepit. Vbi vis paremus tibi mãducare Pascha? Hodierna vespera tunc fuit.Et quia dominus habitaculũ non habebat,ideo ad eum dicunt:Vbi vis parem? tibi comedere Pascha?Nõ habemus domicilium, nõ habemus tabernaculũ præparatũ,susceptaculũ non est. Audiant quibus ædificandarũ domorum cura est,& ambitiosarũ porticuũ cogitatur instructio,quos preciosorũ marmorũ pompa delectat,
& laquea-

A & laquearium fulgentis auri conclusio . Cognoscant Christum omnium dominum,quòd locum in quo caput reclinaret,non habuit . Et ideo eum
Mat.26.b discipuli interrogant,& dicunt : Vbi vis paremus tibi comedere Pascha ? Non illud quod nostrum est,sed interim Iudæorum: & illud quidem discipuli præparabãt. Istud autem quod nostrum ipse constituit,& non solùm constituit, sed & ipse factus est Pascha : Vbi vis paremus tibi manducaPascha?Illud Iudaicum fuit Pascha , illud in Aegypto sumpsit exordium . Et cur illud Christus
Matt.3.d. mãducauit?scilicet quia omnia quæ sunt legis adimpleuit.Nam quando baptizabatur, dicebat: Sic enim decet nos implere omnem iustitiam . Veni, inquit , de legis maledictione eximere homines.
Gala.4.a. Nam deus misit filium suum natum de muliere, factum sub lege , vt eos qui sub lege erant , redimeret:& ipsi legi requiem daret . Et vt nemo di-
B cat,quòd ideo eam euacuauit , quia eam complere vt molestam & arduam non valuit , ipse prius eam compleuit , & sic fecit requiescere . Ideo & Pascha fecit , ex ipsius enim præceptione causa fuit:& cuius causa lex præcepit mãducari Pascha, audiamus : Iudæi circa deum bonorum sibi omnium largitorem fuerunt effrenata diffidentia cõ tumaces, & eius beneficia obliuione præteribant. Nam post Aegypti profectionem,viderunt conscindi maria , & denuò conuenire , & alia multa
Exod.32.a mirabilia,& dicunt:Faciamus nobis deos,qui nos antecedant.Adhuc inspicis quod miraris,& oblitus es largitoris?Quia igitur insensatores & contumaces erant,festiuitatis celebratione beneficiorum memoriam roborauit, & ideo Pascha sacrificari præcepit,vt si te filius tuus ipsius Paschę interrogauerit rationem,respondeas,quod aliquando in Aegypto cùm mortis portitor speraretur,
Exod.12.d maiores nostri ne euersionem sustinerent , postes
C huius agni sanguine linierunt : & vastator angelus aduenies,cùm videret illaturus plagam, non audebat intrare : & illa festiuitas perpetuam beneficij memoriam tribuebat . Sed per hoc etiam aliud maius beneficium monstrabatur , quòd ille agnus futuri agni fuit typus:& ille sanguis,dominici sanguinis monstrabat aduentum : & ouis illa fuit spiritalis ouis exemplum : ille agnus vmbra fuit, hic veritas . Sed postquàm sol iustitiæ radiauit , vmbra soluitur luce . Et ideo in ipsa mensa vtrũq; Pascha & typi & veritatis celebratum est. Nam sicut pictores pingendam tabulam vestigijs quibusdam adumbrare consueuerunt, & sic colorum varietate perficere : ita & Christus fecit in mẽsa:& typum Paschę descripsit,& Pascha veritatis ostendit. Vbi vis paremus tibi manducare Pascha? Iudaicum Pascha erat, sed vmbra lumini cedat:aduectata imago veritate superetur.Hęc ad Iudæos dico,qui se Pascha celebrare arbitran- D
tur, qui impudenti menti proponunt azima tanquàm qui corda non habebant circuncisa.Respõ de mihi Iudæe,qua fronte celebras Pascha? Templum euersum est,ara confracta,conculcata sunt sancta sanctorum, omne sublatum est sacrificiũ: & tu nimia temeritate committis illicita? Ingressus fuisti aliquando Babylonem , & captiuantes
Psal.136.a te dicentes: audisti , Cantate nobis canticum domini,& non obtemperabas. Hæc ostendens Da-
Ibidem. uid dicebat:Super flumina Babylonis ibi sedimus & fleuimus,in salicibus in medio eius,ibi suspẽdimus organa nostra: id est,citharam , psalterium, lyram , & cætera. His enim Iudæi vtebantur , & psalmos istorum sono coniuncto cantabant . Et hæc sua in captiuitate portabant , non ad vsum
Ibidem. consuetum , sed vt conuersationis patriæ monimenta retinerent. Nam ait: Ibi interrogauerunt nos,qui captiuauerunt nos,verba cantionum.Diximus,quemadmodum cantabimus canticum do E
mini in terra aliena?Quid agis? Canticum domini non cantas in terra aliena , & Pascha domini celebras in terra aliena? Vidisti contumaciam, vidisti dementiam,vidisti mentis insaniam? Quando præceptis hostium cogebantur, nec psalmum dicere ausi sunt in terra aliena, & nunc nullo cogente,suo arbitrio propria voluntate contra deum præparant bellum. Vides , quòd immunda sunt eorum azyma , quòd illicita festiuitas , quòd non Pascha Iudaicum:& fuit quidem aliquando Pascha Iudaicum , sed exemptum & euacuatum est Paschę spiritalis aduentu,quod Christus tradidit.
Mat.26.c. Nam cùm manducarent , iniquit,& biberent,accepit panem , & fregit , & dixit: Hoc est corpus meum,quod pro nobis tradetur.Agnoscunt quid loquor , qui sunt diuinis consecrati mysterijs . Et
Luc.22.b. iterum accepit calicem , & dixit: Hic est sanguis meus , qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.Et præsens Iudas erat ista Christo di F
cente , Iste est sanguis. Dic Iudas , quem triginta denarijs vendidisti, iste est sanguis de quo antè cũ Pharisæis pacta fecisti? O Christi misericordia, ô Iudæ dementia. Ille eum triginta denarijs paciscebatur , vt venderet , & Christus ei sanguinem quem vendidit offerebat, vt haberet remissionem peccatorum , si tamen impius existere noluisset : nam affuit Iudas , & illius sacrificij communicationem meruit. Et pedes eius quãdo aliorum discipulorum lauit, vt excusationem suę malitiæ nõ haberet , sed ille detestandus suæ mentis insidias cogitabat.Sed iam nos ad terribilem mẽsam eum debita reuerentia, cum congrua vigilantia oppor tunum tẽpus inuitat: nullus ibi Iudas reperiatur, nullus malignus accedat, nullus veneno pũgatur, nec fucata verba lingua pferãtur,nec insidię mẽte cõdantur,sed quod volũtas possidet,sermo declaret. Et nunc ille præsto est Christus , qui illam

ornauit

Gornauit mensam, ipse istam quoque consecrat. Non enim homo est, qui proposita de consecratione mensæ domini corpus Christi facit, & sanguinẽ: sed ille qui crucifixus ꝓ nobis est Christus. Sacerdotis ore verba proferuntur, & dei virtute cõsecrantur, & gratia. Hoc est, ait, corpus meum: hoc verbo proposita consecrantur. Et sicut illa
Gene. 1.c. vox quæ dicit: Crescite & multiplicamini, & replete terram, semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum ad generationem operante natura: ita & vox illa semel quidem dicta est, sed per omnes mensas ecclesiæ vsque ad hodiernam diem, & vsque ad eius aduentum præstat sacrificio firmitatem. Nullus igitur fictus accedat, nullus fucato animo tantis audeat mysterijs proximare, ne condemnetur, & sententiam mereatur, & quod Iudas sustinuit, patiatur. Nam in illum post communicationem men-
H sæ diabolus intrauit, non quia contempserat dominicum corpus, sed quia impudentia Iudæ & malignitas mentis, vt aduersarius in eo habitaret, effecit: vt discas quòd indigna, & fucata mente mysteriorum secreta celebrãtibus, à diabolo præparantur insidiæ, & magis ac magis assimilantur eis, qui non æquo animo communicare festinant: & hæc dico, non vt vos terream, sed vt cautiores efficiam. Nemo sit Iudas in mensa, hoc sacrificium cibus spiritalis est. Nam sicut corporalis cibus cùm ventrem inuenerit aduersis humoribus occupatum, & amplius lædit, magis nocet, & nullum præstat auxilium: ita & iste spiritalis cibus, si aliquem repererit malignitate pollutum, magis eum perdet, non sua natura, sed accipientis vitio. Pura igitur mens in omnibus, pura cogitatio, quia & sacrificium purum est. Sanctam ani-
I mam præparemus: & hoc non multo tempore, sed vna corrigitur die. Nam si tibi contra inimicum tuum dolor est, solue iram, inimicitias laxa, vt remedium de mensa percipias. Ad sanctum ac terribile sacrificium properas, erubesce oblationis arcana, occisus propositus Christus est: & cur occisus est videamus: vt cœlestia pacificet, vt in terra reconciliet vniuersa, vt amicum te constituat angelorum, vt deo societ habenti omnium potestatem. Animam suam pro te dominus dedit, & tu inimicus conseruo perduras, & cum hoc animo ad mẽsam pacis accedis. Ille ne mori quidem pro tua vtilitate recusauit, & tu nec iram tuam conseruo pro tua liberatione concedis. Sed forsitan dicis, Ab inimico fraudatus sum, multis me læsit dispendijs, magnis me detrimentis onerauit. Quicquid dixeris: pecuniarum vertitur causa. Non te crucifixit, sicut Iudæi Christum, & tamen ille effusum sanguinem ad salutem eorum, qui effuderunt, larga pietate concessit. Inimicum
Mat.5.c. deo est tumidum pectus, & audi quid ait: Quãdo offers munus tuum super altare, & ibi memor K fueris adstans in altari, quia habet frater tuus aliquid aduersum te, dimitte donum super altare, & vade reconciliare fratri tuo. Meritò nostræ reconciliationis causa hoc sacrificium constitutum est. Et si sacrificij præcepta contempseris, sacrificij remedium sentire non poteris. Comple illud, cuius causa sacrificium factum est, vt sacrificio perfruaris. Ideo dei filius aduenit, vt humanam naturam dominicæ reconciliet pietati: ideo & nos cùm hæc facimus, suo facit vocabulo nuncupari. Beati, inquit, pacifici, quoniam filij dei vocabun- Matt.5.a.
tur. Hoc enim facis, quod dei filius fecit, si & tibi, & alij pacis volueris author existere: ideo te vocat filium dei, ideo in sacrificij celebratione nihil aliud, nisi de fratris reconciliatione commonuit. Adhuc vellem dilectissimi fratres plura tractare, & extenso sermone orationis meæ verba protrahere, sed hæc dicta sufficiunt suis cordibus volentibus intimare. Hæc igitur mentibus inhæreant, L & in animis vestris glutinata perdurent. Sanctum osculum teneamus, quod animas sociat, reconciliat mentes, & vnum corpus ostendit. Quia vnum corpus omnes videmur esse sortiti, & ideo misceamus nos in vno corpore: non corporum commixtione, sed animarum charitate deuincti, vt sic diuinæ mensæ possimus fructibus sociari. Nam etsi multis bonis conscientijs abundemus, reconciliatione contempta, nullum possumus solatium promereri. His igitur animaduersis cum omni simplicitate mysteria celebremus, & accedamus ad mensam Christi, cum quo patri omnis gloria, honor, virtus, vnà cum spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

Diui Ioannis Chrysostomi de latrone, sermo. Incerto interprete. M

LEctio euangelij docet nos, quemadmodum multi peccata sua domino cõfitentes, citò possint veniam promereri. Vnde exemplum accipiam⁹ fratres chariſſimi latronis illius, qui cum domino fuerat crucifixus. Qui cùm in pœnis esset pro suis facinoribus affixus: non sui curam habebat, sed domino propria peccata pandebat: dicente scriptura, Confessio & pulchritu- Pſal.95.b
do in conspectu eius. Fœdauerant illum propria facinora: sed confessio ei paradisum patefecit, dicente domino: Amen dico tibi, hodie mecum eris Luc.23.f.
in paradiso. Paradisum enĩ fratres mei quinq; vel eo amplius milia annorũ fuisse præclusum, scriptura testatur. Et illa primi hominis transgressione procurante, exinde nõ proiectũ, sed dimissum scriptura testatur: & immortalitate carens factus est mortalis, morti subiectus: nunc autem dominus noster

A nus noster, qui propria morte mortem occidit: latroni paradisum patefecit. Vno enim tẽpore duo beneficia videmus esse concessa. Vnum, in quo paradisum patefecit: alterum, quo latronem in eum introduxit. Hodierna nanque die, antiquam nobis patriam reddidit: paternam ciuitatem ostendit: domum pristinam redonauit. Hodie nanq; ait,
Luc.23.f. mecum eris in paradiso. Quid ais ô Christe? Crucifixus es, clauis retineris, & paradisum tàm facilè polliceris? Volo, inquit, vt in cruce possint meam omnes inuenire virtutem: vt in ligno mea largitas demonstretur. Et quoniam crux dedecoris fuerat signum, & apud omnes ignominia putabatur: crucis infamiam mirandis beneficijs decorauit, & ex hoc magis magisq; virtutes eius ostenduntur. Non enim illo in tempore mortuum aliquem reddidit luci, nec mare à suo tumore cõpescuit, nec expu-
B lit demones: sed cruci suspensus, clauis affixus, omnibus subiugatus, dedecoris succumbens infamiæ, insultantium derisione delusus: latronis auersam mentem valuit commutare, vt ex omni parte eius diuinitas sentiretur. Etenim vniuersam terruit creaturam, & ad meliora cõuertit, & honore summo decorauit. Hodie, inquit, mecum eris in paradiso. Sed framea totius ignis ardore succensa versatur: sed ipse qui & ignis, & ipsius gehennæ, & vitæ, mortisq; imperium tenet: ingrediendi concessit potestatem. Si enim homines quibus corporibus medendi cura est, amplius admiramur: cùm ægrotos omni spe destitutos, arte propria curauerint, & summæ reddiderunt sanitati: quantò iustius est Christum nostrum admirari, donantem vulneribus sanitatem, publicano & meretrici remedium pollicentem, & eis salutem perpetuam largientem, dignos eos cœlorum amœnitate donare? Sed dicit aliquis, Vnde tanta beatitudo latroni? Quid egit tale, vt post crucem paradisum mereretur? Vis eius
C citius audire virtutem? Quando eum Petrus negabat in terra, latro confitebatur in cruce: primus discipulus puellæ vilissimæ minas tolerare non potuit: & latro suspensus, vndiq; populum circunstantem despicies, oculis fidei cœlorum dominum pura mente cognouit, dicens: Memento mei domine, cùm veneris in regnum tuum. Nec transitoriè istum prætereamus latronem, neque erubescamus talem accipere magistrum: quem non erubuit dominus noster primum introducere in paradisum. Nec pudeat nos eius magisterium: qui cœlestem conuersationem ante omnes meruit primus.
Mat.4.c. Non dixit ad eum, sicut dixit ad Petrum, Veni, sequere me, & faciam te piscatorem hominum: nec
Ibi.19.d. dixit ad eum, sicut ad duodecim discipulos: Sedebitis super duodecim sedes iudicantes duodecim tribus Israël. Nihil admirationis ostendit, non mortuos resuscitauit, demones non fugauit, non martyres prouocauit, nec vllum ei fecit dominus de cœlorum regno sermonem, nihil de gehenna lo- D
cutus est: & ante omnes eius imperium confitetur. Nam Iudæi famam gloriamq; eius infamare cupientes, & ex omni parte tentantes vniuersa pertebant: sed vndique veritas præfulgebat, & illis insultantibus insultabat & latro. Vidisti latronem & latronem, vterq; pendet in cruce, vtriq; facti similes. Vna in eis conuersatio, sed non vna mentis confessio. Nec eodem vtriq; sensu perdurant: nec eis similis donatur euentus. Sed bonus cœli beatitudinem iure hereditario promeruit: alter inhæsit gehennæ tartaris deputatus. Duo etenim latrones cum domino erãt crucifixi: vt impleretur scriptura: Et cum iniquis deputatus est. Vnde vnus in- Eſa.53.d.
sultat, alter adorat. Vnus blasphemat: alter benedicit, & blasphemantem prohibet dicens: Nec deum Luc.23.f.
tu times? Vidisti credulitatem in cruce, vidisti perseuerantiam in tormentis, & in pœnis pendentem vidisti magistrum. De cruce subitò euolauit ad cœ- E
lum, & in pœna positus celestis iudicis secreta narrabat. Quòd enim sui memor fuit, quòd sana mẽte vigilauit, quòd clauorum confixione constrict⁹ alium increpabat dicens: Nos quidem iustè, nam Ibidem.
digna factis recipimus: hic autem nihil mali fecit: nobis fidei magisterium demonstrauit. Ait ergo: Domine memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Nisi confessione peccati sarcinam dimisisset, indulgentiam non meruisset. Denique audire meruit, Hodie mecum eris in paradiso. Ecce quãtùm præstitit confessio, vt sine dilatione introduci latro mereretur in paradisum.

Diui Ioannis Chrysostomi de cruce & latrone, homilia. Incerto interprete.

HOdierna die noster dominus pependit in cruce, & nos festiuitatem eius F
nimia lętitia celebremus, vt discamus crucem totius spiritalis gratulationis esse substantiam. Etenim ante ipsum vocabulum crucis pœna fuit, sed nunc ad gloriam nuncupatur. Anteà condemnationis ferebat horrorem, nunc salutis indicium est. Crux enim nobis totius beatitudinis causa est. Hæc nos à cæcitate liberauit erroris, hæc è tenebris reddidit luci, hæc debellatos quieti sociauit, hæc alienatos deo cõiũxit, hęc longè cõstitutos deo ꝓximos præsentauit, hęc peregrinãtes ciues ostendit, hæc discordię amputatio est, hæc pacis firmamentum, hæc bonorum omnium abunda largitio. Istius causa nullis angustijs deserti erramus, quia iam nobis campi monstrati sunt veritatis. Nec aulis regalibus habitare prohibemur, quia aditus iam videtur inuentus: nec ardẽtes sagittas diaboli formidamus, quia fontes inuenimus, quibus earum flamma facilè possit extingui:

G extinguí:ideo viduitate caruimus,quia sponsus expectatus aduenit.Lupum non possumus formida-
Ioan. 10.c re,bono & diligẽti muniti pastore.Ego,inquit,sum pastor bonus. Tyranni impij crudelitate nó terremur, mansueti regis vestigijs inhærentes. Hac de causa hodie gratulamur,quia crucis beneficia memoramur. Sic & Paulus præcepit propter crucem
1.Cor. 5.c festiuitatem celebrari: Pascha nostrum immolatus est Christus:diem itaq; festum celebremus, non in fermento veteri, neq; in fermento malitiæ & nequitiæ,sed in azimis synceritatis & veritatis. Et sic adiunxit causam, quia Pascha nostrum pro nobis immolatus est Christus. Vides crucis intuitu perceptam lętitiã?In cruce enim immolatus est Christus:& vbi immolatio,amputatio peccatorum: vbi amputatio peccatorũ,reconciliatio domini:vbi reconciliatio domini,ibi festiuitas,& omnis gratulatio.Pascha nostrũ pro nobis immolatus est Christus, & immolat⁹ in excelsa cruce. Nouum altare
H constitutũ est,& quia sacrificiũ nouum,atq; omnibus inopinatũ:nam ipse & sacrificium fuerat,& sacerdos.Sacrificiũ secundũ carnem,sacerdos secundum spiritum sanctitatiſ.Idem ipse & offerebat,& offerebatur.Offerebat secundũ spiritũ, offerebatur secundum carnem, & audi quemadmodum Pau-
Heb.5.a. lus vtrunq; monstrauit:Omnis,inquit,pótifex, qui de hominibus accipitur, pro hominibus statuitur. Vnde necessariũ est & istum habere aliquid, quod offerat.Vide sacramentum, Ecce ipse se offert. Et
Heb.9.g. alibi ait: Quia Christus semel oblatus multorum abstulit peccata.Ecce hic oblatus est, ibi se obtulit. Vides quemadmodum fuit & sacrificium, & sacerdos,& altare crux fuit?Et quare,inquies,non in templo sacrificium illud proferebatur,sed foras ci-
Esa. 53.d. uitatem? Vt illud impleretur: Quia inter iniquos deputat⁹ est. Et ob quam causam in excelso ligno,
I & non sub tecto immolatur? Vt etiam ipsius aëris natura mundetur. Hac de causa in excelso & non sub tecto,sed sub cœlo,vt vniuersus aër in excelso immolatæ ouis à tetro odore mundetur. Sed & terra simile beneficium sentiebat decursi de latere sanguinis stillatione mundata: ideo non sub tecto, non in templo Iudaico,ne Iudæi subtraherent sacrificium,& sibimet vendicarent. Ne putares pro illa tantùm plebe oblatum, ideo foras ciuitatem, ideo foras muros,vt scias sacrificium esse commune,quod totius terræ oblatio,quod communis deploratio,non partis,sicut Iudęis consuetudinis fuit. Iudæis etenim ideo iussit omnem terram deus dimittere,& vno in loco sacrificium, atque oblationem celebrare: quia tunc omnis terra immunda fuit fumo,& odore,& alia contaminatione polluta,quæ ex sacrificijs gentium super ipsam celebrabantur.Nobis autem quoniam Christus aduenies omnem terram emundauit, omnis locus orationi vacat:ideo Paulus cum omni confidentia exhorta-
tur,dicens:Volo ergo orare viros in omni loco,le- 1. Timot. 2.b.
uantes manus sanctas. Ecce totus mundus emun-
K datus est,elemẽta purgata sunt, vt vbiq; nobis deũ liceat prædicare, & omnis terra sanctior illo loco est, qui illo in tempore prædicabatur sancta sanctorum. Nam ibi pecus irrationale oblatum, hìc spiritale immolatum est:& tantò maius est sacrificium, quantò & sanctitas de sacramento præfertur,hac de causa lætitia nostra crux est. Vis quantum nobis præstiterit & aliunde condiscere?Paradisum quinque & eo amplius annorum millibus pręclusum hodie nobis patefecit:hac enim die,hac hora latronem Christus in paradisum introduxit, & eius amœnitates ostendit. Et vno tempore duo beneficia vidimus esse concessa. Vnum,quod paradisus patefacta est:aliud, quod latro in eam meruit introduci. Hodierna dies antiquam nobis patriam reddidit, paternam ciuitatem ostendit, domum pristinam redonauit.Hodie,nanq; ait, mecũ Luc. 23.f.
eris in paradiſo.Quid ais?Crucifixus es,clauis retineris,& paradisum tam facilè polliceris?Volo, inquit, vt in cruce possint omnes meã inuenire virtutem, vt in ligno mea largitas demonstretur. Et quoniam crux dedecoris fuerat signum, & apud omnes ignominia putabatur,crucis infamiam mirandis beneficijs decorauit, & ex hoc magis, magisq; virtus ostenditur. Non enim illo tempore mortuos reddidit luci, nec mare, fluctúsve compescuit,nec minauit expulítve dæmonia: sed cruce suspensus,clauis affixus,omnibus subiugatus iniurijs, totus dedecori succumbens infamiæ, insultantium derisione delusus,latronis aduersam mentem valuit commutare, vt ex omni parte eius diuinitas sentiatur. Etenim vniuersam terruit creaturam,& petras saxaq; disrupit, & omnium lapidum insensibilitate, animam duriorem ad se traxit,& ad meliora cõuertit, & honore summo de- M
corauit. Hodie nanq; mecum eris,ait, in paradiſo. Et Cherubim,custodientibus paradisum, latro ad paradisum inducitur. Sed non mireris, à domino inuitatur.Sed dicis: Sed ibi framea totius ignis ar- Gene.3.d.
dore succensa versatur. Sed ipse qui & ignis, & ipsius gehennæ, & vitæ, mortisq; imperium tenet: ingredienti potestatem cõcessit.Et imperatori quidem vel cuilibet habenti potestatẽ iniurioſum putatur,si personam vilissimam participem sui actus accipiat:Christo autem nostro,non iniurię fuit sacram ingredienti patriam, facere ingressus sui latronem participem.Nam secum eum perduxit,nó confundens calcantibus latronis pedibus paradisum,sed honorem præstans paradiſo. Honor etenim loci est talem dominum promereri,qui & latronem dignum reddiderit paradiſo.Nam & cùm publicanos & fornicarios ad cœlorum regnũ introduxit:nó cœlorum regnum infamauit, sed etiã magis honoribus ampliauit,ostendẽs talem dominum regni

A num regni esse cœlorum,qui & indignas intãtum fecit meliorari personas, vt etiam illius dignitatis gloriã mererẽtur.Nam sicut homines,quibus corpora medendi cura est,amplius admiramur, cùm ægrotos omni spe desolatos arte propria curauerint,& summæ reddiderint sanitati: sic & Christũ nostrũ iustum est admirari donantem vulneribus sanitatem,publicano, & meretrici remedium pollicentem,& eis salutem perpetuã largientem,vt & dignos eos cœlorũ amœnitate donaret. Sed dicis: Vnde tanta beatitudo latroni? Quid egit tale, vt post crucẽ paradisum mereatur?Vis eius citius audire virtutem?Quando Petrus eum negauit in terra,latro eum confitebatur in cruce.Et hæc non me ad accusationem beati Petri aliquis dixisse suspicetur,quod longè à mea conscientia sit, sed latronis admirandam volo animã declarare. Primus discipulus puellæ vilissimæ minas tolerare nó valuit,&
B latro suspensus tormenta spernens, vndiq; populũ inspiciens circunstantẽ,clamantem,ingenti ardentem rabie omniũ iniquitatum,furentẽ,blasphemijs inflammantẽ non timuit,nec crucifixi vilitatẽ quæ videbatur inspexit,sed ipsius fidei oculis hęc cũcta transiuit: & humilibus spretis cogitationibus cœlorum dominum exaltatũ pura mente cognouit, & ipsius misericordiam in cruce flagitauit, dicens:
Luc.23.e. Memor esto mei domine in regno tuo. Nec transitorię istum prætereamus latronem,neq; erubescamus accipere magistrum, quem nó erubuit noster dominus primum introducere in paradisum: nec pudeat eius sequi magisteriũ,qui cœlestem cõuersationem meruit ante omnes,sed diligenter singula requiramus,vt crucis inueniamus virtutem.Non
Mat.4.c. dixit ad eum,sicut ad Petrum: Veni,sequere me,& faciam te piscatorem hominũ: non dixit ad eum:
Idd.19.d sicut ad duodecim:Quia sedebitis super duodecim sedes,iudicantes duodecim tribus Israël: imo nec
C verbo eum dignum æstimauit, nihil admirationis ostendit.Non mortuos resuscitauit, dæmones non fugauit,non mare prostrauit, nullũ ei fecit de cœlorum regno sermonem, nihil de gehenna locutus est,& ante omnes eius imperium confitetur.Et hęc dicebat alio latroni aduersus eum plura dicentem, & sæpius insultantem. Nam & altera ex parte la-
Idiæ. 53. c. tro cum eo fuerat crucifixus,vt illud impleatur:Et cum iniquis reputatus est.Nam Iudæi eius famam, gloriamq; infamare cupiebant, & ex omni parte captabant,& tentabãt vniuersa peruertere:sed vndiq; veritas præfulgebat,& his aduersantib⁹ augebatur.Insultabat ei igitur alter latro.Vidisti latronẽ & latronem?vterq; pendet in cruce, vterq; furacis vitæ,similis vtriusq; conuersatio, sed non in vtroq; mens vna,nec in eo sensu mens vna perdurat, nec in eis similis dominatur euentus: sed vnus beatitudinẽ cœli hæreditario iure promeruit,alter ad gehennam mittebatur & pœnam.Sicut hesterno die discipuli, & discipulus Iudas & vndecim. Sed illi
Mat.26.b quidem dicebant:Vbi vis paremus tibi manducare Pascha? Iste autem proditionis stimulatur ardore, D
& dicebat:Quid vultis mihi dare,& ego vobis tra- Mat.26.b
dam eum?Illi ad diuinorum mysteriorum sese officia præparabant, iste traditionis meditabatur officium.Sic & hic latro vnus insultat, alter adorat, atq; veneratur:vnus blasphemat,alter benedicit,& blasphemantem prohibet,dicens:Nec deum tu ti- Luc. 23.f.
mes? Vidisti libertatem in cruce,vidisti philosophiã in tormentis,in pœna prudentiam?Quòd enim sui memor fuit,quòd mente sana vigilabat,clauorum confixione constrictus, quis est qui poterit nó mirari?Sed iste non solùm intra se fuit,sed & suas necessitates prætermittens, aliorum vtilitatem cogitabat,& magister pendebat in cruce, & sanis persuasionibus alium inuitabat ad vitam,dicens: Nec tu times deum? Non igitur quòd deorsum est adiudicatus inspicias, sed sursum alia sunt iudicia cõstituta. In terreno nanq; iudicio & iusti nonnunquam condemnantur illicitè, & iniusti declinant E
pœnas,& rei liberantur, & innoxij prægrauantur. Aut enim sponte,aut inuiti iudices errare consueuerunt,aut ignoratione iustitiæ, aut pecuniæ corruptione,aut iniqua gratia sententiam protulerũt. In cœlesti autem iudicio nihil tale esse consueuit. Nam deus iudex iustus, & iudiciũ eius vt lux procedit,non habens tenebras,nec ignorantiam.Et ne dicat,quia iudicatus deorsum est & condemnatus, cœleste ei iudicium memorat, tribunali istud terribile nominat,& incorruptum, tanquam dicens: Illuc oculos tende, & condemnationis sententiam minimè sustinebis,nec stabis deorsum cum corruptis iudicibus,excipies sursum verum iudiciũ. Vidisti philosophiam latronis,vidisti prudentiam,vidisti magistrũ?de cruce subitò euolauit ad cœlum, & in pœna positus cœlestis iudicis secreta narrabat,& abundanti eum persuasione compescẽs:Nõ. times,inquit,quia in eodem iudicio sumus, in eadẽ pœna, in pari discrimine? Nunquid & tu in cruce F
non es?& cùm illum lacessas iniurijs,tibi suppliciũ præparas. Et sicut is qui peccato carnis prægrauatur, si alios peccati accusauerit, semetipsum prius accusat:sic & qui in calamitate est, si alijs calamitates irriserit,sibi prius insultat:quoniam in eodem iudicio sumus:apostolica illi verba monstrabat, euangelicos sermones enarrãs,qui dicũt: Nolite iu- Mat. 7.a.
dicare,& non iudicabimini: quia in eodem iudicio sumus.Quid facis latro,defendere eum volẽs participem fecisti latroni? Non, inquit, excusor hac suspicione sequẽti sermone:& ne cõmunione participem eum etiam peccati fecisse arbitreris,sequẽtibus declarauit,dicens:Et nos quidem iustè, digna Luc. 23.e.
enim his quæ fecimus,passi sumus. Vidisti plenam confessionem, vidisti latronem in cruce suis renũciasse peccatis?Dic nãq;,ait,tu iniq tates tuas prior, Esa. 43.d
vt iustificeris.Nullus impulit,nullus necessitate cõstrinxit,sed ipse sponte sua peccata publicabat,dicens: Nos quidem iustè, digna enim his quę fecimus passi sumus,iste autẽ nihil tale fecit: & postea
ait:

Luc.23.e. ait:Memento mei in regno tuo. Non eſt auſus di-
G cere,memento mei, niſi confeſſione peccati ſarci-
nam remiſiſſet.Inſpice quantùm præſtat confeſſio.
Confeſſus eſt,& paradiſum patefecit,& totã con-
feſſus fiduciam meruit, vt regnum poſt latrociniũ
poſtularet.Vides quantorum bonorum nobis ma-
teria crux eſt?Dic mihi,regnum cõmemoras, quid
enim regni vides?claui , & crux eſt quod inſpicis.
Sed ipſa crux,inquit,regnum eſt , & ideo eum re-
gem nomino,quia crucifixũ inſpicio. Imperatorũ
eſt pro omnibus mori,& regis optimi pro cõmuni
vtilitate nunquam recuſare ſupplicium. Ipſe dixit,
Ioan.10.b quia paſtor bonus animam ſuam ponit pro ouibus
ſuis. Et ideo imperator bonus animã ſuam pro his
quos regit,offerre feſtinat. Quoniã igitur animam
ſuam pro nobis poſuit,ideo eum imperatorẽ voco.
Memento mei in regno tuo.Vidiſti quòd crux re-
gnum eſt:volo & alia ratione cognoſcas . Crucem
H ſolam non reliquit in terra, ſed ſecum eam leuauit
ad cœlum.Sed ais,hoc vnde demonſtratur?Et ideo
audi,quòd cum ipſa veniet,cum ipſa ſecundã glo-
rioſam ſuam præſentiã faciet,ideo glorioſam cru-
cem nunctpaui. Sed videam⁹ ſi cum cruce veniet,
& hoc firma probatione monſtrandum eſt . Si di-
Marc.13.c xerint,ecce in promptu eſt Chriſtus,ecce in deſer-
to eſt, nolite ire:de ſecundo eius glorioſo dicẽs ad-
uẽtu, ꝓpter pſeudoprophetas, ꝓpter Antichriſtũ,
vt nullus errore confuſus,eum Chriſtum eſſe arbi-
tretur,quia Chriſtum ille præueniet : & ne paſto-
rem quærens,lupum incurras,ideo paſtoris aduen-
tus ſigna prædico,vt quia prior eius aduẽtus clàm,
& latenter oſtenſus eſt:ne & futurum talem arbi-
treris,ſignum tibi futurum monſtrauit:& ille ideo
fuit latẽter aduẽtus,quia venit quod perierat quæ-
ſiturus. Secundus autem non ita eſt . Nam quem-
Mat.24.c admodum exit coruſcatio ab Oriente , & videtur
I vſq; ad Occidentem:ſic erit aduentus filij hominis,
& ſubitò ab omnibus videbitur, vt nullus interro-
get,vtrum hìc,aut illic Chriſtus eſt. Et ſicut coru-
ſcatione flammante ſuperfluum eſt de coruſcatio-
ne requirere:ſic poſt præſentiam requirere nõ ne-
ceſſariũ eſt,ſi venit Chriſtus,ſed vtrum cum cruce
veniet, requiramus . Non enim hanc quæſtionem
Ibidem. aliquando obliuione prætereo.Et audi : Tunc, in-
quit,tunc quando veniet,ſol obſcurabitur, & luna
non dabit lumen ſuum. Tanta enim lux ipſius lu-
minis præclareſcet,vt eius radijs lumina clara vin-
Ibidem. cantur.Tunc & ſtellæ cadent , & tunc ſignum vi-
debitur filij hominis in cœlo.Vidiſti gloriam ſigni,
id eſt crucis.Solis lumen reddetur obſcurum, lunæ
non dabitur gratia,ſed illud lumen radiabit, & lu-
cebit.Et ſicut imperatorẽ regalis pompa præcedit,
& militaris ordo, præeundo vexilla humeris por-
tare conſueuerunt, & his eius declarabitur aduen-
tus:ſic domino de cœlo veniente angelorũ cœtus,
& archangelorũ multitudo illud ſignũ portant hu
meris excelſis, & regalem nobis aduentũ nunciãt:
tunc mouebũtur virtutes cœleſtes, & angelos tre-
mor apprehendet,& vbiq; multa formido . Et cur K
angeli tremẽt? Nunquid & illi iudicio tenebuntur?
Non,inquam , ſed ſicut vehementem iudicem co-
gnoſcent:non tantùm rei,nec ſolùm conſcij,ſed &
circunſtantes innoxij,terrentur conſtantia iudicã-
tis:ſic & tunc natura noſtra excipiente ſententiam
cœleſtis examinis,etiã hi qui nulla mala conſcien-
tia præparantur,nimia terrebuntur formidine.Sed
cur cum cruce veniat videam⁹,ſcilicet vt hi qui eũ
crucifixerunt,ſuæ ſentiant dementiæ cæcitatem:&
ideo impudentiæ eorũ ſignum portatur.Ideo pro-
pheta ait:Tunc lamentabuntur tribus terræ,vidẽ- Mat.24.e
tes accuſatorem,& agnoſcentes peccatum.Et quid
mirũ eſt,ſi crucẽ portans aduenìet,quando & vul-
nera corporis ipſa demonſtrat?Tunc enim,inquit, Zacha.12
videbunt quem cõpunxerunt . Et ſicut poſt reſur- c.
rectionem,Thomę voluit diffidentiam cõmutare,
& illi clauorũ loca monſtrauit,& laterum vulnera
declarauit,& dixit:Mitte manũ tuã , & vide quo- Luc.24.f
niam ſpiritus carnem & oſſa nõ habet. Sic & tunc L
oſtendet vulnera,crucemq; demonſtrabit,vt iſtum
oſtendat illum eſſe qui fuerat crucifixus. Nec tan-
tùm de cruce , ſed & de verbis ipſis eius poſſimus
agnoſcere pietatẽ. Nam crucifixus cùm ei inſulta-
retur,cùm irrideretur , cùm inculcaretur, dicebat:
Pater,dimitte eis peccatum, non enim ſciunt quid Luc.23.c.
faciunt. Et crucifixus pro eis qui crucifixerũt ora-
bat,& illi quidẽ dicebant:Si filius dei es,deſcẽde de Mat.27.e
cruce. Sed ideo de cruce non deſcendit , quia filius
dei eſt.Nã ideo venit , vt pro nobis crucifigeretur.
Deſcende de cruce, & credimus inquiunt . Verba
ſunt iſta cõpoſita excuſationis ac diffidentiæ.Nam
maiora eis mirabilia demonſtrauit, quando ſepul-
tus impoſito lapide ſurrexit,quando mortuum cu-
nabulis alligatum Lazarum poſt quatriduũ reſu- Ioan. 11.f.
ſcitauit.Et illi quidem dicebant:Si filius dei es,libe-
ra te:iſte autem omnia ſuſtinebat, vt illos liberaret M
qui crucifixerunt.Dimitte eis peccatũ,quia neſciũt
quid faciunt.Quid ergo dimiſit illis?Peccatum di-
miſerat,ſi illos pœnituiſſet.Nam ſi illis non conce-
deret peccatum, nec Paulus poſt eccleſiæ perſecu-
tionem apoſtolus extitiſſet,nec tanta multitudo Iu
dæorum credidiſſet . Et quia ingens numerus Iu-
dæorum credidit, audi quid dicũt Paulo apoſtolo: Actor.21.d
Vides frater quot millia Iudæorũ ſunt , qui credi-
derunt?Imitemur igitur dominum,& pro inimicis
noſtris orem⁹. Et iterum de hac admonitione tra-
ctabo.Nam & quinque diebus de hac cauſa, meus
ad vos ſermo prolatus eſt: non quia reſpuiſtis quæ
dicuntur , ſed quia ſpero vos aſſidua cõmonitione
meliores efficere.Et ſi quis tumidi pectoris inueni-
tur,ſi quis ad ſedandas inimicitias durus eſt , dierũ
ſaltem ſanctitate moueatur.Verecundia tẽporis e-
rubeſcat,& iram ſuã inimico concedat,imitare do
minum deum tuum . Clauis fixus in cruce pende-
bat,& pro inimicis qui eum crucifixerunt , habuit
cum patre ſermonẽ.Sed dicis:Quemadmodũ po-
tero imitari?Mihi crede,hoc imples facilè. Nam ſi
non poteras,

Mat.11. nõ poteras, nõ diceret: Diſcite à me,quia mitis ſũ,
A & humilis corde . Si erat imitare impoſſibile , nec
1.Cor.11.a Paulus diceret : imitatores mei eſtote, ſicut & ego
Chriſti.Si nó vis dominũ imitari,ſaltem Stephanũ
apoſtolum imitare,qui dominũ imitatus eſt.Nã ſi-
cut Chriſtus diſſimulata cruce, contemptis clauis,
ſuiſq; deſpectis iniurijs,patrẽ pro Iudæis exorabat:
Sic & ſeruus Stephanus lapidũ iactationibus occu
patus,iniquorum circũdatus inſidijs, confractis o-
mnibus membris ſauciatus,corporis dolore contẽ-
pto pro lapidantibus deprecabatur,& pro inimicis
Actor.7.g. orabat,dicens:Domine,ne ſtatuas eis hoc peccatũ.
Audiſti verba domini , audiſti verba ſerui,audiſti
Luc.23.e. verba filij,audiſti verba apoſtoli. Ille ait:Pater, di-
mitte eis hoc peccatum,nó enim ſciunt quid faci-
unt.Iſte ait:Domine, ne ſtatuas eis hoc peccatum.
Et nó verbis tantùm,ſed nimia cum affectione de-
precabatur.Et ideo efflexis genibus eius cùm lapi-
dabatur,orabat.Vis & alterum ſeruum, qui maio-
B ra ſuſtinuit,demõſtremus?A Iudæis,Paulus inquit,
2.Cor.11.f ter virgis cæſus ſum,ſemel lapidatus ſum,nocte &
die in profundo maris fui. Et poſt hæc orabat pro
fratribus ſuis,pro cognatis ſecũdum carnẽ . Vis &
alterum non de nouo,ſed de veteri teſtamento co-
gnoſcere?Nam hoc plus admirationis affert, quòd
Exo.21.c. vbi inimicus amare non iubebatur , ſed oculũ pro
oculo,dentem pro dente,& vbiq; tali onere,ꝓ vin-
dicta , apoſtolica philoſophia gerebatur , & audi:
Moſes dilapidatus à Iudæis, ſæpiusq; contemptus,
Exo.32.g. quid ait?Si dimittis eis peccatũ,dimitte:ſin autẽ, &
me dele de libro quem ſcripſiſti. Vides ſingulos a-
lienam incommoditatẽ ſuæ ſaluti præponere? Ni-
hil peccaſti, & cur particeps deſideras eſſe ſuppli-
cij?Cur pœnæ coniunctus? cur tribulationi ſocius?
cur effectus detrimẽti conſortium? Quam iucundi
tatem, quid beneficij , cùm alij puniuntur , ſentire
poſſum?nec fructum meę commoditatis agnoſco,
cùm tenẽtur alij laceratione ſupplicij . Suffecerant
C quidẽ ad emẽdationem noſtræ mentis exẽpla pro-
lata:ſed vt firmius corrigamus , alium quoq; huius
philoſophiæ præcepta ſeruaſſe monſtrabo. Beatus
ille & manſuetus Dauid,cùm exercitus ſuus imma
nitate quadam fuiſſet ereptus , & filius eius Abſa-
lon contra patrem tyrannidem exercere voluiſſet,
cùm poſteà deus contra eos fuiſſet iratus , & Da-
uid vidiſſet angelum frameam inferentem,& pla-
2.Reg.12. ga vniuerſos deperire, ait : Ego paſtor peccaui, &
d.&.24.c ego paſtor malum feci:fiat ſuper me man⁹ tua, &
ſuper domum patris mei.Vidiſti vbiq; omniũ com
munẽ philoſophiam? Et alter quid geſſerit percipe,
vt abundanti corrigaris exemplo. Samuel pro-
pheta ſuſtinuit iniuriam Iudæorum,remotus ab a-
lijs eſt,& dum deus illi ſolatiũ voluiſſet afferre,ait:
1.Reg.8.b Non te exprobrauerũt,ſed me. Et ille qui exordi-
natus fuerat,qui cõptus,ait : Mihi abſit peccare,
intermittendi orare pro vobis dominum . Peccatũ
arbitratur minus pro inimicis orare . Chriſtus di-
cit: Pater,dimitte illis peccatum , non enim ſciunt
quid faciunt.Stephanus dicit : Domine, ne ſtatuas D
illis hoc peccatum.Paulus ait:Optabam anathema Rom.9.a
eſſe ego ipſe à Chriſto pro fratribus meis,qui ſunt
cognati mei ſecundum carnem.Moſes dicit:Si di-
mittis illis peccatum,dimitte:ſin autem,& me dele
de libro quem ſcripſiſti.Dauid ait:Fiat manus tua
ſuper me:& ſuper domum patris mei.Samuël ait: 1.Re.12.d
Mihi abſit peccare, intermittendi orare pro vobis
dominum. Quam igitur veniã mereri poterimus
demum,ſi tantorum ſeruorum de veteri,atq; nouo
teſtamento non imitamur exempla, vt pro noſtris
inimicis oremus?Si forſitan aliud facientes, contra
inimicos oramus . Nolite fratres, nolite deprecor.
Nam quantò plura ſunt exempla quæ diximus,tã-
tò imitationis merces augetur. Melius eſt pro ini-
micis,quàm pro amicis orare . Nec enim tantùm
nobis præſtat pro amicis oratio,quantùm pro ini-
micis deprecatio.Si diligitis,inquit, eos qui vos di- Luc.6.e.
ligunt,nihil magnum facitis:etenim publicani hoc
faciunt. Vt ſciatis quia ſi pro amicis oramus,non- E
dum publicanos vicimus . Sed quando diligimus
inimicos,deo inquantum poſſumus ſimiles ſumus,
qui Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos. Mat.5.g.
Igitur domini imitatores ſimus.Eſtote nanque ait,
Similes patri veſtro,qui in cœlis eſt , vt & cœlorũ Ibidem.
regna mereamur,per Chriſtum dominum noſtrũ,
cui eſt gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

De cruce & latrone,homilia.
Incerto interprete.

IOdie incipiamus chariſſimi de crucis
trophæo prædicare, & honoremus
hãc diem, magis autẽ coronemur, ce
lebrantes hũc diẽ . Nec enim ex ver-
bis noſtris honorificatur crux,ſed ex
fideli noſtra confeſſione coronas merebimur cru-
cis.Hodie crux fixa eſt,& ſeculum ſanctificatũ eſt.
Hodie crux fixa eſt,& dęmones diſperſi ſunt.Ho-
die fratres crux fixa eſt,& mors ſubuerſa eſt. Ho- F
die crux vicit , & mors victa eſt , Hodie diabolus
vinctus eſt,& homo ſolutus eſt , & deus glorifica-
tus eſt.Hodie apud Iudæos terra contremuit,& a-
pud nos orbis terræ firmatus eſt. Hodie apud Iu-
dęos,quia mente audaci contra deũ vadunt , petræ
ſciſſæ ſunt . Hodie amabilis deo pietas vniuerſum
conſuit orbẽ. Decebat enim quę pietatis erãt con-
iungi, ea autem quæ infidelitatis diſiungi , ſicut &
Dauid dicebat:Diſrupti ſunt,& nõ ſunt cõpuncti. Pſal.34.c.
Hodie apud Iudæos ab hora ſexta, vſq; ad horam
nonã ſol obſcuratus eſt. Nó enim ferre poterat æ-
ther iniuriã creatoris. Retraxit radios ſuos,ne vide
ret impiorum facinora:non quòd deitatem iniuria
tãgeret,ſed quia quæ audaci ſuperbia fiebãt,in con
tumeliã eius reputabãtur . Hodie apud Iudæos te-
nebræ ſunt, apud nos autẽ nox in diẽ conuerſa eſt.
Etenim pietati hoc propriũ eſt , vt in tenebris ful-
geat:impietas autẽ etſi ĩ lumine fuerit, tenebreſcit.
Fidelibus nox in diẽ mutatur , infidelibus autẽ etiã
ipſa lux tenebreſcit. Et de fidelibus quidem ſcriptu
ra dicit:

Psal.138.b ra dicit:Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & G nox sicut dies illuminabitur.Infideli autẽ & dies in
Iob.5.c. noctem mutatur,dicẽte scriptura: Palpabunt sicut cæci parietem, & ambulabunt in meridie, sicut in medio noctis. Hodie Adam iectus est de paradiso,& hodie latro in paradisũ ingreditur. Exijt fur, & introijt fur: exijt prævaricator, & ingressus est latro:exijt contemptor verbi, & introijt confitens verbum:exijt contẽnens salutem,& introijt de cruce mercans salutem. Scio & antè me dixisse de latrone,sed habet diuersas intelligẽtias dei sermo.Iste latro de ligno mercatur salutem, hic latro furatur cœleste imperium.Vim facit maiestati,non virtute propria,sed fide vincens. Ipsius domini vox est:
Mat.11.b. Regnum cœlorum vim patitur,& violenti diripiunt illud.In cruce duo latrones,imago Iudęorum, & gentilium. Latro qui pœnitet, imaginem obtinet populi ex gentibus congregati,qui prius in errore ambulauerat, & post hoc veritatem agnouit:
H imaginem verò latro ille obtinet Iudæorũ,qui vsq; in finem perseuerat latro, & vsq; ad tempus quidẽ crucis viam malignitatis ierunt:crux autem diuisit vtrunque. Viam nanque cæcitatis, & perditionis, qui non credidit ingressus est: viam autem salutis, qui credidit, ingressus est: viam salutis, qui credidit, adeptus est. In cruce didicit latro differen-
Psal.1.b. tiam viarum: Quoniam nouit dominus viam iustorum,via autem impiorum peribit.Et vide dei iu
Psal.118.s stum iudicium,vt dicas & tu cum propheta:Iustus es domine,& rectum iudicium tuum.Propter vnũ peccatum damnatur Adam, & propter vnam fidei vocem latro saluatur. Vnũ peccatum eiecit illum,& vna iustitia introduxit istum:& latro habitator factus est paradisi.O admiranda rerum materies.Nec Abrahæ data est per vocem repromissio paradisi.Hæreditauit quidem per fidem,repromissionem autem paradisi nemo ante latronẽ accepit. Hic autem perscrutans diligentius vetus te-
I stamentum,& nouum,nullum ante latronem inue nies repromissionem paradisi meruisse,non Abraham,non Isaac,nõ Iacob,nec Mosen,nec prophetas,nec apostolos,sed ante omnes reperies latronẽ.
Luc.23.f. Audi igitur dominicam vocem:Amen amen dico tibi,hodie mecum eris in paradiso. Vocauit quip-
Gen.12.a. pe deus Abraham,dicẽs:Exi de terra tua,& de cognatione tua.Et non dixit illi:Hæreditatem capies paradisi:sed,veni in terram quam monstrauero ti-
Ibidẽ.22.a bi.Et Isaac quidem typum Christi portauit, & Iacob colluctatus in figura cum deo est.Et Moses le
Exo.20.a. gẽ accepit,& per repromissionẽ audiuit bona terræ manducaturum se esse, si legem domini dei sui custodisset:& nusquam repromissio paradisi ante latronem.Necessarium est ergo quærere, cur huic ante alios, & ante tales viros fide dignissimos potissimum repromisit. Credidit Abraham deo, sed credidit illi de cœlis loquenti,& per sanctos angelos sermonem proferenti,& de propria authoritate legem danti.Credidit & Esaias,sed in gloria cõ-

sistenti:Vidi enim,inquit, dominum sedentem su- Esa.6.c.
per thronum excelsum & eleuatum. Credidit & K
Ezechiel,sed & ipse dominum super Cherubin cõ templatus est.Crediderunt reliqui prophetæ,sed di uerso modo dominum gloriæ intuentes, sicut videre possibile humanæ erat naturæ. Credidit,sicut
dixi,& Moses,sed de medio ignis loquenti, & in Exo.19.c.
tubæ clangore,& in tonitru quæ & infidelem poterant prouocare.Hæc autem dico, non vt sanctis derogem,absit:sed propter eum qui solus per verbum meruit paradisum:iste ergo vidit saluatorem, non super throno regali,non adorari in tẽplo,non loquentem de cœlis, non per angelos disponentẽ: sed in pœna sociatum latroni videt in tormentis, & tanquam in gloria adorat. Videt in cruce,& rogat quasi in cœlis sedentem: videt condemnatum,
& regem inuocat,dicens:Domine, memento mei, Luc.23.c.
cùm veneris in regnum tuum. Crucifixum vides, & regem prædicas:in ligno pendere cernis,& cœlorum regna meditaris.O admiranda latronis con L
uersio.Nunquid nam scripturas legisti ab iniquitate non cessans? Nũquid nam prophetas audisti homicidia exercens? Nunquid nam diuinum audisti sermonem, quando ad cædem gladium acuebas? Vnde eruditus es talia philosophari de Christo? Iudæi crucifixerunt,qui nouerunt legem,& prophetas legerunt:& tu horum ignarus deum vocas condemnatum,& adoras crucifixum.Quis te erudiuit ô latro talia de eo dicere? Non me, inquit,lex docuit, sed sol occultans lumen suum. Vidi quidem crucifixum,sed terræmotum sensi,& propter paricidas Iudæos elementa indignãtia intellexi.Et petræ quidem scindebantur,& corda hominum non metuebant.Scissæ sunt petræ,disruptum est velum templi,& Iudęorum secreta patuerunt.Et hoc velum quidem erat,sed preciosissimum,quod in diebus celeberrimis suspendebatur,preciosissimũ valde de purpura,& bysso,& cocco, & auro, & serico,& hyacintho contextum:in illo enim tempore M
crucis,terra mota est,sol fugit,* petræ scissæ sunt, *nõ fuisit.
velum disruptum est,monumenta patuerunt,& sicut gloria domus est, vbi velum pendet habitante intrinsecus domino domus, sic ignominia templi est vnde recessit spiritus sanctus: postquàm enim impias in filium dei intulerunt manus, iniuria deo facta est,qui habitabat in templo:& ideo recedente domino,deserta remansit domus,sicut ipse dixit:
Ecce relinquetur domus vestra deserta.Egresso re- Luc.13.g.
ge gloriæ,disrupta sunt symbola regni,aperta sunt monumenta,& surrexerunt mortui, & intrauerũt in sanctam ciuitatem, vt inexcusabilem relinquerent causam,& domini resurrectio firmaretur. Si Matt.27.e
filius dei es,descende de cruce,& credimus tibi.Cõsidera nunc vocem filiorum diaboli,quomodo imitãtur vocem paternam. Diabolus dicebat: si filius Mat.4.a.
dei es,mitte te deorsum.Et Iudæi dicũt:Si filius dei es,descende de cruce,& credimus tibi.Pariter crucifigunt latrones, non tanquam inimici latronum,

participes

A participes enim erãt sceleris eorum,sed vt infamarent dominum suum: quia non sine causa crucifixus sit,sed quasi qui facinorosus inuentus sit,nõ ta
Esa.53.c. cuit Esaias tragœdię huius narrationem,dicẽs: Ob iniquitatem populi ductus est ad mortem, & cum iniquis deputatus est,hoc est,cum latronibus: quibus ideo sociarunt Christum,vt macularent domini passionem.Vt sciatis quia non oderant latrones,
Mat.27.c audi Pilatum dicentem:Quem vultis dimittam vobis,Iesum an Barabbam?qui propter homicidium in vinculis tenebatur.Et illi dixerunt: Dimitte nobis Barabbam.Latrones petierunt latronẽ,dominũ autem crucifixerunt.Nonvirtute sua vincentes,sed vt dispensationis, & prophetiæ impleatur voluntas.Dicit illis Pilatus:Regem vestrum crucifigam?
At illi dicebant:Nos non habemus regem,nisi Cæsarem.Abnegauerũt dei regnum,& traditi sunt re
gno Romanorum:quia quod habuerunt,nõ intelB lexerunt:ideo quod petierunt,acceperũt. Coronauerunt crucifixum spinis, obtulerunt ei fel & acetum.Et hæc ipsa futura olim prædixerat Moses,di
Deut.32.c cens: Generatio praua, & exasperãs hæc domino
&Psal.77 retribuisti?Et qui dederat mãna in deserto,huic tu
a. fel offers?& qui de terra tibi delicias produxit,tu il
li spineam imponis coronam? Ideo clamat Esaias,
Esaiæ.5.a. dicens:Sustinui vt faceret vuam, fecit autẽ spinas.
Mat.27.c Dicunt Iudæi:Sanguis huius super nos,& super filios nostros:illis ad condemnationem,nobis autem ad iustificationem. Sanguis Christi illis ad mortẽ, nobis verò ad vitam.Non est enim sanguis Christi
Dan.3.c. deterior Babylonio igne. Ille scit sanctorum in camino honorare corpora,& Chaldęos comburere: quantò magis sanguis ille preciosissimus scit perdere incredulos,& saluare fideles?Decuit enim splẽdorem crucis obcæcare infideles, & illuminare cre
dentes:sola enim Christi crux est,quæ dissoluit tenebras,& regnum dæmonum dissipauit,& omnes
C terrores malignantium abstulit, crux sanctitatem prouidit,crux nobis sol iustitiæ facta est,vt illuminati misericordia eius,glorificemus patrem & filiũ, & sanctum spiritum in secula seculorum, Amen.

De cruce dominica,homilia.Incerto interprete.

QVid dicam? quid loquar? quod vobis nomen impono? Oues an pastores? nautas an gubernatores?discipulos an magistros? quemadmodum zelũ vestrum igneum admirabor? Oues vos vocabo,etenim estis quieti,& mansuetudine pleni: pastores vos dicam, etenim vestrum estis dominũ imitantes:nautas appellabo,nam & estis experimẽto multo tempestiuam hyemem sustinentes:gubernatores vos dicã,etenim estis sicut peritissimus gubernator artificij argumento tempestiuæ asperitatis effugiens molem, & integram ad tranquillum portum deducens nauem:sed discipulos vos, & vocabo, & hoc quoq; estis parati ad obedientiam:sed magistros vos dicam,etenim estis: mihi enim non pigrum est sapius totius mundi vos vocare magi-

D stros.Quid ergo dicam, aut quid loquar? qualiter vos vocabo?oues,an pastores?nautas, an gubernatores?discipulos, an magistros? aut quomodo zeli vestri exaltabo præconia?Quid ergo dicemus?hodie volo mensam vobis apponere spiritalem, non corpus reficientem, sed animam lucidantem: talis etenim est mensa spiritalis,non sicut illa, quæ ventrem onerat,& obtundit animam:sed sicut ille,qui cùm mirum aliquid comederit, odorem suauitatis eructat:sermo enim est spiritalis,& non solùm semetipsũ odore replet bono,sed & proximos suos replet suauitatis dulcedine:extẽdite vosmetipsos,verbum enim proferre volo:& in morem natantium,
qui se è naui pelagi profundo committunt,& deorsum ambulantes concham,in qua margarita latet, perquirunt: ita & nos habentes pro naue ecclesiã, pro gubernaculis crucem, pro gubernatore Christum,pro prora patrem, pro vento spiritum sanctum,pro velo gratiam,pro nautis apostolos, pro E
nauigantibus prophetas,pro mari vetus testamentum & nouum.Committamus nos pelagi profundo ad perquirendum in scripturis diuinis magaritam latentem.Parate animos vestros,& tota intentione mentis,quę dicuntur audite. Cupio enim in hoc sanctarũ scripturarũ profundũ descendere,& inde vobis proferre preciosissimam margaritam: nolite quæso,negligenter audire.Scriptũ est enim:
Ne miseritis margaritas meas ante porcos, & ne Matt.7.a.
detis sancta mea canibus. Cùm autem porcos audis & canes charissime,ne de brutis animalibus ęstimes dici.Porci enim sunt,qui vitam suam cœnosæ libidini,& voluptatibus seculi manciparunt:Canes verò omnes hæretici, qui contra creatorem suum blasphemiarum extendũt eloquia: facite ergo vos dignos ad susciendum preciosissimam margaritam,quam vobis apponere cupio.Sicut enim agricola peritissimus non incassum seminat, sed prius F
iũgit boues,& aratrum ducit,& scindit terram, & spinas eradicat:& sic demum cómittit semina sua, vt cùm descenderit de cœlo pluuia, commendata terra confoueat semina: quæ non statim producit spicam,sed hyeme in terra manet, & verni temporis susceptа pluuia,& Solis calore confota,erumpit in spicam:& sic apta fit ad metendum,& triturata horreis reconditur:ego autem non hyemẽ, nõ ver opto,non Solis radios,non imbrem,neq; boues iũgam,nec aratrum traham,neq; perscindam,neque spicas euellam, sed hodie seminabo, & hodie metã:nó operabor irrationabilem terrã, sed rationabilem:non insensibilem,sed sensibilem:non exanimem,sed animam habentem, & beatus ego huiusmodi terræ agricola deputabor. Tunc enim beatus sum,quando in aures audientium loquor.Scriptum est enim:Beatus qui loquitur in aures audiẽtium,quia scriptura inobedienti mortem comminatur.Beatus ergo ego, beati verò & vos: nam &
dominus Iesus in euãgelio discipulis suis dicit: Bea Ioan.15.c.
ti estis,si verbum meum seruaueritis.Extẽdite ergo

G vosmetipsos,& intenta aure quæ dicuntur audite: volo enim quasi quandã comparationem ostẽdere. Fingamus deũ quasi hominem sedentem in excelso montis vertice,& exinde prospiciẽtẽ vniuersum mare,nauesq; transeuntes, aliã quidem velificantem,& tempestatem violentã patientẽ ventorum, sed gubernatore peritissimo regente vndarũ moles huc illucq; diuidentem,illæsam in portũ deducere nauem: alijs autẽ prospero cursu rectã viã pergentibus,alijs verò naufragium sustinentibus,& paucis exinde hominib⁹ adiumẽto axis alicuius ad littus euadentibus,alijs verò morientibus:ita est & deus omnia prospiciens. Quando autẽ dixero deũ sedentẽ in excelsis, vbiq; eum credite esse præsentem. Nec enim locorũ distantia retardatur, cũ ipse sibi sit locus,& ipse omnia capiat,capiat aũt eũ nihil. Quĩ enim capacitas potest incorporalem ferre
H naturã,immobilem,& sine fine & inuestigabilem, & inconuertibilem,& incomprehensibilem? quæ omnia deus est. Sic oportet nos credere de deo: hęc
Ioan.17.a. enim est nostra salus. Hæc est autem ęterna vita,vt cognoscant te solum verũ deũ,& quem misisti Iesum Christum. In hoc nanq; capitulo reprehẽdere nos ingrati hæretici volunt,qui legentes non intelligunt,quæ legunt. Christũ autẽ cũm audieris charissime, non solummodo deũ putes,sed deũ & hominẽ crede. Scio nãq; esurisse Christũ,& scio Chri
Mat.14.b stum de quinq; panibus,& duobus piscibus satiasse quinq; millia hominũ,exceptis paruulis,& mulieribus. Scio Christũ sitisse,scio Christũ super aquas pedibus ambulasse,scio Christũ mortuum,& scio Christũ mortuos suscitasse, scio Christum Pilato adstitisse,& scio Christũ ad dexterã patris consedisse,scio Christũ lapidatũ,& scio Christũ ab angelis adorari. Et quædã quidem refero deitati, quædã aũt assigno humanitati: quia noui Christũ de Ma-
I ria natum,& scio Christũ ante omnia secula genitum,& apud deũ semper deũ esse verbum. Glorificemus ergo Christũ Iesum murum inexpugnabilẽ,fundamentũ quod supra petram fundatum est.
Mat.16.c. Ipse enim dicit Petro: Tu es Petrus,& super hanc petram fundabo ecclesiã meam: & portę inferi nõ prævalebunt aduersus eam. Sic beatissimus Paulus
1.Cor.3.c. dicit: Fundamentum aũt nemo potest ponere prętter id quod positũ est,quod est Christus Iesus. Rogo ergo dilectionẽ vestrã,vt in hac vita positi exhibeamus nos irreprehensibiles,inuicem sufferentes,
Rom.14.c inuicẽ instruentes. Non est enim regnum dei esca, & potus,& diuitiæ,& iactantia,sed pax,& gaudiũ in spiritu sancto. Timeamus nanq; iudicij seueritatem,& pœnã gehẽnæ. Non ergo demus locũ dia-
Ephe.6.b. bolo,sed resistamus ei. Non enim est nobis pugna aduersus carnem & sanguinẽ,sed aduersus principatus,& potestates, aduersus mundi istius peruersos spiritus. Festinemus ergo effugere æternã pœnam. Nec enim propter nos pœna facta est, vt in ipsam mittamur,sed vt liberemur ex ipsa. Talem enim habemus deum amatorem generis humani: misericordem atq; clementem,qui nos ad se cõuer K sos de gehenna liberat. Testificatur nanq; Dauid, dicens: Deus iudex iustus,fortis & patiens, nũquid Psal.7.c. irascetur per singulos dies? Nisi cõuersi fueritis,gladium suum vibrauit,& arcum suum tetẽdit,& parauit illũ,& in eo parauit vasa mortis, sagittas suas arsuris operatus est. Hæc autem deus non vt nos iudicet,sed vt soliciti simus,& præcepta ipsius obseruemus. Quòd si contemnim⁹,inexcusabiles sum⁹. Nã etsi voluisset nos perdere, non vtiq; proprium pro nobis fudisset sanguinem. Mortuus est ergo,vt tibi immortalitatem donaret: esurijt, vt te sua carne satiaret: sitiuit, vt te proprio potaret sanguine: super asinum sedit,vt te super Cherubin sedere faceret: baptizatus est,vt te illuminaret: alapis cæsus est,vt te à seruitio liberaret: viator factus est, vt te sine labore faceret: nauigauit,vt te sine timore redderet: ex muliere nat⁹ est,vt præuaricationẽ Heuæ L deleret: homo appellatus est,vt te deũ vocaret: filius hominis dictus est,vt te in filiũ adoptaret dei. Accepit quæ erant nostra,& dedit nobis quæ erãt sua. Orauit,vt te fidelem faceret. Sicut dicit super Lazarum: Pater,glorifica filium tuum, vt & filius Ioan.17.a tuus glorificet te. Et venit vox de cœlis,dicẽs: Glo- Ibidẽ.12.c rificaui,& iterum glorificabo. Scio quoniam semper me audis,sed propter turbã adstantem dixi: vt omnes credãt, quia tu me misisti. Si quid igitur sustinuit,non propter semetipsum,neque propter patrem suum, sed vt saluaret per crucem genus humanum. Et si nosse desideras charissime virtutem crucis, & quãta possum ad eius laudẽ dicere,audi:

Crux spes Christianorum.
Crux resurrectio mortuorum.
Crux cæcorum dux.
Crux desperatorum via.
Crux claudorum baculus. M
Crux consolatio pauperum.
Crux refrenatio diuitum.
Crux destructio superborum.
Crux malè viuentium pœna.
Crux aduersus dæmones triumphus.
Crux deuictio diaboli.
Crux adolescentum pædagogus.
Crux sustentatio inopum.
Crux spes desperatorum.
Crux nauigantium gubernator.
Crux periclitantium portus.
Crux obsessorum murus.
Crux pater orphanorum.
Crux defensor viduarum.
Crux iustorum consiliarius.
Crux tribulatorum requies,
Crux paruulorum custos.
Crux virorum caput.
Crux senum finis.
Crux lumen in tenebris sedentium.
Crux regum magnificentia.
Crux scutum perpetuum.

Crux insen-

A Crux insensatorum sapientia.
Crux libertas seruorum.
Crux imperatorum philosophia.
Crux lex impiorum.
Crux prophetarum præconatio.
Crux annunciatio apostolorum.
Crux martyrum gloriatio.
Crux monachorum abstinentia.
Crux virginum castitas.
Crux gaudium sacerdotum.
Crux ecclesiæ fundamentum.
Crux orbis terræ cautela.
Crux templorum destructio.
Crux idolorum repulsio
Crux scandalum Iudæorum.
Crux perditio impiorum.
Crux inualidorum virtus.
Crux ægrotantium medicus.
Crux emundatio leprosorum.
B Crux paralyticorum requies.
Crux esurientium panis.
Crux sitientium fons.
Crux nudorum protectio.

Nuditatem autem cùm dixero, nõ corpoream æstimes,sed infidelitatis pœnã. Cùm autem Christo crediderit, vestitus inuenietur, dicente Paulo:
Galat.3.d Quicunq; in Christo baptizati estis, Christum induistis. Christũ autẽ cùm audieris, deũ & hominẽ intellige. Hæc eadem ępius dico,& dicens nõ cessabo: mihi enim non pigrũ dicere, vobis autẽ tutũ est. Volo enim vos omnes doctores fieri. Christus
Christus, vode: & quot appellationibus vocetur. dictus est ab vnctione nomẽ deriuans: Iesus dictus est homo dominicus: verbũ dicitur, quia de deo est dei verbũ: filius, quoniã de patre: vnigenitus, quoniam solus de solo: deus, quoniam creator. Audi
Ioan.1.a. nanq; Ioannem dicẽtem: In principio erat verbũ, & verbũ erat apud deum,& deus erat verbũ, hoc
C erat in principio apud deum: omnia per ipsum facta sunt,& sine ipso factũ est nihil,quod factũ est. Vides quoniã hic est,qui verbo cœlũ extendit, & vario stellarũ ornauit decore: & extendit cœlum, quasi vestimentum: hic est qui Soli tãtum luminis gratiã dedit, hic est qui lunæ decorem imposuit, hic est qui terrã super aquas fũdauit, hic est qui diuersos eã iussit producere flores, & arborum diuersa genera, fontesq; ebullire præcepit, flumina fluere, congregari lacus, mariq; imponens terminum, ex aquis quoq; producere animantia, ventos spirare præcepit, montes statera appẽdens, nubibus moueri præcepit, diuersi generis animãtia procreauit. Quid autem de angelis dicam, de archangelis, de sedibus, de dominationibus, de Cherubin & Seraphin, principatibus & potestatibus, & tẽporibus, & annis & mẽsibus, & diebus, & horis? Et lumẽ, & tenebras, & quicquid illud est quod subsistit: nouissimè aũt hominem fecit ad imaginem & similitudi
Gene.1.c. nem suam, & in paradiso posuit tanq̃ cultorẽ prȩcipuum. Videns autem humanum genus à diaboli superari malicia, voluit creaturã suam assumere, & D quasi vnũ hominẽ indui, & affigere illũ cruci, & sic vt per lignũ crucis vniuerso generi salus oriretur. Elatus ergo diabolus, quia ipse quidẽ de cœlo corruerat, videbat autem Adam paradisi esse colonũ, inflatus inuidia, induit serpentis imaginem: incorporalis enim cùm esset, corporalibus loqui non poterat. Et dicit ad eum: O quàm speciosum lignum ad
Gene.3.b. edẽdum, quòd si ex eo gustaueritis, eritis quasi dij. Seducta ergo Heua decepit virũ suũ. Cùm autẽ de interdicto comedissent ligno, apparuerũt ambo nu
Ibidem. di. Tunc clementissimus deus dixit ad Adam: Adã vbi es? Nõ quòd ignoraret deus, sed post persuasionem diaboli, qui illi promiserat deitatẽ, & inuenit nuditatem, dicit ei: Vbi es? hoc est, de qua dignitate, ad quale deductus es dedecus? Quia mãducasti de ligno scientiæ boni & mali, remãsisti homo: de quo præceperam tibi ne manducares, mãducasti, ideoq; prævaricatus es. Folijs autem ficus cooperti erant, E peccati faciem obuelantes. Respondit q; Adã: Audiui vocem tuam deambulãtis in paradiso, & abscõdi me. Et dixit: Quid feci sti? Et ille dixit: Mulier quã mihi dedisti, ipsa me seduxit. Culpam propriã confiteri non vult, quippe qui ipse mandatum acceperat audiente compare. Et Heua interrogata dixit: Serpẽs mihi suasit. O Heua, viro te subiectã esse volui, non serpenti: cur mea præcepta cõtemnis, & serpentis audisti? Hæc autẽ causabantur sperantes subtrahere sese à supplicio posse, & deus inquit ad
Gene.3.c. Adam: Maledicta terra in operibus tuis, spinas & tribulos generabit tibi: in sudore vultus tui mandu cabis panem tuum. Et ad mulierem dixit deus: In mœroribus paries filios,& ad virum tuum conuersio tua, & ipse tui dominabitur. Processit nanq; ad serpentem sententia, dicẽs: Super pectus tuum repes,& terram manducabis cunctis diebus vitæ tuę: tu eius obseruaberis calcaneum,& illa tuum cõseruabit caput. Cur autem serpentem maledixit, vt in F pectore,& in ventre graderetur,& terram mãducaret omnibus diebus vitæ suæ? Pectus maledixit, quia in ipso consistit cor, quod cõcupiscit malum. Ventrem verò nominauit, quòd per escam seduxit. Terram autem mãducare omnibus diebus vitę suæ, terrenos homines habebit subiectos, qui suæ obedierint voluntati magis, quàm præceptis dei. Acceperunt ergo tres sententiam, quoniam & tres sunt prævaricationem operati. Sicuti ergo prævaricatio per lignum, ita & salus per lignum. Pro his ergo omnibus gratias agamus deo per Christum dominum nostrum, cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Diui Ioãnis Chrysostomi episcopi Cõstantinopolitani de resurrectione, homiliæ nouem.

QE fidei nostræ placitis, deq; gloria vnigeniti filij dei, pridem apud vos disseruimus, conuincentes & obturãtes hę reticorum ora, qui gloriam illi detrahunt, & à genitore suo illum alienum

G natura dicũt. Hodie de moribus, deq; vita instituẽda sermonem in medium afferre, & in genere admonere decreuimus. Imò sermo ille non tractabit solùm de moribus, sed & nostræ fidei decreta continebit. Paratus enim sum, vt ad materiam de resurrectione descendam. Quod sanè argumentum varium est, & copiosum. Nam & in his quæ fidei sunt nos dirigit, & vitam nostram componit, & diuinam prouidentiam ab omnibus calumniatoribus vindicat. Et quemadmodum cùm non creditur, vitam nostrã subuertit, malisq; sexcentis implet, sursum deorsumq; factis omnibus: ita cùm creditur, prouidentiam multis rationibus adstruit, & nos ad diligẽtem virtutis curam promouet, vitiaq; magno studio expellit. Etenì, vt nulla illi virtutis cura est, qui resurrectionem non expectat, quiq; credit se non daturum rationẽ de his, quæ hìc operatus est:

H sed opinatur res nostras tãtùm intra angustos præsentis vitæ limites contineri, neq; vltrà se extendere (quomodo enì virtutis vlla ei cura esset, qui nullam laborum retributionem sibi repositam expectat, neq; peccare desinit? & quomodo à peccatis desisteret, qui nihil suppliciorũ imminere suis malè actis credit, sed permittit sese fœdis concupiscentijs, & in nullum non peccandi genus ruit?) Ita & qui sibi persuadet futurum aliquando iudicium, & ante oculos statuit terribile hoc tribunal, & indeclinabiles expostulationes, & inappellabilem sentẽtiam: is modis omnibus conabitur, vt studeat temperãtiæ & æquitati, atq; alijs virtutibus, & effugiat intemperantiam, temeritatẽ, omniaq; alia vitia, atq; ita vt possit magna virtute repellere eos, qui diuinã calumniantur prouidentiam. Enimuero sunt nonnulli, qui vbi viderint mãsuetè, & castè, & iustè viuentes, inopia & calumnijs premi, inuadi, comprehendi, vix necessarium victum habere, sæpe etiam

I morbo longo, & graui valetudine emacerari, & in summa, omni carere subsidio: & è diuerso maleficos & pollutos homines, planeq; flagitiosos affluere diuitijs, deliciari, nitidis vestibus amiciri, clientulorum põpam post se trahere, in admiratione esse, magistratus agere, multa à regibus obtinere priuilegia, mox diuinam arguunt præsidentiam, & dicunt: Vbi nam prouidentia illa? aut, vbi iustum iudicium? sobrius & innocens malè habet, intemperãs, & corruptus fœliciter agit. Et hic quidem admirationi est, ille verò ludibrio: hic varijs fruitur delicijs, ille autẽ inops extremis pessundatur incommodis. At, qui de resurrectione bene senserit, & sapienter disputare nouerit, facilè quicquid id est blasphemiæ diluet, & illis tam stomachabũdè disputantibus, dicet: Compescite linguam vestram, & aduersus deum, qui nos fecit, eã ne exacueritis. Nõ enim res nostrę in hac solùm vita durant, sed festinamus ad vitam aliam multò longiorem, imò finem minimè habentem. Et ibi omnino pauper iste, qui iustè viuit, laborum suorum mercedem accepturus est: intemperans autem & maleficus, maliciæ suæ, illicitæq; voluptatis daturus est pœnam. Proinde, K non à præsentibus solùm de diuina prouidẽtia sententiam feramus, sed à futuris. Præsentia certamen quoddam sunt, & labores, & stadium: futura verò, præmia, coronæ, & brabia. Sicut ergo athletæ in theatro & in sudore, & puluere, & æstu multo, & laboribus & ærumnis pugnandum est: ita & iustũ hìc multa sustinere oportet, & ferre omnia viriliter, siquidẽ præclaras illic acceptur⁹ est coronas. Et si sunt nonnulli, quos perturbat impiorum fœlicitas: hi secum perpendant, quòd quemadmodum & latrones, & fures, & homicidæ, & piratæ priusquã ad iudicem trahantur, multis delicijs fruuntur, & ex aliena calamitate suam constituentes abundantiam, iniustisq; opibus locupletati, quotidie inebriabantur: vbi autem iudicis sentẽtiam audiuerint, omnium horum luent pœnam: Ita & illi qui scorta mercantur, & Sybariticas mensas instruunt, & supercilia surrigunt, & fastu pleni, pauperes opprimunt: quando vnigenitus dei filius aderit cum angelis suis, & sedens super thronum illum, orbẽ terrarum in medium adducet: tunc nudi, & animi sui splendore destituti adducentur, & nullum vel aduocatum, vel patronum habentes, absque venia in igneos fluuios proijcientur. Quapropter neq; hos beatos dixeris ob præsentes delicias, sed potius defle, & deplora ob futura supplicia: neque iustum illum miserum existimaueris, ob præsentẽ paupertatem, sed pro beato habe, ob subsequentes bonorum diuitias, & in tuo animo sermonem hunc de resurrectione implanta: vt si bonus fueris, & tẽteris, probatior euadas, maioremq; alacritatem per spem futurorum accipias: sin malus, à malicia desistas, & continentior fias ob timorẽ futuri supplicij. Idcirco & Paulus de resurrectione nobis subinde verba facit, quemadmodum igitur & hodie au- M

diuistis ipsum clamantem, & dicentem: *Scimus e-* 2.Cor.5.a
nim, quòd si terrestre nostrum domicilium tabernaculi huius dissoluatur, domum ex deo habemus non manufactam æternam, in cœlis. Imò cũ his & superiora tractemus, & videamus quomodo in sermonem de resurrectione inciderit. Neq; enim simpliciter, neque fortuitò hanc nobis afferre solet doctrinam: sed quia simul docere vult quæ futura sunt, & athletas pietatis confirmare studet. Nunc quidem gratia dei multa pace fruimur, & reges piè viuunt, & principes veritatem agnouerunt, & populi & ciuitates, & gentes erroribus liberati, Christum omnes adorant. Tunc autem in principio prædicationis, cùm nuper pietatis semina iacta essent, magnum pręlium erat, multiplexq; ac varium. Nam principes & reges, & domestici, & cognati, & omnes impugnabant fideles: & repugnante natura ipsa bellum oriebatur. Pater filium tradebat sępe, & filiam mater, & cliẽtulum patronus. Neq; ciuitates solę neq; regiones, sed & dom⁹ nonnunq; in seipsas sectæ erant. Eratq; tumultus, q tunc sæuiebat, atrocior q̃ intestinum quoduis bellum.

A lum. Nam facultates rapiebantur, libertas auferebatur, & vitæ periculum imminebat, nõ quòd Barbari in nos incursionẽ facerent, sed qui videbantur nobis præesse & dominari, peius erga subditos, q̃ bellatores omnes affecti erãt. Et hoc declarat Pau

Hebr.10.f lus, ac dicit: Graue certamẽ afflictionum sustinuistis, idq; cum probris, & afflictionibus spectaculo fuistis omnibus. Etenim facti socij eorũ, qui sic subuertebãtur, vinculis meis compatiebamini, & direptionem facultatum vestrarum cum gaudio tulistis. Ad Galatas autem dicit: Tanta passi estis fru-

Galat.3.a. stra, si modò & frustra. Thessalonicensibus quoq;, & Philippẽsibus, & in genere omnibus Paulus epistolas mittẽs, multa eiusmodi testatur, neq; hoc solùm erat graue, quòd foris frequens bellũ gerebatur, & continuum: sed quòd & inter fideles ipsos exorta fuerũt nonnulla scandala, & lites, & cõtentiones, & æmulationes: quæ & ipsa manifestat Pau

1.Cor.7.b lus, dicẽs: Foris gladius, intus autem timor. Verùm, B istucipsum bellũ, an non atrocius erat, & subditis, & præceptoribus? profectò non tantùm inimicorum insidias formidabat Paulus, quantùm domesticas, & quæ intra ecclesiam contingebant ruinas,

1.Cor.5. & transgressiones. Nã cùm apud Corinthios scor-
& 2.Cor. tatus esset quidam, omni tẽpore illũ lugens perse-
2.a. uerabat, ita vt viscera sua disrũperet, & amarè eiularet. Erat & tertiũ genus quoddã, non minus molestiarum q̃ dictũ est, fidelibus afferens, ipsa scilicet rerũ natura, quæ frequentes labores, & sudores exigebat. Neq; enim facilis & leuis erat via, ad quam illos ducebant apostoli: sed aspera & inexpedita, & quæ animã requirebat sobriam, & vigilem, & vn-

Mat.7.b. diq; diligẽtẽ. Propterea & Christus angustã & strictam ipsam vocauit. Neq; enim viuere licenter & absq; metu fas erat, sicut apud Gẽtes in turpitudine & ebrietate, & helluatiõe, & delicijs, & luxu: sed oportebat etiam frenare irascentiã, & imperare illicitæ concupiscẽtiæ, & despicere opes, & cõculcare gloriam, & superiorem esse inuidia, & inuidentia. Quæ qualem laborem requirunt, sciunt hi, qui

C cum illis quotidie certant. Quid enim, dic oro, infestius illicita concupiscentia: quæ, veluti rabidus canis in nos continuò insilit, & quotidie nos obturbat? Atq; adeò opus est perpetuò vigilanti anima. Iã quid amarius ira? Et leuius quidem videtur non vlcisci eum, qui nos iniuria affecit, sed oportet & contristantibus benefacere, & scommatis nos incessentibus benedicere, & ne vllum quidẽ vnq̃ amarũ verbum proferre. Quin & continentiam nõ in solis operibus, sed & in cogitatione ipsa monstrare oportet. Non enim solùm ab incontinentiæ opere, sed & à tali aspectu abstinẽdũ est. Neq; ex formoso mulierum aspectu voluptas capienda: nã & ob talem contẽplationem extremũ suppliciũ irrogabitur. Cùm igitur & tãtum bellum ab his, quæ foris: & tantus timor ab his, quæ intus: magnus quoque erat & labor in meditandis virtutibus. Accedit autẽ & quartum. Nã inexperti erãt certaminis tã-

ti, quod certandũ erat: neq; enim apostoli eos qui à D progenitoribus suis pietatem exceperãt, erudiẽdos sortiti sunt, sed educatos in nocendi libidine, & delicijs, & ebrietate, & turpitudine, & intemperantia. Neq; hoc parui momenti erat, vt difficilius redderetur certamen, quòd eam philosophiam neq; superiora tempora, neq; parentes docuerant: sed tunc primùm ad huiusce modi certamina instruebãtur. Cùm igitur tanta tunc esset certãdi difficultas, Paulus, vt solaretur certãtium laborem, subinde de resurrectione sermonem mouebat: & non hac solũ adhortabatur athletas, sed & suarũ passionũ enarratione: eaq; de causa anteq̃ in sermonẽ de resurrectione incidat, suas passiones exponit, sic dicens: In 2.Corint. omnibus premimur, at non anxij reddimur: labo- 4.b. ramus, at nõ destituimur: persecutionem patimur, at non in ea deserimur: deijcimur, at non perimus. Quotidianas mortes commemorat, eo quòd quasi animati mortui quotidie ad mortem tradebantur: tunc ergo sermonẽ hunc de resurrectione mouit. E Credimus enim, ait, quòd is qui suscitauit dominũ Ibidem.d. nostrũ Iesum Christũ, & nos per Iesum suscitabit, & vobiscum constituet: propterea malis non succũbimus, ait, maximã in certaminibus ipsis consolationem habẽtes, spem futurorum. Et nõ dixit ad ipsos, propter quod ne succumbatis malis: sed quid ait? Propter quod nõ succumbimus malis. Declarat se quoq; in continuis cõflictationibus esse. Enimuero in olympicis certaminibus, athleta intra stadiũ certat, magister autem ludi foris confidens, sermonibus affert auxilium, eatenusq; certãtem dũtaxat iuuat, quatenus acclamationibus, sermonibusq; valet: neq; enim vlla ei lege permittitur, propius assistere & manibus illũ adiuuare. At secus res habet in pietatis certaminibus. Idem enim est & athleta, & magister ludi: & idcirco non extra caueam sedet: sed ingressus ad certamina ipsa, firmat compugiles, dicens: Propter quod malis non succũbimus. F Et nõ dixit, Propter quod malis nõ succumbo, sed malis non succumbimus, laudibus ipsos erigere volens. Sed quanuis homo noster externus corrumpi Ibidem. tur, tantò tamen internus renouatur in dies singulos. Vide quanta apostoli prudẽtia? Admonuit primùm eos ab afflictionibus, quas ferebant, dicens: In omnibus premimur, at nõ anxij reddimur. Admonuit item à resurrectione Iesu: Nam qui suscitauit Iesum, & nos suscitabit. Nunc aliam quãdam adhortandi rationem inducit. Quando quidẽ homines pleriq; pusillo animo sunt, & infirmi, ac miseri, & resurrectionem docti despiciunt, & ob temporis longitudinem vacillant ac recidunt: ideo aliã illis ante resurrectionem constituit mercedẽ, ac retributionem. Et quæ nã illa? Tametsi externus homo noster corrumpitur, internus tamen innouatur in dies singulos. Externũ hominem, corpus: internum, animam vocat. Et hoc ideo dicit, vt intelligas, quòd anteq̃ resurgamus, & anteq̃ fruamur gloria futura, etiã non parua hìc laborũ remuneratio da-

G tur,cùm inter anguſtias ipſas anima noſtra reiuue-
neſcit,ſapientior ac magis pia euadit, maiore pol-
let patientia, & fortior atq; conſtantior perſiſtit.
Nam ſicut hi,qui in corporali certamine pugnant,
ante coronam & brabiũ, in meditatione & palæ-
ſtra ipſa,magnam accipiũt mercedẽ, eo quòd cor-
pora ſua firmiora,& validiora exercitãdo faciunt,
& infirmitatem omnem effugiunt:ita & nos virtu
tis certamen certantes,priuſq; aperiatur cœlũ, pri-
uſq; filius dei adſit, priusq; retributiones nobis den-
tur,magnam mercedem accipimus,eo quòd anima
ſapientiæ ſit amantior.Similiter ſicut qui mare na-
uigarunt,& innumeras procellas tulerũt,multasq;
hyemes perpeſſi ſunt, & cum multis beſtijs certa-
runt:anteaq; merces referunt,non paruum peregri
nationis ſuæ lucrum reportant, eo quòd aliquantò
fidentiores ſunt,ac pelagi ſæuitiam minus horrent:
H namq; intrepidè,& voluptate quadam tranſmari-
nas peregrinationes aggrediũtur.Ita & qui in pre-
ſenti vita,propter Chriſtum multas fert afflictio-
nes,multaq; grauia patitur,etiam anteaq; regni cœ
lorum magnam illam retributionem aſſequatur:
magna hic potitur fiducia,animamq; ſuam ita ex-
celſam efficit, vt poſthac grauia omnia, quaſi è
ſublimi derideat. Vt autẽ quod dicimus,adhuc ma
nifeſtius colliqueſcat,exemplo vti volumus.Paulus
ille,exantlatis innumeris malis, nónne inſignes re-
tributiones accepit, cùm irrideret tyrannos, cùm
furibundos populos incitaret, cùm omnes pœ-
nas contemneret, impauidúsque, & imperculſus
maneret contra beſtias, contra ferrum, in ma-
ri,in præcipitijs, in ſeditionibus, in inſidijs, deni-
que in malis omnibus? quid huic conferri poteſt?
Enimuero hominem inexercitatum, & nihil mali
expertũ,mox,ſi quæ fortuitò oboriuntur turbulen
tiæ:imò non ſolùm res ipſæ, ſed & ſtultæ opinio-
nes,& rerum vmbræ,pauidum reddunt,& perter-
rent. Verùm,qui non omnino inexercitatus, in cer
tamen ingreditur, ſed multa ante mala perpeſſus
eſt,is omnibus poſteà ſuperior fit,& minas contẽ-
nit.Non parua autem eſt hæc corona, neq; exigua
merces,quòd illum nihil humanarum rerum mo-
uere poteſt. Nam quæ alijs multùm formidanda
videbantur,ab hoc facilè contemnebantur:& pro-
pter quæ alij tremebant, & metu obſtupeſcebant,
ea multùm ridebat ipſe, quia per excellentem pa-
tientiam,angelicarum virtutũ philoſophiam ade-
ptus erat.Si enim corp⁹ rectè beatũ dicimus,quod
poteſt abſq; offenſa ferre frigus, & calores, & fa-
mem,& inopiam, & viæ difficultates, ærumnasq;
alias:quantò magis beatam vocare oportet animã,
quæ viriliter ac fortiter omnes omnium moleſtia-
rum ferre incurſus,& per omnia ſeruare cor ſuum
nulli ſeruituti obnoxium poteſt?Planè is regum eſt
rex,& magis q; rex.Regem enim ſatellites,milites:
amici,& inimici nunc inſidiando, nunc apertè vim
faciẽdo offendere poſſunt:huic autem, cui animus
qualẽ nunc dixi,neq; rex,neq; ſtipator,neq; fami-
liaris,neq; amicus,neq; inimicus, neq; diabol⁹ ipſe, K
aliqua ex parte potuit nocere.Aut quo pacto,cùm
is omni ſtudio in hoc incũbat, ne inter mala cõpu
tet,quæ vulgò mala haberi ſolent? Talis quippe e-
rat beatus Paulus, atque propterea dicebat: Quis Rom.8.g.
nos ſeparabit à charitate Chriſti?tribulatio,vel an-
guſtia,vel perſecutio,vel fames,vel nuditas,vel gla
dius,vel periculum? Sicut ſcriptum eſt:Quia pro- Pſal.43.d
pter te morte conficimur tota die, reputati ſumus
vt oues mactationis: ſed in illis omnibus egregiè
vincimus propter eum,qui nos dilexit.Iſtud etiam
hoc loco inſinuans dicebat: Tametſi externus ho- 1.Cor.4.d
mo noſter corrumpitur, internus tamen renoua-
tur in dies ſingulos.Infirmum fit corpus,ait,ſed va
lidior & potentior animus,quin & multò alacrior,
& agilior. Et ſicut miles,ſi geſtarit arma ſeſe gra-
uantia, licèt alioqui ſtrenuus ſit,& in militia exer-
citatus,non eſt terrori hoſtibus,qui ſciunt armatu- L
ræ grauitatem pedum velocitati & bellandi vſui
obeſſe: ſin leuia acceperit,& tractabilia, ſicut auis
aliqua obuium ſe feret hoſtibus: Sic & qui carnem
ſuam non ebrietate,neque indulgentia,neque deli-
cijs incraſſarit:ſed ieiunijs & precibus,diuturnáque
afflictionum ſuſtinentia, leuiorem & tenuiorem
effecerit:ſicut volucris aliqua ſuperné deuolans,ita
valido impetu in phalanges dæmonum irruit, &
occurrentes virtutes facilè inuadit, ſibíque ſubijcit.
In hunc modum,& Paulus multis affectus plagis,
& in vincula coniectus, & ligneis vinctus compe-
dibus,corpus quidem habuit valde infirmum,labo
ribusq; emaciatum,animam verò fortem, & inui-
ctam:atque adeò fortis erat vinctus,vt ad ſolá eius
vocem fundamenta carceris commouerentur, &
ſolutis compedibus vinctus ſupra pedes ſtatueretur, aperirenturq; ianuæ clauſæ. Itaque haud par-
uam nobis conſolationem Paulus exhibuit,quæ cõ M
ceditur etiam antequam reſurgamus,nempe quòd
tentationibus meliores & ſapientiores reddemur:
idcirco dicit,Afflictio patiẽtiam operatur, patiẽtia Rom.5.a.
probationem,probatio ſpem,ſpes verò non cõfun
ditur.Et iterum alius quidam dicit:Vir qui non tẽ-
tatur,non eſt probatus:& qui nó eſt probatus, nul
lius penſi eſt. Et ita non parum nobis cõferunt af-
flictiones ante reſurrectionem, cùm anima reddi-
tur probatior,ſapientia & intelligẽtia præſtantior,
& ab omni libera formidine.Et idcirco dicit:Etiáſi 2.Cori.4.
externus noſter homo corrumpatur, internus ta- d.&. Col.
men renouatur in dies ſingulos.Effugatur enim o- 3.b.
mnis effœminatio, extinguuntur concupiſcentiæ
abſurdę,& auaritia,& inanis gloria, & in ſumma,
interimũtur oẽs alię malę peruerſæq; cogitationes.
Vt ergo aſa ignauię ſocordięq; dedita,facilè huiuſ-
modi afflictionib⁹ eſt obnoxia:ita ſi cõtinuis eſt im
plicita pro pietate certaminibus, non tãtum habet
ocij,vt de his,vel cogitet aliquãdo, curis videlicet,
ipſam ab his omnib⁹ ad paleſtræ ſtudia auocãtib⁹.
Propterea dicebat,innouatur in dies ſingulos. Po-
ſteà vt denuò ſoletur animas dolẽtes in malis qbus
affliguntur,

A affliguntur, & aliam philoſophiam neſcientes eri-
2.Cor.4.d. gat ſpe futurorum, ſic dicit: Quæ enim nunc leuis
eſt afflictio,mirè ſupra modum æternę gloriæ pon
dus operatur nobis,dum nõ ſpectamus ea,quæ vi-
dentur,ſed quæ non videntur.Nam quæ videntur,
temporaria ſunt: quæ verò non videntur, æterna.
Quaſi diceret, Plurima igitur & in hac vita affli-
ctio nobis bona confert,nempe quòd animam no-
ſtram ſapientiorem,prudentioremq; facit,innume
ra tamen & futura bona conciliat: non ea quæ la-
boribus ex æquo rependuntur, ſed multa amplio-
ra,quàm certaminibus debẽtur, tam ſecundũ qua-
litatem,quàm ſecũdum quantitatem. Et ambo iſta
declarans, comparat & excellentiam præmiorum
& periculorum,& opponit breue nunc æternitati:
& leuitati,pondus:afflictioni,gloriam. Afflictio e-
nim ait,temporalis eſt & leuis.Relaxatio autẽ,im-
mo non dixit afflictionis relaxatio,ſed gloria, quæ
relaxatione afflictionis multò eſt maior,vtpote æ-
B terna,& continua,& magna.Pondus autẽ hìc non
erumnoſum,& oneroſum,ſed magnificum & pre-
cioſum aliquid vocatvulgari cõſuetudine,qua pre-
cioſa grauioris eſſe ponderis vocare ſolemus. Cùm
igitur dicit, pondus gloriæ, magnitudinem gloriæ
dicit.Inquit igitur, Ne hoc reputes, quòd flagella-
ris & expelleris,ſed potius cogita coronas & retri-
butiones,quòd illæ longiores, maiores & clariores
ſint præſentibus,nullumq; finem habeant, aut ter-
minum. Et hæc applicat ad tentationem, illa verò
ad ſpem: & de his dicit,quòd apparent: de illis ve-
rò,quòd non apparent. Iam ſi rectè ſapis, inuiſibi-
lia multò magis apparent,quàm viſibilia, poteriſq;
illa magis videre quàm hæc: hæc enim tranſeunt,
illa autem permanent.Eapropter addit,dicens: Dũ
nos non ſpectamus ea quæ videntur, ſed quæ non
videntur: quæ enim videntur,temporalia:quæ non
videntur,æterna. At ſi dixeris,quomodo poſſum vi-
dere ea quæ non videntur:& ea quæ præſentia ſunt,
C non videre? Agè tentabo quomodo tibi horum fi-
dem faciam,idq; à ſecularib⁹ negocijs. Nam in re-
bus huius mũdi,nemo ſtatim aliqd agit, niſi priuſ-
quàm videat viſibilia ſpectet inuiſibilia.Dicam au-
tem exemplum.Negociator multas fert tempeſta-
tes,fluctuum inſultus,naufragia,multaq; alia incõ-
moda?verùm non niſi cùm negociationẽ aliquan-
diu exercuerit,& merces comportarit,diuitijs par-
tis fruitur. Et præcedunt quidem tempeſtates, ſe-
quũtur autem merces: & videt quidem pelagus ac
fluctus, cùm è littore ſoluit,merces autẽ non viden
tur,tantùm autem ſperantur. At niſi ad eam reſpi
ciat,quæ non apparet,& abſens eſt: & non in ma-
nu,ſed in ſpe:nunquam etiam præſentia,& quæ ap
parent attentabit. Similiter & agricola iungit bo-
uem, aptat aratrum, profundos facit ſulcos, ſemi-
naq; ſpargit,& omnia quæ ſibi ſunt inſumit, & fri
gora, & glacies, & imbres, & alias fert ærumnas,
quanuis multas:tandémque poſt labores expectat,
vt videat campos virentes,& impletam aream. En D
& hic prior eſt labor, poſterior verò merces: &
merces incerta, labor verò certus & difficilis:& il-
la quidem tantùm in ſpe, labor autem in manibus.
Veruntamen & ipſe niſi primùm hãc ſpectet,quæ
dubia,& non apparens, & corporeis oculis incon-
ſpicua:non ſolùm non iunget bouem,ſed & neque
aratrum trahet,neq; ſemina ſparget,neq; vnquam
ad id operis vel domo egredietur. Sicut igitur in re
bus vitæ huius magis ſpectatur ad inuiſibilia,quàm
ad viſibilia: & anteà fertur labor, q̃ videatur mer-
ces,& primùm difficilia quæq; ſuſtinẽtur,& ſic in-
de expectantur fructus:ſicq; ſpes inuiſibilium pri-
mùm adducit, & tunc viſibilia quoq; attinguntur:
ad hęc,dubitare,hæſitare, & poſcere mercedẽ ante
labores,videtur eſſe animi abiectioris,quàm ſint a-
gricolæ,& nautæ:non enim in hoc ſolo ipſis vide-
mur eſſe deteriores,quòd egrè futura expectamus,
ſed etiam in alio quodã non minore illis. Et quod-
nam eſt hoc? Illi enim non ſatis fidere poſſunt fini
ſuo,& incerti ſunt quantum mercedis habituri, at- E
tamen nec ſic à laboribus deterrẽtur. At tu fideiuſ-
ſorem coronarum habes fide digniſſimum,& neq;
ſic imitaris illorũ ſtudium,ac ſtrenuitatem. Etenim
nonnunquàm agricola poſtquàm ſementem fece-
rit,agrum coluerit,iam ſegetem increſcere viderit,
ſpe tamen & retributione laborum excidit, ſi vel
grando,vel erucæ,vel locuſtæ,vel alia quædam ta-
lia acciderint, & poſt multos labores vacuis mani-
bus domum regreditur. Mercator quoq; poſt lon
gam nauigationem afferens oneratam nauim, ſæ-
pe in ipſo portus hoſtio,irruentibus ventis,impin-
git in ſcopulum, & vix nudo corpore ſaluato egre
ditur. Et in ſumma,in ſecularib⁹ negocijs omnibus
ſæpe ſub finem eiuſmodi calamitates eueniũt. Cæ-
terùm nó idem in tuis contingit certaminibus: ſed
neceſſe omnino eſt,vt qui certauerit, & pietatẽ ſe-
minauerit,multosq; labores tulerit,finẽ ipſum aſſe-
quatur.Neq; enim aëris intemperie,neq; ventorum
tempeſtate, laborum mercedes ſubuerti ſinit deus, F
ſed repoſitæ ſunt illæ in cœleſtibus & indepræda-
bilib⁹ theſauris.Propter hoc & Paulus dicebat:Af- Roma.5.a
flictio patientiam operatur, patiẽtia probationem,
probatio ſpem,ſpes autem non confunditur.Igitur
ne dixeris futura inuiſibilia,ſi exactè dicere volue-
ris.Plus enim apparent,quàm illa ipſa, quæ in ma-
nibus ſunt.Quod idipſum Paulus nobis monſtrãs,
dicit:Illa quidem æterna,hæc verò temporalia.No
mine temporalium, declarat nobis corruptibilita-
tem ipſorum:nam antequàm appareant,aufugiũt,
& auolant antequàm conſiſtant,mutationesq; eo-
rum celeri momento fiunt: infidam igitur in diui-
tijs,gloria,potentatu, corporis forma, & quocunq;
ſeculari alio bono,poſſeſſionem contueri licet. Ea-
propter propheta reprehendens agentes in delicijs,
& in diuitias,vel quanuis aliam rem temporalẽ in-
ſanientes,Quaſi ſtantia,dicit,reputarunt hæc, non
quaſi fugientia.Nam ſicut vmbrã nemo cõprehen
derit,ita neq; tẽporales res:ſed eorũ aliqua ſine ſuo
conſummantur

G consummantur & dissoluuntur, alia ante finem velocius quouis torrẽte diffluunt. Futura autem nõ sunt talia: mutationem enim nesciunt, vicissitudinẽ non patiuntur: non ea vrget senectus, nullam alterationẽ experiuntur, sed perpetuò vigent, & in suo decore permanent. Et si de infidis, ambiguis, & non apparentibus dicendum, ea sunt præsentia. Nam apud possidentes non manẽt, sed quotidie dominos mutant, & ab illis ad alios transeunt, & rursum ab illis ad alios. Vbi omnia hæc à Paulo dicta, qui vocat præsentia temporaria, & futura æterna: tũc de
2.Cor.5.a resurrectione sermonem habet, sic dicens: Scimus quòd si terrestris nostra domus huius tabernaculi dissoluatur, domum ex deo habemus, non manufactam, æternam in cœlis. Vide iterum quàm propriè etiam hoc loco dictionibus vtatur, & vim sententiæ suæ ipsis nominibus declaret. Nõ enim simpliciter tabernaculum corpus vocauit, sed indicat nobis vitam hanc præsentem temporalem, & de-
H clarat quomodo commutanda sit in meliorẽ: quasi dicat, Quid ingemiscis & lachrymaris, dilecte, quòd verberibus pulsaris, quòd ab hominum cœtu expelleris, quòd in carcerem intruderis? Quid luges afflictiones illas particulares, cùm pro perfecta corporis solutione orare debeas, immo non simpliciter corporis, sed corruptionis in corpore? Nam vt ostendat, quòd particulares illæ afflictiones non solùm contristare nos non debeant, sed & lætificare: monstrat, quòd precemur & operemur vniuersalem & postremam consummationem, dissolutionem inquam per mortem. Sic enim dicit: Etenim
Ibidem. in hoc ingemiscimus, desiderantes vt domicilium nostrum cœlitus superinduatur. Domum autẽ tabernaculi, corpus dicit: rem vnam duobus nominibus explicãdo. Vel domum tabernaculi vocat, domus in quib⁹ habitamus, ciuitates, & figuram præsentis vitæ. Et non simpliciter dixit, scio: sed, scimus: & auditorum quoque sententiam assumpsit,
I dicens: Non de rebus ambiguis disputo, non de his quæ nesciũtur, sed de his de quibus iam pridem edocti estis, credentes in resurrectionem Iesu Christi: & ob hoc tabernacula vocamus corpora eorũ, qui hinc decedunt. Vide autem quomodo & verbo appositè sit vsus. Non dixit occisum est, vel disparuit, sed dissolutum est: quo declarauit, quod dissoluitur, vt resurgat fulgidius, vt inueniatur clarius: sicut etiam labores & præmia conferebat à qualitate, quantitate & tempore. Ita & hìc facit, corpus deciduum, tabernaculi: quod autem resurgit, domus nomine vocat: & non simpliciter domum, sed æternam, sed cœlestem: excellentiam eius tam à tẽpore, quàm à loco subindicans. Hæc enim terrestris est, illa cœlestis: hæc temporalis, illa æterna. Et nũc quidem opus nostro corporis domicilio propter carnis infirmitatem, tuncverò idem & corpus erit, & domicilium: neque tecto, neque vllis velamentis habens opus, pro omnibus his contentum suijpsius incorruptibilitate. Posteà indicando emi-
K nentiam bonorum nobis repositorum, dicit: Etenim in hoc ingemiscimus. Quibus eos ad suã philosophiam trahere vult, & suæ possessionis facere participes. Etenim in hac parte ingemiscimus, desiderãtes domicilium nostrum è cœlo superindui: non dixit simpliciter, indui: sed, superindui. Siquidem & induti non inueniamur nudi. Et licèt appareat obscurum esse, quod dictum est: fit tamen manifestius per ea quæ subduntur. Etenim qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati, eo quòd nolumus exui, sed superindui. Vide quomodo seipsum non arguit, neque vocat domum hoc corpus, sed tabernaculum dicit, eo quòd nolumus exui, sed superindui. Hìc importunè flagellat criminãtes naturam corporis, & accusantes carnẽ nostrã. Quia enim dixit, quòd ingemiscimus, & exui nolumus: vt ne putes quòd corpus quasi malum aliquod, & causam maliciæ, & inimicum, & hostem fugiat, audi quomodo suspicionẽ excludit. Primùm cùm dicit, Ingemiscimus grauati, eo quòd nolumus exui,
L sed superindui. Quod autem dixit hoc est, non carnem volo deponere, sed corruptionem: non corpus, sed mortem. Aliud est corpus, aliud mors: & aliud corpus, aliud corruptio: neq; corruptio corpus est, & corruptibile quidem corpus est, non autem corruptio corpus. Nã corpus opus est dei, corruptio autem & mors à peccato inuectæ sunt. Igitur ait, id quod alienum est exuere volo, non quod proprium. Alienum autem est, nõ corpus, sed corruptio. Et propter hoc ait, eo quòd nolumus exui: hoc est, auferri corpus, sed superindui in corpore incorruptionem. Corpus medio se modo habet inter corruptionem & incorruptionẽ. Degustat hìc corruptionem, & alibi degustat incorruptionem: abijcit quod accepit à peccato, & possidet quod dedit dei gratia. Vt discas quòd exuere, non de corpore dicit, sed de corruptione & morte: audi ex his quæ mox subijciuntur. Nam postquàm dixit, nolumus exui: sed, superindui: non dixit, quòd absor-
M beatur corpus ab incorporeitate, sed q̃d? sed vt absorbeatur mortalitas à vita, hoc est, vt euanescat, vt aboleatur: ita abolitionem non corporis vocat, sed corruptionis & mortis. Aduenies enim vita non corpus abolet & absumit, sed mortem & corruptionem quæ illud inuaserant. Gemitus ergo ille, non propter corpus est, sed propter corruptionem & mortem, quæ illi inest. Etenim corpus graue est & onerosum, ac molestum: nõ secundum suam naturam, sed secundum mortalitatem, quæ posteà illi superuenit: nõ vt corpus, sed vt corruptibile. Tanta enim eius est generositas, vt dignitatem suam pi
cturis quibusdam expresserit. Nam apostolorũ vmbræ incorporeas expulerunt virtutes: item cinis & puluis eorum, & amicula, quæ illorum adhæserant corporibus, morbos fugarunt, sanitatẽmque contulerunt. Nihil ergo mihi de phlegmate, & cholera, & sudore, & sordibus, ac alijs dixeris, quæ corporis accusatores narrant: neque enim ex natura

A tura corporis hæc fuerunt, sed à posteriore corruptione inuecta sunt. Nam si, quę sit eius natura, addiscere voles: considera membrorum omnium formationem, figuram, operationes, mutuamq; cõcordiam: & vide ciuitatẽ illam optimis legibus gubernatam, non nisi sapientes habere ciues, videbis diligentem membrorum inter se administrationẽ. Sin sursum deorsum, obiterq; hęc prętercurris, pfectò res solam passibilitatem, & corruptibilitatem, quãuis nec hìc nobis desit responsio. Nã quòd hinc humano generi non solùm nihil damni, sed etiam plurimum commodi accesserit, inde colliqueſcit: sancti enim omnes in corpore viuentes, declararunt, quàm gubernarint sensus suos, nullo per eos, quantùm ad virtutis cursum attinet, affecti incommodo. Quin & alij qui mediocriter virtutem colunt, attendentes corporis imbecillitatem, minus in prę-
B uaricationibus suis progressi sunt. Cùm enim homines nonnulli etiam mortali, & patibili hoc corpusculo circundati, æquales se deo esse sibi visi sunt, & ob hoc tãta se gloria obseruari curauerint: qua nõ stultitia decepti essent, si nõ passioni corruptioniq; obnoxium corpus, vtpote certum infirmitatis suæ indicium sortiti fuissent? Quia ergo corpus obstat impietati, quæ summa est malicia, & sanctis præstat, vt animæ fortitudinem declarent: quam veniã consequentur hi qui ipsum accusant, & malum clamant? Non enim talia de ipso dicenda. Insuper &
Roma.1.c hinc nobis ad dei notitiam patet via. Si enim inuisibilia eius, quæ à cõditione mundi in facturis conibid.to.d. siderata conspiciuntur, & fides ex auditu est: satis manifestum, quòd per oculos & aures manuducitur anima, vt agnoscat deum qui illam fecit. Idcir-
1.Cor.15.g co ipsum Paulus amat & clamat, ac dicit: Nolo illud exui, sed superindui & immortalitatẽ. Quo pacto autem potest resurgere corpus, fieriq; corruptionis immune? At cùm dei potẽtia operatur, quo
C pacto non eueniet? Sed quid de deo, inquam? Te ipsum fecit deus, vt resurrectionis esses opifex, id quod patet in seminibus, artibus, materijsq; metallorum. Etenim semina nisi prius moriantur, & putrescant, & corrumpantur: non pariunt aristã. Sicut igitur qui videt ibi granum quod corrumpitur & dissoluitur, non dubitat de resurrectione, sed certissimam demõstrationem facit. Nam si ita maneret, & nõ corrumperetur, vel dissolueretur, certum quòd nunquam resurgeret. Sic cogita & de corpo
re tuo, cùm vides corruptionem, tunc potissimum
Mors, quid sit. de resurrectione philosophare. Nam mors nihil aliud est, quàm plena corruptionis cõsumptio. Neq; enim mors simpliciter corpus, sed corruptionẽ corporis absumit. Hoc etiam in metallorum materijs vides euenire. Rudem enim glebam in qua aurum, accipiunt eius artis gnari, & in conflatorium mittunt, faciũt aurum circumponendo stannum & aliam materiam, & aurum non proferunt, donec purum excoquatur. Iam si tantùm potest ignis potentia, cur non & diuina? dic quæso, an non multò ma-
D gis potest? Et quis mentis compos de his dubitaret? Cogita, quomodo te à principio fecit, nec erit quod de resurrectione ambigas. Nónne terram accepit, & formauit: tametsi operosius videatur, formari è terra carnem, & venas, & cutem, & ossa, & neruos, & arterias, & instrumentalia, & simplicia corpora, oculos, aures, nares, pedes, manus, & vnicuiq; horum tam propriam quàm communem indi operationem, quàm corruptibilia facta, efficere incorruptibilia? An non vides, quomodo vniformis quidem terra, corpus autem multiforme & varium, nempe in operationibus, coloribus, figuratione, essentijs, & alijs omnibus? Dic igitur, quid ita de futuris dubitas? Et quid opus est dicere de corporibus? dic mihi quomodo fecerit virtutes immensas, populos cœlestes, angelos, superioráque his agmina, dic oro modum quo fecit? Hìc nihil dicere potes, quàm quòd sola voluntas ad hæc suffecerit. Cęterùm qui tot incorporeos formauit exercitus, ho
E minis corpus dispersum renouare iterum, & in maiorem prouehere dignitatem nequit? Et quis sic insensatus est, qui de his dubitet & resurrectionẽ fore inficias eat? Ad hæc, si non resurgit corpus, non resurgit homo. Homo enim nõ est anima sola, sed corpus & anima. Si ergo anima sola resurget, dimidium animal resurget, & ita non integrum. Sed & de anima non propriè dicitur resurrectio. Resurrectio enim eius est quod cecidit, & quod dissolutum
2.Cor.5.a est. Anima autem nõ dissoluitur, sed corpus. Quid ergo id est, quod ait: Siquidem & induti non nudi inueniamur? Sacramentum magnum & ineffabile nobis ibi adumbratur. Quale autem hoc? nempe id
1.Cor.15.g quod & in epistola ad Corinthios dicit: Omnes quidem resurgemus, vnusquisque autem in suo ordine. Quid autem est, quod hìc dicitur? hoc videlicet quòd Græcus, & Iudæus, & hęreticus, & omnis homo qui venit in hunc mundum, in hac nostra re-
F surrectione erit: & hoc est quod manifestat, dicẽs:
Ibidem. Omnes quidem non dormiemus, omnes autẽ immutabimur, in atomo, in momento oculi, in illa vltima tuba. Quia ergo communis est omnibus resurrectio, & pijs & impijs, & bonis hominibus, vt ne putes iniustum quoddam fieri iudicium, neque dicas ad teipsum, Quid nam hoc est? ego, qui multo studio & labore & in miseria vixi, resurgo, & Græcus, & impius, & idololatra, & q ignorat Christum, etiam ipse resurgit, & simili honore mecum fruitur. Vt ne talia dicens conturberis, audi quid dicit, Siquidem induti non nudi inueniamur. Et quomodo dicit, qui indutus est incorruptionem & immortalitatem, vt inueniatur nudus? Videlicet si gloria priuamur, & fiducia ad deum destituimur. Etenim peccatorum quoque corpora incorruptibilia resurgunt, & immortalia: sed hic honor fomẽtum & viaticum ipsis erũt suppliciorum & vltionis: incorruptibilia enim resurgunt, vt semper vrantur. Nam cùm ille ignis sit inextinguibilis, opus est illis corporibus, quæ & ipsa nunquam consumantur.

Eapropter

2.Cor.5.a Eapropter dicit:Siquidem & induti,non nudi inue
G niamur. Non enim hoc solùm est quod quæritur,
vt resurgamus, & immortalitatem induamus : sed
vt cùm resurrexerimus,indutiq; fuerimus immor-
talitatem, non inueniamur nudi à gloria, fiduciaq;
erga deum, néve igni illi tradamur, & ob hoc di-
cit:Siquidem & induti,nudi non inueniamur. Post
hæc iterum fide dignum de resurrectione sermo-
nem habet:& cùm dixit,futurum quod absorbea-
Ibidem. tur mortale hoc à vita, adijcit, Qui autem nos fe-
cit ad hoc ipsum deus à principio, propter hoc ho
minem formauit dicit,vt non pereat, sed vt ad in-
corruptionem pergat.Ita vt quando mortem per-
misit,hoc ipsam consilio permiserit, vt vltione pru
dẽtior factus homo & melior,possit denuò ad im-
mortalitatem reduci.Ratum atq; firmum hoc con
silium,& hæc sententia ab initio apud deum,atque
H hac ratione primum hominem formauit, idq; sta-
tim nobis ex procœmijs ipsis declarauit. Nisi enim
voluisset nobis resurrectióis ianuas aperite,nó per-
misisset Abelem omni virtute præditum,factumq;
sibi amicum,quæ passus est pati. Nũc autem nobis
demõstratum est,quòd ad aliam vitam pergimus,
& aliud quoddam seculũ iustis relictum est,in quo
coronas & retributiones sibi repositas accipiant.
Hinc est quòd permittit,vt is qui primùm hìc iustè
vixit,laborum suorum mercedes hìc non accipiat:
sed hinc abiens,clamet per ea quę hìc passus est,&
ad omnes dicat:Post hanc vitam est retributio ali-
Gene.5.d. qua,& merces & remuneratio.Propterea etiam E-
&.4.Reg. noch transtulit,& Eliam rapuit,docens per eos re-
2.b. surrectionis materiam. Et sufficit ad argumentorũ
copiã sola cõditoris potẽtia:at si quis est infirmior,
& aliam insuper demonstrationem habere vult, &
pignus futuræ resurrectionis, etiam idipsum nobis
deus magna liberalitate dedit, spiritus scilicet gra-
I tiam. Quocirca cùm Paulus de resurrectione ser-
monem habuisset fidelissimum, de Christi resurre-
ctione, eo quòd deus eius author esset, adducit &
2.Cor.5.b hoc tertium:Et arrabonẽ nobis dedit,non auri nec
Arrabon. argenti,sed arrabonem spiritus.Arrabon autẽ pars
est totius,& de toto fides. Nã sicut in conuiuijs,qui
acceperit arrabonem,fidem habet,& securus est de
toto reliquo:ita & tu cùm acceperis arrabonem spi
ritus,dona inquam,non iam dubitare debes de cæ-
teris bonis tibi repositis. Qui enim excitauit mor-
tuos,curauit cæcos,dæmones expulit, leprosos mũ
dauit, morbos emendauit, mortem soluit, & tanta
ac talia potens est facere, & tu incredulus es? tu in
fragili & mortali corpore, quam assequeris veniã,
de resurrectione dubitans? Si enim cùm nondũ re-
surrectionis tempus aduenit,sed cùm adhuc certa-
tur, tantas reddit tibi coronas deus: cogita,quanta
suo tempore bonorũ brauia daturus sit. At si quis
dicat,sed non videmus hæc signa nunc fieri,neque
nobis tanta virtus concredita est?illud respondeRim
quòd nihil differt,siue nũc,siue olim hęc facta sint.
Nã quæ prius ab apostolis sunt facta,testantur per
omnem orbem ecclesiæ, & populi, & ciuitates, & K
gentes,ad quas idiotæ piscatores peruenerũt. Neq;
enim toti orbi præualuissent illiterati, & inopes,&
pauperes,& viles, nisi miraculis adiuti. Verùm nec
tu gratiæ spiritus factus es expers.Etiámnum mul-
ta sunt donationis illius symbola,atque his quę enu
merata multò maiora, & magis admiranda? Non
enim æquale est,corpus mortuũ & animam à pec-
catis occisam ab interitu liberare,quod per baptis-
mum fit . Non æquale est pellere morbum carnis,
& abijcere pondus animæ.Non est æquale oculum
cæcatum restituere, & animam obtenebratam illu
strare.Nisi enim esset arrabon spiritus & nũc, neq;
baptisma adhibitum esset, neq; peccatorum remis-
sio,neque iustitia & sanctificatio facta esset, neque
adoptionem filiorum dei accepissemus,neque per-
cepissemus mysteria. Corpus enim & sanguis my-
sticus non fiunt absque spiritus gratia.Neque sacer
dotes habuissemus,neque has ordinationes sine ta- L
li visitatione fieri possibile.Sed multa possemus di-
cere gratiæ spiritus symbola,& quòd etiam tu spi-
ritus arrabonem habes,& mortem animę pellis, eę
citatémque cogitationum,& vitæ exuis immundi-
ciem . Ne igitur dubitemus de futuris, præsertim
cùm talia acceperimus pignora, sed vndequaq; de
resurrectione sermonem solidum colligentes , vi-
tam tãtis dogmatis dignam exhibeamus, vt & as-
sequamur hìc bona incorruptibilia,quę sermonem
ac mentem humanam transcendunt. Quæ omni-
bus concedat, gratia & misericordia sua dominus
noster Iesus Christus, per quem, & cum quo patri
sit gloria, simúlque spiritui sancto, in secula secu-
lorum, Amen.

Sermo eiusdem,de resurrectione.

DE resurrectione domini nostri Iesu Chri- ☞
sti,quantùm valemus lingua humilima ve
strę dilectioni narrabimus.Deponentes lu M
gubre mœroris pallium, accipiamus lætitiæ indu-
mentũ,cùm de resurgentis vita gaudemus. Testã-
tur elementa rediuiua, quæ erant funereo tegmine
iam sepulta. Ad exequias domini relictis cursibus
suis obsequio famulante migrauerant,nunc nobis-
cum lætantur, quia nobiscum resurrexisse dominũ
profitentur. Propter laborem vigiliarum breui ser
mone percurrimus euangelium. Maria festinat ad
tumulum.Maria,non mater domini,quæ virgo ge
nuit,& post partum virgo permãsit, sed aliam Ma
riam nominamus,quæ fugientibus apostolis,ad se-
pulchrum domini sola peruenit . Apparuit ei sal-
uator rediens ab inferis, victor, de diabolo trium-
phator. Lugete animæ miserorum , quæ non me-
ruistis post tartari carcerem superos reuidere. Ap-
paruit ergo mulieri. Oportuit enim obuiari spon-
sam sponso , ecclesiam Christo , redemptori ca-
ptiuam domino famulam , creaturam creatori .
Adhuc illa carnis nebula caligabat, & hebetẽ cor-
poris cæcitatem gerebat in mente , vt non agno-
sceret quem nouerat, non aspiceret quem videbat,
non

A non crederet,cui crediderat. Mox reddita est sani-
Ioan.20.d tas mentis,fugatę sunt tenebræ falsitatis. Vade, in-
quit,dic fratribꝰ meis. Non dixit, dic errãtibus,dic
fugitiuis,dic latentibus, dic negantibus, sed dic, in-
quit, fratribus meis. Plures nanque Marias, fratres
chariſſimi fuisse,quis ambigat:quę p qualitate me-
ritorum post resurrectionem dominum meruerũt
videre. Vna denique cum vnguento prima sabba-
ti,alia sine vnguento vespere sabbati venisse ad se-
pulchrum domini designantur. Sed hæc admittur
pedes domini tenere:illa tangere prohibetur. Hæc
discipulis nunciauit dominum resurrexisse.Illa ex-
istimans furto sublatum esse congemuit. Illi in glo
ria sua Christus occurrit,hæc adhuc dominum cũ
mortuis quærit.Nec immeritò tangere prohibetur
quæ viuentem cum mortuis requirebat. O admira
bilis bonitas saluatoris:appellat fratres,quos noue-
rat negatores.Perrexit mulier,nũciat apostolis do-
B minum resurrexisse. Soluite captiui vincula tardi-
tatis,redite ad dominum,redite ad magistrum:quia
mulier nunciat,non videatur indecorum. Thomas
vnus de discipulus ambiguę mentis incredulus, de
resurrectione dubius, & penè perfidiæ laqueo suf-
focatus, aspicit Christum corpore vestitum, quòd
fuerat passione nudatum.Ipse ex integris genitali-
bus virginis,membra infantis eduxit,qui clausis ia-
nuis iuuenem introduxit. Expauit apostolus culpã
suam,& confessionis pœnitentiam publicauit.Ve-
ni,inquit,dominus: tange vestigia vulnerum meo-
rum,festina curiose, festina perfide, vt vulnera tua
vulneribus sanentur: & mens tua sauciata perfidiæ
iaculis, indulgentiæ medicamento curetur. Tho-
mas reus, à quo fuerat dominus offensus, prostra-
tus pedibus saluatoris, lamentabiles gemitus fudit:
Ibidem. Dominꝰ meus,ait,& deus meus.Sed & mitissimus
Christus confitentem nó contempsit: nolo,inquit,
sis incredulus,sed fidelis. Bona est pœnitentia fra-
tres,si tarda nó fuerit:& si fuerit sera, in opere vi-
C deatur esse perfecta.Facilius cognoscimus veniam
creatoris,quàm pœnitentiam peccatoris.

Item eiusdem, de eodem.

☞ POst custodias sæuas & vincula dura, post
illusiones & verbera,post aceti & fellis po
cula mixta,post supplicia crucis & vulne-
ra,postremò post ipsam mortem & inferos:surre-
xit de suo funere caro noua , rediuiua phœnicis,
quã vltimus sol & cinname coxerant pietatis. Re-
dit ab occiduo orbe latens vita,& in móte salus ser
uata resurgit,pulchrior reditura post funus. Quid
cœnam illam liberalem commemorem,vbi tinge-
bat discipulus mendax digitum? Edebat cum pane
cædem,& sorbebat cũ sanguine potionem.O cru-
dele proditoris conuiuium,rogo,quibus oculis aspi
ciebat,quem sub dente premebat?Parricida pariter
& cõiuua vendidit argento dominum, fecit de ma
gistro ferale commercium.Accepit aurum,& per-
didit deum. Ipse autẽ Iudas inter epulas carnifex,
inter nectareos cibos amarus vipeream cruẽtat a-
nimã : & cæcum alit sub pectore vulnus. Accepit D
mox à Christo buccellam, quam malè sibi conscia
mens ferre non potuit.Cucurrit ad Iudæos. Pensat
in precio mortem suam,qui dum alienum sangui-
nem vendit,proprio laqueo disperijt. Ecce traditur
Christus,ducitur,ecce flagellatur,ecce suspenditur.
Quid tibi profuit, ô Iuda,vt mortem alienam tuo
sanguine mercareris? Christus rediuit ab inferis,&
tu in pena torqueris.Illi nihil nocuisti,tu verò cor-
pus simul & animam perdidisti. Cur Iudæa ferox,
quẽ occideres,comparasti? Si seruares tibi,quod e-
meras:non perderes,quod habebas. Tollis de inno
cente consiliũ? ducis sicut ouem ad gladium,cruẽ-
tas membra,diuidis vestimenta.Quid lucri inueni-
sti, quia sic sæuisti? Ecce Christus ex Oceano mor
tis,tanquàm roseum iubar ascendit,& super te fu-
nerea caligo permansit. Aspice Solem nostrum ra
diare.Vbi est quod dudum figebas in cruce?Spinas
etiam capiti eius,& coronam de vepribus texuisti, E
acetum quoque amaro felle propinasti commixtũ.
Ille tamen accepit,non quod biberet,sed quod po-
tius reprobaret:deniq; gustauit merũ tuum, & am
putauit fructũ tuũ. Ego,inquit,plantaui te vineam Esa.5.a
fructiferã totã.Quomodo conuersa es in amaritu
dinẽ vitis alienę? Sustinui,vt faceret vuas,fecit autẽ
spinas.Ruit subitò nox medio die,& mortẽ domi-
ni omnis creatura,ne videret,effugit.Texit faciem
suã lugubri nube omne cœlũ,& totꝰ orbis tenebris
obuolutus occultauit vultum suũ,ne videret in cru
ce dominum suum. Elementa ipsa turbantur & ru
giunt,saxa rumpuntur,sepulchra patescunt, mor-
tui reuiuiscunt.Factum est in terra chaos, timet o-
mnis natura periculum, & Iudæa perficit parrici-
dium. Vnus erat latro & corpore & mente proxi-
mus, alter alteri quidem vicinus, sed multùm cor-
de diuisus. Pẽdebat Christus in medio,& tanquàm
rex fulgebat in throno. Confitebatur vnus & ho-
norificabat, alter incredulus blasphemabat. Iudex
modò dictat vni sententiam, alteri porrigit indul- F
gentiam. O mira rerum conuersio,latro credit, &
Iudæa fremit.Fecit latro de cruce impetum,& in-
trauit paradisum rhomphæa flammea circunda- ῥομφαία.
tum.Iudæa verò amisit lumen,quando perdidit So
lem, sicut scriptum est : Supercecidit ignis, & non Psal.57.b
non viderunt Solem.O violentum latronem,ô ar-
tificiosæ effractionis vim.Ipsum clauicularium te-
nuit, & per ipsum ad paradisi interiora peruenit.
Ecce surrexit hodie Christꝰ, & post supplicia mul
ta illæso corpore coruscauit. Nó eum vmbrosa vo
rago,nó ærea claustra, non indomabilis mors mor
te oppressit.Diræ cessêre formæ, imperiúmque o-
mne succubuit. Non ibi præsente Christo vltrices
flammæ, non sæua supplicia resonabant. Gemitus
ille tristis,omnisq; luctuosus clangor obstupuit: ca
ptiuorum dirupta sunt vincula: nox ipsa , infer-
núsque resplenduit. Vomuerunt anfractus cauer-
narum captiuos, & animas lapsorum iam tenues
antra cæca de suis custodijs laxauerunt . Cecide-
runt

G runt ferales illæ cruentæ manus,atq; rubiginosi tor
tores viso domino tremuerunt. Cœperunt sentire
quod fecerant, & suis se pœnis carnificina torque-
bat. Mox resolutos populos reducit Christus in lu
cẽ,alloquitur saucios,reficit fatigatos:O mea quon
dam,inquit,creatura,ô opificium meum: non te ea
sorte condideram,vt in has plagas & in hæc exitia
peruenires? Paradisum tibi praueram, non infer-
num.Delicias præparaui,vitamq; beatam,non mor
tem,constitui.Ecce quó te perduxi, & huc me de-
scendere compulisti,vt paululum de maiestate hu-
milis ad hunc carcerem hucusque venirem. Dum
ergo te de his tenebris & tormentis liberarem, iu-
dicem me esse tua culpa fecit: vt te ita derelinque-
rem,necessitas delicti tui compulit.Quid agere iu-
stus, nisi damnaretur iniustus? Si te per potentiam
eriperem,iustitiam vtique amisissem. Coactus sum
amore tui pugnare cũ aduersario tuo.Sustinui an-
gustias vteri virginalis, accepi sortem tuam,auspi-
H catus sum infantiam, iacui in præsepio: fleui, dor-
miui,creui, esuriem sitimq; sustinui. Quæ fuit, ro-
go,tanta cupiditas pomi,vt meorum præceptorum
obliti,inter ipsa primordia periretis?Debui quidem
ingratos æternis donare supplicijs: sed fateor, vi-
cit me pietas.Non angelum misi,sed ego ipse pro-
pter te descendi. Permisi me occidi, & sic ad istos
inferos veni.Exite nunc victi,exurgite miseri, re-
spirate captiui. Ecce vobis ignota lux fulgeo, ecce
rores infundo, ecce nodos omnes catenasq; di-
rumpo. Ecce tartareas sedes, noctemq; profundã,
fœtidumq; chaos extermino.Sufficiant exactę pœ
næ.Fouebit vos semper maiestas mea, cùm in cœ-
lo fuerit caro mea.

Item eiusdem,de eodem.

DOmini resurrectio induxit mundo lætitiã.
Quantò fulget in aspectu, tantò feruet in
affectu. Vetus homo migrauit, nouus ad-
I uenit.Præuaricatio Adæ cõfusa est, cùm nobis gra
tia Christi donata est. Dudum catena erroris tra-
hebat animas miserorum,nũc charitatis vinculum
redemptos ducit ad cœlum.Erubuit diabolus in fu
roribus suis.Christus occiditur, & mundus ab erro
ribus liberatur.Christus resurgit,& hostis euanuit.
Miracula virtutum apparuerunt, vt homines per-
fidi confunderentur, & vt perditi redimerentur.
Quantùm mœret luctibus synagoga Iudæorum,
tantùm iucundatur ecclesia Christianorum.Triũ-
phemus in Christo, qui nobis donauit misericor-
diæ medicinam, dum per lignum tribuit trophæa
gloriosa.Iudas vendidit dominum suũ, Petrus ne-
gauit magistrum,latro confitetur Christum:Iudas
desperauit, Petrus titubauit, latro paradisum me-
ruit.Inter traditorẽ,mercatoremq; sanguinis Chri-
sti,& negatorem magistri, & confessionem latro-
nis, signaculum meruimus redemptoris. Sufficiant
charitati vestræ, quæ pro eruditionibus animarum
dedit dominus deus.

Item eiusdem, de eodem.

FRatres,quàm preciosa & grata hodie ec-
clesia nobis inclaruit: & totius anni die- K
bus alacrior dies hodierna refulsit.Nõ de-
uitatis Solis curriculis illuminata præclarius,sed de
lumine agni resurgentis illustrata sublimius.Hodie
enim sol iustitiæ Christus ascendit euãgelizatis san
ctorum animis, ab inferis eleuans secum corpora
sanctorum tanquàm chorus syderum spiritalium.
Enituit Hierusalẽ,in qua visi sunt resurgentes, eni-
tescit ecclesia,in qua præfulgent renascentes.Et il-
li testes,& isti testes.Solis resurgentis illi testes, So-
lis in aqua & spiritu baptizantis isti testes. Et ideo
pulsemus citharam Dauid, canentis: Hic est dies, Psal.117.d
quem fecit dominus, exultemus & iocundemur in
eo.Contemplemur hunc diem,qualem noctem ha
buerit genitricem.Nox planè hæc cœlum lumina-
ribus imitatur, immo verò hac ipsa nocte cœlum
terraq; collætantur. Nox bonæ parturitionis, nox
sanctæ regenerationis, geminum noctis huius vi-
deo vterum : quia & geminum agnosco partum. L
Commouit tunc nox ista vterum parturiẽdo cor-
pora resurgentium: commouet nũc vuluam suam
renouando animas innocentium nox, de qua dici-
tur:Et nox tãquam dies illuminabitur. Ab ipsa est Psal.138.b
dies,quem fecit dominus, dies dominicus. Alij diẽ
panis, alij dicunt diem lucis. De hac tripartita diei
nuncupatione, producamus gaudiorum tubæ clan
gorem. Dies dominicus, dies(inquã)regalis,in quo
imperator ascendit ab inferis. Hesterno die agoni-
zabamus tanquam sperantes regem,hodie lętemur
suscipiẽtes imperatorem. Et ideo hesternus dies nõ
fuit ieiunationis, sed expectationis. Nunquam ali-
quis sensit ieiunij laborem, sed omnes tanquàm si-
bi parabant læti refectionem. Quemadmodum si
iudex speratur ad patriam rediturus, nónne totius
ordinis viri principes ciuitatis,dum meditantur cã-
tica in occursum iudicis venientis,longius per mo-
menta portis procedunt:& dum sperant,ieiunant: M
dum ieiunant,refectionem parant.Sic hesterno, ve
luti in expectatione iudicis salutaris, agonizaba-
mur parando,sed delectabamur ieiunando. Susce-
pimus regem,& reficimur per gratiam salutarem.
Et rectè dies dicitur panis, quia in eo nouimus pa-
nem resurrectionis cœlestis. Hodie enim processit
panis in veritate, qui sicut crystallum mittebatur
de nubibus prophetiæ. Clamat enim Dauid in vo-
ce Psalmi,dicens: Qui emittit crystallũ suam,sicut Psal.147.
frusta panis.De ore enim prophetarũ,tanq; de nu- b.
bibus sanctis descẽdebant niues, descendebat ros in
vellus,quasi in crystallũ spiritalẽ:vt per frusta panis
cõsumptæ prophetiæ,integrũ sacramẽti conficerẽt
panẽ.Splendebat elapsa crystallũ de ore ꝓphetan-
tiũ,& salutare panificabatur nobis verbũ crystallica
ꝓphetię fermẽtatione firmatũ.Destitit iã crystallũ
prophetię,quia paratũ nos gustauimus panẽ.Et gu
stando ipsum panẽ, nõ sicut Adã vidimꝰ ꝓpriã nu
ditatẽ,quãdo nuditas nostra tecta est per huius diei
claritatẽ.Et rectè dies dicitur lucis,in quo fugerunt
tenebræ

A tenebræ cęcitatis.Exclamauerunt,qui erant in tene
Esa.9.a. bris, quia lumen viderunt magnum : & qui erant
in regione vmbræ mortis, lux orta est eis. Lætetur
terra,quia vidit nouã lucem.Lætentur angeli, quia
donauit dominus peccatoribus claritatem. Contre
muerunt inferi, insolitum sustinendo splendorem:
sicq; incuruatum est omne genu Christo domino
cœlestium,& terrestrium,& infernorũ. Omnia er
go nobiscum hodie contriumphant. Angelorũ ap
paritio festa nobiscũ solennia concelebrat.Archã-
geli,throni,virtutes,dominationes, cherubin,& se-
raphin lætitiæ choros ducunt, dum nos tractamus
Paschæ mysteriũ.Innitamur hodie in angelis splẽ-
dore non vestium,sed canticorum.Ideo & nos cã-
temus cantilenam, cantantes cantica cœlestia,quæ
humana adhuc cantare non potest lingua.Ideo lę-
tẽtur cæli,& exultet terra.Exultemus domino,sed
in tremore, non remissa securitate: quia & beatus
Luc.1.c Ioãnes præcursor exultauit in vtero matris,sed qui
B vinum nó bibit,præcepto angeli Gabrielis.Nos au
tem quia infirmi sumus, sobriè bibamus, modũ nó
excedamus,vt lætitia nostra cum moderatione nul
lam sentiat corporis tempestatem: sed per sobrieta
tis serenitatem,portum intremus salutarem. Acce
pimus ieiuniorum palmam? Festiuitatis non amit-
tamus victoriam:quam nobis tribuat dominus Ie-
sus Christus adiuuando, qui vicit in nobis patiẽdo:
Ose.13.d & 1.Cori. 15.c vt digno carmine triumphemus cantantes,Vbi est
mors victoria tua? Vbi est mors aculeus tuus? Vbi
est inferne victoria tua, quia captiuata est captiui-
tas tua?Omnes canamus hallelu ia: & idcirco pro-
pter diei lætitiã, conuertamur ad Christi clemẽtiã.

Item eiusdem de eodem.

MAria veniens ad Christi domini monumẽ
tum,appellat dominum hortulanum:quia
infantũ plantaria floruerunt.Ecce lilia re-
natorum ornant altare dominicum,candidis turbis
C gaudiorum: ecce lilia noua de fonte plantata, quia
Apoc.22.c isti sunt qui lauerunt stolas suas,& candidas eas fe-
cerunt in sanguine agni, qui tollit peccata mundi.
Ecce surrexit caro Christi, & flos campi de scrobe
sepulchri: & apparuit in horto liliũ cõualliũ, cùm
ad sepulchri nouam scrobem gaudiorum nũcij de-
scendunt angelorum.Venit Maria sepulturæ por-
tãs aromata,& inuenit in sepulchro suauia resurre
ctionis vnguenta.Non vt vngeret corpus domini-
cum, sed vt chrismate perfunderet capita renato-
rum.Venit ad monumentum,æstimat clausum, &
inuenit ad ianuam sepulchri vela pendẽtia linteo-
Ioan.20.c rum.Dicũt ei angeli,Mulier,quid ploras?quẽ quę-
ris? Iesum quæris intra petram, qui iam confregit
mortis gehẽnam?Quis quæris Maria, plantatã vi-
tem veram?Ecce de palmitibus mortuorum,para-
tur tibi in horto renouata vindemia. Nõ audisti Da
Psal.127.a uid prophetam dicentem:Filij tui sicut nouellæ o-
liuarum?Ecce sunt circa altare dominicum infan-
tes per medium florescentes aquarum:quia isti de-
Psal.41.a siderauerũt,sicut ceruus ad fontes aquarum. Quid
est ergo Maria?Quem quæris:Non est hic. Surre- D
xit enim,sicut dixerat vobis:vide, aspice linteamina,nil est, quod terreat. Linteamina enim Christi,
sepultura est peccati tui: vnde extergas lachrymas
luctus tui, & sudorẽ refrigeres desiderij tui. Vide-
bis in paradiso,quem quæris in monumẽto, acces-
sit,recessit,profecit:quem quærebat,inuenit. Aspi-
cit & æstimat hortulanum: quia verè ab ipso susce
pit nouã plantaria renatorum. Domine,inquit,re-
quiro à te,edoce me.Et si æstimo hortulanum,non
facio calumniam,dum requiro vitam meam. Si tu Ioan.20.d
sustuliſti dominum meum,indica vbi posuisti eum.
Nunquid vidisti,quem dilexit anima mea? Si tu es
sur corporis domini mei,esto cõsolator luctꝰ mei.
Si tulisti eũ,patiamur simul: & de te & de me gau
debit genus humanum.Si tulisti,non auaritia appe
tisti,sed misericordiam dilexisti.Tantùm per te o-
stende locum,ego paro humeros meos,& tollo te-
cum. Stat hortulanus, & tacet. O verè hortulanus
dominus Christus,qui leuauit plantaria de gehẽna, E
quæ antiqua obruerat sepultura . O verè hortula-
nus, qui eradicauit mortẽ, & introduxit secum ad
paradisum latronem. O hortulanus,vilis quidẽ spe
cie,sed dulcis in voce.Iam simplex est horti ianua:
nulla ibi de terrore custodia, ideo libenter interro-
gat secura Maria.Suspicor,inquit,quia Iudæi tule-
runt dominum meum,& nescio vbi posuerunt eũ:
sed quia te video,te interrogo,à te discere desidero
quod requiro. Et dominus Mariæ dat vocẽ, & in-
dicat veritatem. Labia iusti distillant melle, & ob-
umbrantur vnguenta Marię.Quæ cùm meliorem
accepisset odorem, exclamauit in voce, Rabboni?
quod interpretatur,magister.Et adorauit eũ:& fun
dens lachrymas,& quærens tenere genua eius,dicit
ad eam Iesus:Noli me tangere,nondum ascendi ad Ibidem.
patrẽ meum:hoc est,iam fide viuis, spiritusq; te vi-
uificat.Resurgit Christus à mortuis,credi debet,nõ
tangi.Qui eius desiderant tenere genua,accedãt ad F
eius altaria.Noli me tangere,necdum enim ascendi
ad patrem meum.Et illa dixit,Domine,quare non
mihi permittis vt te tangam:vel fimbriam vestimẽ
torum tuorum ego non debeo tangere,quam tan-
gebant ægroti, & sanabantur? Tu in ligno pepen-
disti,& ĩ sepulchro iacuisti, tu paradisum reserasti.
Admitte me ad hortum deliciarum tuarum.Sana-
sti Heuam, exhilara Mariam: ostende mihi vitem
tuã,lætifica me de vindemia tua. Et dominus, Va-
de,inquit, ad palmites meos apostolos, vt occurrãt
in Galilæam: & ibi tibi apparebit plena vindemia.
Ecce igitur de Christo resurgente, & de sarmen-
tis apostolicis triumphauit Galilæa.Ecce de domi-
no & infantibus tanquam de vite , & palmitibus,
hodie lætatur nostra mater catholica ecclesia.

Item eiusdem de eodem.

LICET omnes solennitates, dilectissimi,
quæ in ecclesijs pro dei honore celebran-
tur,sanctæ sint atque venerabiles: tamen
hodierna dominicæ resurrectionis dies , peculia-
rem festi-

G rem festiuitatem habet. Ideo vtiq; quia omnes alij dies viuentiũ in se tantum continent gaudium:hęc etiam lætitiam defunctorum. Communis est ergo infernis simul ac supernis ista festiuitas:quia resurgens dominus â mortuis,& illic festiuitatem dedit, vbi mortem vicit: & isthic vbi victor à morte remeauit.Et ideo bene psalmista loquitur de hac pe-
Psal.117.d culiariter die,dicens:Hic est dies quem fecit dominus,exultemus & lætemur in eo.Prænuncians enim Dominicam resurrectionem,non supernis tantùm sed & infernis,diem salutiferæ exultationis indixit. Descendente in tenebrosam inferorum caliginem domino,etiam illic tunc absq; dubio dies splẽdidissimus fuit:vbi saluator illuxit. Vnde pulchrè euan-
Ioan.1.a gelista,qui modò lectus est, Et lux, inquit,in tenebris lucet: & tenebræ eam non comprehenderunt. Quia licèt in tenebras domin⁹ descẽderit:tenebrarum tamen obscura non sensit. Tenuit in illo noctis horrore inuiolabilem maiestatis suæ splendo-
H rem:luxit sempiternæ naturæ splendore,ac sic non lux à nocte,sed nox à luce superata est.Lętemur er go dilectissimi & exultemus in domino: hodie enĩ nobis data est à domino lux salutis secũdum illud,
Psal.11.d quod idem Psalmista in consequentibus ait: Deus dominus & illuxit nobis.Et qd adhuc addidit:Constituite,inquit,diem solennem in confrequentatio-
τὴν πῆξιν συνκάξεσιν,quo loco Hebræi legunt, בַּעֲבֹתִים pro quo Hieron.in frondosis, cui cõcinit ecclesia, in cõdẽsis.sanè עָב den sum qd ac spissum indicat verbũ עָבֹת. Psal.117.a
nib⁹†,vsq; ad cornu altaris.Completum etiam hoc hodie in ecclesia dei video. Nam cùm vsq; ad cornu altaris omnia religiosis conuentibus plena sint: ipsam scripturam sanctæ ecclesiæ plenitudo compleuit. Dies ergo hic dilecti: dies est resurrectionis & vitæ.Reddit eum per quadragesimã, gratiorem delectabilior fidei gratulatio:qua ad tristitiam reorum iuncti sunt dies remissionũ: vt patiẽtiam vtiq; statim remuneratio consequatur, secundum illud: Qui seminãt in lachrymis,in gaudio metent.Qui-
I cunq; ergo seminastis in lachrymis, capite præmia exultationis. Sciat se vnusquisq;,quò maiora seminauit semina fletuum, maiores fructus capere gaudiorum. Species ergo futurarũ beatitudinum iam in præsentibus continetur. Sicut enim nunc est relaxatio post districtionem,sic in futuro erit requies post laborem. Vnde obsecro dilectissimi, cùm vniuersam ecclesiã:præcipuè tamẽ vos, qui in nouã salutem regenerati candida induméta sumpsistis, vt munus quod accepistis, purum immaculatũq; teneatis:vt nitorem vestrũ habitus etiam in conuersatione seruetis:& tã candida sint corda vestra,q̃ vestimenta vestra.Audistis euangelistam dicentẽ hodie, quòd quicunque in deum credunt,hij filij sunt
Ioan.1.a. dei.Dedit enim,inquit,filios dei fieri, his qui nó ex sanguinibus,neq; ex voluntate carnis, neq; ex volũtate viri:sed ex deo nati sunt.Ergo & vos non estis nunc ex carnis conceptu ęditi:sed ex deo patre generati.Supereſt vt conseruetis,per sanctæ vitæ conuersationem, sanctæ regenerationis dignitatem,&
1.Pet.2.a. verè iuxta id quod Apostolus ait: Sicut modò geniti infantes rationabiles sine dolo, lac concupiscite,vt in eo crescatis in salutem. Et pax dei quæ exuperat omnem sensum,custodiat corda & corpora vestra:per dominum nostrũ Iesum Christũ,qui
K Philip.4.b. cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum,Amen.

Item eiusdem de eodem.

RAschalis solennitas dilectissimi hodierna die festiuitate concluditur: & ideo hodie etiam neophytorum† habitus cõmutatur, ita tamen vt candor qui de habitu deponitur,semper in corde teneatur, in qua quidem re obtinenda præmium id nobis iam nunc agẽdum est dilectissimi:vt quia quinquagesimæ dies sunt:id est,indulgentiæ & remissionis: ita nobis sanctorum dierum festiuitas agatur,vt relaxatione corporum, puritas non corrumpatur animorum:sed potius abstinentes ab omni luxu,ebrietate,lasciuia:dantes operam sobriæ remissioni,ac sanctæ synceritati , id efficere tentemus: vt quicquid nunc corporali abstinentia non adipiscimur,mentium puritate quæramus: &
L sanè debemus hoc non vtilitati tantùm nostræ & saluti, sed etiam festiuitati ipsi ac tẽpori. His enim diebus dominus post resurrectionem videndum se apostolis suis,tenendum,amplectendum, perfruendumq; concessit. Vnde cùm solennitas quinquagesimæ & ex eo constet quòd nunc dominus cum discipulis præsens fuit:scire nos cõuenit,quòd ita demum nos verè solennes sumus, si solẽnitate sic vtimur,vt prẽsentem deum habere mereamur.Quæris fortè vnde id fieri, aut quomodo possit, vt deus præsens sit: neq; te admiratio rei huius ac magnitudo deterreat: actus tantùm nostros & conscientias cogitate: nam res hæc in sola vitę probitate consistit. Scitote, quòd si vos præsentiæ dei iam dignos redditis:præsentem deum iam habere cœpistis.Inuocãtes se deus sequitur,& trahit,& non repugnat.
M Sanctos diligit,flagitiosos fugit. Nemo de possibilitate rei huius conqueratur. Is enim præsentẽ dominum non habet,qui dominum abesse compellit. Nemo absentiam Christi sustinet, nisi qui præsentiam non requirit. Multi sequi putant,sed aliud est verè quærere, aliud præsumptionem habere quærentis. Nonnulli enim ex fratrum nostrorum numero dilectissimi, festiuos se esse dubitant, nisi gulæ,nisi ventri,nisi luxuriæ satisfecerint.Dicendũ no bis cum libertate est:Non est hoc fratres festiuitatẽ colere dei, sed coinquinare. Vultis ergo scire quid sit hominem festiuum esse? Imitamini in aliquo illos, qui primi hac festiuitate vsi sunt, dico sanctos dei:quorum semper fuerũt,vt legimus, dies sobrij, noctes pudicæ,sanctæ vigilię,sopor castꝰ,actus pbi,conuersatio honesta,vita sibi ex omni parte consentiẽs,neq; illos sequamur: quorum vt Apostolus
Phil.3.d ait,finis est interitus:quorum deus vẽter est,& gloria in confusione ipsorum,qui terrena sapiunt. Hij enim dilectissimi diuinis solennitatibus non intersunt.His sacræ diei festa non sapiunt.Quãuis enim præsens esse videatur,re tamen abest: qui cõuersatione

† νεόφυτων noua plantãt.recens in Christo regeneratũ per baptismũ, intelligit.

A tione disiunctus est. Horum lætitia dilectissimi lachrymabilis: horum exultatio luctuosa, non placans dominum,sed exacerbans:quia quamlibet qui
Esa.1.d solennitatem pro honore diuino celebrare se credat:festiuitatem dei quòd in ꝓbris agit, iniuria est. Vultis scire me verũ dicere, audite de hoc loquentem deum: Si attuleritis,inquit,similaginẽ, vanum est:incensum abominatio est mihi. Neomenias vestras & sabbata vestra odit anima mea.O infœlix, miserandaq; perditio.Et qua tandem alia re placere deo poterunt, cùm ipsi diuini cultus latria displiceãt? Quæ ergo his propiciãdi reatus spes est:quibus propiciatio ipsa vertitur in reatum?Videtis ergo fratres quantùm sit inter veram falsamq; festiuitatẽ discriminis. Aliud siquidem honor, aliud cõtumelia.Aliud placere deo,aliud offendere. Si vultis ergo vera solẽnitate vti,si veris gaudijs frui, gau-
Phili.4.a dete,vt Apostolus ait. Sed gaudete in domino semper. Sicut enim quædam vt scitis sunt turpia gau-
B dia:ita qui in domino vult gaudere,flagitiosa oportet gaudia nó requirat.Et nolite,inquit Apostolus,
Ephe.5.d inebriari vino,ĩ quo est luxuria:sed impleamini spiritu sancto, loquentes nobismetipsis: in hymnis & canticis spiritualib⁹, cãtãtes & psallentes in cordibus vestris domino. Hæc est firma mentium lætitia & verà.Hæc exultatio sancta,hæc deo digna festiuitas.Sic planè solennes simus: sic in aliqua apostolorũ similitudine festa celebremus. Sic etiam illũd apostolicum munus assequamur , vt præsentem deum habere mereamur.

Item eiusdem,de eodem.

POst dies octo iterũ erant discipuli eius intus,& Thomas ille, qui tunc cum eis non fuerat,quãdo gausi sunt discipuli viso domino:& qui referentibus,posteà discipulis dixerat, nisi videro fixuram clauorum,& mittam digitum meum in latus eius,non credã.)Hoc ergo hodie,id est,octauo post resurrectionem die, cum discipulis
C reliquis posito,venit Iesus, ianuis clausis. Sic oportuit venire, vbi cor incredulitate clausum erat,fidei luce referandũ.Non immeritò ergo etiam octauus dies pari aut penè pari deuotione celebratur:qua ille celebratꝰ est,à quo octauus iste numeratur. In illo enim resurrectio acta,in hoc confirmata est,nec minus dura atq; tenebrosa hic ĩcredulitatis ianua,
Ioan.20.f quàm illic inferni porta perrumpitur. Venit ergo, inquit,Iesus,ianuis clausis.Est quod nos quoq;,cum Thoma dubitemus , nisi facta respiciamus authoris.Sed si deum esse, de quo loquimur, cogitemus: cui nihil inuium, cui humanum quoq; pectus peruium confitemur : cuius hoc idem corpus clausis ostijs in ipsa statim salutatione,Pax vobis, conspicuum spectabatur discipulis:hæc si indubia fide credimꝰ,ab omni quęstionis scrupulo liberamur.Hãc ergo nobis fidẽ afferat,hanc à nobis reposcat,hanc in nobis inueniat,hãc relíquat. Deinde dicit Thomę:Infer digitum tuum huc,& vide manus meas: & affer manum tuam,& mitte in latus meũ,& noli esse incredulus,sed fidelis.) Nó est meũ,meos lu- D dificare phantasmate,vanam imaginem visus si timet,veritatem corporis manus & digitus exploret. Potest fortasse aliqua oculos caligo decipere,palpatio corporalis verum corpus agnoscat.Spiritus,in- Luc.24.f quit,carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Quòd hostia clausa penetrauit: sola est virtus diuini spiritus,non sola carnis substantia.Alioquin, quid profuit me suscepisse hominem:si piguit susci tasse? Respódeamus ergo & nos,& fateamur cum Thoma id,quod miraculum diuinæ virtutis exposcit. Tu dominꝰ meus,& deus meus.)Nobis enĩ ille dubitauit,nobis exploratus,nobis credidit,nobis in illo dominus manus & lateris vulnera contrectãda pmisit. Dicit ei Iesus:Quia vidisti me,credidisti:beati qui non viderũt,& crediderunt.) Habemus igitur & firmitatem palpata credentium,& beatitudinem non visa credẽtium. Scripta sunt,in- Ioan.20.g quit, vt credamus quia Iesus est Christus filius dei: & vt credẽtes,vitam habeamus in nomine eius.De E consequenti verò,quã modò audiuimus,manifesta tione eius,illud aduertisse sufficiet: quòd qui nocte tota inuanum retia , arbitrio suo missa indifferẽter incerto latere detraxerunt:in verbo domini luce iã reddita,missa in dextrum latus plena traxerunt.Illud verò quod in hac eadem manifestatione, cum discipulis,sicut alijs etiam euangelij locis ante passionem refertur,cibum sumpsit,susꝑicionem phantasiæ penitus auertit.Neq; enim post resurrectionẽ corpus illud sustentaculis ciborum indiguisse credẽdum est:quod iam maiestas sola vegetabat. Traxerunt ergo in terram rete,plenum non promiscuis, sed magnis piscibus:ex quibus nullũ proijceret electio. Quid autem significet,tam sublimis ista piscatio, & quia nó est scissum rete, sequentia declarãt. Sic si trahuntur retia,quæ in dei verbo ac voluntate mittuntur,captura magna est, scissura nulla. Illi piscatores erãt,quibꝰ saluator dixerat: Venite post Matt. 4.c me,& faciam vos fieri piscatores hominum. Quæ F ergo istis hominum piscatoribus retia, nisi doctrina firmissima veritatis, quam mendacij scissura nó violat?Monet me in istis piscatorum verbis consentiẽs alterius loci relatio. Nam simpliciter in passione domini refertur tunicã ipsius ab his,qui sibi ve- Ioan.19.d stimẽta eius diuidebant,nó fuisse scissam. Ergo nec doctrina apostolica,quę in his apostolorum retibꝰ figuratur, nec vestis dominica pati vnquam potest scissuræ vllius fœda dispendia.Vbicunq; igitur aliqua doctrinę scissura conspicitur,ibi nó potest dominica vestis,nec magnorum,vt ait, piscium captura cognosci. Cauete itaq; dilectissimi,scissa illa ab integritate catholicæ fidei hæreticorũ dogmata.Dominum nisi integra vestis non capit, fideles domino non nisi integritatis captura constringat.Cauete dilectissimi:multæ enim scissuræ sunt,ne quis aliquando ad schismatum pãnos,ab huius vestis integritate desciscat. Multi fidelium in captiuitatem deueniunt, multi hæreticos dominos sustinere co-
R guntur.

G guntur. Sed si non coguntur ad sacrificia, quid refert si coguntur ad sacrilegia? Sit ergo fidelibus etiã in captiuitate corporis, fidei libera, priuata confessio. Hæc in singulis, & quod peius est, frequens ac familiaris est. Captiuitatis persecutio, si non desit fides, potest imputari martyrium, per dominum nostrum Iesum Christum, cui est cum patre & spiritu sancto honor, & gloria, in secula seculorũ. Amẽ.

De ascensione domini, sermo.

Incerto interprete.

VAndo de cruce, nostra ꝓcessit oratio, foris ciuitatem, solennitatem celebrauimus: & nunc quando de crucifixi ascẽsione tractamus, præclarum diem & omni lætitia coruscantem, fines ciuitatis egressi, summa cum gratulatione celebramus. Et hoc non ad contumeliam ciuitatis, sed ad honorem obseruatur sanctorum, ne nos causa dissimulationis accusent dicẽtes, quòd ꝓ domino sensimus vniuersa tormenta, vexantium ma-
H nibus nostra vidimus ossa carne nudata, patiẽtia nostra tortor cessit iratus, libenti animo pro Christo noster sanguis effusus est, decisa capita sunt ꝓ eius gloria. Hæc omnia meruimus sustinere, nec mysteriorum arcana in nostris tabernaculis celebrantur. Ideo dilectissimi fratres hodie ad loca cõuenimus beatorum, ad sanctorum habitacula festinamus, vt conuentus noster, ipsorum quoq; præsentia clarior redderetur: non enim in hoc theatro martyres tantùm præsunt, sed & angelorum instantia locus decoratur. Nam & angeli præsunt: & si martyres videre desideras, si angelos cupis inspicere, aperi oculos fidei, & illud tibi theatrum facilè demóstratur. Nam cùm in omni aẽre angelorum multitudo versatur, multò magis in ecclesia, multò amplius hodierno die, quando eorum dominus ascendit in cœlum. Et vt scias quòd angeli vbique versantur, audi
1.Cor.11.b quod Paulus fœmineo pudori prospiciens ait, Debent mulieres velamẽ habere supra caput, propter
Gen.48.c angelos. Et iterum Iacob: angelus, ait, qui liberauit
I me à iuuentute mea. Et illi qui cum apostolis erãt,
Ibid.32.a aiunt ad Herodẽ, Angelus ipsius est. Et Iacob, Vidi, inquit, castra angelorum. Et meritò angelorum castra videbantur in terra. Nam sicut Imperatoris optimi prouisione vrbes omnes, vniuersæ ciuitates, castella singula, manu militari aduersus hostilẽ muniuntur aduentum, & omnia loco diligẽter armantur, ne barbarica incursione deleantur: ita & deus, quoniam barbara & agresti mente rabientes dæmones, ad pacis euersionẽ vbique versantur, ad tutelam nostram constituit exercitus angelorum, vt eorum præsentia dæmonum confringatur audacia, & per eos nobis pacis gratia ministretur. Vides quòd & angeli præsunt, consistũt martyres, & vbiq; nobis præparantur auxilia? quid igitur miserius illis est, qui conuentum istum splendidum derelinquunt? & quid vobis beatius, qui ad tantam solennitatem concurrere voluistis? Sed fortissima martyrum facta alio tempore declaremus, & ad propositum redeamus. Hodierna die dilectissimi fra- K
tres deo sumus mira reconciliatione sociati, hodierna die humanum genus cœlestem misericordiam meruisse cognoscitur, hodie vetus illud iurgiũ dissolutum est, sedatum pristinum bellum, hodie nobis pax miranda donata est, quæ nunquam sperabatur posse concedi: nam nulla spes erat deum humanæ velle reconciliari naturæ, non quia dominus inhumanus, sed quia seruus negligentia videbatur oppressus: non quia crudelis dominus, sed quia contumax seruꝰ est. Vis audire quòd nostro vitio deus ad commotionem non prouocatus est, quòd nostra culpa mansuetus dominus videtur iratus? disce singula, & rationem causę cognosce, vt cùm sedatum senseris bellum, iurgium dissolutum, & humanum genus summo honore decoratum, diuinam gratiã, misericordiamq; mereris, & perpetua deũ benedictione sanctifices. Aliquando deus de humani ge-
neris confusione cogitauit, & intantum eius ira ꝓ-
cessit, vt viros & fœminas, senes & iuuenes, feras & L
pecora lucis priuare dispositus esset aspectu. Et audi di
uinæ verba sentẽtiæ: Delebo, inquit, hominem, quẽ Gene.6.b
feci à facie terræ, & bestias & pecora, quoniam recogitaui, quia feci hominem. Et vt scias quia humana ei non fuit exosa natura, sed malitiæ nostræ ferebat horrorem: postquàm dixit, delebo hominem quem feci à facie terræ, dicit ad hominem, Tempus omnis hominis venit ad me. Et si hominem haberet exosum, non loqueretur ad hominem, nec dignum eum suo sermone fecisset, nec diuinum eum percipere concessisset auditum. Sed vide dei misericordiam. Hominem quadam satisfactione consolatur, & causas ei futuræ calamitatis enarrat, non vt homo causas discat, sed vt narrando alijs multos meliores efficiat. Quod dicebam, hoc est, intantum humanum genus pessimè cõuersabatur, vt ipsius terræ habitatione carere speraretur. Sed & nos qui & terra videbamur indigni, hodie eleuati sumus ad cœlum. Quinec terrestria merebamur, cœ-
leste regnum meruimus possidere. Cœlorũ transi- M
uimus fines, & ipsa sede regali decoramur. Et natura cuius causa Cherubin seruabat paradisũ, à Cherubin summo cũ honore susceptа est. Sed hoc mirabile quemadmodum factũ est, videamus: & quẽadmodum nos qui tantam offenderamus clementiam, vt & terrestribus priuaremur, excelsa tenuimus, & alta meruimus possidere, quemadmodum sedatum iurgium & illa videatur ira sublata. Discè quòd non nostra deprecatione, qui eum offendera mus, sed postulatu eiꝰ, qui iustè fuerat nobis iratus, pax facta est. Pro Christo nanq;, ait, legatione fun- 2.Cor.5.d
gimur, tãquam deo rogante per nos. Quid hoc est? ipse rogat qui iniuriam passus est? Valde inquit, nã deus clemens est, & ipse tanquam pater misericors deprecatur. Et vide qui medius est, qui reconciliator accessit. Non angelus, non archangelus, sed ipse filius deprecatur. Et sicut duobus iurgio separatis, vnus in medio positus altercantium litem, discor-
diamq;

A diámque dissoluit: ita & Christus fecit. Deus nobis iustè irascebatur, & contemnebamus iratum, & clementem dominũ declinabamus, & se mediũ Christus ingessit, & sociauit vtranq; naturam. Et nobis quod imminebat à patre supplicium, ipse sustinuit. Vis discere quod & inde suppliciũ, & ex hinc in-
Galat.3.b sultationem ipse sustinuit? Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Vides quòd imminens cœleste supplicium ipse sustinuit? disce quòd & terrestrem insultationẽ ipse to-
Psal.68.b & Roma.15.a lerauit, cùm dixit, Opprobria insultantium ceciderunt super me. Vides quemadmodum sedauit iurgium, quẽadmodum legem ipse dissoluit, nec antè discessit, sed multa fecit, multa sustinuit, vt inimicũ reconciliaret, & hostem deo sociaret, & amicũ faceret, qui multo tempore fuerat inimicus. Et horũ omnium beneficiorũ hodiernus dies materia fuit, & tanquàm primitias naturæ nostræ deo dedit. Et
B sicut de campis, ac segetibus decoratis, si quis collectas spicas obtulerit deo, omnẽ campo benedictionem reportare perspicitur: sic & Christus per illud corpus fecit benedici nostram naturã. Sed cur non omnem naturã leuauit ad cœlum? Scilicet quia nó videtur esse primitiæ, cùm totum offertur, sed cùm breue offertur. Breui enim oblatione totum benedicitur. Sed inquis, Si primitiæ sunt, primum factum hominem ad cœlum debuerat eleuare: Primitiæ nanq; sunt, quod primùm offertur. Primum quod pullulat, non est hoc primitię. Nam imbecillis fructus nullꝰ est, sed fortis & validus ipse debet offerri. Quia igitur ille fructus peccato fuerat alligatus, & peccati crimine tenebatur: ideo non leuatus est, licèt prior factus esse videatur, sed is qui postea factus est. Et vt discas quòd ille fructus primitias facit qui robustus, & validus, & summa maturitate
Leuit.19.e floreſcit, testimoniũ te diuinæ lectionis poterit edo
C cere. Si intrabis in terram quam dominus deus tuus tibi dabit, inquit Moses ad populum, & plãtabis in ea omne lignum, quod facit fructum ad edendum, tribus annis depurgabis fructum eius, quarto verò anno fructus sanctus erit domino. Ergo si primitię sunt quod primò profertur, primi anni fructus domino debebamus offerre. Sed ille ait, tribꝰ annis nõ purgabis fructum eius, sed dimittes illud, quia nõdum arbor valida firmitate roboratur, nec fructus aliqua maturitate floreſcũt: sed quartus, inquit, annus sanctus erit domino. Vide legis conditoris prudentiam, fructum primum nec manducari permittit, ne ante deum quisquam eum percepisse videatur: nec offerri concessit, ne deo immaturus offeratur: sed dimitte, inquit, quia primus est: nec offeras, quia oblationi nondum dignus est fructus, nec accipiẽti cõuenit immaturus. Et hæc vobis dicta sunt ꝓpter corpus quod Christus obtulit: igitur nostræ naturæ primitias obtulit patri, & oblatum donum miratus est pater, quòd & tanta dignitas offerebat, & quod offerebatur, nulla macula fœdabatur. Nã & suis manibus susceꝑit oblatum, & suæ sedis fecit esse participem, & quod plus, ad partem suæ dexte- D
ræ collocauit. Cognoscamus quis est ille qui audiuit, Sede ad dexteram meã? quæ natura est cui deus Psal.109.a
dixit, Esto meę particeps sedis? Illa natura est quæ audiuit, terra es, & in terram ibis. Non enim ad o- Gene.3.d.
mnem gloriam cœlos transisse sufficerat, non cum angelis stare: sed cœlos trãsiuit, supra Cherubin ascendit, vltra Seraphin eleuatur, nec antè stetit, nisi sedem dominicam meruisset. Vide quo spacio cœlum separatur à terra, immo terra quantò ab inferis est, & ipsum cœlum quantò ab altiore cœlo separatur, & de altiore cœlo ad angelos quantũ spatij est, ad superiores etiã potestates, ad ipsam quoq; dominicam sedem. Per hæc omnia natura nostra eleuata est, vt homo qui loco tam humili tenebatur, vt descendere non posset vlterius, ad tam excelsam sedem eleuaretur, vt altius non posset ascẽdere. Et hæc ostendens Paulus dicebat: Qui descẽdit, Ephe.4.b
ipse est qui ascendit. Et iterum: Descendit ad infe- Ibidem.
riora terræ, & ascendit super omnes cœlos. Discite E
igitur qui ascendit, & quæ natura leuata est. In hoc enim cupio remorari sermonem, vt humani generis commemoratione diuinam clemẽtiam cum omni admiratione discamus, quæ summum honorem, magnamq; gloriam nostræ naturę largita est. Terra & cinis eramus, sed hoc nostrum vitium, sed naturæ imbecillitas fuit, irrationalibus insensatiores fuimus. Comparatus nanque est, ait, homo iumen- Psal.48.c
tis insipientibꝰ, & similis factus est illis. Et peius est cóparari, quàm nasci. Nam naturaliter non habere rationem tolerabile est, verùm rationis decoratione decoratum, irrationabili naturæ comparari, voluntatis est crimen. Et quãdo audis, quòd homo cóparatus est iumentis: non arbitreris, quòd eum irrationalibus similem voluit demonstrare, sed longè peiorem, non tantùm quia homines facti ad irrationabilia ad maiorem dementiam properauimus: (Et hoc significãs Esaias dicebat: Cognouit bos pos- Esa.1.a.
sessorem suum, & asinus præsepium domini sui, Is- F
raël autem non me cognouit.) sed vt peiorem conuersationem erubescamus. Vbi enim abũdauit pec Rom.5.d.
catum, superabundabit & gratia. Vides quòd iumẽtis irrationabiliores fuimus? cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepium domini sui. Vis & auibꝰ nos irrationabiliores inueniri? Turtur & hi- Hier.8.b.
rundo, agri passeres agnouerunt tempora ingressus sui: populus verò meus nõ cognouit iudicia dei. Ecce iumentis, ecce auibus deteriora sentimus, & irrationabiliora cogitamus. Vis amplius nostram inuenire naturam? Formicarum nobis gesta narrauit, & earum nobis imitationem ostendit. Vade nanq; Prou.6.a.
ad formicam, ô piger, & æmulare vias eius. Formicarum sumus facti discipuli, formicarum æmulatione viuimus, formicarum conuersamur exemplis. Intantum amisimus humanæ naturæ consiliũ, intantum humanæ mentis aliena sentimus, qui ad similitudinem dei facti monstramur. Sed non reus est ille qui fecit, sed nos qui contempsimus in ima-

G gine pdurare. Sed quid de formicis dico? Lapidib⁹ insensatiores facti sum⁹. Et hoc tibi valido testimo
Mich.6.a. nio monstrabo. Audite, ait Micheas, fundamenta terrę, quia iudicium domino contra populũ suum. Quid ais? Contra homines tibi iudicium est, & testes terræ fundamẽta, vt inter diuinum humanũq; iudicium audiant, iudices inuitantur? Valde, inquit, nam lapidibus homines insensatiores esse noscuntur. Vides quòd totius malitiæ fines excessimus? asinis & bobus irrationabiliores ostendimur, sensu vo latilium superamur, nec ipsis lapidibus comparamur, sed serpentium malignitates imitamur. Furor
Psal.57.a nanq; ait, eorum ad similitudinem serpentis, venenum aspidum sub labijs eorũ. Et quid de mutis animalibus loquimur, vbi etiã ipsius diaboli filij nũ-
Ioan.8.f. cupamur? Vos nanq; ait, filij diaboli estis. Sed tamẽ nos qui sensum nõ habebamus, qui cõtumacia gra uabamur, qui nec lapidibus cõparabamur, qui vincebamur ab omni natura, q̃ despectui videbamur,
H qui contemnebamur: & quemadmodum loquar, ignoro, quo sermone vtar, quo verbo dicam reperire nõ possum: natura fragilis, natura contempta, & omnibus mõstrata deterior, omnia vicit, omnia superauit, & omnibus hodierna die meruit excelsior reperiri. Hodie angeli vota diu desiderata rece perunt: hodie archangeli, quod multo tempore cupiebant, inspicere valuerunt: naturam nostram ipsi in sede dominica immortali gloria fulgẽtem peruiderunt. Hoc enim affectabant angeli, hoc deside rabant archangeli, etsi eos natura humana largito sibi honore superabat, attamẽ nostris beneficijs gra tulantur: nam etiam nostris dolebant supplicijs. Et quando puniebamur, ipsi quoque nimia tristitia te-
Gene. 3.d. nebãtur. Et Cherubin licèt paradisum custodiebãt, tamen nostris supplicijs tristabantur. Et sicut conseruus bonus, cùm à domino custodiẽdum cõseruũ susceperit, satisfacit quidem dominicæ iussioni: sed tamen pœna conserui nimio dolore conteritur, &
I seruitutis necessitate constrictus, animi non respuit charitatem: Sic & Cherubin meruerunt quidẽ custodire paradisum, sed dolebãt honorem custodiæ. Et vt hoc facilè possis aduertere, ex hominum affectione cõdisce, quos conseruorum calamitates inspicimus condolere. Et si seruant homines charitatem, multò magis illæ potestates nostris supplicijs commouentur. Nam & iusti dolebant peccatorum supplicijs, & licèt meritò pœna inferebatur, tamen dolores incitabat tristitia. Nam & Moses post ido-
Exo.32.g. lorum ceremoniam dicebat: Siquidem dimittis illis peccatum, dimitte: sin autem, & me dele de libro quem scripsisti. Quid hoc est? Cõtumaciam vides, & pro impiorũ supplicijs deprecaris. Ideo, inquit, doleo: ideo deprecor, quia dignè cruciantur, quia meritò puniũtur, quia ipsi sunt sui causa supplicij. Et Ezechiel cùm angelum populo videret inferentem summa supplicia, cum nimia lamentatione cla
Ezec.9.d mauit, dicens: Heu mihi domine, quoniam deles tu
Hier.30.b reliquias Israël. Et Hieremias: Castiga nos domine in iudicio tuo, & non in ira tua, ne nos pauciſſimos K facias. Et cũ Moses & Ezechiel, & Hieremias dolent, quantò magis illæ potestates nostris calamitatibus commouentur? Et vt scias quòd nostris malis doluerunt, ex eo disce quòd reconciliatione dominica gratulati sunt: etsi anteà nõ dolebãt, nec postea gratulantur: quia gratulati sunt, Christus saluator ostendit, dicẽs: Erit gaudium in cœlo & in ter- Luc.15.b.
ra, vno peccatore conuertente: & si vnius peccatoris correctione angeli gratulantur, multò magis cùm ad cœlum hodierna die primitias hominum viderint eleuare naturam. Et alia ratione condisce gaudium cœlestium potestatum, quando dominus noster Iesus Christus natus est secundum carnem, cùm reconciliatum hominem viderent, nec enim aliter descẽderet, cum summa gratulatione in terra clamabãt: Gloria in excelsis deo, & in terra pax Luc.2.b
hominibus bonæ volũtatis: vt discas quòd ideo glo rificant, quia terram ea, quæ bona sunt, recepisse lę L tantur. Declarant & causam, dicentes: In terra pax hominibus bonæ voluntatis: hominibus qui rebellati sunt, qui inimici fuerunt, qui alienati erant, qui cõtumaces iudicati sunt. Vides quemadmodum in alienis bonis gratulantur, immo in suis? Nam nostra bona suas vtilitates arbitrãtur. Vis discere quòd cùm ascẽderet, gratulabãtur, & nimio gaudio exultabant, & descendebant frequẽter? Et hoc propriũ est cupientium videre inopinatum spectaculum: & vt scias quòd ascendebant & descendebant, Christi te verba confirmẽt, qui dicit: Amodo videbitis an- Ioan.1.g.
gelos dei ascendentes & descendentes ad filium hominis: & iste semper amantium mos est, & cupientium solita cõsuetudo. Vnde nec tempus expectare didicerũt, sed festino amoris ardore, & delectatione prẽueniunt constitutum: ideo ascendunt, ideo descendunt, & cum omni festinatione nouum, & incredibile spectaculum videre desiderãt. Nã quid hoc mirabilius est, quando homo qui contemptus fuerat, videtur in cœlo? Ideo & quando nascebatur M
dominus noster, & quando resurgebat, exultabant angeli, & hodie quando ascendit ad cœlum. Ecce Act.1.b
enim duo ait, in alba veste, vt ex ipsis indumentis gratulatio monstraretur, dixerũt ad discipulos: Viri Galilæi, iste Iesus qui ascendit à vobis in cœlum, sic veniet quemadmodum vidistis eum in cœlum euntem. Hìc auditum mihi omni cum diligẽtia cõmodate. Cur hæc dicta sunt? Nunquid oculos discipuli non habebant? Nunquid non videbant, quòd gerebatur? Nũquid non dixit euangelista, quia videntibus eis ascendit in cœlum? Cur igitur angeli eis dicebant quod factum est? Quid eis monstrabant quòd ascendit ad cœlum? propter has scilicet duas causas. Vnam, quia dolebant Iesu discessione Ioan.13.d
desolati: & quia dolebant quòd ad eos dicitur: Nemo me interrogat de vobis, quó vadis? sed quia dixi, tristitia impleuit cor vestrum. Et si amicorũ, seu cognatorum separatione tristantur, quantò magis saluatorem, magistrum, dominum misericordem,

A pium, mansuetum, cùm à se viderent separari, non omni cum dolore tristabantur. Ideo stabant angeli, & ascensionis tristitiam regressionis commemo ratione consolabantur, & separationis dolorẽ aduentus futuri pollicitatione sedabant. Nam aiunt:
Act.1.b Iste Iesus qui ascendit à vobis, sic veniet. Doluistis, inquit, quia ascendit, sed dolere desinite, nam iterũ
4.Reg.2.c veniet. Et ne hoc faciãt quod Helisæus fecisse docetur, conscidit vestimentum cùm magistrum vidisset eleuatum ad cœlum. Non enim habuit præsentem angelum, qui Heliam promitteret aduenire. Ne igitur & isti hoc faciant, ideo angeli stabant, animas eorum tristitiæ solatio releuantes. Et hæc quidem vna causa est præsentiæ angelorum. Erat & alia causa non minoris rationis. Nam addiderunt, Qui ascendit ad cœlum: & quia longum spacium de terra tenebatur ad cœlum, & oculorum acies portatum corpus ad illam altitudinem minimè poterat peruidere: sed sicũt auem si altiora po-
B stulat, deficiet aspectus inspicere, & noster oculus volatu vincitur celsiore: sic & illud corpus quanto ferebatur ad summa, tantò oculos videntium aspectus imbecillitate incidebat, deficiente natura altio ra conspicere: ideo stabant angeli, iter cœleste monstrantes, ne quis arbitraretur, quia tanquam in cœlum ascendit sicut Helias, sed in cœlum ascendit, qui eleuatus est à vobis ad cœlum. Ideo non simpli citer hoc addidit. Et Helias quidem tanquã in cœlum ascendit, nam seruus erat: Iesus autem ad cœlum, nam dominus erat. Ille in curru igneo, hic in nube. Et quando seruus vocabatur, currus mittebatur vt veniret: & quãdo filius ascendebat, dominica sedes occurrebat, nec tantũ dominica, sed & pa-
Esa.19.a. terna. Nam & de patre eius ait Esaias: Ecce dominus sedet in nube leui. Et quia pater sedet in nube, misit & filio. Et Helias quidẽ cùm ascenderet, meloten Helisæo dimittit: Christus autẽ discipulis gratiam dereliquit, quæ non vnum prophetã, sed mul
C tos Helisæos effecit, immo illo potentiores, & longè ampli⁹ meliores. Eleuemur igitur & excitemur dilectissimi fratres, & illum cogitemus aduentum.
1.Thes.4.d Nã & Paulus ait, Ipse descendit de cœlo dominus in iussione, in voce archangeli: & nos qui viuimus, qui relinquimur, rapiemur in nube, in occursũ domini, sed non omnes. Et quia nõ omnes rapiemur,
Matt.24.d. sed aliquanti, audi quid ait Christus: Tũc erũt duæ in mola molẽtes, vna suscipietur, & vna relinque-
Luc.17.g. tur. Duo in lecto, vnus suscipietur, & vnus dimittetur. Quid hac significatione ostendatur, quid hoc secreto declaretur, videamus. Mola, pauperes inopesq; demonstrat, & eos qui vitæ labore conterun-tur: lectus, diuites & quietos ostendit, & eos qui honoribus. secularibus perfruuntur. Et volẽs ostendere quia & pauperes aliquando liberantur, & pereunt: & ex diuitibus nonnulli liberantur, & pereũt, ait: Quia de mola vna suscipitur, & altera dimittitur: & de lecto vnus suscipitur, & alter relinquitur: significans quia hi qui peccatis obruuntur, hìc re-

manent congrua supplicia sustinentes, iusti rapiun D
tur ad nubem. Nam sicut rege aduenìente ad ali- Simile.
quam ciuitatem, hi qui honoribus & dignitatibus decorantur, cum summa confidẽtia non expecta-to eius ingressu longè ante portas occurrũt, & excipiunt aduenientem: rei autem, & criminibus obligati intra muros retinentur, imperatoriam expectaturi sententiam: Ita & quando dominus veniet, iusti ei in ipso medio aẽre confidenter occurrunt: noxij autem, & obruti peccatis, hìc remanent expectantes iudicium. Tunc & nos rapiemur. Non me iustorum numero contineri commemorans dixi, nos rapiemur. Nam non sum intantum sanæ mentis alienus, nec animæ cæcitate cõfusus, vt mea peccata nõ nesciam, & meorum videar oblitus esse gestorum. Nam quia diem festum nolo meo dolore turbare, nec solennitati miscere tristitiam, parco lachrymis, parco fletibus meorum peccatorum conscientia sauciatus: ideo orationem in ipsa festiuitatis lætitia terminabo, illius diei memoriam derelinquens, vt nec diues suis opibus gratuletur, nec sua E
pauper egestate tristetur, sed vnusquisque suæ conscietiæ meritum speret. Nam nec diues beatus, nec pauper miser poterit iudicari: sed is qui illius meretur aspectũ, ipse cacumen totius beatitudinis possidebit. Nam qui peccatis pauper est, diuitijs cœlestibus abundabit: & qui criminibus diues est, suppliciorum inopiã sustinebit. Et ideo dico, vt qui in peccatis sumus, lugeamus: & qui bona conscientia viuunt, gratulentur. Sed nec isti cõfidant, sed caueãt: nec illi lugeant, sed corrigantur. Nam & eum qui licèt malè fuerat conuersatus mutata vita gloriam promẽreri, & his parem fieri, qui semper iustè vixerunt: hoc & nos implere properemus: & qui bene viuunt, propositam conuersationem merito futuræ gloriæ ampliare festinent, & confidẽtiam augere non desinant: & qui peccatorum mole oppri muntur, meliore correptione mutẽtur, vt iustorum choro sociati, cum debita reuerentia imperatorem susc ipiamus angelorum, & illa beatitudine perfrua F
mur, quam nos omnes liceat promereri, gratia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, imperium, cum spiritu sancto, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

De Pentecoste, sermo.

Incerto interprete.

EOdie nobis terra facta est cœlum, nõ stellis de cœlo in terram descendentibus, sed apostolis ad cœlos ascendentibus, quia effusa est copiosa gratia spiritus sancti, & vniuersum orbem operata est cœlum, non immutans naturã, sed voluntatem emendens. Inuenit nanque publicanum, & euangelistam effecit: inuenit persecutorem, & apostolum reddidit: inuenit latronem, & in paradisum induxit: inuenit meretricem, & virginibus coæquauit: inuenit magos, & euangelistas ostẽdit: fugauit malitiam, & induxit benignitatem: exterminauit seruitutem, & induxit libertatem: con-

G ceſſit debitum, & intulit gratiam dei. Ideo cœlum
factum eſt terra, & hoc ſæpius dicens, non ceſſa-
bo. Quid enim tales ſtellæ ſicut apoſtoli? Stellæ in
Coloſ.3.a cœlo,apoſtoli ſuper cœlos. Quæ ſurſum ſunt (in-
quit Apoſtolus) ſapite, vbi Chriſtus eſt in dextera
patris ſedens.Stellæ de igne inſenſibili, apoſtoli de
igni intelligibili: ſtellę in noctu lucent,in die obſcu
rãtur:apoſtoli in die & in nocte ſuis radijs, hoc eſt
virtutibus,effulgent. Stellæ orto Sole obſcurantur,
apoſtoli Sole iuſtitiæ reſplendente,ſua claritate lu-
ceſcunt:ſtellæ in reſurrectione cadent ſicut folia,a-
poſtoli in reſurrectione rapientur in aëra nubibus.
Et in illis quidẽ ſyderibus alius Antifer,alius Luci-
fer appellatur:in apoſtolis autẽ nullus Antifer eſt,
omnes luciferi, & ideo ſtellis maiores apoſtoli. Et
quicunque eos luminaria vocauerit mundi, nó pec
cabit:non ſolùm dum eſſent in corpore, ſed etiam
magis nunc,quando de hac vita migrarunt. Gra-
tia enim & merita ſanctorum non minuũtur mor
H te, non retardantur die, non diſſoluuntur in terra,
nec nocte obſcurantur,nec tenebris obumbrantur,
& hoc res ipſa demonſtrat.Piſcatores quippe erãt,
& illis dormientibus retia operabãtur.Et tunc qui-
dem piſces capiebant ad mortem,nunc autem ho-
mines capiunt ad ſalutem,claũdos facientes curre-
re,cæcos illuminantes,leproſos mundantes,dæmo-
nes effugantes,teſtatur multitudo credentium diur
na. Vinitores erãt,& illis abſentibus corpore vinea
floreſcit,& botros affert.Etenim vinitores erant &
piſcatores,& turres,& columnæ,& medici, & du-
ces,& doctores,& portus,& gubernatores, & pa-
ſtores,& athletæ,& pugnatores,& coronas geſtan
tes. Columnæ quidem,quoniam virtute ſua eccle-
ſiæ robur ſunt: fundamentum autem quia in con-
feſſione ipſorum fundata eſt eccleſia,dicente domi
Mat.16. c no: Tu es Petrus,& ſuper hanc petrã fundabo ec-
cleſiam meam. Portus autem,quia tempeſtates im
pias repreſſerunt. Gubernatores, quoniam orbem
I terrarum viam rectam docuerunt. Paſtores, quo-
niam lupos abegerunt,& oues conſeruauerunt.A-
ratores, quoniam ſpinas eradicauerunt. Vinitores,
quoniam labruſcas eradicauerunt,& ſemina pieta-
tis plantauerunt. Medici, quoniam vulnera noſtra
curauerunt. Et vt diſcas me non incaſſum hæc di-
xiſſe,adducam Paulum in medium hæc omnia fa-
1.Cor.3.b cientem.Vis eum plantatorẽ videre?audi:Ego plan
taui, Apollo rigauit, ſed deus incrementum dedit.
Ibidem. Vis eum ſtructorem videre?Sicut ſapiens,inquit,ar
chitectus fundamentum poſui. Vis eum dimican-
1.Cor.9.d tem videre?Sic pugno,non vt aërem cędens.Vis eũ
Rom.15.c videre curſorem? Ab Hieroſolyma & in circuitu
vſque ad Illyricum,& inde ad Hiſpanias,& in vlti-
mas partes repletum eſt euãgelium Chriſti. Vis eũ
Ephe.6.b videre athletam? Non eſt nobis colluctatio aduer-
ſus carnem & ſanguinem. Vis eum videre ducem?
Ibidem.c. Aſſumite arma dei,& induite loricam fidei, & ga-
leam ſalutis, & gladiũ ſpiritus ſancti. Vis eum vi-
2.Tim.4.b. dere certantem?Certamen bonum certaui, fidẽ ſer
uaui.Vis videre coronatum?De cętero repoſita eſt 2. Timot.
mihi corona iuſtitiæ.Et cùm eſſet vnus, omnia fa- 4.b.
ciebat,dominum ſuum imitans: etenim cùm ſit di- K
uinitas vnius ſubſtantiæ,& immutabilis,pro noſtra
ſalute omnibus omnia fit. Tu palmes factus es, &
ipſe tibi vinea,ſicut ipſe dicit:Ego ſũ vinea,vos au- Ioan.15.a
tem palmites. Promouere greſſum voluiſti? factus
eſt tibi via, dicens: Ego ſum via, per me ſi quis in- Ibid.14.a
trauerit,exiet,& paſcua inueniet. Ouis factus es,il-
le tibi paſtor.Ego ſum paſtor bonus:paſtor nanque Ibid.10.c
bonus ponit animã ſuam pro ouibus. Peccator ef-
fectus es? factus eſt tibi agnus: Ecce agnus dei qui Ioan.1.d.
tollit peccata mũdi. Manducare voluiſti?factus eſt
tibi menſa.Bibere voluiſti?factus eſt tibi poculum:
Qui manducat carnem meam,& bibit ſanguinem Ibid.6.
meum, in me manet, & ego in eo.Veſtiri voluiſti?
factus eſt tibi indumentũ.Quotquot enim in Chri Galat.3.d
ſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Sponſa fieri
voluiſti?factꝰ eſt ſponſus: Qui habet ſpõſam,ſpon Ioan.3.d.
ſus eſt,ſicut dixit Ioannes Baptiſta. Nubere volui- L
ſti? factus eſt tibi vir. Deſpondi enim vos vni viro 2.Cor.11.
virginem caſtam exhibere Chriſto.Meretrix eras, a.
& facta es virgo. O noua & admiranda rerum cõ
mutatio. Apud ſeculi homines nuptiæ virginitatẽ
diſſoluunt, apud ſpiritales autem nuptias,meretri-
cem ex gentibus accepit eccleſiam, & virginibꝰ ca
ſtiorem effecit. Interpretare mihi ô hæretice,quo-
modo meretrix effecta ſit virgo.Hęc te neſcire di-
cis, & diſputare de deo audaci temeritate conaris.
Circumuenire non queo,ſide virum ſuſcipio. Hæc
autẽ omnia operatur ſpirituſſancti gratia, quę lar- Acto.2.a.
gè effuſa eſt ſuper apoſtolos dei.Et factus eſt repẽ-
tè de cœlo ſonus tanquam aduenientis ſpiritus ve-
hementis, & repleuit totam domum vbi erant ſe-
dentes. Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tan-
quàm ignis: non ignis, ſed tanquam ignis.Si ignis,
inquit,quomodo non ardebant?Interrogat Iudęus,
interrogabo & ego Iudæum:Si ignis erat,quomo- Exo.3.a
do non comburebat rubum fragile lignum? Quid M
igne vehementius?quid rubo viliusꝰ& neq; lignum
exurebatur,neque ignis extinguebatur.Et quomo-
do corpora trium puerorum ignis non exuſſit, ſed Danie.3.b
caminus in rorem verſus eſt, & carbones tanquam
roſas arbitrabantur?Certamen ignis & corporis,&
tamen corporum fiebat victoria:& quod cera erat
ſolubilius,ferro factũ eſt firmius.Interpretare mihi
vetera,etenim illa præceſſerũt,vt credatur veritati.
Quoniam ſpiritus ſanctus in igne apparuit, ꝓpter
velocem mentis ſuſceptionem:non autem propter
hoc ſolùm,ſed & ſicut ignis ſpinas comburit,ſic &
ſpiritus peccata diſperdit. Miſſus eſt Daniel in la- Ibi. 14.c.
cum leonum, & immanem rabiem illorum diuina
virtus repreſſit.Peragrarunt piſcatores orbem ter-
rarum,& infirmum eum inuenientes,ad ſanitatem
reduxerunt:& in ruina poſitum ad ſtabilitatem re-
uocauerunt,non ſcuta mouentes,non arcus tendẽ-
tes,nó ſagittas mittentes, non pecunias largientes,
non eloquentia confidentes. Et erant nudi quidem
ſeculo,

A ſeculo,ſed induti Chriſtum:pauperes,ſed diuites:pe
cunia indigentes, ſed regnum cœlorum poſſiden-
tes.Non habentes humana ſolatia,habentes autem
Matt.vlti. dominum ſuum. Ego enim, inquit, vobiſcum ſum
omnibus diebus vſque ad conſummationem ſecu-
li. Peragrarũt vniuerſum orbem terrarum oues ſi-
Ibid.10.b. mul cum lupis.Quis vidit?quis audiuit?Dicit,Mit-
tam vos vt oues in medio luporum. Quis vnquam
paſtor oues mittit in medio luporum?ſed magis ſi
viderit lupos,cógregat oues.At verò Chriſtus è cõ
trario fecit. Oues ad lupos direxit, & vulneratæ à
beſtijs non ſunt, ſed magis lupi ad ouium manſue-
tudinem ſunt conuerſi.Et vt non dicerent oues ſu-
mus, & mittis nos in eſcam luporum, timorem il-
lorũ vno ſermone abſtulit.Non dixit,ite(nec enim
virtute eorum mittebat illos) ſed ecce, inquit, ego
mitto vos. Infirmi quidem vos, ſed qui mittit po-
tens eſt.Quis es tu?ego ſum qui cœlum extẽdi, qui
B terram fundaui,qui mare infrenaui,qui mortẽ diſ-
ſolui,qui chirographum quod contra vos erat,cru
ci affixi, qui veterem legem immutaui, qui vos ad
priſtinam patriam reuocaui,qui fortia diſſoluo, &
diſſoluta conforto. Quid mari fortius? Sed parua
harena intolerabilem illius impetũ retundit & con
tinet.Ecce inquit ego mitto vos, qui mortis & vitæ
habeo poteſtatem, qui de cœlo deſcendi &c. Ecce
ego mitto vos,vt oues in medio luporum, tãquam
lupus quidam beſtiæ fiebant ouibus,vt nec fuga cõ
ſeruarent ſalutem circumuallati vndique.O virtus
mittentis in medio luporum oues, in circuitu lupi,
& mutati ſunt lupi,& facti ſunt oues. Nec enĩ na-
tura,ſed voluntate lupi erant. Ecce ego mitto vos.
Ibidem. Quid ergo nobis præcipis,Eſtote prudẽtes ſicut ſer
pentes? Serpens & ſi millies vulneretur, caput au-
tem ſuum ſaluet, totus eſt ſanus:ſic & tu, ſi pecu-
niam aduerſarius tollere vult, libens cede: & ſi o-
mnes facultates auferre conatur,dimitte: & ſi ipſã
tẽporalem vitam extorquere cupit,ne reſiſtas:tan-
C tummodo fidem tuam cuſtodi, illa illęſa manente,
Eccles.5.c vniuerſa ingruẽtia mala facillima erũt. Nudus ex-
iſti de ventre matris tuę,nudus & ibis.Sed forſitan
Pſal.23.a. in exilium mitteris,dicito,Domini eſt terra & ple-
do eius.Forſitan mors occupabit,non eſt timenda,
quia tranſitus eſt. Tantummodo fidem ſerua,the-
ſaurum indeficientem,diuitias ſempiternas:horum
quę dico beati martyres teſtes ſunt,quia fidem non
perdiderunt,& poſt exceſſum de corpore fortiores
ſunt viuis.Propterea,inquit,homo factꝰ ſum, pro-
pterea carnem indui,vt orbem vniuerſum ſaluarẽ:
multùm enim deo eccleſia chara eſt,non muris cir
cundata,ſed fide circũſepta, propter eccleſiã nanq;
extenſum eſt cœlum, diffuſum eſt mare, extenſus
aër,terra fundata eſt,paradiſus plantatus eſt, mira-
bilia multa facta ſunt, pelagus ſcindebatur, & ite-
rum ſuebatur: petra findebatur, & iterum pluebat
de cœlo, & tanquam pruinoſa ponebatur menſa.
Propter eccleſiam prophetæ, propter eccleſiam a-
poſtoli:& quid plura dicam? ꝓpter eccleſiam vni-
genitus filius dei homo factus eſt, ſicut dicit Pau- D
lus:Qui proprio filio non pepercit,vt eccleſię me- Rom.8.f.
deretur, ſanguinem filij effudit propter eccleſiam.
Hic ſanguis irrigat eccleſiam. Et ideo plãtaria eius
marceſcere non poſſunt,nec amittunt folia arbuſta
eius,non ſubiacet neceſſitati temporis, nec eſt con-
ditioni obnoxia,vt per ętatem coma foliorum te-
gatur,hyeme amittatur.Nó tenetur temporũ qua-
litate,ſed ſpiritus eã ſancti gubernat gratia,& ideo
non ſeneſcit,nec contrahitur, & multis impugnan
tibus non opprimitur. Quanti ab initio impugna-
runt eccleſiã,cùm fidei ſemina iacerentur, & arma
contra eam cómota ſunt:ſed quantò magis impu-
gnabatur,tantò clarior reddebatur:ſed nunc quidẽ
propter dei gratiam & reges, & duces, & milites,
& vniuerſus orbis fide repletus eſt.Nam in princi-
pio, &(vt dicam) in cunabulis eccleſiæ reges fuere
impij,duces inſani,populus ſeditioni deditus.Et edi
cta iudicum vbique dabantur, aræ incendebantur
dæmonibus, fumus & odor peſſimus ipſum macu- E
labat aërẽ.Terra coinquinabatur ſanguine,dæmo-
nes debacchabantur, diabolus dominabatur, pater
abdicabat filium,filius inhonorabat patrem.Natu-
ra quidem ſcindebatur,ſed pietas non diuidebatur.
Vbi ſunt nunc qui audebãt eccleſiæ cõtraire?Quã-
do nouella erat,in nullo potuit lædi: & nunc quã-
do vſque ad cœlum peruenit, exiſtimas eam poſſe
ſuperari? Et tunc quidem cùm vndecim eſſent apo
ſtoli,nullus eos ſuperare potuit,ſed pauci homines
totum ceperunt mundum:& nunc quãdo terra &
mare, & orbis terrarum,& inhabitabiles regiones,
& ciuitates, & oẽs fines terræ pietate repleti ſunt,
putas eam te poſſe lędere?ſed non poteris.Chriſtus
enim propter eam paſſus eſt, portæ inferi nõ prę- Mat.16.c
ualebũt aduerſus eam. Facilius cœlum exterminã-
ri poteſt,& terra perire, quàm aliquid mali pati ec
cleſia. Quis eſt qui hæc dicit? ipſe Chriſtus loqui- F
tur: Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea Ibid.24.c
non præteribunt.Bene enim verbum dei ipſo cœ-
lo validius eſt,quia cœlũ opus verbi eſt.Dixit quip
pe deus, fiat cœlum: & verbum in opus apparuit. Gene.1.a.
Currebant naturæ,& nemo impediebat, quia natu
ræ dominus imperabat,qui & facere & immutare
poteſt.Ego eam ędificaui qui cœlũ ſtatui.Sed pro-
pter cœlum non fudi ſanguinem, propter cœlum
crucifixus nõ ſum, nec propter cœlũ cœleſte cor-
pus accepi. Et quid dicam cœli? Angelorum cor-
pus non aſſumpſi,vt dicas,quoniam cœlo & ange
lis,& omni creatura honorabilior eccleſia eſt.Ideo
cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non
præteribunt. Aſſit gentilis,aſſit Iudæus, ſi hæc ina-
nia ſunt verba,redarguant:ſi autem veritas eſt quę
dicta ſunt, adorent virtutem dei. Dixit Chriſtus:
Cœlum & terra tranſibunt,verba autem mea non
præteribũt:facilius eſt cœlum præterire,& terram
deuocari, quàm verba mea excidere. Quæ autem
ſunt verba eius?Adducamus in medium,videamus
ne fortè interciderint,non dubitans dico,ſed hære-

G ticos obcludo.Quæ ergo ſunt verba?cœlũ & terra tranſibunt,verba autem mea non præteribũt. Qui
Matt.16.c ſermones, quæ verba? Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Super hanc petram,non dixit ſuper petrum:non enim ſuper hominem,ſed ſuper fidem ædificauit eccleſiam ſuam. Quid autem erat fides? Tu es Chriſtus filius dei vi ui.Petram vocauit eccleſiam,fluctus ſuſcipientem, & non titubantem. Etenim eccleſia tot ſuſcipit tentationes,non tamen vincitur.Quid eſt ſuper petrã? hoc eſt,ſuper confeſſionem,ſuper ſermones pietatis. Si forſitan interrogabis vtrũ hæc ædificatio ſuſcipiat lapides,aut ligna,aut ferrum:nó,inquit, nec enĩ eſt inſenſibilis ædificatio: quòd ſi talis eſſet,ſolueretur tempore,confeſſionem autem pietatis neq; dæmones,neq; vlla creatura vincere poteſt. Teſtantur martyres, quorum latera radebantur, ſed fides non frangebatur.O noua rerũ materies. Paries effoditur, & theſaurus non aufertur: caro ſcinditur, & fides non rumpitur,talis quippe martyrũ virtus. Etenim ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam:attendite diligentius verba.Portas inferi pericula vocat,quę mortem pariunt.Quid ergo?In infernum intrabit quiſq;,quando periclitabitur?Etiã. Sicut enim portæ introitus ciuitatum ſunt, ſic pericula introitus mortis ſunt. Et cur,inquit,nó prohibet tentationes?Vt oſtendat virtutem eius.Si nemo eam impugnare poſſet,dicere poterant,quoniã ſi impugnaretur,vtique vinceretur.Propterea per-
I mitto eam impugnari, vt non imbecillitas impugnantiũ,ſed fides victoriæ imputetur. Et portæ inferi. Non dixit,non appropiant ei,ſed non præualebunt aduerſus eã. Quid ergo?Impugnabitur quidem, non tamen vinci poterit. Tempeſtates ſuſcipit eccleſia,ſed non demergitur:iacula in eam mittuntur,ſed non perforatur:machinamenta præparãtur,ſed turris nó eliditur. Et quid dico eccleſiam? vnum ſermonem locutus eſt paſtor, & ſicut turris immobilis perſeuerat. Quanti tyranni verbum hoc delere conati ſunt?ſed non potuerunt. Supra petrã enim fundatum erat.Conſidera tyrannos,reges,gladios acutos,beſtiarum dentes,mortem minantes,caminos,ſartagines,manꝰ ferreas,& vncos,& omnia machinameta parata, & pharetram quidem ſuam
K euacuauit diabolus,ſed nihil læſit eccleſiam. Portæ inferi non præualebũt aduerſum eam. Teſtatur res ipſa,teſtatur horum quæ fiunt,adſtipulatio. Quanti impugnauerũt,& nemo præualuit?Et impugnatores quidem taciturnitati, & obliuioni dati ſunt: eccleſia autẽ quotidie virtutibus augmentatur. Vbi nunc Claudius,vbi Auguſtus,vbi Nero,vbi Tyberius? Nomina ſunt nuda:horum autem nemo, nec vlla horum mentio. Et quia eccleſiam impugnauerunt,ideo & memoriam perdiderunt,eccleſia autẽ clarior reſplẽdet. Vbicunq; ieris,ad Indos,ad Mauros,ad Britannos, ad Hiſpanos,vſque ad vltimum finem terrarum, inuenies: In principio erat verbũ, Ioan.1.a.
& verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Et vniuerſa religione plena:ante hoc enim vniuerſa repleta erant impietate, nunc autem non ſoldm
L ciuitates religione florent,& fide Chriſti,ſed etiam eremus in nomine Chriſti gloriatur. Antea nanq; & reginæ in conuiuijs virorum ſaltabant, ſicut fi- Mar.6.c.
liam Herodiadis feciſſe legimus:nunc verò vix famula dignatur hoc facere. Antiquitus gentis Perſarum filij parentibus ſociabantur connubio, & ſoror fratri iungebatur impunè, nunc verò virginitatem appetunt. Ante hoc autem quoties in Britannia humanis veſcebantur carnibus, nũc ieiunijs reficiunt animam ſuam. Maſſagetæ & Berbuces miſeros putant,qui ægrotatione moriuntur,& parentes,cognatos,propinquos, cùm ad ſenectam venerint,iugulatos deuorant:rectius eſſe dicentes,vt à ſe potius quàm à vermibus conſumantur: nunc verò poſt paſſionem Chriſti & reſurrectionem eius,abſtinentia & caſtitate deuotè militãt Chriſto,& p-
M pè omnes gentes paratæ ſunt pro nomine domini fundere ſanguinem ſuum. Ante hoc impij & perſecutores erant reges: nunc verò ad cœlum præferunt pietatem, & ingredientes limen eccleſiæ, deponunt coronam, & crucem Chriſti depingunt in ſuis frontibus. Foris arma,hìc myſteria:foris ſcuta, hìc ſacramentorum celebratio. Theodoſius pater, filius Theodoſij,religione ac pietate ſignes. Ideoque pro his omnibus gratias agamus domino per Chriſtum dominum noſtrum, cui eſt gloria & poteſtas cum ſpiritu ſancto,per immortalia ſecula ſeculorum,
Amen.

Eraſmus

A ERASMVS ROTERODAMVS LECTORI S. D.

QVum aggreſſus eſſem vertere commentarios in acta apoſtolorum,cœpi de titulo ſubdubitare, non quòd diſpliceret opus, ſed quod ſtylus haberet conciſum quiddam & arruptum,id quod à phraſi Chryſoſtomi videbatur alienum. Quanq; alioqui multa congruebant,crebræ percontatiunculæ ac dialogiſmi,& illud ὄφα & ὄφᾶς quibus ſubinde lectori renouat attentionem. Ad hæc digreſſiones locorum communium, præſertim ſub finem homiliarum, vt ſi non ſit Chryſoſtomus,ſimium quempiã huius fuiſſe oporteat. Verùm hìc iudicio meo nolui fidere, proinde paucas homilias in guſtum dedimus, daturi reliquas volente domino, ſi docti cenſebunt opus eſſe Chryſoſtomo dignum: Quorum iudicio freti,libenter hoc quicquid eſt ſuſpicioꝰ ponemus,quam tamen haud temerè concepimus, toties tam inſigniter deluſi mendacibus titulis. Bene vale.

B SANCTI IOANNIS CHRYSOSTOMI commentarium in Acta apoſtolorum,Def. Eraſmo Roterodamo interprete.

PRimum quidem ſermonem feci de omnibus,ô Theophile,quæ cœpit Ieſus tum facere tum docere vſq; ad eũ diẽ, quo præcipiens apoſtolis per ſpiritum ſanctum quos elegerat,receptus eſt.

HOMILIA PRIMA

Liber Adorũ olim incelebris.

C COmplures ſunt quibus hic liber adeò ignotus eſt, vt nõ ſolùm ambigant de authore, à quo conſcriptus ſit,verùm ne id quidem cognitum habeãt, an omnino extet hæc rerum ab apoſtolis geſtarum hiſtoria. Atque hac potiſſimum de cauſa coactus ſum negocium hoc ſuſcipere, vt ignorantes allicerem, neque ſinerem tam inſignem theſaurum in tenebris abditum latere. Siquidem hinc non minor nobis contingere poterit vtilitas, quàm ex ipſis euangelijs:tanta ſcatet philoſophia,tãta abundat quum omnium dogmatum rectitudine, tum præcipuè eorum quæ de ſpiritu ſancto prodita ſunt. Proinde cauendum eſt ne negligenter prætercurramus hunc librum,ſed exactiſſima cura ſcrutemur, excutiamúsque. Etenim promiſſa quæ Chriſtus in euangelijs antè verbis pollicitus erat,ea hìc re præſtita & exhibita videre licet, ipſámque veritatem ipſis factis relucentem intueri. Simúlque videre eſt diſcipulos mirificè ad meliora tranſmutatos,nimirum ſancto ſpiritu vim ſuam in illis exerente. Au
Ioan.14.b dierant enim Chriſtum dicentem, Quiſquis credi-

Vtilitas Actorum.

derit in me, ſigna quæ ego facio, & ipſe faciet, D
& his maiora faciet. Audierant & illa prædicente diſcipulis ſuis,quòd ad præſides & reges eſſent ducendi, quódque in ſynagogis ſuis Iudæi eſſent ipſos flagellaturi, quòd eſſent atrociſſima quædam paſſuri,ſed his omnibus euaſuri ſuperiores: ad hæc quòd euangelium prædicandum eſſet toto terrarum orbe: quæ quidem omnia ſic euenìſſe vt nulla in parte promiſſoris fides deſiderari poſſit,videre licet in hoc libro. Neque verò hæc tantùm quæ modò commemorauimus, verùm etiam alia plura, quæ dixerat dominus quum ageret cum diſcipulis. Conſpicies autem hìc & illa, nimirum apo- Nouator ſpiritus.
ſtolos ipſos ceu volucres, terram mariáque percurrentes, ac timidos illos quondam rudésque ſubitò in alios homines eſſe verſos, faſtúque diuitiarum, gloria,ira,concupiſcentia, breuiter rebus omnibus ſuperiores eſſe factos. Videbis ſummam inter ipſos E
concordiam, nec quicquam omnino prioris illius liuoris aut inuidentiæ reſidere,nec iam loci principis ambitum inter ipſos feruere,ſed omnem virtutem in eis abſolutam perſpicies, tum ſummã eximiámque charitatem in illis relucentem. Nam de hac quoque multa illis præceperat,dicens: Per hoc Ioan.13.d.
cognoſcent omnes, vos eſſe meos diſcipulos ſi dilexeritis inuicem. Quin & dogmata quædam hìc reperire licebit,quæ niſi liber fuiſſet proditus,haud quaquàm fuiſſent vlli tam dilucidè cognita, quin potius quod eſt caput ſalutis noſtræ,fuiſſet occultum & in obſcuro latuiſſet:tam de his loquor quæ ad bene viuendum, quàm quæ ad fidei noſtræ dogmata pertinent. Porrò eorum quæ hìc rractantur,maior pars,ſunt acta Pauli, qui plus omnibus 1.Cor.15.b
laborauit. Eius rei cauſa eſt,quòd is qui librũ hunc conſcripſit,diſcipulus & cultor Pauli fuit:nimirum beatus Lucas, cuius virtutem, quum ex alijs multis agumentis, tum hoc præcipuè licet perſpicere, F
quòd præceptori ſuo indiuulſus adhæſerit, quódq; per omne tempus, illum fuerit aſſectatus. Itaque quum Demas & Hermogenes illum in periculo deſeruiſſent,alter in Galatiam profectus, alter in Dalmatiam:audi quid de hoc dicat, Lucas,inquit, 2.Tĩmot.
adhuc ſolus mecum eſt. Quin & Corinthijs ſcri- 4.b.
bens de eodem: cuius, inquit, laus eſt in euangelio 2.Cor.8.c
per omnes eccleſias. Rurſus quum dicit, Conſpe- 1.Cor.15.a
ctus eſt Cephæ,deinde duodecim. Item quum ait
iuxta euangelium quod accepiſtis,de Lucæ euan- 2.Cor.4.a
gelio ſentit: vt iam non aberrarit à vero, qui voluminis huius deſcriptionem ad hunc authorem tetulerit. Cæterùm quum dico hunc,ipſum Chriſtum dico. Quòd ſi quis dixerit, quid tandem Acta quare non longius producta.
fuit in cauſa, quò minus omnem hiſtoriam ad finem vſque perſecutus ſit,quum illi ſemper adfuerit:huic ſic reſpondere poterimus, Primùm quòd hæc quoque ſufficiebãt his qui vellent animũ aduertere:deinde quòd euangeliſtæ ſemper incubuerũt in ea,quę magis vrgebãt,nec illis curę fuit hiſtorias cõſcribere. Siquidem non parũ multa & abſq;

ſcripto

G scripto tradiderunt. Itaq; quũ omnia sint admiratu digna,quæcunq; hoc libro cótinentur, tamen illud potissimũ admirandũ in apostolis, quomodo sese ad infirmorũ ac rudium captum demiserint, atq; hoc ipsum eis spiritus sanctus suggessit,in hoc illos præparans, vt in dispensando verbo dei versarentur. Vnde factum est, vt quum tam multa de Christo disseruerint,pauca dixerint de eius diuina natura, plurima verò de natura eius humana, de morte,de resurrectione & ascensu.Etenim quod id temporis quærebatur,illud erat, vt homines audirent eum excitatũ à mortuis,ascendisse in cœlum. Quemadmodũ igitur ipse Christus illud in primis agebat,vt perspicuũ faceret,quòd venisset à patre: itidem hic præcipuè studet hoc persuadere, quòd reuixit,quòdq; in cœlũ receptus est,quòdq; ad eũdem reuersus est à quo profectus fuerat.Nam nisi hæc prius crædita fuissent,præsertim quũ accessisH set assertio,de resurrectione,deq; in cœlum reditu, nimirũ vniuersum dogma Iudæis visum fuisset vanum & incredibile. Quapropter sensim ac paulatim illos ad sublimiora prouehit.Quin etiam apud Athenienses,Paulus eũ simpliciter hominẽ appellat,nihil attribuens amplius:Idq; iusta de causa.Etenim si Christũ ipsum de æqualitate quã habet cũ patre differentem frequenter aggressi sunt lapidibus obruere, eaq; de causa blasphemum appellarunt,haud quaq̃ eum sermonẽ à piscatoribus acce pissent,præsertim quũ crux præcessisset.Quid autem de Iudæis loquor,quum ipsi tum tẽporis disci puli, quoties audiebant sublimiora dogmata crebrò turbati fuerint & offensi?Vnde & dicebat dominus,Multa habeo quæ vobis dicã, sed in præsentia non potestis ea ferre.Quod si illi ferre non poterant,qui tãtum temporis cum ipso cõsuetudinẽ habuerant,& quibus tam multa arcana cõmunicarat,quiq; tot miracula viderant, quomodo homines qui recens ab aris,simulacris,& sacrificijs,à felibus & crocodilis venerant: nã huiuiusmodi tum erant gentium numina, quiq; & ab alijs malis tum primùm fuerant aulsi, repentè sublimes illos de dogmatibus sermones recepissent: Imò quomodo ipsi quoq; Iudæi qui quotidie discebãt & instituebantur à lege,frequenter illud audientes, Audi Israël,Dominus deus tuus vnus est: quum vidissent eum affixum in ligno crucis,atq; adeò quũ ipsi crucifixissent illum ac sepelissent,nec eũ vidissent resuscitatum,si audissent,hic ipse deus est,ac patri æqualis:nónne maximè omniũ ab his verbis abhorruissent,ac resilissent, & oblatrassent:Proinde paulatim ac sensim illos instituunt, seseq; miro studio ad captum imbecillium in dispensatione dogmatũ demittunt. Cæterùm quò magis se demittũt apostoli,hoc vberior contingit illis è diuini spiritus liberalitate gratia:dũ in eius nomine maiora faciunt q̃ ipse fecerat,nimirũ vt vtroq; modo ꝓficiat euãgeliũ,dum sese demittẽtes,auditores humiles & humi iacentes erigunt,& sermonem de resurrectione

Christus tantùm homo dictus. Infrà.17.g

Ioan.8.g.

Ioan.16.c. Sẽsim prædicatus est Christus.

I

Deut.6.a.

miraculis probabilẽ reddũt.Siquidẽ quòd maximè K agit hic liber, est resurrectiónis declaratio: Quæ si credita fuerit,& cæteris aperta est via. Argumẽtũ igitur & scopus huius libri,si quis rei summã crassiore sermone velit cõplecti,hic potissimũ est.Superest vt præfationes audiamus. Primum quidẽ sermonẽ feci de omnibus o Theophile quæ cœpit Iesus tum facere tũ docere.)Statim hìc quęret aliquis, Quamobrem Theophilo renouat mentionẽ euangelij? Vt suam declararet exactam diligentiã: Nã in illius operis præfatione dicit, Visũ est & mihi ab initio assectato omnia, diligenter ordine tibi scribere.Nec suo vnius testimonio cótentus est,sed omnia potius refert ad apostolos,dicẽs:Quemadmodũ tradiderunt nobis, qui ab initio spectatores ac ministri sermonis fuerunt.Quare quũ illic verbis suis fidẽ conciliarit,nihil hìc opus erat alia confirmatióe, quum ibi semel habita sit à Theophilo L fides ipsius sermoni,ac per illum certissimã veritatem eũ edocuerit. Etenim cui fides est habita scribenti quæ audierat,huic multò magis habenda fides,ea cõscribenti,quæ nequaq̃ ab alijs accepit,sed quæ vidit ipse simul & audiuit. Etenim si ea quæ Christus gessit recepisti, multò magis recipies res ab apostolis gestas.Quid igitur?nihil hìc aliud est, q̃ historia,& narratio spiritus expers? Nequaquã. Quî sic?Quoniã & illa quæ ab initio ipsi,qui spectatores fuerunt ac ministri sermonis,Lucæ tradiderũt,spiritus erant.Et quare non dixit,quẽadmodum nobis tradiderunt, qui spiritus sancti donum promeruerũt, sed quorũ ipsi spectatores fuerunt? Quoniã hoc maximè fidẽ cõciliat, si quis didicerit ex his qui quæ narrãt,oculis suis viderunt.Illud autẽ,si spiritus authoritatẽ prę se tulissent,fastui & arrogantiæ tribuissent imperiti. Vnde & Ioannes sic loquitur:Ego vidi & testimoniũ phibui, quòd hic est filius dei.Christus autẽ sic loquitur, Nicodemo videlicet crassiori.Quod scimꝰ loquimur,& quod vidimus testificamur, & testimoniũ nostrũ nemo M recipit.Rursus declarans, multa testimonia proficisci ab oculis,dicebat discipulis:Et vos testificamini de me,quoniã ab initio mecũ estis. Quin & ipsi apostoli frequẽter hunc in modũ loquuntur, Testes nos,& spiritus sanctus,quẽ dedit deus fidentibus sibi.Postea Petrus cõprobans resurrectionẽ docebat,Qui simul edimus & bibimus cũ illo.Facilè enim testimoniũ auditores recipiebant ab his, qui vixerant cum illo, quòd id temporis adhuc multi abessent ab intellectu spiritus. Vnde & Ioannes in suo euãgelio,quod scripsit,ait se vidisse, quod narrat de fluxu sanguinis & aquæ,hoc ipsum grauissimi testimonij loco ponẽs,quod vidisset, etiãsi quæ spiritus suggerit certiora sunt ijs quæ videmus,sed non apud incredulos. Porrò quòd Lucas nõ fuerit expers spiritus, pluribus ex argumẽtis perspicuum est, vel è miraculis,quæ nunc per illum fiunt, vel quòd tum quilibet participes fiebãt spiritus sancti, non solùm eximij,qualis erat Lucas, vel ex ipsius

Ioan.21.g.

Ioan.3.b.

Ibidẽ.15.d

Infrà.2.c.

Infr.10.f.

Ioan.19.f.

Actorũ nõ simplex hi storia.

Miracula per Lucã.

Pauli

1.Cor.8.c Pauli de illo testimonio.Ait enim,Cuius laus est in A euangelio, vel ex hoc quòd ecclesiarum suffragijs delectus fuit.Siquidem suprà dictis & illud adijcit, Quin etiam electus est ab ecclesijs, vt nobis peregrinationis sit comes,in hac gratia, quæ administratur à nobis.Iam mihi vide q̃ hic euãgelistæ sermo absit ab omni fastu. Non enim dicit,prius euãgelium quod euangelizauit:sed,priorem quidẽ sermonem feci,nimirum euangelij prædicationẽ magnificentius quiddã esse ducens,q̃ pro ipsius dignitate aut viribus:Et tamen apostolus hoc titulo ornat illum dicens, Cuius laus est in euangelio. Ipse contrà modestè loquitur,dicens:Priorem quidẽ sermonem feci de omnibus ô Theophile, quæ cœpit Iesus tum facere tum docere, nõ simpliciter de omnibus,sed ab initio ad finem vsq;. ait enim:ad eũ vsq; diem quo receptus est in cœlum.Atqui Ioannes declarat impossibile perscribere omnia. Siquidem hoc vt ostenderet,vbi dixerat,Quæ si scriban B tur singulatim,nec ipse vt arbitror caperet mũdus: addidit,qui scribendi forent libri. Quomodo igitur,inquiet aliquis,hìc Lucas loquitur de omnibus? Atqui nõ dixit omnia,sed de omnibus, perinde ac si quis dicat summatim & in genere: aut de omnibus loquitur,quæ necessaria sunt vrgẽtq;. Ac mox indicat,quæ sint illa omnia,quæ cœpit Iesus,tũ facere tum docere : intelligi volens miracula ac doctrinam.Nec id verò solùm indicauit, verùm etiã quod Iesus faciendo docuerit.Vide porrò humanitatem eius ac mentẽ apostolo dignam,etiã si vnius hominis causa tam diligentem sollicitudinem suscepisset,vt totum euangelium conscriberet:vt,inquit,habeas eorum sermonũ quos audisti certitudinem.Audierat enim Christum dicentem, Non est volũtas patris mei, vt vel vnus pereat ex his pusillis.Et quam ob causam non vnicũ fecit librum, quem vni mitteret Theophilo,sed in duo partitus est argumenta?Nimirum quò res distinctione voC luminum esset dilucidior, simulq; vt intermissione respiraret ac refocillaretur auditor.Quãq̃ & alioqui distinctæ sunt res quæ in his libris tractantur. Quin & illud considera,quo pacto Christus dictis suis per opera fidẽ conciliarit.Ad mansuetudinem hortatꝰ est, dicẽs:Discite à me, quòd mitis sum & humilis corde.Docuit nos paupertatem,& vtrunq; factis demonstrauit.Siquidẽ filius hominis, inquit, non habet vbi caput suum reclinet. Rursum pręcepit,vt diligeremus inimicos. Exhibuit hoc in cruce,deprecans pro crucifigentibus.Dixit,volenti trahere in ius vt tunicam eripiat,permitte vt & palliũ auferat. Ipse verò non vestimenta tantùm, verùm sanguinem quoq; suũ dedit.Idẽ vt facerent & discipulis præcepit: vnde & Paulus dixit,quemadmodũ habetis formã ex nobis. Nihil enim doctore frigidius,qui verbis duntaxat philosophatur : Neque enim hoc doctoris est , sed histrionis & hypocritæ.Eoq; apostoli prius vitæ exẽplis docebãt,deinde verbis. Quin potius ne verbis quidẽ erat opus,quũ

Lucæ modestia.

Quæstio.

Ioan.21.g.

Ibidẽ.11.d

Ibidẽ.8.c.

Mat.5.f.

Philip.3.d

clamarẽt opera.Nec aberrarit à verò, qui passionẽ D eius actionem dixerit.Nã patiendo fecit ingens il- Patiens lud & admirandũ opus,quo mortem deiecit, reli- agit. quaq; omnia peregit. Ad eũ vsq; diẽ,quo præcipiens apostolis per spiritum sanctũ,quos elegerat, in cœlũ receptus est.)Per spiritũ præcipiẽs, hoc est spiritualia ad illos verba loquutus,nihil autem humanum. Vide igitur,nũ hic sensus placeat, an magis placet accipere,quod per spiritũ eis præceperit. Vides vt adhuc Lucas modicè de Christo loquitur, quemadmodũ & ipse dominus de se ipso loquebatur:Quòd si ego per spiritũ eijcio dęmonia. Mat.12.c. Etenim spiritus ille sanctus oprabatur in eo templo.Quid tandẽ præcepit? Profecti,docete oẽs gentes,baptizantes eos in nomine patris,& filij, & spiritus sancti,docentes illos seruare omnia,quæcũque præcepi vobis.) Magna laus apostolorũ, quũ talia fuerint aggressi, nimirũ totius orbis salutem, quũ horũ verba spiritus essent plena.Quod ipsum E sanè innuit,quũ dicit,per spiritũ sanctum, hoc est, etiam verba quæ loquutus sum vobis,spiritus sunt. Ioan.6.g. Cæterùm quod dicit,hoc est:primùm, auditorẽ rapit ad cupiditatem,deinceps discendi cognoscẽdiq; præcepta,tum apostolis fidẽ conciliat, quandoquidem spiritus verba dicturi sunt , & Christi præcepta.Itaq; quum pręcepisset,inquit,receptus est:Nõ dixit,ascendit:Nam adhuc tanq̃ de homine loquitur.Videlicet & post resurrectionem docuit discipulos,cæterùm huius tẽporis historiã nemo nobis explicuit exactè totam. Verùm immoratur quidẽ huic rei Ioannes magis q̃ cæteri , quemadmodum & hic: sed nullus omnia euidenter disseruit , propterea quòd ad alia festinarent. Didicimus igitur hæc per apostolos,qui quę audierãt retulerũt,quibus & seipsum præbuit viuum. Prius autem de assumptione loquutus,dicit & de resurrectione. Posteaquàm enim dixit eum assumptum, ne putares F illum ab alijs assumptum esse,adiecit,quibus &exhibuit seipsum viuum.Etenim si semetipsum exhibuit in re maiore , multò magis in minore . Vides quomodo clanculum aspergit magna hæc dogmata? Per dies quadraginta visus est ab illis.)Neque enim ita tunc perpetuò quemadmodum ante resurrectionem fecerat , versatur cum illis.Illud vide,non dixit,quadraginta diebus, sed per quadraginta dies . Aduolabat enim, ac deuolabat rursus. Quur ita tandem?Subducebat animos illorum ad altiora , nec patiebatur illos similiter erga ipsum sic affectos esse quemadmodum prius fuerãt. Neque verò hoc simpliciter faciebat,sed ad vtrunque diligẽter præparabat,& vt crederetur resurrectio, & vt deinceps maior humana conditione haberetur.Atqui hæc erant inter sese contraria. Vt enim persuaderetur resurrectio , oportebat multa esse facta,quæ erant humanæ naturæ . Vt autem crederetur id quod est mirabilius,videlicet diuina natura ,cõtrà.Et tamen vtrunq; factũ est opportuno tẽpore.Cæterùm qua de causa nõ apparuit omnibus,sed

G bus,sed discipulis tantùm? Quoniã multis illorum visum fuisset spectrum,videlicet ijs qui non nouerant arcanũ mysterij. Etenim si ipsi discipuli diffidebant initiò ac turbabantur, & opus erat vt manibus contrectarent, opus erat mensa communi: quomodo verisimile est affectos futuros fuisse, vulgares istos?Proinde ex miraculis certam & indubitatam facit resurrectionis fidem,vt non solùm euidens esset eius ætatis hominibus,verùm etiã omnibus sequuturis.Quod enim in illis effecerũt cõspecta ꝓdigia,hoc in oĩbus posteris erat effectura fides.Quapropter & incredulos per fidẽ colligim⁹. Eteni si nó resurrexit, sed manet adhuc mortuus: qũo in nomine eius apostoli ædidere miracula? At nó ędidere miracula,dixerit aliquis:Quomodo igitur nostra natio collecta est ? Nec enĩ hoc saltẽ sic habere negabũt, neq; repugnabũt ijs quæ videtur. Itaq; quũ aiunt non esse facta miracula, tũ magis etiã seipsos pudefaciunt. Nã hoc ipsũ maximũ est miraculum, absq; miraculis orbẽ terrarum accurrere,ã duodecim pauperibus & illiteratis hominibus attractum.Neq; enim opulentia dituitiarũ,neq; sapientia dicendi, nec alia re simili vicerunt piscatores,vt iam vel inuiti fateãtur homines in illis diuinam esse virtutẽ.Nam erat impossibile,vt vnq̃ res tanta viribus hominũ conficeretur.Atq; hac de causa & ipse diebus quadraginta commoratus est post resurrectionem,longo temporis spatio certis argumentis declarans & comprobans conspectum sui ipsius,ne spectrum & inane phantasma crederent quod videbatur. Ac ne his quidem contentus fuit,sed mensam etiam addidit. Nimirum hoc est, quod deinceps dicit: Et cõuescẽs simul cũ illis.) Sic hoc argumnento ipsi quoq; apostoli, semper astruxerunt resurrectionis fidem, vt quum aiunt, qui quidẽ cibum simul sumpsimus, & bibimus cũ illo.Sed quid apparens faciebat?Per quæ illos ad fidem adduxerit ostendit,dicens,Apparẽs illis,& loquens de regno dei.Quoniam aũt deiectis erãt animis & his quæ facta fuerant conturbati, ac restabat,vt magna aggrederentur certamina,recreat & erigit illos:prędicens quid esset illis euenturum, ac præcipiẽs ne discederẽt ab Hierosolymis, sed expectarent promissa patris. Primùm euocarat illos in Galilæã,metuentes etiámnum ac tremẽtes,quò vacui pauore,possent audire quæ dicerentur. Deinde quũ audissent,& in his quadraginta dies essent versati,præcepit ab Hierosolymis ne discederẽt.Quur ita tandem?Quemadmodũ milites in multitudinẽ erupturos,nemo patitur exire, priusq̃ armati fuerint,neq; quisq̃ equos finit à carcere profilire priusquam aurigam nacti sint:ita nec Christus discipulos suos passus est in acie conspici,priusq̃ descenderet spiritus,ne facilè caperentur, & abducerẽtur à multitudinẽ. Verùm non hæc sola causa est. Sed posteaquàm complures erant illic crediturі, & rursum cum his alij,ne qui dicere possent,quòd prætermissis notis, ad peregrinos abissent ostentandi sui gratia:hac de causa,apud ipsos qui Iesum occiderant,exhibent argumenta resurrectionis: apud ipsos,inquam,qui eum crucifixerant, qui sepelierant, in ipsa ciuitate in qua facinus illud impium erat patratum,vt aduenis etiam omnibus os occludetur.Etenim quum ipsos etiam qui dominum crucifixerũt, palàm esset credidisse : satis constat, quòd verè crucifixus fuerat dominus, & euidens erat eius facinoris impietas,deniq; resurrectiõis fides apertè comprobatur.Post hæc ne dicerẽt,quomodo ergo poterim⁹ inter homines impios & homicidas,ad hæc tam multos durare, quum simus pauci contemptiq;?vide, quomodo desperationem hanc dissoluat dicens,sed expectate promissionem patris,quam audistis ex me.Et quando audierunt, dixerit aliquis? Quũ diceret, Expedit vobis vt ego discedam,nisi enim ego discessero, consolator ille non veniet ad vos.Ac rursum,Rogabo patrem,& alium consolatorem mittet vobis, vt maneat vobiscum. Et quare is non aduenit quum adhuc adesset dominus, aut mox ab illius discessu, sed ipse quidem abijt die quadragesimo, spiritus autẽ aduenit quum compleretur dies quinquagesimus? At si nondum aduenerat, quî consistit, quod dixerat, Accipite spiritum sanctum? Nimirum vt eos capaces redderet,& idoneos accipiendo spiritui.Etenim si Daniel angelum visurus semotus est,multò magis hos decebat secedere,tantum dei donum accepturos.Vtrum igitur licet hoc pacto quæstionem propositam soluere,an sic potius accipiendum est, quòd de eo quod erat futurum, perinde quasi iam factum esset sit loquutus:Velut quum dicit, Calcate serpentes & scorpios,& omnem virtutem inimici? Quam igitur ob causam non tum protinus aduenit spiritus?Oportebat illos desiderio promissi teneri,atq; ita donum accipere . Ideoq; quum ipse digressus esset,tum aduenit spiritus: Qui si venisset eo præsente,non habuissent illos tã ardens expectatio.Et ideo nó protinus ab ascẽsione domini venit spiritus,sed post octo aut nouẽ dies. Itidem & nos tũ maximè excitamur in deũ,quoties in necessitate constituti sumus . Sic & Ioãnes tũ maximè mittit discipulos ad Christũ, quum maximè futurũ erat, vt opus esset Iesu,quãdo ille iam habitabat in carcere.Sed aliter exponi potest : Oportebat in cœlo comparere naturã nostram,& perfectam reconciliationem fieri,ac tum venire spiritum,quo purum merumq; gaudium fieret. Nam si spiritu præsente dominus quidem abisset,ille verò mansisset,nó fuisset perinde magna consolatio:Siquidem sic erant affecti,vt admodum ægrè ab illo diuellerẽtur, vnde & cõsolans illos dicit,Expedit vobis,vt ego discedam.Itaq; diebus aliquot interiectis differt missionem spiritus,vt paulisper afflicti,& in necessitate,quemadmodum dictum est,constituti,mox solido puroq; gaudio fruerentur.Porrò si spiritus esset minor aut inferior filio, non erat sufficiẽs consolatio . Sed quo dictum est illud , Expedit vobis? Ideo

Miraculũ innouati mundi.

Simile.

Acto.10.f

Ioan.11.f.

Ioan.14.b

Spiritus sãctus quare non statim missus.

Ioan.20.f.

Luc.10.c.

Dani.8.c

Luc.7.c.

Spirit⁹ ac qualis filio.

A Ideo spiritui seruata est maior doctrinæ portio,ne putarent illum minorem.Iam illud cõsidera,quãtam eis imposuerit necessitatem manendi Hierosolymis, ex eo quòd pollicetur sese illic exhibiturum spiritum:Nam ne rursum post ascensionem ipsius fugerent,hoc promisso,ceu vinculo quodam eos illic astringit.Cæterũm quum dixisset, Expectate promissionem patris,quam audistis ex me,subiecit,Quoniam Ioánes quidem baptizauit aqua,vos autem baptizabimini spiritu sancto post non multos hos dies.)Demonstrat in sequentibus, quid intersit inter Ioannem & ipsum,non iam adumbratẽ,quemadmodum prius:vehementer enim obum

Mat.11.b. brarat sermonem,quum diceret , Qui autem minor est in regno cœlorum,maior est eo: sed nunc manifestius,Ioannes,inquit,baptizauit aqua,vos autem baptizabimini spiritu sancto . Non iam vtitur testimonio,sed personæ tantùm meminit,quò memoriam illis refricet eorum quæ prius dixerat , si-

B mulq; declarat eos iã maiores factos Ioanne,quãdoquidem & ipsi baptizaturi erant spiritu.Neq; dixit ego vos baptizo spiritu sancto , sed baptizabimini,nos interim docens,vt modestè de nobis sentiamus.Nam hoc iam ex Ioannis testimonio dilucidum erat,quòd ipse esset qui baptizaret, quũ di-

Ibidẽ.3.c. ceret,Ipse vos baptizabit spiritu sãcto & igni.Atq; hac de causa,huius vnius facit mentionem. Igitur euangelia quidem eorum quæ Christus gessit ac dixit,narrationem & historiam quandam continent. Cæterùm Actorũ liber refert ea quæ alter ille paracletus dixit ac fecit. Nam & tum quidem multa ipse faciebat . Quemadmodum & nunc Christus agit occulta vi,sicuti & tunc quoq; temporis agebat.Sed tum quidem per ipsum templum,nunc autem per apostolos . Ac tum quidem in virgineum venit vterum,templumq; construxit:nunc verò in animos apostolicos.Rursum tũ venit in specie co-

C lumbæ,nunc in specie ignis.Quur ita?Videlicet illic præ se ferebat mansuetudinem, hìc verò etiam vindictæ seueritatem . Tempestiuè sanè cõmonefecit iudicij:quum enim iam oportebat peccata cõcedere atq; abire , plurima opus erat mansuetudine.Rursum posteaquã adepti sumus donum,iã instat iudicij & examinationis tempus. Sed quomodo dicit,baptizabimini, quum aqua nó esset in cœnaculo?Quoniã in baptismo præcipua pars est spi-

Vnctio spiritus. ritus,per quem & aqua fit efficax.Itaq; quẽadmodum ipse dicitur vnctus , quum nequaquã vnctus esset oleo,sed accepisset spiritum sanctũ,sic & baptizati dicuntur discipuli.Est & alia interpretatio. Cõperire licet illos aqua fuisse tinctos. Idq; diuersis temporibus.In nobis enim vtrunque fit pariter,

Apostoli à Ioanne baptizati. tunc verò disiunctim.Siquidem initio à Ioanne baptizati sunt.Id ne cui mirũ videatur.Etenim si meretrices ac publicani ad baptismũ illũ venerũt,multò magis venerunt hi qui pòst erant baptizandi spiritu.Post hæc ne dicerent totũ hoc nihil aliud esse quàm pollicitationes:Iam enim multa de hoc baptismo dixerat,néve putarent,hanc spiritus vim tantam vt nusquã appareret,reuocás illos ab huiusmodi suspicione dicit, Post nõ multos hos dies.Nec expressit,quando,quòd semper vigilarent,tãtùm dixit breui futurũ ne deijcerentur animis:quãdo verò id esset futurũ,nondũ addidit, vt semper essent vigilantes. Nec hac re solùm illos inducit ad credendũ,videlicet breuitate tẽporis, verùm etiã quũ dicit promissionẽ quã audistis ex me. Porrò quod dicit hoc est,Non nũc,inquit,tãtùm dixi vobis,sed & iã pridẽ promisi, quæ sine dubio facturus sum. Quid igitur miraris,si nó exprimit diem,quo hæc erant perficienda: quandoquidem hunc instantem ac vicinũ noluit esse manifestũ,idq; iustissima sanè de causa:nimirũ vt vigilãtes sollicitius promissum expectarent.Non enim datur,non datur, inquam, gratia nisi vigilanti.An nó vides quid dicat Helias discipulo?Si videris me quum abripiar,sic erit tibi: hoc est,cõtinget tibi quod postulas.Quin & Christus vndiq; ad ipsum cõfluentibus dicebat, Credis? Etenim nisi addicti fuerimus ei quod datur,ne sẽtiemus quidem magnopere beneficiũ.Sic & Paulo nõ statim data est gratia,sed triduũ interceſſit,quo fuit cæcus, atq; interim metu purgatur ac præparatur.Etenim quemadmodũ qui purpurã tingũt,prius alijs quibusdã coloribus præparãt id quod tinctura accipiet,ne flos dilutus & euanidus fiat:Itidẽ & hìc prius animi solicitudinem deus præparat,ac deinde infundit gratiã.Eandem ob causam nec spiritum ilico misit,sed in die quinquagesimo. Quòd si quis dixerit, quare nõ & nos eodẽ tẽpore baptizamus:illud sanè respõdere possumus,quòd gratia quidem tũ esset eadem quæ nũc est: cæterùm animus nũc fit sublimior & excelsior,dũ ieiunio præparatur.Quanquã & Pentecostes tẽpus habet aliquam rationẽ haud quaq̃ absurdam.Quam tandẽ dicis?Existimauerunt patres satis idoneũ malæ cupiditatis frenum, magnamq; doctrinã esse baptismum ad hoc,vt etiam tẽpore deliciarum sobrietatem tuerentur. Itaq; perinde quasi simul cũ Christo cibum capiamus,cómunisq; cũ illo mensę participes simus,ne quid temerè faciamus,sed in ieiunijs,in precibuss,multaq; sobrietate degamus. Etenim si quis aditurus annonæ præfecturam,sibi parat quicquid ad vitæ vsum pertinet,atq; vt sibi nõnihil dignitatis assequatur , & pecunias consumit, & tempus impendit , & innumerabiles suffert labores:quo malo nos digni fuerimus,si cum tãta socordia regnum cœlorum adierimus,neq; vlla cura nosmetipsos ad hoc præparauerimus,priusquã accipiamus?quin & postquàm acceperimus socorditer egerimus?Ideo nanq; posteaquã accepimus socordes sumus, quòd priusquã acciperemus nõ vigilauerimus.Ideo complures posteaquã acceperunt, protinus redierũt ad priorem vomitum, ac redditi deteriores,grauius supplicium sibi accersierunt, eo quòd à prioribus peccatis liberati, hoc pacto grauius etiã iudicis iram in se prouocarunt,dum tanto

liberati

D

Dies quare non exprimitur.

4.Regum 2.b.

E

Infrà.9.b.

Pentecostes mysterium.

F

Simile.

Cõtra socordes locus cõmunis.

G liberati morbo,ne ſic quidem ad ſanitatem mentis conuerti potuerint,quin illud potius illis vſu venit, quod paralytico comminabatur dominus, dicens:
Ioan.5.c. Ecce ſanus factus es,noli poſthac peccare, ne quid tibi deterius eueniat. Item quod de Iudæis prædicabat,oſtendens quòd illos ob ingratitudinem imme
Ioan.15.d. dicabilia manerent mala, Si non veniſſem & loquutus eis fuiſſem,peccatum non haberent. Itaque poſthac dupla & quadrupla peccata fiũt. Quî ſic? Quoniam poſt exhibitam nobis dignationem ingrati ſumus & improbi. Quapropter nihil nobis proficit lauacrum ad hoc,vt mitius puniamur. Illud verò conſidera: Habuit aliquis commiſſa grauia,vel homicidio,vel adulterio, vel alio quopiam
Baptiſmo condonantur oia. facinore patrato, hæc per lauacrum remiſſa ſunt. Non enim eſt,non eſt, inquam, vllum iam peccatum,vlláve impietas,quod non cedat,locumq; det, dono dei. Nam diuina res eſt gratia. Denuò mœchatus eſt aliquis,aut homicidiũ perpetrauit: prius
H quidem adulterium condonatum eſt, & homicidiũ illud ſimul cum adulterio conceſſit,ac nequaq; reuocatur: Neſciunt enim pœnitentiam, dona, &
Relapſi poſt baptiſmum. vocatio dei. Cæterùm pro his,quæ poſt baptiſmũ commiſſa ſunt tantam damus pœnam,quaſi & illa reuocata ſint, ac multò etiam grauiorem. Iam enim non ſimplex peccatum eſt,ſed duplex aut triplex. Quòd autem his grauior pœna debeatur, au
Heb.10.c. di quid dicat Paulus: Qui ſpernit legem Moſi, ſub duobus aut tribus teſtibus,abſq; miſericordia,morte luit pœnas. Quãtò putatis grauiore vindicta dignus cenſebitur,qui filium dei conculcarit,ac ſanguinem teſtamenti immundum duxerit,ac ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit? Fortaſſe multos auertimus,ne nunc accipiãt baptiſma. Verùm nõ propterea diximus hæc,ſed vt qui iam acceperũt,perſeuerant in multa ſobrietate multaq; modeſtia. At
Baptiſmi dilatio periculoſa. dicit aliquis,metuo. Si metueres,accepiſſes vtiq; ſeruaſſeſq;. Verùm ob hoc ipſum,inquiet,nõ accipio, quòd metuam. At non metuis ſic ex hac vita decedere?
I Humanus,inquiet,eſt deus. Igitur accipe baptiſmũ. Humanus enim eſt,& opitulatur. Tu verò vbi vigilandũ erat,non occupas iſtam humanitatẽ dei: vbi verò tibi viſum fuerit differre,tum venit in mentem illius humanitas. Atqui tunc erat tempus vtendi hac humanitate,quam tum magis aſſequemur,quum eam noſtra ſponte amplectemur. Etenim qui poſteaquàm curam vniuerſam coniecit in deum,poſt baptiſma redierit in peccatum, nimirũ homo,ſi pœnituerit, dei benignitatem experietur. At qui veluti deludens dei bonitatẽ, exceſſerit expers gratiæ, nullo pacto valebit effugere vindictã. Quur autem iſtiuſmodi cauſificationes aduerſus tuam ipſius ſalutẽ vſurpas? Impoſſibile eſt,impoſſibile eſt inquam, eũ qui tali ſpe differt baptiſmũ, agere quicquam egregiũ aut honeſtũ. Tu verò cuius tãdem rei gratia tantum periculi recipis,& incertum futuri amplecteris? Quin potius iſtum timorem mutas in laborem, ac ſtudium,vt magnus K ſis ac ſuſpiciendus. Vtrũ melius eſt metuere an laborare? Si quis te collocaſſet ocioſum in domo ruinoſa dicens, expecta donec in caput tuũ deciderit teſtudo iam putris,fortaſſis enim cadet,fortaſſis nõ cadet: quod ſi id non placet,operare,ac tutiſſimum inhabita thalamũ: vtrum magis eligeres? ociũ ne illud cũ timore,an laborem cũ ſecuritate? Sic igitur & nunc facito. Siquidem incertus euentus futuri ceu domus quædam eſt putris,ſemper ruinã minitans. At induſtria illa,quanq; laborem habet, tamẽ ſpondet ſecuritatẽ. Abſit igitur vt in tantam neceſſitatem incidamus, vt poſt baptiſma recidamus in peccatum. Attamen ſi quid acciderit iſtiuſmodi,ne ſic quidem abijciamus ſpem. Benignus eſt erga genus mortale deus,multasq; vias nobis dedit abolẽdorum criminũ etiam poſt baptiſma commiſſorũ. Cęterùm quemadmodũ hij qui poſt baptiſmũ delinquunt,ob id grauius puniuntur q̃ catechumeni: ita qui ſciunt eſſe pœnitentiæ remediũ,nec eo vo- L
lunt vti,grauiora luent ſupplicia. Etenim quò maior eſt dei benignitas erga nos, hoc maior erit vltio,niſi illi⁹ benignitate ſicut oportet vtamur. Quid ais homo,qui tantis malis plenus es ac deploratus? Semel factus es amic⁹,ſemel vltioni ſupremæ ſubductus es,haudquaquam ex proprijs laboribus,ſed ex dei dono. Rurſus ad priſtinam turpitudinẽ reuolutus es,dignus qui grauiter puniaris. At deus neſic quidem auerſus eſt abs te,ſed dedit innumeras reparandæ ſalutis occaſiones,per quas redeas in gratiam. Et hæc quidem facit deus. Tu verò ne tanta quidẽ lenitate prouocatus vis laborare. Et qua tãdem venia poſthac dignus habeberis? An nõ optimo iure gentes te ridebunt,ceu fucum quempiam ſterilem,fruſtraq; viuentem? Si potẽs & efficax eſt, inquit,philoſophia quã profitemini: oſtendite quid ſibi velit tanta nondũ initiatorũ multitudo. Præclara verò & expetenda myſteria. At nullus animam M
agens,capit lotionem. Non enim illud eſt tempus myſteriorum, ſed teſtamentorum. Myſteriorum tempus eſt,ſanitas mentium,& puritas animarum. Etenim dic mihi,ſi quis ad iſtum affectus modum nolit ſcribere teſtamentum,ſi verò ſcripſerit etiam dat in poſterum anſam reſcindendi teſtamenti(ſiquidem propterea ſolẽt his verbis præfari, Viuus, De iis qui baptizantur i mor te. Simile.
ſanæq; & integræ mentis ordinaui de bonis meis) quî fiet,vt qui iam ſui compos eſſe deſijt, poſſit ad plenũ initiari myſterijs? Etenim ſi de rebus ad hãc vitam corporalem pertinentibus ſtatuere volenti, non permitterent leges ciuiles ordinare,quoties teſtari volens non admodum conſtat animo,præſertim quum de ſuis ipſius facultatibus præſcripturus ſit: quomodo qui de regno cœlorum docetur, deq; bonis illis ineffabilibus, poterit ad plenum omnia percipere, frequenter & à morbo factus attonitus? Quando verò futurum eſt, vt illa verba dicas Chriſto, conſepultus cum illo; quum iam ſis mox abiturus? Nam factis & verbis oportet declarare beneuolentiã. Tu verò perinde facis, ac ſi quis

tum poſtulet

A tum poſtulet aſſcribi militiæ, quum iam bellum eſt ſoluendum: aut ſi athleta tum veſtes exuat, quum iam ſurgere cœperint ſpectatores è theatro diſceſſuri. Siquidem in hoc arma ſumis, non vt protinus aufugias, ſed vt acceptis illis ex aduerſario trophęũ referas. Ne quis arbitretur intẽpeſtiuum eſſe hiſce de rebus ſermonem, eo quòd nũc nõ eſt dies quadrageſimus. Nam hoc ipſum eſt quod vrit animũ meum, in huiuſmodi rebus obſeruari tempus. At-
Infr.8.g. qui Eunuchus ille, quum eſſet barbarus & iter faceret, eſſetq; in via publica, non exquiſiuit opportunitatem, ſed ne carcerarius quidem ille, quũ eſſet
Ibidẽ.16.f Baptiſmi tẽpus ſemper eſt. Exẽpla Eunuchi & cuſtodis carceris. inter vinctos, conſpiceretq; doctorem cæſum ac vinctũ, præſertim quũ id temporis crederet illum in carcere manſurũ. Hic autem pleriq;, qui nec in carcere habitant, nec in itinere ſunt, proferunt ſalutis ſuæ negocium, idq; vſq; ad extremum vitæ halitũ. Quòd ſi adhuc ambigis, nũ Chriſtus ſit deus, ſtato foris, ne diuinos ſermones audias, néve teipſũ
B inter catechumenos numeraris. Quòd ſi fidis, & hoc certò cognoſcis, quid contaris? quid refugis? quid detractas? Vereor, inquit, ne peccem. Verùm illud quod periculoſius eſt non vereris, ne cum tãtis ſarcinis abeas illuc? Nec enim idem eſt, gratiam in medio poſitam non aſſequi, & quum iam aggreſſus ſis ad honeſta tẽdere, fruſtrari. Agẽ dic mihi, ſi quis ſic tecum expoſtulet, quã ob cauſam non acceſſiſti? quam ob cauſam nõ pertendiſti quó coperas? Quid dices? Nam illic fortaſſis habebis quod cauſeris, onus præceptorũ, ac difficultatẽ virtutis: at hìc nihil iſtiuſmodi. Hìc enim gratia eſt gratis largiens libertatem. Sed vereris ne pecces. Iſtuc dicito poſt baptiſmum, tunc iſtum habeto metũ, quo ſeruies libertatem quam accepiſti, non, vt non accipias tantum donũ gratis oblatũ. Nunc verò contrà, ante baptiſma cautus es ac circũſpectus, poſt baptiſmum ſocors & incogitans. Sed tempus opportunũ
C expectas quadrageſimæ. Qua gratia? Nũquid enĩ amplius habet illud tempus? Ipſi apoſtoli nõ in Paſcha donati ſunt hac gratia, ſed alio tempore. Prę-
Iuſtĩ.2.g. terea quũ baptizarentur tria milia & quinq; milia, non erat Paſchæ tempus. Similiter quum baptiza-
Iuſt.10.g. retur Cornelius, & Eunuchus, alijq; cõplures. Proinde ne tempus expectemus, ne quando fiat, vt dũ contamur & recraſtinamus, diſcedamus hinc inanes, vacuiq; tãtis bonis. Quomodo creditis me diſcruciari animo, quoties aliquis nondũ initiatus ex hac vita ſublatus fuerit, mecum reputantem, intolerabiles illos cruciatus, & ſupplicium ineuitabile. Rurſus quos æſtus pectoris ſentio, quoties alios video ſub extremũ halitum feſtinantes ad initiationem, nec hinc fieri puriores? Eóque ſanè multa fiũt indigna tanto dei dono. Oportet enim epulari, choros ducere, gaudere & coronari, quoties alius initiatur. Aſt vbi vxor ægrotantis audierit hoc ordinatum eſſe à medico, veluti magnũ aliquod malũ acciderit, ita cõſternatur ac plorat, ſingultus & eiulatus totam vndiq; domũ implent, non aliter quàm complorantur iudicum ſententia condemnati, quũ D
ad capitis ſupplicium abducũtur. Ille verò multò magis etiam plorat, & ſi contingat à morbo conualeſcere, grauius etiam dolet, velut affectus contumelia. Quoniam enim nondum præparatus eſt ad virtutem, cõtatur ac detrectat demceps futura certamina. Vides quas artes excogitet diabolus, quod probrum, quantum ludibriũ. Itaq; ſubducamus nos à tali ludibrio, viuamus quemadmodum præcepit Chriſtus. In hoc dedit baptiſmum, non vt eo accepto mox decedamus, ſed vt ſemper viuentes baptiſmi fructus proferamus. Quomodo dices hinc abeunti, fructifica, quomodo dices idem iam ex arbore execto? Non audiſti quòd fructus ſpiritus eſt Galat.5.d
charitas, gaudium, pax? Quomodo igitur his diuerſa proueniunt? Siquidem vxor adſtat lugẽs: quum oportuerit gaudere, adſtant liberi flentes: quũ oportuerit gratulari parenti, ipſe decumbẽs in tenebris, tumultu ac perturbatiõe plenus eſt: quũ oporteat E
diem feſtum agere, toto conſternatus eſt animo, quòd filios orbos relinquat, quòd vxorem viduam, quòd domum deſolatam. Dic mihi quis ad iſtum modum adit myſteria? Quis ſic accedit ad ſacram menſam? Hæccine ferenda videntur? Si rex miſſis literis iubeat vinctos è carcere dimitti, gaudium eſt ac lætitia. Deus autem mittit ſpiritum è cœlis, non reliquias pecuniæ debitæ, ſed vniuerſa peccata condonans: & omnes fletis ac eiulatis? Quę tandem eſt
Mortuos batizari ridiculum. hæc inæqualitas? Nõdum commemoro, quòd etiã mortuis infuſa eſt aqua, & quòd ſancta proiecta ſint in terram. Non enim veſtra culpa fiũt iſta, ſed ingratorũ. Proinde exhortor, vt omnibus rebus omiſſis, conuertamus noſmetipſos, ac baptiſmum omni cum animi prõptitudine adeamus, vt poſteaq; in hac quoq; vita declarauerimus non vulgare ſtudium animi noſtri, futuram conſequamur libertatem, quam nobis omnibus contingat aſſequi, Gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen. F

Illi quidem igitur cõgregati interrogauerunt eum dicentes: Domine, num in tempore hoc reſtituis regnum Iſraẽli?

Homilia ſecunda.

QVum diſcipuli dominum parant interrogare, ſimul adeunt: hoc autem faciunt, quo pudore reuerentiáque multitudinis quod ſcire deſiderant extorqueant. Nouerũt enim quod prius dixerat, nemini cognitum eſſe diem illũ, repellentis fuiſſe ſermonem, non ignorantis, ſed differentis reſponſionem. Vnde rurſus aggreſſi eadem percontantur. Nequaquam autem interrogaſſent, ſi verè perſuaſum habuiſſent. Nam quoniam audierant quòd ſpiritum eſſent accepturi, tanquam digni iam cupiunt diſcere, & ad libertatis ſpem habebant erectos animos. Non enim volebant ſeſe conijcere in pericula, ſed reſpirare potius ac refocillari, eò quòd non exigua forent, quę illis cõtigerant,

Grant,sed de extremis imminebat periculum. Nihil igitur de spiritu loquuti,interrogant dicentes,Domine,num in tempore hoc restituis regnum Israël? Et non dixerunt, quando restitues,sed an nunc, inquiunt.Adeò desiderabant diē cognoscere , eoq; multo cum honore adeunt. Equidem arbitror , ne illud quidem aliquo pacto cognitum illis fuisse, quod tandem esset illud regnum . Nondum enim erat spiritus,qui post docuit eos.Nec dicunt,quando hæc erunt , sed quid dicunt ? Num in tempore hoc restituis regnum ? tanquam quod iam sublatū erat.Hęc ad hunc modum sciscitantur,quòd rebus sensibilibus adhuc afficerentur, quāquàm nō æquè ac prius.Nondum enim tum facti fuerant meliores.Sic in posterum maiora de eo imaginabantur. Itaque posteaquàm ad altiora prouecti fuerāt discipuli,& ipse sublimius cum illis disserit. Nō enim iam sic illis loquitur,ne filius quidem hominis nouit illum diem.Quid igitur? Nō est vestrū nos-
H se tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate.) Maiora,inquit, quàm quæ vobis cōueniunt postulatis.Atqui iam didicerant his etiā multo maiora.Id quò magis ac plenius intelligas , vide quàm multa recenseam.Agè dic mihi,quid est maius quàm didicisse quæ iam didicerant?Didicerant enim,Christum esse filiū dei:didicerant,quòd deus filium haberet æqualem honore:didicerant resurrectionem futuram:didicerant fututum,quod nūc factum est,videlicet,quòd consedit ad dexterā patris:Insuper & quod est his magis stupendum, didicerant quòd caro sedet in cœlis & adoratur ab angelis:didicerant,quòd venturus esset rursus vt iudicet mundum vniuersum:didicerant,quòd & ipsi essent confessuri iudices duodecim tribuum Israël: didicerant,quòd Iudæi essent eijciendi , ac pro his ingressuræ gentes. Hæc scire futura magnum est. Cæterùm discere , quòd aliquis sit regnaturus , &
2.Cor.12.a. quando,nihil magni est. Didicerat Paulus quæ fas non erat homini loqui: Didicerat omnia quę mū-
I dum hunc præcesserant. Vtrum cognitu difficilius: Principium,an finis? Liquet prius illud esse magis arduum.Igitur & Moses hęc didicit:Et quando,& ante quantum temporis,conditus esset mundus: id declarat per hoc quòd numerat annos. Hoc & So-
Eccls.1.c. lomon didicerat:proinde dicebat,Commemorabo ea quæ fuerūt à seculo. Itaq; quòd post hęc dominus breui venturus esset,norunt & hi,quemadmo-
Philip.4.a. dum & Paulus dicens,Dominus propè est,ne quid solliciti sitis.At tum quidem non nouerūt , tametsi signa tradiderat illis dominus , Christus autē quēadmodum antè dixit,Post non multos hos dies:volens eos vigilare,nec euidenter aperuit tempus , ita & hic facit . Quanquam & alioqui hic isti non de fine mundi,sed de regno Israëlitico percontantur, eoq; dicebant, Num in tempore hoc restituis regnum Israël? Ille verò ne id quidem illis aperuit. De fine verò mundi & prius interrogauerant , sed non quemadmodum illic sęuerius respondit,aduocans animos illorum ne putarent liberationem esse K
vicinam,conijciens eos in periculaitidem & hic facit, sed mansuetius dat responsum. Etenim ne sibi viderentur illudi,nęve existimarent ista quæ dicebantur,prętextus esse:audi quomodo pollicetur sese protinus eis daturū,quo gauderent.Subiecit igitur, Sed accipietis virtutem sancti spiritus superuenientis in vos,eritisq; mihi testes,tum Hierosolymæ,tum in tota Iudæa & Samaria , & vsq; ad extrema terræ.) Deinde ne rursus ipsum interrogarent, protinus assumptus est . Quemadmodum igitur illic metu illis offudit tenebras,negans se scire:sic & hic idem facit,post sermonem statim receptus in cœlum: vehementer enim id scire desiderabant,nec destitissent percontari, quum esset vehementer necessarium,ne scirent,quod scire volebant.Agè dic mihi, vtrum minus credunt gentes, futuram ne mundi cōsummationem,an deum hominem esse factum,& è virginis vtero prodisse,& L
ab hominibus in carne conspectum esse ? An hoc nequaquam dices,sed respondebis : omnino tuum fuerit & hoc dicere. Atqui pudet me ppetuò hac de re loqui , veluti de negocio quopiā ancipiti vel indifferenti.Rursus ne dicant, quare suspendis cau sam?Quæ pater,inquit,posuit in sua potestate.Atqui eadem est potestas,patris & illius,veluti quum
Ioan.5.d. dicit,Sicuti enim pater suscitat mortuos, & viuificat:sic & filius quos vult,viuificat. An quū est operandum,eadem cum patre potestate operatur: vbi verò scire quippiam oportet, non cum eadem scit potestate?Attamen longè maius est excitare mortuos,quàm scire diem.Quòd si cum potestate facit id quod maius est , multò magis faciet & alterum.Verùm vt intelligatis rem, adhibita similitu-
Simile. dine reddam dilucidiorem. Quemadmodum quū videmus infantem plorantem, semperq; cupientem M
aliquid à nobis accipere,quo nihil illi est opus,tum occultato potius quod concupiscit, ostendimus illi manus vacuas,dicentes:Ecce non habemus:Itidem & ille facit apostolis.Sed quemadmodum puer ille,si posteà nihil ostendamus instat plorando , videns se esse delusum, deinde eo relicto discedimus dicentes,vocat me talis,& aliud quiddam eius loco quod concupiscebat damus,volentes illum auocare ab eo quod maluisset accipere, extollentesq; illud quod in alterius locum damus,eo dato, repentè subducimus nos:Itidē fecit & Christus,Illi quę-
rebant accipere, hic negauit se habere.Attamē primùm deterrebat. Cæterùm vbi rursus quærerent, iterum negauit se habere,nisi quòd nunc nō territat:verùm posteaquàm ostenderat , quod fecerat, dicit etiam probabilem causam, Pater,inquit, posuit in sua potestate.Quid igitur,Nescis ea quę sūt
Luc.10.d. patris?An ipsum quidem nosti,cæterùm quæ facit ignoras?Ipse dixisti, nemo nouit patrem nisi filius, Et spiritus quidem omnia scrutatur, etiam profunda dei:tu verò ne hoc quidem scis ? Absit, Non vt hoc suspicemur , ad istum loquutus est modum.

Sed ita

A Sed ita se gerit quasi nesciat , quò illos reuocet ab intempestiua inquisitione. Timuerūt igitur iterum
Matt.15.b interrogare,ne audirēt , Et vos sine intellectu estis? Longè magis enim illum nunc metuūt, quàm anteà. Sed accipietis virtutē spiritus sancti superue nientis in vos.)Quemadmodum illic non respondet ad ea quæ percontabantur : nam hoc doctoris est,docere non quæ vult discipulus,sed quæ discere expedit:sic & hic quæ concessit illis scire,ideo prędidit,ne turbarentur, nimirum adhuc etiam imbecilles.Vt autem illos confirmaret,erexit illorū animos,simulq; texit ea quæ erāt auditu grauia. Nam quum esset illos paulò pòst relicturus , hæc colloquens cum illis , nihil dicit molestū simpliciter,sed cum admixta laude mitigat per hæc quæ nunc facit,illud propemodum dicēs,Ne formidetis,capietis enim virtutem superuenientis in vos spiritus, & eritis mihi testes,& Hierosolymis,& in tota Iudęa
Matt.10.a ac Samaria.Quandoquidem antè dixerat,In viam
B gētium ne abieritis,& in ciuitates Samaritanorum ne ingrediamini. Nūc autem vult eos per omnem Iudæam ac Samariā prædicare.Et quod tum reticuerat hic addit, Et vsq; ad extremū terrę:)eloquut⁹ quod erat omniū maximè formidabile.Deinde ne rursus ipsum interrogarēt, Videntib⁹ illis subleuat⁹ est,& nubes suscepit eum ab oculis eorum.)Vides eos prędicasse & implesse euāgelium? Verè rem magnam illis donauit.Cæterùm vbi,inquit,timuistis Hierosolymis, illic primū prędicate, pòst vsq; ad extremū terræ . Deinde rursus astruitur fides his quæ dixerat , Videntibus illis eleuatus est, inquit . Non resurrexit quidem illis videntibus,sed videntibus illis eleuatus est.Quoniam nec hic aspectus potuit omnia.Et resurrectionis finem quidem viderant,principium verò non item.Rursus assumptionis initium quidem viderunt,finē verò non item. Siquidē illud abstulit,videlicet vti rerò non item. Siquidē illud abstulit,videlicet vti resurrectionis principiū viderent, quum præsens es-
C set qui hæc loquebatur, quum ipsum monumentū declararet ipsum illic non esse. Cæterùm quod restabat,sermone discendum erat.Quoniā oculi non poterāt assequi celsitudinem vt viderent, vtrum in cœlum ascenderet,an velut in cœlū, vide quid fiat. Quòd idem Iesus esset,sciebant ex his quæ loquutus fuerat ad ipsos:quòd autē susceptus esset in cœlum,ipsi deinde docuerunt angeli. Emin⁹ enim nō
Sēsus quędam tradit fidei. potuissent agnoscere.Vides sic rerum ordinem esse dispensatum, vt nō omnia gererentur per spiritum,verùm etiam nonnulla visu.Quā ob rem autem nubes suscepit eum? Et hoc signum erat illum in cœlum ascendere. Nō ignis,neque currus igne-
4.Reg.2.b. us,quemadmodum factum est in Helia, sed nubes eum suscepit,quod erat cœli symbolum: quemad-
Psal.103.a modum dicit propheta , Qui posuit in nube ascensum suum.Quāquàm hoc & de spiritu dictū est: ideoq; dicit,in nube: declarās,quòd in ipso signo diuinæ potentię ascenderet. Nec enim alia virtus vlla videtur in nube.Audi rursus quid dicat alius p-
pheta,Deus sedet super nubem leuē.Mihi sanè vi- Esa.19.a
detur hæc , quum adhuc interrogarent, illis vehe- D
menter attendentibus ijs quæ dicebantur , vigilantibus minimeq; dormitātibus esse facta.Quāquàm etiam in monte nubes cinxit illū, quum Moses in- Exo.33.b.
grederetur in caliginem,verùm nō illius causa adhibita est nubes. Ipse verò non dixit simpliciter vado,ne rursus mœrore afficerentur:sed addidit, mit to spiritum. Nam quòd abiret in cœlū, oculis ipsis didicerunt.Papæ, quo spectaculo dignatus est illos dominus, Erāt,inquit,intendentes oculos in cœ lū,eunte illo. Et ecce viri duo astiterunt illis in veste candida,qui & dixerunt,Viri Galilæi,quid statis aspicientes in cœlum?) Hic demōstrantis est sermo,quo vsi sunt,quum aiūt, Hic qui assumptus est à vobis in cœlum,sic veniet quemadmodum vidistis illum euntem in cœlum.)Iterum læta rerum facies ostenditur.Siquidem angeli quidā simul cōiuncti humanā speciem præ se ferentes, assistūt & aiunt,Viri Galilæi.Supereſt vt digni videātur,qui- E
bus fides habeatur,in his de quibus loquuūtur. Itaq; veluti dignitate præminētes,è loci vocabulo compellant illos . Quid enim alioqui opus erat,eos audire cui⁹ essent patriæ,quum id nequaquam ignorarent ? Quin & ipsa specie reddiderunt illos in se intētos,videlicet hoc quoq; modo declarātes,quòd essent è cœlo profecti.Quam ob causam,non ipse potius dominus hæc discipulis loquitur, quàm angeli?Imò prœuenerat domin⁹,atq; hæc omnia prędixerat suis.Proinde per angelos cōmonefacit illos eorum quę audierant . Nec dictum est,quem vidistis assumptum,sed,euntem in cœlum:nimirum vt intelligas hāc assumptionem esse reditū siue ascensum.Carnis autem est assumi,eoq; dicūt,qui assumptus est à vobis,sic veniet. Nō mittetur,sed veniet. Vbi sunt igitur, qui dicunt filium patre minorem? Nubes suscepit eum.R ectè dictum est,eū.Ipseēnī
Ephe.4.b conscendit nubem.Proinde qui ascēdit,ipse est qui F
descendit. Hic verò mihi cōsidera,quomodo partim quidē iuxta discipulorum intelligentiā loquātur angeli, partim verò iuxta diuinę naturę dignitatem, tum quo pacto deinceps cogitatio videntiū tollatur in altum , eo quòd illis secundi aduētus nō mediocris cognitio data fit.Siquidē hæc verba, Sic veniet:perinde valent,ac si dicerent,cum ipso corpore veniet.Nam hoc audire cupiebāt: deinde declarāt, quòd similiter nubi insidens iterum venturus esset ad iudiciū. Et ecce,inquit, viri duo astiterunt.)Quur ait,viri?Nam tota specie viros repręsentabant,ne pauore consternarentur . Qui & dixerūt,Quid statis intuētes in cœlum?Protinus addunt castigantiū verba , queq; non sinerēt illos p-
tinus expectare reditum illius.Angeli quod minus est dicunt,quod maius est tacēt.Quòd enim sic esset venturus, quòdq; idem è cœlo foret expectandus eloquūtur. Cęterū quādo id esset futurū,silent. Deinceps igitur illos ab eo spectaculo seuocatos, reddunt attentos ad ea quę dicebātur,ne quoniam

G non poterant iam videre dominum, crederent illũ
non aſcendiſſe. Verùm hanc cogitationem ſuis ver
bis occupant ac præueniunt. Etenim ſi prius dice-
Ioan.13.d. bant, quò vadis? multò magis & nũc dixiſſent, num
in tempore hoc reſtituis regnum Iſraël? Vſq; adeo
delectabantur illius manſuetudine, vt etiã poſt eru
cem ac mortẽ percontarẽtur illum, Num reſtituis?
Marc.13.a Atqui prius illis dixerat, Audietis bella & rumores
de bellis, ſed nondum finis, neq; Hieroſolyma ca-
pietur. Nam tum de regno pecontabantur, non de
cõſummatione mundi. Quãquàm & aliàs, poſtea-
quàm reſurrexerat dominus, non miſcet cum ſuis
prolixos ſermones. Igitur ſanè velut ipſi quoq; fu-
turi in precio ſi id eueniret, percontantur. Ipſe ve-
rò non aperuit, quando reſtitueret regnum. Quid
enim opus erat illos hoc ſcire? Hoc ergo veriti, nõ
Matt.24. a. rurſum ita loquuntur, quod ſignum aduẽtus tui, &
conſummationis ſeculi: ſed hunc in modũ interro
H gant, Nũ reſtituis regnũ Iſraël? Exiſtimabant enim
iam illud adeſſe. Ipſe parabolis docuerat illos, quòd
nõ eſſet in propinquo. Itaq; hoc percontantib⁹ nõ
reſpondit ad percontationem, verùm aliud ſermo
nem iniecit: Sed accipietis, inquiens, virtutem ſan-
cti ſpiritus ſuperuenientis in vos. Hic illud conſide-
ra, quod dixit, ſuperuenientis, nõ miſſi: nimirũ quò
declararet honoris æqualitatem. Vbi es igitur ô tu
qui bellans aduerſus ſpiritum, creaturã illum facis?

Eritis mihi teſtes.) Innuit aſſumptionẽ, quinpo-
tius eorum quę prius audierant memoriam illis re-
nouat, vt palàm faceret, quòd in cœlum aſcendiſ-
ſet. Animaduerte verò, quòd quemadmodnm di-
Pſal.96.a. xit Dauid, Nubes & caligo in circuitu eius, ita nũc
ad id allũdit dicens, Nubes ſuſcepit eum: his verbis
declarans illum eſſe regem cœlorum. Quemadmo
dũ currus regalis declarat ipſum regẽ, ſic & ad illũ
miſſum eſt regale vehiculum, ne quid triſte loque-
I rentur, nec idem illis accideret, quod accidit Heli-
4.Reg.2. c. ſæo, qui magiſtro aſſumpto in cœlum, dilacerauit
tunicam ſuam. Quid autem dicunt angeli? Hic Ie-
ſus qui aſſumptus eſt à vobis in cœlum, ſic veniet.
Et ecce viri duo aſtiterunt illis. Congruenter. Siqui
Deut.17.a dem in ore duorum teſtium ſtabit omne verbum,
præſertim quum eadem loquantur. Et in veſte, in-
Matt.28.a quit, cãdida. Quemadmodum antè iam angelus ad
monumentum viſus eſt in veſtimentis fulgurantibus, qui & prædixit illis quid in animo verſarent,
ſic & aſſumptionis præco exhibetur angel⁹. Quod
ſi prophetæ nuſquam prædixerunt, ne mireris. Su-
peruacaneum enim erat, ſepatatim eius rei mẽtio-
nem facere, cuius intellect⁹ cum reſurrectionis in-
telligẽtia, coniunctus eſt. Cæterùm vbiq; apparent
angeli, velut in natiuitate, rurſus apud Mariam. Ite
rum in reſurrectione. Itidem apparuerũt & in aſ-
ſumptione. Magis autẽ & in ſecundo aduentu ap-
parebũt angeli præcurſores. Quum verò ſic eſſent
loquuti, Hic Ieſus aſſumptus eſt à vobis: ne conſter
narent illorũ animos, ſubiecerũt, Sic veniet: Reſpi-
rarunt aliquantulum quum audiſſent, eum denuò
rediturum: præterea ſic rediturum, vt intelligerent K
illum ſic rediturũ, vt adiri poſſit. Rurſus hæc par-
ticula, A vobis, non ſimpliciter addita eſt, ſed com-
mendat domini charitatem erga illos, quos è mun
do ſelegerat, docetq; eum nunquam deſerturum,
quos elegerat. Itaq; ſuæ quidem reſurrectionis ipſe
fuit teſtis, quod id eſſet omnium maximè mirandũ
quæ acciderant poſt virginis partum, imò & om-
nium quę contigerunt ante virginis partum, vide-
licet quòd ipſe ſuſcitaret ſeipſum. Ait enim, Soluite templũ hoc, & ego excitabo illud. Cæterũ poſte
rioris aduentus angeli fuere teſtes, dicentes, Sic ve-
niet. Proinde ſi quis deſiderat videre Chriſtum, ſi
quis dolet quòd illum non viderit, hoc angelorum
audito ſermone, Sic veniet: vitam admirãdis virtu-
tutib⁹ componat, & omnino viſurus eſt quem de-
ſiderat, nec fruſtrabitur ſuo voto. Nã maiore cum
gloria veniet, ſic tamẽ veniet cum nube: ſic veniet
cum corpore: ſed multò magis admirandũ eſt vi- L
dere eum è cœlo deſcendentẽ, quàm è terris in cœ
lum aſcendentẽ. Venturum igitur dixerunt, in quo
verò venturus ſit, nondum addiderunt. Hic ſermo
confirmat reſurrectionis fidem. Etenim ſi in corpo
re aſſumptus eſt, multò magis cum corpore reſur-
rexit. Vbi ſunt, qui pertinaciter negãt reſurrectio-
nem? Qui ſunt, dic mihi, Ethnici, an Chriſtiani? Nõ
enim ſatis agnoſco. Quin potius optimè noui, ni-
mirum Ethnici ſunt, qui nec mundum à deo con-
ditum credunt. Nam eorundem eſt, non concedere
deo poteſtatem aliquid è nihilo creandi, & negare
illũ poſſe ſuſcitare, quæ ſepulta ſunt. Mox erube-
ſcentes quòd non cognoſcant virtutem dei, ne vo-
centur in hoc crimen tergiuerſantur, dicentes, Nõ
eò hæc dicimus, ſed quòd corpore non ſit opus.
Aptum profectò congruumq; reſponſum. Fatuus Eſaiæ.32.b Cõtra Manichæos.
enim, vt dicit Eſaias, fatua loquitur. An non pudet
detrahere deo poteſtatẽ ex nihilo creãdi quæ vult? M
Quòd ſi tantùm creat ex his quæ ſunt, qua re diffe-
rt ab hominibus? Sed vnde, inquit, mala? At tu
quia non intelligis, vnde, non ideo debes aliud in-
ducere malum in cognitiõe malorũ. Hic enim ge-
mina committitur abſurditas, altera quidem quòd
ſic audes loqui: Etenim ſi negas deum ex his quæ
non ſunt creare quæ ſunt, multò magis ignorabis
vnde ſint mala. Altera verò, quòd dũ iſta dicis, in-
ducis maliciam increatam. Cogita quàm ſit abſur
dum, dum ſtudes inuenire fontẽ malorum, & hũc
ignorare, & alterum huic addere. Quære fontẽ ma
lorum, & ne blaſphemias inferas deo. Quomodo,
inquit, blaſphemias infero deo? Quid ais? An non
blaſphem⁹ es, dum malum inducis increatum, dum
illi tribuis poteſtatem deo parem? Dum vim malo-
rum inducis, equalis cum deo potẽtię, dum malum
facis increatum? Vide quid dicat Paulus, Inuiſibilia Rom.1.b
enim illius, ex creatione mundi, per ea quæ facta
ſunt, intellecta conſpiciuntur. Cæterùm ille diabo-
lus vtraq; dixit eſſe hyles, hoc eſt, primæ materiæ,
ne deinceps vlla ex re deum cognoſcam⁹. Agè dic
mihi,

A mihi, vtrum difficili⁹, creare quod natura ſit malũ,
ſi tamen vllum eſt (Loquor enim iuxta veſtrã ſen-
tentiam. Nõ enim poteſt creari natura malũ, quod
bono ſit adiumento) an creare ex non extantibus?
Vtrum facilius? Verbi cauſa de qualitate loquor,
eam quæ non ſit inducere, an quæ ſit in diuerſum
vertere? Vtrum difficilius? domum quæ non ſit ex-
truere, an deſertam inſtaurare? Perſpicuum eſt il-
lud eſſe difficilius. Nõ hoc igitur impoſſibile. Quẽ-
admodum autem hoc impoſſibile, ita & illud im-
poſſibile. Sic enim loquor, vt in contrarium colli-
gam diſputãdi gratia. Quin poti⁹ ſi hoc nõ eſt im-
poſſibile, nec alterũ erit impoſſibile. Agè dic mihi,
vtrum facilius vnguentum conficere, an efficere vt
cœnum habeat eandem vim, quam habet vnguẽ-
tum? Vtrum facilius? quandoquidem deum noſtris
rationibus effingimus, nõ nos, abſit hoc, ſed vos po
tius. Ipſos oculos vt ſint creare, an efficere, vt cæcus
videat acutius vidente? & ipſa cæcitate abuti ad a-
cuendum viſum, & ſurditate abuti ad facultatẽ au
B diendi? Mihi videtur prius illud difficilius. Quod
ergo difficilius eſt quum tribuas deo, quod facilius
eſt eidem non tribuis. Sed quid hæc commemoro?
Etiã animas aiunt ex dei ſubſtantia profectas eſſe.
At vide quantum hoc impietatis, quantumq; de-
mentiæ: dum enim probare nituntur deũ eſſe ma-
lorũ authorẽ, aliud magis etiam impium inducũt.
Primùm enim fingunt mala iuxta temporis ſpaciũ
æqualia deo, prædicantes hunc nihilo vetuſtiorem
quolibet illorum. Nec verentur his ſenectutem, ac
longæuitatem immenſam dare. Deinde maliciam
aſſeuerant immortalẽ, neq; enim interit quod non
naſcitur. Videtis blaſphemiã? ita neceſſe eſt, vt aut
nihil ſit à deo: aut ſi hæc non ſunt, ne deum quidẽ
eſſe. Quòd tertio loco propoſuerã, in hoc ipſi ſecũ
pugnant, ac maiorem æterni numinis indignatio-
nem in ſe prouocant. Quartum eſt, quòd materiæ
quæ non ſubſiſtit, tantam vim tribuunt. Quintum,
C quòd aiunt malitiam fuiſſe cauſam diuinę bonita-
tis, quòdq; abſq; hac deus, qui bonus eſt, non fuerit
futurus bonus. Sextum, quòd viã nobis præcludunt
perueniendi ad cognitionem dei. Septimum, quòd
deum ad homines deducunt, imò ad plantas & li-
gna. Etenim ſi noſtra anima pars eſt ſubſtantię di-
uinę, anima verò demigrat etiam in corpora cu-
curbitarum, peponum, & cæparum, cõſequitur vt
ſubſtantia dei ſit in cucurbitis. Iam ſi dicam⁹, quòd
ſpiritus ſanctus in virgine cõſtruxerit templũ dei,
deridẽt. Si dixerimus quòd deus habitarit in ſpiri-
tuali templo, rurſus irrident. Ipſos verò non pudet
dei ſubſtãtiam in cucurbitas, pepones, muſcas, bru-
chos, & aſinos detrudere, noua idololatrię ſpecie
reperta. At non cæpe, inquit, in deo eſt, ſed deus eſt
in cæpe. Quur fugis ne videaris deo tribuere demi
grationem in corpora? Turpe eſt, inquis. An non
igitur iſtud multò turpius? An non hoc turpe eſt?
Quomodo non turpe ſit in deũ, quod ſi nobis cõ-
tingat, reuera turpe futurum ſit? Videtisne fecem
impietatis? Sed quam ob rem tandem nolunt cor- D
pora reſurgere? Quid hìc adferunt? An quòd cor-
pus ſit malum? vnde igitur noſti deum? vnde ha-
bes rerum cognitionem? Tum philoſophus quo
pacto philoſophus eſt, ſi nihil efficit corpus? De-
ſtrue ſenſus, & diſce aliquid eorum quę ſcire eſt o-
pus. Quid autem inſipientius eſſet anima, ſi ab ini-
tio ſenſus habuiſſet corruptos? Etenim ſi vna cor-
poris parte corrupta, nimirũ cerebro, læditur vni-
uerſa vis animæ: quid futurum cenſes, ſi cæteræ
quoque corporis partes corrumpantur? Vbi fuerit
vtilis anima? Oſtende mihi animam ſine corpore.
An non audiſti medicos aliquando dicentes, Mor
bus quum adeſt, vehementer obſcurat animæ vi-
res? Quouſque perſiſtetis? Dic mihi, num corpus
eſt materiæ? Pulchrè. Igitur habendum erat odio?
Quur igitur illud aliis? quare foues? Quin potius li-
beranda erat anima ab hoc carcere. Nam alioqui
deus non poteſt vincere materiam, niſi illi commi-
ſceatur. Non enim poteſt illi præcipere, donec illi
mixtus fuerit, ac per vniuerſam materiam conſti- E
terit. O imbecillitatem! Rex quidem imperando
peragit omnia, deus autem malis nõ imperat. Imò
in totum niſi malicia boni cuiuſpiam fuiſſet parti-
ceps, ne ſubſiſteret quidẽ: talis eſt enim natura ma-
li, vt non conſiſtat, niſi virtuti, cuipiam admiſceatur.
Proinde niſi prius fuiſſet malicia admixta virtuti,
iam olim perierat. Nam hunc in modum ſeſe ha-
bent mala. Sit aliquis laſciuus, quiq; ſeſe prorſus nõ
temperet, num vixerit decem dies? Sit rurſus latro
quiſpiam, quem à nullo facinore retrahat cõſcien-
tia, ſit etiam talis erga latrocinij ſocios, num vixe-
rit omnino? Sit aliquis fur impudens, qui non ve-
reatur etiam palàm furari, num viuet iſtiuſmodi?
Mala non habent naturam, vt ex ſeſe poſſint ſub-
ſiſtere, niſi paulùm aliquid à virtutib⁹ ceperint: Sic
iſta deus comparauit, vt alteris altera ſint admixta.
Sit ciuitas virorum improborum, an ſtabit vnquã?
ſed fac ſtare malos, vtrum ſtabunt iuncti bonis, an F
inter ſeſe? At fieri non poteſt vt ſoli ſtent. Verè ſtul Rom.1.c.
ti facti ſunt, quum ſe dicant eſſe ſapientes. Si cor-
pus malum eſt, omnia ſimpliciter mala ſint opor-
tet, & fruſtra ſunt quę conſpiciuntur, aqua, terra,
ſol & aër. Siquidem & aër corpus eſt, quanquam
inuiſibile. Tempeſtiuum igitur exiſtimarunt iniqui
loqui nugalia. Verùm iſta ne toleremus, quin po-
tius aduerſus illos obturemus aures. Eſt enim, eſt
inquam, corporis reſurrectio. Hoc declarat ſepul-
chrum quod eſt Hieroſolymis: hoc declarat lignũ,
cui fuit alligatus, quum flagellis cæderetur. Come- Infr.10.f
dimus enim, inquit, & bibimus cum illo. Creda-
mus itaq; reſurrectionem, & hac digna opere-
mur, quò ſimul & futura bona conſequa-
mur in Chriſto Ieſu domino noſtro,
cui cum patre & ſpiritu ſancto,
gloria, imperiũ, honor nunc
& ſemp & in ſecula ſe-
culorum, Amen.

G Tunc reuersi sunt Hierosolymam à monte qui dicitur Olivveti, qui abest ab Hierosolymis iter sabbati.

Homilia tertia.

TVnc, inquit, reuersi sunt.) Tunc, Quando? Postquàm audierãt. Alioqui nõ sustinuissent, nisi alter aduẽtus ipsis ꝓmissus fuisset. Mihi verò videtur hęc in sabbato gesta fuisse, alioqui non ad istum modum indicasset interuallũ loci, dicens, A monte qui dicitur Oliueti, qui abest ab Hierosolymis iter sabbati.) Etenim certa vię lõgitudo præscripta fuerat, quam peragere fas esset die sabbati. Et quum essent ingressi, ascenderunt in cœnaculum, vbi erant permanentes. Itaq; posthac Hierosolymis manebant post domini resurrectionem Petrus, Iacobus, & Ioannes. Non hic iam solus cum fratre recensetur, sed & Andreas cum Petro. Philippº & Thomas, Bartholemęº & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simõ Zelotes, ac Iudas
H Iacobi.) Rectè mentionem fecit discipulorũ. Postquàm enim vnus prodidit, alter diffisus est, declarat quòd vno excepto, reliq; essent incolumes. Hi omnes erant vnanimiter perseuerantes in deprecatione & obsecratiõe cum mulieribº). Pulchrè. Magna siquidem armatura in tẽtationibus est deprecatio, & hoc abundè didicerant prius ab ipso magistro. Quãquã & alioqui præsens tentatio ad orãdum illos adegit. Atq; hac gratia conscendunt etiã cœnaculum. Vehementer enim metuebãt Iudæos.

Cum mulieribus.) De his loquitur de quibus nar-
Mat.27.f. rant euangelia, quòd dominum sint sequutæ. Et Maria matre Iesu, & fratribº eius.) Quomodo igi-
Ioan.19.c. tur dictum est, quòd peculiariter in sua receperit eam ille discipulus? Sed rursus vbi congregasset illos, ita demum & illa simul aderat. Et cum fratribus eius.) De his loquitur, qui prius diffisi fuerãt.

Et in diebus illis surgens Petrus in medio discipulorum dixit.) Quàm est feruidus? Quàm agnoscit creditum à Christo gregẽ? Quàm in hoc choro princeps est? & vbiq; primus omnium incipit loqui. Erat autem turba nominum, inquit, simul ferè centum viginti. Viri fratres oportebat impleri scripturam hanc quam prædixit spiritus sanctus.) Quur non solus à Christo postulauit, vt ipsi daret aliquem substituẽdũ in locum Iudæ? Deinde, quur non potius per seipsos perficiunt electionem? Iam Petrus erat seipso factus melior. Hoc ad priorem quæstionem responsum esto. Alterius verò, quamobrem non simpliciter, aut vulgari more, sed ex reuelatione postularint suppleri ministerium, duas causas adferemus: vnam quidem, quòd alijs rebus essent occupati: alterã, quòd hoc esset certissimum argumentum, Christum adhuc illis adesse. Quemadmodum enim quum præsens esset, elegerat: ita & absens, elegit. Ea res non mediocre momentum habebat ad consolandos discipulorum animos. Iam & illud considera quàm Petrus agit omnia ex cõmuni discipulorum sententia, nihil authoritate sua, nihil cum imperio. Neq; simpliciter dixit, hunc in K locum Iudę sufficimus, sed consolans illos super eo quod acciderat, vide quo pacto dicendi sumit exordium. Neq; enim Iudę factum mediocriter consternauerat illorum animos. Nec id tibi mirum videri debẽt. Etenim si nunc vulgus hoc factum traducit, quid illos tum dixisse consentaneum est?

Viri, inquit, fratres.) Si dominus suos discipulos fratres appellauit, multò magis conuenit vt Petrus suos cõdiscipulos appellaret, quapropter & omnibus præsentibus sic loquutus est. Ecce dignitas ec- Ecclesiæ
clesię, & status angelicus. Nullº erat illic ab alijs di- primæ
uulsus, nõ masculus, nõ fœmina. Tales optarim & status.
nunc esse congregationes. Nullus erat solicitus de his quæ ad corporis victum pertinent, nullum torquebat cura rei domesticæ. Tantum boni affert tẽtatio. Tantum commodorũ habet afflictio. Oportebat impleri scripturam hanc quam prædixit spiritus sanctº.) Semper cõsolatur illos ex eo quòd antè fore prædictum sit. Itidem & Christus vbiq; L facit. Quem morem seruans & Lucas ostendit nihil accidisse noui, sed quod iam olim prædictum erat fore. Oportet, inquit, impleri scripturã hãc, quam prædixit spiritus sanctus per os Dauid.) Nõ ait, Dauid dixit, sed spiritus per eum. Considera in ipsis statim libri principijs, qua doctrinæ ratione sit vsus. Vide quòd aggressus hoc opus scribere, non abs re dicebam, hunc librum arbitrio sancti spiritus conscriptũ esse. Quam prædixit, inquit, spiritus sanctus per os Dauid.) Perpende quomodo prophetam reddit familiarẽ, eumq; adducit in medium, sciens & ipsis fratribus expedire, vt intelligãt hoc per Dauid fuisse dictum, & non per alium ꝓphetã. De Iuda, inquit, qui dux fuit.) Vide & hic hominis prudentem moderationẽ. Non dicit contumeliam, neque insultat, dicens, de sceleste illo, & omnibus sceleribus inquinato, sed simpliciter quod accidit indicat. Neque dicit, de eo qui prodidit, sed M in alios detorquet crimẽ, per quos ad hoc deuenit. At ne illos quidem acriter mordet, Qui dux, inquit, fuit comprehendentibus Iesum.) Ac priusquàm eloquatur vbi prædixerat hoc Dauid, narrat quod accidit Iudæ, vt ex præsentibus crederent futura, ostẽderetq; Iudã iam dedisse pœnas. Quoniam connumeratus erat nobiscum, & sortitus est sortem ministerij huius. Hic quidem igitur possedit agrum ex mercede iniquitatis.) Moralem reddit sermonem, & latenter crimen aperit, quod ita conducat ad correptionem. Non dicit, Iudæi possederunt: sed, hic agrum possedit. Etenim quoniam infirmorum animi non tam respiciunt ad futura, quàm ad præsentia, de vindicta præsente commemorat. Et suspensus crepuit medius.) Rectè nõ in peccato, sed in vltiõe sermonem facit acriorem.

Et effusa sunt, inquit, omnia viscera eius.) Hoc audientibus adferebat consolationẽ. Et innotuit omnibus habitantibus Hierosolymis, adeò vt vocaretur ager ille propria ipsorum lingua Aceldama, hoc est,

A hoc est, ager sanguinis.) Iudæi quidem hoc cognomen indidere agro, non ob agrum ipsum, sed propter Iudam. Nam is agrum adduxit in hoc nouum cognomen, impietatis suæ cognomen ferens ab hostibus. Id sentire Lucam declarat, tum id quod ait, nominauerunt: tum illud quod mox subijcit, propria ipsorum lingua. Deinde post digressionem nominatim prophetæ verba subijcit, dicens: Scri-
Psal.68.c. ptum est enim in libro psalmorum, Fiat commoratio ipsorum deserta, nec sit qui inhabitet in ea.)
Psal.108.b Hoc de loco, deq; domo: & episcopatum eius accipiat alter: hoc est, principatum, sacerdotium. Proinde non hæc accidunt, inquit, meo consilio, meaq; voluntate, sed illius qui hæc prædixit, ne videretur ipse rem arduam conari, sed talem cui Christus testem adhibuerit prophetam. Oportet igitur, inquit, è nobis cõgregatis in omni tempore.) Quam ob rem communicat hoc negocium cum illis? Ne res verteretur in pugnam, ac delaberetur in con-
B tentionem. Nam si his ipsis hoc accidit, multò magis accidisset illis. Semper autem hoc deuitat, Quã ob rem exordiens dicebat, Viri fratres oportet eligere è nobis.) Multitudini permittit iudicium, simul eos qui eligebantur, reddens reuerendos, & seipsum liberãs ab inuidia simultateq;, quæ poterat à cæteris oboriri. Nam hæc semper ingentia gignit mala. Quod igitur sic oportuit fieri, docuit adducto prophetæ testimonio. E quibus autem oporteat fieri electionẽ, ipse interpretatur dicens, Ex congregatis nobis per omne tempus.) Etenim si dixisset, modestos oportet adesse, cæteros affecisset contumelia. Nunc autem tempori permisit iudicã di negocium, non simpliciter dicens, congregatis, sed addit: In omni tẽpore, quo exiuit & intrauit ad nos dominus Iesus, exorsus à baptismo Ioannis vsque ad diem quo assumptus est à nobis: testem resurrectiõis eius nobiscum fieri vnũ ex his.) Vt fieret quid? Ne chorus non haberet suum numerum. Quid? An non licebat ipsi eligere? Licebat,
C & quidem maximè. Verùm id non facit, ne cui videretur gratificari. Quanquam alioqui nondum erat particeps spiritus. Et statuerũt, inquit, duos, Ioseph qui vocabatur Barsabas, cognomento Iustum, ac Matthiam.) Non ipse eos statuit, sed omnes. Cæterùm sententiam ipse protulit, sed hanc quoque declarans suam non esse, sed è supernis ꝓfectam iuxta prophetiam. Itaque recitator fuit, nõ pręceptor. Ioseph qui dicebatur Barsabas, cognomento Iustus.) Fortassis ob multos cognomines posuit, & agnomen & cognomen, quãdoquidẽ & inter apostolos cõplures erant cognomines, Iacobus Zebedæi, & Iacobus Alphæi: Simon Petrus, & Simon Zelotes: Iudas Iacobi, & Iudas Iscariotes. Quanquàm iuxta alium sensum ex vitę mutatione, aut fortassis ex instituto cognomen est additum. Statuerunt, inquit, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, cognomẽto Iustũ, & Matthiam. Et orantes dicebant, Tu domine qui nosti omnium cor-

da, ostende quem elegeris ex his duobus vnum, vt D accipiat sortem ministerij huius, & apostolici muneris: vnde præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum.) Rectè commemorãt illius peccatum, declarantes se testem quærere, non supplentes numerum, sed non sinentes eum imminui. Et dederunt sortes suas.) Quoniam non erat spiritus, sortibus rem peragunt. Et cecidit sors super Matthiã, & suffragijs additus est vndecim apostolis. Tũc, ait, reuersi sunt Hierosolymam à monte, qui dicitur Oliueti, qui abest ab Hierosolymis iter sabbati.) Hoc ait, vt declararet illos non facere longum iter: Ne quid terroris accideret, pauent adhuc metuuntq; sibi. Quum essent ingressi, ascenderunt in cœnaculum.) Non enim audebãt in ciuitate cõparere. Ac rectè ascenderunt in cœnaculum, ne promptum esset ac facile illos comprehendere.

Et erant, inquit, vnanimiter perseuerãtes in deprecatione.) Vides quàm fuerint vigilantes. Duo E quædam de illis testificatur, alterum quòd in precibus perseuerarent, alterum quòd vnanimiter velut hoc eodem animo facientes. Ioseph itaque forsitan iam erat vita defunctus, eóque noluit huius facere mentionem. Neque enim quum fratres credidissent ille erat incredulus, qui crediderat ante omnes. Quapropter non videtur vulgari more ad hunc attendere, velut ad hominem, id quod declaratur ex eo quòd mater dicit, Ego & pater Luc.2.g.
tuus dolentes quærebamus te. Ante omnes igitur ille cognouit dominum. Ad fratres autem dicebat Christus, Nõ potest mundus vos odisse, me autem Ioan.7.a.
odit. Vide verò Iacobi modestiã. Is acceperat Hierosolymis episcopi munus, & tamen hìc nihil loquitur. Considera autem & aliorum discipulorum singularem modestiam, quo pacto concedunt ei solium, nec amplius ambigunt disceptãtes inter sese. Illorum enim ecclesia talis erat qualis est in cœlis, nihil habens rerum mundanarum, non parietibus, non marmoribus, sed feruore eorum qui conuenerant relucens. F Erant, inquit, fermè centũ viginti.) Fortassis septuagẽta, quos selegerat, aut alij quoque probiores, qualis est hic Ioseph, Matthias, mulieres quæ à Galilæa sequutæ fuerant illum, simul & vbique adfuerant. Hæc doctoris prouidentia. Primus hic doctorem constituit: Non dixit, nos ad docendum sufficimus. Vsqueadeo aberat ab omni innanis gloriæ studio, & ad vnum tantùm spectabat. Quanquam autem habebat constituendi ius par omnibus, tamen hæc congruenter fiebant ob virtutem viri, & ob hoc, quòd tum temporis, præfectura non honos erat, sed cura subditorum. Ea res nec patiebatur eos qui eligebantur efferri, quòd ad pericula vocabantur, nec eos qui non fuissent electi, veluti contemptos affici mœrore. Tametsi nunc non eodem fit modo, sed prorsus diuerso. Ecce centum & viginti erant, & vnum duntaxat postulat è tota multitudine. Meritò primus omnium authoritatem vsurpat in negocio, vt qui omnes ha-

Luc.22.d. beat in manu. Ad hunc enim dixit Christus, Et tu
G aliquãdo conuersus cõfirma fratres tuos. Quoniam, inquit, connumeratus erat nobiscum.) Quapropter oportebat alterum proponere, vt illius loco fieret testis. Iam illud vide, quomodo præceptorem imitatur, vbique loquens è scripturis, neque quicquam adhuc loquens de Christo, quoniam id ipse dominus antè crebrò iusserat. Neque hìc men
Psal.108.a tionem facit proditionis Iudæ. Velut illud, Os peccatoris & os dolosi super me apertum est. Verùm hoc loco tantùm vltionis facit mẽtionem. Id enim ad hoc vsque tempus expediebat. Ea res maximè declarat rursum domini humanitatem. Quoniam, inquit, conuersatus erat nobiscum, & acceperat sortem ministerij huius.) Sortem eius vbique vocat, declarans totum esse gratiæ electionisq; dei, simul commonefaciens illos vetustę legis, quòd dominus sic eum sorte asciuisset, quemadmodum
H asciuerat leuitas. Et immoratur his quæ dicuntur de Iuda, eo quòd proditionis merces, eadem esset præco vindictæ. Parauit, inquit, agrum ex mercede iniquitatis.) Vide quomodo quod factum est, fuerit diuinæ dispensationis. Iniquitatis inquit, Multæ sunt iniquitates, sed hac nihil vnquàm factum est iniquius. Itaque iniquitatis erat negocium. Neque præsentibus tantùm innotuit quod factum est, verùm etiam posteris omnibus. Inscientes igitur eum sic nominauerunt locum, non data opera, quemadmodum & Caïaphas insciens edidit prophetiam. Ita deus compulit eos sic ædere vocabulum Hebraicum aceldama. Hinc enim patefiebant etiam mala, quæ Iudæis erant superuentura. Hactenus ostendit ex parte euenis-
Marc.14. se quod erat prædictum hisce verbis, Bonum erat, si natus non fuisset homo ille. De Iudæis autem conuenit eadem dicere. Etenim si punitus est qui fuit dux, multò magis & isti. Sed horum nihil
I adhuc loquitur. Post hæc declarans, quòd de eo congruẽter dici debeat aceldama, allegat prophe-
Psal.68.c. tam dicentem, Fiat commoratio eius deserta.) Quid enim desertius esse possit sepulchro? Itaque meritò debuit hoc nomine vocari ager. Etenim qui precium numerauit, etiam si fuerunt alij qui emerant, tamen is meritò pro domino habebatur magnæ desolationis. Hæc desolatio proœmium est Iudaicæ desolationis, si quis diligenter expendat. Nam & ipsi seipsos occiderunt fame, multosq; peremerunt, & ciuitas versa est in sepulchrum hospitum ac militum. Nam nec illos patiebantur sepeliri: neque enim sepultura fuerant digni. Oportet igitur, inquit, ex nobis qui congregati sumus viris.) Vide vt illos voluit esse spectatores. Quanquàm spiritus erat adfuturus, tamen huius rei magnã curam habebat. Congregatis, inquit, nobis viris, in omni tẽpore quo egressus & ingressus est ad nos dominus Iesus.) Significat illos habitasse cum eo, non simpliciter vt discipulos adfuisse. Nimirum iam tum ab initio multi sequebantur eum. Vide igitur quomodo id declaret, di- K
cens, Erat vnus ex duobus qui audierant à Ioanne, & secuti sunt Iesum. In omni, inquit, tẽpore quo ingressus & egressus est apud nos dominus Iesus, incipiens à baptismo Ioannis.) Pulchrè. Etenim quæ prius fuerant facta, nemo nouerat edoctus, sed spiritu didicerãt. Vsque ad diem, inquit, quo assumptus est à nobis, vt testis resurrectionis eius nobiscum fiat vnus ex his.) Non ait, Cæterorum testis, sed tantùm testis resurrectionis. Siquidem illi magis erat habẽda fides, qui poterat dicere, Qui edebat, qui bibebat, qui crucifixus est, idem resurrexit. Itaq; non oportebat esse testem, neque priorum temporum, neq; prodigiorum quæ post gesta sunt. Nam quod quęrebatur id erat, resurrectio. Siquidem illa erant manifesta & in confessis, hæc autem clàm facta est, hisq; solis erat manifesta. Neq; dicunt, angeli retulerunt nobis, sed vidimus nos. Vnde liquet istud? Ex miraculis quæ facimus. Ob L
id potissimum id temporis digni erant quibus crederetur. Et statuerunt, inquit, duos.) Quare non multos? Ne maior fieret animorũ perturbatio, néve res in multos distraheretur. Neque temerè, non præfert illum, videlicet ostendens eum frequenter qui apud homines in precio est, apud deũ esse inferiorem. Omnes tamen communiter orant dicẽtes, Tu domine qui nosti corda omnium, ostende.) Tu inquiunt, non nos. Aptè cordium cognitorem appellant. Hinc enim erat electio facienda. Hoc pacto confidebant, quòd oporteret omnes vnum fieri. Non dixerunt, elige, sed ostende electum: hoc est, quem tu elegisti, scientes, quòd omnia prius à deo fuerãt destinata. Ex his duob⁹, vt vnus accipiat sortem hui⁹ ministerij & apostolici muneris.) Hoc ideo dicũt, quòd esset aliud ministeriũ. Et dederunt eis sortes.) Nódum iudicarunt sese esse idoneos, vt ipsi ex sese facerent electionem, eoq; cupiunt aliquo signo edoceri. Alio- M
qui si illic vbi nec erat deprecatio, neq; viri probi, tantùm valuit sors, eo quòd recto animo fieret super Iona: multò magis hìc expleuit chorũ, ac per- Ionę.1.b.
fecit ordinem, nec alter ille præteritus doluit. Non celarunt apostoli, si quid habuerunt minus perfectũ, qui quidẽ de ipsis primoribus nó veriti sunt dicere, quòd alicubi cómoti fuerunt, idq; non semel, sed semel atq; iterũ ac sępius. Hos igitur & nos imitemur. Nó iam omnibus loquor, sed his tãtùm qui Expatia-
principatum affectãt. Si credis dei esse electionem, tur.
ne indigneris: illi enim indignaris, & aduersus illum iritaris. Illius enim est electio. Quòd si ipse elegit, tu verò audes huic indignari, idẽ facis quod Cain. Gene.4.a
Oportet enim probare quod deo placuit. At ille quoniam prælata est victima fratris, incensus est, indignatus est, quum oporteret compungi. Ego verò non hoc dico, sed quòd deus nouit vtiliter dispensare. Fit enim crebrò, vt tu qui moribus es humanioribus, non sis idoneus. Rursus est tibi vita inculpata, moresq; liberales, cæterùm in ecclesia non his tan-

A his tantùm opus est. Quin & alioqui alius ad aliud est appositus. Non vides quot verba faciat super hac re scriptura diuina? Sed si quando ob aliquam causam res deuenerit ad contentionem, non tanquam ad principatum aut præfecturam fratrum accedamus, sed tanquam ad illorum honorem ac refocillationem. Etenim si nouisses, quòd episcopus debet omnium onera gestare, quòd alijs irascentibus datur venia, ipsi verò nequaquam: quòd alijs peccantibus supereſt excusatio, ipsi verò minimè: haudquaquã festinasses ad primatũ, haudquaquã accurrisses. Hic enim omnium linguis expositus est, omnium iudicijs obiectus, & sapientium & insipientium: curis perpetuis obtunditur, tum diurnis, tum nosturnis. Multos habet quibus est inuisus, multos habet inuidentes. Nec enim mihi loquaris de his qui nihil non faciunt ad gratiam, qui dormire cupiunt, velut ad quietem accedunt, ad negocium. De his non loquor, sed de his qui vigilant
B pro animabus vestris, qui subditorum salutem anteponunt suæ. Dic mihi, si qui decem habet filios subditos, assiduè cum ipso viuentes, cogitur sine intermissione curam illorum agere: quid non patietur hic, qui tot habet, non domesticos sed obedientiam habentes in sua ipsorum potestate? Sed habetur, inquiunt, in honore. Quis honos? Pauperes triobolares conuicia iaculantur in illum in foro. Cur igitur illis non occludit os? Admodum sanè. Non enim opus episcopi narras. Rursus nisi semet omnibus præbeat, & his qui viuunt in ocio, & his qui in negocio, mille vndiq; criminationes. Nemo metuit accusare ac traducere. Nam in principibus vrget metus, in his verò nequaquam, quando dei timor apud istos valet nihil. Quis eloqui possit in dicendo docendoq; solicitudinem? Quis difficultatem in electionibus? Fortassis aut ego sum vehementer infirmus & infœlix, nihiliq;, aut sic habet
C res, nihil à naui quæ fluctibus iactatur differt sacerdotis animus. Vndique premitur ab amicis & inimicis, à suis & ab alienis. Nónne terrarum orbis imperium tenet imperator? Hic autem vnius ciuitatis episcopus est. Sed tantò plus curarum habet hic, quantùm interest inter aquam fluminis vento agitatem, & inter mare intumescens & insaniens. Quam ob rem tandem? Quoniam illic complures sunt, qui adiuuant, eo quòd legibus ac mandatis omnia peraguntur: hic verò nihil tale. Neque enim licet ex authoritate præcipere. Verùm si vehemẽter commoueatur, audit crudelis: si parum vehementer, audit frigidus. Sed oportet hæc duo contraria concurrere, sic vt neque contemnatur, neque odio habeatur. Quin & aliàs, ipsa negocia præueniunt occupantq;. Quàm multos cogitur offendere, volens nolens? Quàm multos obiurgare, velit nolit? Non temerè dico, sed vt affectus sum ac sentio. Non arbitror inter sacerdotes multos esse qui salui fiant, sed multò plures qui pereant. In causa est, Quoniam res excelsum requirit animum. Mul-

tas enim habet causas quæ depellant ipsum à suis D
moribus, & innumeris oculis illi opus vndique. Nó vides quàm multas res oportet adesse episcopo, vt sit appositus ad docendum, vt tolerans malorum, vt tenax sit ac fidelis in doctrina sermonis? Quantæ hoc difficultatis? & quòd alij peccant, illi imputatur. Nihil dico præterea, si vel vnus tãtùm decedat, non initiatus, nónne totam ipsius subuertit salutem? Vnius enim animæ perditio, tantam habet iacturam, vti nulla ratio possit æstimare. Etenim si vnius animæ salus tanti est, vt ob hãc filius dei fieret homo, tantaq; pateretur, perditio cogita quantam conciliabit pœnam. Quòd si quis ob hominẽ, in hac vita perditum, morte dignus est, quantò magis ille? Ne mihi dixeris igitur, Peccauit presbyter, aut diaconus, omnium horum crimina redundant in caput eorum, qui hos elegerunt. Rursus aliud dico: Euenit vt quis successionem accipiat virorum improborum, quid consilij capiat, hæret, peccatis præuẽtus. Vtrinque præcipitium est. Nec illũ oportet amittere, nec alios offendere. Quid? An excutiendus est prior? Verùm non adest occasio. An E
omittendus? Certè, inquis. Nam eius est culpa qui elegit. Quid igitur? Nó oportet eligere quenquam, nec in alium reuocare gradum? Verùm ità fiet, vt omnes norint illum esse malum. Itaque rursus alio offendit modo. Ergo ad maiorem gradum promouendus est? Hoc multò deterius. Proinde si quis ad summum sacerdotium accesserit, velut ad solicitudinem & curam, nullus illud facilè susceperit. Nũc autem non aliter quàm prophanos magistratus, & hanc affectamus dignitatem, nimirum vt glorificemur, & honoremur apud homines, perdimur apud deum. Quid lucri fert hic honos? Quomodo demonstratum est eum esse nihil? Quum concupisces sacerdotium, ex aduerso pone criminationes quas illi perpeti necesse, pone vitam à negocijs liberam, pone supplicij modum. Quoniam si pec- F
ces priuatim, nihil tale passur⁹ es: sin in sacerdotio, peristi. Reputa, quàm multa sustinuerit, in quàm multis philosophũ præstiterit Moses, quàm multa præstiterit bona: sed quoniam peccarat vnum peccatum, acerbè punitus est, idq; meritò, quippe quum id aliorum iactura factum sit. Itaq; grauiores pœnas dedit, non solùm ob id quod propalam factum est, sed & quòd esset sacerdotis peccatum. Neq; enim simili pœna plectimur pro commissis manifestis & occultis. Propterea quòd peccatum quidem idem est, iactura non est eadem, imò ne peccatum quidem est idem. Neq; enim idem clàm oculteq; peccare, & in propatulo. Episcopus autẽ nõ potest peccare clàm. Bene ení cum illo agitur, si nó peccãs liber esse possit à criminationibus, tãtùm abest, vt peccãs id possit. Si vel irascatur, si vel rideat, si vel somnũ relaxationis cócupiuerit: multi sunt qui scommatis incessant, multi qui offendantur, multi qui leges præscribant, multi qui priorũ memoriam refricent, & præsentem deijciant, idq;

G faciunt non vt illos laudent, ſed vt hunc mordeãt.
« Dulce aiunt bellum inexpertis. Hoc & nunc conuenit dicere, Imò potius hoc dicimus prius quàm veniamus in certamen. Cæterùm poſteà quàm eò deſcendimus, ſic nos gerimus vt popularis conditionis hominibus etiã ignoti ſimus. Nõ enim eſt nobis bellũ aduerſus eos, qui potentia opprimunt pauperes, neq; ſuſtinemus propugnare gregem, ſed ad
Ezech.34 a. exemplũ paſtorũ, quorũ meminit Ezechiel, mactamus ac deuoramus. Quis noſtrũ præſtat tantã ſo-
Gen.30.e. licitudinẽ pro ouibus Chriſti, quãtã præſtitit Iacob erga greges Laban? Quis poteſt recenſere toleratũ noctis gelu? Ne verò mihi dixeris peruigilatas noctes, tantamq; curã exhibitã. Totũ itaq; contrariũ eſt. Primates ac præfecti non tanto potiuntur honore, quãto qui præeſt eccleſiæ. Si ingrediatur in aulã regiam, quis prior? Si apud matronas, ſi in ædibus verſetur magnatũ, nullus alius illi præfertur honore. Perierunt omnia, corruptaq; ſunt. Hæc lo-
H quor non vt vobis pudorẽ incutiã, ſed vt veſtrã cohibeam cupiditatem. Quem enim cõſcium adibis, ſi procuraris vel per teipſum, vel per aliũ? Quibus oculis obtueberis illum, qui tibi fuit auxilio? Quid habebis quod excuſes? Etenim qui nolẽs & inuitus compulſus eſt, habiturus eſt aliquam excuſationẽ. Quanquam maximè & hic priuatus eſt venia, niſi quòd ad hoc collatus habet aliquid excuſationis. Cogita quid acciderit Simoni. Quid enim refert ſi non das pecuniã, ſed pecuniæ loco adularis, ſubor-
Acto.8.d. nas, multaq; machinaris? Pecunia tua ſit tecum in perditionem, ad illum dictũ eſt. Et his dicetur, Ambitio tua ſit tecum in perditionem, quoniã putaſti ambitu humano parari donum dei. Verùm nullus fortaſſis eſt talis, Vtinã non ſit. Cupio ſiquidem nihil horũ ad vos pertinere quæ loquor. Sed interim ipſe ſermonis tenor in harum rerũ mentionem me
I deduxit. Neq; enĩ quoties loquimur aduerſus auaritiã, aduerſus vos loquimur, imò nec prorſus aduerſus vllum. Vtinã contingat, vt remedia fruſtra ſint à nobis parata. Talia ſunt medicorũ vota, nihil aliud poſtulantium, niſi vt poſt multũ laboris inſumptum prorſus abijciantur pharmaca. Idem & nos optamus, vt noſtra verba prorſus in aërem dicantur, & verba tantùm ſint. Equidẽ omnia promptè ſuſtinuero, vt non ſit opus hæc dicere. Quin ſi vultis tacebimus, tantùm vt ſilentium careat periculo. Nec enim arbitror quenquam, quanuis admodum glorię ſitientẽ, niſi vocet neceſſitas, velle prorſus epiſcopum deſignari. Cõcedemus vobis doctrinam. Nam hæc maior eſt doctrina, quæ docet ipſis factis. Quandoquidem & medici ſunt optimi, qui tametſi morbus ægrotãtium adfert ipſis mercedẽ, cuperent tamen ſuos amicos vti proſpera valetudine. Et nos cupimus omnes bene valere. Nõ enim cupimus, vt nos probati ſimus, vos autem reprobi ſitis. Optarim ſi fieri poſſit, vt ipſis oculis meã erga vos charitatem valeam oſtendere. Id ſi fiat, nullus poſt hac mihi culpam vllam impingeret, etiam ſi ſermo meus fuerit vehementer aſper. Etenim quæ K
ab amicis dicuntur, etiam ſi contumeliã habeant, tolerabilia ſunt. Magis enim credẽdum vulneribus amici, quàm ſpontaneis inimici oſculis. Nihil mihi vobis charius, ne lux quidem iſta: Optarim enim ipſe vel milies execrabilis eſſe, ſi queam per hoc veſtras animas cõuertere. Adeò mihi luce dulcior eſt veſtra ſalus. Quid enim mihi proſunt Solis radij, ſi dolor per vos obortus, multã caliginem offundat oculis? Tunc enim bonum eſt lumen, quũ in gaudio exoritur. Nam animę mœrenti, etiã moleſtum videtur eſſe. Cæterùm nõ mentiri me quæ loquor, vtinã non contingat vnquam experimento diſcere. Verùm ſi quando contigerit veſtrum peccare quempiam, dormienti mihi obuerſamini. Emoriar, niſi videor ſimilis dolore exanimatis, niſi attonitus:
Pſal.37.b & vt verbis propheticis vtar, etiã ipſum lumẽ oculorum meorũ non eſt mecum. Nam quæ ſpes nobis, ſi vos non proficiatis? Rurſus quãtum animi ſolatium, ſi vos ꝓbati ſitis? Geſtire mihi videor, quo- L
ties boni quippiam audio de vobis. Implete meum gaudium. Hoc ſolùm adfero ad votũ, quoniã deſidero profectum veſtrum. Quòd aduerſus omnes decerto, hoc eſt, quoniã diligo, quoniã conglutinatus ſum, quoniam omnia mihi vos eſtis, & pater & mater & fratres ac liberi. Itaq; ne quid eorum quæ
Prou.18.c à me dicũtur arbitremini ab odio veſtri proficiſci, ſed in hoc dici, vt corrigamini. Frater, inquit, qui à fratre adiuuatur, vt ciuitas munita. Ne igitur aſpernemini. Neque enim ego contemno, ſi quid dicere voletis, ſed cuperem & à vobis corrigi, cuperem diſcere. Omnes enim nos fratres ſumus, vnus autem eſt noſter magiſter. Quãquam & inter fratres fas eſt vt vnus præſcribat, ac cæteri obtemperent. Ne igitur aſpernemini, ſed omnia faciamus in gloriam dei: Quoniam ipſi gloria in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

Et dum compleretur dies Pentecoſtes, erant vnanimiter congregati in vnum: & factus eſt repentè de cœlo ſonitus. Cap. II. M

Homilia.iiij.

VAe eſt hæc Pentecoſte? quum falx mittẽda eſſet in meſſem, quũ fructus eſſent colligendi. Vides typum? Vide iam veritatem. Quum falx ſermonis eſſet adhibenda, quum colligendæ fruges: tunc ſpiritus ille veluti acuta falx aduolauit. Audi enim Criſtũ loquentem, Attollite
Ioan.4.e. oculos veſtros, & videte regiones, quòd iam albæ ſunt ad meſſem. Ac rurſum, Meſſis quidem multa,
Luc.10.a. operarij verò pauci. Vnde ipſe prior falcem miſit in meſſem: propterea quòd ipſe ſegetis primitias ſubuexit in cœlum, noſtra aſſumpta natura: atque hanc ob cauſam appellat meſſem. Dum compleretur, inquit, dies pentecoſtes:) hoc eſt, non ante pentecoſten, ſed circiter, vt ita loquar, pentecoſten. Nam oportebat feſti tẽpore rurſus hæc fieri, vt qui cruci adfuerant Chriſti, ijdem hæc quoq; ſpectarent. Et factus eſt repẽtè de cœlo ſonit⁹.) Quare id non eſt factum abſq; ſignis ſenſibus expoſitis?

Quoniam

Sup.2.b. A Quoniãm ſi quum hoc accidiſſet dixerunt, muſto pleni ſunt: quid non dixiſſent, ſi ſignum non fuiſſet additum? Neq; tãtumodo repentè factus eſt ſonitus, ſed vt magis excitaret illorum animos, totã etiam domum repleuit. Miram ſpiritus vehementiam expreſſit. Præterea demonſtrat omnes fuiſſe congregatos, vt ſimul & qui aderant crederent, & diſcipulos eo munere dignos oſtẽderet. Nec id accidit modò, verùm etiam quod multò cognitu eſt mirabilius: Et viſæ, inquit, ſunt illis diſpertitę linguæ, velut igneæ.) Rectè vbiq; additũ eſt, velut, ne quid ſenſibile de ſpiritu ſuſpicareris. Velut igneæ, inquit, & velut flatus. Nec enim ventus erat ſimpliciter per aërem diffuſus. Ac tum quum Ioanni deberet innoteſcere ſpiritus, velut columbæ ſpecie, in caput Chriſti venit: nunc verò quum tota multitudo conuertenda eſſet ad fidem, venit in ſpecie
B ignis. Et inſedit ſingulis illorum:) hoc eſt, manſit apud illos, & in illis requieuit. Nam ſedẽdi verbum ſtabilitatem ac manſionem declarat. Quid autem, an in duodecim venit tantùm, non etiam in cæteros? Nequaquam, ſed venit etiam in illos centum viginti. Neque enim temerè Petrus allegauit prophetæ teſtimonium, dicẽs: Et erit in nouiſſimis die-
Ioel.2.g. bus dicit dominus deus, Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem; & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ, & iuuenes veſtri viſiones videbunt, & ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt. Animaduerte quòd vt non ſolùm obſtupeſcas, verùm etiam gratia implearis, ideo venit in ſpiritu ſancto & igni.

Et repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto, & cœperunt loqui varijs linguis, provt ſpiritus dabat illis loqui.) Non accipiunt aliud ſignum, ſed hoc primum: erat enim nouum, nec erat opus alio ſigno.

Inſedit, inquit, ſingulis illorum.) Ergo & illi qui non fuerat aſſumptus, eoq; iam nec dolet ſe non fuiſſe electum, quemadmodum fuit Matthias.

Et repleti, inquit, ſunt omnes.) Rectè ſic loquu-
C tus eſt, nec enim vulgariter acceperũt gratiam ſpiritus, ſed eouſque vt implerentur. Et cœperunt loqui varijs linguis, provt ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis. Quum & apoſtoli eſſent illic præſentes, haudquaquã dixiſſet omnes, niſi cæteri quoq; fuiſſent participes. Alioqui quum illos anteà ſeorſum ac nominatim ſit eloquutus, nũc non coniunxiſſet illos in eodem negocio, niſi fuiſſet omnium commune. Etenim ſi tum quum loquendum eſſet, quãdo priuatim aderant, apoſtolorum meminit, multò magis hìc idem feciſſet. Illud autẽ conſidera, quum inſtant deprecationi, quum charitatem inter ſe habẽt, tum aduenit ſpiritus. Ad hæc quomodo etiam commonefecerit illos alterius viſionis, quum ait, velut ignis, quandoquidem & in rubo velut ignis apparuerat. Provt ſpiritus dabat illis loqui.) Hoc pacto loquitur, indicans apophthegmata ac velut oracula eſſe, quæ ab illis dicerentur. Erant autem Hieroſolymis habitantes viri Iudæi religioſi.) Hoc ipſum habitare, ſignum erat religionis. Quomodo?

Quia quum eſſent è tam multis profecti nationi- D
bus, tamen & patria, & domo, & cognatis relictis habitabant illic. Erant enim, inquit, Hieroſolymis habitantes Iudæi viri religioſi ex omni natione quæ ſub cœlo eſt. Quum autem facta eſſet hæc vox, conuenit multitudo & cõfuſa eſt.) Quoniam id quod fiebat in domo gerebatur, meritò qui foris erant cõcurrebãt. Cõfuſa eſt multitudo.) Quid eſt, confuſa eſt? Turbata eſt, admirati ſunt: deinde declarans quid admirarentur adiungit, Quoniã eorũ ſinguli audiebant illos, propria cuiuſq; lingua loquentes. Et conuenit multitudo, & inter ſe dicebant. Nónne ecce omnes iſti qui loquuntur Galilæi ſunt?) Hæc dicunt reſpicientes ad apoſtolos, & addunt: Quomodo nos audimus illos propria cuiuſq; lingua loquentes in qua nati ſumus, Parthi, & Medi, & Elamitæ, & qui incolunt Meſopotamiam, Iudæam ſimul & Cappadociam, Pontum & Aſiam, Phrygiam pariter & Pamphyliam, Ae- E
gyptum & eius partes Libyæ, quæ eſt circa Cyrenem: præterea qui hic agunt Romani, partim Iudæi, partim proſelyti. Cretenſes & Arabes, audimus eos loquentes noſtrarum linguarum proprietatibus magnifica dei. Stupuerunt autem omnes & hæſitabant inter ſe dicentes, Quid hoc vult eſſe?) Vides quemadmodum velut alati terrarum orbẽ percurrerint. Alij verò ſubſannabant illos, dicentes, muſto repleti ſunt. O veſaniam, ô malitiam inauditã. Atqui ne tempus quidẽ illud habebat muſtum. Erat enim Pẽtecoſte. Quodq; mirabilius eſt, quum omnes confiterentur, & qui erant Romani, & qui erant aduenæ, fortaſſe & hi qui dominum in crucẽ egerant, illi poſt argumenta tam multa dicũt, muſto repleti ſunt. Sed rurſus ab initio quę dicta ſunt conſideremus: Repleuit, inquit, domum flatus, & facta eſt veluti piſcina plena aquarum. Porrò ignis arguit gratiæ copiam ac vehemẽtiam. Nequaquam idem accidit in prophetis: ſed tũ quidem ſic accidit illis, prophetis autem alio modo. F
Nam capitulum libri datum eſt Ezechieli, edebatq; quæ dicturus eſſet. Eoq; dictum eſt, Factum eſt in Ezec.3.a
ore eius vt mel dulceſcens. Rurſus manus domini Hiere.1.b.
tetigit linguam alterius prophetæ. Cæterùm hìc ipſe ſpiritus operatur omnia. Tanta eſt inter patrẽ & filiũ æqualitas. Ac rurſus alius alibi, Lamentatio, Ezec.2.d.
& canticum, & væ. Illis meritò in libris datum eſt donum. Adhuc enim eis opus erat parabolis. Quin potius ob id, quòd illi prophetæ ad vnam duntaxat gentem mittebantur, eamq; peculiarem ac propriam: iſti verò ad vniuerſum terrarum orbem, & ad nationes hactenus incognitas. Heliſæus per exuuium ouillum accepit gratiam: Rurſus alius per oleum quemadmodum Dauid. Moſes verò per ignem rubi vocatur. Non itidem hìc Exod.3.a.
factum eſt, ſed ipſe ignis inſedit. Et quam ob cauſam, dixerit aliquis, non apparuit ignis qui repleuit domum? Quoniam exterriti fuiſſent. Demonſtrat tamen quòd hoc factum ſit. Tu verò conſidera,

quòd non

G quòd non ſolùm dixerit, viſæ ſunt illis diſpertitæ linguę:ſed additũ eſt,ignis.Tá magn⁹ ignis immẽſam ſyluam poteſt incendere: Ac rectè dixit, diſpertitæ. Nam ex eodem fonte venerant,vt intelligas occultã vim eſſe à paracleto miſſam,qui quidẽ ignis, mundi peccata quaſi ſyluam exuſſit. Vide verò & illos primũ declaratos eo munere dignos, atque id temporis ſpiritu donatos fuiſſe,ſicut & in Dauid factum eſt. Ná quæ fecerat quum eſſet paſtor ouium, eadem fecit & poſt victoriam ac trophæum, quò videlicet ipſius nuda,ſimplexq; fides declararetur. Rurſus conſidera Moſen,qui & ipſe regiam aulam contempſit, & Samuelem qui poſt quadraginta annos quũ populi rem adminiſtraſſet,tamẽ adhuc nutriebatur in templo: ſpecta Heliſæum omnia relinquentem,cumq; his Ezechielẽ. Porrò quòd ad hunc modum res illis geſta ſit,perſpicuum eſt etiam ex his quæ ſequuta ſunt,quãdoquidem & hi facultates ſuas omnes pro deſertis ha
H buerant.Eoq; tum accipiũt ſpiritũ ſanctũ, poſteaq; ſuæ virtutis dedere ſpecimen. Didicerant humanã infirmitatem ex his quæ ipſis acciderant: didicerãt quòd ea quæ piè fecerant, fruſtra geſſerint. Sic & Saul prius dum adhuc teſtimonium haberet quòd vir bon⁹ eſſet,tum accipiebat ſpiritum.Sed eodem modo quo nunc diſcipuli,nemo alius.Quin potius ne Moſes quidem prophetis maior. Nam ille quũ oporteret alios afflari ſpiritu,ipſe diminut⁹ eſt. Hic verò nõ eodem modo, ſed quemadmodũ ab igni, quotquot volet aliquis lucernas accendit, nec ignis imminuitur:ita & in apoſtolis tum temporis accidit.Nõ enim per ignem tantùm gratię largitas demonſtrabatur, ſed vnuſquiſq; ſpiritus fontem acce
Ioan. 4.b. pit:ſicut & ipſe fontem aquæ ſalientis in vitam æternã dixit accepturos eos, qui in ipſum credidiſſent.Idq; valde congruenter. Neq; enim cum Pharaone diſceptaturi abierãt, ſed cum diabolo luctaturi: quodq; mirabilius eſt,quum mitterentur nihil
I excuſarunt,neque dixerunt ſe gracili voce eſſe linguæq; inexplanatæ.Siquidẽ Moſes illos in hoc erudierat.Nõ dixerunt ſe iuniores eſſe. Nã Hieremias hìc illos reddit verecundos. Atqui multa audierãt terribilia, multoq; plura quàm illi,& tamen veriti ſunt contradicere.Ex quo liquet illos lucis angelos fuiſſe,& cœleſtiũ negociorũ adminiſtratores. Attamẽ iſtis quidem nullus è cœlo apparuit adhuc in terris agẽtibus.Sed poſteaquàm abijt homo ſupernа petẽs,ſimul ſpiritus è ſupernis delabitur. Quaſi ferretur,inquit,flatus vehemẽs.) Per hoc perſpicuum facit,neminem fore qui poſſet illis reſiſtere, ſed ab eis aduerſarios ceu pulueremdiſſipandos.

Et repleuit totam domũ.) Domus mundi typũ gerebat. Et ſedit ſuper ſingulos illorũ, & cõuenit multitudo & confuſa eſt.) Vides illorũ religionem,& quomodo non ilico pronunciant, ſed hæſitant? Alij verò dementes pronunciant dicentes: muſto pleni ſunt. Quoniam licebat per legem ter quotannis apparere in templo, ideo habitabant illic ex omnibus nationibus viri religioſi. Hinc per- K
pende quàm non adulatur illis qui hæc ſcribit. Nõ enim dixit pronunciarunt,ſed quid? Quum facta eſſet hæc vox, conuenit multitudo, & confuſa eſt.)Meritò. Exiſtimabãt enim ipſis rem ad extrema peruenisſe, ob facinus quod auſi ſunt in Chriſtum. Quin & alioqui cõſcientia perturbabat illorum animos, eo quòd etiamnum in manibus eſſet homicidiũ,omnes illos reddens attonitos. Nónne ecce,inquit,oẽs iſti qui loquuntur Galilęi ſunt?) Pulchrè hoc dixit,quandoquidem hoc ſe eſſe profitebantur. Vſqueadeo ſonitus illos reddiderat attonitos, quòd hic maiorem orbis partem comprehenderit. Illud verò confirmabat apoſtolos, quòd quid tandem eſſet Parthicè loqui, non nouerãt,ab illis tamen id temporis ſcire putabantur.Porrò gẽtium meminit quæ illis erant hoſtes, Cretenſium, Arabum,Aegyptiorũ,Perſarũ,videlicet declarans quòd eas oẽs eſſent in ditionẽ ſuã redacturi.Quippe quum id tẽporis Iudæi eſſent in captiuitate, cõ- L
ueniebat vt illic multi adeſſent ex gẽtib⁹:ſiue quòd iam ad gentes quoq; fidei dogmata ſeminata fuerint, & hanc ob cauſam complures ex illis aderãt, vt memorarent quæ audierant. Certiſſimum vtiq; nec vllam recipiens contradictionẽ teſtimonium, à ciuibus, ab hoſpitibus,ab aduenis. Audiuimus eos loquentes linguis noſtris magnifica dei.) Neq; enim quid libet garriebant, ſed admiranda quædam loquebantur. Vnde meritò hæſitabant, nunquam enim tale quicquam acciderat. Vide hominum modeſtiam. Stupebant & hæſitabant dicentes,Quid vult hoc eſſe? Alij verò ſubſannantes dicebant,muſto pleni ſunt.) O impudentiam ſi ob hoc irridebant. Et quid mirum? Quandoquidem ipſum etiam dominum,qui dæmonia pellebat,dæ- Ioan.8.f.
monium habere dixerunt. Nam vbicunque fuerit improbitas,vnum hoc duntaxat ſtudet, nempe dicere. Quid tandem? non vt dicat rei conſenta- M
nea,ſed tantùm vt dicat,Muſto impleti ſunt.Prorſus ſanè, quum homines in tantis cõſtituti periculis,extrema metuentes,& in tanta verſantes deſperatione,eiuſmodi audent proloqui.At quum id eſſet minimè veriſimile,vt audiẽtibus imponãt, perſuadeãtq; illos eſſe temulẽtos,hebetudini crapulęq; rem totam aſſcribunt, dicentes eos eſſe muſto plenos. Stans autem Petrus cum reliquis vndecim, extulit vocem ſuam,ac loquutus eſt illis.) Vides ne illic curioſitatem,hìc animi fortitudinem? Etenim ſi admirabantur, ſi ſtupebant:nónne & illud æquè mirandũ erat,in tam numeroſa multitudine in verba prorumpere, hominem illiteratum & idiotam? Nam ſi quis inter familiares dictur⁹ perturbatur, quantò magis hoc accidere debuit apud hoſtes & vociferantes? Quòd autẽ ebrij non eſſent,protinus ex ipſa voce declararũt,quòd nõ eſſent arrepti furore more vatum, quòdq; nulla vi compellerentur.Quid aũt eſt cum reliquis vndecim? Cómunẽ, inquit,vocem ædebant, ac Petrus omnium erat os, ſed aſtabant

A ſed aſtabant illi vndecim teſtimonio ſuo comprobantes ea quæ ab illo dicebantur. Extulit,inquit, vocem ſuam:) hoc eſt, multa cum fiducia loquebatur.Id autem facit, vti cognoſcerent ſpiritus eſſe gratiam, quum is qui vilis puellæ non tulerat percontationem,nunc in medio populi, cunctis vociferantibus,tanta cum fiducia diſſerat,vt hoc indubitatum eſſet reſurrectionis argumentum,ridentibus interim hominibus,taliaq; ſcommata in eos iacientibus tãta vti libertate. Quantæ putas hoc eſſe improbitatis,quantæ impietatis,quantæ impudentiæ,temulentiæ aſſcribere linguarũ miraculũ? Verùm id apoſtolis nihil attulit triſtitiæ, neq; reddidit illos timidiores, quum eo tẽpore audirent in ſe iacI ſcõmata, quando iam aduentu ſpiritus fuerant inſtructi,vt eſſent cunctis reb⁹ corporalibus ſuperiores. Quoſcunq; autẽ acceſſerit ſpiritus ſanctus,eos pro luteis reddit aureos. Iam mihi Petrum cõſidera ac reputa,timid⁹ ille,adeoq; timidus,vt nec mu-
B lierculæ vilis percontationem tulerit,qui vir factus ſit,poſt acceſſionem & largã ſuppeditationẽ ſpiritus.Quin & illud conſidera,apoſtolorum concordiam,qui Petro ceſſerint cócionãdi ius. Neq; enim oportebat omnes pariter loqui.Et ſublata voce ſua loquitur,quæ res declarat ingẽtem illam fiduciam, animiq; præſentiam. Tale quiddam eſt eſſe virum ſpiritualem. Tantùm noſipſos præbeamus dignos cœleſti gratia,& omnia fuerint facilia.Quẽadmodum enim igneus homo ſi in medias incidat ſtipulas,nihil lędetur,ſed magis vim exeret ſuã.Nec enĩ ille quicquam patitur mali,ſed qui his reluctantur, ipſi ſeipſos perdunt:Ita nunc euenit. Imò potius ac ſi quis ignem geſtãs,luctetur cum eo qui importat fœnum.Itidẽ videlicet,& apoſtoli illos adorti ſunt multa cum fiducia. Quid enim obſecro,læſit illos tanta multitudo? Num illis cum egeſtate & fame fuit cõflictatio? Num cum ignominia & infamia? Num impoſtores eſſe credebantur?Num irriſionibus & cõuitijs præſentium ſuccubuerũt?Nã vtraq; C
hæc ſimul in eos incidebant,eo quòd alij deridebãt illos,alij etiã ſcõmatis inceſſebant. Nónne totæ ciuitates furoribus & inſanijs illos impetebãt? Nónne ſeditionibus & inſidijs obiecti ſunt?Nónne igni, ferro & beſtijs? Nónne vndiq; illos innumera bella vallabant? Nónne perinde fuerunt affecti,quaſi in ſomnis vidiſſent hæc mala,aut in pictura?Quid igitur? Nónne cõſumpſerũt omniũ furores?Nónne in ipſos animi anxietatẽ retorſerunt? Nónne illi furore metuq; omniũ maximè tenebãtur? Nónne periclitabantur,formidabant ac tremebãt? Audi enim illos dicentes, Vultis inducere in nos ſanIuſt.5.c guinem hominis iſtius? Atq; illud interim mirabilius, quòd apoſtoli nudo corpore conſiſtebant aduerſus armatos, aduerſus principes qui publicum in ipſos ius habebant,imperiti, elingues ac ſimplices idiotæ, aduerſus impoſtores & circunuentores,aduerſus ſophiſtarum, rhetorũ ac philoſopho rum turbam,qui in Academia Platonis & Ariſto-
telis deambulationibus exercitati depugnarant, & D
in Stoicorum porticibus fuerant occupati. Hos ita ſuperauit Petrus, quaſi cum mutis piſcib⁹ certamẽ fuiſſet. Nec enĩ aliter quàm piſcator mutos piſces, ita hic illos ſuperauit. Ac Plato quidem ille multa nugari ſolitus,obticuit:hic verò loquitur,non tantùm apud ſuos, verùm etiam apud Parthos, apud Medos,apud Elamitas,apud Indos, breuiter,in omni loco,vſq; ad orbis terminos. Vbi nunc Græciæ faſtus,vbi nomẽ Athenarum, vbi philoſophorum deliramenta?Ille Galilæus, ille Bethſaide natus,ille ruſticanus,vniuerſos illos deuicit. Agedum,nónne ad nominatã patriã illius qui vos deuicit erubeſcitis?Quòd ſi nomen ipſum hominis audieritis, Cephas enim dictus eſt, multò magis obtegetis faciẽ. Siquidem hoc vos,hoc inquam perdidit,quòd expolitã habere linguã laudi ducitis, ac huius rei imperitiã probroſam exiſtimatis. Non ingreſſi fuiſtis qua oportuit, ſed regali omiſſa via, quæ facilis eſt
E ac leuis, operoſam illã ac præruptam difficilemq; calcaſtis, eóque non perueniſtis ad regnũ cœlorũ. Quur igitur,dixerit aliquis,non in Platone & Pythagora operatus eſt Chriſtus? Quoniã Petri mẽs multò erat, quàm illorũ ad philoſophiã accõmodatior.Nam illi re vera pueri erãt,vbiq; ſupra modum gaudẽtes inani gloria. Hic verò vir fuit philoſophicus & gratię capax.Quòd ſi hæc quum audis rides,mirum non eſt, quandoquidẽ & illius tẽporis homines ridebant, eoſq; muſto plenos eſſe di Sup.2.b.
cebant:verùm poſteà quum perpeſſi illa tam acerba,vt omnes calamitates ſuperarent, quum ciuitatem viderent direptam,quum incendium in altum ſubuolans,quum mœnia ſolo æquata,quum varias illas debacchationes,quas nemo poſſit oratiõe cõſequi,tum non ridebant. Similiter & vos tunc non ridebitis, quũ iudicij dies ingruerit, quũ gehennæ ignis fuerit incẽſus.Sed quid loquor de futuris? Vis oſtendã qui vir ſit Petrus,qui Plato? Iam mores illorũ ſi videtur expendamus:videamuſq; quid am- F
bo geſſerint. Hic omnem vitam cõſumpſit diſtorquens ſeſe circa dogmata inutilia ſuperuacaneaq;. Quid enim prodeſt ſcire, quòd anima philoſophi ſit muſca?Re vera muſca eſt,non in muſcam conuerſa eſt, ſed acceſſit animæ in Platone habitanti. Quid hìc nõ eſt ſtultiloquij? Vnde tales nugari nugas illi venit in mẽtẽ? Homo plenus erat ironiæ,ac zelotypia laborabat aduerſus cunctos. Itaq; quaſi ſtuderet in hoc, vt nec ex ſeſe,nec ab altero quicquã adferret vtile, ſic ab alio mutuat⁹ eſt animarũ trãſmigrationẽ,ex ſeſe verò rẽpub. cõmẽtus eſt,in qua leges pdidit multa refertas turpitudine.Vxores,inqt, cõmunes ſunto, nudæ virgines ſub oculis amatorũ luctantor. Tũ genitores,tum filij qui gignũtur cõmunes ſunto.Quæ tã inſignis dementia eſt,quã iſta nõ ſuperẽt?Ad hũc igitur modũ habet illius doctrina.Hic porrò nó natura facit communes parentes, ſed Petri philoſophia, quandoquidẽ & illud quod Plato docuit, ſuſtulit. Nihil enim

is aliud

G is aliud effecit,nisi vt si quis verè pater est, tantùm non ignoretur,& qui nó est inducatur,in ebrietatẽ quandam & sterquilinium coniecit animum. Omnes,inquit,vxoribus audacter vtuntor. Eoq; non expendo Poëtarum dogmata,ne quis me dicat fabulas expendere: sed alias adfero fabulas, Poëticis multò magis ridiculas. Vbi Poëtæ quicquam tam prodigiosum prodidere? Verùm ille philosophorum Antesignan⁹,vt habebatur,& arma addit mulieribus,& galeas,& ocreas,nec quicquam dicit hominum genus differre à canib⁹. Posteaquàm enim, inquit, inter canes fœmina & mas communicant « in factis,communicent & mulieres, cunctaq; sursum deorsum misceantur. Semper enim per illos hoc egit diabolus, vt ostẽderet nostrum genus nihil à brutis differre,quando nonnulli in opinionem tam peregrinam & absurdam venerũt, vt animalia rationis expertia,dixerint rationalia. Vides verH rò quàm multipliciter debacchatus est in illis mentibus,posteaquàm qui sunt inter illos primi,docuerunt animam nostram in muscas,canes,& animãtia bruta transmigrare. Cæterùm his successerunt hoc veriti dicere,in aliam absurditatẽ delapsi sunt, omnem rationalem scientiam brutis cum homine communem facientes, ac demonstrantes ea quæ per nos facta sunt, meliora esse quàm nosipsos. Non solùm autem hoc, sed & futurorum præsen« sionem & religionem apud illa esse prędicãt. Cor« uus, inquit, nouit deum & cornix, & prophetiæ « donum habent,futuraq; prædicunt,quin & iustitia adest illis,& resp.& leges,& apud illa canis habet inuidiam,secundum Platonis sententiam. Fortasse non creditis quæ dicimus. Nec iniuria, quippe sanis imbuti dogmatibus. Nam si quis hoc cibo sit enutrit⁹,nequaquam credere possit, esse hominem qui libenter vescatur humanis excrementis. Proinde quoties illis dicimus, istæ fabulæ sunt dementia I plenæ,non intellexistis,inquiunt. Vtinam ne intelligamus vnquam vestra tam ridicula. Multo sanè intellectu,sensuq; profundo opus est, vt perdiscam quid sibi velit tanta impietas, tantaq; rerum confusio. Ne coruorum more loquamini ô dementes, quemadmodum faciunt pueri. Nam re vera pueri estis,quemadmodum illi. Petrus verò nihil tale docuit,sed emisit vocem, quæ tanquam lumen in tenebris vehementer refulgens dispulit orbis terrarũ caliginem. Verùm mores illius quàm erant mansueti, quàm humani, vt omni gloria inani erant superiores, vt suspexit in cœlum, alienus ab omni fastu, idq; quum excitaret mortuos? Quòd si cui dementium illorum tale quid peractum fuisset, nó verè, sed fallaci specie, an non protinus aram poposciscet ac templum, ac deo par haberi postulasset? maximè quum semper talia somnient, etiam huiusmodi nihil agentes. Quid enim illis vult Minerua, Apollo & Iuno? Genera sunt apud illos dæmoniorum. Et rex est apud illos, ideo non recusans mori,vt dijs æqualis habeatur. Verùm apoK stoli non item,sed contra fecerunt. Audi enim illos loquentes de claudi sanatione, Viri Israëlitæ quid Infr.3.b. nobis intenditis quasi nostra potestate nostráve pietate effecerim⁹ vt hic ambulet? Rursus alibi,Et nos Infr.14.c. homines sumus ijsdem obnoxij quibus vos. Illic verò multus est tumor,multa arrogãtia, omnia propter honorem humanum, nihil philosophiæ gratia. Vbi quid enim gloriæ causa geritur, omnia manent vilia. Quòd si quis habeat quidem omnia, sed hoc nó obtineat, tota excidit philosophia,violentissimo nimirum turpissimoq; affectui obnoxius. Huius innanis gloriæ contemptus sufficit ad docendum quicquid est rerum bonarũ, & ad propellendum ex animo omnem pernicioſam cupiditatem. Quapropter hortor vt & vos magno studio adnitamini, morbum hunc radicitus ex animis euellere,alioqui non potest is placere deo,nec illius oculi qui nescit obdormiscere, beneuolentiam vobis conciliare. Omnem igitur curam adhibeamus, L vt illius in nos propensionem promereamur, quò simul & præsentium malorum afflictionem effugiam⁹,& futuri seculi bono digni inueniamur, per gratiam & benignitatem domini nostri Iesu Christi,cui cum patre & spiritu sancto, gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum,Amen.

Hactenus D.Erasmus Roterodamus.

Viri Iudæi & qui inhabitatis Hierusalẽ omnes hoc vobis notum esto, & auribus accipite verba nostra. Homilia quinta.

Vos superius peregrinos dixit,ad illos sermonem hìc conuertit. Et videtur quidem disputare cum illis, verùm reipsa emendat subsannãtes. Ita enim diuina dispensatione euenit, vt quidam irriderent, & sic initiò excusationis daretur occasio, doceretq; Apostolus inter excusan- M dum. Magnum sanè encomium arbitrabantur,etiã Hierosolymas inhabitare. Hoc vobis,inquit,notum esto,& auribus accipite verba mea.) Attętiores iam illos facit, deinde & satisfactionẽ profert.

Non enim sicut vos existimatis hi ebrij sunt.) Vides quàm placida sit excusatio? tametsi multùm apud se haberet populum, maiore tamen cum mã suetudine illis loquitur,& ante omnia, malam suspicionem tollit, & deinde apologiam proponit. Idcirco etiam non dixit, Non enim sicut vos subsannatis,neque sicut vos ridetis,sed sicut suspicamini: volens ostendere illos id non dedita opera fecisse, & magis illos ignorantiæ velamento honestat,quàm malitiæ crimine notat. Non enim sicut vos suspicamini hi ebrij sũt. Est enĩ hora diei tertia.) Et quare hoc dicit, an nó & tertia hora ębriari quidã possũt? possunt vtiq;. At in hoc nó multũ laborat,neq; ita se gerebant, quẽadmodũ irrisores illi dicebãt. Igitur hinc discimus,nõ multos sermones prętęr necessitatẽ insumendos. Et aliter: nam & quæ adiunguntur, huius nobis commendationem faciunt.

A faciũt. Cęterùm sermo ad omnes fit communiter. Sed hoc est quod dictum est per prohetam Ioël.

Et erit in diebus nouissimis,dicit domin⁹ deus.) Ioel.2.g. Minimè nunc auditur nomen Christi, neque promissio, illius promissio dicitur,sed patris. Vide sapientiam,non progressus est, & dixit statim, quæ per Christum facta, & quòd ille promiserit hæc mox post suam crucifixionem: nónne sic loquens subuertisset omnia? Et profectò dixerit quispiam, sufficiebant illa ad diuinitatem eius ostendendam. verum est, si fidem habuissent,& credita ab his essent. Quod autem quærebatur,iam creditum esse oportebat. Quæ autem non credenda, etiam illos fecit præterire. Effundam de spiritu meo super omnem carnem.) Daret & illis spem bonam,si qui dem vellent. Sed non permittebat illorum auaritia, quæ scilicet & inuidiæ parens erat. Etiam hac ratione inuidiam minuit. Et prophetabunt,inquit, filij vestri.) Neque vestra,inquit, est hæc virtus,neB que laus: pertingit hæc gratia vsque ad puellos vestros. Illorum filios seipsos vocans, & patres illos.

Et iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri insomnia somniabunt. Et quidem super seruos meos & ancillas meas in diebus illis effundam de spiritu meo & prophetabunt.) Nunc ostẽdit se quidem probatos fuisse, vtpote spiritum assequutos, illos autem minimè, eo quòd crucifixerant. Sic & Christus volens illorum mulcere furo- Matt.12.c rem, dicebat: Si autem filij vestri, in quo ejciunt dæmonia: non dixit, discipuli mei. Etenim visum fuisset adulationẽ sapere,ita & ille, non dixit quòd non sint ebrij,sed spiritu loquuntur: & non simpliciter, sed ad prophetam confugit,& illo fretus asserit. Sic per se quidem ipsos ab accusatione liberauit, prophetam autem gratiæ testem adducit. Effundam de spiritu meo super omnem carnem. Sic dixit,quòd alijs quidem per somnia,alijs verò manifestè effusa est gratia. Nam & per somnia videC runt prophetæ,& reuelationes acceperunt. Deinde progreditur in prophetia, habente terribile quiddam. dabo, inquit, prodigia in cœlo supernè,& signa in terra infernè.) Hæc & de futuro iudicio & de captiuitate Hierusalem dicens insinuat, Sãguinem & ignem, & vaporem fumi.) Vide quomodo captiuitatem descripsit. Sol conuertetur in tenebras,& luna in sanguiuem.) Ab affectione eorum qui patiebantur hoc dixit. Dicuntur sanè & multa id genus in cœlo sicut Iosephus testatur,facta esse. Interim tamen & illos perstrinxit, tenebras commemorans factas, & ad futurorum expectationem inducens, Priusquàm veniat dies domini magnus & manifestus. Nõ enim quoniam nunc sine pœna peccatis, inquit, confidatis. Hæc sanè initia sunt magnæ diei cuiusdam, & grauissimæ. Vides quomodo concussit animum, & risum conuertit in defensionem? Si enim hæc sunt initia diei illius, necessarium est periculum in extremis valde aggrauari. Iam, nunquid dicens terribilia in illis perseuerate minimè. Sed quid agit? iterum per- D mittit illis respirare,ac dicit: Et erit,omnis quicunque inuocauerit nomen domini,saluus erit. Hoc dictum quidem est de Christo,sicut Paulus dicit. Iste autem hìc non audet manifestè illum reuelare. Videamus igitur quæ iterum dicta sint. Bene quasi contra ridentes ac subsannantes insurgit, dicẽs:

Notum sit omnibus vobis, & auribus accipite verba mea.) Incipiens autem dicebat, Viri Iudęi. Iudæos mihi videtur dicere eos, qui Iudæam inhabitabant. Ad hęc si placet apponamus verba illa in euangelio, vt discas quis repentè factus sit Petrus. Exijt,inquit,puella,dicens: Et tu eras cum Iesu Na Mat.26.g zareno. Ille autem respondit: Nescio hominem. Et iterum interrogatus cœpit deuouere ac iurare. Hìc verò vide libertatem illius in dicendo, magnamq; fiduciam. Non laudauit eos qui dixerant, Audiuimus loquẽtes illos nostris linguis magnalia dei. Sed & grauitate quadam insinuat, eáque gra- E uitate illos studiosiores efficere,& sermonem ab adulatiõe alienum afferre vult. Honestum est enim vt hoc vbique obseruetur,& vt quodammodo familiarior eis sit sermo,ab omni adulatione & contumelia fiat liber,id quod perquã difficile est. Et tertia hora hæc euenisse, non simpliciter ordinatum est. Tunc non curiosius prandij curam habent homines,tunc clara lux est, tunc omnes sunt in foro. Vides & libertate plenum sermonem? Et auribus accipite verba mea. Quo dicto,nihil suum addidit, sed apposuit: Hoc est quod dictum per prophetam Ioëlem,Et erit in diebus nouissimis. Ostendit enim posteà consummationem propè affuturam. Ita dicens in nouissimis diebus,habet quandã euidentiam. Deinde ne putetur quòd res hæc ad solos filios pertineat, adijcit: Et seniores vestri somnia somniabunt. Vide ordinem dicentem, prius filij, sicut & Dauid inquit: Pro patribus tuis nati sunt Psal. 44. filij tui. Et Malachias iterum: Conuertens corda pa d. trum ad filios. Et super seruos meos, & super an Luc.1.b. cillas meas.) Et hoc virtutis indicium est. Serui F enim illius facti,liberi sumus facti à peccato. Multiplex autem & hoc donum, quando etiam in aliũ sexum transit gratię donum, & nó in muliere vna & altera sola substitit, vt olim in Debbora & Olda. Et non dixit quid sit spiritus sanctus, neque interpretatus est ea quę propheta dixit, sed solam prophetiam attulit per seipsam certantem. Et nihil de Iuda iam loquitur, quoniam omnibus erat manifestum,qualem dedit pœnam: sed silet, sciens nihil posse fortius ijs propheticis potuisse obijci. Ea enim etiam operibus ipsis validiora sunt. Signa enĩ facienti Christo sępius contradixerunt. Quando autem Christus prophetam illis opposuit dicentẽ: Dixit domin⁹ domino meo,sede à dextris meis; Psal.109.a ita siluerũt, vt ne verbum quidẽ vltrà quisq; ei respondere auderet. Et sępius scripturarum & ipse meminit,dicẽs: Si illos deos dixit, ad quos verbum dei factũ est,imò vbiq; hoc quis inuenerit: idcirco

& hìc

G & hìc dixit:Effundam de ſpiritu meo ſuper omnẽ carnem:hoc eſt,gentes. Cæterùm nunquàm reuelat,neque interpretatur, neque quod mox ſequitur ad explanãdũ cõferebat,quoniã & hoc obſcurũ.

Dabo ꝓdigia in cœlo ſupernè.)Imò illos terrebat obſcuritas. Si autẽ interpretat⁹ eſſet,magis illis obſtitiſſet. Poſteà etiã quaſi manifeſtũ præterit talem volens dare opinionem.Denique poſt hæc interpretatur illis, quando cum illis de reſurrectione diſputat,ſermoniq; viam antea fecit . Propter hoc autem ſpontè præterit , quoniam ad conciliandos illos,bona non ſufficiebant, tametſi hoc nunquam factum,nũc autem fideles diſperſi ſunt ſub Veſpa-

Mat.24.b ſiano.Et hoc eſt quod dicit,Niſi abbreuiati fuiſſent dies illi, non ſeruata eſſet omnis caro . Quod moleſtius erat , primum contigit . Initiò enim accidit, inhabitatores capi,& ciuitatem ſubuerti accendiq;. Deinde inſiſtit metaphorę,ante auditorum oculos

H ponẽs vrbis ſubuerſionem ac captiuitatem. Sol conuertetur in tenebras,& luna in ſanguinem.) Videtur mihi per hoc maximã cædem dicere,& valde anxium ſermonem complere. Et erit,quicũque inuocauerit nomen domini,ſeruabitur.) Dixit & nondum reuelat,ſiue ſeruus ſit inquit, ſiue liber.

Matt.19.a Nõ enim eſt mas vel fœmina in Ieſu Chriſto,neq; ſeruus neque liber . Meritò . Hoc enim diſcrimen hìc eſt , vbi omnia vmbra ſunt . Nam ſi in regum aulis,null⁹ nobilis eſt vel ignobilis,ſed ſua quenque opera inſignem reddũt, & opus commendat artificem,multò magis in hoc ordine. Quicunque inuocauerit,inuocauerit inquam non ſimpliciter.Nõ

Matt.7.c. enim omnis,inquit,dicens mihi, Domine domine, intrabit in regnum:ſed qui loquitur cum affectione,cum vita optima,cum fiducia congrua. Iam minus moleſtum facit ſermonem,de fide agẽs,& minus terribilem,ſupplicij grauitatẽ abſcõdens. Quomodo?oſtendit quòd in inuocatione ſalus.Quid dicis,refer mihi, ſalutis poſt crucem memor es? At-

I tende nũc:Multa enim miſericordia dei eſt,& hoc non minus oſtendit illum eſſe deum, quàm reſurrectio , & non minus ſignis eſt illos inuocare: hoc enim valde bonum eſt , hoc deo maximè peculia-

Luc.18.d. re,ꝓpter hoc & dicit:Nullus bonus niſi vnus deus.

Sed ne bonitatem in deſidiæ occaſionem arripiamus . Etenim etiam punit ſicut deus . Illa certè

Iohel.2.g. ipſe,qui dixit,Quicunque inuocauerit nomen domini,ſeruabitur,fecit . De excidio Hieroſolymitano loquor,& grauiſſimo illo ſupplicio,de quo nũc pauca vobis narrare ſtatui , profutura vobis etiam cõtra Marcioniſtas & multos alios hęreticos.Quoniam enim dicunt bonum deum Chriſtum , illum autem malum,videamus quis hæc fecerit.Quis igitur hæc fecit,malus ne illũ vlciſcẽs?minimè. Quomodo igitur alienus ab illo?nunquid autem bonus? Cæterùm oſtenditur & pater & filius feciſſe,pater

Matt.20.a quidẽ multis in locis,ſicut quando dicitur,In vineã

Luc.19.d. mittere exercitus ſuos.Filius verò quando dicit,Inimicos meos adducite & occidite corã me, eos qui me noluerũt eſſe ipſorũ regem.Et aliter:Etiam ipſe K dicit tribulationes futuras , quarum nulla vnquam crudelior fuit facta.Et ipſe illas annũciauit. Vis igitur audire quæ facta? Verubus illos transfixerunt: quid hoc ſpectaculo grauius? Iam non narrabo ne mulieris illam tragœdiam, quæ omnem aliam calamitatem obſcurat? nec oſtẽdam fames ac peſtes? & tranſeo quæ his grauiora . Ignorata apud illos fuit natura,ignorata lex,beſtias ſuperarũt feritate. Omnia autem hæc belli vis inuexit,deo volente ac Chriſto.Hæc etiam contra Marcionitas cõgruent, & contra eos qui non credunt eſſe gehennam.Ido nea enim ſunt hæc , & ſufficientia ad illorum impudentiam confutandã. Nónne mala hæc grauiora fuerunt his quæ in Babylone perpeſſi?nónne fames hæc grauior quàm illa? De his & ipſe pronũciauit Chriſtus,dicẽs: Erit tribulatio qualis nõ fuit, Mat.14.b neque erit.Quomodo igitur dicunt quidam,quòd remiſit eis Chriſtus peccatum?Fortaſſe videtur vul L garis quæſtio,& ipſi poteſtis ſoluere.Null⁹ vſquam poterit tale figmentum oſtendere,qualis eſt hęc hiſtoria quæ verè accidit.Et ſi quidẽ Chriſtian⁹ fuiſſet,qui eam conſcripſit,eſſet fortaſſis ſermo ſuſpectus . Quia autem Iudæus, & æmulator , qui poſt euangelium floruit, quomodo non omnibus manifeſta ſunt quæ facta? Videbis enim illum vbiq; res Iudaicas extollere. Igitur eſt & gehenna, & bonus eſt deus. Nũ horreſcitis hæc audiẽtes? Verùm hæc quidem, quæ hìc fiunt , nihil ſunt ad ea quæ alibi erunt . Iterum cogor videri iniucundus, oneroſus & grauis.Et quid patior ? In hoc poſitus ſum,ſicut pædagogus aſper ad hoc conſtitutus eſt,vt odio illũ perſequantur quos erudit,ſic ſanè & vos. Quomodo enim non abſurdum , quum homines quibus aliquid à regibus præcipitur , etiamſi iniucundum ſit,vt continuò imperatum faceſſant,vos autem propter veſtram reprehẽſionẽ omittere quod deus præcepit?Alius aliud opus habet . Multorum ex vobis op⁹ eſt vt miſereamini,humanitatem de- M claretis , ſuaues ac blandi ſitis ijs quibus benefacitis: nos verò quibus debemus eſſe vtiles , ijs & graues & iniucundi videmur , non enim vtiles ſumus docendo ea quæ oblectant,ſed ea quæ mordent. Talis eſt & medicus , at ille quidem non valde iniucundus. Statim enim cum ſua arte vtilitatem adhibet,nos autem in futuro. Talis eſt & iudex inuiſus morbidis ac ſeditioſis , talis & legislator moleſtus his qui legẽ accipiũt. At non itẽ qui vocat ad delitias,neq; qui facit publica feſta & cõuẽtus,neq; qui coronat populũ : tales enì blãdi ac amici ſunt inuitantes ciuitates ad varia ſpectacula & ſumptus faciẽtes: vnde & illos celebrãt viciſſimij quib⁹ benefaciunt,& tapetis & lãpadũ multitudine, & coronis,& ramis,& veſte ſplendida. Si autẽ medicũ viderint laborantes,triſtes ac mœſti efficiuntur: & ſi iudicem ſeditioſi, contrahunt non diffundunt vultum , nec exultant , eo quòd & ille ad hoc opus ordinatus eſt . Videamus igitur quìnam maximè

vrbibus

A vrbibus proſint , nũ ij qui publica cõuiuia,& feſta, & menſas , & delicias exhibent:an ij qui omnibus illis ſublatis ferẽtes ſceptrũ & faſces , & lictores & milites terribiles, & vocẽ terrificã præmittentes,& animaduertentes in noxios , & ſilentium triſte facientes,& virga eos qui in foro ſunt amouẽtes. Videamus igitur,vbi finis lucroſior, nam hi quidẽ inſuaues,illi verò amabiles.Quid igitur ab illis qui oblectãt prouenit? voluptas quędam frigida,vſq; ad veſperam manens,& ſequenti die diffluẽs, riſus incompoſitus,verba iniucunda & diſſoluta.Quid autem ab his qui contriſtant? timor, modeſtia, mens humiliata,animę iuſtitia,deſidię interẽptio,frenum affectionum quę intus ſunt,mur⁹ aduerſus ea quæ foris inſultant:per hos vnuſquiſque facultates ſuas poſſidet,per illas autem ferias cum damno dilapidamus eas,non inuadentibus latronibus, ſed latrocinãte vana gloria cum voluptate.Videt latronem vnuſquiſq; deprędantem omnia,& oblectatur.No

B uus latrocinandi modus , perſuadet ſpoliatis bono eſſe animo, verùm illic nihil tale . Sed ab omnibus ſeparauit deus ſicut pater communis,& ab his quę

Matt.6.a. videntur,& ab his quę non videntur.Videte enim, inquit,eleemoſynam veſtram, ne faciatis corã hominibus.Diſcit anima hinc,iniuſtitiam fugere. Iniuſtitia enim eſt non ſolùm diuitias per auaritiam conquirere , ſed & plus dare ventri quàm illi prę-ſcribitur, & lętitiam ẽ ſuis egredi terminis,inq; inſaniam tranſire.Illinc diſcit temperãtiam, hinc intemperantiam.Nõ enim ſoldùm mulieri miſceri intẽperantia eſt, ſed etiã incontinentibus oculis aſpi-

1.Cor.6.c cere.Illinc humilitatem diſcit,hinc faſtum. Omnia enim mihi, inquit, licent , ſed non omnia expediunt.Illinc honeſtatem, hinc turpitudinem. Omitto enim ea quę in theatris fiunt. Quòd autem neq; voluptas aliqua fit, ſed iniucunditas potius , oſtendite mihi poſt vnum diẽ feſti, & eos qui ſumptum fecerint, & ad ſpectacula inuitatos: & videbis qui-

C dem omnes triſtitia correptos , maximè autem illum qui ſumptum fecit.Et meritò, nam præcedenti die oblectauit quidem populare hominem, & popularis quidem ſpectator iucundus erat , ac delectabatur multùm:tunc enim gaudebat ſplendida veſte,propria autem illius quum non ſit , videns ſe exui, dolet & cruciatur. Ille autẽ qui ſumptus impendit, & ſuam fœlicitatem paruã cum ea quæ ex ſumptu habebat,conſpicere putabat. Idcirco ſequẽti die reddunt ſibi veſtes iterum , & maiorem dolorem ludi exhibitor concipit.Iam ſi in externis ea quę oblectant , & lucrum minuũt,habent tantum triſtitię , multò magis in ſpiritualibus . Eapropter nullus ſuccenſet legibus , ſed omnes ad communẽ vtilitatem pertinere eas cenſent.Non enim peregrini aliunde aduenientes, vel hoſtes has leges ciuibus ſtatuere,ſed ipſi ciues,ipſi præſides ac curatores,ſalutiſq; ac beneuolentiæ indicium eſſe putant leges condere, tametſi pœnarum plenæ ſint leges,neque poteſt inueniri lex abſque pœna.Quomodo igitur non abſurdum, illos quidem qui enarrant leges & D ſeruatores , benefactores & prędes appellari, nos autem tetricos quoſdã & moroſos haberi,ſi leges dei loquamur ? Quando enim de gehenna diſſerimus , illas leges citamus , & quemadmodum iureconſulti leges de homicidis & de manticularijs, & de nuptijs,& omnes tales:ita & nos punitiuas,quas non homo condidit , ſed ipſe vnigenitus dei filius. Qui immiſericors eſt,puniatur,inquit. Iniuriarum memor,extremum luat ſupplicium . Temerè iraſcẽs,in ignem conijciatur. Scommatibus inceſſens, pendat in gehenna pœnam . Si autem vultis nouas audire leges,ne tumultuemini.Si enim non poſiturus fuiſſet nouas, cur etiam aduenit Chriſtus ? Illæ enim manifeſtæ vobis ſunt , quòd homicidam & adulterum oporteat punire.Si igitur eadem eram⁹ audituri , quæ vtilitas erat magiſtri cœleſtis ? Pro-

Matt.5.d. pterea non dicit,Adulter puniatur , ſed videns intemperantibus oculis:& vbi,& quãdo pœnam dabit,apponit: & non in ſtatuis,neque in columnis leges inſcripſit , neque columnas æreas excitauit,& E literas inſculpſit : ſed animas duodecì nobis excitauit apoſtolorum,inquam, in illorum mentibus per ſpiritum has literas ſcripſit , has vobis nos meritò prælegimus . Nam ſi Iudæis hoc licebat,vt ne quis illorum ad ignorantiam confugeret , multò magis & nobis fas eſt.Si autem quis dicat , Non audiam, ne iudicer:hoc nomine magis punietur.Si enì nullus eſſet qui doceret , liceret ad talia confugere:ſed quum aſſit doctor,non item . Vide igitur quomodo Iudæos venia priuet. Niſi veniſſem & loquutus Ioan.15.d. eſſem illis,peccatum non haberent. Et iterum Paulus:Sed dico,an non audierunt ? Itaque in omnem Roma.10. terram exiuit ſonus eorum . Tunc enim venia eſt, d.& Pſal. quando nullus eſt qui dicit : vbi autem talis eſt in- 18.a. tentio,& opus ſic habet,non vltrà eſt venia.Immo non voluit Chriſtus ad illas columnas ſolùm nos reſpicere,ſed etiam nos vult eſſe columnas . Quoniam autem indignos nos ipſos exhibuimus huiſce F ſcripturis,licet vt vel ad illas ſpectemus.Quemadmodum enim columnæ alijs minantur,ipſę autem non ſunt reæ,ſicut neq; leges : ita & beati apoſtoli. Et vide , quomodo nõ in vno loco ſteterit columna illa, ſed vbiq; circunferuntur ſcripturæ : etiamſi ad Indos ꝓficiſcaris, audies illas: etiamſi ad Hiſpanos & ad ipſos terminos terræ, nullus eſt qui nõ audit,niſi fortè quis propter ſuam deſidiam. Ne autem ęgrè feratis,ſed attendite quę dicuntur,vt poſſitis opera virtutum apprehendere,ac æterna bona aſſequi. In Chriſto Ieſu domino noſtro , cum quo patri ſimul ac ſpiritui ſancto gloria , imperium,& honor , nunc & ſemper , & in ſecula ſeculorum, Amen.

Viri Iſraëlitæ,audite hos ſermones meos.

Homilia.vj.

NOn eſt hoc aduláter dictũ, ſed quos acriter perſtrinxerat, erga illos remiſſior eſſe incipit , tempeſtiuã Dauidis mentionẽ faciens.

G ciens.Et ne turbentur,nouum proœmium exordi-
tur,quia mẽtionem facturus erat Iesu. Nam supe-
rius quidem, non essent turbati audientes prophe-
tam, nomen autem Iesu statim illis propositũ ob-
stitissẽt. Et non dixit, persuadeamini:sed,audite,id
quod erat minus molestum. Vide etiam,quomodo
nihil dixit sublime, sed à valde humilibus incipit.
Iesum,inquit,Nazarenum.) Statim patriã dicit,
quæ sanè videbatur contemptior esse, & nihil iam
magnum de illo dicit, neq; quod de propheta alius
quis diceret. Iesum,inquit,Nazarenũ virũ demõ-
stratum à deo ergà vos.) Vide quàm magnum hoc
erat,quòd à deo esse missum dicit. Hoc enĩ sursum
ac deorsum cùm ipse tum Ioannes ac alij apostoli
monstrare studebant. Audi itaq; Ioannẽ dicentem,
Ioan.1.c. Ille mihi dixit, Super quem videris spiritũ descen-
H dentem ac manentem super illum,hic est. Ipse au-
Ibidẽ.8.c. tem Christus, frequentius hoc agit,dicens: A me
metipso non veni,ille me misit, & vbiq; scripturarum hoc potissimum sollicitè tractatur. Idcirco &
sanctus ille præcipuus in beato illo choro, amator
Christi,ardentissimus discipulus,cui claues cœlorũ
concreditæ,spirituali reuelatione accepta,cõpressis
timore illis, quum ostendisset magna illos esse cõ-
sequutos,fecissetq; credulos,tunc & de illo disserit.
Papę quàm audaciter in medio eorũ qui occiderãt
dixit,quòd surrexerit. Et nõ dixit quòd resurrexe-
rit statim,sed quòd à deo ad nos venit. Hoc autem
manifestum quibus fecit? Nõ iam dicit,quòd ipse,
sed quòd per illũ deus, vt magis modestè loquen-
do illos sibi conciliet,eo quòd & ipsos testes vocat,
ac dicit: Virũ demonstratũ à deo erga vos virtu-
tibus ac prodigijs & signis,quæ fecit per illum de⁹
in medio vestri,sicut & ipsi scitis.) Deindevbi inci-
dit in facinus illorum hoc scelestũ, vide quàm at-
I tentet liberare illos à crimine. Hunc, inquit,de-
finito consilio & pręsentia dei expositum cùm ac-
cepissetis, per manus iniquorum, crucifixũ inter-
emistis.) Quàsi illa Ioseph verba diceret, quæ sci-
Gen.45.b licet ille quoque ad fratres dicebat, Ne timeatis
quòd prodidistis me,nõ vos, sed deus huc me mi-
sit. Deinde vt dixit, Cõsilio dei,vt ne dicant, Igitur
bene fecimus,illos quoque reos facit,per hoc quod
addidit: Per manus iniquorũ crucifixũ interemistis.) Hic Iudam insinuat, interim illis etiã osten
dit, quòd non ipsorum potentiæ fuerit,nisi & ipse
cõcessisset,& exposuisset illum deus. Hoc enim est
quod nõ dicit ἐκδότου expositum,sic totũ conuertit
crimen in caput Iudæ traditoris. Ille enĩ ipsum tra
didit osculo:vel igitur de hoc,quod per manus ini-
quorum,vel militum dicit, manifestans quòd non
simpliciter interemeritis, sed per iniquos viros. Et
specta, quomodo vbiq; curant vt passionẽ primũ
confiteantur. Quod autem ad resurrectionem at-
tinet,quoniam magnifica erat, nunc adumbrat,&
ita quodammodo in medio cõstituit: nam crux &
mors quidem inter confessa erant, resurrectio au-
tem nondum. Idcirco & posteà de illa inquit,adij-
ciens, Quẽ deus suscitauit solutis doloribꝰ mor K
tis, secundum quod non erat possibile teneri illum
ab ea.) Hic magnum & sublime quiddam insina-
uit. Quod enim non erat possibile,declarat,etiam
ipsum dantem cõprehẽdere ac posse, & quòd etiã
ipsa mors illum detinens doluerit, & grauia passus
sit. Dolorem enim mortis scriptura periculũ vbiq; Dolor
solet appellare, & quòd sic resurrexit tãquam iam mortis, qd
non iterum moriturus. Vel dicendo: Secundũ quod in scriptu-
non erat possibile illũ teneri ab ea, hoc manifestat, ris.
quòd resurrectio eius non sit communis cum alijs.
Deinde priusquàm aliquid mens illorũ cogitet,as-
sistit illis Dauidem,qui omnem hamanã rationem
subuertat. Dauid enim,inquit,dicit de eo.) Et vi
de quomodo iterum testimoniũ humile. Propter
hoc & suprà illud ex humilioribus accepit, vt ostẽ-
dat quòd mors non sit ex his quæ contristent.

Prouidebam dominum in conspectu meo sem-
per,quia à dextris meis est,vt ne commouear,quia
nõ derelinques animam meam in inferno.) Posteà
testimonio ꝓphetico addit, Viri fratres.) Quã-
do magnum quiddã dicturꝰ est, hoc vtitur proœ- L
mio excitãs illos & ide familiares sibi reddẽs. Li-
cet liberè dicere apud vos de patriarcha Dauid.)
Magna est hæc animi modestia, vbi non est dam-
nosum, condescendit. Idcirco & non dixit quòd
hæc de Christo dicta sint,non de Dauid,idq; valde
prudenter, ob magnum erga Dauidem honorem
illos reuerens, deq; re aperta ac confessa,tanquam
audaciꝰ videatur dixisse paulatim deuitat eos quos
laudabat. Ideo & non de Dauid inquit simpliciter,
sed de patriarcha Dauid, quòd & mortuus sit ac
sepultus. Non iam dicit, Et non resurrexit,sed ali-
ter idipsum probè confirmat ac dicit: Et sepul-
chrum illius est apud nos vsq; in hodiernum diẽ.)
Deinde vt apparauit quod volebat, neq; sic venit
ad Christum,sed iterum affert laudes Dauid. Pro-
pheta igitur quum esset & sciret quod iureiuran-
do iurasset illi deus. Hæc autem dicit, vt sermo-
nem de resurrectione etiam propter illius digni-
tatem ac genus recipiant quasi prophetia violare-
tur, nisi hoc esset, atque adeò & ipsorum honori M
derogaret. Et sciens,inquit, quod iureiurando iu-
rasset sibi deus. Non dixit, promisit simpliciter
sed quod maius erat iureiurando iurauit, ex lum-
bo eius quoad carnem oriturum Christum, vt se-
deat super thronum illius. Vide vt excelsa iterum
insinuet, nam postquàm illos sermonibus placa-
uit,magna fiducia interposuit propheta, & de re-
surrectione disserit, quòd neque anima illius de-
tineatur in inferno, neq; enim caro illius sciuit cor
ruptionẽ. Hoc iterum admirabile est. Ostẽdit enim
quòd dissimilis aliorũ sit resurrectioni resurrectio,
nam comprehendit quidẽ illũ, sed non fecit quod
suum tunc mors. Et peccatũ quidem adumbrando
dixit,pœnã autem non addidit. Et quòd crucifixe-
rũt quidem manifestè dixit, deinde ad signum dei
venit. Quãdo autẽ demõstratur,quòd iustus occi-
sus est

A sus est,& quòd amicus deo,etiamsi tacueris pœnã,
is qui peccauit seipsum magis quàm tu cõdemna-
bit. Omnia igitur offert patri, vt accipiant quæ di-
cuntur. Deinde,quod non possibile fuerit, ex pro-
phetia adducit. Videamus itaq; denuò quæ suprà
sunt dicta. Iesum,inquit,Nazarenum virum de-
monstratum à deo erga vos.) Hoc est,de quo non
est ambiguum,sed operibus demonstratum. Ita &
Ioan.3.a. Nicodemus dicebat, Signa hæc nullus potest fa-
cere quæ tu facis. Virtutibus,inquit,& prodigijs ac
signis, quæ per illum fecit deus in medio vestri,
atque ita non clanculo si in medio. Primùm inci-
pit ab his quæ illis nota erant, & dein ad minus
nota progreditur. Posteà dicens, Consilio dei:)
ostendit quòd non ipsi potuerint, & quod factum
est, sapienter quidem ac diuina ordinatione &
dispensatione. Et quod valde molestum illis fuis-
set,transijt. Vbiq; illis studium est,ostendere quòd
mortuus est: licèt vos negetis, inquit, illi testaturi
B sunt. Qui autem negocium fecit morti,multò ma-
gis ijs qui crucifixerunt poterit. Sed nihil tale dicit,
quòd potuerit vos occidere, sed simpliciter solùm
insinuauit. Iam autem discamus & nos per ea quæ
dicta sunt,quid sit tenere. Qui enim dolet,non te-
net quod tenetur,neq; operatur, sed patitur,& ab-
ijcere cupit. Et bene dixit. Dicit enim Dauid de eo,
vt ne prophetę quod dictũ est imputes. Vides quo-
modo interpretatur mox prophetiam, & nudam
constituit, manifestans quomodo super thronum
illius sedeat. Regnum enim spirituale in cœlis est.
Vide quomodo cum resurrectione & regnum de-
clarat in resurrectione,ostẽdit quòd necessitas fue-
rit prophetæ dicendi. De illo enim erat prophetia.
Quare nõ dixit de regno illius,sed de resurrectio-
ne illius. Magnum hoc erat. Quomodo autem su-
per thronum sedit?regnans Iudæis,quòd si Iudęis,
multò magis his qui crucifixerunt ipsum. Non
enim caro eius vidit,inquit corruptionẽ.) Hoc re-
C surrectione videtur quidem minus esse, veruntа-
men idẽ est. Illum Iesum suscitauit deus.) Vide
quomodo non aliter illum vocat. Cuius omnes
nos testes sumus:dextera igitur dei exaltatus.) Ite-
rum ad patrem cõfugit, quanuis sufficiebat dicere
quòd prius,sed scit quantum momẽti hoc habeat.
Hic & de assumptione insinuat, & quòd in cœlis
sit: cæterùm neq; istud manifestè dicit. Et pro-
missione spiritus sancti accepta.) Vide quomodo
incipiens dicit,quòd non ipsemet illum demisit,sed
pater. Postquàm autem meminit signorum illius,
& quæ Iudæi fecerant illi,& de resurrectione dis-
seruit,liberè posteà & de his sermonẽ inducit, ite-
rum illos testes per vtrosque sensus adducẽs. Por-
rò resurrectionis quidem sæpe memor est, scelẽris
autem illorum semel,vt ne illos grauet. Et accepta,
inquit,spirituſſancti promissione. Hoc iterum est
magnum, opinor autem quòd nũc promissionem
dicat eam,quę ante passionẽ facta. Vide quomodo
quòd illius posteà facit totum suũ, magna illa oc-

cultè operans. Nam si ille effudit, de illo propheta D
loquutus est superius, In nouissimis diebus effundã Hic sup.c.
de spiritu meo super seruos meos, & super ancillas & Ioel.2.g
meas,& dabo ꝓdigia in cœlo supernè. Vide quã-
ta occultè interserit. Verùm quoniã magna erant,
iterũ illa obumbrat in eo quod à patre accepit. Di-
xerat bona quæ facta, signa illa, & quòd sit rex,
quòdq; ad ipsos venerit. Dixerat quòd ipse spiritũ
det:quæcunq; enim dicere quis poterit, nisi ad vti-
litatem tendant,temerè dicit: Quemadmodum & Matt.3.c.
Ioannes facit, Hic nos dicens baptizabit in spiritu
sancto. Et ostendit,quòd non solùm ipsum nõ mi-
nuerit,sed etiam clariorem effecerit, quandoquidẽ
c im quidem promiserat ei deus, tũc autem dedit.
Vel promissionem dicit quã nobis promisit, sicut
præscius erat futuram,& maiora nobis post crucẽ
largitus est. Et effudit,inquit. Hic dignitatem evi-
denter tradit,& nõ simpliciter, sed etiam cũ vber-
tate. Ideo & istucipsum manifestum faciens,addu-
cit cætera. Posteà enim liberè & de assumptione in E
cœlos loquitur. Et non simpliciter, sed iterum te-
stem adducens, & illius meminit, de quo Christus
dixit: Non enim Dauid,inquit, ascendit in cœ-
los.) Hic iã non cũ demissione concionatur, habẽs
ex dictis fiduciam. Neq; dicit,licet dicere, neq; vlla
talia. Dicit autẽ manifestè, Dixit dominus do- Psal.109.
mino meo,sede à dextris meis, donec ponam ini- a.
micos tuos scabellum pedum tuorum.) Iam si do-
minus est Dauidis,multò magis illorũ. Sede à de-
xtris meis. Totum hìc posuit. Donec posuero ini-
micos tuos, scabellum pedum tuorum. Hic etiam
magnum metum incutit, quemadmodum initio
monstrauit,qualia amicis,qualia etiam inimicis fa-
ciat. Et iterum,potentiam,vt ne minus credatur,pa
tri acceptam fert. Itaq; quoniam magna loquutus,
iterũ ad humilia sermonẽ deducit. Certò igitur
sciat,inquit, tota domus Israël) hoc est, ne dubite-
tis,ne ambigatis, posteà & apertè definit, Quia
& dominum illum,& Christum deꝰ fecit.) Hoc à F
Dauid, & à psalmo cõmemorat. Oportebat enim
discere,Certò igitur cognoscat omnis domꝰ Israël,
quòd à dextris sedet id quod magnum erat,sed eo
relicto,aliud adducit multò humilius,vbi dixit,fe-
cit:hoc est,constituit,atq; adeò nihil hìc de substã-
tia dicitur,sed totũ de hoc dicit, Hũc Iesum quẽ
vos crucifixistis.) Bene hic definit, concutiens illo-
rum mentem. Quoniam enim ostendit, quantum
hoc sit facinus,tunc tãdem & ipsum aperuit,vt sic
maius ostendatur,& metu illos corripiat. Nõ enim
sic homines beneficijs adducuntur,vt timore casti-
gantur. Verùm admirabiles illi,& magni amici dei
neutro horum indigent,qualis scilicet Paulus erat.
Neq; enim regnum vel gehennam magnificiebat,
& hoc est amare Christum,hoc est,non esse mer-
cenarium, neq; quæstum, vel negociationẽ existi-
mare,sed verè esse virtute præditũ,& omnia face-
re,eo quòd grata sint deo. Quãtis igitur lachry
mis digni,qui tantam debentes mensuram,neq; vt
T negociato-

G negociatores ambimus regnũ cœlorum. Tanta nobis pollicetur,& neq; sic audimus. Quid huic inimicitiæ cõparari poterit, quanuis ij qui insana pecuniarum cupiditare laborant,siue seruos,siue hostes,siue inimicissimos inueniant, vnum hoc expectant,si possint ab illis pecunias accipere, omnia faciunt,& adulantur,& seruiunt,& seruituti se addicunt,omnibusq; se putant esse honestiores, vt quid ab illis accipiãt. Pecuniarum enim spes, nihil horũ illos sinit cogitare. Regnum autem non valet conquirere tantas diuitias,neq; tam multiplices,quantuis neq; is qui assequutus est,promittit illud,sed incomparabiliter etiã ipso regno maior est. Quando autem,& quod promittitur regnũ est, & deus qui illud promittit, magnũ vtiq; fuerit illud à tali accipere. Nunc autem perinde fit, ac si rex quidẽ hæredes suos & cohæredes filio volens facere post innumera etiam alia beneficia contẽnatur. Princeps
H autem latronũ, qui innumeris malis & nos & parentes nostros affecit, & impleuit, & confundens nostram cùm gloriam,tum salutem,vnico duntaxat obulo mõstrato adoratur à nobis. Regnũ promittit deus & contemnitur, gehennã apparat diabolus & honoratur:ille deus est,hic verò diabolus: sed videamus præceptorũ discrimen. Si enim nihil horum esset,& hic non esset diabolus, ille verò nõ esset deus:& hic non gehennam, nec ille regnum exhiberet:nõnne ipsa mandatorũ natura sufficeret ad hoc persuadendũ. Quid igitur vterq; imperat? hic ea quæ confundunt, ille ea quæ glorioſos reddunt?hic ea quæ innumeris inuoluunt calamitatibus ac turpitudinibus,ille ea quę multum refrigerij
Mat.11.d. concedunt. Vide enim. Ille dicit, Discite à me,quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Hic inquit, Ferox esto & imman suetus,ac iracundus, & bestia magis quàm homo. Videamus igitur quid vtilius? quid scilicet vtilius?
I sed non hoc solùm, sed cogita quòd ille diabolus est, maximè enim illud monstratum est. Ad hæc triumphi erunt maiores, non enim facilia imperat hic curator,sed vtilia tamen. Quia & patres molesta imperãt,& domini seruis. Sed propter hoc alij quidem patres sunt ac domini, alij verò abigei & raptores hominũ damnosi,suntq; omnia cõtraria. Veruntamen quòd & voluptatem habet, hinc manifestum. In quibus autem putas esse iracũdum, in quibus etiã tolerantem malorum ac mansuetum? Nõnne huius anima solitudini cuipiam, habenti multam quietem cõparatur,illius verò foro & turbæ, in quo multus clamor sequantium camelos & mulos ac asinos,multùm ad accedentes exclamantibus,ne conculcentur. Nõnne illa quidem medijs quidem ciuitatibus comparata, in quibus hinc argentifabrorum,inde ęrifabrorum magnus auditur sonitus,& alij quidem inuadunt,alij autẽ inuaduntur:sed hæc vertici cuidã montis est similis, in quo leuis flat aura,& purus splendor fulget, & perspicua fontium ebulliũt fluenta,& multiplex florum producitur gratia,vti sunt verna prata ac horti,flo K
rentibus arboribus & floſculis,& defluẽtibus aquis. Quòd si & sonus auditus fuerit,dulcis est,& multam effundit voluptatem: nam vel aues cantillantes summis arboribus insident,& cicadæ,& philomelæ, & hirundines concorditer vnam quandam perficiũt musicam: vel zephyrus blandè allidit arborum ramos,in quercubus & pinis stridens etiam olores,imitatur: vel pratum rosas producẽs & lilia inter se collisa & cõmota, quasi pelagus parũ vndabundũ referũt. Imò multas quis inuenerit similitudines:nam quando quis rosas aspexerit, itidem putabit videre:quando autẽ violas,mare vndabundum:quãdo verò lilia,cœlum. Neq; spectaculo solo,& aspectu oblectatur tunc talis,sed & ipso corpore:nam & refrigeratur,& respirat, ita vt in cœlo potius quàm in terra videatur esse. Est & alius sonus quidã,quando aqua à summa altitudine per tubos suo motu fertur,& blando strepitu subiectis L
silicibus obstrepit, ita relaxat membra nostra voluptas, vt etiam oculis somnum membra fouẽtem immittat. Libenter audiuistis narrationem, forsan etiam solitudinis facti amatores,sed hac solitudine multò suauior longanimis anima:non enim vt pratum describeremus, neq; vt ad ostentationem sermonem ducamus, hanc attigimus similitudinem, sed vt per hanc descriptionem videremus quanta sit longanimorũ voluptas, & quòd multò suauius sit viro mansueto conuiuere,maioraq; emolumenta ab illo accipiantur,quàm si in talibus versetur locis. Hos imitemini. Quando enim neq; validus ventus ex tali anima egreditur, sed benigni quidã sermones ac blandi, & zephyro placido rectè cõparantur, dum admonitiones nihil habent asperum, sed aues cantillantes imitãtur. quomodo igitur hoc non melius? nõ enim corpori accidit sermonis aura,sed animas reficit. Nõ ita statim medicus febricitatem hominem à febribus liberarit sua cura, vt M
longanimus vir & iracundũ, & præ ira flagrãtem apprehensum refrigerabit per spiritum propriorũ sermonum. Et quid de medicis dico? Neq; ferrum ignitum & aquæ intinctum ita statim calorem amittit,sicut si incidat in animam longanimem homo iracundus. Sicut autem si in forũ ingrediantur cantillantes aues, & nugæ esse videntur, ita etiam nostra præcepta in animas iracundas immissa. Nõnne suauior mansuetudo quàm ira & temeritas:& non hoc solùm,sed etiã hoc quidem diabolus,illud verò deus imperauit. Videte quòd nõ temerè dixi,quòd si etiã non esset diabolus,nec deus: illa tamen præcepta sufficiant vos ad abducendũ. Nam mansuetus quidem sibi ipsi dulcis & alijs est vtilis. Iracundus verò & sibi insuauis & alijs dãnosus. Nihil insuauius homine iracundo,nihil onerosius,nihil molestius,nihil fœdius: quemadmodum scilicet nihil suauius est eo qui nescit irasci. Melius est cohabitare bestiæ,q̃ homini tali:nam illa quidẽ si semel cicuretur,seruat suam legem,illum autem

quoties

A quoties placaueris,iterũ exasperatur. Sibi enim habitum quendam talem indidit semel. Quẽadmodum enim dies cãdidus ac lucidus, & hyems plena conturbatione inter se multùm distant,ita etiã iracundi ac mansueti animæ. Sed nondũ quæ ab illis ad alios veniunt incõmoda,sed solùm quę sibi ipsis inferunt audiuimus: quanuis & hoc non paruum damnũ,alium damno affecisse. Veruntamen nunc hoc cõsideremus, quis lictor latera sic confringere poterit, quæ verua ignita sic transfigunt & explorant corpus,quæ insania sic stupida reddit naturalia præcordia, vt ira & furor? Scio multos ex ira morbos natos,suntq; febres illę accutissimę. Si autẽ corpora ita offenduntur,cogita animã. Ne enim ratiocineris tecũ quod nos vides, sed cogita quòd si ille qui accipit malitiã ita offenditur,id quod parit quantum susçipit damnum:multi oculos perdiderunt,multi in morbũ gruissimum inciderunt:attamen ille quidem fortiter fert omnia & facilè,quã-
B uis imperet molesta, & horum mercedem ponat gehennã,& diabolus ac inimicus salutis nostræ sit, & magis illi obtemperam⁹ quàm Christo,qui saluator est ac benefactor,taliaq; dicit,quę & vtiliora & suauiora sunt,& nobis & his qui nobiscũ viuunt maximè. Nihil ira deterius profectò, & intempestiuo furore,nõ fert longam moram, acutus morbus est. Sæpe & verbum quis per furorẽ effudit,& perdit quoad ministeriũ,totius vitæ opus habet, & facit aliquid quod totam vitã eius subuertit. Molestum enim hoc est,quòd quis in breui tempore, & vno opere, & vnico verbo nobis æterna bona aufert,& innumeros labores elargitur. Ideo oro vos, vt omnia faciatis,quò frenetur hæc bestia. Cæterũ hæc de mansuetudine & ira dicta sint. Si autem & alia quis dicendo assumpserit,vt auaritiã,despectũ pecuniarum:intemperantiã,sobrietatem:inuidiam, benignitatem,& scrutatus fuerit, etiam aliud quid excellẽtius sciet. Scitote quòd per præcepta solùm
C deus diabolusq; monstrantur. Obtemperemus igitur deo,& ne in barathrum nos ipsos proijciamus, sed dum adhuc tempus est ab omnibus quæ animam nostram damno afficiunt,nos abluamus, vt ęterna bona assequamur,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cum quo patri ac spirituisancto gloria, imperium,honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Auditis autem illis,compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrũ ac reliquos apostolos: Quid faciemus viri fratres?

Homilia septima.

Videtes quãtum bonum sit mansuetudo. Ipsa pectora nostra magis quàm vehemẽs auteritas extimulat, & plaga ferit maiore. Quemadmodum enim percutiẽs obdurata corda, non tam facilè sentire facit,vt si eadẽ prius mollia faciat ac tenera: ita & hoc loco prius oportebat mollire,& tunc pungere:mollit autem non furor, neq; accusatio vehemẽs,neq; cõuitia, sed mansue-

tudo. Nam ille quidem iracundus auget morbum, D
hic autẽ qui mitis est,imminuit. Atq; ita si volueris quempiã,qui iniustè egit corripere,magna cum mansuetudine illum alloquere. Vide igitur & hoc loco,quid faciat. Mansuetè in memoriã reduxerat illis sua flagitia,& nihil addidit. Dixit dei donum, adiecit gratiã,quæ his facta erant, testimoniũ dabat,& vlterius sermonem produxit. Reueriti sunt Petri mansuetudinem, quia his qui dominũ suum crucifixerant,& contra ipsos clamarant, tanquam pater & magister curam gerens loquebatur. Non simpliciter obedierunt,sed seipsos condemnarunt, senserunt quæ fecerant. Non enim permisit illos furore intumescere,& mente obtenebrari, sed per modestiam,indignatione quasi nebula turbatis demonstrabat quod perpetratũ erat. Etenim sic vsuenit,vt siquando dicimus nos iniuria affectos, illi attentent demonstrare, quòd non iniustè egerint: quãdo autem dicimus nos, quòd nos iniuria affecti E
non simus,sed iniustè egerimus, magis illi contrarium faciũt:& ita si vis eum qui iniustè egit, reum facere,ne accuses illum,sed reum te constitue. Est enim genus hominũ ad contentiones propensum. Hoc Petrus fecit,non accusauit illos seueriter, sed attentauit quantùm possibile erat, etiam mansuetè defendere, & idcirco illorum animos perstrinxit. vnde manifestũ,quòd cõpuncti fuerunt? Ex verbis illis. Quid enim dicũt? Quid faciemus viri fratres? Quos enim impostores vocarant, fratres vocant: non intantum se illis æquabant, quantum ad sui curam ac amorem his verbis attrahere nitebãtur. Et aliter, Quoniã illi eos primùm ita appellare dignati fuerunt, dicunt, Quid faciemus? Non dixerunt statim, Igitur resipiscamus, sed permiserunt sese illis,quemadmodum in naufragio aliqui constituti vel morbo,conspecto gubernatore vel medico,omnia illi cõcedunt ac obediunt. Similiter & hi fecerunt: Confessi sunt se esse in extremis malis, F
& nullã salutis habere spem. Et vide non dixerunt, Quomodo seruabimur,sed quid faciemus? Quid igitur Petr⁹? Iterũ hic interrogatis omnibus ipse respondet, Resipiscite dicens, & baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi.) & nondũ credite,sed baptizetur vnusquisq; vestrũ. Hoc enim in baptismate accipiebant, deinde ostendit etiã lucrum. In remissionẽ peccatorũ,& accipietis donum spirit⁹ sancti.) Si donũ accipietis, si remissionem habet baptisma, Quid futuri estis? Deinde ꝓbabiliorem sermonẽ faciẽs, subdidit, Vestra est enim promissio.) Hanc & hìc,quam superi⁹ dixerat. Et filiorum vestrorũ.) Igitur & hinc maius donum est,quod bonorũ etiã hæredes habeant.

Et omniũ,inquit,qui longè sunt.) Multò magis vestri qui propè estis. Quoscunq; vocarit dominus deus noster.) Vide quando dicit eorũ qui procul,tunc quãdo illos inuenit suos factos, & seipsos condemnasse. Anima enim quando seipsam condemnarit,nõ vltrà poterit inuidere. Alijsq; ser-

G monibus plurimis teſtificabatur ac obſecrabat dicens.)Vide illũ vbiq; ſubmiſſum, & nec ambitioſum,nec oſtentatorem. Teſtificabatur,inquit,& orabat dicẽs.Abſoluta & perfecta eſt doctrina,quæ & metum incutit,& amorẽ declarat. Saluemini â generatiõe hac peruerſa.)Nihil de futuris, ſed de præſentibus dicit, quibus maximè aguntur homines:& oſtendit,quòd prædicatio non ſolùm à præſẽtib⁹,ſed etiã à futuris eripit malis. Itaq; illi libẽter accepto ſermone ei⁹,baptizati,& appoſiti ſunt die illo,animæ quaſi tria millia.) Quomodo putas hoc nõ magis recreaſſe apoſtolos q̃ ſigna? Erãt autem perſeuerantes in doctrina apoſtolorũ vnanimiter,& cõmunicatione.)Duæ virtutes, & perſeuerare, & vnanimiter. Hoc autẽ dixit,vt oſtẽdat quòd lõgo tẽpore illos docuerint. Et cõmunicatione,& fractione panis,& oratione.)Omnia cõmuniter,omnia cum perſeuerantia faciebãt inquit.

H Obortus eſt autẽ omni animę timor,multaq; p digia & ſigna per apoſtolos gerebantur.) Meritò. Neque enim vt vulgares homines deſpiciebãt,neque perſonis intenti erant,ſed accenſa erat eorum mens. Quoniam autem ſuperius multiflua erant verba Petri, & oſtenderat promiſſiones ac futura: meritò correpti ſunt metu,& teſtificabantur dictis ſigna.Itaq; quemadmodũ & in Chriſto primũ videre licebat ſigna,dein audiebatur doctrina, & deinde veniebãt miracula,ita & nũc. Omnes autẽ credentes erant cõiuncti,& habebant omnia communia.)Vide ſtatim quantum incrementum.Non enim in precibus ſolis erat cõmunicatio,neq; in doctrina ſola,ſed & in adminiſtratione. Et poſſeſſiones ac ſubſtantias vendebant,& partiebãtur illa omnibus prout vnicuiq; opus erat.) Non ſimpliciter quemadmodũ apud Græcos philoſophi,quorũ alij reliquerunt terrã, alij multũ auri in mare piecerunt,id quod nõ erat opum cõtemptus,ſed ſtul-

I titia & inſipientia. Vbiq; enim & ſemper diabolus ſtuduit infamare creaturas dei, quòd quis bene vti pecuniis nequeat. Quotidie autẽ perſeuerantes vnanimiter in tẽplo.) Hic modũ docet quo doctrina fruebãtur. Et vide quomodo nihil aliud vel parum vel magnũ faciebant Iudæi,ſed aſſidui erãt in templo.nam qui inter illos erant feruentiores, etiã loco maiorem exhibebant reuerentiam,neq; enim auellebãt illos apoſtoli,ſcilicet ne incõmodẽt. Et frangebant per ſingulas domus panem,ſimul accipiebant cibum in exultatione, & ſimplicitate cordis,laudantes dominũ, & habentes gratiã apud omnem populum.)Panem,dicens,videtur mihi hoc loco ieiunium ſignificare,& auſteram vitam:ſimul enim accipiebant alimentũ,non delicias. Hinc diſcito dilecte, quòd non delicijs ſed cibis ſuauiter fruamur,& quòd delicati ſunt in mœrore, & non delicati in gaudio. Vides quòd ſermones Petri etiã vitę afferebant temperantiã? Sic non eſt exultatio, vbi non eſt tenuitas.Et quomodo,inquit,habebant gratiã apud omnem populum? propterea quæ fa-

K ciebant per eleemoſynas. Ne enim attẽdas oro,inquit,quòd ſacerdotes præ liuore & inuidia illis obſiſtebant,ſed vide quòd gratiam apud omnem populum habebant. Dominus autem addebat eos qui ſalui fierent quotidie eccleſiæ.Omnes autẽ credentes erant cõiuncti.) Sic vbiq; bonum eſt cõcordia. Alijsq; ſermonib⁹ teſtificatus eſt.)Hoc dixit oſtendens quòd non ſufficiebant quæ dicta erant. Vel etiam dic,quòd illa quidẽ vt ad fidem adducerent,hæc autem fideles redderent dicta ſunt. Et nõ dixit:In cruce,ſed in nomine Ieſu Chriſti baptizetur vnuſquiſq; veſtrũ, neq; cõtinuò illis crucis memoriam inculcat, vt ne opprobrare videatur: ſed ſimpliciter Reſipiſcite,inquit, & baptizetur vnuſquiſq; in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionem peccatorum.Cęterùm longè aliter habent iudiciorum quæ hìc ſunt,leges: nam hic qui peccauit,quando confitetur,ſeruatur. Vide quomodo non præterijt quod maius, ſed prædicta gratia illud ſubdidit di-

L cens,Accipietis donum ſpiritus ſancti. Dignus acceptione & fide ſermo ille, ex his quę ipſi iam acceperant.Iam enim quod facile dicit,multiplex habet donum,& tunc ad vitã ducit, ſciens quòd materia etiam ipſis eſt ſtudij,iam tanta bona guſtaſſe. Porrò quia auditor deſiderabat audire,quòd plurimorum ſermonũ caput & quænàm ſumma eſſet, etiam illud apponit oſtendens quòd donum ſancti ſpiritus.Cæterùm illi accepto ſermone,laudauerũt quæ dicta ſunt,quanuis metu plena,& poſt indulgentiam,ad baptiſma veniunt.Cæterùm videamus iterũ quæ dicta ſunt. Erant,inquit,perſeuerãtes in doctrina:) ex hoc eſt manifeſtũ quòd non vno vel duobus diebus,ſed multis docuerint, vtpote in aliam vitã illos tranſferẽtes. Et obortus eſt omni animæ timor.)Si omni etiã his qui non crediderãt, veriſimile autem illis hoc accidiſſe, quia viderunt tantam ſubitã mutationem, fortaſſis etiam quia viderant ſigna.Nõ dixit autẽ ſimul, ſed vnanimiter. M Multi enim ſępe congregantur,qui tamen nõ ſunt vnanimes,ſed ſentẽtijs diſſident.Sermonibusq; obſecrabat.Non dixit doctrinã ſuccidens.Licebat autem diſcere,quòd ſicut nouos pueros educabant alimẽto ſpirituali, & angeli repentè facti ſunt. Et diuidebant prout vnuſquiſq; opus habebat.) Viderunt quòd ſpiritualia cõmunia, & nullus alio plus habebat,& ſtatim peruenerunt ad hoc vt ſua omnibus diſtribuerent. Omnes enim credentes erant cõiuncti:non loco fuerunt cõiuncti, vt manifeſtũ eſt ex his,quę addidit dicens, Et omnia habebãt cõmunia.)Omnes autem inquit, nõ ille quidẽ habebat,ille verò nõ habebat.Hæc erat angelica reſpublica,nihil dicere ſibi proprium eſſe. Hinc radix malorum execta eſt,& per ea quæ fecerũt,demõſtrarunt quod audierunt. Igitur hoc erat quod dicebat,Seruamini à generatione peruerſa iſta.Et appoſitæ ſunt die illo animæ quaſi tria millia. Poſtq̃ tria millia facti ſunt,eduxerũt illos foris,q & magna cum fiducia iam agebant,quotidie aſcenderũt, & aſſidui

A & aſſidui orant in templo.Quia & Petrus & Ioãnes paulò pòſt idem fecerunt, nihil iam Iudaicum mouebant, ſed honor ille in locum pertingebat vſq; ad templi dominũ. Vidiſti pietatis incrementum,diuitias abijciebant & gaudebant,& multa erat lętitia.Maiora enim erant quæ accipiebant bona,nullus opprobrabat,nullus inuidebat, non erat faſtus,non erat contemptus,quaſi pueri nuper nati,putabãt ſe eruditendos.Quid ſicut in obſcura dico imagine?Si meminiſtis,quòd quando ciuitatem noſtram cõcuſſit deus, & omnes erant attoniti,ſic afficiebantur:nullus doloſus erat, nullus malignus. Etenim talem faciebat timor,talem tribulatio,non erat frigidum illud verbũ,meum & tuũ.Et ob hoc exultatio erat in menſa,nullus quaſi ex proprijs ederet afficiebatur,nullus etiã quaſi ex alienis,quanuis videatur ænigma eſſe.Ea enim quæ fratrũ erãt, non arbitrabantur eſſe aliena:erant enim vt domi-

B norum:neq; propria,ſed vt fratrũ:neq; pauper cõfundebatur,neq; diues inflabatur.Hoc eſt exultare. Et ille qui cõmunicabat, quaſi beneficiũ accepiſſet lætabatur,& illi qui accipiebãt, quaſi ſit honeſtati.

Et valde inter ſe erant cõiuncti,)Quoniã in opũ diſtributionibus,& contumelias, & cõtriſtationes, & moleſtias fieri contingit: propter hoc dicebat 2.Corin. 9.b. apoſtolus, Ne ex triſtitia vel ex neceſſitate. Vide quantũ illis teſtificetur & tribuat,fidem germanã, vitam rectam,perſeuerantiam in auditorio,in precibus,in frugalitate,in lætitia.Duo erant qui poterant illos conturbare, ieiunium & pecuniarũ erogatio,illi autem propter vtrunq; gaudebãt. Enimuero quis ſic affectos non vt patres cõmunes dilexiſſet,nihil mali pariebant inter ſe, totum permittebant diuinæ gratiæ,non erat timor,idq; in medijs periculis. Vnde per ſimplicitatem omnem virtutẽ declarauit,quæ maior ipſo ieiunio,diuitiarum erogatione,ac perſeuerantia in oratione.Sic autem &

C purè laudabãt,imò hoc eſt laudare deum. Vide inſuper & illos hìc ſtatim accipere mercedem. Habere enim gratiam apud populum,eſt fuiſſe quoſdam valde dilectos ac amabiles.Quis enim nõ obſtupeſceret, quis non admiraretur hominem moribus ſimplicẽ, vel quis non ſe iungeret ei qui ſubdolus nõ eſt,& quorum aliorum eſt ſalus, & quorum magna bona?Nõnne paſtoribus initiò euãgelium prædicatum eſt? nõnne Ioſeph ſimplex quidam homo erat, & ita vt nec per adulterij ſuſpicionem perterreretur,quo peccato perpetrãdo cõſentiret?Nõnne agreſtes fuci expertes elegit? Anima enim,inquit,benedicta omnis ſimplex. & ite-

Prou.10.b rum,Qui autem ambulat innocẽter,ambulat cum fiducia.At dicet quis, Nõnne & prudẽtia opus eſt? Quid enim aliud eſt ſimplicitas, quàm prudentia? Quando enim nihil ſuſpicaris malum,neq; moliri poteris malum,quãdo nihil fers moleſtè, neq; vindictam meditari poteris. Contumelia quis te affecit,non doluiſti:calumniatus eſt,nihil inde affectus es: odio perſequitur,& ſic quoq; nihil affectus es.

Via quędam eſt ad philoſophiã ſimplicitas. Quẽ- D admodum enim in corpore triſtis & mœſtus & cogitabũdus,licèt pulcher ſit quis, multùm tamen pulchritudini detrahit: hilaris autem & ſubridens aſpectu, formoſitatẽ auget: Ita profectò etiã anima. Subdolus licèt innumera habeat bona opera, diſperdit ea,contrà agit mente liber ac ſimplex. Et amicum talem quis cum ſimplicitate fecerit,& inimicum factum conciliarit. Non item opus habet cuſtodia,& cuſtodiæ cuſtodia,neq; vinculis & cõnexionibus ad hoc,ſed multa eſt illi laxatio, & ijs qui cum eo viuunt.Quid igitur ſi in malos inciderit viros talis?Deus qui prȩcepit eſſe ſimplices,porriget manum. Quid ſimplicius erat Dauide?quid Saũle malignius? Vter igitur ſuperauit?Quid item de Ioſeph dices? nónne ſimpliciter vſus eſt fratribus?nónne propter hoc probatus fuit,eo quòd ipſe quidem omnia abſq; ſuſpicione loquebatur,illi autem malignè inſidiabantur? Somnia ſemel ac iterũ E dixit,& non ſibi cauebat,& iterũ cauebat, & iterũ ad illos abijt cibos allatur⁹,& nõ ſibi cauebat,totũ cõmittens deo:verùm hi erga ipſum tanq̃ hoſtem affecti ſunt,ipſe viciſſim erga illos vt fratres:& poterat deus illum nõ permittere incidere in illos,ſed permiſit,vt oſtẽdatur miraculum,& quòd licèt illi quod poterant declarabãt,ille tamen vincat: & ſic quanuis plagam accipiat, non â ſeipſo ſed ab alio accipit. Malignus autem ſeipſum quidem percutit primum,alium autem nullum,& ſic ſibijpſi eſt hoſtis.Illius anima plena eſt mœrore perpetuo,cogitationibus ſemper cõplicitis ſiue audiendũ ſiue dicendum quid ſit, omnia trahit ad crimen, omnia incuſat.Procul ab illis amicitia & concordia, proximæ autem illis habitant & inimicitiæ & fœditates,& ſibijpſis ſuſpecti ſunt tales,his neq; ſomnus dulcis,neq; aliud quippiã.Quòd ſi & mulieres habent,papę, quàm ſunt omnibus hoſtes ac inimici, innumeræ æmulationes, timor perpetuus. πονηρὸς F malus autem παρὰ τὸ πονεῖν à laborando dictus eſt, ſic ſcilicet ſcriptura ſemper laborem maliciam vocat,ſic quando dicit,ſub lingua eorum fatigatio & Pſal.9.e. labor.& alibi iterum, Et quod reliquum illis? fatigatio & labor.Si autem admiretur quiſpiam,vnde nam initiò tales facti ſint, & hodie non ſint tales. Diſcant cauſam eſſe afflictionem, doctricem philoſophiæ,matrem pietatis. Quãdo pecuniæ in vſu non erant,tunc neq; labor erat?Etiam,inquit, iſtuc ipſum enim rogo,nunc autem vnde tanta malicia, vnde ille tria millia & quinq; millia ſtatim virtutẽ arripuerunt, & mox adeò philoſophi facti ſunt: nunc autem vix vnus inuenitur, tunc autẽ ſic conſpirabant?Quid hoc quod illos tam agiles & excitatos reddebat?quid illos repentè accendit? quoniã cum multa accedebant deuotione, quoniam honores non erant ſicut nunc,quoniam ad futura ſuam mẽtem cõuerterant,& nihil præſentium expectabant.Hoc eſt ignitę animę in periculis verſari,hoc putabant illi Chriſtianiſmum eſſe,ſed non nos:nũc-

G in meris dissolutionibus viuitur,propter hoc neque quando oportet hæc assequemur . Quid faciemus interrogabant illi,cõdemnantes seipsos, nos autem secus agimus.Quid faciemus,dicimus, venditantes nos præsentibus,& sublimia de nobis ipsis sentientes.Illi faciebant,quæ sanè facere decebat,nos autẽ contrarium agimus. Condemnarũt seipsos illi,desperarunt de salute sua , & propter hoc tales facti sunt , agnoscebant quantum donum acceperant. Quomodo autẽ vos eritis tales per omnia diuersum quod illi faciebant,operantes?Illi simul audierunt ac baptizati sunt,nõ dixerũt hæc frigida verba,quæ scilicet nos nũc,neq; moras nectebãt,quãuis scilicet non omnia non omnes audierant iustificationes,sed solùm, *Seruamini à generatione hac praua* , eos non segnes effecit , sed acceperunt sermones:& quod acceperant,operibus declarabãt,& móstrarunt quales essent. Simul enim vt in certa-
H men ingressi,vestes exuerunt, nos autẽ insanientes, cum vestibus certare volumus : propter hoc antagonista noster,laboribus nõ habet opus,sed impliciti in nobis ipsis sæpe deijcimur. Idẽ enim facim⁹, quemadmodũ si quis athletam,puluere aspersum, nigrum,nudum,& ab arena,& à Sole multum haberem luti, & oleo sudore ac luto simul deformatum viderit,ipse vnguentũ olens acceptis sericis & aureis vestibus , & stola vsq; ad corigias calcei demissa,& aureo ornatu in capite ingressus se immittat . Qui enim talis est non impedietur soldm, sed omnem curã habet, ne inquinetur & disrumpatur vestis,vnde & primo aggressu cadet:& id quod timuit,statim patietur, cũ plagis & damno accepto. Tempus adest certaminis , tu autẽ sericis indueris: tempus est exercitationis, tempus stadij , tu autem quasi ad pópam teipsum ornas, & quomodo vinces?Oro ne videas ad externa sed ad interna.Horũ enim curis,quasi vinculis grauib⁹ vbiq; anima col-
I ligata est,manum nõ sinens extollere, neq; extendere contra hostem , molles faciens ac delicatos. Optãdum, liberatum ab omnibus posse illam immundam superare potestatẽ,propter hoc & Christus quòd non sufficiat solarum diuitiarũ abiectio,
Mat.10.c. vide quid dicat , Vende facultates tuas,& da pauperibus:& veni,sequere me. Si autem neq; quando deposuerimus opes,nondum securitatem cõsequimur,sed & alia quadam arte ac diligentia nobis opus est:multò magis has adhuc habẽtes, nihil magni faciemus , sed ridiculi & spectatoribus & ipso maligno hosti erimus.Nam licèt diabolus nõ esset, licèt nullus qui impugnet appareat: innumeræ tamen viæ sunt,quæ diuitiarũ amatores ad gehennã ducunt.Vbi nunc sunt qui dicunt,Quare diabolus factus est?Ecce hic diabolus nihil operatur,sed nos totum.Atqui hæc eos qui in montibus sunt dicere oportebat,qui post temperantiã,& diuitiarum cõtemptum, & aliarum rerum despectũ , patrem ac domos,& agros,& vxorem , & pueros relinquere sæpissime volentes,sed illi maximè hæc non dicũt. Isti autem quos nunquam dicere oportebat,dicũt. K Illa reuera sunt diaboli certamina , ad hæc autem neq; descendere dignum.Sed istam,inquit,diuitiarum cupiditatẽ immittit diabolus . Et improba ne approbes homo. Nunc autem si quidẽ videres aliquem,à ianua reijcere lutum,deinde videre contra se iaci ac stare,& omnia capite assumere,nõ solùm non misereris,sed etiam indignareris, & diceres illum iustè passum esse:Et ne stultus sis,omnes ad illum loquerentur. Nunc autem vides quòd diaboli est diuitiarũ cupiditas, vides quòd innumera mala affert,vides illum sicuti luti aceruos facere cogitationes fœdas,& nudo capite accipiens immundiciã illius non intelligis?parum declinare oportebat , & ab affectione liberari,quemadmodum si ille locum declinans liberetur,sic & tu accipe tales rationes & fugias peccatum,& repellas concupiscentiam . Et quomodo repellã, inquit? Si quidẽ Ethnicus esses, & præsentia solùm admirareris,fortassẽ multa esset L difficultas,quanuis illi id virtutis exercuerint. Homo autem cœlum expectans & ea quæ in cœlis, dicis, quomodo repellam ? si contrarium dicerem, tunc oportebat hæsitare:si dicerem,concupisce diuitias, & quomodo concupiscã diuitias diceres talia videns? dic oro : *Si auro proposito & lapidibus preciosis dicerem,concupisce plumbum*, nõ igitur opus erat hęsitatione?dixisses enim,quomodo possum?Si autem dicerem,Ne cõcupiscas,hoc facilius fuisset.Non admiror despicientes , sed eos qui non contemnunt.Hoc est animę multa ignauia impletæ,nihil muscis & culicibus præstantioris , humiq; repentis.Quid dicis,Vitam hæreditaturus es æternam.Et dicis,quomodo contemnam præ illa præsentẽ?Non sunt æquè amabiles illæ res,vestẽ accepturus regiam:dicis,quomodo cõtemnam pannosam. In regis ingressurus domum dicis , quomodo despiciã paupertẽ illam casam? Sic nos sumus vbiq; authores,nolẽtes vel parum excitari.Nã quotquot M voluerunt,vitam in melius mutarunt amplexi virtutem,feceruntq; illud strenuè,magnaq; cum facilitate . Vtinam & nos præsenti admonitione persuasi rectè agamus , & imitatores efficiamur eorũ qui bene egerunt,Gratia & misericordia vnigeniti illius filij, cum quo patri & sancto spiritui, gloria,imperium,honor,nunc & semper, & in secula seculorum,Amen.

Cap.III.

Simul autem Ioannes & Petrus ascendebãt in templum ad horam orationis nonam.

Homilia octaua.

NVbique duo illi inter se concordiam magnã habere cognoscuntur, huic innuit Petrus, simul ad sepulchrum veniunt.De hoc dicit Christo,Hic autem quid? Et alia quidem signa Ioan.vlt.ẽ non curauit libri huius scriptor:quod autẽ magnũ afferebat stuporem, & omnib⁹ nouum videbatur, dicit . Et vide iterum non prius consilio capto ad hoc veniisse,adeò ab ostentatione & honoris cupiditate erant alieni,& suum imitabantur præceptorem.Cur

A rem . Cur autem tunc ascenderunt in templum, nunquid adhuc Iudaicè viuebant?minimè,sed vtiliter hoc faciunt.Fit autem signum hoc, alios quidem iterum confirmans,alios autem attrahens. Et signum quale nondum fecerant, naturalis morbus erat,& maior arte medica, imò quadraginta annis claudicans fuerat,sicut in progressu dicit,& nullus illum vnquam curauit . Scitis autem quòd curatu difficiliora sunt , quæ scilicet à natiuitate insunt. Tam grauis autem erat morbus ille, vt nec sibipsi cibum operãdo parare posset,& insignis erat cùm à loco,tum à morbo . Et quomodo?audi, Et vir quidam,inquit,claudus ex vtero matris suæ gestabatur , quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicebatur *Speciosa* , vt peteret eleemosynam ab his qui ingrediebantur in templum.)Eleemosynam vtiq; accipere quærebat , & ignorabat, B qui nã essent illi viri. Qui visis Petro & Ioanne ingressuris in templum , rogabat vt eleemosynam acciperet. Vt autẽ Petrus inspexisset in illum cum Ioãne,dixit,Respice in nos.)Hoc audi. Ille autem neq; sic surgit,sed adhuc manet interturbãs. Hunc enim paupertas cogit,vt etiam vrgeat dare eos qui negant.Confundamur nos qui resilimus, dũ orant nos inopes . Vide autem æquitatem quomodo ostendit Petrus statim , vt dixit, Vide in nos.)*Sic illorum habitus morum facilitatem ostendebat.*

Ille autem intendebat in eos, expectans aliquid ab ipsis accipere.dixit autem Petrus,*Argentum & aurum non est mihi* . Hoc autem quod habeo,tibi do.)Non dixit , Do tibi quod multo argento preciosius . Sed quid? In nomine Iesu Christi Nazareni surge & ambula,& apprehensa illius manu dextra susciuit.)Ita & Christus fecit, sæpe curauit verbo,sæpe & opere, sæpe & manum adhibuit vbi erãt infirmiores in fide, vt ne videatur fieri natura . Et apprehensa illius dextra manu susciuit.
C Hoc fecit manifestã susciuationem . Erat enim resuscitationis imago. Et statim confirmatæ sunt illius plantæ ac tali. Et exiliẽs stetit & ambulabat.) Tentans forsan seipsum , & maiorem probationẽ faciebat. Non igitur simpliciter factum est , quod actum.Infirmi pedes illi erant,non fatigati , nõ secti.quidam autem dicunt , quòd nesciuerit ambulare. Et ingressus est cùm illis ambulans in templum.)Reuera admiratione dignum. nõ ipsi illum adducunt,sed ipse sequitur,comitatu benefactores suos testatus.Et per hoc quòd cum exultatiõe laudabat deum,non illos admirans,sed deum, qui per illos sibi benefecerat . *Sic gratitudinis studiosus vir erat.*Sed videamus iterũ quę dicta sunt. Ascendebant,inquit,ad horam orationis nonã:)Fortassis per tempus illud gestantes claudũ ponebant, quãdo maximè ingrediuntur homines in templum.Vt autẽ ne putet quis,quòd propter aliud quiddã portabãt,& non vt acciperet,vide quomodo hoc manifestè astruat in his quæ dicit . Ponebant illum,vt eleemosynã acciperet ab his qui ingrediebantur in templum . Et propter hoc etiã locorum meminit, D argumẽtum dans eorum quæ scribit. Et quomodo illum non adduxerunt Christo?forsan fuerunt infideles qui templo assidebãt,qui quidem neq; apostolis illum adduxerũt. Vt vidit autem illos ingredientes & miracula faciẽtes talia, Rogabat,inquit, vt eleemosynam acciperet, quemadmodũ illos viros pios quosdam ex ipso habitu statim considerabat.Et idcireo intẽdit in illos.Vide autem quomodo & Ioannes vbiq; tacet. Petrus verò etiã pro illo rationem reddit.*Argentum*,inquit, & *aurum non est mihi*:non dixit,Non habeo hìc , qualia nos dicimus,sed prorsus nõ habeo. Quid igitur claudus? Et despicis me orantem?Non dixit, sed ex his quæ habeo accipe. Vides quomodo à fastu alienꝰ sit Petrus, & non ostentator , etiam neq; erga illum cui benefaciebat.Os igitur & manus totum operabantur . Tales quidam erant & Iudæi claudicantes,& E opus erat illis petere sanitatem , ipsi autem magis opes petebant humi iacentes , qui & propter hoc templo assidebant,vt ditarentur . Quid igitur Petrus ? Non despexit illum , non ditantem aliquem quęsiuit,neq; dixit,Etiamsi non fiat illi miraculum, nihil magni fuerit , nec honorem aliquem ab illo expectauit,neq; præsentibus quibusdam curauit illum.Erat enim vir in ingressu,nõ ibi sed intus erat multitudo,sed nihil horum quæsiuit Petrus,neque ingressus prædicauit, sed solo suo habitu claudum attraxit ad petẽdum.Et hoc miraculum,quòd statim credidit.Qui enim liberati sunt à diutinis morbis:vix credunt,etiã quum viderint. Et qui sanatus est,deinde cum apostolis erat,gratias agens deo.Et ingressus est,inquit, cum illis ambulans in templo, exultans & laudans deum.Vide quomodo non solus erat:præ voluptate quidẽ saliebat, laudabat autem deum vt ora illorum obturaret.Mihi autẽ videtur , vt ne putetur esse simulatio ipsum saltasse, quod certè ostendebat non esse hypocrisim . Qui F enim omnino ire nõ poterat,præsertim quum anteà etiam fames cogeret:neq; enim voluisset in gestantes distribui ea quæ in eleemosyna vix sibi sufficiebant:multò magis tunc. Quomodo autem simulasset propter eos qui eleemosynam non dederant ? Sed gratias agebat vir etiam post sanitatem. Vtriq; enim fidelis ostenditur & à gratitudine,& ex eo quod acciderat.Nõ sanè omnibus notus erat, vnde & agnoscebant illum. Et vidit, inquit, illũ omnis populus ambulantem ac laudantem deum, agnoscebantq; illum,quòd hic esset,qui ad eleemosynam accipiendam sedebat in Speciosa porta tẽpli.)Et bene dixit,Agnoscebant, qui ignotus posteà ob miraculum esse cœperat . Hoc enim verbo vtimur í his quos vix agnoscim⁹.Oportebat igitur credere,nomen Christi remittere peccata . Quum autem sanatus teneret Petrum ac Ioannem,accessit omnis populus ad vestibulum,quod vocatur Solomonis & obstupescebat, à beneuolẽtia quæ in illos,& amicitia qua ab illis nõ separabatur. Fortassis

G tassis autẽ & gratias agens illis,& laudãs. Vt autẽ vidit illos Petrus reſpódit.) Iterum ipſe & operatur ac concionatur.Igitur nuper illos ad audiendum excitarat donum linguarum, nunc verò hoc miraculum: & tunc quidem initiũ accepit à crimine,nunc verò ab admiratione.Videamus autem quid differat concio hæc ab illa,& quid cum ea cõmune habeat.Nã illa quidẽ in domo fiebat, quum illi nondũ progreſſi vel aliquid operati eſſent, hæc autem admirantibus omnibus, ſanato propè aſſiſtente, nulloq; dubitante. Quemadmodum tunc
Supr.2.b. quando dicebant, quòd multo pleni ſint. Et tunc cum apoſtolis omnibus exiſtens diſſerebat, nunc autem cum Ioanne ſolo: nã liberè loquitur,& vehementior fit. Tanta enim res virtus eſt, vt initio ſumpto progrediatur,& nuſquàm ſubſiſtat. Vide autem & qua diſpenſatione in templo contigit ſignum fieri,vt & alij fidentiores fiant.Neq; enim in
H angulo operabantur alicubi,vel etiam occultè, ſed neq; intus in templo, vbi magna multitudo erat. Quomodo creditũ eſſet, inquit, quòd ipſe qui ſanatus prædicaret beneficium, neq; enim mentitus fuiſſet,neq; ſi ad alios quoſdam veniſſet.Igitur vbi latitudo erat,& locus ſeparatus, ibi faciebat miraculum.Et vide quid factum ſit: Ad aliud opus ve-
Infr.10.a. niunt.Sic & Cornelius,ſed ieiunans orabat. & alia vide, Etenim hactenus vbiq; Chriſtum Nazarenũ nominant,In nomine Ieſu Nazareni,inquit,ſurge, & ambula.Iam enim hoc erat quod quærebatur, credi illum.Ne obſecro ad initium fatigemur narrationis. Sed & licèt bonum quoddam opus dixerit,& deſinat,iterum reſumamus initiũ, donec habitum conſequamur: fortaſſis ad finem veniemus,
« fortaſſis colophonem imponemus.Studium enim,
cc inquit,ſtudium generat,& ignauia ignauiam. Qui parum quiddam dextrè egit, accipit adhortationem,vt ad manus perueniat,immo vt ex illo vltrò
I concedat. Et ſicut ignis vt ligna corripuerit plura, hoc fit vehementior, ita & alacritas. Quot enim excitarit cogitationes pias, hoc magis armatur & contra alia,exempli gratia dicam: Stant inter nos ſicut ſpinæ,periurium,mendacium,hypocriſis,dolus,malignitas, cõuicia, ſcommata, riſuum excitationes,turpiloquia,ſales.Iterum ex alia parte, auaritia,rapina, iniuſtitia, calumnia, inſidiæ. Iterum, concupiſcentia mala,immunditia,luxuria, ſcortatio,adulterium. Iterum, inuidia, æmulatio,ira,furor, vindictæ cupiditas, retaliatio, blaſphemia, & innumera talia.Si priora probè egerimus, non ſolùm illa rectè facta erunt, ſed per illa etiam poſteriora.Fortior enim fit cogitatio ad illorum ſubuerſionem.Vt qui multùm iurauit, amputet diabolicam conſuetudinem hanc,non illud ſolùm ille rectè egerit,ſed & alia pietas inducta erit. Nullus enim non iurantium facilè volet aliquid mali operari, ſed reuerebitur virtutem quam iam operatus eſt. Quemadmodum pulchram veſtem portans, erubeſcit ſemetipſum luto volutare:Sic & ille, Ab hoc veniet ad hoc,vt non iraſcatur, nec percutiat, K
nec contumelia afficiat. Si enim vel ſemel parua bene operatus fuerit,totum perfectum eſt. Cõtingit autem ſæpius contrarium, eos qui ſemel bene aliquid fecerint,in eadem peccata ex ignauia iterũ relabi, ita vt inde quaſi impoſſibile reliquum opus conſtituere, vt ſi poſuimus vobiſipſis legem nõ iurandi.Virtutem exercuimus ad dies,tres, quatuor, poſt hoc neceſſitate quadam vrgẽte,collectum lucrum totum diſperſimus,ac incidimus. Deinde in tantam peruenimus ſegniciem ac deſperationẽ,ita vt non libeat eadem vltra attingere. Et meritò.Nã qui ſibi aliquid ædificauit, deinde videns ſtructurã deiectam,ignauior fit ac negligentior, & non iam æquus eſt ad extruẽdum. Verum non oportet negligenter agere etiam ſic, ſed iterum laborem aggredi.Ponamus igitur nobis quotidianas leges,iam à facilibus incipiamus. Malam iurandi cõſuetudinem ab ore noſtro auferamus,frenum imponam⁹ L
linguæ:Nullo hîc ſumptu opus,nullus labor exigitur, non indiget magna temporis mora exercitatio:Sufficit velle,& totum factũ eſt.Res enim hæc à conſuetudine pendet.Etiam obſecro & oro, ſtudium tale afferamus. Dic oro mihi, ſi iuſſiſſem erogare pecunias, nõnne alacriter omnes pro viribus contuliſſetis? Si me in periculis vidiſſetis extremis,nõnne etiam carnis veſtræ portionem ſi poſſibile eſſet dediſſetis?Iam in magno & maximo periculo ſum,nec magis dolerem, etiamſi vel in carcere agerem,vel ſexcentas plagas exciperem,vel in metalla condemnatus eſſem.Manum igitur porrigite,cogitate enim quantum periculum, neq; hoc minimum eſt:minimum autem dico, quantùm ad laborem attinet,poſſe bene agere.Quid dicã,quum arguar, quare tunc non redarguebas, quare non imperabas, quare non legem ponebas, quare non obtemperantes non prohibebas? Non ſufficit mihi dixiſſe, admonui: Sed & acriore opus erat in- M
crepatione,inquit.Quoniam Heli admonebat(ſed abſit,vt vos illius cõferam pueris.)& ille admone-
1.Reg.2.a bat,& dicebat,Ne faciatis ſic filij, malus rumor eſt quem de vobis audio. Sed ſcriptura pergens dicit,
Ibidẽ.3.c. Non admonebat filios ſuos.Hoc autem dicit,quoniam non acriter,neque cum auſteritate faciebat. Quomodo igitur nõ abſurdum,in ſynagogis quidem Iudæorum tam fortes eſſe leges, etſi docens imperet omnia fieri,hîc autem nos ita contemptos eſſe ac abiectos? Non mihi mea gloria curæ eſt, Gloria enim mea eſt, veſtra probata vita, veſtra ſalus.Quotidie clamamus, inſonamus in aures veſtras. Qui audiat, nullus eſt, & nihil egregium opere declaramus. Timeo ne ob intempeſtiuam illam & multam miſericordiam, pœnam in futuro die ſuſtineam⁹: propterea magna & clara voce prędico omnib⁹ ac teſtificor,ita vt eos qui ſic prę-
uaricantur,quíque ea quæ à maligno ſunt loquuntur,hoc eſt enim iuramentũ,ne limina eccleſiaſtica aſcendant. Præſtitutus autẽ vobis ſit mẽſis pręſens, vt ſic

A ſic corrigamini.Ne enĩ mihi dixeris,quòd me negociorum vrget neceſſitas, quia fidem nõ inuenio. Iam remoue mihi illos, qui ex conſuetudine iurãt. Scio quòd multi nos riſuri ſunt. Atqui melius eſt nos nunc rideri, quàm olim deplorari. Quis enim ſeruans præceptum ridebitur? quòd ſi omnino ridebunt,non nos, ſed Chriſtum ridebunt. Horruiſtis quòd dictum eſt.Scio & ego. Nam ſi ego quidem legem hanc induxiſſem, & ego deriderer. Si autem alius legiſlator eſt,in illum tranſit irriſio. Et conſputus eſt aliquando Chriſtus, & in maxillam percuſſus eſt,ac alapam tulit. Fert etiam hæc nũc, & nihil diſſimile: idcirco gehenna parata eſt,idcir
co vermis immortalis. Ecce iterum dico ac teſtificor.Rideat qui voluerit,ſubſannet qui voluerit. In hoc poſiti ſumus,vt rideamur ſcilicet ac ſubſannemur, vt omnia patiamur, purgamenta mundi ſu-
1.Cor.4.c mus ſecundum beatum Paulum, Si quis noluerit hoc præceptum perficere, quemadmodum tuba
B quadam per verbum denuncio, abſtineat à liminibus eccleſiaſticis illis,ſiue princeps ſit, ſiue ali⁹ diademate cinctus. Nunquid depoſuiſtis me ab hoc principatu? vel ſi manſero, nulla me manent pericula,non patiar vt aſcẽdam in hanc ſedem magna non faciens? Nam ſi hoc non poſſibile, ſatius fue-
Præſes,qñ rit infrà ſtare: nihil enim miſerius præſide, ſubditis
laudis. nihil vtilitatis afferente. Adhuc oro attenti ſitis,nec vagemini animis veſtris,obſecro,immo contendamus dicendum, & omnino aliquid amplius: Ieiunate,orate deum,& nos vobiſcum, vt illam perniciоſam conſuetudinem eijciamus. Nihil maius eſt quàm fieri doctores orbis,non parum fuerit, vbiq; audiri:quòd nullus in hac vrbe ſit qui iuret. Si hoc fieret,non ſolùm veſtrorum operum accepturi eſſetis mercedem, ſed & noſtri pro fratribus ſtudij: nam quod nunc vobis ſum, id vos toti orbi futuri eſtis.Omnino & alij imitabuntur vos, omnino fu-
C turi eſtis lucerna ſuper candelabrum poſita. Eſt hoc,inquit,totum? non hoc eſt totum, ſed hoc eſt initium aliorum.qui non iurat, omnino ad pietatẽ veniet,etiam aliam, ſiue velit,ſiue nolit & confunditur ac timetur. At multi ſunt qui non ferunt ac reſiliunt, ſed melior eſt vnus faciens voluntatẽ domini, quàm innumeri peccatores. Ab hoc ſcilicet omnia ſubuerſa ſunt, omnia ſurſum ac deorſum facta ſunt, quia quemadmodũ in ſpectaculis multitudinem deſideramus,non multitudinem probatam. Quid enim turba, dic mihi poterit prodeſſe? Vis diſcere,quòd turba ſancti ſunt,non multi? edu
cite in bellum centum myriades, & vnum ſanctũ:
Eccli.46. ſcimus quis plura operetur.Exijt Ieſus Naue in bel
a. lum,& ſolus omnia operatus eſt ſtrenuè, & ita alij nihil profuerunt.Multitudo, dilecte, quãdo volũtatem domini non facit, nihil differt ab his qui nõ ſunt. Orarim ſanè,& vellem, etiam libens & præ deſiderijs æger ſim, vt multitudine ornetur eccleſia,ſed multitudine probata.Si autem hoc fieri nequit,ſaltem pauci illi probati ſint. Nõ videtis quòd melius ſit habere vnum lapidem precioſum, quàm D
mille obolos?nõnne melius eſt oculos ſanos habere, quàm excæcatis grauitate carnis onerati? nõnne videtis quòd melius ſit habere paucos bonos filios, quàm multos malos?Non videtis quòd in regno pauci, in gehenna multi?Quid mihi cum multitudine?quæ vtilitas?nulla. ſed potius alijs damnũ. Idem enim eſt, ac ſi cui licet decem habere ſanos, vel ſexcentos infirmos, & adijciat illis decem innumeros illos.Illi ſanè plurimi nihil rectè agent,nihil aliud nobis afferent,quàm pœnam tũc, & in præſenti tempore ignominiam. nullus enim quòd multi ſimus dicet, ſed cuncti arguent nos tanquam inutiles. Hoc ſanè nobis ſemper dicunt, quando dixerimus,quòd multi ſumus: ſubijciunt, ſed & mali.Ecce iterum denuncio, & clara voce clamo: iocum nullus eſſe putet. Abarcebo, & prohibebo nõ obtemperantes, & quandiu in hac ſede conſedero,nihil illius iuſtificationibus præferam.Si me E
quis deiecerit, poſteà ſine culpa fiam, donec reus fiam. Non poſſum deſpicere, non propter meam pœnam, ſed propter veſtram ſalutem, quàm plurimùm cupio,pro illa lachrymor & doleo:ſed obtemperate, vt & hîc & in futuro multam accipiatis mercedem,& communiter æternis fruamur bonis:Gratia & miſericordia vnigeniti illius filij,cum quo patri ſimul ac ſpiritui ſancto,gloria, imperiũ, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Quo viſo Petrus reſpondit ad populum: viri Iſraëlitæ, quid admiramini ſuper his, vel quid nos intuemini, quaſi noſtra virtute aut pietate effecerimus,vt hic ambularet?

Homilia nona.

Maiore ſermonis fiducia referta eſt hæc oratio,quàm ſuperior: non quòd in priore ſibi timuerit,ſed quoniam homines illi irriſores ac ſubſannatores, & concitatores riſus ad F
tantam orationem non fuiſſent idonei.Vnde illam quidẽ incipiens,ſtatim in initio attentos facit. Hoc Supr.2.b.
vobis notum ſit dicens, & auribus percipite verba mea:hîc autem non habet opus tali præparatione. Non enim ſegnes erant, quos ſignum attentos fecerat: vnde & metu ac ſtupore plenis,non opus erat hinc incipere,ſed aliunde, vnde illos ſibi maximè conciliabat,repulſa illorum opinione. Nihil enim ita prodeſt,& adducit auditores: vt ſi non ſolùm nihil magnum de ſe dicat diſſereris, ſed etiam ſuperbiæ ſuſpicionem eximat. Sic tamen contempta gloria magis ſeipſos glorificabant,interim demonſtrãdo non humanum,ſed diuinum eſſe quod acciderat: & quod dignum ſit, vt ipſi admirentur cũ illis, & non vt in admiratione ſint. Vides quàm ab ambitione purus ſit,gloriam quę dei erat vrget. Sic & veteres faciebant, quemadmodum & Da-
niel dicebat: Et ego non in ſapientia quæ erat in Dan.2.d.
me.& Ioſephi: Nonne à deo manifeſtatio illorum? Gen.40.b
Et Dauid, quando veniebat leo ac vrſus, in no- 1.Re.17.d
mine do-

G minùe domini illos diſcerpebat. Et hic igitur: Quid intẽditis in nos quaſi ꝓpria virtute aut pietate feceri-
mꝰ, vt hic ambularet?) Neq; hoc noſtrũ eſt, inquit, non enim quaſi digni ſimus, cõciliauimus nobis diuinũ fauorem. Deus Abraham, deꝰ Iſaac, deus Iacob, deus patrũ noſtrorũ.) Vide quomodo ſubinde progenitores refert, ne videatur nouum quoddam dogma inducere: & illic patriarchę Dauid meminit: & illic Abrahæ & Iſaac. Glorificauit filium ſuum Ieſum.) Iterum humiliter ſicut in prooemio, deinde audacior factus, quod acciderat, extollit, ſed non quemadmodum anteà adumbrat: facit autem hoc magis illos adducere volens. Quantò enim magis reos illos monſtrabat, tantò magis hoc fiebat. Glorificauit filium ſuum Ieſum, quem vos quidem tradidiſtis, & negaſtis illũ in conſpectu Pilati, qui iudicarat illum abſoluendum.) Duo crimina, & quòd Pilatus volebat dimit
H tere, & quòd illo volente nolebatis. Vos autem ſanctum & iuſtum negaſtis, & poſtulaſtis vt virũ homicidam donaret vobis: principẽ verò vitæ interfeciſtis, quẽ deus ſuſcitauit à mortuis, cuius nos teſtes ſumus.) Quaſi diceret, pro illo latronem petijſtis, & ita valdè illis oneroſum reddebat ſermonem: Et quia illos in manu tenebat, deinde acriter cædit. Principem verò vitę inquit.) Hoc loco fidem reſurrectionis apparat. Quem deus ſuſcitauit ex mortuis.) Vt ne quis dicat, vnde hoc manifeſtum, non iam ad prophetas confugit, ſed ad ſeipſum, quoniam iam fide dignus erat. Nã tunc quidem quum dixiſſet, quòd reſurrexiſſet, Dauidẽ adduxit teſtem: nunc verò idipſum dicens, chorum apoſtolicum, cuius nos ſumus, inquit, teſtes: & in fide nominis illius hunc quem videtis & noſtis, conſolidauit nomen ipſius: & fides quæ per eũ eſt, dedit illi integritatem coram omnibus vobis. Quærens cauſam dicere, ſtatim ſignum addit: In cõſpe-
I ctu, inquit, veſtri omniũ. Quoniam valde illos carpſerat, & monſtrarat reſurrexiſſe crucifixum: iterum ſermonẽ remittit, dans illis facultatem pœnitentiæ dicens: Et nũc fratres ſcio quòd per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri.) Secũdum ignorantiam feciſtis, vna eſt hæc excuſatio: altera, ſicut & principes veſtri. Quemadmodum Ioſeph
Gen.45.b fratribꝰ dicebat: Deus me miſit ante vos, imò quod
Supr.2.d. cõtractè illic dixerat: Definito conſilio, & præſciẽtia dei expoſitũ, quum accepiſſetis per manus iniquorum: hoc illic dilatat. Deus autem quæ prænũciauerat per os omnium prophetarum ſuorum paſſurum Chriſtum, impleuit ſic.) Simul oſtendit quòd non illorum ſit, ſi hoc demonſtratum anteà, & quòd per voluntatem dei factum ſit. dicẽdo autem: Quæ prænunciauit verba, ea quæ in cruce opprobrabant inſinuauit. Si vult illum, ſaluet illum, di
Ioan.19.b centes: Dixit enim filius dei ſum, confidit in illum, deſcendat nunc de cruce. Nunquid nugæ ſunt hæc ô ſtulti? abſit. ſed ſic oportebat fieri. Et teſtimonium perhibent prophetæ, atq; ita non deſcendit, non ob ſuam infirmitatem, ſed ob ſuam virtutem. Et ponit K
hoc in excuſationem Iudæorum, vt etiã accipiant. Impleuit itaq; ſic. Vides quomodo totum illuc refert? Reſipiſcite igitur, inquit, & conuertimini.) Et nõ dicit à peccatis veſtris, ſed vt remittãtur peccata veſtra. Iſtuc ipſum manifeſtãs, Vt cùm venerint tẽpora refrigerij à conſpectu domini.) Oſtẽdit hoc loco, miſeros illos factos, & multis malis ſubiectos. Ideo & ſic dixit: Sciens hunc ſermonem patienti, & conſolationem quærenti congruere. Et vide qua via procedit: nam in prima concione, paulatim reſurrectionem, & in cœlos aſſumptionem inſinuauit: hic autẽ, & clarum aduentum. Et miſerit Ieſum Chriſtum, qui anteà prędicatus eſt, quẽ oportet quidem cœlũ accipere.) Id eſt, neceſſe eſt, vſq; ad tempora reſtitutionis omnium. Quare nũc non veniat, cauſa manifeſta eſt. Quæ loquutus eſt deus per os omnium ſanctorum ſuorum à ſecu lo prophetarũ. Moſes quidẽ ad patres dixit: Pro- Deut.18.c
phetã ſuſcitabit vobis dominus deus veſter de fra- L
tribus veſtris mei ſimilem, audietis eũ iuxta omnia quæcunq; dixerit vobis.) Illic quidem Dauidis meminit: hic autem Moſæ. Omnium, inquit, quæ loquutus eſt deus: nõ dicit quæ loquutus eſt Chriſtꝰ, adhuc adumbrãdo magis illos adducens paulatim ad fidem. Deinde cõfugit ad fide dignũ illud: Prophetam vobis ſuſcitabit dominus deus ex fratribus veſtris mei ſimilem, illum audietis per omnia. Deinde & pœna magna ſubditur: Erit autẽ, inquit, omnis anima quæcunq; non audierit prophetam illum, exterminabitur de populo: Quin & omnes ꝓphetæ à Samuẽle ac deinceps quotquot loquuti ſunt, & annunciauerũt dies iſtos.) Hic bene exterminium poſuit. Quãdo enim aliquid magnum dicit, ad priores confugit, & teſtimoniũ reperit vtraque complectens: quemadmodum illic dixit, Do- Pſal.109.
nec ponam inimicos tuos ſub pedes tuos. Admira- a.
bile enĩ, quòd ſimul hæc duo, & ſubiectio & præ- M
uaricatio & pœna. Sicut me inquit. Quid igitur facitis? Vos eſtis filij prophetarum, & vt vobis dixi, propter vos omnia facta ſunt.) Quoniam enim propter facinus arbitrabantur ſe alienos eſſe factos: etenim non erat cõſentaneum rationi, illum nunc crucifigi, & mox vt ſuos curare: oſtendit quòd & illud iuxta propbetiam: Vos eſtis, inquit, filij prophetarum & teſtamenti, quod teſtatus eſt deus erga patres veſtros dicens ad Abraham: Et in ſemine tuo benedicentur omnes fami- Gen.22.d
liæ terræ. Vobis primùm inquit, quum ſuſcitaſſet filium ſuũ miſit. Igitur & alijs, ſed vobis primùm qui crucifixiſtis illum, benedicentem vobis, ita vt vnuſquiſq; veſtrum conuertat ſe ab iniquitate.) Videamus autem iterum diligentius quæ lecta ſunt. Prius inſtruit quòd ipſi non fecerunt miraculum, dicendo: Quid admiramini, & nõ ſinit diſcedere dicto, vtq; id credibilius faciat, primùm illorũ iudicium deprehendit: Quid in nos intenditis, quaſi ꝓpria virtute aut pietate fecerimus?) Si hoc

A vos terret ac turbat, diſcite quis ſit qui fecerit, & ne obſtupeſcite. Et vide vbiq;, quòd poſtquàm ad deũ confugit ac dixit, ab illo omnia facta eſſe, tunc ſecurè illos perſtringit: propterea & ſuperius dice-
Supr.2.d. bat: Virum declaratum à deo, & exhibitum ergavos. Et vbique memores eos facit facinoris ſui, vt & miraculum oſtendatur, & reſurrectio cõfirmetur. Hic autem & aliud addidit. Non enim iã Nazarenum dicit, ſed quid? Deus, inquit, patrum noſtrorum glorificauit ſuum filium Ieſum.) Vide vt alienus eſt à faſtu: Non obiecit, neque mox dixit: Et nunc credite. Ecce homo quadraginta annis quum claudicans eſſet, in nomine Ieſu Chriſti ſurrexit, Non ſic dixit. Contentioſiores enim feciſſet: ſed iam laudat, quòd admirentur factum. Et iterũ à progenitore vocat. & non dicit, Ieſus illum curauit, quanuis certè ille ipſum curaſſet, ſed vt ne dicant, quomodo ſunt hæc veriſimilia, num prævaricatorem glorificat? idcirco illos memores facit iudi
B cij apud Pilatum, oſtendens quòd ſi voluiſſent animaduertere, non eſſe prævaricatorem cognouiſſent: non enim Pilatus illũ voluiſſet dimittere, nec dixiſſet quum voluiſſet, ſed iudicaſſet illum dimittendum, manifeſtans, quòd eum quidem qui alios occidiſſet dimittendum petiueritis: occiſos autem viuificantem nolueritis. Et vt ne dicant iterũ, quomodo nunc illum glorificat, qui tunc non adiuuit, adducunt prophetas teſtificantes, quòd ſic oporteat fieri. Deinde vt ne putent dei diſpẽſationem, ipſorum excuſationẽ eſſe, prius illos perſtringit. Et negare in conſpectu Pilati, nõ erat fortuitũ, quum ille vellet dimittere: & quia ſi voluiſſetis, neq; erat illi poſſibile eum vobis negare: Accuſat ergo ille à quo petitus. Sic & hoc mira diſpenſatione contigit. Hìc impudentiam illorum oſtendit, & quòd gẽtilis quidem qui primum illum tunc ſolum viderat, liberaſſet illum, quanuis certè nihil magnum au-
C diſſet. Illi autem qui inter ſigna enutriti cõtrarium fecerint. Quòd autem iuſtè iudicauerit abſoluendum, & hoc non in gratiam fecerit, audi illum ali-
Ioan.18.c. cui dicentem: Conſuetudo vobis eſt dimitti vnum quendam. Vultis igitur hunc dimittã vobis? Vos autem ſanctum & iuſtum negaſtis.) Nõ dixit, Expoſuiſtis vel reliquiſtis: ſed omnino, Negaſtis. Me-
Ibid.19.c. ritò. Sic enim dicebant: Non habemus regem niſi Cæſarem. & non dixit: Non expetijſtis irreprehẽſibilem, neque negaſtis ſolùm, ſed etiam occidiſtis. Quando excæcati erant, nihil tale dixit: vbi autem perſuaſum eſt animabus illorum, tunc perſtrinxit acrius, quando ſcilicet ſentire poterant. Quemadmodum & nos ebrijs nihil dicimus: quando autem ſobrij facti fuerint, & ab ebrietate reuerſi, tunc eos perſtringimus. Sic ſanè & Petrus agit, quũ poſſent intelligere quæ dicta, tunc & linguam acuit, crimina q; multa numerat, vtpote, quòd eum quem deus glorificauit, ipſi tradiderint, quòd eum quem Pilatus abſoluit, negarint in cõſpectu illius, quòd prælegerint latronem. Vide iterum quomodo occul-
tè de potentia illius diſſerit, oſtendens quòd ſeip- D
ſum ſuſcitauit, quemadmodum in priore oratione dicebat. Secundum quod non erat poſſibile illũ detineri ab illa. Et hoc loco: Principẽ verò, inqt, vitæ occidiſtis.) Non igitur ab alio habuit vitam, quemadmodum princeps malitiæ. Ipſe enim qui malitiam peperit, princeps eſt malitiæ: & princeps homicidij qui homicidium primus induxit: ſic & princeps vitæ, qui à ſeipſo vitam habet. Quẽ deus ſuſcitauit, inquit. Poſtquã hoc locutus eſt, ſubdidit:

Et in fide nominis illius, hunc quem ſpectatis, & ſcitis conſolidauit nomen illius, & fides quæ per illum dedit illi integritatem hanc.) Cæterùm ſi fides quæ in illum, operata eſt totum: & quòd in illũ credidit, quare non dixit: Per nomen, ſed in nomine? Quia nondum audebant dicere, In illum fides. Ne autem ſit humilius dictum, adijcit: Et nomen illius conſolidauit illum. Et vbi hoc prius dixit, deinde ſubdit: Et fides quæ per illum, dedit illi E
incolumitatem iſtã. Vide quomodo declarat, quòd etiam illud ſe paruitati noſtræ accommodans dixerit. Non enim alio habebat opus ad reſurrectionem, cuius nomen claudum à mortuo nihil differentem, ſuſcitauit. Conſidera quomodo vbique teſtimonia illorum adducit: nam ſuperius quidem di
cebat, Sicut & ipſi ſcitis, Et in medio veſtri. Et ite- Supr.2.d.
rum: Quem ſpectatis ac videtis in conſpectu veſtri omnium: quanuis quòd in nomine illius factũ eſſet neſcirent, ſed hoc ſcierunt quòd claudicans fuiſſet. Et illi quoque qui fecerunt, confitebantur, quòd non propria virtute, ſed Chriſti conſolidatus ſit. Si autem hoc non fuiſſet, & reuera credidiſſent reſurrexiſſe, non tam mortui quàm ſuam gloriam quæſijſſent. Hæc dicendo, idq; illis ſe aſpicientibus, deinde perculſas illorum animas, ſtatim fraterna conſolatione mitigauit. Dicens igitur: Viri fratres. Suprà.1.c.
Illic quidẽ nihil de ſeipſis dixit, ſed ſolùm de Chriſto. Certò igitur dicens: Cognoſcat omnis domus F
Iſraël. Hic autem & admonitionem apponit. Illic expectauit vt illi dicerent, hìc ſciebat quantùm facturi eſſent, vtpote magis nunc familiares. Sanè & quæ ſuprà dicta, non proceſſerant ex ignorantia: nam quòd latronem petiuerint, quòd iudicatũ abſolutione dignum voluerint, & quòd occidere noluerint, quomodo ignoraſſent? Attamen dat eis poteſtatẽ negandi & pœnitendi de factis, imò & defenſionem pro illis ponit veriſimilẽ ac dicit: Sciebatis quidem quòd occideretis innocentem: quòd autem principem vitæ, forſan ignorabatis. Et hinc, non illos ſolos à criminibus liberauit, ſed etiã præcipuos malitiæ authores. Nónne cõtentioſiores illos feciſſet, ſi quidem ſermonem ad accuſationem produxiſſet? Nã quando quis graue aliquid cõmiſit, dũ accuſatur, atentat ſe maiore excuſatione defendere, & non dicit vltrà, Crucifixiſtis, occidiſtis: ſed feciſtis, ad veniã illos admittẽs. Si illi per ignorantiam egerunt, multò magis hiſi illis remittuntur peccata, multò magis his. Hoc autem admira-

Gbile est,quod & suprà & hìc quũ dixisset,illic quidem definito cõsilio & præscientia dei:hìc autem, quòd prænunciauerit omnibus Christum, nullum adducit testimonium,propterea quòd nullum sit, quod non cum multis criminibus & pœnis contra
Esaiæ.53.c illos dictum sit:Et dabo,inquit,impios ꝓ sepultura illius,& diuites pro mõrte illius.Et iterum: Quę anteà prænunciauit per os omnium prophetarum quòd passurus sit ille,impleuit sic.) Magnũ demõstrauit consilium, quãdoquidem omnes hoc dicebant,& non vnus dũtaxat. Profectò quoniam per ignorantiam facta sunt,præter voluntatem dei facta sunt.Vide autem quanta dei sapiẽtia, quæ aliorum malignitate vtitur,provt res postulat.Implent (inquit)sic,vt ne putent posteà omissũ esse aliquid, hoc addidit , manifestans impleta esse quæcunque pati oportebat.Cæterùm ne putetis quia prophetę illa dixerint, & per ignorãtiam feceritis,quòd hoc
H vobis ad defensionem sufficiat,non dicit sic,sed latius.Pœniteat igitur vos. Quare? vt deleantur peccata vestra, non dico illa sola quæ in crucifigendo commissa sunt,forsan illa per ignorantiã contigerũt:sed ita,vt & alia vestra peccata deleãtur.Deinde adiecit, Si quo pacto veniãt vobis tẽpora refrigerij.)Hìc de resurrectione disserit obscurè.Reuera enim illa refrigerij tempora, quæ inquirebat
2.Cor.5.a & Paulus dicens:Et nos qui sumus in tabernaculo, ingemiscimus grauati.Deinde ostendens, quòd ille sit tẽporũ refrigerij author. Et misit,inquit,prænũciatum vobis Iesum Christum:)Nõ inquit, Expunctum est peccatum vestrum,sed peccata,etiam illud interim insinuans,Misit.) Hoc vt dixit,non dicit posteà vnde veniat, sed solùm addit,quem oportet quidem cœlos accipere, adhuc accipere. Et quare non dixit,quem cœlum susceperit?Hoc vtpote de superiorib⁹ temporibus differẽs dixit:Sic dispensatum est,inquit, sic constitutum est:de æterna
I illius existentia nõdum dicit, sed adhuc versatur in ipsius dispẽsationis modis,& dicit: Moses quidẽ loquutus est patribus, Prophetam vobis excitabit domin⁹.)Deinde vt superius dixit, vsq; ad tempora restitutionis omnium quæ loquutus est de⁹, per os omnium sanctorum illius prophetarum à seculo,tunc tãdem ipsum inducit Christum.Nam licèt multa prædixit,illum tamen audire oportet,volens non prophetas ita prædixisse si quis peccet. Et aliter vult ostendere,quòd eadem & prophetæ prædixerũt:& si quis diligenter exquirat, inueniet etiã in veteri obscurè quidem prædictum.Dicta autem sunt hæc clarius nuperrimè. Prius annũciatum inquit.)Hìc illos etiã terret, quasi multa adhuc reliqua sint.Quomodo igitur dixit: Impleuit ea quæ oportebat illum pati?Impleuit,inquit,non impletũ est,ostendens quidem quòd ea quæ pati illũ oportebat implerit,quæ autẽ futura relinquuntur non-
Deut.18.c dum impleta sunt. Prophetã excitabit vobis dominus de⁹ ex fratribus vestris mei similem.)Quod maximè illos conciliabat dicens , Vides quomodo humilia iuxta sublimia seminat? Humile enim & K excelsum est, non si ascensurus in cœlos similis sit Mosi, veruntamen tunc magnum erat. Nunquid & in hoc similis Mosi,quòd quisquis illum nõ audiet,exterminetur ex populo?Innumera & alia dixerit quis,in quibus euidenter monstratur,quòd ei mãsit similis Moses, atq; adeò magnum quoddam testimonium attigit.Deus illũ suscitauit,inquit,inquit,ex fratribus vestris. Et quòd Moses ipse interminatus est his qui non audiunt. Hæc omnia satis dicta. Et omnes quoq; prophetæ, inquit, à Samuẽle.) Noluit singillatim tractare, vt ne prolixũ faciat sermonẽ, sed tempestiuè Mosaici testimonij memor, vltra mittit illos: Vos estis,inquit, filij prophetarũ,& testamenti, quod testatus est deus:) Testaméti,inquit,filij:hoc est,hæredes. Vt enim ne videantur hæc ex beneficio Petri accipere , ostẽdit quòd olim illis debitum fuerit, vt magis credant, quod & deo hoc probetur.Vobis primùm,quum suscitasset, inquit deus,filium suum misit. Nõ dixit L simpliciter,misit filium suum,sed etiam post resurrectionem,& quando crucifixus est:vt enim ne putẽt quòd ipse quidem hæc largitus sit, pater autem minimè:propter hoc addidit,Benedicentem vobis. Si enim frater vester ipse etiam benedicet vos, ꝓmissio res est:hoc est,tantùm abest quòd non velit vos his cõmunicare, & horum socios esse, sed etiã alijs vos authores ac duces fieri vult.Igitur ne tanquam abiecti vel repudiati vos habeatis. In hoc, vt se cõuertat vnusquisq; ab iniquitatibus.) Sic vos benedicet,& non simpliciter.Et quæ est ista benedictio?magna.nõne cõuerti ab iniquitatibus, hoc sufficit & alia soluere?si autem soluisse nõ suffecisset,quomodo benedictionem exhibuisset? Nũquid enim qui iniustè egit, iam & benedicitur, sed liber fit à peccatis:id mihi videtur, nisi quis iuxta modũ legislationis acceperit,minimè aliter congruiturũ. Illũ audietis inquit, & non simpliciter: Sed erit o- M
mnis anima,quæcunq; non audierit prophetã illũ, exterminabitur de populo.Quando illos indicauit, qui peccarũt,& veniæ participes fiũt,& ꝓmisit iucũda:tunc tandẽ ostendit,quòd & Moses idẽ dicit. Et quæ ista consequentia dicere,vsq; ad tẽpora restaurationis, & adducere Mosen dicentẽ, quòd omnia audient,quæ dicet Christus,& non simpliciter,sed cũ terribilibus minis: ostẽdit enim quòd & ꝓpter hoc obtẽperare debent illi.Quid est filij ꝓphetarum & testamẽti?hæredes,successores.Si igitur filij,quare erga res vestras tãquam erga alienas affecti estis? Igitur accusatione quidem digna feci-
stis,poteritis autẽ simul veniam assequi.Deinde vbi dixit hæc rectè,& alia subdit.Vobis misit deus filiũ suum benedicentẽ vos:nõ dixit seruãtem,sed quod maius est,benedicentem, ostẽdens quòd crucifixus benedicet illos qui crucifixerunt. Imitemur igitur & nos, eijciamus animam, homicidij & bellorum auidam.Non enim sufficit non vlcisci.Hoc & in vetere lege factum est, sed omnia faciamus pro his qui

Ahis qui iniustitiam fecerunt, quasi pro amicis germanis,quasi ꝓ nobis ipsis. Illius imitatores simus, illius discipuli, qui postquàm crucifixus omnia fecit pro his qui crucifixerunt, etiam quum apostolos emitteret,quanuis certè nos sæpe etiam iustè patiamur: ille autẽ non solùm iniustè,sed etiã ab impijs. Benefactorem enim & eum qui nihil iniustè fecit,crucifixerunt.Quare dic oro?propter gloriã?
Mat.23.a. certè ipse illos honestabat.Quomodo? Sup cathedram Mosi,inquit,sederunt scribæ ac Pharisæi, omnia igitur quæ dicunt vobis vt faciatis, facite:secundum opera autem illorum nõ facite. Et iterũ
Ibidẽ.8.a. in alio loco:Vade,ostende te sacerdoti: & quũ posset illos perdere,seruabat. Hũc igitur imitemur, & nullus inimicus cuiuspiã sit,neq; hostis,q̃ solius diaboli. Non parum ad hoc confert etiam nõ iurare, & non irasci.Nam ex eo quòd non irascimur, nec inimicum habebimus. Abijce hominis iuramentũ, & etiam quæ irę sunt abieceris,irámque extinxeris
Bomnem.Est enim sicut ventus ira & iuramentum. Sinuamus vela, nulla vtilitas veli,si desit ventus. Si igitur nõ clamamus neq; iuramus, neruos succidimus iræ.Si autem nõ creditis, periculum facite rei, & sic se habere cognoscetis.Pone irascenti legem, ne vnquam iuret,& non opus habebis illi de mansuetudine sermonem facere, & sic totũ perfectum erit.Et neq; peierabitis, neq; iurabitis omnino. Nescitis in quot fœda hinc vos præcipitetis,necesse enim vinculo seipsos constringẽtes,& omni conatu operam dantes, vt ab hoc ineffugibili malo animã suam eripiant.Deinde,si non poteritis reliquum vt in dolore agatis & pugnis, & damnũ accipiatis ira.Num hæc temerè ac frustra fiunt?Igitur minare,defini,omnia fac,sed absq; iuramento. Licet retexere etiam quæ dicta sunt, & quæ facta si volueris. Sic hodie necesse est vobis mansuetius loqui.
Quoniam enim si audieritis,etiam quod vobis re-
Cliquum,rectè perfectũ erit.Agè,dic quam ob causam introductum est iuramentum, & quare concessum?dicamus originem eius, & vnde natum sit iterum,& quomodo & à quibus narrantes, remunerabimus vos, hac oratione pro vestra audiẽdi facilitate.Eum enim qui iustè facit, necesse est & sapientiæ studiosum esse,& qui nondum talis, neque dignus est qui audiat sermonem. Fecit olim pacta Abraham,& immolauit victimas,& hostias obtulit, & nondum erat iuramentum. Vnde igitur ingressum est iuramentum?quando mala creuerunt, quando omnia simul sursum ac deorsũ facta sunt, quando ad idololatriã inclinarunt:tunc sanè, quãdo infideles apparuerunt, deum vocabant testem,
Iuramentum,quid. quasi fideiussorem dantes dictis satisfacturum. Iuramẽtum enim est fideiussio, vbi mores fidem non habent.vnde primùm taxatur is qui iurat,si ei fides non habeatur absq; fideiussore,& fideiussore maximo:& quia tam parum homines sibi mutuùm credunt,non hominem quærunt fideiussorem,se deũ. Secundò idem crimen est eius qui iuramẽtum recipit,si pro contractibus deum ad fideiussionẽ tra- D
hat,& dicat se non crediturum,nisi illum accipiat. O excellentem stuporem, ô contumeliam, vermis ac terra ac cinis existẽs & fumus, audes talem dominum tuum in fideiussorem rapere, & illum cogis accipere? Dic oro mihi, num si filijs vestris cõtendentibus inter se,& sibi mutuùm non habentibus fidem, dixerit conseruus,non credendum, nisi communis dominus fideiussor accedat: nõnne illi irrogarentur plagæ multæ,vt discat quòd domino in alijs,non in hisce vti oporteat? Quid dico conseruum?nam si magis venerãdum voluerit virum, nõnne contumeliam causa haberet? At ego volo, inquit. Igitur neq; illum coge, quoniã & in hominibus hoc fit. Si dixerit, Aliquando fideiussorem tu ne recipias.Quid igitur?Et perdam,inquit,quod datur?non dixerim hoc,sed deum cõtumelia affici ne sustineas.Ideo & qui cogit,quàm qui iurat magis ineuitabile habet supplicium. Similiter & qui
E nullo postulante iurat.etiã hoc difficilius est, quòd quis iurat pro vnico obolo,pro paruo emolumento,pro iniustitia.Et hæc sic periculosa,quando non fuerint periuria: si autem periuria committentur, tunc omnia confunduntur , & in causa sunt, tam is qui dat,quàm is & qui accipit iuramentum. Sed sunt aliqua quæ ignorantur,obijciunt.Verùm hæc præuidens,nihil temerè facias: si autem quid feceris negligẽtius, pete à te ipso incommodi pœnam. Melius sic damno affici,vel aliter. Dic enim mihi, rapis ad iuramentum virum,quid expectans, num quòd peieret?sed hoc extremæ insipiẽtiæ. In tuum enim caput pœna cõuertetur.Melius erat opes perire,quàm illum perire. Quare cũ tuo damno hoc facis,& cum contumelia dei?Bestiæ est talis anima & viri impij.Sed expecto,quòd non peieret.Igitur & absq; iuramento crede.Sed sunt multi,aiunt,qui absque iuramento audẽt fraudem facere, qui cum
F iuramento non item faciunt. Decipis teipsum homo.Homo furari qui didicerit, & hominem iniuria afficere,vellet etiam iuramentũ calcare sæpius: Si autem reuerẽtiam habet in iurando,multò magis iniustè faciẽdo.Sed inuitus ais hoc patitur? Igitur venia dignus.Sed quid dicam de iuramentis illis,relictis forensibus?Illic enim nihil tale potes dicere,nam pro decẽ obolis iuramenta fiunt & periuria.Quia enim fulmen supernè non descendit,& non omnia subuertuntur, stas obstringens deum. Quamobrẽ?vt olera accipias,vt calceos,pro paruo argento in testimonium illum vocas?nũquid quoniam non punimur, putamus nos neque peccare? Hoc diuinæ misericordiæ est,nõ nostræ virtutis.Iura per tuum puerũ,iura per teipsum:dic, Sic ne lector assistat lateribus meis?Sed times.Laterib⁹ igitur vilior est deus? capite tuo contẽptior? dic,sic ne excęcer?At Christ⁹ nobis quidẽ parcit,vt ꝓhibeat etiã per proprium caput iurare. Nos autem sic despicimus gloriã dei, vt vbiq; ille trahatur. Nescitis qd sit de⁹,& quali ore ſuocari debeat. Porrò quoties de

Gties de viro aliquo virtutib⁹ prædito loquimur, dicimus:Laua os tuum, & ſic memor ſis: nunc verò
Philip.2.b honorabile nomen,quod eſt nomẽ ſuper omne no
Pſal.8.a. men,quod admirabile in omni terra, quod dæmones audientes contremiſcunt, ſimpliciter diſtrahimus,ô conſuetudinẽ,quæ id fecit contemptiſſimũ. Deniq; ſi impoſueris alicui neceſſitatem iurandi in domo ſancta,quàm horrendum iuramentum ſi ſic afficeris,iniungis.Nunquid quòd illo quidẽ ſimpliciter abutimur, hoc autẽ minimè? Nónne horrere oportebat,quum nominatur deus?At inter Iudęos
Exo.39.f. quidem hoc nomen tam reuerendũ erat, vt in tiaræ lamina ſcriberetur,& nulli eas diuini nominis literas licebat geſtare q̃ ſoli ſummo ſacerdoti: nunc autem temerè ita portamus nomen illius.Si ſimpliciter nominare deũ nó omnibus fas erat, hoc certè quòd in teſtimonium vocatur,quantæ audaciæ? dic oro,quantæ inſaniæ?Ecce dico,& teſtificor vobis,emendate iuramenta forenſia,eos autẽ qui non
H obtemperãt omnes mihi iudicate: ecce præſentib⁹ vobis, imperabo his qui ad miniſterium ſegregati ſunt domuum orationis,& admonebo,& oſtẽdam nulli iurare licere,imò neq; aliter.Ad me igitur ducatur,quiſquis fuerit,quoniam & hæc oportet coram nobis agi,quaſi pueri eſſetis.Proh pudor,confuſio enim eſt, quòd de quibuſdam adhuc opus habetis erudiri.Num ſacram menſam tangere audes, qui initiatus non es? Sed id adhuc peius,tu qui initiatus es audes ſacram menſam tangere, quam nec omnibus ſacerdotibus tãgere licet, & ſic iurare? Et tu quidem pueri caput non tangeres egreſſus,mẽſam autem contingis,& non horres neque metuis? Ad me tales affer,ego iuſtam pœnam inferam, & vtroſq; cum gaudio emendabo,quod volueritis facito,legem pono omnino non iurare. Quæ ſalutis ſpes,ſic vobis omnia contemnentibus ac perdentibus?num propterea accepiſti literas & ſymbola, vt
I perdas animam tuam?Quid,tantùm lucraris quãtùm perdis?Peieraſti,perdidiſti & te & illum. Sed non peieraſti?Etiã ſic perdidiſti, qui coëgeris præceptum tranſgredi. Expellamus hunc morbum ab anima,iam à foro illũ pellamus,aq; omnibus mercatorum & opificum officinis, maior labor nobis erit, ne putetis per tranſgreſſiones legũ diuinarum ſecularia corrigi.At non credit, inquit: Etenim & ego hoc ab aliquibus audiui, quòd ſi non iurauero multa iuramẽta,non credetur mihi.Tu horũ cauſa es, qui tam promptè ac facilè iuras: quòd ſi hoc non eſſet,ſed omnibus eſſet manifeſtum,quòd non iures: crede mihi dicenti, quòd vel ſolo nutui plus crederetur tibi,q̃ ijs qui innumera iuramẽta deierant.Cui igitur magis creditis,mihi non iuranti,an iurantibus? Sed tu,inquit, princeps es ac epiſcopus. Quid igitur,ſi oſtendero quòd non hoc ſolùm.Cũ veritate reſpondete mihi obſecro. Si continuò iuraſſem ac ſemper,nũquid priuilegiũ haberet principatus meus?Minimè.Vides,quòd nõ ꝓpter hoc. Quid igitur lucraris,dic obſecro mihi, Paulus eſu-
riebat,& tu eligas eſurire magis q̃ tranſgredi quę- K
dam diuina mãdata,cur tam infidelis es?Itaque tu quidem omnia eliges & facere,& pati vt ne iures, ipſe autem te non remunerabit?ſed periuros quidẽ & multùm iurantes,quotidie paſcit: te verò tradet fami, quoniam audiſti illum? Omnes ſciant quòd his qui in hanc eccleſiã congregantur, nulli iurare liceat, & ex hoc efficiamur certi, & non ſola fide, etiam hoc ſigno à Græcis & ab omnibus alijs differamus.Signaculũ accipiamus ex cœleſtibus, vt tãquam regia armẽta vbiq; fulgeamus,ex ore & lingua iam noti efficimur,ſicut barbari, & ſicut ij qui Græcè loqui ſciunt: Lingua enim à barbaris diſcernimur.Dic enim oro mihi pſitaci,vnde ſunt cognobiles, nónne ex eo quòd loquuntur ſicut homines? & nos quoq; cognobiles fiamus ſi loquamur ſicut apoſtoli, & loquamur ſicut angeli.Si dixerit enim quis,iura: audiat quòd Chriſtus iuſſit,& non iuro. Matt.5.f.
Hoc ſuffecit ad omnẽ virtutem inducẽdam. Ianua quædam eſt pietatis,via ad philoſophiam inducẽs, L
palæſtra quædam eſt,hæc cuſtodiamus,vt & præſentia & futura bona aſſequamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri ſimul cum ſancto ſpiritu gloria,imperium,honor, nunc & ſemper in ſecula ſeculorum,Amen.

Loquentibus autẽ illis ſuperuenerunt ſacer- Cap. IIII.
dotes ac magiſtratus templi. Homilia.x.

NOndum rectè à prioribus reſpirarant tẽtationibus, & ſtatim inciderunt in alias. Et vide quomodo res diſpenſentur: primùm omnes ſimul ſubſannati ſunt, nõ parua erat hæc tentatio. Deinde qui præcipui erant, periculis implicabãtur:poſteà verò non duo hæc, & vulgaria fiebant,ſed vt prius concionibus claruerunt, & poſt illas miracula operati ſunt: nunc deinceps magna cum fiducia,concedente deo,certamina aggrediuntur. Tu autem obſecro confidera, quomodo M
quæſierint Iudæi primùm proditorem, qui Chriſtum traderet, quod vt factum, manus ipſi iniecerint, nunc audaciores & impudentiores facti ſunt, etiam poſt crucem. Peccatum enim quandiu parturitur, habet cõfuſionem ac pudorem,vbi autem perfectum fuerit, impudentiores facit eos qui ipſum patrarũt.Sanè quare hic & magiſtratus aſſiſtit? Superuenerunt enim illis loquentibus ſacerdotes,inquit, & magiſtratus: hoc eſt,dux militum templi,vt iterum ea quæ fiebant, publico crimine infament, & non vt priuatum aliquod vliciſcantur, id quod vbique vt facerent ſtudebant.

Moleſtè ferentes eo quòd docebant illi populum.)Moleſtè ferebant,non ſolùm quòd docebant, ſed quòd non ſolùm dicebant illum reſurrexiſſe, ſed etiam nos per illũ reſurrecturos:eo quòd illi docebant, inquit, populum, & annunciabant ſub nomine Ieſu reſurrectionem mortuorum. Tam fortis & efficax eſt illius reſurrectio,vt & alijs iſte reſurrectionis factus ſit author. Et iniecerunt eis

A cerunt eis manus, & poſuerunt eos in cuſtodiam vſque in diem poſterum, erat enim iam veſpera.) O impudentiam. Habebant adhuc priore ſanguine plenas manus, & non ceſſabant, ſed iniecerunt illas iterum, vt & alio ſanguine impleantur. Num fortaſſis etiam timuerunt, quòd illi iam iuſtæ plebis numerum referrent, & eapropter etiam dux militum illis ſuperuenit. Erat enim,inquit,veſpera iam. Illi quidem igitur volentes eos mitigare, hoc faciebãt,& cuſtodiebant: apoſtolos verò magis audaces reddebat mora temporis.Et vide qui cõprehendantur,apoſtolorum præcipui, alijs poſteà exemplum facti,vt terreantur alij,& nó vltra ſe mutuum inquirant,neq; communiter agant. Multi verò eorum qui audierant ſermonem, crediderũt, & factus eſt numerus virorum circiter quinq; milia.)Quid hoc? nunquid viderunt illos honeſtari? nónne conſpexerunt ligari,quomodo igitur credi-
B derũt? Vides manifeſtam efficaciam? Cæterùm eos qui iã crediderant, oportebat infirmiores fieri, ſed nó ſunt infirmiores facti. Sermo enim Petri, ſemina in altam miſerat profunditatem,& mentem illorum attigerat. Alij verò ob hoc ſuccẽſebãt,quòd nihil ipſos illi reuerebantur, quòd præſentia mala nihili faciebant. Si enim crucifixus, dicebant, talia operatur,& claudum ſuſcitauit, neq; nos timeam⁹ illos. Igitur & hoc diuina diſpenſatione contigit, quòd nunc plures inde crediderunt quàm prius. Quia lictores idcirco apoſtolos illis videntibus ligabant,vt & illos meticuloſiores faciant. Factũ eſt ſecus quàm illi volebant. Idcirco etiam coram illis iſtos non examinant, ſed priuatim, vt ne libertas qua illi loquebantur audientes lucrifaceret. Factum eſt autẽ poſtero die, vt congregarentur principes eorum & ſeniores, & ſcribæ in Hieruſalem, & Annas princeps ſacerdotum,& Caĩphas,& Ioannes,& Alexander, & quotquot erant de genere
C pontificio.)Iterum conueniunt ſimul.Nam legem iam non vltrà ſeruabant, ſicut & multa alia mala faciebant.Et iterum iudicij formam negocio huic adhibent, vt iniuſto iudicio reos illos faciant. Et quum ſtatuiſſent eos in medio, interrogabant qua virtute, aut quo nomine feciſtis hoc vos,quanuis noſſent. Moleſtè enim ferẽtes,inquit, eo quòd annunciabant in Ieſu reſurrectionem: ſanè propter hoc vinxerant eos.Cuius igitur gratia interrogant? expectabant & putabant,quòd propter multitudinem negaturi eſſent, & propter illam nihil non facturos.Vide ſanè,& quid dicant: In quo nomine feciſtis hoc vos? Tunc Petrus repletus ſpiritu ſancto dixit ad eos:)Oro recorderis nunc ſermonum Chriſti, & quomodo euenerit quod dixerat,
Luc.12.b. Quando autem tradent vos in ſynagogas, ne ſoliciti ſitis,quomodo vel quid loquamini,ſpirit⁹ enim patris veſtri eſt qui loquitur in vobis. Itaq; magna ſpiritus efficacia freti ſunt.Audi item quid dicat:

Principes populi,& ſeniores Iſraël.)Vide ſapiẽtiam viri, & quomodo magna cum libertate nihil contumelioſum loquitur, ſe cũ reuerentia. Prin D
cipes populi & ſeniores Iſraël,ſi nos hodie examinamur de eo quòd bene fecerimus homini infirmo,quomodo ille ſaluus factus ſit, notũ ſit omnibus vobis, & omni populo Iſraël.) Satis generoſè etiam in proœmio illos perſtringit ac carpit, immo illos commonefacit priorum, quòd de beneficio ipſos iudicent, quaſi diceret: Omnino oportebat nos propter talia coronari, & vt benefactores promulgari:nunc autem etiam iudicamur,quia benefecimus homini infirmo,non diuiti, non potenti,non nobili, quanuis quis hoc inuidiſſet: magna enim grauitate ſermo ille refertus eſt. Oſtenditur autem hinc,quòd illi ſeipſos malis immiſcuerint.

Quòd in nomine Ieſu Nazareni.) Quod maxi
mè illos contriſtabat,apponit. Hoc erat quod illis Chriſt⁹ dixerat,Quod audiuiſtis in aure, pꝛædica- Mat.10.c.
te ſuper tecta. In nomine Ieſu Nazareni, quem E
vos crucifixiſtis,quẽ deus ſuſcitauit ex mortuis,per hũc ille aſtat vobis ſanus.) Ne putetis,inquit,quòd occultemus patriam vel paſſionem eius quem vos crucifixiſtis, quem deus ſuſcitauit ex mortuis, per hunc ille aſtat coram vobis ſanus. Iterum paſſio, iterum reſurrectio. Iſte eſt lapis qui reprobatus à vobis ædificantibus,qui factus eſt in caput anguli.)In memoriam reducit eis verbum quod terrere illos ſufficiebat.Qui ceciderit enim,inquit,ſuper la Mat.21.d.
pidem hunc,confringetur:eum autem ſuper quem ceciderit, diſſilire faciet. Nec eſt in vllo alio ſalus.)Quas putas ex hisverbis plagas illos accepiſſe?

Nec enim aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus,in quo oporteat vos ſeruari.)Hic & ſublimia loquitur. Nam quando non eſt corrigendum aliquid,ſed ſola libertas declaranda,non parcit.Nõ enim timuerat,ne percuteret. Et non dixit ſimpliciter,per alium:ſed,non eſt in alio vllo ſalus,manifeſtans quòd hic vos ſeruare poteſt. Simul autem & volens illos terrere. Videntes autem Petri li- F
bertatem, & Ioannis compertoq; quòd homines eſſent illiterati ac idiotæ admirabãtur,& agnoſcebãt eos,quòd cum Ieſu fuiſſent.) Et quomodo,inquit,illiterati rhetoricati ſunt contra illos & ſummos ſacerdotes? non ipſi loquebantur,ſed per illos gratia ſpiritus. Hominem autem videntes ſtare cũ eis qui ſanatus fuerat, nihil poterant contradicere. Magna hominis libertas & manifeſtum eſt, vel ex eo quòd & in ipſo iudicij loco illos non reliquerit, & ita ſi dixiſſent, non ſic ſe habere, ille reprehendiſſet. Iuſſis autem illis è concilio ſecedere,conferebant inter ſeſe,dicentes: Quid faciemus hominibus iſtis?) Vides vt perplexi ſint, & iterum humano timore omnia operantur? Itaque ſicut & cum Chriſto, quod factum erat ſubuertere, & tegere non potuerunt: ſed prohibentibus illis, ea quæ fidei, magis creſcebant: ſic & nunc fit. Quid faciemus? ô inſipientiam, quòd illos propter guſtata certamina perculſos fore exiſtimarunt, immo ſi propter ſuam dignitatem quam ita liberè loquentes

G quentes non curauerant, ſperauerunt facturos aliquid. Quantò igitur magis prohibere volebãt, tantò amplius res creſcebant. Nam cõſpicuum ſignum æditum eſſe per eos omnibus habitantibus Hieroſolymis manifeſtum eſt, nec poſſumus inficiari, ſed ne amplius diuulgetur in populum, minaciter interminemur eis, ne poſthac loquãtur ſub hoc nomine vlli hominum. Et accerſitis illis præceperunt, ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Ieſu.) Vide & horum impudentiam, & apoſtolorum ſapientiam. At Petrus & Ioannes reſpondentes, An iuſtum ſit in conſpectu dei vos potius audire quàm deum, iudicate. Non enim poſſumus, quæ vidimus, & audiuim⁹ non loqui. At illi additis minis dimiſerunt eos, non inuenientes qua ratione punirent eos propter populum.) Miracula, ora eorum concludebant, & poſteà non tulerũt eos implere ſermonem, ſed interrumpentes impediebant magna cum contumelia. Quia omnes glo
H rificabant deũ ſuper eo quod acciderat. Annorum enim erat amplius quadraginta homo in quo factum eſt ſignum iſtud ſanationis.) Sed iterũ videamus quę dicta ſint. Quid faciemus hominibus iſtis?) Primùm propter gloriam humanam omnia faciebant, nunc etiã propter aliud ſimulãt, ne videantur eſſe homicidæ, quòd poſt hoc dicebant:
Infrà.5.c. Vultis ſuper nos adducere ſanguinem hominis illius? Prohibeamus illis non loqui in nomine hoc. Vides inſipientiam? Perſuaſi quòd reſurrexerat, inde ſumpta coniectura quòd de⁹ ſit: alij autem docere in nomine eius quem neq; mors potuerat detinere, prohibere conati ſint. Quid huic inſipientiæ par? Et ne mireris, quòd iterum attentant, quæ nõ perficiunt. Tantum enim malum eſt iniuſtitia, nihil videt, ſed vbique tumultuatur, & in ſe ipſam
I ruit. Quaſi decepti ac ludificati ita conſulunt, id quod facere ſolent, qui ſe irriſos ſuſpicantur: hoc ſurſum ac deorſum tractant, quod dixiſſent, deus illum ſuſcitauit, & in nomine Ieſu hic ſanus aſſiſtit, oſtendentes quòd reſurrexit Ieſus. Et aliter: Etiã ipſi reſurrectionẽm putabant, frigidè quidem ac pueriliter, putabant tamen, nunc autẽ non credũt, & tumultuantur conſulentes quid ſibi faciendum. Hoc profectò ſolùm nónne ſufficiebat perſuadere illis, ne quid faciant dum illi tam liberè loquuntur. Quare non credis, dic Iudæe? Oportebat enĩ ſigna facta & ſermonem attendere, non quòd tam multi mali ſunt. Et quare non tradunt illos Romanis? Iam malè audiebant apud eos propter ea quæ in Chriſtum egerant, atque ita ſeipſos magis incommodarant imminuentes ſuam æſtimationẽ, & ſanctimoniæ nomen: at non item Chriſto, quem media nocte raptum ſtatim abduxerunt moræ impatientes ac multùm timẽtes propter multitudinem. De his autem nullam fiduciam habebãt, neq; illos ducunt ad Pilatum, timentes & ſuſpicantes ꝓpter ſuperiora, ne etiam de illis redarguerẽtur. Factũ eſt autem vt congregarentur ipſorum principes in Hieruſalem.) Iterum concilium in Hieroſolymis, K & iterum illic iniqua perpetrantur, & neque ciuitatis habetur reuerentia. Non vidiſti illorum malitiã, & quomodo attẽtantes quæ perficere nequeũt, non abſterrentur. Vide poſteà, oro, & Petri ſapientiam, & quid in medium progreſſus illis loquitur:

Si nos iudicamur de eo qđ benefecimus homini infirmo, in quo ſeruatus eſt. In quali nomine feciſtis hoc?) In quali, quare nõ dicis ſed adumbras? In quali nomine feciſtis vos hoc? Etiam dicebat, non nos fecimus. Vidiſti ſapientiam, nó dixit ſtatim, In nomine Ieſu fecimus. Sed quid? In nomine ei⁹ hic aſſiſtit coràm vobis ſanus. Et iterum: Si nos iudicamur, quòd benefecimus homini infirmo, perſtringit illos, quaſi ſemper eiuſcemodi in crimen vocãtes, & reprehendentes quod benefiat hominibus, & priora in memoriam reducit, quòd ipſi ad cædes currant: & non hoc ſolùm, ſed etiam ob beneficia arguunt. Vides quòd pondus habeant verba? In his enim exercebantur, & poſteà imperterriti fuerunt L ex ijs, ex quibus oſtendunt illis, quòd ipſi magis, tametſi inuiti prædicant Chriſtum, & dijudicando & examinando dogma extollunt. Quẽ vos crucifixiſtis.) O magnam libertatẽ. Quem deus ſuſcitauit ex mortuis.) Id iterum maiorem ſermonis libertatem præ ſe fert. Igitur quod dicit, hoc eſt, Ne putetis quòd ignominioſa occultemus, quæ tãtùm abeſt ne cælemus, vt etiam liberè prædicem⁹. Hęc quaſi opprobrans illis dicebat: & non ſimpliciter, ſed etiã moratur in ſermone. Hic eſt lapis reiectus dicens, à vobis, deinde oſtendens hoc in magnam vtilitatẽ ceſſiſſe, addit: Qui factus eſt in ca
put anguli:) hoc eſt, qui natura nobilis & precioſus ac probatus, hic reiectus eſt. Adeò propter ſignum magna libertate dicẽdi vtebatur. Tu autem obſerua quomodo quando oportet docere, multas adducunt prophetias: quando autem liberè loquen- M
dum, ſolùm affirmãt: Neq; enim nomen eſt aliud ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat ſaluos fieri.) Quia omnibus hominib⁹ & non illis ſolis datũ eſt nomen, proinde & illos adducit teſtes. Quoniam enim dicebant, In quo nomine feciſtis? De Chriſto, inquit, non eſt aliud nomen. Quomodo igitur interrogatis? Sic vbique hoc manifeſtum eſt. Neq; enim nomen eſt aliud ſub cœlo, inquit, in quo oporteat ſaluos fieri. Hæc ſunt animæ verba quę de hac vita deſperauit, id quod magna libertas oſtẽdit. Hic manifeſtat, quòd quãdo etiam humilia loquebantur de Chriſto, non hoc metu, ſed attẽpe ratione morum fiebat. Quoniam autem nũc tempus erat, ſic loquitur ſublimia, quod illo ipſo etiam auditores omnes perterret. Ecce & aliud ſignum non minus priore. Agnoſcebãtq; illos quòd cum Ieſu fuiſſent,) non temerè hanc particulam poſuit euãgeliſta, ſed vt manifeſtet etiam vbi fuiſſent, nẽpe in paſſione. Illi enim ſoli tunc aderant, quando etiam viderũt illos humiles, exilesq;. Maximè illos mirari faciebat repentina mutatio: etenim illos vi-
derant

A derant Annas & Caiphas quòd aſſiſterent tunc hi, nunc autẽ perterruit illos valde libertas. non enim verbis ſolis monſtrabant nõ curare ſe de quibus iudicentur, & quòd extrema intentẽtur pericula, ſed etiã habitu, & voce, & aſpectu, & in ſumma omnibus libertatem apud populum demonſtrabant per ea quæ loquebantur. Admirabantur autem fortaſſis quòd homines & illiterati, & idiotæ eſſent: quoniam reperire licet illiteratum, qui tamen non ſit idiota, & contra idiotam qui non planè illiteratus: oſtẽdit hìc quòd duo illa cõuenerint. Cõpertoq;) inquit. Vnde? ex his quæ dicebant. Non longos extendit ſermones, ſed & ab ipſa annũciatione & habitu, libertatẽ manifeſtat, ita vt & extrema authoritate mandaſſent eis, niſi præſens fuiſſet homo.

Agnoſcebantq; illos, quòd cũ Ieſu fuiſſẽt,) id qđ fecit illos credere, quòd ab illo didiciſſent hæc, & ſicut diſcipuli eius hæc feciſſent. Nó minorem au-
B tem vocem quàm illorum erat, emittebat & miraculum ac ſignum: quod ſanè illorum ora maximè obturabat. Si iuſtũ eſt, inquit, coràm deo, vos magis audiri quàm deũ, iudicate.) Quando timor magis ſucciſus eſt, nam & interminari nihil aliud erat quàm dimitti, tunc manſuetius loquuntur, tam longè ſacerdotes à temeritate erant, quia notum ſignũ erat. Nó poſſumus negare: atq; adeò negaſſent, niſi ita fuiſſet, niſi plurimorum fuiſſent teſtimonia, omnibusq; fuiſſet manifeſtum, ſed talis beſtia eſt impudẽtia ac temeritas. Minaciter minabimur. Quid dicitis, minando expectatis ceſſaturam prędicationem? Sic vbiq; principia ardua ac difficilia, magiſtrum interemiſtis, & non ſuſtuliſtis prædicationem, etiam nunc minaturi eſtis, expectatis vt deſtituatis nos, vincula non perſuaſerunt humiliter loqui, & vos perſuadebitis? multùm ſcilicet, maximè his qui vos licèt minemini, nihili faciũt. An iuſtum
C eſt coram deo, vos magis audire quàm deum? Hìc deum, inquit, pro Chriſto. Vidiſti quomodo nunc
Mat.10.b. eueniat quod dixit illis, Ecce enim ego mitto vos tanq̃ oues in medium luporum, ne timueritis illos. Deinde iterum ſtabiliunt reſurrectionẽ per ea quæ apponunt, dicentes: Nos nó poſſumus non loqui quę vidimus & audiuimus,) vnde nos fidedigni teſtes ſumus, vos autem interminãdo, iterum fruſtra minamini. Oportebat ſanè illos mutari, propterea quòd populus glorificabat deum: illi autem mortem minantur, ſic contra deum pugnabant. At illi additis minis dimiſerunt eos. Hinc magis clari & illuſtres facti ſunt, immo præter mandatum iam teſtificabantur. Quid eſt quod dicunt, nos non poſſumus nó loqui ea quæ vidimus & audiuimus? Si falſa ſunt, inquit, quæ dicimus, reprehende: ſin vera, cur prohibes? Tanta res eſt ſapientiæ ſtudium: ille in anguſtia, hi in gaudio: illi multa implentur confuſione, hi cum ſumma libertate omnia faciunt: illi timent, hi confidunt. Qui enim erant, dic oro, qui timerentur, dicentes, ne diuulgetur amplius in vulgus: vel dicentes, non poſſumus quę vidimus & au-

diuimus nõ loqui? Erant hi in maiore voluptate, li- D
bertate, ac lætitia quàm omnes: illi verò in triſtitia confuſione ac metu. Populũ enim metuerunt. Quę volebant loquebantur hi, illi quæ volebant non faciebant. Qui erant in vinculis ac periculis, nónne hi maximè? Poſſideamus igitur virtutem, ne abſq; voluptate quæ dicuntur ſint, & conſolationem nullam afferant. Non eſt hoc theatrum dilecte citharedorum vel tragœdorũ, vbi ſolius voluptatis fructus eſt, & cum prætereunte die, præterit etiam voluptas, & vtinam eſſet voluptas ſola, & nó noceret cum voluptate: attamen inde domũ vadunt ſinguli, quaſi à vico quodam í quo multùm mercati referant. & adoleſcens quidem recipit melodias carminis diabolici, & quantùm potuit memoria complecti, continuò domi cantat: ſenior autem vtpote honeſtior, hoc quidem non facit, omnia autẽ quæ illic dicta ſunt verba memorat. Hinc verò nihil habentes abitis, & quomodo nó dignum confuſione? E
Legem poſuimus, immo non nos poſuimus. Abſit. Non enim vocabitis, inquit, magiſtrum ſuper terrã. Legem poſuit Chriſtus, ne quis iuret. Quid factum Matt. 5.f.
eſt, oro, cum hac lege? Non enim ceſſabo de illa diſſerere, ne fortè iterum veniens ſicut Apoſtolus ait, non parcam. Nunquid ſolliciti fuiſtis in opere? 2.Co.13.a
Nunquid adhibitum eſt ſtudium à vobis? num iterum ijdem ſermones ſunt attingendi? immo ſiue aliquid feceritis ſiue non, eoſdem repetamus, vt in vobis fortiores ſint, & alios cohortemini. Vnde igitur nos incipiemus, vultis à vetere lege, ſed id in noſtram confuſionem, quòd ea quæ in veteri dicuntur, quæ excellere oportebat, nondum cuſtodimus. Nos enim conueniebat non de his audire. Iudaicæ enim partuitatis fuerint hæc præcepta: ſed illa perfecta, abijce opes, ſta viriliter, animam pro prædicatione impendito, ride terrena omnia, nihil ſit tibi cum præſente vita commune, benefac ſi quis te iniuſtè afflixerit, ſiue defraudatus fuerit benedic, ſi blaſphemarit honora, omnibus eſto ſublimior. hæc F
& talia audire congruebat: nunc autem de iuramẽto diſſerimus, & idem fit, quemadmodum ſi quis eum qui iam debeat philoſophari, ab illis doctoribus ſuis abſtrahat, & ſyllabas ac elementa legere faciat. Cogita, oro, quanta ſit cõfuſio hominẽ quendam cui eſt grauis pera, & baculus ac pallium, ad Grãmaticos cum puellis proficiſci, & eadem quæ illi diſcere. Nónne magnus oritur riſus, ſed maior ex vobis: non enim tantum diſcrimen inter philoſophiam & elementa, quantum inter iudaica & noſtra, ſed quãtum inter angelos & homines. Si quis, dic oro, angelum è cœlo deuocet, ac dicat illi, vt hìc ſtet ac audiat noſtros ſermones, quaſi inde eruditus ſit: nónne ridiculum foret, & confuſione dignum? Si autem de his eruditi adhuc ridiculum, illis non attendere, dic oro, quanta condemnatio, quanta confuſio? Et quomodo non confuſione dignum, Chriſtianum eruditi debere, non iurandum eſſe? Veruntamen reprimamus affectus, ne magis

G rideamur. Agè igitur de veteri lege differamus ho-
Eccli.23.b die. Quid autem ista inquit, Iuramento ne assuescas os tuum, neq; cum nomine sancti coassuescas. Quare? nam quemadmodum famulus si continuò flagelletur, à cicatrice nõ purificabitur: sic neq; qui iurat. Vide sapientiam istius sapientis. Non dixit, Iuramento ne assuescas mẽtem tuam, sed os tuum. Quia sciuit totum oris esse, & quòd facile corrigi-
Consuetudo. tur. Consuetudo enim est, quæ postea etiam absq; electione fit, vt sunt multi, qui balnea ingressi simul vt fores transierint, signantur: hoc solet manus etiã propter consuetudinem, etiam nullo iubente. Iterũ accensa lucerna sæpe mente aliud quiddam considerante manus signum facit, ita sanè & os nõ cum anima loquitur, sed ex consuetudine, & in lingua totum situm est. Neq; cum nomine sancti, inquit, coassuescas. Deinde postquàm hoc dixit, apponit: nam sicut seruus qui flagellatur continuò, à cica-
H trice non purgabitur, ita neq; qui iurat. Non periurium hoc loco, sed iuramentum amouendum admonet, apposita illi pœna. Igitur iurare peccatum est, talis reuera est anima, talibus plena est vulneribus, talibusq; cicatricibus. An non vides? Hoc enim graue est, quãuis certè poteris, si voles videre. Dedit enim tibi deus oculos. Talibus oculis videbat pro-
Psal.37.b pheta, dicens: Fœtuerunt & putruerunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Contẽpsimus deum, odio habuimus nomen bonũ, conculcauimus Christum, soluimus pudorem. Nullus cum reuerentia memor est nominis dei. Et tu quidem si dilexeris quempiam, & ad nomen illius excitatior efficeris. Deum autem sic continuò vocas, quasi nihil. Voca illum vt benefacias inimico, voca illum in salutem tuæ animæ, tunc aderit, tunc lætificas illum, nunc autem exacerbas. Voca illum sicut vocauit Stepha-
Infrà.7.g. nus. Quid dicens? Domine, ne statuas illis pecca-
1.Reg.1.a. tum hoc. Voca illum vt vocauit vxor Elcanæ, cum
I lachrymis, cum lamentis, cum oratione, non prohibeo, sed & valde exhortor. Voca illum sicut vo-
Exod.2.c. cauit Moyses, & clamabat orãs pro illis qui ipsum in fugam egerant. Et tu quidem si alicuius viri reuerendi memor es sine reuerentia, contumeliã putas: deum autem circunferens, non solùm sine reuerentia, sed etiam intempestiuè, nihilíne facis rem illam? & quanto supplicio dignus eris? Non prohibeo deum perpetuò habere in animo. Hoc enim orarim & velim, sed non præter id quod illi placet, sed si laudas, si colis, magna si hoc concesserit nobis bona sunt: si quando oportet, ac in quibus oportet solùm vocauimus illum. Quare dic oro, in apostolorum ore tot virtutes, tantæq; fiebant, in vobis autem non? quãuis idem sit deus, idem nomen, sed non est par. Quomodo? quia illi quidem in his quæ dixi, ipsum inuocabant solùm, vos autem non in illis, sed in alijs. Si autem ideo iuras, quia non credit, dic quidem crede. Veruntamen si
Matt.5.f. vis iura per teipsum nõ legislatori contrarium as-
sero. Absit. Sit enim, inquit, sermo vester, etiam
etiam, non non, vt in hoc codescẽdam vobis, vt ma K
gis in hos vos inducam, & à tyrannica consuetudine liberem. Quot sunt in alijs admodum probati, & in his rebus totum perdunt? Vultis discere, quare concedebant priscis iurare, peierare enim neque illis concessum erat. quoniam per idola iurabant. nõ confundemini in his legibus manentes, in quibus versabantur infirmi? Quia & nunc Græcum si accipio, non statim illi hoc impero, sed nunc vt sciatur Christus admoneo. Fidelis autem & qui didicerit illum, & audierit, si vsurus est eadem indulgentia qua Græcus, quæ vtilitas, quod lucrum? At ob consuetudinem difficile tibi est, & ad illa ægrè abstraheris. Igitur quoniam tanta cõsuetudinis est vis, eam in aliam transfer consuetudinem. Et quomodo, inquit, possibile? quod sæpius dixi, hoc etiam nunc dico. Sint animaduersores eorum quæ dicun tur multi, stent inquisitores & correctores. Non est confusio ab alio corrigi, immo confusio est repellere corrigentes, & in damnum propriæ salu- L
tis hoc facere. Et tu quidem si vestem induaris inuersam, permittis te à puero admoneri, & non confunderis ab illis discens, quanuis certè in hoc magna confusio. Hic autem incommodans, confusio ne est, dic mihi ab alio erudiri? & ornantem quidem te vestibus fers seruulum, & calceantem: ornantem autem animam tuam non fers? & quantæ insipientiæ hæc sunt? Sit & minister horũ doctor, sit & puellus, sit & vxor, sit & amicus, & vicinus, & cognatus. Quemadmodum enim bestia, quæ vndequaq; agitatur, non facilè euadit: Ita fieri nequit, quin is qui tot habet custodes, tot obseruatores, tot increpantes, & vndique affligitur, facilè effugiat, & non seruetur. Et in vno quidem die difficilè feres hoc & in secundo, & in tertio. Deinde autem facile erit, etiam post quartum molestum, vltrà non erit: periculum facite, siquidem non cre
dideritis. Curam habete oro, non enim vulgare est M
hoc quod peccatur & corrigitur, sed vtrinq; magnum, & bonum, & malum. Concedatur hoc bonum fieri gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul ac sancto spiritui, gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Dimissi autem venerũt ad suos, & annunciauerunt illis, quęcunq; ad ipsos principes sacerdotum & seniores dixerunt.

Homilia xj.

NOn vana gloria extimulante narrant, quæ aliena ab illis erat, sed gratiæ Christi indicia ostendunt. Idcirco & quæcunq; illi dixerant narrant, quæ autem per ipsos licèt præterearent, attamen & sic magis fidentes fiunt. Et considera quomodo iterum ad verum auxilium confugerint, ad subsidium orationis inuictum, iterum vnanimiter, & cum studio. Non est enim oratio, quæ simpliciter fit. At illi qui audierant vnanimiter sustu-

A ter sustulerunt vocem ad deum, & dixerunt. Vide quàm diligenter fiunt illorum preces, quando apostolatu dignum sibi monstrari petiuerunt, sic dice-
Suprà.1.d bant: Tu domine omniũ cordium cognitor ostende: opus enim erat illic præscientia. Hic autem quoniam ora aduersariorum obturari oportebat, de domino dixerunt, ideo & sic cœperunt: Domine deus, qui fecisti cœlum & terram, ac mare,
Psal.2.a. & omnia quæ in illis sunt, qui per os Dauid pueri tui loquutus es: Quare fremuerunt gentes, ac populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes congregati sunt simul aduersus dominum, & aduersus Christum eius.) Prophetiam in medium afferunt, tanquam pactum à deo exigentes, & seipsos interim consolantes, quòd inuanum hostes meditentur omnia. Hoc autem est, quod dicere volunt: Illa in medium profer, &
B ostende quòd vana meditati sint. Congregati enim sunt reuera in ciuitate hac, contra sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, tam Herodes quàm Pontius Pilatus, cum gentibus & populis Israel, vt faciant quæcunque manus tua & consilium tuum fieri præfiniuit. & nunc domine vide in minas illorum.) Vides philosophiam, & quomodo his non imprecentur mala. Non posuerunt autem minas speciatim, sed solùm dicunt quòd minati sint. Abbreuiat enim conscriptor sermonem. Et vide. Non dixit, Disrumpe illos, deijce illos. Sed quid? Et da seruis tuis liberè loqui sermonem tuum.) Sic discamus & nos orare. Quanuis quo non furore impleatur quis, si in viros incidat, occidere illum tentantes, & id genus comminantes, & quam non hostilitatem admittit? At nõ ita sancti isti. In hoc vt manus extẽdat ad sanationes, & vt fiant signa ac prodigia per nomẽ sancti pueri tui Iesu.) Si in nomine illo fiunt efficaciæ ac virtutes, magna erit fiducia, inquit. Ro-
C gantibus autem illis, motus est locus in quo erant congregati.) Factum est hoc signum, vt audirent illi etiam diuinam visitationem. Et impleti sunt omnes spiritu sancto.) Quid est impleti sunt? reaccensi sunt spiritu sancto. Etenim reaccensum est in ipsis charisma, & loquuti sunt sermonem dei cum libertate. Huius autẽ multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna.) Vides quòd cum gratia dei etiam sua afferebant. Vbique enim hoc obseruatu dignum est, quod cum gratia dei, & ea quæ ab ipsis erant, declarant. Quemadmo-
Suprà.3.a dum Petrus dicebat, Argentum & aurum non est mihi. Itaque quod superius dixerat, quòd omnes fuerint in illo ipso, hoc est simul: iterum hìc idem dicens manifestat, quòd multitudinis credentium fuerit cor & anima vna. Vt dixit autem quod audierunt, dicit postea & eorum virtutem. Ingressurus enim erat narrationem Sapphiræ & Ananiæ: ideo volens illorum ostendere scelus, prius de aliorum virtute disserit. Dic, oro, mihi, an charitas pau pertatem, vel paupertas charitatem pepererit? Mi-
hi videtur, quòd charitas paupertatem, quæ & il- D
lam magis astringit. Audi igitur quid dicat. Omnium erat cor & anima vna. Ecce cor & anima idem sunt. Et nullus aliquid ex his quæ possidebat, proprium esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis domini Iesu Christi.) Ostendit hoc, quasi eis commissum sit, vel quòd tanquàm debitores faciant. Et gratia magna erat cum omnibus illis, neque indigus quispiam erat inter eos. Sicut in domo paterna filij, qui eiusdem honoris sunt: ita omnes affecti erant. Sed hoc est mirabile, quòd quasi relictis suis negocijs, ita enutriebant, vt non vltrà, quasi ex proprijs, sed quasi ex communibus educari videantur. Quotquot autem possessores prædiorũ vel ædium erant, ven-
dentes afferebant precia eorum quæ vendiderant, E
& posuerunt ad pedes apostolorum. Diuidebatur autem vnicuique, provt opus habebat.) Magnus honor, quandoquidem non in manus, sed ad pedes apostolorum ponebant. Ioses autem qui agnominatus est Barnabas ab apostolis: quod si interpreteris, est filius consolationis.) Non mihi videtur ille esse qui cum Matthia. Ille enim & Ioses di- Suprà.1.d
cebatur & Barsabas: postea autem agnominatus est & Iustus. Hic autem Barnabas est filius consolationis ab apostolis. Et videtur mihi à virtute assumptum nomen, quasi ad hoc sufficiat & studiosus sit. Leuites Cyprius genere, quum haberet agrum, vendidit & attulit pecuniam, & posuit iuxta pedes apostolorum.) Hic velim obserues, quomodo ostendat legem solui. & quomodo inquit, quum esset leuites, Cyprius erat? quia postea etiam quum migrassent, appellabantur leuitæ. Porrò videamus iterum quæ dicta sunt. Dimissi, inquit, venerunt ad suos, & annunciauerunt omnia quæ ad ipsos principes sacerdotum & seniores dixerant. Vide apostolorũ philosophiam à fastu alie- F
nam. Non circumeuntes inuulgarunt & dixerunt, quomodo sacerdotibus responderint, neque de annunciatione gloriabantur, sed simpliciter vt venerunt, ea quæ audierant ab illis senioribus annunciabant. Hoc loco discimus, quòd periculis seipsos nõ iniecerunt, sed potius tentationes quæ intentabantur, strenuè tulerunt. Alius autem si quis esset, fortè multitudinis fiducia fretus, licèt contumelias loquutus esset, licèt innumera dixisset inepta: at non hi philosophi, sed omnia mansuetè & benignè.

Qui autem audierant, inquit, vnanimiter sustulerunt vocem ad deum.) Clamor factus est ex voluptate, & magna affectione. Etenim quæ tales, efficaces sunt preces, quæ tanto sapientiæ studio sunt plenæ, quæ de talibus sunt, quę in talibus temporibus, quæ hoc modo, sicut aliæ certæ abominabiles sunt ac immundæ. Vide vt nihil superfluum, sed de virtute illius solùm disserũt, immo quẽadmodum Christus dicebat Iudæis, Si autem ego in spiritu dei loquor, ita & illi loquuntur per spi-
ritum

G ritum ſanctum. Quid autem ſit quod dicunt,audi:
Domine deus, qui per os Dauid pueri tui dixi-
Pſal.2.a. ſti, Quare fremuerunt gentes.) Mos eſt ſcripturæ
etiam de vno tanquam multis loqui. Senſus igitur
dictorum eſt, Non illi valuerunt,ſed tu qui permi-
ſiſti totum,etiam ad finem perducens,operatus es,
qui induſtrius quiduis operaris:& ſapiens es, qui
inimicis pro tua voluntate vteris. Hic enim de mi-
ra illius facultate ac ſapientia in operando diſſe-
runt,manifeſtantes quòd illi quidem conuenerint,
tanquam hoſtes animo ſanguinario, & homicida-
rum,& aduerſarij futuri,fecerint autem quæ tu vo
lebas. Vt facerent quæcunq; manus tua & con-
ſilium tuum præfiniuit fieri.) Quid eſt manus tua?
Hic mihi videtur manum dicere, potẽtiam ac con
ſilium. Sufficit,inquit,tibi velle ſolùm.Nullus enim
potentia præfinit. Igitur quæcunq; manus tua,hoc
eſt quæcunq; præcepiſti. Vel igitur hoc dicit, vel
H quòd manu operatus eſt diſtinctè.Sicut igitur tunc
vana meditati ſunt, ita & nunc illos fruſtra medi-
tari facito. Et da ſeruis tuis:hoc eſt, ne compleantur opere minæ eorum. Hæc autem dicebant illi non detrectantes difficile quiddã pati,ſed pro prędicatione. Non enim dixerunt,Et eripe nos à periculis. Sed quid? Et da ſeruis tuis cũ fiducia omni loqui ſermonem tuũ.) Igitur qui illa ad finem deduxiſti, & hæc deduc. Quem vnxiſti, inquit.) Vide quomodo & in precibus paſſionem diſtinguunt, & totum in illum referunt, & libertatis in loquendo illum authorem eſſe dicunt. Vidiſti quomodo omnia propter deum petunt,& nihil ad ſuam gloriam. Itaque quod ſuum,promittunt,quòd non perterreantur:digni autem habeantur,qui miracula operentur. In hoc, inquit, vt manum tuam extendas ad ſanationem, & vt ſigna ac prodigia fiant. Bene,nam abſq; illis licèt ſummã præ ſe tuliſſent alacritatem, omnia feciſſent inuanum. An-
I nuit eorum petitioni, & manifeſtum hoc fecit eis, commoto loco,quòd aſſit ipſorũ precibus: Orãtibus enim illis,inquit,motus eſt locus.)Quod autẽ
Pſal.103.d propter hoc factum ſit,audi prophetam: Qui aſpi
Ibid.111.b cit terram,& facit illam tremere. Et iterum: A facie domini mota eſt terra,à facie dei Iacob. Et facit deus etiam per maiorem terrorem, & ad fiduciam illos inducens poſt magnas illas minas, & ad libertatem maiorem exercens.Quia enim initium erat,& ſenſibili ſigno opus habebant,vt illi perſuadeantur. Poſt hoc autem nunquam hoc fit. Tantam cõſolationem aſſequuti ſunt ex precibus.Meritò autem & ſignorum gratiam petunt.Nuſquam aliunde enim potuiſſent oſtendere, quòd reſurrexiſſet,quàm ex ſignis. Et ita non ſolùm ſuam petebant ſecuritatem, ſed etiam ne confunderentur, verum liberè loquantur. Motus eſt locus,etiam illos magis conſolidauit.Hoc autem aliquando quidem iræ eſt indicium, aliquando verò viſitationis & prouidentiæ, nunc autem iræ. Porrò in ſaluatoris paſſione nouè & præter naturam facta eſt. Etenim tunc omnis terra commota eſt, & ita vt K
vbiq; agnoſcatur crucifixi virtus, & quòd deus qui patiebatur,& nõ ſimpliciter homo. Et aliter: Licèt iræ ſit indicium,verùm ea contra illos erat,hos autem & ſpiritu impleuit. Itaq; & apoſtoli poſt preces ſpiritu implentur. Et magna, inquit, virtute reddebant teſtimonium, eratq; gratia in omnibus illis, neq; enim quiſpiam indigebat inter illos.) Vides quanta huius rei virtus, vbi ſcilicet & illic hac opus erat. Iſta eſt enim bonorum occaſio,cuius & ſecundò meminit, admonens omnes de pecuniarum contemptu. Superius quidem dicens, quòd nullus aliquid eorum quæ poſſidebat, ſibi dicebat Suprà.2.a
proprium eſſe. Hoc autem loco,quòd nõ indigens aliquis eſſet inter illos. Nam quod fiebat,non à ſolis ſignis eſſe,ſed etiam à voluntate illorum, manifeſtat Sapphira & Ananiàs. Non ſermone autem ſolùm, ſed & virtute reddebant teſtimonium reſurrectionis, ſicut & Paulus dicit: Et prædicatio 1.Cor.2.a.
mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ ſermonibus, ſed in demonſtratione ſpiritus & virtutis. Et non ſimpliciter virtute, ſed magna virtute. Bene autem dixit, quòd gratia erat in omnibus. Propter hoc enim gratia,quia nullus erat indigus: hoc eſt, ob magnam dantium alacritatem nullus erat indigus. Non enim partem quidem dederunt,partem autem reconderunt,neq; omnia quidem,ſed quaſi propria:ſic inæqualitatem è medio eijciebant,& in multa abundantia viuebant,& cum multo honore hoc faciebant, neq; enim in manus audebant dare, neq; cum faſtu ſuppeditabant: ſed ad pedes afferebant, & illos diſpenſatores permiſerunt fieri, & dominos fecerunt,vt quaſi ex communibus poſteà inſumantur, & non quaſi ex proprijs. Hoc etiam conferebat ad hoc, ne vana gloria extollerentur. Hoc ſi & nunc fieret, vtiq; maiore cum voluptate viueremus, & diuites & pau-
peres, non maiorem autem pauperibus quàm di- M
uitibus hoc voluptatem afferret. Et ſi placet hoc ſermone deſcribamus, & ſic voluptatem aſſequamur,quandoquidem operibus non vultis. maximè autem & ex illis manifeſtum,quæ tunc facta, quia vendentes non erant indigi, ſed & pauperes faciebant diuites: veruntamen & hoc nunc ſermone deſcribamus, & omnes ſua vendant omnia, & in medium afferant. Hoc ſermone dico, nullus turbetur neq; diues,neq; pauper. Quantum putas aurum cõgeri,ego conjecto, neq; enim hoc ſatis euidenter dici poteſt:quòd ſi cuncti & cunctæ vniuerſas pecunias ſuas euacuarint,& agros,& domus,& poſſeſſiones alienarint,(ſeruos enim non dixerim: nam & tunc non erant, & dominos ſuijpſorum permittebant fieri,)forſan centum decem milia librarum auri congregarentur, imò bis ac ter tanta. Dic enim oro mihi: Ciuitas enim noſtra promiſcuorum hominum, quantum implet numerum, quot vultis eſſe Chriſtianos,vultis eſſe centum milia?quãtus autem numerus Ethnicorũ & Iudæorum,quot

A rum,quot pondo auri congregata fuerunt,quantus
autem eſt numerus pauperum? non opinor ſupra
centum milia pauperes. Hos ſanè quotidie paſci
quanta liberalitas eſſet,imò communi alimento fa
cto,ſi ſimul paſcerentur,non plurimo ſumptu eſſet
opus.Quid igitur facturi eſſemus,inſumptis omnibus? Putas ne tu poſſe inſumi omnia aliquando? nónne mille milies dei gratia auctiora fierẽt?nónne opulente gratia dei effunderetur? quid igitur, nónne cœlum faceremus terram? Si hìc tria milia & quinq; milia intantum fulſerunt, vt nullus eorũ inopiam quereretur, multò magis in tanta multitudine.Quis igitur etiam externus nõ aliquid adijceret? Vt autem oſtendam,quòd hoc in diuerſa diuelli,ſumptuoſum ſit, & inopiæ cauſa: ſit domus vbi pueri decem, & vxor,& vir,& illa quidem lanam operetur,ille autem externè afferat emolumẽ
ta.Dic,num plus inſumant vnam habentes domũ,
B vel diſperſi?manifeſtũ quòd diſperſi.Diſperſi enim decem pueri,decem domicilijs opus habent,decem menſis,decem miniſtris,& alio huiuſmodi emolumento.Cur autem hìc ſeruorum multitudo nõ eſt, nónne quia menſam vnam omnes habent, vt non opus ſit magno ſumptu? Nónne diuiſio ſemper minora commoda affert: vnanimitas autem & conſenſus, incrementum? Sic qui in monaſterijs nunc viuunt, quemadmodum olim fideles. Quis mortuus eſt fame?quis nõ liberaliter educatus eſt?nunc tamen hoc timent homines, magis quàm in immenſum & inexhauſtum pelagus incidere. Si autem periculum huius faceremus, tunc aggrederemur rem,quantam putas & gratiam fore. Si enim tunc quum nullus eſſet fidelis, ſed ſolùm tria milia & quinq; milia ſolùm, quum omnes qui in mundo,eſſent hoſtes,quum nuſquam conſolationẽ expectarent,ſic aggreſſi ſunt opus:multò magis nunc nihil defuturum, vbi gratia dei vbicunq; terrarum
C fideles. Quis enim manſit Ethnicus reliquus? nullum equidem opinor,ita omnes attraximus,& nobis conciliauimus. Veruntamen ſi hac via progredimur,credo deo quòd & hoc futurũ ſit. Obtemperate mihi ſolùm, & per ordinẽ corrigemus negocia: & ſi deus vitam dederit, credo quòd ſtatim in hanc nos recepturi ſimus vitæ rationem. Iam le gem illam de iuramẽto facite & ſtabilite, & is qui ſeruarit eum qui non ſeruarit, manifeſtum faciat, & reprehendat poſteà acriter,vehementerq; increpet. Præſcriptus enim terminus propè eſt, & exquiram negocium, & deprehenſum ſegregabo & excludam. Abſit autem ne quis talis apud nos inueniatur, ſed omnes cum diligentia ſpirituale hoc ſeruent ſymbolum. Quemadmodum enim in bello tam commilitones quàm alieni à ſigno dignoſcuntur, ita etiam nunc fiat (nam & nunc in bello ſumus) vt & fratres agnoſcamus noſtros: quãtum bonum erit nobis hoc ſignaculũ, & hìc & in aliena terra? quanta ſunt hæc arma aduerſus diaboli verſutias?Os enim quod neſcit iurare,ſtatim etiam deum in precibus intuocans conciliabit,& graui plaga diabolum percutiet. Os quod iurare neſcit,neq; contumelijs afficiendi conſuetudinẽ habebit. Nam quẽadmodum ex domo quadam,ita à lingua hunc ignem eijce, & foras trahe. Minimè illud reſpirare ſinas,vleus infirmius fac. Etiam obſecro,vt nobis & aliam quandam doctrinam exponat. Nondum enì hoc nõ correcto,nõ auſim ad aliud quiddam venire. Hoc cum diligentia à nobis corrigatur. Huius correctionis ſenſum prius accipite, & tunc vobis etiam alias allaturus ſum leges: immo non ego,ſed Chriſtus. Plantate in anima veſtra bonum hoc, & paulò pòſt eritis paradiſus ac hortus dei,multò melior illo paradiſo: neq; enim ſerpens apud vos,neq; arbor mortifera, neq; aliquid aliud horum. Figite in profundo hanc conſuetudinem. Si hoc enenerit, non ſolùm præſentibus eritis vtiles,ſed etiam omnibus qui in mundo: & non his ſolis,ſed & ijs qui olim futuri ſunt.Conſuetudo enim E
bona ſemel recepta,& ab omnibus ſeruata, in longum tempus tranſit, & nullum tempus extirpare eam valet. Si ligna quidam ſabbato colligens,lapi- Num.15.d
datus eſt,qui multò grauiora collectione illa operatur,& onus peccatorum colligit (eſt enim iuramentorum multitudo, onus) quid non ſuſtinebit? quid non portabit? Magnum accepturi eſtis à deo adiutorium,ſi hoc vos rectè correxeritis.Si dixero, Ne contumelia afficias, ſtatim furorem mihi profers in medium. Si dixero,Ne inuideas,aliam cauſam dices. Hìc nihil tale poteris dicere, propterea à facilibus incipio,quandoquidem & alij in artibus alijs omnibus idem faciũt, vt quis ſic ad maiora veniat. Scietis quàm ſit hoc facile,ſi corrigẽtes,etiam aliam accipietis legem. Date mihi libertatem loquendi,etiam quæ Ethnicis & Iudæis eſt, & ante omnia quæ dei eſt. Etiam oro per charitatem, per dolorem partus, quo vos peperi, filij mei. Quod autem ſequitur, non adducam. Quos iterum par- F
turio,neque dicam,donec figuretur in vobis Chriſtus.Credo enim quòd figuratus eſt Chriſtus in vobis,ſed alia ad vos dicam.Fratres mei dilecti & deſiderati,gaudium & corona mea. Credite enim mihi,quòd non aliter dicam.Si quis innumeras gemmatas coronas meo capiti nunc impoſuiſſet, non tam lætificarer quantùm in profectu veſtro,immo neq; regem opinor ſic gaudere, ſicut ego de vobis. Quid dicam? Si omnibus gentibus aduerſarijs expugnatis victor redijſſet,& precioſa corona plures alias precioſiores accepiſſet coronas, & diademata victoriæ ſymbola:non opinor ſic illum gauiſurum in triumphis, ſicut ego in profectu veſtro: nam quaſi innumeras coronas ſuper caput habens,exultarem,& meritò. Si enim diuina gratia hic mos à vobis acceptus fuerit,innumera bella deuicimus,& multò difficiliora quàm ille, contra dæmones malignos,contra arrogantes & certantes, & præliantes,non gladio,ſed lingua & voluntate. Vide enim quãta correxeritis,ſi quidem correxeritis.Primùm,

G quia consuetudinẽ difficilem execatis. Deinde rationem malam, & vnde omnia mala, nempe quòd putatis nihil referre, & nihil nocere. Tertiò furorem, quartò auaritiam. Omnia enim hęc iuramentum parit. Quin ab hoc & ad alia bona opera magnam accipietis occasionem. Quẽadmodum enim qui elementa discũt puerilia, non illa sola discunt, sed etiam per illa erudiuntur paulò pòst legere. Ita sanè & vos non vltrà decipiet mala ratio, neque vltrà à dictis quòd indifferens hoc sit, non vltrà iuxta consuetudinem loquemini, sed in omnibus stabitis viriliter, vt perfectis per omnia virtutibus quæ deo placent æterna accipiatis bona, Gratia & misericordia vnigeniti illius filij, cũ quo patri & sancto spiritui sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

H Ioseph autem qui agnominatus est Barnabas, ab apostolis: quod si interpreteris, est filius consolationis, leuites Cyprius genere, quum haberet prædium vendidit, & portauit, & posuit ad pedes apostolorum.

Homilia.xij.

NArraturus de Anania & Sapphira, & volens ostendere virum qui pessimè egerat, prius memor est eius, qui bene fecerat. Quia quum tanta esset multitudo, tanta faciens, tantaq; gratia, ac tanta signa, à nullo horum emendatus, sed semel ab auaritia excæcatus, perniciem illam sibi conciliauit suo capiti, quum esset illi prædium, manifestans quòd illud solum possideret: vendito eo, attulit pecuniam, & posuit iuxta pedes apostolorum. Vir autem quidam Ananias cum Sapphira vxore sua, vẽdiderat possessionem suam, sepofuerat † de precio, cõscia vxore, & allatam partem quãdam ad pedes apostolorũ posuit.) Hoc graue, quòd peccatum fiebat, simul illis reponẽtibus, & nullo alio conscio, vnde euenit misero illi hoc facere? Dixit autem Petrus, Ananias, quare impleuit † satanas cor tuum, vt mẽtireris tu spiritui sancto, & seponeres de precio predij?) Vide & nunc magnum signum fieri, & priore multo maius. Nónne manens tibi mansisset, & venI ditum in tua potestate erat?) Hoc est, nunquid necessitas vel violentia quædam erat? Nunquid enim inuitos vos trahimus? Quid, quòd ponis in corde tuo rem hanc, non mentitus es hominibus, sed deo. Audiens autẽ Ananias, cecidit & expirauit.) Vides vnde maius signum hoc? Ex eo quòd sustulit, & quòd cognouit ea quæ in mente, & quę clàm facta. Factus est autem metus magnus, super omnes qui audierant hæc. Surgentes autem iuniores, amouerunt, elatũq; sepelierunt. Factum est autem quasi trium horarum interuallo, etiam vxor illius, nesciens quid factum, intrauit. Respondit autem illi Petrus, Num tanti agrum vendidistis?) Hãc volebat seruare. Ille enim dux erat peccati, & propter hoc, huic dat fortasse tẽpus defensionis, & testatem pœnitentiæ. Ideo & dicit, Dic mihi, si tanti prędium vendidistis? Illa autẽ dixit, Etiá tanti. K At Petrus dixit ad illam, Cur conspiratum est inter vos tentare spiritũ sanctũ? Ecce pedes eorũ qui sepelierunt virũ tuum ad ianuam, & efferent te. Cecidit autem statim iuxta pedes illius, & expirauit. Ingressi autem iuuenes inuenerũt illam mortuam, & elatam sepelierunt iuxta virum suum. Et factus est timor magnus, super totã ecclesiam, & super omnes qui audiebãt illa.) Postquã factus est timor, maiora signa fecerunt: & que fecerint, audi: Per manus autem apostolorum fiebant signa & prodidia in populo multa, & erant vnanimiter omnes in porticu Solomonis. Aliorum autẽ nullus audebat illis adhærere, sed magnificabat illos populus.) Meritò, etení Petrus erat iam terribilis, puniens, & quæ in mente erat redarguens, cui & magis adhæserãt, tum propter signum, & primã concionem secundamq; ac tertiam. Ipse enim & fecerat signum primum illud nunc, quod mihi etiam duplex, & non simpliciter vnum quoddam ac solum esse videtur. L Vnum quidem, ex mente arguere. Secundum autem, occidere præcepto. Magis autem apponebantur credentes, inquit, multitudo virorum simul ac mulierũ, ita vt in plateas exportarẽt infirmos, & ponerent in lectulis ac grabãtis; vt venientis Petri vel vmbra obumbraret aliquem horum.) Hoc in Christo nõ est factum, proinde videre licet re ipsa impletum esse quod dixerat, Qui credit in me, opera quę ego facio & ille faciet, & maiora illis faciet. Ioan.14.b

Conueniebat autem & multitudo vicinarum ciuitatum Hierosolymã, afferens ægros ac vexatos à spiritibus immũdis, qui sanabantur omnes.) Tu autem cõsidera quomodo omnis illorum vita, aduersitatibus contexatur: mœror primus erat, assumpto Christo: deinde lætitia, demisso spiritu sancto. Iterum mœror, subsannãtibus Iudæis: & mox lætitia, ex fidelibus & signis. Iterum mœror, quia comprehendebãtur, quem excepit excusationis lætitia. Iterum etiã hic & mœror ac lætitia, nam lætitia qui- M dem erat, quòd sic clarescerẽt, & quòd illis deus reuelationes faciebat: mœror autem, quòd suos occidebant. Iterũ lætitia, quòd clarescerent: iterum mœror, à principe sacerdotum: & vbiq; considerantes, videre hoc possunt: quod sanè etiam apud veteres quis inuenerit. Videamus autem iterum quæ dicta sunt: Vendebant, inquit, & afferebant precia, ac apponebant iuxta pedes apostolorũ.) Vide dilecte, quomodo nõ permittebant apostolos vendere, sed ipsi vendebãt, & illis precia dabãt. At nõ sic Ananias, sed subtrahit aliquid de precio agri quem vendiderat. Ideo & punitur, tanquam non bene in hac re se habens, & deprehensus rerum propriarũ fur. Hic sermo etiã nostri temporis sacerdotes plurimũ taxat. Quoniam autem facti conscia erat & illius mulier, ideo & illam examinat. At dixerit fortasse quispiam, quòd valde acerbè illam tractarit. Dic sodes, quæ est illa seueritas amara? Si enim qui ligna Num.15.d collegerat, lapidatur, quantomagis qui sacra diripit, sacrilegus? Etenim pecuniæ illæ iam sunt sacrę. Igitur qui voluit sua vendere, ac distrahere, iterũq; accepit de illis, sacrilegus fuerit. Si autẽ qui de suis accepit, sacrilegus, multò magis qui de alienis. Non enim, quoniã hoc nõ fit, vt euestigiò sequatur supplicíũ, putetis impunita derelíqui. Vides, quòd hoc crimen imputatur, eo quòd pecunias suas accepit, quas cõsecrarat. Nunqd nõ poteras illis, etiã quum vendideras, tanq̃ proprijs vti? Nunquid prohibitus es? Quare accipis, postq̃ promisisti? Vide quomodo statim ab initio, insidiatus est diabolus, etiã in medijs signis ac prodigijs quæ fiebant, imò quomodo & hic ab illo excæcatus est. Tale quiddã & in ve- 1.Para.2.a teri lege accidit, quando Charmi deprehensus est, anathematis fur: attamen nosti quantã & ille vt facinus admisit, pœnã luit. Sacrilegiũ enim valde graue, & magno cõtẽptu plenũ. Neq; vendere coegimus, inquit, neq; pecunias, postq̃ vẽdidisti, dare. Tu verò ex tua voluntate fecisti. Quur igitur furatus B es de sacris pecunijs? Impleuit, inquit, satanas cor tuum.) Et si satanas hoc fecit, quur illi imputatur? Reus factus est illius operationi parens, & efficacia impletus. At oportebat, inquit, corrigi. sed nõ correctus esset. nam qui talia viderat, nullũq; lucrũ inde fecerat, multò magis nec alia ratiõe lucrifieri poterat. Nó oportebat igitur quod fiebat omnino contẽni, sed vt putrefactionem quãdam excindi, vt ne postea totũ corpus incómodet: nam nunc quidem, & ille vtilitatem accipit, ne vltrà pergat in malitia, & cæteri magis studiosi facti sunt. Tunc autẽ si cõtrariũ accidisset, idcirco primũ arguit & ostendit, quòd non latuit illum quid factum sit, & tunc condemnat. Quare, inquit, hoc fecisti? Voluisti habere? Oportebat initiò habere, & non promittere. Nunc autem postquàm cõfecrasti, maius sacrilegium cõmisisti. Qui enim aliena rapit, forsan alienarũ rerum desiderio rapit. Tibi autem licebat tua retinere. Quur igitur sacra fecisti ea, & postea accepisti? Id fecisti ex magno contemptu. Facinus veniam non habet, excusatione caret. Nullus autem offendatur, si quidam etiam nunc sint sacrilegi: si enim C tunc fuerunt, multò magis & nunc quando multa mala: sed reprehẽdamus illos in omnibus, vt & cæteri metum habeant. Iudas sacrilegus fuit, sed non offendit hoc alios discipulos. Vides quãta mala, pecuniarum cupiditas facit. Et ortus est, inquit, timor magnus super omnes qui audiebãt hæc.) Ille punitus est, & alij lucrifacti sunt. Atq; adeò nó simpliciter hoc dispensatur, tametsi & alia signa prius facta fuerint, attamẽ nó erat talis metus. Sic verum Psal.9.a. est illud, quòd cognoscitur dominus iudicia faciẽs. 2.Reg.6. Ita & in arca vsuuenit. Oza enim punitus est, & fa- b.&.2. Pa ctus est alijs timor. Sed illic quidem, territus rex ral.13.c. amouerat arcam. Hic autem illi attentiores facti sunt. Vidisti quomodo non vocauit illam Petrus, sed expectauit donec ingrederetur? Neq; alius quispiã ausus fuit annũciare: quid acciderat. Hoc erat, metus magistri, honor discipulorum, & obedientia. Trium horarum interuallo.) Et nondum di D dicerat vxor, neq; aliquis eorum qui prẽsentes fuerant, annunciarat, quãuis ad diuulgandum sat temporis erat, veruntamen timebant. Hoc sanè etiam admirans historię conscriptor dicit, quòd ignorans quid factum, ingressa est. Sanè ex hoc poterat discere, quòd sciret ea quæ occulta erãt. Quare enim nullo alio interrogato, vos interrogat? Nónne manifestum, quòd quasi conscia? Sed magna cæcitas non permisit illam crimen deponere: verùm cum pertinacia multa respondit. Putabat enim, quòd cum homine loqueretur. Graue hoc, quòd quasi ex vno consilio peccatum, vel quasi ex pacto quodam. Quur igitur conspiratum est inter vos, inquit, tentare spiritum sanctum? Ecce pedes illorum qui virum tuum sepelierunt, apud ianuam sunt, & efferent te.) Prius illam docet quid peccarit, & tũc ostendit quòd iustè eadem quę vir passura sit, quãdoquidem & eadẽ peccarat. Et quomodo? inquit, E

Statim cecidit ad pedes illius, & expirauit.) Quia propè astabat. Sic illi in seipsos pœnam accerserunt. Quis non timuisset apostolum? Quis nõ admiratus esset? Et erant simul vnanimiter omnes in porticu Solomonis.) Ex hoc manifestum, quòd non in domibus, sed in templo quod occuparant, conuersabantur. Neque vltrà cauebant sibi, ne contingerent mortua, sed nihil curantes, eos attingebant. Et vide quomodo in suos erant austeri, in alios autem potentia non vtebantur. Magis autem, inquit, apponebantur credentes domino multitudo tam virorum quàm mulierum, ita vt in plateis ponerent infirmos in lectis ac grabbatis, vt veniente Petro vel vmbra aliquem eorum obumbraret.) Magna accedẽtium fides, & maior quàm sub Christo ipso. Vnde autem hoc factum est? Ex eo quod Christus prædixerat, Qui credit in me, opera quæ ego facio faciet, & maiora faciet. Manentibus enim illis illic, & non circumeuntibus, afferebant omnes in lectis & grabbatis quos habebãt infirmos. Et vndequaq; illis constabat miraculum, à credentibus, & ab his qui curabantur, à fiducia quæ erga illos, à virtute eorum qui nó vulgariter crediderant. Neq; enim quod fiebat, tantùm erat signorum, licèt & illi modestè se habentes, huic totum imputant, dicentes se in nomine Christi hæc facere, sed etiam vita & virtus virorum hoc fecit. Considera autem quomodo numerum eorum qui crediderunt hoc loco non dicit, relinquens hoc auditori, vt ex seipso coniectet. Sic ad immensam multitudinem ea quæ fidei sunt, se extendebant. Hinc & resurrectio magis prædicabatur. Nullus autem audebat se illis coniungere, sed magnificabat illos populus.) Hoc dicit, quòd non vltrà erant cõtemptibiles, sicut & prius, & quòd breui tempore ac vnico momento tanta facta sint à piscatore & priuato. Cœlum itaq; iam erat terra, tum propter viuendi rationem, tum ob libertatem dicendi, miraculaq; omnia, & quẽadmodum angeli, ita admi- F

Cap.V. † ἐνοσφίσατο. Attende q̃ grauiter aliaduersũ sit in vitiũ ꝓprietatis ipso etiam initio coru scãtis euãgelij. † ἐπλήξωσεμ.

Quàm hodie in Lutheranos exclamaret Chryso. qb⁹ nihil equè familiare est atq; sacrilegium.

Ioan.14.b

Proprietas sacrilegium est.

Grabiles erant ad nihil se conuertẽtes,non ad risum, non ad minas,non ad pericula. Non solùm autem propter hoc,sed etiam quòd valde humani, & pro alijs soliciti erant,alios enim pecunia, alios corporali ministerio iuuabant. Quare impleuit satanas cor tuum?)Quasi rationem reddens,Petrus puniturus illum etiam alios erudit.Quoniam factum hoc valde molestum appariturum erat,& propter hoc etiam in illo & in vxore eius, terribile iudiciũ faciebat. Si autem absq; venia peccantes ambo nõ talem reportassent pœnam, quantus porrò contẽptus dei fuisset? Quia autem propter hoc,manifestum ex eo quòd non statim ad puniendum progreditur,sed ostendit principiò peccatũ.Vnde nullus ingemuit,nullus eiulauit,sed omnes timuerunt. Meritò autem, quia fides illorum crescebat, plura etiam signa fiebant, & magnus etiam apud suos metus erat,quoniam nó sic externa nos turbant,vt
H domestica. Simus igitur inter nos coniuncti, nullus erit nobis inimicus,quemadmodum si inter nos dissideamus,omnes nobis insidiabuntur. Ex hoc & illi postea fidentiores erant, & cum magna libertate etiã in forum se conferebant, & in medio inimicorum etiam potentes erant. Et implebatur il-
Psal.109.a lud quod dictum erat, Dominare in medio inimicorum tuorum:id quod & maioris virtutis initium erat,quia hæc quum comprehenderentur ac ligarentur faciebant. Igitur si hæc patiebantur,qui solùm mentiti erant, ij qui peierant,quid non patiẽtur?Adde,quòd & mulier simpliciter dicẽs, Etiã,
In piuros γνώμη cũ exemplo. tanti.) talem dedit pœnam,& non effugit.Cogitate qua pœna digni sunt qui iurant ac peierant. Tẽpestiuum fuerit & hodie ex lege ostendere, periurij grauitatem. Falx,inquit, volans erat lata cubitis decem.Quòd volat,manifestat pœnæ celerrimum aduentum,iuramentis affuturæ. Quòd autem cubitorum decem latitudine ac longitudine,vehementiam ac magnitudinem signat malorum.Quòd au
I tem à cœlo, signum est sententiam in cœlesti ferri iudicio. Porrò quod in falcis speciem ostenditur, ineffugabilem pœnam monstrat.Quemadmodum enim falx,quę in ceruicem immissa,nec in seipsam retracta fuerit,manet quodãmodo iam etiam resecta ceruice: sic & terribilis quædam pœna est, quæ super peierantes venit, nec desistit, nisi prius perfecerit opus suum. Si autem iurantes effugerimus,ne confidamus.In malum enim nostrum hoc fit,quoniam quid censetis,nónne multi eadem,quę Ananias & Sapphira commiserunt,& non eadem passi sunt?Et quomodo,inquit,passi non sunt?Non quia condonatum est illis, sed quia grauiori malo seruantur. Atq; ita qui multùm peccant, magis timere debent si non puniantur, quàm si puniantur. Crescit enim ipsorum pœna, ex eo quòd deus longanimis non vlciscitur: ne hoc igitur spectemus,quòd non punimur, sed si non peccauerimus. Si autem peccantes non punimur, magis tremere debemus.Dic enim oro,si seruum haberes,cui sem
K per minareris, & quem non percuteres,quãdo magis terretur, quando magis fugit, ac fugitiuus fit: nónne quando solùm minaris?quando etiam mutuum monemus non continuò minandum, vt ne sic terrore animã magis cõcutiamus,atq; ita nõ magis discerpamus, quàm plagis ipsis. Et aliter: Et illic quidem temporaria pœna, hìc autem æterna. Ne igitur si nunc nullus patitur ea quæ falsa minatur, sed illud cogita num talia faciat quis. Quoniam multa fiunt nũc,quæ in diluuio,sed diluuium non accidit:gehennæ enim pœna nunc inter minas est. Multi peccant qualia hi qui in Sodomis, sed ignis pluuia non descendit: igneum enim flumen paratum est. Multi ea quæ Pharao ausi sunt, sed non eadem passi sunt quæ Pharao, neq; submersi sunt in mari rubro. Expectat enim illos pelagus abyssi. Ibi non absq; sensu pœna, neq; suffocatio est, sed multò magis puniuntur, cruciantur, strangulantur. Multi quæ Israelitæ ausi sunt, sed
L non deuorarũt illos serpentes,manet enim illos vermis immortalis. Multi ea quæ Giezi ausi sunt, sed non sunt lepra percussi:expectat enim illos pro lepra,quòd dissecentur & ponantur cum hypocritis. Multi etiam iurarunt ac peierarunt. Si autem & effugerint, ne confidamus, manet enim illos stridor dentium, & fortassis etiam hìc patientur & non effugient, etiam si non euestigiò, sed in alijs peccatis,vt grauior sit pœna.Quoniã & nos sępius sumpta occasione à minoribus,etiã pro magnis,to tam irã explemus. Et ita quãdo videris tibi aliquid contigisse,memor esto illius peccati tui. Hoc enim in filijs Iob cõtigit. Meministis fratrũ Ioseph,vendiderant fratrẽ,occìdere attentarant,imò quantùm in ipsis erat occìderant,deceperant,contristarantq; senem,nihil patiebantur.Itaque post multos annos extremis periculis laborarunt,& peccati sui recordantur:& quòd non coniectura sit quod dico,audi illos quid dicant: Etiã in peccato enim sumus pro- Gen.42.d
M pter fratrẽ nostrũ.Sic sanè & tu facito.Quãdo aliquid acciderit,dic etiã,in peccato sumus, quia non audiuimus Christum,quia iurauimus. Iurandi consuetudo & periuria in caput nostrum reciderunt. Itaq; confitêre,etenim & illi cõfessi sunt,ac seruati. Quid etiam si non statim pœna inuadit? quoniã & Achas propter Nabuthem,non statim post pec 3.Reg.21.b.
catũ passus est ea,quę passus.Quare autem hoc fit? Dat tibi præscriptum tempus deus, ita vt abluaris: quando autem perseueraueris,adducit posteà pœnam.Vidistis quid passi sint ij,qui mentiti? Itaq; & cogitate quid patiantur etiam hi qui peierant.Cogitate & desistite. Non est possibile, quòd is qui iurat,non peieret, siue volens siue nolens. Non est γνώμη in periuros,licèt vtcũq; violẽta videatur. etiam possibile,quòd periurus saluetur.Sufficit vnũ periurium ad hoc perficiendum,& totam pœnam nobis intentandam. Propterea oro,vt nostri ipsorum curam habeamus, vt & pœnam peccatis debitam effugiamus & bona æterna consequamur. Gratia & miserationib⁹ vnigeniti filij illius,eũ quo patri &

A patri & spiritui sancto sit gloria,imperium,honor, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Surgens autẽ princeps sacerdotum & omnes qui cum illo,quæ est secta Sadducęorum,impleti sunt æmulatione,& iniecerũt manus suas in apostolos,& posuerunt illos in custodiam.

Homilia.xiij.

NIhil impudentius neque audacius malicia. Qui experti anteà didicerant, quãta illorum virilitas ac fortitudo ex his quæ attentarant,attamen denuò attẽtant,& iterum simul consurgunt. Quid autem est, Surgens autẽ princeps sacerdotum, & omnes qui cum illo.) Motus ex his,inquit,quæ acciderant excitatus est,& iniecerunt manus suas in apostolos, & posuerunt eos in custodia publica. Nunc vehementius illos insectantur,nec statim illos iudicarunt, expectãtes iterum,vt illis fiant benigni. Et vnde manifestũ,quòd illos aggressi sint durius? ex eo quòd posuerunt il-
B los in custodiam publicam. Iterum incidunt in pericula,iterum diuina gratia fruuntur.Et quomodo, audi cætera: Angelus autẽ domini per noctem aperuit fores carceris,eductisq; illis dixit,Ite & stã-
τὰῤῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. tes in tẽplo loquamini populo oía verba vię hui⁹.†) Hoc etiã in illorũ cõsolationẽ factũ est, & horum vtilitatẽ ac doctrinã, & vide etiã hìc fieri,qđ & de Christo legimus.Miracula enĩ quę in quibusdã locis facta nó finit illos videre,sed prępparat aliqua ex quib⁹ hęc discãt:vt in resurrectione sua nõ pmisit videre,qũo resurrexit: indigni enim erant hanc videre,sed ostẽdit ea per quæ hæc fecit: similiter etiã
Ioan.2.b. in vino quod ex aqua factum,non vident discumbentes:inebriabãtur enim, & alijs iudicium permisit.Nam eos qui educebantur,nó vident: coniectu-
C ram ex qua discere poterant ea quæ facta sunt,viderunt.Cur enim etiã per noctem emisit illos,quia sic magis q̃ aliter eis creditũ est. Et aliter dic,quòd licèt ad interrogandum venissent, vel alia ratione,
Danie.3.g etiam ipsi non credidissent. Sic & apud veteres accidit,vt Nabuchodonozori,vidit laudãtes deum in camino pueros,& tunc obstupescere cœpit.Oportebat igitur & hos interrogare primũ, Quomodo egressi estis? Illi autem quasi nihil factum esset, interrogant,dicentes: Nónne denunciando denunciauimus vobis, ne loquaminí?) Et vide quomodo per alios discunt omnia. Vident enĩ clausum carcerem cum summa securitate, & custodes stantes ante fores. His auditis autẽ,ingressi sunt sub ipsum diluculum in templum,& docebãt.Adueniens autem princeps sacerdotum, & qui cum illo,conuocauerunt concilium & omnium cœtum seniorum filiorum Israel,& miserunt ad carcerem, vt adducerent illos.Quum venissent autẽ ministri,nó inuenerunt illos in carcere,& reuersi annũciarunt dicẽtes, Carcerem quidem inuenimus clausum cum o-
τὴν πᾶσαν ἀσφάλειαν. mni integritate,† & custodes ante fores,vt autẽ aperuimus, intus neminẽ inuenimus.) Duplex securitas,sicut & in sepulchro,erat obsignatio & homines. Vide quomodo cum deo pugnabant.Dic oro, D
erántne hæc humana,quæ cum illis facta?quis illos eduxit ianuis clausis? quomodo exiuerunt custodibus ante fores stantibus, ita insanientibus & ebria verba proferentibus? Quos non detinuerunt carcer & vincula,fores clausæ, hos sperabant se posse vincere,insipientium puerorum rem discentes.Ministri sanè illorum,propter hoc adsunt, & factum confitẽtur, vt omnem in illis excludant occasionẽ. Vides signa varia cum signis, alia quidem ab illis, alia autem in illos facta,quæ & clariora erant?Bene,neque ipsis statim indicatum est, sed prius anxij secum fuerunt, vt cognoscentes diuinam esse virtutem,sic discant omnia. Vt autem audierũt sermones illos & princeps sacerdotum, & dux militiæ templi,† & primarij sacerdotes,ambigebant de
† ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ. illis quidnam futurum esset hoc.Adueniens autem quidã nunciauit eis,Ecce viri quos posueratis in carcere,sunt in templo stantes ac docentes populum. Tunc abijt dux militię cum ministris,adduxit illos E
sine vi. Timebant enim populum ne lapidarẽtur.) O insipientia.Timebant,inquit,turbã. Quid enim illis prodesse poterat turba?Oportebat timere deũ, qui tanquàm volucres illos semper ex ipsorum manibus eripiebat: sed magis turbã metuebant. Et interrogauit illos princeps sacerdotũ,dicens: Nónne etiam atq; etiam præcepimus vobis, ne docere-
† τῆς διδαχῆς ὑμῶν. tis in nomine isto,& ecce replestis Hierosolymam cum doctrina vestra,† & vultis inducere sanguinem hominis istius.) Quid igitur apostoli, iterum cum mansuetudine illis loquuntur,quãuis certè dicere poterant,Quínam estis vos,qui contrariũ deo præcipitis?Sed quid? Iterum tanquàm admonentes ac cõsulentes cũ mansuetudine respondent: Respondens autem Petrus & apostoli dixerunt,Obedire oportet deo magis quàm hominibus.) Magna cum sapientia ostendunt, quòd illi cum deo pugnent. Deus patrum nostrorum suscitauit Iesum, quem vos interemistis suspendentes in ligno. F
Hunc principem & seruatorem exaltauit dextera sua, vt det pœnitentiã Israeli, remissionẽq; peccatorum.) Quem vos interfecistis,inquit,deus suscitauit. Et vide,quomodo patri totum imputauit, vt ne videatur alienus filius esse à patre. Et exaltauit,inquit,dextera sua.) Nõ simpliciter hoc solùm resurrectionẽ,sed etiam assumptionem manifestat. Vt pœnitentiam det Israeli.Vide hìc vtilitatem & doctrinam pro defensione exactè absolutã. Ac nos sumus ei testes eorũ quæ dicimus.) Magna libertas.Deinde sermonẽ faciens fidelem ac credibilem adiecit: Insuper autẽ & spiritus sanctus,quẽ dedit deus obedientibus ipsi.) Vides quomodo non solùm suo ipsorũ,sed & spirit⁹ testimonio vsi sunt, Et non dixerunt,quem dedit nobis, sed obedientibus,simul & modestiam seruantes, & magnum illud docentes, quod & illi possent accipere. Vide quomodo & verbis & operibus eruditur,& non attendebant,vt iusta illis condemnatio fiat:nam &

propter

G propter hoc deus ſinebat illos in iudiciũ duci, vt & illi erudirentur, ſiquidem diſcere voluiſſent. Hęc autem quum audiſſent, diſſecabantur, & conſultabant, vt interficerent illos.) Vide excellentem maliciam, oportebat ex his quæ audierant, perterreri: illi autem diſſecabantur, & conſultabant illum vt ſine cauſa occîderent. Sed neceſſarium eſt iterum lecta videre: Angelus autẽ domini per noctem aperuit fores carceris, & eductis illis dixit, Ite, & ſtantes loquamini in tẽplo verba viæ huius.) Eductis: non ille eduxit eos, ſed permittit, vt & hac ratione ipſi imperterriti eſſent: quod & oſtẽderũt, no ęte ingreſſi in templum & docẽtes. Si autem emiſiſſent illos cuſtodes, effugiſſent: ſiquidem perſuaſi exijſſent, imò ſi eos illi emiſiſſent, neutiquam in tẽplo docuiſſent, ſed fugiſſent. Hoc autem nullus eſt tam inſipiens, vt non videat. Nónne etiã atq; etiam præcepimus vobis? Igitur ſiquidẽ & illi vobis obe-
H dijſſent, bene argueritis. Sed quia & tunc dixerunt, ſe non obedituros, ſuperfluæ ſunt illæ correctiones. Vide criminum contextum, & magnam inſipientiam. Voluntates nunc Iudæorũ cædis auidas oſten dere volunt, quòd non propter veritatem hæc faciant, ſed vt ſeſe vlciſcantur. Propter hoc apoſtoli illis non reſpondent audacter. Doctores enim fue runt, quanuis quis eſt, qui ſi ciuitatem totam repara ſſet, tantam habens gratiam, non dixiſſet ac loquutus eſſet magnum quiddam. At illi non fecerunt, neq; enim iraſcebantur, ſed miſerabantur illos & lachrymabãtur: & conſiderabant, quomodo illos liberent ab errore & furore, & nõ iam dicunt illis, Vos iudicate, ſed affirmant dicentes: Quem deus ſuſcitauit.) Per hoc manifeſtantes, quòd iuxta mentem ac ſententiam dei hæc facta ſint. Non dixerunt autem, quod nõ diximus vobis etiam tunc:
Supr. 4. d Nos non poſſumus, quæ vidimus & audiuimus nó loqui. Non enim erant ambitioſi ac glorioſi. Sed iterum eadem dicunt, crucem ac reſurrectionẽ. Et
I non dicunt quare crucifixus eſt, quod pro nobis: ſed inſinuant quidem, nondum autem manifeſtè, iam illos terrere volentes. Dic oro qualis eſt hæc rhetorice hoc loco? Nulla. Sic abſq; apparatu euangelium vitæ prędicatur. Dicit & ad quid. nẽpe vt det pœnitentiã, adducens & remiſſionẽ peccatorũ Iſraeli. At hæc tunc nó videbãtur probabilia, dicunt: Quid dicis? & quomodo nó erant probabilia, quibus neq; principes, neq; multitudo contradicere po terat? ſed ora quidẽ illorum obturabantur, hęc autẽ docebantur: Ac nos, inquit, teſtes horum verborum ſumus.) Quorum? quòd remiſſionẽ ac pœnitentiã promiſit. Nã reſurrectio quidẽ erat iam ex confeſſo. Quòd autẽ remiſſionẽ dat, nos teſtes ſumus, & ſpiritus ſanctus: qui nõ adueniſſet, peccatis anteà nondum ſolutis, atq; adeò argumentum hoc dubitatione ac cõtrouerſia caret. Remiſſionẽ peccatorũ audis miſer, & quòd pœnã nó exigit, & vis occîdere? Quãta eſt hæc malicia? Quãuis oportuerat falſa docẽtes redarguere, etiã ſi nõ poſſent perſuaderi. Si autẽ non voluiſſent perſuaderi, nõ occî- K
dere, quid enim opus erat cæde? At illi præ furore, neq; ſciebant quid factũ. Vide, quomodo hic vt recordati ſunt facinoris, de remiſſione etiã loquũtur: oſtendentes facta quidem morte digna, quæ autem dantur, tanquàm reſipiſcentibus data. Quomodo aliter quis perſuaderet illis? Num quaſi bene egiſſent diceret? Et vide malignitatem. Sadducæi illis aſtant, qui maximè de reſurrectione dolebant, ſed nihil à malicia lucrifecerũt. At dixerit fortaſſe quis, Et quis homo aſſequutus tanta bona, quanta apoſtoli, nõ eſſet magnus? Sed videre te velim, quomodo priuſquàm hanc gratiam conſequuti ſint, fuerunt ſimul perſeuerãtes in oratione, & fiſi ſunt ſuperno auxilio. Et tu dilecte, ſperas regnum cœlorum, nihilq; ſuſtines? Et tu ſpiritũ accepiſti, ſed non talia pateris, neq; periclitaris. Illi autem priuſquàm à prioribus reſpirarẽt, iterũ ad illa ducuntur. Iſtud autem ipſum, non vana gloria inflari, quantum eſt bonum? Cum tanta manſuetudine loqui, quantum
L eſt lucrum? Non autem omnia gratiæ miraculorum erant, ſed etiam ſtudij illorum magnæ conjecturæ. Nam quod in illis, ea quæ gratiæ erant, fulgebant: illorum diligentiæ erat. Itaq; vide ſtatim ab initio, quàm ſolicitus ſit Petrus, quàm ſobrius & vigilans: quomodo credentes, pecunias abijciebant, nihil proprium habebãt. In oratione erant, cõcordiam prę ſe ferebant, in ieiunijs verſabantur. Hæc quantæ gratiæ, dic oro. Idcirco & per eos facit fieri reprehẽſionem à miniſtris illorum, qui etiam ſicut
apud Chriſtum dicebant miſſi: Nunquam ſic ho- Ioan. 7. g.
mo loquutus eſt, ſicut hic homo. Annunciauerunt reuerſi quæ ſcilicet viderant. Tu autem conſidera hoc loco & illorum conſuetudinem, quomodo cædunt, & principis ſacerdotum fictam mentẽ. Manſuetè enim hinc illis loquitur, vtpote timẽs, & prohibere magis volebat quàm occîdere, quoniã hoc non poterat, atq; ita omnes monet, etiam extremũ illis impẽdere periculum. Vultis, inquit, inducere ſup nos ſanguinẽ hominis illius?) Adhuc homo M
illis eſſe videtur. Sic dixit, oſtendens quòd neceſſarium illis fuerit pręcipere. Sed vide etiã Petrũ quid dixerit: Hunc deus principem & ſeruatorẽ exaltauit dextera ſua, vt daret pœnitentiã Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.) Hic nó meminit gentiũ, vt ne det anſam. Et volebant, inquit, occîdere illos.) Vide iterum illos in anguſtia & dolore, iſtos autẽ in lætitia & voluptate, nó ſimpliciter dolebãt, ſed diſſecabantur. Hoc eſt profectò malè habere, quẽadmodũ & hìc videre licet: In vinculis erãt iſti, & ſiſtebantur in iudicio, & qui iudicabant erãt anxij, conſilijq; expertes. nam ſicut qui adamãtẽ per- Simile.
cutit, ipſe ſibi plagam infert, ita & hi. nam videbãt non ſolùm horũ libertatem nó impediri, ſed prædicationem etiam magis augeri, & imperterritos illos etiam non data occaſione, loqui. Imitemur hos dilecti etiam nos, & imperterriti ſimus in omnibus moleſtijs. Ei enĩ qui timet deũ iam nihil graue eſt, γνώμη.
ſed ſunt

A ſed ſunt gratia in his qui non timent. Qui enim per virtutem paſſiones vincit, & res præſentes tanquam vmbrã prætercurrit: quomodo ab aliquo patietur malum? quẽ timebit? vel cur grauia putabit? Itaq; confugiamus ad petram illam inconcuſſam. Si quis nobis ciuitatẽ conſtruxiſſet, & murum appoſuiſſet, imò ſi ſegregaſſet nos in terram, in qua nullus obturbat, & omnẽ abundantiam ſuppeditet, non ſinens nos cum vllo habere negocium: nõ conſtituiſſet nos in tanta ſecuritate, quanta Chriſtus. Sit igitur ſi placet & ciuitas Aenea, murũ vndequaq; habens fortem ac inexpugnabilem, nullus illi adhæreat hoſtis, vberem terram habeat ac pinguem, aſſit etiam aliarum rerum abundantia, ſtent etiam ciues manſueti ac amabiles, & nullus illic appareat vir malefactor, fur, mãticularius, calumniator, forumq; iudicis nullum, ſed ſolùm contractus pacifici, & hanc habitemus ciuitatem: neq; ſic tamen ſecurè viueretur. Quare? quia neceſſe foret, &
B à ſeruis, & abvxore & à pueris differre, multiq; mœroris eſſet occaſio. Hìc autem nihil tale, non enim offenderet etiam quod mœrorem exhibet: ſed hoc mirabile, quòd ipſa quæ negocium videntur exhibere, illa potiſſimum, omnis gaudij ac lętitiæ eſſent cauſa. Dic oro quamobrem illi contriſtaturi ſunt, vel ſtomachaturi? Vis afferamus quendam in medium? Stet quis ex principibus, magnas poſſideat opes, ciuitatẽ inhabitet regiam, negociũ cum nullo habeat, delicietur ſolùm, & huic rei ſoli vacet, ſedẽs in vertice honorum, deliciarum, ac diuitiarum: opponat autem illi quis Petrum in vinculis, & ſexcentis moleſtijs ſi placet, & hunc inueniemus multò magis in delicijs, nam quando tanta gaudij abundantia erit ſicut oblectari in vinculis, cogita quanta erit gaudij magnitudo. Sicut ij qui in magno ſunt principatu, quæcũq; illis grauia accidunt, non ſentiunt, ſed perdurãt in gaudio: ſic ſanè & hi, propter illa ipſa enim magis gaudebant, neq; enim ratione
C poterit quis cõprehendere voluptatem, quãtam habent ij qui propter Chriſtum graue quiddam patiuntur: nam multò magis gaudent in malis quàm in bonis. Si quis dilexerit Chriſtũ, ſcit quid dicam. Iam quid? ſecuritatísne gratia, fugituri ſunt mala? Sed quis dic, oro, innumeras poſſidens diuitias tanta pericula poſſet effugere, cum tantis gentibus cõuerſans, ſi ſola reipublicæ adminiſtratio transferatur? Hi autem quaſi ex præcepto regio perficiebãt, imò & multò facilius. Non enim ſic regum præceptum, vt illorum verba, omnia perfecerunt. Regium enim præceptum neceſſariò cogit, hi autem voluntarios ac ſpontaneos, & maximas gratias habentes. Quale præceptum regium, omnes pecunias relinquere, animæ perſuaſerit, ac contẽnere domũ, patriam, cognatos, & ſalutem ſuam: ſed ſunt piſcatorum ac pellionum voces tam potentes, atq; ita etiam in voluptate erant & potentiores ac fortiores omnibus. Etiã, inquit, concedo quòd illi, quia ſigna faciebant. Qui autẽ credebant, dic oro, quæ ſigna fecerunt, tria milia & quinq; milia, qui & in D
exultatione magna verſabantur. Meritò. nã omniũ mœrorum ſuſtentatio, diuitiarũ cupiditas exploſa erat. Illa enim & bellorum, & contentionũ, & triſtitiæ ac mœroris, & omniũ malorum cauſa erat, quæ vitam facit moleſtam & triſtiorem, illa eſt. Et inueniet quis plures qui mœrorem habent diuites quàm pauperes. Si autem non videtur quibuſdã ſic eſſe, hoc contingit: non quòd ea ſit rerum natura, ſed quòd talis eſt eorũ opinio. Iam ſi & diuites habent aliquid voluptatis, haud mirũ eſt: nam & qui ſcabie pleni ſunt, ſunt in magna voluptate. Quòd autem & diuites ab illis nó differant, & ſit illis eiuſmodi anima, manifeſtum inde: contriſtant illos curæ, attamẽ volunt in illis detineri propter voluptatem momẽtaneam. Qui autem ab his liberi, in ſanitate ſunt & extra mœrorem. Vtrum ſuauius dic, oro, & vtrum ſecurius? Pro vno, de pane & veſtibus eſſe ſolicitum, an pro multis, & ſeruis, & liberis qui
E pro ſeipſis non ſint anxij? Quẽadmodum enim hic pro ſeipſo timet, ita & tu pro his qui à tuo capite pendent. Et quare nam fugienda videtur paupertas, inquit? Quoniam hoc multis etiam de alijs virtutibus videtur, quæ ſanè per ſe nõ ſunt fugiendæ, ſed propter eum qui ægrè operatur. Igitur & illa non eſt fugienda: ſed ita videtur ei qui ægrè ample ctitur, atq; adeò ſi quis illam ferre poſſet, vtiq; non eſſet deprecabilis. Quare enim illam apoſtoli deprecati non ſunt? quare multi etiam eligunt illam? Et non ſolùm non deprecantur, ſed etiam aduolant: nam quod reuera horrẽdum, nequaquam eligibile eſt, niſi ab inſanis. Si autẽ philoſophi qui inter homines ſublimiores fuerunt ad hanc venerunt, quaſi ad ſecurum prædium & morbis non obnoxium, neq; mirabile ſi alijs non videatur. Nam diues quidem nihil aliud mihi eſſe videtur, quàm ciuitas abſq; muris in agro ſita, & vndiq; inſidiantibus expoſita. Paupertas verò ſecurum pręſidiũ, æreis muris, & expugnatu difficile. At dixerit quis, res con- F
trario ſe habet modo: hi enim ſæpe ad tribunal trahuntur, hi ſunt qui ſæpe affliguntur, qui malè habent. Non pauperes ſimpliciter, ſed pauperes quidẽ qui ditari volunt. Ego autem non de illis loquor, ſed de ijs quibus ſtudium eſt in paupertate verſari. Dic enim oro mihi, quare nullus eos qui in montibus habitant, trahit ad iudicẽ, quãuis ſi illi qui pauperiores magis trahuntur ad iudicem, hos omnium maximè oportebat? Quare autem mẽdicantes nullus trahit ad iudicem? Quare nullus cogit, nullus calumniatur? Nónne quia in ſecuriori loco habitant? Quàm multis autem infœliciſſimum videtur eſſe pauperem & mẽdicare? Quid igitur? Eſtnè bonum mendicare? Bonum inquã, ſi eſſet qui conſolaretur & miſereretur: ſi eſſet ſuppeditans, vitã ſic ocioſam & ſecuram omnes probarent. Ego autem nõ hoc laudo, abſit: ſed ita, vt quis opes nó deſideret. Dic oro mihi, vtrum dixeris magis beatũ, eum qui virtutis ſtudioſus eſt, vel eũ qui procul ab ea eſtẽ

Certum,

G Certum,quòd ſtudioſum. Vter igitur ſtudioſus ad cognoſcendum quid vtile ac clarum in philoſophia, hic vel ille? omnibus manifeſtum, quòd hic. Si autem non credis,diſce. Ducatur à foro mendicantium aliquis, & ille quidem ſit cæcus, claudus, mancus:alius verò quidam, aſpectu formoſus,corpore robuſtus, vndequaque delicatus,pecunijs affluens,genere ac potentia clarus:ducamus itaq; hos in philoſophiæ ſcholam,& videamus vter illorum doctrinæ ſit capacior. Sit igitur primum præceptum,humilis ſis & mitis:hoc enim Chriſtus præcepit. Vter horum, magis perficiet quod præceptum,hic vel ille? Beati qui lugent: vter magis adMatt.5.a. hibebit dicto fidem? beati humiles,Vter magis audiet? beati mundo corde,beati eſurientes ac ſitientes iuſtitiam, beati perſequutionem paſſi propter iuſtitiam:vter facilius hæc amplexabitur? & ſi vis,adaptemus hæc omnibus:nónne ille quidem ardet ac inflatur vndiq;? H Hic autem humiliter ſapit ſemper, & per omnia demiſſior eſt? certum quòd ita eſt,id quod & externus verſiculus teſtatur.Seruus quidem Epictetus,corpore incuruus,paupertate Irus,& amicus immortalium: & ita quidem habet pauper. Diuitis autem anima, omnibus plena eſt malis, arrogantia, vana gloria, concupiſcentijs innumeris, ira & furore,auaritia,iniuſtitia,& omni alio. Itaq; certum quòd hæc ad philoſophiam magis idonea, quàm illa. Omnino quæritis diſcere, vtrum magis ſuaue? Hoc enim à multis quæri video,ſiquidem iſta vita ſuauior, & nec de hoc ambigendum: nam qui ſanior, idem & ſuauius agit. Vter autem dic mihi de lege quæ propoſita, ſiquidem eam perficere velimus,magis idoneus?Ipſe dico aptiorem pauperem,quàm diuitem. Vter facilius iurabit,qui iraſcitur filijs, an qui cum plurimis habet negocium? Nónne qui pro vno de pane ac veſtibus eſt ſollicitus?hic neq; iuramentis opus habet ſi voluerit,ſed ſemper in mãſuetudine verſatur: I imò qui doctus eſt non iurandum, is etiam facilè opes contemnet: & vbiq; illum videbit quis virtutum ſectantem vias,& omnes quę ferunt ad manſuetudinem, ad opum deſpicabilitatem, ad pietatem,ad compoſitionem ac moderãtiam animæ,ad compunctionem. Ne ſimus ergo negligentes dilecti,ſed iterum omnem adhibeamus diligentiam:& hi quidem qui ſe correxerint ac bene egerint, vt quod correctum eſt conſeruent, ita vt non facilè defluant, & retrorſum abeant: qui autem reliqui adhuc, & excitentur ac operam dent, ac poſthac impleant: & ij quidem qui iam rectè viuunt, eis qui nondum potuerunt quaſi in pelago natantibus, manum porrigant in portu, quò non iurent, ſuſcipiant. Portus enim quidem ſecurus eſt, nó iurare. Portus in quo à ventis impetuoſis quis non ſubmergitur. Nam licèt ira,licèt furor, licèt inſultus efferueſcat,licèt quidlibet ſit,anima in ſecuritate conſtituitur, & ita neque eijciat aliquid eorum quæ non oportet dicta eſſe. Non enim ſibi neceſſariam putauit legem. Vide quid propter iuramen K tum facit Herodes, caput præcurſoris amputauit, Mar. 6.d. propter iuramentum enim, inquit, ac diſcumbentes nolebat illam repulſam pati. Quid propter iuramentum paſſæ ſunt tribus infeſtæ tribui Beniamin? Quid propter iuramentum paſſus eſt Saul? 2.Reg.21. nam ille quidem adiurauit, Herodes autem etiam b. homicidium periurio peius commiſit. Iterum Ieſus propter iuramentum Gabaonitis factum,quaIoſue.9.c. lia paſſus eſt cognouit. Satanæ enim laqueus eſt iurare,diſrumpamus igitur funes & facilè contra omnem cuſtodiam conſiſtemus,liberemur à laqueo ſatanæ. Timeamus dominicum præceptum, conſuetudinem optimã nobis vendicemus,vt progredientes in via virtutum,& hoc & alia mãdata perficiamus,ac aſſequamur bona promiſſa ijs qui diligunt illum, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul & ſpiritui ſancto gloria,honor,imperium,nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen. L

Surgens autem quidam in concilio Phariſæus, nomine Gamaliel, legis doctor, in precio habitus apud totum populum, iuſſit vt pauliſper ſecederent foras apoſtoli.

Homilia.xiiij.

Hic Gamaliel Pauli præceptor fuit, & dignum admiratione,quòd tanto iudicio valens ac legis doctor exiſtens,nondum crediderit, non poterat ille per omnia manere incredulus,& manifeſtum hoc ex verbis illius, quæ conſulendo affert. Iuſſit enim,inquit,vt apoſtoli foras ſecederent.) Vide ſapientiam & intelligentiam in concione,& quomodo illos ſtatim perterruit,ita vt nulla ſuſpicio eſſet, quòd eadem cum illis ſentiret:ſic ad eos qui eiuſdem ſententiæ erat loquitur, neque magna vehementia vtitur, ſed vt cum viris ebrij furore ita dicit, Viri Iſraelitæ attendite vobiſipſis in hominibus illis quid facturi ſitis.)Ne ſim M pliciter neq; ita temerè, ait, feramini. Ante illos enim dies,ſurrexit Theudas dicens ſeſe eſſe aliquẽ, cui adhæſit numerus virorum circiter quadringentorum, qui occiſus eſt, & omnes qui credebant ei diſſipati ſunt,& redacti ſunt in nihilum.)Exemplis illos caſtigat, & illum qui plures deficere fecerat, poſterius ponit. Itaq; antequàm exempla diceret, inquit,Attendite vobis.Poſtquàm autem oſtendit, affirmat,dicens: Et nunc dico vobis abſiſtite ab hominibus iſtis, & ſinite illos. Poſt hunc ſurrexit Iudas Galileus in diebus profeſſionis,& auertit magnum populũ poſt ſe, & ille perijt, & omnes quicunq; paruerãt illi diſperſi ſunt:& nũc dico vobis, abſtinete ab omnibus illis,& ſinite illos.Quia ſi fuerit ex hominibus conſiliũ iſtud, vel opus,diſſoluetur: Si autẽ ex deo eſt,nó poteſtis diſſoluere iſtud.) Quaſi diceret, expectate: nam ſi & illi ex ſeipſis ſurrexerunt, nihil prohibebit etiam illos deſtrui: ne quo pacto etiã cum deo pugnare inueniamini.

Et ſic

A Et ſic per impoſſibile & per inutile auertit illos.Nó dixit autem à quo interempti ſint, ſed ſimpliciter quòd occiſi ſint,fortaſſe in his quæ ſubdit quaſi có comitãs ſupponit docens:quod ſiquidem humanũ eſt opus,nullis eſt nobis opus negocijs:ſi autem diuinum eſt,quicquid feceritis,non poteritis vincere. Sic ſanè & ſermo ſapiens videtur: Quia & perſuaſi fuerunt,vt non occîderent illos, ſed ſolùm flagellarent. Perſuaſi ſunt autem ab illo, & accerſitos apoſtolos flagellarunt, & præceperunt eis, ne loquantur in nomine Ieſu, & dimiſerunt illos.) Vide poſt quot miracula flagellantur,nihilominus tamen doctrina iterum creſcit. Etenim & in domo & in templo docebant. Et illi quidem gaudentes ibant à facie concilij,quòd digni habiti ſunt pro nomine Chriſti, contumelia affici. Et quotidie in templo,& in ſingulis domibus nó ceſſabant docere, & annunciare Ieſum Chriſtum. In diebus illis numero diſcipulorũ creſcente, ortum eſt mur- B mur Græcorum aduerſus Hebræos, quòd deſpicerentur in miniſterio quotidiano viduæ illorum.) Nó in illis omnino dicit diebus,ſed quia hæc eſt cõ ſuetudo ſcripturæ etiã futura aliquando,quaſi deinceps facta dicit. Idcirco ſic dixit: Helleniſtas autem,hoc eſt,Græcos opinor dici qui Græcè loquebantur. Hi enim Græcè loquebantur,quanuis Hebræi eſſent. Ecce noua tentatio,imò & tu ſi vis conſiderare,videbis & intus & foris,bella iam ab initio eſſe. Cęterùm duodecim illi quum iuſſiſſent adeſſe multitudinem diſcipulorum,dixerunt: Non eſt placitum relinquere nos verbum dei, & miniſtrare menſis.) Bene. Ea enim quæ magis neceſſaria,minus neceſſarijs ſunt præferenda. Vide autem quomodo ſtatim & horum curã habeant,& prædicationem nó negligunt. Quaſi autem magis venerabiles illi eſſent, ideo & præferũtur. Circun- C ſpicite igitur fratres viros ex vobis ſpectatæ probitatis ſeptem,plenos ſpiritu & ſapientia,quos conſtituemus in hoc miniſterio. Nos verò deprecationi & miniſterio verbi incumbemus. Et placuit ſermo coram omni populo, & elegerunt Stephanum virum plenum fide ac ſpiritu ſancto.) Vtique & illi pleni fide fuerunt, quos & elegerunt, vt ne eadem fierent ſicut cum Iuda,& cum Anania ac Sapphira. Et Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum proſelytum Antiochenum,quos ſtatuerunt coram apoſtolis: & quum oraſſent, impoſuerunt eis manus,& ſermo dei creſcebat,ac multiplicabatur numerus diſcipulorum Hieroſolymis valde, multaq; turba ſacerdotum obediebat fidei.) Sed videamus iterum quæ dicta ſunt: Viri attendite vobis.) Vide,oro,hìc Gamalielem quomodo cum manſuetudine loquitur, & non dicit antiquas hiſtorias, quanuis haberet multas,ſed recentiores, quæ ad cõ firmandam fidem dictorum plurimum momenti habebant. Ideo & cum occultatione inſinuat dicens, Nam ante hos dies.) Quaſi manifeſtans D quòd non ante multos dies. Itaque ſiquidem ſtatim dixiſſet, Dimittite viros.) Et ipſe viſus eſſet ſuſpectus, & ſermo eius non fuiſſet tam validus, cum exemplis autem ſuum robur accepit. Propter hoc non vnius meminit,ſed etiam alterius,quanuis & tertium potuiſſet dicere ex abundantia,& ſe bene dicere oſtendens, & illos abducens à voluntate ſanguinaria. Abſiſtite ab hominib⁹.) Vide quàm manſuetis moribus,& neq; longum ſermonem,ſed breuem facit, neque illorum cum furore meminit.

Et quotquot paruerunt illi, diſperſi ſunt.) Hoc dicens,nihil in Chriſtũ blaſphemat, ſed quod vult maximè corrigit. Si fuerit, inquit, ex hominibus, diſſipabitur.) Hic & illos videtur hortari, vt ratiocinentur ac colligant.Igitur quia non diſſipatum eſt,non eſt humanum. Ne quo pacto,& cum deo pugnare inueniamini, Hoc dixit, impoſſibili, & inutili illos compeſcens. Si autem ex deo eſt, non poteritis.) Non dixit, Si fuerit Chriſtus deus. Opus enim hoc declarabat,neq; aſſeruit quòd non E humanum,nec quòd non diuinum,ſed futuro tempori fidẽ permiſit, ita vt perſuadeat. At dicet quis, Si perſuaſit,quare flagellarunt? Non potuerunt nó videre quàm indubitata iuſtitia, nihilominus tamẽ furorem ſuum impleuerunt. Et aliter: Et iterum hac ratione territuros ſe expectarũt. Gamaliel autem apoſtolos non præſentes magis conciliabat,& ſermonum ſuauitate,& eorum quæ dicebantur iuſtitia.Perſuaſit,quaſi prædicabat & hic euãgelium, imò quaſi iuſtam ſententiam contra illos proferebat. Credite,quòd nó poteritis diſſipare.Quare nõ credidiſtis?Tam magna prædicatio,quia & ab inimicis teſtimonium habet. Illic quadringenti ſur- Infrà.23.c rexerant, & poſt hac iuſta multitudo. Hi duodecim erant primi.Ne igitur nobis ſpernenda ſit multitudo quæ acceſſit. Si enim fuerit ex hominibus opus hoc,diſſoluetur.) Poterat & alium Aegyptiũ dicere,ſed ſuperflua fuiſſet mẽtio eius. Vidiſti quomodo terrore ſermonem concluſit?Ideo & nó af- F firmat ſimpliciter,vt ne videatur pro illis dicere,ſed ab euentu rei ratiocinatur. Nó auſus eſt autem affirmare, quòd non humanum eſſet, neque ex deo. Quoniam ſi dixiſſet, quòd ex deo, contradixiſſet vtiq;. Si autem ex hominibus,iam iterum propenſi fuiſſent facti ad inſurgendum: eapropter iuſſit vt illi finem expectarent, dicens, Abſtinete. Illi autem minantur iterum, ſcientes quidem, quòd nihil efficiunt, facientes autem quòd poterant. Talis enim res eſt malicia: Impoſſibilia ſæpe attentat.

Poſt hunc autem ſurrexit Iudas.) Hæc ſi Ioſephi hiſtorias inſpexeritis, diſcetis euidentius, nam ille horũ hiſtoriã conſcribẽs,diligenter narrat. Vidiſti quale auſus eſt dicere, quòd ex deo: quando poſtea à rebus fidem accepit? Reuera magna fiducia,& à perſonarum reſpectu plurimũ alienus animus.Perſuaſi autẽ ſunt ab eo, & accerſitos apoſtolos flagellarũt,ac dimiſerũt eos. Reueriti ſunt gloriam viri,ideo & deſtiterũt ne occiderẽt apoſtolos:

flagel-

G flagellatos autem ſoluũ dimiſerunt. Itaq; illi pro-
Supra.5.g fecti ſunt gaudentes à facie concilij, quòd pro no-
mine Chriſti digni habiti ſunt, qui contumeliam
paterentur. Quibus ſignis hoc non magis admira-
bile eſt? Nuſquam hoc apud veteres contigit, quia
& Hieremias flagellatus eſt, propter verbum do-
mini. Et Heliæ ac alijs minati ſunt. Sed hìc etiam
ab hoc, & non à ſolis ſignis, virtutem dei decla-
rarunt. Non dixit, quòd non dolebant, ſed quòd
dolentes gaudebant. Vnde manifeſtum? ex liber-
tate dicendi, quæ poſt flagella ſequebatur. Quo-
circa id manifeſtans, In templo, inquit, ac ſin-
gulis domibus non ceſſabant docere ac annuncia-
re Ieſum Chriſtum. In diebus autem iſtis.) Qui-
bus iſtis? Quãdo hæc fiebant, quando flagella, quã-
do minæ, quando multiplicabantur diſcipuli.

Tunc ortum eſt murmur.) Hoc fortaſſis ob
multitudinem venit. Non enim poſſunt omnia in
H multitudine tam exactè fieri. Et magna turba
ſacerdotum obediuit fidei.) Quia multi ex his cre-
dunt, à quibus Chriſto mors intentata. Ortum
eſt, inquit, murmur, quòd deſpicerentur in miniſte-
rio quotidiano viduæ ipſorum.) Itaq; quotidie mi-
niſtrabant viduæ. Et vide quomodo & hìc mini-
ſterium vocat, & non ſtatim eleemoſynam: ne &
hos qui clarent, & eos qui acciperent, extolleret.
Hoc nó erat malitiæ, ſed multitudinis forſan igna-
uia. Propter hoc propoſuit etiam iſtud. Non pa-
uum enim malum erat, vnde opus vt ſtatim corri-
geretur. Vides quomodo principiò etiã mala erãt,
non foris tantùm, ſed etiam intus? Tu autem non
ſolùm hoc attendas, quod corrigitur, ſed etiã quòd
magnum malum fuerit. Circũſpicite igitur fra-
tres, viros ex vobis ſeptem.) Non propria ſenten-
tia faciunt, ſed prius rationem reddunt multitudi-
ni. Sic & nunc fieri oportebat. Non eſt placitũ,
inquit, vt relicto verbo dei miniſtremus menſis.)
I Principiò abſurdum ponit, oſtendens, quòd non
poſſit vtrunq; fieri accuratè: quoniam & quando
Matthiam ordinaturi erant, primùm rei oſtendunt
neceſſitatem, eo quòd vnus defecerat, & oportebat
fieri duodecim. Etiam hìc vtilitatem oſtendunt, ſed
hoc non fecerunt in principio, ſed expectarunt, vſ-
que dum oriretur murmur, neque etiam expecta-
uerunt, vt hoc ſupra modum fieret. Vide, quod iu-
diciũ ipſis permiſerunt, & præferunt eos, qui oĩbus
placẽt, & ab oĩbus teſtimoniũ habent. Itaq; quum
Suprà.1.d Matthias præferẽdus eſſet, Oportet, dicebant, vt ex
his viris qui fuerunt nobiſcũ omni tẽpore. hìc autẽ
nõ ſic. Non enim erat tale negocium. Ideo & hoc
non permiſerunt ſorti, neq; quum poſſent ipſi ſpi-
ritu moti eligere, hoc faciunt: ſed magis ſtatiunt
quod multorum teſtimonijs approbabatur. Nam
definire numerum, & ordinare, etiam hoc ſibi ven-
dicant. Eligere autem viros illis permittunt, vt ne
videantur ipſi in gratiam quorũdam agere. Quo-
Num.16.b &.31.a. niam & deus Moſi permittit eligere viros quos
ipſe ſciebat. Etenim ſapientia multa opus eſt in hu-
iuſcemodi diſpenſationibus. Profectò non eſt exi- K
ſtimandum, quoniam rationem non reddiderunt,
ideo non opus eſſe talibus ſapientia. Magna enim
indigent. Nos autem, inquit, orationi, & mini-
ſterio verbi incumbemus.) Et incipiendo, & finien
do rationem reddunt. Incumbemus, inquit.) Sic
enim oportebat non ſimpliciter, neque ſine opera,
ſed cum perſeuerãtia incumbere. Et placuit, in-
quit, ſermo coram omni populo.) Et hoc illorum
ſapientiæ congruebat. Omnes dictum laudabant,
& ſic ſapientia declarabatur. Elegerunt, inquit,)
Iterum illi eligunt. Stephanum virum plenum
fide ac ſpiritu ſancto, & Philippum, & Prochorũ,
& Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, &
Nicolaum proſelytum Antiochenum, quos ſta-
tuerunt coram apoſtolis, & quum oraſſent, impo-
ſuerunt illis manus.) Ex hoc manifeſtum, quòd ſe-
gregauerunt illos à multitudine. Et illi trahunt, non
apoſtoli ducunt. Vide quomodo conſcriptor non
eſt ſuperfluus. Non enim dicit, Quomodo: ſed ſim L
pliciter quòd ordinati ſunt per preces. Hoc enim
eſt χειροτονία, id eſt, ordinatio. Manus viro ſuperpo-
nitur, totum autem deus operatur: & illius eſt ma-
nus, quę eius qui ordinatur, caput contingit, ſi quẽ
admodum oportet, ordinatur. Et ſermo, inquit,
dei creuit, & multiplicatus eſt numerus diſcipulo-
rum.) Non ſimpliciter hoc dixit, ſed vt oſtendat,
quanta ſit vis eleemoſynæ ac ordinis bene inſtituti.
Et quoniã narraturus eſt poſteà de Stephano, ideo
& cauſas illorũ præmittit. Et multi, inquit, ſacer
dotes obediebãt fidei.) Quoniã enim videbãt prin
cipem ac doctorẽ hæc affirmaſſe, ex operibus iam
periculum faciebant. Et admiratione dignum eſt,
quòd populus non ſcindebatur; in electione viro-
rum, quomodo apoſtoli ab illis nõ reprobati ſunt.
Quantam autem dignitatẽ habuerunt hi, & qua-
lem acceperunt ordinationem, neceſſarium erit di-
ſcere. Nunquid eam quæ eſt diaconorum? Et pro- M
fectò hoc in eccleſijs nõ eſt, ſed presbyterorum eſt
hæc diſpenſatio, tametſi nullus adhuc eſſet epiſco-
pus, ſed apoſtoli ſoli: vnde neq; diaconorum, neque
presbyterorum nomẽ eſſe opinor, quod clarum ac
manifeſtum: ſed tunc in hoc fuerũt ordinati. Et nõ
frigidè ac ſimpliciter poteſtas eis cõcredita, ſed ap-
precabantur, vt fieret illis hæc poteſtas. Vide au-
tem oro, ſi ſeptem viris in hoc, opus erat: tantæ for
taſſis affluebant opes, totq; viduarum erat multi-
tudo. Itaq; non ſimpliciter preces fiebant, ſed cum
multa attẽtione: & hoc fiebat, ſicut prędicatio: plu-
ra enim illis perficiebant. Sic ad ſpiritualia iſta ad-
numerabantur, ſic & ad profectiones mittebantur,
ſic hi ſermonem in manus acceperunt. Et nõ dicit,
neq; extollit illos: ſed quòd nõ placitũ, opus datum
relinquere. Ita erant à Moſe eruditi, ne omnia tra-
ctent. Propter hoc & Paulus inquit, Tãtùm vt me- Galat.2.b
mores pauperum eſſemus. Diſce autem, quomodo
& anteceſſerunt hos: Ieiunabant, intenti erant pre-
cibus. Hoc etiam nunc fieri oportebat. Non autem
ſimpliciter

A ſimpliciter ſpirituales, ſed ſpiritu philoſophia ple-
nos dixit, oſtendens quòd magna philoſophia fe-
rebant accuſationẽ viduarum. Quæ enim vtilitas,
quando non per furtum, ſed nihilominus cuncta
pereunt, ſi diſpenſator vel temerarius ſit & exacer-
betur? Etenim hoc nomine etiam Philippus admi-
rabilis erat. De illo enĩ dicit, Et quum ingreſſi in
domũ Philippi euangeliſtæ, qui vnus erat ex ſeptẽ,
manſimus apud illum.) Vides nihil humano mo-
re diſpenſari. Et creſcebat numerus diſcipulorũ
in Hieruſalem.) In Hieroſolymis creſcebat multi-
tudo. Mirabile, ibi occiſus eſt Chriſtus, & illic cre-
uit prædicatio, & non ſolùm non ſunt offenſi qui-
dam ex diſcipulis, videntes apoſtolos quidem flagel
lari, alios autem fugari, alios ſpiritus tentare, alios
obmurmurare, ſed & ſic credentium numerus au-
Supra.5.a gebatur, ita emendabatur, ex eo quod Ananiæ ac-
ciderat, & maior timor illis fiebat. Vide autem oro,
quomodo creuerit multitudo: poſt tẽtationes tunc
B creuit, non anteà. Conſidera autem, quanta & be-
nignitas dei, ex illis enim principibus ſacerdotum,
qui ad cædem turbam exaſperarant, qui talia cla-
Mat.27.c marant, & dixerant, Alios ſaluos fecit, ſeipſum
ſaluũ facere nequit. Ex his multi, inquit, obediebant
fidei. Illius igitur & nos fiamus imitatores. Suſce
pit illos, & emiſit.) Ita & nos, inimicos qui innu-
mera nobis mala fecerunt, beneficijs afficiamus: ſi-
quidem habere volumus bona, illis exhibeamus, ne
benefaciendo prætereamur. Si enim mala ferenda,
dum impletur illorum furor, multò magis etiam ſi
benefacimus. Hoc enim illo nõ eſt minus. Non eſt
enim idem benefacere inimico, & maiora voluiſſe
pati, vel velle, ab hoc etiam ad illa veniemus. Hæc
dignitas eſt diſcipulorum Chriſti. Crucifixerant il-
lum, qui ad benefaciendum illis venerat, diſcipulos
illius flagellarant, & poſteà in eundem cum diſci-
pulis honorem ducit, & ſimiliter ſua illis cõmuni-
cauit. Imitatores fiamus oro Chriſti. In hoc decet
imitari illum. Hoc ęqualem facit deo. Hoc plus eſt
C quàm humanum. Vacemus eleemoſynæ. Hæc pæ-
dagoga & magiſtra illius philoſophiæ eſt. Qui di-
dicit miſereri eius qui in calamitate, diſcet etiam nõ
rẽminiſci malorum ſibi irrogatorũ, ac inimicis be-
nefacere poterit. Diſcamus proximorũ malis con-
fringi, & compati, & diſcemus etiam illorum ma-
la ferre. Illum interrogemus, qui etiam malè erga
nos affectus eſt, an non condemnet ſeipſum, an nõ
velit reſipiſcere, an nõ totum eſſe dicat iræ vel pu-
ſillanimitatis, vel miſeriæ, an velit eſſe is qui contu-
meliam ferat, & ſileat & non contumeliam inferẽs
ac inſaniens, & admiratus paſſum abeat. Ne putes,
quòd hoc contemptibiles facit. Contumelia affice-
re non tam venerabiles facit, atq; contumelias fer-
re. Ille enim eſt contumelioſus, hic verò philoſo-
phus: & ille quidem homine peior, hic verò ange-
lis par. Licèt enim minor fuerit, eo qui contumeliã
fecerit: attamen ſi voluiſſet, potens fuiſſet vlciſci. Et
aliter, Etiam ab omnibus miſericordiam cõſeque-
tur hic quidem, ille verò exoſus erit. Quid igitur? D
Nónne hinc etiã ille multò melior erit: illum enim
vt inſanientem, hunc verò vt prudentem obſerua-
bunt omnes. Quãdo igitur cogeris, vt aliquem cri-
mineris, dic ad illum: Non poſſum illi malè dicere.
Timeo enim, ne fortè ſit talis: maximè quidem in
mente ne dicas, ſed neq; alteri, ne in hoc cum deo
pugnes. Si videris vituperari quendam, adiuua. Dic
paſſionis non viri verba ſunt, dic iræ non amici, in-
ſaniæ nõ animæ. Hæc cogitemus de vnoquoq; pec
cato. Ne expectes accendi ignem, ſed anteà com-
prime, ne exacerbes beſtiam, ſed neque exacerbari
ſinas: non enim poteris illum compeſcere ſi flam-
ma accendatur. Quid enim dixit, Inſipiens & ſtul-
te? Vtri igitur verè imputatur, dicenti ne an audien
ti: nam ille quidem licèt valde ſapiens, in ſtulti exi-
ſtimatione erit: hic etiam licèt inſipiens, ſapiens ac
philoſophus habebitur. Vter inſipiens dic oro, is ne E
qui alteri dicit ea quæ nõ ſunt, an is qui neq; ſic mo
uetur: nam ſi ſapientiæ eſt, etiã ſi mouearis nõ mo-
ueri, magnæ vtiq; inſipientiæ eſt, ſi non mouearis
quem plagis affici. nondum dico, quis locus pœnæ
repoſitus ſit his, qui talia opprobrant & maledi-
cunt. Sed cur, ignobilem & ex ignobilibus, & vilem
ac ex vilibus dixit? Iterum in ſeipſum conuertit op
probrium. nam ille quidem venerabilis apparet ac
reuerendus: hic verò vilis. Talia enim tanquam op
probrium proferre, generis vilitatem inquàm, ani-
mę eſt reuera paruę. Qui autẽ magnus & admira-
bilis erit, vtpote qui nihil tale ſentit, ſic afficitur
quaſi audiuiſſet, quòd haberet aliquid aliud præcel-
lens. At adulteriũ ac alia dicet? Hìc & ridere opor-
tebat. Quando enim laceſſitur qui nõ eſt conſcius,
non habet locum ira. Cogitantes autem & quæ in
medium producat verba, neq; ſic oportet dolere, id
quod poſtea vnuſquiſq; diſcere poterit. Hoc iam
reuelauit. Deinde omnibus ſe fide indignum exhi-
buit, vtpote neſciens proximorum mala tegere, &
ſeipſum magis confudit, quàm alium, & in totum F
portum impegit, pœnas ſibijpſi graues aſciuit futu
ri iudicij, Non enim hunc vt illum auerſantur o-
mnes, qui tegenda reuelat. Tu autem ne dixeris ea
quæ noſti, ſed ſile, ſi vis bonum nomen habere, non
enim ſubuertes quæ dicta ſunt, ac teges, ſed etiam
aliud facies bonum. Non enim iam facies contra
teipſum ferri ſententiã. Iam quiſpiam tibi maledi-
cit? dic tu, Si oĩa noſſet, nõ hęc ſola dixiſſet. Admi-
rati eſtis cũ ſtupore quod dixi, atqui imitari opor-
tet. Ideo enim omnia hęc quæ ab exteris dicta ſunt
diximus, nõ quòd nõ habeamus innumera talia in
ſcripturis. Sed quòd magis hi poſſunt confundere,
quoniam & ſcriptura nouit ad cõfuſionem loqui,
ſicut quando dicit, Nónne & Ethnici hoc faciunt? Matt.5.g.
Propheta autem Hieremias filios Rechab in me-
dium adduxit, paternum mandatum prætaricari Hiere.35.
nequaquam volentes. Maledicebat maria Moſen, g.
& ab illis ſtatim expetijt pœnam, neq; cõceſſit tan Num.12.a
to tempore quanto diſci poterat iniuſtum eſſe. At
nos non

G nos nō ſic,ſed hoc maximē volumus omnes diſcere, quòd non abſq; pœna abijt. Quandiu de terra ſpiramus,non poteſt ex vna ſolùm parte conſtare bellum. Trahes enim inſanientes ex vtraq; parte, imò exacerbabis,ſiue à dextra,ſiue à ſiniſtra. Extinxiſti furorē. Qui verberat,ſiquidem habuerit eum qui non patitur,magis extollitur. Si autem patientem,magis deſtruitur, & in ipſum plaga conuertitur.Non enim ſic ſubuertit antagoniſtę vim homo certaminum peritus,ſicut homo qui iniuria afficitur,& nō viciſſim cōtumelias infert:Confuſus enī illo deinde abit & condemnatus. Primùm quidem
« à conſcientia. Secūdùm autem ab omnibus qui vi-
« dent.Et prouerbiū quoddam eſt, Qui honorat,ſe-
« ipſum honorat:ita etiam qui contumelia afficit,ſe-
« ipſum contumelia afficit. Nullùs nos poterat iniuria afficere,iterum dico,niſi noſmetipſos:neq; pauperem me quis faciet,niſi ego meipſum.Agē ſic cō
H ſideremus:Sit mihi anima pauper, & omnes in me pecunias erogent, quid inde?donec illa non mutetur,omnia in vanum ſunt. Sit mihi anima magna, & cuncti accipiant pecunias meas, quid inde ? donec illam nō feceris pauperē,nullum certè damnū. Sit mihi vita impura,& omnes contraria dicant de me:quid hoc? licēt dicant,ſed non etiam in mente ſuffragijs confirmant. Iterum ſit mihi vita munda,& omnes contraria dicant. Et quid inde? Nam in conſcientia ſua condemnant.Non enim perſuaſi dicunt. Nam quemadmodum non oportet celebritati credere , ita neq; accuſationi. Et quid dico hæc? nullus nobis inſidiari vnquam poterit,neq; accuſatione vlla circundare ſi voluerimus. Videamus autē & ſic, Trahat quis ad forū ac calumnietur, ſi vis etiam animā efferat. Et quid hoc ſi pauliſper præter dignitatem hæc feras?Igitur hoc quidem iſtud malum eſt , quod propter meritum pateris?Sed cur?meritò ne oportebat?Dicam quid iterum.Philoſophus quidā externus vbi audiuit,quòd
I quidam mortuus eſt, & quidā diſcipulorū dixit il-
« li,Væ mihi quia iniuſtè.Ille conuerſus,ſed quid di-
« cebat,Iuſtè ne voluiſſes? At Ioannes,nónne iniuſtè mortuus eſt?Cui igitur magis etiam miſereris,ei ne qui iuſtè mortuus,an ei qui iniuſtè?nónne hunc quidem miſerum dicis,illum autē & admiraris. Quid igitur iniuria affectus eſt homo,quum ab illa morte nō ſolùm magnū lucrum faciat,ſed & nihil læditur: nam ſiquidem ex immortali feciſſet mortalem,fortaſſis detrimentū eſſet.Si autē mortalem & in hac natura paulò pōſt moriturum,accelerat, vt cum gloria mortē amplectatur,quid damni?Sit nobis anima quæ bene cōpoſita,& nullum forinſecus erit damnū.Sed nō es in gloria?Et q̄d hoc?nā quod eſt in pecunijs,hoc etiam eſt in gloria.Si enim fuero magnificus,nullo opus erit. Si autem vanæ gloriæ cupidus,quò plus continget,hoc plus deſiderabo:tunc autem maximē clarus ero, & maiore gloria fruar,ſi contēpſero gloriam. Hæc igitur ſcientes & gratiā habeamus Chriſto deo, qui talem vitam nobis largitus eſt, & ambiamus illum in glo- K
riā illius: Quia ipſum decet gloria cū vnigenito patre & ſancto illius ſpiritu,in ſecula ſeculorū,Amē.

Stephanus autem plenus fide & virtute, faciebat prodigia & ſigna magna in populo.

Homilia.xv.

VIde, quomodo etiam in illis ſeptem vnus cæteris præferebatur, & primatum habebat. Nam quāuis cōmunis omnium ordinatio, attamē ille maiorem ſibi cōciliarat gratiam. Ante illud tēpus nullum fecerat ſignum,at vbi manifeſtatus eſt,vt oſtendatur nō ſufficere ſolam gratiam,ſed opus etiam ordinatione, vt ſpiritus ſancti augmentum fiat. Quòd ſi & antè pleni ſpiritu , at id à lauacro. Surrexerunt autem quidam ex ſynagoga.)Iterum vocat ſurrectionem,illorum exacerbationem & iram. Vide & hoc loco magnam multitudinem , imò aliam accuſationis figuram. L
Nam poſtquàm Gamaliel illos prohibuerat, ne quid contra illos attētent , aliam accuſationem inducunt. Surrexerunt autem quidam eorum ex ſynagoga quæ dicebatur Libertinorum, & Cyrenæorum,& Alexandrinorum,& eorum qui à Cilicia & Aſia,diſputantes cum Stephano,& non potuerunt reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui quo loquebatur:tunc ſubornarunt viros,dicentes:audiuimus illum loquentem blaſphema verba contra Moſen ac deum.) Vt accuſationem inſtituant,cōtra deum inquit,& contra Moſen loquitur. Idcirco & diſputabant,vt cogerēt illum dicere aliquid. At ille poſtea apertius loquutus eſt. Et forſan ſolùm dicebat quieſcere legem,vel non dicebat quidem , ſed inſinuabat: quoniam ſi dixiſſet manifeſtè , non opus fuiſſet viris ſubornatis,nec etiam falſis teſtibus.Variæ autem ſynagogæ erant , Libertinorum,& Cyrenenſium. Sed Cyrenenſes quidem vltra Alexan- M
drinos ſiti ſunt, qui & illic pro conſuetudine quæ tunc erat,habebāt ſynagogas:fortaſſis autē & illic manſerunt,ne cogerētur continuò migrare.Liber- Libertini, vnde dicti.
tini autē, qui à Romanis libertate donati erant, ſic appellabantur. Porrò quemadmodum illic morabantur hoſpites multi, ita & ſynagogas habebant multas,in quibus oportebat & legem legi,& preces fieri. Tu autem conſidera velim quomodo & hic,dūm cogitur,docere attentat,& illi iterum per ſignā in inuidiam nō ſolùm mouentur,ſed quoniā & legis cognitione ſuperior erat,illiſq; intollerabilis,falſos quoq; teſtes cōſtituunt.Non volunt enim ſimpliciter occīdere,ſed & cum ſuffragio,vt & gloriam ipſorū infamēt,& illis relictis ſic ad alios veniant,hac ratione perterrētes etiam illos. Qui etiā non dixerunt,quòd loquatur,ſed quòd non ceſſat loqui, aucta ſicq; accuſatione. Commouerunt q; presbyteros & ſcribas, atq; inuadentes corripuerūt eum, & adduxerūt in concilium,ſtatuerūtq; falſos teſtes,dicentes : Homo iſte non ceſſat loqui verba blaſphema cōtra locum ſanctum hunc & legem.)

Non ceſ-

A Nō ceſſat,inquit,quaſi ille faciat opus,per hoc manifeſtantes: Audiuimus enim eum dicentem,Ieſus Nazarenus iſte demolietur locum hunc,& mutabit mores quos tradidit vobis Moſes.) Ieſus, inquit, Nazarenus, magno cum contemptu demolietur locum hunc, & mutabit mores. Hoc etiam
Mat.27.c Chriſtum accuſantes dicebant: Quid deſtruis templum dei? Multa enim illis erat reuerentia erga tēplum,vtpote,& iuxta illud habitare volentibus, & erga nomen Moſis . Et vide quomodo duplex accuſatio.Demolietur,inquit,locum, & mutabis mores.Non ſolùm autem duplex,ſed & amara,& plena periculis. Et quum inſpexiſſent illum omnes qui erant in concilio, viderunt faciem illius,quaſi faciem angeli.)Sic poſſunt,& qui in minore gradu ſunt clarescere.Et quid oro, hic minº habebat apoſtolis?nónne ſigna operatus eſt? nónne magnam dicendi libertatem præ ſe tulit? Viderunt faciē illius,
B quaſi faciem angeli inquit. Hoc igitur erat gratia, hoc & Moſis gloria erat. Videtur autem mihi deº illum feciſſe tantæ gratiæ ac amabilem , vt ſtatim aſpectu terruerit illos. Poſſunt enim facies & ſpirituali gratia plenæ eſſe, & deſiderātibus deſiderabiles, & odio habentibus reuerendæ ac terribiles. Vel hoc dixit vt cauſam, propter quam paſſi ſunt
Cap.VII. illum cōcionari. Dixit autem princeps ſacerdotum: Num hæc ita ſe habent?)Vides quomodo cum māſuetudine rogat,atq; ſine moleſtia.Eapropter & ille benignis verbis incipit: Viri fratres & patres,audite, deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ,cùm eſſet in Meſopotamia, priuſquā moraretur in Charran.) Statim ab initio opinionē illorū tollit,& per ea quæ dicit,abſq; ſuſpicione, inſtruit nihil eſſe quodammodo tēplum illud & inſtituta, nec victuros illos prædicationem, deumq; ſemper omnia facere,nullo egentem inſtrumento. Vide itaq; in his pulchrè contexi cōcionem,& de-
C monſtrari,quòd qui fruantur magna miſericordia, diuerſis deū retalient,& alioqui impoſſibilia attentent. Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ,
Gene.12.a & dixit ad illum: Egredere de terra tua, & veni in terram quam monſtrauero tibi. Et templum nondum erat,& ſacrificium nondum erat, & dei conſpectum aſſequutus fuit Abrahā, licēt etiam pgenitores haberet Perſas , & in aliena terra eſſet. Et quare in principio vocat deum,gloriæ deum?quoniam ignobiles glorioſos fecit,& vt doceat,quòd ſi illos glorificauit,multò magis ipſos. Vides quomodo illos à corporalibus abducit,& à loco primùm, quoniam de loco ſermo erat.Si gloriæ deus,manifeſtum quòd non opus habet noſtra gloria, neque ea quæ eſt per tēplum.Ipſe enim eſt fons glorię,ne igitur putetis hac ratiōe ipſum glorificari. & quomodo,inq̄t,ſcriptura hoc nō dicit de patre Abraham?Quia non eſt multiloqua in his quæ nō multùm neceſſaria.Hoc ſolùm nos docuit, quòd vidēs abire filium,ierit cum eo:Quod autem amplius nō enarrauit,eo quòd mortuus eſt,non multò poſtea-

quàm habitauit in Charris . Exi à cognatione tua. D
Hic oſtendit quòd nō ſunt ipſi filij Abrahæ.Quomodo?quia ille credulus erat: ipſi autem increduli. Imò iubens diſcere ex his quæ faciebat, quòd ille quidem labores ſuſtinuit:ipſi verò frūctus metant, & quòd omnes progenitores fuerint in variorum malorum tolerātia. Et egreſſus ex terra Chaldæorum habitauit in Charran, & illinc poſtquàm mortuus eſt pater ſuus, fecit habitare illum in terra hac, in qua vos quidem nunc habitatis. Et non dedit illi hæreditatem in illa, neque veſtigium pedis.)Vide quomodo illos à terra abducit.Nō enim dixit,Dabit:ſed,non dedit:manifeſtās quòd omnia ab illo,& nihil ab ipſis.Venit enim relicta cognatione ac patria. Quare igitur non dedit?quia figura erat alterius terræ, & promiſit ſe eam daturum illi.Vides quòd non ſimpliciter iterum ſermonem reſumit. Nō dedit,inquit,illi,& promiſit etiam ſemini illius poſt eum,quum non eſſet illi filius. Ite- E
rum potentia dei hinc oſtenditur, & quòd abſque omni adminiculo omnia facere queat . Eum enim qui in Perſide erat,ac tantùm aberat,dixit ſe Palæſtinæ dominum facturum. Sed iterum videamus quæ dicta: Et intuentes eum omnes,inquit, videbant faciem illius quaſi faciem angeli.) Vnde in Stephano gratia illa florebat? nunquid à fide? manifeſtum quòd ſuprà teſtimonium accepit,quia fide plenus erat.Fieri autem poteſt, vt fidem quis habeat abſque ſanationum gratia . Nam alij quidem 1.Cor.12.a
data eſt gratia ſanationum:alij verò ſermo ſapientiæ. Hic autem mihi videtur inſinuare illum fuiſſe facie amabilem,dicendo:vidi faciem illius quaſi faciem angeli,quod & de Barnaba teſtificātur.Vnde ſcimus ſimplices & innocētes in admiratione eſſe, maximè ſi tam gratioſo vultu ſint.Tunc ſubornarunt viros dicentes:Audiuimus illum dicentē verba blaſphema.De apoſtolis quidem dicebāt, quòd reſurrectionem annunciarint,& quòd multa turba F
affluat.Hic autem,quòd & ſanabantur. O inſipiētiam,pro quibus oportebat gratias agere, p̄ his redarguebātur,& ijs qui re ipſa prēualebāt,prævaliturosſe verbis confidebant.Id quod & Chriſto faciebāt,& ſemper ad ſermones illos ſe conuertebāt. Erubeſcebāt enim ita ſimpliciter illos rapere nihil habentes,quod obijcerent . Et vide quomodo neq; illi teſtificātur,qui iudicabant: reprehēſi enim fuiſſent, ſed ſimpliciter alios conducunt, vt ne videatur violentum opus.Id quod etiam Chriſto feciſſe eos quis viderit.Vidiſti prædicationis vim,& quomodo dum flagellabantur,& lapidabantur prēualet,atque etiam dum ad tribunal ducuntur, & vndique fugantur? Hinc & falſis teſtibus non ſolùm prævalent,ſed neque hi obſiſtere valebant,quanuis valde impudentes,ſic illos violenter capit,idq; cùm multa non perſuaſibilia & inconuenientia ſicut & contra Chriſtū afferrent,nihil omittentes quòd ad mortem illius faciebat, vt omnibus manifeſtū fieret non eſſe humanum bellum,ſed dei cum homi-

G nibus.Considera autẽ & quid dicant hi qui ſtatuebant falſos teſtes, hi qui ſanguinaria mente illũ in concilium rapuerant. Audiuimus illum dicentẽ verba blaſphema contra Moſen ac deum.) O impudentes opera facitis blaſphema contra deum,& nó curatis,& Moſis curam vobis eſſe ſimulatis?Idcirco illis datus eſt eis Moſes, quia ea quæ dei non valde curæ erant,ſemper autem Moſi meminerũt: Moſes dicẽtes ille qui eduxit nos,ambiguæ fidei populum irritantes. Iã quomodo homo blaſphemus vinceret?quomodo autem & ſic blaſphemus ſigna faceret talia in populo? At tanta res eſt inuidia,ſtultos efficiens captos,vt neq; contueantur quæ videt.

Supr.6.d. Audiuimus illum,inquit, loquentẽ verba blaſphema contra Moſen ac deum. & iterum, Hic homo non ceſſat loqui,contra locum ſanctum,& legem, adijcientes:Quæ tradidit vobis Moſes. Non iã dicunt deus. Vides quomodo illũ ob auerſam & turH batam rempublicam impietatis accuſant?Quòd autem non potuerit ille talia loqui, nec fuerit tam audax,omnibus eſt manifeſtum, tam mitis erat, atq; adeò in facie cernebatur.Igitur vbi quidem nõ calumniabãtur,nihil tale inquit ſcriptura. Quoniam autem totum hoc loco calumnia eſt, meritò illam corrigit deus,atq; adeò ipſo aſpectu. Itaq; apoſtoli non patiebantur calumniã,ſed prohibebantur: hic autem & calumniam fert, propter hoc & ante omnia facies ipſa defendit ac excuſat. Fortaſſis hoc & pontificem terruerat. Vt autem dixit,quòd promiſerat,oſtendit promiſſionem ante locum factã, ante circunciſionem,ante ſacrificium,ante tẽplum, & quòd hi vt par fuiſſet,non acceperant, neq; circunciſionem,neq; legem:ſed terra, obediẽtię ſolius merces erat, ſed neq; circunciſione data promiſſio impletur.Et quòd figura fuerit,etiam patriã relinquere ac cognationem,deo iubẽte.Illa enim patria quoquó duxerit deus,& hæreditatem hic nó accepit.Et quòd ſi quis diligenter inquirat, Perſæ ſunt Iudæi.Et hic diſce,quòd abſq; ſignis obedire oportet deo, licèt grauia quædam contingant. Quoniã & patriarcha etiam relicto ſepulchro paterno, ac omnibus obtemperauit deo.Si autẽ illius pater non fuit ei ſocius profectionis in Palæſtinam, eo quòd infidelis erat, multò magis pueri non erũt ſocij ac participes,licèt magnam partem viæ eant,ſi patris

Gene.12.b &.15.d. virtutem non fuerint imitati. Et promiſit vt illam daret illi ac ſemini eius, inquit, poſt illum. Magna etiã hic dei miſericordia oſtenditur,ac Abrahæ fides,quòd obedit quum non eſſet illi filius.Hoc oſtẽdit obedientiam ac fidem. Quãuis ea quæ facta dicuntur,ſum monſtrabãt,vtputa, quòd poſtq̃ veniſſent, non habuit veſtigium pedis:id ſanè fidei contrariũ erat. Hæc conſiderãtes etiã nos,quæ ſcilicet ꝓmiſerit deus,recipiamus etiam ſi aduerſa fuerint ea quæ fiunt,quanuis nobis non ſunt aduerſa,ſed valde congrua.Nam ibi quidem,ſi fuerint promiſſiones,& contraria fierent,reuera ſunt aduerſa: apud nos autem ſecus eſt: nam hic quidem afflictionem dixit,illic verò refrigerium.Quur confundimus tẽ K pora,quur quæ ſurſum ſunt,infrà facimus?Tribularis dic oro,quia in paupertate agis,& turbaris ꝓptereane turberis, turbatione enim dignum foret, ſi illic tribulandus eſſes. Hæc enim tribulatio refrigerij cauſa eſt.Infirmitas iſta,inquit, nó eſt ad mor Ioan.11.a. tem.Illa tribulatio pœna, hæc diſciplina & correctio.Certamen eſt in præſenti tẽpore,vnde & opº eſt pugillatione,bellũ eſt ac præliũ. nullus in prælio quærat delicias, nullus pro diuitijs ſollicitus ſit, pro vxore nullus curã gerat,ſed vnus vnum ſolum videat,vt inimicos vincat.Hoc & nos faciamº,& ſi vicerimus & redierimus cum triumpho,omnia nobis dabit deus.Hoc ſolùm nobis curæ ſit,quomodo vincamus diabolũ, imò non noſtri ſtudij opus eſt, ſed diuinæ gratiæ totum eſt.Vnum nobis curæ ſit, quomodo conciliemº nobis illius gratiã, vt trahamus ad nos fauorem illũ.Si deus ꝓ nobis, quis có- Rom.8.f. tra nos?inquit.vnũ ſolùm nobis curæ ſit, quomodo L hic nobis non efficiatur inimicus, vt nos non auertat. Non tribulari malum, ſed peccare malum eſt: id fuerit graue,etiam ſi in delicijs fueris, nó dico in futuro,ſed etiam in præſenti.Quomodo enim putas conſcientias noſtras morderi? An hoc nó quouis tormento fuerit peius? Vellem diligenter interrogare eos qui in malis viuunt, nunquã ne ſi in mẽtem veniant illis ſua peccata, tremant, formident, doleant,& beatos dicant ieiunantes in mõtibus,& philoſophiæ deditos.vis refrigerium inuenire illic? fer hìc tribulationem propter Chriſtum,nihil huic refrigerio par,gaudebant apoſtoli dum flagellarẽ- Supr.5.g. tur.Paulus hoc admonet dicẽs: Gaudete in domi- Philip.4. no.& quomodo poteſt quis gaudere, vbi vincula, a. vbi tormẽta,vbi tribunalia?maximè in hoc gauderi poteſt.Quomodo autem,diſce.Qui nihil ſibijpſi conſcius eſt,plurimùm lætabitur.Ita vt quò maiorem dixeris tribulationem, hoc maiorem dicas voluptatem.Dic obſecro mihi,miles qui plurimis vul M neribº impetitur,& reſiſtit:nónne cum magna redit voluptate,vulnera vt teſtimonium libertatis habens,fulgoris & claritudinis? Et ſi poſſes erumpere in vocem illam,quam Paulus protulit:Stigmata Ie Gala.6.g. ſu porto:poteris magnus fieri,& clarus,ac probatus.ſed non eſt perſequutio.Sta contra gloriã:& ſi dixerit quis contrarium aliquid, ne timeas dici malus propter Chriſtũ.Sta cõtra tyrannidẽ ſuperbię, ſta contra iræ pugnam, ſta contra concupiſcentiæ tormentũ.Et hæc ſtigmata ſunt ac tormẽta. Quid maius illis tormẽtis?nunquid ſi anima dolet ac vritur?nam illic quidẽ licèt corpus diuiditur, hìc autẽ totum illius eſt.Circa illã dolor quãdo iraſcitur vel Paſſiones animæ. inuidet,vel aliud quiddã facit,imò patitur:nó enim eſt facere,ſed pati,iraſci,vel inuidere.Vnde & paſſiones animæ dicũtur,& vulnera,& cicatrices.Reuera paſſio eſt, & paſſione difficilius. Cogitate,qui iraſcimini,quòd patiendo hoc facitis.Itaq; non patitur,qui non iraſcitur.Vides quòd qui contumelia afficitur,nó patitur:ſed is qui contumelia afficit, id quod &

A quod & iã dixi.Quod enim patitur, manifeſtũ eſt ex eo,quòd à paſſione ſic vocetur. Paſſiones enim ab ira naſcuntur,hebetatio viſus,ſtupor,& innumera alia mala.Sed puerum cõtumelia affecit,inquit, ſed miniſtrum.ne putes eſſe infirmitatem,quòd nó & ipſe hoc poſſis facere:dic enim mihi,Bene factũ ne eſt?nó opinor quòd dicas.Igitur ne feceris quod nó bene factũ.Scio quòd in talibus iræ naſcuntur. Quid igitur,inquit,ſi contẽnat,ſi iterum dicat? argue,increpa,obſecra,manſuetudine ira ſoluitur, vt acceſſeris,accuſa.nam in his quidem quæ erga nos, neq; hoc faciendum,ſed pro alijs & neceſſitate.Ne propriã contumeliam putes,quòd filius cõtumelia afficiatur:& ſi doleas ꝓ illo,ne tanquã ipſe contumelia affectus.Nõ enim quoniã puer malè habet, tu cõtumelia affectº es,ſed is qui malefecit.Reſtringe iram,acutus gladius in vagina condatur. Si habuerimus illum nudum,ſæpe etiã vbi non eſt opus, B illo vtemur,ab ipſo tracti. Si autem fuerit occultatus,etiã ſi opus fuerit,extinguetur ira. Pro illis non vult nos iraſci Chriſtus: audi enĩ quid dicat ad Petrum: Conuerte gladiũ tuum in vaginã, & tu pro Mat.26.c puero iraſceris? Doce etiã puerum philoſophiam, dic illi paſſiones domini, imitare meũ magiſtrum. Quando ignominia aſpergendi erant,nó dixit,vlIoan.15.c. ciſcar.ſed quid?Si me perſequuti ſunt,& vos perſequentur.Igitur ferte fortiter,non enim eſtis meliores me. & tu ad puerum & ſeruum dic: Nõ es domino tuo melior. Sed viduæ, verba philoſophica iſta videtur.Heu mihi, quòd ſermone nó licẽt hoc perſequi,vt rem ipſam experiamini.& vt diſcas:In medio duorum ſimul certantium ſtans, ſis à parte eorum qui iniuriam patiuntur, & non iniuria afficiunt,ſi non apud teipſum triumphos videas, ſi nó claras accipias coronas. Vide quomodo contumelia afficitur deus,& q̃ manſuetè reſpondet:Vbi eſt, Gen.4.b. inquit,Abel, frater tuus? Et quid ille? Num cuſtos C ego ſũ fratris mei?Quid hoc pertinacius, licèt hoc à filio audijſſet quis?nam ſi à fratre, nónne quis dixerit eſſe ignominiã?At deus iterum manſuetè reſpõdet: Vox ſanguinis fratris tui,inquit,clamat ad me.At deus,inquit aliquis,irę nó eſt obnoxius. Sed ꝓpter hoc deſcendit filius dei, vt te deum faciat,iuxta humanas vires.Sed nó poſſum,inquit,quũ homo ſim.Itaq; homines tibi adducamus:Et ne putes me tibi dicere Petrum ac Paulum, ſed quoſdã illis multò inferiores.puer Heli, Annã contumelia affe 1.Reg.1.b. cerat dicẽs:Digere vinũ tuũ.Quid hoc cõtumelioſius?Quid igitur illa? Mulier ĩ amaro die ego ſum. Nihil reuera afflictióí par, philoſophiæ mater eſt. Iſta etiam æmulam habens,non affecit illam cõtumelia . Sed quid?ad deum confugit, & orans illius nec meminit, neq; dicit, quoniã opprobrijs affecit me quædã, vltor meus eſto, adeò philoſophiæ aſſueta erat mulier.Confundamur viri,quanuis ſcitis quòd zelo nihil par ſit. Telones cõtumelia affectº ã Phariſęo,nó retulit cõtumelias,quãuis potuiſſet, ſi quidẽ voluiſſet.Sed animo philoſophico tulit,di

cens:Propicius eſto mihi peccatori.Memphibaal à Luc.18.c. ſeruo accuſatus,& calumniã paſſus,neq; dixit,neq; D fecit illi aliquid mali,neq; de rege ipſo. Vis & ſcorti audire philoſophiam? audi Chriſtum dicentem, quando capillis pedes illius terſit.Telonę & mere- Mat.21.c. trices præcedunt vos in regno.Vidiſti illam ſtantẽ ac lachrymãtem, & ſua crimina abluentem. Vide quomodo & contra Phariſęum non irata fuit,quũ confunderetur.Si ſciret, inquit,quòd peccatrix eſt Lucæ.7.f. mulier iſta,non permiſiſſet illã. Et nó dixit ad illũ: Cur nam,dic?Tu ne à peccatis mundus es? Sed magis patiebatur, magis plorabat, plus calidarum lachrymarum emittebat.Si autẽ mulieres,& Telonę ac meretrices philoſophabãtur,idq; faciebant ante gratiã: qua erimus nos venia digni poſt tantã gratiam,magis q̃ ſi beſtiæ expugnarentur, lachrymãtes,& recalcitrantes:nihil fœdius furore,nihil viliº, nihil grauius,nihil inſuauius, nihil nocentius. Hæc dico non ſolùm vt cum viris ſimus manſueti, ſed E etiã ſi mulier loquax ſit,vt feras.Sit tibi paleſtra ac gymnaſium mulier. Quomodo enim nó abſurdũ, gymnaſia ferre nihil lucri afferentia vbi affligimº corpus:gymnaſia autem non facere domi, quæ nobis coronas etiã ante agones ſuppeditant? Cõtumelia afficit mulier,ne fias tu mulier. Muliebre enim eſt contumelia afficere:Infirmitas eſt animæ,immi nutio eſt,ne putes indignum te eſſe,quando mulier contumelia te afficit: indignum, quãdo tu quidem cõtumelia afficis,illa verò philoſophatur:tunc turpiter te geris,tunc cõtumelia afficis.Si autẽ contumelia affectº feras, erit roboris tui magnũ indiciũ. Nó hæc loquor vt mulieres inducã ad cõtumelias, abſit,ſed quando ſatana impugnante contingat vt feratis.Fortium virorũ eſt ferre infirmos, licèt miniſter contradicat,philoſophare tu:non quod meretur audire dicas vel facias, ſed quod oportet te etiã facere ac dicere.Nunquã puellam contumelia afficiens,verbũ turpe efferas,nunquã miniſtrũ,ſceF leſtũ dicas.Ille non contumelia affectus eſt, ſed tu. In ſeipſo eum qui iraſcitur,nó eſt poſſibile manere purum,quemadmodũ neq; pelagus quod fluctibus mouetur,vel fontem,luto in illo alicubi illapſo:ſic omnia permiſcẽtur,ſic omnia ſurſum ac deorſum mouẽtur.Licèt percuſſeris, licèt diſruperis veſtem, tu maius dãnũ ſuſtinueris. Nã illi quidẽ circa corpus & circa veſtes plaga, tibi circa animã: illã diſſecuiſti,illã vulneraſti:aurigã equis ſubieciſti, ſupinum trahi feciſti.Et idẽ fit, ſicut ſi auriga alteri ſuccenſeat,patiatur trahi,quãuis verberes, quãuis moneas,& quicquid facias abſq; ira & furore.Si enim verberãs medicus eſt peccãtis,quomodo poterit curare alium,ſeipſum prius affligens?Si quis, dic oro, medicus iuerit vt curet alium, prius manũ ſuã ſauciarit,prius oculos excæcarit,nunquid illũ curabit? Minimè. Sic & tu, licèt verberes, licèt admoneas. Munda videãt oculi tui,ne turbes mentem,alioqui quomodo medicina erit?Nó eſt poſſibile in eadem trãquillitate eſſe,qui non iraſcitur, & qui iraſcitur.

G Cur igitur doctore à se deturbato,ita loqueris humi iacenti?Non vides iudices, qui iudicaturi consident in sede ac habitu decente? Ita & tu fac: orna animam vestitu iudiciario.Illa est mansuetudo, & tunc in sede iudex sedeto.Sed non terrebitur,inqt? imò terrebitur:tunc si iusta dicas, furori imputabit minister: si autẽ cum mansuetudine seipsum condemnabit,proficientem autem te suscipiet deus, vt sic possis æterna bona assequi,Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria,&c.

Loquutus autem est sic deus: Quòd erit semen illius peregrinum in terra aliena, & in seruitutem redigent illud, & affligent quadringentis annis: & gentẽ cui seruiet,ego iudicabo,dixit deus:& post hoc egrediẽtur,& seruient mihi in loco isto. Homilia.xvj.

H Ide ante quot annos promissio,& promissionis modũ,& nusquã sacrificium,nusquã circuncisio. Hic ostendit deum permisisse illos grauiter affligi, & non reliquisse afflictos impunitos. Gentem autem cui seruiet, iudicabo ego, dixit deus.Vides?qui promisit,qui dedit terrã,prius mala permittit:sic & nunc,licèt regnũ promiserit, tentationibus exerceri sinit.Si hic post quadringẽtos annos libertas,quid mirũ si idem in regno fiat? Nihilominus quod deus promiserat præstitit, nec potuit sermonẽ illius vt falsum, redarguere tẽpus, tametsi non vulgarem tulissent seruitutẽ.Cęterùm non est contentus punire illos, sed & bona his ꝓmittit.Mihi autem videtur, quòd velit illis etiã beneficia quæ acceperant in memoriam reducere.

Et dedit illi testamentũ circuncisionis,& sic genuit Isaac.)Hic postea cótexit, & circũcidit quidem illũ die octauo.Et Isaac Iacob,& Iacob duodecim patriarchas,& patriarchæ qui æmulabãtur, Ioseph vendiderunt in Aegyptũ.) Hoc & in Christo factũ est.Etenim illius figura erat Ioseph. Ideo I insinuãs historiam per totum enarrat: quum enim nihil haberent quod illi obijcerent,sed venientẽ vt cibum illis afferret, malè tractarunt: & vide etiam hoc loco iterum promissionem magnam,attamen cópletur. Et erat deus cũ illo,)hoc & ꝓ illis. Et eripuit illum ex omnibus tribulationib⁹ suis.)Hoc loco ostendit,quòd nescientes cooperati sunt,vt impleatur prophetia : & quòd ipsi authores fuerunt, & mala in ipsos reciderunt. Et dedit illi gratiã ac sapientiã coram Pharaone rege Aegypti.) Gratiã dedit,idq; apud barbarũ virum,seruo captiuo, quẽ fratres quidẽ vendiderant, ille autẽ emerat. Facta est autẽ fames in omni terra Aegypti, & Chanaan,& tribulatio magna, nec inueniebãt cibos patres nostri.Cùm audisset autẽ Iacob frumenta esse in Aegypto,misit patres nostros primùm:& cùm iterũ misisset eos,agnit⁹ est Ioseph à fratrib⁹ suis.) Descẽderũt empturi,& illius opera vti coacti sunt. Quid igitur ille?nõ solùm misericordiã declarauit, sed etiã Pharaoni notos fecit,& illos deduxit. Et innotuit Pharaoni genus Ioseph.Misso autẽ nũcio K Ioseph,accersiuit patrẽ suum Iacob,& omnem cognationem suã in animabus septuagintaquinq;. Et descẽdit Iacob in Aegyptũ,defunctusq; est ipse & patres nostri,& trãslati sunt in Sichẽ,& positi sunt in monumẽto quod emerat Abrahã à filijs Emor filij Sichẽ.Cùm autem appropinquaret tẽpus promissionis,de qua iurauerat deus Abrahæ,creuit populus,& multiplicatus est in Aegypto, donec surgeret rex alius,qui nesciebat Ioseph.)Iterũ alia desperatio,prima quidẽ fames:secunda autẽ incidisse in manus fratris:tertia, pronũciari sententiã à rege vt interficiãtur,attamẽ in his omnib⁹ seruati sunt. Deinde omnipotentiã dei ostendens,inquit: In quo tẽpore natus est Moses,& erat gratus deo.)Et illud miraculũ quòd à fratribus venũdatus:sed hoc magis mirum,quòd rex educauit illũ,is qui perituros erat illum,qui regno deiectur⁹ erat.Vide vbiq; mortuorũ resurrectionẽ quodãmodo præfigurari, L quanuis non sit idem deũ facere aliquid,& humano arbitrio quid fieri.Hęc sanè nõ humana dispositione fiebãt.Hoc dixit,& illum seruatorẽ, & hos erga benefactorem ingratos ostẽdens. Igitur quẽadmodum tunc à Ioseph qui malè afflictus,seruati sunt: ita & nunc ab eo qui malè tractatus erat, Mosen dico,seruati fuerunt.Quid enim,quòd non occiderunt re ipsa?Sermone certè occiderant sicut illi. Et illi quidẽ è sua in alienã & ignotam terram vẽdiderant:hi verò ex aliena in alienã fugarunt.Et illic quidẽ afferentẽ cibum:hi autem,consulentẽ ea per quæ deo placentia facerẽt.Ita verumetiam ex his quæ nunc dispensantur illud quod à Gamaliele dictũ.Quod si fuerit ex deo,nõ potestis illud dissi- Supr.5.g. pare.Tu autem dicens eos qui insidiãtur, authores salutis fieri insidiantibus,obstupesce dei omnipotẽtiam ac sapientiã:nam si illi nõ fuissent insidiati,hi non fuissent seruati.Fames erat, & non cõsumpsit illos.Et nõ solùm non perdidit, sed & per illã ser- M uati fuerunt,ab eo quòd expectabant,perituros se. Præceptũ regiũ non perdidit illos, sed magis auxit multitudinem , quãdo ille mortuus est qui cognoscebat eos.Seruatorẽ suũ volebãt occidere, & neq; sic potuerunt.Vides quòd per quæ diabolus attentat impedire promissionẽ dei, per ea creuerit? Hoc & illos tunc decebat dicere, quòd omnia deo facilia sunt,& nos poterit hinc reducere. Hoc enim diuinæ potentiæ erat,in tanta regis indignatione gẽtem crescere,quę seruiebat,affligebatur,trucidabatur, hæc magnitudo promissionis erat. Si enim in terra sua creuissent,non tam mirabile fuisset.Et nõ paruo tẽpore in aliena terra fuerunt, sed quadringentis annis.Hinc discimus,quòd magnã philosophiam præ se tulerint.Etenim non sicut seruis domini illis vtebantur,sed vt hostes ac tyrãni.Ideo & prædixit,quòd in libertate magna futuri sint. Hoc enim est:Seruient mihi, & quòd inde regrediũtur, & nõ sine vltione.Et vide,quomodo videtur quidẽ aliquid circuncisioni concedere: nihil autẽ tribuit, quandoquidem

A quandoquidẽ promissio:illã quidem præcessit,ipsa autem sequuta est.Et patriarchæ,inquit, qui æmulabantur.Hic nõ incómodat illos, sed gratificatur: patriarchas autem vocat progenitores,quoniam & de illis gloriabãtur.Et aliter: Ostẽdit quòd fãcti nõ fuerint tribulationũ expertes, & quũ essent in medijs illis tribulationibus,auxilium consecuti sunt,& illæ nõ solùm non perdebant, sed etiã cooperabãtur,quum deberẽt magis impedire. Itaq; quemadmodum Ioseph clariorem reddiderunt vendentes, ita rex Mosen,quum iussissent occîdi filios:Nã si nõ iussissent,non fuissent hoc factũ.Et vide prouidẽtiam dei.Ille fugat Mosen,deus autẽ nõ prohibet, quod futurũ erat dispensans, vt illic dei aspectus dignus fieret:sic & seruum venditũ illic facit regẽ,vbi putabatur seruus esse. Quemadmodũ autem hic illic regnat,vbi eum emerant, ita & Christus in morte virtutem declarauit.Hoc non solùm honoris erat,

B sed vt etiã sua virtute fidat.Sed videamus iterũ quę dicta: Et constituit eum præfectũ super Aegyptum,& totã domum suã.) Vide per famem qua-
Gala.46. c. lia efficit,in septuaginta & quinq; animabus, descẽdit,inquit, Iacob in Aegyptũ. Defunctusq; est ille & patres nostri,& translati sunt in Sichem,& posuerunt in monumẽto quod emerat Abrahã precio pecuniæ à filijs Emmor filij Sichem. Ostendit quòd neq; sepulturæ domini fuerint. Vt autem appropiauit tempus promissionis, quam iurauit deus Abrahæ,creuit populus,& multiplicat⁹ est in Aegypto donec surrexit rex alius,q; nesciebat Ioseph. Vide quòd neq; in tot annis auxit, sed quando appropiaturus erat finis,quãuis iã quadringenti anni præteriti erãt ac plures in Aegypto. Itaq; mirabile hoc est. Hic circunueniens genus nostrum, afflixit patres nostros vt exponerẽt infantes suos,ne essent fœtus eorum vitales . Circunueniens , inquit, insinuando clandestinã cædem:ideo & subdidit hoc di

C cens,Vt exponerent infantes suos.Quo tẽpore na-
Exod.2.a. tus est Moses,& ἀστεῖος:id est,gratus erat deo. Hoc mirabile, quòd futurus præfectus,neque post hæc, neq; ante hoc,sed in ipso medio furore nascitur,& educatur mensibus tribus in domo patris: quando igitur humana spem omnem negãt, etiã abiecerũt illum,tunc diuina dispensatio clarè fulsit.Expositũ
Ibidem. autem illum sustulit filia Pharaonis, & eum nutriuit sibi pro filio.Nusquã templum, nusquã sacrificium,quũ tantæ dispensationes factæ sunt.Et enutritus est in domo barbarica,& institut⁹ est Moses in omni sapientia Aegyptiorũ:erat autẽ potens in verbis ac operibus. Mihi videtur quòd incipiebat esse admirabilis.Quomodo quadraginta annis fuit illic, & non deprehensus est ex circuncisione, imò quomodo securè agentes sua despiciunt & hic & Ioseph,vt & alios seruent? Vt autem impletum est illi quadraginta annorum tempus,ascendit in cor eius,vt inuiseret fratres suos filios Israël:& quũ vidisset quendã iniustè affligi vltus est,& fecit vindictã pro eo qui affligebatur, percusso Aegyptio:

putabat autẽ intelligere fratres suos,quòd deus per D manũ suam det illis salutẽ: illi autem nõ intellexe- Exod.2.c.
runt.) Vide quomodo adhuc non videtur esse molestus,sed tanta cócionatur, & adhuc audire illum patiuntur:ita illos gratia vultus trahebat. Putabat, inquit,intelligere fratres suos,& quum re ipsa declararet se esse præfectũ illorũ, attamẽ neq; sic intellexerunt. Vides quomodo cum mãsuetudine loquitur,& quomodo demonstrata in illum ira,ostẽdit in hoc mãsuetudinem. Et sequenti die visus est illis litigantibus,& redegit eos in concordiã,dicens:Viri fratres estis, cur vos inuicẽ læditis?Cæterùm is qui iniuriã faciebat proximo, repulit eũ dicens: Quis te constituit principem ac iudicẽ super nos ? Nunquid interficere me vis, sicut interfecisti heri Aegyptium.) Eadem mente & cótra Christũ
Ioan.16.c. videntur dicere: Non habemus regem,nisi Cęsarẽ. Hic mos semper fuit Iudæis, quum beneficia acciperent. Vidisti insipientiã, saluaturum se accusant, E dum dicunt: Quomodo occidisti heri Aegyptiũ?

Et fugit Moses ad dictũ hoc,& factus est aduena in terra Madian,vbi generauit duos filios.) Fugit,& neq; fuga dispensationẽ sistit,quemadmodũ neq; mors. Et expletis annis quadraginta,appa- Exod.3.a.
ruit illi in deserto montis Sina , angelus domini in flammeo incendio rubi.) Vides quomodo neq; tẽpore sistitur dispensatio?quũ exul esset ac peregrinus,multumq; temporis in terra aliena fecisset, ita vt etiã duos filios generasset,quum non expectaret vltra reditum,tunc angelus ipsi apparet.Filium dei angelum vocat,sicut & hominem. Et vbi apparet? in deserto,non in tẽplo. Vides quanta fiunt miracula,& nusquã templũ,nusquã sacrificiũ.Et neq; hoc loco in deserto simpliciter,sed í rubo. Moses autem vt conspexit,admirat⁹ est visum.Porrò quum accederet vt attenderet, facta est ad eum vox domini:Ego sum deus patrum tuorum,deus Abrahã, F deus Isaac,& deus Iacob.) Non solùm hic ostẽdit, quòd apparens illi angelus,fuerit magni cõsilij angelus,sed ostendit etiã quantam misericordiã deus per apparitionẽ fecerit. Tremefactus autẽ Moses non audebat attendere: dixit autẽ illi dominus, Solue calceamentum pedum tuorũ:locus enim in quo stas,terra sancta est.)Nusquã templũ,& locus sanctus est: apparitione & efficacia Christi, multò admirabilius hoc,q̃ locus in sanctis sanctorũ. Illic enim nunquã apparuit sic deus,nunquã tremefactus est sic Moses.Vidisti misericordiã? Videns vidi afflictionẽ populi mei,inquit, in Aegypto,& gemitum illorum audiui,& descendi vt eripiã eos. Et nũc veni,& mittã te in Aegyptum.) Vide quomodo ostẽdit,quòd per beneficia,& per pœnas,& per miracula adduxit illos. Illi autẽ semper ijdem mãserunt.Sic hinc discimus,quòd vbiq; prẽsens est deus. Hæc audientes & nos, in afflictionibus ad illũ confugiamus.Nã & gemitum illorum,inquit, audiui.Nõ simpliciter dixit,audiui,sed ꝓpter calamitates.Si autem quis diceret, & cuius gratia illos

G permisit affligi sic,audiat, quòd omnibus maximè iustis afflictiones mercedum causæ fiunt:nónne & propter hoc illos dimisit affligi , vt illius virtutem & hinc ostendat claréscere, & illos ea per quæ afflíguntur, per omnia philosophari erudiant? Vide igitur quàdo erãt in solitudine,incrassati sunt, impinguati,dilatati, sed & dereliquerunt deũ. Vbique enim remissio malum est delicti. Idcirco & initiò
Gene.3.d. Adæ dicebat:In sudore vult⁹ tui vescéris pane tuo. vt igitur ne quũ ex afflictione multa in remissionẽ venerint,contumelia afficiãt,permittit illos affligi. Magnũ enim bonũ est afflictio,& quod bonũ,au-
Psal.118.i. di Dauidẽ dicentẽ:Bonũ mihi,quia humiliasti me. Si autem magni & admirabiles viri sunt in magna tribulatione, multò magis nos. Si volueritis autem ipsam, per se examinabimus afflictionẽ. Stet quis gaudens multùm,& lætabundus ac risus effusioris,
H quid turpius,quid insipientius illo? Stet quis, dolens & mœrens, quid illo magis philosophicũ? Idcirco
Eccl's.7.a & sapiens admonet,dicens: Melius est in domũ luctus ígredi,q̃ in domũ risus.forsan & irridetis quæ dicuntur.veruntamen videamus qualis fuerit Adã in paradiso, & qualis posteà: qualis erat Cain ante hoc,& qualis posteà. Non stat in sua sede animus, sed quemadmodũ à quodã spiritu tollitur à voluptate & alleuiatur,nihil habẽs firmũ. Enimuero & ad promissiones est facilis,& ad pollicendũ ꝓnus, & magna est turbatio rationum. Hinc intempestiuus risus. Hilaritas nõ habens rationẽ, verborũ magna & superflua nugacitas. Et quid dico alios,sanctorũ vnũ in manus accipiamus,& videamus quis quidẽ in voluptate vixérit,quis autẽ & in mœrore. Vultis igitur Dauidem videamus?quãdo igitur hic in voluptate erat ac in gaudio, propter multos triumphos,victorias,coronas,delicias,ac fiduciã,vide
Psal.29.b qualia & dixit,& operatus est. Ego autem dixi in abundãtia mea,nõ mouebor in æternũ. postq̃ autẽ
I affligi cœpit,audi quid dicat:Et si dixerit mihi,Nolui te,ecce ego, faciat mecũ quod placitum coram ipso. Quid his verbis magis philosophicũ? quicqd deo magis fuerit gratũ,ita fiat. Et iterũ Sauli dicebat:Si autẽ dominus cõmouerit te contra me,odoratum sit sacrificiũ tuum. Et tũc quidẽ quum esset in tribulatione,etiã parcebat amicis. Ante delicias, nihil iniustè,nihilq; inhumaniter agebat. Itẽ Iacob
Gen.28.d quũ in afflictione esset,dicebat:Si dederit mihi dominus panẽ ad comedendum,& vestẽ ad amiciendum. Et filius Noẽ ante hoc nihil tale fecerat: vbi autẽ de salute fidentior factus est,audis q̃ factus sit contumeliosus. Et Ezechias quũ esset in tribulatio-
4.Regum ne,vide qualia faciebat ꝓ salute. Saccum enim in-
19.a. duit,& in terra sedit. Vbi aũt in delicijs esse cœpit, cecidit præ altitudine cordis sui. Idcirco & Moses
Deut.6.b admonet,dicens:Comedens & bibens, & impletus memor sis domini dei tui. Præceps enim est locus deliciarum,& obliuionẽ dei affert. Quando tribulabãtur Israëlitæ,multò plures fiebant: quãdo autẽ illos dimisit,tunc omnes peribant. Et quid dico veterum exẽpla? Videamus de nostris si placet. Ex no K
stris multi,qui inflati sunt in fœlicitate agentes, omnibusq; fiunt hostes,ac iracundi:vbi autẽ prẽsens facultas fuerit ablata, mansueti humiles, mites,veniunt in cogitationem suæ naturæ. Et quòd sic habet,ostendit etiam Dauid,dicens: Tenuit illos sup- Psal.72.a
bia in finẽ, egredietur tanq̃ ex adipe iniustitia eorum. Hęc sanè antè dicta sunt,vt ne omnibus modis gaudiũ quæramus. Et quomodo autẽ Paulus di
Philip.4. cit:Gaudete semper? Nó simpliciter dixit, Gaude- a.
te. Sed appositum est,in domino. Istud maximum gaudiũ est,tali & apostoli gaudebant, gaudium lucrũ afferens,quod à vinculis,quod à flagellis, quod à persequutionibus,quod ab obloquutionib⁹,quod à mœstis omnibus habet principium, & radicem, & occasionem . Vnde & in bonum finem occurrunt. Quod autẽ à mundo,secus se habet: nam incipit quidem à suauib⁹, desinit autem in tristitiam.
Neq; ego ꝓhibuerim gaudere iuxta dominũ, sed L
& valde admonuerim. Flagellabantur apostoli, & gaudebãt:vinciebãtur,& gratias agebãt:lapidabãtur,& prædicabãt. Hoc & ego velim gaudiũ,quod à nullo corporali habet initium, sed à spiritualibus rebus. Non est possibile quòd hi qui secundũ mundum gaudent, simul & iuxta deum gaudeant. Omnis enim qui iuxta mundũ gaudet,in diuitijs gaudet,in delicijs,in vana gloria,& in potentia,in arrogantia. Qui autẽ secundum deum gaudet,in ignominia quæ ꝓpter illum,in paupertate,in opum carentia,in ieiunio,in humilitate. Vides quòd cõtraria argumẽta. Quotquot extra gaudium sunt hic, & mœroris sunt expertes:& quotquot extra mœrorem hic,etiam extra voluptatem. Et reuera hæc sunt quæ faciunt verum gaudium,quoniã illa solũ habent nomen gaudij,totum autem in mœrore situm est. Quãtum mœroris superb⁹ habet, quomodo dum insolenter alios irridet,in suo facto impeditur:parat autem innumeras sibijpsi contumelias, M
magnum odium,magnas inimicitias,magnã inuidiam,magnam inuidentiã:nã licẽt à maioribus cõtumelia afficiatur,dolet:& si non cõtra omnes surgat,mordetur. Humilis autẽ, in multa est voluptate,à nullo expectans honorem. Itaq; siquidem honoratus fuerit,gaudet:si autem non honoratur,nõ dolet,sed diligit quòd nõ honoratus est. Itaq; in eo quòd non quærit honorem, & honoratur magna voluptas est. Illic autẽ contrario modo fit,& quærit honorem,& non honoratur. Non similiter autẽ gaudet honore qui quærit,& qui non quærit. Hic quãtumcunq; acceperit,nihil se accepisse putat:ille autem vt minimum dederis, accipit, quasi vniuersum acceperit. Iterum qui in delicijs est,innumeras habet difficultates:etiam si facilè & quasi ex fontibus ipsi commoda affluant, attamen formidat mala quę ex delicijs veniunt,ac futuri incertitudinem. Hic autem semper securus est ac in voluptate, qui assuescit seipsum in tenuitate victus. Nó enim ideo seipsum censet miserum, quòd non particeps est mensæ

A mensæ lautioris. Quàm delicatè agit, non formidans incertitudinem futurorum. Quæ autẽ ex delicijs sint grauia,nullus ignorat:necessarium autem & nunc dicere: Duplex bellum est,corporis,inquã, & animæ: duplex hyems: duplices morbi. Et non hoc solùm , sed etiam quòd insanabiles & magnas afferunt hæc calamitates. At non habet id mali frugalitas,sed duplex sanitas est,duplicia bona. Somn⁹ sanitatis,inquit,in interna mediocritate. Semper enim quod mediocritatẽ custodit,amabile est:quod verò modum non seruat,iniucundum. Vide enim: Scintillæ paruæ magnam lignorum cõgeriem impone,& nõ iam ignis erit fulgidus, sed fumum videbis valde insuauem. Viro valde forti, & magno impone sarcinam vires eius excedentem,& videbis cum sarcina humi iacẽre. Magnum onus injice in nauim,& graue facies naufragiũ. Tale autẽ quiddam est & voluptas. Sicut enim in nauibus supra
B modum oneratis , magna turbatio est nautarum, gubernatoris,eius qui in prora est,eorum qui ascẽdunt malum, qui superiora quidem projciunt in mare,quæ autẽ inferiora perdunt. Sic sanè & hoc loco: nam quæ superius sunt,euomunt: alia autem inferius. Et seipsos corrumpẽtes liberantur. Quod sanè turpius est omnibus, quia ipsum os vsum recipit postremarum partium,& fit illis ignominiosius. Si autem in ore tanta turpitudo, cogita in anima quid? Etenim illic omnia procellæ,omnia tenebræ,multa rationum confusio,quæ apprehendunt, quæ affligunt,lingua ipsa iniuriam clamante. Hinc & ipsa ventris mancipia seinuicem arguunt, ægrè ferunt,student vt internum stercus abijciant, attamen & postquàm abiecerint , neque sic turbatio quiescit. Sed & febres hinc & morbi. Etiam,inquit, morbosi sunt & turpes. Sermo frustrà hæc pertractat, & morbos nobis enumerans. Infirmus enim sum ego,& laceror ego, & deformis sum ego, qui
C non habeo quod edam. Hos autem in delicijs agẽtes est videre bene affectos, lasciuos,gaudentes,gestari in equis. Væ mihi, lamentis enim digna sunt verba hæc. Eos enĩ qui podagra laborant,& in bigis feruntur,& alligatos,vnde videmus,dic oro? Et si non rem putarent contumelioſam, & cum contumelia hæc dici putarentur,iã & nominatim percenserem illos. At sunt quidam aiunt, qui & bene habẽt. Quoniam non solùm delicijs adhibiti sunt, sed etiam laboribus: alioqui da mihi hominem qui pinguescit,& laboribus caret ac iacet,nihilq; laborat,sanum:sed non inuenies: nam licèt sexcentorũ medicorum turba aduenìat,à morbis illum nequaquam liberare poterunt: neq; enim hoc natura finit. Porrò ego & medicorum sermonem afferam: non quicquid in ventrem mittitur , fit alimentum: quoniam neque in alimenti natura est,vt totũ alere queat,sed partem diuidit in secessum, partem in alimentum. Itaque da congrua,conficientur,& suã accipient regionem,& quod sanũ ac vtile in suum regredietur locum:quod autem superfluum & in-

utile,excernetur & abscedet. Si autẽ multitudo ci- D
borum sumatur,etiam quod in illis ad alendũ vtile, fiet damnosum:pro exemplo dicam, vt manifesti⁹ quod dico vobis,fiat: Frumentum aliud est similago,aliud farina,aliud furfur. Itaq; si mola accipiat, quæ potest pinsere: hæc omnia discernit. Si autem plura immiseris,omnia confunduntur. Iterum vinum,si congruam concoctionem habeat, ac temporum temperiem, prius quidem totum simul fit: post hæc autem pars in fecem desidet,pars in spumã recurrit:eo autẽ quod manet,frui possum⁹. Et hoc est vtile, & nũquam facilè hoc vertetur:prius autem neq; vinum est,neq; fex,dum omnia mixta sunt. Hoc & in mari viderit quis, quãdo magna tẽ pestas oritur,pisces videmus mortuos adnantes eos præ frigore,in profundum descendere non valentes. Ita & apud nos fit. Quando enim sæpe refluit voracitatis pluuia,quæ omnia commouet,mortuas annare facit cogitationes,quæ iam sanæ sunt,& in E
nobis quiescunt. Itaq; quoniam ex tantis exemplis, vobis relinquitur magnum damnum,cessemus beatos dicere eos,quos deplorare oportebat, & lachrymari vos,propter ea propter quæ beatos vos dicere oportebat, & frugalitatem diligamus . An non auditis,& medicos dicẽtes:Indigentia, mater est sa- »
nitatis? ego autem non corporalis sanitatis matrem indigentiã dixerim,sed animæ potius. Hæc & Paulus clamat verè medicus. Habentes,inquit,alimẽta, 1.Timo.6.
& tegumenta,his contenti simus. Obtemperemus b.
igitur illi,vt sani existentes faciamus quæ oportet facere: In Christo Iesu domino nostro,cũ quo patri & spiritui sancto simul,gloria, imperiũ,honor, nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Hunc Mosen, quem negarunt hi qui dixerunt, Quis te constituit principem & iudicem super nos? Hunc deus principem ac redemptorem misit cum manu angeli,qui ap- F
paruit illi in rubo.. Homilia.xvij.

ARgumento proposito multùm congruit quod dicit,Hunc Mosen. Qualem hunc? eum qui plurimùm periclitabatur, qui ab illis contemptus erat, quem negauerant qui dixerant:Quis te cõstituit principem? quemadmodum Exod.2.c.
& Christo dicebant:Non habemus regem,nisi Cæ Ioan.19.c
sarem. Hũc deus principem ac redemptorem misit cum manu angeli, qui dixerat illi: Ego sum de⁹ Exod.3.d.
Abrahæ. Hic & miracula quæ facta sunt,per Christum facta esse ostendit. Hic,id est Moses. Hoc loco vide quo pacto clarum ostendunt eum quæ sequuntur. Eduxit illos factis signis ac prodigijs, in terra Aegypti,& in mari rubro,& in eremo annis quadraginta. Hic est Moses, qui dixit filijs Israël: Prophetam excitabit vobis dominus deus ex fra- Deut.18.c
tribus vestris,sicut me:hoc est,contemptum,& insidijs appetitum . Etenim volebat & hunc tollere Herodes,& in Aegypto seruatus est, quemadmodum & ille quum esset puellus insidijs expositus Exod.2.a.

G fuit. Hic eſt qui fuit in congregatione in ſolitudine cum angelo,qui loquutus eſt illi in monte Sina, & cum patribus noſtris,qui accepit eloquia viua, vt daret vobis.) Iterum nuſquam templum, nuſquam ſacrificium: Cum angelo,inquit,accepit, vt daret vobis eloquia viua.Hic oſtendit,quòd non fecit ſigna ſolùm, ſed etiã legem dedit ſicut Chriſtus. Itaque quemadmodum hic primùm ſigna fecit, & deinde legem ponit, ſic etiam Chriſtus. At non audiuerunt illum, qui ſemper ſoliti fuerùnt inobedientes eſſe:etiam poſt hæc ſigna,poſt miracula, poſt quadraginta annos. Et non hoc ſolùm, ſed contrarium declararunt, quod & manifeſtans adiecit: Cui noluerunt obedientes eſſe patres noſtri,ſed repulerunt,& auerſi ſunt corde ſuo in Aegyptũ,dicentes ad Aaron:Fac nobis deos qui præcedant nos. Moſi enim illi, qui eduxit nos de terra Aegypti, neſcimus quid acciderit. Et vitulum H fecerunt in diebus illis,& obtulerunt ſacrificia idolo,& lætati ſunt in operibus manuum ſuarũ.Conuertit ſe autem deus, & tradidit illos, vt ſeruirent militiæ cœli, ſicut ſcriptum eſt in libro prophetarũ: Num victimas & ſacrificia obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto domus Iſraël? Et accepiſtis tabernaculum Moloch, & ſydus dei veſtri Remphan, figuras quas feciſtis vt adoretis eas, & transferam vos vltra Babylonem.) Tradidit, hoc loco,idem eſt quod permiſit. Tabernaculum teſtimonij erat patribus noſtris in deſerto, ſicut ordinauerat illis loquens ad Moſen vt faceret illùd ſecundum formam quam viderat. Et quum tabernaculum eſſet, ſacrificia non erant. Quòd autem non fuerint, propheta manifeſtum facit, dicens: Num victimas & ſacrificia obtuliſtis mihi? Tabernaculum teſtimonij erat,& nihil proderat, ſed cõſumebantur, neque ante hoc illis ſigna, neque poſt hæc profuerunt aliquid. Quod & induxerunt,qui I ſucceſſerunt patres noſtri. Vides quòd illic locus ſanctus eſt, vbi deus fuerit:propter hoc enim & in deſerto dixit, vt locum loco comparet.Deinde beneficium: Et induxerunt, inquit,patres noſtri, qui ſucceſſerunt cum Ieſu in poſſeſſionem gentiũ, earum quas expulit deus à facie patrum noſtrorũ, vſque ad dies Dauid, qui inuenit gratiam coram deo, & petijt vt inueniret tabernaculum deo Iacob.) Petiuit ædificare Dauid, ſed non conceſſum eſt illi magno & mirabili, ſed ædificat abiectus ille Solomon. Propter hoc dicit: Solomon autem ædificauit illi domum,at non altiſſimus in manu factis templis habitat.) Monſtratum quidem hoc etiam per ea quæ iam dicta: monſtrat autem & per vocem propheticam. Sicut & propheta di- Eſa.66.a. cit: Cœlum mihi ſedes, & terra ſcabellum pedum meorum.Et qualem domum ædificabitis mihi,dicit dominus, vel quis locus quietis meæ?Nónne manus mea fecit hæc omnia?) Ne admiremini, inquit, ſi ijs qui illius detrectant regnum Chriſtus benefacit,quandoquidem & in Moſe hoc factum eſt. Et non ſimpliciter illos eruit, ſed etiam in deſerto agentes. Vides quòd propter illos & illa ſigna?Itaque qui cum deo loquutus eſt, qui mirè ſeruatus, qui tanta fecit ac potuit, oſtendit quòd omnino impleri oporteat prophetiam, & non eſt ſibijpſi contrarius. Sed videamus iterum quæ dicta ſunt. Hic eſt,inquit, Moſes qui dixit: Prophetam vobis ſuſcitabit dominus ſicut meipſum.) Huc opinor Chriſtum reſpexiſſe, quum diceret:Ex Iudæis ſalus eſt,ſeipſum inſinuans: Hic eſt qui factus eſt in deſerto,cum angelo qui ſibi loquebatur. Ecce iterum illum oſtendit legem dediſſe, quandoquidem cum illo erat in congregatione in deſerto. Hic autem & magni miraculi quod in monte contigit, memor eſt. Qui accepit eloquia viua vt daret vobis.) Vbique mirabilis Moſes: maximè autem quando lex ferenda erat. Quid ſunt eloquia viua? vel prophetias dicit, vel ea quorum fines per ſermones monſtrabantur. Deinde crimen L eſt in patriarchis, poſt ſigna & miracula,poſt accepta eloquia viua ei noluerunt,inquit, obedientes eſſe.Bene autem eloquia viua dicit,oſtendẽs etiam eloquia eſſe non viua, de quibus & Ezechiel dicit, ſicut quando dicit:Et dedi vobis præcepta non bona.Ad talia igitur reſpiciens,dicit eloquia viua.Sed repulerunt & conuerſi ſunt corde ſuo in Aegyptũ,illuc ingemiſcebant,illuc clamabaut,vnde deũ inuocabant. Et dixerunt ad Aaron, fac nobis deos qui antecedant nos.) O inſipientiam. Fac,inquit, vt præcedant nos. Quó? In Aegyptum. Vides quomodo à moribus Aegyptiorum auelli non poterant. Quid dicis?Non expectas eum qui eduxit, ſed negas beneficium, & benefactorem fugas? Et vide quomodo cõtumelia afficiunt. Moſi enim Exod.11.f illi,inquit,qui eduxit nos è terra Aegypti. Nuſquã dei nomen, ſed omnia Moſi adſcribũt. Et vbi quidem illos gratos eſſe oportebat,Moſen in medium adducunt:vbi autem legi obediendum erat,nõ iam M Moſen.Inſuper dixit, quòd aſcendit vt legem acciperet:illi autem non mãſerunt quadraginta diebus. Fac nobis deos.Sic inſanierunt, non dixerunt deum,ſed deos,quia neſciunt quæ dicunt. Et fecerunt vitulum in diebus illis,& obtulerunt ſacrificia idolo.) Vidiſti magnam inſipientiam? Vbi apparuit deus Moſi, illi vitulum faciunt & ſacrificant:Et lætabantur, inquit, in operibus manuum ſuarum. Propter quæ oportebat ſe abſcondere, in illis lætabantur. Et quid mirum quandoquidem ignoratis Chriſtum,vbi & deum, & Moſen tot ſignis monſtratum? Illi autem non ſolùm ignorarunt,ſed etiam conuitijs & contumelijs affecerunt, dum idolum faciunt.Conuertit autem deus,& tradidit illos, vt ſeruiant militiæ cœli.Hinc poſteà & mores reliqui, hinc ſacrificia. Iſti primùm fecerunt ſacrificia idolis. Hoc & Dauid aſſignans dicit:Et fecerunt vitulũ in Choreb,& adorarunt ſcul Exo.32.b ptile.Quoniam ante hoc nuſquã ſacrificij nomẽ, ſed præcepta viua, & eloquia viua:nuſquã ſacrificia,ſed

A cia, ſed miracula & ſignorum oſtentiones. Sicut ſcriptum eſt in libro prophetarum: hoc teſtimonium non ſimpliciter adduxit,ſed vt oſtendat,non opus eſſe ſacrificijs.Et vide quid, num victimas & ſacrificia obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta an- Amos.5.g nis, & accepiſtis tabernaculum Moloch, & ſydus dei veſtri Remphan, figuras quas feciſtis, vt adoraretis eas?Cum emphaſi vſus eſt verbo.Quod autem dicit hunc ſenſum habet,Non poteſtis dicere, quòd ex eo quod mihi ſacrificaſtis etiam illis ſacrificaſtis,idq; in ſolitudine,vbi maximè illis præſidebat,& aſſumpſiſtis tabernaculum Moloch. Cauſa ſacrificiorum iſta fuit: Et transferã vos vltra Babylonem.)Sic & captiuitas accuſatio malitię eſt.Et quomodo tabernaculũ,inquit,teſtimonij?Sed propter hoc erat, vt teſtem deum habeant. Igitur ad hoc ſolum erat. Secundum figuram enim,inquit, monſtratum in mõte, & ita in monte depictio facta eſt. Iſtud autem in ſolitudine circungeſtabaB tur,& in loco non erat ſitum. Teſtimonij autem tabernaculum, non aliam ob cauſam quàm propter miracula & præcepta. Porrò & iſtud & illi non habebant templum,ſed figuram illam, angelus ille dedit. Vſque ad dies, inquit, Dauid. Vſque, Tunc igitur non erat templum, quanuis etiã gentes expulſæ eſſent. De quibus dicit: Quas expulit deus à facie patrum noſtrorum. Hoc autem dicens oſtendit,quòd tunc non erat templum. Quid dico,tanta miracula,& nuſquam templum? Sic & primũ tabernaculũ,& nuſq templum.Et petiuit vt inueniret gratiam corã deo.Petiuit & nõ extruxit. Sic non erat magnũ quid,tẽplum:quanuis putauerunt quidam Solomonẽ magnũ eſſe,quia extruxit templum, qui propter hoc & patri ſuo illum prætulerunt.Quòd autem non melior fuerit patre,ſed neq; par, ſolùm autẽ iuxta quorundã opinionem, manifeſtauit id adijciens: Sed neq; qui excelſus eſt, C habitat in tẽplis manufactis, ſicut propheta dicit: Eſa.66.a. Cœlũ mihi ſedes: terra autẽ ſcabellũ pedũ meorũ. Neque enim hæc digna deo, quandoquidem facturæ ſunt,& manus illius opera. Vide quomodo illos paulatim abdùcit, oſtendens enim per prophetam, quod indignum ſit hæc de deo dicere. Et cuius gratia hìc metaphorico vſus eſt ſermone? Magna dicendi libertas erat in morituro. Etenim opinor,illud etiã ex reuelatiõe cognouiſſe: Dura ceruice & incircunciſis labijs ac auribus.)Etiam hoc propheticum eſt,neq; illius proprium. Vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis,ſicut patres veſtri, & vos.)Quando nolebat eſſe ſacrificia,vos ſacrificabatis:quando volebat, iterum non ſacrificabatis: quando noluit nobis dare præcepta, requirebatis: quando accepiſtis,neglexiſtis. Iterum quando ſtabat templum,idolis ſeruiebatis:quando vult abſque templo ſibi ſeruiri,iterum contrarium facitis.Non dixit,deo reſiſtitis, ſed ſpiritui. Sic nullum ſcit in perſonis diſcrimen:Et quod maius,Sicut patres veſtri,inquit,& vos.Ita & Chriſtꝰ opprobrauit,quoniam ſemper magna crepabãt de pphetis: Quẽ D prophetarum non ſunt perſequuti patres veſtri?Et occiderunt eos qui prædixerunt de aduentu iuſti.) Adhuc iuſti dicit,volens illos cõprimere. Cuius nunc vos proditores & occiſores fuiſtis.) Duo illis improperat,& quòd ignorarunt, & quòd occiderùnt. Qui ſcilicet accepiſtis legẽ per diſpoſitiones angelorum,nec ſeruaſtis.)Quid eſt hoc? Quidam putant eum dicere illam quæ ordinata fuit ab angelis.Non eſt autem ſic, vbi enim angeli apparuerunt, ordinantes legem? Sed diſpoſitam legem dicit eam, quæ illi tradita fuit per angelum qui illi apparuit in rubo.Nõnne homo erat? Nihil igitur mirabile eos qui illa fecerant, & hæc facere. Si eos qui denunciarant occidiſtis, multò magis illum.Hic & deo,& angelis,& ſpiritui,& prophetis,& omnibus oſtendit inobedientes. Sicut & alio in loco,inquit ſcriptura, Domine, prophetas tuos 2.Reg. occiderunt, & altaria tua ſubuerterunt. Igitur illi 19.b. verbis ſimulantes ſe obſeruantes legis dixerunt, E In Moſen blaſphemauit.Ille autem oſtendit, quòd ipſi potius non blaſphemant ſolùm, ſed etiam in deum, & quòd illi antea ſimilia fecerint, & diſſiparint inſtituta, & quòd non opus illis, & quòd improperantes & dicentes ſe Moſi cõtrarium, ipſi ſpiritui ſancto contrarij fuerunt: & non ſimpliciter,ſed etiam cum cæde, & iterum habuerunt inimicitias. Vides quòd & Moſi & omnibus oſtendit illos eſſe contrarios,legemq; non ſeruare. Quanuis ſanè Moſes dixiſſet, Prophetam vobis ſuſcita- Deu.18.b. bit dominus, & alij hunc venturum prædixerunt. Et propheta dicens, Qualem mihi domum ædifi- Eſa.66.a. cabitis?Et iterum:Num victimas & ſacrificia obtuliſtis mihi annis quadraginta?Hęc erat libertas viri in dicendo, qui crucem ferebat. Imitemur igitur & nos illam, tametſi non ſit tempus belli. Lo- Pſal.118.f. quebar enim,inquit,de teſtimonijs tuis in cõſpectu regum,& non confundebar. Si igitur commiſceamur cum gẽtibus,ſic illorum obturemus ora abſq; F ira & abſq; aſperitate. Nam ſiquidem cum furore hoc fecerimus,non iam fiducia,ſed affectio eſſe videtur.Si autem manſuetè, tunc eſt vera loquẽdi libertas.Non enim poſſibile eſt ſimul idem ſecundũ ſeipſum & bonum opus eſſe,ac delictum. Dicendi libertas bonum opus eſt.Furor,delictũ. Igitur nos liberè dicturos mundos à furore eſſe oportet,vt ne illi imputentur verba: licèt iuſta cum furore dicas,totum perdideris etiam ſi liberè loquaris,etiam ſi moneas, etiam ſi quoduis operatus fueris. Vide virum illum non cum furore loqui. Neque enim cõtumelia affecit,ſed illos prophetici ſermonis admonuit. Nam quòd ex furore nõ fuerit loquutus, oſtẽdebat quãdo in cruciatibus pro illis orabat, & dicebat: Ne ſtatuas illis peccatũ hoc.) Adeò nõ iraſcebatur illis,ſed dolebat pro illis, & mordebatur hæc dicens, quoniã & de facie illius ideo dicebat: Viderũt faciẽ illiꝰ quaſi angeli,vt illos attrahat.)Puri igitur ab ira ſimꝰ.Nõ habitat ſpiritꝰ ſanctus,vbi

Gctus vbi furor. Maledictus furibundus. Nihil sani
potest ingredi, vbi egreditur furor. Nam sicut in
tẽpestate maris magnus est tumultus, magnus cla-
mor, & nec ad tempus potest quis philosophari: sic
neq; in ira. Sed si quid philosophicũ vel dicendum,
vel faciendũ: oportet prius in portu esse. Non vides
quomodo quando voluerimus, de aliquibus neces-
sarijs loqui, locos à turbatione mũdos obseruam⁹,
ibi tranquillitas, ibi silentiũ, vt ne expellamur? Si au
tem qui foris est tumult⁹ impedit, multò magis in-
terna turbatio. Et si orat quis, frustra orat cum ira
hoc faciens: etsi tacet, iterũ simile est: etsi comedat,
etiã sic damnum habet: etsi bibat, nó bibat, sed eat,
surgat, dormiat: nam & in somnijs talia imaginan-
tur. Quid enim in iracundo nó turpe? oculi insua-
ues, os distortum, membra tremula, lingua infrenis,
nulliq; parcens, mens stupida, figura indecẽs, multa
insuauitas. Vide oro dæmoniacorũ oculos & ebrio
rum, & insanientium, quid differunt inter se? nónne
H nihil est quàm insania? Quid enim si ad tẽpus hoc
fit, nam & insaniens ad tẽpus detinetur. Hoc autẽ
quid peius? & non cófunduntur in defensione. Ne-
sciebam, inquit, quid dixi. Et quare nesciebas hoc,
homo rationalis, rationem habens? Quare ea quæ
brutorũ sunt facis, sicut equus ferox ab ira & fu-
rore raptus? Profectò defensio hæc, crimen mere-
tur. Vtinam scisses quæ dixisses. Iræ verba sunt, in-
quit, nó mea. Quomodo illius? Etenim ira non ha-
bet robur, nisi à te accipiat. Quasi quis dixerit, ma-
nus sunt, nó mea vulnera. Cui putas maximè opus
esse ira, nónne bello & prælio? Sed & illic si quid
cum ira fit, totum perit ac corrumpitur. Maximè
certantes cóuenit non irasci, maximè eos qui con-
tumelia afficiuntur cóuenit nó irasci. Et quomodo
certandũ est, inquit? ratione ac mansuetudine. Cer-
tamen enim est ex aduerso stare. An non vides &
hæc bella legibus & ordinationibus, & temporibus
I definita? Ira enim nihil est quàm irrationalis impe-
tus. Nihil autẽ quod rationem requirit per id quod
ratione caret, geri potest. Quoniam & hic talia lo-
quebatur, & non irascebatur. Et Helias dicebat:
3.Reg.18.d. Quousq; claudicatis in vtraq; coxas? & nó irasce-
batur. Et Phinees occidebat, & non irascebatur. Ira
ení non permittit videre, sed quasi in nocturna pu-
gna omnia ligat, & oculos, & aures, & trahit quo-
quó voluerit. Liberemur igitur ab hoc dæmone, in-
cipientem illum cópescamus. Sigillum tanquã fre-
num impone pectori. Canis impudẽs est ira, sed di
scat audire legem. Nónne si canis ita in caula ferox
sit, vt non obediat imperanti pastori, neq; illius vo-
cem agnoscat, omnia pereunt ac corrumpuntur?
Cum ipsis ouibus pascitur, sed si illas depascitur, in-
utilis est ac occiditur. Si didicerit te audire, ale ca-
nem, vtilis est contra lupos, contra fures, contra la-
tronum principem latrans, non contra oues, neque
contra familiares. Si non audiet, omnia corrũpit. Si
didicerit cõtemnere, omnia perdit. Quod igitur in
te est mansuetũ, ne consumat, sed custodiat ira &
pingue faciat: custodiet autẽ, & in magna securita- K
te seruire faciet, si malas & pollutas cogitatiões có
ficiat, si diabolum persequatur vndequaq;. Sic mã-
suetudo seruatur, quãdo nunquã imputamus ma-
lum quiddam proximo. Sic venerabiles efficimur,
quando non solemus esse impudentes. Nihil enim
ita impudentẽ facit, sicut mala conscientia. Quare
scorta impudentia sunt? quare virgines pudibundę?
nónne illa propter peccatũ, hæ propter continen-
tiam? Nihil enim sic impudentẽ facit, atq; peccatũ.
At dicet quis, quod & de contrario erubescitur: nã
illum de se desperare, alium autẽ impudentiorem
perfrictęq; frontis efficit. Quí enim de se desperat,
audax fit. Impius enim inquit, si in profundũ ma- Prou.18.a
lorum ingressus fuerit, contemnit. Quí autẽ impu-
dens & roboris expers fuerit, sic audax & pertinax
efficitur. Vis discere, vt mansuetudo consumatur?
Quando malæ cogitationes illam perdomuerint,
quanuis & hoc cõtingat, quia non stat canis mul-
tum latrans. Neq; sic desperandũ. Est enim & no- L
bis fundibula ac lapis. Scitote quod dicitur, Est no-
bis & lancea, & pera, & sica, qua custodiemus co-
gitationes illæsas. Si canis aduletur quidem ouibus,
ferociat autẽ contra externos & vigilet, virtus est
canis: & licèt esuriat, non tangat oues: & licèt satur
sit, non parcat lupis. Talis & ira sit, licèt irritetur,
mansuetudinem non amittat: licèt quieta sit, cõtra
malas cogitationes insurgat. Suũ dominũ etiã per-
cutientẽ non relinquat, sed agnoscat, alienũ autem
etiam adulantem impetat. Adulatur diabolus sæpe
sicut canis, sed sciant omnes alienum esse. Sic sanè
& nos virtuti etiamsi onerosa sit applaudamus, &
malitiam etiãsi exhilaret, auersemur. Ne simus de-
teriores canibus, qui flagellati & constricti nó de-
sciscunt. Si illos autem & pascat alienus, quomodo
non magis nocebunt? Est aliquando vtilis ira, sed
quando latrat contra alienos. Quid est, qui irasci-
tur fratri suo temerè? Hoc est, ne vlciscere teipsum, M
neq; vindictã exige: si alium videris pereuntẽ, por-
rige manũ: non vltrà id tunc erit ira, quando à tua
cõpassione liber fueris. Accepit Dauid Saulem, & 1.Reg.
non iratus fuit: neq; infixit lanceã susceptο inimi- 26.b.
co, sed vltus est diabolum. Moses quando alienum Exo.2.b.
iniustè agere vidit, etiã occîdit: quãdo autẽ cogna-
tum, non item, sed fratres cõciliauit, ab illis autẽ &
repulsus est: tametsi mitissimũ illũ scriptura teste- Num.12.a
tur, nihilominus erat etiam viuax & alacer. Nos
autem non sic, sed vbi mansuetudinem declarare
oportebat, omnibus bestijs sumus ferociores: vbi
autẽ seueros esse, omnibus segniores. Igitur quoniã
his quæ in nobis sunt non vtimur vt oportet, pro-
pter hoc etiam vita nusquam vt oportet institui-
tur. Sicut & in vasis si alio aliter vtatur quis, quàm
oportet, omnia perdit: vt si quis accepto gladio nó
vtatur, vt oportet, sed manu hoc faciat, nihil am-
plius operabitur, & si vbi manu vtendum, gladium
adhibeat, omnia perdiderit. Sic certè & medic⁹, nó
incidens, vbi oportet, & vbi non oportet incidens,
omnia

A omnia corrumpit. Ideo oro vt re hac tempestiuè
vtamur. Irę autem tempus nunquam, quando nos-
ipsos iuuamus: si autem alij corrigẽdi sunt, tunc ea
vtendum maximè, vt alios eripiamus. Ita & deo
æquales erimus per omnia solliciti, ne iræ sim⁹ ob-
noxij, & futura bona consequemur, Gratia & mi-
sericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo pa-
tri simul ac spiritui sancto gloria, honor, imperiũ
nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

His autem auditis, dissecabantur in cordibus
suis, & stridebant dentibus in illum.

Homilia.xviij.

ADmiratu dignum est, quomodo ex dictis
illis non acceperũt occasionem occidendi
illum, sed adhuc insaniunt, & quærũt cau-
sam. Ita semper malè habent ij, qui iniustè agunt.
Itaq; quemadmodũ summi sacerdotes secum per-
plexi dicebant: Quid faciemus hominibus istis? ita
sanè & isti dissecãtur. Et profectò ille erat qui suc-
B censere debebat, qui nihil quidem iniustè egerat,
passus autem est calumniã ac vim ab iniustè agen-
tibus. Cęterùm calumniatores magis arguuntur e-
tiam hac ratione. Sic verum est id quod semper di-
cẽbam. Malè agere est verè malè pati, quanuis ille
nihil perperam fecerit, sed virtutem suam demon-
strarit. Ita quando contumelia afficimur, dum non
sumus malè conscij, nihil patimur. Itaq; volebant
quidem occîdere, sed hoc nó faciunt, eo quòd cau-
sam honestam suo facinori prætexere cupiebant.
Quid igitur? an non erat magna qua redarguebat
cõtumelia? Non illius erat cõtumelia, sed sic accu-
sabat propheta. Nónne sponte etiã remorabantur,
ne videãtur propterea illũ occîdere, quemadmodũ
scilicet & Christũ, sed propter impietatẽ? Hoc autẽ
quod Stephanus loquebatur, pietatis erat verbum.
Igitur attentantes etiã illius famã perdere cũ mor-
te, dissecabãtur. Timebãt enim ne iterũ noui quip-
C piam circa illũ fieret. Deinde quod cum Christo fe
cerunt, id & cum Stephano. Et sicut illic postq̃ di-
Mat.26.f. xit: Videbitis à dextris virtutis filiũ hominis sedẽ-
tem: blasphemiã esse dicebant, & testes turbas fa-
ciebant: ita etiam hoc loco. Illic disruperunt vesti-
menta, hìc aures continebant. Quum autẽ esset
plenus spiritu sancto, intentis in cœlũ oculis, vidit
gloriã dei, & Iesum stantẽ à dextris dei, & ait: Ecce
video cœlos apertos, & filiũ hominis stantẽ à de-
xtris dei. Exclamantes autẽ voce magna, continue-
runt aures suas, & impetũ fecerunt vnanimiter in
eum, & eiectũ eum è ciuitate lapidabãt.) Profectò
si mentitus esset, vt insaniens, relinquendus erat: ille
autẽ sic loquens, volebat illos doceri. Et postq̃ dixit
de morte solùm, & de resurrectione nondũ dixit,
etiã hoc posteà opportunè addidit dogma. Ita autẽ
dicit sibi apparuisse, sicut alicubi tractat, vt & sic
accipiãt sermonẽ, qui quoniã dixerat illum sedere,
molestũ illis erat, nunc istũ de resurrectiõe sermo-
nem mouet, & inquit illũ stare. Ab hoc tẽpore cõ-
iecto, & faciem illius glorificatã. Deus enim quum
sit misericors, per quæ insidiabantur illi, ijsdem vo- D
lebat prouocare, siquidẽ nihil amplius factũ esset.

Et eiectũ extra ciuitatẽ lapidabant.) Iterũ extra
ciuitatẽ mors, quemadmodũ de Christo. Et in ipsa
morte cõfessio, & prædicatio diuulgabatur. Ac
testes deposuerunt vestimenta ad pedes adolescẽ-
tis, qui vocabatur Saulus, & lapidabant Stephanũ
inuocantẽ ac dicentẽ: Domine Iesu Christe, suscipe
spiritũ meum.) Hoc ostendit simul ac docet illos,
quòd nó perit. Et positis genibus, clamauit voce
magna: Domine, ne statuas illis peccatũ hoc.) Quẽ
admodum defendẽs, quòd nec priora ex ira dixe-
rit, inquit: Domine, volens hac quoq; ratione con-
ciliare illis: nam remittere iram ac furorẽ cedere,
puráq; ab affectione seruare animã, valde acceptũ
facit sermonẽ. Saulus autẽ cõsenserat in necem Cap.VIII.
ei⁹. Facta est autẽ in illa die persecutio magna ad-
uersus ecclesiam quæ erat Hierosolymis, & omnes
dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ prę-
ter apostolos.) Non temerè cõtigit hæc persecutio, E
sed singulari dispensatione. Vides quomodo iterũ
tentationes permittit deus fieri? Sed vide oro, hinc
etiam quomodo dispensantur res. In admiratione
fuerunt ,,pter signa, flagellati nihil passi sunt, ver-
sati sunt in regionib⁹, creuit sermo, posteà permit-
tit prohibitionẽ fieri magnã, & fit persecutio non
vulgaris, vt ita simul & hos fugent. Timebãt enim
audaciores illos factos, vt omnibus manifestũ exi-
steret, quòd homines fuerunt qui timebãtur ac fu-
gerent. Vt enim ne tu post hęc dicas, quòd per gra
tiam solùm bene egerint, licèt persecutionẽ pate-
rentur, & permissi sunt etiã ipsi fieri timidiores ac
illi audaciores. Et omnes dispersi sunt præter apo-
stolos, inquit. Itaq; non frustra dixi, dispensatione
quadã factã persecutionẽ. Si enim non facta esset,
neq; discipuli dispersi essent. Curauerunt autem
vnã Stephanũ viri religiosi, & fecerunt planctum
magnum super illo.) Vel nondũ erant perfecti, vel F
quòd tanta gratia præditus erat, ideo & plangunt
illũ. Simul autẽ hìc ostendit illos homines fuisse, nó
solùm metus, sed etiã luctus & plãctus. Quis enim
non plorasset videns illum mansuetũ agnum lapi-
dari, & iacere mortuũ? Iustum illi epitaphiũ statuit
euangelista. Et positis genibus quũ dixisset, clamas-
setq; voce magna. Et fecerũt planctũ magnũ super
illo. Sed videamus iterũ quę dicta sunt: Quum
esset autẽ plenus spiritu sancto, intentis in cœlũ o-
culis, vidit gloriã dei, & Iesum stantẽ à dextris dei,
ac dixit: Ecce video cœlos apertos: & continebant
aures suas, & impetũ fecerũt vnanimiter in illũ.)
Quãuis aliâs accusatione hęc digna sint, nihilomi-
nus cogita quomodo eũ qui talia signa fecerat, qui
omnes sermone vicerat, q talia dixerat, suscipiẽtes,
sicut volebãt, furorẽ suũ implerũt. At testes po-
suerãt vestimẽta sua ad pedes adolescẽtis, qui dice-
batur Saulus.) Vide quàm diligẽter ea quæ ad Pau
lum pertinent narrantur, vt tibi móstret opus dei,
quod posteà factum est eum illo; iam autẽ ille non
solùm

G solùm non credit,sed & plurimis illũ manibus homicidarum mittit. Ideo & hoc manifestans dicebat,Saulus verò cõsenserat in necem eius.Nõ simpliciter autem orat beatus hic,sed cum attentione. Positis enim,inquit, genibus. Vnde diuina illius & mors facta est. Nam hucvsq; permissum erat animabus in inferno esse. Omnes autem dispersi sunt per regiones Iudææ ac Samariæ.Absq; metu ac liberè posteà Samariæ se cõmittunt, tametsi audie-
Mat.10.a. rant,In viam gentium ne abieritis.Veruntamen de apostolis non dicit,ostendens quòd & hac ratione adduci volentes Iudæos, ciuitatem non reliquerũt, velut & alijs fierent audaciæ authores. Saulus verò deuastabat ecclesiam per singulas domus,trahensq; viros ac mulieres tradebat in custodiam.) Magna insania,& quòd ille solus erat, & quòd in domus ingrediebatur,ita animã suam pro lege dabat.Rapiens,inquit,viros ac mulieres.Vide & licẽ-
H tiam,& contumeliam,& insaniã. Omnes quos assequebatur,plurimis malis afficiebat,vtpote à cæde factus audacior. Illi igitur dispersi peragrabant annunciantes sermonẽ.Philippus autẽ vt descendit in ciuitatẽ Samariæ,prędicauit illis Christũ.Intendebant autẽ turbæ vnanimiter his quæ à Philippo dicebãtur, audientes & vidẽtes signa quæ faciebat. Spiritꝰ enim immundi è multis qui ab illis tenebãtur exibant,clamãtes voce magna. Multi autẽ paralytici ac claudi sanati sunt, & factũ est gaudium magnũ in illa ciuitate. Vir autẽ quidam nomine Simon, qui antè in ea ciuitate artẽ exercuerat magicam,ac gentem dementarat Samariæ, dicens se esse quempiã magnũ, cui auscultabãt omnes à minimo vsq; ad maximũ,dicentes: Hic est virtus dei, quæ vocatur magna.) Vide oro & aliã tentationẽ, quæ est à Simone. Auscultabant autẽ ei, inquit, turbę,eo quòd multo tẽpore magicis artibꝰ demẽtasset eos:quum verò credidissent Philippo euãge-
I lizanti de regno dei,deq; nomine Iesu Christi, baptizabantur viri simul ac mulieres: tunc Simon & ipse credidit.Et quum baptizatus esset, adhærebat Philippo,videnśq; signa & virtutes viri, stupẽs admirabatur. Quum autẽ audissent apostoli qui erãt Hierosolymis, quòd recepissent Samaria verbũ dei, miserũt ad illos Petrũ & Ioannẽ,qui quum descẽdissent orauerũt pro ipsis, vt acciperẽt spiritũ sanctum:nondũ enim in quenq; illorũ illapsus fuerat, sed baptizati tantũ erant sub nomine Christi Iesu. Tunc imponebant manus super illos, accipiebãtq; spiritũ sanctũ.Quũ vidisset autẽ Simon, quòd per impositionẽ manuũ apostolorũ daretur spiritꝰ sanctus,obtulit eis pecunias,dicẽs: Date & mihi potestatem, cuicunq; imposuero manus,accipiat spiritum sanctum.) Quomodo,inquit,Spiritũ sanctum illi non receperãt?Spiritũ acceperãt remissionis,spiritum autẽ signorũ nõ receperant. Et quod hoc sit quòd spiritũ signorũ nõ acceperint,vide quomodo hoc cernens Simon accessit & petijt. Quãuis autẽ tunc maximè flagrabat persecutio, attamen deus iterũ illos eripuerat,signa illis vt murũ præponens. K
Porrò mors Stephani illorũ furorẽ non restrinxerat,sed magis auxerat: ideo & disperguntur discipuli,vt doctrina amplius propagetur.Et vide iterũ etiã,bona illos accipere & in gaudio esse. Magnũ enim,inquit,gaudiũ factũ est in ciuitate, quãuis & luctus magnus factus esset. Ita semper facere solet deus,& tristibus lęta miscere,vt in maiori admiratione sint.Multo autẽ iam tẽpore morbo obnoxiꝰ erat Simõ,vnde neq; sic ab illo liberatur.Quomodo autẽ illum & baptizauit?quemadmodum Christus & Iudã elegerat.Hic videns signa quæ fiebãt, obstupescit quidẽ, nõ audet autẽ gratiã signorũ petere,quandoquidẽ videbat etiã alios non accepisse. Igitur quomodo illũ non occiderunt sicut Ananiã & Sapphirã ? quia etiã olim is qui in sabbato ligna collegerat,occisus est,vt alij erudirẽtur:neq; posteà alius idem passus est.Sic & nũc Petrus facit,& punitis illis hunc non punit, sed dicit ad eũ: Pecunia tua tecũ sit in perditionẽ,quia donũ dei putasti L
pecunijs possideri.)Et quare non acceperũt spiritũ sanctũ,ij qui baptizarentur ? Vel forsan quia Philippus in hoc apostolos breui venturos honorabat, vel quòd hoc donũ non habebat. Erat enim ex septem illis,id quod magis videtur dicendum. Vnde mea sententia hic Philippus vnus ex septẽ erat secundus à Stephano. Ideo & baptizans spiritũ sanctum non dabat,neq; enim facultatẽ habebat.Hoc enim donum solorũ apostolorũ erat.Cõsidera autem quòd illi non egressi erant:dispensatũ autẽ est vt ij egrederentur, qui & gratia posteriores erant, propter hoc quòd nondũ acceperant spiritũ sanctum. Nã virtutẽ quidẽ acceperant faciendi signa, non autẽ dandi alijs spiritũ sanctũ. Igitur hoc erat in apostolis singulare. Vnde & præcipuos,& nõ alios videmus hoc facere. Vt autem vidit,inquit,Simon,quòd per impositionẽ manuũ apostolorũ datus est spiritus sanctus.Non sic dixisset, nisi & sen- M
sibile quiddam factum esset. Hoc & Paulus fecit, quãdo linguis loquebantur. Vidisti scelus Simonis? pecunias attulit, quãuis nõ vidisset pecuniarũ gratia illum hoc facere,vnde nõ ignorantię opus erat, sed tentantis,& volentis accusationẽ quęrere.Propter hoc & audit: Non est tibi pars,neq; hæreditas in verbo hoc.Cor enim tuũ nõ est rectũ corã deo.)Iterum quæ occulta in animo erant, affert in mediũ, quoniã ille occultũ esse putauit. Respice igitur à malitia tanta,& ora dominũ si fortasse remittatur tibi cogitatio cordis tui.In felle enim amaritudinis & colligatione iniustitiæ video te esse. Respõdens aũt Simon dixit: Orate vos pro me ad dominũ, vt nihil eorũ quæ dixistis eueniat in me.) Oportebat illũ toto corde pœnitentiã agere,oportebat plorare. Ille autẽ obiter hoc faciebat.Si fortasse remittatur tibi hoc,dixit, nõ quòd nõ dimissum esset illi si ploraſſet,sed mos etiã prophetis est solũ denegare,& nõ dicere.Si autẽ hoc feceris,cõdonabitur tibi,sed quod omnino erit pœna futura.

Tu autem

A Tu autẽ hoc admirare, quomodo in tẽpore calamitatis nihil negligunt, sed prædicationi incumbunt.Et quodãmodo, sicut sub Mose per cõparationẽ fiunt miracula,ita etiã hoc loco.Magia erat, attamen manifesta hęc signa erant, quanuis nullũ oportebat esse illic dęmoniacũ,quandoquidẽ multo tẽpore dementarat illos: quoniã autẽ multi dæmoniaci,multi paralytici,illa nõ erãt vera. Philippus autẽ non signis solùm,sed & verbis illos adducebat de regno,& Christo loquens.At Simon,inquit,baptizatus Philippo, nõ fidei gratia,sed vt & ipse talis fieret adhęrebat. Vt autẽ illi descenderũt,orauerunt pro illis, vt accipiant spiritũ sanctũ. Nõdum enim erat illapsus cuiquã : tunc imposuerũt manus super illos,& acceperũt spiritũ sanctũ.) Vides quòd nõ simpliciter hoc fit, sed multa opus est virtute,vt detur spiritus sanctus? nõ enim idem est assequi remissionẽ peccatorũ,& accipere virtutem illã. Vt autẽ vidit Simon,quòd per impoſi-
B tionem manuũ apostolorũ datus est spiritus sanctus,obtulit illis pecunias.) Nũquid alios vidit hoc facere?nunquid non putauit illos esse eius cuius oportebat esse mentis?Ideo bene Petrus & rem donum vocat,dicẽs: Peccatũ tuum tecũ sit in perditionem, quoniã existimasti donum dei pecunijs possideri.) Vides vbiq; puros à pecunijs. Nõ est tibi pars neq; hæreditas in sermone hoc, cor enim tuũ non est rectũ coram deo.)Atq; ita per malitiã omnia fecit, at simplicem esse oportebat. Resipisce igitur, nam in felle amaritudinis & colligatione iniustitiæ video te esse.) Magnæ iræ verba sunt,nõ punit autẽ illũ, vt ne posteà necessitatis sit fides,vt ne res crudelis esse videatur,vt ea quę pœnitẽtiæ introducat,vel etiã quod sufficiebat ad correctionem,arguisse & dixisse ea quę in corde erãt: nã in eo quòd dicit, Orate vos ꝓ me:)simul cõfitetur ac ostendit.Vide quomodo quãuis sceleſtus
C ille esset,redargutus tamen credidit,quemadmodũ & humilis factus,quando iterũ redargutus est.Videns signa quæ fiebant,obstupuit, ostendens mendacium fuisse quicquid ipse faciebat. Non accessit, dixit,sed obstupuit. Et cur nam illud statim nõ facit?Putauit posse latere, putabat artẽ esse quod fiebat.Vbi autẽ non potuit latere apostolos,accessit.

Spiritus enim immundi è multis qui ab illis tenebantur exibant,clamantes voce magna.)Hoc egrediẽdi signũ manifestum erat,signa verò magorum cõtrario modo se habebãt. Multi autẽ paralytici & claudi sanati sunt.) Non erat hoc loco deceptio, sed ambulabant, & viuaciter agebant,vt oportebat.Auscultabant autẽ illi omnes, dicentes: Hic est virtus dei.Hoc loco impletur quod à Chri-
Mat.13.a. sto dictũ:Multi venient pseudochristi, & pseudoprophetæ in nomine meo. Quare nõ statim illum redarguerunt?cõtenti erant quòd seipsum cõdemnabat.Etenim & hoc doctrinæ erat,quoniã autem resistere non poterat,simulat quẽadmodũ & Ma-
Exod.8.c. gi quando dicebant,Hoc,digitus est dei.vt autẽ ne iterum in obliuionẽ veniat,& obscurus sit, ideo & D
adhæret Philippo,& nõ separabatur. Tu autẽ velim cõsideres quanta dispensentur per mortẽ Stephani.Dispergũtur per regiões Iudææ,ac Samariæ euangelizant verbũ,prædicant Christũ.Signa perficiunt,paulò pòst accipiunt hi donũ . Hoc duplex signũ erat . Tunc enim illis dari, & huic tunc non dari, maximũ signũ erat. Et illi quidẽ testificati & locuti sermonẽ dei,regressi sunt Hierusalem, & multis oppidis Samaritanorũ euangelizabãt.)Bene sic dixit,Testificati.Testificantur enim fortasse ꝓpter illum,ne decipiantur,vt posteà securiores fiãt, ne propter inexperientiã sæpe simul rapiãtur.Regressi sunt in Hierusalem.Quare iterũ abeũt illuc? Ibi tyrãnis,ibi principiũ malorum, ibi qui maximè clamabant.Sicut in bellis duces faciunt, & non relinquunt laborantẽ belli partem,idem & illi faciũt. Vide non primò venientes in Samariã apostolos, sed discipulos qui persecutionẽ patiebãtur.Sicut & E
apud Christũ apostoli emittuntur ad eos qui iam ex Samaritanis crediderãt. Auditis autẽ illis,inquit,apostoli miserunt ad illos Petrũ & Ioannem.) Quare nam mittuntur? vt liberẽt illos à Magia,& ita illis doctrinã quam primùm à Christo acceperant,in memoriã reducerent.Oportebat igitur aduersarium petere,vt accipiat spiritũ sanctũ : at ille quoniã hoc ei non erat curæ, sed vt det alijs petit, quanuis illi nõ acceperint hunc,vt ita dent.Sed volebat hic Philippo esse clarior, qui inter discipulos erat. Argentũ tuũ sit tecũ in perditionẽ.)Nõ imprecantis,sed erudientis sunt hæc verba.Quoniam enim illo nõ est vsus vt oportebat. Tibi,inquit,sit, qui talis es:quasi diceret quis , Cum voluntate hac tua simul pereat , quòd tam parum sentis de dono dei,quòd speraſti omnino humanũ esse negocium: nõ est hoc. Itaq; siquidẽ accessisset sicut oportebat accedere,& si acceptꝰ esset,& si vt pernicioſus fuisset,non latuisset.Vides quòd parua de magnis sen- F
tiẽs duplicia peccat?Duo igitur illi præcipit, Resipisce & ora,si fortè remittatur tibi cogitatio cordis tui.) Ita erat cogitãs malũ quiddã:propter hoc & dixit,Si fortè remittatur tibi,quia sciebat incorrigibilem esse.At ille iterũ timuit multitudinem,& metuit negare.At si nõ turbatus fuisset , dixisset se nesciuisse & imprudenter egisse,sed obstupefactus fuit:primùm quidẽ quòd captus erat signis,secũdò quòd manifestabatur cor eius . Propterea procul posteà abijt,nempe Romã , eo quòd apostoli illuc non præuenerant. Et multis oppidis Samaritanorum euangelizabant.)Vide quomodo & itinera illis negocium afferebant , at non temerè profiei-
scebantur. Tales etiã nos oportebat profectiones facere.Et quid dico profectiones?multi oppida habent ac prædia,& non est illis curæ:sed quomodo balnea fiant,& vt precia crescant,& vt aulæ ac domicilia extruantur , multùm solliciti sunt: quomodo autẽ animæ colantur, non item.Et tu quidẽ si sentes iuxta sulcum videris, secas, vris,perdis: &

sic terram

G sic terrã liberas à ſuo incómodo. Videns autem illos agros plenos ſpinis,non deſecas? Non times & horres dic oro, quòd de hoc rationem redditurus ſis?Num opus eſt,vt vnuſquiſq; fideliũ ædificet eccleſiam?& vt credat ſimul,etiam doctor ſit?Nunquid ante omnia hoc conſiderandũ, vt omnes ſint Chriſtiani?Quomodo dic mihi,Chriſtianus erit agricola,videns te ſic ſuam negligere ſalutem? Non potes facere ſigna,& perſuadere ijs quibus illi perſuaſerunt,miſericordia vtere,cura, manſuetudine, affabilitate,alijſq; omnib⁹.Ac fora quidem ac balnea faciunt multi,eccleſias autem non item, & omnia magis q̃ has. Ideo oro ac ſupplico, & gratiam peto,imò & legem pono, vt nullus qui habet villam appareat carere eccleſia. Ne mihi dixeris, propè eſt,in vicinia eſt, magnus eſt ſumptus, non magnum cõmodum: ſi quid habes inſumẽdum in paupẽres,illuc inſume,melius illuc quàm ibi,educa magiſtrum, educa diaconum & ſacerdotalem or-
H dinem.Quaſi ducta vxore vel ſponſa,vel data virgine,ſic erga eccleſiam affectus es, dotem aſſcribe illi,ita tibi benedictionis prædium multiplicabitur. Quid enim non erit illic bonorum? Parum ne eſt oro torcular benedici, parum ne eſt deũ ex omnibus frugibus ac decimis prius partem ac decimas accipere?Ad pacem agricolarum hoc vtile. Venerabilis erit & presbyter poſteà,& ad ſecuritatẽ agri cõducet.Preces illic perpetuę propter te, laudes & ſynaxes propter te,oblatio per ſingulos dies dominicos.Quid magis mirandum, quòd alij extruunt clara ſepulchra, vt poſteri audiant quòd ille conſtruxit, an quòd tu eccleſias excitas? Cogita quòd vſq; ad Chriſti aduentum mercedem habiturus ſis, qui altare dei excitaturus es. Dic enim oro, ſi rex tibi præcepiſſet domum extruere, vt illic habitet, nõnne omnia feciſſes?Nunc igitur regia eſt Chriſti eccleſiæ conſtructio,ne ſumptum ſpectes, ſed fru-
I ctum computa.Illi collunt terram,tu cole illorum animas:illi tibi ferunt fructus, tu illos infer in cœlos.Qui initium dedit,hic & omnium aliorũ cauſa eſt.Igitur & te authore, illic erudientur initiãdi, ij qui agro tuo vicini, quum balnea quidẽ mollio-
res reddant agricolas,inſtitoriæ officinæ,delicatio-
res,attamen facitis hęc propter gloriam.Forum & prætoria publica faciunt impudentes. Hìc autẽ omnia ſecus fiunt. Quale enim fuerit,videre ſenẽ, ad exemplum Abrahæ incedentem,canum accinctum,& fodientem,& ipſum operantem.quid illo agro deſiderabilius? Hìc maior eſt virtus. Non eſt laſciuia illic,ſed abacta eſt:non eſt ebrietas, ac voluptas,ſed eliminata eſt:nõ eſt vana gloria, ſed extincta eſt,plus illic fulget beneuolẽtiæ propter ſimplicitatem. Quanta res eſt abire & ingredi in domum dei,& videre quòd ipſe illam extruxerit, & quieſcere in villa ſecurũ, & habere deambulationem ſeruiẽtem corpori, & matutinis veſpertiniſq; hymnis eſſe preſentẽ, ac ſimul prandentem ſacerdotem,ſimul conuerſantem, benedictione frui, &

Adhortatio ad tẽplorũ ædificationẽ, quæ impij Lutherani funditus euertunt.

alios videre illuc venientes? Hoc fuerit in murum K
ac ſecuritatẽ agri.Hic eſt ager,de quo dicit: Odor Gen.27.d
agri pleni cui benedixit dominus:quãuis & præter hoc bona ſit villa, propter quietem,propter abundantiam ocij,quòd ſi templum acceſſerit, quid illi cõparabitur?Villa enim habens eccleſiam,paradiſo dei cõparatur,non eſt illic clamor, nõ eſt turbatio, non varij inimici,neq; ſectæ, omnes licet videre amicos,& participes eorundem dogmatũ. Ducit te in philoſophiam, ab hac philoſophia accipiens te presbyter curabit facilè:nam hìc quæcunq; dixerimus,forum excutit:illic autem quæcunq; audieris, fixa habebis in mente.Alius in agro eris per illum, & illis præſidebit ac erit cuſtos, & vt aſſint, & vt cõponant ſeipſos.Vnde autem eſt & ſumptus, dic mihi?Fac iam paruã domum pro tẽplo,qui ſequetur te faciet porticũ,qui poſt illũ aliam adijciet, & ſic tibi imputabitur totum. Tu das parũ,& totius accipis mercedẽ.Igitur initiũ facito,fundamentum iacito,imò mutuũ adhortemini, vt certetis in hac L
re.Nunc autẽ domus in quibus paleam & frumentum,& omnia talia reponi oportet,facilè extruũt: vbi autẽ colligere oportet animarũ fructus, minimè curant:ſed coguntur multis ſtadijs ire, & magnas profectiones facere, vt in eccleſiam abeant. Quantũ autem eſt bonũ cum multa quiete in eccleſiam ſacerdotẽ venire,vt accedat deũ, & pro ea quotidie oret ad dominũ?Parum eſt dic oro,in ſanctis oblationibus nomen tuũ ſemp referri,& quotidie pro villa preces ad deum fieri?Quantũ tibi & ad alia hoc cõducit?Cõtingit quoſdã ex vicinis habitare,& habere curatores.Ad te igitur pauperem, nõ dignabitur vllus horũ venire:ac presbyterũ fortaſſis vocabis,& mẽſæ participẽ facies. Vides quãta inde erunt bona? Erit tunc villa ab omni ſuſpicione libera,nullus homicidij, nullus furti accuſabit,neq; aliquid ſuſpicabitur. Habent & aliã cõſolationem,ſiue morbus,ſiue mors accidat.Non ſim- M
pliciter neq; fortuitò etiã amicitiæ fiunt eorum qui illuc eunt, & cõgregationes erunt multò alijs cœtibus ſuauiores:non ſolùm autẽ cõgregationes, ſed & illi qui præſunt per presbyterũ ſunt magis reuerendi.Omnino audis quòd Hieruſalẽ olim alijs ciuitatibus honoratior fuerit:ſed nõ ſimpliciter, verùm ꝓpter impietatẽ quæ tunc prævaluerat. Propterea ibi colebatur deus.Nihil eſt mali, multa ſecuritas erit & apd deũ,& apud homines.Etiã oro, ne obiter, ſed alacriter opus in manus ſuſcipiatis. Qui enim educit precioſum à vili quaſi os dei erit, qui tot animab⁹ tam præſentibus q̃ futuris,vſq; ad aduentũ Chriſti prodeſt, quãtam gratiã apud deũ habebit?Præſidiũ extrue contra diabolum.Hoc eſt enim eccleſia.Illinc impetũ faciant manus ad laborem,prius extendãtur in precibus,& tũc abeant ad opus,vnde erit corporis robur, ita erit multa agricolatio,ita omnia mala erunt foris:non poteſt voluptas verbis tradi, quandiu opere nondum fuerit ſuſcepta. Ne hoc videris, quòd nullam habeat

acceſſionem

A acceſſionem ac cõmodum:nam ſi hoc feceris,nihil facies,ſi non putas tibi vtilitatẽ prædio maiorẽ accedere,ſi non ſic affectus es,non operaberis, ſi non opus hoc cogitas tuis omnibus præferendũ. Quid hac vtilitate maius,animas in areã quæ eſt in cœlo inducere?Hei mihi, quòd neſcitis quantũ ſit lucri-
facere animas.Audi quid dicat ad Petrũ Chriſtus:
Ioan.21.d Si diligis me,paſce oues meas. Si oues regias vidẽs, vel equorũ armentum,apud ſtabulum non habere quæ proponantur,accipies ipſe, & extrues ſtabulũ & equile,vel præficies paſtorẽ,quantis te remunerat⁹ eſt rex?nũc ouile Chriſti cõgregas,& paſtorem præficis, & non putas magnum quiddã te facere?Quid dico?Si quis ſcandalizarit etiã vnũ,tantas pœnarum minas audit,qui tot ſeruat nõ ſeruabitur?nam quale poſteà habebit peccatũ?etiã ſi habuerit,non delebit illud?A pœna eius qui ſcandalũ
B dederit,diſce præmiũ eius qui ſeruat. Si non curæ eſſet deo etiã vnius animæ ſalus,non tam iraſceretur ob illius perditionem.Hæc igitur ſcientes,curã habeamus operis ſpiritualis, & me vnuſquiſq; vocet,& nos pro viribus ſimul operabimur.Et ſi quidem tres fuerint domini,in commune cõferant: ſi autem vnus, & alijs vicinis ſuadeat tantùm vt hoc corrigat ſolliciti ſitis, vt vbiq; bene placentes deo æterna bona conſequamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cũ quo patri & ſpiritui ſancto gloria,honor,imperiũ nunc & ſemper,&c.

Angelus autẽ domini locutus eſt ad Philip-
p m,dicens:Surge,& vade Meridiẽ verſus, ad viam quæ deſcẽdit à Hieruſalem in Gazam,hæc eſt deſerta:& ſurgens abijt.

Homilia.xix.

Videntur mihi conſcripta, de eo qui à Samaria,nõ qui à Hieroſolymis vadit.A Hieroſolymis enim nõ itur ad Meridiem, ſed ad Septentrionẽ.A Samaria autẽ ad Meridiem eſt
C iter.Iſta eſt ſolitudo.Hoc dicit,atq; adeò vt nõ terreatur Iudæorum ſeditione. Et non interrogauit. Quare?ſed ſurgẽs abijt. Et ecce,inq̃t,vir Aethiops Eunuchus potens Candaces reginæ Aethiopũ,qui erat præfectus omni theſauro ei⁹,& venerat adoraturus in Hieruſalem.Reuertebatur autẽ,& ſedebat ſ curru ſuo,legebatq; prophetã Eſaiã.)Magnis laudibus prædicatur ille, quandoquidem & ille in Aethiopia manens,& tantis occupatus negocijs,& quum non eſſet feſtus dies,ageretq; in ſuperſtitioſa ciuitate,venit adoratur⁹ Hieruſalem.Magnaq; diligentia erat,quia etiam in curru ſedens legebat.

Dixit autẽ ſpiritus Philippo:Accede,& adhęre currui huic.Vt autẽ accurrit Philippus,audiuit illũ legentem Eſaiam prophetã,& dixit: Nunquid intelligis quæ legis?At ille dixit:Quomodo poſſem, niſi quis viã oſtenderit?) Vide iterũ aliam pietatẽ, neſciẽs legebat,& poſtq̃ legerat,inquirebat. Ro
gauitq; Philippũ vt aſcenderet,ſederetq; ſecũ. Cõ-
Eſa.53.c. tinentia autẽ ſcripturę quã legebat,hęc erat:Tanq̃ ouis ad occiſionẽ ductus, & ſicut agnus coràm tondente mutus,ſic nõ aperuit os ſuum. In humilitatẽ D
ipſius iudiciũ eius ſublatũ eſt.Generationẽ autẽ ei⁹ quis enarrabit?quoniã tollitur de terra vita ei⁹.Reſpondẽs autẽ Eunuchus Philippo dixit, obſecro te de quo propheta dicit hoc de ſe,an de alio quopiã? Aperiens autẽ Philippus os ſuũ, & incipiẽs à ſcriptura iſta, prædicauit illi Ieſum.) Vide quomodo res cum illo gerãtur,primùm legit ac ignorat, deinde legit illud potiſſimũ capitulũ,in quo & paſſio & reſurrectio ac donũ docebantur. Et dũ irent per viã,venerunt ad quandã aquam. Et ait Eunuchus:Ecce aqua,quid prohibet me baptizari?) Vidiſti alacritatem? vidiſti diligentiã? Iuſſitq; ſtare currũ,& deſcenderunt in aquã ambo Philippus & Eunuch⁹,& baptizauit illũ:vbi autẽ aſcenderũt ab aqua,ſpiritus domini rapuit Philippũ,& non vidit illum vltrà Eunuch⁹,ibat enim per viam ſuã gaudens.)Quare,inquit,tulit illum ſpiritus domini? eò quòd & per alias ciuitates trãſiturus erat,ac annũciaturus.Factumq; eſt hoc,vt poſteà in admiratiõe E
ſit,& ita ne humanũ aliquid de illo,ſed diuinũ exiſtimes. Philippus autẽ inuentus eſt in Azoto, & pertranſiens euangelizabat ciuitatibus cunctis, donec veniret Cæſareã.) Et ex hoc manifeſtũ, quòd hic vnus ex ſeptẽ fuerit. Etenim & poſteà illic inuenitur in Cæſarea.Vtiliter igitur rapuit illũ ſpiritus,alioqui rogaſſet Eunuch⁹,vt ſimul cũ illo proficiſcatur,quẽ ille quum nondũ tẽpus eſſet,renuens ac negans contriſtaſſet. Vidiſti angelos cooperãtes prædicationi,& ipſos quidẽ non prædicantes, hos autẽ vocantes? Hoc autẽ mirabile etiã hinc oſtenditur,nã quod olim rarum erat & vix fiebat,id hìe perq̃ liberaliter fit.Et aliter:Prędictũ erat illos dominaturos alienigenis: nã quòd fideles ſint fidedigni, ſufficit obedientiæ aſſuetos etiã ipſos in ſimilẽ zelum excitari: propter hoc ſanè & gaudens ibat, atq; adeò ſi neſciuiſſet,nõ eſſet gauiſus. Quid autẽ
ꝓhibuiſſet,inquit,omnia illũ diligẽter diſcere,& in F
curru exiſtentem,maximè in deſerto?quia res hæc nõ agebatur ad oſtentationẽ. Sed videam⁹ iterũ quę lecta ſunt. Et ecce vir Aethiops,Eunuch⁹,inquit,prefect⁹ Candaces reginę Aethiopũ.)Ex hoc manifeſtũ,quòd ab ea terra venerat.Nam olim & mulieres imperabãt,veteri quadã lege. Sic neſciebat Philippus quare veniſſet in ſolitudinẽ, quia & nõ iã angelus,ſed ſpiritus illũ rapit.Nihil aũt horũ Eunuch⁹ adhuc imperfect⁹ videt, vel quòd & hęc nõ corporis,ſed ſpiritualibus oculis ſpectanda ſint: neq; etiã quę Philippus edocebatur,diſcit.Et quare nõ ipſi apparet angelus, & ipſum ducit ad Philippum?Quia fortaſſis nõ obedijſſet,ſed ſolũ perterrit⁹ fuiſſet.Vide Philippi philoſophiã.Nõ calũniatus eſt,nõ dixit,Ignoras,ego te docebo: non dixit, Ego hęc accuratè ſcio:nec adulat⁹ eſt,dicẽs: Beat⁹ es hæc legens,ita à temeritate ac adulatione verbũ alienũ erat, ſed curã ſe gerere & miſericordẽ eſſe declarabat:oportebat enĩ illũ interrogare,oportebat illũ deſiderare.Eſt aũt hoc manifeſtè ſinuãtis,

ſe ſcire

G se scire hoc quod ille nesciebat,dum dicit: Nūquid intelligis ea quæ legis, & simul ostendit magnū in his latere sēsum.Et Eunuchus excusat, Quomodo enim,inquit,possem, si quis mihi viam nō indicet? Non vidit in currum,non dixit: Tu quis es, nō redarguit,non insolenter locutus est,non dicit se scire,sed fatetur ignorantiā, ideo & discit, monstrat vulnus medico.Simul agnoscebat quòd & ille sciebat,& docere volebat.Vidit alienū à fastu, neq; enim claro habitu vestitus erat. Ita erat audiendi auidus, & sermonibus attendebat. Quia & in ipso
Mat.7.b. implebatur, Qui quærit inuenit. Obsecrauit autē, inquit,Philippū, vt ascēderet & sederet cum ipso. Vidisti diligentiam? vidisti desideriū? orat,vt ascendat,ac secum sedeat. Sic nesciebat quid esset illi dicturus, sed simpliciter putabat se prophetiā quandam auditurum.Maior autem honor est,quòd nō simpliciter ascendere facit,sed etiam orat. Vt autē
H accurrisset Philippus,audiuit illum legentē:& cursus,signum est volētis aliquid discere,& lectio,studij. In eo enim legebat tempore, quo Solis calor
Esa.53.c. feruentior.Continentia autem ista erat: Sicut ouis ad occisionē ductus est.Et hoc illius in discēdo cupiditatis indiciū erat, quòd prophetam alijs sublimiorem in manibus habebat. Ideo non cum seueritate illi enarrat,sed mansuetē,imò neq; sic loquitur prius, donec interrogatus est, donec ille obsecrauit.Quemadmodū istud iterum faciens,inquit: Oro te de quo propheta dicit hoc. Mihi videtur, quòd nesciebat quòd de alijs dicunt prophetæ, vel si non hoc, nesciebat quòd de alijs vt de seipsis loquantur. Cōfundamur & pauperes & opulenti illum quæstorem.Deinde venerunt ad aquā, inquit: Ecce aqua. Id erat animæ valde flagrantis. Quid prohibet me baptizari? Vides illius concupiscentiā. Non dicit,Baptiza me,neq; silet. Sed mediū quiddam inter desideriū & accipiendi pronitatē loqui-
I tur,dicens:Quid prohibet me baptizari. Vide quomodo absoluta dogmata habuit. Etenim propheta omnia continebat,incarnationē, passionem, resurrectionem;assumptionē,iudicium futurū. Quæ sanè magnum illi desideriū ingenerabant. Cōfundamini,quotquot nōdum illuminati estis. Et iussit, inquit,stare currum.Simul dixit & imperauit. Vt autem ascenderunt ab aqua,spiritus domini rapuit Philippum:Bene,vt diuinum ostendatur quod factum,& vt ne putetur homo vulgaris. Et iuit, inquit,viam suā gaudens.Hoc dixit ostendens, quòd contristatus esset,si cognouisset. Itaque præ multo gaudio,quanuis spiritum consecutus, neq; videbat præsentia.Et inuentus est,inquit,in Azoto. Multū hinc & Philippus lucratus est.Nam id quod audiuit de prophetis,de Abacuk, de Ezechiele ac alijs, vidit in se quoq; fieri, qui in minimo tempore expertus sit multum itineris se confeciſſe,quādoquidem in Azoto inuentus est, & illic posteà stat vbi etiam illum euangelizare oportebat. Saulus au-
Cap.IX. tem adhuc spirans minas ac cędem aduersus discipulos domini accessit ad principem sacerdotū, & K petijt ab eo epistolas,quas perferret Damascum ad synagogas, vt si quos inuenisset eius viæ seu viros, seu mulieres vinctos duceret Hierusalem.) Oportunè de zelo Pauli hìc disserit,vt ostēdat quòd medio zelo vehebatur,nōdum satiatus cęde Stephani, neq; persecutione ecclesiæ impletus ac dispersione, accedit ad principem sacerdotū,vbi impletur quod à Christo ad discipulos dictum, Quia venit hora, Ioan.16.a. quòd omnis qui occīdit vos,arbitratur se obsequiū deo offerre. Hic igitur sic faciebat, non vt Iudæi. Absit:nā quod zelo faciebat,manifestū ex eo quòd in exteras ciuitates abibat. Illi autem etsi ea quæ in Hierosolymis erant curabant,solùm vt gloriā obtinerēt.Quare autē in Damascum ibat? magna ciuitas erat ac regia: timebat igitur ne & illa ciuitas præueniretur.Et videre licet desideriū ac ardorem, quomodo legitimè operatus est:nā accedit ad principem,petit epistolas ab illo,vt quotquot inueniret esse in via.Viam eos qui credebant vocat,quia apud L omnes sic tūc nominabātur,fortassis ob hoc quòd viam secabant ferentem in cœlum.Quare autē nō accepit potestatem illic puniēdi illos,sed in Hierusalem ducit? vt ita cum maiore potestate ibi pœnā de illis sumat.Et vide quali periculo seipsum committebat, attamen & sic timet ne quid mali patiatur. Sanè propter hoc & illos secum accipit, vt fidentius quotquot viros ac mulieres inueniret, vinctos adduceret in Hierusalem.Et aliter: Etiam per viam ostendere spiritus voluit omnibus,suum totum esse, ita illi non operabantur hoc. Et vide illum etiam in carceres conijcientem.Igitur illi quidem infirmi erant, hic autē pro alacritate sua erat potens. Et quum iter faceret,contigit vt appropiaret Damasco,& subitò circunfulgurauit eū lux de cœlo:collapsusq; in terrā,audiuit vocem dicentem sibi, Saul Saul, quid me persequeris?) Quare hoc non est factū in Hierosolymis? quare non est M factū in Damasco?Ita vt non possent istud alij aliter narrare,sed ille fidedignus vt narret, qui propter hoc abierat. Hoc sanè dicit & Agrippæ rationem reddens:laborat autē & visu,eo quòd excellens lumen grauare solet.Habent enim suas mensuras oculi. Dicitur autē excellens sonus surdos facere ac attonitos,sed hunc solum excęcauit,& terrore suo furorē extinxit,ita vt audiret ille ea quę dicebātur, Saul Saul,quid me persequeris? Nō dicit illi crede, neq; aliud tale quippiam, sed crimen obijcit.Quid mali,quod aut magnū,aut paruum tibi feci, quòd hæc facis? Dixit autē:Quis es domine?)Iam cōfessus est se esse seruum. Dominus autem dixit, Ego sum Iesus,quem tu persequris.) Quasi dicat, Ne putes tibi cum hominibus solis esse certamen.

Qui autem cum illo erant, vocem quidē Pauli audierunt,nullū autē videbāt cui respōderet.)Meritò:nā illos minorū rerū fecit auditores.Nā si vocem illam audissent, nec sic credidissent,& Paulū vidētes respōdere admirati sunt. Sed surge,& ingredere

A gredere in ciuitatem,& dicetur tibi quid debeas facere.) Vide quomodo non statim omnia illi reuelat,sed solùm illius mētem præmitigat: & dū præcipit quid ei faciendum,statim bonam illi spē dat, quòd iterum visurus sit. Viri autem illi qui erāt ei comites itineris,stabant attoniti, audientes quidē vocem,neminem tamen videntes. Surrexit autem Saulus è terra,apertisq; oculis neminē videbat, sed manu ducentes illum introduxerunt Damascum) Spolium diaboli, vasa eius quasi capta ciuitate ac metropoli quadam introducunt. Et quid hoc mirum? Illi hostes & inimici introducunt illū omnib⁹ videntibus. Et erat tribus diebus non videns, ac non comedit, neq; bibit.) Quid huic comparabimus? Consolatio ista adducto Paulo compensabat mœrorem, quem è morte Stephani conceperant. Et erat etiam inde gratum,quòd ille sic abierat.Sic & Samaritanorum ciuitates adductæ inde multū
B recreatæ sunt.Et quare,dicit quis, hoc non factum est ab initio,sed posteà? Vt ostendatur, quòd verè surrexerit Christus. Qui enim persequebatur illū, & non credebat illius mortem ac resurrectionem, etiam discipulos illius persequens:hic quánam ratione credidisset,nisi magna fuisset crucifixi virtus? Esto illi obtemperent,quid diceres ad hunc? Et aliter:Propterea post resurrectionem accessit,& non statim,vt manifestius illius videatur certamē. Qui enim sic insanit vt & sanguinē effundat, & in carcerem conijciat,statim credit.Non sufficerat,quòd non fuerat cum Christo, sed oportebat & vehemē ter oppugnari ab illo fideles, neq; vnā insaniæ excellentiam omittebat.Omnibus hic acrior erat:vbi autem excæcatus est,tunc dominationis & misericordiæ illius coniecturas agnoscit. Vel etiā ne quis dicat,quòd simularit: quomodo enī de eo qui sanguinarius, & qui sacerdotes accesserat, qui periculis se exposuerat,& etiam exteros afflixerat ac pu-
C nierat hoc sentiendum? Hic igitur post hæc omnia dominationē confitetur.Quare autem non in ipsa ciuitate circunfulgurauit illum lux,sed ante illam? quia multi non credidissent, sed irrisissent potius, quandoquidem & suprà quum audiuissent vocē,
Sup.2.a.& dicebant,Tonitru est. Hic autem fide dignus erat
Ioan.12.d. referens quæ sibi acciderāt. Et ligatus introductus est,non circumpositis illi vinculis,& trahebant illum qui sperabat se alios tracturum.Quare autem non comedit neq; bibit? compungebat se propter ea quę fecerat,cōfitebatur,precabatur,orabat deū. Si autem dixerit quis,hanc rem fuisse coactam,in-
Infrà.13.b terrogabimus, nū & Elymas non istud ipsum passus fuerit.Etiam,sed mansit vt habebat.Quomodo igitur non coactus est,& quid magis cogere poterat terræ motu,qui fuerat in resurrectione, & militibus qui & multa alia signa nunciabant, q̄ si vidissent illum qui resurrexerat? At non sunt illa cōpulsiua,sed docentia.Iudæi quare non crediderunt hæc audientes? quòd vera dixit, manifestum erat. Nunquid conuersus esset hoc non facto? atque ita

omnes credere oportebat. Non minor erat his qui D resurrectionem prædicarant,imò fidedignior erat, quum repentè conuerteretur:non præsens apud aliquem fidelem,sed in Damasco cōuertebatur,imò ante Damascum hoc passus est.Rogo Iudæū, vnde dic oro,mutatus est Paulus,tanta signa vidit, & mutatus non est? Quis persuasit illi? imò quis repētè illi immisit tantam alacritatem,vt & anathema Rom.9.d. optarit fieri pro Christo? manifesta est rerum veritas,sed vt dixi,confundamur iam, quòd Eunuchus illuminatur & legit. Videtis quomodo erat in magistratu,inq; diuitijs,& neque in via quieuit. Qualis igitur erat ille quum esset domi, quum sic in itinere ocium non admitteret? Qualis erat in nocte? Quotquot estis in dignitatibus audite,& imitemini humilitatem ac pietatem.Quanuis reuerteretur domum,non dixit intra se, Redeo in patriam, illic accipio lauacrum,vt sunt multorum friuola verba. Non opus habebat signis ac prodigijs, per solum E prophetam credulus factus est.Propter hoc plangit seipsum Paulus,dicens:At propter hoc misericordiam consecutus sum,quia ignorans feci in in-
1.Tim.1.c. credulitate, & vt in me primo monstraret Iesus Christus omnem longanimitatem.Dignum profectò mirari Eunuchum illum, non viderat Iesum Christum,non viderat signum. Vltrà videbat quis stat⁹ Hierosolymis,& credidit Philippo.Vnde igitur talis factus est? Solicita erat anima illius, attēdit scripturis,vacauit lectionib⁹:quum & latro viderit signa,& magi viderint stellam:hic autem nihil tale viderat,ac credidit.Tanta res est,ac tā vtilis scripturarum lectio.Quid igitur Paulus? An non legē meditabatur? sed mihi videtur hic quòd oportebat remississe,propter ea quæ prius dixi, vbiq; volente Iudæos conciliare Christo: nam si mētem habuissent,nihil ita profuisset eis atq; hoc.Nam hoc plus momenti habebat ad conciliandos eos, q̄ signa & F omnia alia.Itaq; quemadmodum nihil ita solet offendere crassiores. Vides igitur dispersis apostolis deum operari signa? Criminabantur Iudæi apostolos,conijciebant in custodiam,adhuc deus miracula facit.Et quomodo,vide, educere è carcere, illius signum erat:ducere Philippum, illius signum erat: Paulum adduci,illius signum erat:mōstrare se Stephano,illius signum erat. Et considera quomodo Paulus quidē honoratur, & quomodo Eunuchus. Huic & Christ⁹ apparet forsan propter duritiam, & quòd non aliter persuasus esset. In his miraculis & nos cōuersati,dignos exhibeamus nosipsos.Multi nunc etiam ecclesiam ingressi,ignorant quæ dictū tur.Eunuchus autem & in foro,& in curru vectus lectioni scripturarum attendebat. Sed neque vos hoc agitis,nullus enim vestrum in manibus habet librum,sed omnia potius q̄ librum. Quare autem non videt illum, antequàm egressus è Hierosolymis,sed posteà? Non oportebat illum videre quum exigeret apostolos,eoq; infirmus adhuc,neque anteà sic erat facile,sicut quando propheta illum eru

G diuit.Ita & nunc ſi quis veſtrum voluerit attende-
re prophetis,non opus habebit ſignis. Et ſi placet
Eſa.35.c. ipſam prophetiam videamus quid dicat.Sicut ouis
ad occiſionem ductus eſt, & in humiliatione illius
iudicium eius ſublatum eſt.Hinc didicit quòd cru-
cifixus eſt,quòd ſublata à terra eſt vita illius, quòd
peccatum non fecit, quòd potuit & alios ſeruare,
quòd generatio eius inenarrabilis, quòd petræ ru-
ptæ ſint,quòd velũ ſciſſum eſt, quòd mortui è ſe-
pulchris ſuſcitati ſunt.Imò hęc omnia dixit illi Phi
lippus,ſolùm à propheta ſumpta occaſione. Ma-
gna res, pfectò eſt ſcripturarũ lectio.Sic illud im-
Deut.6.b. pletur qđ à Moſe prædictum eſt, Sedens & in lę-
cto cubans, & exurgens ac ambulans memor eſto
domini dei tui.Màximè enim, viæ quando ſolita-
riæ fuerint,cogitationibus noſtris dant locum, nul
lo obturbante.Et hic in via credit,& Paulus in via.
Sed hunc nullus trahit,quàm Chriſtus.Maius hoc
erat, quàm quod apoſtoli agebãt. Hoc autem ma
H ius, quoniam quum apoſtoli eſſent in Hieroſoly-
mis,& nullus eſſet ex his in Damaſco, aſcendit il-
linc perſuaſus,qui nó à Hieroſolymis venerat per-
ſuaſus: epiſtolas enim ferebat, ad hoc vt credentes
ligaret,ſicut medicus optimus,febre adhuc furente
auxilium illi attulit Chriſtus. Oportebat enim il-
lum inter inſanientes comprehendi, tunc potiſſi-
mum concidit & ſeipſum condemnauit,quòd gra
uia attentarit.Iam iterum operæprecium fuerit ſer
monem qui veſtri gratia aſſumptus reſumi.Quare
dic oro,ſcripturæ?Quantùm ad nos attinet,omnia
ſublata ſunt.Quare eccleſiæ? Defodi libros,forſan
non tale crimen,non talis pœna. Si quis defoderit
illos in ſtercore,& non audierit eos,non tam con-
tumelia afficit vt nunc fit. Quid enim illic contu-
melioſum,quòd illos defodit?Quid autem hìc fit,
quòd non audiunt illos. Dic oro,vter nam maxi-
I mè contumelia afficit,qui ſilenti vel qui loquẽti nó
reſpondet, atq; ita maior nunc eſt cõtumelia,quã-
do etiam loquentem non audis,maior eſt contem-
1.Regum 2.a. ptus.Iudæi dicebant prophetis: Ne loquamini no-
bis vetera.Vos autem peius facitis. Ne loquamini,
non facimus.Nam illi auerſabant eos, ſed loquen-
do quaſi ſpeciem pietatis ex voce accipientes: vos
autem præ multo contemptu,nec hoc facitis.Cre-
dite ſi manibus iniectis ora noſtra obturaretis,non
eſſet tanta contumelia quanta nunc.Dic enim oro,
qui audit ac non obedit,plus contemnit, an qui nó
audit? Agè cauſam illam de contumelia exquira-
mus.Si quis illum qui contumelia afficit contineat,
& os obturet tanquam ægrè ferens contumelias,
alius autem non curet neque afficiatur, vter magis
contemnit,an non hic? Nam ille quidem declarat
palàm,quòd plagam accipit: hic autẽ quaſi os ob-
turet dei.Horretis dictum,ſed audi, quomodo etiã
hoc fit.Os per quod deus loquitur,os eſt dei.Nam
ſicut hoc os,animæ noſtræ eſt:quanuis anima non
habeat os,ita & os prophetarum eſt os dei.Audite
& horreſcite.Stat miniſter,communis miniſter,al-

ta voce clamat ac dicit,Attendamus,& ſæpius illã K
vocem clamat,hæc communis eccleſiæ eſt, quam
ille emittit,& nullus attendit.Poſt illam incipit le-
ctor prophetiam Eſaiæ, & neq; ſic attendit quis,
tametſi prophetia nihil humanum habeat.Deinde
auditori pronunciat dicens,Hæc dicit dominus,&
neq; ſic attendit quis. Quid dico? Horrenda quæ-
dam,& terribilia pertractat,& neq; ſic eſt qui attẽ
dat.Verùm quid dicunt pleriq; ? Semper aiunt,ea-
dem leguntur.Hoc vos maximè perdit.Itaq; ſiqui-
dem ſciuiſſetis illa, neq; ſic oportebat ab illis rece-
dere, quoniam & in theatris ſemper eadem fiunt,
attamen non ſatiamini. Quæ eadem audes dicere?
qui neq; prophetarum nomina ſcis?& non confun
deris dicendo,ideo non audienda,quoniam eadem
leguntur.Etenim tu confeſſus es,quòd eadem dicũ
tur.Ego ſi hoc protuliſſem,te ſic accuſaſſem, te igi
tur oportebat ad aliam defenſionem confugere,nó
ad hanc tuam accuſationem. Dic oro, tu non ad-
mones filium tuum?Si igitur ille dicat, quòd ſem- L
per eadem inculcas: nónne contumeliam eſſe pu-
tas?tunc non oportebat eadem dicere, quando illa
& ſciuiſſemus,& operibus declararemus: imò neq;
tunc ſuperflua lectio. Attamen & illi Paulus ſcri- 1. Timot.
bens dicebat,Attende lectioni & adhortationi: nõ 4.d.
enim fieri poteſt vt mẽtem ſcripturarum quis ex-
hauriat. Fós enim eſt immenſus.Dixerũt deceptus
ſum,inquit,& tunc receſſit à me. Vultis oſtendam
quòd non ſunt hæc eadem?Quot putatis dixiſſe in
euangelia,ſed hi omnes nouè dixerunt. Quo ma-
gis enim quis verſatur in illis, hoc clarius videt,tã-
toq; puriorem videt lucem.Ecce quãta dico.Quid
eſt prophetia,dixiſtis? quid ſunt hiſtoriæ ? quid eſt
parabola?quid eſt allegoria?quid eſt typus?quid eſt
ſymbolum?quid ſunt euangelia ? Hoc vnum dicite
mihi,quare dicta ſunt euangelia?quanuis ſæpe au-
dieritis,quòd euangelia nihil habent durum, hæc M
multa auſteritate plena ſunt.Ignis illorum nó ex- Mar.9.g.
tinguetur,inquit, & vermis non morietur. Tunc
diſſecabit illum,& ponet portionem eius cum hy-
pocritis.tunc dicet, Neſcio vos, diſcedite à me qui Matt.7.&
operamini iniquitatem. Igitur ne decipiamus nos 25.d.
ipſos,putãtes hæc vobis more Græcanico dici.Ni-
hílne hæc ad vos,vos autem ſurdi facti eſtis,& vul
tum deijcitis quaſi attoniti eſſetis. Euangelia nihil
habere debent quod operandum, ſed ſolùm bona
conſulant: hæc autem innumera habent, quæ fa-
ciẽda,qualia ſanè ſunt,& id genus. Si quis nó odio Ibid.10.d.
habet patrem ſuum ac matrem,nó eſt me dignus.
Et non veni mittere pacem ſuper terram, ſed gla- Ibidem.
dium .Et afflictionem habebitis in mundo: Bona Ioan.16.g
ſcilicet.Nunquid hæc ſunt euangelia? Euangelium
enim hoc eſt.Hæc tibi erunt bona, quemadmodũ
& homines inter ſe dicere ſolent,vt tale quiddam,
Pater tuus veniet vel mater tua, non dicunt: Hoc
fac.Iterum dic mihi,quid differunt hæc à prophe-
ticis,quare non & illa dicuntur euangelia? Etenim
& illa eadem dicunt:exempli gratia,Saliet vt cer-

uus

Pſal.67.c uus claudus.Dominus dabit verbum euangelizãti-
Eſa.65.c. bus.Dabo vobis cœlum nouum & terram nouam.
A Quare non & hæc dicuntur euangelia? Quare nó
& hæc prophetia? Si autem neq; ſcientes quid ſint
euãgelia deſpicitis ſcripturarum lectionẽ,quid vo-
bis dicam?Dicam quid & aliud. Quare non decẽ?
quare non viginti ? quare non multi aggreſſi ſunt
conſcribere euangelia?quare non vnus? quare diſci
puli?quare hi qui non diſcipuli?quare etiam omni-
Hebr.8.c. no ſcripturæ,quanuis cõtrarium dicit vetus. Dabo
vobis teſtamẽtum nouum. Vbi ſunt qui dicũt ſem
per eadem?Si hæc ſciuiſſetis quòd licèt homo plu-
rimis annis viuat,non ſunt eadẽ,non dixiſſetis hęc.
credite,neq; hæc vobis dicerem,nec priuatim, nec
in communi:ſed ſiquidem inuenerit quis, annuam:
ſi autem non, ſinam. Sic enim vos fecerim inutiles
ſemper omnia promptè dicentes, & quando opor
tet,non renuentes.Ecce habetis quæſtiones ſufficiẽ
tes.Conſiderate,dicite cauſam. Quare euangelia,
B quare non prophetiæ, quare facienda in euange-
lijs,& ſi hic definiat, alius quærat. Etiam conferte
ea quæ ipſi inter vos excogitatis,deinde autem nos
ſilebimus.Nam ſi dicta vobis nihil profuerint,mul
tò magis neq; ſi alia appoſuerimus. Profectò hau-
rimus in vas perforatum.Hinc etiam vobis maior
pœna.Igitur propter hoc ſilebimus? quod certè ne
fiat,in vobis ſitum eſt. Si enim viderimus veſtrum
ſtudium, fortaſſis iterum loquemur vt & vos am-
plius probati ſitis, & nos in vobis exhilaremur, in
omnibus glorificantes deum ac patrem domini no
ſtri Ieſu Chriſti,cui gloria & imperium, & magni
ficẽtia,& honor,cum ingenito patre, ac ſancto il-
lius ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculo-
rum,Amen.

Erat autem diſcipulus quidam in Damaſco,
Ananias nomine,& dixit ad illum dominus
in viſione:Anania. At ille dixit:Ecce domi-
ne.Dominus autem ad illum dixit:Surge,va
C de in vicum qui dicitur Rectus,& quære in
domo Iudæ Saulũ nomine Tarſenſem.Ecce
enim orat,& vidit in viſione virum Ananiã
nomine introëuntem, & imponentem ſibi
manus vt videat.

Homilia viceſima.

QVare nam per nullum ex præcipuis apo-
ſtolis,hunc vocauit, neq; miſit ad illius in-
ſtitutionem aliquem ex his? quoniam non
oportebat illum per homines, ſed per Chriſtũ eru
diri. Quoniam & hic docuit quidem illum nihil,
baptizauit autem ſolùm. Simul autem quum ba-
ptizaretur,accepit magnam ſpiritus gratiã ob ze-
lum & alacritatem plurimam.Quòd autẽ & Ana
nias valde inſignis fuerit,manifeſtũ fit ex his quæ
ad illum dicit, & quæ illę reſpondet, dum dicit,
Domine audiui ex multis de homine hoc,quã-
ta mala fecerit ſanctis tuis in Hieruſalem.) Si igi-
tur contra dominum loquutus eſt, multò magis ſi
angelus miſſus eſſet.Et propter hoc,ante hũc,neq;

Philippus audit quid futurum,ſed ſolùm videt an- D
gelum,& non dum ſpiritus iubet accedere, & ad-
hærere currui.Iam autem hoc loco metum illius
minuit,& dicendo,Ecce orat:quaſi hoc dicit, Cæ-
cus eſt,& tu metuis?Ita & Moſes timet. Vnde ma
gis verba ſunt timentis,quàm non credentis.Et au-
di verba ipſa: Domine audiui à multis de viro
hoc.)Quid dicis?Deus dicit,Et tu dubitas?Sic nó-
dum ſciuerunt potentiam Chriſti. Et hic habet
poteſtatem à ſummis ſacerdotibus, vt vinciat oẽs
qui inuocant nomen tuum.)Vnde hoc manifeſtũ?
Veriſimile erat illos,qui in timore erant,curioſio-
res fuiſſe.Non igitur hoc dicit,quaſi neſciat Chri-
ſtus:ſed dubitat,quomodo hæc fiant,quum illa ita
ſe habeant.Ita & alibi diſcipuli dicunt, Quis po- Mar.10.d.
teſt ſaluari?Et vide quot res gerantur, vt credat vẽ
turo.In ſomnio vidit,prædixit illi.Orat,inquit,igi-
tur ne time.Et quare non dicit illi,quid factum ſit?
Erudit nos,ne prædicemus opera noſtra.Imò & ti
mentem videns,neque ſic dixit,Ne ſis infidelis:Sed E
quid? Surge,vade.Vidit enim in viſione virum,
qui impoſuit illi manus.)Ideo,in viſione: quia cæ-
cus erat.Et neq; miraculi excellentia rapuit diſcipu
lum:ita metuit.Attamen per illum,Paulum quum
eſſet cęcus,videre deus fecit. Dixit autem domi-
nus ad illũ,Vade, quia vas electionis mihi eſt hic,
vt portet nomen meum coram gentibus & regi-
bus filiorum Iſraël.Ego enim monſtrabo illi,quã-
ta oporteat eũ pro nomine meo pati.)Non ſolùm
fidelis erit,inquit,ſed & doctor, & magna dicendi
libertate vtetur. Coram gentibus ac regibus.)Ita
creſcet doctrina,inquit,vt & populos & reges o-
mnes vincat. Abijt autem Ananias, & ingreſ-
ſus eſt in domum, & poſitis ſuper illum manibus
dixit,Saul frater,dominus miſit me,Ieſus qui appa
ruit tibi in via qua ibas, vt reſpicias, & implearis
ſpiritu ſancto.)Statim illum familiarem facit no-
mine:Ieſus, inquit, qui apparuit tibi in via. Porrò F
hoc non dixerat illi Ieſus,ſed à ſpiritu ſancto didi-
cerat. Et ſtatim deciderunt ab oculis illius tan-
quam ſquamæ,viditq; ſtatim,& ſurgens baptiza-
tus eſt,& cibo ſumpto conualuit.) Solùm illi ma-
nus impoſuit,& ſtatim ſquamæ ab oculis illius de-
ciderunt.Has quidam dicunt cæcitatis illius fuiſſe
cauſas.Et quare non excæcauit illius oculos? Hoc
admirabilius erat.Nam & apertis oculis, non vide
bat id quod patiebatur à lege, donec nomen appo
ſitum eſt Ieſu. Et ſtatim,inquit,baptizatus eſt,&
ſumpto cibo conualuit.)Igitur infirmꝰ factus erat,
& ex itinere,& ex metu,& ex ieiunio,& ex triſti-
tia.Volens igitur illius augeri triſtitiam,cęcum ma
nere permiſit,donec venit Ananias: & vt ne quis
putet,cęcitatem phantaſiam eſſe:propter hoc erãt
ſquamæ.Igitur nó opus habebat alia doctrina: ſed
quod acciderat,doctrina erat. Fuit autem Saul
cũ his qui Damaſci erant diſcipulis diebus tribus,
& ſtatim prædicabat Chriſtum, quòd hic eſt filius
dei.)Vide ſtatim doctor factus eſt in ſynagogis,nó

G ērubescebat mutationē, neq; formidabat destruere ea í quib⁹ anteà clarescebat. Nō simpliciter erat doctor, sed etiā in synagogis. Ita ab initijs homo erat & occîdēs, & ad cædes cópositus. Vides vt manifestum signum in illo factum. Hoc ipso & omnes obstupefacere faciebat. Ideo & hoc manifestans addit, ac dicit: Attoniti autē sunt omnes qui audierant ac dicebant, Nónne hic est qui expugnabat in Hierusalem inuocantes in nomine hoc? Et huc ideo peruenit, vt ligatos ducat ad summos sacerdotes. Saulus autem magis confortabatur, & cō fudit Iudæos qui habitabant in Damasco, conuincens, quòd hic est Christus.) Vtpote in lege edoctus obturabat illos, & non sinebat loqui. Liberati à Stephano, putarunt se liberatos ab huius rei disputatione, & nunc alium inuenerunt Stephano potentiorem. Sed videamus iterum ea quæ de Anania. Non dixit ad illum, Loquere ac doce illum. Nam si quum dixisset, orat, & vidisset virum impo
H sitis illi manibus, non credidit: multò magis si hoc dixisset. Vidit, inquit, in visione. Et ita ne de hac re dubites, Ne igitur timeas, sed vade. Sic neq; Philippus tunc totum statim audijt. Quia vas electionis mihi est hic. Ita agit qui timorem omnem excutit, & fidere persuadet, quandoquidem de illo sensurus erat melius, quia & passurus erat. Vt autem dixit, vas: ostendit quòd non sit naturalis illius malicia. Electionis, addidit, quò ostendat & probatū esse: nam quod probatū est, eligimus. Ne igitur quis hæc audiens, putet quòd non credens his quæ dicebantur, hæc dicat Ananias, vel putat deludi Christum. Absit. Sed timens ac tremens neq; attēdebat dictis, audito nomine Pauli: ita corripuerat metus illius animā, vel solo nomine audito. Quanuis quū audisset, quòd excæcasset illum, oportebat fidere. Et huc ob istuc ipsum, inquit, venit, vt omnes inuo
I cantes nomen hoc ligaret. Quasi diceret, Timeo ne fortasse me in Hierusalē ducat. Quid me proijcis in os leonis? Cur me huic prodis? Timet ac hęc dicit, vt discamus vndiq; virtutem viri. Nam hoc à Iudæis dici, haud mirum fuerit, at quod ab hoc & tam territo, maximum esse indicium virtutis diuinæ ostenditur. Saul frater, hic & timor factus est magnus, & obedientia maior post timorem. Deinde postq̄ vas electionis dictus est, vt ne dicas totū esse dei, abducens te ab hoc, apponit quod sequitur dicens: Vt portet nomen meum coram gētibus & regibus, filijsq; Israël. Audiuit quod valde desiderauit Ananias, quòd & Iudæis oppositurus se esset. Ideo & nō solùm gaudio, sed & fiducia impletur. Ego enim ostēdam illi quæ oporteat illum nomine meo pati. Hæc prędicit, simul inhortatur. Nam si ille tanta passurus est, qui adeò insanijt, ille autē neq; baptizari vult, vt videat. Bene habet, inquit, dimitte illum cæcum esse: propter hoc nunc mansuetus est, quia cæcus est: quid me iubes illius aperire oculos, vt iterū liget? At ne timeas futurū. Apertione enim non contra nos, sed pro nobis opus erit, ad hoc vt respiciat. Insuper & hæc adijciātur. K
Ne timeas. Nihil faciet vobis graue, sed etiā patietur multa. Et hoc sanè admirabile, quia prius patietur, & tunc incidet in pericula. Saul frater, dominꝰ Iesus qui apparuit tibi in via, misit me. Non dixit, qui excæcauit: sed, qui apparuit. Ita solebat modestè & nihil insolentius loqui. Igitur sicut Petrus curato cæco dicebat, Quid in nos intenditis, quasi no Sup.3.b.
stra virtute vel pietate fecerimus illum ambulare? Ita & hic Iesus qui apparuit tibi, quum imponeret manus hæc loquebatur, & duplex cæcitas soluebatur. Vbi autem dixit, quòd sumpto cibo conualuit, declarauit quòd infirmatus fuerit, nimio mœrore, cæcitate, timore, & fame. Neq; anteà cibum sibi dari permittebat, donec baptizatus magnorū donorū particeps factus est. Et non dixit Iesus crucifixus ille, filius ille dei, qui signa facit. Sed quid? Ille qui apparuit tibi: propter ea quæ illi nota erant: quoniam & Christus ipse nihil amplius appositurus esset, neq; dixit, Ego sum crucifixus ille, qui surrexi: sed, quē tu per- L
sequeris. Non dixit, qui persequutionē passus sum: vt ne putetur, quasi per furorem ac risum assistat. Qui apparuit tibi, inquit, in via. Veruntamen non apparuit, sed per opera visus est. & volens sermonis molestiam adumbrare, statim addidit, vt videas & implearis spiritu sancto. Nunquid quod factum erat improperabat? Non. Sed daturum se gratiam, inquit: Mihi videtur & hunc & Cornelium, statim quum dicerentur hæc ad illos spiritus sancti gratiæ factos esse participes: tāetsi hic is qui dedit non fuerit vnus ex duodecim. Ita nihil vel humanū ex omnibus quæ in illo, vel per hominem factum est: sed deus aderat, qui hoc faciebat. Interim autem & illum erudit, vt modestè se gerat, nō ducens illum ad eximios apostolos. Et ostendit quòd nihil hoc loco humanum, neq; tunc assequutus est spiritum, qui faciebat signa, vt & sic fides illius ostendatur: M
nō enim miracula fecit. Et statim, inquit, in synagogis prædicabat Christū, quòd hic est filius dei. Non quòd surrexit, prædicauit: neq; quòd viuat. Sed qd? Valde euidenter exponebat hoc dogma, quòd hic est filius dei. Qui autē hæc audiebant, adhuc in incredulitate perſistebant. Oportebat autē non credere solùm, sed etiam obstupescere. Et quare nā nó simpliciter quòd ꝑsequutor fuerit, dicūt: sed quòd expugnet, inuocantes nomen hoc? Valde furibundum per hoc declarabant: & non dicebant Iesum, præ inuidia, neq; nomen audire sustinentes: ita erāt exasperati. Et huc propterea venit. Non possumus dicere, inquit, quòd prius cum apostolis fuerit. Vide quomodo per multa testificatio fit, ipsum Paulum esse ex numero hostium. At ille non solū non confundebatur propter hoc, sed & gloriabatur.

Saulus autē magis corroborabatur, & confundebat Iudæos.) Hoc est, ora eorū obturabat. Cōfirmans quòd hic est Christus.) Docebat, inquit: doctor enim statim erat. Vt autem impleti sunt dies, sat multi conspirauerunt Iudæi, vt occiderent illum.)

A illum.) Iudæi ad validum syllogismum redeūt. Nō enim iam sycophantas & accusatores, & falsos testes inquirunt. Neq; enim vltra illos ferunt. Posteà illi per seipsos hoc faciunt. Nam quoniam videbāt rem augeri, neq; iudicium adhibent. Innotuerūt autem Saulo insidiæ illorū, obseruantes portas dies ac noctes, vt occîdant illum.) Quare? quia signum hoc iam factū, præ omnibus intolerabile erat, etiā
Actо.2.g & 4.a. eo quòd quinq; & tria millia crediderant, & in sūma, omnibus. Et vide illum iam nō gratia seruari, sed humana sapientia, vt discas virtutem viri, etiam absq; miraculis clarescentis. Discipuli autē accerunt illum noctu, & dimiserūt per murum, submittentes in sporta.) Meritò vt res suspicione careat. Quid igitur? Vt graue periculū effugiat. Nunquid manet? Minimè: Sed vadens hinc, magis illos accendit. Nam quòd verè crediderat, multi adhuc non credebant. Propter hoc post dies sat multos hoc fit. Quidnam hoc est? Verisimile illum nódum
B voluisse inde proficisci, multis forsan admonentibus. Vbi autem hæc didicit, tunc permisit discipulis suis. Etenim statim habebat discipulos. Hoc insinuans dicebat, Prefectus Aretæ regis custodiebat ciuitatem apprehendere me volens.) Et vide euangelistam, nihil superbè dicentem, neq; claritudinem Pauli dicentem, sed solùm quòd excitarunt regem. Igitur illum solùm emiserunt, & nullū cū illo, idq; perꝙ vtiliter, vt ipse apostolis in Hierusalem se ostēdat, imò illi quidem emiserunt, vt deinde ipse sibi adesset & se seruaret. Ipse verò contrarium faciens, ad insanientes statim trāsijt. Hoc est, accensum esse, hoc est magis feruere. Et considera, quomodo sequitur. A primo statim die seruat prę
Mat.10.g. ceptum quod audierant apostoli, Nisi quis tulerit crucem suam, & sequatur me. Igitur qui post alios venerat, magis q̄ alij feruebat: & opere implebat illud: Cui dimittitur multū, magis diliget. Vnde quò
C posterius venit, hoc magis dilexit. Et propter hoc etiam priorem vitam suam sugillans, sæpe seipsum notabat, nihil satis esse putans ad priora occultanda. Confirmans, inquit, hoc est, cum mansuetudine docens. Et vide quòd non dicunt illi, Tu es qui expugnas, quare mutatus es? Confundebantur enim, sed inter seipsos dicebant. Dixisset enim & multò iustius. Hoc nos maximè docere oportebat, quoniam & apud Agrippā sic rationē reddit. Hūc imitemur oro & nos, & contra omnia pericula simus parati. Et quomodo, inquit, ille fugit? Nō erat opus timoris, sed custodiebat seipsum verbo. Si timidus fuisset, non venisset in Hierusalem, neq; statim suscepisset doctrinam, remisisset alacritatem. Atqui non erat timidus, sed prudens, & temporis obseruator, edoctus passione Stephani. Proinde nó putabat magnum mori pro prædicatione, nisi cum magno lucro hoc fiat: homo neq; Christum videre volens, quem maximè omniū videre cupiebat, quoniam nondum suum erga homines ministeriū impletum erat. Talem oportet esse Christiani ani-

mam. Statim ab initio & ianua ostendebatur Pauli D
effigies, imò & anteà, per ea quæ non secundū scientiam faciebat, sed humana ratione motus. Nā quū post tantum tempus noluit dissolui, multò magis in initio negociationis, nuper è portu egressus. Nō eripit autem illum periculo Christus, sed permittit: quoniam vult etiam humana industria pleraq; fieri. Et aliter: Permittit, vt discamus quòd & illi homines fuerint, & quòd non vbiq; gratia operabatur: alioqui, si hoc non fuisset: simpliciter habiti essent stipites, propter hoc & illi in multis dispensabant, & operabantur. Hoc & nos faciamus, & ita fratrum salutem optemus. Hoc non minus fuerit martyrio, nihil deprecari pati propter multorum salutem. Nihil adeò lætificat deum. Iterum dicam, quod sæpe dixi, quoniam valde istud velim, quoniam & Christus faciebat, de remissione admonēs, ac dicens: Quando orueritis vos, remittite si quid Mat.5.c.
contra aliquem habetis. Iterum Petro loquens, inquit, Nō dico tibi, quòd remittas solùm septies, sed Ibidē.18.d/
vsq; septuagies septies. Et operibus remisit, quæ in E
illum delicta sunt. Sic sanè & nos, quoniam scimus scopum Christianissimi esse: Semper de illo loquimur. Nihil frigidius Christiano, alios non seruāte. Non potes hic paupertatē dicere. Quæ enim duo Lucę.21.a.
minuta dederat, accusabit. Et Petrus dicebat, Argētum & aurum non habeo. Et Paulus ita erat pauper, quòd & sæpe esurierit, & necessario alimento habuerit opus. Non potes ignobilitatem dicere, etenim etiam illi ignobiles fuerūt & ex ignobilibus. Non potes prætexere, quòd idiota sis, nam & illi erant illiterati. Licèt seruus sis, licèt fugitiuus, poteris quod tuum est implere: quādoquidem & Onesimus talis erat, sed vide quó illū vocet, & in quantam dignitatem prouehat. Vt communicet mihi, Ad Phile.
inquit, in vinculis. Non potes infirmitatem dicere, 1.b.
quoniam & Timotheus talis erat, frequentes habens infirmitates. Quòd autem infirmus fuerit, au F
di: Vino modico vtere propter stomachum tuum, 1.Tim.5.d
& frequentes infirmitates tuas. Potest vnusquisque ꝓximo suo prodesse: si volueris quod tuum est implere. Non videtis arbores steriles quòd sint validę, quomodo pulchræ, procerę, leues, ac sublimes? At si hortum haberemus, vellemus malogranata, oliuas habere frugiferas, & multò magis q̄ illas. Illa enim ad voluptatem magis sunt, q̄ ad vtilitatem. Et vtilitas autem, parua quædā est. Tales sunt, qui solùm considerant ea quæ sua sunt, imò neq; tales: nam hę ad incendium paratæ sunt, alioqui illa etiā ad ædificium & ad rerum securitatem. Tales fuerunt etiam virgines, castæ quidē & ornatæ ac modestæ: at nulli vtiles, ideo & exuruntur. Tales sunt, qui non pauerunt Christum. Vide enim horū nulli improperari sua peccata, non quòd scortati sint, non quòd peierarint, nihil omnino, sed quòd alteri non fuerint vtiles. Talis erat qui talētum defoderat, irreprehensibilem quidem exhibēs vitam. Qui autē alij nó est vtilis, dic mihi, quomodo erit Chri-

G ſtianus? Si fermentum commixtum farinæ, nó cómutauerit totum in alium habitutu: nunquid fermentum tale eſt? Quid etiam, ſi vnguentum non implerit odore accedẽtes, vnguentúmne dicemus? ne dicas impoſſibile eſt mihi adducere alios: nam ſi fueris Chriſtian⁹, impoſſibile eſt vt hoc nó fiat. Nã ſicut ea quę in natura contradictionem non habẽt, ita etiam hæc. Etenim in natura Chriſtiani ſitũ eſt hoc, ne afficias contumelia deum. Si dixeris, quòd ſol non poteſt lucere, contumelia illum affeceris. Si dixeris, quòd Chriſtianus non poteſt prodeſſe, contumelia affeciſti deum, & mendacem dixeris. Facilius enim eſt, quòd ſol non calefaciat, neq; luceat, q̃ Chriſtianum non lucere. Facilius eſt lucem eſſe tenebras, quàm hoc fieri. Ne igitur dicas, quòd ſit impoſſibile. Impoſſibile enim contrarium eſt. Ne igitur cõtumelia afficias deum, ſi quod noſtrum eſt rectè perfecerimus, omnino erunt illa, & quaſi naturale quoddam opus ſequetur. Non poteſt latere
H lux Chriſtiani, non poteſt occultari lampas tã clara. Itaq; ne ſimus negligentes. Etenim ſicut à virtute lucrum erga nos, & ad eos qui vtilitatem capiũt, tranſit: ita & à malitia duplex damnum, & in nos, & in eos qui offenduntur, venit. Sit quiſpiam, ſi vis, idiota, innumera à quodam paſſus, & nullus illum vleiſcatur, ſed & benefaciat. Qua doctrina hoc nó fuerit validius, quibus ſermonibus, quibus admonitionibus, quem furorẽ extinguere & ſuffocare non valeret? Itaq; hoc ſciẽtes, poſſideamus virtutem, eo quòd non poſſumus aliter ſeruari, q̃ cum his bonis operibus hanc vitam perficientes, vt & futura bona aſſequamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul ſanctoq; ſpiritui gloria, imperium, honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

I Vt autem Saulus venit Hieruſalem, tentauit adhærere diſcipulis, & omnes timebant illũ, non credentes quòd eſſet diſcipulus. Barnabas autem apprehenſum illũ duxit ad apoſtolos, & narrauit illis, quomodo in via viderit dominum.

Homilia viceſimaprima.

Galat.1.c. REctè hoc loco dubitatur, quomodo in epiſtola quidem ad Galatas dicit, Non abijt Hieruſalem, ſed in Arabiam, & Damaſcum, & quòd poſt tres annos aſcẽderit, vt videret Petrum. Hìc verò contrarium dicit, quòd Barnabas duxerit illum ad apoſtolos. Vel igitur hoc dicit, Non abij, vt moram facerem. Dicit enim illic,
Ibidem. non acquieui carni & ſanguini, neq; abij ad eos qui ante me erant apoſtoli. Vel ſi non hoc, quia inſidię erant in Damaſco, poſtq̃ ille venit ab Arabia factum eſt, inquit. Deinde iterum aſcendit poſtq̃ inde veniſſet. Sanè ipſe non abijt ad apoſtolos, ſed diſcipulis adhærere tentabat, vtputa non doctor ſed diſcipulus exiſtens. Igitur non propter hoc aſcendit, vt abiret ad eos qui ante ſe, neque enim ab illis quiddam didicit. Vel hunc aſcenſum non dicit, ſed relinquit: & quum ſic eſſet, abijt in Arabiam, deinde venit in Damaſcum, poſteà in Hieruſalem, poſteà in Syriam. Vel ſi non hoc, iterum ſic: aſcendit in Hieruſalem, dein in Damaſcum, emiſſus deinde in Syriam, poſteà in Damaſcum iterum, mox in Cæſaream, & tunc per quatuordecim annos, fortè quando fratres adijt cum Barnaba. Vel ſi non hoc, aliud, dicit tempus: hiſtoriographus enim multa ſuccindit, & multa tempora congerit. Vide quomodo non eſt ambitioſus, neq; narrat viſionem illam, ſed præterit. Iterum autem ſic incipit, ac dicit:

K

Quum veniſſet autem in Hieruſalem, tentauit adhærere diſcipulis, qui timebant illum.) Et ex hoc iterum feruorem Pauli oſtendit, non ab Anania, neq; ab his qui illic admirabantur eum, ſed ab his qui Hieroſolymis erant, neque enim hoc humanæ expectationis erat. Et vide illum non ad apoſtolos euntem propter modeſtiam, ſed ad diſcipulos, vtpote diſcipulum exiſtentem: nondum enim fidedignus putabatur. Barnabas autem aſſumens illum duxit ad apoſtolos, & narrauit illis quomodo in via vidiſſet dominum.) Barnabas ille mitis quidam & manſuetus homo erat. Filium autem conſolationis interpretari quis poſſet ex nomine: vnde & amicus Paulo factus eſt. Quòd autem valde vtilis erat & facilis, hoc ex his quę in manibus, & quę cum Ioanne aguntur manifeſtum eſt: & propterea hic non metuit, ſed narrat, quomodo in via viderit dominum, & quòd loquutus ſit illi, & quomodo in Damaſco liberè egerit in nomine domini Ieſu. Veriſimile enim quòd ille etiam in Damaſco audierit de illo: ideo & hæc tanquam præparatoria facit, operibus confirmans ea quæ dicta erant. Et erat ingrediens & egrediens Hieruſalem, & liberè loquens in nomine Ieſu. Et loquebatur & diſputabat cum Græcis, quoniam diſcipuli metuebant illum: apoſtoli verò non credebant illi, propterea metum
M illorum qui illic, tollit. Loquebaturq; & diſputabat cum Græcis.) Ἑλληνιστὰς Græcos dicit, qui Græce loquebantur: idq; valde ſapienter. Neque enim videre illum voluerunt Iudęi: alij verò etiam aggrediebantur, vt interficerent illum.) Magnæ alacritatis, victoriæq; potentis hoc indicium erat, etiam illos valde mœſtos factos ob id quod acciderat.

L

Barnabas, quid interpretetur.

Vt autem cognouerunt fratres, deducunt illum in Cæſaream.) Propter timorẽ hoc faciunt. Metuentes enim, ne poſteà idem cum illo fiat, quod cũ Stephano, deducunt illum in Cæſaream, & emiſerunt illum in Tarſum.) Licèt propter metum, attamen emittunt, ſimul & prædicaturum, & ſecuriorem futurum in ſua patria. Vide autem oro, quomodo non omnia gratia fiunt, ſed permittit illos deus etiam propria ſapientia multa moderare ac facere, humano more. Si enim ab ipſo factum eſt hoc, multò magis ab illis. Permittit hoc vt ignauorum prætextũ auferat. Itaq; eccleſiæ per totam Iudæam & Samariam habentes pacem ædificabantur, & ambulabant in timore domini, & conſolatione

A ſolatione ſpiritus ſancti implebantur.) Vt igitur ne quis ex timore hoc factum putet, prius, vt habuerint eccleſiæ, narrat, oſtendens quòd perſequutionis tẽpore Hieroſolymis erat: vbi autem res eccleſiæ vbiq; in pace, tunc poſteà & Hieruſalem relinquit: adeò feruens & alacer erat. Non enim quoniam pax erat, putabat nihil opus ſuo aduentu. Et propter quid, inquit, hoc facit & nouit, quum eſſet pax, & poſtq̃ Paulus abijt? Quia iſtos oblectabantur maximè, vtpote ſæpius commendatos, & multitudini admirabiles, illum autem contemnebãt, & magis in eum duri erant. Vidiſti quomodo pax bellum ſequuta? imò vidiſti quid fecerit bellum iſtud? Diſperſit pacem facientes per Samariam, confuſus eſt Simon in Iudæa, Sapphira punita eſt. Igitur nó quia pax erat, remiſſiora erant negocia, ſed talis erat pax, vt & conſolatione haberet opus. Factũ eſt quum Petrus tranſiret per omnes, deſcẽdit etiã
B ad ſanctos qui habitabant in Lydda.) Quemadmodum dux in exercitu obambulans conſiderabat, quæ pars ſit coadunata, quæ ornata, quæ ſuo aduẽtu egeat. Vide vbiq; illum circuncurſare, & primũ inueniri. Quando eligendus apoſtolus, hic primus: quando loquendũ Iudæis, nõ apoſtolos eſſe ebrios: quando curandus claudus, quãdo concionãdũ, hic prę alijs eſt: quando agendũ contra principes, quãdo contra Ananiam, quando ab vmbra ſanationes fiebãt, hic erat. Et vbi quidem erat periculum, hic: & vbi moderatio. vbi autem tranquillitate res erãt plenæ, communiter omnes. Sic non exigit honorẽ maiorem. Iterum quando fieri miracula opus erat, ipſe proſilit. Et hic iterum ipſe per ſe laborat, ac iter facit. Inuenit autem illic hominem quendã Aeneam nomine ab octo annis decumbentem in lecto, qui erat paralyticus, & dixit illi Petrus, Aenea, ſanat te Chriſtus: ſurge & ſterne tibi ipſi. Et ſtatim ſurrexit.) Et quare non expectauit fidem viri, neq;
C interrogauit, vis ſanus fieri? Maximè igitur ad multorum conſolationem factum eſt hoc miraculum. Itaq; audi quantum lucrum. Subdit enim dicens,

Et viderunt omnes qui habitabant Lyddam & Aſſaronem, quotquot conuerſi erant ad dominũ.) Bene ſic dixit. Inſignis enim erat vir, vnde argumẽtum dat ſigni, vt tollat lectum. Etenim non ſolùm ab infirmitatibus liberaui, ſed etiam cum ſanitate vires contuli. Et aliter: Et tunc nondum indicia ſuæ virtutis exhibuerant: & ita meritò non exigebatur à viro fides. Itaq; quemadmodum Chriſtus, incipiens à ſignis non exigebat fidem, ſic neq; illi. Nam in Hieroſolymis quidem, meritò fides illorũ prius exigebatur, vnde & propter fidem, quotquot morbis obnoxij erant, in viam exponebantur, nempe vt venientis Petri vel vmbra, quempiam illorũ obumbraret, multa enim facta erant illic ſigna. Hìc autem hoc primum contigit. Nam ſigna quædam fiebant, vt allicerentur alij, quædam verò pro credentium conſolatione. In Ioppe autem erat diſcipula quædam nomine Tabetha, quæ ſi interpretetur quis, dicitur Dorcas. Itaq; hæc plena operibus D
bonis & eleemoſynis quas faciebat. Factum eſt autem in diebus illis, quòd quum ægrotaſſet illa, mortua eſt. Lotãm autem illam poſuerunt in cœnaculo. Quia autem propè erat Lydda Ioppe, audiẽtes diſcipuli quòd Petrus eſſet in illa, miſerũt duos viros obſecrantes, ne differat venire vſq; ad ſe.) Quare expectauit vt moreretur? quare non & ante hoc Petrus rogatus? Indignum cenſebãt, pro talibus diſcipulos ſolicitos eſſe, & à prædicatione auellere. Quoniam & propter hoc dicit, quòd propè erat: & ita monſtrat, quòd vt rem ſuperuacaneam hoc petijſſent. Diſcipula enim erat. Surgens autẽ Petrus venit cum illis, quem vt venit, adduxerunt in cœnaculum.) Non orant, ſed illi permittũt, vt à ſe ipſo vitam illi cócedat. Ita hìc impletur, quòd eleemoſyna liberat à morte. Et ſteterunt circa illũ omnes viduæ plorantes, & monſtrantes tunicas & veſtes, quas fecerat Dorcas quum eſſet cum ipſis.) Ducunt Petrũ eó vbi ſita erat mortua, fortaſſe putantes aliquid illi ad doctrinam dari. Vidiſti quan- E
tum augmentum factum? Non ſimpliciter autem datũ eſt nomen mulieri, ſed vt diſcamus quòd ferret nomen ita vigilans ac ſobria, vt Dorcas. Multa enim nomina ſingulari diſpẽſatione indita ſunt, vt ſæpe vobis dixi. Plena erat, inquit, operibus bonis & eleemoſynis quas faciebat. Magnum mulieris encomium, quandoquidem vtraq; ſic faciebat, vt vtriſq; plena eſſet: manifeſtum autẽ quòd primum illorũ, etiã tunc huius faciebat diligentiã. Quę fecerat, inquit, quũ Dorcas adhuc eſſet cum ipſis. Multa humilitas: non enim ſicut nos agebant, ſed communiter omnes erant: magnam eleemoſynæ faciebat rationem. Eiectis autem foras omnibus Petrus poſuit genua ac orauit, & conuerſus ad corpus dixit, Tabetha ſurge. Illa autem aperuit oculos ſuos, & viſo Petro reſedit.) Cur nam omnes eijcit? planè ne lachrymis cõturbetur, nec confundatur. Et poſitis genibus orauit.) Hoc indicium erat attentæ & F
& ordinatæ orationis. Et apprehenſa, inquit, manu.) Hìc oſtendit per partem, vitam, deinde virtutẽ quæ inducebatur: illam per verbum, hanc per manum. Data autem illi manu excitauit illam, & vocatis ſanctis ac viduis commendauit illam viuentẽ. Alijs quidem ad conſolationem, quòd accepiſſent ſororem, & quòd vidiſſent miraculum: alijs autem vt præeſſet. Notum autem factum eſt per totã Ioppen, & multi crediderũt in dominum. Factum eſt autem, quum manſiſſet ille ſat multis diebus in Ioppe apud Simonem quẽdam coriariũ.) Vide humilitatem ac manſuetudinem Petri, quòd nó apud hanc manet, neq; apud alium quẽdã inſignem, ſed apud coriarium: per omnia nos in humilitatẽ indu cens, & neque viliores confundi permittens, qui & propter hoc cenſuit trãſeundum, quoniã illius doctrina opus habebãt credentes. Videamus iterũ quæ ſuprà dicta. Tentabat, inquit, adhærere diſcipulis. Non impudenter acceſſit, ſed ſubmiſſè. Diſcipu-

G los autem vocat etiam eos,qui non erant in choro duodecim, eo quòd omnes tum propter eximiam virtutem discipuli vocabãtur.Erat enim manifesta illorum imago.Et omnes timebant illũm, inquit. Vide quomodo metuebãt discipuli,quomodo adhuc metus vigebat.Barnabas autem apprehensum illum duxit ad apostolos,& narrauit illis. Mihi videtur Barnabas anteà illi fuisse amicus. Ideo & omnia narrat,quæ illi contigerant.Nihil autem horum ille dicit:opinor autem quòd & ad alios hoc non protulisset postea,nisi quædã fuisset necessitas. Et erat cum illis ingrediens in Hierusalem,& liberè loquens in nomine domini Iesu.Hoc & alijs dabat fiduciam. Vides & illic & ibi alios parantes & vrgentes,vt ille abiret,& nusquam diuini miraculi gratia illum frui.Itaq; sic illius ostenditur alacritas, atq; adeò non videtur mihi terrestre iter facere,sed etiam nauigasse:& id quoq; singulari dispensatio-
H ne fit,vt ipse & illic prædicet.Vnde & insidiæ ab illis,& quòd in Hierusalem venit,similiter singulari dispensatione factum est,vt credibilia magis sint quæ ei acciderant. Loquebaturq; & disputabat cũ Græcis.Et habentes,inquit,pacem ecclesiæ ædificabantur,& ambulabant in timore domini: hoc est, creuerunt, & etiam inter seipsas veram habebant pacem.Meritò: nam multùm afflixerat eos externum bellum. Et consolatione spiritus sancti implebantur.Consolabatur illos spiritus & per miracula & per opera,& absq; illis vnumquenq; per se. Factum est autem quum Petrus transisset,vt descenderet in Lyddam.Inuenit illic hominem decumbẽtem,ac dixit illi,Aenea sanet te Iesus Christus. Nó hoc ostentantis,sed fidentis verbum est,quod futurum esset.Mihi autẽ videtur,quòd huic verbo credidit infirmus,& factus est sanus.Quòd autẽ absq;
I fastu factum sit,manifestum etiam ex sequẽtibus. Non enim dixit,In nomine Iesu. Verùm vt signũ magis istud narrat. Viderunt autem qui habitabãt Lydda,& conuersi sunt ad dominum. Itaq; nó frustra dixi,vt persuaderentur,& consolationem acciperent,facta esse miracula.In Ioppe autem erat discipula quædam,inquit,nomine Tabetha.Factum est autẽ in diebus illis,quòd illa infirma facta mortua est.Vides vbiq; signa fieri?non simpliciter mortua est,sed quum diu infirma fuisset.Ideo & Petrũ non vocant,donec defuncta est.Vbi verò audierũt discipuli,miserunt obsecrantes ne differret transire vsq; ad ipsos.Vide,per alios mittunt ac vocant. Ille autem obtẽperat ac venit:neq; pro indignitate habet vocatum esse. Tam magnum bonum est afflictio.Hoc coniungit animas nostras. Nusquam infirmitas illic,nusquam lamentum.Lotam illam,inquit,posuerunt in cœnaculo.Hoc est,omnia curarunt,quæ solent apud mortuum fieri. Surgens autem Petrus, venit cum illis, & ascendens in cœnaculum positis genibus orauit, conuersusq; ad corpus dixit, Tabetha, surge. Non omnia permittit deus,eadem facilitate fieri: Hoc autem illis pro-
dest. Non enim solùm curabat salutem aliorum, K
sed etiam illorum. Enimuero qui tot curarat vm- Supr.5.c.
bra,nunc tanta facit ad excitandam illam. Interdum etiam fides accedentium cooperatur.Hãc igitur primam mortuam excitat,vocãs nomine.Quę & quasi ex somno expergefacta, primùm aperuit oculos: deinde statim conspecto Petro resedit, & tãdem contactu manus firmatur. Tu autem oro, vide lucrum,quomodo iterum fructus sit, & non ad ostentationem.Sanè propter hoc & omnes foras eijcit,magistrum etiam in hoc imitãs.Vbi enim lachrymæ, tale mysterium perfici non debet, imò vbi miracula ibi abesse decet lachrymas. Audite oro, quanuis non tale quiddam fit, sed in his qui nunc mortui magnum perficitur sacramentum. Dic autem oro,si sedentibus nobis mittat rex quẽdam,vocans in regna:plorandúmne erit ac lachrymandum? Angeli è cœlo veniunt illinc missi, ab ipso rege,vt conseruum suum vocent, & tu plo-
ras?Non vides quale sacramentum est quod fit? q̃ L
terribile ac horrendum, & verè hymnis ac gaudio dignum.Vis discere, vt scias quòd non sit lachrymarum tempus? Hoc diuinæ sapientiæ maximum est mysterium. Nam quemadmodum domo sua relicta pergit anima ad suũ festinans maritũ ac dominũ,tu autẽ lugés?Itaq; & nato puero hoc facere oportebat.Etenim hic partꝰ illo melior. Vadit enĩ ad aliã lucẽ,soluitur quasi à vinculo quodã,& quasi à certamine egreditur.Etiam,inquit,de probatissimis rectè hæc dicis. Et quid ad te homo? Tu enim hoc neque apud probatissimos agis. Dic oro mihi, cur de puello poteris desperare, cuius gratia luges illum?cur nuper illum natum?Etenim sicut ille, ita & iste se habet. Quare igitur luges illum? Nescis quòd sicut sol mundus ascendit,ita & anima relinquens corpus cum pura conscientia fulget clarè? Non cum tanto silentio videri potest,rex ascendẽs M
in ciuitatem,vt anima quæ reliquit corpus,& cum angelis abit.Intellige quę sit anima,in quanto tunc stupore sit, in quanta admiratione & voluptate. Quid luges dic oro? Nó enim in peccatoribus hoc solum facis.Vtinam hoc esset,& non prohiberem luctus.Vtinam talis meus esset.Hic luctus apostolicus est, hic luctus & dominicus.Plorauit enim & Luce.19.f.
Iesus Hierusalem.Vellem hac lege discerni luctus. Quando autem reuocans naturam dicis & consuetudinem & curam: nónne propter hoc luges? sed considera.Luge,plora peccatorem, & ego deducam lachrymas,& ego magis quàm tu: quanto & maiore supplicio obnoxius ille, & ego plorabo tali animo. Non te autem solùm oportet plorare, sed & ciuitatem totam & omnes occurrentes,tanquam eos qui ad mortẽ ducuntur.Verè enim mors illa,mala est,mors peccatorum, & omnia cófudit. Hic luctus sapientię est,multamq; habet doctrinã: ille autem pusillanimitatis.Si sic luxissemus omneq; viuentes,illos emendassemus. Igitur si posses prohibere afferentem remedia,fecisses mortẽ illam corporalẽ:

A poralem: ita & nunc siquidem hanc luxisses mortem,prohibuisses certè & super te & super illo fieri.Nũc autem ænigma est quod fit, quum sint multi qui possent non permittere hanc accedere,& dimittere vt fiat,vt autem facta fuerit lugere.Verè lachrymis digni, quando assistent tribunali Christi, qualia audient verba?quantas res patientur?Frustra vixerũt hi,immo nó frustra, sed etiã in malum. Et de illis tẽpestiuè diceretur,Vtile erat illis si nó fuissent nati.Quę enim vtilitas dic oro,tãtum insumere tempus in malum tui ipsius capitis? Nam si frustra solum insumptum esset, non satis fuisset dãni. Dic oro, si quis mercenarius factus, viginti annos perdat frustra,nõ plorabit & lachrymabitur, & vi debitur omnium miserrimus?Et hic quantum vitæ frustra insumpsit,neq; vnum diem vixit sibi,sed vo
luptati,luxuriæ,auaritiæ,peccato,diabolo?Hoc igitur non plorabimus,dic oro?nõ tentabimus nos ab his periculis eripere?Est enim si voluerimus illi leue
B facere supplicium. Itaq; si preces pro illo faciamus cõtinuas,si eleemosynam damus, & si ille indignus sit,nobis deus placatior erit.Si per Paulum alios seruauit,& per alios alijs parcit:quomodo non & ℔ pter nos istuc ipsum faciet?Ex illius opibus,ex tuis, vnde volueris,iuua:instilla oleum,immo aquã: non potest suas eleemosynas ostentare,licèt cognatorũ. Nó habet eas quę factæ sunt à se, tametsi factas ℔ se.Ita cum fiducia illum deprecabitur tunc mulier, preciũ redemptionis pro illo deponens:quò pluribus peccatis fuit obnoxius, hoc magis opus est illi eleemosyna.Nó propter hoc autẽ solùm,sed quòd neq; æqualem habet vim nunc,sed multò minorẽ. Non est autẽ par,quod quis ipse facit, & quod per aliũ facit.Itaq; quũ minor sit,ita multitudine maximam faciamus illã,non circa monumenta,nó circa sepulchra occupati sim⁹.Assiste viduas.Hęc erit sepulchralis cura maxima.Dic nomen,omnes iube ℔ illo facere supplicationes & preces.Placabit hoc
C deum, etiamsi non ab ipso factum sit: sed propter illũ alius author sit eleemosynæ. Et hoc dogma est diuinæ misericordiæ. Viduæ circũstantes & lachrymantes, non solùm à præsenti, sed etiam à futura possunt eripere morte.Multi etiam vtilitatem acceperunt ex eleemosynis ab alijs pro se factis:nã licèt non perfectã, attamen consolationem quandã inuenerunt. Quoniam si hoc nó est,quomodo pueri seruantur:quãuis certè illi nihil afferunt, sed parentes totũ,& mulierib⁹ donati sunt sępius pueri?Multas nobis deus salutis dedit vias, modò ne negligamus.Quid igitur si quis pauper fuerit,inquit? Iterũ dicam:multitudo eleemosynæ non ex his quæ dãtur,iudicatur solùm,sed etiam ex voluntate: modò ne des minus q̃ facultas tua potest,& totum exquisieris.Quid igitur si solitarius fuerit,& peregrin⁹, & nullũ habeat?Quare enim nullum habet,dic oro? Hoc illo dat pœnam, quòd nullũ ita amicũ,ita virtute præditũ habet.Itaq; hoc fit,vt licèt ipsi non simus virtute præditi,curem⁹ socios & amicos vir-
tute præditos habere,& mulierẽ & filium quasi fru D
ctum quendã etiam per illos habentes, paruũ quidem fructũ habẽtes,attamen aliquem:si curaueris, non diuitem,sed frugalem vxorẽ ducere,hac consolatione frueris.Similiter si operam dederis,ne diuitem filium relinquas,sed pium,ac filiam honestã: & sic hac frueris consolatione,si hæc curaueris, & talis eris.Et hæc pars virtutis est,quòd tales elegeris & amicos,& vxorem,ac filios.Nó frustra oblatio- Oblatiões pro defunctis nó frustra fieri.
nes pro defunctis fiunt,non frustra preces,non frustra eleemosynæ.Hæc omnia spiritus disposuit, volẽs vt nos mutuum iuuemus.Vide enim vtilitatem: accipiet ille per te,& tu per illum,contemptis opibus inductus ad faciendum aliquid generosum: & tu illi salutis,ipse verò tibi eleemosynę factus est author.Ne dubita,quia erit aliquis fructus suauis.Nó simpliciter minister clamat ℔ his qui defuncti sunt in Christo,& pro his qui illorum memoriã faciũt. Non diaconus est qui talem illam vocẽ emittit,sed spiritus non sanctus inquam,sed donum. Quid di- E
cis?In manibus est hostia, & omnia proposita sunt bene ordinata,adsunt angeli,adsunt archãgeli, adest filius dei,cum tanto horrore astant omnes,astãt illi clamãtes oíbꝰ filẽtibus,& putas simpliciter hæc fieri?Igitur & alia simpliciter, & quæ ℔ ecclesia,& quæ pro sacerdotibus offeruntur, & quæ pro plenitudine ac vbertate?Absit. Sed omnia cũ fide fiũt. Quid putas pro martyribus offerri,quòd vocantur in illa hora,licèt martyres sint, etiam pro martyribus magnus honor nominari domino præsente,dũ mors illa perficitur, & horrendum sacrificium, & ineffabilia sacramenta? Nã quasi sedente rege quęcunq; voluerit,perficit:vt autem surrexerit,quæcũque dicit,frustra dicit. Ita & tunc quandiu proposita fuerint mysteria, omnibus honor maximus in memoria haberi.Vide enim: Annunciatur tunc sacramentum horrendũ, quòd pro mundo dedit se ipsum deus, cum illo miraculo tempestiuè memor
est ille eorum qui peccarunt.Sicut enim quãdo re- F
gum trophęa statuuntur,tunc celebrantur quidem & quicunq; victoriæ socij fuerunt:dimittuntur autem qui sunt in vinculis per illud tempus. Vbi autẽ transierit hoc tempus,qui nihil assequutus est,nihil obtinet.Ita sanè & hic. Tropheorum & celebrandæ victoriæ tempus est.Quoties enim,inquit,man 1.Cor.11.g
ducatis panem hunc,mortem domini annunciate. Itaq; ne simpliciter accedamus,neque fortuitò hęc fieri putemus.Et aliter: Martyrũ memores sumus, & hoc in fidem quòd non mortuus adhuc est dominus:idq; quia deuicit & occidit mortem signum factum esse illum mortuum. Hæc scientes considere
remus,quantas consolationes possemus mortuis, ℔ lachrymis,pro lamentis,pro monumentis, præstare: nempe eleemosynas, preces,orationes, vt & illi & nos assequamur promissa bona gratia & miseri cordia vnigeniti filij,cum quo patri simul sanctoq; spiritui gloria,imperium,honor, nũc & semper, & in secula seculorum,Amen.

Vir au-

Cap.X. G Vir autem quidam in Cęsarea,nomine Cornelius, centurio, ex cohorte quæ appellatur Italica,pius ac timens deum, cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas populo,& orans deum semper.

Homilia. xxij.

ILic non erat Iudęus,neque iuxta legem viuebat,sed prius nostro more vitam egerat. Et vide duos credere nunc, nempe Eunuchum à Gaza,& hunc,quum ambo sint in dignitatibus, magnamq; pro illis habitam curam. Verùm ne putes,quòd electi sint ppter has dignitates. Minimè : sed propter pietatem. Sanè propter hoc dignitates positę sunt,vt maior pietas ostendatur.Mirabilius etenim, quando quis in diuitijs & potentia agens talis fuerit.Iam magna illius laus,qui tantam peregrinationem susceperat,& neq; per illud tem- Sup.8.c. Ibidem. f. pus lectionem intermittebat. Et Philippum quum in curru veheretur,orabat:& multa alia.Magna au H tẽ & huius laus est,quòd facit eleemosynas ac preces, & pius est in tanto principatu. Vnde & ab dignitate hac virum notum reddit.Et meritò,ne quis dicat,scripturarum historiam fallere. Ex cohorte,inquit,quę vocabatur Italica.)σπεῖρα,cohors est, Νέμερον quę nũc vocatur Numer⁹. Pius ac timẽs deũ,cũ omni domo sua.)Hæc dicit,ne putes quòd propter dignitatem illius talia facta sint.Itaq; quando Paulum adduci oportebat, minimè angelus,sed ipse dominus apparet: neq; mittit illum ad aliquem duodecim apostolorum, sed ad Ananiam. Hic autem secus fit. Præcipuum adducit, sicut & Philippum, attemperans se illorum infirmitati,& docens quomodo talibus vti oporteat . Quoniam & Christus ipse,qui abijt,apparet sæpe ijs qui grauiter patiuntur, & per seipsos accedere non possunt. Vide autem oro,hìc iterum aliud eleemosynæ encomium; sicut illic in Tabetha. Vir,inquit,pius & timens deum cum omni domo sua.)Audiamus nos quot- I quot domesticos negligimus. Hic autem & militũ curam gerebat, & faciebat eleemosynam omni populo.Sic & dogmata & vita illius recta fuerunt.

Vidit in visione manifestè, circiter horam nonam diei,angelum dei ingressum ad se,& dicentem sibi,Corneli.)Quare videt angelum? Etiam hoc faciebat ad cõfirmationem maiorem Petri,immo nõ illius,sed aliorum infirmorum. Nona autem hora, quando curæ dimittebantur,& quies erat,quãdo in precibus & compunctione. Vt autẽ intutus est illum,& trepidus factus est,dixit.)Vide angelũ nó statim dicere ad quæ dicẽda venerat, sed prius soluere metum,& mentem illius sublimia contẽplantem.Etenim aspectu territus erat,sed metu moderato, & solum animaduertẽtem faciente. Mox verba metum soluunt,immo laus in illis dicta quę formidinis asperitatem mitigabat. Audi autẽ & qualia verba: Preces tuæ ac eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam coram deo. Itaque nunc mitte in Ioppen, & voca Simonem qui agnominatur Petrus.)Ne ad alium veniant, non à solo cognomine, sed etiam à loco manifestat virum. Et ille est K qui hospitatur apud Simonem quendam coriariũ, cui est domus apud mare.) Vidisti quomodo, quia diligebant solitudines ac silentium,in secretiores vrbium partes ingressi sunt?Quid igitur si contigisset & alium Simonem esse,eundemq; coriarium? Vnde & aliud signum habebat,quòd apud mare habitabat.Vix autem possibile erat tria illa vni competere.Et non dixit quare, ne contristet illum:sed relinquit illum, ita vt desiderium habeat audiendi illum. Vbi verò abijt angelus,qui locutus est Cornelio, quum vocasset duos seruos suos, & militem pium, ex his qui manebant apud illum, & narrasset illis omnia,misit eos in Ioppen.)Vides quòd nõ simpliciter hęc dicit,sed vt ostendat,quòd etiam hi qui cum illo, tales essent? Et quum narrasset illis omnia,dixit.)Vide quàm alienus est à fastu? Nó dixit,Vocate mihi Petrum: sed ita vt persuaderet, narrauit omnia.Idq; singulari ratione faciebat.Nó L enim volebat id sola authoritate præcipere & accersere : idcirco nunc narrat, tam moderatus erat vir:tametsi nihil magnum cogitari poterat de viro qui apud coriarium diuerterat. Sequenti autem die quum illi in via essent ac ciuitati appropiarent, ascẽdit Petrus in superiorem partem domus, vt oraret circa horam nonam.) Vide quomodo spiritus connectit tempora,& neque citius neq; tardius facit hoc.Ascendit,inquit,Petrus in superiorẽ partem domus,vt oraret circa horam sextam,hoc est, seorsim,& in quiete, quasi in cœnaculo. Et quũ esuriret ac vellet sumere cibũ, parantibus autẽ illis irruit super eum mẽtis excessus, & vidit cœlũ apertum.)Quid est ἔκστασις? Spiritualis,inquit,contẽplatio facta est in illo:quasi diceret quis, anima excessit è corpore. Et vidit cœlũ apertum,& descendens ad se vas quoddã,velut linteum magnũ, quatuor initijs alligatũ submitti è cœlo in terrã,in quo M erant omnia quadrupedia terrę, bestiæq; & reptilia ac volatilia cœli.Et facta est vox ad illũ,Surge Petre,macta & vescere. Ait autẽ Petrus,Nequaq̃ domine, quia nunq̃ edi quicquam commune vel immundũ.Et vox iterum secundò ad eum,Quæ deus purificauit,tu communia ne dixeris.Hoc autem factum est tertiò.Et rursum receptum est vas in cœlum.) Quid nam hoc est? Symbolum totius orbis fit.Homo ille pręputium habebat,& nihil commune cum Iudæis. Quoniam igitur accusaturi erãt omnes Petrum , tanquam præuaricatorem, & hoc valde illis frequẽs erat,necessariò & tempestiuè inquit, Nunquam comedi. Nunquid ipse timuerat? Absit.Sed spiritus ita moderabatur eum,vt defensionem habeat contra eos qui reprehensuri erant, quòd & contradixerit : nam magna cura illam legem seruabant. Ad gentes mittebatur, vt igitur & hæ illum nó accusent,sicut iam dixi: hæc singulari dispẽsatione contigerunt,vel etiam ne videatur spectrum quoddam esse,dixit: Nequaquã domine, quia

A quia nunquam edi commune vel immundum.Facta est autem vox ad illũ, Quæ deus purificauit,tu ne communia dicas.) Hoc videtur quidem ad illũ dici, totum autem Iudæis dicitur: nam si magister increpatur,multò magis hi. Itaque linteũ, hoc est, terra: bestiæ autem in illa, gentiles. Macta verò & comede,quod etiam illos accedere oporteat. Tertiò autem fieri,baptisma significat. Minimè domine,nunquam comedi commune vel impurum.) Et quare,inquit,contradixit?Ne quis dicat,quòd tẽ Gen.22.a tauerit illum deus sicut Abraham,quando iussit vt filium hostiam offerret, sicut & Philippum quan- Ioan.6.a. do rogauit, Quot habetis panes? non vt discat,sed Deut.12.b tentãs illum.Quin & in lege Moses distinctè præceperat de mundis ac immũdis,tam in terra,quàm in mari. Attamen neque sic sciebat, adeò apud seipsum hæsitat Petrus,quę nam esset visio illa quam vidisset. Ecce viri qui missi erãt à Cornelio percõtati de domo Simonis astiterũt ad ianuam.Et vo B cantes, interrogabant, an Simon qui cognominaretur Petrus,illic haberet hospitium.) Quoniã admiraretur ac dubitaret Petrus,veniunt viri tempestiuè dubitationem soluentes . Quoniam & Iosephum prius permisit turbari, & tunc archãgelum mittit. Facilè enim anima solutionem accipit, quæ prius dubitauit.Itaque non diutius permittitur hęsitare,neque anteà, sed commodissimo tempore.

Petro verò cogitante de visione,dixit spiritus ei, Ecce viri quærunt te: Surge itaque & descende, ac vade cum eis, nihil hæsitans , propterea quòd ego misi illos.) Est hìc & alia defensio Petri ad discipulos,vt discat,quòd & hæsitarit didicerítq; non hæsitandum.Quia ego,inquit,illos misi. Vide quanta spiritus facultas.Quod autem facit deus,hoc spiritus dicitur facere.Verùm angelus non sic. Sed primùm dicens, Preces tuæ ac eleemosynæ tuæ:tunc, inquit,mitte:vt ostendat quòd illinc missus sit.Spiritus autem, quoniam dominus, Ego illos misi.

C Descendẽs autem Petrus ad viros,dixit,Ecce ego sum quem quæritis,ob quam causam adestis? Qui dixerunt, Cornelius Centurio, vir iustus,ac timens deum,& testimonium habens ab vniuersa gẽte Iudæorũ,oraculo admonitus ab angelo sancto,vt accerseret te in domũ suam, & audiret verba abs te.) Dicunt laudes,vt persuadeant, quòd & angelus apparuit illi. Introò vocatos igitur eos excepit hospitio.Vides vnde initium fit gentium?A viro pio,qui operibus dignus est habitus.Nam si offendũtur Iudæi quum talis fuerit:si non fuisset talis, quid nó dixissent ? Introductos, inquit,illos hospitio excepit. Vide quanta securitas. Intus vocat, ne quid graue eis accidat, & fidenter victitat cum illis. Sequenti verò die Petrus profectus est cum illis, & quidã ex fratribus Ioppensibus comitati sunt eum . Postridie verò introierunt Cæsareã.) Nobilis erat vir, & in præclara degebat ciuitate.ideo apud illum omnia simul pulchrè geruntur,& à Iudæa res accipit initium,vtpote quæ non dormienti,sed vigilanti interdiu acciderit.Circa horam enim nonam.Ita D seipsum attendebat. Sed videamus iterum quæ supradicta: Et dixit angelus,Preces tuæ ac eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam coram deo.) Hinc manifestum quòd per vocem vocauit angelus,& ita vidit illum: quòd si non vocasset,neq; vidisset. Ita quibus vacabat, erat intentus . Et accersi Simonem,qui Petrus cognominatur. Iam quòd ad vtilia illum vocet, manifestauit : qualia autem vtilia hæc,non addidit. Sic neque Petrus dicit totum. Sed vbiq; sunt succisæ narrationes,vt audientes excitent: sic & Philippum solùm vocat in solitudinẽ: Ascendit autem Petrus in superiorem partem domus,vt oraret circiter horam sextam, & cecidit super illum mẽtis excessus,& videt vas quoddã quasi linteum.Vide quòd neque fames cogit illum accurrere ad linteum.Vt autem non diu hæsitet, audit vocem dicẽtem,Surge Petre,macta,& ede. Forsan positis genibus orabat ac videbat visionem. Mihi videtur propter prædicationem hanc visam esse . Quòd autem & diuinum fuerit quod videbat, manifestum quia supernè id quod videbat , descendebat:& quòd vox inde afferebatur,& ter fiebat,& cœlum aperiebatur,& quòd illinc veniebat, & illuc rapiebatur, maximum autẽ indicium erat diuinè fieri. Quare autem hoc fit?Propter eos quibus erat narraturus.Quia ipse iam audierat, In viã Mat.10.a. gentium ne abieritis.Et ne mireris. Si enim circuncisione & sacrificio Paul⁹ habebat opus,multò magis tũc in principio prædicationis,quum essent adhuc infirmiores, illis egebant. Et ecce viri, inquit, missi à Cornelio astabant ad ianuam, & vocantes, rogabant an Simon,qui cognominatur Petrus,illic habeat hospitium? eo quòd vilis domus erat infrà rogabant,non vicinos.Petro autem cogitante,dixit ei spiritus: Surge,descende,& vade,nihil hæsitãs,eo quòd ego misi illos. Vide, non dixit, Propter hoc enim visio apparuit tibi:sed,ego misi illos:ostendẽs quòd sic persuadere debent non exacturi pœnas. F Sufficit enim illi ad omnem probationẽ, audire ab illo,Fac hoc,loquere hoc: & nihil amplius quærere. Descendens autem Petrus dixit , Ecce ego sum quẽ quæritis.Cur nam non statim illos suscipit,sed quærit?Vidit milites esse qui astabãt.Ideo non simpliciter rogat,sed prius confessus esse se quem quęrebant,querit causam aduentus,vt ne putetur propter hoc quærere,quasi velit seipsum occultare. Et rogat vt si quidem opus, statim festinet & simul eat.Si autem minus,vt hospitio excipiat.Quare autem illi dicunt, Accersit te in domum suam? quia hoc illis præcepit. Fortassis autem & quasi rationẽ pro illo dantes dicunt:Ne desperes,non quasi contemnens misit,sed præcepit sic. Cornelius autẽ expectabat illos, conuocatis cognatis suis & necessarijs amicis. Meritò: non enim iustum fuisset etiam cognatos & amicos non simul adduci. Et aliter,& illic præsentes magis quàm illi audissent . Vidistis quanta eleemosynæ virtus, & in priore, & in

præsenti

G præsenti sermone. Illic a temporali morte liberat, hìc ab æterna,& ianuas aperuit cœli. Vide etiá quá ti fecerit quòd credat Cornelius,vt & angelus mís sus,& spiritus operatus, & princeps apostolorum accersitus,visionemq; talem vidit, & nihil omnino internissum est. Quot fuerunt Cẽturiones & Chi liarchi & reges, & nullus horũ assequutus est quæ ille. Audite omnes qui in militia estis,qui regib⁹ as sistitis. Pius erat,inquit,ac timẽs deũ.)Et qđ ma ius, Talis erat cũ omni domo sua.) Ita erat huic rei intẽtus ac affect⁹, vt non solùm sua bene cõsti tueret, sed etiam in ministris suis istuc ipsum face ret. Non enim sicut nos qui omnia facimus, vt no bis timendi sint ministri,at pij nõ ita. Et hic nõ sic, sed cum omni domo sua deum timebat: nõ solùm enim quasi communis pater eorum qui cum ipso erant,sed etiam militum qui ei suberant. Audi autẽ & quid aliud dicunt. Necessariò enim appositũ est H quod testimoniũ habebat ab omni populo, ne quis dicat: Quid enim,licèt præputiũ habeat? Et illi,in quit,testimonium ei dant. Igitur nihil eleemosynæ par est. Immo tam magna rei virtus est,quando ex penuarijs puris profunditur, vt ea quæ ex iniustis promuntur comparentur luto,immisso in fontem: quæ autem ex iusto lucro, flumini quod pellucidũ & purum in horto,dulce quidẽ aspectu, dulce etiá contactu, dans leue ac frigidum in meridie. Iuxta hunc fontem,non pini & quercus, neque cypariss si:sed plantæ illis multò proceriores,amor dei, laus hominũ,gloria quæ in deo,beneuolentia ab omni bus,peccatorum abolitio,multa fiducia, opum con temptus: Eleemosyna autem per quam charitatis planta nutritur. Nihil enim ita charitatem fouere solet,ac dum quis se misericordem exhibet. Hic ra mos in sublime erigi facit. Hic melior fons eo qui I est in paradiso,non in quatuor diuisus initia,sed in cœlum ipsum surgit. Hic parit flumen illud quod salit in vitam æternam, in hunc si mors inciderit, tanquam flamma à fonte consumitur sic:vbi irro rarit,magna operatur bona. Hic, ignis flumen ex tinguit,vt scintillã. Hic vermem ita suffocat,vt ni hil fiat. Qui illum habet, non stridet dentibus. Ab aqua ista si irrorat in vincula, soluit ea: si in cami nos inciderit,totas extinguit. Itaq; quemadmodum in horto fons non nunc quidem profundit flumi na,nunc verò arescit, alioqui nõ esset iam fons,sed semper scaturit, ita & noster, semper largius pro fundit flumen in eos qui maximè indigent miseri cordia,vt maneat fons. Hoc hilarem facit eum qui accipit. Hoc eleemosyna est,nõ solùm emittere flu men rapidum, sed etiam limpidum. Si vis quasi ex fontibus tibi implui dei oleum,& tu fontem habe. Nihil illi par. Si tu huius fontis aperueris ora, fon tis dei talia erunt ora,ita vt omnium abyssum vin cãt. Occasionẽ solam quærit à vobis accipere deus, & profundit ex penuarijs suis bona. Quando insu mit,quando sumptus facit,tunc ditescit, tunc abun dat. magnum illius fontis os,purum eius flumen ac limpidum,si hunc non obturbaueris, neque illum. K Nulla sterilis stet apud illum arbor, vt ne humorẽ illius absumat. Habes diuitias,ne plãta salices illuc. Talis est enim voluptas,multa insumit, & nullum in se ostendit fructum sed perdit: ne plantes popu lum, ne tiliam, neque aliam talem quandam, quæ sumptum quidem postulant, fructum verò negãt. Tales sunt vestium deliciæ,pulchræ aspectu:cæte rùm inutiles. Imple arboribus omnia vtilia,plãta in pauperum manibus,quæcunque volueris,nihil hac terra pinguius, quanuis parua sit capacitas munus, attamen in ipsum peruenit cœlum arbor quę plã tatur. Iam quod plantatur in terra, licèt nõ modò, attamen post centum annos fructum affert. Quid plantas arbores,quibus nõ frueris? Priusquàm frua ris,præripit te mors. Hæc arbor quando mortuus fueris, fructum tibi afferet. Si plantas, ne in gastri margiæ plantes ventre, vt ne in secessum fructus exeat,sed planta in vtero afflicti & ieiunantis,vt sa L liat in cœlum fructus. Refocilla pauperis animam quæ in angustijs est, vt ne spaciosam tuam arctes. Non vides quòd arbores quæ sine fine ac modo ri gantur, à radice corrumpuntur: quæ autem cum modo,crescunt. Sic sanè & tu, ne tuum ipsius ven trem supra modum riges,ne corrumpatur radix ar boris. Pota sitientem,vt fructum feras. Quę in tem pore rigantur,non corrumpit sol:quæ autem absq; modo,corrumpit. Talis enim Solis est natura. Vbi que malum, vbi non est mediocritas. Ideo dema mus aliquid cupiditati, vt & nos assequamur quæ cupimus. In summis locis, fontes dicuntur nasci. Igitur simus & nos anima sublimes, & statim mi sericordia diffluet. Non potest enim fieri summam animam non etiam misericordem esse, & miseri cordem non esse summam. Itaque contemnens di uitias, radice malorum superior est. Fontes in soli- M tudinibus sunt magna ex parte. Et nos animam à turbulentia educamus, & scaturiet apud nos elee mosyna. Fontes quò magis purgantur, clariores fiunt. Sic sanè & nos,quò magis insumemus, tantò magis bona scaturient. Qui fontem habet,non ti met. Si igitur & nos habuerimus eleemosynã fon tem, non timebimus. Etenim ad potum, ad riga tionem,ad ædificium, ad omnia nobis vtilis est hic fons. Nihil fonte hoc melius,non solet ille ebrieta tem inducere. Melius talem habere fontem,quàm auri fontes fluentes aureis glebis. Mulier quæ hoc fert aurum, anima. Non enim in hæc regna,sed in ea quæ sursum sunt, aurum simul concedit, orna túsque fit ecclesiæ dei. Ex hoc auro gladius effici tur spiritus, gladius per quem draco absecatur. Ex hoc fonte lapides promanant precioſi, qui ad ca put assumuntur regis. Ne igitur negligamus tantas diuitias, sed inferamus eleemosynam cum largita te, vt consequamur misericordiam dei, Gratia & miserationib⁹ vnigeniti illius filij, cui etiam gloria, honor, & imperium, cum sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Sequenti

A Sequenti verò die surgens Petrus, profectus est cum illis. Quidam autem fratres Ioppẽ ses comitati illum,simul ingressi sunt in Cę saream: Cornelius verò expectabat illum,vo catis cognatis & necessarijs amicis suis.

Homilia.xxiij.

DOstquàm hospitaliter tractauit viros, ꝓ fectus est cum illis. Bene,prius beneuolum se illis prębet,vtpote ex itinere fatigatis,& familiares sibi reddidit, & tum tandem proficisci tur. Sequenti verò die,inquit,surgens Petrus,ꝓ fectus est cum illis. Quidam autem fratres Ioppen ses.)Non solus,sed & alij veniunt cum eo, id quod singulari ordinatione contigit, vt essent postea tes tes, quando Petro opus defensione. Cornelius verò expectabat illum vocatis cognatis & necessa rijs amicis suis.) Hoc amici officium,hoc pij,in ta libus bonis,necessarios amicos facere socios. Meri tò hos conuocat, quibus fidebat, & cum quibus de B talib⁹ semper egerat,quę frustra cum alijs tracta sset. Mihi autem videntur amici & cognati ab ipso fuisse instituti. Vbi verò aduenit Petrus, occur rens Cornelius illi,& cadens ad pedes,adorauit. Pe trus autem erexit illum,dicens: Surge,nam & ego homo sum.) Hoc faciens humilitatem suam osten dit, & alios docuit,deóque gratias agit, ac declarat quòd licèt iussus sit, tamen & per se multam ha beat promptitudinem. Quid igitur Petrus? Surge, nam & ego homo sum. Vides quomodo præ alijs illos docent, nihil de se magnum sentire. Et in gressus colloquebatur cum illo,& inueniebat mul tos q simul aderant,dixitq; ad illos: Vos scitis quòd non est fas hominem Iudæum adhærere alienige næ.) Vide vt statim de diuina misericordia disserit, monstrans quòd magna illis bona deus conces serit. Non solùm autem hoc admirabile hìc est,quòd talia disserit,sed quòd aliquo modo simul & subli mia loquitur,& modestiæ rationẽ habet. Nõ enim C dixit,Non dignamur accedere aliquos homines,& venimus ad te. Sed quid? Vos scitis quòd deus hoc iussit inquit,iniustum esse adhęrere vel accedere a lienigenam. Deinde vt ne in illo gratiam statuat, subdit: Et mihi deus ostendit nullum commu nem vel immũdum dicendum hominem.)Hoc ap ponit,ne videatur adulari homini. Ideo & absq; contradictione veni accersitus:) quòd quanuis in hoc legem præuaricaretur, quia veniat,totum deo imputat. Non solùm non adhærere, sed neq; acce dere liceat, inquit. Obedio igitur sermoni quo me vocastis. Sciebat enim Petrus totum ex visione,sed primùm vult illos cõfiteri,& fidei mãcipare. Quid igitur Cornelius? non enim dixit: Nõnne dixerunt tibi milites? sed vide quàm mansuetè ac humiliter.

A quarto die vsq; in hanc horam eram ieiunãs, & nona hora orans in domo mea. Et ecce vir ste tit coram me in vestitu splendido. Et inquit,Corne li,exaudita est oratio tua,& eleemosynæ tuæ ascẽ derunt in memoriam coram deo.) Et nona hora, inquit,orans. Quid est hoc? Mihi videtur,& tempo D ra vitæ religiosæ sibi constituisse. Et in aliquot die bus: propter hoc enĩ dixit,A quarto die. Vide,quã ta sit oratio,quantùm se indulserit pietati. Tunc ap paret illi angelus. Ille vnus dies erat,& quando ab ierunt missi,iterum vnus:& quando venerunt, ite rum vnus: & quarto die apparuit,ita vt sit secũdus dies post quẽ orauerat. Et ecce vir stetit coram me in vestitu splendido. Non dicit angelum,adeò ălie nus erat à fastu. Et inquit: Corneli,exaudita est o ratio tua, & eleemosynæ tuæ in memoria habitæ sunt coram deo. Mitte igitur Ioppen,& accerse Simonem qui cognominatur Petrus, hic agit ho spitem in domo Simonis coriarij iuxta mare, qui vbi aduenerit,loquetur tibi. Ex hac igitur hora mi si ad te. Tu autem bene feciſti qui adueneris. Nunc ergo omnes nos corã deo assumis, vt audiamus o mnia quæcunq; tibi præcepta sunt à deo.) Idcirco dixit,qua ratione accersistis me vt hęc sic dicat ver ba? Aperiens autem Petrus os,dixit, In veritate E comperio quòd non est personarũ acceptor deus, sed in omni gente qui timet illum, & operatur iu stitiam,acceptus illi est.) Hoc est, siue præputiatus Roma.2.b sit,siue circuncisus. Hoc & Paulus manifestans,Nõ enim est personarũ acceptio apud deum,dicit. Nũc igitur assumus omnes,inquit,corã deo. Vide quan ta fides,quanta pietas. Sciebat Petrum nihil huma ni dicturum,quum dixisset, Deus mõstrauit mihi. Ideo & assumus vt audiamus omnia quę præcepta sunt tibi à deo, dicit. Quid igitur? Nũquid acceptus illi est is qui in Perside agit? Si fuerit dignus,hac ra tione acceptus erit vt assequatur fidem. Hinc etiam Eunuchum ex Aethiopia non despexit. Et quid di cet quis, dicis de his qui deum colunt, & despecti sunt? Absit. Nullus qui deum colit,despicitur. Non enim possibile est, vt quis vlla in gente despiciatur vnquam. In omni enim, inquit,gẽte,qui timet deũ, & operatur iustitiam. Iustitiam vocat omnem vir tutem. Vides vt deprimat illius arrogantiá ne sub- F lime de se sentiat,dicendo, In omni gẽte qui timet deum, acceptus illi est. Quasi dicat,nullum repel lit,omnes admittit credentes. Deinde vt ne puten tur esse inter abiectos,adijcit: Sermonem quem misit filijs Israël,euangelizantem pacem per Iesum Christũ, hic est omnium dominus.) Hæc dicit ꝓ pter præsentes, vt & illis persuadeat. Idcirco facit & Cornelium loqui: Sermonem,inquit,quẽ mi sit filijs Israël.) Vide,dat his priuilegium,mox & il los testes adhibet,dicẽs, Vos scitis verbum quod factum per totam Iudæam, quod incepit à Gali lęa post baptisma quod prædicauit Ioãnes.) Quòd sic habeat ex sequentibus,firmat: Iesum Naza renum quomodo vnxerit illum deus in spiritu san cto & virtute.) Non dixit, Scitis Iesum. Nesciebant enim,sed quæ ab illo facta erãt,pertractat. Qui ambulauit benefaciendo & sanando omnes op pressos à diabolo.) Hinc ostendit multas cæcitates diabolicas & corruptiones corporis ab illo factas.

Quia

G Quia deus erat cũ illo.)Iterũ humilia loquitur, non ſimpliciter opinor,ſed propter humanitatem.

Et nos teſtes omnium quæ fecit,tam in regione Iudæorũ,quàm in Hieruſalẽ. Quem & interemerunt ſuſpenſum in ligno.)Hic paſſionem prędicat.

Hunc deus ſuſcitauit tertio die, & poſuit illum vt manifeſtus fieret,ſed teſtibus his qui prędordinati erant à deo,nobis ſcilicet qui comedimus & bibimus cum illo poſt reſurrectionem à mortuis. Hoc maximum reſurrectionis argumentum eſt. Et prędcepit nobis prędicare populo & teſtificari,quòd ipſe eſt,qui definitus eſt à deo iudex viuorũ ac mortuorum.)Magnum etiam hoc, vt demonſtret fide dignos. At ille etiam teſtimonium adhibet,dicens,

Huic omnes prophetæ teſtimonium perhibẽt, quòd remiſſionem peccatorum ăccepturus ſit per nomen illius, omnis qui credit in illum.) His quid poſt hæc futurum prædicebatur: quod vt corroboraret,prophetas tempeſtiuè teſtes adhibet. Sed vi-
H deamus iterum ea quę de Cornelio dicta.Miſit,inquit,in Ioppen,vt accerſerent Petrum.Omnino vẽturum credidit, & propterea mittit. Et colloquens cum illo,dicit,intrauit.Quid nam colloquens? hæc opinor loquẽs,quæ ſcilicet anteà dicta ſunt:& quũ cecidiſſet ad pedes,adorauit.Vide ſermonem ab adulatione alienum,& per omnia humilitate plenũ. Hinc dignus móſtratur & ille Eunuchus. Iuſſit enim,inquit,Philippum vt aſcẽdat & ſedeat in curru,quanuis neſciret quis eſſet.Vides mores ſine faſtu? Tu autem oro cõſidera, quomodo Petrus diuinam ſuam loquendi ăudaciam oſtẽdit, dicendo, Vos ſcitis quòd non licet. Et quare nó dixit ſtatim lintheum? quia erat valde alienus à vana gloria, nã dicit quidem quòd miſſus erat à deo, quomodo autẽ non item,ſed quando oportebat,tunc dixit, Vos ſcitis quòd non licet Iudæo adhærere,vel accedere
I ad alienigenã.Ita erat expers vanæ gloriæ.Vos ſcitis,hoc dicens, etiam illorum ſententiam admittit. Quid igitur Cornelius? Aſſumus,inquit,corã deo, vt audiamus omnia hæc quæ tibi præcepta à deo: non dixit coram homine,ſed coram deo, oſtendẽs ſic oportere accedere ſeruos dei.Vidiſtis mentẽ excitatàm & vigilem? vidiſtis illis omnibus dignum?

Aperiens autẽ(inquit)os,dixit:In veritate cõperio quòd nó eſt acceptor perſonarum deus.) Hoc & ad Iudæos præſentes defendendi gratia dicebat. Habiturus enim ad illos ſermonem, hoc tanquam defenſionẽ præmittit.Quid igitur? num anteà perſonarũ,acceptor erat? Abſit, quia & anteà ſic erat. Omnis enim qui timet deum, & operatur iuſtitiã, inquit,acceptus illi erit.Hoc & Paulus ſcribens di-
Rom.2.b. cit,Quando enim Gentes legem non habentes,natura quæ legis ſunt faciunt, etiam dogma adhibet, & inſtructionẽ.Nam ſi Magos & Eunuchum non deſpexit,neq; latronem,neq; meretricẽ:multò magis eos qui faciebant iuſtitiam & volebant, omnino non deſpiciet. Cur igitur, quòd ſunt humani & faciles homines,& credere nolunt? Ecce cauſam di
K xiſti,quòd nolũt.Et aliter:Iuſtum hìc dicit nõ ſimpliciter benignum & humanum,ſed eum qui operatur iuſtitiam,hoc eſt,eum qui in omnibus virtute præditus eſt. Quis igitur talis eſt,vt habeat timorẽ vt oportet, ſolus deus nouit . Vide quomodo erat hic acceptus.Mox vt audiuit,etiam obediuit.At dicet quis,Etiam nunc nemo eſt qui nó obediret adueniente angelo? At nunc multò maiora ſunt ſigna quàm hæc fuerunt, & nihilominus increduli multi.Deinde doctrinam incipit,& Iudæis nobilitatem ſeruat. Sermonem,inquit,quẽ miſit filijs Iſraël, euãgelizantem pacem, hic eſt dominus omnium.) Primùm de dominatione illius diſſerit, multumq; ſublimiter. Quia ad hominem loquebatur eximiũ iam factum, & alacriter ſuſcipientem omnia quæ à ſe afferebãtur. Deinde præparans ſermonẽ quomodo dominus omnium addit ac dicit, Quem miſit euangelizantem,hoc eſt,ad bona vocantem,nó iudicium intentantem . Hinc oſtendit quòd hic à
L deo Iudæis primùm miſſus eſt : deinde ab his quæ per totam Iudæam facta ſunt: hoc ſimul oſtendit & dicit, Vos ſcitis,verbum quod factum per totam Iudæam.Etiam hoc mirabile,quum incepit à Galilæa poſt baptiſma quod prædicauit Ioãnes. Prius dixit ipſius opus, & tunc fidenter loquitur de eius patria, dicendo, Ieſum à Nazareth . Sciebat enim quòd patria offẽdebat. Quomodo vnxerit eũ deus ſpiritu ſancto & virtute. Iterum præparat, vt ne quis dicat,vnde hoc manifeſtum addit,dicens,Qui ambulauit benefaciendo & ſanãdo omnes oppreſſos à diabolo.Poſteà cum bonis quæ fecerat,oſtendit etiam potentiam quòd plurima eſſet ac magna. Et cauſa, Quia deus erat cum illo, inquit. Propter hoc & Iudæi ſic dicebant, Scimus quòd à deo ve- Ioan.3.a.
niſti, magiſter: nullus enim hæc ſigna poteſt facere,niſi deus ſit cum illo. Deinde vbi oſtendit quòd
M à deo miſſus,tũc dicit quòd occiſus eſt,ne quid abſurdum imagineris. Vides illos nuſquam occultare crucẽ,ſed cum alijs & modum ponere. Quẽ & occiderunt,inquit,ſuſpẽſum in ligno.) Et poſuit illum vt manifeſtus fieret nó omni populo, ſed teſtibus qui præordinati à deo,nobis. Quanuis ipſe illos elegerat,attamẽ & hoc refert in deum. His qui præordinati,inquit. Vides vnde reſurrectionem ſtabilit,à comedendo.Quare autem non reſurgens fecit ſignũ,ſed comedit,ac bibit? Quia & reſurrectio ipſa per ſe magnum ſignum erat. Nihil autem ad oſtendendam illam maius, quàm comedere ac bibere. Teſtificari inquit.Hinc etiam cum terrore dixit,ne poſſent ad ignorantiam confugere: & nó dixit, Hic eſt filius dei, ſed quod maximè illos terrebat. Hic eſt prędinitus à deo iudex viuorũ ac mortuorum.Deinde valida eſt argumentatio à prophetis. Illi enim in magna exiſtimatione habebantur. Huic omnes prophetæ teſtimonium dant . Poſtquàm timore concuſſit,tunc & addit veniam, non ab illo,à ꝓphetis dictam. Et hoc quod terrebat,ab illo dictum: quod autem blandius erat,à prophetis ſumptum.

A ſumptum. Quotquot hanc remiſſionem aſſequuti eſtis,quicunq; fidem hanc adepti, ſcitote doni magnitudinem: obſecro, date operam ne benefactorẽ contumelia afficiatis. Obtinuimus enim remiſſionem,vt ne deteriores efficiamur, ſed multò meliores ac præſtantiores.Nullus igitur dicat,deus nobis author malorum eſt,dum non punit nec vindicat. Dic enim oro,ſi princeps apprehenſum homicidã, liberum dimittat: nũquid iudicatur eſſe author ſequentium homicidiorũ? Minimè.Et quomodo audemus hoc impijs linguis permittere vt blaſphemẽt? non reueremur,nec horremus.Quid enim nó dicunt? quid non loquuntur? Ipſe illis permiſit,aiũt. Eos enim qui pœna digni erant,non oportebat aut honorare, aut coronare, aut primatu euehere, ſed punire ac vlciſci? At ille nihil horum illis faciẽs,ſed pro his etiam honorãs,tales illos efficit.Oro & obſecro,ne ſic loquamini, nullus hanc vocem à nobis
B emittat.Satius fuerit ſexcenties defodi,quàm deum
Mat.27.d audire talia per nos.Dicebant ad illũ & Iudęi,Qui
& Mar. 15 deſtruis templum, & in tribus diebus illud excitas,
c. ſalua teipſum.& iterum:Si filius dei es,deſcende de
Mat.27.e. cruce.At hę blaſphemię illis multò grauiores. Abſit igitur, ne dicatur à nobis, deus maliciæ doctor, ne ſic blaſphemãdo ipſi rei efficiamur & digni ſup
Roma.2.d plicijs. Propter vos,inquit,nomen meum blaſphematur in gentibus.Demus operam,vt alia de nobis dicantur, viuentes vt decet illum, qui nos vocauit, & eos qui adoptionis filiorũ baptiſma acceperunt. Profectò magna eſt baptiſmatis virtus, participes doni alios ex alijs facit. Non ſinit eſſe homines,homines.Fac vt credat Paganus, quia magna eſt ſpiritus potentia vt transformet,moresq; cõpoſitos reddat. Cur expectas extremam reſpirationẽ, ſicut fugitiuus,ſicut malefactor,ſicut non debẽs deo viuere? Quare ſic afficeris,quaſi inhumanum & crudelem quendam dominũ ſortitus ſis? Quid frigidius, quid inferius his qui illuminationem non accipiũt?
C Amicum te fecit deus, & omnibus dignatus eſt bonis,vt & ipſe facias ea quæ amici ſunt.Dic oro mihi, ſi multis quempiam contumelijs, & innumeris probris proſcideris,& in illius incideris manus, ille autem pro his omnibus te honoret, & omnia ſua communicet, & inter amicos quum cõtumelia affectus ſit,nihilominus te coronet,& dicat quòd habeat vt germanum filium, deinde ſtatim moritur, nónne damnum putaſſes? nónne dixiſſes,Vellem illum viuere,vt poſſem repẽdere,vt rependam,vt ne ingratus videar erga benefactorem. Iam ſi hoc homini facimus,vbi autem deo debitor es,vis abire ac mori, ne benefactori propter tot dona rependas? Quin potius tunc te illi adiunge, quando potes paria repẽdere.Cur fugis? cur tremis? cur metuis? Etiã, inquit.Sed non poſſum me continere à vitijs.Igitur ne impoſſibilia præcepit tibi deus? Hinc omnia cõfuſa ſunt:propter hoc mundus corruptus eſt,quòd nullius ſcopus eſt viuere iuxta deum. Proinde catechumeni hoc curantes, nullum ſtudium collocant
D in emendanda vita. Qui verò iam illuminati, alij quidem,quoniã quũ paruuli eſſent, baptiſma ſuſceperunt:alij verò quum infirmi,carent alacritate viuẽdi iuxta deum,& neq; illi ſtudioſi ſunt.Qui autẽ & ſani baptizati ſunt,etiã ipſi paruã diligẽtiam prę ſe ferunt,& principio quidẽ præſentes valde feruidi ſunt,poſteà autẽ & ipſi ignem extinxerũt.Nunquid non potes negociari? nunquid ab vxore te ſecludo? interdico tibi fornicationẽ. nunquid iuberis patrimonium diſſipare? abijce auaritiam & rapinã, nunquid cogeris vt omnia eroges? Pauca quædam ex his quę tibi abundãt,petuntur indigis.Abundan- 2.Cor.8.c
tia noſtra,inquit,illorum inopiæ ſubueniat. Et neq; hoc perſuademus.Non enim cogimus ieiunare,ꝓ- Ephe.5.d.
hibemus autẽ inebriari,& ventri indulgeri.Iſta am putemus quæ fœditatem tibi afferunt,quę etiã ante gehennam iam ſunt fugiẽda & odio digna. Etiã ipſe hoc fateris,num oblectari & gaudere ſimpliciter decet? ſed non fœdè nec indignè. Quid times? E
quid terreris? quid tremis? Ibi nuptię,ibi opum poſſeſſio,ibi conuenientes cibi, & quæ nam peccati occaſio? Sanè exteri diuerſa imperant, & obedientes inueniunt.Non enim ex his quę ſuppetunt,exigũt, ſed dicunt, Tantùm dare oportebit,etiam ſi prętexas paupertatem,neque ſic deſiſtunt:Chriſtus autẽ nõ ſic,ſed iubet ex his dare quæ habes,& in primo te ordine conſtituam.Iterum illi,Si vis,aiunt,clarescere,relinquito patrem,matrem,cognatos,& ſedulus aſſis in aula regia,in laboribus, in miſerijs,in ſeruitute,in varijs occupationibus,& innumera ferens mala:Chriſtus autem nõ ſic, Sed ſis in domo cum vxore cũ pueris,& illos ipſos inſtitue,& bonis moribus inſtrue, vt quietam & ſine periculis vitam agas.Etiam,inquit,ſed ille opes pollicetur.Atqui hic noſter regnum, immo & cum hoc opes. Quærite Matt.6.d.
enim,inquit,regnum cœlorum, & hæc omnia adijcientur vobis. Et ille quidem, neque in augmenti partem:hic autem etiam purè concedit.Iunior fui, Pſal.36.e.
inquit,etenim ſenui, & nó vidi iuſtum derelictum, F
neq; ſemen eius quærens panes. Incipiamus igitur virtutes, ponamus initium, apprehendamus illam duntaxat, & videbis qualia bona . Nunquid enim abſque labore,illa operaris, quòd dum hæc aggredi oportet,mollior & ignauior es? Etiam,inquit,illa abſque labore,hæc verò cum labore. Abſit, minimè ita eſt:ſed ſi verum dicere oportet,Illa cũ labore,& hæc abſque labore multo ſi vellemus, perficiuntur.Oro igitur ne abhorreamus à ſacris myſterijs.Ne hoc ſpectes,quòd is qui antè illuminat⁹, hoc eſt,baptizatus:improbus factus eſt,& à ſpe ſua excidit, & teipſo ſegnior fias. Quoniam & inter milites videamus quoſdam militia non vt oportet fungi,quoſdam verò inſignes ac præſtantes eſſe,& non attendimus ignauos, ſed bene operantes imitamur. Apud illos conſidera, quot poſt baptiſma angeli pro hominibus facti ſunt . Timete, quoniam incerti ſumus, quid poſteà futurũ ſi nunc fuerimus negligentes . Sicut fur in nocte , ita veniet 2.Pet.3.c.

mors.

G mors. Neq; ſimpliciter ſicut fur, ſed dormientibus nobis inſidiatur,defidesq; apprehenſos abducit. Idcirco incertũ voluit deus eſſe quanto tempore duraturi ſimus,vt expectatione incerta, virtutem amplexemur ſemper. At miſericors eſt,inquit. Quandiu frigidum hoc & ridiculum verbũ dicimus? Ego non,quòd miſericors ſit deus dico ſolùm, & ibi ſermonem ſiſto, ſed quòd nihil ſit miſericordius illo, & quòd vtiliter omnia quæ nobiſcum ſunt, diſpenſat. Quot vides per omnem ætatem elephantiaſi laborare,quot item à prima ætate oculis orbos vſque in ſenectam,& alios poſteà excęcatos,alios egeſtate premi,alios in vinculis,alios in metalli fodinis ſimul contumulari,alios in bello interimi? Num ſunt hæc miſericordiæ opera,dic oro? non poſſet hæc ſi vellet prohibere? ſed ſinit. Etiam inquit. Tu autem dic oro: Quare qui à prima ętate cæci? Non dicam, donec pollicearis mihi quòd illumineris,quòd illuminatus viuas rectè,non licet mihi talia inuulgare.

H Neque enim voluptatis gratia ſermo eſt: nam licèt hanc ſoluam,alia tamen ſuccedet quæſtio. Abyſſus enim quæſtionum ſcriptura eſt. Vnde non ſolùm docet, vt aſſuefiamus quærere vt quædam ſoluantur, ſed etiam vt non quærantur. Quoniam quæſtionum nullus erit finis. Ecce enim ſi hanc ſoluero,mille aceruos oſtẽdam quæſtionum. adeoq; diſcimus magis quęrere quàm quæſita ſoluere. Neq; enim ſi ſoluerimus,omnino ſoluimus. Sed iuxta humanam rationem propria horum ſolutio. Fides eſt ſcire, quòd omnia iuſtè & miſericorditer deus ac vtiliter facit: Quia poſſibile non eſt quòd ratio illa capiat. Vna hæc ſolutio eſt,& hac non eſt alia melior. Quod enim,dic mihi,ſolutionis opus? omnino ne vltrà quæras quod ſolutum eſt. Et ſi hoc tibijpſi perſuaſeris, quòd prouidentia dei omnia diſpenſentur,alia quidem permittens ob cauſam ſibi cognitam, alia verò operans, liberaberis à quæſtionibus,

I & ſolutionis lucrum acceperis. Redeamus autem ad inſtitutum. Igitur quoniã vides tot in ſupplicijs, hęc autem omnia permittit Chriſtus,vtere ſanitate corporis in ſanitatẽ animæ. Sed dices, Quid mihi opus laboribus & ærumnis, licet abſque labore omnia perficere? Hoc ſanè minimè manifeſtũ eſt. Contingit enim non ſolùm abſque labore non abſolui,ſed & mori omnia habentem. Verũtamen & hoc manifeſtum. Neque hic ſermo tolerabilis eſt. In certamẽ traxit,arma poſita ſunt aurea, opus eſt vt illa in manus accipiás. Si autẽ vis ſine gloria ſeruari,& nihil boni operari,dic oro, Si bellum inſurgat, & rex adſit, & alios quidem videas in medias turmas hoſtium irruere,& multa vulnera recipere, variaq; facere: alios autẽ in ſingulare certamen deſcendere & pugnare, alios ſaltare, alios in equos ſe recipere,& laudari à rege,cũ admiratione ac plauſu & coronis: Alios verò iterum, ſi nihil patiantur mali,in extremo ordine ſedere & quieſcere: deinde finito bello,illos quidem vocari vt recipiant donaria magna, & celebrentur: horum autem ne mentionem quidem fieri, ſed ſalutem illis pro retribu- K tione bonorum eſſe: ex quorum numero eſſe velles? nam ſi lapideus eſſes, ſi & inſenſatis & inanimatis ignauior, nõnne ex illorum numero multis nominibus magis eſſe velles? Profectò oro & ſuppli co,nam ſi etiam pugnantes cadere oporteat, nõne dignum vt hoc cum alacritate eligãt? Nónne vides eos qui in bellis iſtis cadunt, quàm ſint clari & nobiles,etiamſi moriãtur, & vltrà à rege ſuo nõ poſſint honorari? Lõgè autem aliter euenit in hoc bello, aſſiſte cicatrices habens, quas concedatur nobis omnibus oſtendere, etiam abſq; perſequutionibus: In Chriſto Ieſu domino noſtro, cum quo patri ſimul ac ſancto ſpiritui ſit gloria, imperium, honor nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Adhuc loquẽte Petro verba hæc, cecidit ſpiritus ſanctus ſuper omnes,qui audiebant ſermonem, & obſtupuerunt qui ex circũciſione erant fideles, quotquot venerãt cum Petro, quòd etiam ſuper gẽtes donum ſpiritus L ſancti effuſum eſſet: audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes deum.

Homilia. xxiiij.

VIde diſpenſationem dei, non permiſit abſolui ſermonem, neque ex præcepto Petri fieri baptiſmũ, ſed vbi exhibuerant ſe mente admirabili,quanuis doctrinę principium eſſet,& crediderũt omnino baptiſma eſſe remiſſionem peccatorum,tũc aduenit ſpiritus. Hoc autẽ fiebat deo magnam defenſionem Petro hac diſpẽſatione afferente. Non ſimpliciter autem ſpiritum accipiunt, ſed linguis loquebãtur,id quod & obſtupefecit eos qui ſimul venerant. Iam quur nam res hæc ſic conſtituta? propter Iudæos. Etenim illis hoc valde moleſtum erat. Ideo hoc totum deus agit,& Petrus ferè ſimpliciter adeſt, vt diſcat quòd oporteat poſthac illos accedere ad gentes. Et quòd propter hæc oportebat illud fieri,ne mireris. Vbi enim poſt tan M ta etiam in Cæſarea & in Hieroſolymis controuerſia fit,quid nõ factum eſſet, niſi hæc ſimul accidiſſent? Idcirco hæc cum excellentia quadam fiebant. Vide autem quomodo & Petrus accepta occaſione excuſat. Quòd autem poſt occaſionem reſpondet,audi euãgeliſtam narrãtem ac dicentẽ. Tũc reſpondit Petrus, Nunquid aquam prohibere poterit quis,vt baptizentur hi, qui ſcilicet ſpiritũ ſanctum acceperunt,ſicut & nos?) Vidiſti quó cauſam retulit? & quomodo laborauit vt hoc enunciaret hanc dudum ſibi mentem fuiſſe? Nunquid aquam, inquit, prohibere quis poterit? Ferè enim, hoc eſt, contradicentis, phibentibus & dicentibus quòd nõ oportet hoc fieri. Totum factum eſt, inquit,quòd magis neceſſarium fuit baptiſma, quo & nos baptizati ſumus. Imperauit Illos baptizari in nomine Ieſu Chriſti. Poſtquàm pro ſe rationem reddidit, tũc præcepit baptizari,docens illos re ipſa. Adeò moleſtum erat Iudæis,& propter hoc prius ſe defendit, quanuis res ipſæ clamarent, & tũc præcepit. Tunc rogauerunt

A rogauerũt illum,vt maneret per dies aliquot. Hinc poſteà meritò etiã bona fiducia illic permanet.

Cap. XI. Audierunt autem apoſtoli & fratres qui erant per Iudæam,quòd & gentes accepiſſent verbũ dei. Et quando aſcendit Petrus in Hieruſalem, expoſtularunt cum illo hi qui ex circunciſione erãt, dicentes, Ad homines pręputium habentes ingreſſus es,& comediſti cum illis.) Poſt hæc contendebant hi qui ex circunciſione erant, non apoſtoli. Quid eſt διεκρίναντο, expoſtularũt. Offendebãtur, inqt, nõ parum,& vide quid prætexant: non dicunt, Quare annunciaſti, ſed quare ſimul ediſti. At Petrus nõ in hoc frigido dicto morabatur. Reuera enim frigidũ erat, ſed in magno illo dicens, Si ſpiritus participes fuerunt & illi, quomodo hoc non erat communicandum? Quomodo igitur in Samaritanis hoc nõ factum eſt, ſed cõtrariũ? Etenim non ſolùm antea baptiſma factum nõ eſt, ſed neq; poſt baptiſma,& nõ indignati ſunt, ſed magis re audita miſerũt ali-

B quos in hoc opus. Verùm neq; iſtud objiciunt: ſciebant enĩ quòd diuinæ gratiæ eſſet, ſed quare ſimul ediſti, dicunt. Et aliter, Magnum & ferè infinitũ diſcrimen erat inter Samaritanos & gentes. Vel etiã ſingulari diſpenſatione accidit illum reprehẽdi, vt hi diſcant, nõ enim rẽ obiter Petrus narrauit. Vide autem quàm alienus ſit à faſtu & vana gloria. Incipiens enim Petrus inquit, expoſuit illis per ordinem dicens: Ego eram in ciuitate Ioppe orans.) Et non dicit quare, vel qua occaſione. Et videbã in raptu mentis viſionem, deſcẽdere vas quoddam, ſicut linteum magnum quatuor initijs demiſſum è cœlo,& venit vſq; ad me. In quod intentis oculis cõſideraui,& vidi quadrupedia terræ, & beſtias,& reptilia,& volatilia cœli. Audiui autem vocem dicẽtem mihi, Surge Petre, macta, & occîde.) Quid per hæc dicere vult? Sufficiebat, inquit, vel hoc perſuaſiſſe, ſpectatum eſſe linteum, veruntamen &

C vox adhibita eſt. Dicebã autẽ, Minimè domine, quia commune vel immundum nunquam intrauit in os meum.) Vides? Feci, inquit, quod meum: dicebam quòd nunquam comedi. Hoc ad id quod dicebant illi, Ingreſſus es & ſimul ediſti cum illis, reſpõdit, non autẽ ad Cornelĩũ, neque enim neceſſe erat.

Reſpondit autẽ mihi ſecũdò vox de cœlo, Quæ deus mundauit,tu ne communia dixeris. Hoc autẽ factum eſt tertiò. Et iterum rapta ſunt omnia ſurſum in cœlum, & ecce mox tres viri aſtiterunt ad domum in qua eram, miſſi à Cæſaria ad me.) Narrat ea quæ neceſſaria erant, alia verò obticet, immo per hæc & illa probat: & vide quomodo rationem reddit,& non vult doctoris authoritate vti, ſciebat enim quòd quò modeſtius loqueretur, hoc magis eis prodeſſet. Nunquam ingreſſum eſt, inquit, in os meum commune vel immũdum. Et ſic totum negociũ defendebatur. Et ecce mox tres viri aſtabant ad domum in qua eram. Dixit autẽ mihi ſpiritus, vt irem cum illis nihil hæſitans.) Vides quòd ſpiritus eſt legislatio? Venerunt autem mecum & ſex illi fratres.) Quid humili? Petro, qui ad hoc D etiam fratrum adhibet teſtimonium? Venerunt autem mecum ſex fratres,& ingreſſi ſumus in domum viri,& annunciauit nobis, quomodo viderit angelum in domum ſuam miſſum,& dicentem ſibi: Mitte in Ioppen viros,& accerſe Simonẽ qui cognominatur Petrus, qui loquetur verba ad te,per quæ ſaluus eris tu & omnis domus tua.) Et non di-

xit ea quæ ab angelo dicta erant Cornelio, Ora- Supr. 10.8
tiones tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in memoriale coram deo. Ne ſcilicet illis tribuat, vtpote nihil magnum habentibus. Loquetur verba ad te, per quæ ſaluus eris tu & omnis domus tua. Vides quomodo feſtinat ,ppter id quod dixi, Et nihil de humanitate viri dicit. Igitur quum ſpiritus miſſus ſit,& deus miſerit, & illinc per angelum euocatus ſit, hinc vrgeat & ſoluat differentiam rerum quid faciendum erat. At nihil horum dicit, ſed à poſteriore confirmat, quod & iuxta illud teſtimonium fit omni cõtrouerſia carens. Et quare dicit? Nõ hoc E factum eſt ſolùm ex ſuperabundantia deo, vt demonſtretur etiam initium non ab apoſtolo. Si autem ſua ſponte motus illuc profectus eſſet, nihilq; horum accidiſſet, plurimùm perculſi ac attoniti facti fuiſſent. Et ſic iterum illorum mentem capit, dicens ad illos, qui ſcilicet ſpiritum ſanctum acceperũt ſicut & nos. Et iterum: Quumq; inciperem ego loqui, delapſus eſt ſpiritus ſanctus ſup illos, ſicut & ſuper nos in initio.) Et nõ eſt hoc cõtentus, ſed & verbi dominici mẽtionẽ facit. Recordatus autẽ ſum verbi domini quod dixit, Ioãnes quidem baptizauit aqua, vos autẽ baptizabimini ſpiritu ſan- Supr. 1.5
cto.) Atq; ita nihil noui accidit, ſed id quod anteà prædixit. Sed non oportebat, inquit aliquis, baptizari eos, quia iã venerat in eos ſpiritus ſanctus. Propter hoc non dicit, iuſſi illos baptizari. Sed quid? Nunquid aquam prohibere quis poteſt, vt non baptizetur? Ex hoc demõſtrat ſeſe nihil feciſſe. Igitur id quod habebamus nos, acceperunt illi. Itaq; ſi F par donum, inquit, dedit illis deus ſicut & nobis qui credidimus in dominum Ieſum, ego quis eram, potens prohibere deum?) Vt ex abundanti illorum obturet ora, propter hoc adiecit, par donum. Vides quomodo eos qui ſemel crediderunt non ſinit minus habere. Par donum dedit illis deus, ſicut & nobis, qui credidimus in dominum Ieſum. Et ita ipſe purgat illos,& non dicit vobis, ſed nobis, mitigans etiam hac ratiõe ſermonem. Quid igitur indignũ paſſi eſtis, quando nos illos ſocios dicamus? Auditis autem illis quieuerunt & glorificauerunt deũ dicentes: Igitur & gentibus deus pœnitentiam dedit ad vitam.) Vides quomodo ex concione Petri bene omnia narrantis totum fuit? Ideo & glorificarunt deum, quòd pœnitentiam etiam illis dedit. Ita humiliati ſunt ab his ſermonibus, hinc poſtea apertum eſt oſtium veniendi ad gentes. Videamus autem ſi placet iterum quæ dicta ſunt. Non dixit, quòd expoſtularit Petr⁹, ſed hi qui ex circũciſione,

G quoniam ipſe ſciebat quod parabatur. Etenim illud oportebat admirari, quomodo & illi credidiſſent. Itaq; vbi audierunt, vt creduli facti ſunt, nihil ſunt paſſi. Verùm quando deus largitus eſt ſpiritum, quando Petrus expoſuit ſuam viſionẽ dicens, Deus oſtẽdit mihi, nullum communem vel immundum dicere hominem. Propterea & pro gẽtibus ſermonem inſtruit, quòd poſthac habita fide neq; gentes futuræ ſint. Igitur non eſt mirum, ſi ante baptiſma acceperunt ſpiritum. Et in nobis hoc factum eſt. Hic oſtendit Petrus, quòd neq; ſicut reliqui baptizati fuerint, ſed multò melius. Propter hoc autem ſic ex abundãtia res geruntur, vt nihil dicere poſſint, ſed vt ſibi pares habeant. Et rogauerunt inquit illum, vt maneret.) Vides quomodo non vulgariter erga illum affecti fuerũt? vidiſti zelũ quem habebant pro lege? non dignitatem Petri reueriti ſunt, non facta ſigna, non opus illud magnum, ſuſceptum eſſe verbum, ſed propter parua illa expo-
H ſtulabant. Si enim nihil horum fuiſſet, nó ſuffeciſſet bonum opus? At non ſic rationem reddit Petrus. Intelligens enim ac prudens erat, ſed nó erant prudentiæ illius, imò ſpiritus verba. Et oſtendit in apologia ſua ſe nequaquã authorem, ſed omnino deum, & tantùm non illos ſic affatur. Ipſe me fecit in raptu mentis cõſtitui, ego enim ſimpliciter orabam, ipſe vas oſtendit, ego contradicebam, & neq; ſic audiui. Spiritus iuſſit abire. Et abiens nó accurri dicens, quòd deus miſit me, & poſt hæc neq; ſic baptizaui, ſed iterum deus totum fecit. Igitur deus illos baptizauit non ego. Et non dixit, his omnibus factis, nónne oportebat poſthac apponi aquã, ſed quaſi nihil reliquũ? Ego quis eram, inquit, vt prohiberem deum? Papę, qualis defenſio. Non enim dixit, Hæc igitur ſciẽtes tacete & quieſcite, ſed quid? Fert illorum impetum, & improperantibus rationem reddit. Quis eram? potens prohibere deum? Valde grauiter hac admonitione defendit ſe. Non
I poteram prohibere. Vnde poſtea territi tacuerunt & glorificarunt deum. *Sic* & nos oportet in bonis proximorum glorificare deum, & non inſultare, ſicut faciũt quidam ex his qui nuper illuminati ſunt, quando alios vident baptizari, & mox ex hac vita migrare. Glorificare oportet deum, etiã quòd manere non concedit. Et ita etiã tu ſi volueris, maius acceperis donum, non loquor ſecundum quòd illuminatus es. Hoc enim tuum & illius donũ par eſt, ſed quod accepiſti priuilegium nobilitatis? Ille indutus eſt ſtola, & non eſt ei permiſſum cum illa in turba eſſe ſpectabilem. Tibi magnam poteſtatẽ dedit deus, nempe vti armis vt oportet, adeoq; illa probare quantùm valeant. Ille migrat ſolùm fidei habẽs mercedem. Tu ſtas in ſtadio operum, & potes accipere multas retributiones, & intantum illo apparere clarior, quantum ſol ſtellis minimis, quãtum dux belli poſtremo milite, immo quãtum rex. Igitur teipſum explora, imò non explora, ſed rectè operare ſemper. Non enim ſufficit ſeipſum accuſa re, opus eſt, vt & certes: calũniam paſſus es, grauia K paſſus es, ſurge, repara teipſum. Adhuc in ſtadio ſtas, adhuc theatrum ſolutum non eſt. Non vides, quot certando defatigati poſteà iterum certarunt? Tantùm, ne voluntarius ſuccumbas. Beatum dicis eum qui mortuꝰ eſt, multò magis beatum teipſum dicas. Solutꝰ eſt ille à peccatis, ſed ſi tu volueris, nó ſolùm lauabere à peccatis, ſed etiã bona opera habiturus es, id quod illi non eſt poſſibile. Conceſſum eſt nobis, vt reparemus nos ipſos. Magna pœnitentiæ remedia ſunt. Nullus ſeipſum condẽnet. Ille reuera deſperatione dignus, qui de ſeipſo deſperat, ille nullam ſalutis ſpem habet. Nõ graue eſt veniſſe in profundum malorum, ſed manere ibi poſtquã veneris. Non impium eſt veniſſe in profundum malorum, ſed contemnere poſtquàm eó veneris. Propter quod debebas ſolicitus eſſe, dic oro, magis cõtemnis? vulnera tanta habens cecidiſti? Nullum animæ vulnus inſanabile, ſicut in corpore multa ſunt talia. Et pro illis quidẽ quę in corpore, nullũ laborẽ L detractamus, pro his autẽ quę in anima curãdis deſides ſumus. Non vides latronẽ q̃ breui tẽpore correctus eſt? Non vides martyres, quàm breui tempore opus totum abſoluerunt? Sed nunc nõ eſt martyrij tempus, atqui certaminum tempus eſt, quod ſæpius dixi, ſi vellemus. Qui enim piè viuere volũt 2.Tim.3.c
in Ieſu Chriſto, perſequutionem patientur: & ſi nõ ab hominibus, certè à dæmonibus: ſemper perſequutionem patiuntur, qui piè viuunt. *Sanè* & grauior eſt perſequutio. Et primùm ab ipſis maximè delicijs, hanc ferunt, qui non ſobrij ſunt. Nũ paruam putas eſſe perſequutionem in delicijs? hæc omnium difficilima eſt, hæc & perſequutione grauior. Nam quaſi copioſus amnis animam deliciæ reſoluunt. Et ſicut ſe habent æſtas ac hyems, ita perſequutio & deliciæ. Vt autem plenius cognoſcas ita rem habere, cõſidera ſic: *Somnum* immittit voluptas animæ, ignauiam & oſcitantiam mox ingenerat, vndique affectiones excitat, faſtũ armat, M
armat voluptatẽ, armat iram, inuidiam, vanæ gloriæ ſtudium, æmulationem. At in perſequutione, nihil horum interturbare valet, ſed timor ingreſſus, quaſi flagello quodã, percuſſo cane, omnes affectiones ne gry quidem ſonare ſinit. Quis in perſequutione vanæ gloriæ vacare poteſt? quis voluptatibus deditus eſſe? nullus, ſed tremor magnus ac timor magnam tranquillitatem afferunt, & placidum portum efficiunt, animam piam reddunt. Audiui aliquando patres noſtros dicere, Nobis autem non contingat. Non enim iubemur petere tẽtationem. In perſequutione priſcorum licebat videre Chriſtianos veros. Nullus enim curabat opes, nullus mulierem, nullus pueros, nullus domũ, nullus patriam, vnum omnibus erat ſtudium ſuam ſeruare animam. Alij quidem in ſepulchris & monumentis, alij verò in ſolitudinibus latebant, nó ſolùm autem viri, ſed mulieres teneræ ac delicatæ tũc occultabantur cum perpetua fame pugnantes. Conſidera, num

A ſidera, nũ deſiderium aliquod ſumptuũm, vel deliciarum, veniret in mentem mulieri in fouea latenti & expectãti miniſtram, vt cœnulã afferat, timentiq; ne deprehendatur, & quaſi in camino quodam iacenti: nunquid cogitaret, quid deliciæ, quid totus mundus? Vides nunc maiorem eſſe perſequutionẽ, inuadentibus nos vndique affectionibus tanquam beſtijs? Nũc eſt grauis pſequutio, vel ob hoc, quòd non putatur eſſe perſequutio. Etenim etiam hanc difficultatem habet bellum, quod pax putatur, vt ne cõtra illud arma ſumamus, vel inſurgamus, nullus formidat, nullus tremit. *Si* autem non creditis, rogate gentiles qui perſequuntur, vnde fit, quòd res Chriſtianorum accuratius gerantur, vnde omnes clariores. Parua horum erat tũc multitudo, magnæ autem virtutum diuitiæ cernebantur. Quæ enim vtilitas dic oro, multum eſſe fœnum, præſentes eſſe lapides precioſos, etiam numerũ omnẽ excedẽtes,
B at vera multitudo eſt in probatione virtutis. Helias vnus erat, ſed mundus hic erat indignus illo, atqui mundus innumera milia ſunt, imò non ſunt innumera milia, quando neque vel vni tot adæquãtur. Melior vnus faciens volũtatem domini, quàm innumeri prœuaricatores. Hoc & ſapiens quidam in-
« ſinuans alicubi ſic inquit: Ne deſideres multitudinẽ
« filiorum inutilium. Hi etiam blaſphemiam magis inurunt deo, quàm ſi nunquam fuiſſent Chriſtiani. Quid mihi opus multitudine? Alimentum ampliꝰ igni. Hoc & ex corporibus cognoueris, quòd melior congruus cibus cum ſanitate, quàm cum moleſtia deliciæ. Hoc alimẽtum illo amplius, hoc alimentum, illud morbꝰ. Hoc & in bello viderit quis, melius eſſe decem peritos belli, & decẽ viros quàm innumeros imperitos. Hi enim præter hoc quòd nihil operantur, etiam alios qui operantur, moran tur. Hoc & in naui inuenerit quis, vtiliores eſſe du-
C os nautas nauigare ſcientes, quàm magnam imperitorum multitudinem. Hi enim & nauigium ſubmergunt. Hęc dico, non quòd moleſta ſit multitudo veſtra, ſed quòd vellem omnes eſſe probos, & non confidere multitudinis numero. Multò plures ingrediũtur gehennam, ſed maius illa eſt regnum, etiamſi paucos habeat. Sicut arena maris erat multitudo populi, ſed vnꝰ ſeruabat illos. Vnus erat Moſes, & plus valebat quàm omnes. Vnus erat Ieſus, & plus poterat ſexcentis milibus. Non hoc curemus ſolùm, vt multi fiant, ſed magis vt præclari & probi. Vbi hoc effectum fuerit, tunc & illud. Nullus domum ſpacioſam primùm vult facere, ſed primùm validam, & idoneam, & tunc ſpacioſam. Nullus mittit fundamenta, vt derideatur. Primùm hoc quæramus, & tunc illud. Hoc ſi eſt, facile & illud erit: ſi illud autem non eſt, hoc etiam ſi ſit, nulla vtilitas. Nam ſi fuerint qui in eccleſia clari, ſtatim erit etiam multitudo: hi autem ſi nó ſint, nunquam erit in eccleſia honeſta multitudo. Quot putatis eſſe in ciuitate noſtra qui ſeruentur? Moleſtum quidem eſt quod dicturus ſum, dicam tamen: Nó eſt in tot milibus centeſimum inuenire qui ſeruetur, ſed etiã D
de illis dubito. Dic enim oro, quãta malicia in adoleſcẽtibus, quãta deſidia in ſenioribus? Nullus quam oportet diligentiam adhibet in educandis ſuis: nullus habet zelum, vt ſeniorem quem videt, imitetur. Exemplaria diſparuerunt, idcirco nulli adoleſcentes fiunt admirabiles. Ne mihi hoc dicas, in magno numero ſumus. Hoc frigidorum hominum eſt, & de hominibus quidem meritò hoc dicitur. De deo autem, qui non opus habet nobis, non item. Quòd autem & quantùm ad nos attinet, frigidum ſit verbum audi: Qui multos habet miniſtros, ſi improbi fuerint, quanta feret mala? Et ei quidem qui nullũ habet, hoc videtur graue, quòd miniſterium illi negatum eſt. Is autem qui malos, ſeipſum vna cum illis perdit, & grauiꝰ incómodatur. Multò ſanè difficilius eſt pugnare cum alijs, & bellum ſuſcipere, quàm ſibijpſi ſeruire. Hæc dico, ne quis eccleſiam admiretur propter multitudinem, ſed vt curemus E
illam probam efficere, vt quiſque curam habeat, nó ſolùm amicorum & cognatorum, id quod ſemper dico, & vicinorum: ſed & ita vt exteros, ſi poſſibile ſit, attrahat, orandum. Iacent omnes adoleſcẽtes frigidi ac ſenes, purgamenta magis quàm adoleſcentes, rident, ſubſannant, cauillantur. Etenim & hoc fieri audiui, & mutuum ſe inceſſunt ſcommatis geniculantes. Tu autem ſi aſſiſtis iuuenis vel ſenex & ſtupenda vides, increpa acriter: ſi non fert, voca miniſtrũ, abige, quæ tua ſunt facito: & ſi quid auſus fuerit contra te, vtique multos habiturus es adiuturos. Quis enim ità ratione deſtitutus, qui ſi te viderit propter talia obiurgantem, & illos obiurgari, non malit eſſe à parte tua? Vade ſumpturus mercedem ab oratione *in* æde dominica. Hos diligentiores inter ſeruos iudicamus, qui nullum vas inordinatum iacére ſinunt. Dic obſecro, num ſi videres in domo argenteum vas foras proijci, etiam F
ſi nó eſſes ad hoc deputatus: nónne acciperes hoc, & inferres in domũ. Si veſtem videres temerè ,,pi-
ectam, etiamſi non habeas curam, etiamſi inimicus ſis eius qui ad ſeruandam illam deputatus eſt, tamen propter beneuolentiam in dominum, nónne bene componeres? Ita & nunc. Vaſa illi ſunt, ſi videris iacére abſque ordine, componito. Accede ad me, non detrecto: dic mihi, fac me certiorem, videre omnia non poſſum. Ignoſcite. Videtis, quanta malicia orbem terrarum detinet? nunquid ſimpliciter dicebam, quòd multitudo ſimus fœni, mare incompoſitum? Non dico, quòd illi talia faciunt, ſed quòd tanta oſcitantia laborant intrantes, vt neque hæc corrigant. Iterum alios video ſtare & nugari dum preces fiunt, & quidam ex illis, adhuc meliores ſcilicet, idem facientes, non ſolùm dum fiunt preces, ſed etiam dum ſacerdos benedicit. O audaciam. Quando erit ſalus, quomodo poterimus deum placare? Si tranſires in ludum, videres omnes compoſitè ſaltantes, & nihil inordinatum. Itaque ſicut in lyra maximè cõſona, & vario modo facta,

G vna quædam bene ſonora ſymphonia ſit ex ſingulorum quæ ſimul ſita,bono ordine.Sic ſanè & hîc. Vnam ex omnibus conſonam harmoniâ fieri cõuenit. Vna enim facti ſumus eccleſia,vnius capitis membra per compages decenter commiſſa ſumus, vnum omnes cõſtituimus corpus: ſi quid fortè neglectum fuerit,totum neglectum erit ac corruptũ. Ita multorum bonam ordinationem vnius deordinatio incõmodat.Et hoc profectò terribile,quòd nó venis huc vt ſaltes in ludo & chorea, & ſtes ſine ordine,neſcis quòd cum angelis ſtas,cum illis cãtas,cum illis hymnos dicis, & ſtas ridens? Etenim non eſſet mirum ſi fulmen demitteretur,nõ ſolùm in illos,ſed etiam in nos. Digna enim fulmine ſunt hæc.Adeſt rex,conſidera exercitum,& tu in illorũ conſpectu ſtas ac rides?vel ridentem negligis. Verùm quandiu obiurgamus? quãdiu reprehẽdimus? Nónne vt damnoſos,vt fures,vt corruptos & pernicioſos tales & innumeris malis plenos, ab eccle-
H ſia exigi oportebat? Vnde hi qui horrenda hora ridենt,abſtinebunt à riſu, vnde abſtinebunt à nugis, qui in tẽpore benedictionis garriunt?non reuerentur præſentes,nec deum timent. Non ſufficit nobis quòd ipſa mente ſumus ignaui, neque quòd orãtes aliò euagamur,ſed etiam riſum & cachinnos multos afferimus.Nunquid theatrica ſunt hæc quę hîc gerũtur,opinor autem quòd id theatris debeamus, Inobedientes enĩ multos nobis cõſtituunt, & ineptos:quæ enim hîc extruuntur,illic ſubuertuntur: & non hoc ſolùm,ſed & alias immũdicias neceſſe eſt theatris ſtudioſis adhærere.Et perinde fit ac ſi quis campum velit purgare, in quẽ fons luto fluens influat:quantùm enim purgaris,tantùm influit. Hoc & hîc fit, quãdo enim purgamus à theatro huc venientes,& immunditiam afferentes, dum illuc iterum abeunt,maiorem contrahunt immunditiam, quaſi dedita opera ſic viuãt,vt nobis negocium fa-
I ciant, & iterum veniunt multo luto ſordidati, in morib⁹,in geſtibus,in verbis,in riſu, in deſidia.Deinde iterum nos fodim⁹,quaſi dedita opera in hoc fodientes, vt puros illos dimiſſos iterum videamus luto ac cœno inquinari. Ea propter commẽdo vos deo, vnde iã & teſtificor vobis qui ſani eſtis,quòd iudicium vobis erit ac condemnatio, ſi quis viderit inordinatè viuentem,ſi quis viderit maximè in illo tempore,nó admonuerit nec corripuerit.Hoc plus eſt quàm oraſſe. Dimitte preces & illum corripe, Ita & illi proderis, & tu lucrum habebis,ita etiam omnes ſeruari poterimus,& regnum cœlorum aſſequi,quo contingat nos omnes frui, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri vnà cum ſpiritu ſancto,gloria,imperiũ, honor, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Itaque hi qui diſperſi erant ex perſequutione mota ob Stephanum, tranſierunt vſque ad Phœnicen & Cyprum ac Antiochiam, nulli loquentes verbum, niſi ſolis Iudæis.

Homilia.xxv.

MAud parum ad verbi profectum faciebat K perſequutio: Diligentibus enim deum o- Roma.8.e
mnia cooperantur in bonum. Nunquid ſi dedita opera conati eſſent inſtituere eccleſiã, aliud quiddam quàm hoc feciſſent? De diſperſione inquam diſcipulorum. Et vide quorſum ſe extenderit prædicatio. Tranſierunt, inquit, vſque ad Phœnicen & Cyprum & Antiochiam,nulli loquẽtes verbum niſi ſolis Iudæis.) Vides quòd ea quæ apud Cornelium acta, omnia ſingulari diſpẽſatione geſta ſunt.Hoc autem & ad defenſionem Chriſti,& ad accuſationem Iudæorum pertinet. Itaque quando Stephanus interemptus eſt, quando Paulus bis periclitatus, quando apoſtoli flagellati ſunt, quando ſæpius latuerunt,tunc Gẽtes receptæ ſunt, tunc & Samaritani,quod & Paulus clamat dicens, Vobis erat neceſſarium primùm dici ſermonẽ dei: Infr.13.g
quoniam autem repuliſtis illum,& non dignos iudicaſtis vos ipſos,ecce conuertimur ad gentes. Acceſſerunt itaque & gentes allocuturi. Erant autem L
quidam ex illis viri Cyprij & Cyrenæi, qui ſcilicet venerant Antiochiam, alloquuti ſunt Græcè loquentes euangelizando dominum Ieſum. Et erat manus domini cũ illis, magnuſq; numerus qui credidit,cõuerſus eſt ad dominum Ieſum.) Vide,Græcis euangelium annunciant. Verſimile eſt enim illos ſciſſe Græcè,& in Antiochia tales multos fuiſſe. Et erat manus domini inquit cum illis.) Hoc eſt,ſigna operabantur. Vides quare etiam nunc ſignorum neceſſitas fuit?vt credant. Auditus autem eſt ſermo in auribus eccleſiæ, quæ eſt in Hieroſolymis de illis,& emiſerunt Barnabam vt tranſiret vſque in Antiochiam.) Quare nam tanta ciuitate ſuſcipiente verbum nõ venerunt ipſi, ſed miſerunt Barnabam? propter Iudæos. Veruntamen non paruum quiddam geritur, etiam quòd Paulus huc aduenit,neque ſimpliciter,ſed & valde magna cum diſpenſatione illum auerſantur, vt ne inclu- M
datur in Hieroſolymis vox prædicationis,tubáque cœlorum. Vidiſti quomodo vbiq; malicijs illorum vt opus erat, & quemadmodum volebat, vſus eſt Chriſtus, etiam odio quo perſequebantur Paulum in ædificationem eccleſiæ ex gentibus congregandę. Qui vt venit & vidit gratiam dei lętatus eſt, & inhortabatur omnes vt in propoſito cordis maneant in domino. Erat enim vir bonus, & plenus ſpiritu ſancto, ac fide, & appoſita eſt turba multa domino. Exijt autem in Tarſum Barnabas vt requireret Paulum,& inuentũ illum adduxit in Antiochiam.) Valde vtilis erat vir ille, etiam frugi ac Paulo familiaris.Ideo & venit ad Athletam,ad ducem belli,ad certantem ſingulari duello, ad leonẽ: nec habeo quo nomine dignè vocem illum, venit ad canem venaticum, leones occidentem, ad taurum fortem,ad facem claram, ad os orbi ſufficiẽs. Reuera in Antiochia, appellati ſunt noſtri propter hoc, vocabulo Chriſtianorum,quia Paulus in ea tãto tempore perſeuerauit. Factum eſt autẽ, quòd illi

A quòd illi anno integro congregarentur in eccleſia, & docerent multum populum,vt primùm appellati ſint diſcipuli in Antiochia Chriſtiani.) Non parua autem hæc ciuitatis laus erat. Hoc contra omnes adduci poteſt, quòd prima omnium,tanto tempore,illo ore frui cœpit,vnde & principiò hoc nomen aſſequuti ſunt. Vides in quãtum faſtigium ciuitatem extulit, & clariorem reddidit hoc Pauli opus? Alibi tria milia,& quinque milia credide- Sup.2.g & 4.a.
runt,hîc tanta multitudo.Nihil tale factum ibi,ſed adhuc tantùm de via illa eſſe dicebãtur, hîc autem Chriſtiani appellati ſunt. In iſtis autem diebus deſcenderunt à Hieroſolymis prophetæ in Antiochiam.)Quoniam etiam in illis locis fructum elee moſynæ plantari oportebat,vtili diſpenſatione accidit prophetas deſcendere. Tu autem confidera & obſerua, quomodo nullus clarus his doctor aduenit.Cyprios enim habebant doctores, ac Cyre-
B næos & Paulum,quanuis ille antecelleret iſtos. Sicut Paul⁹ Barnabam & Ananiam,ſed nihil ex hoc minor fuit. Habebat tamen & Chriſtum. Surgens autem quidam ex illis Agabus nomine,ſignificauit famem magnam futuram in toto orbe,quę ſcilicet & facta eſt ſub Claudio Cæſare.) Neceſſariò hîc famem magnam futuram ſignificat,quæ ſanè ſicut prædicta eſt, contigit. Vt enim ne putent quidam propter hoc factam famem quòd Chriſtianiſmus ingreſſus eſt, vel quòd dæmones deiecti fuerint,prædicit ſpiritus ſanctus quod euenturum, ſicut & Chriſtus prædixit multa,& euenerunt.Nó igitur propter hoc, quoniam oportebat ab initio hoc fieri, ſed propter mala quæ in apoſtolos facta: quæ quum & fierent, longanimiter ferebat deus. Quum autem in peccatis perſeuerarent,fames magna facta eſt, ſignificans Iudæis euentura mala. Dicis: Si propter illos erat,propter alios quum eſſet,oportebat ceſſare. Quid enim iniuſtè egerant
C Græci,vt propter illos malorum fierent participes, qui nihil mali fecerant? Si autem non propter Iudæos,& probari illos magis oportebat,eo quòd Iudæi faciebant pro ſua virili, occidebant,puniebant, mulctabant,vbique perſequebantur. Et vide quomodo fit fames,quãdo & Ethnici iã ſuſcepti erant. At dicis:Si propter mala hæc fiebant, oportebat illos ab alijs ſeparari.Quare dic mihi? Nónne prius
Ioan.16.g. dixit eis Chriſtus: In mundo tribulationem habebitis? Tu autem hæc dicens, forſan & hæc dices, quòd oportebat neq; flagellari.Sed vide vt illis etiã fames ſalutis fiat cauſa,& eleemoſynę occaſio,multa cõcilians bona, atque ita etiam vobis factum eſſet ſiquidem voluiſſetis,ſed noluiſtis. Prædicitur autem, vt poſthac magis pæparati ſint ad eleemoſynam,quia grauiter affligebantur ij qui in Hieroſolymis.Ante hoc nó erant in fame, & mittitur Barnabas ac Paulus qui miniſtrarunt. Diſcipuli autem,provt quique abundabant.) Vidiſti ſimul credere, & ſimul fructum afferre, non his ſolùm qui propè erant,ſed etiam his qui à longè. Hoc autem

mihi videtur hîc dicere id quòd alicubi Paulus in- D
quit,quòd dextras dederunt mihi & Barnabæ cõ- Gala.2.b.
munionis, tantùm vt pauperum memores ſimus. Intantùm profuit fames. Et vide illos neque ex tribulatione in lamenta & lachrymas erupiſſe, ſed operi magno & bono ſeſe expoſuiſſe. Cum maiore enim vbertate prædicabant ſermonem. Et non dixerunt,Nos quum ſimus Cyprij & Cyrenęi tam nobili & claræ ciuitati hoc imponemus:ſed credẽtes gratiæ dei, etiam illi aggreſſi ſunt doctrinam, & hi non dedignati ſunt ab illis diſcere. Vide per paucos omnia hæc fieri, prædicationem creſcere, curam omnium qui Hieroſolymis geri, quaſi vnã domum orbem haberi. Audierant quòd Samaria Suprà.8.e
receperat verbum, & miſerunt Petrum ac Ioannẽ. Magnum enim diſcrimen erat, & non oportebat apoſtolos illinc pridem ſeparari, ne putentur eſſe fugitiui, & ſuos fugiſſe:tũc autem neceſſariò ſeparantur,quando nulla ratione res Iudaicę curari po- E
terant, quando bello incrudeſcente perituri erant, quando ſententia pronunciata.Quoniam quandiu Paulus in Romam non peruenit,illic erant. Egrediuntur autem, non bellum formidantes. Et quomodo formidarent quum ad impugnaturos ſe abirent. Et bellum illud factum eſt mortuis apoſtolis, & quod de illis dictum finem accepit.Peruenit ſuper illos ira in finem. Apoſtoli autem quò ignobiliores erant,hoc magis fulgebat gratia,paruis conficiẽs magna.Sed videamus iterum quæ dicta ſunt:

Inhortabatur omnes,inquit,vt perſeuerarent in domino,quia erat vir bon⁹.) Mihi videtur bonum nunc frugi appellare, & ſimplicem ſine fuco valde cupidum ſalutis proximorum. Non ſolùm autem erat vir bonus, ſed etiam plenus ſpiritu ſancto ac fide.Ideo & propoſito cordis omnes inhortabatur. Inhortabatur, hoc eſt cum præconio & laudibus. Et cõſidera quomodo ciuitas illa quemadmodum terra pinguis ſermonem accipit. Quare autẽ Pau- F
lum à Tarſo abducit, & in illam ciuitatẽ inducit? Non abſque cauſa, nam hîc & amplior ciuitas,& amplior ſpes,hominumq; frequentior copia. Vidiſti gratiam omnia operari non Paulum, & quomodo à paruis res initium cepit: vbi autem inclaruit, tunc Barnabam mittunt? Et quare non ante hoc miſerunt illum? multam ſecum habebant curam, & nolebant improperare ſibi Iudæos quòd ſuſcepiſſent gentes, quanuis abſque vitatione illis admiſcerentur, quoniam futura erat controuerſia apud illos, ea quæ apud Cornelium acta præceſſerunt,& tunc ſanè etiam dicunt,vt nos in gentes,illi autem in circunciſionem. Et conſidera quomodo tempeſtiuè neceſſitas famis inducit communionem illam quam gentes,ad eos qui in Hieruſalem,miſerunt.Accipiebant enim ab illis,& non ſicut nos,in luctibus calamitates addebant, ſed minore pauore viuebant, quum procul fierent ab eis qui prohiberent, & eſſent inter homines qui non timebant Iudæos, quod & ipſum non parum con-

G ducebat, ſed & in Cyprum abeunt vbi minor metus ac ſolicitudo. Nulli autem ſermonem,inquit,loquebatur,niſi ſolis Iudæis.) Nõ propter hominum metum,quem nihili faciebant, ſed legem retinentes, & illos adhuc tolerantes. Erãt autem quidam in Antiochia Cyprij & Cyrenæi, hi maximè non curabant Iudæos, qui ſcilicet loquebatur ad Græcè loquentes,& euangelizabant dominum Ieſum) Fortaſſis quod neſciebãt Hebraicè, vocabant illos Ἑλληνας Græcos. Vt autẽ aduenit,inquit,Barnabas,& vidit gratiam dei,non diligentiam hominũ.

Inhortabatur illos vt pſeuerẽt in domino.)Forſan in eo quòd laudabant turbam & approbabant, hoc plures conuertit.Et quare non Paulo ſcribunt, ſed Barnabam mittunt?Nondum viri ſciebant virtutem, ideo ſolùm conſtitutum eſt, vt Barnabas proficiſceretur. Quoniã autem & multitudo erat, & nemo prohibebat : meritò germinauit fides, &
H maximè quòd nullam illic ſuſtinebant tentationẽ, & quòd Paulus prædicabat ſine fugiendi neceſſitate. Bene autem non illi de fame dicunt ſed prophetæ, ne oneroſi quidam videantur : & admiratione dignum, quomodo non indignati fuerunt, quòd deſpecti Antiocheni, ſed contenti ſunt magiſtris,ita omnes feruebant ad ſermonem.Qui etiã non expectarunt donec fieret fames,ſed ante illam miſerunt provt abundabat quiſque. Et vide quòd inter apoſtolos alij quidam hanc poteſtatem accipiunt,hìc autem Paulus & Barnabas erant,idq; nõ ſine cauſa conſtitutum eſt.Et aliter: Et principium erat,& iam non oportebat ſcandalizari. Verùm iam nullus hoc facit, tametſi fames ſit illa grauior. Non enim par eſt communem ferre calamitatem, & quum abundantia fruuntur pauperiores quoſdam fame laborare. Tunc ſolùm fames erat, & qui dabant pauperes. Sicut enim,inquit, vnuſquiſq; abundabat:nunc autem duplex fames, ſicut & du-
I plex abundantia, fames graues,fames non audiendi verbum domini,ſed educandi per eleemoſynam. Tunc & eleemoſyna ij qui in Iudæa erant pauperes,potiti ſunt: & qui in Antiochia,pecunias contribuebant, & hi magis quàm illi. Nunc autem & nos &, pauperes in fame, nam illi quidem neceſſario alimento egẽt, nos verò rariſſimè miſericordiæ ſumus dediti.Hoc autem alimento nullum magis neceſſarium.Ferre nequeunt mala quæ à ſatietate ſunt, quod amplius eſt hoc alimento non vadit in feceſſum. Nihil pulchrius, nihil ſuauius anima quæ ſic paſcitur, omni ſuperior eſt morbo, omni fame,omni intẽperie & ægritudine, nullus illã poterit rapere,ſed ſicut adamantinũ corpus,nec ferum cædere valet, nec aliud quiddam, ita & animam ob eleemoſynam confirmatam nihil tollere poteſt. Quid enim dicoro, hanc rapere vnquam poſſet?Paupertas?minimè, habitat enim in regalibus promptuarijs. Num latro & fur? ſed illos parietes nullꝰ perfodere valet:num vermis? ſed etiam hoc incõmodo ſuperiorem habet theſaurũ. Num
K inuidia & odium? ſed neque ab illis capitur : num calumniæ & inſidiæ?neq; illæ.Indeprædabilis enim theſaurus eſt,ſed fœdum fuerit, ſi hæc ſola demõſtraro quæ eleemoſynę accidunt,& non contraria. Non enim ab inuidentia ſolùm liberata eſt,ſed etiã multa benedictione fruitur etiam ab his,quibus nõ eſt benefactum:Nam quemadmodum crudeles ac inhumani non eos dũtaxat habẽt aduerſarios,quos afflixerunt, ſed etiam eos qui nihil paſſi illis condolent:nam & iſti accuſant & vituperant : Sic qui multa bona fecerunt, non ſolùm eos quibus benefecerunt, ſed etiam eos quibus nullum beneficium impenderunt, inueniunt laudatores. Quid dicam liberos ab inuidia & inſidiatoribus, & latronibus, & parietum effractoribus? Nõ hoc ſolum bonum habet, ſed adhuc cum eo quòd non imminuuntur,creſcunt etiam opes, & multiplicantur. Quid
L Nabuchodonozore turpius? quid deformius? quid iniquius? Impius homo erat, plurima ſigna & iudicia vidit, & noluit reſipiſcere, ſed ſeruos dei in caminũ iniecit,& poſtea adorauit.Quid igitur ꝓpheta?Rex,ait: Conſilium meum placeat tibi,pec- Dan.4.f
cata tua eleemoſynis redime,& iniquitates tuas miſerationibus pauperum : forſan erit venia delictis tuis.Hoc ſic dixit,non ambigens, valde enim perſuaſum erat prophetæ, ſed volens illum amplius terrere & cogere vt hoc faciat. Si enim affirmando dixiſſet,negligentior factus eſſet ille. Ita & nos tunc maximè quoſdam vrgemus,quando dicimus, obſecra illum,& non adijcimus omnino auditurũ, ſed fortè auditurum.Metus enim à dubitatione ꝓfectus, magis impellit, & propter hoc certum & manifeſtum iſtud non fecit. Quid dicis? tantis ne impietatibus erit venia? Etiam, non eſt peccatum, quod non poſſit purgare eleemoſyna, quódve non poſſit extinguere.Omne peccatum infra illam ſtat. Remedium eſt ad omne vulnꝰ vtile. Quid Publicano deterius? omnis iniuſtitiæ fomes eſt auaritia, M
ſed hanc omnem abluit Zachæus. Vide quomodo & Chriſtus hoc monſtrat, dum curauit & marſupium habere,& portare ea quæ immittebãtur.Paulus autem dicit : Tantùm vt memores pauperum Gala.2.b
eſſemus. Et per omnem vbique ſcripturam ſuper hac re ſermo eſt.. Precium animæ viri,inquit,diui- Prou.13.b
tiæ propriæ. Et Chriſtus:Si vis perfectus eſſe,ven- Matt.19.c
de tuas facultates,& da pauperibus, & veni ſequere me. Hæc meritò perfectio eſt.Eleemoſyna autẽ non in ſolis fit pecunijs, ſed etiam in operibus, vt exempli gratia dicam,eſt patrocinari,& viduæ manum porrigere.Huiuſmodi enim patrocinium ſæpe plures ſeruauit,quàm pecuniarum largitio. Igitur in præſenti tempore omnia miſericordiarum genera exerceamus. Ne ſis ſegnis,potes patrocinari,ne dicas,quoniam pecuniæ mihi non ſunt. Hoc nihil eſt dicere, nam & illud magnum quiddam erit,quemadmodum ſi aurum dediſſet, ita affectus eſto.Potes miniſtrare,etiam hoc facito,vtputa medicus es arte,diligẽter cura infirmos, eſt etiam hoc magnum.

A magnum.Vales etiam conſilio, hoc omnibus maius eſt, melius & amplius, quantò & maius habet lucrũ. Non enim famem ſoluis,ſed difficilẽ mortẽ. Hoc etiã apoſtoli abundanter pleni erant.Propterea pecuniarum diſtributionẽ alijs cõcrediderunt, ipſi prędicationibus vacarunt.An putas paruã eſſe eleemoſynam,animam conſilio deſtitutam,& extremè periclitantem,atq; febrium incendio detentam,morbo poſſe liberare? Vides amicum ab auaritia detineri, miſerere hominis:ſuffocatur, extingue illius ignem.Quid igitur ſi non obtẽperet? Tu quod tuum eſt facito,& ne ſis ignauus. Vidiſti illũ in vinculis detineri,vincula enim reuera ſunt pecuniæ,abi ad illum,viſita illum,conſolare,tenta illum à vinculis eripere.Si audire nõ vult, ipſe feret pœnam. Vidiſti nudũ & peregrinum,nudus enim reuera & peregrinus eſt cœlorum,qui vitam bonam
B negligit:recipe eum in diuerſoriũ tuũ, & veſti illũ veſtimentis virtutum,fac eum ciuẽ in cœlis. Quid igitur ſi ipſe nudus ſim?inquis,& teipſum primùm veſti:ſi ſcis quòd nudus es,omniuo etiam ſcis quòd debes te induere. Si huius nuditatis modum ſolùm noſti,potes facilè ſcire etiam animę veſtitũ. Quot mulieres ſerica veſtimenta ferunt?nudæ autem reuera ſunt à virtutum veſtibus. Illis eas viri veſtiant, ſed has veſtes nolunt,aliaſq; petunt. Hoc primùm fiat, vt illas principiò deſiderent ac concupiſcant: oſtende quòd nudæ ſint.Diſſere de iudicio futuro, dic alibi,non his,ſed alijs opus fore. Quòd ſi toleratis me dicentem, etiam ego nuditatem oſtẽdam. Nudus in frigore ſtat,frigore contremiſcit,ac ſtupeſcit brachijs ſeipſum amplexans.In æſtate nõ fit idem. Si igitur oſtendam opulentos & opulentas, hoc magis nudos, quò magis veſtiti ſunt. Ne ſitis difficiles.Quid igitur,dic oro,quando ſermones de gehenna mouerimus, & de tormentis illis: nónne magis quàm nudi illi,tremiſcunt ac ſtupent?nónne
C amarè gemunt,& condemnant ſeipſos? Quid igitur quando ad aliquẽ accedunt,& dicunt:Ora pro me?nónne hæc verba illis dicunt?at nũc quidem licèt multa dixerimus,nondũ manifeſta eſt nuditas, erit autem illic manifeſtum.Quomodo?quando ſericis illis veſtibus amiſſis à ſolis virtutum & malitiæ veſtibus ſinguli agnoſcentur, quando pauperes quidem magna gloria veſtiti erunt,diuites autẽ nudi ac deformes ad tormenta rapientur.Quid deli-
Luc.16.e. catiꝰ ac luxurioſiꝰ diuite illo purpura veſtito, quid etiam Lazaro pauperius?Vter igitur mendicorum proferebat verba?vter abũdans factus eſt?Dic oro: Si quis domum multis tapetibus ornet, ipſe autem intus ſedeat nudus, quæ vtilitas? ita & mulieribus accidit(nam domum animæ,corpus voco) multis amiciũtur, materfamiliâs autem intus ſedet nuda. Afferte mihi animæ oculos,& oſtẽdam vobis animæ nuditatem.Quid enim eſt,veſtimentũ animæ? virtus.Quæ nuditas?peccatum. Sicut igitur ſi quis ſpoliauerit quempiam liberum, erubeſcit & humiliatur ac fugit:ita ſanè & anima,ſi voluerimus in il

lam reſpicere,quæ non habet has veſtes, erubeſcit. D
Quot putas nunc cõfundi, & in illud profundum deſcendere,& quaſi velamentum quoddam requirere,vt hos non audiant ſermones? Quæ autem ſibi non ſunt malè conſciæ, oblectantur,gaudent,& gloriãtur in his quæ dicũtur. Audi de beata Thecla,illa vt Paulum videret,aurum ſuum dedit. Tu autem vt Chriſtum videas,neq; obulũ das. Et admiraris quidem,quod illa fecit, nõ imitaris autem. Nõ audis quomodo miſericordes beatos dicit ſermo? Beati miſericordes,inquit,quoniam miſericor Matt.5.a.
diam conſequentur. Quod lucrum à preciosis veſtibus? Quandiu hanc ſtolam admiramur? induamur gloria Chriſti, circundemur illa pulchritudine,vt & hìc laudemur,& alibi æterna bona conſequamur,gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul ac ſpiritui ſancto gloria,imperium, & honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum,Amen. E

Per illud autem tẽpus,immiſit Herodes rex Cap.XII.
manus vt affligeret quoſdã ex eccleſia,occîdit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio, & videns quòd rem gratam feciſſet Iudæis, adiecit vt apprehenderet etiã Petrum.Erant autem dies azymorum. Homilia.xxvj.

Vale nam tẽpus dicit? omnino quod mox ſequebatur. Et hìc quidem ſic intelligere conuenit,alibi autem aliter. Quãdo enim Matthæus dicit,In diebus illis, adeſt Ioannes præ- Matt.3.a.
dicans:non mox ſequentes dies intelligit, ſed illos, in quibus futura mox erant ea quæ narrabat. Mos enim ſcripturæ eſt hoc tropo vti, & aliquãdo quid exponere per ordinem iuxta quem eueniunt, aliquàndo autem quę poſterius contingunt enarrare, quaſi mox fierent. Bene autem dicit,Herodes rex: hic non erat,ſub quo Chriſtus paſſus eſt. Ecce alia tẽtatio,& vide id quod initiò dixi, qũo per relaxationẽ & afflictionẽ cõtexantur in apoſtolorũ ſuceſſibus omnia.Non iã Iudęi,neq; conciliũ,ſed rex immittit manus vt affligat.Maior poteſtas, difficilius certamen & hoc magis, quo gratificari Iudæis magis ſtudebat. Occîdit autem Iacobum fratrẽ Ioannis gladio.)Simpliciter & quaſi fortuitò.Si autẽ quis rogarit,quare deus permiſerit?dicemꝰ,quòd pro illis ipſis,primùm quidẽ perſuadebat illis,quòd prævaleant,licèt occidãtur,id quod & de Stephano actum eſt. Secũdò dabat Iudæis poſtquàm impleſſent furorem,vt reducantur ab inſania, & tertiò oſtẽdebat quòd hæc permiſſione fierent. Videns autem, quòd rem gratam faceret Iudæis,adiecit vt apprehenderet etiam Petrum.) O miram inhumanitatem. Qua in re gratificatur illis? ſine cauſa & ſimpliciter cædes faciens. Erat autẽ dies azymorum.) Iterum ſuperflua Iudæorum curioſitas.Occîdere quidem non prohibebant,in tempore autem tam ſacro talia committebant. Quem etiam apprehenſum poſuit in vincula, tradẽs quatuor militum quaternionibus. Erat hoc & furoris,

G & timoris. Occîdit,inquit,Iacobum fratrem Ioannis gladio.) Vidisti illorum fortitudinem? Nam ne quis dicat, quòd sine periculo & metu contemnere audeant mortem, vtpote eripiente illos deo, idcirco occîdi permittit etiam principes, docens sic eos qui occidebant,quòd neq; ista illos destituũt & prohibent. Itaq; Petrus seruabatur in custodia, oratio autẽ fiebat cõtinua pro illo ab ecclesia apud deum.)Erat enim grauissimum certamen, meticulosos illos faciebat, & quòd ille in carcere coniectus erat,& quòd iste interfectus esset. Quando autem producturus erat illum Herodes, nocte illa Petrus erat dormiens inter duos milites ligatus catenis duabus.Et custodes ante fores obseruabant custodiam.Et ecce angelus domini astitit, & lux fulsit in habitaculo.Percusso autem latere Petri excitauit illum, dicens : Surge velociter,& deciderunt catenæ illius â manibus.) Vide,per illam noctem il
H lũ eripuit: & lux fulsit in habitaculo, ne putet spectrum esse . Et lucem nemo vidit præter illum.Nã licèt etiam hoc factum sit, & nihilominus putabat esse phantasiam , eo quòd sic inexpectatum erat:si hoc non fuisset factũ,multò magis suspicatus fuisset se illudi.Ita ordinarat aciem contra mortem.Faciebat hoc quòd multis diebus illic manserat,& nó seruatus erat . Et quare,dicit quis,non permisit illũ deus,ne caderet in manꝰ Herodis, & mox tũc eripuit ? Quia illud quidem attonitos eos fecisset,hoc autem pro illis factum est.Nunquid habiti fuissent homines,si omnia diuino more fecissent? Circa Ste-
Supr.6.d. phanum nihil tale contigit. Nónne vt angeli,faciẽ illius ostendit?Quare autem omnino dereliquit & in hoc loco. Dixitq; angelus ad illum:Præcingere,& subliga sandalia tua.)Iterum hoc loco ostendit,quòd non & dolis euasit.Nullus enim festinans & euadere effodiendo volens tantam diligẽtiã adhibet,ita vt etiã sandalia accipiat , & se præcingat. Fecit autẽ sic,& dicit illi: Circunda te vestimen
I to tuo,& sequere me.Et egressus sequutꝰ est illum, & nesciebat verum esse quod fiebat ab angelo.Videbatur autẽ sibi visionem videre.Transeuntes autem primam custodiam & secundam,venerunt ad portam ferream quæ ferebat in ciuitatem quæ vltrò aperta est eis.)Ecce secũdum signum. Quando recessit angelus,tunc cogitauit Petrus. Et egressi processerunt vicum vnum,& cõtinuò discessit angelus ab eo.Et Petrus ad se reuersus dixit: Nũc scio quia verè emisit dominus angelum suum , & liberauit me de manu Herodis , & omnis expectationis populi Iudæorum.) Nunc cognoui,inquit,non tunc. Quare autem fit hoc,& non sentit Petrus ea quæ fiebant,quanuis iam tali frueretur liberatione, quando catena soluta repẽtè illum liberat:& postquàm liberauit,tunc sentire facit.Quòd autem catenæ è manibus ceciderant , magnum argumẽtum est quòd nó fugerit. Et ita conscius sibi venit ad domum Mariæ , quæ erat mater Ioannis qui cognominabatur Marcus,vbi erant multi congrega-

ti & orantes . Pulsante autem Petro ianuam vesti- K
buli, ꝓcessit ancilla vt subauscultet nomine Rhode,& agnita voce Petri præ gaudio nó aperuit vestibulum.) Vide Petrũ nõ statim recedere,sed prius annũciare lætum nuncium suis. Ingressa autem annunciauit Petrum stare ante vestibulum. Illi autem ad eam dicebant:Insanis.Porrò hæc confirmabat sic se habere .) Vide & ancillas pietate plenas, prę gaudio non aperuit vestibulum.Illi verò etiam hoc facto renuerunt,nam hæc quidem confirmabat sic se habere,at illi dicebant: Angelus illius est.

Petrus autem permanebat pulsans . Vt autem aperuerunt,agnouerunt illũ,& obstupuerunt.Quũ innuisset aũt eis manu vt tacerẽt,narrauit illis quomodo dominus ipsum eduxit ex custodia . Dixit autem:Annunciate Iacobo & fratribus hæc. Et egressus iuit in aliũ locum.) Itaq; iterum videamus contextum eorum quæ dicta: Per illud tempus, inqt,iniecit manꝰ rex Herodes, vt affligeret quosdam de ecclesia, ficuti bestia absq; omni ratione omnes inuadit.Hoc est quod dicebat Christus : Po- L
culum quod bibiturꝰ ſum,bibetis:& baptismo quo Mar.10.f.
ego baptizor baptizabimini.Occîdit autem,inquit, Iacobum fratrem Ioannis gladio.Et quomodo,inquit , Petrum non mox occîdit?dixit causam scriptor:Dies enim,inquit,erant azymorum, & magis volebat euulgari trucidationem eius.Itaq; illi quidẽ propter admonitionem Gamalielis continebant se Supr.5.f.g
in posterum à cædibus.Et aliter: Neq; causas inueniebant,& sic adumbrabant per alios sua. Quoniã autem & alius Iacobus erat frater domini,propter hoc assignauit dicens fratrem Ioannis.Vides quòd hi tres summi erant, maximè autem Petrus & Iacobus.Hæc maxima condemnatio illorũ erat.Non enim iam humana prędicatio ostendebatur,& reuera illud adimplebatur . Reputati sumus sicut o- Psal.43.d
ues occisionis . Videns autem quòd gratificaretur Iudæis, adiecit, vt comprehenderet etiam Petrum. Grata res Iudæis cædes,atq; iniusta cædes. Magna M
dementia Herodis, illicitis illorum desiderijs ministrabat.Debebat diuersum agere,& illorum impetum morari: ille autẽ indulget sicut carnifex quidã ægrotantium, sed non medicus quanuis innumera exempla habens,& aui & patris Herodis : & quomodo ille quidem propter cædem paruulorũ innumera passus est mala,hic autẽ Ioanne occiso graue bellum suscitauit . Quem & apprehensum,inquit, posuit in vincula . Metuebat ne Petrus propter timorem,quem ex morte Iacobi cõcepisset,secederet: & volens illum securè detinere,coniecit in vincula,tantò maiori diligentia custoditum , quò mirabilior foret ostentatio . Hoc autem erat pro Petro,qui hinc probatior factus, & fortitudinem suã declarauit. Oratio autem,inquit,cõtinua fiebat.) Magni amoris indicium oratio.Patrẽ omnes quærebant patrem mansuetum. Cõtinua,inquit,oratio fiebat pro illo. Audite quomodo affecti erant erga præceptores,non cõminantur, nó tumultuati sunt, sed ad

A sed ad preces conuersi , præsidium reuera inexpugnabile,ad illud confugiebãt.Non dicebant,humilis ego & nihili homo pro illo orarem? Quoniam dilectio erat,nihil tale cogitabant. Vis scire quanta fecerint Iudæi,etiam non voluntarij? illos clariores reddiderunt, hos diligentiores fecerunt. Et vide in die festo tentationes intẽtari, vt clariores appareãt hi.Quando autẽ producere illum voluit Herodes, nocte illa,inquit,Petrus dormiebat . Vide Petrum dormientem , & nequaquam in mentis agone cõstitutum . Ista nocte qua ꝓducturus erat illũ dormiebat,causam totam proiecerat in deũ: non simpliciter autem dormiuit , sed inter duos milites, & catenis vinctus.Inter duos,inquit, milites dormiebat vinctus catenis duabus.Vides quàm diligẽs custodia.Et ecce angelus domini astitit,inquit,dicens: Surge velociter. Simul dormientes erant custodes, ideo quid fieret non sentiebant.Lux autẽ fulgebat,
B ita vt etiã videre posset Petrus,ne putet esse phantasiam:& ne sit defes, percutitur latus eius. Et non simpliciter audit,surge:sed, velociter:cum additamento,ita grauiter dormiebat. Videbatur autẽ visionẽ videre,inquit. Transiuit autẽ primã & secundam custodiam. Vbi nunc sunt hæretici,quomodo transierit dicant nunc,sed non poterint, quãuis ꝓpter hoc illum accingi iubeat & calciari,& hac ratione persuadet ei, quòd non sit phantasma , & vt excutiatur somnus,& sciat quòd verum sit.Idcirco statim etiam catenæ eius de manibus eius ceciderunt,& audit,Surge velociter:nó turbati est & trepidantis,sed vrgentis ne moram trahat . Et nesciebat,inquit,quòd verum esset, quod fiebat per angelum:videbatur autẽ visionem videre: meritò,maximæ enim res fiebant. Vides quãtum signum?quomodo videntem terret? quomodo non sinit credibile esse. Si enim Petro videbatur tãtopere quòd videret visionem , quanuis cinctus & calciatus, quid
C alius non passus esset? Transeuntes autẽ,inquit,primam custodiam & secundam,venerũt ad portam ferream,& egressi processerunt vicum vnũ,& statim recessit angelus ab illo.Ea sanè quæ intus gesta erant magis mirabilia erãt, hoc autem iam humanius: recedit enim angelus quum nihil prohiberet. Non enim per tot obstacula transissset Petrus,reuera enim stupor erat.Nũc cognoui,inquit,quòd verè misit dominus angelũ suum , & liberauit me de manu Herodis,& omnis expectationis populi Iudæorum.Nunc,non tunc quando in carcere eram. Et conscius sibi venit ad domum Mariæ matris Ioannis,qui cognominabatur Marcus. Quid est,cõscius?hoc est reputãs vbi esset. Vel igitur huius rei sibi conscius,vel quòd non simpliciter abire oportet,sed remunerare benefactorem,quòd & cõscius venit ad domum Mariæ. Quis est hic Ioãnes?forsan ille qui semper cum eis erat, nam propter hoc etiam cognomẽ eius ponit. Vide quantum bonum est persecutio , quantum precantes in nocte perficiunt,quomodo alacres & excitatos illos efficit. Vi
D disti quantum lucrum cædis Stephani? vidisti vinculi huius quanta vtilitas? Deus enim dũ non apud iniustos illos , tanquam reos conuinci suos,magnũ ostendit & efficax euangelium,sed iniustis ipsis facit apparere tribulationes per se magnas , dum nihil horum patiuntur,ne liberationem eorum quęramus omnino,neque vltionem. Vide autem quomodo ancillę cum illis iam in pari honore sint.Prę gaudio,inquit,nó aperuit. Bene etiam hoc factum est, vt ne etiam illi statim videntes nimium obstupescant & minus credant, sed vt exerceatur illorũ mens:& qui nobis mos est vt faciamus,inuenta est laborans & illa: nam vt illa ferat euãgelia,studuit. Sic enim erant euangelia . Alij autem dicebant ad illã:Insanis . At hæc confirmabat sic se habere.Porrò illi dicebãt,Angelus illius est.Et hoc verum est, quòd vnusquisq; angelum habet.Et vnde venit illis in mentem tũc angelum esse? A tempore illud cõiectabant. Vt autem ille permansit pulsans,inquit, E
aperientes viderunt illum,& obstupuerunt. At ille quum innuisset manu,silentiũ magnum fecit,ita vt audirent quæ illi obuenerant . Desideratior multò posthac fuit discipulis,nó solùm quòd seruatus est, sed etiã quòd astitit,& statí accessit. Discũt postea & familiares omnia manifestè,& extranei didicissent, si voluissent credere . Hoc & in Christo euenit.Annunciate,inquit,Iacobo & fratribus hæc.Vide quomodo non est vanè gloriosus, Non enim dixit : Vbique manifesta facite hæc,sed fratribus. Et abscessit in alium locum. Non enim tentabat deũ, neque in tentationes immittebat seipsum . Quia quando etiam hoc iussus fuit , fecerunt . Ingressi enim , inquit , in templum loquamini populo, audierunt , & statim obedierunt . Hoc autem non dixit angelus , sed silenter abducendo , & noctu educendo dedit copiam secedendi . Hoc autem factum est , vt discamus quomodo multa etiam humano modo dispensentur ac fiant , atque ita ne F
iterum periclitetur . Ne enim dicant , quòd angelus eius sit , postquàm abiret , prius hoc dicunt: & tunc illum vident , subuertentem opinionem illam . Angelus si esset , non pulsasset fores,non secessisset in alium locum . Confirmat etiam illos, quòd non in die factum est. Illi autem effusi erant in preces , & is ligatus somno . Num putasset verum esse quod fiebat , si territus esset , si non meminisset . Nunc autem quasi insomnium esset inturbatus fuit . Venerunt , inquit , ad portam ferream. Vide etiam quàm fortis fuerit . Transeuntes autem,inquit, primam custodiam & secundam,venerunt ad portam ferream . Quare non illos per seipsos, licet quis,sic liberat ? Quare?Etiam hac re honorat illos deus,per angelos eripiens. Cur igitur in Paulo non similiter actum est?Illic meritò,quoniam custodem carceris credere oportebat:hic autem liberari duntaxat apostolum . Et aliter: Varijs modis deus omnia dispẽsat. Illicq; Paulus hymnos Inf.16.e.f.
dicit,hìc autem Petrus dormit . Ne igitur occulte-

mus mi-

G mus miracula dei,ſed & in noſtram vtilitatem,de-
mus operam,vt inuulgemus ea,& in aliorum ædi-
ficationem.Sicut enim mirabilis eſt qui vult ligari,
ita etiam mirabilior,non anteà recedit, donec ſuis
omnia anteà enarret.Et dixit,inquit,Dicite Iacobo
& fratribus. cur nam iubet dicere? vt gaudeant,ne
ſoliciti ſint,vt per hos illi diſcant,non ipſi per illos.
Adeò curã gerebat partis quæ humilior erat. Ni-
hil igitur congrua afflictione melius.Qualem pu
tas illorum fuiſſe animam? quanta voluptate ple-
nam? Vbi nunc mulieres quæ tota nocte dormiũt,
vbi viri qui neq; in lecto ſe verſant? Vides ſobriam
animam?Cum vxoribus & pueris, & puellis deum
laudabant,puriores cœlo afflictione facti: nunc au
tem paruo periculo viſo concidimus. Nihil eccle-
ſia illa clarius fuit.Imitemur illos, æmulemur,non
ideo facta eſt nox, vt per totam dormiamus, &
ocioſi ſimus. Teſtantur hoc & opifices,nautæ,ne-
gociatores.Eccleſia dei medijs ſurgit noctibus,ſur-
H ge & tu, & vide aſtrorum choream, profundum
ſilẽtium,magnam quietem, obſtupeſce dei tui mi-
ram diſpenſationem. Purior tunc eſt anima,leuior
ſubtilioráq; tunc eſt, ſublimia videt ac expedita eſt.
Tenebræ ipſæ,ſilentiumq; multum in cõpunctio-
nem inducere ſufficiunt. Si autem & cœlum vide-
ris,quaſi innumeris interpunctũ oculis,omni volu-
ptate frueris ſtatim cõcepta opificis ſapiẽtia.Si cõ-
ſideraris eos qui interdiu clamãt,rident, laſciuiunt,
ſaltant,iniuſtè agunt, auaritiæ intenti ſunt,minan-
tur,innumera mala inferunt,ibi tunc à mortuis ni-
hil diſtare, cõdemnabis omnem humanã infirmi-
tatẽ.Somnus accedit,& natuã redarguit,imago eſt
mortis,imago eſt cõſummationis.Si proſpexeris in
plateã,nullã vocẽ audies: ſi videris in domũ, vide-
bis omnes quaſi in ſepulchris iacentes. Hæc omnia
ſufficiunt,excitare & inducere animam ad cogitã-
dam mundi conſummationem. Hic ſanè mihi &
ad viros & ad mulieres ſermo eſt, flecte genua,in-
I gemiſce,ora dominũ,vt tibi miſericors ſit, imò in-
flectitur nocturnis precibus, ſiquando tu quietis tẽ
pus,facias lamentorum tempus.Memor eſto regis,
Pſal.6.b. qualia verba dicebat: Laboraui in gemitu meo,la-
uabo per ſingulas noctes lectũ meũ, in lachrymis
meis ſtratum meũ rigabo. Quantúmuis delicatus
fueris,non es illo delicatior: quantúmuis dies,non
Ibid.118.h es ditior Dauide.Et iterum idẽ dicit: Media nocte
ſurgebam ad cofitendum tibi ſuper iudicia iuſtitiæ
tuæ.Tunc nó interturbat vana gloria, omnibus ſci
licet dormientibus,& non videntibus, tũc nó igna
uia & oſcitantia inſidiantur,quandoquidem animã
tot ac tanta excitant,& alacrem reddunt. Poſt ta-
les vigilias dulces ſomni,& viſiones mirabiles.Hoc
fac & tu vir,nó ſola mulier. Sit eccleſia domus ex
viris mulieribuſq; conſtituta. Nunquid enim quia
tu ſolus es vir,neq; quia iſta ſola eſt mulier,putabis
Matt.18.c. impedimẽtum eſſe? Vbi enim ſunt duo in meo no-
mine,inquit,cõgregati, illic ſum in medio illorum.
Vbi Chriſt⁹ medi⁹,magna multitudo eſt: vbi Chri
ſtus eſt,neceſſe eſt & angelos eſſe, neceſſe & archã K
gelos,& alias virtutes. Non igitur ſoli eſtis,omniũ
vobiſcum habẽtes dominum. Et iterum audi pro-
phetam dicentem: Melior eſt vnus faciens volun- Eccli.16.a
tatem domini, q̃ innumeri præuaricatores. Nihil
infirmius multis præuaricatorib⁹,nihil fortius vno
iuxta legem dei viuente. Si tibi etiam filij ſunt,exci-
ta & filios, & fiat modis omnibus domus noctu
eccleſia.Si autem teneri ſunt, & vigiliam ferre ne-
queunt,vnam & alteram orationem faciant, & ite
rum ſinito quieſcere. Tantùm ſurge,tãtùm in cõ-
ſuetudine conſerua teipſum: nihil hoc promptua-
rio melius quod tales ſuſcipit preces.Audi prophe-
tam dicentem: Si memor eram tui ſuper ſtratum Pſal.62.b.
meum,in diluculis meditabar in te.At dicis: Labo-
raui per diem multùm, & non poſſum. Cauillum
eſt & excuſatio: nam quantúmuis laboraueris non
laboraueris,quãtùm faber ferrarius, qui graues fol
les trahit vſq; ad flammam, & fumum toto cor-
pore recipit: attamen ille noctu ſæpe multum ne- L
gocij inſumit.Scitis etiam mulieres, ſi qua vos ne-
ceſſitas facit ire in agrum, vel ad vigilias progredi,
quomodo per totam noctem vigilãt. Et tibi igitur
officina ſit ſpiritualis,non vt ollas ac lebetes, ſed vt
animã tuam pares quæ ærario fabro & aurifabro
melior, veterem illã factã impone in conflatoriũ
confeſſionis,folles à ſummo deduc, hoc eſt verba
cõdemnantia,accende ignẽ ſpiritus, multò maiorẽ
artẽ habes,& omni auro precioſiorem animã,ſicut
ærifaber vas: non enim corporale vas cõponis,ſed
animã liberas ab omni ſeculari phantaſia & ſoli-
citudine. Aſſit tibi lucerna nõ illa quæ flagrat,ſed
quam propheta dicẽs habuit: Lucerna enim pedi- Ibid.118.o
bus meis verbũ tuũ.Accende orationibus animam
tuã. Si videris ſatis habere,educ,accẽde ad id quod
voles:crede mihi, nõ ſic ignis ſordes purgare ſolet,
vt oratio nocturna ſordes peccatorũ noſtrorũ. Si
nihil aliud, erubeſcamus quòd nocturni vigiles ac M
cuſtodes propter hominũ leges obambulãt in fri-
gore multũ clamantes, & in vicis euntes ſæpe cõ-
pluuntur,rigentq; propter te ac tuam ſalutem,pe-
cuniarumq; tuarũ cuſtodiam. Illi pro tuis pecunijs
tantã habent curam,tu autem neq; pro anima tua.
Sanè ego nó cogo ambulare ſub dio ſicut illi, neq;
clamore diſrumpi, ſed in ipſo promptuario con-
clauiq; tuo flecte genua,ora dominum.Quare ipſe
Chriſtus pernoctauit in móte?nónne vt typus no- Luc.6.b.
bis fieret? Tũc reſpirãt plãtæ in nocte dico:tũc &
animæ maximè & magis quàm illę rorẽ ſuſcipiũt.
Quæ enim in die ſol aduſſit, eadẽ nox refrigerat.
Nocturnæ lachrymę quouis rore magis cõtra cõ-
cupiſcẽtias & ardores oẽs demittuntur, nec ſinunt
grauiora pati. Si autem rore illo non frueris, poſt
diem exureris,ſed abſit vt aliquis veſtrum, ignis il-
lius fiat materia. Verùm refrigeremur, & miſeri-
cordia dei fruamur, vt omnes nos liberemur ab
onere peccatorum, gratia & miſericordia domini
noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre ac ſancto ſpiri-
tu ſimul

A tu ſimul ſit gloria,imperium, & honor in ſecula ſe
culorum,Amen.

Facto autem die erat turbatio nó parua in-
ter milites, quídnam de Petro actum eſſet.
Herodes autem quum requiſijſſet illum, &
eo non inuento,examinauit cuſtodes,& iuſ-
ſit abduci,& deſcendens à Iudæa,in Cęſarea
commoratus eſt. Homilia.xxvij.

MVlti dubitãt quomodo deſpexerit tũc de⁹
illos ſeruos,qui propter Petrum occidebã-
tur, quum potuiſſet illos cũ Petro libera-
re:at ſi etiam cum Petro angelus milites eduxiſſet,
res illa habita fuiſſet fuga. Cur igitur nó aliter diſ-
penſauit,inquit? Nam quale damnũ factũ eſt nũc,
ſi videamus quòd iniuſtè patientes, & grauiter,ni-
hil nocuerunt:non quærimus hæc,quare non dicis
etiam de Iacobo,quare illum non eripuit?Et aliter:
Nondũ erat iudicij tẽpus, ita vt vnicuiq; detur pro
B merito. Neq; Petrus iniecit illos in manus Hero-
dis, (Verùm ille multò magis dolebat ſe deluſum
eſſe ſicut auũ ſuum à Magis) imò faciebat illũ diſ-
ſecari,& ridiculũ fieri.Bonũ autẽ eſt ſcriptoris au-
Matt.2.d. dire verba: Facta, inquit,die,erat turbatio non
parua inter milites,quid nã de Petro actũ eſſet. He
rodes autẽ requiſiuit eum,& nó inuento illo, exa-
minauit cuſtodes,& iuſſit duci.) Quãuis audiuiſſet
ab illis, examinauerat enim & quòd vincula ſolu-
ta,& quòd ſandalia accepit, & quòd vſq; ad noctẽ
illã cum eis fuerit. Sed quid?ſimul ne occultati fue
runt?quare non ergo & ipſi effugerũt? Certè illum
oportebat admirari, oportebat obſtupeſcere,atqui
poſteà manifeſtum eſt omnibus per mortem illo-
rum & dei miraculũ,& illius malitia. Et vide quo-
modo hìc ea non occultat, ſed & meminit hiſto-
riæ ita vt doceat nos. Et deſcendens à Iudæa in
Cæſaream,ibi cõmoratus eſt. Erat autem Herodes
iratus Tyrijs ac Sidonijs, & vnanimiter aderant
C apud illum,& perſuaſo Blaſto qui prę erat cubicu-
lo regis,petiuerunt pacem, eo quòd illorum regio,
à regia aleretur. Statuto autem die Herodes indu-
to veſtitu regio, & ſedens ſuper tribunali concio-
nabatur ad illos.Populus autem acclamabat: Vox
dei. Satim autem illum percuſſit angelus domini,
eo quòd non dedit deo gloriam, & eroſus eſt à ver
mibus, ac expirauit. Verbũ autẽ domini creſcebat
ac multiplicabatur.)Statim vltio inuaſit illũ,quan-
uis non propter Petrum,ſed propter ipſius magni-
loquentiam. Dicet quis: Si illi clamarunt quid ad
hunc?quia accepit vocem, quia dignum ſe putauit
eſſe adulatione. Per hunc maximè eruditur qui
temerè adulantur. Vide igitur iterum vtroſq; me-
ruiſſe pœnam,hunc autẽ puniri.Non eſt enim nũc
tempus iudicij.Verùm illum qui maximè reus erat
punit, dimiſſis illis vt ſic lucrum accipiant. Et
verbum dei creſcebat,inquit, ac multiplicabatur.)
Hoc eſt, hoc facto.Vidiſti diſpenſationem dei?

Barnabas autem & Paulus iterum reuerſi ſunt
Hieruſalem,impleto miniſterio, ſimul accipientes
Ioannem qui cognominabatur Marcus. Erãt Cap.XIII.
autem quidam in eccleſia quę erat Antiochię pro- D
phetæ ac doctores, Barnabaſq; & Simeon qui vo-
cabatur Niger, & Lucius Cyrenæus, & Manaẽn
Herodis tetrarchæ collactaneus, & Saulus.) Ad-
huc Barnabæ prius meminit, nondum Saulus cla-
rus erat, nondum ſignum aliquod fecerat. Mi-
niſtrantibus autem illis domino, & ieiunantibus di
xit ſpiritus ſanctus: Segregate mihi Barnabam &
Saulum in opus in quod vocaui eos. Tunc ieiunan
tes & orantes, & impoſitis manibus illis dimiſe-
runt.) Quid eſt,miniſtrantibus?prædicantibus. Se-
gregate,inquit,mihi Barnabam & Saulum. Quid
eſt, ſegregate mihi in opus?in apoſtolatũ. Vide ite
rum à quibus ordinantur. A Lucio Cyrenæo &
Manaẽ,imò à ſpiritu. Quantò enim perſonæ hu-
miliores erant, tantò purior dei apparet gratia.Or
dinatur iam in apoſtolatum, vt iam cum poteſta-
te prædicet.Quomodo igitur ille dicit, Non ab ho Gala.1.b.
minibus neq; per homines? dicit non ab hominí- E
bus,vt manifeſtet, quòd non homo illum vocauit,
neq; adduxit. Dicit nec per hominem, quòd non
ab aliquo miſſus eſt,ſed à ſpiritu.Idcirco & ſic ſub-
didit: Igitur illi quidem miſſi à ſpiritu, deſcende-
runt in Seleuciam, & illinc abnauigarunt in Cy-
prum. Videamus autem iterum ea quæ dicta ſunt:

Facto autem die,inquit, erat turbatio non par-
ua propter Petrum. Et examinatos cuſtodes iuſſit
abduci.) Adeò inſenſatus eſt,quòd etiam iniuſtè pu
nire attentat.Ecce ſermonem pro illis ſuſcipio.Vin
cula erant,cuſtodes intus,carcer clauſus, nuſquam
perfoſſus paries,omnes eadem dicebãt, vir rapi nó
potuit,quare illos condemnas? Si voluiſſent ſolue-
re,anteà hoc feciſſent,vel ſimul exiſſent. Num pe-
cunias acceperũt? Vnde?Qui neq; pauperib⁹ quod
daret habebat,his dabat?Neq; enim detritæ ſunt ca
tenæ,neq; ſolutæ. Oportebat videre eſſe rẽ diuinã
nó humanam. Deinde quoniam hiſtoriam poſteà F
inſerturus erat, propter hoc etiam nomina ponit,
vt comprobetur omnia veriſſimè tradere. Et per-
ſuadentes Blaſto,inquit,qui prę erat cubiculo regis,
petebant pacem.Hoc faciunt,quoniam fames erat.
Iſto autem die quum ſediſſet Herodes in tribuna-
li,cõcionabatur, inquit,ſtatim autẽ percuſſit illum
angelus domini, & eroſus à vermibus expirauit.
Hoc & Ioſephus dicit, quòd longo morbo impli-
citus fuerit,multi itaq; hoc neſcierunt, Apoſtolus
autẽ hoc ponit.Cæterùm qui hæc morti Iacobi &
cædi cuſtodum imputãt, per ignorantiã errant.Vi
de quando Apoſtolũ occidit, nihil tale faciebat:&
quãdo alios,nihil de illis traditur,quoniã hæſitabat
quid faceret & cõfundebatur.Deſcendit à Iudæa in
Cæſareã. Mihi videtur & illos abducere volẽs,de-
fendere factũ ſuũ voluit.Iraſcebatur enĩ illis,vt alijs
gratificaretur.Vide vt vanæ gloriæ cupidus homo
erat.Datur⁹ illis beneficiũ cõcionabatur. Ioſephus
dicit quòd amictus fuerit veſte ſplendida: vide &
quàm adulantes illi fuerint,& apoſtolorũ pruden-
tiam.Quem

G tiam. Quem enim gens tota curabat, hunc hi reſpuebant. Iterum autem illi multùm reſpirant, & multa bona ex illius vltione. Si autem hic quum diceretur vox dei & non hominis, quanuis ipſe nó diceret,talia paſſus eſt, multò magis ſi Chriſtus nó
Ioan.14.b fuiſſet deus ipſe,ſemper dicens:Verba mea nó ſunt
Ibidē.18.g mea:&, Miniſtri mei vtique decertarēt pro me:& alia id genus. Ille autem fœdè ac miſerabiliter vitā finiuit, & nihil ex eo reliquum. Vide autem illum quomodo à Blaſto iterum mitigatur, vtpote homo facilè irascens, & iterum conciliabilis,& vbiq; ſeruus vulgi,nihilq; liberum habens.Conſidera autem & authoritatem ſancti ſpiritus. Miniſtrātibus autem illis,inquit,domino & ieiunātibus dixit ſpiritus ſanct⁹: Segregate mihi in opus Barnabam & Paulum.Quis non tantæ authoritatis exiſtens,auſus eſſet hæc dicere, atq; ita cùm non eſſent communiter congregati? Vidit illos habere maiorē virtutem, & quum multùm valerent contentos eſſe.
H Quomodo autem illis dixit? per prophetas forſan, idcirco præoccupans dixit: Et prophetæ erant ieiunabántque & miniſtrabant, vt diſcas magna ſobrietate opus eſſe.In Antiochia ordinatur,ibi prædicat.Quare non dixit,Domino ſegregate,ſed mihi:Oſtendit vnam eſſe poteſtatem ac virtutem. Vides quanta res ſit ieiunium? oſtendit quòd ſpiritus omnia faciebat.Magnum quoddam bonum eſt ieiunium, non termino circunſcribebatur. Quando ordinatio erat,tunc ieiunant,& ieiunantibus illis dixit ſpiritus ſanctus: Ieiunium,non hoc ſolùm eſt, ſed etiam abſtinere à delicijs ieiunij ſpecies eſt, eatenus imperarim ego ſolùm:Ne ieiunate,ſed abſiſtite à delicijs.Alimēta quæramus, nó corruptionem: alimenta quæramus, non morborum fomites,morborum & ſpiritualium, & corporaliū: alimentum quæramus quod voluptatem habet non delicias inſuauitate plenas. Illud eſt in delicijs,hoc damnum affert: illud eſt voluptas,hoc verò labor: illud iuxta naturam,hoc præter naturam.Dic enim
I mihi, ſi quis dediſſet tibi aconitum bibere, nónne præter naturam eſſet? Si quis ligna & lapides,nónne auerſareris meritò? vtpote præter naturam. Ita ſe habent etiam deliciæ. Quemadmodum enim in ciuitate dum obſidetur,multa fit turbatio ac tumultus,hoſtibus oppugnationem aggredientibus:ita in anima fit vino & voluptate ingrediente.Cui vę? cui turbationes? cui inſuauitates & nugæ? cui iudicium? nónne his qui immorantur vino? cuius ſanguino-nolenti oculi? Verùm quicquid dixerimus,nó auocabimus eos qui voluptati ſunt dediti, ſi non contra aliam paſſionem reſtiterimus. Et primùm quidem contra mulieres nobis ſit ſermo.Nihil fœdius muliere quæ in delicijs agit, nihil turpius ea quæ ebria eſt,obſcuratur illi flos viſus, turbatur ſerenitas & puritas oculorum,quaſi nube quadam radijs ſolaribus ſuccedente. Opus illiberale ac ſeruile,& omni ignobilitate plenum.Quàm inſuauis eſt mulier vinum ſpirás,quod olet ac corruptum eſt,dum eructat carnium corruptarum humorem, grauata K & excitari non valens,plus rubicunda quàm opus, plena oſcitatione & magna nebula. Nunquid quæ à voluptate abſtinet talis eſt? non, ſed honeſta,caſta,& formoſa:nam & animę ſtatus,corpori ſuum decorem adijcit.Ne putes à corporalibus liniamētis hoc ſolùm fieri. Da formoſam puellam,turbulentem,loquacem,conuiciatricem,ebriam ac ſumptuoſam: nónne quauis fœda & turpi deformior eſt? At ſi erubeſcat,ſileat,modeſtè loquatur, ieiunijs vacet,duplex pulchritudo,amplior formoſitas,gratior vultus continentiæ ornatu plenus. Vis iam & de viris loquamur,quid ebrio turpius, ridiculus eſt famulis,ridiculus eſt hoſtibus, miſerabilis apud amicos,omnium deteſtatione dignus.Beſtia eſt magis quàm homo:Etenim multis paſci,pardi,leonis, ac vrſi eſt.Meritò. Rationalem enim animam illa non habent. Quin & illa plus quàm opus habent, & mēſura naturæ illorum poſcit ac præſcribit paſta, corrumpunt totum corpus. Quantò magis L nos? idcirco nobis deus anguſtum ventrem dedit, vt erudiat animæ curam gerere diligentiorem. Có ſideremus noſtram conſtitutionem, & videbimus vnam particulam in nobis eandem habere operationem. Os enim noſtrum & lingua ad hymnos deputata ſunt, faux ad vocem. Vnde & naturæ neceſſitas nos intus ligauit, vt neque inuoluntarij in multam difficultatem incidamus. Quòd ſi quidem voluptas labores, morbos, & ægritudines non haberet, horrendum foret. Nunc autem terminos tibi præſcribit natura,vt neque volens tranſgrediaris.Nunquid voluptatem quęris amice? hanc à frugalitate parabis, Num ſanitatem? etiam hanc inde: num ſecuritatem & ſollicitudinis immunitatem? etiam hanc:num libertatem? num valetudinem ac robur corporis? num bonam conſtitutionem? num animæ ſobrietatem? num alacritatem? Ita bona omnia hìc. In crapula autem contraria, inſuauitas, mala valetudo, infirmitas, illiberalitas, ſumptus. Vnde igitur ad illam currimus M omnes inquit? ab infirmitate. Dic enim mihi,quare nociuum ægrotans inquirit, nónne & iſtucipſum ſignum eſt ægritudinis? Quare claudus non rectè incedit? Iſtuc ipſum autem nónne ab ignauia, & quòd non vult accedere ad medicum? Rerum enim aliæ temporariam voluptatem habent, & perpetuum ſupplicium: aliæ contrà, temporarium laborem,& perpetuam fruitionem. Qui igitur ſic diſſolutus & ignauus, ita vt præſentes delicias præ futuris non contemnat, ſtatim capitur. Dic mihi Eſau vnde captus eſt, vnde præſenti vo- Gene.25.d luptati futuram gloriam non prætulit? à mollicie & diſſolutione. Iſtuc ipſum autem inquit vnde? A nobis ipſis.Et manifeſtū illinc. Quādo enī volue rimus excitamus nos ipſos,& robuſti laborisq; patientes efficimur.Si igitur aduenerit neceſſitas ſępe etiā cōtendēdo dūtaxat,quod vtile ſit, cōſcij ſum⁹. Quādo igitur delicijs vacatur⁹ es,cōſidera tēporariam voluptatem,damnum eſſe. Damnū enim reuera eſt,cum tuo dāno tantas opes inſumere,morboſq; contrahere & infirmitates quę inde oriūtur, & cōtemnes voluptatem. Quot vis tibi enumerem
Gene.9.c. mala paſſos à voluptate? Noē inebriatus eſt ac nu-
Ibid.25.d datus. Et vide quanta hinc mala. Eſau primogenita per gulam amiſit,& ad fratris cędem feſtinauit.Po-
1.Cor.10.b. pulus Iſraēl ſedit vt manducaret ac biberet,& ſurrexerunt ad ludendum. Propter hoc dicit,Comedens ac bibens memor eſto domini dei tui.In præ-
Deut.6.b. cipitium enim inciderunt, qui in voluptatem inci-
1.Tim.5.a derunt. Vidua,inquit,quę in delicijs agit,viuēs mor-
Deut.32.b tua eſt: Et iterum: Incraſſatus eſt,impinguatus eſt,
Rom.13.d & recalcitrauit dilectus. Et Apoſtolus: Carnis curam ne feceritis in concupiſcentijs. Non vt legem præcipio ieiunium. Neq; enim eſt qui audit,ſed tollo luxum,moror delicias, ꝓpter vtilitatem veſtrā. Nam quaſi torrens, ita omnia ſubuertit voluptas.
B Nihil eſt quod illam prohibet.Regno eijcit. Quid amplius: Vis deliciari? Da pauperibus,voca Chriſtum,vt & poſt menſam tollere poſſis delicias. Nā nunc quidem non potes.Meritò: Non enim conſiſtunt præſentia,tunc autem poteris.Vis eſſe in delicijs,ale animam,communica ei cibos quibus aſſueuit,ne occīdas illam fame. Tempus belli,tēpus certaminis eſt,tu autem ſedes in delicijs? Nó vides etiā reges qui ſceptra ferunt in externis militijs frugaEphe.6.b. liter viuere? Non eſt vobis certamen cōtra carnem & ſanguinem. Tu autem impinguas teipſum certaturus. Stat aduerſarius ſtridens dētibus ſuis in te, tu autem effuſus es,& mēſæ addictus es. Scio quòd
Luc.8.a. hæc fruſtra dico,ſed non omnibus. Qui habet aures adiendi, audiat. Chriſtus præ fame tabeſcit,tu autem præ gula teipſum diſrumpis. Duo ſunt ſine menſura. Quid enī mali non facit voluptas? ſibijpſi aduerſaria eſt, vnde neſcio quomodo etiā hoc nomen illi obuenit. Sed quemadmodum gloria,quū
C ſit ignominia,& diuitię,vbi paupertas eſt,ita & hìc nomen inuenis voluptatis vbi inſuauitas eſt. Nunquid enim ſacrificandi ſumus quòd impinguamus nos ipſos? Quid ſuppeditas vermibus tam ſplendidam mēſam? quid amplius facis quàm ſaniem? cur fontes ſudorum & fœtulentias in te deponis? cur te ipſum ad omnia inutilem præſtas? Vis fieri fortem oculum, corpus fac bene conſtitutum. Etenim in chordis, craſſa quidem & impurior ac incorrecta, innutilis ad omnes modos eſt. Quę autem vndique depurata,& tracta ſatis,bene ſonora eſt. Cur defodis animam? cur craſſum parietem craſſiorem facis? Cur magnum fumum & nebulam? quādoquidem vapores quaſi nebula quædam vndiq; euaporant. Si nemo alius,certè athletæ doceant te, quòd gracilius corpus, idem & robuſtius. Igitur & anima frugalitati dedita,firmior eſt, cōparatur enim aurigæ & equo. Et licet videre,quemadmodum in hominibus voluptarijs & corpulentis, ita & equos obeſiores & plus habentes carnis minus agiles eſſe, & ſæpe aurigæ rem turbare. Sanè qui obſequētem & firmum equum habet, brabiū occupare poteſt. D Quando autem cogitur auriga trahere illum, & dum cadit,ſexcenties pungere,neq; ſic ſurgentem, etiāſi valde ille peritus ſit,victoria priuabitur. Obſecro ne deſpiciamus animam noſtrā,quę per corpus irritatur, ſed & illam perſpicaciorem efficiamus, alas eius leues reddamus & laxiora vincula, ſermonibus illam paſcamus, frugalitate ac parſimonia,ita vt ſanum ſit corpus & validū,gaudeatq; & non doleat, vt ſic vobiſcum bene affecti poſſimus ſummam apprehendere virtutem, & æterna bona aſſequi, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri ſimul ac ſancto ſpiritui ſit gloria, imperium, & honor in ſecula ſeculorū, Amen.

Itaque hi quidem emiſſi à ſpiritu ſancto,deſcenderūt in Seleuciam, & illinc abnauigarunt in Cyprum, & vt venerunt in Salaminem, annunciauerunt verbum dei in ſynagogis Iudęorum.Habebant autem & Ioannem miniſtrum. E

Homilia.xxviij.

SImul abierunt ordinati, & in Cyprum nauigarunt,eo quòd illic non eſſet perſequutio,& verbo dei iam ſparſo, in Antiochia quidem ſat plures erant.Et Phœnicea prope Paleſtinam erat.Cyprus autē non item. Vltra nó quærit quare? quando ſpiritu mouentur. Non enim ſolùm ordinati ſunt à ſpiritu, ſed etiā emiſſi. Et vt venerunt in Salaminem, annunciauerunt verbum dei in ſynagogis Iudæorum.) Vides illos omnium diligentiam facere,& illis primùm annunciare verbum,vt ne contentioſiores efficiantur? & illi nó loquebantur niſi Iudęis ſolis,& hi in ſynagogas abierunt. Tranſeuntes autem inſulam totam vſq; in Paphum, inuenerunt virum quendam magnum, falſum prophetam, Iudæum,cui nomen Bariesus, qui erat cum proconſule Sergio Paulo, viro prudē te,qui vocatis Barnaba & Saulo, inquiſiuit vt audiret verbum dei.Reſtitit autem illis Elymas magus. F Sic enim ſonat,ſi interpreteris nomen eius, quærēs auertere ꝓconſulem à fide. Iterum magus Iudæus ſicut Simon,& vide hunc;quando alijs quidē prædicabant non valde indignantem, quando autem acceſſerunt proconſulem,tunc indignati ſunt.Miraculum autem eſt in proconſule, quòd præoccupatus illi⁹ magia voluit audire apoſtolos. Ita & Samaritani fecerant, & à comparatione victoria apparet dum magia vincitur. Vbique vana gloria & amor principatus cauſæ ſūt malorū. Paulus aūt qui & Saulus plenus ſpiritu ſancto, intētis in cœlū oculis,dixit: O plene omni dolo,& omni verſutia, fili diaboli,inimice omnis iuſtitię,nó ceſſas peruertere vias domini rectas? Et nūc manus domini ſup te & eris cæcus,nó videns Solē vſq; ad tēpus.) Hic nomē illi⁹ mutatur cum ordinatiōe,id quod & Petro accidit.Et vide,non hìc cōtumelijs locus eſt,ſed ſtupori. Impudētes enī & erubeſcere neſcientes ſic appellare conuenit. O plene omni dolo, inquit,& omni

G omni versutia fili diaboli,hostis omnis iustitiæ.Hic reuelat quæ in mente eius erant, prætextu salutis perdente proconsulem. Non cessas,inquit,peruertens vias domini? & credibiliter. Non nos,inquit, impugnas,sed vias domini subuertis rectas,& cum laude hoc dicit. Etiam nunc ecce manus domini super te,& eris cæcus.Quo ille adductus est signo, hoc & hunc voluit adducere. Vsque ad tempus, non punientis erat verbum,sed admonētis.Si enim punientis fuisset verbum,omnino illum fecisset cęcum. Nunc autem non hoc agit,sed ad tempus,vt proconsulem lucrifaciat. Mox autem irruit super illum caligo & tenebræ,[a] & obambulans quærebat, qui nam manu ducerent. Tunc videns cōsul quod factum, credidit obstupescēs ad doctrinam domini. Meritò eum enim qui præoccupatus erat magia, hac pœna edoceri conueniebat: ita & in Aegypto magi à muscis instituebātur. Vide autem illos non diu moram trahentes, vtpote consule iam
H credulo facto, neq; emollitos adulatione & honore,sed statim operi incumbentes, & in diuersam regionem festinantes. Deducti autem à Cypro qui cum Paulo erant, venerunt in Pergen Pamphyliæ: Ioannes verò recedens ab eis, reuersus est in Hierusalem. Illi autem transeuntes à Perge,venerunt in Antiochiam Pisidiæ, & ingressi in synagogam die sabbatorum,sederunt.)Iterum in synagogas in persona Iudæorum ingressi sunt,vt ne impugnarentur nec fugarentur,ita totum perficiebāt.

Post lectionem autem legis & prophetarū,miserunt principes synagogæ, dicentes ad illos: Viri fratres, num est in vobis verbum exhortationis ad populum? dicite.) Iam hinc quæ cum Paulo acta discemus,non pauca enim de Petro in anteà dictis didicimus.Sed iterum videamus quæ dicta sunt:

Et vt venerunt in Salaminem, annunciauerunt verbum dei in metropolim Cypri. Manserunt ad annum in Antiochia, oportebat & illinc abire, &
I non semper ibi sedere:opus erat illis maioribus doctoribus.Vide quomodo & in Seleucia non perseuerant, scientes quòd à vicina ciuitate fructum habituri essent ij qui illic:verùm ad ea quæ magis ꝑderant, festinant & illic.Nam vt venerunt ad metropolim insulæ, accelerarūt vt proconsulem corrigerent. Quòd autem non adulanter conuenerint proconsulem sapientem virum, à reipsa disce, quòd nō opus habuerit multis sermonibus,& quòd voluerit illos audire.Et nomina enumerat ciuitatū, ostendens quòd quoniam nuper sermonem susceperant,opus fuerit confirmari illos,vt permaneant in fide,vnde & subinde illas accedunt. Vide quòd nihil ad Magum dixit, quoad ille occasionem dedit,sed sermonē domini solùm annūciarunt. Quoniam enim alios ille videbat attendentes, ad vnum hoc ꝓspectabat,ne principi persuadeatur.Et quare non aliud signum fecit? Quia non fuisset huic æquale,quòd inimicum raperet.Et vide,prius obiurgat,& tunc punit, vt ostendat iustè illum passum, dicendo, O plene omni dolo: hoc est,nihil habens K
sanum,inquit.Et bene dixit,omnis doli: Simulabat enim.Fili diaboli,Opus enim illius faciebat.Inimice omnis iustitię,Nam omnis iustitia illa erat.Mihi videtur & vitam redarguere illius hęc dicens,& vt ostendat quòd nō erant furoris verba,propter hoc præmisit dicens,Plenus sancto spiritu: hoc est,efficacia.Et nunc ecce manus domini super te. Minimè vltio erat,sed sanatio.Etenim tantùmnon dicebat,Non ego facio:sed,dei manus. Vide vt alienus est à fastu. Eris cæcus non videns Solem vsq; ad tēpus.Hoc dicit, vt det illi pœnitētiam. Nunq̄ enim volebant supra modum difficiles videri: nam quāuis hæc erga inimicos fiāt,& erga familiares ac domesticos,meritò:sed non erga extraneos, ne à necessitate ac timore proficisci res putetur.Indicium autem est cæcitatis quærere ductores.Deinde vide cęcitatem †proconsulis.Et statim credit,& non simpliciter,sed obstupescens. Vidit quòd nec dolis nec fallacijs agerent apostoli. Vide quantum amorem L
doctrinæ habuit ab initio:non dixit ad illum, Non cessas peruertere ꝓconsulē:sed,vias domini: quod plus erat,vt ne videatur adulari.Quid autem quòd Ioānes recessit ab eis, reuertitq; in Hierusalem:vtpote in prolixiorem viam mittentibus,quanuis ille esset minister.Ipsi autē periclitabantur.Iterum venientes in Pergen transeunt ad alias ciuitates. Ad metropolim enī festināt Antiochiā. Et vide quomodo scriptor succindit†.Sederūt in synagoga,inquit,& die sabbatorum. Et ita viam parāt sermonibus, sed non priores loquuntur,sed admoniti,& tāquam hospites prouocati. Nisi autem expectassent,non habitus fuisset sermo.Hìc primùm prædicat Paulus,& vide illius sapientiam:nam vbi quidē sermo erat dispersus, transcurrit: vbi verò nullus fuerat,diutius hæret ac versatur: quemadmodū & Rom.15.e
ipse scribens dicit: Ita autem adnitens euāgelizare, Esa. 25.d.
vbi nondū nominatus erat Christus. Hoc autē magnæ fortitudinis erat.Reuera ab initio admirabilis M
vir ille. Crucifixus,in aciem positus sciebat quanta potiretur gratia,æquale adiecit studium. Non succensuit Ioanni. Non enim huius erat,sed opera opus habuerat,non formidauit,non timuit in media multitudine minis abactus. Vide quomodo singulari dispensatione contingit Paulum non prędicare in Hierosolymis. Sufficiebat etiā hoc solùm audire,quòd credidit.Nō permisissent ꝓpter odiū,& procul digreditur,vbi notus non erat. Prius redarguit Magū qualis esset:& quia talis erat,signū ostēdit,vsq; ad tempus patitur, ita vt pœnitentiā agat. Bene autem in sabbato ingressi sunt in synagogā, quādo oēs fuerunt cōgregati.Et post lectionē legis ac prophetarum,inquit, miserunt principes sacerdotum dicentes,Viri fratres:Nū est verbum in vobis cōsolationis?ad populū dicite.Vide illos copiosē tunc hoc facere:post hoc autē non item. Si hoc voluissetis,magis oportebat exhortari. Sed ô ambitionem, ô vanam gloriam, quàm subuertit ac perdit

fortè, credulitatem.

† succiglt.

A perdit omnia, contra domum,contra mutuā salutem stare efficit. Ita cæcitate percutit,vt etiam ductores quęrant. Vtinā hoc facerent,vtinā ductores quærerent,sed hoc iam nō ferunt:sibijpsis autē totum permittunt,nullū finit videre,sicut caligo imponit & nebula,non permittens translucēre.Quale ab affectiōe habebimus defensionē, ꝓpter timorē domini,affectioni nō imperantes? Valde intēperātes ac auari existētes ꝓpter pecuniarū parsimoniā refrenarūt voluptatē:alij contrà, propter voluptatem cōtempserunt pecunias. Iterum qui vanæ gloriæ dediti sunt,vtrisq; imperant, opes insumentes largiter & sobrij sine causa.Alij iterū vanę gloriæ cupidi quum sint, despexerunt passionem multa fœda sustinentes, & propter amores & propter pecunias. Alij iterum, vt iræ suæ satisfaciant,voluerunt innumeris damnis exponi, neq; illis vllius horum curæ fuit, vt soluīm voluntatem suā perfi-
B ciant: & id quod potest affectio, non potest apud nos dei timor? Et quid dico,passio:id quod pudor hominum valet,non potest dei timor?multa etiam facimus & peccamus homines timentes,deum autem nō timemus? Quot propter cōfusionem perdiderunt opes? Quot in malis gratificati sunt amicis,idq; absq; fructu,sed magno cum studio? Quot in amicorum gratiam grauiter sæpe deliquerunt? Si igitur & affectio & pudor hominū possunt nos in grauia & opera & peccata intrudere: temerè dicimus,quòd non possumus. Possumus enim,si voluerimus.Velle autem omnes conuenit.Dic autem mihi,Quare non potes gloriā vincere,quū alij eius generis animā,corpus, & figurā sortiti,& eandem vitā viuentes possint?Cogita deum,cogita supernā gloriā,oppone illi præsentia, & statim ab hac resilies.Omnino si gloriā quæris:verā gloriā quære ac concupisce.Quales gloria,quādo fœditates operaris? Qualis gloria est,quando cógeris ab his,qui te
C inferiores sunt? Honorem concupiscis, & illo opus habes? Honor est frui gloria à maioribus. Si omninò gloriam amas:magis ama eam,quę à deo est. Si amaueris illam,hanc despicies, videbis hāc ignobilem. Quandiu illam non videris, tandiu nec hanc videre potes, q̄ sit fœda, quàmq; ridicula. Quippe sicut ij,qui malę cuiusdam mulieris amore capti sunt,si demonstretur etiam turpis: quandiu amant illam,non possunt turpitudinem videre. Affectionis est, quæ obtenebrat iudicium. Ita sanè & hìc, quandiu detinemur ab affectione, nō possumus simul videre quale malum sit. Quomodo igitur libe rabimur ab illa? Cogita,quòd plurimos sumptus sine vtilitate facis,cogita mortuos:qui hanc gloriam adepti erāt, vt nusquam illa stabilis sit,sed perijt ac dissipata est. Cogita esse solum nomen absque re. Quoniam quid est gloria,dic oro? da definitionem aliquam. Admirari,inquit,ab omnibus. Iustè ne vel iniustè? Nam siquidem iniustè,non erit iam admiratio, sed accusatio & adulatio, & calumniatio. Si autem iustè,hoc non est possibile. Vulgus enim iu-
dicio recto caret. Atqui ministrant concupiscentijs D
illius,in admiratione sunt. Et si volueritis scire,attēdite eos qui donant sua scortis,aurigis,saltatoribus. Iam nō hos,inquit, sed etiam iustos dicimus & rectos,& eos qui magna bona operari possunt. Vtinā voluissent & statim fecissent bona. Nunc autē nihil horum faciūt. Quis,dic mihi,laudat iustum & rectum nunc? Contrarium videre licet. Quid autem frigidius iusto, si rem talem faciens concupiscit à multis gloriā? Hoc enim facit,quòd & pictor optimus existens, & regiam imaginem pingens,si imperitorum laudes expectet. Et aliter:Statim homo ad humanam gloriam spectans, à bonis operibus deficiet. Si enim ad laudes illas respiciet,quæ certè illi volunt,faciet, non quæ ipse vellet. Quid igitur vobis,vt posthac faciatis,consuluerim? Attendere deum:contentos esse laudibus, quæ ab illo: omnia quæ illi placent,operari,& bona facere:non admirari humanas res: quādoquidem hoc & ieiunium, E
orationes,& eleemosynam destruit, & omnia vestra bona euacuat. Quod ne patiamur, fugiamus hanc affectionem. At vnum solum spectemus:Laudem inquam, quæ à deo est, & illius approbationem, communisq; omnium domini commēdationem,vt cum virtutibus præsenti vita transacta, ꝓmissa bona cum diligētibus illū assequamur,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria, imperium,& honor in secula seculorum, Amen.

Surgēs autem Paulus & innuens manu, dixit: Viri Israëlitæ,& inter vos timentes deū, audite: Deus populi huius elegit patres nostros, & populum exaltauit in peregrinatione eius in Aegypto,& cum brachio excelso eduxit illos inde. Homilia.xxix.

Ide Barnabam vbiq; cedētem Paulo, sicut F
& Ioannes vbiq; Petro. Ille abduxit eum à Damasco, quanuis venerabilior esset,sed ad communem vtilitatem spectabant. Et surgēs, inquit,ac innuens manu.)Mos hic Iudęis erat.Ideo & ipse iuxta illum eis loquitur. Vide quomodo sermoni viam parat, prius illos laudibus extollit, & monstrat magnam dei erga illos curam, per hoc quòd dicit,Timentes deum.Sic incipit sermonem, & non dixit, aduenæ:id quod erat calamitatis nomen. Deus populi huius elegit patres vestros,& populum.) Vide quomodo deum illis vt proprium tribuit,qui omnium communis est deus. Et ostendit olim maxima ab illo beneficia populo concessa,sicut & Stephanus. Hæc autem faciunt, vt doceant illos, quòd nunc quoque eodem modo filium suum misit. Sicut & Christus ꝺixit de vinea, ita & ille dicit: Exaltauit in peregrinatione in terra Aegypti, & cum brachio excelso eduxit illos ex ea.) Sanè contrarium euenit,priusquàm in multitudinē creuissent, sed miracula ꝓpter illos facta sunt, & prophetæ memores sunt vbique eorum quæ

G rum quæ in Aegypto acciderunt. Et vide, vt tempora calamitatum præterit, & nusquam crimina in medium affert, sed magnam dei misericordiam, relinquens illa ipsis cogitanda. Et circiter quadraginta annorum tempus, mores illorũ sustinuit in solitudine.) Deindè inhabitationem terræ dicit,
Iosuę.14.a. Et deletis gẽtibus septem in terra Chanaan, sorte diuisit eis terram illarum.) Et multum intercessit tempus, nempe anni quadringenti quinquaginta.
Iudic.3.a. Et post hæc circiter annis quadringẽtis & quinquaginta, dedit illis iudices vsq; ad Samuelem prophetam.) Hic quia variè dispenset res illorum, ma
3.Reg.8.a nifestauit. Et exinde petiuerunt regem.) Et non dicit, ingratitudinem illorum: sed vbique, dei mise-
1.Reg.9.c ricordiam. Et dedit illis Saulem, filium Cis, vi-
&.10.a. rum ex tribu Beniamin, annis quadraginta: & destituto eo, excitauit eis Dauidem in regem: cui & dixit testimonium perhibens, Inueni Dauid filium
H Iessæ, virum iuxta cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.) Non paruum hoc, quòd ex Dauid esset Christus. Deinde etiam Ioannem inducit testificantem, dicens: Huius è semine deus, ita vt promiserat, adduxit Israëli seruatorem Iesuah: quũ
Matt.3.a. anteà prædicasset Ioannes ante faciẽ introitus eius
Ioan.1.c. baptismum pœnitentiæ Israëli. Quum autem impleret Ioannes cursum, dicebat: Quem me putatis esse, non sum ego. Sed ecce venit post me, cuius nõ sum dignus calciamentum pedum soluere.) Et Ioannes quoque testificatur, non simpliciter, sed gloriam à se repellens, quanuis illi eam omnes tribuerent. Non est autem idem repellere talem honorẽ nullo tribuente, & omnibus illi tribuẽtibus: idq; nõ simpliciter, sed post talem legationem. Viri fratres, filij generis Abrahæ, & timentes in vobis deũ. Vobis sermo salutis huius emissus est. Nam habi-
I tantes Hierusalem, & principes illorum hunc ignorauerũt, & voces prophetarum quę per omne sabbatum leguntur, iudicantes, impleuerunt. Et ne vna quidem mortis causa inuenta petiuerunt Pilatum, vt interficeretur ille.) Vbique hoc conantur ostendere, quòd illorum sit hoc bonum proprium, ne tanquam alieno attendentes, fugiant, eo quòd crucifixerant illum. Hunc, inquit, quum ignorarint, atque adeò erat ignorantiæ peccatum. Vide quomodo etiam pro illis leuiter rationem reddit. Et nõ hoc solùm, sed quòd hoc oportebat fieri, apponit. Et ne quis dicat, Vnde manifestum quòd resurrexit? dicit etiam testes illius esse: & posteà iterum à scripturis confirmat. Vbi autem perfecerunt omnia quæ de eo erant scripta, depositum de ligno posuerũt in sepulchro. Deus autem illum excitauit ex mortuis, qui visus est ad dies plures, his qui simul ascenderũt cum illo à Galilæa in Hierusalem, qui scilicet sunt testes illius ad populum. Et nos vobis bonũ hoc nunciũ annunciamus de promissione ad patres nostros facta, quia illam impleuit deus filijs illorũ nobis suscitato Iesu, sicut & in psalmo secundo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quòd autem resurrexit ex mortuis, non K
Esa.55.b. vltrà in corruptionem conuertendus, ita dixit, Dabo vobis sancta Dauid fidelia. Ideo & in alio dicit,
Psal.15.d. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Nam Dauid quidem sua generatione seruiens volũtati dei, dormiuit, & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionem. Quem autem deus excitauit, non vidit corruptionem.) Vide hunc vehementius differentem. Hoc nunquam Petrus dixit.

Itaq; notum sit vobis, viri fratres, quòd per hũc vobis remissio peccatorum annunciatur, & ab omnibus à quibus non valuistis in lege Mosi iustificari. In hoc omnis qui credit, iustificatur.) Deinde etiam hoc terribile est. Videte igitur, ne ascendat super vos quod dictum est in ꝓphetis: Videte cõtemptores, & aspicite, & admiremini, & euanescite: quia opus quod ego operor in diebus vestris, quod non credetis, si quis annunciauerit vobis.) Vi
de quomodo complectitur sermonem ex præsen- L
tibus, ex prophetis, ex semine promissi. Verùm iterum videamus ea quæ dicta sunt: Viri fratres filij generis Abrahæ.) Et à patre suo illos vocat.

Vobis sermo salutis huius annunciatus est.) Hic dicens, Vobis: non separatim Iudæis dicit, sed dat illis potestatem auellendi se, ab his qui cædem patrarant: id quod ex sequentibus manifestum. Habitantes enim Hierusalem, quum hunc ignorarent, & voces prophetarum quæ per omne sabbatum leguntur, iudicantes, implerunt.) Magna accusatio, si perpetuò audientes non attenderunt. Verùm mirum non est, dicta enim illa quæ in Aegypto ac eremo acciderunt, sufficiunt monstrare illorum ingratitudinem. Et quomodo ignorarunt, inquit, quum Ioãnes eis dixerit? Quid mirum, ignorantibus eis, licèt prophetæ perpetuò clament? Deinde & alia accusatio: Et neq; vna causa mortis M
inuenta.) Id quod non erat ignorantiæ. Ponamus enim quòd non habuerint eum pro Christo, cuius gratia etiam occiderunt? Et petiuerunt, inquit, Pilatum, vt occideret illum. Vt autem omnia perfecerunt quę de illo scripta, depositum eum de ligno posuerũt in sepulchrum.) Vide quanta illi cum sedulitate hoc fecerint, modum dixit mortis, & Pilatum in medium affert, partim quidem vt manifesta passio fiat à tribunali, partim autẽ vt illi grauius accusentur, qui tradiderunt illũ viro alienigenæ. Et non dixit, obtinuerunt: sed, petiuerũt: etiã ne vna quidem mortis causa in illo inuenta occîdi, ita vt manifestum, quòd gratiam acceperant, illo non volente: id quod manifestè Petrus dicit, Iudicante illo absoluẽdũ. Valde amabat illos Paulus, & quòd nõ moratur in ingratitudine patrum, sed ipsis immittit metum. Sanè Stephanus quidem meritò hoc facit, vtpote occidendus, & non docens, & ostendens quòd iam lex destruebatur. Hic autem nõ itẽ, sed minatur, & terret solùm. Deus aũt excitauit illũ ex mortuis: qui apparuit, inquit, ad dies multos, ijs qui cum eo ascenderãt à Galilæa in Hierusalem.)

A rusalem.) Vide & hunc vtpote ab eodem motum spiritu, plurimùm prædicare passionem ac sepulturam. Et nos vobis bonum nũcium annunciamus de promissione ad patres facta.) Hoc est, patres quidem acceperunt promissionem, vos autem rem ipsam. Deinde testem Ioannem quum adduLuc.3.a. xisset qui dicebat, Ab huius semine propter promissionem adduxit Israëli seruatorem: quum prius prædicasset Ioannes ante faciem introitus eius baptisma pœnitentiæ Israëli. Deinde iterũ inducit il-
Ioan.1.c. lum, dicens: Quem me putatis, non sum. Mox addit etiã apostolos testes resurrectionis, dicens: Qui scilicet sunt testes illius ad populum. Deinde etiam
Psal.15.d. Dauidem idipsum testificantem, dicendo: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Neq; vetera per seipsa tam firma esse videbantur, neq; hæc sine illis: & ita sermonem per vtraq; credibiliorem facit. Quoniam enim metu tenebantur, quòd occi-
B dissent illum, & conscientia alienabat eos, non vt ad Christicidas differuit, neq; vt alienum bonum, sed proprium bonum illis cõmendauit. Valde gratum illis erat nomen Dauidis, vnde & hoc ponit, vt vel sic illum suscipiant, quasi diceret, à puero illius regnabimini: igitur illius frenum ne abiecerí-
Esa.55.b. tis. Quid est, Dabo vobis sancta Dauid fidelia? Firma, inquit, quæ nunquam pereunt. Et non immoratur his, vtpote verbo iam credito. Sed minatur pœnam, & transit quod eis gratum, ostendens legẽ abrogari, & hæret in eo quod cõducibile, quòd magna bona obediẽtibus, & grandia mala præuaricantibus futura sint. Postea de Dauid iterum dicit, non sine laudibus: Nam Dauid quidem, in-
3.Reg.2.b. quit, suo seculo, vt seruiuit voluntati dei, appositus est ad patres suos.) Sicut & Petrus eius memor di-
Sup.2.e. cebat, Licet dicere cum fiducia de patriarcha Dauide. Et non dicit, quòd mortuus est: sed, appositus ad patres suos: id quod clarius erat. Et vide, quòd
C nusquam illorum ponit correctiones, sed ea quæ habent accusationem. Nam quod petiuerũt & acceperunt, maxima accusatio illorum. Mox beneficia dei enumerat: Elegit, dicẽs, exaltauit, mores tulit. Hæ autem non illorũ erant laudes, sed dei. Dauidem autem solum commendat, quoniam ex illo Christus. Introitum autem, Ioannes vocat, dicens, Ante faciem introitus illius, incarnationem Christi, & eius cum carne apparitionem. Ita & Ioannes euangelium scribens, ad illum continuò confugit. Nomen enim erat illi magnũ in toto orbe. Et vide, Non dicit illud ex seipso, sed illius affert testimonium. Vidisti quanto studio ostendat, rem singulari dispensatione geri? Videamus autem quid apostoli dicẽtes persuaserint: Crucifixus est.) Quid hoc impersuasibilius? Sepultus ab illis est, quorum promisit salutem fore. Sepultus remittit peccata, & magis quàm lex. Ideo etiam non dixit, à quibus nõ voluistis: sed, à quibus non potuistis in lege iustificari. In hoc enim omnis credens iustificatur, infirmitatem legis ostendens. Bene autem apposuit

etiã, omnis: vt indicet quicunq; fuerit is qui credit. D
Nulla enim illorum vtilitas, si quis non bene egerit. Idcirco posterius ponit remissionem, hinc quod maius est colligens ac ostendens, & quod impossibile sit legi facere, hoc feciſſe per mortem patiẽdo apparet. Et ita bene dicebat, Qui scilicet testes illi? sunt ad populum: illum qui occîdit, inquit, neutiquam tales, nisi diuina virtute cõfirmarentur. Licèt enim ad homines occidentes talia testificati sint, nõnne ad illos qui interimebant? Quòd autẽ dicit,
Psal.2.b. Ego hodie genui te: quasi sciens, quòd ad hoc etiã alia sequantur. Et quare non addidit testimonium per quod erant persuadendi remissionem peccatorum per illum fieri? Quia magno studio iam inter eos quærebatur quòd à mortuis resurrexit. Hoc autem confesso, illud indubitatum fuit, etiã ab illo remissionem peccatorũ fieri. Et aliter: Nolebat illos desiderio tantæ rei duci. Igitur non derelictio erat mors illius, sed prophetiæ impletio. Meminit histo E
riarum, quas ignorantes plurima patiebãtur mala. Et hoc insinuat per finem dicens, Videte contẽptores, & aspicite.) Et vide quomodo istud asperum quod succinctè dicit, Ne aduenìat, inquit, super vos quod alijs dictũ, Opus ego operor quod non credetis, si quis narrauerit vobis.) Ne admiremini, quòd fidem videtur excedere, etiã hoc olim prædictum est. Hoc & contra nos meritò diceretur. Videte contemptores, dum resurrectionem nõ credimus. Sanè res ecclesiæ pessimè habent, quãuis putentur esse pacificæ. Hoc enim graue est, quòd quum malè habeamus, idipsum ignoremus. Quid dicis? Ecclesias retinemus, possessiones, alia omnia, conuentus fiunt, quotidie adest populus, & cõtemptores sumus? At non inde quis ecclesiã probarit. Sed vnde? inquit. Si pietas est, si cum lucro domum redimus quotidie, si fructum aliquem vel magnum vel paruũ capimus. Vter melior est factus, qui toto F
mense semel cõgregatur, vel qui quotidie? Hoc est quod quæritur, quoniã & istuc ipsum est, quod ad fœlicitatẽ attinet. Infœlicitas autẽ fuerit, si dum illa fiunt, nihil præterea accidit. Igitur vtinam quidem nihil præterea, nunc autẽ multò deteriores abeunt. Quæ enim vtilitas vestra à cõmunionibus, quãuis siquidem vllus fructus vobis esset, iam olim sobriæ & continentis vitæ specimen ostendere oportuerat, quum sæpe in hebdomada tanti ꝓphetæ, tanti apostoli, tantiq; euangelistæ vobis loquantur: & omnes salutaria dogmata proponant, & vobis cõmendent quæcũq; ad cõponendos mores sufficiũt. Miles in tyrocinio fit exercitatior in rebus bellicis. Athleta in palæstram vadens, luctæ fit expertior. Medicus doctorem accedens, diligentior euadit, & plura nouit, & plura discit. Tu quid lucri habes, nõ dico de his qui ad annum, sed de his qui à principio ætatis nobiscum congregari sunt soliti? Num hoc putatis pietatem esse, cõtinuò cõmunioni adesse? Hoc nihil est, nisi quid lucri faciam⁹, nisi quid colligamus. Melius manere domi. Etenim proge-

Gnitores noſtri eccleſias ædificarunt,non vt ẽ domibus congregatos,vos mutuum oſtendãt.Hoc enim & in foro & in balneis & in pompa fieret , ſed vt diſcipulos ſimul & doctores congregantes,meliores hos per illos faciant . Lex ſimpliciter & ſegregatio factæ ſunt res noſtræ. Conſuetudo nunc eſt. Venit Paſcha,magna turba,non enĩ dixerim multi homines.At illa non eſt hominũ turba.Abijt feſtiuitas.Turba minor ſit . Silentium autẽ iterũ ſine vtilitate.Vigiliæ multæ & ſacræ cantilenæ.Et quid amplius?Itaq; deterius quidẽ. Multi etiam propter vanam gloriã hoc faciunt.Quantũ putatis cruciãtur viſcera mea,quaſi in cribrum perforatũ omnia procedere videntis?Sed omnino dicetis mihi, Scripturas ſcimus.Et quid hoc?ſi per opera illas declararetis,id eſſet lucrum,& vtilitas.Eccleſia lucrũ eſt: ſi ſemper abiretis nullam accipiẽtes tinctionẽ, quæ
H vtilitas perpetuò huc ire , nam maius quidẽ damnum. Quod accedit ex legibus his quæ à patribus acceptæ,vt dicam aliquid. Quidã ex conſuetudine habet memoriã matris vel vxoris,vel puerorũ:hoc facit ſiue audiat,ſiue etiã non audiat à nobis tract⁹ à conſuetudine & conſcientia . Propter hoc igitur indignaris,inquit?Abſit:quin potius valde gaudeo. Vellem autẽ illum quid & à noſtra concione vtilitatis habere,& id quod cõſuetudo fecit, hoc & à nobis fieri,& aliã induci conſuetudinẽ:alioqui quid fruſtra laboro & nugor , ſi ſemper ijdem manſuri eſtis,ſi cõmuniones nihil in vobis operantur bonũ? Etiam,inquit,precamur . Et quid hoc ſi abſq; operibus? Mat.7.c. Audi Chriſtũ dicẽtem, Non omnis qui dicit mihi,domine domine,intrabit in regnum cœlorũ, ſed faciens voluntatem patris mei, qui eſt in cœlis. Sæpenumero ſilendum puto,videns nihil lucri accedere vobis ex noſtris: vel fortaſſis eſt quiddã lucri,mihi autẽ inſatiabili, & multùm hoc deſideräti idem accidit, quod nimium auaris : ſicut enim illi
I pro nihilo habent,quicquid eis ſuppetit, ita & ipſe quoniã valde cupidus ſum ſalutis veſtræ,donec videro vos profeciſſe, nihil laboraſſe me opinor , eo quòd vellem vos perfectos fieri. Vellem ita eſſe,& id à me dici,non ob veſtrã ignauiam , ſed meã affectionem.Timeo autẽ,ne forſan bene coniectem. Debebatis enim certiorem feciſſe,tanto tẽpore vtilitatem aliquam,& oportuiſſet vtiq; nos ab his quę dico ceſſare verbis,quæ ſuperuacanea eſſent. Nam & ita ſatis dicta ſunt, vt & alios poſſint moderari, ſiquidem abſentium vobis vlla acceſſiſſet vtilitas. Quòd autẽ nobis neceſſe perpetuò eundem habere ſermonem,non eſt alterius cuiuſpiam indicium, quàm quòd res veſtræ non ſatis bene ſe habent. Quid fieret,oro , non enim obiurgandum duntaxat . Obſecro & oro,ne hoc ſolùm ſpectetis,quomodo in eccleſiam veniatis, etiã quomodo aliquid inde portantes domũ reuertamini cum pharmaco veſtrarũ affectionũ,etiamſi non à nobis, ſed à ſcripturis habeatis cõgrua remedia:vtpote eſt quis iracundus,attendat ſcripturarũ lectionibus,& omnino pro ſe aliquid inueniet,vel in hiſtoria,vel in ad- K
monitione.In admonitione quidem,momentũ furoris illius,ruina ipſi.Et vir iracundus non honeſta eſt forma,& quę ſimilia.Et iterum: Vir linguax nõ dormiet. Et Chriſtus iterum : Qui iraſcitur fratri Mat.5.c. ſuo temerè. Et iterum prophetà : Iraſcimini & ne Pſal. 4.a. peccetis.Et,Maledictus furor illorũ,quia pertinax. Gen.49.a In hiſtorijs autẽ vtpote quando audis Pharaonem multa ira impletum,& Aſſyrium, & propter hoc peccaſſe.Iterum ſi eſt quẽ vincunt pecuniæ, audiat quòd auaro nihil eſt iniuſtius . Hic enim & animã ſuam venalem facit.Et Chriſtũ dicẽtem, Non po- Mat.6.c. teſtis deo ſeruire & mammonæ.Et apoſtolum,Ra 1.Timot. dix omniũ malorũ eſt auaritia.Et prophetã,Diui- 6.b. tiæ ſi affluant,ne apponite cor. Et multa alia talia. Pſal.61.c. Et ex hiſtorijs,Giezè,Iudam, principes ſcribarum. Et quòd dona excæcant oculos ſapientiũ.Alius eſt ſuperbus,audiat quòd ſuperbis reſiſtit deus.Et prin Eccli.10. cipium ſuperbiæ peccatũ.Et omnis ſublimis corde b.
immundus eſt apud dominũ.Et in hiſtorijs,diabo- L
lum,& alios omnes & omnino poſſibile non eſt enumerare omnia.Suorum quiſq; vulnerũ remedia ex diuinis ſcripturis eligat,etſi non totũ curat,partem ſaltem hodie,partem cras,deinde totum abluetis.Quin & de pœnitentia,& de confeſſione,& de eleemoſyna,& de iuſticia,& de continentia , & de omnibus inueniet multa exẽpla. Hæc enim omnia Rom.15.a ſcripta ſunt ad noſtrã admonitionẽ,inquit . Si igitur ad noſtrã admonitionem de omnibus diſſerit, attendamus ſicut conuenit attendere.Quid fruſtra nos ipſos decipimus ? Timeo ne & de nobis dicat quis:Defecerũt in vanitate dies noſtri, & anni no- Pſal.77.d ſtri cum acceleratione . Quis audiens cedit à theatris?quis deſiſtit ab auaritia?quis alacrior fit ad eleemoſynam? Vellem ſcire,nõ vanæ gloriæ cauſa,ſed vt fiam alacrior,videns egregiũ fructum laborum. Nunc autem attingo labores , tantos quidem im- M
bres videṡ diſſipare doctrinas, & torcularia noſtra manent in eadem menſura , & non ſunt meliores fructus facti.Cæterùm areæ tẽpus aduenit, habens ventilabrum.Timeo ne totum fœnũ fiat,timeo ne in caminũ abijciamur omnes, præterijt æſtas,venit hyems, ſedemus quum iuuenes , tum ſenes noſtris affectionibus alligati.Ne mihi dicas : Non ſcortor. Quæ enim vtilitas ſi nõ ſcortaris quidẽ,ſed auarus es?Paſſer licèt nõ ex omni parte,à pede tamen detinetur ſolùm,& ita perit,ac in laqueo irretit⁹ ſtat, & nihil proſunt ei alæ capto pede:ita & tu,nõ per fornicationem,ſed auaritia captus es : captus certè es,non hoc quęritur quomodo captus ſis,ſed quòd captus es.Ne dicat adoleſcens:non ſum auarus,ſed forſan ſcortaris,& quæ iterum vtilitas? Non enim poſſibile eſt,quòd per vnam ætatem , omnes affectiones nos infeſtent,ſed diſcretę ſunt,& hoc propter dei miſericordiã . Et iterum non ſimul impoſita difficilius euincuntur,& grauius certamen exhibent . Quantæ erit ignauiæ etiam ſeparatis non imperare affectionib⁹, ſed per ſingulas ętates vinci

& ſublime

A & ſublime ſapere ex his quæ nõ ſunt à noſtro ſtudio , ſed ab ætate afferuntur . Non videtis aurigas, quanta diligentia & exercitatione,quantoq; labore & cibis alijsq; vtuntur , ne deiecti à curribus diſtrahãtur? Vide quanta ſit ars.nam vir quidẽ fortis, ne vnũ quidẽ equũ magiſtratur:aduleſcẽtulus autẽ arte ſæpe duos cõiungit,agit, & moderatur facilè. Et in India magna illa beſtia & terribilis elephãtus puero quindecim annorũ cũ magna alacritate cedit.Quare autem hæc à me dicta ſunt? Quia ſi elephãtes & equos feroces ſtudijs cõſtringim⁹, multò magis poſſemus affectiones,quæ in nobis,à quibus trahimur per totam vitã.Nunquã artem illam curauimus,nunquam vel per ocium, quum nondum eſſet certamẽ de his loquuti ſum⁹ nobis ipſis,quídnam vtile ſit . Tunc nos inexercitatos ſuper currũ ſtare viderit quis, quando certamen adeſt . Quare igitur ridiculi ſumus?Nónne dixi ſæpe,exerceamur
B apud domeſticos ante tentationem? ſed apud pueros domi ſæpe exaſperamur: vincamus illic animi impetum, vt dextrè illo apud amicos vtentes appareamus.Et in alijs omnibus,ſi exerceremur,nõ fieremus ridiculi . Nunc autem ſunt arma, exercitia, ſtudia,in alijs artibus & certaminibus:in virtutibus minimè.Non auſus eſt agricola vineã tangere,non anteà bene in re ruſtica exercitus: neq; gubernator ampluſtre trahit,non prius edoctus bene.Nos autẽ abſq; exercitatione omni primam palmam habere volumus,oportebat ſilere , oportebat nulli cõmunicari,vel verbo,vel negocio , donec poſſemus beſtiam quæ in nobis cõpeſcere.An non quóuis grauius contra nos militant,& furor,& concupiſcentia?Ne vadas cum his beſtijs in forum, donec bene imponas eis frenum,donec ipſas manſuefacias , & manum tuam ſequantur. Non vides hos qui manſuetos leones circunducunt, quantũ lucri faciãt,& quãta ſint in admiratione, quia in feroci beſtia talem manſuetudinem operati ſint? ſi autẽ ſubitò
C ferociat ille,omnis turba quæ in foro ſubmouetur,& periclitatur poſtea homo qui circunducit illum,& perditionis aliorum factus eſt author . Et tu igitur leonem manſuefacias prius , & tunc circunducito, non vt pecuniam accipias,ſed vt lucrum cui nullũ par eſt lucrifacias . Nihil enim par eſt iuſtitiæ quæ & poſſidentibus & vtentibus valde vtilis eſt. Hanc igitur ſectemur vt poſſimus virtutis viam diligenter ambulantes æterna bona aſſequi, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti cum quo patri ſimul ac ſancto ſpiritui ſit gloria,imperiũ,& honor,nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorũ, Amen.

Egreſſis autem illis orabant vt loquerentur eis interim vſq; ad ſabbatum verba hæc.

Homilia.xxx.

MIdiſti Pauli ſapientiam ? Non tunc ſolùm in admiratione fuit, ſed etiam deſiderium immiſit illis , vt ſecundò audire cuperent, quum dixiſſet ſemina quædam,& nondum abſoluiſſet ac conſummaſſet ſermonẽ, ita vt illos ſibi cõ

ciliaret,ac familiares redderet, & non congerendo D
ſimul omnia in illorum animos minus idoneos faceret . Dixerat,quòd remiſſio peccatorũ per hunc vobis annunciatur:quomodo autẽ,non manifeſtarat.Poſt hęc ſui ipſius ipſe memoriã facit primùm. Vides quãta alacritas?Sequẽbãtur illos,inq̃t.Quare illos non baptizauit ſtatim?Non erat tẽpus.Perſuadere oportebat,vt ſic firmi maneant.Soluta autem cõgregatione ſequuti ſunt multi Iudæi & pij aduenę Paulum & Barnabã , qui ſcilicet alloquuti eos,perſuaſerunt vt maneãt in gratia dei. Et ſequente ſabbato,quaſi tota ciuitas congregata eſt,vt audiat ſermonem dei.Videtes autem Iudei turbas, impleti ſunt zelo:& contradicebãt his quæ à Paulo dicebantur , contradicentes ac blaſphemantes.) Vide maliciam vt verberatur dum alios verberat. Hoc magis faciebant claros, quòd contradicebant illi.Itaq; primùm quidẽ ſponte obſecrabant. Contradicentes,inquit,ac blaſphemantes. O impuden- E
tiam. Contradicunt in his propter quæ illos commendare oportebat. Cum fiducia autẽ loquentes Barnabas ac Paulus,dicebant: Vobis oportebãt primùm dici ſermonem dei:quoniã autem repellitis illum , & nõ dignos iudicatis vos æterna vita, ecce conuertimur ad Gẽtes.) Vides quomodo cõtentione facta magis propagarũt prædicationẽ, & ratione reddita ſe cõtulerunt ad Gentes? Et nõ dixit,Indigni eſtis: ſed, iudicaſtis vos ipſos indignos: ſermonem faciens oneroſum. Ecce cõuertimur ad Gẽtes: Ita enim præcepit nobis dominus, Poſui Eſa.49.b te in lucem gentium,vt ſis tu in ſalutem vſq; ad finem terræ.)Nam vt gentes non cõtriſtentur,quaſi ex illorum diligentia,bona non aſſequantur, addit prophetiam dicens:Poſui te in lucem gẽtium: hoc eſt,vt ſis in ſalutem:vſq; ad extremũ terræ. Audientes autem Gẽtes.) Hoc & illos alacriores reddebat,quia quibus auditis hi debebant frui , his illi fruuntur . Et iſtos magis mordebat. Audientes F
autem Gentes,inquit , gaudebant & glorificabant ſermonem domini,& crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam:) Id eſt,præfiniti à deo.Vide quomodo oſtendit vtilitatis acceleration-em. Differebatur autem ſermo ille per totam regionem:)Hoc eſt,in diuerſa ferebatur, & diuulgabatur.Non contenti erant zelo, ſed etiam opera adiecerunt : Vide iterum , quomodo perſequentes alia efficiunt magna per æmulationem. Effecerunt enim,vt hi liberius loquerentur, & ad Gẽtes venirent.Et audi quomodo : fidenter autem loquentes Paulus & Barnabas dicebant, Vobis, inquit, oportebat primùm dici ſermonem dei: quoniã autẽ repuliſtis illum,ecce cõuertimur ad Gẽtes.) Igitur egreſſuri erant poſtea ad Gẽtes . Sed vide etiam in hac dicendi libertate ſeruatum modum.Et meritò. Nam ſi Petrus rationem reddebat,multò magis & his defenſione opus erat,quum nemo illos illuc vocaſſet.Dicens autem,primùm, oſtendit quòd & illis oportebat: dicensq; fuiſſe neceſſarium ac opor-

G tuisse,ostendit quòd & illis necessarium.Quoniam autem auersamini, non dixit, Væ vobis:nec dixit, Puniamini:sed,Cõuertimur ad Gẽtes. Vides quãtam habet mansuetudinem iunctam, sermonis libertas? Iudæi autem extimulantes mulieres pias & honestas,& principes ciuitatis,& excitarunt seditionem apud Paulum & Barnabã,& eiciũt illos ẽ finibus suis.) Vides quantùm perfecerint, qui aduersabantur prædicationi,in quantã turpitudinem illos ducunt? At illi excusso puluere è pedibus suis super illos,venerũt ad Iconium.) Hìc terribile
Mat.10.& Mar.6.b. hoc faciebant,quod præceperat Christus,dicens:Et si quis vos non acceperit,egressi excutite puluerem à pedibus vestris. Illi autem nõ simpliciter hoc fecerunt, sed postq̃ abacti sunt ab eis. Veruntamen neq; hoc discipulis nocuit, sed multò magis perseuerarunt in verbo, id quod manifestat,addens:

Discipuli autem implebantur gaudio & spiritu
H sancto,)Passio enim præceptoris,fiduciam illorum non minuebat,sed alacriores reddebat discipulos.

Caput XIIII. Factum est autẽ in Iconio,quum introissent illi in synagogam Iudæorum & loquerentur ita: sicq; crederet Iudæorum & Græcorum magna multitudo.)Iterum in synagogas ingrediuntur. Vide q̃ non fuerint meticulosi facti.Quum dixissent,Cõuertimur ad Gentes:ex abundantia tamen suã defensionem tollunt. Ita vt crederet Iudæorũ Græcorumq; magna multitudo. Verisimile enim illos, & cum Græcis disseruisse. Qui verò increduli erant Iudæi, concitarunt & corruperunt animos gentium erga fratres.) Simul iam etiam gentes cõcitabant,quasi non satis esset quòd ipsi obsisterent. Cur igitur illinc non exierunt? Non ferebant persequutionem, sed impugnabãtur solùm. Multo igitur tempore demorati sunt cum fiducia loquẽtes per dominum, qui testimonium dabat sermoni gratiæ suæ, & dabat signa ac prodigia fieri in po-
I pulo.)Hoc faciebat fiduciã, imò fiduciam faciebat illorũ alacritas:nã propter hoc aliquandiu nusquã signa faciebant.Quòd autẽ credebant audientes,ex signis habebant.Itaq; conducebat aliquid & dicẽdi libertas. Scissa est autẽ multitudo ciuitatis,& alij quidem erant cum Iudæis,alij autem cum apostolis.)Non parum facit ad accusationem,etiam istud
Mat. 10.d scindi.Hoc erat quod dicebat Christus: Non veni mittere pacem, sed gladium. Quum autem factus esset impetus Gentium pariter ac Iudæorũ cum principibus illorum,vt vim afferrent, & lapidarent eos,re comperta confugerunt in eas,quę in circuitu ciuitates Lycaoniæ,Lystran & Derben,& finitimam regionem,& illic erant euangelizantes.) Iterũ quasi dedita opera propagare volentes prædicationem,postquàm creuissent, illos iterum expellunt. Vide vbiq; persequutiones magna bona facere,& persequẽtes vincì:eos autem qui persequutionem ferunt,clariores apparere.Nam vt venit in Lystra, facit magnum miraculum etiã claudo sanato,& magna voce. Et quomodo, audi: Et vir quidam,inquit,in Lystris sedebat infirmis pedibus, K qui nunquam ambularat, hic audiuit Paulum loquentem,qui intuitus illum, & videns quòd fidem haberet,& fore vt saluus fieret, dixit magna voce: Surge in pedes tuos rect⁹.Et exilijt,& ambulauit.) Quare magna voce? Vt turbæ credant. Vide autem, attendebat diligenter ea quæ à Paulo dicebantur.Hoc enim est quod audiuit. Vidisti sapientiæ studium,nihil impediebat claudicatio, quin diligenter audiret verbum. Qui intuitus illum, & videns quòd fidem haberet fore, vt saluus fieret.) Iam prælectione,assumptus familiariter erat,quãuis in alijs contrarium factum fuerit. Prius enim curarunt corpora,& tunc curarũt animas.Hìc autem non sic.Mihi videtur Paulus ad animam illius respexisse. Et exilijt,inquit,& ambulauit.) Saltatio,perfectæ sanitatis indiciũ. Turbæ verò quũ vidissent quod fecerat Paulus, sustulerunt vocem suam Lycaonicè,dicentes: Dij in specie hominum descenderunt ad nos, & vocabant Barnabam Io- L uem,Paulũ verò Mercurium, quòd is esset dux sermonis. At sacerdos Iouis quum esset ante illorum ciuitatem, tauros & coronas ad vestibula afferens cum turbis volebat sacrificare.) Sed hoc nondum erat manifestum,sua enim voce loquebãtur, quòd dij in specie hominum descenderunt ad nos.Idcirco nihil illis dicebant. Vbi autem viderunt coronas tunc egressi,diruperunt vestes suas. Quum audissent autem apostoli, Paulus & Barnabas disruptis vestibus suis,insilierunt in turbam clamando ac dicendo: Viri,cur hoc facitis?Et nos similiter vt vos passibiles sumus homines.) Vide illos vbique à gloriæ studio mundos,quam non solum non desiderabant,sed & quum daretur, repellebant. Sicut
& Petrus dicebat,Quid in nos respicitis,quàsi pro- Sup.3.b.
pria virtute vel pietate fecerimus ambulare illum? Et illi idem dicunt.Ioseph autẽ dicebat de somnijs, M
Nónne à deo manifestatio somniorum? Et Daniel Gen.40.b
similiter: Et mihi non in sapientia, quæ est in me, Danie.2.c
reuelatum est.Et Paulus vbiq; hoc dicit,vt quando dicit:Et ad hæc quis sufficit? Et iterum: Non suffi- 2.Cor.3.b
cimus à nobis ipsis cogitare,quasi ex nobis ipsis,sed sufficientia nostra ex deo est.Videamus autem iterum quæ supradicta: Non simpliciter illis appositæ sunt turbę,sed quomodo?Rogabant,vt ipsis eadem iterum loquerentur, & operibus studium declarabant.Vide vbiq; obsecrantes, non recipientes simpliciter,nec adulantes.Idcirco dicebat, Qui scilicet colloquentes cum illis suaserunt, vt perseuerarent in gratia dei. Quare ante hoc non contradicebant?quia tunc non increduli tacebant. Vides,quòd vbiq; affectionibus mouebantur. Et non contradicebant solùm,sed & blasphemabant. Etenim malicia nunquam sistit, sed vide dicẽdi libertatem.Vobis erat,inquit,necessarium primùm dici sermonem dei,quoniã autem repulistis illum. Nihil contumeliose dictum.Quod sanè & prophetis faciebant.Ne loquamini nobis,inquit, loquutione.

Quoniam

A Quoniam autem repulistis illum, inquit, non nos. Non enim contumelia nostra, vestra tantùm est. Ne enim quis pietatis esse putet,dicit:Indignos iudicastis vos ipsos.Quocirca primùm dixit, Repulistis illum:& tunc,conuertimur ad Gentes. Verbum hoc mansuetudine plenum est.Non dixit,derelinquimus vos:ostendẽs quòd possibibe sit se iterum huc conuerti.Et hoc non propter vestrã contumeliam factum est.Sic enim præceptum est nobis.Itaque oportet adire Gentes, veruntamen hoc non ex nobis facimus. A vobis autem factum est, quod à nobis oportebat. Sic enim præcepit nobis
Esa.49.b dominus,Posui te in lucem gentium,vt tu sis in salutem:hoc est, in cognitionem quæ est in salutem, & non simpliciter gentium,sed omnium. Hoc sanè manifestat dicendo,Quotquot ordinati sunt in vitam ęternam.Et hoc indicium est,quòd illi iuxta voluntatem dei assumantur. Ordinati autẽ,inquit,
B vt nó ostendat,quòd per necessitatem.Quos enim prænouit,inquit,& præfiniuit. Non iam in ciuitate dispersi sunt,sed etiam in regione:Nã quum audijssent ij qui ex gentibus etiam ipsi paulò pòst accesserunt,Iudæi autẽ concitabant religiosas mulieres, & excitarunt persequutionem. Vide etiam quòd mulieribus illis authores sui furoris fiunt. Et eiecerunt illos,inquit,à finibus suis: Non à sola ciuitate,sed ab omni regione.Deinde hoc terribilius. Discipuli autem,inquit, implebãtur gaudio & spiritu sancto. Persequutionem patiebãtur magistri, & illi gaudebant. Vidisti quantam virtutem natura euangelij habet?Afflixerunt,inquit,animas Gẽtium contra fratres:hoc est, calumniati sunt apostolos,& innumera mala contra illos dixerunt, & quum sine fuco essent malignè affecerunt. Et vide quomodo semper deo totũ adscribit: Multo tẽpore,inquit,morati sunt, cum fiducia loquẽtes per dominum, qui testimonium dabat sermoni gratiæ
Ç suæ.) Num hoc imminutionis esse putas, quando enim dicebant: Qui testimonium dedit,inquit,sub Pontio Pilato? tunc loquẽdi libertas ostendebatur. Hìc autem de populo dicit: Non expectabant igitur, sed videbant impetum & cõfugerunt in ciuitates Lycaoniæ,Lystran, & Derben, & finitimã regionem.) Hìc minimè feruorem illorum extinguere licebat.Et ita etiam in regionibus, & non in solis ciuitatibus aggressi sunt.Vide etiam Gentium simplicitatem,& Iudæorũ maliciam, operibus declarabant se dignos qui audirent, & ita ob sola signa illos honorabant. Illi quidem vt deos colebãt, hi verò vt scelestos persequebantur. Et illi non solùm non offendebantur prædicatione, sed etiã dicebant: Dij in specie hominũ descenderunt ad nos.Iudæi autem offendebantur. Vocabant autem, inquit, Barnabam quidem Iouem, Paulum autem Mercuriũ.) Mihi videtur etiam ab aspectu venerabilis fuisse Barnabas.Etiã hæc tentatio non parua,ab immodica obseruandi nimietate prodijt,verùm & hinc apostolorũ virtus ostenditur. Et vide quomodo vbiq; omnia tribuunt deo. Hos & nos D imitemur.Nihil nostrum esse putemus,quãdoquidem & ipsa fides non est nostrum opus.Quòd autem non sit nostrũ,sed magis dei, audi Paulum dicentem, Etiam hoc non ex nobis,dei donum. Ne Ephe. 2.b igitur sublime sapiamus,ne inflemur, quum simus homines,terra ac cinis,fumus & vmbra. Dic enim oro,quare superbis?Eleemosynas dedisti, & pecunias expendisti.Et quid hoc?Cogita, si nõ voluisset deus te facere diuitem. Cogita eos qui inopia præmuntur.Imò cogita, quot etiam corpora impẽderunt:& postquàm plurima erogarunt, seipsos miseros dixerunt. Tu autem propter te ipsum dedisti:Christus non te opus habet.Vide quàm incerta futura.Et ne superbi,sed time, ne virtutẽ arrogantia pessundet. Vis re ipsa bonum aliquod opus facere?Nunquam præsumas tanquã de magnis operibus.Num virgo es?Sed & illæ,quum virgines es- Mat. 23.a
sent,nullum à virginitate,propter inhumanitatem E
ac crudelitatem fructũ reportarunt. Nihil conferendum humilitatis virtuti.Ipsa enim mater est ac radix,& alumna,& fulcimẽtum, & vinculum bonorum. Sine illa, abominabiles & sceleśti & immundi sumus. Esto enim quis mortuos suscitet,ac claudos sanet,leprosos purget,cum superbia: nihil eo contaminatius,nihil magis impium,nihil sceleśtius. Nihil tui ipsius esse puta. Industria vales, & docendi gratia:ne propterea putes, quòd plus alijs habeas.Idcirco maximè humiliari,ac modestia vti debes,quia plura assequutus es dona.Cui enim plus remissum est,plus diliget. Igitur & modestia opus est,quòd alijs præteritus te respexit dominus.Time ob hanc rem. Sæpe enim tibi & perditionis causa fit,nisi sobrius sis.Cur superbis,quòd doces sermonibus?Perquàm facile est philosophari verbis.Doce me vita tua. Hæc doctrina optima est. Dicis, quòd opus est modestia: & tu procul ab hoc ser- F
mone recedis,& rhetoricaris,nullo prohibente,ver bis diffluens.Sed te melior ille,inquit, qui operibus docet.Non enim sic insident animæ verba ac opera.Quoniam si non habueris opus bonum, nó solùm non proderis loquendo, sed etiam plus nocebis,vtiliusq; fuerit tacere. Quare? Quia opus mihi proponis,ac si impossibile foret. Cogito enim mecum,Si tu qui tanta loqueris nó facis,multò magis ego venia dignus sum,nihil tale dicens.Idcirco,inquit propheta,Peccatori,inquit deus, vt quid tu e- Psal.49.c
narras iustificationes meas? Maius enim hoc damnum, quando bene quis docet verbis, & operibus doctrinam impugnat. Hoc multorum in ecclesia malorum causa est. Ea propter & veniã date, oro, quòd prolixior sum in hac causa. Multi vt in medium procedant,multa faciunt:& vt longum sermonem facere possint: & si applaudentem multitudinem habent, quasi regnum adepti sint, gaudent:si autem cum silentio claudatur sermo, tristicia maior illis è silentio, quàm ex gehenna. Hoc subuertit ecclesias,quòd & vos non queritis audire

G sermonẽ,qui compungere possit, sed qui oblectet, & tinnulo strepitu, & verborum compositione, quasi citharœdos & cantores audientes:& nos frigidè & miserè facimus, nostras affectiones sequẽtes,quas eijcere oportebat. Et idẽ fit ac si pater videns puerum, quem supra modum tenerè amat, ægrotum:illi frigida & quęcunque oblectant,porrigat,quæ autem vtilia,minimè curet.Deinde quãdo obiurgatur à medicis, rationem reddat,dicens: Quid patior, videns flentem puerum, ferre nequeo.Miser & ærumnose ac proditor, neque enim talem patrem dixerim.Et quantò satius fuerit paruo tempore tristitia affectum,perfectæ sanitati restitui,quàm temporariam illam gratiam perpetuæ tristiciæ causam fieri?Hoc etiam nobis accidit.Flosculos verborum & compositionem & harmoniam curiosius sectamur,vt canamus, non vt prosimus:vt simus in admiratione,non vt doceamus: vt
H oblectemus, non vt compungamus : vt plausu & laudibus obtentis abeamus,non vt mores componamus.Credite mihi,non dicerem alioquin, quoniam quando inter dicendum plausum excito, per illud quidem tempus, humanum quiddam mihi accidit.Cur enim verum quis non dicat, & distrahor & diffundor:vbi autem domum redeo, & intelligo plaudentes sine fructu abijsse, & si fructum accipere poterãt,à plausu & laudibus perijsse:ploro,& gemo,& lachrymor, & quasi frustra omnia dixerim sic afficior,mihiq; ipsi dico : Quæ sudorũ meorum vtilitas, si auditores è verbis meis nullum fructum accipere volunt?Et sæpius cogitaui ponere legem plausus prohibentem, & suadentem, vt cum silentio & conuenienti decentia audiatis. Sed sustinete oro,& credite mihi,& si placet hanc nũc legem firmabimus, ne quis auditor plaudat quandiu nos loquimur.At si voluerit admirari,admiretur silens,nemo est qui prohibet.Omne autem stu-
I dium & alacritas in id collocetur, vt quæ dicuntur,accipiantur.Quare applausistis? De hoc legem pono,Vos autem nec audire potestis.Multorũ bonorum causa erit philosophiæq; schola. Differebãt & exteri philosophi, nec tamen plausu excipiebãtur vnquam.Et apostoli concionabantur, & nunquam hoc accidit, quòd auditores dicentem plausibus interturbarint. Magna ex ea lege nobis vtilitas, sed stabiliamus illam, cum silentio omnes omnia audiamus, & dicamus. Nam si quidem post plausus abierimus habentes ea quę audiuimus,maximè profectò neq; sic laus erit vtilis. Verùm non inuestigarim accuratius, ne me quis rusticitatis accuset. Quoniam autem nihil vltra reliquum, nisi damnum,soluamus impedimẽtum,tollamus plausus incõpositos,eijciamus vincula animæ. Sed nullus quid dicat,donec finiatur sermo.Christus concionatus est in monte,& nullus quippiam dixit,donec sermonẽ finiuisset. Nihil damni affero his qui vellent plaudere,sed magis admirari faciam. Multò melius est cum silentio audientem,propter memoriam omni tempore plaudere, & in domo, & K
in foro, quàm amissis omnibus redire vacuos domum,& nescire plausus causam.Quomodo auditor ille non ridiculus? Quomodo non adulator & irrisor putabitur magis? Dum asserit quidem, doctorem bene dixisse, nescire autem se quid dixerit. Hoc adulationis est. Ei qui citharœdos & tragœdos audit,meritò id accidit,vtpote similem orationem dicere nescienti. Hìc autem nec modulationis,nec vocis ostentatio est, sed sensuum ac philosophiæ potentia, quæ cuique dicere ac annunciare non difficile. Quomodo non dignus vituperatione, qui non potest dicere causam propter quã laudauit dicentem?Nihil ita decet ecclesiam, vt silentium,vt morum compositio. Turbationes ad thea
tra pertinẽt,& balnea,& pompas,& fora. Hìc autem de talibus dogmatis doctrina, tranquillitas & silentiũ, & boni mores, & portus magnus esse debet.Hæc oro & supplico, vt omnes sciant. Conor enim etiam ego omnigenos modos inquirere,quibus vestris animab⁹ prodesse queam. Est autem & L
ille non minimus.Non vobis solis proderit, sed etiam nobis.Non sinet excidere, neq; laudes & gloriam diligere,neq; oblectantia loqui,sed vtilia:neq; in cõpositionem & ornatũ verborum, sed in sensuum virtutẽ omne temporis momentũ collocare. Ingredere in pictoris officinam,& videbis multum illic silentium. Igitur & hìc sit. Etenim etiam hìc regias pingimus imagines,& nullam priuati homi
nis,propter colores virtutis. Quid hoc,iterũ plauditis? Num facilis res videtur, idq; non natura,sed consuetudine multa, nondum didicisse istud facere?Stylus igitur,est nobis lingua.Artifex autem,spiritus sanctus.Dic oro, num in sacramentis tumultuatio quędam,vel turbatio?Quando baptizamur, quando alia omnia facimus, nónne silentium & M
quies alia omnia detinet ? Hæc in cœlo pulchritudo dispersa est. Hanc ob rem & apud gentes malè audimus,quasi ad ostentationem omnia facientes,& ad gloriæ studium. Sed si hoc prohibeatur, etiam primarum sedium amor extinguetur. Sufficit si quis laudes amat, quòd eas postquàm auditus est assequitur, quando fructus colligit. Valde oro firmemus hanc legem, vt omnia facientes, provt domino placet,illius misericordiã mereamur,gratia & miserationibus vnigeniti illius, dominiq; nostri Iesu Christi,cui cum patre simul & sancto spiritu gloria,honor,imperium nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Auditis his apostoli Barnabas & Paulus disruptis vestibus suis exilierunt in turbam, clamantes ac dicentes: Viri,cur hæc facitis? Nos similiter passibiles vobis sumus homines, euangelizantes vobis, vt ab his vanis conuertamini ad deum viuentem, qui fecit cœlum ac terram & mare, & omnia quæ in illis.

Homilia

Homilia.xxxj.

A MIde vt apostoli omnia magna cum vehementia faciunt, disruperunt vestimenta, insilierunt,clamarunt, omnia ex affectione animæ procedunt, auersantur ea quæ facta, & luctus signa faciunt. Luctus enim erat verè luctus non admittens consolationẽ. Siquidem pro dijs haberi voluissent, introduxissent idololatriam quam destruxerant,quæ diaboli opus. At illi non tacent. Et quid dicunt ? Etiã nos vobis similiter passibiles, homines sumus.Statim ab initio subuerterũt vitiũ. Non dixerunt simpliciter homines, sed sicut vos. Deinde ne videãtur deos honorare,audi quid adijciunt: Euangelizantes vobis,vt ab his vanis con-
Psal.145. a. uertamini ad deum viuentẽ, qui fecit cœlũ & terram,& mare,& omnia quæ in eis.) Vide quòd hìc nunquam prophetarũ sunt memores,neq; dicunt, cuius gratia is qui omniũ est conditor, gentes reli-
B quit propria lege frui. Qui in prætéritis generationib⁹ permisit omnes gẽes ire in vijs suis.)Dicit quidẽ quòd permisit.Quare autem permisit nõ iam addit,sed in hoc ad quod festinabat, subsistit, nusquã Christi nomen ponens. Quanquã non expertem testimonij seipsum esse sinebat,beneficia de cœlo conferens vobis, dans pluuias ac tempora fructifera,implẽs cibo ac lætitia corda vestra.) Vide non vult accusationem eorum exaggerare, sed magis docet eos,vt totum in deum referant.Didicerant enim non tantam habendã dicendi curam dignum aliquid de deo,quãtam vt auditoribus vtilia dicantur. Vide quàm latenter accusationem ponit,quanuis etsi palãm taxasset,probè egisset.Oportebat enim puniri illos qui tantis bonis fruebantur, & nutritorem suũ non agnoscebãt. Non dicit autem manifestè,sed insinuat: Cœlitus nobis pluuias,
Psal.4.b. inquit,dans.Ita & Dauid dicebat:A fructu frumẽti, & vini, & olei sui multiplicati sunt. Et sæpe de
C conditione differens,hæc in mediũ affert.Quin & Hieremias de primo opificio, & deinde de pluuijs narrans prouidentiã dei cõmendat.Atque ille inde edoctus,inquit,Implens alimento & lætitia. Cum largitate alimentum, & non solùm ad frugalitatẽ ac vsum. Et hæc dicentes vix compescuerunt turbas ne sibi immolarent. Et hoc maximè admirati sunt.Vides quòd hoc cõtenti sunt,quòd turbam ab hac insania liberarunt? Superuenerũt autem ab Antiochia & Iconio Iudæi quidã, qui quum persuasissent turbis ac lapidassent Paulum, traxerunt eum foras portam,putantes illum mortuum esse.) Reuera diaboli filij. Non in ciuitatibus suis solùm, sed etiam extra illas hæc faciebant, tantoq; studio anhelabant tollere prædicationem, quãto apostoli erigere moliebantur.Et quum persuasissent,inquit, turbis,& lapidassent Paulum,traxerunt foras por-
2.Corin. 12.b. tam.Hìc impletur,Sufficit tibi gratia mea. Virtus enim mea in infirmitate perficitur.Maius hoc erat quàm claudũ sanare.Gentiles quidem vt deos putabant,hi autem traxerũt persuadentes turbis. Nõ enim verisimile erat admirari illos. Et vide, In ci- D
uitate illa,in qua tam admirabiles fuere, in eadem grauia patiebantur. Id quoq; videntibus proderat. Quòd autem etiam propter hoc permittebantur pati, audi hoc istuc ipsum manifestantem ac dicentem:Ne quis me putet esse supra id quod videt 2.Corin. 12.b.
me,vel audit aliquid ex me. Vbi autem discipuli circundederunt eum, surgens ingressus est in ciuitatem.) Vides alacritatem? Vides desiderium feruens & succensum? Iterum in illam ipsam ciuitatẽ ingressus est, & vt monstretur quòd si alicunde & secesserit,velle per hoc seminari verbũ,& non extinguendũ propterea esse illorũ desiderium. Hæc non minus claros reddebant,quàm signa, magisq; gaudere faciebant. Nusq; autem dicit quòd reuersi sunt,vbi signa fecerunt:sed vbi meruerant pro nomine illius ignominiosi haberi. Nam etiam hoc à
Christo didicerant dicente,Ne gaudete, quòd dæ- Luc.10.c.
monia vobis subijciuntur.Etenim reuera gaudiũ & E
purum est,pati aliquid propter Christũ.Deinde in ciuitates omnes redierunt,in quibus periclitati fuerunt. Et postero die exijt cum Barnaba in Derben,quumq; euangelizassent ciuitati illi ac docuissent multos, reuersi sunt in Lystram, & Iconiũ,& Antiochiam,cõfirmantes animas discipulorũ, obseruantes vt maneant in fide, & quòd per multas afflictiones oporteat intrare in regnũ dei.) Hoc docebant,hoc monstrabant. Confirmantes, inquit,animas discipulorũ,atq; ita confirmati fuerunt,imò appositi sunt. Prædicebant igitur ne offendantur. Atq; tam discipuli quàm apostoli,operam dant,vt discant statim ab initio prædicationis virtutem, & quòd etiã ipsos oporteat talia pati, & vt generosè stent,non solùm signa stupentes, sed multò magis tentationes.Idcirco & ipse dicebat:Eundem agonẽ habẽtes sicut vidistis in me& audijstis. Vbiq; præli-, pugnæ,lapidationes. Qualis adhortatio,statim ab initio afflictiones proponere. Sequitur & alia F
consolatio: Quum autẽ suffragijs delegissent illis seniores per ecclesias, orassentq; cum ieiunijs,cõmendauerunt illos domino in quem crediderant.) Vidisti feruorem Pauli, cùm orassent,inquit, cum ieiunijs,commendauerunt illos domino. Vide cum ieiunijs fiunt ordinationes.Iterum ieiuniũ, purgatio est animarũ nostrarum. Et quum pertransissent Pisidiã,venerunt in Pamphyliam, & quum loquuti essent sermonẽ Pergæ,descenderũt in Attaliam.) Iracundis quidẽ illis cedit,mitigatos autem accedit. Vides quòd non omnia per miraculorum gratiam, sed etiã propria diligentia multa dispensabant. Et illinc soluerũt in Antiochiã, vnde erant traditi gratiæ dei in opus quod impleuerunt.) Quare iterũ veniunt in Antiochiam?vt annunciẽt quæ illic facta.& aliter:Etiam hoc loco magna res agitur.Oportebat enim cum fiducia iam prędicare gentibus,veniunt igitur vt hęc annuncient,& scire possint.Et agebatur hoc tunc, vt hi qui prohibuerant cõuersari cum gentibus,magna nunc sumpta

G fiducia à Hierusalem abeant. Vel etiã aliter: Ostendit illorum mores non pertinaces. Veniunt igitur magnam præ se ferentes fiduciam, quòd etiã absq; illis gentibus prædicasseint, & obedientiã quòd illis referunt, non enim arroganter gloriabãtur talia se fecisse. Vnde erant traditi, inquit, gratiæ dei. etiam spiritus dixerat: sed quę sunt spiritus, sciebat esse filij. Vna enim potestas, sicut vna natura & filij & spiritus. Vbi autem aduenerunt & congregauerunt ecclesiam, annunciarunt quæcunq; fecit deus cum illis, & quòd aperuit deus Gentibus ostium fidei. Cómorati autem sunt illic tempore non paruo cum discipulis.) Meritò, magna enim erat ciuitas, & doctoribus egebat. Videamus iterum quæ sunt dicta. Isto spectaculo terruerunt eos disruptis vestibus. Hoc & Iesus Naue fecerat in populi strage. Ne igitur putes indignũ illis esse, & ipsorum moribus. Etenim non aliter cópressissent illorũ impe-
H tum, nec aliter incendiũ extinxissent. Quando igitur opus fieri talia, & nos quoq; ne detrectemus. Si igitur & post hæc vix persuaserunt, nisi hoc fecissent quid factũ fuisset? Nam nisi sic egissent, putati fuissent superbi esse, & talem honore cócupiscere. Et vide sermonem in medio stupore, q̃ moderatus fuerit, miraculoq; plenus & stupore. Hoc maximè illos prohibuit quod dicunt, Et nos sumus similiter vt vos passibiles homines, euãgelizantes vobis quòd à vanis illis conuertamini ad deum viuentẽ. Quasi dicerent, Homines quidẽ sumus, inquit, his autem maiores, hæc enim mortua. Vide illos non confu-
Psal.145. a. tare solùm, sed etiã docere, & nihil de inuisibilibus loqui. Qui fecit, inquit, cœlum ac terrã, & mare, & omnia quæ in illis. Testes illos dicit, an nos? O insaniam Iudaicã. Ausi sunt ingredi ad populum qui tantũ honorẽ apostolis dederat, & lapidare Paulũ? Extra autem portam traxerunt, forsan timentes illum. Et adorantes, inquit, cum ieiunijs, cómendarunt illos domino. Et ieiunandũ docuerunt in ten-
I tationibus. Non dixerunt, Quæcunq; ipsi fecerant, sed quæcunq; deus fecerat cum ipsis. Mihi videtur tentationes dicere. Non simpliciter venerunt illuc, neq; quiescendi gratia, sed miro spiritus sancti ductu, ita vt prędicatio gentiũ confirmetur. Et quare, inquit, in Cypro non fecerunt presbyteros, neq; in antiochia? Quia illa quidẽ erat apostolis, ista autẽ propinqua Antiochiæ. Et verbum inualescebat. Hic autem multa opus erat consolatione, maximè enim qui ex Gentibus erant, multùm doceri debebant. Venerunt docẽtes, vnde meritò ordinati fuerunt à spiritu. Et vide feruorem Pauli. Non rogat an oporteat loqui Gẽtibus, sed statim loquitur, id-
Gala.1.c. circo dicit: Non acquieui carni & sanguini. Magnum bonum est persequutio, & magnæ ac generosæ animæ opus. Quot post hoc crediderunt, & nullis sic fulsit, ita nobis vbiq; alacritate opus est, & multo feruore, anima ad mortem parata, neq; aliter regnũ acquiritur, nisi crucifixus. Ne decipiamus nosipsos. Si enĩ in bello seruari impossibile est, delicatè agentem, & lucri cupidiorem, negociantemq; K
& ignauum, quantò magis in hoc prælio? An non putatis nunc esse bellũ, difficillimum omnium? Nõ Ephe.6.b
est nobis, inquit, certamen contra carnem & sanguinem. Et prandentibus, & ambulantibus, & lauantibus adest inimicus. Nescit enim quietis tempus nisi somni, immo & tunc sæpius oppugnat, & cogitationes immittit immundas, & à somnijs intemperatiores reddit. Nos autẽ quasi parua res sit, propter quam ille pręliatur, non sumus sobrij, neq; excitamur, neq; videmus in multitudinem aduersariarum nobis potestatum, non cogitamus quòd istuc ipsum maximæ infœlicitatis est: at dum in tantis periclitamur, agimus ac si pax esset. Credite mihi, grauiora nunc sunt quàm ea quæ Paulus ipse passus est. Miserũt tunc lapides in Paulum, at nunc Hic sup.c.
impetunt verbis quæ lapidibus grauiora. Quid igitur oportet facere? Id quod ille fecit. Eos qui lapidarunt, odio non habuit, sed quum extraxissent ipsum, iterum ingressus est in ciuitatem, benefactu- L
rus his qui iniuria affecerant. Sic tuleris & tu asperum conuiciatorem, & iniusticia te opprimentem, lapidérisq; Nẽ autem dicas, nihil iniustè feci. Quid enim iniustè egit Paulus? regnum annunciauit, ab errore depulit, deo adduxit. Hæc coronis, hæc prędicatione, hæc innumeris bonis digna, non lapidibus, attamen cótraria passus est. Ista enim clara victoria est. Et traxerunt illum, inquit. Et te sæpius trahunt, sed ne irascaris, sed prædica sermonem in mansuetudine, Contumelia te affecit, tace & benedic, si potes, & sic prædicasti etiam tu sermonem, docuisti iusticiam, docuisti mansuetudinem. Scio plerosq; nõ ita vulneribus, vt verborum plaga sauciari: nam illud quidem vulnus corpus suscipit, hoc autem anima, sed ne doleamus, immo dolentes sustineamus. Non videtis athletas saucio capite, stridentes dentibus strenuè ferre dolores? hic autem M
non opus stridore & morsu dentium. Memor esto domini tui, hoc pharmacũ statim imposuisti memoriæ. Memor esto Pauli. Cogita quòd qui cæderis vincis, ille autem qui cædit vincitur, & totum per hoc curabo. Momentum est, ne simul rapiaris, & totum statim effecisti, ne mouearis, & totũ extinxisti. Magna cósolatio est aliquid propter Christum pati. Non prædicas sermonem fidei, sed prædicas sermonem philosophiæ. At quando alius, dicis, magis me mãsuetum videt, hoc magis infestat. Igitur propterea doles, quòd magis tibi merces crescet? Sed inutilis erit mansuetudo, inquit. Hoc tuæ pusillanimitatis excusatio est, aliter inutilis fit, si vlciscaris. Ignorabat ne deus iniustis inutile, si nõ sumatur vltio? Si sciuisset, non pręcepisset. Verùm dixit, Ne vlciscaris teipsum. Sciebat vtiq; quòd hoc magis conducit. Ne pone deo legem contrariã, obtempera illi, nõ es tu melior eo qui fecit nos. Dixit, cótumelia affectus fer. Tu dicis, retaliabo, vt nõ fiat inutilis. Tu igitur maiorem curam habes quàm ille. Affectionis, & asperitatis arrogantiæ verba hæc sunt, &

A sunt, & quòd contra deum lex ponatur. Nam licèt damno afficeretur, num obedire oportebat, quando deus aliquid præcepit, ne ponamus nos legem contrariam? Responsio, inquit, submissa auertit irã. Itaque hoc facit submissa non aduersaria. Si tibi prodest, & illi proderit: si autẽ tibi nocet, quî cor-
Luc.4.d. recturus es illum? Medice cura teipsum. Dixit malè, lauda tu: conuicia dixit, dic tu præconia: insidiatus est, benefac tu, diuersis illi retalia, siquidem omnino illius salus curæ tibi est. Et ne velis ob tuas affectiones vlcisci. At dicis: Sæpius lóganimitatem expertus, deterior factus est. Hoc non apud te, sed apud ipsum. Vis discere quanta passus est deus? Al-
3.Reg.19. b. taria illius subuerterant, prophetas occíderant, & omnia ferebat. Non poterat fulmẽ supernè demittere? Sed quando prophetas misit, & occiderũt illos: tunc Iesum misit, quando maximè impiè agebant, tunc plurimùm benefecit. Et tu si videris exasperari, tunc magis cede: maiore enim consolatio-
B ne furor ille indiget, quantò molestioribus contumelijs insequitur, tantò maiore mansuetudine illi opus est. Et sicut incendium quando maximè flat, tunc magis opus, vt cedatur: ita & ira flagrantem bestiam, quando maximè effera est, omnes effugimus, ita nos & irascentem. Nec putes hoc esse honorem, alioqui & bestiam honoraremus, & furibũdos honoraremus, si deuitaremus. Ignominia est & contumelia, immo nó ignominia & cótumelia, sed & misericordia & humanitas. Non vides nautas, quando vehementer flat ventus detrahere vela, ne subuertatur nauis? Eques quando se equi simul rapiunt, laxat, & non retinet frenum, ne sua sponte vim euacuet? Hoc & tu fac. Ignis est furor, flamma acuta est indiga materiæ, ne suppetas igni materiã, & statim extinxeris malum. Non habet à seipsa robur ira, nisi alius sit qui illam alat. Nullam excusationem habes, ille detinetur furore, & nescit quid
C facit, Tu considerans illum, quando in eadem incides, & neque illius exẽplo sapientior efficeris, qualis venia? Si in cóuiuio quis factus videret in vestibulo aliquẽ inebriari & turpiter agere, deinde ipse ijsdem vitijs irretiatur, nónne post illum hic multò minus venia dignus fuerit? Sic & hic, ne putem⁹ defensionem dicere: Ego non cœpi. Hoc cótra nos est, quia neq; illius turpitudine visa temperatiores facti sumus. Quemadmodum si dicat quis, ego nó prim⁹ occîdi. Eapropter pœna dignus es, quòd neque exemplo viso melior factus teipsum continuisti. Si videris ebrium vomere, dilacerare, disrumpere, oculis toruis videre, immundicia mensam implere, omnes illum fugere: deinde in illã ipsam incidas ebrietatẽ, nónne magis eris odibilis? Talis est etiam qui irascitur, plus q̃ vomẽs, inflat venas, incẽdit oculos, disrũpit viscera, vomit verba, illa immũdicia magis impura, omnia non cómanducata, sed cruda loquitur, nihilq; perfectũ. Nõ enim sinit ira. Sed sicut illic sæpe humorũ nimietas, stomachum perturbat, omniaq; euacuat: Ita & hic caloris nimietas, perturbat animã, nec sinit latére quæ filere de- D
ceret, sed dicenda ac non dicẽda effutit, non audiẽtes, sed seipsum cõfundens. Sicut igitur vomẽtes fugimus, ita & irascentes. Quid faciendũ? Puluerẽ super vomitum illorum ponemus, tacendo canes vocemus, vt & illa euomita deuorent. Scio quòd hæc audiẽtibus vobis nauseam cient. Verùm tũc sic vos affici velim, quando illa fieri videtis, & tunc non oblectari. Conuiciator enim immundior est cane, qui ad vomitum suum reuertitur. Ille enim vt semel euomuerit cessat, nec erit sicut ille: & si iterum eadem vomit, manifestum, quòd eadem edit. Quid igitur illo abominabilius? quid immundius illo ore, quod eosdem cibos vomitos manducat? quãuis hoc naturæ opus: illud autem minimè, immo & hoc & illud præter naturam est. Quomodo? Non enim secundum naturam est, sine causa conuiciari, sed præter naturam. Igitur nihil quidem vt homo loquitur, sed alia vt bestia, alia verò vt furibundus. Itaque sicut corporum morbus E
præter naturam est, ita & hoc: & quia præter naturam est, si in illo moretur, paulatim perit. Mallem assidere homini lutum edenti, quàm talia loquenti. Non videtis porcos stercora deuorare, & suauiter glutire? ita & illi. Quid enim fœdi⁹ quàm verba quæ contumelioſi conuiciatores loquuntur? Nullum autem illis studium est, vel sanum, vel mũdum aliquid dicere, sed quicquid fœdum, quicquid turpe hoc & facere, & loqui solent. Hoc sanè grauius, quòd dum seipsos magis confundunt, alios cõfundere putant, & manifestum est inde. Ne enim mihi dixeris illos mendacia dicere, sed fit quædam insignis meretrix, vel alius quíspiam è fornice, & faciat cum illo pugnam: posteà ille huic hæc loquatur, & hic iterum illi similiter, vter magis contumelia affectus erit: nam ille quidem, ea quorum reus est, audit: hic autem, ea quorum non est reus: & ita illi quidem, nihil accessit ad confusionem sermonis, huic autem plurimùm. Iam sint quæ- F
dam iterum per opera facta, & solus ille qui contumelia afficit, ea sciat: & qui anteà siluerit, per cõuicia nunc diuulget: etiam hic propter hoc magis conuicio sese infamabit. Quomodo? præco malitiæ factus, in suspicionem venit, quòd malè conscius & fide indignus loquatur, videbítque omnes statim se obiurgare, & talia vbique dicere. Si enim homicidij conscius erat, omnino anteà enunciare oportebat, & hunc quidem quasi non sit homo auersantur, odére, bestiamq; esse dicunt efferam & crudelem: huic autem magis quàm illi ignoscunt. Eos enim qui vulnera habent, horremus, si tegere cogantur & monstrent: ita & hic contumelia afficit, non illum, sed etiam seipsum, & audientes, & communem hominum naturam, verberauitq; auditorem, & nihil boni fecit. Idcirco Paulus inquit:
Si quis bonus sermo ad ædificationem, vt det gra- Ephe.4.g
tiam audientibus. possideamus linguam honestã loquentem, vt simus desiderabiles ac amabiles.

Verùm

G Verùm eouſq; malitiæ peruenerunt omnia, vt quæ potiſſimùm velare oportebat, in his plerique glorientur. Multi enim in hunc modũ minantur: Non poteſt lingua mea ferre verba vxoris vetulæ ebriæ ac fœde agentis, & eorum qui in foro exibilant, & traducunt. Nihil his verbis deformius, nihil minus virile. Nihil muliebrius eſt, quàm robur in lingua habere, & in conuicijs ſuperbire, ſicut qui in pompis, ſicut mimi, & paraſiti, & adulatores. Porci magis ſunt quàm homines, quotquot in hoc gloriantur. oportebat teipſum occultare, oportebat ſi quis alius hęc de te teſtaretur, fugere teſtimonium quaſi hoſtile & non virile. Tu autem conuiciorum præco efficeris. At nihil eũ qui malè audit, nocere poterit. Ideo obſecro, vt conſiderantes quanta malitia ſit, quòd & gloriantur quidam, reſipiſcamus, emendemus eos qui ſic inſaniunt, tollamus hos è ciuitate cœtus, ornemus linguam noſtram, liberem⁹
H eam ab omni accuſatione, vt purificati à peccatis, ſupernam beneuolentiam nobis conciliare, & dei miſericordiam mereri poſſimus, Gratia & miſerationibus vnigeniti illius, cum quo patri ſimul ac ſpiritui ſancto gloria, imperium, honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Commorati autem ſunt illic tempore non
Cap.XV. paruo cum diſcipulis. Et quidam deſcendentes à Iudæa docebant fratres: Si non circuncidimini more Moſaico, non poteſtis ſeruari. Homilia.xxxij.

VIde vbique tranſitum ad gentes, neceſſarium initium à Iudæis habere. Ante hoc qui obiurgabatur, rationẽ reddebat, & ad defenſionem omnia loquebatur, id quod ſermonẽ magis gratum reddebat, quòd Iudæis auerſantibus venit ad gentes. Hic iterum videns alium exceſſum oriri, legem ſtatuit. Quoniam enim vtpote à deo docti apoſtoli, ſine diſcrimine omnibus loquebanI tur: & hi qui ex Iudæis erant, ad zelum prouocabantur, nec docebant ſimpliciter circunciſionem, ſed ſine illa ſaluari non poſſe. Cuius contrarium tempeſtiuè nunc dicitur: Si circuncidimini, nó poteſtis ſeruari. Vides continuas tentationes intus & foris? Pulchra autem diſpenſatione hoc agitur, Paulo præſente vt contradicat. Et non dixit Paulus: Quid? non merebor fidem à tantis ſignis? ſed diſſerit propter illos. Et vide vt iam omnes diſcunt, quæ contingerant inter gentes, etiã Samaritani & gaudent. Itaque facta ſeditione, & diſputatione nó parua Pauli & Barnabæ contra illos, ſtatuerunt, vt aſcenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex illis ad apoſtolos & ſeniores in Hieruſalem ſuper hac quęſtione. Illi ergo deducti ab eccleſia ptranſibant Phœnicen & Samariã, annũciantes conuerſionem gentium, & faciebant gaudium magnũ fratribus omnibus. Vt autem venerũt in Hieruſalem, ſuſcepti ſũt ab eccleſia, & apoſtolis & presbyteris, annunciantes quæcunq; deus fecit cum illis.) Vide quãta ordinatione ſingula facta ſunt. Surrexerunt autem quidam ex ſecta Phariſæorum, qui cre K diderant, dicentes, quòd oportet circuncidere illos, & præcipere eis vt ſeruẽt legem Moſi. Congregati ſunt autem apoſtoli & ſeniores, vt diſpicerent de ſermone hoc. Multa autẽ diſceptatione facta, ſurgens Petrus dixit ad illos: Viri fratres, vos ſcitis quòd à diebus antiquis deus in vobis elegit per os meum, vt audiant gentes ſermonẽ euangelij, & credant.) Vide Petrum hactenus ſeparatũ à negocio, & Iudaizãtẽ: Vos ſcitis, inquit. Aderant forſan ex his qui vocauerunt illum ad Corneliũ olim, & ingreſſi cum illo, & propterea adducit illos teſtes. A diebus antiquis in vobis elegit deus. Quid eſt, In vobis? Hoc eſt: In Palæſtina, inquit, vel præſentib⁹ vobis. Per os meum. Vide vt oſtendit deum per illum loqui, & nihil eſſe humanum. Et cordium cognitor deus teſtimonium dedit illis.) Ad ſpirit⁹ teſtimonium ducit illos. Dans illis ſpiritum ſanctum, ſicut & nobis.) Vide quomodo vbiq; æquat L gentes, & nihil dijudicat inter nos & illos. Fide purificatis cordibus illorum. A ſola fide, inquit, illa aſſequuti ſunt, & non operibus vel circunciſione. Etenim hæc non dicunt ſolùm pro gentibus rationem reddentes, ſed etiam illos à lege abducere cupientes. Verùm iam hoc nondum dicunt. Itaq; nunc quid tentatis deum, vt imponatis iugum ſuper ceruicem diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos potuimus portare, ſed per gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti credimus ſeruari, quẽadmodum & illi.) Quid eſt, tentatis deum? Cur increduli eſtis, inquit, deo? quid tẽtatis illum quaſi nó poſſit ſeruare fide? Itaque infidelitatis eſt legem inferre. Poſteà oſtendit etiam illis non fuiſſe vtilem, & totum in legem, non in illos reijcit, & accuſationem ſiſtit ac moratur. Quod non potuimus nos & patres noſtri portare, ſed per gratiã domini noſtri Ieſu Chriſti credimus ſeruari quemadmodum & illi. Quanta virtute plena ſunt verba hæc, quæ M ſanè Paulus multis in epiſtola ad Romanos dixit: hæc & hìc. Si enim Abraham, inquit, ex operibus Rom.4.a iuſtificatus eſt, habet gloriationem, ſed non apud deum. Vides quòd magis hæc docet, quàm quòd gentes defendit? At ſiquidem abſque occaſione hæc dixiſſet, forſan minimè obſeruatus fuiſſet. Initio autem ſumpto hinc, deinde intrepidè loquitur. Et vide vbique, quòd omnia quæ inimici mouerunt, illis proſint. Nam ſi illi non mouiſſent, hæc nequaquam dicta fuiſſent, neque etiã ea que poſteà. Hinc diſcunt, quòd ſi gentes adducere voluiſſent, non tamen deſpicere debuerint. Videamus autem iterum quæ dicta ſunt. In nobis, inquit, elegit deus, & à diebus antiquis. Hoc dixit, oſtẽdens quòd olim non nunc. Non parum autem eſt, quòd etiam Iudæi credẽtes hoc auerſantur. Duobus quod dicit confirmatur, tempore & loco. Et quod elegit, bene, ſicut in ipſis. Non dixit, voluit: ſed elegit. Vnde hoc manifeſtum? A ſpiritu inquit. Deinde oſtendit non gratiæ ſimpliciter, ſed virtutis teſtimonium

A ſtimonium hoc fieri, & nihil min⁹ illis exhibitum. Nihil enĩ dijudicauit inter nos & illos. Igitur corda omnino oportet inquirere. Et opportunè dixit: Cordium cognitor deus, teſtificatus eſt illis ſicut etiam illic. Tu domine cordium cognitor omniũ oſtende. Nam quòd hoc voluerit, vide quid dicat: Nihil diſcreuit inter nos & illos. Quando dixit illorum teſtimonium, tunc magnum hoc loquutus
1.Cor.7.d eſt, id quod Paulus inquit: Neque circũciſio aliquid operatur, neque præputium. Et vt duos condat in ſeipſo. Omnium horum ſemina in concione Petri ſita ſunt. Et non dixit: Inter circunciſos, ſed inter nos, hoc eſt apoſtolos. Deinde ne videatur contumelia ex nihilo eſſe: addit, Fide purificatis cordibus illorum. Et per hoc ſuſpicionem aufert. Expurgauit priorem ſermonem, & tunc oſtendit non malam legem, ſed illos infirmos. Vide quàm terribilis finis, nihil ex ꝓphetis narrat illis, ſed ex rebus preſentibus, quarũ ipſi teſtes erant. Meritò & illi poſtB hac teſtificantur, & ſermonem roborant his iam factis. Et vide, in eccleſia permittit primùm inquiſitionem & diſputationem fieri, & tunc ipſe dicit: Igitur quoniam non memorat circunciſos, ſed gẽtes. Hoc enim quod paulò antè inducitur, fiebat firmius: fuiſſet autem tentantis dicere, num poſſit etiã poſt legem ſeruare? Vide quid facit, oſtendit illos eſſe in periculo, quandoquidem id quod non poterat lex, potuit fides: quòd ſi ab hac exciderint, neceſſe eſt illos interire. Et non dixit: Increduli eſtis, id quod fuiſſet moleſtius, præſertim cauſa poſita. Itaque in Hieroſolymis nulli quidem erant ex gẽtibus, ſed veriſimile eſt fuiſſe Antiochiæ. Quapropter veniunt, & commorantur illic nõ paruo tempore. Surrexerunt autem quidem Phariſæorum, adhuc ambitionis morbo laborantes, volentes ſibi aſciſcere eos qui ex gentibus. Non patiebatur autem hoc Paulus. Poſtquàm autem illuc venit, doC gma euidentius factum eſt. Si enim hi qui in Hieroſolymis ſunt, nihil tale imperãt, multò magis hi. Vides? Quotquot ambitione non tenentur, gaudẽt in fide. Itaque non narrabantur ea quæ ad ambitionem, vel ad oſtentationem pertinebant, ſed reddebatur ratio prædicationis erga gẽtes. Ideo etiam nihil dicunt eorum quæ euenerant Iudæis. Magna pertinacia Phariſęorum, etiam poſt fidem, adhuc legem tuentur, & non credunt apoſtolis. Sed vide quàm manſuetè, & non cum authoritate loquuntur. Nam quæ talia amabilia, & magis animo figuntur. Vides nuſquàm ſermonum, ſed operum & ſpiritus oſtentationem. Attamen etiam tantis muniti orationibus adhuc manſuetè loquuntur. Et vide nõ veniunt accuſaturi eos qui Antiochiæ, ſed illinc iterum ſumunt occaſionem. Sic meditabantur quidam præeſſe alijs, qui & apoſtolis neſcientibus reprehenſi ſunt. Attamen nihil horũ iſti prætulerunt, at vbi ſatis probarunt, tunc vehementius ſcribunt. Etenim æquitas magnum vbique bonum. Aequitas dico, non frigiditas, æquitas non adulatio. Multùm enim hæc inter ſe diſtãt. Nihil exaſpe D rabat Paulum, nihil Petrum. Quando habes certa teſtimonia, quid iraſceris? num vt etiam illa infirma reddas? Impoſſibile eſt, vt iracundo perſuadeatur. Etiam heri de ira diſſeruimus, nihil autem ꝓhibet, quin & hodie: proficit enim plurimùm continuatio. Etenim pharmacũ quod vim habet mederi vulnus, niſi continuò imponatur, totum perit. Ne oro putetis quòd deſperem de vobis, quia ſubinde de ijſdem rebus diſſero: nam ſi deſperaremus, planè nihil loqueremur: nunc autem quia ſpes eſt, quòd multum lucri faciatis, hęc loquimur: Vtinam perpetuò de ijſdem loquamur, vtinam non ſit alia quædam occaſio vel cura, ſed vt affectionibus noſtris imperemus. Quomodo enim non abſurdum? Regibus quidem in delicijs viuentibus, ac tanto honore, nullum alium eſſe ſermonem, vel in menſa, vel in aliquo alio tẽpore, quàm quomodo hoſtibus queat prævalere, & propter hoc quotidie conuentus facit, & capitaneos, & milites deligit, ac tributa E petit. Etiã in ciuilibus cauſis opinor haſce duas rationes neceſſarias, vt & hoſtibus imperent, & ſuos in pace contineant. Nos autem neque ſomniamus velle talia dicere. Sed vt ſeruos quidem emamus ac agros, & vt facultates ampliemus, quotidie loquẽdo nulla ſatietate oneramur. De rebus autem noſtris, & verè noſtris, neque ipſi loqui volumus, neque alios loquentes ſuſtinemus. De quo igitur, dic mihi, loqui vis? De prandio? ſed hæc coquorũ ſunt verba. De pecunijs? ſed hæc mercatorum & inſtitorum ſunt. De ſtructuris? ſed hæc architectorum ſunt & ædificantium. De terra? ſed hæc agricolarũ. Noſtrum autem nullum eſt opus, quàm vt opes animæ acquiramus. Non igitur ſup illis nobis perpetuò ſermo eſſet? Quare nullus accuſat medicos ſemper de re medica diſſerentes, neque alios opifices de ſua arte loquentes. Quòd ſi ſic noſtras affectiones moderaremur, ne admonitione opus meritò quis nobis objiceret oſtẽtationem & ambitio- F nem: immo neq; ſic: nam etiamſi emendatæ eſſent, etiam ſic colloquendum, ne ſuccumbamus: quoniã & medici nó ægrotis ſolùm, ſed & medicis loquũtur, & ſunt eis libri ſup ea re, vt & morbos curẽt, & à morbis præſeruent. Et ita licẽt ſani ſimus, neque ſic deſiſtendum, vt etiam conſeruemus ſanitatem. Quando autem & ægrotamus, duplex ſermonum neceſſitas: vna quidẽ vt liberemur à morbo, alia autem ne liberati recidamus. Itaque curatiuam methodum proponamus infirma curaturi. Quomodo igitur huic affectioni malę quis medebitur, quomodo acutam hanc comprimet febrem? Videamus vnde nata eſt, & cauſam tollamus. vnde naſci conſueuit? Ex arrogantia & magna ſuperbia. Cauſam igitur hanc tollamus, & ſimul auferetur etiam morbus. Quid autem ſuperbia? vnde naſcitur? fortaſſe iterum ad aliud initium ire conãdum. Igitur quam ſermo dabit eam viam ibimus, vt radicitus malũ euellatur. Vnde igitur arrogantia?

Grogantia? Ex eo quòd non ſpectamus quæ noſtra ſunt,ſed de natura quidē terræ, quanuis non ſimus agricolæ,curioſè inquirimus, & de natura arborū, & de natura auri,quanuis non ſimus negociatores & de veſtib⁹,& de domibus: de nobis autem & de noſtra natura nunquàm ſuſtinemus hoc fieri. Et quis ignorat,inquit,ſuam naturam? Multi,fortaſſis omnes:certè pauci.Et ſi vultis hinc faciamus argumentum:dic oro mihi:quid nam eſt homo, ſi quis roget,qua re differt ab irrationalibus?quomodo cognatus eſt his qui in cœlis ſunt? Quid poteſt ex homine fieri?Num poteris rectè reſpōdere? Equidem non opinor: quemadmodum enim licet loqui de materia quadam, ita & de homine. Materia quidē eſt homo: fieri autem poteſt & angelus,& beſtia. Igitur nō videbitur extraneus eſſe hic ſermo? quāuis & ſepe illum in ſcripturis audiſtis.Nam de qui-
Mala.2.b. buſdam hominibus dictū eſt: Angelus domini eſt,
Ibidē.3.a. & ex labijs eius requirunt iudicium.Et iterū:Emit-
H tam angelum meum ante faciem tuam. De qui-
Mat.12.a. buſdam autem,ſerpētes,progenies viperarum.Iam ſanè apud eos qui totum depingunt, poteſt fieri etiam homo deus. Quid dico angelus? & dei filius:
Pſal.81.b. Ego enī dixi,ſquit,dij eſtis, & filij ſublimis omnes.
At hoc certè maius,quia vt fiat & de⁹, & angelus,
Ioan.1.b. & dei filius, poteſtatem ipſe accepit, & eſt homo angeli conditor. Forſan vos turbauit verbum, ſed
Luc.20.f. audite Chriſtum dicētem: In reſurrectione neque nubent,neque nuptui tradētur,ſed ſunt ſicut ange-
Mat.19.b. li.& iterum:Qui poteſt capere,capiat. Attamen ſi virtus angelos facit,vtiq; angelos poſſumus facere: etſi non natura,certè propoſito & electione: Nam hoc quidem abſente,nulla vtilitas eſt angeli eſſe naturam,id quod diabolus indicat, qui anteà angelus erat.Hoc autem præſente, nullū damnum eſt eſſe hominē natura,vt in Ioanne & Helia perſpicuum eſt, qui in cœlum aſcēdit, & omnes abituri ſunt illuc. Nam hi quidem licèt corporei,non prohibiti
I ſunt inhabitare cœlum: illi autē quum incorporei eſſent,non potuerunt manere in cœlo. Nullus igitur doleat, nullus indignetur de natura quaſi impediat, ſed de ſua electione ac voluntate. Leo ille fa-
1.Pet.5.b. ctus eſt ex incorporeo. Ecce enim,inquit,inimicus veſter ſicut leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret.Nos angeli à corporib⁹.Quemadmodum ſi quis inuenta precioſa materia,quum non ſit artifex, contempta illa, magnum damnum accipiat, vtpote margarito vel cochilijs, vel alio tali quopiā reperto & neglecto.Sic & nos ſi ignoraverim⁹ noſtram naturam,ipſam valde contemnemus:ſi autē ſciuerimus,multum adhibebimus ſtudium, & maxima lucra faciemus.Ex hac regium fit indumentum,ex hac domus fit regia,ex hac membra fiunt regia,omnia regia.Ne abutamur in damnum noſtrum natura noſtra.Parumper ab angelis minores fecit nos,morte inquā,ſed & hanc acceepimus breuiſſimam. Nihil igitur prohibet nos angelos fieri ſtatim,ſi voluerimus.Velimus igitur velimus, & ſi diſpoſuerimus noſipſos,gloriam referamus deo patri,& filio,& ſpiritui ſancto,nunc & ſemper,in ſecula ſeculorum,Amen. K

Poſtq̄ autē illi ſiluerūt,reſpōdit Iacobus dicēs:Viri fratres,audite me:Simeon narrauit, quō primùm de⁹viſitauit,vt ſumeret ex gētibus populū in nomine ſuo,& huic conſonāt ſermones pphetarū. Homilia.xxxiij.

Sic erat epiſcopus eccleſię Hieroſolymitanæ. Et implētur nunc quòd in ore duūm Deut.17.a
vel trium teſtium cōſiſtat omne verbum. Vide autem & huius ſapientiam,ex prophetis nouis veteribusq; conſummantis ſermonē.Non enim poterat oſtendere aliquid,ſicut Petrus vel Paulus. Et bene conſtitutum eſt,vt per illos hæc facta ſint, qui nō habitaturi in Hieroſolymis:hic autem doceat,ne eſſet reus,néve ſententia eius confutetur.Et quid inquit:Viri fratres,audite me, Simeon narrauit.Quidam hunc eſſe dicunt illum à Luca dictū, L
alij autem alium eiuſdem nominis:ſiue autem hic, ſiue alius eſt,nō opus eſt ſermone exquiſitiore, ſed ſolùm quòd ſuſceptu neceſſaria quæ narrauit.Viri inquit,fratres.Magna æquitas viri, & pfectior iſta concio, vbi ſcilicet & finem imponit operibus.

Quemadmodum primùm viſitauerit deus, vt aſſumat ex gentibus populū nomine illius. Et huic conſonant omnes ſermones prophetarum. Quoniā ille ob tempus quidem notus erat, ſed non tam inſignitæ fidei, eo quòd non erat antiquus:addit etiam veterem prophetiā dicens,Sicut ſcriptum eſt:
Poſt hæc conuertam, & reædificabo tabernacu- Amos.9.c
lum Dauid quod cecidit, & diruta illius reædificabo,& corrigā illud: vt hi qui ex hominibus relicti requirant dominum, & omnes gentes ſuper quas inuocatū eſt nomen meum,dicit dominus, qui facit hæc omnia.)Quid igitur?ſuſcitata eſt Hieruſalem,an non magis diruta eſt?Sed non de hac ab illo dicta ſunt hæc.Et quam dicit ſuſcitationē? Eam
quæ eſt poſt Babylonē. Nota à ſeculo ſunt deo M
omnia opera eius.)Poſteà ponitur quàm dignus fide ſermo, quia nihil nouum, ſed ab antiquo hæc præfigurata fuerunt. Et iterum ſententia: Propter quod ego iudico nō eſſe obturbandū illis, qui ex gentibus conuertuntur ad dominum, ſed ſcribendum illis,vt abſtineant ab inquinamentis ſimulachrorū,& fornicatione, & ſuffocato, & ſanguine:Moſes enim ab ætatibus antiquis in ſingulis ciuitatibus habet qui ipſum prædicent in ſynagogis, vbi per omne ſabbatum legitur.)Quoniam nō audierant legem,meritò hæc imperat de lege, ne videatur abrogare illam. Et vide quomodo non abducit illos à lege,hæc audiendo: Cenſeo,inquit,nō ab auditu legis. Poſteà commune dogma fit.

Tunc viſum eſt apoſtolis & presbyteris cum tota eccleſia,electos viros ex ipſis mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam qui agnominabatur Barſabas,& Silam, viros primarios inter fratres,quum ſcripſiſſent per manum eorum in hunc modum.)

Amodum.) Vide illos non ſimpliciter legem ferre, ſed ita vt dogma fiat fide dignum, mittunt hos à ſe.Et ne Paulus vltrà ſuſpectus eſſet. Et vide quàm grauiter accuſantes illos, ſcribant: Apoſtoli, & presbyteri,& fratres, his qui Antiochiæ, & in Syria,& in Cilicia fratrib⁹,qui ex gentibus, Salutem. Quoniam audiuimus quòd nōnulli ex noſtris turbarunt vos ſermonibus labefactantes animas veſtras,dicentes,vt circūcidamini, & ſeruetis legem, quibus non præcepimus.) Sufficiens erat accuſatio temeritatis illorum,& digna apoſtolis nihil maius vltrà dicētibus: Viſum eſt nobis cōgregatis vnanimiter, electos viros mittere ad vos, cum dilectis noſtris Barnaba & Paulo,hominibus qui & tradiderūt animas ſuas pro nomine domini noſtri Ieſu Chriſti.)Atq; ita oſtēditur,quòd nō violentè agat, quia omnibus hæc placent: nam cum cōſideratione hæc ſcribunt. Electos,inquit, viros ex nobis, ne videantur eſſe ex ſubornatione Pauli & Barnabæ
B miſſi.Vides laudes illorum.Hominibus, inquit,qui & tradiderūt animas ſuas pro nomine domini noſtri Ieſu Chriſti. Miſimus igitur Silam & Iudam, & illos qui per ſermonem hæc annunciabant.

Viſum eſt enim ſpiritui ſancto & nobis.) Igitur non humanum, ſi ſpiritui hæc placent. Vt nihil amplius oneris imponeremus vobis.) Iterum onus legem vocat. Deinde etiam de illis rationem reddit. Niſi neceſſaria hæc, abſtinere ab idolothytis & ſuffocatis,& fornicatione,& ſanguine,à quibus ſi conſeruaueritis voſipſos, bene facietis.) Hæc noua lex non præcipit. Nuſquam enim de his diſſerit Chriſtus,ſed à lege hæc ſumunt. Et ſuffocato inquit. Hìc cædem cohibet. Itaque dimiſſi venerunt Antiochiam, & congregata multitudine reddiderunt epiſtolam.Qui quum legiſſent, gauiſi ſunt ſuper conſolatione.)Poſteà manifeſtans,quòd & illi eos hortati ſunt, addit: Et Iudas & Si-
C las etiam ipſi prophetæ cùm eſſent,ſermone copioſo hortati ſunt fratres, & confirmarunt, commorantéſque illic ad tempus, dimiſſi ſunt cum pace à fratribus ad apoſtolos.) Non iam ſeditiones & pugnæ:ideo & confirmatis illis abierunt cum pace.Contentioſius autem erga Paulum erant affecti. Vltrà & Paulus docet, ita nullus faſtus erat in eccleſia,ſed bene cōpoſita omnia. Et vide poſt Petrum Paulus loquitur,& nullus os eius obturat. Iacobus fert,& non reſilit, illi erat principatus concreditus. Nihil Ioannes hìc, nihil alij apoſtoli loquuntur,ſed ſilent,& non indignantur,adeò puræ à vana gloria erant illorum animæ. Sed videamus iterum quæ dicta ſunt: Poſtquàm autem ſiluerunt illi,inquit, reſpondit Iacobus dicens: Simeon narrauit quemadmodum primùm viſitauerit de⁹. Ab initio vehementius quidem Petrus loquebatur, hìc autem mitius.Ita ſemper faciēdum eſt his qui in magna poteſtate ſunt, vt oneroſa illa alijs permittant: ipſi autem manſuetius agant. Bene dixit: Simeon narrauit, quaſi & ille aliorum dicat ſententiam:vide vt hoc oſtendit eſſe antiquum.Vt aſ- D
ſumat ex gentibus populum,inquit, nomini illius. Non ſimpliciter electus eſt, ſed nomini illius: hoc eſt,gloriæ illius. Nō cōfunditur nomen illius,dum aſſumptionem gentium,gloriam vocat.Hæc enim maior gloria.Hic aliquid etiam magnum inſinuatur.Quale hoc?quia dicit,ante omnes hi.Poſt hæc conuertam, & reædificabo,inquit, tabernaculum Dauid quod cecidit. Si quis diligenter conſiderarit, nunc regnum Dauidis ſtare inueniet, regnante illo qui ex eo prognatus.Vbique ſtat hoc. Quid opus domicilijs & vrbe, quum non ſint obediētes? Quale damnum ex deſtructione ciuitatis, quum omnes etiam animas ſuas impendere velint?Et ita non ſolùm ſtat, ſed etiam clariſſimū omnium factum eſt. Vbique enim nunc hæc canuntur, illud eueniſſe: igitur etiam hoc euenire oportet.Vt autē dixiſſet:Et reædificabo,addit cauſam illius:quare dicat,Vt requirāt qui reliqui ſunt homines dominum.Si igitur propter hoc,erecta eſt ciuitas p- E
pter illum,qui ex ipſis: manifeſtum quòd ædificatæ ciuitatis fuit cauſa gentium vocatio. Qui ſunt reliqui?qui tunc relinquebantur. Sed vide illum,etiam ordinem cuſtodire, & ſecundos illos inducere.Dicit dominus, qui facit omnia hæc. Non dicit ſolùm,ſed etiam facit. Igitur dei opus eſt gentium vocatio. Aliud erat quod quærabatur, id quod & manifeſtius Petrus dicebat: Non oportet illos circuncidi.Quid igitur hęc concionaris?Sanè nō hoc dicebant, quòd non aſſumendi ſint credentes, ſed quòd poſt legem,etiam hoc Petrus bene concionatus eſt.Sed quoniam turbabat hoc omnium maximè auditores, etiam hoc iterum curat. Et vide: Id quod oportebat lege caueri: non ſeruādam legem Petrus adducit.Quod autem noſtrū eſt,id & olim ſuſceptum,hoc hìc dicit, & verſatur in eo de quo nihil ſcriptum erat,vt curata illorum mente, concedendo tempeſtiuè inducat etiam illud. Ideo ego iudico non obturbandum eſſe illis, qui ex gentibus F
conuertuntur ad dominum:hoc eſt, non auocādos eſſe.Si enim deus vocauit,ille autē traditiones ſubuertunt,pugnamus cum deo.Et bene dixit:His qui ex gentibus conuertuntur, manifeſtans ſupernam dei erga illos curam, & obedientiam ac credulitatem illorum in vocatione. Quid eſt iudico ego:id eſt,cum poteſtate dico eſſe ſcribēdum illis. Vt abſtineant,inquit, ab immolatis idolorum, & fornicatione, & ſuffocato, & ſanguine. Hæc enim licèt corporalia,ſed obſeruatu neceſſaria,quoniam magna procurant mala. Et ne quis obijciat: Quare non & Iudæis eadem ſcribimus, addit: Moſes ab ætatibus antiquis per ſingulas ciuitates habet eos qui ipſum prædicant. Hoc eſt, Moſes illis continuò loquitur. Hoc eſt enim quod per omne ſabbatum legitur. Vide quantùm ſe attemperat. Hic nihil nocuit, inſtituit illis doctorem, & conceſſit beneficium nihil obſtans, admonitis Iudæis vt audiant illum per omnia, & abductis his qui ex gentibus.

G gentibus.Et per quæ voluit illum honorare & cõmendare eis,per ea ab illo gentes abduxit. Quare igitur non ab illo diſcunt? propter ſuam incredulitatem.Hinc oſtendit,quòd & hos nihil amplius oportet ſeruare.Quòd autem non ſcribemus,nó eſt quòd illi debeant aliquid amplius præter hæc ſeruare,ſed quòd habent, dicentem. Et non dixit: Ne offendamus illos,nève ſubuertamus, id quod dicit Gala.1.a. &.5.b. Paulus Galatis:Sed,non obturbandũ:id quod nullum oſtendit eſſe opus, ſed ſolam obturbationem, quæ totum negocium perderet.Et videtur quidem etiam legem ſeruare, eo quòd hæc ex illa ſumpta ſint:ſoluit autem illam,hæc ſola accipiendo:quanuis ſanè ſæpe eis de illis dictum, vt videatur etiam legem honorare:idq; non quaſi à Moſe dicens, ſed quaſi ab apoſtolis,& multa faciẽs mandata, vnum diſcerpſit.Hoc maximè illos quietos fecit.Mira autem diſpenſatione facta eſt contradictio , vt poſt H contradictionem firmius ſit dogma . Tunc viſum eſt apoſtolis, inquit, viros primarios inter fratres mitti.Non fortuitò aſſumptos, ſed primarios electos mittunt.His qui Antiochiæ erant,& in Syria ac in Cilicia. Ibi morbus natus erat. Vide vt nihil moleſtum cõtra illum dicunt, ſed ad vnum ſolum ſpectãtes,vt extirpetur quod natum.Hoc enim & eos qui illic ſeditioſi erant,confiteri faciebat . Non dixerunt:Impoſtores illi & peſtilentes,& aliqua id genus conuicia,quanuis alioqui licuiſſet.Facit iſtud Sup.13.d.9 Paulus,ſicut quando dicit:O plene omni dolo.Hìc autem errore correcto, non erat opus.Et vide: Nõ ponunt quod quidam ex vobis iuſſerũt vos legem ſeruare,ſed turbauerũt vos ſermonibus labefactãtes.Nulla magis propria dictio erat,null9 ita dixit: Animas quæ iam firmatæ erant:inquit, labefactãtes,ſicut in ædificatione,qui tranſferunt ab alijs facta.Quibus,inquit,non præcepimus. Viſum igitur nobis,congregatis vnanimiter cũ dilectis.Si dilecti I non contemnant illos: ſi enim tradiderunt animas ſuas,& ipſi ſunt fide digni. Miſimus igitur, inquit, Iudam,& Silam,& illos ſermone annũciantes eadẽ.Oportebat enim nó epiſtolam adeſſe ſolùm,ne dicant,quòd dolo extorſerint,quòd alia pro alijs dixerint.Laus illa Pauli erat, obſtruebat illorum ora. Propter hoc enim,neque Paulus venit ſolus,neque Barnabas,ſed etiam alij ab eccleſia,ne ſuſpect9 ſit, quoniam ipſe ſuſceperat dogma,& non ſoli hi qui à Hieroſolymis.Oſtẽdit quomodo fide digni ſint, non extollunt ſeipſos,inquit,non ita inſaniunt. Eapropter etiam appoſuit:Hominibus qui tradiderũt animas ſuas pro nomine domini noſtri Ieſu Chriſti.Et quare addidit:Viſũ eſt ſpiritui ſancto & nobis,quum ſuffeciſſet dicere,ſpiritui ſancto:ne putẽt humanum aliquid eſſe.Quod autem addit:Nobis, vt doceant etiam ſe acceptos eſſe,tametſi in circũciſione ſint.Nihil oneris amplius imponendum vobis. Hæc dicunt: Quoniam ad infirmos homines ſermo erat,& qui timuerant. Idcirco & hoc adiectum eſt.Cęterùm oſtendit non eſſe ſermonem ad gratificandum com poſitum,neque ad parcendum K illis quaſi infirmis , ſed contrarium.Magnus enim & doctorum pudor fuiſſet, ſuperfluúmque fuiſſet onus. Vide breuem epiſtolam nihil abundans habere, neque epicheremata, neque ſyllogiſmos, ſed imperium. Erat enim legislatio ſpiritus. Sæpe vocant onus. Et iterum:Congregata multitudine rediderunt epiſtolam. Poſt epiſtolam etiam ipſi ſermonibus exhortantur. Nam & hac re opus erat, vt & ita omni ſuſpicione liberentur. Et ipſi,inquit, quum eſſent prophetæ, ſermonibus multis exhortabantur fratres. Oſtendit hìc fidelitatem illorum. Potuiſſet enim & Paulus, ſed hos decebat . Commorantes autem ad aliquantum tempus , dimiſſi ſunt cum pace. Non iam ſeditio,nec auerſio. Hìc mihi videtur, quòd ipſi dexteras acceperint, ſicut ipſe inquit: Dexteras dederunt mihi, & Barnabæ Gala.2.b. communionis. Poſteà dicit, quòd nihil mihi contulerunt. Sententiam enim illius confirmarunt,laudarunt illam,& admirati ſunt. Oſtendit quòd etiã L humanis rationibus liceat hoc conſpicere, & non ſolùm à ſpiritu, quia peccarant peccatũ correctu difficile.Huiuſmodi enim non egent ſpiritu.Oſtẽdit quòd alia non neceſſaria, ſed ſuperflua,ſiquidẽ hæc neceſſaria. Ab his ſi conſeruaueritis voſipſos, bene facietis, inquit. Oſtendit quòd nihil illis deſit, ſed hoc ſufficiat. Potuiſſent certè & abſque literis, ſed epiſtolam mittunt, ita vt ſit lex ſcripta.Et iterum , ita vt credant legi, & illis dicebant. Et illi hoc faciebant,ac cum pace. Porrò ne offendamur propter hæreticos : vide enim in principio prædicationis quanta offendicula , non dico ea quæ ab his quæ foris.Hæc enim nihil erant, ſed quæ intus:vtpote primùm Ananias, deinde murmur, poſteà Simon magus,mox illi qui accuſabant Petrũ propter Cornelium.Acceſſit illis fames. Super hæc omnia iſtuc ipſum vt caput malorum. Impoſſibile enim eſt bonum aliquid fieri,quin ſimul etiam pul M lulet malum.Itaque ne turbemur,ſi quidam offenduntur,ſed & pro his gratias agamus deo,quia clariores nos efficit.Etenim non ſolæ afflictiones,ſed etiam tentationes clariores nos reddunt . Si enim nullus eſſet deceptor veritatem inuadens, non foret vehemens & feruidus veritatis amator. At illi quum multi abſtrahant,valde clareſcit. Quid igitur?propter hoc fiunt offendicula?non dico, quòd deo hoc faciente.Abſit, ſed quòd ille etiam per illorum malitiam benefaciat nobis,alioqui nũquàm fieri voluiſſet. Da illis,inquit, vt vnum ſint. Poſtq̃ Ioan.17.b. autem fiunt ſcandala,nihil nocet illis,ſed etiam ꝓdeſt.Sicut etiã hi qui ad martyriũ trahunt,vel nolẽtes martyribus proſunt. Non certè à deo ad hoc impelluntur:ſic vtique & hoc loco. Ne videamus, quòd offendantur pleriq;. Hoc enim indicium eſt, dogma eſſe eximium, ſi multi ſimulent ac imitentur:nó enim niſi bonũ eſſet,ſimularent:& hoc iam faciam vobis manifeſtum. Vnguenta quæ fragrãtia ſunt, habent multos qui ea adulterent : nullus autem

A autem ſimulatione exprimere conabitur eum qui improbè agit, ſed eum qui ſingulari vita clarus eſt. Quid ergo reſpondebimus gẽtibus? Venit enim gẽtilis ac dicit: Vellem fieri Chriſtian9, ſed neſcio cui aehæream,multæ inter vos ſunt pugnæ,ſeditiones ac tumultus,neſcio quod dogma eligã, quod præferam:ſinguli dicunt,Ego verum dico.Cui credam neſcio,quum ego ſcripturarum ſim ignarus, & illi vtrinque idem prætexunt. Sanè hoc multùm pro nobis: nam ſiquidem diceremus nos rationibus credere,meritò turbareris, ſed quũ ſcripturas accipimus,& illæ ſimplices ſunt ac veræ, facilè tibi fuerit iudicare.Si quis illis conſentit,Chriſtianus eſt: ſi quis contra illas pugnat,procul eſt ab hoc canone. Quid igitur ſi veniens ille dicat, Hoc habere ſcripturam:tu autem aliud dicas, aliter ſcilicet enarrãdo ſcripturas mentem illarum pro te trahens? Tu igitur dic mihi, mentem ne habes & iudicium? Et quomodo poſſem,inquit, neſciens iudicare veſtra? B Diſcipulus fieri vellem:tu autem me doctorem facis.Si hæc dicat,quid reſpondendũ,inquit,quomodo illi perſuadendum? Interrogabimus, an hoc illi cauillum ſit:item non condemnet gentiles?Omnino aliquid dicet.Non enim ſuis non condemnatis, ad nos diuertet. Rogabimus quam ob cauſam ſua condemnet.Non enim temerè condemnat,manifeſtum quòd dicet,eo quòd creaturæ ſunt, & nõ inconditus deus.Igitur hoc quidẽ inuenies apud alias hæreſes:contrarium autẽ apud nos. Quam ob cauſam?Omnes fatemur Chriſtũ deum. ſed videamus vtri hoc oppugnent.Nos dicentes deum:digna deo etiam loquimur,quòd poteſtatem habeat,quòd nó ſit ſeruus,quòd liber ſit,& à ſe omnia faciat.Ille autem contrarium.Iterum rogo: Si medicinã diſcere velles,num obiter & vt euenit quę dicuntur,ſuſceptur9 eſſes,tametſi multa apud illos ſint dogmata? Certè non eſt viri accipere ſimpliciter omnia quæ C audit:at ſi iudicium habueris ac mentem, omnino quod bonum eſt,ſcies. Filium dicimus nos,& verè dicimus.Illi autem dicunt quidem,ſed non fatẽtur. Vt autem manifeſtius dicam:Illi habent quoſdã à quibus appellãtur,provt enim hæreſiarchæ nomẽ, ita & ſecta vocatur. Nobis autem nullus vir nomẽ dedit,ſed fides ipſa.Porrò cauillũ eſt ac prætextus. Quare enim?dic oro:ſi quidem empturus veſtem, quanuis artis textoriæ imperitus ſis,hæc verba non dicis:Neſcio emere,illudunt mihi, ſed facis omnia ita vt diſcas.Etiã ſi quid aliud emere vis,omnia facis,& curioſè inquiris:hìc autẽ hæc dicis,quaſi ꝓpter hanc rationem nihil ſuſcepturus ſis.Sit autem quis,nulli omnino dogmati addict9,ſi etiam ille dicat,id quod tu de Chriſtianis dicis? Tanta multitudo hominum eſt, & varia habent dogmata : nam ille quidẽ Ethnicus eſt, alius autem Iudæus, & iterum alius Chriſtianus,nullum dogma amplecti oportebit,quia inter ſe pugnant.Ego diſcipulus ſum & iudex eſſe nolo, nullumq; dogma condemnare potero.Non iam ille prætextus locum habet: nam quemadmodum potuiſti adulterinum refutare,ita D poteris etiam huc veniens quod nam vtile ſit probare:nam ille quidem nullo dogmate condemnato facilè hoc dicet:qui autem cõdemnarit, etiamſi nõ valde eximius ſit:ſi pergat, poterit videre, quánam re opus ſit.Itaque ne cauillemur,ne prætext9 quæramus. Hæc enim facilia ſunt. Vis tibi oſtendam, quòd hæc prætextus ſint?Scis quæ facienda,& quę non facienda? quare igitur facienda non facis , ſed ea quæ nõ facienda.Fac illa & recta ratione quæ- re à deo,& ille tibi omnino reuelabit.Non eſt per- Sup.10.d. ſonarum acceptor,inquit,deus,ſed in omni gente, qui timet illum,& operatur iuſtitiam, acceptus illi eſt.Non eſt poſſibile, quòd is qui abſq; acceptione perſonarum audit,non perſuadeatur.Nam ſicut ſi regula eſſet, ſecundum quam omnes dirigi oporte bat,non multo opus prætextu, ſed malè metiẽtem facilè deprehenderemus : ita & nunc . Quomodo igitur non vident? Multa facit etiã imaginatio humanæq; cauſæ. Hoc etiam de nobis,inquit,illi di- E cunt. Quomodo? Nunquid ſcindimur ab eccleſia? num hæreſiarchas habemus? num ab hominib9 cognomen habemus?nunquid nobis dux quidam eſt, ſicut illi Marcion, & illi Manichæus, huic Arius: alteri verò ali9 hæreſeos dux?Quòd ſi & nos agnominationem cuiuſdam ſortimur,ſed non vt ab hęreſium principibus,ſed vt ab his qui preſunt nobis, & gubernant eccleſiam.Nó habemus doctores ſuper terram,abſit,vnum habem9 in cœlis.Et illi,inquit,eadem prætexunt. Sed aſſiſtit nomẽ accuſans illos,& obturans nomina.Multi fuerunt gẽtiles,& nullus hæc rogauit.Et apud philoſophos erãt hęc, & nullus prohibitus eſt eorum qui hæreſim rectã habent.Quare non dixerunt, quando hæc mouebant, quia & hi & illi Iudæi: cui oportet nos credere?ſed crediderunt ſicut oportebat. Igitur & nos credamus diuinis legibus,& omnia faciam9, provt illi placet, vt cum virtute, præſente vita tranſacta, bona quæ diligentibus illum promiſſa aſſequi va- F leamus, Gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul ac ſpiritui ſancto ſit gloria,imperium,honor,nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum,Amen.

Paulus autem & Barnabas verſabãtur Antiochiæ,docentes & euangelizãtes cum alijs multis ſermonem domini. Poſt aliquot autem dies dixit Paulus ad Barnabam : Agè cõuertamur, & viſitemus fratres per ſingulas ciuitates,in quibus annũciamus ſermonẽ domini,quomodo habeãt. Homilia.xxxiiij.

VIde iterum,quanta humilitate cũ alijs ſermonẽ cõmunicãt.Et iã quidem reliquorũ apoſtolorũ cõſuetudinẽ deſcripſit Lucas, oſtendẽs quòd vnus quidẽ tenerior,& ad cõdonãdum ꝓpenſior:alter autẽ exactior & auſterior.Varia enim ſunt dona.Quòd aũt & hoc donũ ſit, ſed illud quidẽ alijs hominũ moribus cõgruit:hoc autẽ alijs:& ſi cõmutẽtur,inutilia futura ſũt. Et videtur quidem

G quidem esse exasperatio: omnia autẽ singulari dispensatione contingunt,ita vt vnusquisq; cõgruum locum sortiatur,quod & factum est.Et aliter:Etiã oportebat non omnes in æquali honore esse, sed alium quidem præesse, alium verò subditum esse, & hoc suam dispensationem habet. Nam Cyprij nequaquam se tales exhibuerãt, sicut Anthiocheni & reliqui.Et alij magis opus habebant teneritudine, alij verò seueritate. Barnabas autem volebat simul assumere, & Ioannem qui vocabatur Marcus:Paulꝰ verò volebat,vt is qui ab illis defecerat à Pamphylia,& non ierat simul ad opus,ne simul assumeretur. Facta est igitur exacerbatio, ita vt separarentur alter ab altero. Et tunc Barnabas assumpto Marco nauigaret in Cyprum,Paulꝰ verò allecto Sila egressus est, & traditus gratiæ dei à fratribus.)Sic & in ꝓphetis inuenimus varias sentẽtias,& varios mores.Erat Helias austerus,Moses verò mitis.Et hic quoq; asperior est Paulus:sed vi-
H de etiam hoc loco illius mansuetudinem.Volebat, inquit, vt is qui defecerat ab illis à Pãphylia, ne simul assumeretur. Sic dux quidam belli non vellet baiulũ semper esse sordidum,& inter lixas: Ita neque apostolus. Hoc etiam alios docuit, & illum emendauit.Dicet igitur quis: Malè igitur fecit Barnabas?Minimè. Quoniam & valde absurdum putare hoc esset.Et quomodo non absurdum,ob rem paruam dicere illũ malum?Sed vide,quia primum quidem malum nullum fuit,si contenti saluis gentibꝰ,auulsi sunt alter ab altero, sed etiam magnum bonum, quoniam nisi hoc fuisset, haud facilè relicturus fuisset alter alterum. Tu autem admirare hunc,quòd neq; hoc ꝯlarit: *sed dicis,* quanuis illos seperari oportuerit,id tamẽ sine exacerbatione fieri debebat.Itaq; maximè hinc ostenduntur humana:nam quum in Christo hoc oportebat fieri, multò magis hic.Et aliter:Exacerbatio non fuerit ma-
I la,quando pro talibus vnusquisq; contendit,idq; iusta cum ratione. Itaque si quis illorum exacerbatꝰ, quod suum,& quod in suam gloriam quæsiuisset, bene:si autem vterq; volebat docere & instituere, & hic quidem hanc, ille autem aliam viam ingressus est:quale hoc fuerit crimen? Multa etiam humana ratione faciebant. Nõ enim fuerunt lapides, vel ligna.Et vide Paulum etiã accusantem,& causam dicentem: Reuerebatur enim Barnabam præ magna modestia,vtpote,quia in talibus sibi cõmunicarat,& cum ipso fuerat, sed nõ sic reuerebatur, vt ꝓpterea quod oportebat curare,negligeret.Vter igitur melius consuluerit, non est nostrum pronũciare,sed quòd magna fuerit dei ordinatio,quãdoquidem hi quidem secundã visitationem assequuti sunt,illi autem nullam. Non simpliciter cõmorati sunt in Antiochia, sed docebant. Quid docebant, quid nam euangelizabãt? alios quidem esse fideles, alios verò nondum:nam plurima oriebantur offendicula,propter quæ opus erat ipsorum præsentia. In hac quæstione audiendũ,non quòd diuersi fuerint in sententijs,sed quòd alter alteri morem gessit : vnde ex discessione maius bonum fuit, & res hinc occasionem sumpsit.Quid igitur? Inimici ne inter se discesserũt?absit. Vides enim quòd Barnabas posteà multùm à Paulo in epistolis celebratur. Gala.2.a. Exacerbatio,inquit,facta est,non inimicitiæ,neque contentio. Tanta autem fuit exacerbatio, vt separarentur.Et meritò:nam vterque studebat esse bonæ frugis.Hoc posteà nõ accidisset propter communionem cum illo. Mihi videtur etiã disertè separatio illa facta, & quòd inter se dixerint: Quoniam ego non volo,nec tu vis,ne pugnemus, distribuamus prouincias: & ita sibijnuicem multùm cedentes hoc fecerunt. Volebat enim Barnabas non deijci quod à Paulo erectum.Idcirco & secessit,volebat similiter & Paulus,nõ infirmare quod illi visum.Eapropter & ipse idem facit ac secedit. Vtinã & nos tales secessiones faceremus,& sic ad prædicandũ abiremus. Paulus verò electo Sila egressus est,traditus gratiæ dei à fratribus.)Admirabilis K est hic vir, & valde magnus, plurimùmq; profuit Marco pugna hæc.Seueritas enim Pauli conuertit illum:benignitas verò Barnabæ fecit,ne porrò relinqueretur.Et ita certant quidem,ad vnum autem finem tendebat vtilitas. Etenim videns Paulũ velle diuelli,valde territus est, & condemnauit seipsum. Et iterum videns Barnabam sic sibi opitulantem, valde illum dilexit,corrigebaturq; discipulus præceptorum pugna: tantùm abfuit, ne offenderetur. Etenim si hoc propter honorem suijpsorum fecissent,meritò offensus fuit: quum autem propter alterius salutem,& propter vnum contendunt,ita vt declaretur eum,qui illum honorarit,bene cõsuluisse:quid absurdum? Vide sapientiam Pauli,nõ prius trãsit ad alias ciuitates,priusquàm eas quæ acceperant verbum,visitasset. Perambulabat autẽ Syriam ac Ciliciam confirmans ecclesias. Perue- Cap.XVI.
nit autem & Derben ac Lystram. Etenim insipiẽ- M
tiæ est temerè currere.)Hoc & nos faciamus: Primos primùm instruamus, ne illi sint impedimento posterioribus. Visitemus,inquit,fratres, quomodo habeant.Et hoc ignorabat meritò, vt veniens fratres inuisat. Vide illum semper alacrem solicitum esse,non desidem sedere,tametsi plurima ferret pericula.Vides non formidinis fuisse, in Antiochiam venisse?Etenim vt medicus ad ægrotantes abit.Etiã necessitatẽ visitationis manifestauit,dicens: In quibus annunciauimus verbum.Recessit Barnabas, & nó vltrà simul profectus est. Assumpto,inquit,Sila,& traditus gratiæ dei.Quid hoc est?Orauerunt, inquit, rogauerunt deum. Vide vbique orationem fratrum magna posse,& nunc pedes ambulabat,& in itinere videre volentibus proderat.Meritò: nam quando festinabant, nauigabant: nunc autem non item. Et ecce discipulus quidã erat illic nomine Timotheus,filius mulieris Iudææ fidelis,patris aũt Græci,qui testimonium habebat à fratribus in Lystris & Iconio: hunc iussit Paulus secum egredi, & assumptum

A assumptum circuncidit illum propter Iudæos qui erant in locis illis. Sciebãt enim omnes quòd pater eius Græcus erat.) Dignum est vt obstupescamus Pauli sapientiam, qui tantopere pugnauit propter circuncisionẽ,qui omnia mouerat,& non prius destitit,quàm correxisset confirmatum dogma. Circuncidit discipulum,non solùm alios nõ prohibet, sed etiam ipse hoc facit, & ita omnino ad vtilitatẽ spectabat, & nihil cum animi præcipitatione agebat. Hunc voluit,inquit,secum egredi.)Mirabile hoc quòd & illum assumit, propter Iudæos inquit,qui erant in illis locis.Hæc est causa circuncidendi: Non enim ferebant audire verbum ab incircunciso.Et cur?Vide opus:Circuncidit vt circuncisionem tollat. Dogmata enim prædicabat apostolorum.Vides pugnam,& per pugnam, ædificationem,non per alia impugnant,sed etiam ipsi cõtraria faciunt:ita ecclesiam ędificabant,dogma afferebant,non circuncidendi,Et circuncidit. Et abundabant numero quotidie.)Vidisti vtilitatem circũ-
B cisionis? Deinde non diutius moratur in illis locis. Visitandi enim gratia aderat. Sed quid?Vltrà procedit: Cùm autem trãsirent per ciuitates, tradebant eis seruanda decreta, quæ erant constituta ab apostolis & presbyteris, qui erant in Hierusalem. Itaq; ecclesiæ confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie. Quum pertransissent autẽ Phrygiam & Galaticam regionem, prohibiti sunt à spiritu sancto,ne loquerentur sermonem in Asia.Relicta Phrygia & Galatia in mediterraneam festinant.Vt autem venerunt per Mysiam,tentarunt in Bithyniam proficisci,& nó permisit illos spiritus.) Quare igitur prohibiti fuerunt?Non dicit.quòd autem prohibiti fuerint dicit,docens nos quærere solùm,& nó inquirere causas. Et ostẽdens quòd multa etiam humano more faciebant. Vt autẽ trãsierunt Mysiam,descenderunt in Troadem,& visio
C per noctem apparuit Paulo. Vir quidam erat Macedo,stans,& obsecrans illum ac dicens, Transiens in Macedoniam,iuua nos.) Quare visio, & spiritus sanctus non prohibuit? Voluit illos etiam sic attrahere,alioquin & sanctis nó est rarum videre visiones.Et ab initio ipse visionem viderat.Virũ ingressum & imponẽtem sibi manus,posteà propter hoc illum trahit illuc,vt diffundat prædicationem. Etiã propter hoc prohibetur morari in alijs ciuitatibus, Christo ipsum vrgẽte. Nam hi quidem fruituri erant Ioanne multis temporibus,& forsan non multum habebant opus. Illum autem abire oportebat, & in diuersum posteà trãsiens proficiscitur. Vt autem visionem vidit,statim quæsiuimus proficisci in Macedoniã, certi facti, quòd aduocarit nos dominus ad euangelizandum illis.Vt autem soluimus à Troade,recto cursu venimus in Samothracen,& sequenti die Neapolim,& inde Philippos,quæ scilicet est prima Macedoniæ ciuitas colonia.Eramus autem in illa ciuitate conuersantes diebus aliquot.) Hìc illi etiam Christus apparet,dicens,Quia Cęsa-

ri oportet te assisti.Deinde dicit etiam locos,vtpo- D
te historiam narrans,& ostendens vbi moram traxerit,indicatq; quòd diutius in maioribꝰ ciuitatibꝰ, alias autem præterierit citius. Dignitas ciuitatis est esse coloniã. Sed iterũ videamus quę dicta sunt: Necessitatem Barnabæ iniungit, dicens, Visitemus ciuitates in quibus annunciauimus sermonem, quũ non oportuerit rogare illum,quem postea accusaturus erat. Hoc autem & de deo ac de Mose legimus:hic quidẽ rogat,ille autem irascitur, vt quando dicit, Num pater eius spuit in faciẽ eius? Et ite- Num.12.d
rum, Dimitte me,& iratus delebo populum hunc. Exo.32.b.
Et Samuel quãdo luget Saũlem. Per vtrunq; enim 1.Reg.15.g
magna bona fiunt. Ita sanè & hic ille quidem irascitur,sed non iste.Hoc etiã apud nos fit. Et exacerbatio.)Meritò vt ille instruatur, & ne videatur fabula esse quod agitur. Non enim qui vbiq; cedit, hic non cessisset,& qui sic Paulum dilexit,vt etiam anteà quæsierit illum in Tarso, & adduxerit illum ad apostolos,& communem fecerit eleemosynam, E
& quod ad dogma attinet,communiter susceperit. Itaq; non propter hanc rem iratus fuisset,sed separantur alter ab altero, vt sic erudiant & perfectiores reddant per suam separationem, eos qui doctrina ipsorum habebant opus.Quemadmodum ergo & alibi facit,dicẽs, Vos autem ne defatigemini bo- Heb.12.a.
num facientes.Et increpat quidem alios,iubet autẽ benefacere erga omnes. Hoc etiam consuetudo habet.Hìc mihi videntur etiã alij simul indignati esse Paulo.Et posteà seorsim etiam illis acceptis omnia facit,& admonẽs,& exhortãs.Multùm potest concordia,multùm charitas,etiamsi pro re magna roges,etiamsi indignus sis, ꝓpter propositum audieris,ne time. Perãbulabat itaq; ciuitates,& ecce erat discipulus,nomine Timotheus,qui testimoniũ ha- Sup.16.a.
bebat a fratribus in Lystris ac Iconio. Magna fides Timothei, quia ab omnibus testimonium habet. Quando discedit Barnabas, alium illi conferẽdum F
inuenit.De hoc inquit,Memor lachrymarum tua- 2.Tim.1.b
rum,& fidei tuę nequaquã simulatæ,quæ sanè fuit primùm in auia tua Loïde,& matre tua Eunice.Et assumptum illum,inquit,circuncidit.Quare autem ipse addit,dicens,Propter Iudæos qui erant in locis illis,propterea illum circuncidit, vel etiam propter patrem. Gentilis igitur quum esset, mansit. Igitur non erat ex circuncisione. Vide iam legem solui. Quibusdam autem videtur post prędicationem illum natum esse.Sed forsan hoc non est. Ab infantia enim, inquit, sacras literas nosti. Igitur illud est dicendum,vel si non hoc,quia futurus erat ępiscopus,& non decebat incircuncisum esse. Iam gentibus nihil tale seruandum.Neque hoc paruum erat, vbi scilicet post tantum tempus hoc illos offendebat.Initium destructionis erat,quòd gentes hęc nõ seruabant,& nihil incommodabantur,neq; minuebantur in fide, voluntariè enim posthac desistebãt. Igitur prædicaturus,ne dupliciter verberet Iudæos, circuncidit illum , quanuis ex dimidio esset: natus

G enim est ex patre gentili, matreq; fideli. Attamen
quia magnum erat opus hoc quod inter gentes,nó
curabat illud.Sermonem enim oportebat dispergi,
propter hoc & ipse illum circũcidit. Vide etiã hoc
loco,magnum quiddam fieri,dum sibi cótraria vi-
detur facere. & quod factum bonum? Et abunda-
bant numero,inquit.Vide quòd nó solùm nihil no
cuit circuncisio,sed etiam plurimùm profuit.Vt au
tem visionem vidit,statim inquit,quæsiuimus pro-
ficisci in Macedoniam, certi facti, quòd aduocarit
nos deus.Vide quòd iam non per angelum mone-
tur,sicut Philippꝰ & Cornelius:Sed quomodo?Per
visionem apparet illi, aliquantò humanius, & non
iam diuinius. Nam ibi quidem facilius creditur, &
humanius apparet, illic autem violentius ac diui-
nius. Nam vbi quidẽ solùm vt prædicaret festina-
uit,ad hoc somniũ apparet ei: vbi verò non permit
titur prædicare,ibi spiritꝰ reuelat.Sic & illic Petro,
Sup. 10.b. Surge,descende.Nó enim facilia operatur spiritus,
H sed sufficit illi somniũ.Quin & Iosepho facilè cre-
denti somnium apparet,alijs verò visio. Ita & Cor
nelio,& illijpsi.Et ecce,inquit,vir Macedo,stãs,ob-
secrans,ac dicens. Non dixit imperãs,sed obsecrãs:
hoc est,pro illis qui indigebant hac cura. Quid est
συμβιβάζοντες, hoc est,coniectãtes & certiores facti.
Nam quia Paulus & nullus alius vidit, & quòd ꝓ-
hibitus est à spiritu,& quòd apud terminos erãt:ex
his omnibus hæc collegerũt, quid faciẽdum. Et a-
liter:Etiam nauigatio hoc declarabat.Non enim e-
rat multum tẽporis ex quo in illam radicẽ Mace-
doniæ venerãt.Et ita exacerbatio illa inter eos vti-
liter facta esse comprobatur. Alioqui spiritus san-
ctus non sic operatus fuisset, nec Macedonia ser-
monem suscepisset, tantusq; profectus: Signum ex
eo,quòd non humanum quiddam factum,quanuis
etiam nó dixit,quòd Barnabas exacerbatus sit, sed
inter eos fuit exacerbatio. Si hic non exacerbatus
est, nec ille . Hæc scientes, oro ne simpliciter hæc
I eloquamur,sed discamus & doceamus:non enĩ te-
merè scripta sunt.Magnũ malum est ignorare scri
pturas, si à quibus vtilitatem capere oportebat, ab
his incommodamur.Ita & remedia sæpe naturam
habentia curatiuã, nescientibus his qui vtuntur be-
ne vti illis, corrumpunt ac pessundant. Et ab armis
quibus se quis posset tutari,si nullus sit qui rectè cir
cumponat, damnum accipi potest. Causa autẽ est,
quia omnia magis quærimus q̃ animæ vtilitatem,
& aliena magis consideramus q̃ nostram vtilitatẽ.
Et domum quidem vt consistat sæpe quærimus,&
non ferremus videre illam vetustate,vel tempesta-
te subuersam vel collapsam. De anima autẽ nulla
est cura, sed licèt fundamẽta eius videamus putre-
fieri,& structuram ipsam,& ædificium:nullam ta-
men eius rei habemus rationem. Iterũ armenta ha
bentes,quid illis prosit quærimus, & equis suos pa-
stores ac medicos, & omnia bene prospicimus. Et
domus curamus,& de concreditis admonemus.Ita
vt nó simpliciter neq; temerè abigamus, neq; onus
imponamus,neq; intempesta nocte educamus,neq; K
alimenta vendamus, & apud nos sunt multæ leges
de bestijs curandis, de anima autẽ nullus est sermo.
Iterũ quid dico de bestijs quæ nobis vtiles?Sũt mul
ti qui passeres nullam vtilitatem habentes pascant,
sed solùm delicias,& multæ etiam de illis leges,ni-
hilq; omittitur vel negligitur. Et omnia magis cu-
ramus q̃ nosipsos.Sic omnibus sumus ignobiliores.
Et si quis per contumeliã nos dicat canes,dolemus:
nos autem quando nosipsos contumelia afficimus,
non verbo,sed opere, haud tantam adhibemus dili
gentiam animæ quantã canibus, & nihil graue nos
ferre putamus. Videtis quantis cuncta tenebris ple
na sunt? Quot sunt qui curant canes,ne plus q̃ par
est impleantur, & ita vt efferri præ fame & esurie
uenentur,seipsos autẽ non curant: & ita docent nó
deliciari,vt & bestiæ philosophiam discant:seipsos
autem permittũt in ferinam sęuiciem degenerare.
Aenigma dixisse videor. Nã vbi sunt animalia phi
losopha? An non videtur tibi esse magnæ philoso- L
phiæ,quando canis qui mordet præ fame,postq̃ in
uenatione arripit & uenatur, à præsenti esca absti-
net,& mensam videns propositam, etiam fame vr
gente expectat dominum? Erubescite à vobisipsis,
docete ventres vestros vt sint philosophi. Nulla vo
bis defensio est,qui potest ĩdere naturæ brutę,quę
neq; loquitur neq; rationem habet,tantam philoso
phiam,multò magis potest sibijpsi. Quia enim dili
gentiæ humanæ est,& non naturæ,oporteret alio-
qui omnes canes hoc habere. Fiatis saltem sicut ca
nes.Vos me cogitis inde similitudines afferre.Opor
tebat enim a cœlestibꝰ. Quoniam autem si dixero
tale quid,dicitis,quòd illa magna sunt, ꝓpter quod
nihil dico cœleste: Et si dixero Paulũ, dicetis quòd
ille apostolus fuerit:si dixero hominẽ, dicetis quòd
ille potuit: Propter hoc neq; hominem dico,sed be
stiam.Et bestiam quæ hoc nó habet a natura,ne di
catis quòd natura,& nó electione hoc fecit.Et hoc
profectò mirabile,quòd non sua electione, sed tua M
diligentia:non quòd fatigata,non quòd cursu dila-
cerata,non quòd suis laboribus apprehendit consi-
derat,sed omnibus illis foras missis,domini præce-
ptum seruat,& vẽtre fit superior.Etiam inquit,ex-
pectat enĩ laudari,expectat maiore frui mensa.Dic
igitur & tibijpsi, quòd canis spe futuræ voluptatis,
præsentem contemnit, tu autem non vis spe futu-
rorum bonorum,præsentia despicere:sed ille quidẽ
scit quòd si intempestiuè & secus q̃ domino placet
alimentum degustat,etiam illo priuatur,& neq; có
stitutos cibos accipit, sed plagas pro alimento. Tu
autem neq; hoc potes videre,& id quod a consue-
tudine didicit ille,hoc tu per rationẽ tuam nó cor-
rigis.Imitemur canes.Hoc dicũtur facere &Aquile
& Accipitres.Et sicut se gerunt canes in feras &
capreas:ita illæ in volucres,& idipsum ab humana
institutione.Hæc nos condẽnare possunt. Hęc nos
trahere.Dicam & aliud,Equos agrestes & indomi-
tos apprehensos, licèt recalcitrent ac mordeant, in

A tam breui tempore ita periti eruditur, vt eques ex
composito incessu,insidẽs oblectetur.Animam au-
tem,quum absq; ordine graditur, nullus curat, sed
& saltat & calcitrat, & humi trahit, sicut puellus,
& multa fœde agit,& nullꝰ illi adhibet psalides &
retinacula pedum,& frenos, neq; insidet peritus e-
ques, Christum dico. Propter hoc omnia confusa
sunt.Nam quia etiam canes doces imperare ventri,
& furorẽ in leone domas,& ferociam in equo,do-
ces etiam loqui aues:quomodo non absurdum bru
tis naturis rationalia indere opera:in rationalem au
tem, brutorum ingenia & affectiones introducere?
Nulla nobis est venia. Omnes qui bene agunt, nos
accusant,tam fideles quàm infideles.Nam & infide
les bene agunt,& bestiæ,& canes,& non soli homi
nes,sed & nos nosipsos accusabimus,quando quidẽ
voluerimus bene agere. Si autem ignaui fuerimus,
exibilabimur.Etenim qui excellẽter mali sunt, mul
B ti sæpe quia voluerunt mutati sunt.Causa autẽ hęc
quam dixi,Quia obambulamus quærentes quæ no
stra sunt,non quæ proximorum.Si domum extru-
xeris magnificam,domus vtilitatem,non tuam vi-
disti:si equum bonum curaueris,similiter.Nullus so
licitus est,vt sit anima bona: quanuis vbi hæc bona
fuerit,non est illis opus:si autem non,neque ex illis
vtilitas est. Sicut & de sponsa dicitur, licèt thalami
sint ex velaminibus aureis, etsi assunt chori mulie-
rum pulcherrimarũ,etsi rosæ ac corollæ,etsi spon-
sus pulcher sit,etsi ministræ, etsi amicæ, etsi omnes
decentes sint,illa autẽ deformitate plena,nulla vti-
litas:sicut neque damnum,si illa pulchra sit,ex illis.
Quin & contrarium est,nam si deformis est,ab il-
lis deformior apparet,ab istis autem pulchrior fie-
ret.Ita certè etiã anima habet, quando pulchra est,
non solùm nó opus habet illis,sed etiam obumbrat
pulchritudo illius. Philosophum enim nõ sic vide-
mus in diuitijs,vt in paupertate fulgentem,nam il-
lic quidẽ multi opibus adscribunt virtutem,& quia
C non indiget pecunijs.Quando autem in paupertа-
te agit,& per omnia clarescit, & nihil turpe admit
tit,iam nulla corona afferri potest eiusmodi.Hãc
igitur ornemus,si quidem voluerimus ditari. Quæ
vtilitas,quando mulę quidem albę sunt,& pingues
ac obesæ:tu autem insidens,macer, scabiosus es, ac
deformis? Quæ etiam vtilitas,si lecti quidem mol-
les,& variè ornati:anima autem pannosa, nuda,ac
deformis?Quod lucrum,quando equus quidẽ com
positè ambulat,& saltanti quàm gradienti similior
est,& cum saltatione ornatus mundo nuptiali,insi-
dens magis claudicet claudis,& ebrijs, & insanien-
tibus,distortisq; sit pedibus ac manibꝰ?Dic sanè mi
hi,si quis tibi daret equum bonum & corpus vul-
nerasset,quæ vtilitas?Nunc animam distortam ha-
bes,& non est tibi curæ.Curemus nosipsos aliquan
do,obsecro,oro,ne nos exhibeamus ignominiosio-
res ac fœdiores quàm illi sunt, & siquidem verbis
conuicia in nos iactet quis,mordemur ac dolemus,
re autem ipsa nosipsos contumelia afficimus & nó

conuertimur. Resipiscamus vel tardè, vt possimus D
etiam animæ magnam curam faciẽtes,& virtutem
amplexantes,æterna bona assequi,Gratia & mise-
ricordia domini nostri Iesu Christi,cum quo patri
simul ac spiritui sancto gloria,imperiũ,honor,nũc
& semper,& in,secula seculorum,Amen.

Die autem sabbatorum,egressi sumus ciuita
tem ad flumen vbi putabatur oratio esse, &
sedentes loquebamur mulieribus quæ cõue-
nerant.Et mulier quædã,nomine Lydia,pur
purarum vẽditrix,ex ciuitate Thyatiris, cu-
ius cor dominus aperuit,vt attẽderet his quę
dicebantur à Paulo. Homilia.xxxv.

VIde iterum Paulum Iudaizantem,tempo-
risq; ac loci rationem habentem. Vbi pu-
tabatur,inquit,oratio esse. Non enim solũ
vbi synagoga erat,sed etiam foris precabantur, ita
vt locum segregarent,quoniam crassiores erant Iu
dæi.Die autem sabbatorum,quando verisimile erat E
& turbam concursuram. Et sedentes loquebamur mulieribus quæ conuenerant. Et mulier quædam,nomine Lydia, purpurarum venditrix,ex ciuitate Thyatiris,colẽs deum audijt, cuius dominus aperuit cor vt attenderet his quæ dicebantur à Paulo.)Vide iterum,vt est alienus a fastu.Mulier & humilis ista.Et manifestum ab arte,sed vide quante sapientiæ fuerit.Principiò quidem datur ei hoc testimonium,quòd coluerit deũ.Deinde quòd ipsa vocarit apostolos. Vt autem baptizata est illa & domus illius,obsecrauit,dicens: Domini mei,si iudicatis me fidelem deo esse, ingressi in domum meã manete,& coẽgit nos.) Vt autem baptizata est,inquit,illa,& domus illius. Cõsidera quomodo omnibus persuasit. Deinde vide sapientiam quomodo blandè loquatur apostolis,quanta humilitate plena sint verba.Si iudicatis me fidelẽ domino.Nihil contemptibile in his.Quem non mollirent hæc verba? non rogauit simpliciter, nó permisit dominos esse, sed & coẽgit valde.Hoc enim est coẽgit nos, id est, F
his verbis.Vide quomodo statim fructum facit, & magnum lucrum putat,vocationem.Quòd autem fidelem iudicaueritis,manifestum ex eo quòd concredidistis mihi talia sacramenta, quæ nequaquam tradidissetis si me iudicassetis indignam. Et non ausa fuit anteà vocare,q̃ baptizata fuit,manifestũ faciens,quòd non aliter persuasisset.Quare autẽ Paulus & sui primùm non assensérunt,ita vt etiam cogerentur?vel quòd illam prouocabant ad maiorem alacritatem,vel quoniam dixit Christus, In quan- Luc. 10.a.
cunq; ciuitatem ingressi fueritis,quis sit dignus in- b.
terrogate,& illic manete. Atq; ita omnia singulari dispensatione fiunt.Factum est autem euntibus nobis ad orationem,vt puella quædam habens spiritũ pythonis occurreret nobis,quę quæstum magnum præstabat dominis suis diuinando.Hæc subsequuta Paulum ac nos clamabat dicens,Isti homines, serui dei altissimi sunt, qui annunciant nobis viam salutis.Quid? Nunquid & dæmon hæc loquebatur, &

G Paulus prohibuit? & ille malignè agebat & hic pru
denter. Voluit enim hunc non esse dignum fide. Si
enim admisisset illius testimonium Paulus, multos
etiam fideles decepisset, vtpote ab illo approbatus.
Propterea sustinet quæ per se dicunt, vt finè illi fa-
ciat. Et ipse permissione quadã vsus ad illius inter-
itum. Igitur primùm quidem admisit Paulus, & re-
spuit, non volens simpliciter injecere signis. Vbi au
tem perseuerauit hoc dicere diebus multis, & opus
monstrabat: Hi homines, inquit, serui dei altissimi
sunt, qui sanè annunciant nobis viam salutis. Tunc
præcepit illi vt exiret. Sed molestè ferens Pau-
lus & conuersus, spiritui dixit, Præcipio tibi per no
men Iesu Christi, vt exeas ab ea, & exijt in illa ho-
ra. Videntes autem domini eius, quòd actũ esset de
spe quæstus sui, apprehensum Paulũ ac Silam tra-
xerunt in forum ad principes, & offerentes eos ma
gistratibus, dixerunt: Hi homines turbarunt ciuita-
H tem nostram, quum sint Iudæi, & annunciarũt mo
res, quos non licet nobis susçipere, neq; seruare quũ
simus Romani.) Vbiq; malorum causa pecuniæ. O
Paganorum inhumanitatem, vt augeãt pecuniam,
puellam à dæmonijs vexari volunt. Arrepto Paulo
& Sila dixerunt, inquit: Hi homines turbarũt ciui-
tatem nostram. Quid nam fecerunt? Quare igitur
antehac nó attraxistis? Iudæi, inquit, quum sint. Ita
nomen cauillabantur. Et annunciant nobis mores
quos non licet nobis susçipere, neq; facere quũ Ro
mani simus. Maiestatis læsę crimen dicũt. Et simul
insurrexit turba contra illos. O inconsiderantiam,
non exquisierunt, neq; communicarunt sermone,
quãuis tanto miraculo facto, adorare oportebat vt
seruatores ac benefactores habere: nam si pecunias
volebatis, quare his diuitijs inuentis, nó accurristis?
Posse dęmones abigere clariores reddit, quàm ipsis
credere. Ecce & hic signa, sed pecuniarum cupidi-
tas plus valuit. Et militum principes disruptis ve
stibus suis, iusserunt eos virgis cędi, cúmque multas
I plagas eis imposuissent, coniecerunt eos in carcerẽ,
prędipientes custodi carceris, vt diligenter custodi-
ret eos.) Itaque Paulus quidem totum fecit, & mi-
racula & doctrinam, periculorum autem & Silas
particeps fuit. Quid est, molestè ferens Paulus? Ma
2.Cor.2.c licia, inquit, dæmonis visa, sicut ipse alibi dicit: Non
enim illius versutias ignoramus. Quare non dixe-
runt, quòd dęmonem eiecerunt, quòd in deũ impiè
egerunt, sed maiestatis læsæ crimen faciũt, vnde &
Ioan.19.c victos se declarant. Ita & de Christo dicebant: Nó
habemus regem, nisi Cæsarem. Omnis qui seipsum
regem facit, contradicit Cæsari. Et coniecerunt il-
los, inquit, in carcerem. Magnus furor. Qui quum
tale præceptum accepisset, coniecit illos in interio-
rem carcerem, & pedes illorum diligenter asseruа-
uit ad lignum.) Vide, & ille iterum in interiorẽ car
cerem illos coniecit. Et hoc singulari dispensatione
cõtigit. Quoniam enim magnum miraculum erat
futurũ, idoneus locus ad auditorium ille qui extra
ciuitatem iudicatur, liber à tentationibus ac pericu
lis. Vide vt historiæ scriptor illorum studia enume K
rare non erubescit: Vtpote quum esset ocium ma-
gis auscultabant his quæ dicebantur, & neq; ciuitas
ista Philipporum magna erat. Hæc sanè scientes &
nos, neminem erubescamus. Apud Coriarium ma-
net Petrus, apud purpurariam Paulus, Vbi fastus?
Igitur deum oremus vt aperiat cor. Deus autẽ a-
perit corda quæ volunt, est enim & excæcata cor-
da videre. Sed videamus iterum quæ dicta sunt:

Mulier, inquit, purpurarum venditrix cuius do-
minus aperuit cor, vt attenderet his quæ dicebãtur
à Paulo.) Itaq; aperire dei est, attẽdere autem illius,
& ita erat diuinum ac humanum. Vt autem bapti-
zata est, inquit, obsecrauit, dicẽs: Si iudicaueritis me.
Vide, & baptizatur, & accipit apostolos cum tanta
supplicatione, multo maiore quàm Abrahã. Et nó
dixit vllam aliam coniecturam, sed illud per quod
seruata fuit. Non dixit, si magnam mulierẽ, si piam
iudicaueritis me. Sed quid? fidelẽ domino. Si domi-
no, multò magis vobis, nisi dubitetis. Et non dixit a- L
pud me, sed in domum meam manete, ita vt osten
dat hoc cum magna faciendum alacritate. Reuera
fidelis mulier. Dic oro mihi, qs hic est dæmõ? Deus
inquit Pythõ. A loco sic dicitur. Vides quòd & A- Python.
pollo dæmon est? Et quoniã volebat in tentationes
illos injicere, atq; ita magis manifestauit exacer-
bare & dicere, O sceleste & sceleστissime. Si igitur
scis quòd viã salutis annũciant, quur non egrederis
cedens: sed id quod Simon volebat, dicens: Date mi Supr.8.d.
hi vt cui imposuero manus, accipiat spiritum san-
ctũ. Hoc & ille faciebat. Quoniã vidit clarescere,
etiam hoc loco simulat. Hac ratione expectabat se
relinqui in corpore, quòd hæc prędicaret. Si autem
de homine dictũ, quòd non est pulchra laus in ore
peccatorum, multò magis de dęmone. Si ab homi-
nibus testimoniũ non accepit Christus, neq; a Ioan
ne, multò minus ab dæmone. Hoc enim prædicare
non hominum, sed spiritus sancti est. Quoniã igi-
tur arrogantius faciebant clamantes, clamore ob- M
stupefieri putarunt, dicentes: Hi homines turbãt no
strã ciuitatẽ. Quid dicis? persuades dæmoni? quare
non & hic ille dicit, Filij dei excelsi? Tu dicis quòd
turbant nostram ciuitatem, ille dicit, quòd annun-
ciant vobis viam salutis. Tu dicis, tradunt nobis mo
res quos non licet susçipere. Vide illos neq; dæmo-
ni auscultantes, sed vnam auariciã scilicet spectan-
tes. Traxerũtq; illos, inquit, in forum ad principes,
& simul insurrexit turba contra illos. Vide illos nõ
respondere, neq; defensionem dare vt maiore digni
miraculo fiant. Quando enim, inquit, infirmor, tũc 2.Cor.12.c
potens sum. Sufficit tibi gratia mea, potentia mea Ibidem.b.
in infirmitate perficitur. Ita etiam ob mansuetudi-
nem admirabiles erant. Quantò diligentior custo-
dia fuit, tãtò miraculum clarius: forsan seditionem
illic voluerunt sedare, quoniam videbant turbã as-
sistentem, & plagis quidem furorem iam sistere vo
lebant. Quia autem in carcerem conijciũt, & præ-
cipiunt diligẽter seruandum, volebant causam au-
dire.

A dire. Et diligenter asseruare voluit in ligno, quasi di
cat quis, in neruo. Quãtis lachrymis prosequi opor
tet præsentis seculi statum? Illi quidem passi sunt,
quæcũq; scilicet passi sunt, nos autem in delicijs, nos
in spectaculis. Vnde & perimus, & submergimur,
remissionem & oblectamenta vbique sectantes, &
neq; patimur, vel probro, vel sermone aliquo pro-
pter Christum contristari. Horum exẽplorum oro
continuam habeamus memoriam, quãta passi sint,
quãta sustinuerint, quomodo nó turbati sint, quo-
modo non offensi sint. Dei opus faciebant, & hæc
patiebãtur. Non dicebant, Quur hoc prædicamus,
& non affert nobis præsidium deus? Verùm & per
hoc illis proderat, & absq; præsidio constãtiores ac
fortiores reddebat. Tribulatio, inquit, sustinentiam
operatur. Obsecro igitur ne fluxam & remissam
quæramus vitam: nam quemadmodum hic duplex
bonum, quòd & fortes fiunt, & magna sunt præ-
B mia: Ita illic duplex malum, & quòd molliores effi
ciuntur, & quòd in nullo bono sed in malo versan
tur. Nihil enim inutilius fuerit homine, qui omne
tẽpus in delicijs & remissione consumit. Vir enim,
inquit, non probatus, etiam reprobus. Reprobus nó
in his certaminibus, sed in alijs omnib⁹. Desidia res
inutilis est, & in ipsis delicijs nihil ita fructu carens,
vt delicatè agere. Habet enim suam satietatem, neq;
tanta alimentorũ, neq; remissionis voluptas est, sed
omnia friuola fiunt ac diffluunt. Agè ne inquira-
mus hãc. Si enim considerare voluerimus vter sua-
uius agat, qui laborat, & in ærumnis viuit, vel qui in
delicijs versatur, illum magis inueniemus: nam pri
mò, corpus quidem eius qui talis est, enerue & ine-
ptum est: deinde & sensus corporis non sunt tam
synceri ac sani, sed molles ac lãguidi: vbi autem illi
non sunt, neque sanitatis voluptas apparet. Quis
equus vtilis est, is qui in delicijs, vel qui exercetur?
Quę nauis, ea ne quę nauigat, vel quę in littore ma
C net? Quæ aqua, ea ne quæ fluit vel quæ stat? Quod
ferrũ, an quod mouetur, vel quo nemo vtitur? nónе
illud quidem splendet ac argento simile est: hoc
autem rubigine consumitur, & vbiq; inutile est, ac
etiam aliquid suæ materiæ amittẽs? Tale quiddam
fit etiam in ociosa anima. Rubigo enim quædã ap-
prehendit illam, & cõsumit splendorem ac alia o-
mnia. Itaq; qua nam re detergetur rubigo illa? Co-
te tribulationum. Illæ vtilem faciẽt animam, & ad
omnia accómodam. Quomodo enim poterit affe-
ctiones scindere, acie hebetata & quasi plũbea es-
set, flexili? Quomodo diabolum sauciabit? Cui autẽ
non est onerosus homo, aqualiculum pinguissimũ
parãs, & quasi belua marina trahẽdus? Non loquor
de his qui natura sunt tales, sed de his qui ex deli-
cata vita, corpora sua effecerunt talia. Oritur sol, &
claros vbiq; diffundit radios, excitat singulos ad o-
pera. Agricola arrepto ligone egreditur, faber fer-
rarius suos folles apprehendit, & singuli opifices
quod sibi congruit, & inuenies vnumquenq; sua in-
strumenta in manus sumere. Mulier fusum vel có-

texta. Ille autem quasi porci statim à matutinis ho D
ris ad pascendum ventrem egreditur, quęrẽs vt mẽ
sam præsumptuosam instruat, tametsi hoc solùm
sit brutorũ, primo mane pasci, quoniã ad nihil vti-
lia sunt q̃ ad mactandum. Illa autem quæ dorso ge
stant, & operibus apta, etiam ipsa à noctu ad opus
egrediuntur. Hic autem à lecto surgit, Sole iam to-
tum implente forũ, & omnibus labore satiatis. Sur
git autem sese distendens, sicut sus ipsa quæ impin-
guatur, optima diei parte in tenebris cõsumpta. De
inde sedet lõgo tempore in lecto, præ hesterna cra
pula inuenire vestes & alia non valens, & consum-
pta magna parte in illis, tum seipsum comit ac or-
nat, & procedit turpitudinis spectaculum, nihil ha
bens hominis, sed omnia quę sunt bestiæ, in huma-
na forma apparẽt, oculi lippiunt, vinum os olet, mi
sera anima quasi in lectum cõiecta, ob varietatem
ciborum sine modo infusorum, pondus carniũ cir-
cunferens sicut elephas: tandem veniens sedet in lo E
cis, dicit, facitq; talia, vt melius esset illũ adhuc dor-
mire quàm vigilem esse. Si pericula grauia denun-
ciantur, quauis puella trepidior fit: si vtilia, puello
quouis laxior ac mollior est. Vultus eius oscitatio-
nibus plenus est, omnibus adhæret qui volunt malè
agere, & si non ipsis hominibus, certè illorum affe-
ctionibus. Et ira talem facilè excitat, & concupiscẽ
tia, & inuidia, & omnia. Omnes adulantur, omnes
ministrant, molliorem q̃ est facientes animam, &
quotidie prodit cum insigni quadã noui morbi ac-
cessione. Vbi in rerum inciderit difficultatem, cinis
& puluis fit, & nihil ei fericæ vestes prosunt. Hæc à
nobis non sine causa dicta sunt, ne quis dissolutè &
inutiliter viuat. Ocium enim & voluptas ad opera-
tiones inutiles, ad gloriam solùm, & ad delicias re-
spiciunt. Quomodo non omnes talem condemna-
bũt, & domestici, & amici, & cognati? Quis autem
non iustus dicet, Onus hic est terræ, frustra aduenit
in mundum talis, immo non frustrà, sed in malum F
sui capitis, in damnum proprium, in detrimentum
aliorũ? Quid igitur videtur dulcius, hoc enim nunc
quæritur, ocio & feriatione? Et quid fœdius homi-
ne qui non habet quod operetur, quid laboriosius,
quid miserius: nónе hoc plurimis vinculis deterius?
toto die in foro quotidie oscitare & spectare homi
nes prætereuntes. Animæ enim natura est, vt sem-
per moueatur & quiescere nequeat. Deus hoc ani-
mal condidit operationibus deditum, & ex natura
eius est operari, & præter naturam eius, esse ocio-
sum: ne ab egrotantibus causam probemus, sed a re
ipsa experimentum capiamus. Nihil vacatione mo
lestius, nihil ocio. Ideo necessitatem operandi indi-
dit nobis deus. Omnia enim ab ocio damnum acci
piunt. Etenim & oculus & os & venter, & vnum-
quodq; membrorum nisi quod suum est operetur,
in extremũ incidit morbum. Hoc autem maximè
in anima est: nam sicut ociũ mala res est, ita & o-
peratio quæ non congruit. Sicut enim si quis non
comedit, dentibus nocet: ita quæ comedit quæ non

G accommoda,ſtupere illos facit: Ita ſanè & hoc loco,ſi vel non operatur,vel operatur quæ non cõuenit.Igitur vtrũq; fugere ſtudeamus,& ocium,& opus ocio deterius.Et quod eſt illud?auaricia,ira,inuidia,& reliquę affectiones:ab his vacemus,vt æterna nobis bona promiſſa cõſequamur,Gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre ſimul ac ſpiritu ſancto ſit gloria &c.

Media autem nocte Paulus ac Silas orantes, laudabant deũ,& audiebant illos vincti.Repentè autem terræmotus factus eſt magnus, ita vt mouerentur fundamenta carceris. Apertæ ſunt autem ſtatim ianuæ, & omnium vincula ſoluta ſunt. Homilia.xxxvj.

Vid illis animabus conferendum? Multis plagis acceptis flagellati ſunt, contumelijs affecti ſunt,extremè periclitati ſunt,in neruum coniecti ſunt,inq; carcerẽ interiorem, & neq; ſic dormire poterant,ſed tota nocte vigilant. Videtis quantum bonum ſit afflictio? nos autem & in mollibus lectis,& metu territi,totas noctes dormimus,fortaſſis propterea inſomnes manſerũt, quoniam in periculis fuerunt. Nũquid ſomni tyrannis illos cepit? nunquid dolor inflexit? nunquid metus conſternatos reddidit? Atqui hæc quæ illos excitabant alacresq; faciebant,etiã magna voluptate implebant.Media autem nocte,inquit,orantes laudabant deum,audiebãt autem illos vincti.Nouũ enim videbatur eſſe ac admirabile. Repentè autẽ terræmotus factus eſt magnus, ita vt commouerẽtur fundamenta carceris, apertæ autem ſunt ſtatim omnes ianuæ,& omnium vincula ſoluta ſunt.) Terræmotus factus eſt,ita vt cuſtos è ſomno excitaretur,& ianuæ apertæ ſunt,vt factum fieret mirabile. Hæc vincti non videbant,alioqui fugiſſent omnes.

Experrectus autem cuſtos carceris,videns apertas ianuas carceris, arrepto gladio ſeipſum interemptus erat,putãs effugiſſe vinctos:clamauit autem
I voce magna Paulus,dicens, Nihil mali tibijpſi feceris, omnes enim hic ſumus.) Admiratus magis eſt humanitatem Pauli, obſtupuit fortitudinem , quia & fugere quum poſſet,non fugit,& ſe à cæde prohibuit. Petito autem lumine,irrupit ac tremefactus prôcidit ante Paulũ & Silã, & dixit, Domini, quid me oportet facere,vt ſaluus fiã?) Vidiſti quãta illum cepit admiratio? Illi autem dixerunt,Crede in dominum Ieſum Chriſtũ, & ſeruaberis tu ac omnis domus tua, & loquuti ſunt illi ſermonẽ domini & omnibus qui in domo eius erãt.) Quia ſtatim loquuti ſunt ei, declararunt miſericordiam erga illum. Et aſſumptis illis in eadem hora noctis lauit à plagis,& baptizatus eſt ipſe & omnes qui illius erãt continuò.Et quum perduxiſſet illos in domum,appoſuit menſam,& exultauit cum tota domo,credẽs deo.) Abluit eos redditurus illis gratiã, & honorans eos propter ea quæ fecerat. Die autem facto,miſerunt militum principes lictores, dicentes, Dimitte homines illos.) Cognouerant fortaſſe factum,& nó audebant per ſeipſos dimittere. K

Annunciauit autẽ cuſtos carceris ſermones Paulo,dicens, Miſerunt militum principes vt dimittamini,nunc igitur egreſſi ite in pace. Paulus verò dixit ad illos,Cæſos nos publicè,indicta cauſa,homines Romanos coniecerũt in carcerẽ, & nunc clàm nos eijciunt.Non profectò,ſed veniant ipſi,& educant nos. Annunciauerunt autem militum principibus lictores verba hæc,& timuerũt,quum audiſſent Romanos eſſe. Et egreſſi orauerũt illos,& eductos rogabant vt egrederẽtur è ciuitate.Egreſſi autem è carcere,intrauerunt ad Lydiam, viſiſq; fratribus,exhortati ſunt eos & profecti ſunt.) Etiã principibus militũ denunciantibus Paulus non exit, forſan propter Lydiam & alios fratres, vel etiam terret illos,ne putẽtur digni eſſe qui perirẽt: Et vt etiã alios confidentiores facerent. Triplex delicti crimẽ erat,quòd Romanos,& non audita cauſa, & publicè coniecerant in carcerem. Vides quòd etiam multa humano more agebant.Exquiramus ad illã noH ctem,noctes noſtras. Ibi conuiuia, & ebrietates, & libidines. Ibi ſomnus nihil à morte differens, ibi vigiliæ ſomno moleſtiores:nam alij quidẽ dormiunt ita vt nihil ſentiãt, alij autem vigilant miſerabiliter ac miſerè,ſeruos percutiẽdo,pro pecunijs curas gerendo,cogitando vt vlciſcantur eos qui ſe leſerant, inimicitias meditando, verba contumelioſa per diẽ obiecta enumerando, & ita ignem iræ ſuccendendo,intolerabiliaq; faciẽdo.Cõſidera quomodo Paulus dormiuit, mirè & ſingulari diſpẽſatione hoc factum fuit.Angelus enim aderat, & nullum oportebat videre quod factum erat.Iam autem & hoc bene factũ, quòd prohibetur cuſtos carceris ſeipſum occîdere. Et quare, non aliud miraculum factum? quia hoc ſufficiebat ad illiciendum illum,quod niſi euenijſſet,etiam ipſe in periculũ veniſſet.Non enim ita trahunt miracula vlla, vt ea quæ ad ſalutem noſtram attinent.Et ne videatur à ſeipſo factus terræmotus,& naturalis,ſequutum eſt hoc teſtimonium M quod illud confirmet.Et in nocte apparet.Nihil enim ad oſtẽtationem, ſed omnia ad ſalutẽ aliorum faciebant.Non erat malus carceris cuſtos. Coniecerat illos in interiorem carcerem,mandato ſic accepto, & non à ſeipſo. Et quare non anteà clamauit Paulus? Tumultu ac turbatione plenus erat homo, & non ſuſcepiſſet verba. Idcirco vbi vidit illũ ſibiipſi mortem velle conſciſcere, præoccupat ac clamat,dicens,Omnes ſumus hic.Eapropter & petito lumine irrupit & prôcidit ante Paulum ac Silam. Ad pedes vincti cadit cuſtos, & pręmittit illos foras ac dixit:Quid mihi faciẽdũ eſt vt ſeruer? Quid nam dixerunt? Vide illum,nó ob hoc diligere,quia ſeruatus erat,ſed quia virtutem obſtupeſcebat. Vidiſti quid illic factum,& quid hîc?Illic puella liberata eſt à ſpiritu,& in carcerẽ coniecerunt illos, qđ liberauerunt illam à dæmonio.Hîc ſolùm monſtrãt portas carceris apertas,& aperuit portas cordis illius.Soluit vincula duplicia. Accendit illic lumen, nam &

A nam & in corde illius lux fulſit. Et irrupit ac prôcidit. Nec interrogauit, Quomodo hoc factũ eſt? Sed ſtatim dicit,Quid mihi faciendũ eſt,vt ſeruer? Quid igitur Paulus?Crede in dominum noſtrũ Ieſum Chriſtũ, & ſeruaberis inquit tu,ac domus tua. Maximè hoc homines conciliat,quòd etiã ſua domus liberanda ſit.Et loquuti ſunt ei ſermonẽ, & omnib⁹ qui in domo illius. Lauit illos & ablutus eſt. Illos quidem à plagis abluit, ipſe autem à peccatis lotus eſt. Aluit & paſtus eſt. Exultauit,inquit, q̃uis nihil erat,ſed verba ſolùm & bona ſpes.Hoc ſignũ erat,quòd ipſe credidit,ſe ab omnib⁹ liberatũ.Quid carceris cuſtode peius?quid crudelius? qd ferocius? attamen cum multo illos honore ſuſcepit, & lætatus eſt, non quia ſaluatus eſt, ſed quia credidit deo. Crede,inquit,in dominum.Idcirco dixit, Qui credidit deo.Et ne videatur quaſi reus ac peccator perire,propterea dicunt:Cæſos nos publicè,& indicta
B cauſa coniecerunt in carcerem, vt non ſolùm gratiæ,ſed etiam ipſorum ſit opus. Vide vt varia,diſpẽpẽſet gratia, Quomodo ille egreſſus eſt,quomodo hic:tametſi vterque apoſtolus. Timuerunt, inquit, quòd Romani eſſent,non quòd iniuſtè coniecíſſent in carcerem.Et rogauerunt illos vt exirent ex ciuitate.Hanc gratiam petiuerunt.Illi autem, vt venerunt ad Lydiam,& confirmauerunt illam, ſic tandem profecti ſunt. Non enim hoſpitẽ illam dimittere oportebat in agone & ſolicitudine.Egreſſi autem ſunt non illis obtemperantes, ſed ad prædicationem feſtinãtes,vtilitate per hoc miraculum ſufficiente ciuitati data.Non enim vltrà oportebat ibi manere.Etenim miraculũ magis clareſcit,vbi abierint illi qui ipſum operati ſunt.Et fides cuſtodis carceris ꝓ voce erat.Quid huic par? ligatur & ſoluit. Ligatus ſoluit duplici vinculo,eum qui ligauit ſoluit per hoc quòd ligatus eſt.Reuera hæc gratiæ opera ſunt:Nũc igitur,inquit,egreſſi ite in pace, hoc eſt,cum ſecuritate,nihil timentes.Et aliter:Et hunc
C extra periculum volũt fieri,ne poſt hæc accuſetur. Et non dicunt,Cæſos nos, coniecerũt in carcerem, quia miracula operati ſumus. Neq; enim illa attendiſſent,ſed quod maximè illorum mentes cõcutere potuit: Indicta cauſa,inquit, & quum Romani ſimus. Semper memores ſimus huius cuſtodis carceris,& non miraculi.Quid dicent Gentiles, quomodo quum eſſet vinctus,perſuaſit vincienti?Et quem dicit perſuaderi oportebat,num ſceleſtum hominẽ & miſerum,& non habentem mentem, innumeris malis plenum,& facilè adducibilẽ?Addunt & hęc, Quis ille vel coriarius, vel purpurarum venditrix, Eunuchus,cuſtos carceris? Serui & mulieres crediderunt.Quid igitur dicere poterunt,quando & eos qui in dignitatibus conſtituti ſunt,adducemus Centurionem,proconſulem, eos qui ex illo vſq; in hũc diem, ipſoſq; imperatores ac reges? Ego autẽ aliud dico,quod hoc maius eſt. Illos contẽptiores videamus.Et vbi,inquit,hoc miraculum?Profectò miraculum eſt. Nam ſiquidem crederet quis de rebus vulgaribus,non eſſet miraculum:quando autem de D reſurrectione,de regno cœlorum, de vita philoſophi,popularib⁹ loquitur quis & perſuaſerit, mirabilior erit,q̃ ſi ſapiẽtibus perſuaderet. Quando enĩ non eſt periculum & perſuaſerit quis,bene inſipientiam in medium afferunt. Quando autem dixerit quis ſeruo ſicut tu es,Si credideris mihi,periclitabere,omnes hoſtes tui erũt, oportebit te mori, & innumera mala ferre, & deinde ceperis animã illius, neutriq̃ hoc erit inſipiẽtiæ:nam ſi hæc dogmata voluptatem habuiſſent,meritò quis hoc dixiſſet.Si autem id quod non didicerunt philoſophi, ſeruus diſcit, vtiq; magnum eſt miraculum. Et ſi placet coriarium illum in medium afferamus, & videamus quid illi narrarit Petrus: vel ſi vis,illum hunc carceris cuſtodem.Quid igitur illi dixit Paulus?Chriſtus reſurrexit,inquit.Eſt reſurrectio mortuorũ, eſt regnũ,& perſuaſit facilè credulo. Quid igitur,de vita nihil dixit?dixit vtiq;,quòd temperatè viuẽdum, quòd pecunijs imperandum, quòd cauenda crudeE litas, quòd propria danda alijs: nunquid & de his perſuaderi erat paruæ ſapientiæ,& non magnæ animæ?Eſto autem quòd illi dogmata per inſipientiam receperint,vitam ita philoſophicã agere: nũquid inſipientiæ fuerit?Atq; ita quantò inſipientior eſt cui perſuadentur ea quę neq; philoſophi philoſophis perſuadere potuerunt,tantò maius fit miraculum,maximè autem quando & mulieres ac ſerui perſuadentur,& operib⁹ id declarant ea quę Platones & omnes illi perſuadere nequiuerũt. Et quid dico,quòd nulli perſuaſerint, quum neque ſibijpſis? Quòd enim Plato non perſuaſum habuit contemnendas pecunias,hinc habes, quòd tãtas facultates, aureosq; annulos,ac phialas poſſedit.Itẽ vanã gloriam non eſſe expetendam,Socrates qui omnia faciebat ad gloriam ſpectans,neutiquam oſtendit. Et ſiquidem illius ſermones noti eſſent vobis, longum ſuper ea re mouerem ſermonem,& oſtenderẽ multam apud illum eſſe ironiam,ſiquidem credendum F eſt his quæ diſcipulus eius de eo dicit,& quomodo à vana gloria, omnes eius literæ argumentum habent.At illis relictis, nobiſipſis loquamur. Nam cũ his quę dicta ſunt,etiam hoc eſt dicendum,quia & cum periculis hæc perſuadebantur.Ne igitur impudens ſis,ſed cogita illam noctem, neruos,hymnos. Et hoc ſtudeamus etiam nos facere, & aperiemus nobis non carcerem, ſed cœlum. Si orauerimus,& cœlum aperire poterimus:Elias etiam clauſit ac a- 3.Reg.17. peruit cœlum oratione. Eſt etiam in cœlo carcer. &.18.a Quæcunq; ligaueritis in terra, erunt ligata in cœ- Matt.16.a lo. Oremus per noctem, & ſoluemus hæc vincula. Nam quòd preces peccata ſoluant,perſuadeat nobis vidua,perſuadeat nobis ille amicus,qui intempeLuc. 18.a ſta nocte perſeuerat ac pulſat:pſuadeat nobis Cor- Ibid. 11.a nelius,Orationes tuæ,inquit,& eleemoſynæ tuę aSup.10.a ſcenderunt coram deo.Perſuadeat nobis Paulus,di cens,Quæ autem vera vidua eſt,& ſolitaria,ſpera- 1.Tim.5.a uit in deum,& adhęret precibus die ac nocte.Si de

G vidua ille hæc dicit de infirma muliere,multò magis de viris.Et iam dixi,& nũc dico, Excitemur nocte,etiamsi nó multas preces facias,vnam fac cum sobrietate & sufficit,nihil amplius peto, etiamsi nõ sit media nox,saltem sub ipsum diluculum.Ostende quòd non corporis solùm est nox,sed etiam animæ. Ne sinas illam ociosè transire, sed da domino hoc donum,immo & ipsum ad te redeat.Dic enim oro,si in graues incidissemus facultates,quẽ non rogaremus? si forsan petitionis cõpotes fieremus,respiramus.Quis tibi daret,vt paratus sit is qui rogatur ad habendum tibi gratiam,quod rogas?Quis tibi daret,ne obambules & queras quem nam roges: sed inuenias paratũ? Ne alijs opus habeas per quos roges,vt per illos preceris.Quid hoc maius?Hic enim tũc maximè facit, quãdo non alios rogamus, sicut amicus germanus,& nos tunc maximè obiurgat quasi non fidamus illius amicitia, quando alios oramus qui pro nobis ad illum intercedant.Ita etiã
H nos facimus,quando aliqui nos rogant,tunc potissimum illis largimur,quando per seipsos & nó per alios nos accesserint.Quid igitur,inquit,si offenderim?Cessa offendere,& lachrymas funde,& ita accede,& statim in primis inuenies illum propicium. Dic solùm,offendi,dic ex animo & pura mente,& soluta sunt omnia. Non adeò cupis dimitti peccata tua,sicut ille cupit peccata tua dimitti.Quod enim non concupiscis tu, cogita, quia neq; vigilias suscipis,neque pecunias effundis:ipse autem vt dimittat peccata nostra,vnigenito suo non pepercit,germano eiusdẽq; solij ac potestatis filio. Vides quòd ipse magis concupiscit dimittere peccata tua?ne segnes simus,ne moras nectamus.Misericors est ac bonꝰ, solùm occasionẽ illi demus,idq;,ne nos inutiles fiamus ac ociosi,quãuis & absq; illa absolueret,sed sicut nos multa in ministris nostris formamus & cõponimus, ita & ipse multa in nostram facit salutẽ.

Psal.94.a Præoccupemus faciem eius in confessione, quoniã
I bonus est ac suauis & misericors.Si autem non inuocaueris ex veritate,neq; volueris ex corde loqui, Dimitte,sed ex ore,quid ille faciet?Quid est in veritate inuocare?Cum electione voluntatis, cum alacritate,cum mẽte syncera: sicut de vnguẽtis dicũt, verum esse,si nihil habet adulterinũ, ita & illic reuera illum inuocat:& qui reuera illum inuocat,tam diu assidet,nec desistit,donec assequatur. Qui autẽ obiter defungitur,& sic legem implet,non inuocat in veritate.Quisquis ergo fueris,ne dic,Peccator sũ solùm,sed etiã da operam,vt ab hac existimatione te liberes:nec dic solùm, sed & dole:si doles, operã adhibes: si non doles, operam non adhibes: si non doles, subsannas . Quis dicens Aegroto, non facit etiam omnia vt liberetur à morbo. Magna arma

Luc.11.b sunt preces.Si vos,inqt,scitis bona dona dare,multò magis pater vester.Quare nõ vis accedere,amate:plus omnibus potest.Et vult & potest.Quid ꝓhibet?nihil.Igitur accedamus cum fide, accedamus dona afferentes quæ vult,vltionis obliuionem, beni gnitatem,mansuetudinem.Et si peccator fueris, cũ K fiducia ab illo petes peccatorum remissionẽ,qui potest ostendere tibijpsi,quòd hoc tibi concessum sit. Sin iustus fueris, & nõ habes vt ab vltione desistas, nihil profuerit. Non est possibile, quòd homo qui dimiserit proximo,non plenam remissionem assequatur.Incomparabiliter magis misericors est deus quàm nos,hoc omnibus manifestum est.Quid dicis? Si dixeris, iniuria affectus fui,iram domui, furoris vim pertuli propter tuum præceptum,nó dimittet etiam ille? omnino vtique dimittet. Et ita si purificauerimus animã ab vltionis cupiditate,sufficiet nobis, ad hoc vt audiamur, & cum sobrietate & multa sedulitate oremus,vt obtenta ab eo copiosa misericordia,bona promissa consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cum quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Cap.XVII L

Transierũt autem per Amphipolim & Apoloniam , & venerunt in Thessalonicam, vbi erat synagoga Iudæorum.Pro more autem suo Paulus intrauit ad illos, & per sabbata tria loquebatur illis de scripturis,aperiẽs & allegans quòd Christũ oportebat pati, & resurgere ex mortuis, & quòd hic est Christus Iesus,quem ego annuncio vobis.

Homilia.xxxvij.

ITerũ paruas ciuitates transeunt, & ad maiores festinant, vnde quasi ex fontibꝰ quibusdam,in vicinas diuulgãdus sermo. Pro more autem suo intrauit Paulus in synagogam Iudæorum,quanuis dixerat, Conuertimur ad gentes: Sup.13.g. non relinquebat illos,magno enĩ amore prosequebatur eos.Audi enim illum dicentem,Fratres,expectatio quidem cordis mei,& oratio ad deũ pro Israël est,vt seruetur,& oraui anathema esse à Chri- Rom.9.m. sto pro fratribus meis.Faciebat autem hoc propter promissionem dei ac gloriam. Et ne offendiculum M esset gentibus. Et,sabbata tria loquebatur illis de scripturis,aperiens & allegans, quòd Christũ oportebat pati,& resurgere ex mortuis. Et quòd hic est Iesus ille Christus,quem ego annuncio vobis.) Vides quòd ante omnia passionem prædicat. Sic de illa non confundebantur,sed prædicabant vt salutarem. Et quidam ex illis crediderunt,& adiuncti sunt Paulo ac Silæ. Et religiosorum Græcorũ multitudo magna, mulieresq; primariæ non paucæ.) Summam dixit sermonum,alienus ab omni superfluitate, non vbique conciones totas dicendo.

Zelo autem commoti Iudei increduli,& assumptis quibusdam forensibus viris malis,& turba coacta concitauerunt ciuitatem.Et vrgentes domum Iasonis,quærebant illos vt ducerent ad plẽbem.Nó inuentis autem illis, traxerunt Iasonem & fratres quosdam ad principes ciuitatis, clamantes: Hi qui orbem terrarum concitarunt , huc quoque venerũt,quos hospitio excepit clàm Iason. Et hi omnes

contra

A contra decreta Cæsaris faciunt,regem alium dicentes esse Iesum.) O accusationem. Iterum accusant violatæ maiestatis,& reipublicæ. Dicentes, inquit, regem alium esse Iesum. Concitauerunt autem turbam & principes ciuitatis audientes hæc,& accepta satisfactione à Iasone & à cæteris, dimiserũt illos.)Admirabilis erat vir ille,dimisit illos, & periculo se exposuit. Fratres autem statim per noctem emiserunt simul Paulũ & Silam in Berrhœam. Qui quum aduenissent , intrauerunt in synagogam Iudæorum.Hi autem qui erant generosissimi Thessalonicensium , qui receperant verbum cum omni alacritate quotidie dijudicantes scripturas, num hæc ita se habeant.) Generosissimi inquit erant,hoc est,humanissimi. Et vide non simpliciter,sed cum diligentia scrutabantur scripturas. Hoc enim est dijudicantes, volebant enim & a seipsis certissimam persuasionem habere de passione.Iam enim crediderant.Itaque multi ex illis cre-
B diderunt,etiam Græcæ mulieres honestæ, & non pauci viri. Vbi autem cognouerunt Thessalonicenses Iudæi,quòd & in Berrhœa à Paulo annũciatum esset verbum dei,venerunt & illic concitauerunt turbas:statim autem tunc Paulum emiserunt fratres,vt iret velut ad mare , Manserunt Silas & Timotheus illic.) Vide illum & cedẽtem & vrgentem , & multa humano consilio facientem.

Porrò qui prosequebantur Paulum duxerunt illum vsque ad Athenas,& accepto mãdato, ad Silam & Timotheum vt quàm celerrimè ad illum veniant profecti sunt.) Videamus autẽ iterũ quæ dicta sunt: Per sabbata tria , inquit, loquebatur illis;aperiens ex scripturis.Bene,quando vocabant, hoc & Christus faciebat,multùm de scripturis disserens,& non semper signa faciens. Quoniã enim illi aduersabantur,& eum vt impostorem & incantatorem calumniabantur, ideo & ipse de scripturis • disserit. Qui enim solis signis attentat persuadere, meritò suspectus est.Qui autem ex scripturis per-
C suadet,non venit in eam suspicionem. Et vbiq; inuenimus illum doctrinis persuadere. Sed & quum in Antiochia doceret,congregata est ad ipsum ciuitas.Ita magnum quoddam etiam hoc est,& non paruum signum,sed verè valde magnum.Et ne putent quòd ipsi possent totum, permittit illos deus expelli.Duo enim inde proueniebant,nempe quòd quasi depositi non superbiebant,& iterũ quòd neque vt rei terrebantur, ita etiam singulari ordinatione vocabantur. Religiosorum Græcorum , inquit , magna multitudo, & Græcarum mulierum crediderunt,etiam viri non pauci . Illi autem contrà faciebant. Quomodo autem dicens, Vt nos ad gentes,ipsi autem ad circuncisionem, loquitur Iudæis?Hoc ex superabundantia faciebat. Quoniam si Iudæis loqui nó oportebat,quomodo dicebat ite

Gala.2.b. rum,Qui enim cooperabatur illi in circuncisione, cooperatus est & in me gentibus.Quemadmodum enim & illi gentibus loquuti sunt , quanuis ad circuncisionẽ segregati:Ita & hic.Et quanuis amplius D hos curabat,non tamen illos negligebat, ne videantur diuisi esse.Et quomodo,dicet quis, prius ad synagogas ingreditur?Græcis persuadebat per Iudæos dum Iudæis loquitur. Sciebat enim quòd hoc ad gentes conciliandas multùm valebat.Idcirco dicebat , Quoniam ego gentium sum apostolus. 1.Tim.2.d Et epistolæ illius omnes contra Iudæos pugnant. Quòd Christum,inquit,oportebat pati. Si pati oportebat,omnino & resurgere,multò magis mirabile hoc quàm illud.Si enim illum qui nihil iniustè egit morti expositum, multò magis suscitauit illum. Iudæi autem increduli , assumptis forensibus quibusdam,turbarunt ciuitatem,inquit: Ita quum plures essent Græci,assumebant quosdam. Quoniam non putauerunt Iudæi , se sufficere ad seditionem mouendam,nec iustam causam habebant,tumultu semper talia perficiunt , idq; assumptis viris malis: Non inuentis autem illis,inquit, traxerunt Iasonẽ. O tyrannidem ab ædibus sine causa illos extra- E hunt.Hi omnes contraria decreto Cæsaris faciunt, Regem inquit,dicentes esse Iesum . Quoniam nihil contrarium dicebant decretis , neque commouebãt ciuitatem in aliud crimen illos ducunt,& lesæ maiestatis ac reipub.accusant.Et quid timetis,siquidem mortuus est. Vide persequutiones semper prædicationem promouere?Itaque hi erãt, inquit, generosissimi Thessalonicensium,hoc est,nihil mali facientes,sed alij quidem crediderunt,hi autẽ contrarium faciunt turbantes illos. Igitur multi quidẽ crediderunt ex illis,etiam Græcæ mulieres.Iterum hic credunt Græci . Tu autem vide qua dispensatione fugerunt metuentes.Nónne si cessassent prædicare,etiam amplius exacerbassent?Duo fiebãt,& illorum furor extinguebatur,& prædicatio crescebat.Meritò autem & illorum malos mores ponit. Venerunt & illuc concitantes turbas,irrefrenabilẽ insaniam illorum insinuat. Statim autem emiserũt Paulum fratres,vt iret inquit quasi ad mare.Hic iã F Paulum solum mittunt.Metuebãt ne quid ipsi mali accideret,qui caput illorum omnium erat.Sic nõ vbique gratia operabatur,sed finit illos etiam humano consilio agere,excusitans illos,& in solicitudinem immittens.Vide saltem vt Philippis seruarit solùm,hic non item.Et accepto mãdato,inquit ad Silam & Timotheum, vt quàm celerrimè veniant ad ipsum, profecti sunt. Et hoc meritò, Nam licèt Paulus erat,attamen illis opus habebat.Igitur bene in Macedoniam à deo impellebantur . Clara enim tum erat Græcia, alioqui & alia præter necessitatem faciebat: Christus præcipiebat ex euãgelio viuere,hic autem hoc nõ faciebat. Christus non misit illum baptizare , hic autem baptizabat . Vide quomodo conferendus omnibus erat : Petrus in circuncisionem,hic ad gentes,& in maiorem partem . Et accepta satisfactione à Iasone dimiserunt illos . Vide quomodo satisfaciens Iason emisit Paulum, & ita animam suam pro Paulo exposuit.

Hi,inquit,

G Hi, inquit, erant generosissimi Thessalonicenses, hoc est, virtutibus & fide erga deum præditi. Qui scilicet susceperunt sermonem cum omni alacritate, inquit, quotidie dijudicantes scripturas, si hæc sic habeant. Non simpliciter impetu, neque zelo. Et quia maior ciuitas erat, forenses homines erant in illa. Mirabile autem non est, si in maiore ciuitate deteriores sint. Immo maximè verisimile est, in maiore esse peiores, vbi multæ tumultuum occasiones: nam sicut in corpore, quando difficilior morbus fuerit, plus habet materiæ & alimenti: Ita certè hoc loco, id quod & in Iconio factum est, & egreditur Paulus, vt & perditionis aliorum pœnam dent. Idcirco & Paulus dicit prohibentibus nos loqui gentibus. Et quare nō māserūt, inquit, ibi? quare non signa fecerunt? Si enim illic vbi lapidatus est, mansisset multo tempore, multò magis ibi. Quare? Deus non semper voluit illos facere signa. Non enim minus signum est, vincere absq; signo eos qui
H persequuntur q̄ signa facere, atq; ita sicut nūc absque signis prævalet, ita & tunc vbiq; volebat potēs esse. Itaq; nec apostoli vbiq; ad signa confugiunt.
1.Cor.1.d. Nos autem prædicamus Christum crucifixum signa quærentibus, & sapientiam. Hæc dedimus quę neque signis persuaderi possunt. Et persuademus, adeoq; magnum hoc signum erat. Igitur vide vbi extenta prædicatio, quomodo statim ad signa accurrūt: oportebat enim postea propter eos qui crediderant maiora esse signa, q̄ quæ alijs fiebant, ideo & fiunt, sed recedendo & accedendo ea faciebant. Emiserunt illum quasi ad mare. Quare? vt nō possit facilè deprehendi. Ita enim illum eripere voluerunt, quasi per hoc magni quippiam perfecissent.

Vide quanto studio, & reliqui discipuli erga præcipuos apostolos vsi sunt, & non quemadmodum nunc separati sumus. Separamur enim inter nos parui & magni. Alij quidē extollimur, alij autem inuidemus, propter hoc & illi inuident, quia nos inflamur & non patimur cum illis æqualiter
I salutari. Idcirco in corpore est moderatio qualitatum & harmonia, quia non est inflatio: non est autem inflatio, quia membra ita constituta sunt, vt seipsis inuicem vtantur necessariò, & caput pedibus eget, & pedes capite. Et nobis hoc fecit deus, & neq; sic fieri sustinemus. Etenim etiā si hoc non esset, oportebat charitatem ac pacem habere. An nō auditis illos qui foris calumniantur nos? Quando dicunt, Vtiles amicitiæ, laici nobis opus habent, & nos iterum propter illos sumus. Ita & doctor & princeps nō esset, nisi etiam discipuli essent ac subditi, neque facerent quæ sua sunt, sicut terra opus habet agricolis, & agricolæ terra: ita & hīc. Quam enim habet mercedem doctor, non habēs cui ostē dat edoctos? quam etiam hī qui docentur, si non optima fruantur doctrina? Et ita iterum similiter alter altero opus habet, & principes his qui regūntur, & duces subditis. Principes enim multorū gratia sunt. Nullus enim sufficit per seipsū aliquid operari, siue suffragia dare oportet, siue consilia & sen K
tentias, honestiores fiunt à congregatione & multitudine. Exempli gratia, pauperes dantibus egent, dantes accipientibus. Iterum considerantes, inquit, mutuum, ad incitationem dilectionis ac bonorum operum, propterea maiora potest communitas ecclesiæ. Quæ per seipsum nullus potest, cum alijs potest. Propterea maximè necessariæ fiunt preces hoc loco pro vniuerso orbe, pro ecclesia quę in finibus, pro pace, pro his qui in calamitatibus. Et hoc Paulus manifestat, dicens: Vt quod in nos beneficium, 2.Cor.1.c
in multa persona, per multos gratiæ dicātur pro nobis: hoc est, vt multis concedatur. Et sæpe preces illorum petit. Vide etiā de Niniuitis quid dicit deus:
Ego autem non parcerem ciuitati, in qua habitant Ionę vlt.d.
plures, q̄ duodecim myriades. Vbi duo vel tres sūt Mat.18.c.
congregati, inquit, in meo nomine, illic sum in medio illorum. Si autem duo magna possunt, multò magis plures: quanuis vnus sis, multùm valeas, sed non similiter. Quare autem & vnus es, & non facis multos? quare nō es author charitatis? quare nō concilias amicitiam? Maximum virtutis encomiū scis. Sicut enim deum magis exacerbat, per conspirationem esse malos, ita magis illum lætificat in cō cordia esse bonos. Non eris, inquit, cum multis in
malum. Omnes declinauerunt, inutiles facti sunt, Psal.13.a.
& facti sunt quasi fœtentes in malicijs suis. Fac tibi amicos præ domesticis, præq; omnibus alijs. Si quis pacificus est, idem filius est dei, vtique multò magis & is qui amicos parat. Si is qui reconciliat, filius dei dicitur, quo nomine appellādus est qui eos qui reconciliantur amicos facit? Hanc negociationē exerceamus. Amicos faciamus inter se qui inimici erāt, & eos qui non inimici, & nec amici congregemus quidē & hos, & ante omnes, nos ipsos. Sicut enim qui in domo inimicitias habet, & cum vxore sua
• dissidet, non est fidedignus, quòd alios conciliet, sed
audiet: Medice cura teipsum. Ita profectò & hīc Luc.4.d.
dicetur. Quæ igitur sunt nostrę inimicitię? anima
• dissidet cum corpore, malitia pugnat contra virtu- M
tem. Has soluamus, hoc bellum componamus, & tunc cum pace etiam alijs loquemur, cumq; multa fiducia, non reprehendente nos conscientia nostra. Pugnat ira cum mansuetudine, pugnat auaritia cum contemptu diuitiarum, pugnat inuidia cum benignitate. Dissoluamus hoc bellum, hos inimicos deijciamus, hos statuamus triumphos. In ciuitate nostra præparemus pacem. Ciuitas enim nobis est, & administratio, & ciues, & peregrini multi, sed peregrinorum eiectionem faciamus, ita vt neque domesticos corrumpamus, neque alienum & adulterinum dogma introducatur, neq; carnalis sensus. Non videmus quòd si quis hostium in ciuitate aliqua capitur, quasi explorator iudicatur. Igitur peregrinorum eiectionem faciamus, imò non solùm peregrinorum, sed etiam hostium, si quem viderimus, tradamus principi, menti inquam cogitationem illam, quæ barbara quidem est,

A dem est, sed ciuili veste induta. Multæ apud vos cogitationes tales sunt, natura quidem inimicæ, amictæ autem ouillo vellere: Sicut Persæ Tiara sublata, & gladijs peculiaribus quos anaxyrides vocant, & calciamentis barbaricis dimissis, alieno in habitu regionem nostram ingrediuntur, & rasi in corpore & familiari lingua loquentes, habitu bellum occultant. Si autem tormenta statim adhibueris, eum qui latet deprehendes. Ita & hìc, examina sępius talem cogitationem, & statim videbis barbaricum sensum. Vt autem in exemplo tales exploratores ostendam, quos præmittit diabolus, vt videant quomodo res nostræ habeant: Agè vnum despoliemus, & in tribunali diligenter examinemus: Et si placet quosdam ex his quos Paulus de-
Coloss.2.d prehenderat, adducamus. Qualia sunt, inquit, quæ rationem quidem habent sapientiæ per superstitionem & humilitatem animi, & abstinētiam corporis, non per honorem aliquem ad satietatem car
B nis. Exempli gratia: Iudaismum inducere vult diabolus, itaque si inde adduceret, nihil persuaderet. Vide igitur quomodo illum efficiat? Oportet, inquit, abstinentiam habere corpus, hoc ad philosophiam & bonam vitam pertinet, ne admittas cibum, sed vt caueas. Humilis ille sensus est. Et nunc iterum hæreticorum quis volebat vos ad creaturam abducere. Vide igitur quomodo præparauit dolum. Si dixisset, Creaturam adora, captus esset. Sed cur? Responderetur enim, Deus conditor est. Porrò exerceamus iuxta sententiam dijudicātium scripturarum apostolicarum mentem, illuc eum ducamus, ipsi agnoscent & prędicationem, & loquacitatem. Multi lucra magna lucrifaciunt, vt habeant quod dent pauperibus. Iniusta lucra, & hæc cogitatio molesta, sed exoneremus eam, & exploremus, redarguamus, ne capiamur. Cæterùm effugientes omnes versutias diaboli, vt cum diligentia sana dogmata retinere valeamus, securéque præsentem vitam trāsigere, æternaq; bona assequi, gra-
C tia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre ac sancto spiritu simul sit gloria, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Paulo autem expectante illos Athenis, exacerbabat spiritus illius in ipso, quum videret idololatriæ deditam esse ciuitatem. Disputabat igitur in synagoga cum Iudæis & religiosis, & in foro quotidie cū his qui ipsum fortè adissent. Homilia.xxxviij.

IDe quòd maiores tentationes habet apud Iudæos quàm apud gentes. Athenis enim nihil tale patitur, nihil enim præter risum passus est. Apud Iudæos autem multæ difficultates, adeò erant irritati. Ideo & dicit: Paulo autem expectante illos Athenis, exacerbabat spiritus illius in ipso, quum spectaret ciuitatem idolis obnoxiam. Meritò. Vix enim alibi tot videbātur idola. Disputabat igitur in synagoga, & in foro quotidie cum his qui fortè ipsum adissent.) Vide iterum disserit apud Iudæos, vndique obstruēs ora D
eorum, qui dicebant quòd Iudæos reliquisset, propterea quòd ad gentes se conuertisset. Mirum est, quòd philosophi sic illo loquente non statim deriserunt eum, cum contumelijs, neque à prædicatione resilierunt, dicentes: Procul à philosophia abest, quia nihil fastus habebat. Et aliter: quia neque cogitabant, neque intelligebant ea quę dicebantur. Quomodo enim quum alij ex eis corpus dicebant deum, alij verò voluptatem fœlicitatem. Quidam autem Epicurei ac Stoici philosophi confligebantur cum eo, & quidam dicebant: Quid vult verbisator ille dicere? Alij verò: Nouorum dæmoniorum annunciator esse videtur, quia Iesum & resurrectionem euangelizabat.) Etenim resurrectionem deum quendam esse putabant, quia & fœminas colebant. Apprehensum autem illum ad Ariopagum duxerunt, dicentes: Possumus ne scire, quæ nam noua ista quæ à te docetur doctrina, noua enim quædam ingeris auribus nostris. Volu- E
mus igitur scire quídnam velint hæc esse.) Duxerunt illum ad Ariopagum, non vt discerent, sed vt punirent. Ibi erant iudicia sanguinis. Vide igitur quomodo etiam sub spe discendi vbique, nouam doctrinam obijciunt. Loquacium ciuitas, ciuitas illa erat. Athenienses autem omnes, & hospites qui illic versabantur, ad nihil aliud vacabant, quàm vt dicant & audiant aliquid noui. Stans autem Paulus in medio Ariopagi, dicebat: Viri Athenienses per omnia ferè superstitiosiores vos video. Transiens enim & contemplans culturas vestras, inueni & aram in qua inscriptum erat, Ignoto deo.) Quid est hoc? Athenienses, quia per multa tempora acceperant deos etiam extraneos, vtpote templum Mineruæ, & Panem, & alios aliunde, timentes ne forsan & alius quispiam esset, quem ignorarent, ipsis quidem nondum cognitus, qui tamen alibi colatur, propter maiorem igitur securitatem etiam illi altare erexerunt: & quoniam non erat manife- F
stus deus, inscriptum est, Ignoto deo. Hunc igitur Christum Iesum esse Paulus dicit: Quem igitur ignorantes bene colitis, hunc ego annuncio vobis.) Vide quomodo ostendit, quod ipsum prę occuparit. Nihil extraneum, inquit, nihil nouum affero. Multùm illi obijciebant: Quæ est ista quæ dicitur à te doctrina? Noua enim quædam ingeris auribus nostris. Statim igitur suspicionem illorum aufert, ac dicit: Deus qui fecit cœlum & omnia quæ in illo, hic cœli ac terræ dominus existens.) Deinde ne putent vnum ex multis esse, corrigens deinceps subdit: Non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur, aliquo indigens.) Vides quomodo paulatim philosophiam inducit, quomodo deridet errorem gentilium?

Dans vitam & spiritum, & omnia, fecítque ex vno sanguine omne genus hominum, quod habitat super omnem faciem terræ.) Hoc dei proprium. Vide igitur nū hæc & de filio dici possint. Præfinitq;

G finitq; præſtituta tempora, præfixitq; terminos habitationis eorum, vt quærerent deũ, ſi fortaſſis palpent ac inueniant eum, tametſi non longè abſit ab vnoquoq; noſtrum. In ipſo enim viuimus & mouemur, & ſumus, ſicut & quidam ex Poëtis veſtris dixerunt. Nam huius & progenies ſumus.) Hoc Aratus poëta dixerat. Vide, probationes adhibet etiã ab his quæ apud illos fiebant ac dicebãtur. Progenies igitur quum ſimus dei, non debemus putare auro vel argento, vel lapide arte ſculpto, & inuẽto humano deũ eſſe ſimilem.) Et certè ꝓpter hoc, inquit aliquis, debemus? Minimè. Quandoquidem neq; nos illis ſimiles, neq; animę noſtrę. Cur autem non recta iuxta philoſophiam ingreditur, dicens: Deus natura incorpore⁹ eſt, inuiſibilis, & infigurabilis? Quia ſuperfluum videbatur iam hæc dicere ad homines quidem nondum edoctos vnum eſſe deum. Propter hoc illa dicere omiſit, ſed in quæſtione conſiſtit, ac dicit: Et tempora quidem huH ius ignorantiæ quum diſſimularit deus, nunc annũciat hominibus oſbus vbiq; vt reſipiſcant, eo quòd ſtatuit diem in quo iudicaturus eſt orbem in iuſtitia, in viro cui decreuit, fide præſtita omnibus, reſuſcitando illum ex mortuis.) Vide, concuſſa mente illorum dicendo, Statuit diem, & territa, tũc opportunè adijcit hoc, Reſuſcitando illum ex mortuis. Sed videamus iterum quæ dicta ſunt: Paulo autem expectante illos Athenis, exacerbabat, inquit, ſpiritus illius in ipſo. Non ira hoc loco, neque indignatio eſt exacerbatio vel incandeſcentia, ſed excitationem ac zelum ſignificat. Sicut etiam alibi:
Supr. 15. g Facta eſt, inquit, exacerbatio inter illos. Et vide, ſingulari ordinatione euenit, quòd illic expectãs illos inuitus manſerit. Quid igitur eſt παροξύνετο exacerbabat, pro eo quod dicimus, excitabatur. Procul enim eſt ab ira & indignatione, donũ ſpiritus. Non ferebat, ſed mordebatur. Itaq; diſputabat quidem in ſynagoga cum Iudęis, inquit, ac religioſis. Vides, vt ille iterum cum Iudæis diſputat? Religioſos autI tem, proſelytos dicit. Diſperſi enim ſunt Iudęi vbique ab aduentu Chriſti, nam ſimul & lex ab illo tẽpore ſoluebatur, & docebant homines pietatem, etiamſi ipſi nullam acciperent vtilitatem, q̃ quòd habebant ſuarum calamitatum teſtimonia. Quidã autem Epicurei & Stoici philoſophi conflictabantur cum illo. Non iam legibus ſuis vtebantur Athenienſes, vtpote Romanis iam ſubiecti. Et vnde voluerunt hi conflictare? quoniam videbant & alios conferentes, & hominem exiſtimationis cuiuſdam.
1. Cor. 2. d Et vide ſtatim cum contumelia aggrediũtur. Animalis enim homo non capit ea quæ ſunt ſpiritus. Nouorum dæmoniorum videtur, inquit, annũciator eſſe. Dæmonia deos ſuos appellabant. Erant enĩ ciuitates illæ idolis plenæ. Apprehenſum enim illũ ad Arium pagum duxerunt, dicentes: (Quare in Arium pagum illum traxerunt? vt perterreretur. Ibi enim capitales cauſas iudicabãt, & homicidia.) Poſſumus ne ſcire, quæ noua illa quæ à te dicitur doctrina? Noua enim quædam ingeris auribus noK ſtris. Athenienſes autem omnes, & peregrini qui illic verſabantur ad nihil aliud vacabant, quàm vt dicerent vel audirent quippiam noui. Hic illud aſſignatur, quòd quanuis ſemper occuparentur in eo quòd audirent vel dicerent aliquid noui: attamen illa noua putabant, vtpote quæ nunquam audierant. Stans autem Paulus in medio Arij pagi, dixit: Viri Atheniẽſes per omnia ferè ſuperſtitioſiores vos video. Tranſiens enim & conſiderans culturas veſtras.) Non dixit dæmones ſimpliciter, ſed viã parat ſermoni, propter hoc dixit: Superſtitioſiores vos video, propter altare. Deus, inquit, qui fecit mũdum, & omnia quæ in illo: Locutus eſt vocẽ vnam, per quam omnia quæ philoſophi tradebãt, ſubuertit. Epicurei enim prouidentiam dei negantes, omnia per ſe ferri dicebant, & ex atomis conſtituta eſſe, Stoici autem corpus & feruorem. Ille verò dicit, opus dei eſſe mundum, & omnia quæ in illo. Vides quàm ſuccinctus ſit, & quàm dilucidæ L breuitatis. Et vide quæ erant quæ auribus illorum ingerebat, nempe quòd deus mũdum fecerit. Quæ etiam plebeij nunc ſciunt, hoc ignorabant Athenienſes, & Athenienſium ſapientes. Si enim fecit, manifeſtum quòd & dominus. Vide quid dicit deitatis eſſe indicia, nempe eſſe conditorem, id quod & filius habet. Etenim prophetæ vbique hoc dicunt, dei eſſe creare mundum. Non ſicut illi alium quidem eſſe factorem, ſed non dominum, ponẽtes materiam ingenitam. Ibi nunc latenter dogma ſuũ aſſerit, & illorum dogmata refutat. Non in manufactis, inquit, templis habitat: nam habitat quidem in templis, ſed nó in talibus, ſed in anima humana. Vide, corporalem ſuſtulit cultum. Quid igitur? non habitabat in templo, quod in Hieroſolymis? Minimè, ſed operabatur. Quomodo igitur colebatur manibus humanis apud Iudæos? nõ à manibus, ſed à mentibus. Quia illa non quærebat, quaſi opus illis habeat. Nunquid enim, inquit, comedam adipes Pſal. 49. c taurorũ, vel ſanguinem hircorum potabo? Alioqui M neq; hoc ſuffeciſſet quòd nullo indigeat, id quod affirmabat. Nam diuinum quidẽ & hoc, ſed oportebat etiam aliud accedere, adijcit: Ipſe dans omnibus vitam & ſpiritum, & omnia. Duas cõiecturas deitatis oſtendit. Et quòd ipſe nullo egeat, & quòd oĩa cunctis ſuppeditet. Confer cum his oĩa quæ de deo Plato philoſophatus eſt, quæcunque & Epicurus, & nugæ apparebunt. Dans, inquit, vitam & ſpiritum. Ecce etiam animæ opificem illum facit, non genitorem. Vide iterũ quomodo deſtruit ſermonem de materia. Fecitq; ex vno ſanguine omne genus hominum, vt habitet ſuper omnem faciem terræ. Hæc meliora ſunt quàm quæ illi tradunt, & confundunt atomos ac hylen. Hic etiam oſtendit, quòd non eſt portio, neque anima hominis deus, quod etiam illi dicunt. Non eſſet enim hoc eſſe cõditorem. Dicens autem, non humanis manibus coli deum, inſinuat quòd mente ac corde ei ſeruitur.

Hic

A Hic, inquit, cœli ac terræ dominus. Igitur non ſunt dæmones Merici ac prouinciales, quorum partes ac prouinciæ quædam propriæ in quibus domini ſunt. Deus qui fecit mundum & omnia quę in illo. Oſtenſo quomodo cœlum factum, oſtendit quòd non in manufactis habitat: quaſi diceret, Si deus, omnia ſcilicet fecit: ſi autem non fecit, neq; deus eſt. Dij qui cœlum & terram non fecerunt, pereant. Multò maiora q̃ illi dogmata inducit, tametſi nódum adhuc magna dixiſſet. Nódum enim tempus, ſed tanq̃ pueris loquitur de conditione mundi, & dominatione dei cui nulla re opus eſt. Vbi autem dixit, quòd omne genus hominum ex vno ſanguine fecit: manifeſtauit omnium bonorum authorẽ. Quid huic ſublimitati par? Nam mirabile eſt, quòd ex vno fecit tot: quòd autem omnib⁹ ille ſimul imperat, adhuc mirabilius. Dans enim, inquit, omnibus ſpiritum ac vitam. Quid eſt, quum præfinierit tempora præſtituta, præfixeritq; terminos habitaB tionis illorum, vt quærant deũ, ſi forſan palpent illum ac inueniant? Quia nó coactus eſt quis, inquit, obambulare & quærere deum. Vel ſi non hoc, quia decreuit vt quæratur deus. Sed non ſemper hoc finiuit, ſed præſtitutis temporibus. Hoc autem dicit oſtendens, quòd neq; nunc qui quæſiuerunt inuenerint, quanuis ita manifeſtè inueniri queat, quemadmodum ſi quid in medio poſitum palpemus. Neq; ibi quidem cœlũ eſt, alibi non, & in hoc tempore fuit, in alio non. Et ita omni tempore, & in omnibus præfixis terminis habitationis noſtræ poſſibile eſt quòd inueniamus illum. Ita enim pulchra diſpẽſatione inquiſitionem ordinauit, vt neq; loco, neq; tempore prohibeamur. Certè & iſtuc ipſum maximè illis conducibile fuiſſet, ſiquidẽ voluiſſent, quòd vbiq; ſit cœlũ, & ſtet in omni tempore. Idcirco & ſic dixit: Quanuis non longè ſit ab vnoquoq; noſtrũ, ſed propè ſit omnibus. Quod autem dicit, hoc eſt: Non ſolùm dedit vitam ac ſpiritum & omnia,
C ſed etiam quod eſt ſumma omniũ, duxit ad ſui notitiam, dando hæc per quæ poſſemus illũ inuenire ac comprehendere, ſed noluimus quærere, quanuis ante pedes eſſet. Non longè, inquit, ab vnoquoq; noſtrũ quum ſit. Papæ, omnibus propè eſſe dicit, qui in toto orbe ſunt. Quid hoc maius? Vide quomodo Mericos dæmones refutat. Quid dico procul? Tã propè eſt, vt abſq; illo nó viuamus. In illo enim viuimus, mouemur, ac ſumus. Hoc dicit quaſi corporali exemplo. Sicut impoſſibile eſt ignorare aërem vbiq; diffuſum, & non longè ab vnoquoq; noſtrũ exiſtentem, imò etiã in nobis exiſtentem, ita profectò & omnium opificem. Vide quomodo omnia illius dicit eſſe, prouidentiam illius eſſe dicit ac conſeruationem eſſe ab illo, operandi vim, actũ habere & non perire. Et nó dixit per illũ, ſed quòd propius fuerit, in illo. Nihil tale dixerat Poëta ille, dicens: Huius enim & genus ſumus. Sed ille quidem de Ioue dixerat, hic verò de omniũ opifice aſſumit, & non illũ hoc dicto intelligẽs. Abſit, ſed quę proD priè de vero deo dicta ei adſcribẽs. Quoniã & altare huius dixerat, non illius quem colebant. Dicta enim ſunt quædam, & fiũt huic, & neſciũt Græci quòd fiant ei, ſed ea ipſi de alio intellexerunt. Dic enim, de quo dicitur propriè: Ignoto deo? De cõditore omnium, an de dæmone, quũ & illum ignorarint, hũc verò ſcierint? Similiter etiam quòd omnia fecit, congruerit de deo dictum eſſe, non de Ioue ſceleſto quodã homine & abominabili ac mago. Ita etiam Paulus non ſimiliter ſicut ille dixit. Huius enim & genus ſumus. Abſit, ſed alia mente. Genus enim dei nos eſſe dixit, hoc eſt, familiares, proximos, & quaſi quis dicat, Proximè habitãtes ac vicinos. Vt enim non iterum dicant: Noua ingeris auribus noſtris. Nihil enim hominibus contrariũ, ducit poëtam in mediũ. Et non dixit, Non debetis putare auro vel argẽto deũ eſſe ſimilem, ô ſceleſti ac impij: Sed humilius, Hoc non debemus putare, inquit. Sed ſuper hoc. Quídnam eſt, Super hoc? deus, ſed neq; hoc. Eſt enim efficaciæ nomen: verum iã E hoc, niſi quòd non dicimus huic deũ eſſe ſimilem. Quis enim diceret? Vidé quomodo incorporeũ introducit. Mens enim quãdo ſuſpicatur corpus, etiã diſtantiã imaginatur. Genus igitur exiſtẽtes dei, nó debemus, inquit, auro vel argento, vel lapidi ſculpto arte & figmento hominis, deum eſſe ſimilem putare. Iam dixerit quis: Non hoc putamus, quare igitur hæc dicit? Sed ad multos loquebatur ille, vnde & bene dixit. Nam ſi nos ſumus illis ſimiles iuxta animam, multò magis deus. Tunc abducit illos à ſuſpicione. Non ſolùm autem ſculpturæ artis deus non eſt ſimilis, ſed neq; alteri cuipiã humanę cogitationi ſubijcitur. Nam vel ars, vel mẽs inuenit. Idcirco ſic dixit: Itaq; ſi id quod ars humana vel mẽs inuenit, hoc deus, & in lapide ſubſtantia dei, quomodo in illo viuimus, & non inuenimus illum? Duplex obiectio. Et quòd illũ non inuenerũt, & quòd tales inuenerunt, minimè per ſeipſam fidedignas. At vbi concuſſa illorũ anima oſtendit eos eſſe in- F excuſabiles, vide quid ſubdit: Tempora quidẽ ignorantiæ diſſimulans, nunc annunciat hominibus omnibus vbiq; vt pœnitentiam agant. Quid igitur? Nullus horum punitur? nullus qui pœnitentiã vult agere? de his dicit, non de his qui defuncti ſunt, ſed quibus annũciat. Nó exigit à vobis rationẽ, inquit: non dixit, ille deſpexit: non dixit, permiſit: ſed vos ignoraſtis, diſſimulauit: hoc eſt, nó exigit pœnam, quaſi digni ſitis pœna. Ignoraſtis, & non dixit, ſpõtè malè egiſtis, ſed per hoc ſuperiora monſtrauit, vt vbiq; pœnitentiã agant, dicẽs: Hic totum orbem inſinuat. Vide quomodo illos abducit à Mericis, Merici. hoc eſt, prouincialib⁹ dijs. Quapropter ſtatuit diẽ, in quo iudicaturus eſt orbem in iuſtitia. Vide iterũ orbem dixit, ſic homines vocans. In viro cui decreuit ſuſcitando illũ ex mortuis. Vide quomodo iterũ paſſionẽ manifeſtauit, memor factæ reſurrectionis. Quòd autem verum ſit iudicium, manifeſtũ ex reſurrectione: Simul enim prępărata ſunt. Et quòd

omnia

G omnia vera ſint,inquit,manifeſtum ex eò quòd reſurrexit.Et reſurrexiſſe illum ex mortuis omnibus hanc fidem adhibet, idq; iam manifeſtum. Hæc quidem dicta ſunt ad Athenienſes, tempeſtiuum autem etiam vobis dici, omnibus vbique agendam eſſe pœnitentiam,quia præfiniuit diem in quo iudicaturus eſt orbem. Vide quomodo & iudicem illũ inducit,& cum prouidentia gubernantem mundũ, & miſericordem,& condonantem veniam,& potentem ac ſapientẽ, & omnia ſimpliciter quæ ſunt conditoris habentem. Confirmationem dictorum ponit,quoniam ille reſurrexit ex mortuis.Pœnitentiam igitur agamus. Omnino enim iudicari oportet:ſi non ſurrexit Chriſtus,non iudicamur:ſi autẽ
Rom.14.b. ſurrexit,omnino iudicamur. In hoc enim & mortuus eſt, vt & mortuorum ac viuorũ dominus ſit,
Ibidem. inquit:Et iterum:Omnes enim aſſiſtemus tribunali Chriſti,vt vnuſquiſque portet ſecundum ea quæ operatus eſt.Ne autem putes hęc eſſe ſolùm verba.
H Ecce & de reſurrectione omnium introduxit ſermonem:Neque enim aliter iudicatur orbis. Etiam hoc quòd ſuſcitauit illum à mortuis,de corpore eſt dictum:hoc enim & mortuum erat, hoc & cecidit.Apud gentes,ſicut creatio,ita & iudiciũ reprobatur. Hæc autem puerorum commenta ſunt,& ebriorum hominum. At nos qui de his melius inſtructi ſumus,faciamus vtile aliquid,& ſtudeamus familiariſſimi eſſe Chriſto. Hactenus inimici eius fuimus,hactenus minus ſuauiter erga illum affecti fuimus.Abſit dicet quiſpiam, cur hæc dicis? Non vellem hæc dicere,niſi ea feciſſetis vos. Nunc autẽ quæ vtilitas,ſi ſermones taceantur, & res cum omni claritate ſic clament?Itaq; quomodo illum diligemus? Dixi quidem ſexenties, dicam tamen & nunc: modum vnum inueniſſe mihi videor maximum & mirabilem,nempe vt cum eo quòd recogitamus innumerabilia & maxima beneficia, quæ cómuniter cum alijs à deo accepimus, & pro quibus gratias habemus: recogitemus etiam ſinguli,
I quid ſibi peculiariter datum ſit,recogitemus autem id quotidie.Igitur quòd magnã hæc habeant vim, vnuſquiſq; noſtrum apud ſeipſum recogitet,& diligenter ſcrutetur,num aliquando in periculũ prolapſus,hoſtiũ manus effugerit,& beneficia dei quæ conſcribi præ multitudine nequeunt, tanquam in libro habeat:vtpote ſi fortè ante lucem egreſſus in viam,periculum euaſit:ſi fortè incidẽs in malos homines,eos vicit:ſi fortè morbo correptus, deſperantibus omnibus iterum conualuit. Multùm enim & hoc valet ad cóciliandum nos deo.Sanè ſi Mardochæus ille ita habuit ſubſidiaria bona opera quę ab ipſo facta,quum veniſſent in memoriam regis, vt ad illam gloriæ claritudinem peruenire,multò magis nos ſi memores fuerimus. Et duorum iſtorum operum diligens faciamus examen,quid nos quidẽ peccauerimus in deum,& quid boni ille nobis fecerit.Ita & grati erimus, & omnia effundemus. At nullus hæc recogitat, ſed quemadmodum de peccatis loquimur,eſſe nos peccatores, peccata non in K
ſpecie memorantes & exquirentes, ita & de beneficijs dei,quòd benefecerit nobis deus dicentes,non ſpeciatim illa examinamus,nó dicim⁹ vbi,& quãta,& in quo tempore:ſed ex preſenti magnam faciemus diligentiam.Nam ſi quis etiam vetera repetere poteſt,omnia diligenter conſideret, grandem inuenturus eſt theſaurum. Hoc etiam nobis vtile eſt,vt non deſperemus. Nam quando viderimus, quòd ſæpe nobis præſidio fuerit:nõ deſperabimus, neq; putabimus nos abijci, ſed ingens illius pignus accipiemus, ſuam erga nos prouidẽtiam ac curam cogitantes,quòd peccantes nã punimur, ſed etiam præſidio fruimur. Dicam autem quiddam & ego, quod à quopiam audiui: Erat puer quidam quem cum matre contigit, quum nondum decimum & quintum ageret annũ,in agro,aëre perquàm corrupto,febribus laborare. Erat autẽ poſt autũnum. Et mater quidem feſtinauit ingredi in ciuitatem: puer verò illic iubentibus medicis & mãſit, & quũ L
flagraret febris,cœpit gargarizare, inde abſtinentiam meditans,imò ignem extingui putans.Niſi autem mox quod optabat acciperet, vtputa puer exiſtens ob intempeſtiuam contentionem,poſteà non accipiebat.Vbi autem venit in ciuitatem, propoſita ſunt ea quæ illius linguæ erant ac ſermonis, & valde diu fuit non loquens,& nihil articulatũ pronuncians,ſed legebat quidem, & doctores multo tempore inuiſebat, & ſimpliciter abſq; ſignis erat, & abiecta fuit de eo ſpes omnis: eratq; mater dolore plena,& plurima adinuenerant medici, multa etiam alij,ſed nihil horum proderat:donec miſericors deus linguæ vinculum ſanauit, & tunc conualuit,& priſtinam loquendi facilitatem ac claritatẽ accepit.Narrauit autem illius mater,quòd etiã quũ paruus eſſet puer in naribus habuerit morbum, quem polypum vocant, & iterum medici deſperauerunt, orauítque mater vt moreretur, & pater illi maledicebat. Adhuc enim viuebat, & iterum omnia facta ſunt difficilia. Et ille ſtatim vnguibus M
fricans à foramine narium, beſtiolam illam impetu ſpiritus à naribus erasit, & omnes difficultates ſolutæ ſunt. Hoc autem ſedato, fluxus per oculos acutus & viſcoſus continenter fluebat, magnásque & craſſas lemas efficiebat, ita vt pupilla oculi obduceretur pellicula ſe interponente, & grauem cæcitatem afferebat,omnesq; dicebant actum eſſe, ſed etiam ab hoc morbo ſtatim per gratiam dei liberatus eſt. Et hæc quidem ſunt quæ audiui, quæ autem ipſe ſcio, narrabo vobis. Mota eſt olim me adhuc aduleſcentulo, magna tyrannorum hoſtilitas, militibus etiam foris extra ciuitatem ad inſidias poſitis,fortè fortuitò libellos quærebant incantatorios & magicos. Et qui ſcripſerat librum,nondum perfectum in flumen abiecerat, & captus, quum poſtularetur ab eo,reddere non poterat,ſed ducebatur per totam ciuitatem vinctus.Et ita quũ accuſaretur dedit pœnam: tunc ego in martyris

ædem

A ædem proficiſci volens,trãſibam per hortos iuxta flumen cum alio quodam:ille autem viſo libro,qui in ſuperficie fluebat, primùm quidem putabat linteum eſſe: propior autem factus, agnouit eſſe librum,& deſcendens recepit. Ego autem contendebam vt de communi inuento, & ridebam. Sed videamus,inquit, quídnam hoc ſit, reuoluit partem paginæ,& inuenit ſcripta magica. Accidit autem eodem tempore militem tranſire,qui hoc animaduertens abijt,& timere nos fecit.Quis enim crediſſet,quòd è flumine ſumptum ſuſtuliſſemus,quũ omnes tunc etiam qui non ſuſpecti detinerẽtur:& abijcere non audebamus,ne videremur. Idem etiã periculũ erat,ſi diuideremus.Conceſſit igitur deus, & abiecimus, & poſteà à periculis ſumus liberati. Et innumera dicere poſſem, ſi omnia enumerare vellem.Et hæc propter vos dixi,vt etiam ſi non talia,ſed alia quædam habetis, in perpetua memoria ſint:vt ſi lapis quidam illatus in te tortus, ſuper te
B non venit.Hoc ſemper habe in memoria. Magnã hæc nobis cum deo amicitiam faciũt: ſi enim memores beneficiorum ab hominibus acceptorũ,multùm dolemus quòd non poſſumus illis aliquid rependere:multò magis hoc in his quę à deo accepimus.Si igitur volumus non cõtriſtari,dicamus oro:
Iob.2.b. Si bona ſuſcepimus à domino,mala non ſuſtinebimus?Et Paulus propter hoc dicebat,vnde liberatus ſit.Vide & Iacob,quomodo hæc in mẽte habebat.
Gen.48.c Ideo etiam dicebat:Angelus qui eripuit me à natiuitate mea.Et non ſolùm quòd eripuit,ſed quomodo & etiam in quo cogitemus.Vide igitur & illum ſeorſim, memorem eſſe beneficiorum. In baculo
Ibidẽ.32.c meo,inquit, tranſiui per Iordanem. Iudæi autem etiam eorũ quæ patribus euenerant,memores ſem per erant, repetentes ſubinde ea quæ in Aegypto facta ſunt.Igitur multò magis nos propria,quę nobis acciderunt,quoties in pericula & anguſtias incidimus,& ſi deus manum nó adhibuiſſet,olim per-
C ijſſemus.Hæc cogitantes omnes & quotidie recenſentes nobiſcum,gratias perpetuas habeamus deo, & omnes communiter gloriam ei demus,& glorificãtes illum ne deficiamus,vt offeramus ei cũ gratitudine magnam retributionem,gratia & miſerationibus vnigeniti filij eius,cum quo patri ſimul ac ſancto ſpiritui gloria,imperiũ,honor,nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Audita autem reſurrectione mortuorũ,alij quidem irridebãt,alij verò dicebant:Audiemus te iterũ ſuper hac re.Et ſic Paulus exiuit de medio eorum. Homilia.xxxix.

VR nam Paulus,quum ſic perſuaſerit,vt & Athenienſes dixerint: Audiemus te iterũ ſuper hac re, quumq; pericula non eſſent, feſtinat relinquere Athenienſes?Fortaſſis ſciebat ſe non magnum lucrum facturum.Et aliter: Etiam à ſpiritu in Corinthum ducebatur. Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt, in quibus erat Dionyſius Ariopagita, & mulier nomine Dama- D
ris,& alij cum illis. Poſt hæc autem ſeparatus Caput
Paulus ab Athenis,venit in Corinthum, & inuen- XVIII.
to Iudæo quodam,cui nomen Aquilas, qui & genere Póticus erat,nuperq; ab Italia venerat,& Priſcilla vxore illius,eo quòd præcepiſſet Claudius ſeparari oẽs Iudæos à Roma: acceſſit illos, eo quòd eiuſdem opificij eſſent:manſit apud illos,& operatus eſt.Erat ars illorum texere tabernacula.)Meritò in Corinthum à ſpiritu ducitur, in qua manere oportebat.Athenienſes enim quãuis nouæ doctrinæ amatores eſſent,attamen non attendebant,neq; enim hoc curabãt,ſed vt ſemper haberẽt noui aliquid quod fabularentur, ſtudebant. Niſi enim hic
Supr.17.d mos illorum fuiſſet, non dixiſſent, Nouorum dæmoniorum annunciator videtur hic eſſe. Sed hæc erant illis admodum obſcura. Attamen perſuaſit Dionyſio Ariopagitæ & alijs quibuſdam.Nam illi forſan,vtpote vitæ moderatioris, citius acceperunt ſermonem, alij verò non item. Igitur veriſi- E
mile viſum eſt, quòd iam ſeminarium ac fundamẽtum iecerit. Iam enim potior pars vitæ illius iam proceſſerat.Sub Nerone enim occiſus eſt.A Claudio autem nunc bellum Iudæis inferri cœpit, procul adhuc,vt etiam ſic caſtigentur. Etiam à Roma vt ſceleſti abigebantur. Et hoc diſpenſatione factum, vt vinctus illuc ducatur,& ne tanquam Iudæus expellatur, ſed tanquam ſub militibus agens illic aſſeruetur. Et manſit, inquit, apud illos.) Papæ,quam iuſtitiam inuenit vt eohabitaret?quoniam illic potiſſimum non oportebat accipere. Et in quo gloriantur,inueniãtur ſicut etiam nos. Diſputabat autem in ſynagoga per omne ſabbatum, perſuaſitq; Iudæis & gentibus. Vt autem deſcendit à Macedonia Silas ac Timothe⁹, coarctabatur ſpiritu Paulus, teſtificans Iudæis, quòd Ieſus eſſet Chriſtus,hoc eſt, vrgebant illum, & illi quidẽ moleſti erant. Quid autem Paulus? Relinquit eos, multúmque terret. Non vltrà, inquit, vobis erit F
neceſſarium dici ſermonem: hoc tamen obſcurius eis loquitur. Contradicentibus autem illis & blaſphema loquentibus excuſſis veſtimentis, dixit ad illos: Sanguis veſter ſuper caput veſtrum. Mundus ego ab hoc tempore,ad gentes vadam. Et digreſſus inde venit in domum cuiuſdam nomine Iuſti colentis deum, cuius domus erat contigua ſynagogæ. Criſpus ſynagogæ princeps credidit domino cum tota domo ſua. Et multi Corinthij audientes crediderunt, ac baptizati ſunt.) Vide quomodo iterum licèt dicat ab hoc tempore ad gentes ibo,neq; ſic tamen illos negligit,adeoq; illud dixiſſe videtur,illos excitãdi ergò.Et poſteà venit ad Iuſtum, cuius domus ſynagogæ contigua, vt etiam ſic ſi vellent ex vicinia zelum haberent. Criſpus autem,inquit,princeps ſynagogę credidit domino cum tota domo ſua. Et hoc plurimùm faciebat ad illos adducendos. Dixit autem dominus per viſionem in nocte Paulo: Ne timeas,

ſed

G ſed loquere, & ne ſileas, eo quòd ego ſum tecum, & nullꝰ adorietur te vt affligat te, eo quòd eſt mihi populus magnus in hac ciuitate.) Vide quot rationibus illi perſuadet, & quomodo id quod maximè placebat ei, vltimo loco ponit. Et dicet: Quomodo igitur ſimul aggreſſi ſunt eum? Profectò nó prævaluerunt, ſed ad proconſulem duntaxat addu xerunt. Seditq; annum & menſes ſex, docẽs inter illos ſermonem dei. Cæterùm quum Gallio ageret proconſulem Achaiæ, inſurrexerunt vnanimiter Iudæi contra Paulum, & duxerunt illum ad tribunal, dicentes: Quia contra legem hic perſuadet hominibus colere deum.) Vides quare illi ſemper publicas accuſationes texebãt, vide ſaltem hìc. Quum illi dixiſſent, quòd contra legem perſuadet hominibus colere deum, nihil horũ curæ fuit procõſuli, ſed magis defendit Paulum, & audi quomodo reſpondet: Si qua eſſet iniuria, vel quod facinus malum contingens ciuitatem ô Iudæi, meritò

H ſuſtinerem vos. Iuſtus ille homo mihi eſſe videtur, & manifeſtum eſt ex his quæ reſpõdet. Quum autem Paulus aperturus eſſet os ſuum, dixit Gallio ad Iudæos: Siquidẽ eſſet iniuria, vel facinus malum ô Iudęi, meritò ſuſtinerem vos. Si autem quęſtio eſt de ſermone & nominibus, & lege veſtrate, videritis ipſi. Iudex enim ego huius eſſe nolo. Et abegit illos à tribunali. Omnes autem Græci apprehenſum Soſthenem ſynagogæ principem verberabant ante tribunal, neq; quicquam eorũ Gallioni curæ erat. Et hinc iterum iuſtitia viri mõſtratur: nam quum ille verberaretur, nõ cenſuit priuatam iniuriam eſſe. Adeò impudentes erant Iudæi. Videamus autem iterum quæ lecta ſunt: Audita autem reſurrectione mortuorum, alij quidẽ ſubſannabãt, alij verò dixerunt: Audiemus te iterum. Quàm magna & ſublimia audierant? & nec ſic attendebant, ſed irridebant, reſurrectionem autẽ irri

1.Cor.2.d debant. Animalis enim homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus. Et ita, inquit, exijt Paulus è medio illorum. Ita. Quomodo? alijs quidem perſuaſis, alijs verò non credentibus. Separatus autem ab Athenis, inquit, venit in Corinthum. Et inuento quodã Iudæo, cui nomen Aquilas, qui genere Póticus nuper venerat ab Italia, manſit apud illos & operabatur. Vide quomodo lex incipit iam ſolui. Iudæus enim quum eſſet raſus poſteà in Cenchreis, in Syriam proficiſcitur cum Paulo, neq; in Hieruſalem, neq; in vicina ire feſtinat, ſed valde procul. Apud illum igitur manet, & non cõfunditur manere, ſed manet: imò propter hoc ipſum manet, quia commodum diuerſorium nactus erat, & quauis regia magis idoneũ. Nec rideas dilecte. Sic enim paleſtra pugili magis vtilis q̃ molles lecti, & militi ferreus gladiꝰ magis q̃ aureus ꝓbatur. Et operabatur prędicans. Erubeſcamus nos, qui etiam abſq; prædicatione viuimus ocioſè. Diſputabat autem in ſynagogis per omne ſabbatum, perſuaſitq; Iudæis ac Græcis. Contradicentibus autem eis ac blaſphema verba dicentibus, diſceſſit. Hac ratione expectans illos K diſceſſit, vt magis attraheret. Quare enim elegit illa relicta migrare in domum ſynagogæ contiguã, nónne propter hoc? neq; enim periculum videbat ibi. Teſtificans illis, inquit, non iam docet, ſed teſtificatur. Contradicentibus aũt illis, inquit, excuſſis veſtibus dixit: Sãguis veſter ſuper caput veſtrũ.) Hoc facit, vt non ſolo verbo, ſed etiam opere terreat, & vehementius diſſerit, vtpote multis perſuaſis. Mũdus ſũ, inquit, ego. Ab hoc tẽpore ad gẽtes ibo.) Igitur & nos rei ſumus ſãguinis eorũ, qui nobis concrediti ſunt, negligentes illos. Atque adeò quando dicit: In poſterum negociũ mihi nullus faceſſat. Non enim ſic illos terrebat pœna, vt hoc cruciabat. Et digreſſus illinc venit in domum Iuſti. Tranſit volens illis perſuadere quòd ad gentes feſtinet. Criſpus autem archiſynagogus credidit, inquit, cum omni domo ſua. Vide fideles cum tota domo hoc facere. Hoc autem facto ſtatim & alij multi credentes baptizati ſunt. Hunc dicit ſy- L
nagogæ principem, de quo ſcribens, inquit: Nullũ 1.Cor.1.b.
alium baptizaui, niſi Criſpum & Caium. Opinor autem hunc etiam Soſthenem dici, qui intantum fidelis fuerit, vt etiam percuſſerit & Paulo ſemper affuerit. Dixit autem dominus per viſionem in nocte Paulo: Ne timeas, ſed loquere.) Eapropter multo tempore manet illic. Nam perſuaſit quidem illi & multitudo, & familiaritas Chriſti amplior. Maius enim periculum fuit poſteà etiam pluribus credentibus & ſynagogæ principe. Ne timeas, inquit. Hoc ad excitandum ſufficiebat, quia redargutus eſt timens, vel non redargutus, ſed confortatur quaſi nihil paſſurus. Non enim ſemper illos affligi ſinit, ne infirmiores fiant. Nihil enim ita contriſtabat Paulum atque increduli quaſi contradicentes. Hoc etiam periculis eis grauius fuit. Et ne ſileas, inquit, eo quòd mihi populus multus eſt in hac ciuitate. Fortaſſis etiam propter hoc illi apparet Chriſtus. Quum autem Gallio ageret proconſulem Achaiæ, inſurrexerunt vnaniminter Iudæi contra M
Paulum.) Vide poſt annum & ſex menſes aggrediuntur, quando non iam poterant proprijs legibus vti. Hoc maximè inflauit Corinthios, quòd maximè perſuadebantur: quia neque princeps ſeſe demittit. Non enim idem erat ex contentione contẽdere, & docere illos: quia neque curæ erant illi negocia. Et conſidera quàm ſapiens ille fuerit. Non enim ſtatim dixit reſpondens: Non eſt mihi curæ. Sed quid? Igitur ſi qua iniuſtitia, vel quod facinus malum ô Iudæi, meritò ſuſtinerem vos. Si autem quęſtio eſt de ſermone & nominibus, deq; lege veſtrate, vos videritis. Iudex enim horum ego nolim eſſe. Separauit illos à tribunali. Clara facta eſt victoria. Apprehenſum autem Soſthenem ſynagogę principem percutiebant coram tribunali. Et nihil horum Gallioni curæ erat. O confuſionẽ qua confuſi ſunt. Et nihil horũ, inquit, Gallioni curæ erat, quanuis hoc totum in ipſius contumeliam fuerit, ſed quaſi

A ſed quaſi inde poteſtate accepta percutiunt ipſi facientes indiſcreti furoris per confuſionem opus. Et quare ille nó repercuſſit, quum & ipſe poteſtatem habuerit, ſed docebantur modeſtè & patienter viuere, & non referire, vt & iudex diſcat quis ſit mã ſuetior. Non parum hoc profuit præſentibus. Docuit enim horum æquitas, & illorũ temeritas, quòd talia iudiciariam ſentẽtiam poſtulant. At hi omnia citra ordinem faciunt. Et non dixit: Non oportet, ne percutiãt illum, ſed nolim. Iudex enim horum, inquit, ego eſſe nolim. Adeò æquus erat vir. Hoc &
Ioan.18.f. Pilatus dicebat de Chriſto: Accipite illum vos, & iuxta legem veſtram iudicate. Ille quidem ſecundũ legem volebat iudicare eos: ipſi autem quaſi ebrij, & inſanientes affecti erant. Propter hoc digreſſus eſt ab Athenis, quoniam populus multus erat illic. Verberabatur, & nihil dicebat. Hunc & nos imitemur. Referiamus percutientes manſuetudine, ſi-
B lentio, longanimitate. Difficiliora ſunt hæc vulnera. Maior plaga & oneroſior. Grauius enĩ eſt percutere animam quàm corpus. Multos percutimꝰ, ſed vt amici, & delectantur: ſed quem percuſſeris cum contumelia, quoniam cor tetigiſti, valde contriſtaſti. Ita magis cor illorum percutimus. Quòd autem mititas magis verberet quàm temeritas, agè demõſtremus quantum poſſibile eſt ſermone. Manifeſta enim demonſtratio per opera & experientiam eſt. Si autem videtur etiam ſermone examen faciemus, quanuis ſæpius etiam fecerimus. In contumelijs nihil ita nos contriſtat, vt eorum qui nos vident ſententia. Non enim æquale eſt publicè cõtumelia aſpergi & priuatim, ſed illas quidem priuatas contumelias facilè ferimus, quando in ſolitudine, quando nemo conſcius, & ſine teſte hoc patimur. Vt ſiquidem quis honoret coram omnibus, contumelia afficiat priuatim, etiam gratias habebimus. Itaque quod triſte, non eſt ex natura contu-
C meliæ, ſed in ſententia ſpectantium, vt ita non videatur contemptibilis eſſe. Quid igitur, ſi hæc pro nobis ſit? nónne qui contumelia afficit, ignominioſus fit, quando pro nobis ſententias fert? Vtrũ contemnunt præſentes, eum qui contumelia afficit, an eum qui contumelia afficitur, & ſilet? Furor enim ſuggerit quicquid in eo qui contumelijs afficitur, deſideratur: nunc autem quando puri ab affectione ſumus, ſciamus, ne tunc ſimul rapiamur. Vtrum igitur condemnamus omnes? manifeſtum quòd eũ qui contumelia afficit: & ſi minor quidem ſit, inſanire illum dicemus: ſin par honore, deſipere: ſi autem maior, neque ſic approbabimus. Vter enim approbatione dignior, is ne qui tempeſtatibus agitur, in turbulentia verſatur, exaſperatus erga communem naturam ſic afficitur, vel qui in tranquillitate & portu, ac bona animi conſtitutione ſibi imperat? Nónne hic quidem angelo, ille verò nec homini ſimilis eſt: & ille neq; propria mala ferre poteſt, hìc etiam aliena: hìc ſeipſum ferre non potuit, ille & aliũ: ille naufragatur, hìc ſecurus nauigat, naue eius ſecundis ventis fruente. Non enim in vela ſua ir- D
ruere furoris ſpiritum permiſit, qui mentis nauem ſubuertat, ſed afflantur illa à tenui blandaq; aura, quæ eſt patientiæ ſpiratio, ipſum ad philoſophiæ curſum cum magno ſilentio ducens. Et ſicut nautæ in naufragio neſciunt quæ abijciunt, ſi à ſuis & ab alienis depoſita receperint, ſed omnia quæ poſita in naue ſimiliter eijciunt, tam precioſa, quàm nó precioſa: Vbi autem ceſſarit tempeſtas, tunc cogitantes quanta eiecerint, lachrymantur, & propter iacturæ damnũ ſerenitate non gaudent: Ita & hìc, quando ira ſpirat, excitaturq; animi tempeſtas, neſciunt quæ ſuo ordine eijcere debeant: vbi verò ira ceſſauerit, tunc cogitãtes, qualia effutiuerint, confiderant damnum, & quietem non ſentiunt, memores verborum, ex his per quæ confuderunt ſeipſos, damnumq; maximum paſſi ſunt, non in pecunia, ſed in exiſtimatione manſuetudinis ac humanitatis.
Profectò ira tenebroſa eſt. Dixit enim inſipiens in Pſal.13.a.
corde ſuo, non eſt deus. Forſan & de eo qui ira ex- E
aſperatur hoc dicere tempeſtiuè poterit quis. Dixit iratus, nõ eſt deus: nã ob nimiam iram ſuam illum non quærit. Pia enim cogitatio ingreſſa, omnes repellit, & abijcit ſiniſtras. An non tu magis doles, q̃ is qui contumelia afficitur? Contumelia proſcinde alium qui nihil improperat, an non cõſcientiæ tribunal te propter multa flagellabit? Quando enim audis, quòd is qui cõtumelia afficitur, nullum malum verbũ loquutus eſt: nónne hac ratione tu magis doles? Dic oro, quomodo manſuetum, humilem, & æquum innumeris abluere conuitijs auſus es? Hæc ſubinde dicimus, ſed non videmus eos qui id opere præſtẽt. Homo enim quum ſis, hominem contumelia afficis, ſeruus conſeruum? Sed quid hoc admiror, quandoquidem multi ſunt, qui & deum contumelia afficiunt. Hæc vobis qui contumelia afficimini, conſolatio eſt. Contumelia afficimini, cõ
tumelia afficitur & deus: exprobramini, exprobra- F
tur & deus: conſpuimini, ſanè nobiſcum communicauit etiam dominus noſter. Nunquàm autẽ contumelia affecit, neque iniũſtè egit. Et ita nos ſimus qui communicamus Chriſto, non vos. Ferre enim eum qui contumelia afficit, dei eſt: contumelia autem afficere immeritum, dæmonibus congruit. Videte duas partes, dæmonium habes, dictũ eſt Chri- Ioan.8.f.
ſto. Alapa cæſus eſt à ſeruo principis ſacerdotum. Ibid.18.d.
Itaque qui contumelia afficiũt, cum illis ſtant. Meritò. Nam ſi Petrus & ſatanas dictus eſt propter Marc.8.d.
vnum verbum, multò magis hi Iudæi dicentur, ſi eadem quæ Iudæi faciunt. Sicut & illi diaboli filij, quoniam opera diaboli operabantur. Contumelia afficis. Quis exiſtens, dic oro, imò propter hoc cõtumelia afficis, quoniam nihil es. Nullus enim qui homo eſt, contumelia afficit. Atq; ita quod in bellis dicitur: Tu qui es, ediuerſò oportebat dici. Contumelia affice. Nihil enim es. Et nũc dicentibus vobis, quaſi aliquis ſis contumelia afficis, quaſi melior te ſit per omnia auditur, quanuis contrarium dicẽ-

G dum erat. At quoniam nos malè rogamus propter hoc, & illi malè respondẽt, atque adeò nos authores sumus, quasi magnorum virorum sit contumelia afficere, sic dicimus, quis tu qui contumelia afficis? Idcirco & illi sic respondent: Contrarium dicere oportebat, contumelia afficis, contumelia affice, nullus enim es. Ad eos autem qui contumelia non afficiunt, Quis es tu, dicere oportebat, qui cõtumelia non afficis? Transgressus es humanam naturam. Hoc esset nobilitas, libertas, nihil illiberale loqui, etiam de eo qui meretur asperius tractari. Dic autem oro, quot sunt qui non indigni vt occidantur? Attamen per se iudex hoc non facit. Si autem iudex non dignatur per se loqui homini malo, sed per præconem quẽdam hoc agit: multò magis nos eos qui in pari honore sunt, contumelia afficere non oportet. Non enim contumelia afficiẽdo illis meliores sumus: vt si doceamur, quòd ipsos
H nos contumelia afficimus. Itaque malos propter hoc non oportet cõtumelia afficere: bonos autem etiam aliam ob causam, quia non merentur, & tertia, quia non decet esse contumeliosum. Nunc autem vide quæ fiant. Homo contumelia afficitur & irritatur: est etiam homo qui irrirat, & sunt spectantes homines. Quid igitur? Oportebat bestias in medium producere & dissolui. Hoc enim officiũ erat. Quando enim qui oblectantur iniustitia, homines essent, bestias reconciliari curarent. Igitur sicut dominis pugnantibus in domo, seruorum fuerit illos conciliare. Hoc enim rei natura petit, licèt hac ratione facilè non fiat: Ita & hoc loco contumelia afficis. Meritò. Neque enim homo es. Ea propter magnum aliquid videtur esse contumelia, & videtur magnis congruere. Seruis autem magis cõgruit, sicut bene loqui liberos decet. Sicut enim malè facere illorum est, ita & bene facere horũ. Contumelia est ancilla fur, quæ clàm ea quæ sunt do-
I mini furripit: & quasi dicat quis, sicut fur qui ob hoc vnum venit, vt vbiq; sublegat, circunspicit vt vbique aliquid exportet. Forsan & alio quopiam exemplo depingemus: Quemadmodũ si quis vasa immunda furetur è domo, & ea coram omnibus educat, non cõfundũt furtim sublata intãtum, quãtùm ipse seipsum. Ita & accidit cõuiciatori. Iectis enim coram omnibus immundis verbis, non alios confundit, sed seipsum per verba, productis talibus & coinquinata ipsius tum lingua, tum mente. Idem enim fit, quando cum malis pugnamus, ac si quis sterquilinio obuolutum percutiat, qui dimissis in lutum manibus suis, dum illum ferire studet, sese coinquinat. Hęc sanè, oro, omnia cogitantes, fugiam⁹ damnum quod inde oritur, & modestiã habeamus linguam, vt puri existẽtes ab omni contumelia, possimus præsentem vitam diligenter perficere, & bona diligentibus deũ promissa, Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri simul ac spiritui sancto, gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Paulus autem expectans dies multos, valedicto fratribus abnauigauit in Syriam, & K
cũ Priscilla ac Aquila, posteaquàm raserat caput in Cenchreis: habebat enim votum.

Homilia. xl.

Vide quomodo lex soluta est, vide quomodo conscientia detinebantur: Iudaicũ erat capita radi ex voto, verumtamen oportebat etiam sacrificium fieri, quod non est factũ post verberatum Sosthenem. Oportebat abire illũ, ideo & festinat, & quum oraret vt apud ipsos maneret in Epheso, nó annuit. Quare igitur iterum in Antiochiam venit. Digressus enim, inquit, & salutata ecclesia peruenit in Antiochiam. Tenebatur humana quadam affectione erga ciuitatem illam. Ibi enim appellati sunt discipuli Christiani. Ibi tradit⁹ est gratiæ dei, ibi negocium dogmatis absoluit. Et ipse quidem in Syriam abnauigat: hos autem reliquit in Epheso. Meritò, vtputa docturos, quia tan- L
to tempore secum versati erant, multa didicerant. Attamen illos nõdum à Iudaica consuetudine abduxerat. Ecce & mulier idẽ quod viri, facit ac docet. Propterea prohibetur in Asiam venire: opinor quia ad ea quæ vrgebãt, impellebatur. Vide saltem hoc loco, & rogatum illum vt maneat, & non morem gerentem: quoniam festinabat abire. Certè nó simpliciter illos dimisit, sed cum promissione. Et quo pacto audi: Deuenitq; Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse autem ingressus in synagogam disputauit cum Iudæis. Rogantibus autem illis, vt ampliore tempore maneret apud illos, non annuit, sed valedixit eis, dicens: Oportet me omnino festum quod instat, agere in Hierusalẽ. Iterum autem reuertar ad vos deo volente, & soluit ab Epheso. Et vt peruenit in Cæsaream, ascendissetq; & salutasset ecclesiam, descendit Antiochiam. Et facto multo tempore, exiuit: transiuit deinceps per Galaticam M
regionem ac Phrygiam, confirmans omnes discipulos.) Vide iterum venit ad loca in quibus anteà erat. Iudæus autem quidam Apollo nomine Alexandrinus genere, vir eloquẽs, deuenit in Ephesum potens in scripturis. Ecce & eruditi emittũtur prædicare, & discipuli esse incipiunt. Vides incrementum prædicationis? Hic erat edoctus viam domini, & feruens spiritu loquebatur ac docebat diligenter de domino, sciens solum baptisma Ioannis. Hic cœpit liberè annũciare in synagoga. Audientes autem illum Priscilla & Aquila, assumpserunt eum, & diligenter prædicauerunt viam dei.) Si ad baptisma Ioannis solum crediderat hic, quomodo spiritu feruebat? nódum enim datus erat sic spiritus. Si autẽ qui post illum, opus habuerunt baptismate Christi, multò magis ille. Quid igitur dicendum: neque enim vtrunque simpliciter ponit scriptor. Mihi videtur ille esse vnus ex centum viginti, qui cũ apostolis baptizati. Vel si non est hoc, factum est idem cum hoc quod & cum Cornelio, sed non baptizatur antequàm diligentius ei exposuerunt.

A suerunt. Hoc autem esse mihi verum videtur, quia & baptizari illum oportebat, quoniam duodecim alij nihil perfectum sciuerunt, neque ea quę de Iesu. Meritò autem & ille baptizabatur. Veruntamen si illi post baptisma Ioannis iterum baptizabantur, oportebat etiam discipulos hoc facere. Volente autem illo transire in Achaiam, exhortati sunt fratres, & scripserunt discipulis vt reciperent illũ, qui vt aduenit, contulit multùm his qui crediderãt per gratiam. Vehementer enim Iudæos reuincebat publicè, monstrãs per scripturas Iesum esse Christũ.

Cap. XIX. Factum est autem quum Apollo esset in Corintho, vt Paul⁹ superagratis superioribus partib⁹, veniret in Ephesum, & inuentis discipulis quibusdam, dixit ad illos: Num spiritumsanctum accepistis, posteaquàm credidistis? Illi autem dixerunt ad illum: Sed neque an sit spiritussanctus audiuimus. Dixitq; ad illos: Ad quid igitur baptizati estis? Illi
B autem dixerunt: In baptisma Ioannis. Dixitq; Paulus: Ioannes quidem baptizauit baptismo pœnitẽtiæ populo dicens, vt in eum qui post ipsum venturus esset, crederent: hoc est, in Christum Iesum. Vt autem audiuerunt, baptizarunt in nomine domini Iesu Christi. Et postquàm imposuit Paul⁹ illis manus, venit spiritussanctus super illos, loquebantúrque linguis, & prophetizabant. Erántque omnes viri quasi duodecim.) Multùm hi ab illo differebant, neque spiritumsanctum esse scientes. Hi igitur qui & diligentius illi exposuerant viam domini, præmittunt etiam literásque addunt. Igitur volebat & ille in Achaiam venire. Anteà autem quàm exhortati sunt fratres, & literas dant ei, non recedit. Qui vt venit, inquit, contulit multùm his qui crediderunt. Vehementer enim Iudæos reuincebat publicè, ostendens per scripturas esse Christum Iesum. Hinc quàm potens erat in scripturis Apollo ostendit. Nam Iudæis quidem valde os
C obturauit. Hoc enim est quod, inquit, reuincebat: vnde & fideles cõfidentiores magis fiebant, & stabiliores in fide. Factum est vt Paulus transiuit per superiores partes, venit in Ephesum.) Hæ autem sunt quę iuxta Cæsaream & ciuitates reliquas. Et inuentis quibusdã discipulis, dixit ad illos: Num spiritumsanctum accepistis postquàm credidistis? Quòd neque in Christum crediderant hi, manifestum ex eo quòd Ioannes dixerat, vt credant in illum qui post ipsum venturus. Et nó dixit: Nihil est baptisma Ioannis, sed imperfectum: & neque hoc addidit simpliciter, sed vt doceat ac persuadeat illis in nomine Iesu baptizari, quod & faciunt & spiritum accipiunt, impositione manuum Pauli. Impositis enim, inquit, illis Pauli manibus, venit spiritussanctus super illos. Et ita hi quibus manus imponit, spiritum accipiebant. Verisimile igitur illos spiritum habere, sed non apparére, sed efficacia, & linguarum loquutione nunc declarabant. Sed videamus iterũ quæ lecta: Paulus abnauigauit in Syriam, inquit, & cum illo Priscilla & Aquilas, quos

etiã vt peruenit Ephesum, reliquit ibi: vel quòd nõ D
volebat circũducere illos, & propter hoc reliquit, vel magis vt doctores maneant Ephesijs. Ipsi autẽ posteà habitarunt in Corintho, quibus etiam testimonium dat, Romanisq; scribens. Vnde mihi videtur posteà illos Romam venisse, vtputa conuersantes multùm in illis locis, vnde electi sub Nerone. Et descendẽs, inquit, in Cæsaream ascenditq; & salutatis ecclesijs peruenit in Antiochiam, factoq; ibi tempore quodam exijt, transiens Galaticam per ordinem regionem ac Phrygiam.) Mihi videntur adhuc & fideles illis congregari. Neque enim statim relinquit. Vide autem quomodo ad illos festinat, & ad has regiones iterum transit, & ita aduentu suo discipulos firmat. Iudæus autẽ quidã, inquit, Apollo nomine, peruenit in Ephesum, qui potẽs erat in scripturis.) Valde alacer erat, vnde & legationem pro illo ipso mittit. Qui vt venit, inquit, in Achaiam, vehemẽter reuincebat Iudæos
publicè. De hoc scribẽs dicebat: De Apollo autem E
fratre. Nam publicè quidem redarguere, libertatem eius in dicendo monstrabat: vehementer verò virtutem manifestabat: ex diuinis autẽ scripturis, exercitationem comprobabat. Neq; enim dicẽdi libertas aliquid conducit, vbi non est facultas, neque facultas, vbi non est fiducia. Itaq; non sine causa reliquit Aquilam in Epheso, sed propter Apollo forsan hoc spiritus dispensauit, vt & fortior ascenderet in Corinthum. Et cur nam huic quidem nihil fecerunt, Paulo autem insidiantur? Sciebant enim quòd ille princeps esset, vel quòd magnum nomen viri erat. Assumentes autem, inquit, illum Priscilla & Aquilas diligentius ei exponebant viam domini. Vide quomodo omnia fide fiebant, & nusquàm odium, nusquàm inuidia. Aquilas docet, imò autẽ & hic docetur. Etenim simul aliquanto tempore cõuersantes, sic edocti fuerunt, vt etiã ad alios docendos fierent idonei. Quum igitur vellet transire F
in Achaiam scripserunt discipulis, vt suscipiant illum. Cuius gratia literas mittunt, interpretatur. Vt illum, inquit, suscipiant. Et vnde manifestum, quòd illi quum in Epheso essent baptisma Ioãnis habuerint? quia rogati, in quo baptizati estis? In Ioãnis dicunt baptismo. Forsan tunc peregrè iuerãt in Hierosolyma, & abierunt, & baptizati sunt: sed etiam baptizati Iesum non crediderunt. Et non dicit illis: Creditis in Iesum. Sed quid, Num spiritumsanctũ accepistis? Sciebant enim quòd non habebant, & vult illos fateri, vt agnoscant quid ipsis desit & petant. Et quum imposuisset, inquit, Paulus illis manus, venit spiritussanctus super illos, & loquebãtur linguis ac prophetabant. Ab ipso baptismo ꝓphetant. Hoc autem Ioannis baptismus non habebat. Ideo & imperfectus erat. Vt autẽ talibus digni fierent, prius illos præparauit, atq; hoc volebat Ioannes baptizans, vt crederent in eum qui post se venturus. Hinc ostenditur dogma magnum quòd perfectè purgantur à peccatis qui baptizãtur. Nisi enĩ

G purgarentur,non accepiſſent illi ſpiritum,non tam ſtatim conſequuti eſſent chariſmata. Et vide quòd duplex donum fuerit,& linguæ,& prophetiæ. Bene autem dixit: Baptiſmata pœnitentiæ,quod Ioannis eſt,& non remiſſionis,adducens illos & ſuadens,quòd abſq; ea ſit illud. Poſterius enim dati baptiſmatis opus,eſt remiſſio. Et quomodo qui acceperant ſpiritum non docebant, ſed Apollo nondũ accepto ſpiritu? Quia nondum erant ita feruentes, neq; initiati: ille autem & edoctus erat,& valde feruens. Mihi autẽ videtur, quanuis multa eſſet libertas viri,diligenterq; loqueretur ea quæ de Ieſu, attamen opus ei erat adhuc exactiore doctrina. Sic quanuis neſciret omnia, ob alacritatem ſpiritũſanctum cõſequutus eſt,ſicut etiam Cornelius. Forſan multi deſiderant,vtinam & nunc eſſet,Ioannis baptiſma: at ſic multi neglexiſſent vitã virtutibus claram,vel etiam approbaretur propter donum hoc,

H & non propter regnum cœlorum. Et aliter, Multi facti eſſent pſeudoprophetę,& non vltrà valde ꝓbi apparuiſſent, neq; beati habiti eſſent, qui fidem
Ioan.20.g ſimpliciter ſuſcepiſſent. Igitur quẽadmodum ij qui non viderunt & crediderunt,beati: ita & qui abſq; ſignis crediderunt. Dic oro mihi, nónne exprobrãs
Ibid.4.g. Iudæis dicebat Chriſtus: Niſi videritis ſigna,nó credetis? Igitur nihil damni erit nobis, ſi attendere voluerimus nobis ipſis. Summam bonorum habemus per baptiſmum,remiſſionem peccatorum accepimus,ſanctificationem,ſpiritus participiũ, adoptionem,vitam æternam. Quid vultis magis? ſigna?
1.Cor.13.d ſed abolentur. Fidem habes,ſpem,charitatem, hæc manent: hæc quære,hæc ſignis ſunt maiora. Nihil æquale charitati: maxima omnium charitas,inquit. Nunc autem periclitatur, nomen enim illiùs reliquum eſt,opus minimè, ſed diuiſi ſumus inter nos. Quid igitur quis fecerit, vt charitate alijs connectatur? Nam reprehendere quidem facilè eſt,ſed id dimidium & imperfectũ eſt. Oportebat igitur oſtẽ

I di,quomodo amicitia efficiatur. Hoc enĩ eſt, quòd nobis curæ, quomodo membra diuulſa congregemus. Non enim hoc eſt quod quæritur ſimpliciter, an vnam eccleſiam habeamus vel dogma: ſed hoc graue eſt, quòd in alijs quidem cómunicamus mutuum: in neceſſarijs autem, non item. Et cũ omnibus pacem habentes,inter nos ipſos ſeditioſi ſum⁹. Non enim hoc ſpecta, quòd non quotidie prælia committimus, ſed quòd neq; charitatem habemus ſynceram & immobilem. Nobis opus eſſet & vulnerum obligationibus & oleo. Cõſideremus ſignũ eſſe, quo diſcipuli Chriſti internoſcũtur charitatẽ, ſine hac nihil valere alia, rem hanc ſi voluerimus, minimè moleſtam eſſe. At dicis: Scimus quidẽ hęc, ſed qua ratione huc perueniemus,vt illa corrigantur,& conſtet inter nos amicitia? Primùm abijciamus è medio ea quæ charitatẽ tollunt,& tunc etiã hanc firmabimus. Nullus ſit qui vltionẽ deſideret, & malum alteri meditetur,nullus ſit inuidus. Hæc enim dilectionem prohibent. Alia autem ſunt,quæ illam nobis exhibent. Nec ſufficit tollere quod ob- K
eſt,ſed adhibenda etiam ſunt quæ eam conſtituãt. Itaq; Sirach dicit,ea quæ illam auferunt,& non ea
quæ cóciliant: Exprobrationem dicens, & arcano- Eccſi.22.d.
rum reuelationem, & doloſam plagã. Sed ab illis, vtpote carnalibus, meritò proueniunt talia. Abſit autẽ vt apud nos hæc fiant. Non ab his, ſed ab alijs vos inducem⁹. Nihil nobis eſt abſq; dilectione ſuaue,licèt ſint innumera bona, ſed quæ illorum vtilitas? Sint diuitiæ,ſint deliciæ abſq; amicitia,& quod lucrum? Nulla poſſeſſio etiam in ſecularibus negocijs honeſtior,quàm hæc: quemadmodum ſcilicet
nihil moleſti⁹ his qui hoſtili in ſe ſunt animo. Cha 1.Pet.4.b
ritas multitudinem peccatorũ tegit: inimicitiæ autem,etiam ea quæ non ſunt ſuſpicantur. Nõ enim ſufficit non eſſe inimicum,ſed oportet etiam amare. Conſidera quod Chriſtus iuſſit, ac ſufficit hoc. Etiam afflictio facit amicitias & congregat. Quid
igitur,inquit,nũc? Quia enim afflictio nó eſt, quo- L
modo erimus amici? Non habetis, dic oro,amicos alios? quomodo illorum eſtis amici? quomodo permanetis? Iam nullus nullum habeat inimicum. Nó eſt hoc paruum,nullus inuideat. Nõ poteſt qui nó inuidet calumniari. Vnum habitam⁹ orbem terrarum omnes,ijſdem alimur fructibus. Sed hæc parua ſunt,ijſdem ſacramentis eiuſdem ſpiritualis cibi alimur. Hæc ſanè amicitiæ ſymbola ſunt, & dilectionẽ requirũt. Quomodo igitur,inquit,feruẽtius inter nos afficiemur? Quid facit amorem corporum? Corporis luculẽtia & formoſitas,itaq; & animas faciamus pulchras & luculentas,& erimus inter nos mutuum amatores. Non enim ſolùm oportet amare,ſed etiam amari. Primùm hoc curemus, vt amemur, eritq; ſecundum factu facillimum. Simus pulchri ac boni,& hoc efficiemus, & ita ſemper habebim⁹ amatores. Nullus curet pecunias poſſidere,ſeruos,domus: ſed cura vna ſit,vt diligatur,
vtq; nomen bonum habeat. Melius eſt enim nomẽ Prou.22.b
bonum,quàm diuitiæ multæ, quandoquidem illud M
quidem manet: hæ autem diſpereunt,& has quidẽ poſſidere poſſibile eſt, illud autem difficile. Nã qui ſemel infamia laborare cœpit, ægrè illam abluet. Pauper autem facilè nomen diuitis habebit. Sit qui multas talentorum myriades poſſideat,abundãtior illo erit,cui centũ ſunt amici. Ne igitur hoc obiter curemus, ſed vt negociationem quandam vtiliſſimam. Et quomodo poſſumus, inquit. Faux dulcis multiplicat amicos,& lingua gratitudinis ſtudioſa. Poſſideamus mores puros,& os bene loquens: nec erit poſſibile,vt is qui ſic afficitur,lateat. Vide quãta externi amoris conciliabula excogitarunt, adoptionem,viciniam,cognationem,proles. Sed his omnibus,ea quæ apud nos,ſunt maiora. Menſa iſta magis reuerenda eſt. Multi autem ex his qui accedimus,neq; nos mutuum nouimus. Multitudo, inquit,hoc facit? Minimè. ſed noſtra ignauia. Tria mi Supr.2.g.
lia erant,& quinque milia: & omnes habebãt ani- &.4.a.
mam vnam. Nunc autem vnuſquiſq; fratrẽ ignorat,&

A rat,& non erubeſcit,multitudinem prætexens. Iam qui multos amicos habet, à nullo capi poteſt. Hic omnino tyranno fortior eſt,non ſic regem lancearij cuſtodiunt, vt hunc amici, & eſt hic illo multùm clarior: nam ille quidem à ſeruis cuſtoditur, hic autẽ ab his qui in pari honore ſunt: & ille quidem ab inuoluntarijs & metuentibus, hic autem à volentibus, & nihil metuentibus. Et eſt videre mirabilem rem,in multis vnum,& in vno multos. Et vt in cithara varias quidem voces habes,vnam autem harmoniam,& vnus muſicus eſt,qui citharam in manum ſumit: Sic hoc in loco, Cithara quidem eſt charitas ipſa,voces loquẽtes verba,quæ ad charitatem conciliandam pertinent, omnes in vnam ſuauem conſpirant cõſonantiam. Muſicus verò eſt charitatis vis, illa dulcem melodiam pulſando affert. Vellem te ducere in ciuitatem talem, ſi quidẽ poſſibile,vbi anima vna eſſet, & videres quomodo
B quauis cithara & tibia conſonantius ac ſuauius omnia ſonent, nihilq; abſurdi ſit. Hæc melodia & deum & angelos lętificat. Hoc totum in cœlo ſpectaculum excitat, hoc & dæmonum furorem cõpeſcit,& affectionum demulcet impetus. Hæc melodia nõ ſolùm affectiones compeſcit, ſed nec exurgere ſinit, magnumq; ſilentium facit: quemadmodum etiam in ſpectaculo muſicorum chorus: omnes enim tum cum ſilentio audiunt, & nemo interturbat. Ita & inter amicos dũ charitas citharam pulſat, omnes affectiones ſilent ac dormiſcũt, quaſi beſtiæ blanditijs demulſæ ac mitigatæ. Igitur ſicut in inimicitijs, contrà eueniunt omnia, ſed de illis nunc nihil loquamur, de amicitia dicamus ſolùm. Si dixeris aliquid temerarium, nullus eſt qui aſſumit, ſed omnes ignoſcunt: ſi feceris, nullus ſuſpicatur, ſed magna eſt condonatio: omnes cadenti, manum alacriter porrigunt, omnes prompti ſunt, vt ſiſtant. Verè amicitia murus eſt, qui non rumpi-
C tur,& nec à diabolo capitur, nedum ab hominib⁹. Non poteſt in pericula incidere, cui plurimi ſunt amici. Non eſt poſſibile,vt ſit occaſio iræ, ſed vbiq; materia ſuauitatis offertur. In riſu ſemp eſt ac delicijs. Nullus etiam inuidiæ fomes eſt, vel vltionis inferẽdæ,cupiditati locus. Vide,vt talis & ſpiritualia & carnalia facilè corrigere poteſt. Quid igitur huic conferendum? Quaſi ciuitas quædam mœnibus vndique cincta,talis eſt: alius autem eſt,quaſi ſine muris ciuitas. Magnæ ſapientiæ eſt,poſſe eſſe amicitiæ conditorem. Tolle amicitiam, & omnia ſuſtuleris,omnia confuderis. Si autem imago amicitiæ tantam vim habet, ipſa veritas quid non valebit? Oro igitur,vt multos amicos nobis paremus, & hanc vnuſquiſque habeat artem. Sed ecce, inquit,ego quidem valdè hoc curo, ſed nõ idẽ etiam alijs placet. Itaque maior tibi merces erit. At dicis: Verum eſt: ſed difficultas etiam amplior. Quomodo,dic oro? Ecce teſtificor,ac dico: Si decem ſoli ſic firmiter coniungeremini, & vt apoſtoli opus prædicationis, vt prophetæ doctrinæ opus habent: ita etiam vos opus faciendi amicos in manus accipe- D
retis,merces futura eſſet magna. Regias nobis imagines faciamus. Hoc enim ſymbolum eſt,quo noſcuntur diſcipuli,& quodã modo non minus operamur, quàm ſi virtutem illis excitandi mortuos daremus. Diadema & paludamentum oſtendit regem: & ſi hæc non ſint, licèt aureas veſtes habeat, nondum rex eſt manifeſtus. Ita etiã nunc, fac hoc ſymbolum,& facies tibi,& alijs amicos. Diſcamus quomodo contemperentur colores, per quos illa imago cõſtituitur. Exhibeamus nos ad colloquium faciles,ne expectemus proximos: ne dicas ſi videro aliquem expectantem, deterior eo efficior: ſed magis quando videris aſſume, & extingue eius affectionem. Vides ægrotantem, & auges morbum? Hoc maximè ante omnia faciamus, vt præueniamus mutuum honore. Itaque ſi præueneris honore, teipſum honore magno ornaſti: accelerans, vt magis honoreris,vbiq; primatus alijs concedamus,
nihil eorum quæ erga nos facta ſunt malorum co E
gitem⁹, ſed ſi quid bonum. Nihil ſic facit amicum, vt lingua gratitudinis ſtudioſa, os bene loqui ſolẽs, anima ſine faſtu,contemptus vanæ gloriæ, cõtemptus honoris. Si hæc fecerimus,poterimus fieri incomprehenſibiles à diaboli laqueis,& bene hac vita tranſacta, bona diligẽtibus deum promiſſa aſſequi,gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cui cum patre ſimul ac ſancto ſpiritu ſit gloria, imperium & honor,& nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Ingreſſus autem in ſynagogã liberè loquutus eſt ad menſes tres, differens & ſuadẽs ea quæ de regno dei. Homilia xlj.

Vide vbique,vt ſeipſum in ſynagogas intrudit, & ſic egreditur. Semper enim,ab illis volebat occaſionem ſumere, vt dixi. Nam & gentes extimulabat iam, & alacriter ſuſcipiebãt eum. Iudæi autem ſuſcipientibus fidẽ gentibus, pœ F
nitudine ducebantur. Volebat diſcipulos illinc abſtrahere,& inde facere initium, magis quàm congregentur illic. Et nõ ſimpliciter hoc faciebat. Propter hoc differebat illis continuò, quia perſuadebat. Ne igitur quoniam libertatem dicendi audiſti, aſperitatem putes. De vtilibus rebus diſputabat, de regno. Quis non audiſſet? Quia autem quidam indurabantur,& non perſuadebantur malè loquẽtes de via domini coram multitudine, digreſſus ab illis ſegregauit diſcipulos,quotidie diſſerẽs in ſchola tyranni cuiuſdam. Hoc autem factum eſt per annos duos: ita vt omnes, qui habitabant in Aſia, audirent verbum domini Ieſu, tam Iudæi, quàm Græci.) Viam domini,prædicationem meritò vocabant: verè enim via eſt,quę ducit in regnum cœlorum. In ſchola,inquit,tyranni cuiuſdam diſputabat. Et hoc factum eſt per duos annos: ita vt omnes audirẽt ſermonem,tam Iudæi,quàm Græci.) Vides quantùm profuit continuò vrgere? Et Iudæi,& Græci audierunt. Virtutesq; non vul-

G gares faciebat deus per manus Pauli. Et ita, vt etiã
super infirmos auferrent à corpore eius sudaria,
& semicinctia, & liberarentur ab infirmitatibus
suis,egrederentúrque ab eis spiritus immundi.)Nó
ferentes tangebant solùm,sed & accipientes appo-
nebant. Idcirco Christus non permittit illum abi-
re in Asiam, obseruans, vt equidem opinor, tem-
pus hoc. Attentauerunt autem quidam ex Iu-
dæis, exorcistis, qui obambulabant, nominare su-
per eos qui habebant spiritus malos,nomen domi-
ni Iesu,dicẽtes : Exorcizamus vos per Iesum quem
Paulus prædicat.) Ita omnia faciebant,negociatio-
nis ac lucri gratia. Noluerunt quidem credere, sed
per nomen voluerunt eijcere dæmones.Papę,quã-
tum erat nomen Pauli. Erant filij Sceuæ Iudæi
principis sacerdotum, septem, qui hoc faciebant.
Respondens autem spiritus malus,dixit eis: Iesum
cognosco, & Paulum scio. Vos autem qui estis?Et
H insiliens in eos homo in quo erat spiritus malus,
inualuit contra eos, ita vt nudi ac saucij effugerent
de domo illius. Hoc autem notum factum est Iu-
dæis, Græcisq; omnibus, qui habitabant in Ephe-
so.)Igitur clam faciebant.Postea diuulgata est eo-
rum infirmitas. Et irruit timor super omnes il-
los,& magnificatum est nomen domini nostri Ie-
su Christi. Et multi eorum qui crediderant, vene-
runt,confitẽtes ac annunciantes opera sua.) Quo-
niam autem tantam potestatem habebãt, vt etiam
per dæmonia talia facerent, meritò hæc fiunt.

Multi autem erant ex his,qui curiosas artes ex-
ercuerant, qui comportatos libros exusserunt co-
ram omnibus, & computauerũt precium illorum,
& repererunt quinquaginta milia numorum.)
Ita validè sermo domini creuit,& inualuit. Viden-
tes autem,quòd nihil illis postea vtilitatis esset, ex-
usserunt libros. Quando & ipsi dæmones hæc fa-
ciunt.Non igitur nomen aliquid facit, si non cum
fide dicatur. Bene igitur dicebat: Qui credebat in
I me, has vmbras insinuans. Vide quomodo armis
contra seipsos vsi sunt. Et disputabat,inquit, in
schola tyranni cuiusdam, ad annos duos.) Vbi fi-
deles fuerunt,valdéque fideles. Ita nihil magnum
putabant esse Iesum, quia & Paulum addiderant,
quia & ipsum hac ratione magnum quiddam esse
putabant.Dignum est hìc admiratione, quomodo
dæmon ille non cooperatus est errori illorum, sed
refutauit eos,& omnem dolum eorum manifesta-
uit.Mihi videtur valde succensuisse,quemadmodũ
si quis extremè periclitetur, à miserabili & ærum-
noso quodam refutetur, & omnem in illum remit
tere velit furorem.Vt enim ne videatur contemni,
nomen Iesu prius confessus est: & tunc accepit po
testatem. Quòd enim non nominis fuerit infirmi-
tas, sed omnino à deceptione illorum, quare hoc
ipsum non etiam Paulo accidit? Et insiliens, in-
quit,homo in illos.) Fortassis disrupit illorum ve-
stes,& dedolauit illorum capita. Hoc enim mani-
festauit, dicẽdo,Insiliens: atque adeò satis erat hoc
facere. Quid est : Digressus ab illis, segregauit K
discipulos?Impediuit illorum maledicentiam.Hoc
autem facit digrediens: quia noluit illorum inui-
diam accẽdere, neque in maiorem incitare rixam.
Quod autem dicit, Liberè loquutus est:manifestat
& ad pericula promptum fuisse,& non adumbra-
tis dogmatis apertè disseruisse.Hinc discim⁹, quòd
nos immiscere non debemus maledicentibus, sed
abeundum ab eis. Quum malediceretur,non ma- 1.Cor.4.c
ledixit etiam ipse, sed potius quotidie disputabat:
& hanc ob causam potissimum sibi familiares fa-
ciebat, quòd quanuis malè audiret, non tamen re-
cederet, neque resiliret. Et obserua,postquàm ten-
tatio ab extraneis cessauit, à dæmonijs incipit.Vi-
des cæcitatem Iudaicam. Vestes illius videbant ef-
ficaces, & non attendebant. Quid hac re maius
fieret?Alij, gentes inquam, omnino secus agebant.
Si quis Græcorum non crederet, videns vmbram
hæc operari,crederet. Sic dum illi ab his separan- L
tur, alij quidem maledicendo & calumniando do-
gma, vincuntur. Hoc enim vocauit viam.Ipse au-
tem digressus est, ne discipuli secederent, & ne illi
in furorem concitarẽtur: ostendens semper, quòd
salutem repellant. Et iam hìc neque defendit illos,
vtpote vbique gentibus credentibus:ac disserit,non
simpliciter inquisito loco,sed vbi schola erat,vt cõ
modius illic congregentur. Papæ, quanta eorum
qui crediderant virtus, quæ & alijs eadem facere
concedit?Quanta autem cæcitas illorum,etiã post
demonstrationem virtutis adhuc manentium in
infidelitate? Igitur quemadmodum Simon pro-
pter lucrum quærebat gratiam spiritus, ita & hi
propter idipsum hoc faciebant. Quanta cæcitas?
Et quídnam ad hæc Paulus? Non increpat. Quia
habitum opus inuidiæ, propter hoc singulari dis-
pensatione hac vtitur. Hoc & Christus egit. Sed
tunc quidem non prohibebatur.Principium enim
rerum erat,quoniam & Iudas fur non prohibeba- Ioan.12.a.
tur. Ananias autem & Sapphira etiam occisi sunt. M
Et multi quidem Iudæi etiam insurgentes, nihil Sup.5.ab.
patiebantur. Elymas autem magus excæcatus est. Supr.13.a.
Non enim veni, inquit, vt iudicem mundum, sed Ioan.2.b.
vt seruetur mundus. Vide impietatem pollutissi-
mam. Iudæi quum adhuc manerent in impietate,
per ipsum nomen negociari voluerunt : atque sic
omnia faciebãt ad vanam gloriam & lucrum. Vi-
de vbique,quòd nõ sic homines conuertuntur per
vtilia, sicut per terribilia. Vbi de Sapphira men-
tio fuit, irruit timor super ecclesiam,& non aude- Suprà.5.a.
bant adhærere illis.Hìc sudaria & semicinctia acci
piunt, & sanant. Et post hæc venerunt confitentes
peccata sua. Ex eo quòd insiliebat, ostenditur dæ-
monum magna quædam vis esse,quam contra in-
fideles habent. Et quare non dixit spiritus malus:
Quid est Iesus? Sed dixit, magis inutilia verba.
Terrebatur,ne & ipse pœnam det. Sciebat enim,
concedi ei, illos vlcisci quos huius nominis illuso-
res fecerat. Quare autem & miseri non dixerunt
illi:Credi-

A illi: Credimus? Timuerunt Paulum, quanuis certè
multò clariores fuissent, siquidem sibi familiarem
illum fecissent. Et aliter : Etiam hoc quod in Phi-
lippis contigit, & illos castigauit. Tu autem vide,
vt scriptor hic minimè sit molestus, & historiam
solùm scribit, & non accusat. Hoc apostolos fa-
ciebat admirabiles. Sed cuius fuerint filij, nomen
dicit & numerum, dans his qui tunc erant, indi-
cium, quàm certa scribat. Quæ autem & obam-
bulabant? Lucri,& non annunciandi verbi, gratia.
Quomodo enim? Bene autem currebant, posteà
prædicãtes,propter ea quæ patiebantur. Vnde hoc
manifestans dicit: Et factum est,inquit,notum
omnibus tam Iudæis, quàm gentibus, qui habita-
bant in Ephesо.) Nónne hoc etiam eos, qui obdu-
rescebant conuertere debuit? Dic oro.Sed nõ con-
uertit, & ne mireris. Malitiæ enim nihil est quod
persuadeat. Agè & isthucipsum, quanta videlicet
B sit exorcistarum malitia,videamus. Quare hoc nõ
Christo ipsi accidit, alterius,& non præsentis tem-
poris quæstio fuerit. Verùm quòd bene hoc factũ
sit,& vtiliter. Mihi enim videntur illi per irrisio-
nem fecisse,vnde & puniuntur. Et ita etiã ne post-
ea ausit quis nomen illud nominare tam temerè
terrentur alij, & magnum argumentum habent
deum scire omnia: maximum argumentum erat,
priusquàm à dæmonibus redarguerentur, seipsos
accusabant, terrentur,ne eadem patiantur.Quan-
do enim adiutores illorum dæmones, accusare il-
los cœperunt, & non iam adiuuabant, qualis iam
spes vltrà, quàm per opera confessio? Vide autem
qualia paulò pòst mala fiunt, factis signis? Talis e-
nim est hominum natura. Statim beneficiorum
obliuiscitur. An non meministis,quòd in ipsis quæ
nobiscum facta, idem accidit? Nónne superiori
anno concussit deus ciuitatem totam?Quid igitur?
Nónne omnes ad illuminationem currebãt? Nón-
C ne scortatores & molles & effœminati, dimissis
possessionibus & locis in quibus conuersabantur,
conuersi sunt & facti religiosi?Vbi autem tres dies
transierunt, iterum redierunt ad suam malitiam.
Vnde hoc factum?Ex magna ignauia.Et quid mi-
rum, si vbi res transierint, quum scilicet & perpe-
Gen.19.e. tuò manentibus signis idem fit, vt est in Sodomis.
Dic enim oro : Nónne perpetua sunt? Quid igi-
tur? Nunquid vicini propterea meliores facti sunt?
Gene.9.c. & seq. Minimè. Quid & Noë filius? Nónne idem per-
mansit? Nónne in montibus videns tantam solitu-
dinem malus erat? Ne igitur admiremur, quomo-
do non crediderunt,qui tales facti : vbi scilicet ipsa
fides dũ negare non possunt, sæpe in diuersum eos
Ioan.7.c. compulit, nempe in malitiam, vt quando dæmo-
niacum dicunt filium dei. An non videtis etiam
nunc hæc fieri? & multos homines similes serpen-
tibus esse incredulos & ingratos, qui & ipsi sicut
serpentes, quando beneficia acceperint, & ab ali-
quibus humaniter tractati fuerint, benefactoribus

infesti fiunt. Hæc à nobis dicta sunt,ne quis mire- D
tur, quare non omnes conuersi fuerint. Vide oro,
quæ & nostris acciderunt temporibus: & apud Ba
bylæ martyris sepulchrũ, & in reparatione templi
Hierosolymitani per Iudæos,& quę in destructio-
ne templorum,& non omnes conuersi sunt.Quid
oportet referre vetera, superiore annò dixi vobis,
quanta res acciderit, & nullus attendit: sed iterum
paulatim defluxerunt,& collapsi sunt.Stat semper
cœlum clamans, quòd dominum habeat,& à quo
sit opifice.Dico autem totum mundum. Et dicunt
quidam quòd non,vt Theodorus ille,facta sint su-
periore anno. Quem non concussit: attamen nihil
amplius factum est, sed ad tempus facti religiosi,
iterum redierunt,vnde facti sunt religiosi. Hoc e-
tiam Hebræis tunc contigit. Propterea propheta
quoque dicebat: Quando occidebat illos,tunc in- Psal.77.d
quirebant illum, & conuersi sunt, & manè surre-
xerunt ad deum. Et quid referũtur generalia,quot E
incidunt in morbos, quot promittunt, si surrexe-
rint pœnitentiam se acturos & conuersuros, & illi
ipsi manent? Maximè ostendit nobis esse electio-
nem & libertatem nostræ naturæ:Repentina mu-
tatio. Si enim naturalia essent mala, neque natu-
ra facta esset.Ea enim quæ naturæ sunt ac necessa-
ria,non possumus mutare. Certè, inquit,etiam mu
tamur. Nónne videmus quosdam natura videre, à
timore autem excæcari? Quoniam & hoc naturæ
est sic humiliari,& in angustijs fieri, quando natu-
ra alia accesserit: & ita natura nobis accidit,quan-
do terremur, vt non videamus. Secundum natu-
ram autem, etiam quando maior metus aduenit,
alius euadit. Quid igitur,si & temperantia, inquit,
secundum naturam quidem fit,metus autem inua-
lescens illam eijciat? Quid igitur, si ostẽdero quos-
dam, neque tunc temperatiores fieri, sed etiam in
ipsis malis esse impudentes. Nunquid hoc naturale
est?Dicam vetera? Sed noua. Quot manserunt in F
illis ipsis malis ridentes, subsannantes, & nihil tale
senserunt? Dic oro : Pharao nónne statim muta-
tus est,& ad pristinam malitiam recurrit?Hoc au-
tem loco, in his qui dæmonia habebant, quanuis
ipsi non ignorarent, adiecerunt simpliciter, dicen-
tes: Per Iesum adiuramus vos, quem Paulus
prædicat.) Per quæ enim defendunt, ostenditur
quod sciunt. Iesum verò dicunt illum simpliciter:
oportebat dicere, Seruatorem orbis,qui resurrexit.
Sed noluerũt dicere gloriam ipsius. Ideo & repre-
hendit illos dæmon, insultans in eos, & dicens:

Iesum cognosco,& Paulum scio.) Quasi dice-
ret: Vos non creditis, sed abutentes hoc nomine,
talia dicitis.Igitur desertum templum,& facilè ex-
pugnabilia arma estis:& ita non estis præcones,sed
mei,inquit, estis. Magnus furor dæmonis. Potuis-
sent hæc illis facere apostoli, sed nõ faciebant nũc.
Nam qui imperabant illis,qui hæc faciebant,mul-
tò magis & ipsi facere potuissent. Vide, quomodo

G illorum manſuetudo monſtratur. Quia illi quidē exigebantur, qui talia faciebant. Dæmones autem quibus ſeruiebant, planè contrà. Ieſum,inquit,cognoſco. Confundamini igitur vos,qui ignoratis.Et Paulum ſcio. Bene & hoc. Sciebat enim & præconem eſſe. Mox inſilit in alios, & diſrumpit veſtes, per ea quæ faciebat ipſis: hoc ſolùm dicit, ne putetis, quòd contemnens illos,hæc dico. Magnus timor dæmonis, & quare abſque verbis iſtis non diſrumpit illorum veſtes? ſic enim & furorem impleuit,& errorem ſtatuit.Timuit,id quod dixi poteſtatem inacceſſam: & non tantùm potuiſſet, ſi non hoc dixiſſet. Vide vbique gratiores dæmones, quàm Iudęos,& non audentes contradicere,neque accuſare,vel apoſtolos, vel Chriſtum. Illic dicunt:
Matt. Scimus te quis ſis,& quur veniſti huc ante tempus
Marc.5.a. torquere nos? Et iterum: Scio te qui ſis, filius dei.
Hìc autem: Hi homines, ſerui dei excelſi ſunt. Et iterum, Ieſum quidem cognoſco, & Paulum ſcio.
H Omnino enim formidarunt,& timuerunt ſanctos illos. Forſan quis nos audiens,cupit in hac eſſe poteſtate, ne poſſint dæmones contra ipſum obtinere.Et beatos dicit ſanctos illos, propter hoc quòd tãtam habuerint poteſtatem.Sed audiat Chriſtum
Luc.10.c. dicentem: Ne gaudete quòd dæmonia vobis ſubijciuntur.Quoniam ſciebat omnes homines maximè vana gloria gaudere.Si enim quod deo placet quæris, & quod communiter prodeſt, alia maior eſt via. Non eſt ita magnum à dæmone liberari, vt eripi à peccato. Dæmon non prohibet regnum cœlorum aſſequi,licèt cooperetur,inuitus quidem: Cooperatur autem faciens habentem ſe continentiorem,peccatum autem eijcit.Iã forſan dicet quis: Abſit,vt ſic aſſequar continentiam. Neq; ego vellem, neque alius eſt qui velit. Omnia ob amorem Chriſti facienda ſunt.Si autē hoc, quod abſit,contingat, & pro hoc orandum. Si igitur hic quidem non eijcit, illud autē eijcit: liberare à peccato ma-
I ioris beneficij eſt. Igitur ab hoc curemus liberare proximum, & ante proximum nos ipſos. Videamus,ne dęmonem habeamus.Scrutemur nos ipſos exactè. Peccatum grauius eſt dæmone: Nam ille quidem humiles facit. An non videtis dæmoniacos, quando reſipuerint à morbo, quàm ſint ſubmiſſi,quàm triſti vultu,quanta erubeſcentia vultus illorum pleni ſunt, quomodo neque obtueri audent? Vide abſurditatem. Illi quidem propter ea quæ patiuntur, confunduntur: Nos autem neque pro his quæ operamur,confundimur. Illi iniuſtitia affecti, erubeſcunt: Nos iniuſtitia afficientes, non erubeſcimus:quanuis cauſa illorum,non ſit confuſione digna, ſed miſericordia,& humanitate,& venia,& magna admiratione,multisq; laudibus:quãdo & cum tali certant dæmone, & omnia cũ gratiarum actione ferunt.Res autem noſtræ profectò riſu,confuſione, accuſatione, ſupplicio,pœna, extremiſque malis, & gehenna, nulláque venia dignæ. Vides, quòd peccatum dæmone grauius ſit. K
Et illi quidem ex his quæ grauiter ferunt, duplex lucrum reportant. Vnum quidem, quòd humiliores & modeſtiores fiunt. Alterum, quòd pœnas hìc ſuorum peccatorum dantes,puri ad dominum migrant.Etenim de hoc ſæpe diſſeruimus, & oſtendimus, quòd eos qui hìc puniuntur, ſi benignè ferant, veriſimile eſt multa peccata deponere. A peccatis autem duplicia grauia ſunt: Vnũ quidem,quòd impingimus:Alterum, quòd deteriores efficimur.Attendite,oro,quod dicimus:Nõ in hoc ſolùm lædimur à peccato quòd peccamus: ſed & aliud grauat,quòd anima recipit habitum: ſicut in corpore per exemplum manifeſtius videre licet. Sicut enim qui febre laborat,non in hoc ſolùm lędi-
L tur,quòd ægrotat,ſed etiam quòd poſt morbum infirmior fit, licèt à morbo diutino ad bonam valetudinem redeat. Ita ſanè & de peccato dicendũ, licèt ſanemur, adhuc tamen egemus magna fortitudine. Vide enim oro, quendam qui contumelia affecit,& non ſupplicio affectum:non propter hoc ſolùm debet lachrymari,quia non contumeliæ dat pœnam,ſed etiam propter aliam cauſam,vt lugeat dignum.Et qualis hęc? Quia impudentior facta eſt anima. Nam vnumquodque peccatum, vbi patratum fuerit,& ad finem peruenerit, relinquit in anima venenum.Non audis quoſdam dicentes,quando à morbo confirmati fuerint:Non auſim aquam bibere?quanuis ſanus ſit,ſed ita morbus læſit. Et illi quidem malè affecti, gratias agunt.Nos autem bene habentes,blaſphemamus deum, & offendimus. Plures enim inuenias in ſanitate ac diuitijs hoc facientes, quàm in paupertate & mala valetudine. Stat enim dæmon quaſi lictor, reuera, vehementer minax:& ſicut pædagogus quidam lorum intendens,& nuſquàm diuertere ſinẽs.Si autem quidam,neque ſic ſobrij ſunt, itaque illi dant pœnam. Non paruum autem & hoc. Nam quemadmodum ſtulti,quemadmodum inſanientes, quemad- M
modum pueri non dant pœnas, ſic neque hi. Ex his enim qui inſcienter agunt, nullus tam crudelis, vt ſupplicium exigat. Nónne peccantes deterius affecti ſumus,quàm dæmonio vexati? ſed quòd nõ ſpumamus, neque pupillas diſtorquemus, neque manus, vtinam in corpore hoc pateremur, & non in anima. Vis tibi monſtremus animam ſpumabundam, immundam, & diſtortos oculos mentis? Cogita iraſcentes, ac ebrios:à furore,qua ſaliua nõ immundiora verba eijciunt,profectò fœtidum ſputum eructant. Et ſicut illi nullum ex præſentibus norunt: ita neque hi. Obumbrata eſt enim eorum mens,& diſtorti ſunt oculi: non amicum, non inimicum,non reuerendum,non contemptibilem,ſed omnes ſimpliciter vident. Non vides hos tremere ſicut illos?Non cadunt in humum, ſed anima illorum humi fita eſt,& cadit turbine acta.Si enim recta ſtaret, nequaquàm pateretur illa quæ patitur.

An non

A An non videtur tibi eſſe animæ abiectæ, & ſuam perdentis ſobrietatem? Etiam ea dicunt & faciunt, quæ ebrij furore. Eſt quædam & alia inſaniæ ſpecies hac grauior. Qualis nam illa, quando neque remitti iram ſuſtinent:ſed apud ſeipſos alunt familiarem ſcilicet lictorem,ſe torquentem, vlciſcendi, inquam,cupiditatem?Ipſos enim vlciſcendi auidos primùm perdit vltionũ meditatio, vt futura præteream.Nam quantum putas tormentum eſſe hominis afflictæ animæ, quotidie cogitare vt vlciſcatur inimicum? Prius teipſum puni, qui talis es. Et punitur inflatus cõtra ſeipſum pugnans & incenſus.Neceſſariũ enim ſemper apud te flagrare ignẽ, & incendium intantum extendens, non finis decreſcere, cogitans inferre alteri malum quiddam. Ipſe autem teipſum mordes,ſemper flammam vigeſcentem ferens, & animam interquieſcere non ſinens,ſed ſemper in exaſperatione,& in turbatione,& in tempeſtate mentem habens.Quid hac in-
B ſania moleſtius?Semper,inquam,contriſtari,& inflari,& ardere.Tales enim ſunt animæ eorum, qui vltionem meditãtur. Nam vbi viderint eum quem volunt vlciſci, ſtatim perculſi ſunt: Si vocem audiant,conciderunt,tremunt:Si in lecto fuerint, innumeras pœnas apud ſe ſcribunt,dilacerantes,torquentes illum inimicum:Ad hæc ſi illum clareſcere viderint,papæ,ô pœnas. Remitte illi peccatum, & libera teipſum à tormento. Quur perſeueras, ſemper vt te punias, vt illum ſemel flagelles, & in eum animaduertas? Quid paras tibi ipſi morbum? Quid animum tuum liberari volentem detines?Ira
Ephe.4.f. neq; vſq; ad veſperam maneat,inquit Paulus.Sicut enim putredo quædam ac tinea, ita mentis noſtræ radicem arrodit. Quare beſtiam in viſcera tua includis? Melius eſſet viperam vel ſerpentem in corde poſitam eſſe,quàm iram,vel inuidiam.Nam illę quidem, ſtatim nos liberarent: hæc autem manet
C ſemper,dentes fortiter infigens,immiſſoq; veneno, peſſimarum cogitationum exercitus producit.Sed hæc facio,ne derideat,ne contemnat. Miſer homo & ærumnoſe,non vis à conſeruo derideri,ſed odio haberi à domino tuo?Non vis contemni à conſeruo tuo, & contemnis dominum? Non putas indignari deum,quòd illum contemnis? & quòd illum deridens,nõ vis ei obtemperare?Quòd autem neq; te deridebit,manifeſtum eſt hinc. At ſiquidem ſic pergas, magnus erit riſus, magnusq; contemptus: puſillanimitatis enim opus eſt. Si autem ceſſaris, magna erit admiratio: hoc enim magnanimitatis eſt.At ille,inquit,ignorat. Sciat deus, vt maiorem habeas mercedem. Vſuram enim accipitis ab his, inquit,à quibus non ſperabatis vos recepturos. Ita & benefaciamus his,qui non ſentiunt quòd eis benefit: ne nobis laudem, vel quidlibet retribuant, mercedemq; imminuant. Nihil enim ab hominibus recipientes, à deo maiora recepturi ſumus. Quid autem magis ridiculum, & quid frigidius, anima quæ ſemper iraſcitur, & vult vlciſci? Mu-
liebris, ac puerilis voluntas eſt. Nam vt illa etiam D
contra inanimata iraſcitur, etſi non percutiat pauimentum, non dimittit iram: Ita profectò & hi. Volunt vlciſci de his qui contriſtarant. Igitur ipſi riſu digni. Etenim iræ imperium ferre, puerilis animi eſt:imperare autem, fortitudinis fuerit. Igitur non nos ridemur, ſi ſapienter agamus, ſed illi. Ab affectione non vinci,non eſt contemptibilium hominum. Ita autem timere externum riſum, vt propter hunc affectioni propriæ ſubiacere, & deũ offendere,ac teipſum vlciſci velis, vtique contemptiſſimorum fuerit. Hæc reuera digna ſunt riſu. Igitur hæc fugiamus. Dicat,quòd innumera mala nobis,licèt exhibuerit,nihil tamen paſſus ſit.Dicat, quòd & iterum nos ſi conuicijs inceſſant, nihil patiantur. Non aliter noſtram prædicaſſet virtutem, non alia exquiſiuiſſet verba, ſi nos laudare voluiſſet,quàm hæc quæ dicit, dum putat nos affligere. Vtinam omnes de me hoc dicerent, Inutilis & miſer homo eſt: omnes in illum contume- E
lias iaciunt, ipſe autem fert: Omnes inſiliunt, ipſe autem non vlciſcitur. Vtinam appoſuiſſent. Neque ſi vellet, poſſet: vt mea laus ſit ex deo, & non ex hominibus. Dicat, Propter timiditatem & ignauiam non vlciſcimur.Nihil hoc nobis nocet,quando deus ſcit:ſed theſaurus noſter tantò fidelius obſeruatur. Si ad illa ſpectabimus, omnibus deſtituemur.Videamus, non quid dicant, ſed quid nos deceat. Aliqui autem dicunt, Ne me deriſeris, & gloriantur quidam.O inſipientiam.Nullus me lædens deriſit me, inquit, hoc eſt, vltus ſum. Quin ob hoc derideri mereris, quia vltus es. Vnde hæc verba introducta? Quæ confuſio, perditioq; vitæ noſtræ ſunt? Nónne illa quæ licèt deo aduerſa ſunt,loquimur? Non vlciſci enim deo facit æqualem.Riſum ne hoc putas. Nónne propter hoc rideri meremur & à noſtris & à gentibus, ita contradicentes deo? Narrare volo aliquid apud veteres geſtum,non de ira,ſed de pecunia. Erat cui- F
dam prædium, occultum theſaurum continens, neſcio domino, quod ille vendidit. Qui autem emerat effodiendo, vt plantaret & curaret, occultum theſaurum inuenit. Vt is qui vendiderat, reſciuit,venit & coëgit eum qui emerat, reddere theſaurum.Prædium enim venditum dicebat,non theſaurum.Quem ille iterum repulit,dicens: Agrum cum theſauro venditum eſſe:& ſe hoc non curare. Peruentum eſt vtrinq; in diſceptationẽ:Et ille quidem accipere volebat, hic autem contendens non dare.Et nacti hominem quendam ei exponebãt,ac rogabant,cui nam adiudicandus theſaurus.Ille verò non pronunciauit. Dixit autem,contentionem eorum eſſe tollendam:quòd ipſe horum ſit dominus.Et accepto theſauro, quem illi ſponte permiſerunt: innumera poſteà mala ſuſtinuit, & re ipſa didicit, meritò illos ab hoc abſtinuiſſe. Hoc & de ira fieri oportet, vt & nos contendamus non vlciſci:& qui contriſtarunt, contendant, vt dent pœnam.Sed

G nam. Sed forsan & hæc cupiam ridicula erunt. Quãdo enim insania supra modum inualuerit, rideantur modestè agentes. Et inter multos qui insaniunt,insanire videtur,qui non insanit.Ideo oro,vt respiscamus,& similes fiamus illis, qui purificati à pernicioſa affectione hac, regnum cœlorum assequamur:gratia & misericordia vnigeniti illius filij, cum quo patri simul ac spiritui sancto sit gloria, imperium,& honor,& nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Impletis autem his,posuit Paulus in spiritu, transita Macedonia & Achaia, proficisci in Hierusalem,dicens: Postquàm illic fuero,oportet me & Romam videre. Missis autem in Macedoniam duobus qui sibi ministrabant,Timotheo,& Erasto,& ipse mansit ad tempus in Asia,ortus est autem tempore illo tumultus non paruus de illa via.

H Homilia xlij.

SAt diu conuersatus in ciuitate, vult iterũ aliò transire: vnde etiam mittit Timotheum ac Erastum in Macedoniam: ipse verò manet in Epheso.Quomodo autem ab initio volens in Syriam abire, iterum reuertit in Macedoniam, ostendens quòd omnia non sua virtute faciebat: iam prophetat, dicens: Oportet me etiam Romam videre.Hoc autem dicens, fortassis consolatur eos quòd non abfuturus, sed breui iterum rediturus,& prophetia discipulorum excitat mentes.Hinc mihi videtur scribere Corinthijs ab Epheso,ac dicere, Nolim vos ignorare fratres de afflictione quæ accidit nobis in Asia. Quoniam enim promiserat se venturum in Corinthum, rationem reddit,quòd moretur.Et dicit, Vltra tentationem: narrans quæ cum Demetrio acta sint. Quam hic insinuat,tumultum non paruum dicens de via hac factum esse.Iterum, periculum: iterum, tumultus.

I Vides claritudinem? Facta sunt signa duplicia, illi autem contradicebant.Ita vbiq; contexit opera.

Nam quidam nomine Demetrius,faber argentarius,qui faciebat delubra argentea Dianæ, præstabat artificibus non exiguum quæstum. Quibus conuocatis & ijs qui similium rerum erant opifices,dixit: Viri,scitis, quòd ex hoc opificio quæstus noster est: & videtis, & auditis, quòd non solùm Ephesi,sed etiam totius Asiæ,Paulus hic persuasit, & auertit turbam multam, dicens: Non esse deos manu factos.Non solùm autem hæc pars nobis in periculum venit,ne reprobetur: verùm etiam magnæ deæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, destruiturq; maiestas eius,quam tota Asia & orbis colit.) Faciebat,inquit, delubra argentea. Et quomodo possibile erat fieri delubra argentea?Fortassis ædiculas & coopercula, quæ Ciboria vocant. Magnus enim erat honor illius in Epheso,vbi etiã templum illorum succensum ita contristauit eos, vt eum qui succendisset, ne nominari quidem vellent. Vide vbiq; idololatriam à diuitijs fieri. Et illi propter pecunias. Et hìc propter pecunias dolent, K non quòd illis pietas periclitetur, sed quòd materiam lucri non habituri sint.Et considera malignitatem viri.Abundans ille erat, Et ipsi quidem non tantum damnum inde futurum: illis autem plurimum,vtpote pauperibus, qui & quotidiano opificio victitabant. Attamen hi quidem nihil dicunt. Ipse autem,eos qui erant socij artis, socios assumit & tumultus. Deinde etiam periculum exaggerat, addens,Periclitatur nobis portio hæc, ne reprobetur.Hæc enim fore manifestat,quòd periculum sit famẽ passuros huius artis opifices. Et quanuis hæc dicta sufficiebãt,illos ad impietatem adducere, sed miseri quidam ac viles quum essent, insistunt magis:& non cõsiderant,quòd si homo hic valet tantùm,vt omnes conuertat,& periclitentur dij: qualis illius deus:Et quòd multò magis illa nobis dabit, propter quæ timemus.Iam præoccupauerat illorũ animos,dicens:Non esse deos, ab hominum manu factos.Vide pro quo indignantur gentes. Quoniã L dixerat, quòd ij qui ab hominibus facti, non sunt dij:semper in artem refert sermonẽ. Deinde,quod maximè illos contristabat,subdit,dicens: Non solùm autẽ hæc pars periclitatur nobis.hoc est, Aliorum nobis nulla sit ratio. Sed etiam magnæ deæ Dianæ maiestas in periculo est,ne destruatur. Deinde ne videatur lucri gratia dixisse, vide quid apponit,Quam orbis colit.Vides quòd ostendit maiorem Pauli virtutem,omnes miseros & ærumnosos illos vocans:siquidẽ homo qui fugabatur hinc inde,& tabernaculorum factor tanta potest? Vide ab inimicis testimonia dari apostolis. Illic quidem dicebant: Ecce implestis Hierusalem doctrina vestra.Hìc,quòd destruẽda est Dianæ maiestas.Tunc dicebantur cómouisse orbem terrarum,quod hi & hic peribent.Nunc, quòd periclitatur nobis portio nostra:ne reprobetur,& abeat.Sic & Iudei de Christo dicebant, Videtis quòd mundus post illum vadit.Et, Venient Romani,& tollent nostram ciuitatem. Auditis autem his, impleti sunt furore.) M Vnde furor factus est? Quando de Diana audierunt:quando de lucri iactura.Tales enim vulgariũ mores sunt,facilè corripi & accendi solent.Eapropter cum inquisitione facienda sunt hæc omnia. Vide autem quàm contemptibiles fuerint, qui ad omnia sic afficiebãtur. His auditis impleti sunt ira, inquit,& clamauerunt,dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ciuitas tota confusione, impetumq; fecerũt vnanimiter in theatrũ. Et correptis Gaio & Aristarcho Macedonibꝰ Pauli comitibus traxerunt illos.) Simpliciter iterum inuadunt,sicut Iasonem Iudæi,& semper similiter afficiuntur:ita nullum,vel gloriæ,vel honesti,respectũ habebant. Paulo autem volente intrare ad turbam non permiserunt fratres. Quidam autem ex Asiæ primoribus,quum essent amici eius,miserunt ad eum. Et obsecrabant, ne committeret se theatro.)Obsecrãt quia populus incõpositus irrationabili impetu,

Supr. 5.c.

Ioan.12.c.

Ibidẽ.11.f.

A bili impetu, omnia audet. Et Paulus obtemperat. Non enim erat vanæ gloriæ cupidus,neq; arrogãs. Igitur alij quidam,aliud quiddam clamabant: erat enim congregatio confusa,& pleriq; nescibãt qua ex causa conuenissent.Talis enim turba simpliciter sequitur, sicut flamma in fomitem cadens. Ex turba autem protraxerunt Alexandrum propellentibus illum Iudæis.) Propellebant illum Iudæi singulari dispensatione,vt nihil possent posteà cõtradicere.Hic & protruditur & loquitur. Et quid? audi: Alexander autem manu silentio postulato,voluit rationem dare populo. Agnoscentes autem quòd Iudæus esset,vox facta est vna omnium quasi ad duas horas clamantium,Magna est Diana Ephesiorũ.)Puerilis reuera cogitatio, quasi timentes ne extinguerentur cultus illorum,continuò clamabant.Ad duos annos federat illic, & vide quot adhuc Pagani. Quum autẽ sedasset scriba turbam,dixit, Viri Ephesij,quis est hominum qui ne-

B sciat Ephesiorum ciuitatem Neocorum esse magnæ deæ Dianæ, & diopeti?) Hoc primum furorẽ illorum restinguit.Et νεωκόρος,hoc dicit, quasi non sit manifesta res. Sacrum autem aliud sic vocabatur νεωκόρος,vel idolum Dianæ:sic dicebat,quòd ex Ioue testa illa delapsa,& non ab homine facta,vel aliud idolũ apud illos sic dicebatur. Quum igitur his nemo contradicat,oportet vos sedatos esse, & nihil præcipitanter agere. Adduxistis enim viros hos neq; sacrilegos neq; cõtumelioſos in deam vestram.) Hoc igitur totum mendacium est. Ista autem ad populum sedandum dicebat: Itaque si Demetrius,& qui cum illo sunt artifices, habent aduersus aliquem causam, conuentus forenses aguntur,& proconsules sunt, accusent inuicem. Si autem quid de alijs rebus quæritis,in legitima congregatione dirimetur.Nam periculum est,ne seditionis hodiernæ fiamus rei: quum nulla sit causa,

C vnde poterimus rationem reddere istius concursus.)Et his dictis soluit concionem.Legitimam cõgregationem vocat, eo quòd tres conciones iuxta legem quolibet mense fierent.Illa autem erat præter legem.Ad hæc terruit illos, dicens: Periculum est,ne seditionis accusemur. Sed videamus iterum lecta: His autem impletis, inquit, posuit Paulus in spiritu, transita Macedonia & Achaia in Hierusalem proficisci.) Non iam hoc humana ratione facit, sed spiritu,quo etiam decreuit transire. Hoc est enì,posuit:& hunc sensum habet sermo. Quare autem mittit Timotheum & Erastum, non dicit.Mihi videtur etiam de hoc dicere, In spiritu:vt non vltrà lateant. Statueramus, vt relinquerentur Athenis soli.Et vide, Duos qui sibi ministrabant, mittebat,vt aduentum suum significent,& alacriores reddant.Maximè in Asia versatur.Meritò.Illic enim erat magna fraternitas philosophorum:& vt venit,iterum loquitur illis.Etenim magna erat illic superstitio. Demetrius enim quidam faber argentarius,collectis ijs qui eiusdem opificij erant, dixit, Viri,scitis & videtis,& auditis.Ita manifestum erat D quod fiebat.Hic,inquit,Paulus persuadens, cõuertit magnam turbam. Et ita non violenter, si persuasit.Ita persuadendę sunt ciuitates.Deinde adducit,id quod illis dolebat, Non esse deos, qui manibus fiunt.Quid est hoc?Subuertit,inquit,artem nostram.Et ne cogitent ac dicant, quòd solus homo talia possit: & si tantùm possit, ei sit credendum: subdidit, Quam tota Asia & orbis colit. Vocem illorum putabant,diuino spiritui obfuturam. Verè pueri Græci.Ex hoc,inquit,opificio victitamus,& lucrum nostrum est. Et si ex hoc opificio quæstus noster est, quomodo persuasit vilis homo? Quomodo tantæ consuetudini præualuit?Quid faciendo,vel quid dicendo? Non est Pauli, non est hominis.Et hoc sufficit dixisse,quòd nõ sunt dij. Itaq; si sic tam facilè deprehenditur impietas,olim condemnatam esse oportebat.Si autem fortis, nó tamen statim tollenda. Non solùm autem hæc pars nostra periclitatur.Sic sanè aliquid maius dicens, hoc E subdidit.Auditis autem illis,impleti furore clamabant, Magna Diana Ephesiorum. Singulæ enim vrbes suos habebant deos.Et ita afficiebantur,quasi vocibus cultum eius reparaturi,& quæ facta erant retexturi.Vide incompositam multitudinem.Paulo autem,inquit,volente ingredi ad plebẽ,non permittebant eum discipuli. Itaq; Paulus volebat ingredi,vt concionetur. Nam persequutiones ad doctrinam assumebat,sed discipuli non sinebant illũ. Et considera,quanta erga illum vsi sunt prouidentia vbiq;, & ab initio illum eduxerunt, ne letalem acciperet plagam: quanuis sanè audiuissent, quòd oportebat etiam Romam videre: attamen prohibent:cum singulari autem dispensatione prænunciat, ne post factum turbentur, ita neq; pati illum aliquid volebant. Et quidem principes Asiæ obsecrabant illum,inquit,ne intraret in theatrum.Sciẽtes eius promptitudinẽ obsecrabant, sic omnes illũ amabant fideles.Et quare,inquit,Alexander voluit F rationem reddere?Nónne ipse intrusus erat? Vt & data occasione confutaret totum, & furorem populi extingueret.Vidistis furorem omni carenteni ordine.Bene & cum increpatione scriba.Quis est, inquit,qui nescit Ephesiorum ciuitatem? Sic dixit, id quod timebant.Quasi diceret: Nónne colitis illam? Et non dixit, Quis est enim, qui non nosci Dianam:sed,ciuitatem nostrã:curans illos. Quum igitur his contradici nequeat, oportebat vos modestius agere.Hæc sanè obiurgat,quasi dicẽs:Quid igitur quæritis,quasi incerta sint? Manifestũ quòd contumelia ad deum pertingit. Ex pietate, auariciæ prætextum quærunt. Deinde clam perstringit illos, ostendens quòd absq; ratione conuenerint.Et nihil,inquit,præcipitanter facere, ostendẽs quòd temerè ac præcipitanter egerint. Hoc dixit. Itaq; si Demetrius & qui cum illo sunt,habent causam quandam,proconsules sunt. Et hoc obijcit,ostendẽs,quòd non oportebat, priuatorum criminũ causa

G causa congregationem generalem facere. Etenim periculum est,inquit,ne accusemur. Hoc dicto,in magnas angustias eos conijcit, quum nulla causa subsit.vnde non poterimus rationem reddere concursus istius. Vide quàm prudenter increduli rationem reddunt,quàmq; sapienter.Sic extinxit furorem:nam vt facilè accenditur,ita etiam facilè extinguitur. Et his dictis dimisit concionem. Vides deum permittere tentationem,discipulosq; excitare, & excutere eis somnum, & sic alacriores reddere? Oro ne succumbamus tentationibus. Ipse enim exitum quoq; dabit, vt possimus sufferre.Nihil ita amicos facit ac coniungit,ac tribulatio. Nihil nobis doctoribus sic vtile vti audiatur,quę à nobis dicuntur.Auditor enim quando in delicijs agit, oscitans est ac ignauus, & à loquente quodam interturbari videtur. In afflictione autem & tribulatione,in magnum auditorij desideriũ incidit. Nam
H quum anima angustiatur, vndiq; consolationẽ afflictionis inuenire quærit.Non paruam autem cõsolationem affert sermo.Quid igitur,inquit,Iudæi quum affligerentur præ pusillanimitate nõ audierunt?quia Iudæi erãt,qui semper infirmi ac ærumnosi.Et aliter,Quia & illic magna afflictio erat,nobis autem de moderata sermo est. Vide enim,Expectabant liberari à malis quæ illos detinebant, & in plurima inciderant mala.Hoc autem nõ vulgariter animos perplexos reddit.Afflictiones abstrahunt nos ab affectione erga præsentem mundum. Itaq; statim mortem petimus, & non sumus amatores corporis,quæ sanè maxima philosophię pars est,nõ deditum neq; adstrictum esse præsenti vitæ. Anima quæ affligitur non vult in multis esse occupationibus, sed solùm refocillationem & quietem amat.Facilè est ei à præsentibus liberari, etiãsi nihil aliud sit.Quemadmodum corpus quod laboribus fatigatum & exhaustum,non diligi vult,neq;
I ventri indulgere,sed requiescere, & silenter iacére: ita & anima plurimis onerata, in quiete ac silentio esse festinat:quæ in refocillatione est ac delicijs,respuit, turbata est, superba est.Illa quæ nihil habet fluxum & effusum,tota constringitur,& aliena est ab omni superbia:& hæc quidem virilior est, hæc autem puerilior,& hęc quidem grauior,illa autem leuior. Et sicut si quid lapsum fuerit in multas aquas,quod leui⁹ est turbatur: ita & anima vbi multis gaudijs impleta fuerit, & maxima quis peccata viderit à nimijs gaudijs prouenisse. Et si volueritis domus duas depingemus:vnam habẽtium nuptias, alteram in luctu agentium. Ingrediamur consideratione vtramq;,videamus vtra melior: inuenietur enim lugentis domus, plena philosophiæ: domus autem nuptiarũ,referta fœditate. Vide enim turpia illic verba,risum incompositum, sessiones magis incompositas, vestem & gressum plenum turpitudine, & gestus stultitiam & insipiẽtiam præ se ferentes,omnia illic risum & ridicula:nõ ipsas nuptias dico,absit,sed ea quæ in nuptijs fiunt. Insanit tunc natura,præsentes pro hominibus bruta fiunt, K
& alij quidẽ vt equi hinniunt,alij verò vt asini calcitrant,magna diffusio,magna dissolutio,nihil maturum,nihil generosum. Magna ibi diaboli pompa, cymbala, tibiæ, & cantica plena scortationum ac adulteriorum. At non ita agitur vbi luctus, sed ibi omnia bene composita: magnum enim silentium,magna quies,magna submissio,nihil sine moderatione,nihil incompositum, si quis etiã aliquid locutus fuerit, omnia quæ loquetur philosophiam sapient.Et hoc profectò mirum,quòd per illud tẽpus non viri soli, sed etiam mulieres ac domestici philosophantur. Talis est enim natura luctus. Et videntur quidem consolari lugentem,plurima autem philosophiæ decreta narrãt.Preces statim quę hactenus intermissæ audiuntur, & ad consolandũ afflictos sufficiunt. Et enumerabimus innumera id genus dicta deplorãtiũ. Quid est enim homo?naturæ nostræ inquisitio.Quid igitur est homo? vitæ & nostræ paruitatis accusatio,commemoratio.eorum quę in futuro iudicio.Vnusquisq; domum redit,à nuptijs quidem tristitia affectus,eo quòd ipse minus fœliciter agat, à luctu autem seipsum consolans, concupiscentiarũ igne restincto quòd talia passus non sit.Sed quid? Vis carcerem & theatrum conferamus?Ille quidem afflictionis, hoc autẽ voluptatis est locus. Agẽ igitur,videamus ea quæ ex vtriusq; contingunt. Illic philosophia multa est. Vbi enim mœstitia,& philosophia. Qui anteà opibus inhiabat,qui valde inflabatur,& vix permittebat vulgarẽ hominem sibi loqui, is tunc humilis fit,quasi igne quodã in animã eius illapso,& duriciem molliente metu ac tristitia, tunc mœstus fit, tunc secularem mutationẽ sentit, tunc fortis fit ad omnia.At in theatro omnia contraria,risus,turpitudo,pompa diabolica, effusio, insumptio temporis,& expensio dierum inutilis,concupiscentię absurdæ præparatio,adulterij meditatio, scortationis
M gymnasium,intemperantię schola,adhortatio turpitudinis,occasio risus, turpitudinis exempla: sed non sic agitur in carcere,vbi humilitas animi, exhortatio, & extimulatio ad philosophiam, contemptus rerum secularium, omnia conculcata & despecta. Et quasi pædagogus puero metus assistit,ad omnia quæ oportet illum componens. Sed si vis iterum aliter inquiremus illa loca. Vellem te occurrere viro à theatro venienti, & alteri è carcere egredienti: & videris illius animam fastidientem, turbatam, vereq; constrictam: huius autem solutam, promptam, & ferè alatam. Nam ille à theatro recedit, oculis mulierum quæ illic adstrictus,quouis ferro grauiora ferens vincula: nempe loca quæ illic, verba,habitus. Qui autem à carcere, ab omnibus liberatus, non iam putabit se aliquid graue pati,sua cum alienis cõparans,quòd nõ est ligatus gratiam nunc habet,cõtemnit humanas res,multos diuites videns in calamitatibus, multa & magna potentes & ligatos illic, etiamsi iniustè quid patia-

A quid patiatur,etiam sic fortis est.Quin & illius loci multa exempla in cogitationem ducent futuri iudicij, & horrebit loca ea ibi iam videns. Sicut enim ibi qui in carcere conclusus, mitis erga omnes est:ita & illi ante iudicium,ante futurũ diem, erga mulierem, erga pueros, erga domesticos erunt æquiores.Sed à theatro non sic reditur, iniucundius enim vir aspiciet mulierem, & importunus ministris erit,exacerbabitur erga pueros. Magna mala theatra efficiunt ciuitatibus,magna & neq; hoc scimus quòd magna.Si autem nõ fatigaremini,etiam loca risus,symposia dico,inquireremus. Ibi parasiti adulatores & magnæ deliciæ.Et loca alia vbi claudi & cæci. Iterum illic quidem ebrietas & deliciæ, & hilaritas,hìc autem contrarium.Vide & in corpore,quando phlegmate abundat,quãdo valde incolume est,facilius in morbum cadit: quando autẽ castigatum fuerit,non sic. Vt autẽ manifestius vobis faciam quod dico,sit corpus habens multũ sanB guinem,& carnes multas,ac in delicijs agens. Hoc etiã à fortuito euentu febrem pârere potest,si simpliciter doluerit. Sit autem aliud fame ac tribulatione magis firmum,hoc vix à morbo comprehẽdetur ac fatigabitur. Sanguis licèt sanus sit in nobis,sæpe tamen multitudine morbum attulit:si autem modicus sit,& non sanus facilè compesci potest.Ita profectò & de anima dixerim. Quæ enim in delicijs & refocillatione,valde propẽsos ad peccatum habet impetus.Stat enim prope arrogantiã & voluptatem,& vanam gloriam, & inuidiam,& insidias ac calumnias. An non frugalitas in afflictione,& ab omnibus illis libertas?Ecce quàm magna est nostra illa ciuitas. Vnde igitur nascuntur mala,nónne ab opulentis?nónne à gaudẽtibus?Qui in vincula trahunt,qui facultates dilapidãt,qui miseri & abiecti,nónne qui multùm inflantur ac gaudent?Nõ potest ab afflicta anima aliquid mali fieC ri.Nouit illius virtutem Paulus, & propter hoc di-
Rom.5.a. cit:Tribulatio patientiam operatur, patientia autẽ probationem,probatio autem spem,spes verò non cõfundit.Oro ne succumbamus afflictionibus, sed in omnibus gratias agamus,vt quid magni lucrifaciamus,vt probemur deo, qui tentationes permittit. Magnum bonum est afflictio. Et hoc à pueris nostris discimus. Nam absq; afflictione nulli vtilia discunt. Nos autem magis quàm illi egenus afflictione. Nam si illi quum affectiones eis desint lasciuiunt, multò magis nos, & maximè tantis iam obnoxij,vnde nobis magis opus erat pædagogis.A pueris enim non tam magna peccata fiunt, quin à nobis maxima.Noster autem pædagogus est afflictio. Igitur tribulationem futuram ne nobis asciscamus,præsentẽ strenuè feramus,quò diuina gratia bona diligentibus deum reposita assequamur in Christo Iesu domino nostro, cum quò patri simul ac spiritui sancto gloria,imperium,honor,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Postquàm autem cessauit tumultus, vocatis ad se Paulus discipulis,cõplexusq; illos profectus est,vt iret in Macedoniam. Cap.XX. D

Homilia.xliij.

AB hoc tumultu, multa consolatione opus erat.Hoc sanè & facit, & vt cõsoletur discipulos,vadit in Macedoniam, deinde in Græciam.Et quòd multùm illos consolatus fuerit, audi: Quum autem perambulasset partes illas, & exhortatus fuisset eos multo sermone, venit in Græciam.Et ibi peractis mensibus tribus,quum essent illi structæ insidiæ à Iudæis,soluturo in Syriã, habebat in animo,vt reuerteretur per Macedoniã. Comitatus est autem eum vsq; ad Asiam Sopater Berrhœensis, Thessalonicẽsium verò Aristarchus & Secundus, & Gaius Derbæus & Timotheus. Asiani verò Tychicus & Trophimus.Hi prægressi expectarunt nos in Troade.) Iterum persecutio fit à Iudæis,& venit in Macedoniam. Quomodo autem Timotheum Thessalonicensem dicit?Non E dicit hoc.Sed præoccuparãt hi,inquit,& prius venerãt in Troadem viam eò parantes. Nos verò abnauigauim⁹ post dies azymorum à Philippis, & venim⁹ ad eos Troadem intra dies quinq;, vbi demorati sumus diebus septem.) Etenim mihi videtur dies festos celebrasse in magnis vrbib⁹. A Philippis abnauigat, vbi facta ea quæ de carceris custode habes. Tertiò autem nunc in Macedoniam venit,& magnum testimonium dat Philippensib⁹, ideo & demoratur illic. In die autem sabbatorũ congregatis nobis vt frangeremus panem, Paulus differebat eis,postridie abitur⁹, protraxitq; sermonem in mediam noctem.)Vide vt omnia adiuncta sunt prædicationi:Pentecoste tunc erat,& dies dominicus, & vsq; ad noctis dimidium sermonẽ extendit,adeò salutem discipulorum cupiebat, quod neq; per noctem silebat, sed tunc propter silentiũ magis differebat,& ad ipsum cœnæ tempus.At cõ turbauit festum diabolus quantùm potuit, demerF gens somno auditorem ac deprimens, & vt autem contigerit, interpretatur addens: Erant autem lampades multæ in cœnaculo in quo erant cõgregati. Sedens autem quidam adolescẽs nomine Eutychus,in fenestra quum degrauaretur somno profundo, differente diutius Paulo, magis depressus à somno,decidit ex tertio cœnaculo deorsũ, & sublatus est mortuus.Quum descendisset,autem Paulus,incubuit super eum,& complexus dixit:Nolite turbari,anima enim eius in ipso est. Quum ascendisset autẽ, fregisseq; panẽ ac degustasset diu collocutus est vsq; ad diluculum, ita demum profect⁹ est.adduxerunt autem puerum viuentem, & lætati sunt nõ mediocriter.) Vide oro spectaculũ vt erãt coadunati.Congregatis enim discipulis,inquit, etiã signũ.In fenestra enim,inquit,sedebat, & intẽpesta nocte.Tantum erat audiendi desiderium. Cõfundamur nos,qui neq; in die hoc facimus.Sed Paulus dicis,differebat tunc. Quid dicis? Etiámnum Paulus differit,

G lus disserit,imò neque tunc,neque nunc Paulus,sed Christus,& nullus audit,non fenestra nunc,nó fames,non somnus interturbat,attamen nó audim⁹, non angustia loci,non aliquid horum.Et hoc sanè miraculum,quòd etiam ille quum esset adolescens non erat ignauus, & cùm somno grauaretur non recessit,neq; timuit periculum,ne delaberetur. Ne mireris,non enim ab ignauia dormitauit, sed à necessitate naturæ.Tu autem vide oro,promptitudinem,quòd etiã in tertio cœnaculo erant.Nondum enim erat ecclesia.Ne turbemini,inquit,anima illi⁹ in ipso est. Non dixit,resurget, excitabo enim illũ: sed quid,ne turbemini.Vide vt fastu caret,& prõptè consolatur.Et vt ascendit,fregitq; panẽ,inquit, ac gustauit.Hoc sermonẽ interpellauit,non offendit.Vides sine superfluitate cœnam.Et vt gustauit, inqt,diu collocutus est vsq; ad diluculũ,& ita exijt. Vides quomodo pernoctarint, quales mensæ fue-
H rint?q̃ sobriè iterum auditores abierint , q̃ studiosi ad audiendũ fuerint. Quid nos à canibus distam⁹? Videtis quantũ discrimen. Adduxerunt autẽ puerum viuum, & consolationem habuerunt nó vulgarem.Magna hæc cõsolatio , & quòd viuum recipiunt,& quòd miraculum factũ est. Nos autẽ conscensa naui soluimus Assum , illic expectaturi Paulum.Sic enim constituerat,ipse per terram iter facturus . Quum autẽ cõueniss̃emus Assum,recepto eo venimus in Mytilenen.) Vbiq; à discipulis segregatur Paulus. Ecce enim ipse quidẽ pedes viã ingreditur,illi autem nauigio vadunt,permittit illis quod leuius,eligens sibi quod molestius. Pedes vadit,partim multa gerens sapienter , partim docens illos à se non separari. *Et inde nauigãtes sequẽti die venimus contra Chium.Postridie verò appulimus Samum,& cõmorati Trogyllij,proximo die venimus in Miletum.)* Vides quomodo festinante Paulo pergunt,& non moram trahunt,sed prẽter-
I eunt insulas . Proposuerat enim Paulus prætereuigare Ephesum,ne tẽpus tereret in Asia. Festinabat enim, si possibile esset , vt diem Pentecostes ageret in Hierusalẽ.) Quid vult festinatio illa?non erat propter festũ, sed propter multitudinem , interim hoc Iudæis dabat quasi colat festiuitatem,& rapere volens inimicos,festinabat sermonẽ annunciare.Vide igitur quantum lucrũ omnibus prẽsentibus?Et aliter:Ne Ephesij negligantur,interim dispẽsat & curat.Sed iterũ videamus quæ lecta sunt:

Et cõplexus,inquit,discipulos,exijt profecturus in Macedoniã , & exhortatus est illos sermonibus multis,ac venit in Græciã, & hac ratione illos iterum refocillauit,magnã consolationem illis dans.) Vide vt vbiq; sermonibus,non signis omnia corrigit.Soluturo autẽ in Syriam.Continuò nobis ostẽdit illum festinantẽ in Syriam.In causa erat ecclesia & Hierusalem,adeò desiderabat etiã ea quæ illic erant corrigere. Quanuis nó magna Troas sit. Cur igitur septem diebus illic manent?magna forsan erat iuxta fidelium numerum . Et quum dies septem ibi mãsisset , noctem sequentem insumpsit K
in doctrinam.Ita ęgrè ab illis ipse auellebatur.Cõgregatis autem nobis vt frangeremus panem. Per illud tempus quo monstrabatur esurire, & nó erat intempestiuum . Principiò sermo sumptus productus est.Et ita non simpliciter docuit,sed conuenerant quidem ad frangendũ panem,inciderant autẽ in sermonem,ac doctrinã productiorem fecerant. Vide quomodo & mensæ Paulinæ omnes socij erant. Mihi videtur quòd etiam ad mensam sedens docuerit,erudieritq;, vt nos omnia reliqua ꝓ parergis & accessorijs habeamus . Considerate autem nobiscum domũ illam vbi lampades erant,vbi turba , vbi Paulus medius disserebat , vbi & fenestras multi occupabant,vt audiant turbam illã,& amabilem vultum intueantur,& quantã hinc voluptatem acceperint. Quare autem in nocte disserebat? quoniam exituri erant , & non iam in nocte illum visuri,sed hoc quidem illis non dicit , vtpote infir-
mioribus,alijs autẽ dicebat.Interim & noctis istius L
memoriam conseruabat miraculum istud insigne. Magna voluptas auditorũ erat,quòd & interpolatus sermo magis productus est. Et ita pro doctore casus fuit.Et aliter : Etiam omnes ignauos ipse increpiturus erat,qui propter hoc mortuus, vt Paulum audiat . Et quare,inquit, enumerat singula & quó ierunt,& vnde abierũt, & vbi quidem morati sunt,quæ etiam loca prẽternauigarunt? Vt ostendat nunc ociosius illum nauigare,idq; humana ratione & prẽternauigare.Statuerat enim prætereuigare Ephesum, ne diu tempus, inquit , tereret in Asia.Bene.Illuc enim veniens nõ potuisset prẽternauigare,quoniã noluisset cõtristare eos,qui se intantum expectabant.Vel igitur hoc est quod dicit, vel etiam quòd festinauit.Dicit enim:Festinabat si possibile esset , vt diem Pentecostes ageret in Hierusalem.Vnde nõ poterat manere.Vide illum etiã humana ratione moueri,& cupere,ac festinare,& M
sæpe non assequi.Fiunt autem hæc ideo , ne putemus quòd sint super humanã naturã. Sancti enim & magni viri illi,eiusdem naturæ,cui⁹ & nos,participes erant,non eiusdem voluntatis. Ideo & magnam gratiã consequebantur . Vide igitur quanta etiã per seipsos gerant.Eapropter dicebat : Ne de- 1.Cor.9.b
mus offendiculum his qui volunt.Et iterũ : Ne in- 2.Cor.6.a
fametur ministeriũ nostrum.Ecce & vita irreprehensibilis,& magna submissio.Hoc dicimus dispẽsationem venire in fastigiũ , & excelsæ virtutis, & modestiæ submittentis se ad aliorũ mores. Et audi quomodo absq; præceptorũ Christi trãsgressione, hic iterũ omniũ humillimus fuit.Omnibus omnia 1.Cor.9.c
factus sum,inquit,vt omnes lucrifaciam.Idem etiã
in pericula se misit,sicut alibi dixit:In patiẽtia mul 2. Cor.6.
ta,in afflictionibus,in necessitatibus,in angustijs,in a.
plagis,in vinculis , & magnus erat amor eius erga Christũ,sine quo omnia superflua;& humilis in re bus gerẽdis ordinatio,& irreprehẽsibilis vita,& pericliatio.Quis infirmatur,inqt,& nõ infirm⁹ sum Ibid. 11.g.
ego?Quis

A ego: Quis offenditur , & non vror ego ? Hęc obsecro & nos imitemur verba , & in pericula iaciamus nos propter fratres,siue ignis,siue ferrũ fuerit. Abijce te ipsum dilecte,vt tuum membrum eruas. Abijce te ipsum, ne timeas . Discipulus es Christi, qui propter fratres animã suã posuit.Códiscipulus es Pauli,qui innumera mala pati propter eos qui se impugnabãt inimicos,voluit.Implere zelo,imitare Mosen,videbat iniustè læsum,& vltus est, regiasq; delicias contempsit,& factus est propter ęrumnosos illos exul,erro destitut⁹ cognatis,& domo,inq; aliena terra longo tempore versatus est,& non reprehẽdit seipsum,nec dixit hæc verba: Regnũ cõtempsi, honoremq; tantũ & gloriã , volebã vlcisci eos,qui iniustè affligebãtur,& despexit deus.Et nõ solùm non reduxit me ad pristinum honorem,sed quadraginta annis in aliena terra versor. Bene scilicet.Non enim mercedes accepi , sed nihil horum vel dixit,vel cogitauit.Ita & tu, etiamsi malũ quid
B patiaris,benefacias,etiamsi multo tempore , ne offendaris neq; turberis, omnino retribuet tibi retributionem deus . Quantũ differtur merces,tantùm vsuræ augentur.Igitur habeamus animã cõpassioni deditam, habeamus mentem condolere scientẽ. Nihil sit vobiscum vel crudele,vel inhumanũ,etiãsi nihil possis afferre,lachrymare, ingemisce, dole in his quæ fiunt,neq; erunt hæc frustra.*Si is qui à deo* puniuntur condolere oportet,multò magis his qui ab hominibus iniustè patiuntur. Nõ egrediebãtur, inquit, Senan ad plorandum domum suam vicinam,accipient dolorẽ,propter quæ extruxerunt in derisionem.Hoc accusat Michæas , quòd non cõdoluerunt . Quid dicis ô propheta? Deus punit,& ego cõdolerem his qui puniũtur?Etiam.Hoc enim vult ille qui punit,neq; enim ipse qui punit oblectatur.Quoniã igitur neq; is qui punit lætatur : igitur & tu quoq; ne.læteris.Sed si iustè quidẽ,inquit,pu-
C niuntur,non oportet dolere.Etiam propter hoc est dolendũ,quia digni supplicio visi fuerunt. Dic obsecro,quando videris filium tuũ vri vel secari,nónne doles?Manifestum,quòd doles . Et non dicis tibijpsi,Cur hoc?Ad sanitatem sectio spectat,pro liberatione est vstio. Attamen quando audieris vlulantem,nec ferentem dolorem , & non sufficit illa sanitatis spes ad auferendã naturæ cõfusionem:Ita & in illis,etiamsi ad sanitatem puniantur, attamen fraternã declarem⁹ nos affectionem erga illos,paternamq; voluntatem . Sectiones & vstiones sunt pœnæ dei,sed propter hoc debemus flere,quòd ægrotarunt, quòd tali opus habuerunt medicina . Si quis propter coronas hæc patiatur,tunc non dole, vt Paulus ac Petrus. Quando autẽ in pœnam iure fert,tunc plora,tunc ingemisce.Tales fuerunt pro-
Ezec. 9.d phetæ.Idcirco & quidã illorum dicebat: Hei mihi domine.Delebis tu reliquias Israël? Homicidas videmus sæpe ac sceleſtos viros qui sæpe puniuntur, & cruciamur ac dolemus & non dicim⁹,quòd supra modũ philosophi sumus,misericordes fiamus, D
vt misericordiã consequamur.Nihil illi bono conferendum est. Nihil ita humanũ ostẽdit charactẽrem,vt misereri,& humanum esse.Propter hoc & leges lictoribus totũ permittunt, volentes iudicem vsq; ad pronunciationẽ sententiæ punire, educunt autẽ illos ad opus.Ita etiã si iustè fiat,nó est animæ virtutũ studiosæ punire, sed aliquo alio hoc habet opus.Quia & deus non per seipsum punit,sed per angelos.Lictores igitur sunt angeli?Absit,non hoc dixerim.Sed absq; vltione etiã virtutes sunt.Quãdo Sodoma subuersa sunt, propter illos facta sunt omnia,similiter & ea quæ in Aegypto acciderunt, per illos acciderũt.Immissionẽ enim, inquit,per an Psal.77.e
gelos malos.Igitur quando seruare oportet,per seipsum hoc facit.Ita filiũ misit in salutẽ generis . Et iterũ:Tunc,inquit,dicã angelis:Congregate faciẽ- Mat.25.d
tes iniquitatẽ,& proijcite in caminũ.De iustis verò dicit nõ sic:Sed,qui vos suscipit,suscipit me. Et ite- Lucę.9.f.
rum:Ligate illius pedes & manus, & mittite in te- Mat.22.a
nebras exteriores. Vide illic seruos qui ministrant. E
Quando autẽ beneficijs opus est , seipsum benefactorẽ vocat.Venite benedicti patris mei , percipite Ibi.25.c.
præparatũ vobis regnũ.Quando loquendum cum Abrahã,ipse adest : quando in Sodoma abeundũ, seruos mittit,sicut iudex quis exuscitans puniẽdos. Et iterũ:Euge serue bone & fidelis,sup pauca fuisti Mat.25.c.
fidelis,super multa te constituã.Et hunc quidẽ ipse & Lucæ
benedicit,illum autem malum nó ipse,sed serui li- 19.c.
gant . Hæc scientes non gaudeamus in his qui puniuntur,sed etiã doleamus,ploremus eos , vt etiam hinc mercedem accipiamus. Nunc autẽ multi, etiã in his qui malè patiuntur iniustè gaudent, sed non nos,imò nos omnẽ cõpassionem declaremus, vt & ipsi diuinã assequamur,gratia & misericordia vnigeniti dei, cum quo patri & spiritui sancto sit gloria,imperium,honor,nunc & semper,&c.

A Mileto missis Ephesum nũcijs, accersiuit prẽsbyteros ecclesię,qui quũ peruenissent ad ipsum,dixit eis : Vos scitis à primo die quo F
ingressus sum Asiam , quomodo vobiscum per omne tẽpus fuerim,seruiens domino cũ omni animi humilitate,cumq; multis lachrymis ac tentationibus, quæ mihi acciderũt ex insidijs Iudęorum , vt nihil suffugerim eorũ quæ essent in rem vestrã , quin annunciarẽ vobis,& docerem vos publicè ac per omnes domos,testificãs Iudęis simul ac Gręcis,eam quę erga deũ est pœnitentiã , & fidẽ quæ est in do minũ nostrum Iesum. Homilia.xliiij.

Velde vt ille vrgeat quò propius adnauigetur,& non despiciat,sed totũ probè dispẽsaret,accersens principes,& cum illis quę dicta sunt tractans. Et admiratione dignũ est , quòd quãdo necessitas adigit , tam eximia de se ipso dicere attentat,omni modestia vtens.Sicut enim Samuel traditur⁹ Saũli principatũ de ipso dicit: Nũ- 1.Reg.10.
quid à vobis accepi , vos testes ac deus . Et Dauid d.
quũ fides nó haberetur ei,dicit:In ouili erã pascens 1.Reg.17.
oues d.

Goues patris mei, & quãdo venit vrſus manibus illũ
2.Corin. 12.c. diſcerpſi. Et ipſe Paul⁹ Corinthijs dicit: Inſipiẽs fui, vos me coëgiſtis. Et deus quoque iſtuc ipſum facit, non ſimpliciter de ſeipſo dicens, ſed quando ei non creditur, beneficia profert. Vide igitur & hic quid facit? Primùm ipſorũ teſtimonium offert, ne putes ſuperba eſſe verba, etiã auditores adhibet in teſtes eorũ quæ dicuntur, quòd minimè ipſis mentiatur. Hæc doctoris virtus eſt, quando ſuorũ operum teſtes habet diſcipulos. Et mirabile eſt, quòd non vnã & alteram diem in hoc opere perſeuerauit, ſed plurimis annis. Vos enim, inquit, ſcitis, quomodo vobiſcum omni tẽpore egerim. Vult igitur illos exhortari, vt fortiter ferant omnia, & ſeparationem ſuam & futuras tentationes. Quemadmodũ & de Moſe ac Ieſu legimus. Et vide quid addidit vt dixit, quomodo vobiſcũ fuerim omni tempore, ſeruiẽs domino cum omni animi humilitate. Memor
H humilitatis eſt, quæ his qui præſunt maximè congruit, eo quòd facillimè in arrogantiam tolluntur. Hæc virtus bonorũ eſt hypotheſis, & fundamentum, quemadmodum ſcilicet & Chriſtus dicebat:
Mat.5.a. Beati pauperes ſpiritu. Non ſimpliciter autem humilitatem dixit, ſed cum omni humilitate. Multa enim ſciebat pertinere ad humilitatẽ. Eſt enim humilitas in ſermone & in opere erga eos qui præſunt, & erga eos qui ſubditi ſunt. Vultis vobis modos dicam humilitatis? Sunt quidã qui erga humiles exiſtũt humiles, erga ſublimes autem ſublimes, quod tamen nõ eſt humilitatis. Sunt iterum alij nõ tales, ſed erga vtroſq; humilitatẽ & ſublimitatem ſeruant, quòd etiã maximè humilitatis eſt. Doctur⁹ igitur illos talia, ne videatur arrogans eſſe, prius fundamentũ iacit, ſuſpicionem tollẽs. Si enim cum omni humilitate factus ſum, inquit, non ex inſipiẽtia loquor quę dico. Deinde manſuetudinẽ narrat: Vobiſcum, inquit, fui, ſeruiens domino: Socios operum oſtendens illos. Ita vbiq; ſocietas bona eſt. Cõmunia igitur facit opera, & nihil ſuum ponit eximium. Quid enim, inquit? Neglectõne deo arrogans eſſe potuit? Etiã multi ſunt, qui non laudantes deum arrogantes ſunt. Is autẽ nihil prẽter diſcipulorum laudem ſibi arrogat. Doctoris opus eſt, ſuis operibus diſcipulos moderari. Deinde ſuã fortitudinem oſtẽdit, quam & ipſam eleuat ac imminuit: Cum multis lachrymis ac tentationibus quæ mihi acciderunt ex inſidijs Iudæorũ. Vides quòd dolet in his quæ fiebant? Hìc autem ſuã cõpaſſionem videtur ſignificare. Afficiebatur enim ſic pro his qui peribant, quiq; hoc faciebant: nam pro his quæ ſibi fiebãt, gaudebat. Erat enim ex illorũ choro, qui gau
Sup.5.g. 2.Corin. 4.d. debant quòd digni habiti ſunt, qui pro nomine illi⁹ contumeliam ferant. Et iterum alibi dicit: Et nunc gaudeo in paſſionibus meis, nam momentanea leuitas afflictionis noſtræ mirè ſupra modũ æternũ pondus gloriæ operatur nobis. Verùm hæc ex modeſtia dicit, hìc autẽ oſtendit fortitudinem ſuã, & non tantùm fortitudinẽ, quantùm patientiã. quaſi diceret, Malè equidẽ patiebar, ſed vobiſcũ. Etiã hoc K
graue eſt, quod à Iudęis. Vide oro hoc loco charactẽrem doctrinæ, & dilectionẽ ponit ac fortitudinem. Quòd nihil ſubterfugerim, inquit, promptitudinem ac ſedulitatẽ ſuã oſtendit. Eorũ quæ in rem veſtram eſſent.) Erãt enim quædã, quæ diſcere non oportebat. Vnde ſicut inuidiæ eſt quędam abſcondere, ita inſipientiæ omnia dicere, propter hoc addidit: Eorũ quę in rem veſtrã: non quaſi illa ipſa cum damno ſubtraxerim docui, inquit, nõ locutus ſum. Et hoc ita eſſe docent ſequentia, ſubdit enim: Publicè & per ſingulas domos, oſtendens magnũ laborem, ſedulitatẽ, ac perſeuerantiã. Teſtificãs Iudæis ſimul ac Græcis.) Non vobis ſolùm, ſed etiã Græcis. Hìc eſt illa dicendi libertas. Etiam licèt nihil profuiſſem⁹, dicere oportet. Hoc eſt enim propriè, Teſtificor: quando non attendentibus loquimur. Ita Moſes ait: Teſtificor cœlum ac terram. Et nunc ille: Teſtificãs Iudæis ſimul ac Græcis pœ- L
nitentiã agant, & cõuertantur ad deũ. Neq; enim Iudęi illum ſciuerũt, eo quòd filiũ ignorarint, & opera ac fidem non habuerint erga Ieſum Chriſtum. Quare igitur hęc dicis? quare hæc cõmemoras? q d accidit, nihil habes quod objicias? Prius concuſſa illorũ mente, deinde ſubdit: Et nunc ecce ego alligatus ſpiritu, vado in Hieruſalẽ, ea quę in illa mihi occurſura ſunt ignorans, niſi quòd ſpiritus ſanctus per ſingulas ciuitates mihi teſtificatur, dicens: quòd me vincula & perſecutiones expectent. Verùm nihil me mouet, neq; anima mea charior eſt mihi, vt cõſumen curſum meũ cum gaudio, & miniſterium quod accepi à domino meo Ieſu, vt teſtificer euangeliũ gratiæ dei.) Prępara illos, vt ſemper parati ſint ad pericula tam manifeſta, quàm nõ manifeſta. Oſtendens autẽ, quòd ad magna accedat, niſi quòd ſpiritus ſanctus, inquit, mihi per ſingulas ciuitates teſtificatur, vt monſtret quòd ſpõtè ſubeat: & ne vincula vel neceſſitatẽ putes, per ſingu- M
las ciuitates dixit, deindeq; ſubdit: Nõ habeo precioſiorem meipſo animam, vt conſumem curſum meum cum gaudio, & miniſterium quod accepi à domino. Vides quòd non plorantis verba ſunt, ſed moleſtè loquentis ac docentis illos, ac compatientis in his quæ fiebant. Non dixit, dolemus, neceſſe autem eſt ferre: ſed neq; cenſeo. Hoc iterum dicit, non ſeſe extollens, ſed illos docens, per priora quidem humilitatem, per hæc autem fortitudinẽ, dicendiq; libertatẽ, quaſi diceret: Non amo illam prę hac, precioſius arbitror conſumare curſum vt teſtificer: nõ dixit, vt prædicem, doceã. Sed quid? Vt teſtificer euangelium gratiæ dei. Grauius quiddam dicturus. Mundus ego à ſanguine omniũ: ideo pri⁹ prępărat & oſtẽdit quòd nihil omiſerit. Igitur quoniam illis erat omne põdus, ac ſarcinã impoſitur⁹, pri⁹ emollit mẽtẽ illorũ, dicẽs: Et nũc ecce ego ſcio, quòd nõ vltrà videbitis faciẽ meã. Deinde hoc ſubdit: Mundus ego ſum à ſanguine omniũ. Duplex triſtitia, tunc faciẽ illius vltrà nõ cõſpiciendã, & ab

A ipſis omnibus. Nõ enim vltrà, inquit, videbitis faciẽ meã vos omnes, inter quos tranſiui prędicãs regnũ, & meritò conteſtor vobis, vtpote nõ vltrà affuturus. Mundus ego à ſanguine omniũ. Nõ enim ſubterfugi quo minus annunciẽ voluntatẽ omnẽ dei. Vides quomodo terret, & laborantes illorum animas ac contritas atterit. Bene, quia neceſſariũ erat. Non enim ſubterfugi, vt non annunciem vobis, inquit, omnẽ voluntatem dei. Igitur qui nõ dicit, reus eſt ſanguinis, hoc eſt cædis. Nihil hoc terribilius. Oſtendit quòd & illi, ſi nõ faciant, rei ſunt ſanguinis. Et videtur quidẽ rationẽ reddere, illos autẽ terret. Attendite igitur vobis ipſis & gregi, in quo vos ſpiritus ſctũs poſuit epiſcopos, vt paſcatis eccle
ſiam dei, quã acquiſiuit per propriũ ſanguinẽ.) Vides, duo præcepit. Igitur neq; alios corrigere ſolũ,
1.Cor.9.d habet, quiddã lucri: Timeo enĩ, inquit, ne alijs prædicans ipſe reprobus efficiar: neq; ſui ſolius curã habere. Quĩ enĩ ſeipſum amat, & quæ ſua ſunt quæ-
B rit, ſimilis eſt ei qui talentũ defodit: nõ quòd prędenda ſit noſtra ſalus gregi, ſed quia quando nobis ipſis attẽdimus, tũc & grex lucrũ habet. In quo vos ſpiritus ſanctus poſuit epiſcopos, vt paſcatis eccleſiam dei. Vide quãtæ neceſſitates. A ſpiritu ſancto ordinationem habetis, inquit. Hoc enim eſt, poſuit, vna eſt iſta neceſſitas. Deinde vt paſcatis eccleſiam dei, ecce & ſecũda: Quã, inquit, acquiſiuit per proprium ſanguinẽ. Multùm oſtendit, dum dicit, precioſam rem, & nõ paruum eſſe periculũ, quãdoquidem dominus pro eccleſia neq; ſanguini ſuo peper
cit: nos autẽ fratrũ ſalutem contẽnimus. & ille quidem vt inimicos cõciliet, etiã ſanguinem effudit, tu autẽ neq; amicos factos potes retinere. Ego enĩ ſcio hoc, quòd ingredientur poſt abitum meũ lupi graues in vos, nõ parcentes gregi.) Iterum aliunde illos admonet à futuris, ſicut quando alicubi dicit:
Ephe.6.b. Non eſt vobis certamẽ cõtra carnem & ſanguinẽ.
C Quia ingredientur, inquit, poſt abitionem meã lupi graues in vos. Duplex malum, & quòd ipſe non adeſt, & quòd alij imponẽt. Quid igitur abis, ſi hoc prævidiſti? Spiritus me trahit, inquit. Et vide nõ ſimpliciter dixit lupi, ſed appoſuit, graues, vehementiã & impudentiã illorum inſinuans. Et quod grauius, quia illos ex ipſis ſurrecturos dicit. Quod & valde graue eſt, quando etiã domeſticum bellum fuerit. Et bene dixit, attendite, oſtendens rem eſſe curatu perquàm neceſſariam. Eccleſia enim eſt, & magnum periculum: ſanguine enim illam redemit, & quòd duplex eſt bellum. Hęc igitur manifeſtãs dixit: Et ex vobis ipſis ſurgent viri loquẽtes peruerſa, vt abſtrahant diſcipulos poſt ſe. Quaſi à quopiam rogatus dicẽte: Quomodo igitur cuſtodient? Vigilate, memores quòd triennio nocte & die nõ ceſſauerim cum lachrymis vnuũquenq; admonere. Vide quot inſolita dicit, cum lachrymis: &, noctes ac dies: &, vnũquenq;. Non enim ſi multos vidiſſet, eis
pepercĩſſet, ſed ſciebat etiã pro vna anima faciẽda omnia. Itaq; ſic illos etiam coniunxit. Quod autem

D dicit, hunc habet ſenſum: Sufficiunt ea quæ à me D
ſunt acta, triennio manſi. Satis confirmati fuerunt, ſatis radices fixerunt. Cum lachrymis, inquit. Vides quòd propter hoc lachrymæ? Hæc faciamus & nos. Non dolet malus, dole tu, fortaſſis & ille dolebit. Quemadmodum ſi quandò eger viderit medicum ſumentem cibum, etiã ipſe incitatur: ita certè & hic erit: ſi viderit te plorantem, emollietur bonus vir, ac mitis erit. Neſciens, inquit, quiæ euentura ſint mihi. Quid igitur? Propter hoc abis? Minimè, ſed & probè ſcio, quòd vincula & tribulationes expectant. Itaq; ſcio, quòd expectant me tentationes: nõ ſcio autem quales, id quòd erat difficilius. Ne igitur deplorantem putetis me hoc dicere, non habeo precioſiorem me ipſo animã. Vt excitet illorum mẽtem hęc dicit, & perſuadeat, non ſolùm ne fugiant, ſed etiam ſtrenuè ferant. Propter hoc curſum & miniſteriũ opus vocat, curſu dignitatem, & miniſterio debitum inſinuans. Miniſter, E
inquit, ſum. Nihil amplius habeo. Conſolans autem
illos, ne doleant propter quæ affligitur: poſtquàm dixit cum gaudio ſe hæc expectare, & monſtrauit fructum, tunc triſtitiam addit. Hoc autem facit, ne mentem illorum obruat. Et vnde hæc? Quia dicit: Ex vobis ipſis ſurgent viri loquẽtes peruerſa. Quid igitur, dixerit quis, Tantùm te ipſum reputas, vt ſi proficiſcaris, moriamur? Nõ hoc dico, inquit; quòd mea abſentia hoc faciat. Sed quid? Exurgent quidã inter vos, nõ propter abitionem meã, ſed poſt abitionem meam, hoc eſt, profectionem, quãuis etiam iam hoc factum ſit. Quod ſi factum, multò magis poſthac fiet. Deinde & cauſa ponitur, vt trahant diſcipulos poſt ſe. Et ita propter nihil aliud ſectæ, quàm propter hoc. Subiungitur & conſolatio: Quam acquiſiuit, inquit, per propriũ ſanguinem. Si autem proprio ſanguine acquiſiuit, omnino defendet. Noctes & dies non quieui, cum lachrymis admonens. Hæc ad vos meritò dicerentur, & vi- F
detur quidem ſermo propriè ad doctores, eſt autẽ cõmunis, etiam ad diſcipulos ſpectans. Quid enim ego quidẽ, nocte ac die dico & obſecro, & lachrymor, diſcipulus autem nõ perſuadetur. Vt enim ne putet quis, ſufficere ad defenſionẽ eſſe diſcipulum, & non opus obedientia, propterea vt dixit: Teſtificor, ſubdit, nõ enim ſubterfugiunt non annunciare vobis. Igitur hoc ſolùm doctoris, annũciare, prędicare, docere, non ſubterfugere, nocte ac die orare. Quãdo autẽ dum hęc fiunt, nihil proficitur, ſcitote quid reliquũ. Deinde & alia defenſio, quia mũdus ego ſum à ſanguine omnium. Ne putetis õro, hęc nobis ſolis dici, etenim ad vos quoq; ſermo hic eſt, vt attendatis quæ dicantur, & ne ab auditorio recedatis. Quid faciam? Ecce quotidie clamans diſrumpor, vt recedatis à ſpectaculis, & multi rident nos. Sæpius moneo, ne iuretis, ne auari ſitis, & nemo audit. Sed noctu hoc non agis? Vellem etiam nocte hoc facere, & ad menſas veſtras, ſiquidem liceret & plurimis occupato, adeſſe vobis & collo-

G qui, At dum per hebdomadá ſemel vocamus vos, & ignaui eſtis,& alij quidem non aduenitis,alij autem præſentes ſine lucro abitis:quid nó faceretis, ſi continuò hoc faceremus? Quid faciemus?ſcio multos etiam irriſuros nos, eo quòd ſemper eadem loquimur, tãta vos noſtri tenet ſatietas,nos autem incauſa non ſumus,ſed auditores:nam qui bene facit, ſemper cupit eadem audire,eo quòd laudes ſuæ dicuntur.Qui autem bene agere non vult,etiam obturbari videtur,etſi alium audiens ſolùm ſæpius videtur audire. Mundus ego ſum à ſanguine omniũ, inquit. Hoc Paulo quidem congruebat dicere, nos autem non audemus hoc dicere, multorum nobis conſcij,eo quòd ille ſemper vigilabat & aſſiſtebat, & omnia pro ſalute diſcipulorum faciens ſuſtinebat,nos autem hoc Moſæ dicemus: Iratus eſt mihi dominus propter vos,quia in multa peccata adduxiſtis etiam nos. Quãdo enim mœremus videntes
H vos nó proficere,nónne quod reliquum eſt virium noſtrarum cõcidit? Quid enim,dic oro,factum eſt, quid profecimus? Ecce enim per gratiã dei & nos triennium iam habemus, noctesq; & dies: nónne per tres dies, ſæpe etiam per ſeptem exhortamur? Quid amplius aſſequimur, quàm quòd reprehendimus,increpamus,lachrymas fundimus,dolemus, etſi non foris,ſed in corde. Illæ autem ſæpe internis lachrymis leuiores ſunt,nam illæ quidem mœrentibus conſolationem quandam afferunt, quam hæ augent ac conſtringunt. Ita vt quando quis in mœſtitia fuerit,& dolorem annunciare non poterit, ne videatur vanæ gloriæ ſectator eſſe, maiora patietur,quàm ſi illum annunciet. niſi quis iudicaret ſupra modũ honoris cupidum,vidiſſetis quotidie fontes lachrymarum me emittere,quarum cõ ſciæ ſunt domicilíũ & ſolitudo.Credite enim mihi, de ſalute quidem mea deſperaui, & res veſtras deploraui,non vacat mea mala deplorare,adeò totus
I deditus ſum vobis: & ſi ſentio vos obtemperantes, præ gaudio non ſentio mala mea: & ſi video minus obtemperantes, præ dolore iterum intermitto mea. Glorior in veſtris bonis, etiamſi ego plurimis grauer: & lugeo in veſtris difficultatibus, etiamſi multa bene agam. Quæ enim ſpes doctori grege corrupto? Qualis vita?qualis expectatio?cum qua fiducia ſtabit apud deum? Ponamus ení, quòd neq; reprehendatur,neq; det pœnam: ſed ſit mundus à ſanguine omniũ,etiam ſic incurabilia patietur.Quoniam & patres licèt pro pueris non redarguantur,attamen dolent ac cruciantur. Et nihil ne, inquit,hoc prodeſt eis, nec patrocinatur, quòd ipſi
Hebr.13.c vigilant pro animabus noſtris?ſed vigilant vt rationem reddituri:& videtur mihi hoc quibuſdam eſſe terribile,me autẽ vobis perditis hoc nó mouet:nam ſiue dem rationẽ,ſiue non dem,nihil mihi vtile eſt: vtinam ſeruaremini vos, & dans ego pro vobis rationem,audiam vos quidẽ ſeruari,me autẽ officium nó per omnia impleſſe. Non enim cura eſt, vt vos per me ſeruemini,ſed ſolùm vt ſeruemini. Neſcitis vim ſpiritualiũ in parturitione dolorũ,q̃ malit ſex- K
centies defatigari qui talem partũ enititur,q̃ vnum ex his qui nati ſunt videre perditũ ac corruptum. Vnde nobis patiemur?nuſquã certè aliunde,à factis iudicabimus omnia veſtra.Poſſumus & nos dicere, quòd nihil ſubterfugerimus,nihilominus dolemus: & quòd dolemus,manifeſtũ ex his quæ toties apparamus & excogitamus. Quãuis poſſem vobis dicere, Quid mihi curæ eſt, ego quod meũ eſt feci, ego mũdus ſum à ſanguine,ſed non ſufficit hoc ad conſolationẽ.ſiquidem liceret cor noſtrũ diſrũpere ac oſtendere,videretis intus eſſe in magna latitudine,vos omnes mulieres,pueros,ac viros. Tãta enim charitatis vis eſt,vt cœlo latiorẽ faciat animã. Ca- 2.Cor.7.a
paces noſtri eſtote dicebat Paulus,neminẽ læſimus, nó anguſti eſtis in nobis. Hoc dicimus nũc & nos, capaces eſtote noſtri. Totã Corinthũ habebat ille in corde ſuo,& dicebat:Dilatamini,& vos nó angu 2.Cor.6.c
ſti eſtis:ſed ipſe non poſſem dicere hoc.Bene enim ſcio,quòd etiã vos me diligitis ac capitis. Sed quod
L lucrũ vel meæ charitatis,vel veſtræ,quãdo in diuinis non proceditis,amplioris triſtitiæ inde occaſio. Nihil poſſum reprehẽdere vos. Teſtificor enim vobis,quòd ſi poſſibile fuiſſet, effoſſos oculos veſtros Galat.4.b
dediſſetis mihi. Viciſſim vellemus non ſolùm euangeliũ,ſed etiã animas noſtras dare vobis. Amamus & amamur, ſed hoc non eſt quod nunc quæritur. Amemus igitur principiò Chriſtũ,primũ enĩ man datum eſt:Diliges dominũ deum tuũ.Secũdum au Deut.6.a.
tem ſimile ei,Et proximũ tuum ſicut teipſum. Se- &Mat.22.
cundũ habemus:primo opus eſt mihi & vobis valde,habemus illud,ſed nó vt oportet. Diligamus illum. Scitis quanta repoſita eſt merces his qui dilexerunt Chriſtũ, diligamus illũ cum feruore animæ,vt fruẽtes eius gratia,effugiamus preſentis vitę procellas,& bona illũ diligẽtibus promiſſa aſſequi mereamur,gratia & miſericordia vnigeniti filij,cui cũ patre ſimul ac ſancto ſpiritu ſit gloria,imperiũ, honor,nũc & ſemp,& in ſecula ſeculorũ,Amen. M

Nunc cõmendo vos fratres deo & verbo gratiæ eius,qui potens eſt vos ſuperſtruere, & dare hęreditatem vobis inter omnes ſanctificatos.

Homilia xlv.

QVod in epiſtolis,hoc & in cõſilijs agit. Ab admonitione in preces deſinit. Quoniã enĩ illos valde terruit,dicẽs: Lupi graues ingredientur ad vos, ne conſternatas reddat animas, ac perdat:vide conſolationem.Et nunc inquit: Sic dixit,manifeſtans per hoc, quòd quaſi ſemper hoc agat.Cõmẽdo vos fratres deo & verbo gratię eius: hoc eſt,gratiæ illius,& bene ſic dixit. Sciebat enim quòd gratia ſaluat.Subinde illos memores facit gratiæ,quaſi debitores ſtudioſiores faciens,& conſidere ſuadens.Qui potens eſt vos ſuperſtruere.Nó dixit,extruere, ſed ſuperſtruere, oſtendens quòd extructi eſſent.Deinde ſpei futurę meminit dicendo: Et dare vobis hæreditatem inter omnes ſanctificatos.Sub-

A tos.Subditur iterũ admonitio: Argẽtum,inquit,vel aurum,vel veſtem nullius concupiui. Radicem malorum auaritiã ſuſtulit.Argentũ,inquit,vel aurum: nó dixit,nó accepi:ſed,neq; cõcupiui.Nondum magnũ hoc. Quod autẽ poſt hoc,magnũ. Vos ſcitis,quòd neceſſitatib⁹ meis,& his qui mecũ ſũt,miniſtrarũt man⁹ iſtæ.) Omnia oſtẽdi vobis,quòd ſic laborantes oportet ſuſcipere infirmos. Vide illum opere manuario vſum:& nó ſimpliciter,ſed cum fatigatione.Neceſſitatibus meis,& his qui mecũ ſunt miniſtrarunt manus iſtę.Hoc per admonitionẽ dixit.Et vide q̃ meritò.Nó enim dixit,pecunijs fuiſſe meliores:ſed quid? oportet ſuſcipere infirmos, non ſimpliciter omnes, ſed infirmos. ac meminiſſe ſermonis domini Ieſu,inquit,quẽ dixit: Beatius eſt dare,q̃ accipere. Vt ne quis putet ad illos dictum eſſe,
Ioan.13.b. ſe ponere in exemplar,id quod alibi dicit: Exẽplar dantes vobis, ſubdidit ſententiam Chriſti dicentis:
B Beatũ eſt dare magis,q̃ accipere.Orabat quoq; ſuper illis admonẽdo,opereq; idipſum oſtendebat. Et his dictis ac poſitis genibus ſuis cum illis adorabat: nó ſimpliciter,ſed cum magna compunctione.Magna cõſolatio.Et dicendo, Cõmendo vos domino, obſecrabat. Et factus eſt fletus magn⁹ omniũ,& ruentes in collum Pauli,deoſculabantur illum, dolentes,maximè ob ſermonem quem dixerat, quòd amplius faciẽ eius nó eſſent viſuri,deducebant autẽ illum in nauim.)Dixerat,ingreſſuri ſunt lupi rapaces. Dixerat,mundus ſum à ſanguine omniũ. Hæc vtraq; terribilia,& ad contriſtãdũ ſufficiẽtia.Maximè autẽ hoc omniũ dolebat, quòd vltrà illũ viſuri nó eſſent,& hinc agonis iſti⁹ difficultas.Deducebãt autẽ illum ad nauẽ,ſic diligebãt eum,ſic affecti erãt
Cap.XXI. erga eũ. Quum autẽ factũ eſſet, vt ſoluiſſemus auulſi ab eis,recto curſu venimus Coũ, & ſequenti die Rhodũ,& inde Patarã,& nacti nauẽ traijcientem in Phœnicen,ea conſcenſa ſoluimus. Vbi autẽ apparuit nobis Cyprus,relicta ea, ad ſiniſtrã nauigauimus in Syriã,ac venimus Tyrũ.) Vide,venit in
C Lyciã, & traijciens in Phœnicen, relicta Cypro in Tyrum nauigauit,nam illic nauis exonerãda erat. Et hæc erat cauſa nauigandi in Tyrum.Et inuentis fratribus permanſerũt ibi ad dies ſeptem, qui ſcilicet dicebãt Paulo per ſpiritũ,ne aſcenderet in Hieruſalem. Vide,prophetabant & illi afflictiones. Singulari diſpẽſatione fit,vt etiã per illos dicatur,vt ne quis putet alios ſimpliciter dixiſſe,Paulũq; gloriatũ eſſe.Iterum & illic orantes,ſe mutuum relinquunt.

Diebus autẽ expletis,profecti ibamus deducẽtib⁹ nos oĩbus cũ mulieribus ac liberis,vſq; extra portã, & poſitis in littore genibus,orauim⁹,& cõſalutatis nobis inuicem,aſcẽdimus in nauim,illi autẽ reuerſi ſunt in ꝓpria.Nos verò nauigatione explicita à Tyro,venimus in Ptolemaidẽ,& ſalutatis fratrib⁹ mãſimus die vno apud illos. Sequẽti autem die egreſſi venimus in Cæſareã, & ingreſſi in domũ Philippi euangeliſtæ,qui erat vnus ex ſeptẽ,manſimus apud illum.) In Cæſaream,inquit,vt venimus,manſimus apud Philippũ,qui erat vnus ex ſeptem. Huic erãt D
filiæ quatuor prophetiſſę,ſed nó iſtæ prędicũt Paulo,quãuis prophetiſſæ eſſent, ſed Agabus. Et quomodo,audi: Et quum permaneremus dies cõplures,venit à Iudęa ꝓpheta nomíe Agabus:& quum veniſſet ad nos,& tuliſſet zonam Pauli,ligaſſetq; illius manus & pedes,dixit: Hæc dicit ſpiritus ſanctus,virum cuius eſt zona iſta, ſic ligabunt in Hieruſalem Iudæi, & tradent in manus gẽtium.) Qui olim famẽ prædixerat, hic, Virum,inquit,cuius eſt zona iſta,ſic ligabunt.Quod ꝓphetæ faciebãt,ante oculos futura præſcribebant, quãdo de captiuitate dicebãt,ſicut Ezechiel:hoc & iſte fecit.Et hoc pro- Ezech.12.
fectò graue, quòd in manus gẽtium tradent. Vt autẽ audiuimus hæc,obſecrauimus nos & qui loci illius erant,ne aſcenderet ipſe in Hieruſalẽ. Et multi orabant ne abiret,& neq; ſic audijt.Reſpõdit autem Paulus: Quid facitis flentes & affligentes cor meũ,ego enĩ nó ſolùm ligari, ſed etiã mori in Hie
E ruſalem paratus ſum, pro nomine domini Ieſu. Quum verò illi nó perſuaderetur,acquieuimus dicentes: Voluntas domini fiat.) Vides?vt ne audiẽs, putes vel neceſſitatis eſſe, Alligatus,inquit, ſpiritu Sup.20.c.
proficiſcor,vel ignorãtiæ in periculũ incidiſſe,propter hoc iſta prędicit.Sed alij quidẽ flebant,ipſe autẽ obſecrabat,dolens ſuper lachrymis illorũ: Quid facitis enim,inquit, flentes ac diſcerpẽtes cor meũ? Nihil Paulo in amore indulgentius,quia videbat lachrymãtes dolebat, qui in proprijs tẽtationibus nó patiebatur.Me læditis hoc faciẽtes,inquit. Nũquid enim ego doleo? Tunc acquierunt, quando dixit: Quid facitis affligentes cor meũ?Super vos ploro, non meam paſſionem,pro illis enim & mori volo. Videamus autem iterum quæ lecta ſunt: Argẽtum vel aurũ,vel veſtem,inquit,nullius concupiui: iſtud ſcitote,quòd neceſſitatib⁹ meis,& his qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ. Igitur nó in
F Corintho hoc ſolùm fecerunt,qui corrũpebant diſcipulos,ſed etiam in Aſia.Et Corinthijs dicit:Non 2.Co.11.b.
perijt gloriatio mea in regionibus Achaiæ.Et non dixit:Nó dediſtis mihi argentũ vel aurũ,veſtimẽtũ nó cõcupiui,ne videatur eſſe ex eo quòd illi nó dederint.Et nó dixit nulli⁹ cõcupiui neceſſaria,ne videatur iterum accuſare illos:ſed hoc inſinuat,quòd meritò nó concupiuit, quando & alios pauit. Vide qũo operabatur cũ diligẽtia,homo nocte ac die diſ ſerẽs cũ lachrymis,vnũquẽq; admonẽs.Omnia oſtẽ di vobis,quòd ſic laborantes oportet ſuſcipere infirmos.Hoc dicto iterũ terruit,vult aũt ſic dicere:Nó poteſtis ad ignorantiã confugere;quòd ſic laborantes oporteat operari.Et non dixit,Malum eſſe accipere,ſed melius,nó accipere.Memoresq; eſſe ſermonis,inquit,domini,quem dixit: Beatius eſt magis dare quàm accipere. Et vbi dixit? Forſan abſq; ſcriptura tradiderant apoſtoli,vel ex alijs quis colligere poterit. Etenim oſtendit fiduciam quam in periculis, compaſſionem quam cum ſubditis, doctrinam quam cum fiducia, humilitatẽ, pauperta-

Gtem. Hoc autem & paupertate maius. Si enim illic:
Luce.18.d Vende tuas, inquit, facultates, si vis perfectus esse: quãdo cum eo quòd nihil accipit etiã alios pascat, quid huic conferendum? Primus gradus igitur est abijcere propria. Secundus, seipso contentum esse. Tertius, & alios pascere. Quartus, prędicare & habere potestatẽ accipiendi, & nó accipere. Et ita multis pauperibus hic prestãtior erat. Et bene dixit, Sic oportet suscipere infirmos. Nam hoc quidẽ cõpassionis erga infirmos, quòd ex proprijs det. Si autem ex alienis, nõ solùm nõ est bonũ, sed etiã periculosum. Et ruentes, inquit, in collum illius, flebant. Hoc affectionẽ quã erga illum gerebant, ostẽdit. Ruerũt autẽ super collum, vtpote postremis cõplexibus cõplexuri, & magnas à cõcione amoris illecebras hauserant. Si enĩ nos quãdo simpliciter discedimus, ingemiscimus, tãetsi iterũ nos mutuũ reuisuri: quomodo igitur illi tũc citra animi molestiã à Paulo auulsi
H essent? Ego & Paulum opinor flere. Auulsi, inquit: monstrat etiã vim, dicẽdo auulsos ab illis. Et meritò, alioquin maritimo itinere pergere nõ potuissent. Quid est recto cursu venim⁹ in Coum? Hoc est, nó obambulauim⁹, neq; in alijs locis morati sumus. Sequenti autẽ die, inquit, in Rhodũ. Vide illum festinantẽ. & nactus nauigiũ traiecit in Phœnicen. forsan illic morati, quia nó occurrebat alia nauis, qua cõscensa irent in Cæsaream. Vt autẽ apparuit Cyprus, relicta ea ad sinistrã. Hoc nõ simpliciter dictũ est, sed vt monstret quòd neq; illi ꝓpiare voluerit: recta nauigãtes in Syriam, ita festinabat. Deinde & venimus in Tyrũ, inquit, & inuentis discipulis mansimus apud illos. quum essẽt propè Hierusalem, non iam currunt, sed etiã manent apud fratres septem diebus. Vide obsecro nũc & dies. Post azyma in Troadẽ venerunt diebus quinq;, deinde ibi fecerunt dies septẽ, & habes dies duodecim. Deinde in Assum, in Mytilenẽ, cõtra Chium in Trogyliũ, in Samum, in Myletum, & erunt decem ac octo dies.
I Posteà in Coum, in Rhodum, in Pataram. En viginti & vnum dies. Deinde illinc per dies quinq; in Tyrum, vt sint dies viginti sex. Mox illic morantur diebus septẽ, colliguntuŕq; triginta & tres dies. Posteà in Ptolemaidem vno die pertingũt, & fiunt triginta ac quatuor dies. Deinde Cæsareæ manet pluribus alijs diebus, & tunc inde eos adducit prophetã, & sic complentur dies Pentecostes, & ibi illam facit. Vide illum quando spiritus non prohibebat persuaderi. dicebant: Ne des teipsum in theatrum, & non dedit. Sæpius illum eduxerũt ac persuasus est, per fenestram iterum effugit: & nunc, vt sic dicam, innumeris rogãtibus tam in Tyro quàm in Cæsarea, & flentibus, & plurima grauia prædicentibus, non sustinet. Etiam non simpliciter grauia prædicebant, sed per spiritum prædicebant. Si igitur spiritus iubebat, quare contradicebant? quia nesciebant ea quæ videbantur spiritui. Et aliter: Neque admonitionem per spiritum faciebant. Nõ enim simpliciter illi grauia prædicebant, sed quia ascendere non oportebat, parcentes ei. Postquàm K
autem perfecti sunt dies, hoc est impleti. Dies autem dicit constitutos. Deducentibus nos omnibus cum mulieribus ac liberis. Vide quanta consolatio erat. Et iterum orantes diuelluntur. Etiam in Ptolemaide vnum diem manent, in Cæsarea verò plures. Et quando audijt, quòd innumera grauia debuit pati, tunc festinat, non in periculum seipsum conijciens, sed indicans esse præceptum spiritus.

Post dies autem hos, sublatis sarcinis conscendebamus Hierusalem, hoc est, receptis ijs quæ ad iter necessarijs. Venerũt autem vnà quidam ex discipulis à Cæsarea nobiscum, adducentes cum quo hospitaremur, Mnasonem quendam Cyprium antiquum discipulum. Et quum venissemus Hierusalem, libenter exceperunt nos fratres.) Et vide, nó dixit Agabus, quòd Paulum ligaturi sint, ne videantur ex pacto dicere, sed virum cuius est zona ista. Igitur & zonam habuit. Quoniam non poterant L
persuadere, idcirco flebant, & posteà tacuerunt. Vides philosophiam? vides amoris vehementiam? Tacuimus, inquit, dicentes: Fiat voluntas domini.

Ducẽtes, inquit, apud quẽ hospitaremur.) Igitur nõ in ecclesia. Nã tũc quidẽ quãdo ꝓ dogmatibus ascẽderũt, in ecclesia manserunt: nunc autem, apud discipulum quendam antiquum. Ostendit iam fuisse longum prædicationis tempus. Vnde mihi videtur ille in actis multos annos succidere, tantùm quæ vrgebant, dicens. Quid est, voluntas domini fiat? Dominus, inquit, quod placitum est in conspectu suo faciat. Tacent autem illi, & non cogunt, fortasse conscij quòd esset voluntas domini, ex alacritate Pauli hoc coniectantes: nam Paulus alioqui ad pericula non tam alacer fuisset, neque deus permisisset, qui semper in periculis illum eripuit. Ita non volunt grauare ecclesiam, quum esset alius qui hospitio susciperet, neque authoritatem exigebant. Libenter nos, inquit, susceperunt fratres. Res
enim pacificæ erant apud Iudæos, & non vt prius M
bellum erat. Ducentes, inquit, apud quem hospitaremur. Paulum hospitio suscepit ille; forsan quis vestrum dicet: Si quis & mihi Paulum daret hospitem, susciperem promptè magnaq; cum alacritate. Ecce Pauli dominum licet tibi hospitio suscipere, & non vis. Nam qui suscipit vnum ex minimis, me suscipit. Quantò minor fuerit frater qui susćipitur, hoc maior Christus per illum aduenit. Qui enim magnum susćipit, non rarò vanæ gloriæ se obnoxium facit: qui autem paruum, is illum purè, propter Christũ. Licet tibi etiam patrẽ Christi hospitio excipere, & non vis. Peregrinus enim
eram, inquit, & collegistis me. Et iterum: Inquãtum
vni minimorũ fecistis, mihi fecistis. licèt nõ sit Paulus, fidelis tamẽ est ac frater, tametsi minimus, Christus per illum aderit. Aperi domũ, recipe. Qui recipit prophetam, inquit, mercedem prophetæ recipiet. Igitur qui & Christum susćipit, recipiet mercedem eius qui Christum susćipit. Ne discredas verbis illius,

Matt.18.a.
Ibid.25.d
Ibidem.
Ibid.10.d

A bis illius, sed esto fidelis. Ipse dixit, per illos assum. Et ne incredulus sis, etiam pœnas decernit his qui non susćipiunt, & honores his qui susćipiunt: quod nequaquam fecisset, nisi aut honore, aut cõtumelia affectus ipse esset. Susćepisti me, inquit, in tuum diuersorium, accipiam te in regnũ patris mei. Famẽ meam soluisti, soluam tibi peccata. Vidisti me ligatum, videri te faciã solutum. Vidisti me peregrinũ, faciam te ciuem cœlorum. Dedisti mihi panem, do tibi regnum integrum, ita vt hæres sis ac possideas.
Matt.25.c Venite enim, inquit, in hæreditatem possidete paratum vobis regnum. Non dixit, accipite: sed, in hę reditatẽ possidete, id quod in his qui ꝓpriè possederunt dicitur, sicut quãdo dicimus, hoc in hęreditatem possedi. Misericordiã fecisti in me in occulto, ego prædicabo in manifesto. Et alia quidem tua dico, quòd gratiæ sint: mea autẽ, quòd debiti: nam quoniã tu, inquit, cœpisti, ego sequar, non erubesco cõfiteri beneficia in me collocata, neq; à quibus me
B liberasti, fame, & nuditate, & errore. Vidisti me ligatũ, non videbis ignem gehennę, non videbis tormentorum loca neq; pœnas. O manus reuera benedictæ, quæ talibus ministerijs seruiũt, quæ dignãtur ministrare Christo. Pedes in carceres eũtes ꝓpter Christum, facilè contemnunt ignem. Nó sentiunt vincula manus, quæ ligatum illũ viderũt. Induisti vestimentũ, & indueris veste salutari. Fuisti in carcere cum illo, & eris in regno cum illo. Hæc confiteris, nó erubescens, sed videns quòd inuisisti,
Gene.18.a nesciebat angelos hospitio excipiens patriarcha, & hospitio excepit. Erubescamus obsecro, in meridie sedebat, existẽs in terra aliena in qua neq; vestigiũ pedis habebat. Peregrinus erat, & peregrinos hospitio excipit peregrinus, ciuis enim erat cœlorum. Idcirco neq; quum super terram esset peregrinus erat: nos magis quàm ille peregrini sumus, qui non susćipimus peregrinos. Non habebat domũ, & diuersorium erat ei tabernaculum, & vide liberalitatem, vitulum mactauit, & fermentauit farinã. Audi & alacritatem, per seipsum & vxorem hoc facit. Considera etiam quòd alienus est à fastu, adorat & obsecrat. Omnia illa habere oportet hospitio excipientem, alacritatem, festiuitatem, liberalitatem. Hospitis anima erubescit & cõfunditur, si nõ
C cum excellentia declaretur gaudium, abalienatur, & mox deterius fuerit quàm non esse susćeptam, sic esse susćeptam. Idcirco adorat, idcirco sermone susćipit, idcirco & cathedram ponit. Quis enim dubitarit, sciens quòd hoc opus ei sit? An non in terra aliena sumus nos? sed si voluerimus, poterimus illũ imitari. Quot hospites sunt fratrum? Est domiciliũ commune ecclesiæ, quam hospitalem vocamus. Curiosius inquirite etiam vos, cõsidete ad fores, veniẽtes susćipite, & si non in domus vestras volueritis, sed aliter ea quæ vsibus seruiunt. Quid enim ecclesia nõ habet, inquit? habet, sed quid hoc ad vos? Nũ à cõmunibus ecclesiæ pecunijs pasci, hoc vobis ꝓdesse poterit? nunquid si alius precetur, tu non de-

bes precari? Quare non dicis: Ego quid precor? Sed D
ego, inquit, do ei qui non potest venire illuc, da etiã illi. Quod enim quærimus, hoc est omnino dari. Audi quid inquit Paulus, vt viduis quæ reuera vi- 1.Tim.5.a
duæ sunt sufficiant, & ne grauetur ecclesia. Vt vis, a
fac, solùm fac. Ego autem nó dico, ne grauetur ecclesia, sed vt tu non graueris. Ratione enim hac nihil operaris, omnia permittens ei, propter hoc cõmune domicilium ab ecclesia segregatum, ne hæc dicas. Sed habet sumptus ecclesia, inquit, opes, habet & redditus. Dic oro, sumptus non habet, reddi tus quotidianos non habet? Quid igitur, quum non adiueris minimo? Confundor quidem hęc dicens, sed non cogo. Si quis putat lucrum esse quæ dicũtur, faciat sibijpsi xenodochiũ in domo, statuat illic lectulum, statuat illic mensam ac lucernam. Quomodo enim non absurdum, si quidem milites venerint, vt habeant vobiscum ordinata domicilia, & multam faciãt curam, & omnia suppeditentur eis, quoniam iuuant vos in hoc sensibili bello, hospites E
autem non habent, vbi maneant? Vince ecclesiam. Vis nos rubore perfundi? hoc fac, sis excellẽtior liberalitate, habe domum in quam venit Christus. Dic: Hæc cellula Christi est, domus ista ei segregata est, licèt profundum sit ac vile, non despiciet. Nudus & peregrinus Christus obãbulat solùm tecto egens, & iam hoc suppedita ne crudelis sis ac inhu manus, neq; in rebus secularibus ita vehemens sis, & in spiritualibus frigidus. Sit etiã inter ministros fidelior, cui hoc concreditum, cæcos, pauperes, & sine tecto introducat. Hæc dico ad confusionem, nam oportebat quidem sursum in domo illos recipi. Si autem non vis, licèt infrà, etiam vbi muli, etiã vbi ministri, accipe Christum. Fortassis horretis audientes. Quid igitur, quando neq; hæc facitis? Ecce adhortor, ecce dico, Sit vobis hoc summo studio. An nó vultis sic? Igitur aliter facite. Sunt multi pau
peres & multæ, segregate omnino, vt ibi maneat F
aliquis. Sit, licèt, custos domus pauper. Sit tibi murulus & sepicula, scutum ac lancea, vbi eleemosyna, non audet accedere diabolus, neq; aliud quidam graue. Oro ne despiciamus tantum lucrum. Nunc autem vehiculo quidem locus est segregatus & curribus, Christo autem erranti nullus. Abra Gene.18.
ham vbi ipse manebat, ibi & hospites susćipiebat, & vxor vt ancilla stabat, illi autem vt domini erat. Nesciebat quòd Christum susćipiebat, nesciebat quòd angelos: quod siquidem sciuisset, erogasset omnia. Nos autem quanuis scientes quòd Christum susćipimus, haud tantum declaramus studiũ, quãtum ille putãs homines susćipi. At impostores multi sunt, inquit, & ingrati. Et huius tibi maior erit merces, quando propter nomen Christi susćipis. Nam siquidem scires esse impostura, non acciperes in domum. Si autẽ nescis, cuius simpliciter accusas. Propter hoc dico eant in xenodochiũ. Quæ autẽ defensio, si neq; hos quos scimus susćipimus, sed occludimus omnibus fores? Sit Christi generale re-

G ceptaculum domus noſtra, exigamus ab illis mercedem,non argentũ, ſed vt faciant nobis receptaculum Chriſti domum: circuncurſemus, vndique trahamus,rapiamus feram,maiora beneficia accepimus,quàm damus. Non iubeo mactare vitulum, panem da eſurienti. Vt autem ne hæc prætexas,ſit domicilium commune, eccleſia:illuc mittito,& tu ſuſcipies. Quia etiam ille qui per miniſtros miſit, habuit mercedem.Ita erant etiam eruditi Abrahæ, currebant,& non murmurabant,ſicut noſtri. Honeſtos enim ac pios illos quum feciſſet, ad bellum ſumpſit,& non murmurarunt, adeò bene inſtituti erant: Omnium enim ſimiliter curã gerebat, ſicut ſui ipſius. Tantúmnon enim ſicut Iob dicebat,
Iob.33.a Similiter formati ſumus in eodem ventre.Igitur & nos cureinus noſtram ſalutem, & magnam faciamus miniſtrorum curam,vt ſint boni, & ſit etiam
H miniſter veſter edoctus ea quæ ſunt dei. Non erit poſthac nobis virtus minus recta, ſi illos cõpoſuerimus,ſicut in bello:quũ milites ſunt bene ordinati, dux facilè pugnat. Cõtra autem fit,quãdo hoc nõ erit. Nautis enim ſimul idem volentibus,gubernator facilè gubernaculũ manu regit: ita & hìc,ſi ſic fuerint eruditi miniſtri,nõ exacerbaberis facilè,nõ obiurgabis,non iraſceris, non conuicia proferes,& fieri poteſt,vt miniſtros reuerearis, ſi ſint admirabiles,& ſimul adiuuabunt te, & laudabunt iucũdè. Ab his omnibus omnia erunt quæ deo placent:& ſic omnis domus benedictiõe implebitur,& ea quę deo probantur facientes, magno ſuperno præſidio adiuuabimur:quod contingat omnibus nobis aſſequi,gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul ac ſancto ſpiritui ſit gloria,imperium,honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum,Amen.

I Sequenti autẽ die ingrediebatur Paulus nobiſcum ad Iacobũ, & omnes presbyteri aderant, quibus ſalutatis narrabat per ſingula, quæ deus feciſſet inter gentes per miniſterium ſuum. Homilia.xlvj.

Hic frater erat domini,& epiſcopus Hieroſolymitanorum hoc tempus, vir magnus & mirabilis,ad hũc ingreditur Paulus, ſicut & antè etiam ad illum mittebatur. Et quomodo,audi:Sequenti autem die,inquit, ingrediebatur Paulus nobiſcum ad Iacobum. Vide quàm alienus eſt à faſtu:omnesq; presbyteri aderãt, quibus ſalutatis,narrabat per ſingula quæ feciſſet deus in gentibus per miniſterium illius. Iterum illis quæ apud gentes acta ſunt, narrat: non vanæ gloriæ ſtudio, abſit,ſed dei volens miſericordiã declarare, & multo illos implere gaudio. Vide igitur quomodo audientes etiam glorificarint deum,non Paulum extulerunt,neq; admirati ſunt,ſed deum glorificarũt. Sic enim narrauit,vtpote deo acceptum ferens.

At illi quum audiſſent, glorificabant deum,dixerũtq; ei,Vides frater quot ſunt milia Iudęorum qui crediderũt,& hi omnes ζelotæ ſunt legis.Edo- K
ctì ſunt de te,quòd defectionẽ doceas à Moſe, oẽs qui inter gentes ſunt Iudæos, dicens nõ debere eos circuncidere filios,neq; his ritibus incedere.)Vides & illi cum quanta ſubmiſſione loquuntur:nõ quia epiſcopus cum magna authoritate loquitur,ſed illum in cõſilij ſocium aſſumunt, quaſi ſtatim & ab initio rationem reddentes:Te renuente non vellemus,ſed vides negocij neceſſitatem? Vides,inquit, quot ſunt milia Iudæorum qui crediderunt? Et nõ dixerunt,Quot milia à nobis edocta ſunt. Nec dicit,Audiuimus eſſe:ſed,ſunt.Et hi omnes,inquit,zelotæ ſunt legis,hoc eſt,ſtudioſi ſectatores.Duæ cauſæ ſunt:Et multitudo,& propoſitum. Neq; enim ſi pauci fuiſſent,contemnendi erant: neq; ſi multi,& non omnes legem amplexi eſſent, multitudo erat curanda valde.Accedit & tertia cauſa:Edocti ſunt, inquit,de te, quòd defectionem doceas à Moſe,omnes qui inter gentes ſunt Iudæos,dicens, non debere eos circuncidere filios, neq; his ritibus incedere.Non dixit,Audierunt:ſed κατηχήθησαν, hoc eſt, L
edocti ſunt:& crediderunt, quòd defectionẽ à Moſe doceas,dicens,non debere eos circuncidere filios, neq; his ritibus incedere. Poſtquàm hæc dixit,ſubdidit, Quid igitur eſt:Omnino cõgregãda eſt multitudo: audient enim quòd veniſti: hoc igitur fac,quod tibi dicimus.)Quaſi ſimul cõſulentes hęc dicunt,nõ quaſi imperãtes. Sunt nobis viri quatuor votum habentes ſuper ſe,His aſſumptis purifica te cum illis, & impende ſuper illis vt radantur caput,& ſciant omnes quòd quę edocti ſunt de te, nihil ſunt: ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem.) Conſulunt vt re ipſa & opere non ſermone defenſionem afferat. Vt radantur,inquit,caput,& ſciant omnes,quòd quæ de te edocti ſunt,nihil ſint. Non dixerunt, quòd doces: ſed iterum κατηχήθησαν, id eſt,edocti ſunt:per hoc manifeſtans,& quòd incedis,hoc eſt ex abundantia etiam ipſe cuſtodis. Non enim hoc ſolùm fuerit,quod quæritur, ſi non alios M
doceat,ſed etiam an ipſe ſeruet.Quid igitur?gentes ſi cognouerint, nunquid offendentur?ſed quomodo,vbi & nos qui Iudæorum doctores miſimus ad illos. De his autem qui crediderunt ex gentibus, nos ſcripſimus, decernẽtes,ne quid huiuſmodi obſeruent illi, niſi vt caueant ipſi ab his quæ ſunt immolata ſimulachris, & à ſanguine, & à ſuffocato, & ſtupro.) Hic reuerẽter loquitur.Vult autẽ ſic dicere, Quemadmodũ nos illis imperabamus, tametſi Iudæis prædicantes, ita tu quanuis gentibus prædicans cooperare nobiſcum.Vide Paulum: Nõ dicit,Poſſum vtiq; & Timotheum adducere quem circuncidi, & poſſum hoc perſuadere ſermonibus, ſed obtemperauit eis,& omnia fecit. Sic enim cõducibile erat. Non enim idem erat rationem verbis reddere, & nullo conſcio hæc facere. Suſpicione carebat etiã impẽdi. Tunc Paulus aſſumptis viris,& ſequẽti die cum illis purificatus,ingrediebatur in tẽplum, denũciãs expletionem dierum purificationis,

A purificationis,donec offerretur pro vnoquoq; eorũ oblatio.)Διαγγέλλων,hoc eſt,denũcians,& ita ipſe ſeipſum manifeſtum facit. Dum autem ſeptem dies iam eſſent implendi.) Vide quomodo potiſſimùm in illis moratur. Hi qui ab Aſia erant Iudæi,quum vidiſſent eum in templo, conturbarunt totum populum,& iniecerunt in illum manus, clamantes,Viri Iſraëlitæ ſuccurrite.Hic eſt ille homo qui aduerſus populum & legem, & locum hunc, omnes vbiq; docet.Inſuper Græcos induxit in templum,& prophanauit ſanctum locum hunc.)Vide mores illorũ vbiq; turbulentos,etiam in medio temerè clamantes. Erant enim qui viderant Trophimum Epheſiũ in ciuitate cũ illo, quem exiſtimarunt quòd in templũ introduxiſſet Paulus.Cómotaq; eſt ciuitas tota, & factus eſt concurſus populi.Et apprehenſum Paulũ extraxerunt ex templo,& ſtatim clauſæ ſunt fores.)Viri Iſraëlitę ſuc-
B currite,inquit.Hic eſt homo,q̃ cõtra populũ & legem & locum hunc.Ea proferunt illi, quæ maximè eos turbabant,nempe legem & templum.Paulus autẽ quanuis tanta paſſus, non reprehendit eos, quòd ipſi eſſent horum cauſa:Adeò erat magnanimus.Traxerunt illum,inquit,extra templũ,& ſtatim clauſæ ſunt fores. Volebant enim illum occîdere,& propterea extrahebãt,quò cum maiore audacia hoc faciant. Quærẽtibus aũt illis occîdere eum,aſcendit rumor ad tribunum cohortis, quòd tota Hieruſalem conturbata eſſet, qui ex illa aſſũptis militibus ac centurionibus decucurrit ad illos. At illi quum vidiſſent tribunum ac milites,ceſſauerunt percutere Paulum.Tũc accedens tribunus apprehendit eum,& iuſſit ligari duabus catenis, & interrogabat,quis nam eſſet, & quid feciſſet. Alij autem alia clamabant in turba.) Et quare interrogaturus illum iuſſit catenis ligari? Volebat populi furorẽ mitigare. Et quum nõ poſſet certum co-
C gnoſcere præ tumultu,iuſſit duci eum in caſtra. Et quũ veniſſet ad gradũs,cõtigit vt portaretur à militibus,propter violentiam turbę.Sequebatur enim multitudo populi,clamans,Tolle eum.) Quid eſt, Tolle illum?Mos erat Iudæis cõtra condẽnatos ſic loqui,ac dicere, Tolle illũ:hoc eſt, ne ſinas illũ videri vltrà inter homines:ſicut de Chriſto dicebant. Sunt quidam qui volũt,Tolle illum,idem eſſe cum eo,quòd nos iuxta Romanam conſuetudinem,Immitte illum in ſigna. At Paulus in caſtra inducẽdus dicit tribuno,Nũ licet mihi dicere ad te?)Quũ geſtaretur in gradibus,petit quiddam loqui tribuno,& vide q̃ mãſuetè.Num licet mihi loqui ad te? inquit. At ille dicit, Noſti Græce? Nonne tu es ille Aegyptius,qui ante hos dies concitaſti ſeditionem, & eduxiſti in ſolitudinem quatuor milia ſicariorum?) Hic Aegyptius vir quidam erat qui nuper prodierat,& ſeditioſus. Sanè ad hoc rationem reddit Paulus, tollitq; dictis ſuis ſuſpicionem eius. Sed videamus iterum quæ lecta ſunt: Sunt nobis viri,inquit,quatuor, votum habentes ſuper ſe,

his aſſumptis purifica te cum eis.)Hìc Paulus non D
obnititur,ſed obtemperat:vnde manifeſtum, quòd non neceſſariò hoc erat faciẽdum, ideo & perſuadent ei,ſed quia per diſpenſationem & attemperationem morum,non fuit ad remoramentum prædicationis,vbi ſcilicet etiam ipſi,eiuſmodi legem illis tulerant.Hoc igitur cum diſpenſatione quadam etiam ipſe Petro obijcit. Nam quod hìc ipſe facit, hoc illic Petrus,tacens & ſtatuens ſuum dogma.Et non dixerunt,quòd non oporteat eos qui inter gentes docere:neq; ſufficiat quòd non prædicetur illic, ſed etiam aliquid amplius eſt faciendum, vt credãt illi,quòd ſerues legem.Res ad morum attemperantiam geritur,ne terrearis.Vide,non prius perſuadẽt illi, donec diſpenſatio primùm dicatur & lucrum. Et quia in Hieruſalem hoc faciendum, tolerabile. Fac igitur hoc hìc,vt illud extra ciuitatem tibi facere liceat.Tunc Paulus aſſumptis viris,inquit, ſequenti die.Non diſtulit,ſed opere monſtrãs,ſe per- E
ſuaſum, aſſumit eos cum quibus erat purificandus. Itaq; res hęc magni feruoris erat.Et quomodo,inquit, Iudæi qui in Aſia viderunt illum in templo. Veriſimile eſt quòd illi aliquot diebus ibi verſati fuerint.Vide item,quomodo hoc ſingulari ratione contigit.Nam poſtq̃ Iudæis perſuaſit, tunc aggrediuntur.Meritò ne & illi ſimul aggrediantur. Adiuuate,inquit,viri Iſraëlitæ.Quaſi incidiſſet in manus ipſorum incomprehẽſibilis, & quem venatione ſua aſſequi non poſſent,clamãt:Succurrite. Hic omnes vbiq; docet,Nõ hic ſolùm,inquit,ſed vbiq;. Subditur etiam maior accuſatio à præſentibus.Ad hæc etiam,inquit,prophanauit templum, inductis viris Græcis.Quin & vbi de Chriſto agitur, legun tur aſcendiſſe adoraturi.Sed hi dicunt, eos qui nolebant adorare.Et apprehenſum Paulum traxerũt foris.Iam enim neq; leges, neq; tribunalia vereban tur.Ita per omnia apparent illi audaces,& impudẽ tes.Ille autem tunc quidem nõ reddidit rationem, F
poſteà verò.Meritò:Tunc enim non audiſſent eũ. Timebant ne effugeret. At vide quanta cum ſubmiſſione tribuno loquitur Paulus. Quid enim dicit?Num licet mihi loqui aliquid ad te? Adeò humilis erat,vt vbiq; modeſtè agere ſciret. Nónne tu es Aegyptius ille? Vide malignitatem diaboli. Impoſtor erat,& magus ille Aegyptius, & attentabat per hoc adumbrare, & ſuorum criminum ſocios facere Chriſtum & apoſtolum,ſed nõ potuit. Attamen adhuc fulgidior facta eſt veritas, nihil à diaboli machinationibus offenſa: ſed magis illuſtrata. Nam ſiquidem non fuiſſent malefici,deinde hi viciſſent,forſan ſuſpicio fuiſſet. Quando autem & illi apparuerunt,& hi vincunt,nimirum res eſt mirabilis.Idcirco & manifeſtari non prohibentur,vt & ſic magis fulgeant.Tale quiddam etiam erat quod Gamaliel dicebat. Ante hos dies ſurrexit Theu- Supr.5.f.
das.Hos verò ſicarios,vocãt quoſdam à gladijs reconditis quos geſtant. Sicæ enim id genus gladio- Sicæ.
rum à Romanis dicuntur. Alij putant eſſe vnam

G ex sectis Hebræorum. Tres enim sectæ illis erant, Pharisæi, Sadducæi, & Esseni, qui etiam Osij, id est, sancti dicuntur. Hoc enim vult nomen Essenorum à vitę honestate. Illi ipsi & sicarij dicti, eo quòd essent zelotæ. Ne igitur doleamus quòd sectæ sint, & pseudochristi, etiam Christo insidiari voluerunt ante hoc, & post hoc, vt veritatem adumbrent, sed illa magis fulget, manifestaq; est vbique. Hoc & sub prophetis fuit, fuerunt pseudoprophetæ, & ex comparatione magis claruerunt. Etenim morbus sanitatem manifestam facit, & tenebræ lucem, & tẽpestas tranquillitatem. Non possunt dicere Græci, quòd ꝓphetæ & apostoli impostores ac magi fuerint. Illi enim redarguti sunt. Hoc & Mosi accidit. Permisit deus aliquid Magis, ne magus putaretur esse Mosẽs: permisit illos docere omnes, quantùm magica imponit sensibꝰ: vltrà autem non deceperunt, sed ipsi se victos confessi sunt. Nihil nobis nocent impostores, sed meliores potius reddunt, si
H quis rectè consideret. Quid igitur, quando eandem cum nobis habent gloriam? Non apud nos, sed apud eos qui iudicium non habent. Nobis ne curæ sit quid multi sentiant, neq; vltrà quàm oportet de gloria soliciti simus. Deo viuimus non hominibus. In cœlo ciues sumus non super terram. Illic præmia & brabia nostrorum laborum iacẽt, illinc expectamus laudes, illinc coronas, eatenus curemus homines, ne eis offendiculo, & damno simus. Si autem nos illis offendiculum non damus, & illi voluerint simpliciter, & absque causa nos vituperare, rideamus, ploremus. Tu prouide bona coram deo & hominibus. Si te prouidẽte bona, ille incessat, ne sis
Galat.1.b. adhuc solicitus. Habes exempla in scripturis. Nunquid enim in hominibus suadeo, an deo, inquit? Et
2.Cor.5.b iterum: Hominibus suademus, deo autem manifesti sumus. Et Christus sic in his qui offendebantur,
Mat.15.b. dicebat: Sine illos, duces sunt cæci cæcorum. Et iterum, Væ vobis, quando bene de vobis dixerint o-
I Luc.6.d. mnes homines. Et iterum, Luceant opera vestra, vt
Matt.5.b. videant homines, & glorificent patrem vestrum,
Ibidẽ.18.a qui in cœlis. Quòd autem alicubi dicit, qui scandalizarit vnum ex pusillis istis, conducit illi, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & mergatur in profundum maris, ne mireris. Non sunt enim hæc contraria, sed potius valde consonant: nam quãdo quidem apud nos sit, Væ nobis: quando autem non
Rom.12.d apud nos, non item. Et iterum: Væ vobis propter
&.2.Pet. quos nomen dei blasphematur. Quid igitur, si ego
2.a. quidem facio quod decet, & alius blasphemat? Nihil ad te, sed ad illum. Nam propter illum blasphematur. Et quomodo possibile est aliquem facere quod oportet, & esse alijs damnosum? Vnde vultis à præsentibus vel à præteritis vobis exemplo afferam? ne ostentatores simus, vultis vt id quod nunc in manibus est, dicamus? Iudaizat Paulus in Hierusalem, & non in Antiochia. Iudaizabat & offendebantur, sed non iustè offendebantur illi. Dicitur salutasse Neronis pocillatorem, & concubinã. Quã-
K ta putatis contra illum propter hoc dicta esse, sed non iustè? Nam si quidem ob lasciuiam salutasset, vel ob mala opera, Meritò. Si autem ob vitam rectam, quare? Dicam aliquid, quod vni familiarium meorum accidit. Irato aliquando deo, cuĩ ille admodum iuuenis esset, & in diaconorũ ordine ministraret, abessetq; per illud tempus episcopus, & nullus presbyterorũ curam haberet, sed simpliciter faciebant simul multa milia in vna nocte baptizari, & simpliciter baptizabantur omnes nihil scientes. Quod vt ille intellexit, priuatim simul centum ac ducentos docebat: nihil autem, quàm quod ad sacramenta attinebat, ne sic migrarent non initiati. Hòc pleriq; putabant illum ex ambitione feciſſe, verùm ille non attendebat sic censentes. Cęterùm non vltrà huic rei inuigilabat, sed statim cessabat. Quid igitur? Nunquid ille author offendiculi? minimè mea sententia. Nam siquidem nulla causa
L fuisset, meritò illum reprehendissent: etiam si iterũ produxisset. Contemnendum est propter aliorum offendiculum, si prohibeatur quod deus approbat. Tunc autem curandum, quando nó cogimur propter illum offendere deum: alioqui dic mihi, si interim quòd nos differimus & ebrios taxamus, offen-
Ioan.6.g datur quis, desinam ne ego loqui? Audi Christum dicentem, Num & vos vultis abire? sic, neq; contẽnere, neq; valde curare oportet, multorum infirmitatem. An non videmus etiam medicos hoc facere, & quando quidem conceditur gratificari laborantibus, quando autem quod fit in gratiam illorũ damnum operatur, non iam parcendum: Vbique pulchrum est modum obseruare. Multi blasphe-
» marant ob doctrinam, puellam quandam formosam quæ virgo manserat, scommatis incessebant illam & instituentes eam. Quid igitur, num propter hoc illi recedere debebãt? Minimè. Nihil enim operabantur contrarium, sed rem valde gratam deo. Ne igitur videamus, num offendantur quidam, sed
M si iustè & non cum nostro damno. Si cibus, inquit,
1.Cor.8.d offendit fratrem meum, in æternum non comedã carnem. Meritò. Nihil enim nocet non comedisse. Siquidem offendit illum quod renunciare volo, nó iam curandum. Et quem, inquit, hoc offendit? Multos equidem scio. Quando res indifferens fuerit, prohibitio fiat: alioqui si ad vnum hoc attẽdere volumus, à multis abstinere oportet. Itaq; sicut è diuerso, si contẽpturi sumus, multos perdemus, quoniam & Paulus præcauit offendiculum. Et quomodo? audi, Ne abundantia hac qua ministratur à nobis. Nihil enim nocebat suspicionẽ tollere, quãdo autẽ in talem inciderimus necessitatẽ, ita vt magna fiãt mala propter alterius offendiculum, ille quidem sibi ipsi author, nos autem iam non sumus rei. Non potuit sine dãno illi parci. Multi offensi sunt, quòd in templo cubabant fideles quidam, quoniam non oportebat ibi cubare: sed malè. Nullum enim inde damnum. Offendebantur, quòd comedebat cum Galat.2.c
gentibus Petrus: sed ille quidem parcebat: hic autẽ

non item.

A nó item. Vbiq; sequi nos decet legem dei, magnũq; studium adhibere, vt nullam occasionem præbeamus offendiculi, vt & ipsi nó simus rei, & à deo misericordiã assequamur, gratia & misericordia vnigeniti illius, cui cum patre simul ac sancto spiritu, gloria, imperium, & honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Dixit autem Paulus, ego sum homo quidem Iudæus, Tarsensis Ciliciæ non obscuræ ciuitatis ciuis. Rogo autem te, Permitte mihi loqui ad populum. Et quũ ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebẽ, & magno silentio facto, adloquutus est lingua Hebræa, dicens. Homilia. xlvij.

Sup.16.g. Mde illum, quando cũ exteris loquitur, non detrectat, etiam legalibus vti adiumẽtis, ita memor ciuitatis suæ illum nunc à temeritate auocat: sicut etiã anteà dicebat, verberatos nó
B publicè, indicta causa, homines Romani quum simus, coniecerũt in custodiam. Quoniam enim interrogabatur, Tu es homo Aegyptius? Ego sum, inquit, homo Iudæus. Vt sic dixit, statim illum à sua abduxit suspicione. Et deinde ne putetur ex gente
1.Cor.9.c. Iudæus, dicit religionem. Etenim & alibi dicit, se seruum, & sub lege Christi. Quid hoc est? Paulus mẽtitur? Absit. Quid igitur? Non negauit? Absit. Iudæus enim erat & Christianus, quæcũq; oportebat custodiens. Quoniam & lege maximè omniũ ipse persuadebatur Christo credens. Et cum Petro dissererens, inquit, Nos natura Iudęi. Oro autẽ te, permitGalat.2.c. te mihi loqui ad populum. Etiam hoc indicium est quòd non mentitur, siquidem omnes adducebat testes. Et considera illum cum magna mansuetudine disserẽtem. Et hoc erat maximũ argumentũ, quòd nulli crimini erat obnoxius, quòd sic paratꝰ erat ad dandam rationem, volebatq; sisti ad respondẽdum Iudęis. Vide instructum virum, vide dispensationẽ, nisi tribunus venisset, nisi ligatus fuisset, non rogasset cõcedi sibi sermonem ad defensionẽ, nó tantum
C obtinuisset silentium. Permittẽte autem illo, Paulus stabat in gradibus, & à loco æditiore loquendi facilitas magna erat ligato. Quid huic spectaculo par videre Paulũ duabus catenis ligatũ concionantem? Quomodo non turbatus est? quomodo non confusus est, tantum populum exasperatũ videns astante præside? Primùm sistit furorem illorum, deinde narrat. Et vide quàm prudenter, id quod in epistola ad Hebræos fecit. hoc & hìc, primùm cognatione vocis illos allicit, mox & mansuetudine. Proinde & hoc manifestans dicit, Adloquutus est, inquit, He-
Caput braica lingua, dicens: Viri fratres ac patres, au-
XXII. dite meam ad vos excusationem.) Vide etiã ab adulatione liberum sermonem, iustitiamq; habentem. Non enim dixit domini, neq; heri, sed fratres, quod maximè amabant, quasi diceret: Non sum alienus ego à vobis, nec cõtra vos. Viri fratres ac patres, inq;t. Hoc honoris illud germanitatis est. Audite meã quam nunc ad vos habeo excusationem: non dixit
D doctrinam, neq; concionem, sed defensionem, fitq; vt humiliter orans. Quum autem audirẽt quòd Hebraico idiomate alloqueretur eos, magis attenti fuerunt.) Vides vt capit illos, vocis patriæ agnitio. Habebant enim reuerentiam quandam linguæ illi. Vide autem quomodo etiam viam paret sermoni sic incipiens & dicens: Ego quidem sum vir Iudęus, natus in Tarso Ciliciæ, educatꝰ in ciuitate ista ad pedes Gamalielis, eruditus autem accuratè in patria lege, sectator existens dei, sicut omnes vos estis hodie.) Ego quidem sum, inquit, vir Iudæus, quod maximè omniũ auditu illis gratum, Natus in Tarso Ciliciæ: ne putent ob gentem aliam religionem, addidit, educatus autẽ in ciuitate hac ad pedes Gamalielis: ostendit sibi ingens erga religionem fuisse studium, quãdoquidem tam clara patria quæq; tantũ distat relicta, amore legis ibi voluit educari. Vide quomodo iterum in honore habet legem. Hæc autẽ ad illos loquitur, non solùm vt se defendat, verùm etiam vt ostẽdat se non humano more, sed di-
E uina virtute ad prædicationẽ adductum. Non enim sic eruditus statim factus esset, nisi fuisset eximius quidam, verisimile erat hoc suspicari. Quia autem doctissimus erat in lege, minimè verisimile, nisi maxima necessitate illum mutatũ fuisse. Dixerit quis, nihil ad rem facit, quòd ibi educatus est: quid enim si ob negociationem vel ob aliam causam quãdam ibi versatus esset? vt igitur ne tale quid putetur, addidit, apud pedes Gamalielis. Et non simpliciter dixit, Ad Gamalielem, sed apud pedes, constantiam, sedulitatem, studium in audiendo, & reuerentiã erga virum monstrans. Eruditus accuratè in patria lege: nó simpliciter lege, sed patria lege apponit, ostẽdens se olim talem fuisse, & nõ vulgariter sciuerat legem. Hæc quidem videntur pro illis dici, sed contra illos erant, quandoquidem & sciens illam reliquit. Quid igitur, si exactè quidem scieris legẽ, non ames tamen illam? zelotes, inquit, existens dei: hoc
F est, nõ simpliciter scies, sed etiã valde æmulans pro illa. Posteà quum magnas suas laudes prædicasset, communes laudes facit, dicens, Sicut vos omnes estis hodie. Ostẽdit enim illos facere non hominum respectu, sed diuino zelo. Hoc autem dicit, gratificans illis, & præoccupans illorum mentem, & detinens in his, in quibus damnum nõ erat. Posteà etiã coniecturas apponit. Qui hanc viam persequutus sum vsq; ad mortem, alligans ac tradẽs in carceres viros ac mulieres, sicut & princeps sacerdotũ testatur mihi, & totus presbyterorũ ordo.) Vt nullus dicat, & vnde hoc manifestũ, testes adducit principem sacerdotum & presbyteros. Et dicit quidem mulcens, zelotes existens sicut vos, hoc est, æqualis vobis. Ostendit autẽ per opera quòd illos excelluerit. Nó enim profectò expectabam donec mihi iniungeretur, sed ipse sacerdotes excitabam, & peregrinationẽ suscepi. Et nõ solùm viros capiebã, sicut vos, sed etiam mulieres, & alligans omnes & in carceres conijciẽs. Indubitatum hoc est testimonium,

& irrefu-

G & irrefutabile à Iudæis. Vide quot teſtes adducit, presbyteros,principem ſacerdotum,eos qui in ciuitate.Vide autem illius etiam defenſionem,non eſſe à formidine,ſed à doctrina magis & eruditione.Ni ſi enim lapides fuiſſent auditores, auſcultaſſent his dictis,nam vſq; huc illos habuit teſtes, reliqua autẽ teſtimonio carentia. A quibus etiam epiſtolis ad fratres acceptis Damaſcum pergebam adducturus & illinc qui ibi erant vinctos in Hieruſalem,vt punirentur.Factum eſt autem mihi iter facienti & appropinquanti Damaſco circiter meridiem,vt ſubitò de cœlo circũfulgураret me lux multa, cecidiq; Sup.9.a. in ſolum,& audiui vocem dicentẽ mihi, Saul,Saul, quid me perſequeris?Ego autem reſpondi, Quis es domine?Dixitq; ad me,Ego ſum Ieſus ille Nazarenus,quẽ tu perſequeris.)Igitur maximè & hæc digna fide eſſe oportebat ex his quæ præceſſerant. Quid igitur,ſi glorianter loquitur?Minimè.Dic oro,quare ſe tam repentè in tãtum zelum iniecíſſet: H honorem expectans? Certè contraria acciderunt. Num ſpectabat voluptatem?neq; hanc obtinuiſſet. Sed quid aliud, nihil inuenire valet ratio. Hæc igitur quum reliquerit,apparet quid ſectatus ſit.Mihi iter facienti,inquit, Damaſcum circiter meridiem, repentè ex cœlo circũfulgurauit me lux multa,cecidiq; in ſolum.Vide quanta excellentia luminis:& quòd non arrogans loquor, teſtes ſunt qui mecum fuerunt,qui manu duxerunt,qui lucẽ viderunt: qui autem ſimul mecum lucẽ quidem viderunt, & exterriti ſunt, vocem autem non audierunt loquentis mihi.Nihil mireris,ſi hìc quidem ſic dicit, alibi au- Ibidem.b. tem,Steterunt,vocem quidem audientes,nullũ autem videntes.Non ſunt hæc contraria. Voces enim duæ erant,vna Pauli, altera domini. Vocem igitur illic Pauli dicit:hìc verò etiam addidit,dicens, Vocem non audierunt loquentis mihi. Igitur dum dicit,nullum videntes,ſignificat non videre,ſed audire. Non enim dicit,vocem non videbant:ſed, nullũ I videntes ſteterunt:hoc eſt,loquentem.Meritò autẽ hoc factum eſt. Illum enim oportebat vocem illã obtinere. Si enim audiſſent etiam illi, non tantum fuiſſet miraculum:quoniam igitur craſſiores viſione magis perſuadẽtur,propter hoc lucem illi viderunt ſolum,id quod ſatis erat ad perſuadendum illis,vnde etiam exterriti ſunt.Et aliter: Non eſt tantùm operata lux erga illos,quãtùm erga hunc. Etenim excæcauit illius oculos. Quo euentu,illi ſi voluiſſent,illuſtrati poterãt. Itaq; mihi videtur, etiam ſingulari ordinatione illos nõ credere, & ita eſſe teſtes fide dignos.Dixitq;,inquit,ad me, Ego ſum Ieſus Nazarenus,quem tu perſequeris. Bene etiã ciuitas appoſita eſt, quò magis cognobilis fieret eis. Et apoſtoli ſic dicebant,Ieſum à Nazareth.Vide & ille teſtatur,quòd perſequutionem pateretur. Illi autem qui mecum erant,lucem viderunt,& exterriti facti ſunt, vocem autem non audierunt loquẽtis mihi. Dicebam autẽ, Quid faciam domine? At dominus dixit ad me,Vt ſurrexeris vade in Damaſcum,& illic tibi dicetur quid te oporteat facere.Et K quum non videre præ gloria luminis illius,ad manum deductus à comitibus qui erant mecum, veni ad Damaſcum. Ananias autem quidã vir pius, ſecũdum legem,teſtimonio probatus,illic habitantiũ Iudęorum veniens ad me,& aſtans dixit mihi,Saul frater recipe viſum.Et ego eadem hora, recepto viſu,vidi illum.) Ingredere,inquit,in ciuitatem,& il- Suprà.9.b lic tibi dicetur quid te oporteat facere.Ecce iterum alius teſtis, & vide quomodo illũ etiam fide dignũ faciat.Ananias autem,inquit, vir pius ſecundum legem, teſtimonio probatus ab omnibus Iudæis, ingreſſus ad me & aſtãs dixit mihi. Vide,ſic nihil ſine teſtimonio.Et ego eadem hora vidi. Iũgitur teſtimonium à rebus ipſis.Et vide quomodo perſonę & actiones pulchrè inter ſe nectantur, perſonæq; propriæ & extraneę.Perſonę,ſacerdotes,presbyteri,comites,opera quę fecit queq; paſſus eſt,& opera operibus teſtimonia dant,nõ perſonę ſolùm.Vel & aliter:Alienus Ananias:deíde ponitur viſio ipſa, L mox prophetia.Ille autẽ dixit,Deus patrũ noſtrorum pręparauit te,vt cognoſceres voluntatẽ ſuam, & videres illũ iuſtum. Bene dixit, Patrũ noſtrorũ, vt oſtẽdat illos nõ eſſe Iudęos,ſed alienos à lege, & iuuidia,non zelo agere:vt ſcias,inquit,voluntatẽ illius,& videas iuſtũ illum. Igitur hæc voluntas eius. Vide vt narratio doctrinę loco eſt. Et audias vocẽ ex ore illius,quia eris teſtis eius apud omnes populos,ſuper his quæ vidiſti & audijſti.)Et vt videas iuſtum illum,nũc hoc dicit, Si autẽ iuſtus,illi rei.Et audias vocẽ ex ore illius. Vide vt rem extollit.Quia eris,inquit,teſtis illius.Igitur propter hoc nõ amittes viſum & auditum.Super his quæ vidiſti & quæ audijſti.Vtriſq; illis ſenſibus datur nobis ſcientia.Et nunc quid cũctaris? ſurgens vt baptizeris & abluas peccata tua, inuocato nomine illius. Hìc magnum quiddã loquutus eſt. Non dixit,vt in nomine illius baptizeris, ſed inuocato nomine Chriſti, per quod monſtrat illum deum eſſe.Neq; enim alium quàm M deum inuocare fas eſt. Poſteà oſtendit etiam ſe nõ coactum,dum dicit, Dominus autem dixit ad me, Vade in Damaſcũ,& ibi tibi dicetur, quid te oporteat facere.Nihil ſine teſtimonio,ſed ciuitatis totius teſtimoniũ adducit,quę ſcilicet etiam viderat illum ad manus duci. Vide etiã prophetiã egreſſam,quã audiuit,ſe teſtẽ fore domini. Reuera enim teſtis illius fuit,& qualem eſſe oportebat,& per ea quę operatus eſt,& quæ loquutus eſt. Tales & nos oportet eſſe teſtes, & non prodere ea quæ cõcredita ſunt vobis,non de ſolis dogmatis, ſed etiam de vita loquor. Vide enim quod vidit,quodq; audiuit,teſtatur cunctis mortalibus,& nihil prohibuit illum. Et nos audiuim⁹ quòd eſt reſurrectio,& innumera bona.Igitur debemus hoc teſtificari omnib⁹ hominibus. At dicet quis,Nõne teſtificamur, & credimus? Quomodo dum contraria agimus? Dic oro mihi, Si quis ſe diceret Chriſtianum,deinde deficiens ſaperet Iudaica,nũquid ſufficeret teſtimonium illud? Minimè.

A Minimè.Nam ab operibus teſtimonium quæreret. Ita certè & noſtra eſt cauſa. Si dicimus quòd reſurrectio eſt ac innumera bona, deinde etiam contẽnimus ea , & indigna hæc præſentia præligimus, quis nobis credet?Omnes enim animaduertunt nõ Supr.9.c. quæ dicimus,ſed quæ operamur.Teſtis eris,inquit, apud omnes homines,non apud domeſticos duntaxat,ſed etiam apud infideles. Teſtiũ enim eſt perſuadere non ſcientibus,ſed neſciẽtibus. Fiamus igitur fide digni teſtes. Quomodo autem erimus fide digni teſtes? A vita.Inſidiabantur illi Iudæi,inſidiãtur nobis paſſiones,quę iubent non annunciare teſtimonium . Sed ne pareamus.Teſtes ſumus à deo miſſi. Iudicatur apud homines quoſdam,deus,non eſſe deus.Miſit nos teſtificaturos ſibi. Teſtificemur & perſuadeamus contẽdentibus.Si non teſtificabimur,ſumus & nos erroris illorum rei. Si autem in ſecularium negociorũ iudicio nõ ſuſcipitur teſtis, B multis flagitijs notatus,multò magis hìc,vbi de talibus rebus conſideratur . Nos dicimus quòd audiuerimus Chriſtũ, & crediderimus his quæ annunciauit:dicunt illi,Oſtendite hæc per opera.Vita veſtra contraria teſtatur quòd non creditis.Vultis ne in vſurarios,auaros & rapaces videamus?in lugentes,plorantes,ædificãtes,omniaq; agẽtes , quaſi nũquam morituros. Si igitur quòd moriamini nõ creditis,qua re nihil certius:quomodo vobis credã teſtantibus? Sũt enim multi homines ſic affecti,quaſi nunquam morituri.Nã quum in longa ſenecta incipiunt extruere,quando mortẽ affuturã putabunt? Nõ parua pœna nobis quidẽ ad confeſſionẽ vocatis,ſed teſtari non valentibus ea quæ vidimus. Vidimus & nos oculis angelos,& manifeſtius his qui viderunt.Igitur teſtificabimur Chriſto . Etenim non illi ſoli martyres,ſed etiã nos.Eapropter illi dicuntur martyres,quia quũ iuberentur confiteri,omnia ſuſtinuerint,vt veritatẽ dicant:& nos quando affe- C ctiones noſtræ iubent confiteri,ſuccumbimus.Aurum dicit,dic quòd Chriſtus non eſt deus:ne igitur audi tu,quaſi deũ,ſed cõtemne illius prȩcepta.Cõcupiſcentiæ malę idẽ dicunt,ſed tu ne perſuadeare: Tit.1.d. ſta fortiter,ne etiã de nobis dicatur, deũ cõfitentur ſcire,operibus autẽ negant.Hoc enim nõ eſt teſtiũ, ſed aduerſariorũ. Et quòd alij quidẽ negãt,non eſt mirabile: quòd autẽ nos qui ad cõfeſſionem vocati ſumus , negamus , valde graue eſt & onoroſum.In teſtimoniũ illis eueniet,inquit.Sed quando non reſiliemus,ſed cõfiſtimus,dicentes,velle nos teſtimonium dare Chriſto , forſan perſuadebimus Græcis plurimis.Multũ momenti in vita eſt dilecti,licèt ſit quiſpiã valde efferus, etiã ſi per dogma non cõdẽnetur,ſed clam approbat,laudabit,& admirabitur. Et vnde dicis,erit vita optima? Non aliunde quàm à diuina operatione ? Quid igitur,quum & Græci ſint tales,alij natura,alij vanæ gloriæ ſtudio? Vis diſcere quantùm valeat vitæ claritudo ac honeſtas? Multi hæretici fortes fuerunt , licèt corruptiſſimis dogmatis imbuti eſſent.Multi homines dogma nõ quæſiuerunt quòd vitæ talis eos pudéret.Alij quos D propter dogma condemnauerunt , propter vitam reueriti ſunt,licèt non bene fecerint:hoc tamen eis euenit: hoc religióis noſtræ honeſtatem redarguit: hoc omnia ſubuertit, quòd nullus rationem & curam vitæ habet : hoc religionem peſſundat . Dicimus deum eſſe Chriſtum , & cum alijs etiam hoc, quia perſuaſit omnibus rectam vitam , quam in paucis videre licèt. Reſurrectionis dogma lædit vitæ improbitas , dilacerat immortalitatem animarum,& iudicium , & multa alia:inducit fatum,neceſſitatem,negationem prouidentiæ. Anima enim multis malis immerſa,has ſibi conſolationes excogitare attentat , vt ne cogitans eſſe iudicium contriſtetur, & ſitum eſſe in nobis facere bonum & facere malum, negat . Vita talis operatur innumera mala , beſtias facit ex hominibus , & beſtijs ſtupidiores. Nam quæ in ſingulis beſtiarum ingenijs habes , ea ſæpe in vno homine congregat , & totum E ſubuertit.Idcirco fatum introduxit diabolus,idcirco abſque prouidentia dixit mundum gubernari: idcirco ponit naturas bonas & malas: idcirco malum abſque initio & materiale ſubijcit.Ideo omnia agit,vt vitam noſtram corrumpat: neque poſſibile eſt , eum qui ſic viuit reſipiſcere , vel in ſana fide permanere: Sed magna neceſſitas eſt hæc aſſumere . Equidem opinor non facilè reperiri, non rectè viuentem , non innumera ſatanica ſentire : vtpote quòd tribuat aliquid natiuitatibus, & quòd temerè fiant omnia , & quòd omnia confuſè ac ſine ordine diſpenſentur . Ideo oro habeamus curam bonæ vitæ,ne mala dogmata ſuſcipiamus. Cain reportauit,quod tremeret ac gemiſceret.Illius ſimiles ſunt mali , & ſibi malè conſcij plurimorum malorum. Sæpenumero è ſomno excitantur,turbulentæ ſunt cogitationes eorum , turbati oculi , ſuſpicionibus plena ſunt omnia,metu,& graui expectatione referta eſt anima illorum, formidine terroreq; tur- F batur , & imbellis fit,nihil anima illa mollius,nihil inſipientius , & vt lunatici inſtabiles . Vnde igitur illa quæ tanta laborat cæcitate ad cognitionem ſui veniet : & certè ſi tranquillitatem haberet,ac ſerenitatem,poſſet agnoſcere ſuam nobilitatem:quando autem omnia terrent ac turbant , & ſomnia,& verba,& habitus , & minimæ ſuſpiciones,quomodo poterit ſeipſam videre ſic turbata ac inquieta? Soluamus igitur illius metum , diſrumpamus vincula . Nam ſi non eſſet pœna, qua pœna non ſunt hæc grauiora,ſemper viuere in timore , nunquam fidenter agere , nunquam refocillari ? Hæc omnia exactè ſcientes , in tranquillitate nos ipſos ſeruemus,& virtutem curemus,vt & ſana dogmata habentes,& vitam rectam ſine offendiculo , ita hanc vitam perficiamus,quò bona diligentibus deũ promiſſa aſſequamur, gratia & miſericordia vnigeniti eius , cui cum patre ſimul ac ſancto ſpiritu, gloria,imperium,honor , nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Factum eſt

G Factum est autẽ quum essem reuersus Hierusalem,& orarem in templo,vt fierẽ in ecstasi,& viderem illum dicentem mihi, Festina,& exi velociter ex Hierusalem , eo quòd non suscipient testimonium tuum de me.Et. ego dicebam , Domine,illi sciunt quòd ego conijciebam in carcerem,& percutiebam in singulis synagogis credentes in te: & quando effundebatur sanguis Stephani testis tui, etiam ipse assistebam & consentiebam cædi eius custodiens vestimenta occidentium illũ.

Homilia.xlviij.

VIde quomodo se in pericula conijcit. Subdit enim, Factum est autẽ , quum essem reuersus Hierusalẽ.)Hoc est,venissem post visionẽ illam in Hierusalẽ iterũ. Et quum orarem in templo,vt fierem in ecstasi, viderẽq; dicentem mihi, Festina & exi velociter ex Hierusalẽ,eo quòd non suscipient testimonium tuũ de me.) Vide,neq; hoc sine testimonio agitur,sed ab euẽtu est testimonium.Dixerat,quòd nó suscipient testimonium tuũ.Et non susceperunt . Certè ex coniecturis diuinare licebat,quòd essent suscepturi. Ego enĩ eram conijciens in carcerem, & percutiens,inquit: vnde vel propter hoc susципere debuèrant,& nihilominus non susceperunt.Ideo & hoc in ecstasi dicit,quòd non erant susceпturi . Hic duo præparat, & quòd non possint excusari:Nam præter meritũ, & præter rationẽ ipsum persequebantur : & quòd deus esset Christus , ea quæ præter expectationem prophetizans,& non in ea quę facta sunt respiciẽs, sed pręsciens futura.Quomodo *igitur dicit,coram gentibus , & regibus filijsq; Israël portabis nomen meum?*Portabis,inquit, nó autem omnino persuadebis.Et iterum, Iudæi alibi quidem persuadebantur,hic autem non. Et quãdo effundebatur sanguis Stephani martyris tui , etiã ipse assistebam & consentiebam cædi illius.Vide iterum quò sermo desinat,nempe in validum caput . Móstrat enim quòd ipse fuerit persequutor,& non persequutor solùm, sed etiam multis manibus occidens Stephanũ.Memorię illorum suggessit graue homicidium.Quod sanè minimè ferebant,sic de illo reprehẽdi. Et iam prophetia implebatur.Zelus igitur magnus, & accusatio vehemẽs,& testes veritatis Christi fidenter loquentes erãt valde,sed Iudæi nó pmittebãt vltra audire totã concionẽ, sed vltra accensi furore clamabant. Et dixit ad me, Vade, quia ego ad gentes procul mittam te. Audiuerunt autem eum vsq; ad hunc sermonem atq; sublatis vocibus dicebant, Tolle de terra hominem istiusmodi, non enim fas est eum viuere.Clamantibus autẽ illis,& proijcientibus vestimenta, & puluerem mittentibus in aërẽ, iussit tribunus vt induceretur in castra , dicens,flagris eum examinãdũ , vt cognoscat propter quam causam contra illum clamant.) Oportebat hic tribunum etiam illos ipsos rogare, an ita res habeant.

Supr.7.g.

At ille nihil amplius faciens, flagris illum præcipit examinari.Iussit enim illũ , inquit,induci in castra: & deinde,vt dixit,flagris examinãdũ eum, vt sciat propter quam causam sic contra illum clamarent, id quod ab inclamantibus discere oportebat & rogare,an aliquem ex dictis apprehẽderint , sed simpliciter vtebatur potestare , & faciebat in gratiam illorum . Non enim hoc quærebat quomodo iustè aliquid faceret, sed quomodo illorum iniustum furorem placaret. Vt autem astrinxerunt ipsum loris,dixit astanti centurioni:Num hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare?)Nó est mentitus Paulus se dicens Romanum hominẽ. Absit.Romanus enim erat. Ideo & tribunus eo audito,territ⁹ est.Et cuius,inquit,gratia timuit?Si etiã nihil aliud,timuit ne capiatur,& maiorem pœnam det.Et vide.Non simpliciter,inquit , Nunquid licet vobis ? Duo crimina,& absq; iudicio,& hominem Romanum . Magnum habebant priuilegium qui sic merebantur appellari , & non omnes hoc assequebantur . Ab Hadriano enim aiunt omnes Romanos esse dictos.Hoc autem vetus,non sic habebat . Vel etiam Romanum se vocabat,vt pœnam effugeret.Contemptior enim factus fuisset flagellatus, nunc autẽ hoc dicto maiorem illis incutit metum.Si autem flagellassent , & aggrauassent rẽ vel etiam occidissent illũ,quod nũc effugit . Vide quomodo deus cõcedit etiam humano more multa fieri,& in illis & in alijs.Tribunus autem respondens, quòd multa summa ciuilitatem illam compararit, ostendit esse suspicionem prætextus , quòd Paulus diceret se esse Romanum, & forsan hoc suspicabatur ob vilitatem quæ in Paulo apparebat. Quo audito,centurio accedens tribunũ annunciauit, dicens: Vide quid facturus es . Homo hic Romanus est.Accedens autem tribunus dixit ei,Dic mihi nũ Romanus es?Ille autem,inquit, Etiam . Respondit tribunus:Ego multa summa ciuilitatem hanc emi. Paulus verò,inquit,Ego autẽ & natus sum. Statim autem recesserunt ab eo qui examinaturi erant illum.Tribunus quoq; timuit vt cognouit quòd Romanus esset,& quòd ligasset illum.) Ego autẽ, inquit,etiam natꝰ sum.Igitur & patre erat Romano. Quid igitur postea?solutum deducit ad Iudęos.Sic non erat mendacium dicere se esse Romanum, eo quòd & à vinculis propterea solutus est.Et quomodo,audi: Postero autem die volens scire certum quã ob causam accusaretur à Iudæis , soluit illum, & iussit simul venire principes sacerdotum & totum concilium , ac deductum Paulum sistebat coram illis. Intentis autem oculis in concilium dixit:) Non iam ad tribunum , sed ad omnem populum omnemq; multitudinẽ loquitur.Et quid dicit? Viri fratres ego omni conscientia bona cõuersatus sum corã deo vsq; in hunc diẽ.) Vult dicere,Non sum mihi ipsi conscius, quòd vos læserim, nihil dignũ hisce vinculis cõmisi. Quid igitur princeps sacerdotũ? Oportebat cõpungi ꝓpter ea quæ in ipsorum

Caput XXIII.

A in ipsorum gratiam iniustè passus est.Ille autem & magis affligit & iubet eum verberari, quod etiam manifestum ex his quę addidit.Princeps autem sacerdotum Ananias,his qui astabant ei,præcepit,vt percutiant os eius.Bonus scilicet & mansuetus pontifex. Tunc Paulus ad illum dixit, Percussurus est te deus paries dealbate : & tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem iubes me percuti. Illi autem astantes dixerũt,Principi sacerdotum dei maledicis? Et dixit Paulus, Nesciebam fratres quòd esset summus sacerdos. Scriptum est enim,

Exo.22.d. principi populi tui,ne maledicas.)Itaq; quidam dicunt,quòd sciens irrisérit. Mihi autẽ videtur,quòd neq; omnino scierit quòd esset princeps sacerdotum,alioquin & honorasset.Ideo & defendit quasi accusatio sit. Et addit, Principi populi tui nó dices malè.Quid igitur dicit? Nam si non princeps esset, alium ne simpliciter cõtumelia notare oportuerat?

B Minimè.Sed etiam is qui contumelia afficit,magis ferendus est. Digna autem quæstio est,Quomodo

1.Cor.4.c idem alibi dicens: Quum maledicimur, benedicimus:dum persequutionẽ patimur,sustinemus: Hic sanè contrarium facit , & non solùm conuicijs lacessit,sed etiã maledicit.Absit,neutrum horum fecisse apparet,sed rem exactius consideranti,magis verba sunt liberè loquentis, quàm iracundi. Et aliter: Non volebat contemptibilis videri tribuno. Si enim ille quidem tribuno peperciſſet flagellari Iudæis exposituro,quòd à seruis cæderetur,magis illum audacem fecisset. Propter hoc nó ad ministrũ sermonem vertit,sed ad eum qui iusserat adornãs. Quod autem dicit,Paries dealbate,& tu sedens iudicas me secundum legem , dixit, quasi hoc ei dicens:Reus existens , & multis plagis dignus. Vide saltem quomodo ad illius libertatẽ in dicendo populus territus fuerit,oportuerat totũ conuerti. Debacchantur autem magis, sed ipse etiam legem legit.Quoniam vult ostendere , quòd non ideo hæc

C dixerit, vt terreat, vel vt indignum qui audiat, sed lege etiam hic persuadẽs. Et valde credo,quòd nescierit eum esse principem sacerdotũ,eo quòd post longum tempus redierit, neq; continuò fuerit cum Iudæis,sed viderit illum etiã cum multis. Nó enim iam manifestus erat princeps sacerdotum. Quum igitur multi essent ac varij , ita mihi etiam hæc in alios torsisse videtur, ostendens quòd legi credat, & per hoc rationem reddit. Videamus autem iterum quæ lecta sunt: Quum orarem , inquit, in templo, factum est, vt fierem in ecstasi. Vt manifestet non simpliciter visionem fuisse, propter hoc appositum, Quum orarem ego. Festina & egredere velociter, inquit, eo quòd non suscipient tuum testimonium. Hic ostendit,quòd non timore periculorum ab illis fugerit, sed quòd non erant susceпturi testimonium eius . Quare autem dixit, Ipsi sciunt quòd ego eram alligans illos? Non contradicens Christo dicit, sed volens discere tam mirabile opus. Vade,inquit : quia ego ad gentes procul D mittam te. Vide, non docuit illum Christus quid oporteat facere,sed iussit solùm abire,& obtemperat, adeò erat sequax. Et extulerunt vocem suam, inquit,dicentes, Tolle illum,non enim congruit vt viuat. O audaciam. Imò vos non congruit vt viuatis:non hunc deò per omnia obedientem.O scelesti & homicidæ.Et excutientes vestes,inquit,puluerem mittebant : quod faciebant ad maiorem seditionem mouendam , vel etiam terrere volentes principem. Et vide , non dicunt causam , quoniam nihil poterant dicere, sed clamoribus cõcussũros se putant.Attamen oportuerat ex accusatoribus causam cognoscere. Et tribunus timuit,inquit,cognoscens,quòd Romanus esset. Non erat mendacium Paulum esse Romanum. Et soluit illum à vinculis, inquit:& deductum statuit in cõcilium.Hoc oportebat facere ab initio, & neq; ligare,neq; velle flagellare,sed dimittere eum qui nihil tale fecerat,vinculis dignum. Et soluit illum, inquit, & deductum illis sistit. Hæc res maximè anxios fecit Iudæos.In- E tentis autẽ oculis Paulus in concilium , inquit, Viri fratres. Hic fiduciam suam in loquẽdo ostendit irreprehensibilem:sed vide etiam illorum impudentiam. Addidit enim, Princeps autem sacerdotum Ananias , præcepit vt verberetur os eius . Quare percutis?quídnam dixit contumelia dignum?O impudentiam,ô audaciam.Tunc,inquit,ad illum Paulus dixit , Percussurus est te deus paries dealbate. Papæ, libertatem. Simulationis & præuaricationis illum suggilat. Vnde ob hoc etiam humiliatur. Et ipse quidem anxius,nihil audet dicere : sed qui iuxta illum, non ferebant illius libertatem. Ita videbant hominem moribundum,& nó ferebant. Nesciebam, inquit, quòd summus sacerdos sit. Nunquid ignorantiæ increpatio erat ? Nam si hoc non fuisset , etiam accepto illo abijsset , & non siluisset,licèt exposuisset illis illum tribunus. Hic ostendit quòd voluntarius patitur quæ patitur:& sic rationem reddit cum illis,legi se obedire,non illis,de- F monstrare volens,alioquin & illos valde condẽnabat. Propter legẽ igitur rationẽ reddit, sed nó propter populum:Meritò:Eum enim qui nihil iniustè fecerat occídere,præsertim innocentem,contra legem erat. Igitur cõtumelia non erat quod dictum est:nisi quis ea quoq; contumeliã esse dixerit,quando dicit, Væ vobis scribæ ac Pharisæi , quia similes Mat.23.c. estis parietibus dealbatis. Etiam, inquit. Sed si antequàm verberatus esset,hoc iussisset,nó fuisset iræ, sed magnæ libertatis.Dixi autem causam,quòd noluit contemptibilis esse. Quoniam & Christus cõtumelia notauit Iudæos, ipse contumelia affectus: Ioan.5.g. Sicut quando dicit, Ne putetis quòd ego accusem vos. At non est hoc afficere contumelia?Absit.Videte igitur, cum illis quanta mansuetudine loquitur. Nesciebam,inquit,quòd summus sacerdos sit dei. Hoc dixit,& nesciebat: sed ostendit quòd non irrideat:ac subdit, principi populi tui non maledices. Vides quomodo etiam principẽ ipsum adhuc

vocat:

G vocat. Discamus igitur & nos æquitatem, vt in vtrisq; simus perfecti. Multa enim diligentia opus est, vt discamus quid hoc scilicet sit, & quid illud. Sunt enim vitia cognata virtutibus illis: & iuxta dicendi libertatem pullulat temeritas, & iuxta æquitatem mollicies. Et probè considerandum, ne quis virtutẽ putet possidere, qui vitia apprehendit: quẽadmodum si quis opinetur se iungi dominæ, & iungitur ancillæ. Quid igitur est æquitas, quã ἐπιείκειαν vocant? Et quid mollicies illa non virilis ἀνανδρίαν dicta? Quando alij quidem iniustè læduntur, non vlciscimur, sed silemus ipsi: molliciei est. Quando autẽ nos malè affecti toleramꝰ, equitatis erit. Quid autem dicẽdi libertas est? Iterum illud ipsum dico, Quando pro alijs certamus? Quid verò temeritas? Quando nos ipsos vlcisci meditamur. Atq; ita simul iunguntur magnanimitas, & dicendi libertas: Etiam temeritas iterũ, ac mollicies. Qui enim pro seipso non dolet, vix pro alio non dolebit. Qui au-
H tem seipsum non vlciscitur, difficilè alios non iuuabit. Quando puri nobis fuerint mores ab affectione, accipiunt & virtutem. Sicut purum corpus à febre accipit robur: ita certè & anima, si non ab affectionibus corrumpatur. Magnæ virtutis indicium est æquitas. Eget enim æquitas nobili præclaráque anima. An parum putas esse, affligi, & non grauatim ferre? Et non quis peccarit, curam pro proximo, fortitudinem vocans. Qui enim tam potens fuerit, vt tantam possit vincere affectionẽ, valebit etiã aliam vincere: vtputa, duæ affectiones sunt, timor, & ira. Si iram cõpescueris, manifestum quòd & timorem. Iram autẽ vinces, si æquus fueris. Igitur & timorem si viceris, eris fortis. Iterum si non viceris iram, eris temerarius. Hanc autem si non viceris, neque timorem superabis, itaque & timidus eris. Et hoc fit, vt si corpus imbecillum, ita erit malè temperatum, vt nulli labori obluctari valeat: &
I statim vel à frigore, vel à calore consumitur. Ita enim habet corpus, qualitatibus eius malè temperatis. Vbi autem bene temperatæ sunt, omnia subsistunt. Iterum est virtus magnanimitas, & iuxta eam pullulat prodigalitas. Virtus dispensatio est, & omnia probè dispensare facit. Pullulat iuxta eam sordicies, & parsimonia. Agè igitur, virtutes iterum congregemus. Igitur non magnanimus est intemperans. Quomodo? Qui ab innumeris capitur affectionibus, quomodo magnæ esset animæ? Non enim pecuniarum ille est contemptor: sed ab alijs affectionibus imperiũ accipere paratus: Quẽadmodum si quis latronibus pareat, illorum mandatis pariturus, non esset liber. Non enim ex contemptu pecuniarum fit cõsumptio: sed ex eo quod malè, vbi non oportet, dispẽsatur: alioqui siquidem liceret & habere & frui illis, vtique vellet. Qui autem insumit vbi opus est, pecuniam: hic magnanimus est. Magna enim reuera est anima, si affectioni non seruit, quę nihil putet esse pecunias. Iterum, dispensatio bonum quiddam est: ita & dispensator esset optimus, si, vt oportet, eroget, & non simpli- K
citer non dispenset. At de parsimonia non est idem dicendum. Nam ille quidem omnia, vt oportet, dispensat: qui parcus autem, neque si necessarius postulet vsus, pecunias attingit. Dispensans igitur, vt oportet, magnanimi frater est: igitur magnanimum affirmabimus etiam dispensatorem probum, & prodigum etiam sordidum: vtrisq; enim ex pusillanimitate accidit. Igitur sicut & illi à magnanimitate, ne obsecro magnanimum vocemus eum qui simpliciter erogat, sed erogantem vt oportet: neq; dispensantem vt oportet, sordidum & parcum, sed tempestiuè parcentem pecunijs. Quanta diues ille insumpsit, qui indutus byssum & purpu- Lucæ.16.e
ram, sed non erat magnanimus. Anima enim eius à crudelitate vexabatur, & à varijs voluptatibus: quæ autẽ talis est, quomodo esset magna? Magnanimus erat Abrahã, in pauperibus susc ipiendis mul Gene.18.a
ta insumens & vitulum occidens, & vbi oportebat non solùm non opibus, sed neq; animæ suæ parce- L
bat. Si igitur viderimus quẽdam qui preciosam apposuerit mensam, habeatq; scorta & parasitos: ne magnanimũ vocemus hunc, sed valde sordidum. Vide quot affectionibus seruit ac subiectus est, gulæ, voluptati absurdæ, adulationi. Eum autem qui tantis obnoxius est, & nec ab vno effugere potest, quomodo quis magnanimũ vocarit? atq; adeò tunc ipsum maximè vocamus sordidum, quando plurimũ insumit. Quantò enim plura insumit, tantò magis manifestat tyrannidem suarum affectionum, quæ si non valde imperassent ei, non tanta insumpsisset. Iterum si viderimus aliquem horum nulli quicquam dare, sed pascere pauperes, & suppeditare his qui indigent, ipsum autem habere mensam vilem, hũc valde magnanimũ dicamus. Verè enim magnæ animæ est suam despicere quietem, & curare alienam. Dic oro mihi, Si quem videris contẽnentem quidem omnes tyrannos, & nihili facientem illorum præcepta, eos autẽ qui ab illis vim patiuntur eripientem, ac eos qui malè habent: nónne M
putaueris hoc magnũ? Hoc sanè & hìc cogitemus: Affectiones, tyranni sunt: si igitur contempserimus illos, magni erimus: si autẽ & alios eripiemus, multò maiores. Meritò: qui enim sibi ipsis non sufficiunt solis, sed etiam alijs, maiores his sunt qui neutrum faciunt. Si autem imperium quis accipit à tyranno, vt & subditos percutiat, & alios pertrahat, alios cõtumelia afficiat, nunquid hunc dicemus magnanimũ? Minimè, & tantò magis, quantò maior fuerit. Ita in proposito est. Nunc enim proponitur anima quæ quum sit nobilis ac libera, hanc autem prodigus iussit percuti ab affectionibus. Igitur eum qui seipsum percutit, hunc ne magnanimũ dicecemus? Itaq; discamus, quę nã sit magnanimitas, & quæ prodigalitas. Quæ sit dispensandi iustitia, & quę parsimonia sordida: quæ sit æquitas, & quæ mollicies: & quæ in dicendo libertas, & quę temeritas, vt hæc inter se discernẽtes, possimus, placẽtes domino præsentem

A præsentẽ vitã transigere, & futura bona assequi, gratia & misericordia vnigeniti filij cui cũ patre simul ac spiritu sancto sit gloria, imperiũ ac honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Sciens autem Paulus quòd vna pars esset Sadducæorum, & altera Pharisæorum, exclamauit in cõcilio: Viri fratres, Ego Pharisæus sum, Pharisæi filius, de spe & resurrectione mortuorum ego iudicor. Et quum hoc dixisset: facta est dissensio inter Pharisęos, ac Sadducęos, & dissecta est multitudo. Nam Sadducæi quidem dicunt, non esse resurrectionem, neq; angelum, neq; spiritũ. Pharisæi autem vtraq; cõfitentur. Homilia.xlix.

TErum humano more differit, & nõ semper gratia fruitur, sed etiam permittitur à seipso aliquid afferre, quod sanè & facit. Et in hoc & in sequenti sermone rationẽ reddit, volens scindere multitudinẽ in malũ cõspirãtẽ. Et nõ
B mẽtitur etiã hic, Pharisæũ se dicẽs. Pharisæus enim erat ex progenitoribus, propter hoc & sic rationẽ reddit. Pharisæus ego sum, Pharisæi filius, & de spe ac resurrectione mortuorũ ego iudicor. Quoniã enĩ illi nolebant dicere, quare nõ iudicãt illũ, cogitur iam ipse enunciare. Pharisæi autem, inquit, confitentur vtraq;. Sanè quum tria sint, quomodo dicit vtraq;? vel quòd spiritus & angelus vnum sit, vel quòd nõ solùm dictio illa de duobus, sed etiam de tribus accipitur. Itaq; abusiuè sic loquutus est, & nõ propriè. Et vide, quando pro illis stabat, tunc rationem reddunt pro eo. Factus est enim, inquit, clamor magnus, & quum surrexissent scribæ partis Pharisæorum depugnabant dicẽtes, Nihil mali inuenimus in hoc homine. Quòd si spiritus loquutus est ei vel angelus, ne repugnemus deo.) Et quare non anteà rationem pro illo reddiderunt? quia illis nondum cõmixtus erat, neq; manifestũ erat priusquàm rationem redderet fuisse Pharisæum. Vides
C quãdo affectiones abscedunt, quomodo veritas inuenitur? Quod autẽ dicunt, hoc est: Quale crimen si angelus ei loquutus est aut spiritꝰ, & ab ipso edoctus sic de resurrectiõe docet. Igitur desistamus ab illo, ne si contra eum pugnauerimus, etiam inimici dei inueniamur. Vide sapienter illos rationem dare, etiam Paulo nullam dante occasionem. Magna autẽ facta seditione, veritus tribunus ne discerpatur Paulus ab eis, iussit exercitum descendere & rapere eum de medio illorũ, adducereq; in castra.) Timetq; nunc tribunus ne discerpatur, quoniã dixerat quòd Romanus sit. Vnde & non carebat res periculo. Vide quòd iustè confessus est se esse Romanũ. Nónne si etiam nunc nõ timuisset tribunus, & milites Paulum rapuissent? Iudæi verò quicquid reliquum perpetrassent, quum voluissent quidẽ & anteà, licèt prohiberentur. Ita non subsistit malicia, tametsi tanta re morentur, quanuis etiam adeò multa dispensata sint, vt & furor demulceretur, & discerent per quæ resipiscant: nihilominus instant, vnde magna est defensio illa quòd discerpturi erãt D
hominem, qui raptus est vt tanta pericula effugeret. Sequenti autem nocte, assistens ei dominus ait, Bono animo esto Paule: Vt enim testificatus es de me Hierosolymis, sic te oportet & Romæ testificari. Facto autẽ die, Iudæi facta collectione anathematizarunt se, neq; esuros, neq; bibituros, donec occiderẽt Paulum. Erant autem plures quàm quadraginta, qui hanc coniurationem fecerant.) Anathematizarunt seipsos, inquit. Vide vt sunt vehemẽtes, & vltionis cupidi in malicia. Quid est anathematizarunt? hoc est, dixerunt se esse extra fidem in deum, nisi quod decreuerãt contra Paulum, implerent. Igitur semper sunt anathematizati illi, nõ enĩ occiderunt Paulum. Et quadraginta simul conueniunt. Talis antem gens est, vt quando in bonum conueniendum neq; duo cõcurrunt: quãdo autem in malũ, populus totus, & accipiũt socios ac principes. Ideo & hoc manifestãs addit, Qui accesserunt ad principes sacerdotum ac seniores, & dixe- E
runt, Deuotione deuouimus nosipsos nihil degustaturos, donec occidamus Paulum. Nunc ergo vos significate tribuno & concilio, vt cras producat illum ad nos tanquam aliquid certius cognituros de eo. Nos verò priusquàm appropinquet, parati sumus interficere illum. Quum autem audisset filius sororis Pauli insidias, venit & intrauit in castra, nunciauitq; Paulo. Accersito autem Paulus vno ex centurionibus dixit, hunc adolescentem perduc ad tribunum. Habet enim quod renunciet illi. Et ille quidem assumens adduxit ad tribunum.) Iterũ per humanam seruatur prouidentiam. Et vide, Paulus nullum sinit discere, neq; centurionẽ, ne manifestũ fiat negocium. Et veniens centurio annunciauit tribuno dicens, Paulus vinctus accersito me rogauit vt hunc adolescẽtem ducerẽ ad te, habentẽ aliquid quod loquatur tibi. Apprehensa autẽ manu illius tribunus, secessit cum eo seorsum, & percontatus est illum: Quid est quod habes significandum F
mihi? Ille autẽ dixit, Iudæi conspirarunt vt rogarẽt te, vt in crastino die educeres Paulum in cõcilium, quasi aliquid certius cogniturí sint de illo, tu verò ne morem gesseris illis. Insidiãtur enim ex his viri plures quadraginta, qui seipsos deuouerunt, ne vel edant vel bibant, donec interficiant eũ, & nunc parati sunt expectantes vt permittas. Tribunus igitur dimisit adolescentẽ, præcipiens ne cui effutiat, quòd hæc ad me retuleris.) Bene tribunus iubet occultare, ne fiat manifestum. Et tunc dicit centurionibus, quando & fieri oportebat, & mittitur posteà in Cę
saream, vt & illic differat in maiore spectaculo, & clariore auditorio, ne possint dicere Iudęi, si vidissemus Paulũ, credidissemus, si audiuissemus docentẽ. Hæc illis occasio sublata est posthac. Et astans inquit, dominus ei, dixit ei, Bono animo esto Paule, nam vt testificatus es de me in Hierusalẽ, ita oportet etiã Romæ testificari. Vide etiã postquàm apparuit ei, iterũ permittit ei humano more seruari.

Et dignum

G Et dignum fuerit cum ſtupore admirari Paulum quomodo non turbatus fuit,neq; dixit,Quid enim hoc eſt,nunquid deceptio eſt à Chriſto? Sed nihil tale cogitauit vel accidit ei,ſed ſolùm credidit. Certe non quoniã credidit ſomniculoſus fuit, ſed quæ per humanã ſapientiam contueri poterant protulit. Conſidera autẽ,quomodo illi neceſſitatẽ quandam ſibijpſis iniungunt per anathematiſmũ. Ecce
Marci.6.d ieiunium homicidij mater,ſicut & Herodes etiam iuramẽto neceſſitatem ſibijpſi iniunxerat,ita & illi. Tales ſunt venãdi artes diabolo qui prætextu pietatis laqueos tegit. Hæc non ſunt ſacerdotum ſed latronum,hæc non principum ſed facinoroſorum. Et vide maliciam excellentem, non ſunt contenti, quòd ſe mutuum corrũpant,etiam principem vnà cum ipſis corrumpere attentant. Et idcirco hæc ita acciderunt,vt & ille diſceret inſidias illorũ: iſti autem non ſolùm ex eo quòd nihil poterant dicere,
H ſed etiam ex eo,quod clàm moliebantur, arguerũt ſeſe nihili eſſe. Veriſimile autem eſt illos,poſtquàm Paulus amandatus eſt ſummos ſacerdotes acceſſiſſe,& ſic confuſos eſſe,& re infecta dimiſſos. Meritò autem hoc facit tribunus. Nolebat enim vel gratificari vel annuere: Et inquit,credidit vera eſſe quę nunciauit adoleſcens? Ex his quæ iam euenerant coniectabat, quia & hoc facturos illos veriſimile erat. Et vide maliciam, quemadmodum neceſſitatem etiam principibus ſacerdotum attulerunt, & ne mireris: nam ſi intantum illi feruebant,& omne periculum ſuſtinuiſſent,multò magis & iſtos hoc facturos veriſimile erat. Vides quomodo exterorũ ſententia eſſe innocens Paulus perhibetur, ſicut & Pilatus Chriſtum excuſat. Vide etiam vt malignitas ſeipſam perdit: nam tradiderunt quidam illum, vt occiderent ac condemnarent, fit autem contrarium,& ſeruatur & innocens reperitur. Si enim nõ ſic,etiam diſcerptus eſſet: ſi non ſic,etiam perijſſet, etiam condemnatus eſſet. Non ſolùm autem tri-
I bunus liberat illum ab hoc impetu, ſed & iuuat illum,vt in tãto diſcrimine etiã abſq; periculo ſeruetur. Et quomodo nam? Audi,ſubdit enim: Et acerſitis duobus quibuſdã centurionibus,Parate mihi ducentos milites,vt proficiſcantur in Cęſaream, & equites ſeptuaginta, & lancearios ducẽtos,à tertia hora noctis,& iumenta præbete, vt impoſitum Paulum ſaluum perducant ad Felicem præſidem, ſcriptis literis in hanc formam: Claudius Lyſias potẽtiſſimo præſidi Felici ſalutem. Virum hũc comprehenſum à Iudæis,quum iam interficiendus eſſet ab eis, ſuperueniens cum exercitu eripui, cognito, quòd Romanus eſſet,volensq; ſcire cauſam,ob quã accuſarent illum,deduxi eum in conſilium eorum, quem comperi accuſari de quæſtionibus legis eorum,nullum dignum morte aut vinculis habentem crimen. Et quum indicatum eſſet mihi de inſidijs quas ponerent illi, miſi eum ad te, præcepto dato etiam accuſatoribus,vt quæ habent aduerſus eum, dicant apud te, Vale.) Vide & epiſtolam habere

K excuſationem pro illo. Nullum enim,inquit, inueni habere crimen, & accuſationem contra illos & contra hunc, ſic anxius erat. Et primùm quidem, inquit,quòd interficiendum à Iudæis eripuerit: deinde addit,quòd deduxi illũ ad eos, & neq; ſic inuenirent illi quod obijcerent. Et oportebat ob priora territos fieri,& confundi,& iterum attentant occîdere,vt iterum pro illo clarior ſermo fiat. Et quur nam accuſatores mittit? Vt pro tribunali ibi hęc diligentius exquirantur, & innocens fiat. Videamus iterũ quę ſuprà ſunt dicta: Ego,inquit,Phariſæus ſum. Hoc dixit, vt etiam illos conciliet, deinde ne videatur adulari, ſubdit: De ſpe & reſurrectione mortuorũ ego iudicor. Ab accuſatiõe & calumnia illorum ſe continet. Nam Sadducæi quidem neque angelum eſſe neq; ſpiritum dicunt. Nihil incorporeum ſciunt Sadducæi,fortaſſis neq; deũ, quia tam craſſi ſunt,vnde neq; reſurrectionẽ credendam eſſe putant. Et ſeditione orta,inquit,ſcribæ depugnabãt
L dicentes: Neq; malum inuenimus in homine iſto. Vide,audit & tribunus quòd iſtum à criminibus excuſarent Phariſæi,& ſententiam tulit pro illo,& maiore cum fiducia eripit eum. Et hæc quæ dicta à Paulo,plena erant ſapientiæ. Sequenti autem nocte aſtans illi dominus dixit,Bono animo eſto Paule,ſicut enim teſtificatus es de me in Hieruſalem, ita oportet etiam in Roma teſtificari. Vide quanta conſolatio,Primò illum laudat: deinde non ſinit incertam profectionem illius in Romam,quaſi diceret, non abibis ſolùm illuc, ſed etiam erit tibi libertas in loquendo. Hinc non manifeſtatur quòd ſeruetur,ſed quòd in magna ciuitate cũ magna corona teſtificaturus ſit. Quare autem non priuſquã incideret in periculum apparuit illi? Quia ſemper in tribulationibus cõſolatur deus. Tunc enim deſiderabilior apparet,& ĩ periculis exercet nos,& aliter: Tunc quidẽ in refocillatione erat liber à vinculis,nũc verò grauia ſuſcipienda erant. Quia anathe
M matizauimus noſmetipſos,inquit,nõ eſuri neq; bibituri. Papę quanta inſania? ſeipſos anathemati ſine ratione obnoxios faciunt. Vt deducãt illum,inquit, ad vos,quaſi aliquid certius cogniturí de illo. Quid dicitis,nõne ſecũdò vobis cõcionatus eſt? nõne Phariſæũ ſe eſſe dixit? Quid igitur reliquũ? Ita nihil reuerebantur,nõ tribunalia,nõ leges. Ita nihil ab illis inattẽtatũ remãſit. Et ſententiã intẽtant, & actionẽ denunciant. Quum audiſſet autẽ filius ſororis Pauli inſidias. Hoc iam diuina fit diſpenſatione,illos non eſſe conſcios quòd audiantur. Quid igitur Paulus? Nõ turbatus eſt,ſed conſcius ſibi,quòd opus dei eſſet,& omnia in illum proijciens,ſalutem habuit ex ea re. Et obſerua quomodo deus omnia in bonum ordinauit. Dixit adoleſcens inſidias,creditum eſt ei, & ita poſthac ſeruatur Paulus. Et ſi liberatus eſt inquit,à cauſa,quare accuſatores miſit? & vt exactior fiat inquiſitio,& vir magis perfect⁹ appareat. Tales ſunt diuinæ ordinationes, vt per quæ offendimur,per eadem vtilitatem accipiamus. Ita Ioſeph Gene.39.b

A inſidijs petebatur à domina,& putabat quidem illa ſe inſidiari,ſed inſidiando ſecurum fecit illum à beſtiola illa, domus educabatur, & illi carcer multò mitior erat: nam quũ illic eſſet, quanuis famularetur,continuò tamen in timore erat,nequando inſidiaretur ei domina,& vrgebat illum timor carcere grauius. Poſt accuſationem autẽ in ſecurtate erat ac quiete,liberatus ab illa beſtiola, & turpitudine, & inſidijs. Iucundius enim ei erat viuere cum ærũnoſis hominibus q̃ cum inſaniente domina. Itaque ibi conſolabatur ſeipſum quòd propter continentiam iniectus eſſet,illic autem timebat ne in anima plagam ferret: nihil enim moleſtius iuueni muliere,cui non aſſentitur,nihil ſceleſtius, nihil grauius, atq; adeò non incidit in carcerem, ſed carcerẽ effugit: inimicum illi fecit dominum, ſed conciliauit deum: familiariorem ipſum reddidit vero domino, priuauit præſidio domeſtico, ſed addixit domino. Iterum fratres vendiderunt,ſed liberarunt à contu
B bernalibus inimicis,inuidia & odio magno ac quotidianis inſidijs,longè fecerunt eum ab odio habentibus. Quid enim hoc deterius, quando quis cohabitare cogitur cum fratribus inuidia laborantibus, quando ſuſpectus eſt,quando inſidijs expoſitus? Ita & alia faciebãt,cùm hi tum iſta, alia autem & magna à deo pro iuſto ordinabantur: quando erat in honore,tunc erat in periculo: quando erat in ignominia,tunc erat in ſecuritate: non memores erant illius Eunuchi,& bene,vt clarior fieret euadẽdi occaſio,ne humanæ gratiæ,ſed diuinæ virtuti totum adſcriberetur,vt tempeſtiuè in vſum conſtituẽdus educeretur,ne benefaciens,ſed beneficium accipiẽs, è carcere Pharao illum educat: non oportebat ſeruile fieri donum,ſed neceſſitate regem premi,oportebat manifeſtam illius fieri ſapientiã: propter hoc obliuiſcitur Eunuchus, ne in obliuionẽ veniat Aegyptus,ne ignoret illum rex. Si tunc eductus fuiſſet,forſan in terram ſuam redire deſideraſſet, pro-
C pterea multis neceſſitatibus fit obnoxius, primùm dominio,deinde carceri,tertiò regno,vt hæc ſic ordinentur. Quemadmodum enim generoſum equũ volentem ad ſuos exilire,retinuit deus ibi, propter glorioſas cauſas: nam quòd deſiderarit patrem videre,& à dolore liberare,manifeſtũ eſt ex eo quòd illuc vocarit. Vultis etiam alias videamus inſidias, quòd pro nobis fiant, non ſolùm quòd mercedem habent, ſed etiam quòd in tempore iſto pro nobis faciant? Inſidiabatur illius patri patruus huius, & patria eijcit. Quid igitur? etiam ipſum procul à periculis amouit. Factus eſt & ipſe ſecur⁹, fecit magis philoſophum, fecit videre ſomnium. Sed ſeruiuit in aliena terra? & ad illos profectus accipit ſponſam, & dignus videtur ſocero. Iam decipit autem & ille,ſed etiam hoc in bonum tendit euentum,vt multorum puerorum fieret pater. At volebat inſidiari,verùm etiam hoc in bonum cedit, vt in terram ſuam poſteà redeat. Si enim fuiſſet in fœlicitate,non ſic deſideraſſet patriam. Vltrà abſtulit

D mercedem,at illa magis creuit. Sic ſemper quò magis inſidijs erant obnoxij,hoc amplius res eorũ florebant. Si non adultiorẽ duxiſſet forſan,haud fuiſſet factus tot puerorum pater,ſed in peregrinatione multum temporis contriuiſſet, & mœſtus fuiſſet quemadmodũ & mulier. Illa enim meritò mœſta erat,eo quòd non eſſet facta mater. Hic autem habet conſolationem,vnde illam & repuliſſet. Iterum ſi non fraudaſſet ipſum mercede, non deſideraſſet videre terram ſuam,nó declarata fuiſſet virtus viri, non magis familiares facti eſſent ei. Vide enim quid dicunt,Deuorando deuorauit nos & argentum noſtrum. Et ita hinc prodijt,amoris cauſa. Seruas ferè habuit pro mulieribus, & diligebatur ab eis,cui poſſeſſioni haud poterit cõferri aliquid. Nihil enim honeſtius quàm amari ab vxore & amare. & ſapiens inter beatos ponit,quibus amabilis quæ amat vxor obuenit: ibi enim verè diuitiæ, & multa abundat fœlicitas. Igitur ſi illud non ſit,nulla aliorum erit vtilitas,ſed omnia turbantur,omnia E inſuauitate & confuſione plena ſunt. Igitur & nos hoc ante omnia quæramus. Pecunias quærens,non hoc quærit. Hæc quæramus,quæ firma eſſe poſſũt, ne nuptias ab opulentis,ne immodicæ diuitię vxori ſuperbum afferant ſenſum, & inde corruptionẽ. Non vides,quid fecit deus, quomodo illam ſubiecit? Quare ingratus es,quare inſenſatus? id quod tibi natura conceſſum,hoc tu ne corruperis adiutorium,& ita non oportet te diuitem quærere,ſed vt habeamus communem ſociam ad liberos procreãdos: non vt pecunias afferat vxor illam dedit deus, ſed vt ſit adiutrix. Quæ autem pecunias affert,etiã inſidiatur,& domina ſit pro miniſtra,vel forſan beſtia pro muliere,volens propter diuitias ſapere magna. Nihil turpius viro qui ſic vult ditari. Si enim iſtuc ipſum ditari tentationibus plenum eſt, ſic autem ditari quid non afferet? Ne enim hoc attendas, ſi id quibuſdam accidat rarò: nam & in alijs negocijs,quibus præter expectationem fruuntur quiF dam, non ſpectatur quòd plerique fortunatiores ſint, ſed id videamus quod ratio docet. Si multa inſuauia tibi erunt, non ſolus in ignominia eris,ſed etiam pueros confundes, pauperes relinquens, ſi prior moriare,& ei multas occaſiones das vt mox ſecundum quærat mariturum. Non vides multis hanc fuiſſe cauſam ſecundarum nuptiarum,vt non contemnantur, & vt quærant eos qui rebus ſuis præſint. Itaque nec hæc operemur mala propter opes, ſed omnia relinquamus, & animam inquiramus bonam, vt & dilectionem aſſequamur. Hæ ſunt magnæ diuitiæ, hæ ſunt magnus theſaurus, hæc ſunt innumera bona. Quę nos omnes aſſequi, vt oportet,& iuxta leges dei viuere, vt etiam futuris bonis frui poſſimus, concedatur gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cui cum patre ſimul ac ſancto ſpiritu gloria,imperiũ,honor,nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

G Itaque milites vt præceptum erat eis assumpto Paulo, duxerũt per noctem in Antipatridem, & postero die relictis equitibus qui erant cum illo, reuersi sunt in castra. At illi vt venerunt Cæsaream,& reddiderunt epistolam,duci statuerunt etiam Paulum.

Homilia quinquagesima.

DEducunt quasi regem quendam lanceariis stipatum cum tanta multitudine & in nocte, timentes iram & impetum populi. Igitur postquàm eiecerunt illum è ciuitate, tunc desistunt.Non autem tribunus cum tanta illũ securitate emisisset,nisi & ipse in nullo eum condẽnasset, & illorum sanguinariam sciuisset mentem.

Vt autem legit & rogauit,ex qua prouincia esset,& cognoscens quòd ex Cilicia: Audiam te,inquit,quando & accusatores tui venerint,iussitq; illum in prætorio Herodis custodire.) Iam pro illo rationem dederat Lysias, attamen & sic Iudæi in-
H sidiantur,& præoccupant auditorem:& iterum in
Caput XXIIII. vincula mittitur,& audi quomodo: Post quinq; autem dies descendit princeps sacerdotum Ananias cum senioribus & rhetore quodam Tertullo, qui & comparuerunt apud præsidem contra Paulum.Vide quomodo neq; sic destiterunt, sed vtuntur varijs prohibitionibus, quanuis prohibeantur, atq; adeò sicut illic confunduntur. Vocato autẽ illo,cœpit Tertullus accusare dicens,Q uũ in multa pace agamus per te, & multa bona opera fiant huic populo per tuam prouidentiã semper & vbique, suscipimus præstantissime Felix cum omni gratiarũmactione.Sed ne diutius te morer, oro vt paucis nos audias pro tua humanitate.) Profectò vos hoc feciſtis,oratore quid opus erat? Vide quomodo hic statim ab initio, quasi rerum nouatorẽ, & seditiosum calumniari vult,& iudicem laudibus præoccupat.Deinde quasi multa possit dicere,prę-
I tercurrit, & vnũ hoc dicit. Vt autem ne diutius te detineam, Vide quomodo iudici puniendi desiderium immittit, vtpote comprehensuro orbis turbatorem,& quasi in magno bono opere gloriãtur.

Inuentum enim virum hunc pestilentẽ,& mouentem seditionem omnibus Iudæis in vniuerso orbe,sectæ Nazarẽorum præsitem, qui etiam templum attentauit prophanare,quem etiam apprehẽdimus & voluimus secundùm legem nostram iudicare,superueniens Lysias tribunus magna cũ vi, ex manibus nostris abduxit,iubens accusatores eius ad te venire,ex quo potes ipse dijudicans de his omnibus cognoscere de quibus nos accusamus eũ.) Vt pestilentem iam, & vt communem hostem gẽtis accusant, & præsitem sectæ Nazaræorum: videbatur hoc ignominiosum, quòd Nazaræorum. Ideo & hoc allegarunt,& ab hoc iterum accusant eum.Nazareth enim contemptior erat,& inuentũ inquit.) Vide malignè quomodo vt fugientem calumniantur,& vix se illum assequutos, quanuis septem diebus fuerit in templo. Apprehendimus & secundũ legem nostram iudicare voluimus. Vide K quomodo & legem contumelia afficiũt.Neq; enim hoc legis erat,percutere,occidere, insidiari. Additur & Lysiæ accusatio:Superueniens autem Lysias tribunus magna cum vi, ex manibus nostris abduxit.Non conueniebat illi rem hanc facere, quã tamen fecit.Ex quo poteris dijudicans de his omnib⁹ cognoscere,de quibus nos accusamus illum.Adiecerunt aũt & Iudæi dicentes,hæc sic habere.Q uid igitur Paulus?nũquid ad hæc tacet? minimè,sed liberè loquitur,iterũ & respondet, idq; volente præside.Addidit enim: Respondit aũt Paulus innuente ei præside vt dicat : *Sciens multis annis te iustum iudicẽ huic genti esse,æquiore animo de reb⁹* meis satisfacio.Q uum possis tu cognoscere,nõ esse plures q̃ duodecim dies, ex quo ascendi Hierusalem adoraturus,& neq; in templo inuenerũt me cũ aliquo loquentem aut concursum faciẽtem turbæ, vel in synagogis, vel in ciuitate, neq; probare possunt ea de quibus me accusant.)Non sunt hæc adu L lationis verba,testificare iustitiam iudici,sed illa magis,quòd multa pace potiantur per eum.Q uur igitur iniustè seditiosi estis?Obserua autẽ, Ad iniustitiam impellebant:hic quod iustum,quærebat.Ideo & dicebat, Aequiore animo de rebus meis satisfacio.Deinde & à tempore confirmat. *Sciens te multis annis iustũ iudicem.*Et quid hoc ad demonstrationẽ conducebat?Ostendit sanè quòd & ipse sciat, nihil se eorum feciſſe,quorũ accusabatur.*Si autem* concursum turbæ vnquam concitasset, vtiq; iudex ipse cognouisset,nec ei qui tantus erat occultũ fuisset.Deinde quoniam accusator,nihil potuit monstrare in Hierosolymis, vide quid dicit, Omnibus Iudæis in vniuerso orbe:mendaciũ confingens.Idcirco Paulus hinc illũ abstrahens,Adoraturus ascẽdi,inquit: Q uasi per hoc rationem reddens. Q uia tantùm abest,ne seditionem concitem. & in hoc iusto,quod certè validũ erat, immoratur: subdit enĩ, M Neq; in templo,neq; in ciuitate, neq; in synagoga inuenerunt me cum aliquo loquentem, id quod & verum erat.Et ille quidem præstitem, inquit, quasi in bello aut tumultu:hìc autem vide vt humaniter respondit: Confiteor autem hoc tibi,quòd iuxta viam quam vocãt *Sectam*, sic colo patrem deum, credens omnibus quę in lege ac prophetis sunt scripta,spem habẽs in deũ,quam & ipsi amplexantur, futuram resurrectionem iustorum & iniustorum.) Vide,separabant hũc illi,hic verò se adiungit & legi,per ea quæ respondet, addictũ declarat, confirmansq; iterum quod dixerat,addit: In hoc autẽ & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere erga deũ,& erga omnes semper.Post annos autem plures accessi,eleemosynas exhibiturus in gentem meam & oblationes, in quibus compererunt quidam me purificatum in templo,haud cum turba,neq; cum tumultu.)Q uur igitur ascẽdisti? quur venisti?adoraturus, & eleemosynas daturus inquit, id quod non erat seditiosi. Deinde deijcit illorum quoq;

A quoq; personã, dicẽs sine discrimine. In quibus me compererũt quidam eorum qui ex Asia erant Iudæi, quos oportebat tecum adesse & accusare si quid habeant contra me,vel hijpsi dicant,quid inuenerint in me iniustum, quum in concilio vel de vna hac voce qua clamaui inter eos stans,De resurrectione mortuorum ego hodie iudicor à vobis.) Hæc erat abundans iustificatio, non fugere ab accusatoribus,sed paratum esse,ad reddendam rationem omnibus, De resurrectione mortuorum ego hodie,inquit,iudicor.Et nihil dixit eorum,quę meritò poterat dicere,quòd insidiati sint,quòd comprehenderint illum, quòd insidias struxerint : hæc enim ab illis dicuntur facta esse, ab hoc autem nihil periculi erat,sed tacet, & tãtùm rationem reddit,quanuis plurima dicere potuisset. Hoc illum & in Cæsarea clarum reddebat,quòd cum tãto venerat agmine. In quibus inuenerunt me purificatum in templo.Q uomodo igitur prophanauit?Non est
B hoc vnius & eiusdẽ, purificari & adorare, & propter hoc venire,& polluere.Hoc etiam pro firmãda causa aliquid faciebat, quòd sermonem non finit esse prolixiorem,& gratificatur iudici: mihi autem videtur & illi satisfactionem contrahere, sed videamus iterũ dicta: Q uoniam anteà multũ cõcionatus erat Tertullus, ostendens quòd breuitati studeat,nõ dicit,audi causam: sed ne te diutius morer,oro vt audias pro tua humanitate. Fortassis sermonem sic instituit per humilitatem,vel etiam verè hoc humanitatis indicium erat, si possint multa dici,nõ interturbare si pauca quis dicat.Inuenimus enim virum illum pestilentem, Q ui,inquit,& tem plum tentauit polluere.Igitur non polluit. Q uid igitur si aliâs hoc fecit?minimè,alioqui etiam dixisset,nunc autem dicit,attentauit quidem. Hoc autẽ quomodo,non apponit,& sic causam Pauli exaggerauit,suam verò minuit. Q uem & apprehendimus,inquit,& voluimus,iudicare iuxta nostram le
C gem. Superueniens autem tribunus cum multa vi à manibus nostris abduxit.Hic ostendit quòd coacti ad peregrina tribunalia veniunt, & quòd obturbassent eum nisi coëgisset ille, & quòd non fuerit officij illius abducere virum: nam quum iniustitiæ apud nos fuerint,& iudicium apud nos fieri oportebat.Et quòd ita sit,vide quid deinceps dicat,Cùm multa inquit vi.Vis erat.Ex quo potes cognoscere. Neq; accusare audet. Erat enim ad veniam dãdam facilis vir,neq; simpliciter aderat : Deinde iterũ ne videatur mentiri,Paulum suijpsius accusatorẽ adhibet. Ex quo,ĩquit,potes dijudicãs cognoscere.Mox & testes dictorũ adsunt.Adiecerunt autem & Iudæi dicẽtes,hæc sic habere.En testes,qui & ipsi accusatores.At Paulus respondet, *Sciẽs te multis annis esse iustum iudicem.*Non igitur peregrinus,neque extraneus,neq; nouator erat,quandoquidem à multis annis cognoscebat iudicem. Et bene addit, Iustũ,ne ad principem sacerdotũ respiciat,neq; ad populũ.Vide quomodo non prouocatus est ad cõ-

tumeliam,neq; erga accusatorem,quanuis etiã ne- D cessitas sit.Credẽs inquit,omnibus quæ in lege:hoc dixit,ostendens nullũ hominem,qui resurrectionẽ futuram credit,tale quid vnq̃ facturum, quam & illi approbant. Non dixit de his quòd credunt his quæ in prophetis sunt scripta,neq; enim credebãt: sed hic omnibus credebat,non illi:quomodo autẽ, longum esset nũc dicere.Tanta dixit, & nusquàm Christi meminit.Ibi autẽ credens vt dixisset etiam de Christo addidit, *Sed nunc moratur in resurrectionis sermone*,vtpote in cõmuni dogmate,quod omnem seditionis suspicionem tollebat. Subditur & causa ascensus:Eleemosynas, inquit, & oblationes facturus in gentem meam veni, idq; per annos plures:quomodo igitur obturbaret eos, quibus vt eleemosynam faceret,tanta venerat via?Non cum turba,inquit,neq; cum tumultu. Vbiq; seditionem inficiatur.Bene autem vocat etiam accusatores eos qui ab Asia,quos oportebat,inquit,tecum accusare, E si quid in me habeant. Ita confidit mundus esse ab his de quibus accusabatur,quòd & illos aduocat,& non solùm eos qui ab Asia,sed etiã eos qui ex Hierusalem accusatores non reijcit.Q uin & hos aduocat iterum adijciens, Vel hi ipsi dicant:Etenim obhoc ab initio defatigati sunt,quòd resurrectionem prædicaret.Et bene sic faciebat. Hoc enim ostenso facilè etiam subijciet,Christum resurrexisse. Q uid inuenerũt,inquit,in me iniustitiæ, quum starem in concilio?In concilio dixit,ostendens quòd nihil inuenerint,non priuatim inquisitione facta,sed præsente multitudine,& diligenter dijudicante. Q uòd autem hæc vera dico,testes sunt qui de hoc accusant.Idcirco etiam dicebat,In hoc autem studeo,vt sine offendiculo conscientiam habeam erga deum & erga hominẽ.Perfecta est enim hæc virtus,quãdo neq; hominibus damus occasiones,& apud deũ curamus esse sine offendiculo. Q ua voce clamaui in concilio.Etiam vim illorum manifestat dum dicit,clamaui.Nõ possunt dicere quòd pretextu elee- F mosynæ hæc fecerim,neq; enim cum turba,neque cum tumultu hæc faciebam.Et aliter,Etiam inquisitione facta de hoc, nihil amplius inuentum est. Vidisti in periculis humanitatem? vidisti honestam linguam?& quomodo id vnum quærit, vt sua excuset,neq; illos criminibus implicet,nisi quãdo defensio cogit, quemadmodum & Christus dicebat, Ego dæmonium non habeo, sed honoro patrem Ioan.8.f. meum,vos autem non honorastis me. Hũc imitemur & nos, quoniam & ipse Christi imitator fuit. Si ille his qui vsq; ad mortem ac cędẽ ceperant nihil loquutus est durũ: nos qua venia digni erimus, qui ad conuicium & contumeliæ verbũ exasperamur,scelestos ac flagitiosissimos vocantes inimicos nostros, & quam excusationem habebimus dũ nobis sunt inimici?Non audis, Q ui honorat, seipsum honorat, nos autẽ nosipsos contumelia afficimus? Accusas quòd contumelia affectus es, quare igitur & ipse in hoc crimen incidis? Cur teipsum percu-

G tis?mane ſine affectionibus,mane inuulnerabilis:nó volens aliũ vulnerare,& teipſum inijcis in malum? Non ſufficit nobis aliâs animæ tumultus,qui nullo concitante oritur,vt cõcupiſcentiæ illicitæ,mœrores,triſtitia,& quæcunq; id genus, vt alios etiam ſuper alios cumulemus?Et quomodo,inquit,poſſibile eſt,eum qui contumelia afficitur ferre? quomodo aũt non poſſibile,dic oro. Vulnus nobis naſcitur ex verbis?cicatrices in corporibus? quantum igitur nobis erit damnũ?atq; ita ſi voluerimus,poſſumus ferre.Ponamus nobis legem,ne doleamus:dicamus nobiſipſis,non eſt inimicus,infirmitatis eſt, verè enim ex infirmitate eſt.Quoniã quòd non ſit inimicitię, neq; malignitatis morum,volebat etiam ille continere,quanuis multis nominibus læſus ſit. Si hoc cõſideraũerimus ſolùm,quòd infirmitatis eſt, portabimus & veniam dabimus illi,conabimurq; ne & ipſi cadamus.Cæterùm rogo omnes qui præſentes eſtis, num ſic philoſophari poteritis? equidem opi-
H nor.Itaq; inuitus te contumelia affecit, & non volens, ſed ab affectione coactus.Contineas te,nó vides dæmoniacos?quemadmodum ille non ab inimicitijs,quantùm ab infirmitate patitur,ita & nos nó à natura contumeliarum mouemur,quantùm à nobiſipſis:alioqui quomodo feremus inſanientes,ſimiles contumelias inferentes.Item ſi amici eſſent qui conuicijs nos impetunt,vel etiã maiores,& ſic feremus.Quomodo igitur non abſurdum, quũ tres ſunt,amici,inſanientes, & maiores, & ferre poſſumus:pares autem honore vel inferiores,& non toleramus?Sæpe dixerunt,momẽtanea res,& ad ictũ oculi durãs. Parum fortes ſimus,& totum perfecimus:quantò maiore contumelia afficitur,tantò infirmior eſt illa . Audiſti quando oporteat dolere: quando nos contumelia afficimus,& ille ſilebit,tũc ipſe quidem fortior eſt,nos autem infirmi . Si autẽ diuerſum fiat,etiam gaudere oportet,coronatus es,
I prædicatus es, & nec in palæſtram deductus abſq; Sole & radio & puluere inimicitias ferẽs , neq; cõplicitus illi,neq; datis anſis.At ſi volueris ſolùm,ſiue ſedens ſiue ſtans,accepiſti magnã coronã, & nó ſimpliciter magnam,ſed multò maiorem quàm illi.Non eſt enim par & inimicum proſternere oppugnantem,& tela irę vincere:viciſti neq; data anſa,proſtrauiſti affectionem quæ in te eſt , occidiſti beſtiam commotam,& rabidi furoris ora obturaſti,quemadmodum paſtor optimus . Domeſticum bellum futurum erat & inteſtina pugna:nam ſicut qui mœnia proximi obſident foris, inteſtina curãt oriri bella, & ſic vincunt : Sic & qui contumelias iacit,ſi non excitarit affectiones noſtras,non poterit vincere,ſi non ipſi nos incenderimus. Ille profectò nullum robur habet,apud autẽ nos eſt iræ ſcintilla,vt tempeſtiuè accendatur,nó contra noſipſos, neq; vt multis malis immiſceat.Non videtis in domibus ignem reconditum,& non paſſim ſparſum, neq; in fœno,neq; in veſtibus,etiam flante vẽto nó accendi?ſed licèt miniſtra lucernã habeat , etiam ſi coquus accendat,denũciatur ne iuxta ventũ,neque K iuxta tabulam,neq; in nocte hoc faciat: ſed quãdo ingruit nox,ſopimus illum,timentes ne fortè dormientibus nobis,quum nullus ſit qui iuuet accendatur,& omnes exurat . Hoc etiam in ira fiat. Ne omnino diſpergãtur noſtræ rationes,ſed in profundo mentis ſeruentur,vt neq; ventus à verbis aduerſarij facilè pertingat,ſed à nobis ſuſcipiatur ventus ſciẽtibus congruè illum tuto mouere.Si deforis vẽtum accipiat,neſcit modũ. Sæpe etiã dormientibus nobis vẽtus ille incidit,& omnia quieſcere facit. Sit igitur ſic vt nobis ſolùm lucem accendat: accendit enim lucem ira,quãdo decenter fit. Et faces habeamus aliâs contra eos qui iniuſtè lædunt, contráque diabolum,ne omnino iaceat,neq; abijciatur ſcintilla.In cogitationibus humilibus ſopiamus illum, nõ ſemper illo opus habemus,ſed quãdo operari quid oportet,& mollire,quando obſtinationem domare opus fuerit,quãdo condemnanda eſt anima.Quãta mala fecerunt ira & furor?Et hoc graue,quãdo L in diuerſa excitamus,non iam illius ſumus domini, ſed alios expectamus . Vnuſquiſq; confunditur & erubeſcit vt veniat ad placandum alium. Vide diuidere quidem & diſcindere non erubeſcit , ſed fit mali dux , accedere autem & diuiſum coniungere confunditur . Et idem accidit,vt ſi quis abſcindere quidem membrum non grauetur,congregare aũt erubeſcat.Quid dicis homo,multùm læſiſti,& ipſe author fuiſti pugnæ? Itaq; iuſtus eris ſi prior abeas & concilies,vtpote qui cauſam ipſe præbueris . At læſus eſt,& ille author eſt?Igitur etiã propter hoc, vt magis te admirentur,vt quum primò & ſecundò primatum habeas, vt qui non fueris inimicitiarum author: ita neq; tu extendas vltrà inimicitias, forſan ille multorum conſcius ſecum confundetur ac erubeſcet.Sed ſuperbus eſt? verùm hanc ob rem ne ſis tardus ad accedendum. Etenim duplex illius affectio eſt,nempe ira & ſuperbia. Tu cauſam di-
M xiſti,propter quam prior accedere illũ debes, quia ſanus es,& videre potes.Ille í tenebris eſt. Ita enim ſe habent ira ac ſuperbia . Tu autem qui ab his liber & ſanus accede,ad infirmum medicus. Ne quis dicat medicorum,quoniam infirmus eſt non vado, ſed propter hoc maximè vadat,quũ viderit eũ qui nó potuit venire.Eos enim qui venire poſſunt,minus curant,eo quòd minus infirmi ſunt,nó ſic agũt cum decumbentibus. An non videtur tibi infirmitate difficilior eſſe ſuperbia & ira?Nónne hęc quidem valido igni comparatur, illa autem inflato & languido corpori? Cogita quãtùm ſit ferre febrem & inflationem.Vade extingue ignem , potes enim per gratiã dei , quemadmodum aqua compeſcere incendium.Quid igitur ſi hoc ipſo magis extollatur,inquit?Nihil ad te, nam tu quidem quod tuum eſt feciſti,ille autem ſibijpſi imputet, ne condemnetur noſtra conſcientia , quaſi propter nos aliquid omiſſum ſit. Paſce inimicum tuum , hoc enim faciens accumulabis carbones ignis ſuper caput eius. Rom.12.d

Attamen

A Attamen quum hoc ſit, iubet abire & conciliare & benefacere , non vt carbones ignis accumulemus, ſed vt ille hoc ſciens compeſcatur,vt tremat,vt terreatur beneficijs magis quàm inimicorum amicitijs vel inſidijs. Non enim inimicus vltionis auidus, ita incommodat odio habentem, ſicut qui prodeſt ac benefacit.Etenim qui vltionis eſt auidus,vel parum vel nihil incommodat.Qui autem bene facit, congerit carbones ignis ſuper caput eiuſ. Igitur nó eſt faciendum,ne accumulẽtur carbones?Sed alioqui in caput tuum vis carbones cumulari . Etenim hoc facit vltionis auiditas.Sed iubes amplius extendam?Minimè:tu enim hoc non facis,ſed ille beſtia aſperior:nam ſi tu benefeceris,& honoraris,& concilies,ſeruat ille inimicitias,ſibijpſi ignem accendit, ipſe ſuum exuſſit caput.Tu autem nihil ſenties, neſis deo magis miſericors , innumera alioqui feres mala.Immo neq; ſi volueris poteris, neque in par-
B uo:nam quantùm diſtat cœlum à terra,tantùm ho-
Mat.7.b. minum conſilia à cõſilijs noſtris. Et iterum:Si vos, inquit, quum ſitis mali , ſcitis dona bona dare filijs veſtris,quantò magis pater veſter?Sed excuſatio eſt ac cauillum.Ne cauillemur præcepta dei . Et quo-
Rom.12.d modo cauillamur,inquit:Dixit:hoc faciens,carbones ignis cumulabis ſuper caput eius: tu autem dicis,Timeo inimicum,quia valde me læſit.Non hęc dicis?Quomodo autem omnino habebas inimicũ? times eum qui iniuſtè læſit, teipſum autem non times. Vtinam tui ipſius curam gereres , ne fac hoc animo,ſed magis alio.Sed nó facis, non dico quòd carbones ignis cumulabis tibi, ſed etiam aliud amplius quiddam tibi dico,tantùm fac. Hæc enim omnia vt te prouocet Paulus dicit,Spe pœnæ ſoluite inimicitias.Quoniã ita beſtialibus moribus præditi ſumus,vt non feramus diligere inimicos,niſi vt aliquid patiantur expectemus,ſicut beſtiæ porrigit hunc panem.certè apoſtolis nó hoc dixit Chriſtus.
Matt.5.g. Sed quid?vt ſitis ſimiles patri veſtro cœleſti.Et ali-
C ter,Fieri non poteſt vt benefaciẽs & beneficia accipiens,maneant inimici. Idcirco hæc poſuit , Quur tu in verbis philoſopharis, in operibus autem modum non ſeruas?Bene,non paſcis illum, ne carbones ignis coacerues ei.Igitur ne parcis, igitur amas & mente hoc facis? Scit deus an mente hoc dicas. Certè ſermonibus agis nobiſcum ſophiſtam . Curam geris inimici,& times ne puniaris?igitur extinxiſti iram. Qui enim ſic diligit, vt ſuam vtilitatem contemnat propter ea quæ illi conducunt,non habet inimicum.Poteris hoc dicere,quandiu ludimus in rebus non ludicris , & veniam non habentibus. Ideo depoſitis illis prætextibus , ne contemnamus leges diuinas , vt poſſimus beneplacentes domino, vitam præſentẽ deducere, & promiſſa bona aſſequi,

Gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſancto ſpiritu ſit gloria,imperium, honor,nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Tomus tertius.

Diſtulit autem, inquit , Felix illos probè tenens quæ de via illa,dicens, Quando Lyſias tribunus deſcẽderit , pernoſcã veſtram cauſam.iuſſitq; centurionem vt cuſtodiret Paulum,ſineretq; eum relaxari,& nullum familiarium prohiberet miniſtrare vel accedere illum. Homilia.lj. D

Vide quanta probatio,primùm quidẽ à multis,deinde multo tempore probatur,ne dicere poſſint ſublata iudicia:nam quoniam orator meminerat Lyſiæ,dicens quòd vi abduxerit illum , ſubdit tempeſtiuè Felicis verba , & inquit, Diſtulit autem Felix illos probè tenẽs quæ de via illa:hoc eſt,dedita opera diſtulit , non opus habens vt diſcat,ſed volens repellere Iudęos,noluit dimittere propter illos.Punire iterũ non poterat, impudens enim fuiſſet.Ideo & diſtulit dicens, Quando Lyſias tribunus deſcenderit,pernoſcam veſtram cauſam,iuſſitq; centurionem vt cuſtodiret Paulũ, ſineretq; eum relaxari,& nullum familiariũ prohi- E
beret miniſtrare,vel accedere illum.)Sineretq; illũ, inquit,relaxari. Ita ipſum & ille à criminibus liberauit.Cur igitur ſi reliquit,detinet? illis gratificans, vel etiam expectans pecuniam ſe accepturum. Idcirco & reuocat Paulum.Et quòd ob hoc reuocarit, manifeſtum nobis facit ſcriptor addens ac dicens: Poſt aliquot autem dies quum aduenisſet Felix cũ Druſilla vxore ſua, quæ erat Iudæa , accerſiuit Paulum & audiuit ab eo fidem quæ eſt in Chriſtum.Diſputante autem illo de iuſticia & temperantia, & de iudicio futuro , tremefactus Felix reſpondit,In præſentia abi,cæterùm opportunitatem nactus accerſam te, ſimul & illud ſperans fore vt pecunia daretur à Paulo vt ſolueret ipſum. Propter quod & frequẽter accerſens ipſum,loquebatur cum eo.) Vide quomodo veritatem habent quę dicta.accerſit autem illum ſubinde,non admirans illũ neq; laudans quæ dicebantur, neq; credere volens.Sed quid?Expectans dãdas ſibi pecunias. F
Vide quomodo non occultat hic iudicis mentem, quanuis ſi condemnaſſet,nõ hoc feciſſet, neq; ſi voluiſſet audire accuſatorem & maleuolum . Et vide Paulum quanuis cum principe loqueretur nihil dicere,eorum per quę veriſimile erat refocillari animam illius,ſed talia è quibus etiam terretur & mẽte concutitur.Diſputãte enim,inquit,de iuſticia,tẽperantia & futuro iudicio , tremefactus eſt Felix. Tanta erat verborum Pauli vis,vt & principẽ terreant.Et hic quidem accipit ſucceſſorem, & relinquit hunc ligatum,quanuis certè nó oportebat,ſed finis erat imponendus: gratificãs autem Iudæis reliquit illum,qui ſic vrgebant, vt iterum aſſequãtur, tametſi nullum apoſtolorum ſic perſequebantur, vrgentes tamen iterum abſcedunt.Singulari diſpenſatione recedit è Hieruſalem,ſic ſe erga beſtias illas habens,attamen volunt illum iterum duci illuc iudicandum. Verùm & hoc loco ſtatim diſpenſauit deus,non permittẽs principi.Veriſimle enim illum

G nuper ad principatũ euectum voluisse gratificari, sed non permittit deus. Postq̃ autẽ descenderũt,tũ impudenter & grauiores fecerunt accusationes. Et quum non posset propter legem illum occidere, iterum ad solitam consuetudinem suam cõfugiũt, sicut & Christum accusabãt reum Cæsareæ maiestatis læsæ dicentes.Paulum enim rationem reddere de peccatis in Cæsarem manifestum hoc erat, vnde & ipse interpretans, subdit: Impletis autẽ annis duobus, accepit successorem Felix Porcium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis, reliquit Paulum vinctum. Festus ergo susceptа prouincia post triduum ascendit Hierusalem, ab vrbe Cæsarea. Significaueruntq; illi principes sacerdotum,ac primores Iudæorum de Paulo,& rogabant eum postulantes fauorem aduersus eum,vt accerseret eum Hierusalem,insidias intendentes,vt interficerent eum in via.Festus autem respondit, vt seruaretur quidem Paulus Cæsareæ,se verò breui il
H ló profecturum.Qui ergo inter vos,inquit,potentes sunt,vnà nobiscum descendant,& si quod est in hoc viro crimen,accusent eum.Demoratus autem inter eos diebus plus q̃ octo, descendit Cæsaream, & postero die sedit pro tribunali,iussitq; Paulũ adduci.Qui quum perductus esset , circunsteterũt eũ qui à Hierusalem descenderãt Iudæi,multa & grauia crimina intendentes in Paulum,quæ non poterant probari Paulo pro se rationem reddẽte, quòd neq; in legem Iudæorum,neq; in templum, neque in Cæsarem peccasset. Porrò Festus Iudæis volens gratificari,respondens Paulo dixit,Vis Hierusalem ascẽdere,& illic iudicari apud me?) Vide quomodo & ille Iudæis gratificatur.Propter hoc iterum etiã illum perterret humanis vtens armis,& audi quomodo:Dixit autem Paulus, Ad tribunal Cæsaris sto,vbi me oportet iudicari,Iudæos nihil læsi,sicut & tu melius nosti.Si enim nocui,& dignũ morte feci aliquid,non detrecto mori. Si verò nihil est
I eorum de quibus hi me accusant, nullus me potest illis donare,Cæsarem appello.) At hìc dixerit quis,
Supr.23.c Et quare quum audierit quòd etiam Romæ debebat testificari de me, quasi non credens hæc faciebat?Absit,sed vt valde credens.Imò magis tentantis fuisset fidere illa sententia,& innumeris seipsum immittere periculis,& dicere, Videamus num possit deus etiam sic eripere me: non facit autem hoc Paulus, sed affert quicquid ipse poterat , at totum permittit deo.Ex cuniculis autem & principẽ interim perstringit sic se defendens : Quasi hoc dicat, Si quidem iniustè ago,tene:si autem non iniustè ago,quid me exponis?Nullus me,inquit, potest donare.Metum ei incutit , vt non possit etiam si vellet donare.Quin etiam contra illos valuit defensio ob appellationem. Tunc Festus loquutus cum concilio,respondit,Cæsarem appellasti, ad Cæsarẽ ibis.) Vide,rem hanc communicat Agrippę,vt iterum alij fiant auditores,& rex,& exercitus,& Bernice.Deinde iterum subditur defensio: Et quum dies aliquot transacti essent, Festus regi retulit cau K sam Pauli dicens, Vir quidam relictus est à Felice vinctus, de quo quum veniſsem Hierusalem, significarunt mihi principes sacerdotum & seniores Iudæorum,postulantes aduersus illum sententiam: quibus respondi, Non est Romanis mos ob gratiã donare aliquem hominem,vt pereat, priusquàm is qui accusatur præsentes habeat accusatores , locumq; defendendi de crimine habeat.Quum ergo huc conueniſsent sine vlla dilatione,sequẽti die sedens pro tribunali iussi adduci virum. De quo quũ stetisſent accusatores, nullum crimen intendebant super hisce rebus,de quib⁹ ego suspicabar:sed quæstiones quasdam de sua superstitione habebant aduersus eum,& de quodam Iesu defũcto, quem affirmabat Paulus viuere.Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstione,dicebam, num vellet ire Hierusalem,& ibi iudicari super istis. Paulus autem quũ appellasset vt seruaretur Augusti cognitioni , iussi seruare eum , donec mitterem eum ad Cæsarem. L Agrippa autem dixit ad eum, Volebam & ipse hominem audire.At ille inquit,cras audies illum.) Vide iterum accusari,non à Paulo,sed à principe. Significarunt,inquit,principes sacerdotum,& seniores Iudæorum,petentes contra illum sentẽtiã, quibus ego respondi: Vide & quid respondet ad illorum confusionem : Non est mos Romanis donare aliquem hominem ob gratiam,vt pereat,priusquã ille rationem det.Impossibile est ita simpliciter donare.Vt autem iuxta consuetudinem egit,non inuenit causam,vnde de hac re anxius fit,& manifestũ hoc per ea quæ subdidit dicens, Hæsitans autẽ ego de huiusmodi quæstione.Sic dixit adumbrãs suum peccatum.Et ille quidem adumbrat. Agrippa autẽ concupiscit videre illum. Vide quòd semper repellũt principes inimicitias Iudaicas,& præter id quod iustum erat cõguntur facere,& dilationis quærunt prætextus.Non enim ignorans differebat,sed sciẽs. M Agrippa autem non solùm non repellebat,sed etiã audire vult,quod & admiratione dignum est. Vnde autem in desiderium venit, vt hominem videre vellet,qui licèt iniustè accusat⁹ esset.Ita & hoc singulari dispensatione accidit. Idcirco & mulier eius simul audit,& auditu non priuatur.Et non simpliciter audit,sed cum magno honore.Tanto ferebatur desiderio: non enim nisi concupiuisset , quæsiuisset audire,neq; vxorem sociam fecisset auditionis,nisi magna de illo sensisset.Mihi autem videtur etiam illam magno desiderio petiuisse.Et vide Paulum non de fide solùm & remissione peccatorum, sed etiam de operandis differere.Sed videamus iterum quæ dicta sunt: In præsentia abi, cæterùm opportunitatem nactus accersam te. Vide cæcitatem. Talia audiẽs,pecunias expectabat se sumpturum ab eo.Et non hoc solùm graue,sed etiam quũ colloquutus esset non reliquit illum: sed vbi ad finem principatus venit, reliquit illum vinctum , vt gratificetur Iudæis , & ita non diuitias solùm , sed etiam

A etiam gloriam diligebat.Quomodo pecunias sceleste ab homine contrarium prædicante inquiris? Quòd autem non accepit,manifestum ex eo quòd non soluit eum à vinculis: etenim si accepisset,soluisset eum. De temperantia hic disputabat , & ille sperabat se à tali pecunias accepturum , & petere quidem non audebat . Tale enim peccatum, meticulosos facit & omnia suspicantes . Sperabat autem atque ita meritò illis gratificabatur , vtpote qui tanto ibi tempore principatum gesserat . Itaq; vbi prouinciam suscepit Festus, significarant illi & princeps sacerdotum & primi Iudæorum contra Paulum inquit : statim etiam in principio accesserunt sacerdotes non grauati etiam in Cæsaream venire,nisi preueniſset veniens,vbi scilicet statim vt accepit principatum,accedũt. Et quum descendisset in Cæsaream,morabatur inter eos decem dies, dabaturq; opera, vt corrumperetur. Paulus autem
B erat in carcere . Et obsecrabant illum , inquit, vt accerseret eum in Hierusalem . Et quare fauorem petiuerunt si iustus est , vt moriatur , sed sic & illi manifestæ factæ sunt insidiæ, quasi dissérens dicat: Viri qui simul præsentes videte hunc, propter quẽ Iudæorum multitudo me rogauit.Nam dum dicit, quòd petiuerint gratiam contra illum , indicat rogasse, & ita iam volebant illum ad dicendam sententiam cogere, timentes Pauli linguam. Quid timetis?quid vrgetis?Hoc enim insinuat,quòd ille cu stoditur,nunquid fugit? Igitur qui in vobis, inquit, potentes,accusent illum.Iterum accusatores in Cæsarea.Et iterum educitur Paulus.Sequenti autẽ die, sedens pro tribunali ait.Vide statim vt venit , sedit pro tribunali, sic illum impellebant magno studio, sic vrgebant.Itaque quandiu nondum honore tanto à Iudæis habitus,rectè respondit:postquàm autem venit Hierusalem,& ipse gratificatur eis, non simpliciter autem gratificatur , sed cum dolo hoc
C facit.Et quomodo audi:subdit enim, Vis ne Hierosolyma ascendens iudicari de his à me? Quasi diceret,non illis do te,sed ipse iudex ero.Hoc autem dicens illius arbitrio permittit vt honore ipsum attrahat:nam si hoc imperasset, valde impudens visum fuisset,si abduceret illuc eum,qui ibi non fuisset redargutus.Paulus autem nõ dixit, Non volo,ne fortè & asperiorem redderet iudicem , sed iterum liberè loquitur ac inquit , Ad tribunal Cæsaris sto, vbi me oportet iudicari.Magna est libertas sermonis.Et vide vt ratiocinatur,quasi enim hoc dicat se excusans.Eiecerũt me illi semel, & hoc putant accusare, quòd ostendunt me peccasse in Cæsarem, apud illum quem læsi volo iudicari . Vt enim hoc dixit,subdit:Iudæis nihil nocui,quod etiam tu melius nosti.Perstringit illum iam quasi etiam gratificantem Iudæis. Posteà quia perstrinxerat , iterum diluit sermonem,addens: Itaque si quidem iniustè egi,vel dignum aliquid morte feci,non recuso mori . Contra meipsum fero sententiam,inquit . Hoc non est se perdentis,sed multùm de innocentia sua bene conscij.Nam cum libertate,etiam firmari cau D sam oportebat, ita vt alijs metus incutiatur. Si autem nihil est eorum de quibus me accusant, nullus me potest donare,etiamsi velit,inquit,non poterit. Non dixit non dignus sum mori , neque absolui, sed paratus sum iudicari apud Cæsarem . Interim & somnij memor,fidentius prouocat.Et non dixit, tu,sed nullus.Et appositit,Cæsarem appello : ne in illum contumeliam iactet.Tunc Festus colloquutus cum concilio , respondit , Cæsarem appellasti, ad Cæsarem ibis . Vidisti quomodo gratificetur? Gratia enim erat colloqui cũ accusatorib⁹: Quod corruptæ sententiæ est & ordinis iudiciarij confusi.Vide iterum illius prorogari iudicium,& insidias fieri,occasionem prædicationi . Hæc enim dispensantur, vt ita cum facultate & custodia abducatur in Hierusalem , quasi nullus insidietur : non enim idem fuerit,simpliciter venire,& in tali lite venire. Hoc etiam conuenire fecit Iudæos illic.Deinde ite E rum mora fit,dum ille versatur Hierosolymis , vt discas quòd licèt tempus sit,nihil insidiæ illi præualent,deo non concedente . Agrippas autem rex & Bernice descenderant in Cæsaream. Hic Agrippa qui & Herodes,alius mihi esse videtur,vt sit quartus ille post eum qui Iacobum occidit. Vide inimicos inuoluntarios simul operari , vt ita magnum fiat auditorium . Desiderio audiendi laborabat Agrippa,& non simpliciter audit , sed cum apparatu.Et vide defensionem quam princeps dicit.Cùm autem ille prouocasset ad Augustum , Iudicaui mittere illum,de quo certum quid domino scribere non possum.Sic scribit Festus,& inuulgatur crudelitas Iudaica.Quum enim hæc princeps diceret, suspectus non erat.Idcirco autem dicit . Et ita etiã ab illo condemnantur Iudæi. Postquàm autem omnes contra illos sententiam dederũt, tunc adijcit pœnam deus.Obserua autem, Condemnabat Lysias,condemnabat Felix, condemnabat Festus , & F hi gratificabantur eis,cõdemnabat Agrippa.Quid vltrà?condemnabant illos & Pharisęi:& quòd condemnabat, audi illum dicentem , nullam causam attulerunt,quam ego suspicabar . Etiam attulerũt, sed non conuicerunt. Nam insidiæ quidem & flagitium hanc suspicionem pariebant.Inquisitio autem tollebat prorsus . Et de quodam Iesu mortuo inquit.Meritò de quodam dicit, vtpote principatũ gerens,taliaq; non curans. Ob hanc causam,etiam ego hæsitans dixit de inquisitione horum . Certè harum rerum inquisitio reuera talis iudicis aures transcendit.Et si hæsitas & anxius es,quur in Hierusalem trahis?Propterea & Paulus non volens ab ipso iudicari,Cæsarem appellat dicens,Ego ad tribunal Cæsaris sto,vbi me oportet iudicari. Etenim de hoc accusarant.Audis appellationem? audis insidias Iudæorum?audis seditionem?Hęc omnia Agrippam in desiderium audiendi excitarunt.Et dat Festus gratiam,& fit posteà Paulus clarior . Talia insidiæ conciliarunt.Si hęc non fuissent,nullus ho-

G rum principum dignatus esset eum audire,cũ tanto silentio,tantaq; patientia.Et videtur quidem docere & rationem reddere , sed magis magna cum dignitate concionatur.Itaque ne putemus rem grauem esse insidias,modò nobisipsis non insidiemur, nullus nobis insidiari poterit , imò insidiantur quidem,nihil autem nocent, sed etiam prosunt nobis plurimùm. Et ita in nostra potestate situm est , & quod malè habemus,& non malè habemus . Ecce testificor & magna voce dico,tubaq; clarius , & si fieri posset,è sublimi clamare non detrectarẽ,quòd Christianum nullus homo super terram habitans nocere potest.Et quid dico,nullus homo? neq; ipse dæmon,tyrannus,diabolus,si non ipse seipsum lædat , tametsi quoduis malum nobis quis intentare voluerit,frustra tentabit . Quemadmodum enim nullus homo angelum super terram nocet,ita neq; homo hominem, sed neque ipse alium nocere poterit,quandiu bonus fuerit. Quid igitur illi conferendum, quando neque noceri neque nocere potest?hoc enim illo non minus est, non velle nocere alium.Igitur angelus quis est etiam deo similis.Talis enim & deus est,sed ille quidem natura,hic autem proposito,neque igitur incommodari poterit, neque incommodare alium. Quod autem non potest,ne putes impotentiam:contrarium enim impotentia est,sed quòd nõ capax est dico:natura enim illa neq; damni capax est, neque incommodare alium potest , quoniam & hoc alterum damnum. Aliter nobis ipsis non nocemus quàm nocendo alium,& grauissima peccata nostra ex iniusticia erga nos fiunt,& ita etiam propter hoc Christianus nõ potest noceri, quia neque nocere potest. Quomodo autem nocendo alios nosipsos nõ nocemus? Agè singillatim res persequamur , & sermonem detegamus.Exempli gratia:Lædat quis iniustè,contumelia afficiat, fraude decipiat, quem nocuit ille? I nónne seipsum prius? Hoc certè cunctis manifestum. Alij enim damnum est in pecunia , ipsi verò in anima.Iterum inuideat alius, quem nam nocuit & talis?nónne seipsum? Talis est enim iniustitiæ natura,vt primùm noceat eum qui parit plurimùm, alium autem perquàm parum,imò nihil nocet:sed etiam prodest.At nihil fide dignum dixi.Sit igitur (maximè enim in his & totum consistit) pauper pecunias habens paucas , & necessario cibo abundans:alius autem diues & abundans,& multam habens facultatem,accipiat ea quæ sunt pauperis,nudúmque illum reddat ac tradat fami , ipse autem delicatè versetur in his quæ iniustè ei abstulit. Talis non solùm nihil illum nocuit, sed etiam ei profuit:sibi autem ipsi non solùm non profuit,sed etiã damnosus fuit. Quomodo? primùm quidem à sua mala conscientia flagellatur,& quotidie extimulatur,& ab omnibus condemnatur. Deinde in futuro iudicio. Sed quòd ille quidem damnum accipit, ex his satis manifestum.Quomodo autem vtilitatem capiet ille dic? Quia magnum lucrum est generosè ferre afflictiones.Est enim solutio peccatorum grauiter affligi,est philosophię schola,est virtutis doctrina. Videam⁹ igitur vter est in malis,hic an ille?Ille quidem si fuerit virtute præditus, fortiter tolerabit,hic autem quotidie in tremore erit ac suspicione.Vter igitur læsus est,hic an ille?Fabulas dicis,inquit,quando enim quis nõ habet quod edat & cogitur plorare,& omnibus destitui,vel ire mendicatum,& non accipere: nónne animam & corpus simul perdit?Mercedes tu dicis:ego rem ipsam commõstro.Dic enim oro, nullus ne diuitum desti tuitur notis? Quid igitur? nunquid huius rei causa est paupertas?Sed fame nõ premitur. Et quid hoc? maius erit iudicium,quando cum diuitijs hoc fecerit:neq; diuitię fortem reddunt, neq; infirmum inopia , alioqui nullus opulentorum miseram ageret vitam,nullusq; pauperum sibijpsi subcharus fuisset. Quòd autem sermones vestri fabula sint, hinc faciam manifestum . Dic igitur, Paulus ne in diuitijs vel in paupertate fuit,fame laborauit vel non?Possumus illum audire dicentem,In fame & afflictione. Prophetæ fame præmebantur vel non ? etiam illi non recipiebant quod opus eis. Iterum Paulum mihi profers , iterum prophetas decem ac viginti homines.Sed vnde vis?Multos quosdã,inquit, ostẽde mihi ferre paupertatem fortiter. Sed rarũ semper quod tale,& pauci boni.Si vis autem rem per seipsam exquiramus . Videamus cuius cura maior vel molestior, & cuius tolerabilior: nónne hic pro necessario alimẽto sollicitus est, ille autem pro innumeris rebus,de necessario nõ anxius?Famem nõ timet diues,sed alia timet,sæpe de salute sua . Non est sine solicitudine cibi quem edat, inops , sed caret alia solicitudine,& habet securitatem,quietem, & tranquillitatem.Et aliter:Si non est malum , sed bonum iniustè agere, quare confundimur , quare occultamus,quare dum probris afficimur indignamur,& molestè ferimus?Si non est bonum,iniustè M affligi, quare super ea re gloriamur , & litigamus? Vis discere quomodo hoc fit illo melius?vide vt in vtrisq; vtrique se habeant . Quare leges, quare iudicia , quare supplicia ? nónne propter illos quasi ægrotantes ? Sed magna interim est voluptas, inquit. Futura nunc prætereamus , & præsentia exquiramus.Quid miserius viro talem habente suspicionem? quid ad ruendum procliuius?quid putrius? nónne in naufragio semper est ? licèt iustum quiddam faciat , non creditur ob facultates eius , ab omnibus condemnatur : omnes enim qui iuxta se habitant, accusatores habet . non potest vti amicitia . Nullus enim statim vellet amicus fieri hominis , qui in tali existimatione est , ne particeps fiat suspicionis , & grauetur etiam ipse inuidia: vt bestiam auersantur omnes , vt pestiferum & naturæ hostem & homicidam , & improbum hominem . Si ad tribunal venerit is qui iniuria affecit , accusatore non habet opus , opinione quæ de illo habetur , quouis accusatore magis crimen

K

L 2.Cor.11.f

intendente.

A intendente. At nõ ità agit qui iniustè affligitur, sed omnes habet defensores,condolentes,manum porrigentes,in securitate stat.Si bonum est iniustè agere,fateatur quis se esse iniustum: si autem hoc non audet, quídnam vt bonum aggreditur? Videamus autem quomodo etiam in nobis ipsis, quanta fiunt mala. Dic enim, oro, si aliquid quod in nobis relicta mensura sua, aliam cupiat, & vellet splen relicto suo loco,alienũ cum suo arripere:nónne morbus esset? si humidum quod in nobis, impleret omnia,nónne fieret corpus fluxum?& iterum si chorera cum illo latitudinem quærat,& vbique diffundatur sanguis. Quid autem in anima ira, concupiscentia,& alia omnia?si transgrediantur mẽsuram, nónne se simul disperdunt?Ita & cib⁹,si plus quàm concoqui potest sumatur, morbis corpus infestat. Vnde enim podagræ ? vnde pendula rigidaq; corpora, nónne ab immodicis cibis ? Iterũ in corpore si plus vellet accipere oculus, vel plus videre quàm B ei præfinitum, vel maius lumen accipiat:hoc quod super mensuram est, nocebit magis, quàm proderit.Cogita autem,quoniam si quum bonum quoddam lux sit, & perit oculus: si plus viderit quando fulgidiora aspicit,quàm mensura sua postulat:quid faceret lux si mala esset? Et auris si maiorem sonũ accipiat,mentem facit attonitam.Mens quando cogitat quæ supra se sunt, obstupescit:Etiá quod plus est quàm opus nobis,perdit. Hoc est enim auaritia quam πλεονεξίαν vocant, plus habere, quàm constitutum est.Sic certè & in pecunijs, quãdo voluerimus plura onera imponere, licèt non sentiamus, molestam in nobis educamus bestiam,multa habẽtes,multis egẽtes,innumeris curis nos immittimus, multas diabolo præbentes occasiones: ppterea diabolus apud diuites non habet opus vllo labore:Parati enim sunt ob diuitiarum sarcinam procliues,vt illi seruiant. At non ita habent pauperes, sed planè diuerso modo.Ita res illæ per seipsas perdũt.Vnde C oro vt abstineatis ab harum concupiscentia, vt possimus euadere diaboli laqueos, & apprehensa virtute,bona æterna assequi,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, nunc & semper , & in secula seculorum, Amen.

Postero autẽ die quum venisset Agrippa & Bernice, cum multo apparatu, & ingressi essent in auditorium cum tribunis & viris principalibus ciuitatis, iubente Festo adductus est Paulus.

Homilia.lij.

Vide quale auditorium congregatur Paulo, cum viris principalibus ciuitatis. Princeps enĩ & rex stipatorib⁹ suis oĩb⁹ cõgregatis occurrũt,& cum ipsis tribuni & primi ciuitatis affuerũt.Hos enĩ vocat prícipales & τοὺς κατ' ἐξοχὴν, id est, eos qui in excellentia. Deinde & Paulus adducitur, & vide quomodo ipse ductus prædicatur D à Festo: non solùm enim illum non accusat criminum, sed etiam pro eo rationem reddit, & quid dicit? Agrippa rex, & omnes qui simul adestis nobiscum viri.Videtis hunc hominem,de quo omnis multitudo Iudæorum interpellauit me & in Hierusalem, & hic , acclamantes non oportere eum amplius viuere.Ego verò comperi eum nihil morte dignum admisisse. Cæterùm quum ille appellarit Augustum, statui mittere eum,de quo quid certum scribam domino,non habeo.Quapropter produxi eum ad vos, & maximè ad te rex Agrippa. Iniquum enim mihi videtur mittere vinctum, & crimina de quibus accusatur, non significare.) Vide quomodo illos quidem accusat, hũc autem absoluit.O iustitiæ abundantia testimonia, vt condemnet non inuenit princeps, etiam plurima inquisitione facta.Illi autem hunc morte dignum esse dicebant: Ego verò comperi , inquit , nihil dignum morte fecisse illum. De quo quid certum scri- E bam domino , non habeo.) Et hoc ad candorem Pauli pertinet,quòd iudex non habet aliquid de illo scribendum. Quapropter produxi illum ad vos. Iniquum enim mihi videtur esse mittere vinctũ, & crimina de quib⁹ accusatur nó significare.) Vide in quàm magnas angustias Iudæi principes immiscuerint . Quid igitur Agrippas de his volens aliquid discere, dicebat: Permittitur tibi Caput XXVI. pro te loqui.) Magno audiendi desiderio, vt dicat adhortatur rex. Paulus autem nunc magna libertate loquitur, non assentans, sed propter hoc beatum se esse dicẽs,quòd loquatur ei qui omnia sciat, & quòd propter hoc, nam & hoc prætendit, dicens: Tunc Paulus extenta manu , rationem reddebat: Super omnibus de quibus accusor à Iudæis rex Agrippa , existimo me beatum, qui coram te rationem redditurus sum hodie, quum tu maximè sis gnarus Iudaicarum & cõsuetudinum, & quæstionum. Quapropter obsecro, vt me lon- F ganimiter audias.) Profectò si malè sibi conscius fuisset , turbari oportebat, quòd loqueretur apud eum qui omnia sciat , sed hoc à pura conscientia proficiscitur non declinare iudicem probè omnia scientem quæ facta sunt, & gaudere. Quapropter obsecro , vt me longanimiter audias . Quoniam sermonem erat productus , & aliquid de se ipso dicturus, propter hoc præoccupans obsecrabat,ac dicit : Itaque vitam quidem meam, quam egi ab adolescentia, quæ ab initio fuit in gente mea in Hierusalem,nouerunt omnes Iudæi, qui prius nouerant me ab initio , si velint testimonium ferre, quòd secũdum exquisitissimam sectam nostræ religionis vixerim Pharisæus.) Vult dicere,Quomodo seditiosus fuissem, qui talis fui adulescens, taléque habeo testimonium ab omnibus ? Deinde & à secta probationem addit: Secundum exactissimam, inquit, sectam religionis vixi . Et quoniam iterum verisimile quosdam dicere : Quid si secta

quidem

G quidem admirabilis,tu autem malus?vide quomodo obiectionem castigat, testes dicens omnes Iudæos, qui ipsius vel vitam,vel conuersationem norunt. Sciunt enim omnes Iudæi,qui prius nouerunt me ab initio, si velint testimonium ferre. Et nunc spe repromissionis fretus, quæ ad patres nostros facta est à deo,sto iudicio subiectus, ad quam duodecim tribus nostræ instanter nocte ac die colentes deum sperant se peruenturas, de qua spe accusor ô rex à Iudæis.Cur ícredibile iudicatur apud vos,si deus mortuos suscitat?) Duas rationes de resurrectione ponit,vnam quidem à prophetis,& nó adducit prophetam, sed illam Iudæorum esse opinionem dicit: alteram autem & fortiorem quæ à rebus ipsis. Qualis igitur hæc èquia dicebat Christũ à mortuis resurrexisse, & instruit etiã illam rationibus,enarrans primùm suam insaniam diligenter, deinde etiam cum laude Iudæorum. Nocte & die
H seruiendo sperant,inquit,se peruenturas.Et ita licèt non essem vitæ irreprehensibilis, propter hæc non oportebat iudicari ô rex Agrippa.Subditur & alia ratio:Cur incredibile iudicatur apud vos,si deus excitet mortuos? An non hæc opinio viget? Si enim in hoc dogmate non educati fuissent, nunc autem intentaretur vt crimen,forsan quis iure sermonem nó recepisset. Mox dicit,quomodo persequebatur, habet etiam hoc artificium. Et sacerdotum principes adducit testes,& externas ciuitates, & quòd audierit dicentem sibi: Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Deinde ostendit etiam misericordiam dei, quia etiam quum persequeretur ipsum Saulus, ei apparuit, & non mihi soli benefecit, sed etiam alijs misit doctorem. Ostẽdit autem & prophetiam quam audiuit: *In hoc apparui tibi*, eripiẽs te ex populo & gentibus ad quas te mitto. Hæc omnia ostendens dicebat: Et ego quidem existimabam me aduersus nomen Iesu Nazareni multa
I repugnando facturum, quod & feci Hierusalem,
Suprà.8.a & multos sanctorum ego carceribus inclusi, potestate accepta:& quum occiderentur,detuli sententiam. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos cõpellebam blasphemare:& amplius insaniens in eos, persequebar etiam vsque in exteras ciuitates.Quarum rerum studio quum irem Damascum cum authoritate, & permissu principum sacerdotum,die medio,rex, in via vidi è cœlo supra splendorem Solis,circũfulsisse me lumen,& eos qui mecum faciebant iter.Quum autem omnes nos decidissemus in terram, audiui vocem loquentem ad me,ac dicentem Hebraica lingua:Saule Saule,quid me persequeris?Durum est tibi cõtra stimulos calcitrare.Ego autem dixi:Quis es domine? At ille dixit:Ego sum Iesus quem tu persequeris. Sed exurge,& sta super pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi,vt constituã te ministrum ac testem,& eorũ quę vidisti,& eorũ in quibus apparebo tibi,eripiens te à populo & gẽtibus ad quas te mitto, vt aperias oculos eorũ,vt conuertantur à tenebris ad lucẽ,& à potestate satanæ ad deum,vt accipiant remissionẽ peK catorũ,& sortem inter eos qui sanctificati sunt per fidem quæ est erga me.) Cõsidera quàm mansuetè loquitur.Deus,inquit,dixit ad me,quia apparui tibi vt constituam te ministrum ac testem,& eorũ quę vidisti,& eorum in quibus apparebo tibi eripiens te à populo ac gentibus ad quas te mitto, vt aperias oculos eorum, vt conuertãtur à tenebris ad lucem, & à potestate satanæ ad deũ,vt accipiant remissionem peccatorum.Quasi diceret,his credidi,hac visione me adduxit,& sic persuasit vt nihil differrẽ.

Vnde,rex Agrippa, non fui inobediens cœlesti visioni, sed his qui sunt Damasci & Hierusalem,& per omnem regionem Iudææ, deinde & gentibus annunciabam vt pœnitentiam agerent, & conuer- Sup.13. &
terentur ad deum,opera facentes digna his qui pœ 14.
nitentiam egissent.)Igitur ipse etiam alios erudiens vitam optimam,quomodo seditionis & contentionis, inquit, fuissem author? Hac ex causa Iudæi có L
prehensum me in templo tentauerunt interficere.

Auxilium igitur nactus dei vsque in hodiernum Sup. 21.c.
diem sto testificans tum paruo, tum magno, nihil aliud dicens, quàm ea quæ prophetæ prædixerant futura esse, & Moses, an passurus fuerit Christus, an primus ex resurrectione mortuorum lumẽ annunciaturus sit populo & gentibus.) Vide vt sermo eius adulatione careat,& totum adscribat deo. Vide & libertatem sermonis.Sed neque nunc desisto. *Vide certitudinem*,à prophetis enim confirmor,an passurus fuerit Christus, an primus ex resurrectione lumen annũciaturus.Quia primus Christus sur Rom.6.a.
gens, iam non moritur: manifestum ex hoc quòd omnibus denũciat,& de se ipsis hoc expectẽt. Deinde Festus vt vidit libertatem, quoniam ad regem loquebatur, non auertens se ab aspectu eius, quasi passus esset quippiam,dicit, Insanis Paule.Quòd autem hoc passus sit, audi cætera: Hæc autẽ illo disserẽte,Fest⁹ magna voce dicebat, Insanis Paule: M
multæ te literæ ad insaniã cõuerterũt.)Quid igitur Paulus?cũ mãsuetudine respondẽs,inquit: Non insanio potentissime Feste, sed veritatis ac sobrietatis verba loquor.)Posteà etiã causam docet,propter quam ad regem sermonem conuertit. *Scit* enim de his rex apud quem & liberè loquor, latére enim eum nihil horum arbitror. Non est enim in angulo hoc gestũ. Credis rex Agrippa prophetis?Scio quòd credis.) Hoc sic dixit, quasi detrahẽs & dicens ad illos: *Scio* quòd omnia scit exactè, & oportebat quidem primos vos hæc scire. Id enim sequẽtia declarant. Non est in angulo actum hoc, sed non voluistis. Credis rex Agrippa prophetis? *Scio* quòd credis. Agrippa autẽ ad Paulum dicebat:In paruo persuades me fieri Christianũ. Paulus verò dixit, Optarim à deo non solùm in paruo, verùm etiam in magno, non te modò, sed omnes etiã qui me audiũt hodie fieri tales qualis ego sum,exceptis hisce vinculis.) Vide quomodo precatur,dicens:Optarim ego a deo.In paruo,hoc est,
propter

A propter exiguum.Et non simpliciter orat, sed extẽ dit orationem. Tales,inquit,opto fieri omnes, non solùm te,qualis & ego sum.Deinde apponit,Exceptis vinculis istis.Non molestè ferens propter vincula, neque erubescens propter quod ligatus erat. Hoc enim erat ei quasi aliud quiddã gloria dignũ, sed ad illorum suspicionem respiciẽs hoc dixit, ꝓpterea addidit, Exceptis vinculis his. Sed videamus iterum quæ dicta sunt: Postero igitur die, vt in auditorium ingressi sunt, iubẽte Festo adductus est Paulus. Destiterant iam Iudæi ob illius appellationem, & tunc clarum fit spectaculum. Cum multo enim apparatu rex & omnis multitudo Iudęorum affuerunt, non illi quidem, & alij non, sed omnes. Multitudo Iudæorum, inquit, omnis interpellauit me Hierosolymis & hic,acclamantium non debere hunc vltrà viuere.O insaniam.Clamabant,oportere illum mori,dicentes. Hinc ostendit,quòd iustè appellarit Cæsarem.Quandoquidem nihil poterãt
B illi dicere,sed insaniebant,meritò ad illum vadit.Vt examinatione à vobis facta habeam quod scribam, inquit.Vides quàm sæpe causa examinatur, & defensionis huius authores sunt Iudæi, quam cogniturі erant etiam Romæ. Super omnibus de quibus accusor rex Agrippa,inquit,cẽseo me beatum, qui coram te rationem redditurus sum. Vide quomodo inuoluntarij & suæ malitiæ, & virtutum prædo inuoluntarij & suæ malitiæ, & virtutum præcones fiunt etiam apud regem,ita vt magnificẽtius adducatur Paulus,quàm si absque vinculis venisset. Non vltrà enim vt seductor ac præstigiator, postquàm à tantis iudicibus dimissus fuit, adducebatur. Igitur omnibus relictis apud quos educatus & natus fuit,non simpliciter, sed ab omni suspicione purus Romam vadit. Et non dixit, Quid nam,semel appellaui Cæsarẽ,sæpissimè examinatus sum, quãdiu examinabor?Sed quid? Iterum paratus est reddere rationem,etiam apud eum cui res Iudaicę maximè notæ erant. Proinde & cum magna libertate
C loquitur, vtpote iam in ipsum nullum habentibus dominium, qui in iudicium traxerant: & quanuis non essent vltra domini,sed prævalebat appellationis vis, de omnibus tamẽ copiosè rationem reddit, & nó de illis dicit,& alia omittit.Et ferè hæc in responsione sua dicit: Accusant vt seditiosum, accusant vt hæreticum,& quòd templum prophanaui, de omnibus rationem reddo. Itaque vitam quidem meam ab adulescentia, sciunt omnes quidem Iudęi.Vnde ipsi accusatores testes sunt,abhorrere mores meos à seditionibus. Quod etiam ante hoc di-
Galat. 1.c. cit: Sectator existens paternarum traditionum, id & hic insinuat,dicens: Vitam meam ab adulescentia.Et quando omnis populus aderat,inuocabat illorum testimonium:nõ autem facit hoc solùm,sed etiam apud Festum.Et iterum hoc loco quãdo plurimi aderant.Illuc autem non multa defensione opus erat defendentibus ipsum Lysiæ literis. Sciunt omnes Iudæi,qui anteà me cognouerunt.Et non dicit qualis sua vita,sed relinquit illorum conscientiæ & arbitrio. Rem autem totam in sectam rejicit,oD stendens hinc,quòd eam non delegisset,si malus esset ac improbus.Propter resurrectionem igitur istã sto iudicio subiectus. Ista & apud illos in precibus petitur,propter hanc orant,propter hanc deum colunt,vt hanc assequantur,hanc ego annũcio, & de spe hac accusor.Nónne insanientiũ est,omnia quidem facere, vt hanc assequaris, eum autem qui in illam credit fugare?Itaq; ego censebam contra nomen domini Iesu Nazareni, oportere multa facere,hoc est,censeo quòd quum hæc facerem,non eram discipulus Christi, sed hostis potius. Vnde & fide dignus fit testis, quòd plurima faciens & expuguans credentes,& suadens blasphemias, & omnia mouens,ciuitates & principes, & per seipsum hæc faciens, repentè mutatus est. Deinde iterum testes qui simul aderant ponit. Mox ostendit se iustè ac meritò credidisse,& à luce,& à prophetis, & ab euentu,& ab his quæ nunc facta. Subdidit enim: In
Meridie vidi circunfulgentem me, & eos qui meE cum erant,lucem. Vide saltem quomodo & à prophetis, & ab his fidem illis facit, ne videatur noua afferre,quanuis magna posset dicere, iterũ ad prophetas confugit, & ea in medio ponit. Igitur hoc quidem credibilius,vtpote nuper factum:sed quoniam solus vidit, denuò prophetarum authoritate confirmat. Et vide quòd ipse non similiter in iudicio & ecclesia agit:nam illic quidem dicit, quòd occidistis:hìc autem nihil tale,ne scilicet magis furorem illorum succendat: at isthuc ipsum ostendens vt dixit, an passurus Christus, à crimine illos liberat.Igitur id quod ego annuncio, num resurrexerit à mortuis, à prophetis ostendo.Etenim & prophetæ hoc annunciant. Igitur sermonem qui idem est cum prophetarum dictis suscipite. Quoniam autem visionem dixerat,nũc etiam audacius opera dicit. Et qualia hæc? Vt aperias,inquit,oculos,& conF uertas à tenebris ad lucem, & à potestate satanæ ad deum.Ad hoc enim apparui tibi, inquit,non vt puniam, sed vt apostolum te faciam. Vide, ostendit mala quibus increduli constringuntur, satanam & tenebras: sicut & bona credẽtium,lucem deum, ac sortem sanctorum. Et non simpliciter hortatur ad pœnitentiam, sed vult vt etiam admirabilis vita agatur. Vide etiam vbique gentes commemoratas in sermone,nam qui aderant,ex gẽtibus erant. Testificans,inquit,tum paruo,tum magno:hoc est,nobili ac ignobili. Hoc etiam propter milites dixit. Posteà relicto defensionis negocio,ad docendũ ingreditur.Vnde etiam Festus illi dicit: Insanis. Mox ne videatur ipse doctor esse, adducit prophetas ac Mosen,An passurus,inquit,Christus,an primus ex resurrectione mortuorum lucem annũciaturus sit populo ac gentibus.Festus magna voce inquit: Adeò furore & ira vox illa erat plena. Quid igitur Paulus? Non est,inquit,in angulo hoc gestum.Hìc dicit de cruce & resurrectione, & quòd dogma hoc in totum orbem emanarit. Credis, inquit, rex
Agrippa?

G Agrippa? Non dixit, resurrectioni: sed, prophetis. Deinde præoccupat illum, ac dicit: Scio quòd credis. Ad quẽ etiam Agrippa: In paruo me persuades fieri Christianum. Non intellexit Paulus quid sit, in paruo: & putauit quòd, ex paruo: vnde & ad hoc respondet, tam idiota erat. Et nó dixit, vellem: sed, optarim: & precor non solùm te, sed etiam omnes audientes. Vide sermonem ab adulatione liberũ. Precor, inqt, hodie omnes fieri tales qualis ego sum, exceptis vinculis istis.) Vide qui gloriatur vinculis, qui profert illas sicut catenam auream, is ea nũc deprecatur. Et ne mireris: infirmiores adhuc erant, & attemperabat illis sermonem: alioqui quòd vincula magnifacit, audi quoniam semper in
Ephe.3.a. epistolis omnibus præponit alijs, dicens: Paulus vin
2. Timot. 2.b. ctus Iesu Christi. Et iterum: Huius gratia circumposita est catena, sed sermo domini alligatus non
Ibidem. a. est. Et vsque ad vincula quasi malefactor. Vide non solùm vincula, sed etiam quòd vt malefactor habi
H tus proposuit amplificans vinculorum gloriã. Duplex autem pœna, & quòd ligatus erat, & quòd vt impostor. Nam siquidem vinctus esset, vtpote bene agens, consolationem quandam habuisset: nunc autem vt malefactor, & in malis deprehẽsus, attamẽ nihil hec curabat. Talis est anima cœlesti amore sublimis: nam quum ij qui fœdis amoribus capiuntur, nihil putant vel glorioſum, vel pretioſum quàm quod ipsorum cócupiscentijs seruit: id enim solum glorioſum ac honestum putãt, & amasia fit eis omnia: multò magis qui tali amore flagrant nihili faciunt preciosa. Si autem nó cósideramus quę dicuntur, haud mirum est. Imperiti enim sumus hu ius philosophiæ. Q ui enim igne Christi captus fuerit, talis fit, qualis esset homo solus super terram habitãs, adeò nihil curę ei est gloria & ignominia: sed quemadmodum si solus habitaret nihil curaret, ita & talis quoque non curaret. Tentationes autem sic contẽnit ac flagella & carceres, quasi in alieno cor-
I pore pateretur, vel quemadmodum si adamãtinũ possideret corpus. Ea autem quę suauia sunt in hac vita, ita ridet & non sentit, sicut nos vel ipsi mortui corpora mortua. Tantùm autem abest, ne ab affectione quadam capiantur: quantùm aurum, quod igne probatur, à macula abscedit. Et sicut muscæ in medium flammæ incidunt, sed fugiunt: ita & affectiones illis accedere non audent. Et vellem horum exempla vobis proponere possem, quoniam autem inopes sumus, necesse est ad illum ipsum confugiamus. Vide igitur vt ille erga totum mundum affe-
Gala. 6.d. ctus fuerit: Mihi mundus, inquit, crucifixus est, & ego mundo; hoc est, mortuus sum mũdo, & ille mi
Ibid.2.d hi mortuus. Et iterum: Viuo autem non iam ego, viuit autem in me Christus. Hoc solius Pauli fuerit dicere, nos autem intantùm absumus, quantùm cœlum à terra. Vnde nostrum erat, vt præ verecundia nos abscondamus, & neque os aperire audeamus. Q uòd autẽ præsentia quasi in solitudine esset, spe-
2.Cor.4.d ctabat, audi illum dicentem: Non considerantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quid K dicis? nónne pugnant verba ista? Inuisibilia enim nó videmus, visibilia autem videmus. Quales habebas oculos, tales sunt qui à Christo dati. Sicut enim hi visibilia quidem vident, inuisibilia autem non vident, ita illi contrà. Nullus inuisibilia videns, visibilia videt: nullus visibilia videns, inuisibilia videt. Nónne etiam nobiscum hoc fit? Quando enim collecta mente cogitamus aliquid inuisibile, sublimes nobis fiunt efficaces illi oculi. Contemnamus gloriam, rideri velimus magis quàm laudari: nam qui ridetur quidem, nihil incommodatur: qui autẽ laudatur, multùm. Ne magnifaciamus ea quæ homines terrent, sed quemadmodum de his qui pueros terrent sentimus, eos enim non admiramur: nam quisquis terret, pueros terret. Virum enim terrere nullus potest. Et quemadmodum terrentes superci lia surrigunt, vel aliter vultum distorquent, vt toruè videant: at sanum & mansuetum oculum habẽtes, facere hoc non possent: ita & hi perspicacẽ mẽ L tis vultum torquent. Atq; ita mansuetum & bonæ animæ hominem nullus terruerit, sed reuereamur omnes, veneremur. Non videtis quomodo terribilis etiam omnibus nobis inuisus est, & abominabilis? Q uid enim est, quod solùm terret, & ipsum non horremus? nónne bestias? nónne voces? nónne aspectus? nónne loca? nónne aëra? vtpotè tenebras? Ne igitur magnum putemus, si homines terreant vos: nam primùm quidem nullus homo facit. Secundũ non magnum est, si nos respuant. Sed magnum est bonum, & magna est virtus. Et vide quomodo magna. Ipsam admiramur & magnifacimus, tametsi res quibus constat vt miseras habemus. Q uis enim non beatum dicit philosophum, tametsi paupertas & quæ id genus, misera esse videntur? Q uando igitur claret per ea quę esse vidẽtur misera, vide quàm excellens est ipsa. Magnifacis homo potentiam? Et qualis potentia dic oro, ordinata est? Ab hominib⁹ factus es potens, intus ordina teipsum. Princeps est, M non qui vocatus est, sed qui verè est. Sicut enim rex neque medicum, neque rhetorem faciet: ita neque principem, non enim literæ vel nomen principem faciunt. Insuper si vis, extruat quis officinam medicorum, habeat etiam discipulos, habeat & instrumẽta & pharmaca, & ingrediatur ad ægrotos: nũquid sufficient hæc, vt prestẽt nobis medicum? Minimè, sed opus est arte, & sine illa non solùm hæc nihil prosunt, sed etiam damnosa. Ei enim qui non est medicus, melius fuerit neq; pharmaca habere: nam qui non habet, neq; seruat, neq; perdit: qui autem habet, pessundat, nescijs illis vti. Q uoniam nó in natura pharmacorum est salus solùm, sed etiam in arte adhibentis. Hoc enim nisi sit, omnia corrũpuntur. Talis etiam princeps est, habet instrumenta, vocem, iram, lictores, proscriptiones, mulctas, dona, laudes: habet & pharmaca, leges: habet officinam, tribunal: habet discipulos, milites: at sine medica arte illa ei non proderunt. Iudex medicus est ani-

A est animarum, non corporum. Si autem ille tãtam habet corporum curam, multò magis cura habenda animæ, quoniam & anima maior est corpore. Igitur nomen habere principis, non est esse principem. Vocantur & alij magnis nominibus, vt Paulus, Petrus, Iacobus, Ioannes, sed non propter nomina sunt id quod vocantur: quemadmodum & ego, licèt eodem quo ille vocer nomine, non tamen vna & eadẽ cum illo res vocabulo vocor; non sum Ioãnes, sed vocor Ioannes: ita & illi nó sunt principes, sed vocantur. Sunt illi principes etiam sine his, sicut & medicus, licèt arte non vtatur, habeat autem illã in anima, & medicus est. Sunt principes, suijpsorum principes. Tria enim hæc sunt animæ, domus, ciuitas, orbis: & via quadam res procedunt. Oportet igitur præficiendum domui, & ędificaturum illam, prius animam suam componere, domus enim ipsius est. Si autem suam non poterit, vbi vna anima, vbi vnus dominus, vbi semper secum habitat,
B quomodo alios ædificabit? Q ui animam suam cõponere potest, partim faciendo vt regat, partim vt regatur, hic etiam domum poterit. Q ui autem domum, idem & ciuitatem. Et qui ciuitatẽ, etiam orbem. Si autem animam non poterit, quomodo orbem poterit? Hæc à me dicta sunt, ne sic stupescat principatus, vt videamus, quid nam sit principatus. Ferè enim non est principatus, sed derisio, & seruitus, & multa alia quis dixerit? Dic oro, Q uid est principũ principis? Nónne prodesse & bene facere subditis? Q uid igitur si hoc non fuerit? Q uomodo alijs proderit, qui sibi ipsi non prodest? Q ui multos perturbationũ impetus in anima habet, quomodo aliorum affectiones curabit? Ita & voluptas, non est ipsa voluptas, sed alia. Q uemadmodũ princeps demonstratus est, non hic, sed alius: ita & qui in delicijs, nó hic, sed alius. Nam videtur mihi quidem esse voluptas, voluptate frui, & gulæ ac ventri indulgere. Esto enim comedat, bibat, lasciuiat, deinde cu
C ram habeat, ac mœreat: num poterit hic esse in delicijs? Non igitur edere ac bibere voluptas est, sed in voluptate esse. Esto quis aridum manducet panem, & impleatur cũ lætitia. Igitur hoc fuerit voluptas? Videamus igitur ad quẽ illa veniat, Ad diuites, vel non diuites? Neq; ad hos simpliciter, neque ad illos, sed ad eos qui ita suam prępararant animã, ne multos habeant tristiciarum fomites. Et qualis est hæc vita? forsan dicet quis, Video enì vos omnes audiẽdi auidos, quæ sit vita hæc, quæ nullum mœrorem habet. Igitur confessum sit à vobis primùm, quòd hæc voluptas sit: hę deliciæ sint, quando mœror nó interturbat, & non petat à me carnem ac sanguinem, & condimenta, & vestes sericas, & mensę abundantiam. At si ostendero absque his præsentem vitam illam, hanc voluptatem dilige, hanc vitam. Multa enim quia non reputantur necessaria, afferunt nobis tristitiam. Vter igitur magis contristabitur, qui nihil horũ curat, vel qui curat? Et qui metuit vicissitudines ac mutationes, vel qui non metuit: qui inuidiam, qui odium, qui calumnias, qui in- D sidias, qui iacturam timet, vel qui illorum expers est: qui pluribus indiget, vel nullo: qui innumeris seruit, vel qui liber: qui innumeris opus habet, vel qui nullis: qui vnum dominum timet, vel qui plurimos? Igitur maior hic voluptas est. Itaq; hãc sectemur, & ne simus erga terrena ita affecti: sed rideam⁹ omnem huius vitæ apparatum, & frugaliter viuamus, vt possimus iucundam vitam hanc transigere, & ꝓmissa bona assequi, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cũ patre simul ac sancto spiritu sit gloria, imperium, honor, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Surrexit autem & præses ac Bernice, & qui assidebant eis. Et quum secessissent, loquebantur inter sese, dicentes: Nihil morte, aut vinculis dignum fecit homo iste. Agrippa autem dixit, Dimitti poterat homo ille, si non appellasset Cæsarem. Homilia. liij. E

VIde quomodo iterum pro illo suffragia ferunt. Etiam postquàm dixit, Insanis: absoluunt illum, dicentes, nec morte, nec vinculis dignum: & omnino dimisissent, nisi Cęsarem appellasset: sed hoc singulari dispensatione contigit, non hoc autem solùm, sed etiam quòd cum vinculis vadit. Propter hoc dicebat, vsq; ad vincula: quasi malefactor. Nam si Christus cum impijs reputatus est, multò magis ille: sed quẽadmodũ ille gloriam non curauit, ita nec hic. Admirabile enim est, quòd mixtus inter illos, nihil dãni ab eis accipit. Post- Caput XXVII.
quàm autem decretum est, vt nos nauigaremus in Italiam, tradiderunt & Paulum & quosdam alios Centurioni, nomine Iulio, cohortis Augustæ. Conscensa autem naue Adramytina nauigaturi, iuxta loca Asiæ soluimus, perseuerante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicense. Sequenti autem die appulimus Sidonem.) Vide quousque co- F
mitatur & Aristarchus. Bene etiam vtiliter adest ille, qui in Macedonia omnia quæ acta erant annunciaturus. Humanitérque Iulius Paulo tractato, permisit vt profectus ad amicos ab illis curaretur. Et inde quũ soluissemus, subnauigauimus iuxta Cyprum, eo quòd venti essent contrarij.) Permisit, inquit, Iulius Paulo humaniter tractato. Bene faciebat hoc permittendo: vt profectus ad notos, curaretur. Verisimile enim erat, illum valde afflictum à vinculis, à metu, & circunductione. Vide quomodo neque hoc occultat, quòd voluit curam habere. Iterum tentationes, iterum venti contrarij: vide per omnia vitam sanctorum sic contexi. Effugerant tribunal, & faciunt naufragium, ac ferunt tempestatem: quod & manifestat subdens, Tunc pelagus quod est inter Ciliciam & Pãphiliam emensi peruenimus Myram, quæ est Lyciæ. Et ibi Centurio nactus nauem Alexandrinam nauigantem in Italiam, transtulit nos in illam.) Nactus, inquit, nauem Ale-

Guem Alexandrinam. Meritò inuenitur,ita vt & illi annuncient in Asia quid Paulo acciderit, & hi in Lycia. Vide deum nihil innouare,neq; mutare, sed permittere illum nauigare ventis importunis. Sed etiam sic miraculum operatur: nam vt securè naui gent,nó permisit illis in mari,sed semper iuxta terram nauigabant. Et quum multis diebus tardè nauigaremus: & vix deuenissemus cõtra Gnidum, prohibente nos vento,adnauigauimus Cretæ iuxta Salmonem. Et vix præterlegẽtes illam,peruenimus in locum quendam,qui vocatur Calilimenes,iuxta quem propè ciuitas Lasæa. Multo autem tempore peracto,& quum esset iam nauigatio periculosa,eo quòd ieiunio iam defectis erant viribꝰ,admonebat eos Paulus,dicens eis: Viri,video quòd cum iniuria multoq; damno,non solùm oneris & nauis,sed etiã animarum periculosa futura sit nauigatio. Cẽturio autem gubernatori & nauclero magis credebat, q̃ his quæ dicebantur à Paulo.) Ieiunium hîc opinor
H dici,quod Iudæi seruant. Nam post Pẽtecosten,exierant illinc post multum tempus,ita vt in ipsa ferè hyeme venerint in partes Cretę. Et hoc quoq; non paruum miraculum,quòd illi propter hunc seruati fuerunt. Viri,video quòd cum iniuria multoq; damno non solùm oneris & nauis, sed etiam animarum nostrarũ,periculosa futura sit nauigatio. Itaq; Paulus iubebat manere,& futura prędicebat. Illi autem quum festinarent, & ob locum quoque prohiberẽtur,volebãt in Phœnice hybernare. Et quũ aptus portus non esset ad hybernandum, complures ceperunt consilium soluendi illinc, si quomodo possent, peruecti Phœnicen illic hybernare. Is est portus Cretæ, spectans ad Aphricum & ad Chorum. Aspirante autem Austro,rati se propositi cõpotes,quum soluissent Asson,prætерlegebant Cretam. Verùm haud multò post coortus est contra ipsam ventus Typhonicus,qui vocatur Euroaquilo:quumq; correpta esset nauis,nec posset obniti vẽ
I to,data naui flatibus,ferebamur: in insulam autem quandam deuecti,quæ vocatur Clauda,vix potuimus obtinere scaphã. Qua sublata adiutorijs vtebantur,subcingentes nauim, timentes ne in Syrtim inciderent,demisso velo sic ferebantur. Quum autem vehementi tempestate iactaremur, sequẽti die iactum fecerunt, ac tertio die nostris manibus armamenta nauis proiecimus:porrò neque Sole,neq; syderibus apparentibus ad complures dies & tempestate non exigua imminente, iam ablata erat omnis spes salutis nostræ. Tunc stans Paulus in medio illorum,dixit.) Vide post tantam tempestatem nec importunus, nec insolens illis loquitur: sed volens,vt vel in posterum credant:vnde & quæ facta erant,in testimonium assumit veritatis dicẽdorum. Et duo prædicit,Et quòd in insulam exeundum illis,& quòd nauis peritura:qui autem in illa saluandi sint,id quod nõ erat coniecturæ, sed prophetiæ, & quòd Cæsari assistendus esset. Quod autem dixit, Donauit tibi deus omnes:non erat arrogantię, sed volentis adduci ad fidem nauigationis socios, K
non vt ipsi gratiam habeant,sed vt credant his quę ab ipso dicebantur, sic dixit. Quod autem dictum Paulo,donauit tibi eos:tãtundem est,digni quidem erant qui perirent,quoniam inobedientes fuerunt, veruntamen in tui gratiam hoc fit. Quum autem esset multa inedia,Paulus stans in medio eorum, dixit: Oportebat quidẽ,ô viri audito me, non soluere à Creta, nec accersere nobis iniuriam hanc & iacturam. Et nunc hortor,vt bono animo sitis. Iactura enim animæ nulla erit ex nobis, sed tantùm nauis. Astitit enim mihi hac nocte angelus dei,cuius sum ego,quem & colo, dicens, Ne timeas Paule, Cæsari te oportet sisti. Et ecce donauit tibi deus omnes qui nauigant tecum. Propter quod bono animo estote viri. Credo enim deo,quòd sic erit,quẽ admodum dictum est mihi. In insulam autẽ quandam oportet nos eijci. Sed postquàm quartadecima nox superuenit, nauigantibus nobis in Adria L
circa medium noctis,suspicabantur nautæ appare re sibi aliquam regionem,qui & demissa bolide repererunt passus viginti,ac pusillũ inde digressi rursumq; demissa bolide repererũt passus quindecim, timentesq; ne in aspera loca inciderẽt,de puppi iactis anchoris quatuor optabant diem oriri. Nautis verò quærentibus fugere è naui, quum dimisissent scapham in mare, sub prætextu velut è prora anchoras extẽsuri:dixit Paulus Centurioni, ac militibus,Nisi hi in naui manserint,vos salui fieri non potestis. Tunc abscíderunt milites funes scaphæ, & passi sunt eam excidere.) Hic ostendit quòd nautæ fugam inituri erant non credẽtes dicto. Ideo & dixit,Si hi fugerint,vos seruari non potestis. Non ꝓpter hoc dixit, sed vt detineat illos, & prophetia non excidant. Vide quasi in ecclesia erudiri illos philosophiam Pauli, quos & è medijs seruat periculis: & mira dispensatione non creditur Paulo,vt postquàm rem experiantur, credant, quod & factum est. Et iterum hortatur vt sumant cibum & M
obtemperant, & ipse primus accipit, non sermone solùm,sed etiam opere, suadens quòd nihil nocitura sit tempestas,sed magis etiam illorum animas lucrifactura sit. Et quum dies inciperet oriri, hortabatur Paulus omnes sumere cibum, dicens: Dies hic decimusquartus est quòd expectantes ieiuni ꝓmanetis nihil accipientes,propter quod hortor vos vt sumatis cibũ:hoc enim ad salutem vestram pertinet,quia nullius vestrum capillus de capite cadet. Et quũ hęc dixisset, sumpto pane gratias egit deo in cõspectu omniũ,& quum fregisset cœpit edere. Porrò animis iam recreatis omniũ, sumpserunt & ipsi cibũ. Eramus verò vniuersæ animæ in naui ducentæ septuagintasex, & satiati cibo alleuiabant nauem eijcientes triticum in mare. Dum autẽ dies esset,terram non agnoscebant:sinum verò quendam animaduerterunt habentẽ littus in quod cogitabãt si possent impingere nauem. Et quum anchoras sustulissent,cõmittebãt se mari simul laxatis iunctu-

ris guber-

Aris gubernaculorum, & sublato artemone ad auræ flatum tendebãt ad littus. Et quum incidissent in locum bimarem,impegerunt nauem: ac prora quidẽ infixa manebat immobilis, puppis verò soluebatur à vi vndarum.) Iterum tẽtat diabolus obsistere ꝓphetiæ, & volebant quosdam interficere, sed non permisit Cẽturio,vt Paulum seruet,adeò illum iam familiariter diligebat. Militum autem consilium erat,vt vinctos occíderent,ne quis quum enatasset, effugeret. At Centurio volens seruare Paulum, cõpescuit eos à consilio, iussitq; vt qui possent natare abijcerent se primos,& in terram euaderent, cæteriq; partim in tabulis, partim in quibusdam nauis fragmentis. Et sic factum est vt omnes incolumes
Caput XXVIII. euaderent in terram. Et quũ euasissent, tũc cognouerũt quòd Melite insula vocetur.) Vides quãtum bonum factum est ex tempestate? Non igitur erat,ex derelictione. Et quomodo,inquit,ferebant, quum nihil ederent,nullumq; cibum sumerent? Ti
B mor tenebat illos, & appetitum cibi negabat extremè periclitaturis. Igitur quod factum est, à tempore erat: maximum autem miraculum, quòd in tali tempore à periculis medijs seruati sunt, & ipse & propter ipsum cæteri. Et sublato artemone ad venti flatum contendebant ad littus. Hoc dixit ostendere volens violentiam quam sustinebant in tempestate. Sępe enim non sic faciunt. Ideo & deduxerũt carbasa,hoc est,velum,id quod fit vbi vehementer flat ventus,vt impediatur venti violentia. Hæc au-
Hic suprà 27.8. tem patiebantur in Adria,vbi seruari difficile. Eramus autem in naui animæ omnes ducentæ septuagintasex. Et vnde manifestum quòd tot erant qui simul nauigabant? Verisimile erat illos rogasse causam propter quam nauigãt,& didicisse omnia: qui & nihil edebãt,quia nulla erat eis cura cibi,eo quòd non erat vulgare periculũ. Et vide quomodo Paulo nõ simpliciter accidit dilatio nauigationis,& in-
C tempestiua nauigatio,sed facit illud doctrinæ tempus. Non parum autem fuerit, siquidem hi omnes crediderunt. Sed videamus iterum quæ dicta sunt:

Multo iam tempore transacto quum esset iam periculosa nauigatio admonebat Paulus, dicens illis, Viri, video quòd cum iniuria & damno futura est nauigatio. Vide q̃ alienus est à fastu. Ne videatur prophetizare,sed quasi à coniectura dicere: Video,inquit. Non enim susceptissent, statim si hoc dixisset. Prius igitur prophetizat, & dicit,deus cui seruio,inducens illos: quomodo igitur nõ fuisset cum iactura animarum: Fuisset vtiq;, nisi deus seruasset: certè quantùm ad rei naturam pertinet, perijssent, sed deus prohibuit. Centurio autem,inquit,gubernatori magis credebat,q̃ his quæ dicebantur à Paulo: vt ostendatur quòd non à coniectura hæc dicebat,gubernator cõtraria dicit,idq; experientia clarus. Ita non erant à coniectura quę dicebãtur. Quũ autẽ portus,inquit,nó esset idoneus ad hybernãdũ. Vides & locus docet non esse à coniectura. Immo multi illi à coniectura loquebãtur,qui & inde suadebant soluendũ. Sed nulla illis inde vtilitas:inciderunt enim in tẽpestatem,& iacturam eorũ quę vehebant, faciunt. Ideo & hoc manifestans subdidit: Quũ autem vehementi tempestate iactaremur,nostris manibꝰ armamẽta nauis proiecimus. Ne posthac possint esse increduli,hæc fieri permittũtur. Et oritur magna tempestas,& ingentes tenebrę fiunt: postea ne pereãt,etiam triticum eijcitur, & omnia. Hoc enim est,armamenta nauis proiecimus:quum autem esset multa inedia dixit Paulus, Oportebat morem gerentes mihi,lucrifeciſſe id iacturæ. Vide quomodo non parua ad audiendum conferebant, tempestas,inquã,& tenebrę. Et vide quomodo credit Centurio, vt & scapham relinquat & perdat. Quòd autem nautæ nondũ crediderunt, & postea credunt ne mireris. Etenim genus illorum impudẽs quodammodo est,& ad credendum durius. Tu autem etiam sapientiã Pauli hinc cõsidera. Nõ enim increpat & exasperatur,sed mansuetè sic: Oportebat, inquit. Sciebat enim quòd calamitosis non est E
acceptus obiurgator, sed vbi etiam plures calamitates prętерierint fit acceptior. Igitur tũc aggreditur, quãdo omnis spes salutis sublata,tũc & vtilia prædicit. Vt autem decimaquarta nox facta est,inquit, timentes optabant diẽ fieri. Ne quis dicat quòd nihil fuerit,hoc addidit,ostendens omnia facta:quòd autem facta sint,timor testabatur. Optabãt,inquit, diem fieri timentes. Et locus difficilis erat. Etenim per Adriam hæc contingũt, & erat magna inedia. Hic decimusquartus dies est, quòd expectantes ieiuni permanetis. Ita omnia docẽt eos in medio fuisse mortis. Ideo subdit,Obsecro vos vt sumatis cibũ, hoc enim ad salutem vestram fuerit:hoc est,ne fortan fame pereatis,cibum sumite. Vt autem panem accepit, gratias egit deo. Vide quòd ille gratias agit,propter ea quæ facta sunt: non solùm illos confirmauit,sed etiam alacres facit. Eramus autem,inquit, omnes animæ in naui ducẽtæ septuagintasex. De his dicebat,iactura animę ne vnius quidem erit F
ex nobis. Hoc ex satis persuasa anima proficiscebatur, dicere quòd ne vna quidem anima peritura esset. Satiati autem cibo,alleuiabant nauim eijcientes triticum. Vides,cum hoc quòd accipiũt cibum, credunt solũ,& sic iam totũ in Paulum reijciebant. Ita vt etiã triticũ eijcerent. Vide illos & humana facere,& nõ prohibere Paulum. Quando autem,inquit,dies factus est,laxarũt iuncturas:destruitur nauis in die,ne metu pereant,vt videas re ipsa prophetiam. Militum autem consilium erat,vt occiderent vinctos. Vides etiã per hoc Paulo grati facti sunt. Nam propter illũ non permisit eos occîdi Cẽturio, ita mihi videntur ex confesso mali fuisse,ita vt occîdere illos vellent:sed non est factum, consilio impedito. Alij autem in tabulis efferebãtur,& omnes ita seruati sunt,& ꝓphetia sic impleta est. Non enim ante multos annos prædixerat, sed naturam euentuum sequẽs:omnia enim erant supra spem,& per suam salutem didicerunt quis esset Paulus. Si autem dice-

Gtem diceret quis,quare nō & nauim ſeruauit?vt diſcant quale periculū euaſerint,quia non totum fiebat humano adiutorio,ſed manu dei,quæ abſq; naue ſeruauit.Atq; ita iuſti licèt in tempeſtate ſint, licèt in mari, licèt in pelago nihil graue patiuntur, quin & alios ſecum ſeruant. Si nauigantes,periclitantes,& naufragiū ſuſtinentes,ſi & vincti per Paulum ſeruati ſunt, cogita quid eſt eſſe virum ſanctū in domo:multæ enim tempeſtates etiam nobis incumbūt his multò grauiores, ſed poteſt deus etiam nos donare,modò credamus ſanctis ſicut illi,ſi fecerimus quæ præcipiunt.Nō enim ſimpliciter ſeruantur,ſed etiam ipſi fidem attulerunt:licèt vinctus eſſet ſanctꝰ maiora ſolutis operatur.Et cōſidera hoc hic factum. Solutus cēturio vincto illo habebat opus:Gubernator peritus,nō gubernāte egebat. Nō enim talem gubernabat ſcapham, ſed orbis eccleſiam, qui didicerat ab illo maris domino nō humana arte,ſed ſpirituali ſcientia in naui illa multa nau
H fragia, multas procellas, ſpiritus malitiæ,intus pugnas,foris timores:atque ita hic reuera gubernator erat. Vide oro omnem vitam noſtram ſic conſtitutam,nunc enim miſericordia fruimur,nunc autem tempeſtas incidit,nunc ob propriam ſtultitiam & ignauiam in multa incidimus grauia,immo hoc fit,quòd non audimus Paulū feſtinantes aliquó ire, quó ille nō iubet. Quippe etiámnum nauigationis noſtræ ſocius eſt,licèt non ligatus vt tunc. Adhortatur etiámnum & dicit his qui in mari hoc,Attēdite vobis ipſis,ingredientur poſt meam abitionem
2.Tim.3.a lupi rapaces ad vos.Et iterum,In nouiſſimis temporibus inſtabunt tempora periculoſa,& erunt homines ſeipſos amantes,auari,arrogantes.Hic enim omnium importuniſſimꝰ ſpiritus eſt. Maneamus igitur vbi iubet,in fide ſcilicet,in ſecuro portu. Ipſum magis audiamus,quàm gubernatorē qui eſt in nobis,rationem inquam. Ne ea quæ hæc ſuggerit,faciamus:ne ea quæ nauclerus,ſed quæ Paulus iubet,
I qui plurimas tutus tranſijt tempeſtates:ne experiē-
1.Tim.6.b tia diſcamus,ſed ante experientiam diſcamus vitare cōtumeliam & damnum. Audi quid dicat,Qui volunt ditari,incidunt in tētationem.Credamus ei. Vide enim quid his qui non crediderunt,acciderit. Et iterum alia ex cauſa, vnde ſint naufragia dicit,
2.Tim.3.d Qui ſanè,inquit,naufragium fecerunt circa fidem, tu autem mane in his quæ didiciſti.Credamus Paulo etiam ſi in media tempeſtate ſimus,omnino à periculis liberabimur, etiam ſi quatuordecim noctiū inedia vexati ſimus, etiamſi ſpes ſalutis exciderit, etiamſi in tenebris ſimus ac caligine, credentes ei à periculo liberabimur.Nauim eſſe putemus vniuerſum orbem,& in hoc malefactores & multis flagitijs turpes,& alios quidem principes,alios verò vinctos,alios autem iuſtos qualis Paulus, alios demum vinctos & peccatis aſtrictos. Itaq; ſi quidem Paulo crediderimus non vincti peribimus, ſed etiam ſoluemur. Donat etiā nos illi deus. An negas peccata & affectiones grauia eſſe vincula? non ſolæ manus vinctæ ſunt,ſed totus homo.Dic oro, Nōne ſi quis K
multas poſſidens pecunias, eas non erogat neq; inſumit,ſed retinet,parſimonia grauius, q̄ indiſruptis vinculis ligatur? Item quando quis fato ſe ſubijcit, nōne hic iterum alijs ligatus eſt vinculis?item ſi ſuperſtitioſis traditionibus & ſymbolis,nónne quouis vinculo illa moleſtiora?Adde ſi concupiſcentiæ irrationabili & fœdo amori, quis nobis hæc vincula rumpet?Profectò deo opus eſt vt ſoluantur:& ſufficit quidem vno periclitari malo: quādo autē vincula & tempeſtas iunguntur, cogita quantum erit tunc periculum?Quid enim non ſufficit ad perdendum,nónne fames?nónne tempeſtas? malicia ſimul nauigantium?temporis importunitas? at cōtra hæc omnia ſtat Pauli claritas.Sic ſanè etiam nunc. Retineamus apud nos ſanctos,nec erit tēpeſtas,immo etiā ſi fuerit tēpeſtas,erit ſerenitas ac trāquillitas & à periculis liberatio. Quoniam vidua illa ſanctum 4.Reg.4
hoſpitio habebat,etiam filij eius mors ſoluta eſt, & f.
rediuiuum accepit puerum.Vbi pedes ſanctorū in- L
grediuntur,nihil erit quod contriſtat, etiamſi quid fiat, id ad probationem maioremq; dei gloriā pertinet.Aſſueſce,vt pauimēta domus à talibus calcētur pedibus, & non calcabit dæmon illic, & valde meritò:nam ſicut vbi fragrantia eſt, ibi non habet locum graueolentia: ita vbi ſanctum eſt vnguentū, ibi ſuffocatur dæmon,lętificat ſimul agentes,animā recreat,odorem diffundit.Vbi ſpinæ,ibi beſtiæ: vbi hoſpitalitas,ibi non ſunt ſpinæ.Miſericordia ingrediens,quauis falce melius ſentes execat,quouis igne violentius exurit.Ne timeas.Reuerētur ſanctorum veſtigia,ſicut leonem vulpes.Iuſtus enim,inquit, vt Prou.18.a.
leo confidit. Introducamus hos leones in domum, & omnes exigētur beſtiæ,non clamātibus,ſed ſimpliciter loquentibus illis. Non enim leonis rugitus beſtias ſic fugat, vt iuſti oratio dæmones: ſi loquetur ſolùm, deuolant. Et vbi nunc ſunt,inquit,tales? vbiq; ſi crediderimus nos,ſi quæſiuerimus,ſi ſolicitè indagauerimus.Vbi quæſiuiſti,dic oro,quando hoc M
tibi fuit curæ?Si autem non quæris,ne mireris ſi nō
inueneris.Qui enī quærit,inuenit,non qui nō quę- Matt.7.b
rit.Audi eos qui in ſolitudinibus ſunt,abijce aurum & argentum,vbiq; terrarum ſunt:etiamſi in domo non recipias,accede tu ad illum,fias cū viro,ad domiciliū illius vade, vt poſſis etiā benedictione frui: magna enim ab illis eſt benedictio,quā aſſequi ſtudeamus, vt illorum precibꝰ adiuti miſericordia dei fruamur gratia vnigeniti illius,cui cum patre,ſimul ac ſancto ſpiritu gloria,imperium, honor, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Barbari verò præſtabant non vulgarem humanitatem nobis. Accēſa enim pyra recipiebant nos omnes propter imbrem qui imminebat & propter frigus.Quum cōgregaſſet autem Paulus ſarmentorum multitudinem,& impoſuiſſet in ignem, vipera à calore prorepens, inuaſit manum eius.

Homi-

A Homilia.liiij.

Præſtabant, inquit,non vulgarem humanitatem nobis Barbari,accenſa pyra:alioqui nulla ſalutis vtilitas fuiſſet perditura illos tempeſtate. Deinde Paulus ſumpta ſarmenta poſuit in ignem.Vide illum operantem,vide illum nuſquam temerè miracula faciētem, ſed ob neceſſitatem.Et quum tempeſtas oriretur,non ſine cauſa prophetizabat:& hic ſarmenta imponit,ignarus omnis faſtus, vt ita ſeruet illos , fruanturq; calore. Poſteà vipera apprehēdit manum illius. Vt autem viderunt Barbari pendentem beſtiam à manu eius, dicebant inter ſe,Omnino homicida eſt homo iſte, quem ſeruatum in mari,vltio non ſinit viuere.Bene etiā hoc permiſſum eſt,vt & illi viderent,ac loquerentur talia, vt futuro miraculo nō diſcredant. Et vide illos honeſtè inter ſe loquentes.Vide naturę iudicium etiam apud Barbaros incorruptū,neq; ſimpliciter condemnantes.Et hi prius vidēt,vt ma-
B gis admirētur.At ille quidē excuſſa vipera in ignē, nihil mali paſſus eſt. Illi autem expectabant vt incenderetur , & quum diu expectarent & viderent nihil mali ei accedere,mutata mēte , dicebant eum eſſe deum . Expectabant,inquit,vt ille cadat mortuus: & iterum videntes quòd nihil tale contingeret,dicebant,deus eſt.Iterum ſupra modū loquuntur.Poſteà, In locis autem illis erant prędia primatis inſulæ, cui nomen Publio , qui nos exceptos triduò benignè tractauit hoſpitio.) Ecce iterū alius hoſpitalis Publius & diues & abundantiſſimus,nihil de religione Chriſti ſciens,ſed ob ſolam calamitatem miſertus illorum eſt,hoſpitioq; benignè tractauit. Contigit autem patrem Publij febribus ac dyſenteria vexatum decumbere. Ad quem Paulus vt ingreſſus eſt,orauit, impoſuit illi manꝰ & curauit eum .) Et ita dignus erat,cui bene fieret,ideo & pro ſuſceptione Paulus curationem illam retri-
C buit. Hoc autē facto,cæteri quoq; qui habebant infirmitates in inſula,accedebāt & curabantur: qui & multis honoribus honorarunt nos , & ſoluentibus impoſuerunt quæ neceſſaria.)Et dederunt, inquit,nobis ſoluentibus ea quæ neceſſaria quum nobis tum alijs. Vide & à tēpeſtate liberatos nō fuiſſe neglectos, ſed etiam propter illum liberali hoſpitio ſuſceptos & alitos ad mēſes tres. Poſt mēſes autem tres nauigauimus in naui Alexandrina, quæ in inſula hyemauerat, cui erat inſigne Caſtor & Pollux . Et quum veniſſemus Syracuſas,manſimus triduò . Inde circunlegētes venimus Rhegiū, & poſt vnum diem afflante Auſtro poſtridie veni mus Puteolos, vbi repertis fratribus rogati ſumus, vt maneremus apud eos dies ſeptem,& ſic venimꝰ Romam.Et inde quum audijſſent fratres de nobis, prodierunt in occurſum nobis vſq; ad Appij forū, & Tres tabernas . Quos quum vidiſſet Paulus, vt egit gratias deo ſumpſit fiduciam.) Propter Paulū vide omnia hæc fieri, vt credant vincti , milites,ac centurio: nam etiam ſi lapides fuiſſent , & propter

ea quæ conſuluerat,& ipſi audierant, & quæ præ- D
dixerat,& propter miracula quæ fecerat , & propter beneficia quibus educati erant , de illo magna vtiq; cogitaſſent . Vide quando rectum iudicium fuerit & à nulla affectione præoccupatum , quomodo ſtatim recta iudicia accipit,& probatas ſententias . Porrò prædicatio etiam vſque in Siciliam peruenit . Vide quomodo & Puteolos inuētis quibuſdam tranſit,mox occurrerunt & alij,tanta fratrum erat alacritas:non turbauit illos quòd Paulus erat in vinculis. Vide etiam illum iterum humana quadam affectione teneri. Viſis enim fratribus,inquit,fiduciam ſumpſit. Quanuis tanta miracula feciſſet ,attamen ab aſpectu augmentum ſumpſit.Et ex hoc diſcimus quòd humano more etiam conſolationem accepit,& contrà. Quando autē venimus Romam,inquit,permiſſum eſt Paulo vt ma
E neat ſolus,cum milite cuſtodiēte illum.) Non paruum etiam hoc argumentum eſt illum fuiſſe per omnia admirabilem , non enim iam cum alijs numerabatur. Poſt tres autem dies cōuocauit Paulus Iudæorum primores.) Poſt tres,inquit, dies,ne præoccuparētur illorum aures, etiam familiaritatē cum illis habuit . Non enim ipſi accuſaturi illum erant,attamen non hoc curabat,ſed dicendi gratia aderat, & non proſtituendi ea quæ dicebantur. Igitur Iudæi quidem videntes hæc miracula perſequebantur,ac fugabant.Barbari verò nullo conſpecto,ob ſolam calamitatem miſericordes fuerūt. Omnino,inquit , homicida eſt homo iſte . Et non ſimpliciter pronunciant , ſed omnino, inquit,ſicut videre licet. Et vltio,inquit , viuere illum non ſinit. Igitur & de prouidentia ſermonē habuerunt. Multis philoſophis ſapiētiores fuerunt Barbari illi, qui ea quæ ſub luna ſunt,extra prouidentiam ponunt. Illi autem vbique putant adeſſe deum:& licèt quis ſæpe effugiat, non tamen effugere omnino poteſt. Et reuerentur iam propter calamitatē, & nō euul- F
gant,ſed inter ſe dicunt . Vincula enim hoc docebant ſuſpicari.Et licèt vinctus eſſet,reuerētur,dicētes,num bene facit is qui in vinculis . Ruborem no bis afferant Barbari: neſciebant enim qui nā eſſent illi,ſed ob calamitatem iam miſerabantur quòd homines eſſent.Et quum diu expectaſſent,inquit,quā do eſſet moriturus,& quando excuſſa manu etiam beſtiam abiecit,tunc viderunt,& expauefacti ſunt. Et non repentè factum eſt ſignum, ſed hominibus aliquandiu expectantibus , ne putetur fallacia eſſe, non erat igitur pæſtigium.Humaniter,inquit, illos hoſpitio tractauit Publius,ducenta ſeptuagintaſex erant nomina . Cogita magnum hoſpitalitatis lucrum,non quòd neceſſitas eſſet , non quòd inuitus agat , ſed quòd lucrum putabat , tres dies hoſpites illos habuit. Poſteà compenſationem accipit multò ampliorē,meritò quum & alij curarentur. Qui etiam multis honoribus proſequuti ſunt nos,num mercedem accipiebant?Abſit. Sed vt ſcriptum eſt, Dignus eſt operarius cibo ſuo . Et ſoluentibus im- Matt.10.b

G posuerũt necessaria. Manifestum quòd & verbum prædicationis susceperunt, qui illos sic tractarunt. Non enim dissentiissent trimestri illo tempore, nisi etiam credidissent,& fructus declarassent: & inde magna coniectura est, multitudinem credentiũ illic visam. Et soluimus, inquit, in naui Alexandrina quę hyemarat in insula, cui insigne Castor & Pollux. Fortassis erant picti in illa: adeò erãt idolis obnoxij. Vide diu moram trahentes, & iterum festinantes. Vltrà venerabilis erat Paulus, ita vt permissum ei sit solum esse. Nam quum etiam anteà humaniter illo vsi fuerunt, multò magis nũc. Et afflãte, inqt, Austro, postridie venimꝰ Puteolos, vbi inuentis fratribus, rogati sumus vt maneremus apud eos dies septem. Et sic Romam venimus. Et illinc fratres vt audierunt de nobis, exierũt in occursum nobis vsque ad forum Appij,& Tres tabernas. Nó metuentes periculum, tametsi sat multa illis futura

H tione nusquam appellunt ad ciuitatem, sed in insulam, & tota hyeme versantur ibi, vt illi qui simul nauigarant, ad fidem cõponerentur. Et permissum est ei, inquit, vt permaneret solus cum milite qui ipsum custodiebat, atque ibi non licebat ei exire, neque illic insidias timebat. Non enim licebat vltrà tumultuari, atque ita illum non custodiebãt, sed & ita nihil graue ei accidebat. Etenim non permittebatur in tanta ciuitate, & quum rex esset ac libertas fieri aliquid indignum. Vnde semper quæ videtur esse contra nos, ea pro nobis fiunt. Custos enim erat Pauli. Et conuocatis primatibus Iudæorum, loquebatur eis,& contradicentes recesserunt, increpantur ab illo,& *nihil audent dicere*. Nó enim dabatur *eis contra illum* potestas. Hoc enim mirabile est, quòd non per ea quæ videntur securitatis esse, sed planè per contraria, omnia pro nobis

Exo.1.c. fiunt. Et vt discas, iussit Pharao in flumen proijci pueros: nisi proiecti fuissent pueri, non fuisset ser-

I uatus Moses, non in aula educatus fuisset. Quando seruabatur, non erat in honore: quando expositus est, tũc factus est in honore. Hoc faciebat deus declarans suam omnipotentiam ac sapientiam, quãm facile ei sit seruare. Minatus est illi Iudæus dicens,

Ibid.2.c Nũquid me occîdere tu vis? & hoc illi profuit, singulariq; dispensatione factum, itą vt ipse videret visionem illam, quæ est in solitudine,& vt conueniẽti tẽpore impleatur, vtq; philosopharetur in solitudine, ac securè viueret. Et in omnibus Iudæorum contra illum insidijs idem fit. Tunc clarior prodit, vt quum insurgerent cõtra eum & Aaronem, clariorem eum fecerunt, vt indubitata fieret eius ordinatio,& ita etiam in posterum laminæ æreæ admiratiõe factæ sunt. Scitis enim opinor historiam, & ideo narrationem prætercurro. Et ideo si volueritis iterum eadẽ quę superius acta, id genus pertractemus: Cain fratrẽ occîdit, sed hac ratione plu-

Gene.4.b rimùm profuit. Audi enim quid dicit, Vox sanguinis fratris tui clamat ad me. Et iterum alibi inquit, *Sanguine magis loquente quàm Abel*. Liberauit il- Heb.12.f.
lum ab incertitudine futura, mercedem auxit. Cha- K
ritatem didicimus omnes, quam erga illum habuit deus. Quid enim offensus fuit, qui nihil citiꝰ, quãm mortem accepit? Quid enim lucri habent, tardius morientes, dic oro? Nihil. Neque enim ab eo quòd multos ãnos vel paucos viuitur, fœlicitas: sed ab eo quòd vita vt oportet, vtimur. Tres pueri iniecti Dane.3.c
fuerunt in caminum, & per hoc facti sunt clariores. Daniel missus est in lacum, & inde prodijt il- Dan.14.f
lustrior. Vides vbique tentationes magna pãrere bona,& hic, & quomodo non & alibi? In malicia idem euenit, vt si quis calamum habens, prælietur cõtra ignem: & videtur quidem verberare ignem, ignis autem clarior fit,& calamus cõsumitur. Alimẽtum enim & fomes claritudinis, est malicia virtuti. Iniusticia, quando vt opus fuerit vtitur deus, res nostras clariores reddit. Iterum quando diabolus operatur tale quiddam, clariores facit sustinentes. Quur igitur, inquit, in Adam hoc non est fa- L
ctum, sed ignominiosior redditus est? Et etiam illo aptè vsus est deus. Si autem aliquid passus est, ipse seipsum damno affecit. Nam quæ ab alijs nobis fiunt, magnorum nobis bonorum causa sunt: quę autem à nobis, non item. Quoniam enim dolemus ab alijs læsi, à nobis *ipsis* autem non item: qui ab alio patitur *iniustè*, clarus fit: qui autem se ipsum lædit, *damnum* fert: vt illud quidem fortiter feramus, at non hoc faciamus. Et iterum: Totum Adæ accidit. Quare enim credebas mulieri? Quare aduersa cõsulentem non repulisti? Tu omnium factus es author: alioqui si diabolus fuisset, oportuisset eos quos similiter tentat omnes perijsse: quòd si non perierunt, in nobis causa est. Sed oportebat, inquit, omnes qui tentantur, rectè agere? Non enim præter nos causa est. Oportebat, inquit, etiam absque diabolo perire? Et multi etiam absque diabolo pereũt. Profectò non omnia ipse efficit, sed multa etiam fiunt à sola nostra ignauia. Si autem alicubi ipse au- M
thor, nos initiũ adhibemus. Dic enim oro, cur diabolus tantùm valuit in Iudã? Quia ingressus est, in- Luc.22.a
quit, in illum satanas. Sed audi causam: Quia fur erat,& quę mittebãtur portabat. Ipse dedit, inquit, latum ingrediendi spatium. Et ita nó diabolus initium imponit. At nos illum suscipimus,& vocamꝰ. Vltrà, inquit, si ille non esset, non tam magna fierent mala, sed ineuitabilis pœna nobis futura est. Nam nũc quidem dilecte, pœna nostra mitior est: si autem fecerimꝰ nobis ipsis grauia, intolerabilior pœna erit. Dic enì mihi, Si hæc quę peccauit Adã, absque consilijs peccasset, quis illum à periculis liberasset? Sed non peccasset, inquit. Vnde mihi hoc dicis? Qui enim dissolutus & ignauus & ad insipiẽtiam promptus, ita vt accipiat tale consilium, multò magis etiam absque hoc fecisset. Qualis diabolus fratres Ioseph misit in odium? Resipiscamus igitur dilecti, & claritudinis nobis author erit diabolus. Quid enim nocuit Iobbo tanta illius improbitas? Ne

A tas? Ne dixeris, inquit, hoc. Sed infirmus damnum accipit. Sed infirmus, etiam si non sit diabolus, dãnum accipit? Verùm, inquit, grauius illo cooperãte? Imò minus, qui cum illius operatione peccat, punitur. Non enim omnium peccatorũ pares sunt pœnæ. Ne decipiamus nos ipsos, non est nobis diabolus author, si sobrij fuerimus. Ille nostrum magis somnum excutit,& nos excitat. Dic enim oro: Non sint bestiæ, non sit aẽris intemperies, non morbi, non tristitiæ, non mœrores, non aliud quid tale, quid non factus esset homo? Porcus magis quàm homo, ventri indulgens & ebrietati,& à nullo horum interturbaretur. Nunc autem curæ ac solicitudines, gymnasium & schola sunt philosophiæ. Educetur quis in aulis & non contristetur, neque curas habeat, neque solicitus sit, neque iræ occasionem habeat, neque infortunium: sed faciat quæq; concupiscit, ea & assequatur, & omnes habeat obtemperantes: an non qualibet bestia efficitur bru-

B tior,& minus rationalis? Nũc autem sicut cos sunt afflictiones & curæ. Eapropter pauperes diuitibus sunt sapientiores, vtpote multis fluctibus vexati & exerciti. Nam corpus quod ociosum quidem & immobile, morbis magis obnoxium & fœdum: quod autem mouetur & laborat, & ærumnis exercetur, formosius est ac sanius. Hoc etiam in anima reperire licet. Et ferrum quidem si iaceat, corrumpitur: si exerceatur autem, splendet. Et similiter anima quæ mouetur. Motio autem animæ, curæ ipsæ: & artes pereunt, si nó moueatur anima. Mouetur autem quando non omnia promptè assunt, mouetur à contrarijs. Si non essent cõtraria, nihil esset quod moueret, vtpote si omnia essent bene facta, nó inueniret ars vt moueatur: Ita etiam si omnia essent iuxta mentem nostram, non inueniret mens vt moueatur. Si vbique portaretur, fœda esset. Non vides quod etiam præcipimus ne semper pueri portent

C cibos, ne sic in consuetudinem veniant, & ne infirmi fiant? Et propterea infirmiores fiunt qui cum parentibus enutriuntur, parsimonia intempestiua, & immodica illorum valetudinem lædente. Bona res est congrua tristitia, bona res egestas, bona res & cura: fortes enim nos faciunt, bona & contraria. Vnumquodque illorum si modo caruerit, perdit. Et hoc quidem laxat, hoc autem disrumpit. Nõ vides etiam Christum discipulos suos sic instituere? Si illi autem his egebant, multò magis nos: si autem egemus ne indignemur, sed etiam gaudeamus in tribulationibus. Sunt enim nostris vulneribꝰ cõgrua pharmaca, & alia quidem amara, alia verò blanda: Vtrunque autem illorum si solum fuerit, inutile. Gratiam igitur habeamus deo pro his omnibus, non enim simpliciter hæc permittit fieri, sed pro vtilitate nostrarum animarum. Nostram igitur gratitudinem declarantes, gratias agamus, glorificemus, fortiter obluctemur, temporaria esse cogitantes, & ad futura mentem nostram extendentes, vt & præsentia leuiter feramus, & futura

assequi bona mereamur, gratia & misericordia vni D
geniti dei, cui cum patre ac sancto spiritu gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Post tertium autem diem cõuocauit Paulus Iudæorum principes. Quumq; venissent, dicebat eis: Ego viri fratres, quum nihil fecerim aduersus plebem aut instituta maiorũ, vinctus à Hierusalem traditus sum in manus Romanorum: qui quum examinassent, volebant me dimittere, eo quòd nulla esset causa mortis in me. Sed contradicẽtibus Iudæis coactus sum appellare Cæsarem, non quasi habeam de quo gentem meam accusem. Propter hanc igitur causam aduocaui vos, vt viderem ac alloquerer, propter spem enim Israëlis catena hac circundatus sum.

Homilia lv.

NOlebat & se ipsum & alios à crimine liberare, se quidem, ne accusent ipsum & hoc E
illos noceret, illos autem ne videatur totũ esse illorum. Verisimile enim erat percrebruisse famam, quòd à Iudæis traditus esset, idq; sufficiebat ad terrendum illos. Statim igitur hoc vrget,& pro seipso rationem reddit. Quomodo igitur ratione reddit? quòd simpliciter tradiderint ipsum, testantur Romanorum principes, quia volebant, inquit, me dimittere. Quare igitur nó dimiserunt, inquit, contradicentibus Iudæis. Vide quomodo minuit illorum crimina. Si enim voluisset exaggerare, potuisset maiore impetu vti. Ideo inquit, Coactꝰ sum appellare Cæsarem. Et ita veniam meretur. Quid igitur? vt illos accuses fecisti? Non, inquit, non quasi habeam aliquid quo gentem meam accusem, sed vt effugiam periculum. Propter vos enim hac catena circundatus sum, tantùm abest vt hostili animo in vos sim affectus. Deinde & illi sic sermonẽ ingressi, quasi & ipsi pro cognatis rationẽ sint red- F
dituri. Illi autem, inquit, dixerunt ei: Nos neque literas accepimus à te de Iudæa, neque adueniens, aliquis fratrum nũciauit, aut locutus est aliquid de te mali. Volumus autem audire de te quæ sentis. Nam de secta ista notum est vobis, quòd vbique ei contradicitur.) Neque, inquit, per literas, neque per homines significarunt aliquid mali de te, veruntamen audire volumus de te. Iam præoccupabant sententiam propriam demonstrantes,& dicũt: De secta hac notum est vobis, quòd vbique ei contradicitur,& non dicunt contradicimus. Constituto autem ei, inquit, die, venerunt ad illum in hospitium complures, quibus exposuit testificans regnum dei, suadensq; eis de Iesu ex Mose & ꝓphetis, à mane vsq; ad vesperam. Et alij quidem credebant his quæ dicebantur, alij verò non credebant.) Non statim respondit, sed diem cõstituit,& venerunt ad ipsum, & loquebatur à lege Mosi & prophetis. Et alij quidẽ credebãt his quæ dicebãtur, alij verò non credebant. Quum autẽ nó essent cõ-

G cordes inter se,discedebant vbi dixisset Paulus vnũ verbũ.Bene spiritus sanctus locutus est per Esaiam prophetam,ad patres nostros,dicens: Vade ad populum hunc,& dic: Aure audietis , & non intelligite:& videntes videbitis,& non perspicite. Ingratuatum enim cor populi huius , & auribus grauiter audierunt, & oculos suos compresserunt,ne quando videant oculis, & auribus audiant , & corde intelligant,& conuertantur,& sanem eos.) Quando autẽ discedebant disceptãtes inter se, tũc cõuicium eis objcit,volẽs illos quidem cõuicio impetere, sed hos cõfirmare. Bene dixit,inqt,Esaias. Atq; ita infirmis datum est arcanũ hoc . Non igitur mirum,si contradicebant.Olim hoc prædicebatur. Iterũ zelum eorum prouocat ex gẽtibus. Notum igitur sit vobis,inquit, quòd gentibus missum est hoc salutare dei,ipsi etiam audient. Et hæc illo loquente, abierũt Iudæi habentes inter se ipsos disceptationẽ. Mansit autem Paulus toto biennio in conducto,& H suscipiebat oẽs qui ingrediebãtur ad ipsum,prædicans regnum dei,& dicens de Iesu Christo cum fiducia,nemine prohibente,Amen.) Ostendit nunc libertatem,prędicans,inquit,nemine prohibente,in Roma qui in Iudea ,phibitus erat, quoniã biennio illic mansit. Propter hanc,inquit,causam volui vos videre,ne liceat cuipiam accusare,& quæcunq; in mẽtem venerint dicere. Quia certè manus illorum effugi,& ad hoc veni, non vt cupiam malum inferam,sed vt ipse fugiam.) Vide etiam illos mansuetius loqui ad eum . Volumus,inquit,audire à te quæ sentis.Etiá vult pro illis rationẽ reddere.Nam hoc quidem quod ille dicebat , argumentum erat, quòd valde condemnent seipsos : nam si fiduciam habuissent,licèt hoc fecissent, ita ne possent me simul rapere . Et aliter:Etiam venire negligebant,& hoc sępius ostendit attentasse.Alij autem non credentes recesserunt.Sed vide quomodo non struunt insidias nunc contra illum. In Iudæa enim quasi in I tyrannide erant.Quare igitur deus ordinauit,vt illuc migraret,dicens: Festina,egredere è Hierusalẽ? vt ostendatur illorum malitia,& prophetia Christi vera, quod non sustinent : & ita vt discant omnes, quòd omnia paratus sit pati,atq; ita in cõsolationẽ eorum qui in Iudæa hoc factum est. Etenim & illic multa patiebantur grauia.Si autẽ prædicans Iudaica hæc passus est , quòd si prædicasset ea quæ sunt glorię Christi,quomodo sustinuisset? Qui purificabatur,non erat tolerabilis: & quomodo prædicans tolerabilis fuisset?Cur accusatis nos? quid audiuistis?Nihil tale dixit simpliciter. Apparuit,& omnes exasperauit.Meritò igitur gentibus sorte obuenit.Meritò longè missus est:etiam illic docturus gentes,principio Iudæos vocat . Posteà vt rem illis monstrauit,ad gentes abijt . Dicendo autem, dixit spiritus,non est mirum:nam & angelus dicitur loqui ea quę dominus ipse locutus est.Bene dixit,inquit,spiritus sanctus: sed ille non item,quãdo narrat quis de his quæ ab angelo dicta sunt,non dicit, Bene dixit angelus : sed, bene dixit dominus, bene K dixit spiritus:hoc est,non mihi fides negetur,sed olim hoc prescibat deus.Qui quum examinassent, inquit,nihil inuenerunt in me. Oportebat illos eripere,tradiderunt in manus Romanorũ,præter vllam necessitatem. Quia illi non potuerunt condẽnare,sed vinctum tradiderunt. Non quasi habeam aliquid,vt accusem gentem meam veni. Vide vt familiares sibi faciat verbis , & alienus esse non vult. Iterum dogmati locum parat . Non dixit,non accuso: sed,non habeo quod accusem,quanuis tot & tam grauia passus esset.Sed neq; hoc dicit,neq; facit onerosiorem sermonem, neq; donare illis videtur.Hoc enim quæritur: Oportebat illos crimẽ intendere,oportebat illos accusare, defendunt ijs per quæ accusant. Vbiq;,inquit,cõtradicitur,sed etiam vbiq; credunt:nam alij quidem credũt, alij verò di scredunt.Vide iterum,quòd non à signis,sed à lege & prophetis illorum obstruit ora,& vbiq; hoc facit,quanuis potuisset signa facere. Porrò non iã fi- L dei res fuisset,magnum enim hoc signum erat à lege & prophetis differere. Deinde ne putes nouum esse,subdit prophetiam quæ dicit: Auditu audietis Esa.6.c. magis nũc q̃ tunc,& videbitis: & nõ perspicuè magis nunc q̃ tunc, contra illos qui non crediderunt dicta sunt . Quid igitur?illud præter prohetiã crediderunt,Populo huic incredulo inquit.Non conuicia sunt hæc,sed offendiculũ tollunt, Ipsi,inquit, & audient.Quid igitur nobis loqueris,hæc nescibas?Etiam,sed vt persuadeam, & rationem reddã, nullię; dem occasionem . Loquebatur,inquit,cum fiducia nullo prohibente.Prædicatur aliquando liberè,sed cum prohibitione.Libertatem illius in loquendo nihil prohibebat vel morabatur. Vides dispensationem dei?Dimittit sitibundum auditorem: Hoc & exteri faciunt.Omnia enim scire ignauum ac negligentem facit.Loquebatur,inquit,de regno dei . Vide, nihil sensibile, nihil de præsentibus loquitur,sed spe illos pascebat,quum nõ posset ostẽ- M dere à suo statu. Post biennium autem quid dicimus? In Hispaniam ire festino , & spero , inquit, Rom. 15.e transiens inuisere vos, ad nos autem ex parte. Vides quomodo omnia prœuidebat sanctum & diuinum caput illud Paulus , qui omnibus cœlis sublimior, qui animam habebat omnia simul comprehendere valentẽ,qui primas partes tenet, cuius vel solum nomen nouisse, ad excitãdas animas,ad sobrietatem seruandam,adq; excutiendum somnum sufficit. Suscepit illum Roma vinctum,à mari venientem ex naufragio seruatum , & liberata est ab errorum naufragio, quemadmodum rex quidam, post naualem pugnam & victoriam in regalissimã aulam istam ascendit . De hoc inquit , Veniam,& Ibidem. refocillabor vobiscum in plenitudine benedictionis euangelij.Et iterum:Eo ministraturus in Hieru Ibidem.f. salẽ.Hoc est quod dicit:Eleemosynas facturus gẽti meæ, & oblationes,adueni . Iam ferè cœlo propior erat . Suscepit illum Roma vinctum, & vidit Sup.24.f.

coronatum

A coronatum ac celebratũ.Illic refocillabor vnà vobiscum . Hoc autem initium cursus iterum erat,& triumphos triumphis inexpugnabilis cõiunxit. Corinthus illum biennio detinebat,Asia triennio, Roma quoq; biennio.Posteà iterum ascendit, quando 2.Timot. etiam consummatus est.In prima mea defensione, 4.c. inquit,nullus mecum aderat.Ita tunc transfugit,& quum omnẽ implesset orbem,vitã sic finiuit.Quid vis discere,quæ post hæc? Et illa talia sunt,vincula, tormenta, pugnæ,carceres,insidiæ,calũniæ,ac mortes quotidianæ. Vidisti illius paruam partem:ita se habent & reliqua.Vnam cœli partẽ si videris,quocunq; ieris,videbis talẽ:Ita se habent & Pauli acta. Vidisti ex parte , omnia talia sunt, periculis plena. Cœlum erat ille, Solem habens iustitiæ non talem qualis ille est,atq; adeò vir ille cœlo melior est. Parum ne hoc esse pũtas?Quãdo apostolum dixeris, statim omnes illum cogitant, sicut apellato Baptista,Ioãnẽ. Cui comparauerit quis illius verba?mari B vel Oceano?sed nihil par est:illo sũt verba eius copiosiora,puriora,& profundiora.Et sic nõ peccarit quis,si cor Pauli mare etiã ac cœlũ dixerit,quũ ob puritatem,tum ob profunditatem. Mare est,nauigantes nõ à ciuitate in ciuitatem,sed à terra in cœlum vehens. Si quis in hoc mari nauigauerit,secũda aura nauigat. Nõ est in hoc mari vẽtus,sed pro vento spiritus sanctus diuinus, qui in illo nauigantes animas vehit , non est ibi procella,non est scopulus,non est belua,sed omnia tranquilla sunt. Mare est portu tranquillius & securius , nihil habens falsum,sed purum ac dulcẽ laticẽ , Sole limpidiorem,& magis perspicuum. Mare est non gemmas habẽs,vel purpuras id genus , sed his multò meliora . Qui vult in hoc pelagus descendere,non opus habet natatione,vel remo,sed magna gratia: inueniet autẽ in eo omnia bona quæ sunt in regno cœlorum,& poterit fieri rex , & totum mundum accipere,inqùe summo honore esse : qui in hoc mari C nauigat,nũquam naufragium faciet, sed omnia bene sciet. Et quemadmodũ ij qui imperiti sunt maris suffocãtur,ita & hìc fit:id quod & hæreticis euenit, qui plus quàm vires ipsorum permittunt,attẽtant:oportet sanè profunditatẽ nosse,vel non attẽtare.Nauigaturi hoc pelagus,pauperes simus ac hu 1.Cor.3.a. miles.Non possum,inquit,vobis loqui tanquam spiritualibus,sed tanquam carnalibus , nullus sine patientia ingrediatur hoc pelagus, paremus nobis naues,studium , alacritatem,preces,vt in silentio hoc pelagus transeamus . Etenim aqua hæc viuens est, sicut si quis os igneũ capiat, talẽ Pauli os speciẽ habet: & quemadmodum si quis gladium accutũ capiat,sic talis incomprehensibilis erit. Vt autẽ Paulina intelligantur, vita pura opus est . Propter hoc enim dicit,quoniam segnibus auribꝰ facti estis. Est enim & aurium infirmitas, nam sicut infirmus stomachus sanos & difficilis concoctionis cibos non susçipit:ita etiam anima torpida,inflata,æstuãs,steriliq; ac eneruis spiritualem sermonẽ accipere nõ potẽrit.Audi dicentes discipulos : Durus est sermo Ioã.6.f. hic,quis poterit audire illum ? Si autem fortis esset D ac sana,omnia facilia,omnia integra leuiora ac sublimiora fierent,imò summa peterent, & in excelsum tollerentur. Hæc igitur scientes,parantes animam,etiam æmulemur Paulum,& imitemur fortem illam ac adamãtinam animam, vt per vestigia eorum qui sic vixerunt euntes, possimus vitæ istius pelagus pernauigare, & in portũ sine fluctibꝰ peruenire,bonaq; diligentibus deum promissa assequi, gratia & humanitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri simul ac sancto spiritui gloria,imperium, honor,nunc & semper, & in secula seculorum,Amen.

Homiliarum.lv.diui Ioannis Chrysostomi in acta Apostolorum,finis

E

†Habes in vltimo tomo ad populum Antiochenum , homilia.xxix.Contra irascentes. Item homilia. xl. de pœnitentia, & quòd nõ oporteat de seipso lapsum desperare, vel torpescere. Item homilia.liij. Quòd non datur pariter secundum deum,& secundum mundum gaudere,& contra eos q̃ ebrietati vacant, & delicijs:Ex actibus apostolorũ.

BEATI IOANNIS CHRYSOSTOMI episcopi Constantinopolitani, de laudibus Pauli apostoli, Homilia.j.

NIhil prorsus errauerit,qui pratum insigne quoddam virtutum,& paradisum spiritalem Pauli animum nuncupauerit: tam mira enim gratia floruit, F tamq; huic gratiæ congruente vitę perfectione respledùit: quoniam enim vas electionis effectus est , & bene seipsum emendare curauit, largissimè in eum sancti spiritus munus effusum est . Vnde & mirabiles nobis fluuios genuit,non secundum paradisi fontes quatuor tantùm,sed multò etiam plures & quotidie fluẽtes:nec terram rigantes,sed animas hominũ ad producendũ virtutũ germina suscitantes. Quis ergo ad explicanda virtutũ germina sensus?quis ad explicanda istius merita sermo sufficiet?Quæ autẽ lingua laudibus eius inuenietur æqualis,cùm omnia quæ sunt in hoibus bona, vna anima possideat, & ea cũcta plenè atq; cumulatè,quæ nõ solùm hoim sunt:sed,quod amplius est,angelorũ?Nequaq̃ ergo possumꝰ eius explicare præconia,nec tamẽ idcirco reticebimus,quin potius pauca dicemus . Est enim hoc maximum laudis genus , cùm orationis copiã virtus exuperat , & magnitudo laudati : ficq; vinci nobis est multò glorioſius , quàm sæpe vicisse.

G Vnde igitur opportunius laudũ eius ſumemus exordium? Vnde inquam incipiemus aliunde, niſi ab hoc ipſo primùm, vt oſtẽdamus eum bona omniũ poſſidentem? Siue enim prophetæ potẽtius aliquid in ſe oſtenderint, magisq; mirabile, ſiue patriarchę, ſiue iuſti, ſiue apoſtoli, ſiue martyres: hæc omnia ſimul colligẽs Paulus habet cum tãto cumulo, cum quanto nullus eorũ: bonũ, quo excellebat, impleuit.
Gene.4.a Hoc itaq; diligẽtius intuere. Abel obtulit ſacrificiũ, & inde laudatur: ſed ſi Pauli hoſtiam adducamus in medium, quàm cœlum à terra ſuperior apparebit. Quam ergo vultis vt memorẽ? Non enim vna tantùm eſt, ſiquidem ſemetipſum per dies ſingulos immolabat: quam tamen rurſus hoſtiam dupliciter offerebat, cùm quotidie moriens, tũ corpori ſuo mortificationẽ ſine intermiſſione circunferens. Nã & ad pericula iugiter parabatur, conſummans voluntate martyrium, & naturam in ſe mortificando
H carnis, nihil minus, quàm immolatę hoſtię deo munus implebat, immo etiã multò amplius. Nõ enim oues offerebat, aut boues: ſed ſeme ipſum per dies ſingulos dupliciter, vt dixim⁹, immolabat: propter quod confitendo dicebat, Ego enim iam immolor: ſanguinem vtiq; ſuum immolationẽ vocans. Neq; verò his tantùm ſacrificijs contentus fuit, ſed quia ſeipſum conſecrauerat deo, etiam orbẽ vniuerſum ſtuduit offerre: qui terram videlicet ac mare, Græciam, ſimulq; Barbariem, omnemq; prorſus, quanta eſt ſub cœlo, regionem, quaſi volitãs circumiuit, nó ſimplici labore, veluti in vacuũ itinera peurrẽs: ſed peccatorũ ſpinas pariterq; euellẽs, & verbũ ſeminans vbiq; pietatis, fugãs errores, veritatẽ reducens, ex hominibus angelos faciẽs: quinimmo ipſos homines quaſi ex dęmonibus in angelos ꝓuehens. Propter quod iam hinc poſt ſudores plurimos, ac
I trophæa innumerabilia tranſiturus, pro diſcipulo-
Philip.2.c rum conſolatione dicebat: Sed etſi immolor ſuper ſacrificium & obſequiũ fidei veſtræ, gaudeo, & cõgratulor omnibus vobis: propter quod & vos gaudete, & congratulamini mihi. Quid nã igitur huic hoſtiæ reperitur æquale, quam Paulus ſancti ſpiritus gladio immolauit, quamq; in illo altari obtulit,
Gene. 4.b quod ſupra cœlos locatum eſt? Sed Abel dolo germani percuſſus occubuit: atq; hinc effectus eſt clarior. Vt ergo innumeras tibi oſtendam mortes, tot vtiq;, quot etiã dies beatus iſte in prædicatione vixit. Si verò eam quoq; vis noſſe mortem, quæ nouiſſimè etiam rebus impleta eſt. Abel quidem à fratre, vt nihil à ſe læſo, ita nullis affecto beneficijs interẽptus eſt: Paulus verò ab eis interfectus eſt, quos innumeris malis cupiebat eripere, & propter quos
Gene.6.b. ſuſtinuit vniuerſa quæ paſſus eſt. Sed Noë iuſtus in generatione ſua, atq; perfectus, & ſolus erat talis in cunctis: ſed & Paulus ſolus inter omnes talis inuentus. Et ille quidem tantummodo legitur ſe ſeruaſſe cum liberis, hic autem multo ſæuiore mundi inundante diluuio, non arcam coaptando compagibus tabularum, ſed epiſtolas componendo: non duos vel tres, aut quinq; cognatos, ſed vniuerſum prorſus orbem mergi periclitantem ex medijs fluctibus liberauit. Nec verò hæc erat talis arca, vt vno circunferretur loco, quæ vtiq; orbis terrarum terminos comprehendit. Nam vſq; nunc omnes in hanc arcam Paulus inducit, quam certè capacem ſaluandæ multitudinis præparauit, quæ ſuſcipiẽs irrationalibus penè animalibus ſtultiores, imitatores effecit angelorum. Et hinc quoque illam vicit arcam, Gene. 8.a. b.
quia illa quidem coruum recipiens, coruum rurſus emiſit, & includens lupum, feritatem eius mutare non potuit: hæc verò accipitres miluosq; ſuſcipiens fecit columbas, & excludens omnem irrationalitatem atq; ferocitatem, mãſuetudinem ſpiritus introduxit: manetq; hodie hæc arca nauigans, nec tamen aliquãdo diſſoluitur, nec valet tabulas eius vlla malitiæ laxare tempeſtas: quin potius ipſa tempeſtatis motus nauigando cõpeſcit, quod ſatis conſequenter effectum eſt. Non enim bitumine aut pi L
ce, ſed ſancto ſpiritu eius tabulæ ſunt peruncte. Sed
Gene.12.a Abraham mirãtur omnes, qui cùm audiſſet? Abraham exi de terra tua, & de cognatione tua: & domos reliquit, & patriam, & amicos, atq; cognatos, quorum omniũ iacturã ſolo diuini præcepti amore penſabat: nam & nos eum propterea miramur. Sed quis Paulo poſſit æquari? qui nó modò patriã, cognatos, ac domum, ſed ſeipſum quoq; ac mundum reliquit: immo etiam cœlum, & cœlum cœli, & hæc omnia Chriſtum ſuſcipiendo deſpexit: vnũ pro cunctis & ſolum, id eſt Chriſti charitatem requirens, neq; ꝓſentia inquit, neq; futura, neq; alti- Rom. 8.g.
tudo, neq; profundum, neque alia creatura poterit nos ſeparare à charitate dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu domino noſtro. Sed Abraham ſeipſum in peri- Gen.14.b
culũ tradens hoſtibus, filium fratris eripuit: at Paulus non fratris filium, neq; tres aut quinq; vrbes, ſed M
orbem vniuerſum de diaboli extorſit manu, innumerabilia per dies ſingulos pericula ſuſtinẽdo, proprijsq; mortibus maximam ſecuritatem alijs comparando. Caput bonorum, eiusq; culmen philoſophiæ eſt, quòd filiũ voluit immolare: hic quoq; inueniemus Paulum primatum tenentem, qui nõ filiũ, ſed ſemetipſum, vt dixit, millies immolauit. In
Iſaac quidem aliquis admiratur, & quidem plura, ſed præcipuè patientiam: quoniam puteos fodiens, Ibid.26.d
& de proprijs exagitatus laboribus, reſiſtebat mini- e.g
mè: ſed factos à ſe puteos obrui patiebatur, atq; ad alium ſemper migrabat locum. Neq; collecta ſeruorum manu in aduerſarios irruebat, ſed propria à poſſeſſione vbiq; cedebat, quoadufq; iniquiſſimam illorum expleret cupiditatem. At Paulus non puteos cernens lapidibus obrutos, ſed proprium corpus, non ſolùm ſicut ille cedebat, ſed etiam à quibus lapidabatur, in cœlum ſtudebat euehere. Quã tò enim amplius obruebatur fons iſte, tantò erumpebat magis, ac plures ex ſe fluuios effundendo manabat. De longanimitate ac patientia huius filij Ia- 1.Cor.15.d
cob admiratur ſcriptura. Et quæ nam illa eſt adamantina

A mantina prorſus anima, quæ Pauli patientiã poſſit imitari? Neque enim bis ſeptem annorum, ſed totius vitę ſeruitium pro ſponſa pertulit Chriſti, non aduſtus ſolùm æſtu diei, & noctis gelu, ſed tẽtationes mille perpetiens. Et nunc quidem verberibus, nunc verò lapidibus cæſus atque colliſus, & nunc quidem cum beſtijs, modò autẽ fluctibus pugnans, modò etiam nimiæ atque continuæ reluctans fami, diebus atque noctibus, & inter certamina vbiq; reſiliens, captas oues ex diaboli faucibus extrahe-
Gen.39.c. bat. Sed & Ioſeph pudicitiæ virtute decoratus eſt: at ego vereor ne iam ridiculum ſit hinc Paulũ vel
Galat.6.d le laudare, qui ſemetipſum mundo crucifigens, non ſolùm humanorum corporum pulchritudines, ſed etiam omnia, quæ videntur rebus clara atque decorata, ita cernebat: quemadmodum nos fauillam, cineremq; deſpicimus, qui quaſi mortuus prorſus ad mortuum immobilis permanebat. Itaque cum
B tãta animi cura comprimeret incentiua vitiorum, & naturę: nihil humanum ab aliquo aliquãdo perpeſſus eſt. Stupẽt certè Iob omnes homines, & valde vtique conuenienter. Eſt enim ille athleta mirabilis: & qui Paulum ipſum velut ex aduerſo poſſit aſpicere ob patientiam, puritatemq; vitæ, ob teſtimonium dei, propter illam cum diabolo fortiſſimam pugnam, propter victoriam quæ pugnã ſecuta eſt: at Paulus non menſibus tantùm, ſed annis plurimis in agone perdurans, tam clarus emicuit, non terræ gleba ſaniem carnis eradẽs, ſed in ipſius intelligibilis os leonis frequenter incurrens & pugnans aduerſus tentationes innumeras, omni erat lapide tolerantior, qui non à tribus aut quatuor amicis, ſed à cunctis infidelibus, à falſis etiam fratribus opprobria ſuſtinebat, conſputatus ab omnibus, atque maledictus. Sed illius erat magna hoſpitalitas, & cura pauperum, nec nos quidem iſtud negamus: ſed Pauli eam liberalitate inferiorẽ docemus,
C & tantò inferiorem, quantò anima eſt corpus inferius. Quam enim ille curam impẽdebat carne debilibus, hãc iſte animabus morbidis exhibebat, nũc mentes ſenſibus claudicantes dirigendo in recti itineris inceſſum, nunc nuditate deformes ſtola cœleſtis philoſophiæ veſtiendo. In corporalibus quoque beneficijs tantò ille ſuperabat, quantò eſt amplius in fame & nuditate viuentẽ indigentibus ferre præſidium, quàm id ipſum de diuitiarum affluẽtia miniſtrare. Nam illius quidem omni aduenienti aperiebatur domus, huius verò anima vniuerſo patebat orbi, ac fidelium populos benignæ mentis re-
2.Cor.6.c cipiebat hoſpitio dicens: Non anguſtiamini in nobis, anguſtiamini autem in viſceribus veſtris. Et ille quidẽ cùm oues & boues haberet innumeras, erat in pauperes liberalis: hic verò nihil amplius corpore ſuo poſſidens, in hoc ipſo ſufficienter indigentibus adminiſtrabat: quod alicui ipſe commemorãs,
Acto.20.g Neceſſitatibus, inquit, meis, & his qui mecum erãt, miniſtrauerunt manus iſtæ. Corporis enim ſui operam velut ex quadã poſſeſſione fructus eſurien-

tibus deputabat. Sed vermes videlicet, atque vulnera, ſæuos atque intolerabiles ſancto Iob inferebant D
dolores, & ego fateor: ſed ſi per tam multos annos Pauli verbera, & cũ iugi fame etiã nuditatẽ, catenas, carcerẽ, inſidias, periculaq; conſideres, quę à domeſticis, ab extraneis, à tyrãnis, à toto poſtremò patiebatur orbe: addas hoc etiam his profectò amariora, id eſt pro eis qui labebantur, dolores, ſolicitudinem: quam pro eccleſijs vſtionẽ, quam pro ſcandalizatis ſingulis perferebat, videbis quàm erit omni ſaxo durior anima iſta perpetiens, & ferrum atque adamantem ſuperans. Quæ enim Iob corpore, hæc Paulus mente ſuſtinuit, quę omni vermemoleſtior de ſingulis quibuſq; labentibus mœſtitia conſumebat. Vnde & iuges lachrymarum ex eo fontes nó diebus ſolùm, ſed etiam noctibus effluebant, omniq; muliere parturiente vehementius affligebatur in ſingulis, propter quod etiam dicebat: E
Filioli mei, quos iterũ parturio, &c. Quem verò iã Galat.4.e
quiſpiam poſt Iob putet eſſe mirabilẽ? Moſen ꝓfectò, ſed hunc etiam Paulus ſatis eminenti virtute tranſcendit, cuius quidem ſunt multa alia præclara. Sed caput illius ſanctæ animæ atque faſtigium eſt, quoniam pro Iudæorum ſalute deleri elegit ex
libro vitæ: ſed Moſes cum cæteris optauit perire, Exod.32.g
Paulus pro cæteris. Non enim cum pereuntibus perire voluit, ſed vt ſaluarentur alij, ipſe de gloriæ æternitate, decidere. Et ille quidem Pharaoni, hic autem diabolo quotidie repugnabat. Et ille pro vna gente, iſte verò pro vniuerſo orbe certauit, non ſudore, ſed ſanguine vice ſudoris vndique profluente: cùm nó ſolùm habitabiles mũdi partes, verùmetiam deſerta ad cultum religionis adduceret, nec ſolùm Græcorum populos, verumetiam Barbaro-
rum. Poteram quidem & Ieſum Naue, & Samue- F
lem, & alios prophetas in comparatione vocare: ſed ne ſermonem faciam lógiorem, ad ipſa eorum capita condeſcendam. Cum enim iſtis excellentior apparuerit, nulla prorſus de alijs ambiguitas relinquetur. Qui nam ergo eminentiores videntur? quis poſt hos alius, niſi Dauid, & Helias, & Ioãnes, quorum vnus prioris, alter ſecundi eſt præcurſor aduẽtus? propter quod etiam nominis cómunione coniuncti ſunt. Quid igitur in Dauid præcipuum reperitur? procul dubio hoſpitalitas, atq; erga deũ feruẽs amor. Et quis amplius, immo quis ita, vt anima Pauli, hæc vtraq; cópleuit? Admirandũ aũt in Helia ego minimè reor, quia cœlũ clauſit, quia induxit famẽ, quia ignem de cœlo ſermone cópluit: ſed quia zelauit pro deo, erat in hoc mẽtis affectu ipſo igne vehementior. Sed ſi Pauli zelum diligẽter inſpicias, tantò eum inuenies celſiorem, quantò ille prophetis cæteris eminebat. Quid enim verbis illis reperiatur æquale, qui gloriam domini zelando dicebat: Quoniam optabam ego anathema eſſe pro Rom.9.a.
fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecũdum carnem? Propterea è cœlis ſibi propoſitis ac præmijs & coronis, tardauit atq; diſtulit, dicens: Permanere Phil.1.c.

G autem in carne,neceſſarium eſt propter vos. Propterea non ſolùm iſtã quæ cernitur, ſed illã quoq; quæ intelligitur creaturam,nequaquá ſufficere ſibi credidit, ad oſtendendum zelum & charitatẽ, qua ardebat in Chriſtum:ſed etiam aliam,quæ non eſt, ſermone formauit, vt quod tota voluntate cupie-
Matt.3.a. bat,exprimeret.Sed Ioánes in cibũ locuſtas & mel ſylueſtre ſumebat: at Paulus ita in mundi ſtrepitu, quemadmodũ ille in eremi quiete verſatus eſt:non quidem paſtus locuſtis,aut melle ſylueſtri, ſed multò his victu viliore cõtentus, ac ne neceſſario quidem indulgens cibo, præ feruore & ſtudio prædi-
Mar. 6.c. candi. Verùm illius aduerſus Herodẽ apparuit magna conſtantia,at iſte non vnum,aut duos,aut tres, ſed innumeros in ſimili poſitos poteſtate corripuit, immo longè illo ſæuiores tyrannos. Reſtat vt Paulum iam angelis comparemus.Ideoq; relinquentes terram,ad cœlorum faſtigia tranſeamus. Sed nul-
H lus ſermonis noſtri accuſet audaciam. Si enim Io-
Luce.7.d. & Mala 3. a. & Eſaiæ 8.a. annem & ſacerdotes dei ſcriptura angelos nominauit:quid mirum, ſi præſtantiorẽ omnibus Paulũ illis virtutib⁹ cõferamus:Quid ergo in angelis magnificũ prædicamus? profectò quia cum omni cura obediunt deo. Quod Dauid quoq; admirãdo di-
Pſal.102.d cebat: Potentes virtute, facientes verbum illius, & cætera. Huic enim bono æquale eſt nihil. Prorſus etiamſi ſint millies incorporei: hoc eſt enim quod maximè præſtat eos beatos, quia obediunt præceptis dei, quia eũ in nullo aliquãdo contẽnunt.Hoc igitur & in Paulo plenè animaduerti poteſt, cum omni diligentia & cautione ſeruatum.Non autem ſolùm ſermonem eius impleuit, verumetiam præcepta,ſuper quæ precepta hoc quippe declarãs ait:
1.Cor.9.c Quæ eſt ergo merces mea, vt euangelium prædicans,ſine ſumptu ponam euangelium dei?Quid ve-
Pſal.103.a rò aliud in euangelio propheta miratur?Qui facit, I inquit,angelos ſuos ſpiritus,& miniſtros ſuos ignẽ vrentem. Sed hoc etiam in Paulo poſſumus inuenire,qui velut ignis, ac ſpiritus totum terrarũ percurrit orbem,percurrẽdoq; purgauit. Sed necdum cœlũ iſte ſortit⁹ eſt,& hoc omnino mirabile: quia talis verſabatur in terris, & mortali adhuc carne circundatus, cum incorporalium poteſtatum virtute certabat.Quanta ergo ſumus condemnatione digni, cùm vno homine bona omnia in ſe congregante,ne minimam quidem eorum partem ſtudemus imitari?Hæc aſſiduè mente voluẽtes, & noſipſos inculpabiles præbeamus, & ad illius zelũ ſtudeamus accedere,vt ad eadem bona peruenire mereamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium,in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia ſecunda.

QVid ſit homo,& quãta naturæ noſtrę nobiliras, quantæq; capax virtutis, hoc vel præcipuè ex omnibus Paulus oſtendit,qui nunc ſtetit aduerſus criminationes humanæ creaturæ, clariſſima pro deo voce reſpondens, cohortans ad ſtudia virtutis, & impudentiſſima blaſphemantium ora concludens:docens quoque quòd inter angelos hominesq; non grande ſit medium, ſi tamen noſipſos diligentius excolamus. Non enim aliam ille eſt ſortitus naturam, nec diſſimilem nactus animam, neque alterum habitans mundum, ſed in eadem terra, eademq; regione, ſub eiſdem etiam legibus nutritus & moribus,cunctos qui nũc ſunt homines vel fuerunt, altius virtute tranſcendit. Vbi igitur illi nunc ſunt, qui vitia in procliui, virtutem in arduo collocauerunt? Hic enim palàm illis repugnat, dicens: Quod enim in preſenti momentaneum eſt & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternũ in nobis gloriæ pondus operatur. Si autem huius tribulationes inueniuntur leues,quantò magis hæ quę ſunt in nobis voluptates? Neque verò hoc ſolùm in illo mirabile eſt,quòd præ abundantia deuotionis quodammodo non ſenſit dolores pro virtute ſuſceptos: ſed etiam quòd virtutem ipſam pro mercede penſauit. Nam nos equidem pro ea nec mercede propoſita certamus, quam ille complectens etiam ſine præmio diligebat,cuncta illa quæ aſperitate ſui videntur impedire virtutem, cum omni magnanimitate perpetiens:qui neque infirmitatem corporis,neque multitudines circunſtantium vndique negociorum, neque tyrannidem naturæ, neque quicquam aliud omnino cauſatus eſt: cùm vtique maior illi,quàm cunctis & militiæ principibus, & regibus terræ eſſet cura commiſſa. Sed quotidie celſior, quotidie aſſurgebat ardentior, & intentis ſibi periculis noua ſemper alacritate pugnabat, idq; ſignificans dicebat: Eorum quæ retrò obliuiſcens, in
Philip.3.e ea verò quæ priora ſunt extendens me. qui cùm M ſibi iam mortem imminentem videret, ad commu nionem,delectationemq; gaudij alios prouocabat, dicens: Gaudete,& congratulamini mihi,ac peri-
Philip.2.c culis,iniurijs,opprobrijsq; propoſitis, rurſus exultat,& Corinthijs ſcribens,ait: Placeo mihi in peri-
2.Cor.12.c. culis & in infirmitatibus meis.Cùm vtique hęc ipſa eſſe diceret arma iuſtitiæ, oſtendens hinc ſibi fructum maximum prouenire.Itaque cùm inter medias inimicorũ verſaretur inſidias,ouans tamen de omni eorum referebat impugnatione victorias,& vbique cæſus verberibus,affectus iniurijs atque maledictis, quaſi triumphales pompas ageret, crebra trophæa ſtrueret, orabat, gratiasq; referebat deo, dicens: Deo autem gratias,qui ſemper triumphat
2.Cor.2.d nos.Itaq; ad confuſionem & iniurias,quas ob prędicandi ſtudium ſuſtinebat,magis quàm ad bonorum oblectamẽta properabat,mortẽ potius,quàm vitam appetens:paupertatem, quàm opulẽtiam:& multò amplius laborẽ deſiderans,quàm alij requiẽ poſt laborem: ac mœrorem magis eligens,quàm alij voluptatem: ſtudioſius pro inimicis orãs,quàm alij aduerſus inimicos. Conuerterat enim orbem terrarum: immo nos eum verè peruertimus. Ab illo autem

A illo autem ſic cuſtoditus eſt,quemadmodum à deo fuerat inſtitutus. Illa enim omnia quæ appetebantur à Paulo, naturæ congrua: hæc verò quæ idem ille fugiebat,contraria iudicantur. Vnde iſtud probari poteſt? Homo enim cùm eſſet Paulus, ad illa tamen magis,quàm ad iſta currebat. Vnum enim illi formidandum erat, atque metuendum,offenſa nimirum dei, nec quicquam aliud omnino. Ergo nec deſiderabile illi aliud erat, niſi placere ſemper deo. Non dico quia nihil præſentium deſiderabat, ſed nec ipſorum aliquid futurorũ. Non enim mihi dicas vrbes & gẽtes,exercitus,prouincias,pecunias, poteſtates: hæc enim ille quaſi harenam vilia reputauit,ſed ea ipſa penè, quæ promittuntur in cœlis, & tunc eius ardentem in Chriſto amorem videbis. Hic ſiquidem præ illius dulcedine, nõ angelorum, non archangelorum admiratus eſt dignitatem,nec quicquam horum ſimile concupiuit. Quod enim erat maius omnibus,Chriſti amore fruebatur,cum
B hoc beatiorem ſe cunctis putabat, ſine hoc autem neq; dominatuũ, neq; principatuum ſocius eſſe cupiebat: ſed cum hac dilectióe magis eſſe extremus optabat, imò etiam ex numero punitorum,quàm ſine hac inter ſũmos, & honore ſublimes. Hoc enĩ erat illi maximum & ſingulare tormẽtum, ab hac charitate diſcedere: hæc illi erat gehenna,hæc ſola pœna, hæc infinita & intoleranda ſupplicia. Sicut etiã perfrui charitate Chriſti hoc illi vita,hoc mũdus, hoc angelus, hoc præſentia, hoc futura, hoc regnum, hoc promiſſio, hoc bona videbantur innumera: præter hæc verò nihil in triſtiũ parte ponebat.Horum enim quæ hìc habentur, nihil aſperũ, nihil etiã ſuaue reputabat. Sic deſpiciebat vniuerſa quæ cernimus, vt ſolet herba iam putrefacta contemni. Tyrannos verò ipſos,ac populos ſpirãtes furorẽ, velut eſſe quoſdam culices exiſtimabat. Mortem verò,& cruciatus & mille ſupplicia,quaſi ludum putabat eſſe puerorum,dummodo propter
C Chriſtũ aliquid ſuſtineret. Tũc enim,& tunc amplectabatur libẽter, & decorabatur vinctus catena magis, q̃ diademate coronatus.Etenim coarctatus carcere habitabat cœlũ, ac libẽtius verbera excipiebat & vulnera,quàm alij brauia diripiunt:& dolo-
f res non minus, quàm præmia diligebat, cùm ipſos vtiq; dolores loco duceret præmiorum: propterea enim illos & gratiam nominabat.Quẽ ſenſum di-
Philip. 1.c ligenter attende: præmiũ certè erat diſſolui,& eſſe cum Chriſto: permanere autẽ in carne,certamen: ſed tamen propter Chriſti deſideriũ præmia differebat cupiditate certaminis, idq; magis neceſſariũ eſſe ducebat. E regione verò anathema à Chriſto fieri optabat.Certamẽ hoc erat & dolor, magis autẽ & ſupra certamen,ſupraq; omnẽ dolorẽ. At verò eſſe cum Chriſto erat præmiũ ſingulare.Paulus tamen propter Chriſtũ illud maluit,quàm iſtud eligere.Sed profectò dicat hìc aliquis, quoniã hæc omnia propter Chriſtũ ſuauia eſſe dicebat: hoc planè etiã ipſe confiteor,quoniã quæ nobis ſunt cauſa triſtitiæ,hęc illi maximã parièbant voluptatem. Et D quid ego pericula,ærumnasq; cõmemoro?In mœrore enim maximo ille verſabatur, propter quod di-
cebat: Quis infirmatur, & ego non infirmor?quis 2.Cor.11.f
ſcandalizatur,& ego non vror? Et ſi in mœrore di g-
cat quoq; quis ineſſe aliquam voluptatẽ: multi enĩ illorũ qui filiorũ mortibus vulnerãtur, aliquid cõſolationis accipiunt, cùm fletibus manant,magisq; dolent,cùm dolore prohibẽtur. Sic igitur & Paulus nocte & die cõſolationẽ excipiebat ex lachrymis,nullus ſi quidẽ tãto affectu mala ppria, quàm ille deflebat aliena. Quemadmodũ enim illum opinaris afflictũ,cùm perditionem Iudęorũ dolet,qui, vt illi ſalui fierent, ſeipſum à cœlorũ gloria cupie-
Rom.9.d bat excludi? Et vnũ hoc manifeſtum eſt,quia ſilicet non ſaluari illos acerbius æſtuabat, quàm ſeipſum perire:aut ſi nõ acerbius, nunquã aliud optaſſet,quod vtiq; quaſi tolerabili⁹ elegit.Qui cùm certè ſpe maxima futuri præmij paſceretur, non perfunctoriè aliq d optabat,ſed clamabat dicẽs:Quo- E
Ibidem. niã triſtitia eſt mihi magna,& cõtinu⁹ dolor cordi meo.Hũc ergo de ſingulis,vt ita dixerim, habitatoribus mundi tã vehementer dolentẽ, & in cõmune pro cunctis,& Gentibus videlicet,& Iudęis,& pro vnoquoq; peculiariter lamentantẽ: cui nã rerũ aliquis poterit cõparare,cui ferro,cui adamãti? Quid nam aliquis illã appellet animã,aureã ne magis,an adamantinã?Nam & erat omni adamante fortior, & auro gemmisq; precioſior: & alteram quidem materiam firmitate, alteram precioſitate ſuperabat. Cui ergo rei hæc ab aliquo anima comparetur?Earum quidem quæ ſunt omnino nulli. Quòd ſi vel auro adamantis fortitudo, vel adamanti honor daretur auri, tamen fortè aliquo modo comparatio eius Pauli poſſet animæ cõuenire.Sed quid ego adamantem, vel aurum ad ſimilitudinẽ adduco Pauli? Mundum ſi è diuerſo appendas omnem, & tunc videbis apertè Pauli vergere pondus exa-
minis.Sed ſi enim de his qui in melotis & ſpecub⁹, F
in exigua orbis parte verſantur,hoc dictũ eſt: quãtò magis nos dicemus Paulũ mundo, & omnibus quæ in mundo ſunt digniorem? Si igitur eo mundus dign⁹ nõ eſt,ſed fortè vel cœlũ,ſed iſtud quoq; inuenitur inferius. Si enim iſte non ſolùm cœlum, ſed quæ habentur in cœlis dei poſtpoſuit charitati:quomodo nõ magis dominus, qui tãtò eſt benignior Paulo,quãtò maliciam bonitas antecellit,innumeris eum cœlis iudicat digniorem? Non enim quantùm nos diligit deus, tantùm à nobis diligitur ipſe:ſed tantò effuſius,quantùm nec ſermo quidem ſufficit explicare.Conſideremus ergo quantis illum honoribus etiã ante tempus reſurrectionis extule-
rit.In paradiſum rapuit, & in cœlũ tertiũ ſubleua- 2.Cor.12.a
uit,ineffabilis arcani fecit eſſe participem, taliumq; myſteriorum conſcium, quæ nulli hominum fas fuerit confiteri.Nec immeritò: ſiquidem Paulus in terra gradiens, ſic ſe agebat in cunctis,quaſi angelorum ſocietate frueretur. Nã paſſibili adhuc colligatus

G ligatus corpori,illorum perfectione gaudebat,tantiſq; fragilitatibus ſubditus,in nullo inferior ſupernis virtutibus apparere certabat. Nam & tanquam pennatus totum docendo peruolauit orbem, & velut incorporeus labores omnes periculaq; contempſit,& quaſi iam cœlum poſſidens,cuncta prorſus terrena deſpexit:& tanquam cum ipſis iam incorporeis degeret,ita iugi mentis intentione vigilauit: & angelis quidem ſæpe diuerſarum gentium cura commiſſa eſt , ſed nullus illorum ita creditum ſibi populum gubernauit, vt Paulus vniuerſum gubernauit orbem. Neq; verò dicas,quia hæc non perficiebãtur â Paulo.Hoc etiam nos fatemur. Sed etſi ipſe non erat qui cuncta complebat , nequaquam tamen abeorũ laudib⁹ ſeparatur: quia vtiq; dignũ tantæ ſe gratiæ præparauit,per quam tam magnifica & glorioſa perficeret. Michaëli gens commiſſa eſt Iudæorum:Paulo verò terræ,ac maria,atque vniuerſi orbis habitatio , ipſumq; deſertum,& hoc
H non ad iniuriam,quod abſit,angelorum:ſed oſtendimus eſſe poſſibile illis hominem copulari,iuxtaq; illorum merita conſiſtere. Cuius autem rei gratia, non angelis potius hæc prædicationis cura cõmiſſa eſt ? Vt nullum ſcilicet excuſationis colorem de ſe inueniret anima negligens : ac ne tu ad diuerſitatem naturæ confugeres dormiendo . Deinde vt tantò etiam maior operum admiratio naſceretur, quantò de natura inferiore procederent.Quomodo enim non admirabile hoc, atq; improuiſum videretur,cùm ex terrena lingua ſermo ꝓfiliẽs, mortem fugat,peccata diſſoluit,tenebras cæcitatis illuminat , & mutatione mirifica terram conuertit in cœlum?Propter hoc igitur ſtupeo virtutẽ dei,propter hoc admiror promptum animum Pauli,quomodo ſe talem ſtuduit exhibere, quomodo ſe tantæ gratiæ capacem parauit.Vos autem rogo,vt nõ miremini ſolùm , verumetiam imitemini hoc tam clarum virtutis exemplum : ſic nanque poterimus
I coronarũ eius eſſe participes . Quòd ſi aliquis nos dixiſſe miratur, quia quicũque habuerit Pauli merita,eadem ſit etiam habiturus præmia, ipſum au-
2. Timot. 4.b. diat ita dicentem: Certamen,inquit,bonum certaui,curſum conſummaui , fidem ſeruaui: de cætero repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ,quam reddet mihi dominus in die illa iuſtus iudex. Non ſolùm autem mihi , ſed & his qui diligunt aduentum eius. Vides certè quomodo cũctos in eadem gloriæ cõmunione vocet.Quia igitur omnibus eadẽ corona gloriæ propoſita eſt,ſtudeamus omnes eſſe digni illis bonis,quæ promiſſa ſunt, inueniri . Neq; ſolùm magnitudinem atque eminentiam in illo debemus conſiderare virtutum , & promptum illud animi eius,atq; robuſtum propoſitum, per quod ad tantã meruit gratiam peruenire:ſed & naturæ ſocietatẽ, per quam & nobis in cunctis ille participat : & ſic etiam, quæ valde ſunt ardua,nobis facilia videbuntur & leuia,breuíque hoc tempore laborantes, incorruptibilem illam geſtabimus atque immortalẽ coronam,gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui eſt gloria & imperium, in ſecula ſeculorum, Amen. K

Homilia tertia.

BEatus Paulus, qui tantã vim humanæ alacritatis oſtendit,vt ad cœlum quoq; ipſum valeret ſubuolare , prætermittens angelos & archangelos,aliaſq; virtutes, aliquando quidem ſuo exemplo Chriſti nos fieri imitatores iubet, dicendo:Imitatores mei eſtote , ſicut & ego Chriſti. 1.Cor.4.d & 11.a. Aliquando verò de ſe reticens,ad ipſius nos imitationem dei extendit,dicens:Eſtote ergo imitatores Ephe.5.a. dei,ſicut filij chariſſimi.Iam verò demonſtrãs,quia nihil ita hãc imitationem pariat, quàm ſi ita viuat aliquis,vt bonũ eius in commune proficiat,atq; vniuerſis vtiliora prouideat,adiunxit:ambulate in cha Ibidem. ritate.ideo cùm dixiſſet,imitatores mei eſtote: continuò de charitate diſſeruit,quia hæc præcipuè virtus homines deo proximos facit . Quantæcunque L enim ſint alicuius,inferiorem tenentes locum,cuncta erga hominum ſtudia verſantur : vt eſt contra concupiſcentias , vt quod aduerſus gulam geritur bellum , vt in auaritiæ interitum acies ordinata, vt cum iracundię furore conflictus:diligere verò deũ, nobisq; commune eſt.Propterea & dominus impe rabat:orate pro calumniantibus & perſequentibus Matt.5.g. vos,vt ſitis filij patris veſtri,q in cœlis eſt.Hoc igitur & Paulus intelligens cunctorum eſſe caput bonorũ,omni in ſe ſtudio exprimere curauit . Nemo enĩ ita dilexit inimicos, nemo erga inſidiatores ſuos tã beneficus fuit,nullus pro afflictoribus ſuis tanta perpeſſus eſt.Nõ enim ille,quid patiebatur,ſed naturæ copulã cogitabat,quantoq; amplius efferabãtur inimici,tãtò eorũ magis miſerebatur inſaniam. Vt enĩ aliquis indulgentiſſimus pater afficitur erga filiũ phreneſi cõprehenſum,cuius quãtò magis cõuicijs ictibusq; pulſatur, tantò eum potius miſeratur atque deflet: ita Paulus qui de ipſa magnitudi-
ne paſſionũ eorum,â quibus affligebatur,exiſtima- M ret furorem,maiora illis adhibebat fomenta pietatis.Audi igitur quàm patienter,quàm manſuetè nobis pro illis loquatur , qui eum quinquies verberauerunt, qui eum catenis onerauerunt , qui vinculis ſæpe conſtrinxerant, qui eius ipſum ſitiebãt cruorem,quiq; illum quotidie diſcerpere geſtiebãt.Teſtimonium,inquit,illis perhibeo, quoniam æmulationem dei habent , ſed non ſecundum ſcientiam. Rom.10.a Et rurſus eos, qui ſe ſupra illos ſuperbius efferebãt, refrenans : Noli,ait, altum ſapere,ſed time:ſi enim Ibid. 11.c. deus naturalibus ramis non pepercit,ne fortè nec tibi parcat.Quia enim cognouerat dominicam in illos iam proceſſiſſe ſentẽtiam,quod vnum & ſolum erat in ſua poteſtate,præſtabat.Sæpe lachrymabatur vehementer , & pro illis dolebat : volentes illis inſultare prohibebat , atque , inquantum poterat , laborabat vmbram eis aliquam excuſationis obtendere. Et quia propter cõtumaciam eorũ atq; dũritiam, perſuadere illis fidem ſermone nõ poterat,ad

A rat,ad orationes cõtendebatur aſſiduas. Fratres,in-
Rom.10.a quit,voluntas quidem cordis mei, & obſecratio ad deum fit pro illis in ſalutem. Spe quoq; meliore il-
Ibidẽ.11.d los ſolicitat,dicens: Sine pœnitentia enim ſunt dona & vocatio dei,vt non pertinacius vſq; ad finem deſperatione moriantur . Quæ vtique omnia ſunt verba amantis, & valde eorum vtilitatibus prouiEſa.59.d. dentis:vt cùm dicit , Veniet ex Sion, qui eripiat & auertat impietates ab Iacob. Mordebatur enim ve hemẽter,ac penitus diſſecabatur, cùm eos pereũtes videret,propter quod & multa ſolatia huic adhibebat dolori,aliquando quidẽ dicens: Veniet ex Sion, qui eripiat & auertat impietates ab Iacob:aliquando verò, & iſti non crediderunt in illorum miſericordiam , & vt ipſi miſericordiam conſequantur. Facit autem hoc etiam Hieremias , vim quandam inferens,atque contendens excuſationem aliquam
B pro delinquentibus inuenire , & nunc quidem di-
Hiere.5.f. cens:Sed peccata noſtra reſtiterũt nobis. & rurſus:
Ibidẽ.10.d Non eſt in homine via eius,nec homo ibit,& dirigeret iter ſuum. & rurſus : Memento quoniam pu-
Gen.3.d. luis ſumus .Mos etenim eſt omnino celeberrimus, vt hi qui pro delinquentibus deprecantur , etſi nihil idoneum afferant, ad rogandum ſaltem vmbram quandam excuſationis pro eis opponant,non certa verborum proprietate munitam, nec quæ trahi poſſit in dogmata , ſed quæ pro pereuntibus tantummodo conſoletur dolentem. Non ergo huiuſmodi excuſationes ſcrupuloſius põderem⁹,ſed intelligamus eſſe illas dolentis animæ , & dicere aliquid pro peccatoribus requirẽtis, iuxtaq; hũc modum hæc quæ ſuperius dicta ſunt,cenſeamus .Putas autem, quia erga ſolos Iudæos talis extiterit,ad
1.Cor.9.c alios verò,vel domeſticos,vel extraneos, nõ ſe mul-
C tò etiã præbuerit mitiorẽ ? His autẽ,inquit,qui ſine lege erant,factus ſum , quaſi ſine lege eſſem,vt oẽs lucrifacerẽ.Audi igitur quid ad Timotheum ſit lo-
2.Tim.2.d cutus : Seruum,inquit,dei non oportet litigare,ſed manſuetũ eſſe ad omnes, doctorem,patientẽ,cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt,ſi quando det illis deus pœnitẽtiã ad cognoſcendam veritatẽ, vt reſipiſcant â diaboli laqueis, â quo capti tenẽtur ad ipſius voluntatem. Vis autẽ probare,quàm modeſtè etiã & cũ illis loquatur,qui in peccata corrue-
2.Cor.12.g. runt?Audi quid Corinthijs dixerit: Timeo,inquit, ne cùm venero,humiliet me deus apud vos , & lugeam multos ex his qui antè peccauerunt , & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia & fornicatione,& impudicitia quã geſſerũt:& ad Galatas,
Galat.4.c Filioli,inquit,mei,quos iterũ parturio, donec Chriſtus formetur in vobis . Et in cauſa eius,qui fuerat fornicatus,non minus & ipſo,qui pro peccato ſuo lamentabatur,dolet,proq; illo alios deprecatur,di-
2.Cor.2.b cens:Confirmate in illum charitatẽ. Sed etiã quãdo illũ ab eccleſiæ corpore ſeparabat,quàm multis
Ibidem. hoc lachrymis,gemituq; faciebat.Ex multa,inquit, tribulatione & anguſtia cordis ſcripſi vobis p multas lachrymas,non vt contriſtemini , ſed vt ſciatis, quoniam charitatem habeam abundantius in vos. D
& rurſus: Factus ſum Iudæis tanquam Iudæus,his 1.Cor.9.d qui ſub lege erant,quaſi ſub lege eſſem, factus ſum infirmus infirmis,omnib⁹ omnia factus ſum,vt omnes ſaluos facerem.Vidiſti ne quæſo animam omnia terrena ſuperantẽ ? Omnẽ enim prorſus hominem deo exhibere cupiebat,& omnes,quantùm ad ipſum ſpectat, exhibuit : quaſi enim vniuerſum mundum genuiſſet,ſic perturbabatur, ſic currebat, ſic omnes in regnum dei feſtinabat inducere, docẽ do,pollicendo, meditando , tum orando pro ipſis, tum etiam ipſis ſupplicando,& terrendo,& dæmones corruptores animarũ fugando, aliquando epiſtolis , aliquãdo præſentia,nunc ſermone,nunc rebus per diſcipulos: per ſemetipſum conabatur erigere labantes, ſtantes verò firmare , humi iacentes attollere,ſanare contritos,torpentes oleo exhortationis animare,inimicis inſonare terribiliter, hoſtes minaciter intueri, more optimi cuiuſdam ducis ac E medici , artis ſuæ inſtrumenta geſtantis, protector ipſe bellantium, ipſe ſedulus ægrotorum miniſter, & vnus omnium officiorum perſonas,& exercitiũ vbique cuſtodiens. Nec in ſpiritualibus ſolùm tam egregium cõſeruabat ducẽ, ſed in carnalibus quoque plurima ſolicitudinis , ac prouidentiæ ſuæ documenta præſtabat . Audi itaque quemadmodum pro vna etiam muliere ad vniuerſum ſcribat populum,dicens:Commendo autem vobis Phœben ſo- Rom.vlt.a rorem meã,quæ eſt in miniſterio eccleſiæ , quæ eſt Cenchris, vt eam ſuſcipiatis in domino dignè ſanctis,& aſſiſtatis ei in quocunque negocio veſtri indiguerit.& iterum : Noſtis,ait,domum Stephanæ, vt & vos ſubditi ſitis eiuſmodi. & rurſus : Cognoſcite quæ huiuſmodi ſunt. Eſt enim hoc quoq; ꝓprium,& familiare in dilectiõe ſanctorũ. Sic enim & Heliſæus mulierem illam ſuſceptricem ſuã,non 4.Re.4.b ſpiritualibus ſolùm , verumetiam carnalibus beneficijs remunerat , propter quod cum multa ſolicitudine , curaq; dicebat: Num eſt tibi ſermo ad re- Ibidem. c. gẽ,vel ad principẽ?Et quid mirũ,ſi cõmendationes per literas præſtitit Paulus ? qui ad ſe aliquos reuocãs, nec de viatico illorũ curam gerere dedignatus eſt,idq; ipſum in epiſtola ſua ſcribere.Siquidẽ ſcribẽs Tito ait:Zenam legis peritũ,& Apollo ſolicitè Ad Titum præmitte,vt nihil illis deſit.Qui commendans ali- 3.d. quos tam ſtudioſè ſcripſit atque ſolicitè , multò magis ſicubi vidiſſet periclitantes , cuncta feciſſet. Ad Philemonem quoque propter Oneſimum ſcribens : vide quàm omne impendebat ſtudium, quàm intentè ac ſolicitè deprecetur . Qui autem pro vno ſeruulo maximè fugitiuo, & qui ex rebus domini multa ſubtraxerat,integram, omniq; affectu plenam epiſtolam ſine cunctatione compoſuit:qualis circa alios fuerit perpende.Vnum enim hoc ille pudore dignũ putauit , aliquid ſcilicet pro cuiuſlibet ſalute negligere . Propter hoc agebat omnia,& cõmonebat:nec omnino quicquã pro his, qui ſaluãdi erãt,cunctabatur impendere,nõ verba, non pecu-

G non pecunias,non deniq; corpus ipſum.Qui enim millies ſeipſum tradiderat in mortem , multò magis ſi habuiſſet,nec pecunijs pepercíſſet.Et quid dico ſi habuiſſet,cùm probare poſſim,non pepercíſſe eum pecunijs,etiam nihil habẽtem:& ne ambiguũ putetur eſſe qđ dicim⁹ ,audi ipſum rurſus loquẽtẽ:
2.Cor.12.e Quoniã,inquit,libẽter impendã, & ſuperimpẽdar ipſe pro animabus veſtris:& ad Pilippenſes ſcribẽs
Acto.20.g ait:Neceſſitatibus meis,& his qui mecum erant,miniſtrauerũt manus iſtæ.Cùm verò celſus in omniũ conſiſteret arce virtutum, omnem tamen flammã præcipuo charitatis ardore vincebat.Vt enim miſſum in ignem ferrum,totum profectò ignis efficitur:ſic Paulus charitate ſuccenſus , totus factus eſt charitas, qui quaſi cómunis totius mundi eſſet pater , ita in amore omnium ipſos eorum imitabatur parentes:imò cunctos,non carnales tantummodo, verumetiam ſpiritales patres ſolicitudine ac pietate ſuperabat:& pecunias,& verba,& corpus,& ani
H mam pro his,quos diligebat, impendens . Propter hoc itaq; charitatem etiam plenitudinem legis vocabat,& vinculum perfectionis,& omnium matrẽ bonorum,& initium finemq; virtutum:propterea-
1.Tim.1.b que dicebat,Finis autẽ præcepti eſt charitas de cor-
Rom.13.c de puro,& conſcientia bona.& rurſus: Non adulterabis,non occídes.Et ſi quod aliud eſt mãdatum,
Marc.12. & Luc.10.c. in hoc verbo inſtauratur : Diliges proximum tuũ ſicut teipſum.Quia igitur & initium,& finis,& bona omnino vniuerſa dilectio eſt,vel in ipſa ſtudeamus Paulum imitari:etenim hic illlus ope talis effectus eſt . Non enim proponas mihi mortuos,quos ſæpius ſuſcitauit:neq; leproſos,quos eadem virtute mundauit: nihil horum requirit à te deus . Poſſide charitatem Pauli,& perfectam adipiſceris coronã. Cuius verò iſta ſententia eſt? Ipſius nutritoris,vtiq; charitatis,qui eam & mirabilibus, & ſignis,& alijs bonis mille propoſuit.Quia enim eam ipſe abũdè, ac vehementer impleuerat, idcirco etiã acrius,atq;
I examinatius vim eius intelligit . Per ipſam etenim ille ad tã celſum perfectionis culmen aſcendit,nihilq; eum ita dignum deo,vt virtus prẽſtitit chari-
1.Cor.12.d. tatis : & ideo dicebat , Imitamini dona meliora,& adhuc excellentiorem viam vobis demõſtro, charitatem profectò optimã viam , planiſſimamq; ꝓnuncians.In hoc ergo,& vigilanter ambulemus,vt & Paulum, imò & dominum Pauli videre mereamur,& incorruptibiles conſequamur coronas,gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti , cui eſt gloria,& imperium,in ſecula ſeculorum, Amẽ.

Homilia.iiij.

BEatus Paulus, qui nos hodie congregauit, quiq; terrarum etiam illuminauit orbem, vocationis ſuæ tempore aliquando cæcatus eſt,ſed illius cæcitas illuminatio totius orbis effecta eſt . Quoniam enim videbat malè,bene eum excæcauit deus,vt vtiliter iam videret in reliquum. Simul enim & documentum ei virtutis ſuæ præbuit,& in paſſióe eius figurauit futura , & modum K eius prædicationis edocuit, quòd ſcilicet oporteret eum priora ſtudia penitus excludere , & quaſi cóniuentem oculis ſemetipſum vndiq; coërcere:propter quod ipſe idem iſtud ſignificãs,clamat:Si quis 1.Cor.3.d videtur inter vos ſapiens , ſtultus fiat,vt ſit ſapiens. Nequaquam ergo potuiſſet rurſum bene videre, niſi prius excæcatus fuiſſet. Vnde & propriam ſapientiam,quia perturbabatur excludẽs, fidei ſe per cuncta committit . Sed nullus hoc audiens , vocationem iſtam neceſſitatem putet , ſiquidem potuit redire vnde diſceſſerat . Multi enim & in nouo, & in veteri teſtamento , cùm maiora ſæpe mirabilia vidiſſent,retrò(vt legimus) ſunt reuerſi : vt Nabuchodonoſor,vt Iudas,vt Elimas magus, vt Simon, vt Ananias,vt Sapphira, vt vniuerſus populus Iudæorum:ſed non ita Paulus. Illuſtrato enim mentis aſpectu ad ſyncerrimum illud lumen curſu tetendit,atq; ad cœlum perniciter ſubuolauit. Quòd
L ſi interroges , cuius rei gratia ſit cæcatus , accipe
Galat.1.c. ipſum loquentem: Audiſtis , inquit , conuerſationem meam aliquando in Iudaiſmo , quoniam ſupra modum perſequebar eccleſiam dei , & expugnabam illam , & proficiebam in Iudaiſmo ſupra multos coẽtaneos meos , in genere meo abundantius æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum . Quia enim vehemens quidem erat & ferus , frenis quoque vehementioribus indigebat, ne ſcilicet impetu ipſo eius quo ferebatur alacritatis arreptus,prolata à ſe dei verba contẽneret. Propterea igitur furorem eius indomitum prius comprimit,concitatos & præcipites illius iracundiæ flu ctus,cæcitatis beneficio redigit in quietem: & tunc demum cœleſti eum domat affatu,oſtendens propriè inacceſſibilem ſapientiam , & ſupereminẽtem omnibus diuinæ ſcientiæ bonitatem,vt diſceret,cui iam aduerſario repugnaret:quem certè non modò punientem ferre non poſſet,ſed nec beneficia conferentem . Non enim ille obſcuritate tenebrarum, M ſed luminis nimietate cæcat⁹ eſt.Et cur,inquis,hoc non antè factum eſt ? Ne quæras iſtud,neque velis eſſe curioſior , ſed concede incomprehenſibili dei prouidentiæ ſalutes eſſe hominum notis ſibi temporum opportunitatibus ordinanti.Sic enim etiam ipſe fatebatur,dicẽs: Cùm autem placuit ei,qui me Ibidem. ſegregauit de vtero matris meæ, vocauit per ſuam gratiam, vt reuelaret filium ſuum in me . Nihil tu igitur ſcruteris amplius,quando hæc dicit & Paulus.Iſtud enim tunc vtique fieri oportuit,cùm iam ſcandala vbique creuiſſent . Ab ipſo itaque diſcamus,quoniam nullus ante Paulum,neque ipſe Paulus ex ſe tantummodo eũ inuenit,ſed ipſe ſe Chriſtus oſtẽdit,& idcirco dicebat:Nó vos me elegiſtis, Ioan.15.c. ſed ego elegi vos. Cæterùm cur antè non credidit, cùm videret reſurgere mortuos , ãbulare claudos, paralyticos roborari , dæmones effugari ? Nullum enim fructũ ille ex his omnibus cõſecutus eſt,cùm tamen nó ignoraret iſta,qui tã erat erga apoſtolos curioſus,qui

Acto.6.b. curioſus,qui certè cùm lapidaretur Stephanus ad-
A ſtabat, & faciem eius videbat angelico fulgore radiantẽ.Cur ergo nihil inde lucratus eſt? Quia nec-
dum vtique vocatus fuerat à Chriſto.Tu verò hoc audiens,noli vocationem iſtam,neceſſitatem putare.Non enim deus cogit homines vocãdo,ſed poſt vocationem quoque permittit eos propriarum eſſe dominos voluntatum . Nam & Iudæis ſeipſum quãdo oportuit,reuelauit: ſed illi propter gloriam, quam ab hominibus requirebant, vltrò ſe offerentem ſuſcipere noluerunt . Verùm hoc loco infidelior quis opponat,atque dicat : Cur me etiam non vocauit è cœlo?Vnde etiam manifeſtum eſt,ô homo,quia Paulum vocauit de cœlo?Sed credis iſtud? ergo ſi credis,hoc ipſum ad ſignum tibi ſatis eſt.Si verò non credis, quia è cœlo Paulũ vocauit : quomodo dicis,cur me etiam nó vocauit ? Credis,quia
B ille vocauit,hoc ipſum tibi (vt dixi) abundat ad ſignum . Crede igitur, nam te quoque è cœlo vocat deus , ſi habes animam ad obediendum paratam. Quòd ſi inobediens ſis , & corruptæ deprauatæq; ſententiæ, ne de cœlo quidem ad te vox dimiſſa tibi ſufficit ad ſalutem.Quoties autem & Iudæi vocem audiere de cœlo,in nouo, & in veteri teſtamẽto, nec tamen facti ſunt idcirco meliores ? Nam in
Exod.32.b veteri,Iudæi poſt mille miracula pro deo vitulum,
Ioſue.2.b. quem fecerant,adorauerunt. At verò Hierechontina meretrix, quæ nihil omnino ex mirabilibus viderat, oſtendit tamen fidem in exploratorũ ſuſceptione mirabilem.Interea quoq; repromiſſionis Iudæi ſigna cernentes,permanebant lapidibus durio-
Ione.3.b.c res.Niniuitæ verò Ionam ſolum videntes crediderunt,& egerunt pœnitentiam , & venturam ſuper ſe iram dei conuerſione pepulerunt.In nouo etiam
Lucę.23.c teſtamẽto ſub præſentia ipſius Chriſti , latro quidẽ cùm crucifixum cerneret,adorauit:Iudæi verò qui
Ioã.11.d.e. eum ſpectauerant mortuos ſuſcitantẽ, & vinxerũt
C & affixerũt cruci.Quid autem noſtra quoq; ętate, nónne ex fundamentis templi,quod Hieroſolymis fuit,ignis exiliẽs audẽtes illud ædificare cõſumpſit? ficq; reliqui ab iniquis conatibus deſtiterunt, nec tamen ab impietate ſua atque cęcitate conuerſi ſunt. Quanta verò etiã poſt hęc alia facta ſunt miracula: vt cùm ſuper Apollinis verticẽ fulmẽ illapſum eſt,vt cùm ipſius reſponſa dæmonis transferri à rege ſepultũ iuxta ſe martyrem compulerunt,dicentis ſe alloqui omnino non poſſe, quandiu proximã illius arcã videret:erat nanq; vicina.Poſt quę ipſius regis auunculus, qui prophano attactu conſecrata deo vaſa temerauerat,vermib⁹ exeſus interijt.Prępoſitus quoq; regalis ærarij, ob aliam quam eccleſiæ intulerat iniuriam,medius repentè diruptus eſt: tunc etiam regionis noſtræ fontes,qui prius flumina ipſa curſu inundante vincebant, ſubitò in ſe reſiliendo fugerunt, nunquam hoc antè perpeſſi, niſi poſtquàm loca illa ſacrificijs ac victimis inquinauit. Quid verò iam memorem famem toto prorſus orbe terrarum cum impio rege dominatam,re
D gis interitum in regione Perſarum:ante mortẽ verò mentis errore perpeſſum,exercitũ in medio barbarorum relictum , & vndique velut quodam reti concluſum, reditum ex illis locis improuiſum atq; mirabilẽ?Cùm enim rege impio miſerabiliter interempto , alter pius in eius ſucceſſiſſet imperiũ, aduerſa omnia continuò diſſoluta ſunt , & exercitus qui velut in medijs erat retib⁹ inuolutus,nec vllum exitum aliquando ſe inuenturum eſſe credebat,dei iam nutu ab hoſtibus liberatus , omni cum ſecuritate remeauit . Et hæc quidem, quem non valeant ad partem pietatis attrahere?Quid verò pręſentia? nónne etiam multò mirabiliora dicẽda ſunt?nónne crux prædicatur, & totus ad credendum mundus accurrit?Nónne mors nunciatur,& omnes cóuolant ? Nunquid nó innumeri crucifixi ſunt?Nũquid non duo latrones cum domino pependerunt? Nunquid non multi ſapientes?Nunquid non multi extiterunt potentes? Cuius igitur aliquãdo ſic no
E men obtinuit?Et quid dico potentes atq; ſapientes? Nunquid non fuerũt reges inclyti?Quis ita ſibi terrarum orbem tam breui tempore ſubiugauit?Non enim varias mihi, atque diuerſas opponas hæreſes. Omnes ſiquidem eundem prædicant Chriſtũ , etſi non omnes ſanè prædicent atque legitimè . Illum enim omnes prædicant , qui in Palæſtina & natus, & paſſus,qui Pontio Pilato adiudicante crucifixus eſt.Hæc igitur cuncta quæ propoſui, nónne etiam magis virtutis eius videntur habere documentum, quàm illa vox allata de cœlo ? Cur enim nullus ita aliquando regnum,vt hic ſolus obtinuit,certè cùm innumera ex aduerſo impedimẽta pugnarent? Nã & reges contra euangelium præliati ſunt, & tyrãni bella geſſerunt,& noſtra vſque adèo attrita non ſunt , vt inde magis fierent clariora . Vnde igitur hæc tanta,tamq; admirabilis virtus?Magus ſcilicet erat? Solus ergo iſte magus tam potens fuit?Audi-
F ſtis nempe, quia & apud Perſas magi, & apud Indos extiterunt , ſint quoque & modò . Sed ne nomen quidem eorum vſque ſonat.Et ille quidem ex tyrannorum vrbe deceptor , ac maleficus aliquò loci apparuit , at breui aliquanto tempore in exigua parte orbis refulſit: ſed celeriter extinctus atq; deletus eſt,qui non eccleſiam omnino , non populum , non aliquid horum reliquit : Sed quid dico magos, atque maleficos extinctos ? Vnde , quæſo, omnium deorum templa extincta ſunt,& Clodoneus,& Darius , & omnes iſtæ prophanitatis officinæ ſilent,ac penitus obſtructæ ſunt ? Vnde igitur non ſolùm crucifixum , ſed & etiam pro ipſo occiſorũ fauillas dæmones cõtremiſcũt?Cuius rei gratia,ſaltẽ nomẽ audiẽtes crucis,in fugã reſiliũt: cùm certè ſi ſe res haberet aliter,magis eos oporteret irridere quàm fugere.An fortè crux quid clarũ videtur,ac nobile?Imò è cõtrario turpis , & exprobrabilis mors.Eſt enim & vtique pœnalis mors, & omnino teterrima,& apud Iudęos maledicta,& inter gentiles abominanda.Vnde igitur illã dęmones reformidant,

G reformidant,nisi de virtute crucifixi?Si enim illam per se ipsam timerent,quanquam & hoc ipsum de his esset indignum:tamen & ante illum, & post illum plerique crucifixi sunt , & cum ipso etiam duo. Quid igitur si inuocet aliquis nomen latronis,vel alterius cuiusquam crucifixi,dæmon ne fortè timebit ac fugiet?Nequaquam,quinimò ridebit. Si verò Iesum addideris,Nazarenum,velut ab igne repentè diffugiet.Quid igitur ais?Vnde præualuit?Quia, inquis,seductor fuit.At nõ hæc præcepta loquuntur.Deinde & multi seductores fuerunt, & tamen nullus obtinuit. Sed quia magus fuit. Verùm longè aliud eius dogmata contestantur.Sed & magorum multa sæpe fuit copia , nec tamen vllum huius potentię nomẽ auditũ est.Sed quia sapiens fuit: at multi fuerunt sæpe sapientes. Quis itaque similiter obtinuisse dicetur?Nullus enim aliquando saltem ex parte aliqua huic potentiæ appropinqua-
H uit. Vnde liquidò patet,quoniam Christus nõ fuerit magus,non seductor, sed qui è cõtrario horum extitit emendator.Et verè diuina virtus,nec vlli omnino superabilis . Idcirco & ipse cuncta vicit,atque perdomuit . Et Paulus cum illa arte vilissima tantam potuit inspirare virtutem, quantam ipse rerum testatur effectus . Homo etenim ignobilis,ab-
Acto.18.a. iectus , & circunforanus , qui artem exercebat in pellibus, intantum virtute progressus est,vt vix triginta annorum spacio & Romanos , & Persas,& Parthos , & Medos , & Indos, & Scythas,& Aethiopes , & Sauromatas , & Saracenos , & omne prorsus humanum genus sub iugum mitteret veritatis.Respondeo igitur,vnde iste opifex vilis,ac publicus stans in loco artis suæ, ac scasellum in manu gerens,ita vt ipse philosophatus sit, & alios docuerit philosophari,gentes scilicet, vrbes atque regiones, nec vim in se sermonis ostendens ? Audi enim
2.Cor.11.b ipsum loquentem:Et si imperitus sermone,nec pe-
I cunias possidẽs:nam hoc quoque ipse testatur. Vs-
1.Cor.4.c que ad hanc,inquit,horam & esurimus & sitimus, & nudi sumus,& colaphis cædimur . Et quid dico pecunias ? cùm ille sæpe necessarium quidem non haberet cibum,nec quo se circundaret indumentũ. Quia verò nec de professione clarus fuerit , ipsius
Acto.18.a. discipulis ostendit,dicẽs: Quoniam manebat apud Aquilam & Priscillam , propterea quòd eiusdem artis essent.Erat enim scænofactoriæ artis.Non igitur à proauis nobilis, quippe qui tam vilis fuisse artis ostenditur : non à patria,non à gente,tamen ꝓgressus in medium,ac tantũmodo apparens,inimicorum cuncta turbauit,vniuersa confudit: & sicut in stipulas,aut in fœnũ ignis immissus, omnia dæmonum opera consumpsit , atq; in quod voluit,omnia conuertit.Neq; verò hoc solùm admiratione dignum est,quòd tantam potentiam talis obtinuit: sed quoniam discipulorũ quoq; illius plurimi pauperes,imperiti,ac totius erant eruditionis extranei, in fame & egestate viuentes,ignobiles, ac de ignobilibus procreati:quod certè etiam ipse prædicauit,

nec erubuit eorum cõmemorare paupertem , imò K
necessaria quidem eorum victui postulare . Profi- Rom.15.c
ciscar,inquit,Hierusalem ministrare sanctis.Et rursus:Secundum vnam sabbati vnusquisque vestrum 1.Cor.16.a
reponat , quod ei bene placuerit , vt non cùm venero tunc collectæ fiant. Quare verò plures discipulorum ex imperitorum numero constarent , ad
Corinthios scribẽs,ait : Videte vocationem vestrã, Ibidẽ.1.d.
quoniam non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes,non multi nobiles , sed & valde obscuri, & viles fuerunt . Nam infirma mundi, Ibidem.
inquit,elegit deus, & quæ non sunt vt ea quæ sunt destrueret.At nobilis & eruditus erat fortè persuasor.Nec istud quidẽ , nam hoc quoq; ipse cõfirmauit , dicens : Et ego veni ad vos,non in sublimitate Ibidẽ.2.a.
sermonis,aut sapientiæ, annuncians vobis testimonium Christi . Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos,nisi Iesum Christum,& hũc crucifixum.
Et sermo meus, & prædicatio mea,non in persua- L
sibilibus humanæ sapientiæ verbis.Sed causa nimirum ipsa prædicationis erat idonea, quæ ad se pertraheret audientes . Accipe quid etiam super hac re ipse pronunciet. Quoniam , inquit,Iudæi signa 1.Cor.1.c
petunt, & Græci sapientiam quærunt : nos autem prædicamus Christum crucifixum,Iudæis quidem scandalum,Græcis autem stultitiam.Sed securitate, ac libertate perfunctus est . At omnino à periculis nunquam respirauit.Et ego,inquit,in infirmi- Ibidẽ.2.a.
tate,& timore, & tremore multo fui apud vos:neque verò ipse solùm,sed etiã discipuli eius passionibus subiacebant . Mementote,inquit,dierum prio- Heb.10.f.
rum in quibus illuminati magnum certamẽ sustinuistis passionum . In altero quidem opprobrijs,& tribulationibus spectaculum facti , in altero etiam socij taliter cõuersantium facti: nam vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorũ cum gaudio suscepistis . Et rursus ad Thessalonicenses ait: M
Vos enim eadem passi estis à contribulibus vestris, 1.Thes.2.c
sicut & ipsi à Iudęis,qui & dominum nostrum occiderunt,& prophetas suos persecuti sunt . Rursus
ad Corinthios scribens:Sicut,inquit,abundant pas- 2.Cor.1.b.
siones Christi in vobis , & quemadmodũ socij estis passionum,ita eritis & cõsolationis. Et ad Galatas:
Tanta,inquit, passi estis sine causa,si tamẽ sine cau Galat.3.a.
sa.Cùm igitur & prædicator,& imperit⁹,cùm etiã pauper esset,& prorsus ignobilis:& quod prædicabatur, non modò commendatione sui esset vacuũ, verumetiam offensione plenissimum, & auditores ipsi inopes , imbecilles,atque omnino nulli, & pericula tam crebra,tam varia,nõ doctoribus solùm, sed etiam discipulis imminerẽt, & crucifixus esset, qui annũciabatur adorãdus.Quidnã illud est,quod huius prædicatio potuit obtinere? Nõnne lucidissimè claret diuina hoc & ineffabili quadam virtute perfectum?quod certè etiam inimicorum comparatione potest liquidò comprobari. Cùm enim videris contraria horũ vniuersa cõcurrere in vnũ : id est,vt opes,& nobilitatem,& patriæ claritudinẽ,& oratoriæ

A oratoriæ artis pompam,& pacis securitatẽ,& plurimam in ipsa superstitione culturam, continuò tamen morem prophanitatis extinctum : hos verò qui sunt ex aduersa parte superare,quę horum causa sit,respõde . Tale est enim,vt cùm rex quispiam instructus armis, fretus exercitu , potentissimas in bello acies instruens hostes superare nequiuerit, nudus aliquis,& pauper,& solus, ac ne breui quidem iaculo armatus,aut simplici saltem veste tectus,certamen ineat, eaq; peragat quæ alij , nec cum mille quidem munitionibus patrare potuerunt.Noli igitur in praua permanere sententia,sed virtutem venerare crucifixi.Neque enim si regem aliquem videas ciuitates sibi excelsas parantem,circumagentem fossas,muris machinas imponentem,innumeram quoque habentem militum multitudinem,arma fulgentia, pecunias infinitas , vnamq; hostium
B ciuitatem destruere non valentem:alterũ verò nudo corpore dimicantem, solisq; manibus vtentem, non vnam,aut duas,aut paucas , sed prorsus innumeras, totoq; orbe diffusas vrbes percurrentem celeriter,cunctasq; capiẽtem, humanæ hoc dicas esse virtutis.Sic ergo proculdubio in prẽsenti causa sentiendum est . Propterea enim concessit deus & latrones cum saluatore crucifigi , & ante saluatoris aduẽtum seductores aliquos apparere, vt etiam ex comparatione rerum nimis insipientibus ostenderetur excellentia veritatis: & discerent,quia hic nõ vnus ex illis, sed grande sit inter tam dispares,infinitumq; discrimen.Nihil enim Christi gloriam potuit inumbrare , vel eorundem opportunitas temporum,vel communio passionẽ : ne quis enim putaret,quia dęmones crucem,& non crucifixi pauerent virtutem, obstruxit ora ista dicentium per latronem. Quòd si temporum opportunitas cuncta
C fecisse dicatur , ad repellendum Theodotus atque eius discipuli proferẽtur,qui cum eisdem ferè, quibus etiam Christus temporibus extitisset , & veritatem per quædam etiam signa impugnare tentasset,repentè destructi sunt. Quod enim iã antè memoraui , ideo interdum falsa fieri deus signa concessit , vt abundantius vera monstraret . Propterea & pseudoprophetas tempore ꝓphetarũ , & pseudoapostolos cum apostolis apparere permisit,vt disceres,quia splendẽtes eius vbique virtutes nequaquam obscurare posset similitudo, & vmbra quædam virtutum. Agè iam ex alijs quoq; documẽtis, probemus esse hanc potẽtiam singularem,& præcipuam atq; mirabilem . Docebimus enim Christi gloriam ipsa magis inimicorũ impugnatione creuisse.Cùm enim hunc ipsum beatum Paulum Romæ quidam persequerentur, aliquando hoc ipsum dogma inquietius prædicabant.Cupientes enĩ Neronem impugnatorem Pauli acrius in eius odium cõmouere, mira quadam arte lædendi susceperunt & ipsi euangelicæ prædicationis officium,vt magis scilicet fidei sermone feruẽte,& discipulorum crescente numero, in immensum ignesceret furor tyranni , & fera maiora adhuc colligeret incremenD ta feritatis . Et hoc ipse ad Pilippenses Paulus scribens,ait : Scire vos autem,inquit,volo fratres, quæ Philip.1.b
circa me sunt, magis venerunt ad profectum etiãgelij, ita vt plures è fratribus confidentes in vinculis meis,abundantius auderent sine timore verbum dei loqui. Quidam quidem etiam per inuidiam & contentionem,quidam etiam per bonam voluntatem Christum prædicant : quidam autem ex contentione Christum annunciant nõ syncerè, existimantes pressuram suscitare vinculis meis.Quidam autẽ ex charitate, scientes quòd in defensione euãgelij positus sum . Quid enim si omni modo , siue Ibidem.c.
per occasionem,siue per veritatem Christus annũcietur? Vidisti certè,quemadmodum etsi ex contẽtione aliqui prædicarent,tamen etiam per inimicos veritas Christi crescebat . Supra verò hanc inimicorum calliditatem , alia quoq; ex aduerso multa
E veniebant . Nam & antiquæ leges,non modò non opitulabantur,verumetiam aduersabantur:cõtraq; veritatis partem non solùm malicia obloquentium inimicorum , verumetiam ignorantia dimicabant, regem aiebant alterum Christum . Non enim nouerant eius cœleste regnum terribile istud,& absq; vllo termino glorioſum: sed quasi tyrãnidem morbis inferentibus per calumniam repugnabant,& in cõmune omnes , & specialiter aduersus eos singuli dimicando. In cõmuni quidẽ,quasi contra eos,qui publicæ disciplinæ,& legum scita destruerent:specialiter verò, quasi singulorum domos diuisionib⁹, diuortijsq; dissolueret.Nam & filium tunc impugnabat pater,& filius patrem negabat,& maritum vxor oderat , & vxorem maritus, filiæ quoq; cum matribus dissidebant , cognati cognatos,amici oppugnabant amicos,eratq; per omnium domos varium istud,& multiforme bellum, propinquos separans,dispergens curiam,iudicia conturbans: cùm vtiq; mores patrij soluerentur, festiuitas & cultura F
dæmonum pelleretur,quæ alij legumlatores vel in primis custodiẽda decreuerãt,cum his omnib⁹ etiã tyrannidis orta suspicio vndiq; faciebat eos explodi.Neq; verò dicere quispiã potest à gẽtibus quanta inferebantur,à parte verò Iudæorum omnia inquietabantur,cùm certè isti etiã sæuius imminerẽt. Cùmq; & ipsi ei destructionẽ legis impingerẽt: nõ
enim cessat,inquiunt,loquens contra legem,& lo- Acto.21.e.
cum sanctum . Verumtamen vndiq; inuidiæ igne succenso,ab domibus,ab vrbibus,ab agris, à solitudine,à terra,à mari,à gentibus,à Iudæis,à principibus,à plebib⁹,à regibus, à regum ministris,cùm omnes ad crudelitatẽ se mutuò cohortarẽtur,& oẽs ferissimè sæuiusq; consurgerent:beatus tamen Paulus in tantos ignes insiliens,atq; in medio talium lũporum consistens,quanquam ictus omnium exciperet,non modò tamẽ obrutus ipse nõ est, sed etiã omnes illos in partem transtulit veritatis . Et hæc & alia quoque prælia non minus sæua memorabo:vt illud quod aduersus pseudoapostolos gerebatur,quodq;

G tur,quódque eum ſuper omnia alia torquebat,domeſticorũ dolus,ruina nutantium: multi enim etiã ex fidelium numero labebantur, ſed etiam contra iſta prꝛualuit. Vnde queſo?ex quáve virtute? Quia, inquit,arma noſtra non carnalia, ſed potentia ſunt ad deſtructionem, munitionum conſilia deſtruentem, & omnem altitudinem extollẽtem ſe aduerſus ſcientiam dei. Propterea igitur in diuerſum omnia vertebantur,ac mutabantur repentè: ac ſicut igne ſuccenſo paulatim ſpinæ conſumuntur,& cedunt,flammíſque ſuperantur,ac mundi redduntur nouales: ſic etiam Pauli inſonante lingua,& omni igne vehementius irruente cedebant omnia,fugiebãtq; & dæmonum cultus,& celebritas omnis,atq; feſtiuitas,& mores patrij,& populorum furores,& tyrãnorum minæ,& inſidiæ domeſticorũ,& pſeudoapoſtolorum operationes malignæ. Magis autẽ
H ſicut radijs Solis orientibus,& tenebræ fugantur,& feræ latitant,foueisq; conduntur, & latrones recedunt, & homicidæ ad antra ſuffugiunt, & amouentur piratæ, & ſepulchrorum violatores fugantur,& adulteri, & fures, & perfoſſores domorum deprehenſi à Sole, redarguti, periclitantes abeunt, ſeſeq; alicubi procul occultant, omniaq; lucida efficiuntur & clara, illuſtrantibus deſuper radijs,terram,pelagus,ac montes,vrbes, ſimul atq; regiones: ſic tunc prædicatione fulgente,& vbiq; euãgelium diſſeminante Paulo, fugabatur error, veritasq; remeabat:fauillę verò,fumusq; tẽplorum,& cymbala omniã,& tympana,& ebrietates,& comeſſationes, & ſtupra, & adulteria,& alia dictu fœda,quæ in ſacris ſuis celebrare conſueuerant,defecerũt,atq; conſumpta ſunt,inſtar cerę ignis vapore pereuntis, & palearum vice,quę ſubitò concremantur incendio. Clara verò inter hæc veritatis flamma ſurgebat reſplendens, & ipſum adyſq; cœlum ſublimita
I te conſcendens,ab his potiſſimùm ſubleuata,qui eã nitebantur opprimere: pérque illos magis incremẽta ſuſcipiens,qui illam extinctum iri cupiebãt. Nec pericula enim progreſſum eius, aut impetus coërcere potuerunt, non tyrannis quædam inueteratæ conſuetudinis, non patrij amoris authoritas,nó legum poteſtas,nõ illa ipſa cuſtodiẽdi eius quod prædicabatur euangelij difficultas, nec quicquam eorũ quæ impedimentum afferre poſſunt, proficiſcentis celeriter veritatis curſum aut incidere,aut retardare potuerunt. Atque vt quantam iſtud vim habeat, cognoſcas,comminare gentibus, non dico pericula,famem,mortem, ſed damnũ aliquod exiguum, & videbis eos repentè mutatos. At non talia inueniuntur & noſtra, ſed conciſis occiſisq; omnibus, & vbique impugnatis vario genere bellorum, illa tamen florentiora ſemper effecta ſunt. Et quid ego noſtræ ætatis cõmemoro gentiles viles iſtos, & omnino contemptui faciles? & potius qui apud illos erant aliquando mirabiles in medium proferamus, philoſophiæ ſcilicet honore celebratos, Platonem, Pythagoram, Aremenium, multósque alios huiuſmodi, & tunc demũ euangelicæ prædicationis virK tutem probabis. Nam poſt Socratis venenum, alij quidem Megara diſceſſerunt, ſimilia patiẽdi metu: alter autem & patria, & libertate priuatus eſt, nec præter vnam mulierẽ philoſophię quenquam ſtudijs ſubiugauit. Plato autem depictam in paginis diſciplinam relinquẽs, in mortem ſolutus eſt. Et certè nihil eis tunc impedimento erat, nõ periculum, nõ egeſtas, non imperitia ſermonis: ſed erant & dicendo potentes, & opibus affluẽtes, & de nobilitate patriæ gloriãtes. Verùm nequaquam obtinere potuerunt: talis eſt enim conditio erroris, etiam nullo ſibi obſiſtente conſeneſcit, ac defluit. Talis autem è diuerſo veritatis ſtatus, etiam multis impugnantibus ſuſcitatur, & creſcit. Hæc autem ita eſſe, veritas rerum ipſa proclamat, nihilq; hîc op⁹ eſt aſſertione verborum, cùm vocẽ quodammodo totus vndique mundus emittat, vrbes ſcilicet, & agri, & ter
L tæ, & maria, & loca culta atque deſerta, ipſæ quoque etiam montium ſummitates. Neq; enim ſolitudinem beneficij ſui reliquit exortem, ſed ipſam maximè his, quæ nobis de cœlo veniens detulit, bonis repleuit, per Pauli prꝛcipuè linguam, pérque illam quam in ipſum contulit gratiam. Quia enim dignam tali dono deuotionem gerebat, copioſa in illo etiam gratia coruſcauit, plurimaq; horum, quæ hucuſq; memorauimus, ipſius ſudore ac ſermone completa ſunt. Quoniam igitur ita genus noſtrum nobilitauit deus, vt vnum hominem dignaretur tãtorum cauſam facere bonorum, ſtudeamus & nos eius ſimiles inueniri. Neque verò iſtud impoſſibile putemus, quoniam, vt ſæpe dixi, & nunc inculcare non ceſſo: tale illi, quale etiam nobis corpus fuit, talis anima, tales cibi, ſed voluntas in eo mirabilis,& præclara deuotio: & iſtud eſt prorſus vnde ille talis effectus eſt. Nemo igitur diffidat, nemo deſperet: ſi intendas animam,& præpares, nihil eſt quod te ab eiuſdẽ gratię poſſit prohibere muneribus. Nó M eſt enim perſonarum acceptor deus. Idem illum teq; formauit: & quemadmodum illius, ita eſt etiã tuus deus: ac ſicut illum meritò laudauit, ita etiam tibi offert coronã. Spondeamus igitur noſmetipſos deo, atq; mundemus, vt nos quoque eandem gratiam cõſequentes, eadem etiam præmia ſortiamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui eſt gloria, & imperiũ, in ſecula ſeculorũ. Amen.

Homilia.v.

NOn nunc illi ſunt, qui querulo ſemp animo mortem cauſari ſolẽt, & corruptibile hoc corpus, atq; paſſibile impedimento ſibi eſſe ad virtutẽ putãt? audiãt Pauli facta præclara, & ab hac obtrectatione maligniſſima cõquieſcãt. Quid enim humano generi mors nocuit? quid verò virtutem corruptio corporis impediuit? Cõſidera itaq; Paulum, & videbis, quia nobis etiam ad maximam vtilitatem proficiet iſta mortalitas. Hic enim niſi mortalis fuiſſet, nequaquã dicere potuiſſet, magis autem nequiſſet oſtendere, quod ipſius temporibus eſt locutus:

1.Cor.15.d eſt locutus: quoniam quotidie morior propter gloA riam veſtram, quam habeo in Chriſto Ieſu. Vbique enim nobis intentione animi, ac prompta opus eſt voluntate: quæ ſi affuerint, nihil erit quod nos poſſit à virtute prohibere, ſicut ſuperior iam ſermo memoratus eſt. Nónne erat iſte mortalis? nónne ignobilis? nónne pauper, & quotidiano opere victum requirens? Nónne corpus habuit, cunctis naturæ neceſſitatibus ſubiugatum? Quid ergo eum vetuit illis, quibus floruit, ſplendere virtutibus? profectò nihil. Nullus ergo mœreat pauper, nullus angatur inglorius, nullus ex viliori-
B bus ingemiſcat: ſed tantummodo illi, qui molles ſunt animo, & eneruati mente, atque reſoluti. Hoc enim ſolum eſt quod nos à virtute valeat arcere, vitioſitas animæ, atque mollitudo ſententiæ, nec quicquam omnino: propterea idq; beati huius propter quem hodie congregati ſumus, qui præſentium iucunditate gaudet, illuſtratur exemplo. Sicut enim Paulo nihil ea quæ ſuperius ſunt memorata nocuerunt, ita extra religionem noſtram poſitos, nihil his aduerſa iuuerunt, non generis claritudo, non diuitiarum affluentia, non ſplendor eloquij, non gloriæ magnitudo, non ſublimitas potentatus. Sed quid ego de hominibus adhuc loquor, & quandiu circa terram continuo ſermonem? Fas eſt etiam ſupernas commemorare virtutes, principatus videlicet, ac poteſtates, mundiq; rectores, ac tenebrarum huius ſeculi. Quid enim iuuit eos angelorum ſortitos eſſe naturam? Nónne venient omnes iſtæ virtutes à Paulo, eiusq;
1.Cor.6.a ſimilibus iudicandæ? Neſcitis, inquit, quia angelos iudicabimus, quantò magis ſecularia? Non igitur ob alias aliquando cauſas, niſi ob vitia ſola doleamus, horum nos ſtudioſos eſſe pœniteat. Nihil eſt quod nos Pauli ſimiles fieri vetet. Ille enim non ſolùm gratia dei, ſed etiam ſua voluntate talis effectus eſt, & idcirco gratia, quia etiam de propria voluntate. Vtraque enim plena in illo fuerunt, at-
C que perfecta, & ea quæ donantur à deo, & ea quæ voluntate præſtantur. Vis dona dei agnoſcere? veſtimenta Pauli dæmonibus terrori erant. Verùm ego nequaquam iſtud admiror, ſicut nec illud quidem, quia vmbra Petri corporum languores effu-
Acto.5.c. gabat. Hæc ſunt verò miranda, quæ Paulus etiam ante gratiam magnus ab ipſis rudimentis, ab ipſis fidei ſuæ inuenitur feciſſe principijs, quia nec virtute hac, qua poſtea polluit, illuſtratus, nec apoſtolatus honore donatus, ita in Chriſti zelum totus exarſit, vt omnem contra ſe accenderet populum, qui cùm ſe in tantis periculis, & ciuitatẽ pro-
2.Cor.11.g pter ſe obſeſſam cerneret, per murum dimiſſus in ſporta eſt, ſicq; depoſitus, nec tunc quidem in ſegnitiem ac timiditatem relapſus eſt: ſed maiorem alacritatem mentis accepit, periculis quibuſdam ſe ſæpe ſubdens in aliorum ſalutem: nulli autem ſtudio cedens docendi, ſed quotidie portans crucem, dominum ſequebatur. Et quidem cùm recens ad-

huc Stephani ante oculos haberet exemplum, vi-D deretq; contra ſe omnes potiſſimũ concitatos Iudæos, cædem ſpirantes, ipſaſq; penè carnes eius deuorare cupientes: vnde igitur Paulus, neque cùm in pericula irrueret, temeritatis argui poterat, nec pericula fugere timiditatis: quia vtique & amabat ſatis præſentem vitam, ob lucrum docẽdi: & rurſum valde eam deſpiciebat, ob philoſophiam, ad quam illum mundi contemptus euexerat, propterq; amorem quo ire vrgebatur ad Chriſtũ. Quod enim de ipſo dico ſemper, nec dicere aliquãdo ceſſabo, nullus ita in diuerſa rerũ incidẽs atq; contraria, vtraq; in cõmodum ſuum trãſtulit, vtraq; ſuis vtilitatibus coaptauit. Nullus enim ſic vnquam præſentis vitæ fuit amans, ne eorum qui ſunt lucis iſtius cupidiſſimi: & è regione ſic aliquando deſpexit ſalutem illorum, qui ſe in mortem ſpõtè præcipitant: ſic ab omni ſe mundum cupiditate abſtrahebat, nullaq; præſentium tenebatur paſſione, ſed vbiq; deſideriũ ſuum cum dei voluntate miſcebat. Et tunc quidem præſentem vitam magis neceſſariam eſſe ducebat, E quàm ſocietatẽ Chriſti, atq; colloquium. Nunc verò tam moleſtam ſibi illã fatebatur & grauem, vt etiam ingemiſceret, atq; in mortis deſiderium cogeretur. Ea enim ſola cupiebat, quæ illi ſecundum deũ lucra pârerent, etiamſi viderentur eſſe contraria. Erat enim quidem varius ſemper, ac multiplex, non vtiq; diſſimulatione mutabilis, quod abſit, ſed faciens omnia, quæ prædicationũ, ſalutisq; hominũ neceſſitas popoſciſſet. In hoc quoq; domini ſui inuentus imitator. Nam & deus & homo apparuit, cùm id eum oportuit apparere, & in igne quando tempus ita exegit, & nunc quidem ſe in habitu armati militis, nunc in ſimilitudine viatoris, nunc in ipſa oſtẽdit ſimilitudine hominis veritatẽ, ſecundũ quam ne ipſam quidẽ mortem refugit: ſed iterum iterumq; cõmonet, nemo diſpenſationẽ iſtam neceſſitatem putet, ſed tantummodo amorẽ dei erga homines intelligat. Nã & aliquando quidem ſuper F thronũ, aliquando verò ſuper Cherubin apparebat ſedẽs. Omnia tamẽ iſta pro variarũ diſpenſationũ opportunitate faciebat, propter quod loquitur per prophetã: Ego viſiones multiplicaui, & in manibus Oſeæ.12.c prophetarum aſſimilatus ſum. Ita igitur & Paulus creditæ ſibi diſpenſationis modum ſæpe variando, nequaquam de domini ſui imitatione culpatus eſt, cùm modò Iudæus fieret, modò ſe illis nulla cõmunicatione miſceret. Et tunc quidem cuſtodiret legem, nunc verò deſpiceret: & aliquando conſeruaret præſentem vitam, aliquando contemneret: & nunc quidem etiam poſtularet pecunias, nunc autem oblatas etiã refutaret: nã & ſacrificiũ obtulit, & purificationẽ ex more celebrauit. Sed rurſus & anathematizauit iſta faciẽtes. Et nũc quidẽ circũcidebat ipſe, nũc circunciſionẽ penit⁹ excludebat. Et erant facta quidẽ ipſa diuerſa inter ſe, atq; contraria, mens verò atq; ſententia ex illa fiebat valde ſibi cõcinnãs atq; cõcordãs. Vnũ illud requirebat, & ſo

Glùm eorum qui illum audirent,ac viderẽt ſalutem: propterea modò extollit legem, modò inclinat ac deijcit.Nõ enim ſolùm in actibus ſuis,verumetiam in verbis erat,vt dixi,varius ac multiplex, non mutando ſententiam, ſed alter factus ex altero: ſed ipſe quòd erat ſemper manendo,eorum, quæ dicta ſunt vſum pro cauſarum opportunitate variabat. Non igitur eum propter iſta reprehendas, propter quæ illum magis debes dignis laudibus coronare. Siquidem & medicum cùm nunc vrentem videris, nunc fouentem,nunc ferro vtentem, nunc medicamento,& aliquando quidem egrotum à cibo potuq; cohibentẽ, aliquando verò eum in iſta laxantem & modò quidem cooperientem vndique, & vndique confouentem:nunc verò ipſi illi calefacto ſecurius plenam frigidis aquis imperantem epotare phialam: non vtique ſuper hac eum varietate & frequenti mutatione culpabis, ſed tunc præcipuè ſtupebis artem,quando ea quæ nobis contraria vi-
H dentur & noxia,illum cum fiducia videris offerentem.Hoc eſt enim veri artificis, ac periti. Si igitur approbamus medicum contraria iſta facientem, multò magis Pauli debemus animam prædicare, tam multis ſe ac diuerſis modis ægrotantibus coaptantem.Non enim minus hi qui animarũ, quàm illi qui corporum languore vexantur,arte opus habent,ac varietate curandi:ad quos ſi ſecurè, & velut ex directo voluerint accedere,omnis ſpes ab eis ſalutis aufugiet. Et quid mirum ſi homines ad hæc ſananda temperamenta deſcendant, cùm etiam omnipotens deus hoc ipſo medicinæ vtatur modo, nec omnia nobis vniformiter ac directim loquatur? Quia enim ſponte nos vult effici bonos, non neceſſitate atque violentia, opus etiam habet mutatione curæ, non propter aliquam impoſſibilitatem ſuam, ſed propter noſtram fragilitatem. Ipſi enim licet innuere ſolùm,imò vellet tantummodo, iamq; facta ſpectaret,quæ voluit.Nos verò qui ſe-
I mel dominatum noſtri adepti ſumus, non in cunctis deo ſubditos eſſe nos patimur, quia ſi traheret inuitos,eriperet ipſe quod cõtulit,id eſt, arbitrij poteſtatem. Ne igitur iſtud fieret,frequenti fuit opus varietate medicandi. Hæc autem à nobis non ſuperfluò diſputata ſunt, ſed propter beati Pauli varium ſtudium atque ſapiens, vt quando eum videris pericula fugientem,non illum admireris minus, quàm cùm ſe periculis gaudet opponere. Vt enim hoc fortitudinis,ita illud ſapientiæ eſt. Et cùm videris eum magna de ſeipſo ſonantem,ſimiliter admireris, ac ſi illum videas ſemetipſum deprecantem. Vt enim iſtud humilitatis, ita & illud magnanimitatis eſt. Quãdo enim gloriantem videris,admirare: ſed ſimiliter lauda,cùm illum vides humilia de ſe & contemptibilia dicentem. Nam & hoc eſt animi arrogãtia vacui,& illud dilectione & humanitate pleni. In diſpenſationem ſiquidem mul-
2.Cor.5.c. torum ſalutis iſta faciebat, propter quod ait: Siue enim mente excedimus,deo: ſiue ſobrij ſumus,vobis. Neque alius quiſquam tantas,nõ dico occaſio- K
nes, ſed prorſus neceſſitates habuit arrogantiæ,neque tamen vllus alter ita ſe mundè ab omni iactãtia ſubduxit. Hæc itaque animo attentiore conſidera.Scientia,inquit,inflat. Et hoc omnes cum apo 1.Cor.8.a.
ſtolo facilè dixerimus.At tãta certè in illo erat ſciẽtia, quanta in vllo vnquam fuerit, neque tamen ſe extulit inſolenter, qui ſe in hoc ipſo humiliat, ac deijcit dicens: Ex parte cognoſcimus, & ex parte 1.Cor.13.c
prophetamus, & non me arbitror comprehendiſſe.Et ſi quis exiſtimat ſe ſcire aliquid, nondum co- Ibidẽ.8.a.
gnouit quemadmodum eum oportet ſcire.Ieiuniũ rurſus inflat, idq; fecit Phariſæus ille manifeſtum, qui ait: Ieiuno bis in ſabbato. Sed Paulus non mo- Luc.18.b.
dò ieiunãs,verumetiam famem propter Chriſtum patiẽs,ſe etiam abortiuum vocabat.Et quid de ſciẽtia dico atque ieiunio, quando etiam tãta cum deo habens tam crebra colloquia, quanta nec prophetarum, nec apoſtolorum vllus habuit, per ea ipſa humilior reddebatur?Nõ enim mihi dicas iſta quæ L
legimus.Nam plura cælauit,nec enim omnia dixit, ne gloria ſe maiore circundaret: nec omnino cuncta tacuit, ne pſeudoapoſtolorum contra ſe ora reſeraret. Nihil enim ocioſè ille faciebat, ſed omnia cum cauſa iuſta,probabiliq; ratione. Cum tãta itaque ratione animi tantas res inter ſe diuerſas, contrariasq; peragebat,vt eiſdem tamen laudibus vbique ornaretur. Quod dum adhuc aptius dicimus, intuere magnum loqui. Hæc autem tam opportunè apteq; faciebat,vt magis mereretur loquendo de ſe,quàm tacendo,laudari.Qui niſi feciſſet iſtud, culpabilior eſſet illis, qui ſeipſos importunè laudare didicerunt: & niſi etiam gloriatus fuiſſet,creditos ſibi perdidiſſet, omnesq; res inimicorum dum ſe humiliat extuliſſet. Sic nouerat vtrunque temperare, & cum recto conſilio, atque ſententia ea quæ videntur roprobanda perficere tam vtiliter & commodè, vt non minus de illis placeret, quàm cùm imperata cõpleret. Amplius enim tũc Paulus M
placuit gloriando, quàm alter laudes proprias occultando: nec tantùm quiſquam profuit cùm ſua merita cælaret, quantùm iſte cùm proderet. Sed hoc quoque eſt multò admirabilius, quia de ſe non modò locutus, verumetiam quantùm oportuit,eſt locutus. Non enim quaſi maximam licentiam de opportunitate nactus, immoderatius laudibus ſuis vſus eſt: ſed conſiderantiſſimè quouſque eum progredi deceret, agnouit. Neque tamen iſtud ſufficere ſibi credidit, ſed ne alios hoc ſermone vetaret, idq; efficeret vt ſemetipſos innaniter prædicarent: libenter ſe etiam inſipientem vocauit, quanquam certa inuitante cauſa de propria aliquid laude perſtrinxerit.Quia enĩ cõſequẽs erat,vt idipſum reſpiciẽtes,alij temerè atq; innaniter eius vterentur exẽplo,quod plerunq; contingit in medicis:ſæpe enim medicamentũ quod opportunè alter appoſuit,importunè alter amouens,vim medicaminis obſcurat atq; corrũpit.Ne igitur hic quoq; iſtud accideret,vi

de quanta

A de quanta procuratione vſus ſit:qui cùm gloriaturus eſſet,non ſemel,non ſecundò, ſed ſæpius diffe-
2.Cor.11.a rendo atque cunctando dicebat: Vtinam ſuſtinere
Ibidem.c. tis modicũ quid inſipientiæ meæ.& rurſus: Quod loquor,non loquor ſecundum deum, ſed in inſipiẽtia.Cùmq; tanta dixiſſet, non tamẽ ea ſe præmiſiſſe cõtentus eſt, ſed rurſus ingreſſurus in laudes,ſe-
2.Co.12.a metipſum occultat,& dicit:Scio hoſem,& iterũ ꝓ huiuſmodi gloriabor,poſtq; hæc oſa factꝰ ſum inſipiẽs.Quis ergo tã ſtultus,qs inueniatur omni ſenſu ac ratione priuatus, qui videns ſanctum illum, etiam cùm tanta ei neceſſitas immineret,cunctantem tamen, atque metuentem, grande aliquid de ſeipſo loqui, & ſicut equum vſq; ad præcipitia horrenda venientem,ſeq; ſæpius inde trahentẽ,& quidem cum tanta hoc eſſet diſpenſatione facturus? Quis,inquam, ſic ſit inſipiens, qui non etiam maiore abundantia cautionis laudes ſuas fugiat,& tũc fortè ſolùm de illis aliquid attingat,quando id opportuniſſimum tempus exegerit? Vis aliud tibi tale
B quoque illius oſtendam? Etenim iſtud eſt omnino mirabile,quia contentus non erat teſtimonio conſcientiæ, ſed etiam nos docebat iuxta quam regulam in tali rerum diſcrimine deberemus incedere: non ſibi tantummodo de temporum neceſſitate ſatisfactionem parans, verumetiam alios erudiens, quanta cum cautione, etiam tempore efflagitante, iſtud effugerẽt.Nã per iſta quæ dixit,quodãmodo illud effatus eſt:Grãde malũ eſt dilectiſſimi,de ſeipſo aliquid grãde dicere atq; mirabile,extremæq; omnino dementię eſt,nulla imminente neceſſitate rerũ,& neceſſitate violẽta ꝓprijs velle laudibꝰ decorari. Non enim eſt hoc ſecundum deum loqui, indicium potius eſt iſtud inſaniæ. Hoc enim nobis omnem prorſus mercedem euacuat, & quidẽ plurimis laboribus,ſudoribusq; quæſitam. Hæc enim omnia,hiſq; plura dixiſſe videtur ad cunctos,dum loquendi de ſe neceſſitatem etiam excuſatione muniuit.His autem profectò maius eſt, quia neceſſitate cogente,non vniuerſa fudit in medium,ſed plu-
C ra etiam & maiore cælauit. Venio,inquit,ad viſiones & reuelationes dei:parco autem,ne quis de me exiſtimet ſuper id quod videt. Hoc verò dicendo, nos erudit, vt ne exiſtente quidem neceſſitate, omnia quorum nobis cõſcij ſumus,in medium proferendo vulgemus, ſed ea ſolùm, quæ audientibus vtilia iudicamus: quoniam & Samuel (nihil enim videtur inconſequens, illius quoque meminiſſe ſancti,in noſtram ſiquidem vtilitatem, laudemq; proficiet) & ipſe inquam, aliquando gloriatus eſt, & propria rectè facta patefecit:ſed qualia illa,quæſo? quæ vtique cognoſcere audientibus conueniret.Nõ enim ſuper decore pudicitiæ, neque de obliuione locutus eſt iniuriæ, ſed ſuper tali re quadam,quam præcipuè diſcere regem illius temporis oportebat: id eſt, de conſeruanda integritate iuſtitiæ, & manibus abſtinendis à muneribus. Dauid etiam glorians,de eis vtique gloriabatur, quæ emendare au-

ditorem valerent. Neque enim de ſe aliam com- D
memorauit ille virtutem,ſed vrſum, atque leonem adduxit in medium,atque aliud prorſus nihil.Etenim altius de ſe offerre ſermonem, glorioſi eſt, & inſolenter ſeſe iactantis:dicere autem illa quæ preſentis cauſa tantummodo neceſſaria ſunt, futura amantis eſt, multorumq; commoda cogitantis. Hoc itaque fecit & Paulus, qui cùm à pſeudoapoſtolis carperetur, quaſi non eſſet probatus apoſtolus, nec habens à Chriſto aliquam poteſtatem, propter obtrectationes falſas, in laudes ſuas ire compulſus eſt,quę maximè dignitatem eius oſtenderent. Vides ne igitur per quanta docuerit auditorem non inaniter gloriari? Primò quidem dum oſtendit ſe, iſtud neceſſitatem vocauit. Secundò, dum plurimis laudes ſuas ſatisfactionibus temperaret. Tertiò, quia non cuncta confeſſus eſt, ſed maiora ſuppreſſit, & hoc certè cùm neceſſitate quadam in ſua præconia cogeretur. Quartò,dum ſub alterius perſona dixit, ſcio hominem. Quin- E
tò, cùm non omnes virtutes ſuas adduxit in medium,ſed eam partem,quam præſens tempus maximè flagitabat. Neque verò de ſe tantummodo gloriando, eundem virtutum ſuarum ſeruabat tenorem, verumetiam in alios, quæ viderentur iniurioſa, dicendo. Nam iniuriam inferre fratri inter prohibita numeratur, ſed hac quoque ſpecie ita Paulus opportunè vſus eſt,& congruè,vt magis etiam quàm laudans placeret: propterea & Galatas inſenſatos vocat, & Cretenſes ventres pigros, Galat.3.a.
& beſtias malas, & tamen hinc etiam prædicatur. Titũ.1.c.
Fines etenim nobis exemplo ſuo ſtatuit, ac regulas, vt neglectores voluntatis dei, nequaquam cura leniore tractemus,ſed ſermonẽ in eos, qui paulò rigidius percutiat,dirigamus.Omniũ ſiquidem mẽſuræ ſunt apud illum locatæ, ac propterea omne quod dixerit,omne quod fecerit,placet:& cõuicijs coercendo, & laudibus prouocando, auſterius aliquos aduerſando,& blandius admonendo: & cùm effert ſeipſum, & rurſus cùm deponit ac deijcit,& F
cùm de ſe gloriatur, & cùm ſe ipſe miſeratur. Et quid mirum ſi iniuria & maledicum placet,quando placuit & æmulatio, & dolus quidem, atque deceptio, non in vetere ſolùm, ſed in nouo etiam teſtamento? Hæc omnia igitur diligenti examine ponderantes, admiremur Paulum, & glorificemus deum, vt ipſi etiam bona conſequamur æterna, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cui eſt gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia ſexta.

VVltis hodie fratres dilectiſſimi, qui audiendi ſtudio huc conueniſtis, vt magna geſta Pauli, atque præclara, quæ iuxta quorundam ſuſpicionem habere videntur aliquid reprehenſionis,in mediũ proferamus? Etenim inueniemus illum non minus de his,quàm ex cæteris

G clarum effici, atque magnificum. Quídnam illud ergo eſt, quod reprehenſibile iudicatur? Viſus eſt, inquiunt, aliquando plagas timere, quòd certè viſus eſt, quando eum loris milites tutuderunt, neque verò ſolùm tunc, ſed aliâs quoque apud illam purpuræ venditricem. Quando etiã cauſas apud illos mouebat, qui eum de carcere iam educere feſtinabãt. Nihil enim aliud iſta faciendo, niſi ſibimetipſi defenſionem parabat, etſi quid horum fugeret, rurſus in ea ipſa prouidebat. Quid igitur dixit? Siquidem nihil eum ita magnum atque mirabilem, vt hæc dicta declarant, quia vtique & talem habẽs animam, id eſt, non malignitate quadã ac deſperatione præcipitem, & corpus cedens plagis, atque verbera cõtremiſcens, non minus tamen, quàm incorporeæ virtutes, omnia illa quæ videntur terribilia deſpexit, cùm hoc tempus exigeret. Quando ergo illum vides extentum ad plagas, atque metuentem, illorum recordare verborum, per quæ tranſcendit ad
Rom.8.g. cœlum, angelisq; certauit, dicendo: Quis ergo nos
H ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia, an perſecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Illorumq; verborum memẽto, quibus omnia quæ patitur, nihil eſſe pronunciat, dicẽs:
2.Co.4.d Quod enim in præſenti eſt momentaneum ac leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Adde his quotidianas tribulationes, imò ſingularum mortes dierum, atque iſta perpendens, admirare Paulum, & à teipſo deſperare deſiſte. Hæc enim quæ videtur infirmitas eſſe naturæ, ipſa eſt maximum eius virtutis indicium, quia talem ſe vtique præſtabat, etiam cùm multarum rerum neceſſitate torqueretur. Quoniam enim enormitas periculorum hanc de illo multis opinionem ſuggeſſerat, & ſuſpicari eos profectò fecerat, quòd ſuper humanam naturã ille proficiens, tãtus exiſteret: idcirco tribulari permittebatur, vt diſceres, quia cùm ſecũdũ naI turam vnus eſſe de pluribus propter voluntatem, non ſolùm ſupra multos homines, verumetiã vnus eſſet ex angelis. Cùm tali enim anima, taliq; corpore mortes mille tolerabat, deſpiciebat præſentia, contemnebat futura, clara illa atque magnifica verRom.9.a. ba reſonabat: Quoniam optaui, inquit, ego ipſe & anathema eſſe à Chriſto Ieſu pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem. Poſſibile eſt enim dei iuſſa perficere, ſi modò velimus omnẽ naturæ trepidationem alacriter virtute ſuperare, nihilq; impoſſibile eſt eorum quæ à Chriſto hominibus imperantur. Si enim, quantùm eſt in nobis velimus virium exprimere, maximum etiam nobis deus adiungit auxilium, atque ita, etſi omnia in nos aduerſa concurrant, tuti tamen in medio periculorum, intactiq; ſeruabimur. Neque tamen metuere plagas reprehenſione dignum eſt, ſed propter plagarum metum aliquid indignum pietate committere. Hoc ipſo enim quo plagas timet, qui in certamine non vincitur, admirabilior oſtenditur, quàm ille qui non timet. Magis enim in iſto virtus refulget, cùm vicerit etiam illa quæ timuit. Nam plagas formidare, naturæ eſt: nihil autem indecens plagarum timore committere, voluntatis naturam infirmam iuuantis eſt, eiusq; imbecillitatem ſua virtute ſuperantis. Sicut nec mœrere culpabile eſt, ſed per mœrorem aut aliquid facere, aut dicere eorum quę deo diſplicent. Quòd ſi ego Paulum fuiſſe hominem denegarem, meritò mihi has fragilitates naturæ eius opponeres, quibus noſtrum poſſes refutare ſermonem. Si verò ipſe dico, atque cõfirmo, quia homo quidem fuit, & nulla nobis etiã naturæ conditione præſtantior fuit, tamen melior voluntate: fruſtra mihi iſta proponis, imò non fruſtra, ſed omnino pro Paulo: & hinc potiſſimum qualis ille fuerit, oſtendis, qui in tali natura viuens, potuit quodammodo eſſe ſupra naturam. Non autem illum tantummodo extollis, ſed etiam conſuis ora torpentium, ſeſeq; in deſidiam reclinantium,
L non eos ſuſtinens ad eminentiam confugere naturæ, ſed impellẽs ad ſtudium voluntatis. Sed & mortem, inquis, aliquando pertimuit: ſed hoc quoque profectò naturæ, & tamen rurſus hic ipſe qui mortem timuit, dicebat: Nam quandiu ſumus in hoc 2.Cor.5.b tabernaculo, ingemiſcimus grauati. & rurſus: Noſ- Rom.8.d. ipſi intra nos gemimus. Vides ne ęquiparãter, quomodo è diuerſo naturali infirmitati virtutem apoſuerim voluntati? quia & martyres plurimi cùm ducerentur ad mortem, ſæpius palluerunt, & timore ac trepidatiõe complexi ſunt. Sed hoc ipſo præcipuè mirabiles comprobãtur, quoniam illi ipſi qui mori timuerunt, mortem tamẽ propter Chriſtum minimè refugerunt. Sic & Paulus, qui cùm mortem timeret, ne ipſam quidem recuſabat gehennam, qui propter deſiderium Chriſti, etiam cùm formidaret, & interitum, tamen cupiebat reſolui. Non autem hic ſolus talis fuit, ſed ille quoque, qui fuit apoſtolorum caput, qui ſæpe dixerat paratum Mat.26.d
M ſe eſſe pro Chriſto animam tradere, & tamẽ mortem vehementer horruerat. Audi igitur quid ei ſuper hoc Chriſtus loquitur: Cùm autem ſenueris, Ioan.21.c. alius te cinget, & ducet quó non vis: naturæ infirmitatem exprimens, non voluntatem. Siquidem natura nobis inuitis quoque oſtendit ſua, & infirmitates eius ſuperare non poſſumus, nec ſi valde, ſtudioſeq; cupiamus: nec culpamus iſtud, quia vtique inde nil lædimur, imò inde magis ſumus admirabiles. Non enim crimen eſt mortem timere: imò è cõtrario, quãta laus eſt nil turpe, atq; ſeruile perpeti per timorẽ? Nõ enim naturã habere infirmitatibus ſubditã, ſed ſeruire infirmitatibus, criminoſum eſt: vt meritò magnus ille habeatur, atq; mirabilis, qui imbecillitatem naturæ voluntatis virtute ſuperauerit: & hoc ipſo oſtendit, quãta ſit liberæ voluntatis poteſtas, obſtruitq; ora dicentium, cur non natura boni facti ſumus, nec cum ipſa virtute ꝓgeniti? Quid enim refert natura eſſe, quod potes effici volũtate? imò tãtò eſt melius ſpõte eſſe bonũ, quàm forquàm fortem: quantò vtiq; prętſtat coronis, & ampliſſima laude decorari, quàm penitus nil mereri: quanquam ſi velis voluntatem fortem habere atq; robuſtam, hoc illo penè fit firmius. An verò non vides conciſa martyrum corpora, ferróque cadentia, nec tamen cedere, aut vinci in aliquo voluntatem? An fortẽ non expectaſti etiam Abraham voluntate naturæ impedimenta ſuperantem, quando
Gen.22.b. vtique vnigenitum filium iuſſus eſt immolare, cùm certè tunc natura quaſi fortiori ceſſerit voluntati?
Dan.3.b.c Nónne vidiſti idipſum in illis tribus pueris accidiſſe? Nónne etiam audiſti illud antiquum, & ſeculare prouerbium, quòd fiat ex conſuetudine ſecunda natura? Ego verò dixerim, quòd etiam prima, ſicut ſuperi⁹ dicta docuerũt. Vides igitur & haberi poſſe illam, quæ in natura eſt firmitatem, ſi ſit voluntas fortis, ac vigilans: & quòd maiore laude ſit dignus, qui eſſe vult bon⁹, quàm ille qui cogitur, hoc
B eſt enim eſſe præcipuè bonum: itaque cùm dicit,
1.Cor.9.d Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo: timeo enim ne cùm alijs prædicauero, ipſe reprobus efficiar. tunc illum maximè meritum, honorũ prę-conijs attollis videns non eum ſine labore impleſſe virtutem: ne hi qui poſt eum eſſent futuri, argumẽtum ad deſidiam ducerent illius in bono facilitatẽ:
Galat.6.d & cùm rurſus dicit: Mundo crucifixus ſum, volũtatem eius corono. Poteſt enim, poteſt inquam, naturæ fortitudinem virtus voluntatis imitari. Nam ſi vel hũc ipſum adducamus in mediũ, qui eſt quędam, vt ita dixerim, ſtatua virtutis: inueniem⁹ quoniam bona, quæ illi inerant voluntate, in naturæ ea firmitatem certauerit adducere. Dolebat quidem ille corpus, ſed nó inferius in corporeis poteſtatibus ipſos cõtinebat dolores: ſicut ex ipſius verbis animaduerti poteſt, quæ nec de noſtra putatur profere natura. Quando enim dicit, Mundo crucifixus ſum: quid aliud videtur dicere, quàm quòd etiam
C ex corpore ipſo animi virtute migrauerit? Quid ve-
2.Cor.12. b. rò datur carni, cùm ꝓculdubio dicit: Datus eſt mihi ſtimulus carnis meę angelus ſatanę? Hoc aũt nihil eſt prorſus aliud, q̃ oſtẽdere contempſiſſe dolorẽ ſe corpore ſentientẽ, non quia non ingrederetur animum, ſed quia magnitudine voluntatis excluderet eum, atque depelleret. Cùm verò alia plurima his mirabiliora dicat, & gaudeat verberatus, & glorietur catenat⁹, quid aliud quiſpiã dixerit, quàm iſtud quod ipſe memorauit? Quoniam dicẽdo quidem, caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo: timeo enim, ne cùm alijs prędicauerim, ipſe reprobus efficiar: oſtendit naturæ infirmitatem: per iſta verò, quæ dixi, voluntatis nobilitatem. Idcirco enim vtrunque poſitum eſt, vt neq; propter illa magna, alterius eũ opineris eſſe naturæ, & ipſe de virtute deſperes: neq; per iſta paruula, ſanctam illã reprehendas animam: ſed hinc quoque deſperationẽ rurſus excludens, ad meliorem ſpem teipſum reducas. Propterea rurſus adiũgit etiam id quod dei eſſe gratiæ proprium confitetur, & quidem exaggerando, atque cumulando. Sed grato ergà deum animo facit, piáque ſententia, ne quid ſcilicet ſuum eſſe credatur. Dicit autem etiam quòd ad ipſius pertinet voluntatẽ, ne in deum cuncta proijciens, dormire malis ac ſtertere. Omnium nanque menſuras, ac regulas apud eum inuenies. Sed maledixit aliquã do, inquis, Alexandro ærario. Et quid iſtud ſpectat ad vitium? Non enim fuit hic ſermo iracundiæ, ſed potius doloris, qui certè ortus eſt de veritatis iniuria. Non enim propter ſeipſum dolebat, ſed quia
2.Timot. 4.c. prædicationi ille reſtiterat. Valde enim, inquit, reſtitit, non mihi, ait, ſed verbis noſtris. Vt & ſuum erga veritatem exprimeret affectum: & nõ ſolùm illum cui ſcribebat, ſed certè his quoque diſcipulos ſolaretur. Quoniã enim ſatis conſequẽs erat ſcandalizari omnes, nihil patientibus aduerſarijs veritatis, idcirco & ei qui repugnauerat, dei comminatus eſt vltionem. Sed orauit aduerſus aliquos, dicẽs:
Si tamẽ iuſtum eſt apud deum retributionem red- 2.Theſſal. dere his, qui nos tribulant, nõ illos pœnas luere cõ- 1.b. cupiſcens, ſed eos qui affligebantur conſolari ſtu- E dens: propter quod & infert, Et vobis qui tribula- Ibidem. mini, requiem nobiſcum. Cæterùm cùm ipſe aliquid triſte perpetitur, audi quàm alta patientia philoſophetur, & propter mala bonam vicem reddat
inimicis. Maledicimur, inquit, & benedicimus: perſe 1.Cor.4.c cutionem patimur, & ſuſtinemus: blaſphemamur, & obſecramus. Si autẽ quæ pro alijs facta, vel dicta ſunt, iracũdiæ dicas fuiſſe, potes dicere & Elymam Act.13.b. magum per iracundiam excæcatum, iniurioſęque correptum: Ananiam quoque & Sapphiram per Ibidẽ.5.a. iracundiam à Petro interfectos exclamabis. Sed quis eſt ita ſtultus & ſaxeus, vt hoc audeat ſuſpicari? Alia quoque plurima inuenimus eum dixiſſe, atque feciſſe, quæ ad ſpeciem videntur onoroſa. Verùm hæc ipſa ſunt, quæ præcipuè modeſtiam eius oſtendunt. Etenim cùm ſatanæ tradit eum, 1.Cor.5.b qui Corinthi fuerat fornicatus, cum multa hoc ef- F fecit charitate, plenoq; amoris animo, idq; ex ſecunda epiſtola euidẽter oſtendit: & è regione cùm Iudæis minatur, ac dicit, peruenit in eos ira dei: non vtique furore plenus id loquitur, quem audimus pro ipſis frequenter orantem, ſed deterrere eos ſtudens, per quæ eos redderet meliores. Sed ſacerdoti, inquis, irrogauit iniuriam, dicens: per- Act.23.a cutiet te deus paries dealbate. Nouimus quidem quòd de hoc loco aliqui ſatisfacientes, loco prophetiæ velint eſſe quod dictum eſt: nec culpo dicentes: etenim iſtud euenit, ſicq; defunctus eſt. Si quis tamen acrior inſurgat inimicus, & curioſius reparans quæſtionem, contradicat, ac referat: nónne nouerat, quia ſummus erat ſacerdos? Hoc vtiq; dicemus, quoniã erudiẽs alios, erga eos qui in poteſtate ſunt modeſtius conuerſari, atq; monens, ipſe quoque huic voluit obtemperare, ſicut & Chriſtus fecit, qui certè cùm ſcribis mille fanda, atq; nefanda dixiſſet, ait tamen: Super cathedrã Moſi ſederunt Mat.23.a. ſcribæ & phariſæi, omnia ergo quę dicũt vobis, facite: ſe-

G cite : ſecundum autem opera eorum nolite facere. Ita igitur & hic Paulus, & conſeruauit pontificis dignitatem, & quod futurum erat, antè prædixit. Quòd ſi Ioannem à conſortio ſeparauit, & hoc vtiq; rectiſſimè pro communi officio prædicationis effecit. Cùm ſiquidē qui iſtud ſuſcipit officium, non oportet mollem eſſe quendam atque reſolutum, ſed fortem, & per cuncta robuſtum. Neque ſaltem attingere quiſquā debet præclari huius muneris functionem, niſi paratus ſit millies animam ſuam tradere in mortem, atque diſcrimina. Dicit
Luc.9.c. enim ipſe dominus Ieſus: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Qui ergo non tali animo eſt, multos etiam alios ſuo perdit exemplo, magisq; vtile eſt, ſi quieſcat ſibiq; tantùm vacet, quàm ſi procedat in medium, & onus ſuis viribus maius aſſumat: ſic enim nō propriam ſolùm, ſed etiam multorum
H do non abſurdum eſt, vt cùm aliquis neſciat artem gubernandi, pugnandiq; cum fluctibus, nec ſi mille rebus adigatur, eligat ad clauum ſedere: & ille qui ad prædicandi pergit officium, temerè ad iſtud vtcunque contingit, accedat, atque innumerabilium rerum curam abſque vlla conſideratione ſuſcipiat? Non itaque nauium gubernatorem, non ad beſtias dimicantem, non ludo gladiatorio deſtinatum, non alium quempiā omnino ſic ad diſcrimina & mortes paratam atq; expoſitā oportet habere animā, vt eum qui ſuſcipit officium prædicandi. Nam & pericula profectò maiora, & aduerſarij ſæuiores, & non vnum quoddam mortis genus incumbit, nec vſquam prorſus ſimili cōditione certatur. Cœlum nanque hīc in præmio, in ſupplicio autem gehenna proponitur, & æternæ animæ ſalus, atque perditio. Non ſolùm autē eū, qui prædicationi accingitur, ſic oportet parari, ſed quencunque, vel ſimpliciter Chriſtianum: nam crucem tollere, & ſequi
I Chriſtum omnibus imperatur. Si autem cunctis, multò magis doctoribus populi, atque paſtoribus, quorum ex numero etiam Ioannes tunc erat, qui
Acto.13.a. dicebatur & Marcus: qui, quoniam ſe in ipſa aciei fronte cōſtituens, nimis inuiriliter egerat, eum meritò Paulus abiecit, ne illius quaſi contagione vires
Ibidē.15.g corrumperentur aliorum. Si verò, vt Lucas refert, quoniam aliqua inter ipſos facta eſt contentio, noli hoc delictum putare. Non enim commoueri malum eſt, ſed irrationabiliter, nulloq; iuſto flagitante negocio commoueri. Iracundia, inquit, iniuſta non iuſtificabitur: non ergo culpatur ſimplex iracundia,
Mat.5.c. ſed iniuſta. & rurſus: Qui iratus fuerit fratri ſuo ſine cauſa. Non ergo ſimpliciter iratus, &
Pſal.4.a. & Epheſ. 4.f. propheta dicit: Iraſcimini, & nolite peccare. Quòd ſi omnino huiuſmodi vti non oportet affectu, etiā cùm tempus expoſcit, fruſtra nobis videtur ingenitus: ſed profectò non fruſtra, quem certè prouidus nobis creator inſeruit, vt dormientes animas, atq; reſolutas ab inertia ac deſidia ſuſcitaret. Quaſi enim gladio aciem, ita menti noſtræ iræ acumen K
impoſuit, vt eo, cùm oportet, vtamur. Propterea igitur & Paulus hoc ſæpe eſt vſus affectu, & modeſtè loquētibus erat melior iratus, cum tempore omnia faciens opportuno, pro lucro & commodo prædicandi. Neque enim ſimpliciter lenitas ſemper eſt bona, ſed cùm illam tempus efflagitat: quando verò id non adeſt, etiam iſta vitioſa eſt, fitq; inconſtātia. Hæc verò omnia nō pro Paulo ſatisfaciēs ſum locutus: non enim noſtri ille indiget ſermonis, laus enim eius nō ex hominibus, ſed ex deo eſt: ſed quò auditores erudiamus, vt omnibus ad opportunitatem vtantur affectibus, ſicut iam antè memorati. Sic nanque poterimus vndique ſpiritalium lucrorum incrementa colligere, cumq; maximis diuitijs ad portum tutiſſimum peruenire, & conſequi indeficientes coronas, quas etiam nos omnes contingat mereri, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium, in ſecula ſeculorum, Amen. L

Homilia ſeptima.

QVoties hi, qui portant ſigna regalia clangente ante ſe tuba, & acie militum præeunte, ingrediuntur vrbes: omnis populus conſueuit accurrere, ad audiendum buccinæ ſonū, vel ſignum quod in ſublime fertur videndum, ipſius etiam virtutem ferentis. Quoniam igitur & hodie non vrbem, ſed orbem Paulus ingreditur, concurramus omnes. Etenim iſte non ſignum terreni alicuius regis, ſed in cœlo regnātis Chriſti crucem portat, & præcedunt non hominum, ſed angelorum cateruæ: non ſolùm in honorē eius ſigni quod fertur, ſed in eius à quo fertur auxilium. Si enim propriam vitam regentibus tantummodo, nihilq; pro communi vtilitate faciētibus, angeli ab omniū domino deputati ſunt, ſicut ait vnus ex iuſtis, An- Geñ.48.c
gelus qui eruit me à iuuentute mea: multò magis his, quibus totius orbis cura commiſſa eſt, talium q; donorum onera portātibus virtutes adſunt ſuper- M
næ. Et illi quidem, qui in excercitu hoc honore donati ſunt, ornantur veſte precioſa, aureis torquibus colla ſubnixi, nitentes vndique, & vndique refulgētes: iſte verò catena pro torque circundatus geſtat crucem, & perſecutionem vndique ſuſtinens, famem vbique perpetiens. Sed nihil eſt dilectiſſimi, quod ex huius ſermonibus ingemiſcas. Siquidem iſte ornatus multò eſt illo melior & clarior, atque amicitior deo, propter quod & portans minimè laborat. Hoc eſt nanque mirabile, quia cum vinculis, verberibus, atque vulneribus longè ſplendidior erat diademate purpuraq; fulgentibus. Quòd enim eſſet verè clarior, & quia non ad ſomnum tantummodo iſta dicuntur, ipſius veſtimenta docuerunt. Nam ſi mille diademata, totidemq; purpuras ardēti febri ſuperponas, ne modicum quidem flammæ eius valebunt extinguere. At modò huiuſcemodi veſtimenta, ægrotātium admota corporibus, morbos omnes fugabant. Si enim latrones videntes ſignum illud

A gnum illud militare, non irruūt, ſed auerſi repentè diffugiunt: multò magis & ægritudines & dæmones, Chriſti ſigno apparente, fugiebant. Sic autem Paulus ferebat hoc ſignum, non vt ſolus illud portaret, ſed vt omnes quoque tales eſſe doceret, ac fa
Philip.1.d ceret: propter quod clamat atque dicit: Idipſum certamen habentes, quale audiſtis & vidiſtis in me. Et vobis donatum eſt, non ſolùm vt in eum credatis, ſed vt etiam pro illo patiamini. Etenim præſentis vitæ dignitates tunc clariores videri ſolent, quādo in vno tantùm homine conſtiterint. In ſpiritalibus verò è contrario, tunc magis ſplendent honores, cùm ſibi plurimi eorum communione ſociantur, cùm non vnus eſt particeps dignitatis, ſed multos habet qui eiſdem honoribus perfruantur. Vides igitur hìc omnes eſſe ſigniferos, & Chriſti nomen vnumquenque geſtare in conſpectu gentium atque regum, ipſum verò Paulum etiam cùm ſibi anathema optat, atque ſupplicium. Sed non hoc
B præcipit & cæteris, quod certè illi portare non poterant. Vidiſtis nempe quantæ noſtra ſit natura capax virtutis, quàm nihil ſit homine precioſius, & adhuc vtique mortali. Quid enim mihi hoc maius, imò quid poteris ſaltem æquale memorare? Quantorum verò iſte, quæſo, honore dignus eſt angelorum, qui hoc verbum potuit effari? Qui enim in temporali hoc atque mortali corpore conſtitutus, cuncta etiam quorum nō erat dominus, pro Chriſto non dubitat offerre, hic ſi incorporeæ fuiſſet naturæ, quid tandem, quid autem facere diſtuliſſet? Nam & angelos propterea miramur, non quia incorporei ſunt creati: ſiquidem cùm diabolus ſit incorporeus & inuiſibilis, eſt tamen omnibus infœlicior: quia factoris dei meruit offenſam. Hinc etiam homines infœlices vocamus, nō quia videmus eos carne circundatos: ſed cùm non ea, vt oportet, vtūtur, alioquin & carne induebatur Paulus. Vnde igitur talis emerſit, & tantus? Et ex proprio videlicet,
Acto.10.c & ex dei: & idcirco ex dei, quia de proprio. Non
C enim eſt perſonarum acceptor deus. Si autem dixeris, & quemadmodum illum imitari poſſibile eſt?
1.Cor.4.d & 11.a. diſce quid dixerit: Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Ille ipſius Chriſti effectus eſt imitator, tu verò nec apoſtoli. Ille domini æmulator fuit, tu autem neque ſerui: & quam tandem poteris negligentiæ tuæ vmbram obtendere? Quemadmodum verò eum imitatus ſit, oſtendit. Idq; ab initio conſidera ab ipſis principijs. Quantò enim ex illis ſalutaribus emerſit fluentis, tantò igne plenus exiuit, vt nec neceſſarium ſibi putaret magiſtrum. Nō enim expectauit Petrum, nec venit ad Iacobum, neque ad alium omnino quenquam: ſed propria alacritate raptus, ita totam illam, in qua fuerat baptizatus, prædicatione ſua inflammauit vrbē, vt fœuiſſimum contra ſe Iudæorum prælium concitaret. Violentiſſimum enim perſecutorem Chriſtus in ardentiſſimum repentè prędicatorem immutauerat. Siquidem etiam cùm Iudæus eſſet, ſupra dignitatem ſuā multa faciebat, alligans, abducens, trahens in pū- D
blicum Chriſtianos. Sic etiam Moſes cùm à nullo in principatum populi ordinatus fuiſſet, contribules ſuos tamen à Barbarorum iniquitate defendit. Hæc enim ſunt fortis cuiuſdam, ac virilis animi certa documenta. Hoc ſignum propriæ liberæq; ſententiæ, nequaquam in aliorum afflictionibus tenere patientiam: ſed benignè atque conſtanter tueri eos qui opprimuntur, etiam ſi nullo in hoc ordinetur officio. Quia verò iuſtè opus arripuerat principatus, deus hanc ei poſteà contulit dignitatem. Idipſum autem ſeruauit in Paulo: qui quàm rectè faceret vltrò arripere initia ſermonis atque doctrinę, deus ſimiliter oſtendit, citò doctoris eum honore ſublimans. Si enim magiſterij atque primatus adipiſcendi gratia ad procuranda tanta negocia proſiluiſſent, conſequenter eſſent de ambitione culpabiles. Cùm verò vterque pericula diligerent, mortesq; in ſe procurarent vndique, vt alios acquirerent in ſalutē: quis tam apertè infœlix eſt, qui tanE
tę deuotiōis ſtudium crimineturꝰ Quòd enim aliorum amantes ſalutem, iſta perfecerint, & ſententia declarauit dei, & eorū perditio, qui malè iſtū cōcupierunt honorem. Irruerunt ſiquidem tunc & alij in huiuſmodi principatum, ſed protinus interempti ſunt: nam alterum quidem lapſus à cœlo exuſſit ignis, alterum ſubitus hiatus terræ abſorbuit. Nō enim propter defenſionē populi iſta faciebant, ſed
2.Paralip. 26.c ob gloriā dignitatis. Irruit & Ozias, ſed lepra cō-
Acto.8.b. maculante punitus eſt. Irruit etiam Simon, ſed reprobatus eſt, & morte periclitatus. Irruit verò etiā Paulus, ſed apoſtolatus gloria coronatus eſt. Non enim in ſacerdotium nec honorem, ſed in miniſterium irruit atque labores: maximeq; in hoc zelo & alacritate properauit: propterea prædicator, propterea cōtinuò clarus efficitur. Sicut enī qui princeps fuerit ordinatus, niſi dignè impoſitum ſibi adminiſtret officium, meretur etiam maiora ſupplicia: ſic alter, etſi non ordinetur quidem, ſuſcipiat tamen, & ſicut oportet impleat, nō dico ſacerdotiū, F
ſed ſolicitudinem curamq; multorum, omnii profectò eſt honore digniſſimus. Propterea igitur ne vnum quidem diem in ocio paſſus eſt & quiete trā ſire hìc in prædicandi ardore, ipſo igne vehementior: ſed ſimul, vt ſalutifero ex fonte conſcēndit, plurimamq; in ſe flammam ipſe ſuccendit, non pericula timuit, non irriſiones erubuit, & opprobria Iudæorum, neque ſermonem ſuum ab illis reſpui indignanter tulit. Non aliud quicquam horum ſimile cogitauit, ſed alios accipiens oculos, vtique charitatis aliamq; mentem, multo cum impetu inſtar torrentis irrupit: omnia pariter Iudæorum trahens atque conuoluens, & ex ſcripturis ipſum eſſe Chriſtum euidenter oſtendens. Et certè nondum in eo tam multa gratiæ munera coruſcabant, nondum tanta fuerat ſpiritus illuminatione donatus: ſed tamen inflammata cōtinuò voluntas, mortificataq; anima cuncta faciebat: & quaſi ſemper ſatiſſaceret

G deo de tempore iam peracto,sic gerebat omnia,sic lucra spiritalia vndiq; colligebat in locum, qui esset belli pars maxima , & laborum, periculorumq; plena fidenter insiliens . Hoc verò maiore quoque admiratione dignum est , quòd cùm tam esset audax,ac velut ad pugnam semper accinctus,& ignē quendam belli conspirans:ita rursus placabilē prębebat magistris,vt nunquam in eo,vel in tanto illo impetu alacritatis offenderet. Itaque feruenti tunc, vel potius furenti præceperunt,vt iret Tarsum atque Cæsaream,nec tamen renuit . Dixerunt , quia eum per murū deponi oporteret,& passus est.Dederunt consilium pro implenda purificatione, non restitit . Suaserunt ne in theatrum ingrederetur,& cessit . Ita se huic rei totum dedicauerat , vt omnia pro fideliū vtilitatibus libenter acciperet, pro ipsorum ædificatione,pacem,consensum , dispensationem,concordiam,diligendo,& eundem se,ac sem-
H per æqualem prædicationi vbique seruando. Cùm igitur audis quòd fratrem miserit ad tribunum,vo
Acto.25.c lens de periculis liberari , & quòd appellet Cæsarem,quòdq; Romam ire festinet, ne quaquam putes verbum esse formidinis . Qui enim gemebat in hac se adhuc esse vita,quo putes modo eligebat esse cum Christo?Qui & cœlum propter ipsum despiciebat & angelos, quo tandem pacto hæc præsentia diligebat?Cuius igitur rei gratia ista faciebat? proculdubio,vt diutius prædicationi insisteret,cūq; multis hinc credentibus,atque omnibus coronatus iret ad Christum:iam profectò metuebat,ne pauper hinc, atque inops multorum salutis abscede-
Philip.1.d ret . Et idcirco dicebat: permanere autem in carne necessarium est propter vos . Propterea ergo cùm videret meliorem pro se in iudicio processisse sen-
Acto.25.g tentiam, ipsoq; dicente Festo , absolui poterat homo iste, nisi appellasset Cæsarem : vinctus tamen,
I cumq; plurimis vinctis,qui mille facinora commiserant,ductus,non erubuit cum illis ligari,quinimmo omnium simul nauigātium curam gerebat, sui quippe secur⁹,seq; tutū satis esse certissim⁹.Cùmq; vinctus per tam vastum pelagus duceretur,ita gaudebat tamen,tanquam in maximum duceretur imperium . Etenim non paruum illi præmium vrbis Romæ conuersio proponebatur . Verùm ne illos quidem qui pariter nauigabant , despectui habendos putauit : sed illis quoque de veritatis suauitate modulatus est,indicans sibi diuinos apparuisse vultus,& ea quæ fuerant sibi dicta, commemorans:id
Ibi. 27.d. est,tibi donaui homines istos. Hoc verbis faciebat, non seipsum arroganter extollens , sed illos sibi ad persuasionem fidei parans. Propterea & deus permisit pelagus commoueri , vt per id quod auditus
Ibid.e.f. non est,spiritalis Pauli gratia panderetur . Nam & cùm dedisset consilium nauigandum non esse, cōtemptus est, ventumq; est vsque ad extrema discrimina. Verùm ne contemptu quidem eorum factus est onerosior:sed rursus, quasi pater filijs prouidebat,agebatq; omnia,ne quisquam periret . Postquā verò Romam ingressus est, ibi quoq; quanta cum K
modestia annunciat veritatem, quanta etiam cum libertate obstruit ora impiorum.Verùm nec ibi sta re contentus,etiam in Hispaniam percurrit . Cùm autem sæpius varia pericula sustineret , confidebat magis atque fiebat audacior : nec ipse solùm , sed etiam discipuli propter ipsum , qui eius vtique firmabātur exemplo. Quemadmodum enim si eum remissiorem,segnioremq; vidissent,ipsi etiam profectò fuissent mœrore deiecti:ita qui illum fortiorem factum esse cernebant , & inter iniurias atque plagas constantiæ sæpe virtute crescentē,ipsi quoque cum maiore fiducia prædicabant: idqùe significans ait,Ita vt plures è fratribus confidentes vin- Philip.1.b
culis meis , abundantius auderent sine timore verbum dei loqui. Si enim dux militiæ fuerit fortis ac robustus,non modò cædens atque prosternens:verumetiam vulnere ipse percussus, subditos suos ef-
L ficit fortiores,magisq; hoc præstat vulneratus ipse, quàm vulnerans.Cùm enim hi qui sub tali pugnāt magistro , viderint inflicta vulnera, fluentem sanguinem,& nec sic quidem illum hostibus aliquando cedentem:sed stantem fortiter,hastasq; vibrantem, & crebris certisq; ictibus in aduersarios proruentem,nec omnino quicquam parcentem dolori , maiore absque dubio tantò duci alacritate subduntur . Hoc itaque factum est & in Paulo . Videntes enim illum ligatum catenis, & nihilominus in carcere prædicantem , videntes etiam verberatum, & tamen verberantes ipsos sermone capientem,maiorem profectò fiduciā colligebant. Et idcirco non dixit simpliciter confidēs, sed ita,vt abū dantius auderēt sine timore verbum dei loqui:Magis,inquit,modò quàm cùm essem liber à vinculis, fiducialiter prædicabam.Tunc enim certiorem alacritatem & ipse,capiebat,ac vehementius in aduersarios ferebatur,& incrementa persecutionis,maio M
ris illi fiebant causa cōstantiæ. Inclusus est quidem in carcere,tantumq; in eo virtutis refulsit,vt etiam fundamenta quaterentur,& ostia panderentur.Cu Acto.16.f
stodem quoque tunc ipsum carceris ad fidem tran g.
stulit,iudici penè persuasit,ita vt ipse diceret:In mo Ibid.26.g
dico me suades Christianum fieri. Rursus cùm lapidaretur , plenam populi ciuitatem fidei luce donauit,& vocabant eum quasi iudicaturi Iudęi,tunc etiam Athenienses facti sunt ex aduersarijs subditi,& ex iudicibus repētè discipuli. Sicut enim ignis in diuersas plerunq; materies incidens augetur magis , & ex subiecta sibi substantia in crementa sortitur : sic etiam lingua Pauli, quibuscunque fuisset admota ad seipsum eos continuò transferebat. Impugnatores quoque eius celeriter ipsius verbo capti pabulum quoddam spiritali huic efficiebantur igni , perq; ipsos magis euangelij fama crescebat, idcirco dicebat:Alligatus sum,sed verbum dei non 2.Tim.2.b
est alligatum.Fugabant eum frequenter inimici,& quantùm quidem ad rem spectat,persequebantur: quantùm verò ad euentum rei,alijs mittebant magistrum:

A gistrum: quodq; faciebant amici atque concordes, hoc velut stustio exequebantur inimici , nunquam sinentes eum in vna habitaculum regione collocare,sed persecutionib⁹,insidijsq; pellentes,per cūctas omnino prouincias medium circunducebant,vt omnes videlicet salutaria eius linguæ remedia sentirent . Rursus alligauerunt eum, sed acrius in defensionem fidei discipulos concitauerunt, persecuti sunt,& non habentibus miserūt magistrum. Ad maius iudicium prouocauerunt, sed vberius Iudæi beneficium contulerunt,propter quod & Iudęi di-
Acto. 4.c cebant de apostolis dolentes : Quid faciemus istis hominibus?Per quę enim eos opprimere volumus,
Ibid. 16.f. per ea ipsa prouehimus. Tradiderunt custodi carceris,vt eum diligenter ligaret,sed ipse à Paulo arctius alligatus est. Imposuerūt eum naui cum reis atque vinctis,vt planè etiam nolētes ocyus iter eius facerent explicari, accidensq; naufragium factum est cum apostolo nauigātibus causa doctrinæ.Mi-
B nabantur mille supplicia,vt ignē prædicationis extinguerent , qui è contrario magis inde crescebat. Et sicut de domino dixerunt , occidamus eum , ne
Ioan.11.f tollant Romani locum nostrum atq; gentem, accidítque contrarium : nam quia occiderunt eum, propterea Romani , & gentem eorum & ciuitatem tulerunt:& quæ putabantur impedimēta prędicationis,fortia efficiebātur auxilia.Sic etiam prędicante Paulo , quòd aduersarij ad opprimendum intulere verbum , hoc illud ad ineffabilem quandam altitudinem subleuauerunt. Super his verò omnibus gratias bono tātarum rerum authori agamus deo, glorificemus Paulū, per quem ista completa sunt. Oremus etiam, vt ipsi quoq; eisdē perfruamur bonis, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, per quē & cū quo gloria patri,cū spiritu sancto in secula seculorum,Amen.

Homilia octaua.

C Saepe fulgido cœli globo delectatus oculus ad spectaculum oppositi è regione luminis sese violenter intendit : & licèt sentiat aciem suam imparem radiorum esse certamini , desiderio tamen illius pulcherrimi luminis intuendi libenter inaccessibili radiantis orbis reluctatur coruſco. Tale igitur quippiam ego ipse perpetior, qui cùm videam propriæ mentis oculos ex radijs apostolici splendoris hebetari, cupio tamē Pauli animam, miro fulgore virtutum rutilantem,velut eminus intueri,& contra importabiles Solis micatus contentiosa subire certamina. Sol enim quidam est hominibus Paulus , qui totum prorsus orbē fulgentibus linguæ suæ radijs illuminauit, quiq; vniuersas circūeundo gentes cursum omnino Solis imitatus est,ac mundi regiones omnes, quasi libero à corpore animo peruolauit , & hoc cùm ei amara vndique vulnera crebrius obuiarent.In duas nanque partes omne tunc ferè hominum scindebatur genus , in eorum scilicet qui horribili rabie erga idolorum cultum ferebantur , & in illorum, quos legis zelus in euangelij odia flammabat . Ab D
vtraque verò parte grauissima in Paulum bella surgebant , cùm Iudæi vndique illum quasi paternarum traditionum corruptorem fugarent,gētes verò quasi deum mortuum prædicantem. Noli enim illum,qui tunc fuit rerum reatum, huic qui modò est comparando magnitudinem apostolici laboris attēdere,sed ipsa adhuc prædicationis exordia mēte perpende . Considera prius pelagi sæuientis furorem , & tum demum vim gubernatoris intelliges,sicut enim in quodā freto, ita Paulus medijs in fluctibus æstuabat , ac mille discriminum vrgebatur procellis.Inter ipsa quippe euangelij principia, prædicationis nouitas vehementes ei tentationum turbines suscitauit. Iudæorum nanque tunc populi mouebantur,quos ad hoc Mosaica videbātur pręcepta compellere. Pharisæorum quoque latrabant gressus, cùm dudum à se crucifixi prædicari deitatem dolerent . Indignabatur etiam conspiratio sacerdotum , cùm audirent crucem quasi sceptrum E
quoddam regale celebrari. In huiusmodi bello Iudæi sociabantur & gentes,quæ aris diuum,ac templis, puluinarium cineribus assuetæ penè iam euelli sibi nescij amplectebantur errorem.Iudices in prędicationem euangelij sæuientes , suæ adstabant cateruæ. Reges iugiter idipsum bellum gerebant,auditam crucem cuncti abominabantur exercitus, quam sapientes recipere nesciebant , quasi signum vtique damnati : sed Paulo totius hoc mundi bellum , omni erat pace iucundius . Delectabat enim quicunque illum propter euangelium vulnerabat: hinc est quòd ille Græciam,atq; Barbariam , cùm illatis sibi vulneribus alacer circuibat, nó minus plagis suis gaudens,quàm regijs triumphis : haud aliter delectatus naufragijs, quàm cæteri acquisitis solent gaudere thesauris:liuoribus,quos ei verbera sę pius inferebant, quasi quibusdam gloriabatur coronis,tribulationibus vt delicijs vtebatur,squalore carceris vt paradisi amœnitate gaudebat. Cui te ô bea F
te Paule iustorum veteris testamenti , vel noui audeam comparare?Omnium quippe virtutem quasi in arca quadam, sed cum multo prorsus cumulo condidisti. Denique etiam si totum cōtra te aliquis sigillatim iustorum appendat chorū, inueniet trutinam virtutum ponderibus à tua parte depressam. Paulus verò secundus Abel , verùm non semel,sed per dies singulos immolatus. Paulus alter Noë,sed absque arca insurgentes aduersus se vndas impietatis enauigans . Paulus alter Abraham non modò à patria vel gente , sed post vocationem suam ab ipsa etiam vita prorsus abscissus. Paulus alter Isaac sponte in hostiam colligatus . Paulus alter Iacob, quasi pro vno quodam totius mundi grege semper inuigilans. Paulus alter Ioseph,spiritali fame tabescente mundo veritatis alimenta distribuens. Paulus alter Moses,qui omnes gentes à tyrannide diaboli reduxit ad Christum. Paulus alter Aaron,totius mundi populis inunctus sacerdos. Paulus alter

Phinees,

G Phinees, impietatem Iudæorum atque gentilium, quasi fornicationem mentium, vno fidei mucrone confodiens. Paulus alter Dauid, qui velut quendam Goliam in certamine diabolum prouocat. Paulus alter Helias, clarius raptus in cœlos. Paulus alter Helisæus, qui gentes ab interiore lepræ pollutione mundauit. Paulus alter Ezechias, qui ad vnam fidem Christi diuersos populos attraxit. Paulus alter Iosias, qui abominationes gentilium dissipauit ac perdidit. Paulus alter Ioannes pro Christo capite truncatus. Paulus alter Petrus, non de cœlo vocatus ad credẽdum. Paulus alter Gabriel, qui Christi ortum cunctis gentibus nunciauit. Paulus alter Michaël, qui Christianorum dux esse fortitus est: etiam si angelorum, etiam si iustorum hominum circunuolem choros, nó inuenio comparationem, cui non tamen cumulo meritorum Paulus occurrat. Acclamatio populi, & post acclamationem, H etiam mortuus Paulus ardentissima nobis theatra pietatis accendit. Sed quandiu versabo linguam, nunc iustis viris Paulũ, nũc etiam angelis cóparando? Opulentissimum hunc igitur thesaurum, in nostris auidè pectoribus recondamus. Hauriamus certatim virtutes ex abũdanti isto bonę voluntatis fonte manantes, & cupiditate maxima feracissimæ huius arboris poma rapiamus, varijsq; floribus, ac fructibus plenum apostolicarum virtutum pratũ metẽtes, sumamus è Paulo fulgẽtem rosam castitatis, eligamus fidei florem marcescere nescientẽ, decerpamus ex eo vberrimos patientiæ fructus, & virtutũ omnium colligamus, demus beato Paulo gloriam, vt dicat de nobis in futurũ: Ecce ego & pueri quos mihi dedit deus, ipsi gloria in secula seculorum, Amen.

Homiliæ octauæ, & vltimæ de laudibus sancti Pauli finis.

I

In commemoratione sancti Pauli, de charitate sermo. Incerto interprete.

BEatus Paulus qui tantam vim humanæ alacritatis ostendit, vt ad cœlum quoque ipsum valeat subuolare, præmittens angelos & archãgelos, aliásque virtutes, aliquando quidem suo exemplo Christianos fieri imitatores iubet, dicendo, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Aliquando de se resipiscens, ad ipsius nos dei imitationem hortatur, dicens, Estote ergo imitatores dei, sicut filij charissimi. Iam verò demonstrans, quia nihil ita hanc imitationem pariat, quàm si ita viuat aliquis, vt bonum eius in commune proficiat, atque vniuersis vtiliora prouideat, adiunxit, Ambulate in charitate. Ideo cùm dixisset, Imitatores mei estote: continuò de charitate disseruit, quia hęc præcipuè virtus homines deo ꝓximos facit. Quantæ enim cunque sint aliæ virtutes inferiorem locum tenentes, cunctæ erga hominum studia versantur: vt est contra concupiscentiam pugna, vt K quod aduersum geritur bellum, vt in auaritiæ interitum acies ordinata, vt cum iracundiæ furore conflictus. Diligere verò nobis deoq; commune est, propterea & deus imperabat, Orate pro persequẽtibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri, qui in cœlis est. Hoc ergo & Paulus cunctorum intelligens caput bonorum, omnium in se studia exprimere curauit. Nemo enim ita dilexit inimicos, nemo insidiatoribus suis ita beneficus fuit, nullus pro afflictoribus suis tanta perpessus est. Nó illa enim quæ patiebatur, sed naturæ copulam cogitabat: quantoq; amplius efferabantur inimici, tãtò magis eorum miserebatur insaniam. Vt enim aliquis indulgentissimus pater afficitur erga filium phrenesi comprehensum, cuius quantò magis cõuicijs, ictibusq; pulsatur, tantò eum potius miseretur, ac deflet: ita Paulus ipsa magnitudine passionum, eorum à quibus affligebatur cùm æstimaret L furorem, maiora illis adhibebat fomenta pietatis. Audi igitur quàm compatienter, quàmq; mansuetè nobis pro illis loquatur, qui eum quinquies verberauerant, qui catenis onerauerãt, qui ipsum eius sitiebant cruorem, quiq; illum quotidie discerpere cupiebant. Testimonium, inquit, illis ego perhibeo, Rom.10.a quòd æmulationem dei habent, sed non secundum scientiã. Rursus eos qui se supra illos superbius efferebant refrenans. Noli, ait, altum sapere, sed time. Ibid.11.c Si enim deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat. Quia enim cognouerat dominicam iam in illos processisse sententiam, quod vnum & solum in sua erat potestate præstabat, sępe lachrymabatur, vehemẽter pro illis dolebat, volentes eis insultare prohibebat, atque inquantum poterat, laborabat vmbram eis aliquam excusationis obtendere: & quia propter contumaciam eorum, atque duritiam, persuadere illis fidem sermone non poterat, ad orationes conuertebatur assiduas. Fratres, inquit, voluntas quidem cordis mei, & M Ibid.10.a obsecratio ad deũ fit pro illis in salutem. Sępe quoque illos meliores esse solicitat, dicens, Sine pœnitentia enim sunt dona & vocatio dei, vt non pertinaci vsque ad finem desperatione moriantur, quę vtique omnia sunt amantis, & valde eorum vtilitatibus prouidentis: vt cùm dicit, Veniet ex Sion Esa. 59.d. qui eripiat & auertat impietates Iacob. Mordebatur nanque vehementer, ac penitus dissecabatur, cùm eos pereuntes videret: propter quod & multa solatia adhibebat dolori, aliquando quidem dicens, Veniet ex Sion qui eripiat, & auertat impietatem Iacob: aliquando verò & isti non crediderũt in illorum misericordiam, & ipsi misericordiã cõsequantur. Putas autem quia erga solos Iudæos talis extiterit, ad alios verò vel domesticos, vel extraneos, non se multò etiam præbuerit mitiorem? Audi ergo quid ad Timotheum sit locutus: Seruum, 2.Tim.2.d inquit, domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia

A destia corripientem eos qui resistunt, ne quãdo det illis deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatẽ, & resipiscant à diaboli laqueis, à quo capti tenentur ad ipsius volũtatem. Vis autem probare quàm modestè etiam cum illis loquatur, qui in peccatis 2.Cor.12.f corruerunt? audi quid Corinthijs dixerit: Timeo, inquit, ne cùm venero, humiliet me deus apud vos, & lugeam multos ex vobis qui peccauerunt, & nó egerunt pœnitentiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia quam gesserunt. Et ad Gala. 4.c. Galatas, Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Et in causa eius qui fuerat fornicatus, non minus eoipso quàm pro peccato suo lamentabatur, dolet, proq; illo alios deprecatur, dicens, Confirmate in illo charitatem, sed & 2.Cor.2.b quando ab ecclesiæ illum corpore separabat, cum multis hoc lachrymis, gemituq; faciebat. Multa, inquit, tribulatiõe & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas, vt non contristemini, vt sciatis B quam charitatem habeam abundantius in vobis. Et 1.Cor.9.d rursus: Factus sum Iudæis tanquam Iudęus, his qui sub lege erant, quasi sub lege essem: factus sum infirmis infirmus, omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. Vidisti ne, quæso, animam terrena superantem? Omnem enim prorsus hominem deo exhibere cupiebat, & omnes, quantùm ad ipsum spectabat, exhibuit. Quasi enim vniuersum mundũ ipse genuisset, sic perturbabatur, sic curabat, sic omnes in regnum dei festinabat inducere, docendo, orando pro ipsis, cum ipsis etiam supplicando, & terrendo dæmones, & corruptores animarum fugando, aliquando epistolis, aliquando præsentia, nunc sermone, nunc rebus, per discipulos, per semetipsum erigere labentes: stantes verò firmare, humi iacentes attollere, sanare contritos, torpentes oleo exhortationis animare, inimicis insonare terribile, hostes minaciter intueri, more o- C ptimi cuiusdam ducis, & medici artis suæ instrumenta gestantis: cùm enim celsus in omnium cõsisteret arce virtutum, omnem tamen flammam præcipuo charitatis ardore vincebat. Vt enim missum in ignem ferrum, totum profectò ignis efficitur: sic Paulus charitate succensus, totus factus est charitas: qui quasi communis totius mundi esset pater, ita amore hominum ipsos eorum imitabatur parentes, imò cunctos non carnales modò, verum etiam spiritales patres solicitudine ac pietate superabat, & pecunias, & verba, & animã pro his quos diligebat impendens: propter hoc itaque charita- Rom.13.c tem etiam plenitudinem legis vocabat, & vinculũ perfectionis, & omnium bonorum matrem & ini- 1.Timoth. tium, finemq; virtutum, propterea dicebat: Finis au- 1.a tem præcepti est charitas, de corde puro, & con- Rom.13.c scientia bona. Et rursus: Non adulterabis, non occides. Et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges ꝓximum tuum sicut teipsum. Quia igitur & initium, & finis, & bona omnino vniuersa dilectio est, vel in ipsa Paulum studeamus imitari, etenim hic illius ope talis effectus est. Non D enim mihi proponas mortuos, quos sæpius suscitauit, neque leprosos quos eadem virtute mundauit: nihil à te horum requirit deus. Posside charitatem Pauli, & perfectam adipiscẽris coronam. Cuius verò ista sententia est? Ipsius nutritoris vtiquè charitatis, qui eam & mirabilibus, & signis, & alijs bonis mille præposuit: quia enim ipse eam abundè ac vehemẽter impleuerat, idcirco etiam acrius atque examinati⁹ vim eius intelligit. Per ipsam enim ille ad tam celsum perfectionis cacumen ascendit: nihilq; eum ita dignum deo, vt virtus præstitit charitatis, & ideo dicebat, Imitamini dona meliora. Et 1.Cor.12.d adhuc excelsiorem vobis vitam demonstro, charitatem profectò optimam viã, plenissimamq; pronuncians. In hac etiam nos iugiter ambulemus, vt & Paulum, imò dominum Pauli videre mereamur, & incorruptibilẽ consequamur coronã, præstante domino nostro Iesu Christo, cui gloria, & imperium, in secula seculorum, Amen. E

Diui Ioannis Chrysostomi homilia de ferendis reprehensionibus, & conuersione Pauli.

REprehenderunt nos amicorum quidã, quòd ꝓductiora sermonum initia faciamus. Igitur siue iniustè illi taxent, siue iustè sententiam ferant, vtpote de his, quæ à nobis audierunt, hic quasi in foro, in quo omnibus iudicare concessum est, nos hoc primùm præfatione demõstrabimus: quòd illis ob hanc reprehensionem, gratiam habemus. Reprehensiones enim nó ex malitia, sed cura proximi proficiscũtur. Assueuerauerim amare me amicum non solùm quando laudat, sed & quando reprehendit & corrigit. Nam omnia laudare tam quæ bene se habent, quàm quæ malè, non fuerit amici, sed irrisoris: & non diligentis, sed decipientis. Laudare si quid fiat vt debet, reprehendere autem F si peccatum fuerit, amici est & curam agentis. Et vt discatis, quòd sine delectu omnia laudare, & in omnibus beatum dicere, non sit amici, sed impostoris, dicit scriptura: Populę meus, qui te beatum Esaiæ.3.b. dicũt, ipsi te decipiunt, & semitam pedum tuorum exturbant. Sanè inimicum ne laudantem quidem probo, amicum verò & reprehendentem amplexor. Ille & si me osculetur, insuauis est: hic & si vulneret, amabilis. Illius osculum suspicione plenum est, huius vulnus medicamenti vim habet. Propter hoc dicit quidam: Fideliora sunt vulnera amici, Prou.27.a quam blanda oscula inimici. Quid dicis? Vulnera amicorum meliora dicit. Non enim ad naturam eorum quę fiunt, sed potius ad affectionem eorum qui faciunt, attendit. Vis discere, quomodo fideliora sunt vulnera amici, quàm blanda oscula inimici? Osculatus est dominum Iudas, sed osculo prodi- Luc.22.e. dit, venenum habebat os eius, malitiaq; impleta erat lingua eius. Paulus vulnerauit eum, qui apud Corinthios scortatus fuit, sed saluauit. Et quomodo vulnera-

G do vulnerauit? Dicit quòd dederit eum satanæ. In-
1.Cor.5.a. quit enim: Tradatur satanæ ad interitum, quò spi-
ritus saluus sit in die domini Iesu. Vidisti vulnera
salutem afferentia, vidisti oscula proditione ple-
Prou.27.a num? Sic fideliora sunt vulnera amici, quàm blanda
oscula inimici. Verùm inquiramus quomodo hoc
dictum, non solùm in hominibus, sed & in deo &
diabolo habeat locum. Ille enim amicus, hic inimi-
cus: ille saluator & curam nostri gerens, hic inimi-
cus & deceptor. Et hic quidem aliquando dedit ocu-
lũ, ille verò vulnus inflixit. Et quomodo hic ocu-
Gene.3.b. latus est, & ille vulnerauit? Hic quidẽ dixit, Eri-
Ibidem.d. tis sicut dij: ille autem, Terra es, & in terram abi-
bis. Vter igitur magis profuit, hic ne qui dixit, Eri-
tis sicut dij: an ille qui dixit, Terra es, & in terram
abibis? Ille mortem interminatus est, hic immorta-
litatẽ promisit. Atqui hic, qui immortalitatem pol-
licitus est, è paradiso eiecit: ille verò qui mortem
H comminatus est, in cœlum inuexit. Vides quomo-
do fideliora vulnera amici, quàm blãda oscula ini-
mici? Proinde hoc primùm declarare volui, quòd
gratiam habeam his, qui me arguunt. Amici enim,
siue iustè, siue iniustè arguunt, non opprobrare vo-
lunt, sed hoc faciunt vt emendent. Inimici autem
& si iustè reprehendunt, hoc tamen agunt, non vt
corrigant, sed vt exibilent: sicut & illi dum laudant,
hoc vnum spectant, vt meliorẽ reddant: & hi dum
laudant, studẽt quomodo supplantare possint. Ve-
runtamen quomodocunque reprehensio contin-
gat, vtile fuerit, bonumq; magnum, si ferantur re-
prehensiones & accusationes, & non detur locus
Prou.12.a iræ & exasperationi. Qui enim odit redargui, ait,
insipiens est. Non dixit sic vel sic redargui, sed tan-
tùm redargui. Nam siquidem iustè arguit amicus,
agit vt peccatum corrigat: sin absq; ratione & im-
meritò, iam laudanda est voluntas eius, & proban-
da bona mentis intentio, agnoscendumq;, & testan-
I dum amicitiæ beneficium: non enim reprehende-
ret, nisi multùm diligeret. Proinde ne stomache-
mur, ne succenseamus, cùm arguimur. Quòd si o-
mnes ita affecti essemus, vt & argueremus peccan-
tes, & lapsi libenter ferremus reprehensiones: mi-
rum, quanta hinc vitę nostræ accederent commo-
da. In peccatis enim hoc operãtur reprehensiones,
qđ in vulneribus remedia. Idcirco sicut insipiẽs est
qui pharmaca reijcit, ita & stultus qui non suscipit
grato animo reprehensiones. At qui non raro mul
ti exasperantur, & intra semetipsos cogitant & di-
cunt: Sapiens ego, & tanta præditus intelligentia,
hunc ferre? ignorant autem, quòd hoc extremæ
dementiæ sit indicium. Videbam enim, inquit, ho-
minem qui sibi videbatur sapiens, & maiorem illo
Rom.12.d spem habet insipiẽs. Eapropter & Paulus dicit: Ne
sitis prudentes apud vosmetipsos. Nam licèt mirũ
in modum sapiens sis, & perspicias ea quę oportet,
attamen homo es, & consiliario tibi opus est. So-
lius enim dei est nullius indigere, & nullo opus ha
bere consiliario. Et propterea de eo solo dicitur:

Quis cognouit sensum domini, vel quis eius con- Esa.40.c
siliarius fuit? Cæterùm homines nos, etiamsi pluri- K
mùm sapientes simus, in multis tamen reprehendi
meremur, atque hinc naturæ nostræ apparet infir-
mitas. Nõ enim omnia esse possunt in hominibus.
Et quare? Ecce filius hominis non est immortalis.
Quid lucidius Sole? attamen & lux eius deficit. Et
profectò sicut fulgidam illam lucem, & fulguro-
sum iubar sæpenumero superueniẽtes tenebræ ob-
tegunt: ita & intellectum nostrum, quasi in meri-
die fulgentem, & perspicuum, inconsiderantia ob-
repens tenebrosum reddit. Et nonnunquam eue-
nit, vt sapiens non videat quod oportet, & minor
& hebetior clarè & acutè illud perspiciat. Hinc
est, quare neque sapiens extolli, neque abiectior mi
serum se dicere debeat. Itaque magnum bonum est
ferre reprehensiones, magnum etiam bonum est
posse reprehendere: nam hoc fides & cura, quam
proximo debemus, exigunt. Iam nos si quem vide- L
mus veste breuiori, & ex lateribus aperta, vel alio-
qui indecenter vestitum, admonemus & emenda-
mus: verùm videntes vitam eius dissolutam, ne ver
bum quidem proferimus, videntes mores eius ne-
farios, præterimus: tametsi ridicula sint ea quæ ad
vestes pertinent, periculosa autem & damnosa, quę
ad animam: dic obsecro, Nónne cùm vides fratrẽ
per præceps ferri, vel alioqui per incuriam aliò q̃
oportet spectare, manum ei porrigis? nónne à lapsu
erigis? nónne reprehendis & arguis? Et in his, ma-
ioris facis non offendere, & non haberi pro inimi-
co, quàm salutis eius curam habere? Et quam ha-
biturus es apud deum veniam? vel quam defensio-
nem? Non audisti, quid deus Iudæis præcepit? nem- Exo.23.a.
pe ne errantia inimicorum iumenta despiciant, & & Deu.22
lapsa ne prætereant. Quod cùm Iudæis præceptũ, a.
ne inimicorum bruta contemnant, nos ne fratrum
animos, qui quotidie supplantãtur despiciemus? Et
quomodo non est summa inhumanitas, & ferina M
crudelitas, nos non tantùm curæ hominibus im-
pendere, quantùm alij iumentis? Hoc est quod o-
mnem vitam nostram confundit, hoc est quod o-
mnem ordinem subuertit: quia neque boni consu-
limus, cùm reprehendimur, neque alios reprehen-
dere volumus. Ideo enim molesti sumus cùm ar-
guimus, quia & exasperamur cũ arguimur. Enim-
uero si sciret frater, quòd à te laudaretur te ar-
guens, ipse etiam vicariam eandem operam tibi im
penderet. Cæterùm si discere vis, quòd etiamsi in-
genij acrimonia antecellas alios, sisq; valde perfe-
ctus, peruenerisq; ad summum ipsum virtutis fa-
stigiũ, opus tibi sit consiliario, & aliquo qui te cor-
rigat & arguat, audi historiã veterem. Neq; enim
Mosi facilè par fueris, qui vt scriptura inquit, o- Num.12.a
mnium hominum erat mitissimus, amicusq; deo,
& in externa philosophia bene institutus, & nõ mi
nus spiritualium intelligẽtia insignis. Vides omni-
genam eius eruditionem? Erat autem potens in ver
bo & opere, alijsq; virtutibus. Cuius & aliud habet
testimonium.

A testimonium. Multis prophetis, inquit, familiaris
fuit deus, sed nulli sicut Mosi. Nam alijs quidem
Exod.33.b per ænigmata & somnia, Mosi verò facie ad faciẽ.
Quæris ne aliud maius virtutis illius argumentum,
quàm quòd omniũ dominus seruo, vt amico loqui
tur? Erat itaq; sapiens, tã domestica quàm peregri-
na eruditione: erat potens verbo & opere. Impera-
bat creaturæ, quia amicus erat domini creaturæ. E-
Ibidẽ.14.e duxit tantum populum ex Aegypto, mare diuisit,
& iterum coniunxit, miraculum sanè admirabile.
Tunc enim primùm sol vidit mare, non nauali, sed
pedestri itinere transiri, pelagusq; non remis & na
uibus, sed equorum pedibus transmitti. Nihilomi-
nus sapiens ille, qui tam potens in verbo & opere,
qui amicus dei, qui creaturæ imperauit, qui tanta
miracula operatus est, nõ animaduertit rem, quam
mortalium plerique facilè considerant. Socer au-
tem eius, homo barbarus & obscurus, statim ani-
maduertit, & in medium attulit, quam ille non te-
B merè cogitauit. Quæ igitur hæc causa? audite, vt &
vobis prosit. Consiliarijs enim omnes opus habent,
etiamsi Mosi conferri possint. Multa enim sunt,
quæ magni & admirabiles viri ignorant, quæ tamẽ
parui abiectiq; scire solent. Nam postquàm Moses
ex Aegypto exijt, & in solitudinem venit, præfuit
sexcentorum millium populo, & solus omniũ cõ-
tendentium lites dijudicauit: quod vidit socer eius.
Erat autem Iethro homo alioqui barbarus, & insi-
piens, quiq; in solitudine vitam egerat, neq; vlli cõ-
municarat qui populos legibus rexerat, & ad hæc
impius erat, quo non est certius insipientiæ argu-
mentũ. Nihil enim Gentilibus est insipientius. Ve-
runtamen ille barbarus, ille impius, ille insipiens,
vbi vidit Mosen quædam præter dignitatem face-
re, eum correxit, non curans, quòd sapiens esset &
Exod.18.c intelligens, & dei amicus. Et cùm dixisset ei, Qua-
d re illi stãt coram te: didicisse? causam, inquit: Nõ
rectè hoc fecisti, iunxitq; consilio increpationem:
C & neque sic exasperatus est ille sapiens, ille intelli-
gens, ille tot myriadum dux. Neque enim hoc par-
uum & contemnendum, quòd ab homine barba-
ro & priuato docetur. At non inflabatur vel prin-
cipatus magnitudine, vel miraculis quæ operatus
erat, neque rubore suffundebatur, quòd tot præsen-
tibus, ijsq; subditis corrigeretur: sed considerabat,
quòd licèt magna à se signa fierent, humanæ tamẽ
particeps esset naturæ, quam nõ raro multa latent,
atque ideo cum mansuetudine consilium suscepit.
Est nunc videre aliquos, qui ne putentur alieno in-
digere consilio, malunt potius vtilitate consilij ca-
rere, quàm suscepta admonitione peccatum emẽ-
dare: imò eligunt ignorare quàm discere, quanuis
sciant, non esse crimen non ignorare, sed nolle di-
scere: non indoctum esse, sed doctrinam respuere:
non reprehendi, sed inemendabiliter peccare. Et
sæpe abiectus quispiam & vilis inuenit, quod ma-
gnus & sapiens vir præterit. Quod Moses quoque

considerans, omni cum mansuetudine audiuit il- D
lum consulentem, ac dicentem sibi: Fac tibi tribu-
nos, centenarios, quinquagenarios, decanos, & si res
aliqua grauior fuerit, referãt ad te: sin leuior, iju-
dicent ipsi. Hæc vt audiuit, non erubuit, non est
confusus, non est reueritus subditos, non dixit intra
semetipsum: Cõtemnent me subditi, si ab alijs quid
faciendum sit didicero: sed obtemperauit, & fecit
iuxta consilium illius. Quid, quòd non solùm pro-
pter eos, qui ea tempestate erant non erubuit, sed
neque propter nos post se futuros? imò tanquam
honestatus hac soceri admonitione, non illos so-
lùm qui tunc erant homines, sed etiam eos qui vs-
que ad nostram ætatẽ secuti sunt, & vsque ad Chri
sti aduentum erunt, per totum orbem factum hoc
literis docuit, & quòd non potuerit animaduerte-
re quid opus facto, & quòd correctionem & con-
silium à socero acceperit. Nos autem si coram vno
homine arguimur, & corripimur: conturbamur
totis visceribus, obstupescimus, & de vitæ huius E
summa periclitari nos putamus. At Moses non sic
agit, sed videns tot milia hominum præsentia, imò
tot myriades, quæ interim fuerunt & sunt hodie,
futuras non erubescit: sed prædicat quotidie omni-
bus, idq; literis, quòd socer suus animaduerterit ea,
quæ ipse considerare non potuerat. Et quare hoc
fecit? quare factum memoriæ commendauit? non
aliam ob causam, quàm vt nos doceret, ne ynquam
de nobisipsis sublime sentiamus, etiamsi omnibus
sapientiores simus, neque patrum consilia con-
temnamus: etiamsi omnibus viliores habeantur.
Et si quid vtile vel commodum consulat aliquis,
esto minister sit, tu tamen admonitionem suscipias:
sin perniciale quiddam, esto in summa dignitate sit,
eius sententiam reijcias. Non enim qualitas perso-
narum consulentium, sed natura consilij, in omni-
bus obseruãda est. Hoc igitur est, quod Moses nos
docuit, vt non erubescamus si arguamur, etiam si F
tota nostra plebs assit. Reprehensionem enim be-
ne ferre, nõ vulgaris, sed summæ philosophiæ præ-
conium & laus est. Non adeò laudamus & admi-
ramur hodie Iethro, qui Mosen correxit, sicut san-
ctum illum, qui non erubuit tot præsentibus cor-
rigi, & factum hoc memoriæ commendare. Decla
rans in omnibus sapientiã suam, quòd gloriam in
tanta eminentia, quæ sibi à pluribus impensa fuis-
set, contempsit, & conculcauit. At nos de prolixi-
tate proœmiorum rationem reddituri, iterum ma-
ius fecimus proœmium, sed non temerè, neque si-
ne causa: differuim⁹ enim interim de summis, mul
tumq; nobis necessarijs, vt libẽter feramus cùm ar-
guimur, & alacriter arguamus & castigemus eos,
qui peccant. Verùm operæprecium est, vt tandem
& nos satisfaciamus illis, rationemq; dicamus, pro-
pter quam tam longis proœmijs vtamur. Et cuius
nam gratia tantam verborum farraginem offun-
dimus viris, qui mulieres habent, domibus præsunt,

Gè quotidiano opificio, & secularibus negocijs victũ quærunt: neque hoc solùm molestum, quòd cõtinuò sunt occupati, sed quòd semel dũtaxat in hebdomada huc confluunt? Seruiũt nobis in hoc proœmia, vt auditores de dicendis per compendium instruantur, & manifestior tradatur doctrina. Fateor enim non opus proœmijs neque instructionibus his qui semper scripturis vacãt, neque alijs occupationibus distrahuntur: statim enim audito lectore, dictorum mentem accipiunt. Qui autem bonam temporis partem secularibus negocijs impẽdunt, & rarius hìc comparent, nisi proœmia audiant, & instructi intelligant, quæ sermonem illum præcedant, absque lucro hinc abeunt. Non est autem hęc sola nobis proœmiorum causa, sed & alia non minor quàm ista. In tanta multitudine sunt alij qui aduenìunt, alij qui sæpe non aduenìunt, & necesse vt laudentur præsentes, arguantur absentes: vt illi quidem laudibus studiosiores euadant, hi autem reprehensi, ignauiã abijciant. Est & alius vsus proœmiorum. Incidimus enim sæpe in longiora argumenta, quæ vno die ad finẽ perduci nequeũt, & interdum duobus vel tribus diebus, vt rectè explicentur, opus habent. Vnde tunc opus est die secundo finẽ doctrinæ prioris repetere, vt dum principio finis congruit, sermo cohæreat, auditoribusq; minus sit obscurus. Et vt discas, sermonem absque proœmijs valde obscurari: ecce exempli gratia afferam aliqua. Vt autem vidit eum Iesus, Tu es Simon, inquit, filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatum est Petrus. Vides nũ intelligatis dictum? num intelligatis consequentiam, & quare dicta sint? quãdoquidem absque proœmijs introducta sunt. Comparatur igitur qui hoc facit, ei qui hominem omni ex parte obtectum in spectaculũ adducit. Agè igitur dimisso proœmio, redeamus ad sermonem de Paulo, qui nuper ortus cùm de nominib⁹ differeremus & quęrerem⁹: Quare qui aliquando dictus est Saulus, posteà vocatus sit Paulus. Hinc digressi sumus ad veteres historias, & de omnibus qui gemina nomina sortiti sunt, inquisiuimus. Fuimusq; & tũc Simonis memores, & vocis Christi ad eum dicentis: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatum est Petrus. Vides quomodo quod paulò anteà obscuritate plenum videbatur, nunc fit aliquando notius? Proinde sicut corpus capite, arbor radice, & flumẽ fonte indiget: ita & sermo proœmijs. Itaq; & cùm nos viæ initium & progressum monstrauerimus, tangamus deinceps historiam proœmij. Saulus autem adhuc spirãs minas & cædem in discipulos domini. Atqui in epistolis Paulus vocatur, quare ergo hìc nomen mutauit spiritus sanctus? Quemadmodum dominus, qui seruum mercatus est, ostendere volens se dominum serui, nomen illius immutat: ita & spiritus sanctus fecit, vbi Paulum captiuũ accepit, vocabulum eius mutauit, vt etiam inde disceret Paulus se habere dominũ. Nominum enim impositio dominij signum est, & præcipuum. Et vnde hoc declarabimus? Facilè ex his, quæ dominus cum Adam egit, perspicuum erit. Volẽs enim docere Adamum, quòd eum principem & dominum omnium fecisset, adduxit ad eum omnia animalia, vt videret quid vocaret ea. Quo monstrat, quòd nominũ impositio dominiũ testetur. Quòd si & ab hominibus ita factum videre vultis & discere, olim talem fuisse morem, quòd seruorum in captiuitatem abductorum nomina mutata sint, audite quid fecerit Babyloniorum rex. Nam vt captiuos abduxit: Annaniam, Azariam, & Misaëlem, non reliquit eorum nomina prima, sed vocauit eos Sedrak, Mesak, & Abdenago. Verùm quam ob causam spiritus sanctus non statim mutauit nomẽ Pauli, sed expectauit ad tantum tempus? Si statim conuerso Paulo, mutatum fuisset & nomen eius, tunc minus manifesta fuisset eius conuersio, & ad fidem translatio. Nam sicut in famulis vsu euenire solet, quòd obscuri fiant, si quamprimum fugam inierunt, sua nomina mutarint: ita & in Paulo cõtigisset, si mox vt relictis Iudæis ad nos venit, aliud nomen sortitus fuisset: nemo enim sciuisset, quòd persecutor ille esset euãgelista. Accidit autem hoc, vt palàm fieret ex persecutore factum apostolum: quandoquidem hoc Iudæos malè habebat, quòd doctor suus, qui pro eis olim stabat, nunc se eis opponeret. Quapropter vt ne subita nominis mutatio, volũtatis mutationẽ occultaret, relictum est ei multo tempore nomẽ primum. Hinc enim oẽs discebant, quòd ille ipse esset, qui prius fuerat ecclesiam persecutus. Postquàm autem omnibus hoc factum est notum, tunc transmutatum est & nomẽ. Et quòd hæc sit vera causa, audi ipsum dicentem: Veni in partes Syriæ & Ciliciæ. Eram autem ibi ignotus à facie ecclesijs Iudææ. Iudęam vocat eam, quæ est in Palęstina. Si igitur in Palęstina erat ignotus, quantò ignotior fuisset in ecclesijs, quæ in alijs locis sitæ? Eram ignotus, ait, facie, nó nomine. Quare ignotus erat facie? Nullus enim fidelium ipsum videre audebat, cùm nos impugnaret. Tanta cæde, tantoq; furore plenus erat. Proinde ab eo resiliebãt omnes, fugiebant omnes, & si alicubi præsentem eum conspicarentur, ne aspicere quidem audebant, tam efferatus erat, & infestus fidelibus. Tantùm autem audierant: qui persequebatur nos aliquando, nunc euangelizat fidem quam impugnabat. Quoniam ergo à facie eum ignorabant, tantumq; audierant, qui persequebatur nos aliquando, nunc euangelizat fidem, quam impugnabat: si nomen statim mutatum fuisset, neutiquam qui audierant, hæc cognouissent quòd ille, qui persequebatur eos aliquando, euangelizaret. Nam quoniam primum nomen eius, & quòd Saulus vocaretur sciebant, si commutato illo vocatus fuisset Paulus: fuissetq; eis à quopiam nunciatum Paulum euangelizare, qui perseque-

Procœmia necessaria

Ioan.1.f.

Acto.9.a

K Nominum impositio, quid

Gene. 2.c.

Daniel.1.b

L

Ibidem

M

A persequebatur ecclesiam, nescìuissent quòd hic ille esset Saulus, eo quòd non Saulus, sed Paulus, vocaretur. Atque hac de causa relictum est nomen eius primum aliquandiu, donec omnibus fidelibus fieret notius, atq; etiam his qui longè aberant, & non viderant eũ. Satis itaq; demonstratũ, quare nó statim mutatũ est nomẽ eius. Reliquum, operępreciũ vt ad initium sermonis redeamus. Saulus autẽ adhuc spirans minas & cędem in discipulos domini. Quid est, quod dicit, Adhuc? Quid enim anteà fecit, quòd dicis, Adhuc? Sanè dicere adhuc, de homine dicitur, qui anteà mala multa operatus est. Quid ergo fecit? Quin tu mihi dicas, qđ malũ non fecit? Sanguine Hierosolymas impleuit, fideles interfecit, ecclesiã impugnauit, apostolos persecutus est. Stephanũ occìdit, neq; viris neq; mulieribus pepercit. De hoc audi & discipulum ipsum dicẽtem:

Acto.8.a. Saulus autem deuastabat ecclesiam, domusq; ipsas ingrediens, vi mulieres & viros rapiebat. Non enim

B sufficiebat ei forũ, insiliebat & in dom⁹. Dicit enì: Domos ingrediens. Et nó dicit ducens, neq; trahẽs mulieres & viros: sed vi rapiens mulieres & viros: sicut de fera dicere solemus. Rapiens viros & mulieres, non viros tãtùm, sed & mulieres. Neq; naturam reuerebatur, neq; sexus miserebatur, neq; infirmitatem respiciebat. Zelo tamen, nó furore hęc faciebat. Et ob hoc venia dignus fuit, cùm Iudęi qui eadem faciebant, accusatione erant digni. Nam Iudęi quid respexerint, ipsi manifestabant, nẽpe quòd omnia honoris & glorię gratia fecerint. Erãt enim apud multos in magna existimatione. At Paulus non sic, sed zelo dei, tametsi non secundum scientiam. Et hinc est, quare Iudęi mulieres quidem dimiserunt, viris autem infesti fuerunt: quoniam in illos transisse gloriam suam videbant: hic autem ob zelum erga omnes talem se gerebat. Hęc igitur omnia animo perpendens Lucas, & videns ipsum

Ibidẽ.9.a. nondum satiatum, dicebat: Saulus autem adhuc spi

C rans minas & cędem in discipulos domini. Nó satiarat eum cędes Stephani, non explerat concupiscentiam eius ecclesię persecutio, sed vlterius procedebat, & furoris eius nullus erat finis: à cęde Stephani digressus, persecutus est apostolos: & idem faciebat quod sæuiens lupus, qui insiliens in caulam ouium, agnum inde rapit, quem vbi deuorauit, audacior fit. Ita enim & Paulus in chorum apostolorum insilijt, & inde rapuit agnum Christi, Stephanum, quem dilaniaret, & cæde audacior effectus est. Et propterea dicit, adhuc. Quanuis quem nó impleret miseratione cædes illa? quem non placaret mansuetudo eius, qui occidebatur:

Ibidẽ.7.g & cùm lapidaretur, orabat & dicebat: Domine, ne statuas eis peccatum hoc? propterea persecutor euangelista factus est: mox enim post homicidium conuersus est. Quippe deus audiuit vocem illam. Dignus enim erat Stephanus qui exaudiretur, tum propter futurã Pauli virtutem, tum propter illius confessionem: Domine, ne statuas eis D peccatum hoc. Audiant quicunque inimicos habent, quicunque inuaduntur, quicunque ab auaris premuntur. Nam licèt plurimas feras molestias, nondum tamen lapidatus es, sicut Stephanus. Et vide quid sit factum. Obturatus est fons vnus Stephani, & apertus est alius, plurimos emittẽs fluuios. Ná postquàm siluit os Stephani, mox sonuit tuba Pauli. Sic nunquam derelinquit deus in finem ad se currentes, sed dona dat maiora, quàm ab inimicis auferuntur. Non enim talem illi eiecerũt militem ab exercitu, qualem in locum eius submisit Christus. Saulus autem adhuc. Et aliud quiddam manifestat illud, Adhuc. Quid illud? Quia adhuc ferocientem, adhuc insanientem, adhuc in vigore furoris existentem, adhuc cæde feruentem attraxit Christus. Non enim expectauit vt expleret furorẽ, vt ostenderet morbũ, vt extingueret flãmas affectionũ, & fatigatus debacchando mãsuesceret, & tunc tãdem traheret: sed dum vigeret furor, ipsum E cepit: vt ostenderet potentiam suam, vincens & superans persecutorem in media insania. Enimuero medicum tunc maximè admiramur, quando febrem cùm infestior, & flammã morbi cùm vehementior est extinguere, & penitus abolere potest. Id quod & in Paulo contigit. Vox enim domini quasi ros quidam desuper descendens, à morbo in ipso flammę feruore liberauit. Saulus autem adhuc spirans minas & cędem in discipulos domini, reliquit multitudinem, & nũc in principes ipsos insilit. Etenim sicut qui excindere vult arborem, ramis relictis, radicem infra execat: ita sanè & hic adortus est discipulos, radicem prędicationis volens eximere. Verùm discipuli non erant radix prędicationis, sed discipulorum dominus, qui & dicebat: Ego sum vitis, vos autem palmites. Ioan.15.a. Eapropter inuicta illa radix, quantò plures excindebantur palmites, tantò plures & maiores iterum pullulabat. Eiectus est Stephanus, & pullula- F uit Paulum, & eos qui per Paulum crediderunt. Factum est autem, dicit, cùm appropiaret ille Da- Acto.9.a. masco, repentè circunfulgurauit eum lux de cœlo, & vt procidit ad terram, audiuit vocem dicentem sibi, Saule, Saule quid me persequeris? Quare non allata est prius vox, sed lux prius eum circunfulgurauit? vt cum silentio vocem audiret. Ná qui in operé aliquo intentus & furore plenus est, etiamsi plurimi vocent, prorsus non animaduertit quid ante se agatur. Ne ergo hoc & Paulo euenìret, & factorum insania ebrius vocem contemneret, vel principium non audiret, mente tota in tonitruo occupata, prius per lumen excæcatis oculis, & compresso furore, extinctaq; omni animæ turbulentia, & ingenti in anima serenitate reddita, vocem emisit: vt depresso fastu his quæ dicebantur, mente sobria & modesta intenderet. Saule, Saule quid me persequeris? Verba hæc

G non tam arguentis, quàm defendentis sunt. Quid me persequeris? In quo paruo, magno accusare me potes, tibi per me iniuria facta: an quòd mortuos vestros suscitaui, vel quòd leprosos purgaui, vel quòd dæmones fugaui? Sed ꝓpter hæc magis adorare, quàm persequi me oportebat. Porrò vt clarè cognoscas, quòd hæc sint verba defendentis, audi quomodo ijsdem penè verbis vtitur contra Iudęos. Nam sicut hic dicit: Saule, Saule quid me perseque
Mich.6.a. ris? sic illic Iudæis: Popule meus quid feci tibi, vel in quo cõtristaui te? Saule, Saule quid me persequeris? Ecce iaces supinus, ecce ligatus es absque catena. Et sicut domin⁹ famulum, qui plurima & grauia cõmisit, manu cõprehensum, & vinctum alloquitur, Quid tibi vis faciam nunc? Ecce veniſti sub manus meas. Ita & dominus videns Paulũ correptum, & prostratum, supinumq; ac tremulum præ timore, & nihil facere valentem, dicit: Saule, Saule quid me
H persequeris? Quó nunc peruenit ferox ille tuus furor? vbi insania? vbi zelus intẽpestiuus? vbi vincula, & circuncursationes? vbi atrocitas illa? immobilis quidem eris nunc, & neq; videre persequentem poteris. En qui festinabat, qui vbiq; circũcursabat, opus nunc habet aliquibus qui manuducant: ea propter & nunc dicit ei: Quid me persequeris? vt discat, quòd quę prius facta, sponte sua permiserit, & quòd non fuerint infirmitatis illa, quæ olim: neque crudelitatis, quæ tunc agebantur: sed vtraq; beneuolentiæ & curæ. Quid ergo Paulus? Quis es domine? inquit. Agnoscit dominum, virtutem didicit ab indulgentia, in cæcitate confitetur potestatem. Quis es domine? Vidisti animam gratam & beneuolam, vidisti mentẽ libertate plenam, vidisti conscientiam synceram & incorruptã? Non oblectatur, non cõtendit, sed statim cognoscit dominum. Non sicut Iudæi, qui videntes mortuos suscitari, cæcos cernere, leprosos purificari: non solùm non
I accurrebant ad talia facientem, sed eum & planũ ac impostorem vocabant, & omnibus modis infidias mouebant. Paulus autem non ita agebat, sed statim cõuertebatur. Quid ergo Christus? Ego sum Iesus, quem tu persequeris. Et quare non dixit, Ego sum Iesus, qui resurrexit: Ego sum Iesus, qui sedet à dextris dei: sed, ego sum Iesus, quem tu persequeris? Vt perstringeret eius mentem, vt compungeret eius animam. Audi ergo Paulum post multa tem-
1.Cor.15.b pora, plurimaq; bona opera hoc lamentantẽ: Ego enim sum, ait, minimus apostolorum, qui non sum dignus vt vocer apostolus, eo quòd persecutus sum ecclesiam dei. Igitur qui post multa bona opera, & tanta tẽpora hoc lugebat, quid verisimile est ipsum per id temporis passum, quo nullum bonum opus habebat, & cõscius persecutionis, vocem illam audiebat? Cæterùm aggrediuntur nos hîc quidam dicentes: Vos autem ne pigeat, etiamsi vespera deprehendat. Pro Paulo omnis noster sermo est, pro Paulo inquam, qui per triennium die ac nocte discipulos docuit. Aggrediuntur itaque hîc nos quidam, dicentes: Et quid mirum quòd Paulus ad fidem peruenit, cùm deus vocem illam, quasi funem ceruici eius iniecerit, viq; ipsum ad se duxerit? Attendite diligenter. Etenim sermo ille communis est Gentilibus, Iudęis, & nostris, qui suæ incredulitatis operculum putant, si iustum accusent, nescientes quòd duplex peccatum peccent, & quòd errorem suum ipsi non deponant, & quòd sanctum dei talibus culpis notare tentãt. At nos eius nomine, per gratiam dei, defensionẽ afferemus. Quæ igitur accusatio est? Vi & necessitate ipsum, inquit, attraxit deus. Qualis illa vis & necessitas, dic ô homo? Vocauit eum supernè. Credis omnino quòd vocauit eum supernè? Igitur & te hodie vocat per illã vocem, cur & tu non obedis? Vides non esse necessitatis negocium? Nam si necessitas quædam foret, oportebat & te obedire: cùm autem tu non obedis, manifestum quòd ille volũtarius obediuit. Et vt discatis, quòd multùm quidem fecit ad salutem Pauli vocatio, sicut & ad aliorum omnium hominum facere solet, non tamen destituit eum à suis operibus, & suæ propriæ voluntatis laude, neque nocuit eius libero arbitrio: sed voluntarius aduenit ipse, atque sua bona voluntate. Faciam hoc & alio exemplo liquidum. Audiuerunt & Iudæi vocem supernè loquentem, non filij, sed patris de Christo dicẽtis circa Iordanis fluenta: Hic est filius meus dile- Matt.3.c.
ctus, in quo mihi complacui. Et dicunt ei: Hic est &.17.a.
deceptor. Vides manifestam pugnam? vides bellũ Ioan.7.b.
apertum? Vides vbique opus bona voluntate, animaq; malis affectionibus prius non infecta? Ecce & illic vox, & hîc vox: sed hic obtemperat, illi autem contradicunt. Et non solùm illic vox auditur, sed & spiritus in specie columbæ videtur. Nã postquam Ioannes baptizauit, baptizatusq; est Christus vt ne qui ad humanam figuram spectant, pu-
M tent baptizantem baptizato maiorem, venit vox, qua hic ab illo discerneretur. Et quia adhuc incertum erat de quo diceret vox, id quod dicebat: venit Matt.3.d.
& spiritus sanctus in specie columbę, vocem in caput Christi ducens, atque ita & per vocem prædicatus est, & per spiritum mõstratus. Et ob hæc Ioanes quoque clamabat: Non sum dignus, vt soluam Lucę.3.&
corigiam calceamenti: & insuper plurima alia te- Ioan.1.d.
stimonia tam verborum, quàm operum attestabantur: sed post hæc omnia Iudæi in cæcitate sua manserunt, imò viderunt omnia: sed neque dictis, neque factis credidere, eo quòd infecta eorum mens, quam præoccuparat insanus vanæ gloriæ amor. Vnde euangelista dicit: Multi Iudæorum Ioan.12.f.
qui crediderunt in eum, propter principes non confitebantur, ne è synagoga eijcerentur. Et ipse Christus quoque dicebat: Quomodo vos potestis Ibidẽ.5.g.
credere, qui gloriam à vobis inuicem accipitis, & gloriã quæ à solo deo proficiscitur, nõ quæritis? At Paulus nõ sic, sed vnica duntaxat audita voce, cùm adhuc no-

A adhuc nostros insectaretur, statim accurrit, statim obediuit, statim eximiam præ se tulit conuersionem. Quòd si non fatigamini dictorum prolixitate, dicemus aliud exemplum adhuc proximius. Etenim & filium audierunt, & sic audierunt vt Paulus audiuit, & neque sic crediderunt. Nam sicut Paulus audiuit vocem, cùm adhuc fureret, & in discipulos sęuiret: ita Iudæi aliquando audierunt alicubi vocem, cùm egrederentur cum facibus, & lampadibus ad compræhendendum eum. Putabant enim sese hominem purum adoriri. At ille volens docere eos virtutem suam, & se deum, eosq;
Ioan.18.b. frustra contra stimulum calcitrare, dicit eis: Quem quæritis? Stabant ante & iuxta eum, & non videbant eum. Christus autem quærebat eos, & manuducebat vt se inuenirent, ac discerent, quòd non inuitus ad passionem iret, neque superabilis esset, nisi sponte sua eis permitteret. Aut quomodo superarent, quem inuenire non potuerunt? Quid dico
B inuenire? neque præsentem videre valuerunt: & non solùm non valuerunt videre præsentem, sed & cùm roganti responderent, nesciebant quis nam ille præsens, qui tam potenter oculos eorum excæcauerat, & voce sua eos prostrauerat. Nam vt di
Ibidem. xit, Ego sum: voce ea perculsi, retrorsum abierunt, & ceciderunt omnes. Itaque vt Paulum vox prostrauit, & supinum iacere fecit: ita & illos vox omnes prosternebat. Et sicut Paulus non vidit eum, quem persequebatur: ita & illi non videbant, quem quærerent. & sicut Paulus tempore quo furebat, excæcatus est: ita & illi tempore furoris sunt excæcati. & sicut Paulus, cùm iret vt comprehenderet discipulos, hæc passus est: ita & illi cùm exirent vt cõprehenderẽt Christum, talia passi sunt. Vtrobique vincula, vtrobique persecutio. Simile vtrobique virtutis Christi indicium, similiaq; remedia, at non similis correctio. Aegri enim multùm inter se distabant. Quid enim stupidius, quid reprobatius
C illis, qui retrorsum corruerunt, iterumq; surrexerunt, & iterum inuadunt? An non lapidibus insensatiores erant? Et vt discant, quòd ipse, qui dixerat eis, Quem quæritis: ille sit qui eos prostrauerat, loquitur eis iterum: Cùm iterum surgerent ac dicerent, Iesum: dicit eis: Dicebã vobis quòd ego sum: quasi diceret, Discite, quòd ego ille sum qui antehac dixit: Quem quæritis, & qui vos prostrauit. Verùm neque hoc dicto profecit aliquid, sed illi in cæcitate sua manserunt. Hæc igitur omnia inter se confert diligenter, & disce quòd Paulus nõ ex necessitate, sed anima syncera, bonaq; voluntate ad fidem accessit. Quin si non abitis & sustinetis, adferam & aliam demonstrationem, cui contradici nequeat, & certius probabo Paulum non necessitate coactum ad fidẽ venisse. Venit post hæc Paulus in Salaminem Cypri ciuitatem, & inuenit illic magum quendam, resistentem apud proconsulem Sergiũ. Paul⁹ autẽ impletus spiritu sancto dixit ei:
O plene omni dolo & omni versutia fili diaboli, Act.13.b.
inimice omnis iustitiæ, non desinis peruertere vias D
domini rectas? Hæc persecutoris verba sunt. Glorificemus igitur eum, quòd cõuersus est. Ante hoc audistis, quòd deuastabat ecclesiã, domosq; ingrediens ac vi rapiens viros, & mulieres in carcerẽ tradebat: videte, quomodo nũc pro prędicatione liberè loquitur. Non cessas ait, peruertere vias domini rectas? Et nũc ecce manus domini super te, & eris cęcus, & vsq; ad tempus non videns. Remediũ quo sibi visus redditus est, adhibuit & mago, q tamen in cæcitate permãsit: vt discas quòd non sola vocatio Paulũ adduxerit, sed & volũtas eius. Nã si sola cæcitas hoc effecisset, oportebat eam, & in mago efficacem esse: sed nihil effecit, & ille quidem remansit cæcus, proconsul autem factũ vidẽs, credidit: accepitq; alius remedium, alius autem curatus est. Videte quantum bonũ sit, bene velle: & quantum malum, discredere & corde obdurari. Excæcatur magus, nullamq; vtilitatem accipit: incredulus enim E
erat, & interim proconcul Christum agnoscit. At satis demonstratũ fuerit Paulum voluntariè venisse ad Christũ. Vellem autem vos sermonẽ hunc diligenter memoria tenere. Deus enim nolentes non
Ioan.6.c. cogit, sed volentes trahit. Et propterea dicit: Nemo ad me veniet, nisi pater meus traxerit eum. Qui autem trahit volentem, trahit humiq; iacentẽ, ac manum porrigẽtem. Et vt discas quòd nullum cogit: Nam si ipse vult, nos autem non volumus, ad nostram salutem nihil proficiunt, ea quæ alioquin efficacia sunt: non quia infirma sit eius voluntas, sed quia cogere neminem vult. Necessariò hunc sermonem attulimus: videmus enim cõplures ad defensionem suæ ignauiæ, prętextu tali vti, & si quando eos adhortamur, vt illuminentur, & ad meliorẽ vitam conuertantur, atque ad alia id genus bona opera, respondere, quasi cunctabundos & resilientes: Si deus volet, persuadebit mihi, & conuertar.
Quos non arguo, sed valdè probo, quòd ad volũ- F
tatem dei confugiunt. Vellem autem nos etiam nostra afferre, & tunc dicere: Si deus voluerit. Nam si teipsum somno, desidiæq; tradideris, neutiquam in manus tuas obuenient bona opera: & alioqui si solam voluntatem dei prætexas, nihil eorum, quibus opus habes, adipiscęris vnquã. Hoc igitur est quod dixi, nullum vnquam vi & necessitate à deo adigi.
Ipse quidẽ vult omnes saluos fieri: at non omnium 1.Tim.2.b
voluntas eius volũtati obsequitur, neq; ab eo aliquis cogitur. Vnde & ad Hierusalẽ sic dicit: Hierusalẽ Lucę.13.g
Hierusalem, quoties volui congregare filios tuos, Ibidem.
& noluisti? Quid ergo? Ecce relinquetur dom⁹ vestra deserta. Vides quòd dominus saluare nos vult: nos autẽ, quia nos ei nó adiũgimus, manem⁹ in interitu. Deus enĩ paratus est ad saluãdũ hominẽ, nó inuolũtariũ, neq; nó volentẽ, id quod sępe dico: sed volũtariũ, & hoc eligẽtẽ. Homines q dẽ volẽtib⁹ no lẽtibusq; seruis volũt & esse & dominari: dominã-

 turq; non

G turq; non in ſeruorum, ſed ſuam vtilitatem ſpectã
tes. Deus autem nullius indigẽs, declarare tibi vult,
quòd nullius noſtri indigens, ſeruitutem noſtram
deſiderat, ad id ſolùm ſpectans, quomodo nobis
proſit, & quomodo non ſuæ, ſed noſtræ vtilitatis
gratia operetur omnia. Si quidem aſſentimur &
volumus, & ſcientes ei beneficium iſtius ſeruitutis
deberi, ad ipſum veniamus. Inuoluntarios enim &
reſilientes, neque vi, neque neceſſitate cogit. Quo
nobis commonſtrat, quòd non ipſe nobis gratiam
habere debet, quia ſerui eius ſumus: ſed quia ipſe
dominus noſter eſt, ſibi gratias agere tenemur. Igi-
tur hæc ſcientes, bene recogitemus miſericordiam
domini, vitamq; ſua bonitate dignam pro noſtris
viribus exhibeamus: vt & nos regnum cœlorum
aſſequamur: Quod nobis omnibus concedatur, gra
tia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum
quo patri & ſpiritui ſancto ſit gloria in ſecula ſe-
H culorum, Amen.

Diui Ioannis Chryſoſtomi de Haben-da cura ſalutis proximi, & quare Abram vocatus ſit Abraham, homilia.

Aud difficile foret ex cõſequentia nu
per dictorum, præſentis ſermonis ſu-
mere proœmiũ: ſiquidem vobis poſ-
ſibile eſſet ſcire, quid nuper à nobis di
ctum, & quomodo finitus fuerit ſer-
mo. Verùm quia plerique ex his, qui nuper affuére,
hodie non aſſunt, & ex his qui nunc aſſunt, nu-
per abfuére, cogit auditorum varietas, vt repeten-
da ſint, quæ nuper dicta. Vnde & hi, qui prius ſer-
monem audierunt, melius dictorum memoriam
firment: & his qui abfuerunt, non tam damnoſum
ſit abfuiſſe, ſi & ipſis innoteſcat doctrina pridem
habita. Et fortaſſis dicent, qui ſemper ſunt præſen-
tes, quòd propter illos nuper dicta non ſint reſu-
I menda, vt hi qui cum alijs conuenire contempſe-
runt, hoc damno emendentur, & fiant poſthac di-
ligentiores. Equidem laudo, quòd fratrum doletis
ignauiam, & admiror zelum. Vellem autem nos
zelum temperare miſericordia. Zelus enim veniã
negans, potius furor eſt quàm zelus: & admonitio
miſericordia carens, tortura quædam eſt: Qua-
propter magis vos obſecro, ne amarè vicinorum
iudicetis peccata. Nam ſicut is qui abſque compaſ-
ſione vulnera fratrum ſpectat, nullum inueniet qui
ſe dignetur venia, ſi quando & ipſe peccauerit: ita
qui cum miſericordia lapſum proximi iuſtificat, ſi
quando & ipſe ſupplantabitur, multos videbit ma-
num porrecturos. Et hæc nunc dico, non quòd ve-
lim eorum qui rarò huc conueniunt negligentiam
augeri, ſed quòd maiorem, honeſtioremq; curam
noſtram erga illos cupiam, ita vt cum ratione, &
amoris affectu geratur. Alioquin & nos ſuperiori-
bus diebus multos & longos ſermones aduerſum
illos pronunciauimus, & neque hominum nomi-
ne dignos dixim⁹: ſicut meminiſtis nos in hoc pro- K
duxiſſe prophetas duos præcipuos cõtra illos, quo-
rum vnus dicit: Veni, & non erat homo: vocaui, Eſa.65.c.
& non erat qui audiret. Alius autem declamat &
dicit: Cui loquar & teſtificabor? incircunciſæ aures Hier.6.b.
eorum, & non poſſunt audire. Quibus verbis men
tem eorum ſatis acriter perſtrinximus, nunc verò
iterum obſecramus. Sic enim & Paulus iuſſit: Ar- 2.Tim.
gue, inquit, increpa, obſecra. Neque enim hoc ſem- 4.a
per ſolùm agere oportet, neque ſemper illud ſo-
lùm: ſed vtrunque alternis vicibus, quò maior inde
ſequatur vtilitas. Nam ſi ſemper argueremus, im-
pudentiores illi fierẽt: ſi ſemper obſecraremus, igna
uiores redderentur. Quapropter & medici non ſo
lùm ſecant, ſed & vulnera obligant: neque ſemper
amara, ſed nonnunquam & lenia pharmaca infun
dunt: vt per priora purificentur ſanies & putredo,
per poſteriora autem mitigetur dolor. Et idcirco
& alibi inquit Paulus: Fratres, ſi præoccupatus fue- Galat.6.a.
rit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis L
corripite illum: conſiderans temetipſum ne & tu
tenteris. Optima admonitio, perfectum conſilium,
quod paterna viſcera declarat, & eius qui magnã
noſtri curam gerit. Verè linguæ Paulinæ verba,
Fratres. Satis eximio nomine beneuolum reddidit
auditorem: quaſi dicturus: Eiuſdem vteri partu
& doloribus prognatus es, eundem habuiſti pa-
trem, ijſdem alimentis educatus es, communicaſti
ei in natiuitate ſpirituali, cognationem & fraterni-
tatem hanc etiam in corrigendis proximi erratis
declara. Si præoccupatus. Non dixit, ſi peccet, ſed
ad genus peccati confugit, quod maiorem mere-
tur veniam. Si præoccupatus fuerit, ſi grauiter ten-
tatus ſuccubuerit, ſi errauerit, neque eum qui dedi-
ta opera peccauit dicit, ſed eum qui ſtuduit bene a-
gere, ſupplantatus tamen eſt à poteſtate diabolica
& victus. Nam talis non tam accuſationem quàm M
veniam meretur. Si præoccupatus fuerit homo. Ite
rum ad aliam veniæ ſpeciem confugit, nempe na-
turæ infirmitatem, quam nomine hominis inſi-
nuat. Sicut & magnus Iob veniam à deo impetra-
re volens, dicebat: Quid eſt homo quòd reputas Iob.7.d.
eum, & viſitationem peccatorum eius feciſti ei? Sic
& nos faciamus, quãdo cum peccatore aliquo ex-
poſtulatur, continuò dicamus, Homo eſt: & natu-
ræ recordatione ad miſericordiam ſtomachantes
prouocemus. Et ea de cauſa Paulus ad naturam &
eius infirmitatem confugit, cùm dixit: Si & præoc-
cupatus fuerit homo in aliquo delicto. Non ſimpli
citer magna peccata dicit, quæ maiora quàm vt
compaſſionem & miſericordiam mereri videan-
tur, ſed parua & deordinata. Vos qui ſpirituales. Is
qui peccat, homo: qui verò bene operantur, ſpiri-
tuales dicuntur. Hic virtutis vocabulum poſuit, il-
lic naturæ nomen dixit. Multùm autem differt ho-
mo, & ſpiritualis. Vos qui ſpirituales. Si ſpiritualis
es, oſtẽde mihi virtutẽ tuã: nõ à tua, ſed mea ſalute,
ſed à ſub-

A ſed à ſubſidio quod lapſo fers. Hoc enim ſpiritua-
lis eſt, nõ deſpicere ſua mẽbra periclitãtia. Inſtruite
talem. Facite, ait, ne capi poſſit, ne certando defati-
getur, ne prœliando aduerſus diabolum ſuccumbat.
Conſiderans temetipſum, ne & tu tenteris. Hoc
ſummum conſilium eſt, & admonitio maximè co
gẽs. Etiamſi ſaxeus fueris, & audias, verbũ hoc ſuf-
ficiet ad terrendum, & prouocandum, quò feras
auxilium lapſo. Non vis, ait, vt frater miſereri, non
vis vt hominibus concedere veniam, non vis vt ſpi
ritualis manum porrigere, conſidera conditionem
tuam: neque indigebis conſiliario, ſed per temet-
ipſum iacentem iuuabis, & à temetipſo admone-
beris. Quo pacto & quo modo? Conſidera temet-
ipſum ait, ne & tu tenteris. Non dixit: Nam omni-
no & tu peccabis, ne moleſtior eſſet: ſed quomodo
dixit? Ne quando & tu tenteris. Fieri enim poteſt,
vt pecces: fieri etiam poteſt, vt non pecces. Et quia
incertum eſt futurum, para tibi miſericordiæ ſpor-
B tulas, quas illi dones, vt per illa quæ proximo im-
pendis, ſi & tu aliquando lapſus fueris, inuenias
promptuaria compaſſione & miſeratione referta.
Non dixit, ne quando & tu pecces, ne quando &
tu cadas. Attendite diligenter ad vim verborum
ſuorum. Sed ne quando & tu tenteris. Quo ſimul
indicatur, quòd habemus inimicum tentatorem. Et
tentator non ſtatum inſidiandi tempus habet. Ple-
runque enim nobis dormientibus, & negligentibus
imponit: & idcirco præoccupatus ille magis dign⁹
eſt vt ei condonetur, quoniam à tentatore captus
eſt. Non enim erat ei manifeſta pugna, neque con-
C dictus dies belli, ſed per ignorantiam deceptus &
ſuperatus eſt. Sic nautæ quoq; faciunt cùm per ma
gnum & ſpacioſum mare nauigant: licèt nauis ſe-
cundo vento feratur, licèt omni fruantur ſecurita-
te, cùm tamen viderint alios vel à longè naufragiũ
facere: non ad propriam ſpectantes vtilitatem, il-
lorũ contemnunt calamitatem: ſed ſiſtunt nauẽ,
& eijciunt ancoram, detrahunt vela, eijciunt funes,
proijciunt tabulas, vt ille qui à fluctibus mergitur,
fortè aliquo illorum arrepto, emergat. Imitare &
tu nautas homo: nam & tu mare nauigas magnũ
& ſpacioſum, nempe vitæ præſentis mare, quod
multas habet beluas, piratas, petras, & latentes ſco-
pulos, crebriſq; turbatur fluctibus, & in eo naufra-
gantur plurimi. Cùm igitur videris nauigantium
aliquem diaboli inſidijs circunuallari, & amittere
diuitias ſalutis, natare in fluctibus, & iam ſubmer-
gi, relictis negocijs tuis, ſtatim illius prouide ſaluti.
Neque enim moram ſuſtinet, neque dilationem,
qui ſubmergi incipit. Igitur ſtatim accurre, & quã-
tocyus è fluctibus eum eripe. Age & moue, quic-
quid ei prodeſſe credis, atque ita ipſum ex profun-
do interitus extrahas, etiamſi te plurima negocia
aliorſum vocent, & trahant, nihil ducas magis ne-
ceſſarium ſalute ſic laborantis. Nam ſi parumper
differre volueris, perdetur tempeſtate rapida. Vnde
in tantis periculis magnã acceleratione opus eſt & D
ſtudio. Audi quomodo Paulus, viſo homine quo-
dam, qui in profundum rapiebatur, ſolicitus & an-
xius erat, & alios excitabat. Valeat in illum chari- 2.Cor.2.b
tas, inquit, ne fortè triſtitia abundantiore abſor-
beatur ille. Et propter hoc iubet ſtatim prœbere ma
num, vt ne interim dum differimus, præuentus ille
abſorbeatur. Curam igitur geramus fratrum no-
ſtrorum. Hæc ſumma vitæ noſtræ eſt. Hoc ſigno
internoſcimur an Chriſtiani ſimus, cùm nõ ſolùm
quæ noſtra ſunt ſpectamus, ſed & membra noſtra
peruerſa corrigimus & inſtruimus. Hoc maximũ
indicium fidei. In hoc cognoſcent omnes, inquit, Ioan.13.d.
quòd diſcipuli mei eſtis, ſi diligitis mutuum. Cha-
ritatem autem ſynceram declarat non communio
menſæ, non breue colloquium, non verborum a-
dulatio, ſed ſtudium & ſedulitas in conſiderando,
quid proximo conducat, vt erigatur qui cecidit, &
porrigatur lapſo manus, vt ante bona propria, in-
quirantur quæ proximi ſunt. Hæc eſt germana cha- E
ritas. Nam charitas non ſpectat quæ ſua ſunt, ſed 1.Cor.13.b
prius videt ea quæ proximi, quàm quæ ſua. Et ego
nunc non propter memetipſum tam prolixis ſer-
monibus vtor, ſed propter vos. Igitur & vos audi-
te, non propter voſmetipſos, ſed propter alios à vo
bis erudiendos. Quippe eccleſiæ corpus per mem-
brorum cohærentiam, & mutua ſubſidia nutritur
& ſeruatur: & ſicut membrum, quod apud ſeipſum
cibos omneis reſeruat, vicinoq; non communicat,
& ſeipſum offendit, & reliquum corpus corrum-
pit: vt de ſtomacho videmus: is enim ſi cibum ſo-
lus continuerit, & reliquum corpus fame corrum-
pit, & ſeipſum ſua inexplebili improbitate perdit:
ſi autem acceperit quantùm pro ſua portione ſa-
tis, & reliquum alijs membris tranſmiſerit: & ſe-
ipſum & reliquum corpus in bona valetudine cõ-
ſeruat. Ita & tu nunc, ſi ea, quæ à nobis audis, de-
tinueris, alijſq; non communicaueris, & illum in- F
cõmodabis, & teipſum iam corrupiſti: quia igna-
uiæ & inuidiæ grauiſſimos morbos foues. Satis enĩ
ad perditionem tuam fuerit, vel ob maliciam, vel
ob inuidiam, vel etiam ob ignauiam non commu-
nicare alijs. Contrà, ſi citra inuidiam, & ad alios
tranſmiſeris alimoniam, & tibijpſi & alijs profu-
turus es. Et de his dictum eſt ſatis. Nunc operæ-
precium fuerit, venire ad contextum eorum quæ
nuper dicta fuerunt. Quæ erant ergo illa? De Sau-
lo & Paulo tunc exquirebamus, quare aliquando
Saulus, & aliquando Paulus vocatus ſit. Et inde di-
greſſi ſumus in multorum nominum hiſtoriam.
Verùm quia ſemel hinc ſoluimus, non videtur di-
gnum eſſe, vt cùm vtilis adhuc occurrat negocia-
tio, temerè eam prætereuntes, negligamus. Nam
licèt per Paulum in hoc argumentum deueneri-
mus, nihilominus & aliorum nominum rationes
hac negociatione inuenire poſſumus: Sicut & mer
catores, qui mare nauigant, & propter minuta

G quædam in longinquas terras proficiſcuntur: cùm venerint in petitam ciuitatem, & viderint copiam aliarum rerum ſibi conducibilium, præter eas propter quas à patria exierunt, multa plura quàm decreuerant mercantur, ſic dicentes: Longa via venimus, multas tempeſtates, multaq; pericula pertulimus. Quid igitur vetat negociationem noſtram fieri ampliorem? Talia vtique & nobis dicere licet. Nam inquirentes de nominibus Pauli, inuenimus conſequenter & nundinationem aliorum nomi-
Matt.4.c num. Nempe Petrum anteà Simonem dictum: &
Mar.3.b. filios Zebedæi Ioannem & Iacobum, filios tonitrui nuncupatos. Inuenimus & in veteri, Abra-
Gen.32.f. ham, qui anteà Abram vocatus fuit: & Iacob Iſraë
Ibid.17.c lem nominatum: & Sarai Saram. Inuenimus autem quòd & alij nõ fuerint agnominati, ſed à principio ſibi indita nomina retinuerint, ſicut Ioannes Baptiſta, Iſaac & Adam. Abſurdũ igitur fuerit, & extremæ deſidiæ tantùm è manibus theſaurum abijcere. Nam propterea longiorem fecimus ſermonem, & quia nuper diximus de his, qui ſuum primum nomen retinuerunt, hodie de dionymis dicere mens eſt. Quorum vnus eſt Abraham. Adam eodem ſemper nomine vocatus eſt. Et Iſaac quoque aliam appellationem non accepit, ſed ab initio vſque ad finem ſemper Iſaac dictus eſt. Pater autem Iſaac Abram & Abraham dictus fuit.
Ibidem.a. Dixit enim ad eum deus: Non erit vltrà nomen tuum Abram, ſed Abraham vocabitur nomen tuum. Etenim Abram vocabatur prius: ſed hoc nomen non eſt Græcum, neque noſtra, ſed Hebræorum lingua ſic vocatur. Quid igitur ſonat nomen hoc cùm interpretatur? Tranſitor. Nam Abram
Abram. Syrorum voce idem eſt quod trans, vel vltrà. Et ſciunt qui linguæ eius periti ſunt. Magna quoque Syrorum cum Hebræa lingua cognatio eſt. Sed dicis, quare tranſitor vocabatur? Iudæa regio, hoc eſt,
I Palæſtina omnis quę ab Aegypto vſq; ad Euphratem è regione iacet Babyloniæ, vnde erat Abraham: & fluuius communis terminus vtriuſque terræ, medius vtramque ſecat. Et quia Abraham non Palæſtinus erat, ſed ab vlteriori ripa fluminis venerat, nempe à Babylonia: ideo à loco & facto nomẽ accepit, & dictus eſt Trãſitor: quia à loco vlteriori fluminis venit. Quare autẽ fluuiũ trãſijt? quia deus iuſſerat. Et quare deus iuſſit? vt oſtẽderetur obediẽtia iuſti. Et quomodo oſtenſa fuit obedientia iuſti? quia ꝓpter præceptũ dei domũ ſuam quã reliquit, pro aliena commutauit. Vides quanta catena rerum in appellatiõe iuſti nectatur? Vides quàm ingens hiſtoriarum pelagus nomen hoc nobis aperiat? Diſce igitur eius nomen primum, vt cùm videris eum Paleſtinam incolentem, appellatione nominis in memoriam patriæ eius, & cauſæ propter quam eam reliquit, manuducaris, & ita ad imitandum eum admoneare. Ecce enim vir ille ante legẽ, & ſub lege vitam agens, philoſophiam quoq; quæ nobis tempore gratiæ tradita, ſuſcepit implendam, K
& ante tempus gratiæ fecit, quod poſteà diſcipulis
Mat.19.d Chriſtus dixit: Amen dico vobis, quòd nullus eſt qui relinquit aut domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, qui non centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Non ſolùm autem hinc apparet, quàm ſapienter vixerit iuſtus,
Gen.12.a. ſed etiam dei promiſſio hoc declarat. Veni enim, inquit, in terram, quam monſtrauero tibi. Nam tametſi vtreque illæ regiones Chaldæa & Palæſtina erant corporales, illa tamen ſua erat, hæc aliena: illa certa, hęc incerta: illa in manibus, hęc in ſpe: ipſe autem relictis certis, manifeſtis, & his quæ in manu erant, feſtinauit & tranſijt ad incerta, incognita, & ad ea in quibus ſibi non licebat dominari, vt perſuadeat, erudiatq; neque contradicẽdum, neque cunctandum, quando deus certa relinquere iubet. Non enim tam certa quæ in manibus, atque ea quæ in ſpe. Non ſic manifeſta eſt præſens hæc vita, vt futura illa. Hanc enim videmus noſtris oculis, L
illam videmus oculis fidei: hanc videmus in manibus noſtris poſitam, illam videmus in manibus dei cuſtoditam. Promiſſiones autem dei multò certiores ſunt, quàm quæ in noſtris ſunt manibus. Vis diſcere quomodo hæc quidem vita in incerto ſita eſt ſemper, futura autem illa, quæ videtur incerta eſſe, hac preſenti certior ſit & ſolidior? Inquiramus, ſi placet, quæ ſunt illa præſentis vitæ præclara. Diuitiæ? gloria? potentia? magnum exiſtimari ab hominibus? ſed videbis nihil illis eſſe incertius. Quid enim infidelius diuitijs, quæ ſæpe nec vſque ad veſperam nobis permanent, ſed ſicut ingratus tranſfuga, ab hoc ad illum, & ab illo ad alium ſubinde tranſeunt? Quid & gloria eſt minus fidele? ſæpenumero qui clarus erat & nobilis, repentè contemptibilis fit, & ignobilis: & è diuerſo quoque, ſæpe obſcuri ſubitò clareſcũt. Et ſicut videri neqt in rota, quæ cõtinuò verſatur, aliqua pars eius, eo quòd M
crebra circunferentia ſemper ſumma fiunt ima, & ima ſumma: ita & noſtrarum rerum impetus, dum continuò vertuntur, ſumma facit infima: vt videre licet in diuitijs, potentijs, ac alijs. Nunquam enim in eodem ſtatu manent, ſed ſemper inſtabiles, fluminum fluxus imitantur. Quid igitur his incertius, quæ tam crebrò tranſferuntur, & priuſquàm rectè appareant, auolant: priuſquàm adueniant, reſiliunt? Vnde & propheta de delicijs & diuitijs talibus differens, & ſpectans vacantes talibus quaſi permaneant, dicit: Reputarunt quaſi ſtantia, & non quaſi fugientia. Non dixit, quaſi prætereuntia, ſed quod multò minus, quaſi fugientia. Non enim paulatim recedunt, ſed mira celeritate. At patriarcha ille non ſic egit, ſed relictis omnibus illis, tantùm ad promiſſiones dei ſpectauit, viam nobis parans ad futurorum fidem: vt cùm promiſerit tibi deus futura, & quæ non videntur, ne dicas quòd hæc incerta ſint, & obſcura. Incerta enim illa, certiora ſunt

A tiora ſunt his quæ videntur, modò oculos fidei habeamus. Quid autem, quòd ipſa nõ videmus? Deus ea promiſit, & pollicitus eſt. Quando deus promittit, nulla variatio promiſſionibus adiungitur, atque adeò illa maximè manent, quæ in manu dei ſunt.
Ioan.10.f. Ex manu enim dei, inquit, nullus rapere poteſt. Igitur quia nullus rapere poteſt ex manu dei, certus ille theſaurus ſemper manet. Præſentia autem omnigenis variationibuas & viciſſitudinib⁹ ſunt obnoxia, & propterea pro eis ſæpe laborem ferimus, & ſine eorum fruſtramur. In his autem quæ ſperamus non ita eſt, ſed is qui laborauit, neceſſariò coronas & præmia conſequitur. Nam ſpes non pudefacit, quia dei eſt promiſſio: & dona promiſſa ſequuntur eius naturam qui promiſit. Relictis igitur incertis, apprehende ea quæ cõſpicua ſunt: Cõſpicua autem ſunt non præſentia, ſed futura. Iam quòd aliqui ad præſentia ſpectant, & futura reſpuunt: non ideo reſpuunt, quòd obſcura & incer-
B ta, ſed quòd ſublimia ſunt & ſupra ſuam imbecillitatem. Cõſidera igitur quanta ſit virtus iuſti. Promiſerat ei deus corporalia, & ipſe ſpiritualia quærebat. Vbi, dices, promiſit ei deus corporalia, &
Gene.12.a ipſe ſpiritualia quæſiuit? Egredere, inquit, de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtrauero tibi. Corporalis erat terra prior, ſed & futura, quæ illi dãda erat. Quid ergo ille? immo non illum, ſed Paulum audiamus de illo dicentem. Nam licèt hanc promiſerat deus, relictis tamen præſentibus, feſtinabat ad
Heb.11.c. futura. Quid igitur Paulus dicit: Iuxta fidem mortui ſunt hi omnes, cùm non accepiſſent promiſſiones, ſed procul eas vidiſſent. Quid dicis? Non obtinuit Abraham promiſſiones? non venit in Palæſtinam? Falſa ergo ea quæ dicta ſunt. Venit quidem in Palæſtinam, non hanc autem ſpectauit, ſed
C aliam quæ in cœlis, deſiderauit. Cuius rei & Pau-
Ibidem. lus teſtis, cùm adijcit: Et confeſſi ſunt ſe hoſpites & peregrinos in terra. Hoſpésne eſt, qui tantam accepit patriam, & tantam regionem? dic obſecro. Non enim hanc, ſed cœlum ſpectauit. Nam qui hæc dicunt, inquit, declarant, quòd aliam inquirant patriam, cuius artifex & opifex eſt deus, illam inquam Hieruſalem cœleſtem, & quæ ſuprà eſt. Vidiſti quomodo promiſerit illi deus corporalem, & ipſe quæſierit ſupernam Hieruſalem? Itaque corporalis eſt promiſſio, ſpirituale autem iuſti deſiderium. At nos planè diuerſa facimus. Deus illi promiſerat Palæſtinam, ſed ille ſpectabat cœlum. Nobis promiſſum eſt cœlum, & ad terram tendimus. Hæc lucra ex Abraham nobis contigerunt, quia nomen eius didicimus, & quare Tranſitor dictus ſit, & quòd relicta terra ſua in alienam conceſſit, præteritisq; certis ad incerta ſe conuertit, & abiectis his quæ in manibus & corporalibus, aſpirauit ad ea, quæ ſpe concipiebat: idq; ante gratiam, & ante legem, atq; ante prophetarum doctrinam. D
Vnde manifeſtum, quòd præceptore caruerit, ſufficeritq; ei natura mouens cogitationes conſcientiæ eius, vt ſic inueniret opificem vniuerſi, & propter hoc dicebatur Abram, quod nomen ei & parentes ea de cauſa indiderunt. Sed fortè ſtatim dixerit aliquis: Mendacium hoc eſt, & confictum. Parentes enim Abrahæ iniuſti fuerunt, & neque placuerunt deo, neque ſciuerunt futura, neque pollicitationem à domino dandam prædognouerunt. Certè impij erant & idololatræ, & Barbaris magis Barbari. Scio & ego, & propterea laudo iuſtum, quòd tales parentes habens, talis ipſe factus ſit. Etenim valde rarum & admirabile eſt, ex agreſti radice dulcem fructum produci. At non accuſandi ſunt ob parentum maliciam filij piè viuentes, ſed & vt admirabiles habendi, eo quòd cùm pietatem à parentibus non acceperunt, nec habuerunt qui manuducerẽt, quaſi in eremo & inuio euntes, viam quæ in cœlum fert, inuenire potuerint. Non igitur crimen eſt, habere patrem impium, ſed imita- E
ri patris impietatem. Et crimen eſt maximum, non quòd habemus improbos parentes, ſed quòd illorum non agimus curam, & non offerimus omnia, quæ ab eis habemus, vt ab impietate ſua eos eruamus. Hæc autem dixi, vt ne turberis dilecte, cùm audis quòd Abraham impium patrem habuerit. Nam & Timotheus impium patrem ſortitus fuit: filius enim Iudæę mulieris erat fidelis matris, patris autrem Gentilis. Et quòd pater eius manſerit in impietate, & fuerit conuerſus, manifeſtum eſt ex hoc. Laudans enim Timothei fidem Paulus ſic
2.Tim.1.b dicit: Quę habitauit in auia tua Loïde, & matre tua Eunice, confido autem quòd & in te. Nuſquam hìc patris nomen legitur. Et quare? quia in impietate perſeuerans, non erat dignus qui cum filio numeraretur. Et apoſtolos malos habuiſſe patres manifeſtauit Chriſtus, cùm dixit: Si ego in Beelzebub
Matt.12.c eijcio dęmonia, filij veſtri in quo eijciunt? propter F
hoc ipſi erunt iudices veſtri. Sed ne turbet hoc neque offendat. Nam ex hoc diſcimus, quòd non naturę, ſed voluntatis eſt vitium & virtus. Enimuero ſi naturę eſſet, omnino mali malos pârerent, & boni bonos: Sed quia electionis & voluntatis eſt probum vel improbum eſſe, idcirco ſępe malis patribus boni filij, & ignauis filijs ſtudioſi patres ſunt, vt non naturę, ſed voluntati ſemper illa imputemus. Verùm cùm parentes Abrahę, vt dixi, fuerint impij, quomodo ei hoc nomen indiderunt? Fuit hoc opus diuinę ſapientię per incredulam linguam diſpenſantis, vt puero nomen imponeretur, habens in ſe futurorum hiſtoriam. Sicut eandem virtutem
Nume.23. & in Balaam declarauit, cogens eum futura prę-
c.d. dicare: quo manifeſtat, quòd non ſolùm in ſuis, ſed & in alienis dominari poteſt. Et vt diſcas, quòd parentes etiam non valde pij, ſępius neſcij imponunt nomina filijs, quę multam futurorum diſpenſationem declarent, docebimus etiam alio exemplo. La

mech qui

Gmech qui fuit pater Noë,nõ erat gratus deo. Nam si fuisset probatus apud deum, non dictum esset,
Gene.6.b. Noë solum perfectum inuentum in generatione sua. Neque nos transiuissem⁹ iusti patrem in commemorandis nominibus,si iustus fuisset. Quid igitur ille?Imposuit nomen puero,quod præcipuã futurarũ rerum haberet historiam, eratq; appellatio iusti prophetia. Significabat enim nomen eius futurum diluuium. Nomen eius Hebraica lingua vo
Noë,quomodo interpretetur. cauit Noë,quod interpretatum est,quies.Niahení, Syrorum voce quies est. Sicut igitur Abraham ab abar quod est trans vel vltrà dicitur : & Adam ab Aedem,quod est terra,dictus,eo quòd sit terrenus: ita hic à Niah vocat⁹est Noë,hoc est author quietis:declarat autem hoc & adiecta particula,Voca-
Gene.5.d. uit enim eum Noë, dicens : Hic nos quiescere faciet. Quietem diluuium vocans, eo quòd sub illo futurum diluuium.Diluuium autẽ mors fuit:Mors verò quies viro est. Et idcirco hominem, sub quo diluuium factum, quietis authorem vocauit. Et quòd non torqueam scripturas, ex scriptura ipsa
Ibidem. audiamus hoc.Vixit Lamech annos centumoctoginta,& genuit filiũ, & vocauit nomẽ eius Noë,dicẽs:Hic nos qescere faciet.Et quare non dixit:Hic occîdet nos,hic faciet diluuium fieri:sed dicit, Hic faciet nos quiescere ? Creatura omnis resoluitur,abyssi de subtus erumpunt, cataractæ superius aperiuntur : omne pelagus erat mirum & admirabile & horribile ; & in luto quasi communi sepulchro promiscua hominum, & equorum ac ferarũ corpora occultabantur : & tantam calamitatem, tantaq; mala quietem vocas?Profectò dicit:Nam ho- I
Ibid.6.a. mines in magna malitia viuebãt.Diluuium autem, quia malitiam resecuit, ideo liberati illi à malitia, quiescere dicuntur. Generationem enim illorum quasi corpus incurabiliter languescẽs, & malis multis nullam consolationem admittentibus obnoxium,superueniens diluuium eripuit,& quiescere fecit.Nam si mors viro quies, multò magis his, qui inemendabiles in malitia viuunt, mors quies est,liberans eos à laboribus, nec sinens vlterius iniquitatis consuetudinem progredi. Non est enim grauius, ingestabiliúsve pondus, quàm peccati natura:nihilq; ita labores & ærumnas nobis affert, vt malitiæ species & delicta. Et propterea Christus
Matt.11.d his qui in peccatis viuunt,dicebat:Venite qui labo- K ratis & onerati estis, & ego vos quiescere faciam. Et idcirco Lamech diluuium quietem appellauit, eo quòd superueniens malitiæ finem impositurum erat. Volebam sermonem hunc prolixiorem facere:multa enim omitto, quæ ad nomen Noë pertinent:sed hæc nunc memoria retinete, & fratribus vestris qui absunt, dicite : vt ne cogamur iterum productioribus vti proœmijs, & dictorum repetere consequentiam. Sermonem in precibus finiamus,gratias agentes deo,qui hęc vt dicerem,dedit: Cui sit gloria in secula seculorum,Amen.

Tomi tertij finis.

Index quaternionum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
aA bB cC dD eE fF gG hH.
Omnes sunt quaterniones,præter gG hH, terniones.

PARISIIS, EX OFFICINA CLAVDII
Cheuallonij,in via ad diuum Iacobũ,sub Sole aureo.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA